Aureus liber Metaphisice / divi Alberti Magni ... diuisus in libros xiii.

Contributors

Albertus, Magnus, Saint, 1193?-1280.
Gregoriis, Gregorius, de Forlivio.
Gregoriis, Joannes, de Forlivio.

Publication/Creation

[Venice] : Impressum Venetijs p[er Johannes [et] Gregorium de Gregorijs fratres, 1494 die. 18 Decembris.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/t799z6b5

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Case 1. c. 7.

6449
Complete
4 mm. 146 mm. 8vo.

Herb. - Cop. 501
Proctor 4540
Brit. Mus. Cat. B. 345/46
Pellucidol 392
Dublin 3881.5
Trinity S.7 (16 gal.)

Albertus Magnus.

Metaphysica.

Johannes et Gregorius de Gregoriis

Venice.

18 December, 1494.

Hain* 501

Proctor 4540.
Pellechet 322
Gesamthat 682.

BMC. V. 345

45916.

Aureus liber Methaphisice Diui Alberti Magni epi ratisponensis Diuisus in libros.xiij.

Vt humanis disciplinis Imbuti etiam diuinorũ participes effi ci possitis qui altioribus intenditis Iohãnes & Gregorius de Gre goriis fratres Aureum hunc librũ methaphisice diui Alberti ma/ gni huc usq; fere incognitũ in lucẽ ꝓferunt: Ac ne qs malignus auaruscq; impressor p̃dictis fratribus noceat: q oẽs philosophiæ studiosos oia Alberti opa ĩprimẽdo adiuuare polliciti sunt. Sere/ nissimus Venetorũ Princeps Augustinus Barbadicus cũ suis sapiẽ tissimis Cõsiliariis iusserũt: nequis p̃ter p̃dictos p decẽniũ Alberti Magni opa ĩprimere: aut ĩprimi facere audeat tã Venetiis: quã in aliis locis præfato Illustrissimo dominio subiectis: nec alibi ĩpres sa in eisdem uendere: aut uendi facere sub pena amittẽdi omnes libros: & ducatorum decem pro quolibet uolumine impresso uel uendito Caue igitur. .M.cccxciiii. die. xviii. Decembris.

Incipit Tabula totius operis.

Primus liber methaphisice huius continet in p fraſcripta capitula. Tractatus primus eſt de ſtabilitate huius ſcientie ⁊ nobilitate.

Capl'm primuz ⁊ eſt diſ. de. q tres ſunt ſcie theorice ⁊ q iſta inter tres eſt principalis ⁊ ſtabiliens alias ſcientias. char. i.

Capl'm. 2. ⁊ eſt diſ. de qd ſit huius ſcie ꝓpriū ſbm ⁊ ꝑ i eo de trib⁹ opionib⁹ diſputationū phoꝝ que ſunt de ſubiecto. char. i.

Capl'm. 3. ⁊ eſt diſ. de. qua vnitate: ⁊ qualiter hec ſcientia ſit vna. char. 2.

Capl'm. 4. de primo principio gnātiuo ſcie ex pte noſtra qō eſt nāle ſciendi deſiderium. char. 2.

Capl'm. v. in quo diſputat qd ſit nāle ſciēdi deſideriuz a q̄ ſcire ⁊ vñ ꝓuēit tota diuerſitas ſtudioꝝ. char. 2.

Capl'm. vj. de principijs ſm q̄ inſit primo ſcia in ſciēti bus q̄ ſunt ſenſus memoria ⁊ ratio. char. 2.

Capl'm. vij. de formaliter ſciam generātibus q̄ ſunt experimentum ⁊ vniuerſale. char. 3.

Capl'm. viij. ⁊ eſt diſputatio de ſolutione dubitationis predicte. char. 3.

Capl'm. ix. de comparatione artis ⁊ ſcie experiētie ſm conuenientiam ⁊ oriam. char. 4.

Capl'm. x. de oria ⁊ ꝓuenientia artis ad artē in admiratione q̄ imitat ſapiaz ⁊ ab alijs diſtinguētē. char. 4.

Capl'm. xi. de cōuenīētia artis cū ſapia ⁊ ſcia ⁊ oria artiū in maiori ⁊ minori ſimilitudine. char. 4.

Tractatus ſcōs in q̄ agit de ꝓpriet⁹ ſapie iſti⁹ ſm ſe continet infra ſcripta capla.

Capl'm primū q̄liter dicit ſapia ⁊ p ꝓñs phia pp rōnes ſapientis ⁊ ſapie. char. 5.

Capl'm. ij. ⁊ eſt p ſolonē dubitationū dig. dec. q̄ vident eſſe ꝺ inducta de diffinitione ſapie. char. 5.

Capl'm. iij. q̄liter hec ſapia ſit antiqor ⁊ pria ⁊ ordinās ⁊ ſuadens oēs alias. char. 5.

Capl'm. iiij. q̄liter prima phia eſt maxie doctrinalis ⁊ maxime deſiderata. char. 6.

Capl'm. v. q̄liter iſta ſcia p̄ b qō eſt de eo q vere bonū ē principalis eſt ⁊ princeps ſciaꝝ char. 6.

Capl'm. vj. in quo oſtēdit q iſta ſcia nō eſt activa ſz cō templativa. char. 6.

Capl'z. vij. q hec ſola ſapia ſit libera oīno ⁊ quot mōis dicitur ſcia liberalis. char. 6.

Capl'z. viij. q iſta ſcia eſt diuina ⁊ diuine poſſeſſiōis ⁊ nō humana neq humane poſſeſſionis.. char. 7.

Capl'z. ix. q iſta ſapia ſola dupliciter eſt honorabilissima. char. 7.

Capl'm. x. de ordine doctrine ſapie huius ⁊ q̄liter p cō trarium inchoat oēm admirationē. char. 7.

Ca. xj. ⁊ eſt di. de. q̄tuor de qb⁹ ē b ſapia ⁊ in q̄ ꝓuenit cū thopica ⁊ ſophiſtica ⁊ i q̄ differt ab ipis. char. 7.

Tractatus tertius qui ē de cauſis ⁊ principijs ſm antiquorum epicureorum opinionem.

Capl'm primū de acceptiōe ſpērū ⁊ cārū. char. 8.

Capl'm. ij. de opione ⁊ rōnib⁹ dicētiū vnū ſolū eē principiū qō eſt mā in cōi ſūpta nō determinata ad hāc vl illā nec ad vnā rem vel plures. char. 8.

Capl'm. iij. de opione talis phi q̄ aquā oīuz dixit eē principium ⁊ de rōnibus eius. char. 9.

Ca. iiij. de opione antiq̄ſſima q̄ aquā ⁊ terrā dixerūt eē oīum principiuz ſtigem eā vocantes char. 9.

Capl'm. v. de opione anaximenis ⁊ diogenis aerē dicētium vniuerſoꝝ eſſe principiuz char. 9.

Capl'm. vj. de opione ypaſſi ⁊ eraclyti ignē dicētiū eſſe vniuerſorum entiū principium. char. 9.

Capl'm. vij. de opione empedoclis de principio materialī entis char. x.

Ca. viij. de opione anax de principio māli char. x.

Capl'm. ix. de rōne p quā coacti ſunt ponere aliquā cāz mouentē cū māli char. x.

Capl'm. x. de anax. ⁊ hermonij opione quā p̄dicti ōter mināt de principio efficiēte char. ii.

Ca. xj. de opione heſiodi ⁊ pmenidis dicentiū amorē deoꝝ ⁊ mālē eſſe mouēs principiuz char. ii.

Capl'm. xij. de opionibus ⁊ rōnibus empe. q̄ dicit ꝓria eſſe mouētia principia char. ii.

Capl'm. xiij. q̄liter anax. vtitur intellectū vt principio mouente. char. ii.

Capl'm. xiiij. de dictis empe. circa diuiſionē principioꝝ mouentiū ⁊ mālium. char. i2.

Capl'm. xv. de pōne leucippi ⁊ democriti ⁊ ruthos q̄ ponebāt inane ⁊ athomos char. i2.

Tractat⁹ q̄rt⁹ q̄ ē ō opionib⁹ ſtoycoꝝ ō pricipijs.

Capl'm. primū de pythagoricis q̄re dicebāt numeros mathematicos eſſe principia char. i2.

Capl'm. ij. ⁊ eſt di. de. q̄liter principia numeroꝝ ꝑz ſtoycos ſunt principia cūctoꝝ char. i3.

Capl'm. iij. q̄liter pythagoras numeros entib⁹ adaptauit ⁊ q̄ ela eē dicebat ⁊ p quā rōnez char. i3.

Capl'm. iiij. de eſſe cohelemētationum quas principia poſuerūt quidā pythagorici char. i3.

Capl'z. v. de hijs in quo alcyneon crotho mates ꝓuenit cū pythagora in pōne principioꝝ char. i4.

Ca. vj. de trib⁹ pōnibus in nālib⁹ q̄ oēs in h ꝓueniunt q vnuz oñt omne eſſe qō eſt ⁊ ſunt pmenidis ⁊ meliſſi char. i4.

Capl'm. vij. ⁊ eſt diſ. de. rōnē zenofanis qua oſa dic eē vnū deum. char. i4.

Capl'm. viij. ⁊ eſt diſ. de. ip̄robatiōes ⁊ ſolutiones rōnum ipſius zenofanis char. i5.

Capl'm. ix. ⁊ eſt diſ. de. opiones ⁊ rōnes ⁊ ſolutōes rōnum meliſſi. char. i5.

Capl'm. x. ⁊ eſt diſ. de. pōnē pmenidis ⁊ rōnes eius in quo peccauit char. i6

Capl'm. xj. qd in ſūma colligit ex oībus opionib⁹ ⁊ qō nibus inductis tā epicureoꝝ q̄ ſtoycoꝝ ⁊ b eſt q nō ponit alia p̄ter p̄dictas cauſas char. i6.

Capl'z. xij. de cā pōnis pl'onis ⁊ mō quo colligit cā ex heraclito ⁊ ſocrate phis ⁊ q̄liter poſuit ydeas ⁊ qd ydeas eē dixit ⁊ q̄liter vnā ⁊ qualr plures dixit eſſe ydeas. char. i7.

Capl'z. xiij. q̄liter pl'o poſuit mathatica ⁊ principiū mā le ⁊ formale ⁊ in quo ꝓueniebat cū pythagoricis ⁊ in quo differebat cū eis char. i7.

Capl'm. xiiij. q nō eſt addere quintā cāz p̄ memoriatis q̄tuoꝝ cāis ex oībus dictis itētiōib⁹ phoꝝ char. i7.

Tractatus quintus de ꝺdictione opinionū indu/ctarū de principijs.

Ca. primū de ꝺdictiōe epycureoꝝ q̄ ponebāt corpoꝝ māz eē oiuz vnū corpus dicētes eā eſſe char. i8.

Capl'm. ij. de ꝺdictiōe empe. pl'a mālia ponētis ⁊ ō ꝺdictiōe eius qō dicit de mouētis principio. char. i8.

Ca. iij. de ꝺdictione ad pōnez anaxagoze char. i8.

Capl'm. iiij. de ꝺdictione ad pōnē pythagoricoꝝ ō numeris quos ponebāt eē principia. char. i9.

Capl'm. v. de ꝺdictione ꝺ pl'onē q̄ poſuit ydeas ⁊ ſumitur ꝺdictio ex hoc q ſepate ydee nō p̄nt eſſe ſbe rez ſenſibiliū formales p quas ſenſibilia numerātur ⁊ po

nunē ℓ numez sic numerat res p suā formā char.19.
Capl'z.vj.t est scōa ꝺdictio ꝺ platonē ex b̄ q ydee ponuntur nō esse p̄ter ꝓpriū rei intellectū p quem de re syllogizatur char.20.
Capl'z.vij.t est tertia ꝺdictio ꝺ pl'onē accepta sic exve ritate rei t rōne o pionis ponētiū ydeas char.20.
Capl'm.viij.t est ꝺdictio sumpta ex b̄ q sunt inutiles ydee ad motū t sciaz t ē rō sensibiliuz char.20.
Capl'm.ix.de ꝺdictōe ꝺ platonē sūpta penes ydeas ℔z qō oñt esse exēplaria opificis. char.20.
Capl'm.x.de ꝓtradictiōe cōtra pōnē platōis q nūerus ydeaz est p̄incipium char.21.
Capl'm.xj.de cōtradictiōe cōtra platonē de reductiōe sbaz ad p̄incipiū numerozum char.21.
Capl'm.xij.de cōtradictiōe ꝓtra platonem ℔m q ydee oñr esse cause generatiōis char.22.
Capl'm.xiij.de cōtradictiōe cōtra platonem in b̄ q foz mas casdē ℔m esse sepatū t distinctū dicit esse in om nibus t in pluribus. char.22.
Capl'm.xiiij.de ꝓtradictiōe cōtra platonē in b̄ q dixit ydeas p̄incipiū scie. char.22.
Capl'm.xv.t est dis.de.pōnē platonis vt melius intelli gatur contradictio cōtra ipsuz char.22.
Capl'z.xvj.q nō sunt inuente ab antiq̄s nisi q̄tuoz cau se extra superius dictas char.23.

Liber scōs in quo agit de scia veritatis t quō ꝓsideratio de vitate vno mō est facilis alio mō difficilis cō/tinet infrascripta capitula.

Capl'm primū de cōparatione intellectus quō se hz ad res cognoscēdas char.23.
Capl'm.ij.de cā difficultatis t facilitatis in thoria ve/ritatis. char.23.
Capl'm.iij.q grates oibus referēde sunt qui in tāta dif ficultate ad vitatē conati sunt char.24.
Capl'm.iiij.q sit scia veritatis t q averissimo causatur omnis veritas. char.24.
Capl'm.v.in quo inducendo probatur q ad rectā thoriā cause non procedūt in infinituz char.24.
Capl'm.vj.q̄liter demōstratiue ꝓbat q cāe efficientes ℔m spēz nō vadūt in infinitū t h̄ p syllogismū char.24.
Ca.vij.q̄liter demōstrat q cāe māles stāt i deorsū. 25.
Ca.viij.q cā finalis nō pōt abire i infinitū char.25.
Ca.ix.q cāe formales nō vadūt in infinitū char.25.
Ca.x.q cāe nō sūt infinite ℔z spēz cālitatū char.26.
Cap̄.xj.q̄liter cōsuetudinis hitus impedimētū est theo rie veritatis char.26.
Cap̄.xij.ō impedimento mali ad vitatis thoriā char.26.
Cap̄.xiij.ō remediis ꝺ impedimēta inducta char.26.

Liber tertius q̄ ē de qōnib⁹ t principio q̄rēdis cuius.

Tractatus primus ē ō itētiōe libri t nūero ꝓclusionū.
Cap̄ primū de rōne quare in hac scia rōnes ꝓponunt simul. char.27.
Cap̄.ij.de numero qōnū in primis ponēdaz t q̄ sint ipse qōnes char.27.
Ca.iij.t ē di.ō nūez t ordinē qōnū inductaz char.57.
Tractatus scōs de disputatiōe qōnū inductaruz.
Cap̄.primū ō disputatōe p̄ie qōnis t ārte char.28.
Cap̄.ij.de disputatiōe scōe t tertie qōnis t qōnis.vij. que est affinis cū.iij. char.58.
Cap̄.iij.de disputatione.v.t.vj.qōnum char.79.
Cap̄.iiij.de disputatiōe.xvij.qōnis t est di.de.q̄liter ea dem sunt p̄incipia essendi t cognoscēdi:t q̄liter diffi nitio sbe data per cōponentia sbe particularia t data pvlia formalia ē vna eadē t nō diuersa char.30.
Cap̄.v.de b̄ q querit in xiiij.qōne t est in eo de gene/ribus t spēbus t drijs. char.30.
Cap̄.vj.de duabus cōclusionib⁹ ad intellectū p̄ceden tium introductis char.30.
Ca.vij.ō disputatiōe qōnū.xv.t.xvj.t xvij. char.30.
Cap̄.viij.de disputatione qōnis.xvij.p̄incipaliter in/ducte. char.31.
Cap̄.ix.de disputatiōe qōnis.xix.inducte char.31.
Cap̄.x.de dissolutiōe qōnū.xx.t.xxj.℔m heliodistas t ℔m empe.t perypateticos char.31.
Cap̄.xi.de dissolutione qōnis.xxij. char.32.
Cap̄.xij.de disputatiōe.xxvj.qōnis char.33.
Ca.xiij.de solonevltie qōnis pri⁹ inducte char.34.
Cap̄.xiiij.ō qōnibus.xxiiij.t.xxv. char.34.
Cap̄.xv.de solone qōnis.xxij.pri⁹ ꝓposite char.34.
Tractat⁹ tertius q̄ est de iterata disputatiōe.xxvij. inductaz qōnum t est totus di.de.antehabita.
Cap̄.primū de disputatione qōnis prime t determina tione eiusdem char.34.
Cap̄.ij.t est dis.de.disputationem t determinationem questionis quarte char.35.
Cap̄.iij.t est di.de.scōz quesitum ex rōnibus posterio rum perypateticoruz char.35.
Cap̄.iiij.t est dis.de.iteratā disputationē t determina tionem qōnis tertie char.36.
Cap̄.v.t est dis.de.septimū quesitum alr q̄ superi⁹ di sputatuz est char.36.
Cap̄.vj.t ē dis.de.determinationē.viij.ix.t.x.q̄sitoz prius inductorum in antehabitis char.36.
Cap̄.vij.t est dis.de.disputationem t determinationē xj.t.xij.qōnum char.36.
Cap̄.viij.t est dis.de.xiij.loco quesitum char.36.
Cap̄.ix.t ē di.de.itellcm̄.xiiij.qōnis pri⁹ ꝓposite.37.
Cap̄.x.t est dis.de.intellcm̄.xv.qōnis pri⁹ inducte.37.
Cap̄.xj.t est dis.de.intellcm̄.xvj.qōnis char.37.
Cap̄.xij.t est dis.de.intellectum.xvij.questiōis in ducte char.38.
Cap̄.xiij.t est dis.de.intellectū.xviij.qōnis char.38.
Cap̄.xiiij.t est dis.de.intellectū.xix.qōnis char.39.
Ca.xv.t ē dis.de.intellcm̄ q̄siti.xx. char.39.
Cap̄.xvj.t est dis.de.intellcm̄.xxj.qōnis char.39.
Cap̄.xvij.t est dis.de.intellcm̄.xxij.qōnis char.39.
Cap̄.xviij.t ē dis.de.intellcm̄.xxiij.qōnis char.40.
Cap̄.xix.t ē di.de.itellcm̄.xxiiij.qōnis char.40.
Cap̄.xx.t ē dis.de.intellcm̄ qōnis.xxv. char.40.
Cap̄.xxj.t est dis.de.intellcm̄ qōnis.xxvj. char.40.
Cap̄.xxij.t est dis.de.vltime questionis determi nationem. char.40.

Liber quartus qui est de p̄incipijs huius scie q̄ sūt pas sio sbm t dignitas cuius.

Tractatus primus est de quo sit vt de sbo t de q̄ bus passionibus.
Cap̄ primū q hec scia est vlis t nulli sciaz particula/rium est eadem char.40.
Cap̄.ij.in quo ꝓbat q b̄ scia ē de ente ℔z q ens t solutiōnes ob̄a q̄ sunt cōtra hoc char.41.
Cap̄.iij.q̄liter scia q̄ cōsiderat ens inquantū ens est scie tiavna char.41.
Ca.iiij.in q̄ declarat q b̄ eadē scia ē ō hijs q̄ insūt ens. ℔m q ens t cōuertunt cū ipso sic est vnū char.41.

Cap.v.t est di.de.solutionē rōnū sophicaꝝ inductaꝝ ad ꝟ q ens t vnū nō sūt vna t eadē nā char.42.
Cap.vj.in quo ex predictis declarant partes t ordo prime phie char.42.
Cap.vij.in quo ꝓbant ea que dicta sunt in prece ītī capitulo char.43.
Cap.viij.t est dis.de.coeſſatione ꝟriorꝝ ad priuationez t habitū quare vnū in gnē t extra genus habent negationem char.43.
Tractatus scōs in quo agit de stabilimēto principiorum demonstrationis
Cap.primū q vnius t eiusdē scie ē tractare de primis principijs demōstrationis t de ente primo quod est substantia char.43.
Cap.ij.q principiū firmissimū cōgruit dicte prie phie t q̄ sint principij firmissimi ꝓprietates t orie char.44.
Cap.iij.q nō ꝓuenit sil affirmare t negare ꝑ ꝓbatōez supta ex ꝟ q sermo aliq̄d significat char.44.
Cap.iiij.q si ꝟdictoria sūt sil vera ſequit nihil oici fm sbālē predicationē ſz oia fz accīs char.45.
Cap.v.q ad dicere ꝟdictoria esse sil vera de eodē fm idē sequit oia eē vnū t idē fm idē char.45.
Cap.vj.in q̄ ꝑ ꝓnām affirmatiōis t negationis t eō ꝓ batur q ꝟdictoria nō sunt sil vera char.46.
Cap.vij.i q̄ ꝓbat q ꝟdictoria nō sil verificātur ꝓp mutationē t fugā de ipsis q est fm susceptionē cui acquiescunt hoies char.46
Tractatus tertius q̄ est de opionibus dictoꝝ phoruꝫ dicentiū sil vera esse ꝟdictoria.
Cap primū de opione pythagore t sequētiū in eadem opinione. char.47.
Cap.ij.de medela haꝝ corruptionuꝫ q̄ prius inducte sunt a nobis char.47.
Ca.iij.de ortu erroris eoꝝ q̄ ex sēsibiliū motu dicebāt simul esse contradictoria vera t de medela erroris eorūdem char.47.
Cap.iiij.de errore eoꝝ q̄ veꝝ esse dixerūt qō apparet fm sensuꝫ char.47.
Cap.v.de medicina erroris eoꝝ q̄ ꝟdictoria sil esse t nō esse dicebāt ꝓp motū sensibiliū char.48.
Cap.vj.de medela eoꝝ q̄ ꝟdictoria sil eē dicebāt iō q̄ pōebāt veꝝ eē qō appet sentiēti t estimāti char.49.
Cap.vij.de reuictiōe eoꝝ q̄ ista rōne nō ꝑsuasi ſz ex cōtētiōe onī q̄rētes victoriā i cōflictu oriōis char.49.
Cap.viij.in quo vlterius cōcludit q ꝟria in eodē sil eē non possunt. char.49.
Cap.ix.t est di.de.q̄liter eē fm formā manet in re mutata fm mām quātitatē: t iō res nō sil est t nō ē: t est ꝑfecta solo dubitationis antiquoꝝ q̄ dixerūt simul eē cōtradictoria. char.50.
Tractatus quartus q̄ est ostensiuus q ꝟdictio est oppō nō hīs medīū fz se.
Cap.primū i quo multis rōnibus ꝓbat q iter duo extrema ꝟdictionis nō ē medīū aliqō char.50.
Ca.ij.de egritudinib⁹ vñ ꝓtigūt iste opiones t omelijs ꝟ eas t q̄ sūt ipse opiones t auctores eaꝝ char.51.
Cap.iij.de ꝓbatiōe opionū anax.t eraclti t sequē,tiū fz eūdē modū ō ꝟdictorijs char.51.
Ca.iiij.t est di.de.vtrū veritas huⁱ⁹ principij qō ē ꝟdictorias nō eē sil veras sit ab eterno. char.51.
Cap.v.t est di.de.q maior est oppō ꝟdictionis q̄ aliq̄ aliaruꝫ char.52.

Liber quintus qui totus est de nominum distinctione cuius.

Tractatus primus est de distinctiōe noīuꝫ principiotum entis.
Cap.primū de distinctōe principij sive initij char.52.
Cap.ij.de distinctiōe huⁱ⁹ noīs qō est cā char.53.
Cap.iij.t est dis.de.numeꝝ causarum t modoꝝ aliter q̄ prius char.54.
Cap.iiij.de modis elemēti char.55.
Cap.v.de modis nature. char.55.
Cap.vj.de mōis necessarij char.56.
Cap.vij.de modis vnius char.56.
Cap.viij.t est dis.de.q̄ditatē vnius fm q ē principiuꝫ numeri char.57.
Cap.ix.de modis vnius indiuisibilis quātitate aut spē sive forma char.58.
Cap.x.t est dis.de.eē nūeri t q̄liter vnū cōstituit numerū: t q̄liter duo est multitudis principiū: t q̄liter multitudo q̄dā ē nūerus t q̄liter nō ē nūerus char.58.
Cap.xj.de modis entis q nec diffiniri nec describi potest. char.59.

Tractat⁹ scōs q̄ ē de sba t sibi adiūctis continet infrascripta capla

Cap primū t ē di.de.gnāliter q̄d ē sba t q̄ sunt diuisiones eius gnāles t prime char.60.
Ca.ij.t est di.de.eē sbe corpal i eo q ē corp⁹ char.60.
Cap.iij.t est dis.de.vtrū mā prima q̄ est sba sepata esse possit a forma corporeitatis char.60.
Cap.iiij.t est dis.de q̄liter forma cā sit q̄re actu sit mā: t q̄ sit cā vnitatis māe t q̄d forme propriaꝝ attribuit materiam char.61.
Cap.v.de diuisione sbe fm mōs magis cōes char.61.
Cap.vj.de modis eiusdē q causant abvno in subiecto sumpto char.61.
Cap.vij.ō mōis diuersi t differētis nē. char.62.
Cap.viij.de modis silis t dissimilis char.62.
Ca.ix.de mōis oppositoꝝ t maxie de ꝟriorꝝ char.62.
Cap.x.de mōis diuersi t ꝟrij t eiusdē q̄ sumunt penes modos entis t vnius char.62.
Cap.xj.de mōis prioꝝ t posteriorꝝ char.63.
Cap.xij.t est dis.de.radicem ex q̄ sumit diuersitas potentie char.63.
Cap.xiij.de modis potētie t ipotētie t possibilis t impossibilis char.64.
Cap.xiiij.de ptāte agere t de ptāte pati char.64.
Cap.xv.de modis ipotētie t quis modus principalis potentie char.64.
Cap.xvj.t est dis.de.drias potestaruꝫ fm posteriores perypateticos char.64.
Tractatus tertius ō gnēribus accītiū ptinet infrascripta capla.
Cap.primū de mōis t nā quāti t quātitatis char.65.
Cap.ij.t est dis.de.esse t nām quātitatis char.66.
Cap.iij.t est dis.de.an qualitates sunt substantie quedam char.66.
Cap.iiij.t est dis.de.esse alisꝝ qualitatū q̄ sunt habitus t dispositio char.67.
Cap.v.t est dis.de.esse forme t circa aliq̄d constantis figure char.67.
Cap.vj.de modis qualitatis char.67.
Cap.vij.t est di.de.quale ens sit relatio char.68.
Cap.viij.de modis relatiuoꝝ. char.68.
Tractatus quartus de cōsequētibus ens hz infrascripta capitula.
Ca.primū de modis pfecti char.69.

La.iij. t est di.de.modos ꝓfectōis t plusq̄ ꝓfecti t vltra plusq̄ ꝓfecti t deficiētis t habūdātis. .69.
La.iijde modis termini. char.70.
La.iiij.de modis ei° qō est p se siue p ipsum siue fm qō vel non quod. char.70.
Tractatus quintus de prīb° entis quar ee ē in bitu die t relatōe siue ꝓpatōe q̄dā ꝓtinet ifrascripta capla
La.primū de dispositione siue pōne t situ .70.
La.ij.de modis habit° fm q ꝓtinet pīmū actōis t habitus t spēm q̄litatis q̄ dicit dispō vel hit° .71.
La.iij.de modis passionis. char.71.
La.iiij de modis priuationis q̄ opponit habitui .71.
La.v.de hēre t modis ei°. char.71.
Tractatus sext° q̄ est de ꝓsequētib° ens fm modos qb° ens principatū ē ex principijs fm oē gen° entis 71
La.ij.de distinctōe mō ꝓtis char.72.
La.iij.de distictōe modo toti° char.72
Capl'm.iiij.de differētia totius t vniuersi quod minus ꝓprie dicit omne char.72.
La.v.t est di.de.quot modis dicit vle char.72.
La.vj.t est di.de.originē t cām vlis. char.73.
La.vij.t est di.de.nāz q̄ est vlis t accītia genera ipi° p q̄ efficit in aia t in reb° t vnū t multū t cōe t ꝓprium p q̄ oia ꝓducit ipi° differētia toti° t vlis .73.
La.viij.ō eo q dicit colobon qō q̄dē toti opponit 73
Capitulum.ix. de modis qbus determinatur generis multiplicitas. char 73.
La.x.t est di.de.nām generis t distinctionē eius a mā t a differentia. char.74.
Capitulū.xj.de hīs q̄ sūt in prīāte generis t sunt vere differētie ipsius char.74.
La.xij.de modis qb° dicit diuersū genere. .74.
La.xiij.t est di.de.supi° iductos modos multiplicis generis t fz quē modū differētia sit q̄litas gñis 74
La.xiiij.de distictōe modo falsi. char.75.
La.xv.de modis ei° qō est fm accīs char.76

Liber septim° q̄ est de accīte cui° Tractat° prim° est de iquisitōe ꝓpria prie phie: t de mō diffinitōis quo vtitur ꝓtinet ifrascripta capla.

La.primū q̄ sit iquisitio ipi° ꝓpria char76.
La.ij.q tres sūt theorice cētiales. char.76.
La.iij.q hec scia sit diuina.t honorabilissima: t vniuersalis prima. char.77.
Tractat° secūdus q̄ est de eo qō accidit p accīs cōtinet ifrascripta capitula.
La.primū q de eo qō accidit p accīs nō ē aliqualr speculatio ꝓtica vel theorica char.77.
La.ij.q accidens fm aliquē modū est nō ens t tō non est pfecte scibile char.77.
La.iij.ō principio t cā ei° qō sit fm accīs p accīs 77
La.iiij.q de eo qō est p accīs nō sit scia .78.
La.v.q nō oia sūt ex necessitate q̄ q̄dā sūt p accidēs si negat q̄dā fieri p accidens tunc sequitur oia ex necessitate fieri. char.78.
La.vj.t est di.de.q oia reducūtur in cām vnā t q̄tuz accīs p accīs est in reb° char78.
Tractat° tert° q̄ ē de vero t falso ꝓtinet ifrascripta capitula.
La.primū in q̄ oñdit q verū t falsū sūt i aia prio t sūt ens aie potius q̄ ens ratū extra aiaz .79.
La.ij.in quo oñdit q hmōi ens est relinquēdū sicut t ens p accīs eo q nō est in aliquo genere entū nec alr q̄ mō dictū est pōt determinari char.79

Liber septim° q̄ est de sba,put ipa,ē rei q̄ditas t totū cē cui° Tractat° prim° est de pricipalitate sbe t continet infrascripta capitula.
La.primū t est di.de.q̄ est intētio t q̄ sūt ipi° sbe acceptiones t q̄lr accīs est sbe modus. char.79
La.ij.q sba q̄ ē pricipiū sbe prie pria est oiuz entiū 80
La.iij.de modis qb° sba est prior alīs accidētib° 80
La.iiij.q̄lr qō de q̄ditate sbe sensibil ꝓducit ad notitiaz prie cause t iō ab oib° q̄rit q̄lr t diuersimode ponat fm opiniones antiquoꝝ char.80.
La.v.a qbus modis multipliciter dicit sba: t qūo magis dicit substātia char.81.
La.vj.q̄liter ꝓcedē dū est ad q̄dītatis inqstōez 82
La.vij.q nec accidēs p accīs nec accidēs p se est de q̄ditate sube. char.82.
Capitulum.viij. q accidens verā non p otest habere diffinitionem char.82.
Cap̄.ix.fm quem modum accidentia possunt habere diffinitionem char.83.
La.x.de solutione errozis quoz̄dā q dicebāt accītiuz nullam esse diffinitionē t de differētia accidentis ad spēm verā t differētiā verā. char.83.
La.xi.de determinatione errozis aliorꝝ q dicebāt accidētiū p se cē diffinitōez verā sic t sube. .84.
La.xij.de distictōe diffinitōis t q̄ditas t de vero intellectu q̄ditatis t diffinitionū accītis char.84.
Tractat° secādus de ꝓpatōe q̄ditatis t diffinitiōis ad aliq̄d cui attribuiē q̄ditas t diffinitio fm idez vel diuersū ꝓtinet ifrascripta capla.
La.primū de eo de quo est intētio t sūt in eo solutiōes sophatum platonis char.85.
La.ij.de rōnib° qb° ꝓbant q̄ditates nō esse diuerse ab alijs quorum sūt quiditates. char.85.
La.iij.de iprobatōe pōnis ydeaꝝ t p b ipz q ponunt ee sbe subozꝝ t pricipia scie ipoꝝ char.85.
La.iiij.de soluiōe sophicoꝝ elencoꝝ ad pōnem istam inductorum char.86
La.v.de hijs q̄ de pricipijs eoꝝ q̄ sūt p̄mittunt ad oñdēdū ydeas ad generatōez nō ꝓdesse:oñdit ēt in hoc capl'o q generatio est a cōueniēti char.86.
La.vj.q omne quod fit ex conueniēti fit fm efficiens t fm materiam. char.86.
La.vij.in q̄ oñdit q nō fit nisi ꝓpositū char.87
La.viij.in q̄ ꝓbat q ydee nihil ꝓsūt ad gnātōez 87
La.ix.de verificatōe hui° ꝓpōnis conueniēs fit a puerti in nālibus char.87.
La.x.q proportio que dicit id q sit a conuenienti non habet instantiam in hijs que fiunt ab arte t natura neq in hijs q̄ fiunt ab arte vna simplici neq in hijs q̄ia duabus sūt artib° char.88.
La.xi.q syllogismi quid est scire faciētes t generationes ab eodē ꝓcedūt pricipio char.88.
La.xij.q tam in suba q̄ in alīs p dicamētis quid sit est compositum sed in alijs accidētib° nō semp fit ꝟ quod fit a conueniēti char.89.
Tractatus tertius de comparatione partium diffinitionis ad partes diffiniti continet infrascripta capla

La.primū de duabus questionib° q̄ sūt circa ꝟ t rōnibus questionū illaꝝ char.89
La.ij.de solutione secūde qōnis char.89
La.iij.de solutione instantie que datur circa solutionē inductam char.89.

Capitulum.iiij.de manifestatione ⁊ declaratione solutionis inducte. char.90.
La.v.q̄ diffinitio nō est nisi vlis ⁊ nō pticularis nisi p posteri⁹ ⁊ equiuoce. char.90.
La.vj.de mō rñdēdi qōnib⁹ factis a principio p 90.
La.vij.de inquisitione distinctōis ptiū formaliū ⁊ spēi a ptib⁹ mālib⁹ ⁊ materie char.91.
La.viij. de solutione iducte qōnis fm dicta stoycoꝝ pythagoricoꝝ ⁊ platonicoꝝ. char.91.
La.ix.de vera iolone p inducte qōnis. char.91.
La.x.q̄r differēter mathatica ⁊ pbica ꝓcepta sūt cū materia. char.91.
La.xi.in quo est ꝛecapitulatio dictoꝝ: ⁊ continuatio dictoꝝ ad discenda. char.91.
Tractatus quart⁹ qui est ār diffinitio sit vnū ⁊ nō multa cōtinet infrascripta capla
La.primū de ipi⁹ qōnis disputatiōe char.92
La.ij.q̄liter ex nā diuisionis primū p pēdit ār diffinitio est vnū ⁊ nō multa. char.92.
La.iij.q̄liter p diuisionē iuestigāda est vltima cum spē cōuertibilis differētia char.92
Tractat⁹ quint⁹ in quo ostēdit q̄ vle nō est cā formalis sbe simplr nz aliq̄ ps ipi⁹ ptinet ifrascripta capla
La.primū de distictōe sbe ⁊ ō diffinitōe vlis .93.
La.ij.in quo oñdit plurib⁹ rōnib⁹ q̄ ipossibile sit q̄libet sbam cē de nūero vlr dictoꝝ. char.93.
La.iij.de solutione dubitationis exorte ex p̄dictis ex q̄ solutōe arguit cōtra ponētes ydeas char.94.
La.iiij.q̄ ydee sensibiliū sūt singularia de q̄b⁹ nec est diffinitio nz demōstratio er q̄ sequit q̄ ñ vlia sūt 94
La.v.de causis erroris ponētiū ydeas. char.95.
La.vj.q̄ ens ⁊ vnū ⁊ principiū ⁊ cā ⁊ elemētū nō sūt sube existentiū. char.95.
La.vij.in quo recte ⁊ in quo nō recte dixerunt ponētes formas. char.95.
La.viij.de itellectu q̄ditatis ⁊ sube vera ōmiatiōe p q̄nem ār siue ꝓpter q̄d char.96.
La.ix de p̄batōe q̄ in oi cōposito aliq̄d est forma sbalis p̄ter cōponētia char.96.
La.x.de nā formaꝝ accidētaliū ⁊ q̄liter distinguūtur a forma substantiali. char.96.

Liber octau⁹ q̄ est de suba fm q̄ ipa est forma ⁊ act⁹ ⁊ mā cuius Tractat⁹ prim⁹ est de manifestatōe q̄ mā est sba ⁊ q̄ forma ē tal sba ⁊ ptinet ifrascripta capla

La.primū q̄ sit liber itētio ⁊ ds mod⁹ in ipo. .97.
La.ij.de diuersitatib⁹ sbe q̄ est nā rei char.97
La.iij.de substātijs q̄ sūt vera rei nā ⁊ qualiter p̄batur q̄ mā talis sit suba. char.97.
La.iiij.de opinione democriti de suba que est forma ⁊ mā sensibilium. char.97.
La.v.q̄ substātia q̄ ē act⁹ et⁹ cui⁹ ē sbstātia ꝓportionalr oz cē potētie ⁊ p̄dicat de mā. char.98.
La.vj.q̄liter id q̄ est substātia rei significat p nomē: ⁊ est in eo oi.de. qualiter oē nomē significat substantiā cū qualitate char.98.
La.vij.⁊ est ꝯclusio ex hijs q̄ dicta sūt q̄ sit vera ⁊ pfecta cui⁹libet substantie sensibil diffinitio. .99.
La.viij.de similitudine vel anagoga diffinitionis ad nūerū pp eos q̄ dicebāt nūeros sbaz eoꝝ q̄ sūt .99.
Tractatus secūdus q̄ est de modis p̄ntib⁹ sbaz q̄ est nā ⁊ act⁹ sensibil sbe ptinet ifrascripta capla
La.primū de modis mālis principij quib⁹ comparatur ad factum sensibile. char.99.
La.ij.quales ⁊ quot cause ōnt reddi ad quodlibet q̄stum de substantia sensibili. char.100.
La.iij.q̄liter idem subiectum est diuersimode susceptibile contrariorum. char.100
La.iiij.de declaratione dubitatōis ⁊ solutōis ār diffinitio est vnū ⁊ nō multa. char.100.
La.v.de errore antiquoꝝ male soluētiū iductā qōnez ⁊ de causa erroris. char.101
La.vj.⁊ est di.ponēs rōnē eoꝝ q̄ mām ⁊ formā dicūt esse vnam essentiā: ⁊ ideo diffinitionem esse vnum ⁊ non multa. char.101.

Liber nonus q̄ est de potētia ⁊ actu cui⁹ Tractat⁹ primus est de multiplicitate potentie ⁊ actus continet infrascripta capitula.

La.primū q̄ libri itētio ⁊ q̄ cā itroductōis char.102.
La.ij.de multiplicitate potētie: ⁊ de reductione multiplicitatis ad vnū primū char.102.
La.iij.de distinctione priuationis que potentie actiue opponitur. char.102.
La.iiij de distinctione potentiaꝝ rationabilium ⁊ irrationabilium. char.102.
Tractat⁹ secūdus q̄ est de ꝺdictione eoꝝ q̄ negant potentiam p̄cedē actū ptinet ifrascripta capla.
La.primū in quo est erroris illius explanatio ⁊ persuasio per quā i errorē sūt iducti: ⁊ h̄ est di. char.103
La.ij.de incōueniētibus que sequunt ex illa positione megaricorum char.103.
Tractatus tertius qui est de conditionibus potētie ⁊ act⁹ ptinet ifrascripta capla.
La.primū de conditionibus potētiaꝝ p̄cedētiū vel sequentiū suos actus char.103.
La.ij.de modis ⁊ dispositiōib⁹ q̄ ꝯueniūt actui .104.
La.iij.de modis quibus aliquid dicitur esse in aliquo sicut in potentia. char.104.
Tractatus quart⁹ noni libri in quo p̄bat act⁹ potētie fm rōnē priorit⁹ ptinet ifrascripta capla
La.primū in quo p̄bat act⁹ prior ē potētia sba ⁊ rōne ⁊ aliqñ ē prior ipe fm aliquē modū. char.104
La.ij.in quo p̄bat adhuc act⁹ esse prior potentia tempore ⁊ substantia. char.105.
La.iij.in quo p̄bat actus p̄cedere potētiā p resolutionē ad actionē sempiternoꝝ ⁊ est in ipo corrolariū cōtra ponētes ydeas. char.105.
La.iiij.in quo declarat q̄ act⁹ in bonis nobilior est potētia iz in malis est posterior ⁊ corrolariū est q̄ in ppetuis nō est malum. char.105.
La.v.in quo p̄batur q̄ in mathematicis actus nobilior est q̄ potentia. char.105.
La.vj.in quo p nām vere scitoꝝ p̄bat act⁹ ē nobilior potētia ⁊ ante ipam. char.106.

Liber decim⁹ qui est de vno ⁊ multo ⁊ differētijs eoꝝ cuius Tractatus primus est de modis multiplicitatis vni⁹: et q̄liter sit metrū vnuscuiusq̄: ⁊ q̄liter se habeat ad ens ptinet infrascripta capitula

Capl'm primū de ātuor modis vni⁹ ⁊ q̄liter isti reducūtur ad vnū ⁊ q̄liter reducūtur ad duos in quo primo est digressio declarans tres rationes quare h̄ agēdū est de vno ⁊ multo. char.106.
La.ij.in quo probat q̄ non est vniuocum de omnibus vnius vnū sed ad vnuz primū aliq̄d est multiplicitas et⁹ relata: ⁊ illud dicit prio ⁊ pricipalr vnū .107.

La.iij.q vnū quod est metrū t principiū in quolibz genere est ḋdaz idiuisibile ad modū vnius quod est metrū t principiū in numeris. char.io7.
La.iiij.in quo ꝓbatur fm quē modū sit vnū q est metrū in quolibet genere. char.io7.
La.v.in quo ꝓbat q vnū qō est metrū in quolibet genere est cognatū illi generi t est in eo disgressio tres excludēs errores qui ex h oriūtur char.io7.
La.vj.in quo rōnem pythagore oñdit qō sit primū mēsurans in entib⁹. char.io8.
La.vij.in quo determinat q̄ sit vna natura in quolibet genere prima vtrū separata vel cōiuncta: t si coniuncta que sit illa. char.io8.
Tractatus secūd⁹ qui est de oppōe vni⁹ t multi: t eiusdē t diuersi: t eq̄lis t ineq̄lis t similis t dissimil⁹ continet infrascripta capitula.
Lapl'm primū ō oppōe vni⁹ t multi: t est in eo di. de. q̄tuor genera oppositoꝝ. char.io8.
La.ij.de oppositione eiusdē t diuersi t silis t dissilis t eq̄lis t ineq̄lis. char.io9.
La.iij.de differētia t diuersitate t ꝯrietate .io9.
La.iiij.q tantū vnū vni est contrariū fm oppositionez vere cōtrarietatis. char.io9
La.v.de oppōe priuationis t habit⁹ t qualiter ꝯria sunt priuative opposita. char. iio.
La.vj.de mediate t imediate oppositis: t q̄l'r vnū vni vel duob⁹ vel plurib⁹ opponit. char. iio.
La.vij.de solutione dubitatiōis q̄ est de oppositione vnius t multi. char.iii.
La.ix.in quo ꝓbat q media eiusdē generis sūt cū extremis t q ꝓponunt de ipis. char.iii
La.x.de oppositione differentiaꝝ primarum que sunt in eodē genere. char.ii2.
La.xi.de solutione duaꝝ qōnū quare mas t femina nō differūt spē: t q̄re nō omnis cōtrarietas facit differentiam fm spēm. char.ii2
La.xij.q coꝛruptibile t icōruptibile differūt fz gen⁹ ii2.

Liber vndecimus cuius Tractat⁹ primus est de suba in cōi t diuisionib⁹ ei⁹ t ptinet ifrascripta capla

La.primū de intētione libri: t quare theoria ista est tota de substantia. char.ii3.
La.ij.de diuisione sube in vle t particulare t q̄ sit magis ſba t principiū: t de ꝓceptione q̄ ē in illis iii3.
La.iij.de trimēbri diuisione sube i coꝛruptibilē mobilē t icoꝛruptibile mobilē: t in eam q̄ est separata t est in eo disgressio declarās q̄l'r differēter vtuntur causis phicus t primus phus. char.ii3.
La.iiij.de diuisione sube separate t de hīs que cōueniunt substantie sensibili. char.ii3.
Capitulum.v.q fm ea que dicta sunt soluūtur dubitationes antiquoꝝ. char.ii4.
La.vj.de principijs sube sensibilis mobilis t coꝛruptibilis t q nō sit nisi compositū t non materia neq forma fm se. char.ii4.
Lapl'm.vij.de differentia trium subaꝝ que sunt forma mā t compositum. char.ii4.
La.viij.t est di.de.q̄l'r fm diuersa dcā phoꝝ diuersoꝝ vniuocū sit ab vniuoco. char.ii5.
La.ix.an aliqua forma pōt eē extra ꝓpositū cui⁹ ipa est forma t oñdit qō nulla nisi itellect⁹ char.ii5
La.x.vtrū eadē sint principia t ela diuersoꝝ nūero vl genere vel spē an diuersa char.ii6.
La.xj.q scm vniū subaꝝ principia q̄ oñr cause t ela sūt fm analogiā eadē t fz appꝛopriatū modū diuersorum sunt diuersa. char.ii6.
La.xij.de tertio mō q̄l'r sunt oiuz eadē principia fz analogiā: t h mō quo ſba est principiū accītiū: t pricipia sube sunt principia alioꝝ. char.ii7.
La.xiij.q quarto mō sunt fm analogiā eadē principia omnium que sunt anima t coꝛpus t intellectus t desiderium. char.ii7.
La.xiij.q.fz analogiā sunt eadē pricipia oiuz siue extra siue intus t siue cōmunicantia cū materia siue nō communicantia. char.ii7.
La.xv.q̄liter pricipia referūtur ad pricipiata vl t particulariť: t q̄l'r sūt pria t q̄l'r nō. char.ii7.
Tractat⁹ secūdus q̄ est de ſba isensibili t imobili cōtinet infrascripta capitula.
Lapl'z primū in quo oñdit ist⁹ tractat⁹ introductio t ordo t q necesse est aliquam substantiam insensibilem t imobilez ee. char.ii8.
La.ij.q hec substātia est actus pur⁹ nihil habens admixtum de potentia. char.ii8..
La.iij.q̄liter prima ſba est immaterialis t vbiq̄ t sola semper t ē id quod necesse est esse fm substantiam t fm potentiam. char ii9.
La.iiij.in quo destruit error eoꝝ q̄ dixerūt potētiā ꝓcedere actū in prima suba. char.ii9.
La.v.in quo ꝓbat per modū generantiū t coꝛrumpētium q vnū est primū mouēs semper t actu existens nihil hns de potētia. char.ii9.
La.vj.q̄liter primus motoꝛ imobilis mouet sicut desideratū t amatum. char.i20.
La.vij.t est disgressio declarās q̄l'r prima ſba est simplex t super oē nomen. char.i20.
La.viij.t est di.de.q̄tuoꝛ q̄ prie ſbe cōueniūt q vz non est in genere qō nō hz vle t pticulare t q multiplex est in resolutione: t q distinctioꝛ est ab alijs quanto perfectioꝛ alijs char.i20
La.ix.q̄l'r mouet vt bonū t p id qō mouet ad aliud qō est motū mouet oīa alia. char.i2i.
La.x.t est disgressio declarās opiniōes ꝓpateticoꝝ de aiab⁹ celoꝝ. char.i2i.
La.xi.q prio motoꝛi t alijs motoꝛibus celoꝝ mot⁹ sui sunt delectabilissimi. char.i2i:
La.xij.q̄l' vita inē ſbijs sepatis t celis t q aie eoꝝ oñr equoce ad aias aialiū iferioꝝ. char.i22.
La.xiij.t est di.de.q̄liter intellectus separati dicuntur vniri coꝛporibus. char.i22.
La pitulū .xiiij.de exclusione erroꝛis perypateticoꝝ t speusippi. char.i23.
La.xv.q prima ſba nec ē coꝛp⁹ nz vt⁹ in coꝛpe t ē di.de. errorē auicebꝛon ō mālitate itellect⁹. char.i23.
La.xvj.t est di.de.soloez io. grāmatici. char.i23.
Capitulū.xvij.qua arte inueniēda est pluralitas motorum separatorum. char.i23.
La.xviij.q necesse ē planetaꝝ mot⁹a diuersis eē motorib⁹ quoꝝ qlibet ē suba quedam separata immobilis motu quem mouet. char.i24.
La.xix.t est di.de.q̄lis sit nā ſbaꝝ sepataꝝ inferioꝝ q̄ sunt post primā ſbam. char.i24.
Capitulus.xx.t ē disgressio de.exitū itelligētiaꝝ in eē a causa prima t exitum celoꝝ in esse ab intelligētia t a prima causa. char.i24.
La.xxj.t est disgressio de.modū per quem vna intelligētia est ab alia. char.i25.
La.xxij.q̄liter ex motib⁹ sperarū colligitur motoꝝ numerus fm eudoxiū. char.i25.

La.xxiij.de nūero spaz fz calippū char.126.
Laplm.xxiiij.t est di.de.opiniones modernoz de numero orbiū t motuū celoz. char.126.
La.xxv.t est di.de.numez motoz ex propzijs prime phīe t per rationem char.126.
Capitulum.xxvj.t est di.de.dubitationes que oriūtur circa predicta. char.127.
La.xxvij.in quo est ꝓbatio q numer⁹ separatazꝫ sbaz nō alr pōt accipi q̄ dictū ē. char.127.
La.xxviij.q̄liter celū sit vnū t multa t q̄lis sit multitudo sbaz separatazꝫ. char.127.
La.xxix.q fm eos qui fabulose loquunt de celestib⁹ numer⁹ motoz accipit fm nūez mobiliū sic fz eos q̄ loquunt de eis phīce char.127.
Caplz.xxx.de mō itellect⁹ sbaz septaz char.128.
La.xxxi.t ē di.ō.nāz itellcūs sbaz sepataz.char.128.
Laplm.xxxij.t est dis.de.mōz q̄liter intellectus diuini se habeant adinuicem. char.129.
Laplm.xxxiij.t est di.de.quis sit modus intelligendi substantiarū.diuinarum. char.129.
Laplm.xxxiij.t est dis.de.modū cognitiōis diuinarū sbarum ex parte cogniti. char.129.
Laplm.xxxv.t est di.de.vtrū intellcūs sbaz diuinaz dependetad id qō itelligit vel ecōuerso t q̄d sit illud qō oēs hoies scire desiderāt. char.129.
La.xxxvj.in quo terminat de prio motore fm rōnē finis prout ipsum est ois boni bonum t oia ad ipsum ordinātur. char.130.
Laplm.xxxvij.de opinionib⁹ t erroribus antiquoz q̄ alr dīt q̄ predictum est. char.130.
Laplm.xxxviij.t est de incōueniētib⁹ q̄ sequunt ad p̄ inductos errores. char.130.
Laplm.xxxix.t est di.de.q̄liter est vnus dīatus summi boni in oibus bonis. char.131.
Tractatus.ij.q̄ totus ē dis.de.sbaz icorruptibilē sensibilem mobilem continet infrascripta capla.
Laplm primū de celalibus principijs sbe celestis q̄ sunt forma t materia. char.131.
Laplm.ij.declarās q̄liter motus celi est actus celi in q̄ pfecte saluat cē ei⁹ fm qō ip̄z ē celū:t q io ē ꝓtinuus t semp pmanens fz nām. char.131.
La.iij.de solutione dubitatōis q̄ fit circa p̄dicta .132.
La.iiij.de ip̄zobatione errozis auicēne. char.132.
La.v.de ip̄zobatione errozis eoz q̄ dicūt celi motorē primū esse alam imaginatiuā:t motorē primū cē itelligētiā:t de ip̄zobatione errozis eoz qui dicūt q nō mouet nisi a natura. char.133.
La.vj.de imp̄zobatione eoz qui dicebāt celos t alas celoz t intelligētias constitui ex tribus modis contemplandi char.133.
La.vij.de duab⁹ vijs quib⁹ ꝓcesserūt antiq̄ phī in cognitione principioz sbe. char.133.

Liber duodecimus qui totus est de principijs sbstātie sensibilis separatis:cui⁹ Tractat⁹ prim⁹ est de positionibus eoz qui mathematica ponūt esse principia:t cōtinet infrascripta capitula.

Laplm primū de quo sit intentio:t de diuisione opinionū h introducendaz. char.133.
La.ij.t est disputatio p̄ra eos q̄ mathatica separata cē t sbm hūtia dicebāt cē isensibilib⁹. char.134.
La.iij.t est cōclusio ex iductis q̄le cē hēant mathematica:t q nō sunt principia sensibiliū sbaz:t q̄lr orationes t demōstratōes sūt ō ipis char.135.
La.iiij.q̄liter mathatice scie considerāt bonum t agathon quod est spēs t ordo t conmensuratio:t determinatum esse. char.135.
La.v.de explanatione opinionis eoz q̄ ponebant ydeas t in q̄ differebāt a socrate t pythagoricis .136
Laplm.vj.t est disputatio contra eos q̄ ponunt ydeas cē eadē que posita sūt in libro prio phīe hui⁹ 136.
La.vij.in quo ostenditur q ydee nec prosūt ad sciam nec ad generationē. char.137.
Tractatus secūdus q̄ ēt disputatōe p̄ra eos q̄ ponebant q nūeri sunt substantie separate t principia entiū continet infrascripta capitula.
La.primū q̄l fuit ista positio:t q̄t sūt numeri .137.
La.ij.in quo illi qui dicūt vnitatem esse principium cōueniunt cum istis char.137.
Laplm.iij.t est disputatio contra inducte q̄stionis hoc membrū q si ponant primi numeri vnitates esse differentes. char.137.
Laplm.iiij.t est disputatio contra illā partē diuisionis que est vnitates vni⁹ t eiusdem numeri esse indifferētes abinuicem:sed esse differentes ab vnitatibus alterius numeri. char.138.
La.v.contra eos q̄ dicebant q numer⁹ a nūero differt ptione q̄ttatis vnitatū. char.139.
Capitulum.vj.contra eos qui dicunt nūez specierum esse mathematicum. char.139.
Laplm.vij.de cōtradictōe pythagoricoz q̄ mathematicos numeros ponebāt n̄ esse sepatos t simul cū h̄ platonē q̄ ponebat sepatos ydeas nūeroz char.139.
Laplm.viij.vtrū vnū sit pri⁹ spēb⁹ nūeroz fm eos q̄ nūez sepatū esse ponūt. char.140
Laplm.ix.de dubitationibus q̄ sequunt dicta eoz q̄ separatos numeros dicūt cē causas t cōtinuoz mathematicoz t sensibiliū. char.140.
Capitulus.x.vade t qua de causa inducti sunt antiqui in tot errores. char.141.
Laplm.xi.de ꝺdictione positionis ydeaz fm q ponūtur prime cause t prīa elā: car.141.

Liber decimus tertius cuius primus tractatus est de principijs eoz ex q̄bus generat suba t continet infrascripta capitula.

Laplm primū de hijs qui dixerunt vnū t equale t inequale esse principia t equaliter entia diuersa procedere dixerunt. char.141.
Laplm secūdū de ꝓparatione opinionū inductarum t imp̄zobatione eaz. char.142.
Laplm.iij.de ip̄zobatōe eoz q̄ dixerūt ydeas ex nūeris ꝓponi t cetera entia ex passionib⁹ nūeroz:t q̄o multa ꝓcedūt ex vno. char.142.
Laplm.iiij.de collatione opinionū q̄ sunt de numeris t imp̄zobatione eaz. char.143.
Tractat⁹ secūdus in q̄ inqritur q̄liter p̄inducta p̄ncipia se hīt ad bonū t optimū ꝓtinet infrascripta capla
Laplm primū in quo ponit opinio eoz q̄ bonū t optimū nō dicebāt cē p̄ncipiū:sz poti⁹ potētia eq̄li regnare bonum t malum. char.144.
La.secūdū q̄lr malū ꝓticipat ab ētib⁹:t ē regio t loc⁹ boni fm opiniōes aliquoz char.144.
La.iij.t est ꝺtradictio ꝺ eos q̄ dīt mathatica cē in loco t cōtra eos q̄ dicūt q ea q̄ sunt ex elemētis prīa sunt numeri discreti char.145.
La.iiij.q numeri nec sūt cause formales nec efficientes nec finales entiū. char.145.

Incipit liber methaphisice primus qui totus est de stabilitate huius scientie t stabilitate principioꝝ que sunt cause. Cuius primus tractat⁹ est de stabilitate huius scie t nobilitate. Caplm primū t est disgressio declarans q tres sunt sciētie theorice t q ista inter tres est principalis t stabiliens alias scientias.

Aturalibus t doctrinalibus tam q̄ tū licuit sciētijs elucidatis. Jam ad veram philosophie sapiētiā accedamus. Que sic pficit intellectū fm q diuinū qȯdam existit in nobis sicut sciētia nālis pfecit eundē: prout est cū tpe t quēadmodū pfect⁹ est a doctrinalib⁹ inquātū ad ptinuū inclinat. Oino enim necesse est pfici intellectū speculatiuū fm oēm rōnem sorme speculatiue fm quā circa verū speculat. Cōstat āt ex hijs que subtilr in naturis cōsiderata sunt: oēm diffinitionē aut rōnem sormaꝝ physicaꝝ ꝓceptā esse cū mā que motui subiacet aut mutationi aut vtriq; t ideo ꝓcipi oz eam cū tpe fm q tps est in re tpali. Propter qȯ etiaz id qȯ scitur de hui⁹ multū miscet opinioni t ptingere nō pōt ad ꝓfirmatū ꝓstātē t necessariū scie habitū sicut dicit Tholome⁹.

Ex hijs aūt que in q̄druuio bene probata sunt: scitur oēs scias doctrinales mediū sue demōstrationis accipere: fm rōnem diffinitiuā sorme que licet esse hēat in physicis t extra physica nō inueniat tñ rōnē diffinitiuā non hz ꝓceptā cū mā physica neq; fm principia essentialia dependet ad physicā materiā: sz extra eā accepit principia essentie. Et ideo in omni varietate physicoꝝ inuēta via in nā manet vniuoca sicut circulus: t q̄dratū t par impar: t ois ꝓportio numeri t ptinui t dyapēte t dyatesseron in musicis: t cōiūctio t puentio t ois stellaꝝ respectus: t quecūq; alia sunt huiusmodi. Et sicut ista stātes habent sormas fm principia essentialia motū t mutationē euadētes ita stātem de se generant speculationē nihil opinionis habentē. Sed potius scientiā necessariā de se pbentē: t ideo tales habitus per speculatiuū intellectū adeptevere scie nomē acceperunt t doctrinales t disciplinales vocant: ideo q ex principijs nō imitantib⁹ que discipulus a magistro nō accepit nisi per terminoꝝ noticias. Docent experientia nō indigētes vt dicit Aris. libro. iiij. sed simplici demōstratione doctoris ꝓstante intellectu discipuli, ppter qȯ etiaz iuuenes inexpti vt plurimū magis excellūt in ipsis. Quod nullo modo possibile fuit i physicis speculabilib⁹ in quib⁹ experientia multo plus ꝓfert q̄ doctrina p demonstrationē. Speculationes aūt iste gradus sunt t manuductiones ad speculationem diuinā sicut optime loquēs dicit Maurus ambubazer in epla quā de ptēplatiōe scripsit. Hec enī speculatio intellect⁹ nostri nō existit in eo q est buman⁹: sz in eo q vt diuinū quoddā existit in nobis. Sicut enim subtilr dicit Hermes trimegistus in libro quez de deo deoꝝ ad eusclepiū collegam cōposuit hō nex⁹ est dei t mūdi sup mūdū p duplicē indagationē existens physicā sez t doctrinalē q̄re vtraq; virtute rōnis humane pficit t h mō mūdi gubernator ꝓgrue vocatur: subnex⁹ est aūt deo pulchritudines eius nō immensas mūdo h est ptinuo t tpe accipiēs p silitudinē diuinā q in eo est p lumen simplicis intellectus qȯ a deo deoꝝ pticipat. Hec aūt speculatio est rex altissimaꝝ diuinaꝝ q̄ sunt eē simplicis differētie t passiones: pter cōceptionē cū ptinuo t tpe nihil accipientes principioꝝ essendi ab eis eo q illis prioza sūt t cause eēoꝝ: t iō ista stabilitāt in eē oia ptinua t oia tpalia. Quod eē stabilitū t fūdatū supponit t nō q̄rit in eis in sciētijs doctrinalib⁹ t physicis ptes entis ptinuū vel mobilis ꝓsiderātib⁹. Sicut enim cā tertia in ordine fūdat in secūdaria t secūdaria in primaria: t primaria nō fūdat in aliq̄ sz est fūdamentū oiuz ꝓntiū. Ita nālia t doctrinalia fūdant in diuinis t diuina nō fūdant: sz fundant tā mathematica q̄ physica. Cauend⁹ est aūt hic error Platonis q̄ dixit nālia fūdari in mathematicis t mathematica in diuinis sic cā tertia fūdat in scōa t secūda in pria: t iō dixit eē principia nāliū mathematica qȯ oino falsū ē. Et cā erroris fuit q videbat ꝓntiā sine quertione iter mathematica t physica t diuina q eē mobile est ptinuū t eē ptinuū est eē simplex t nō quertit t suba mobilis est suba ptinua suba ptinua est suba simplex t nō quertit. Et q id a q̄ nō quertit ptinua est nisi taz prius t añ id qȯ añcedit in pria: t iō posuit dimensiones mathematicas principia eē physicoꝝ. Et h est error quē in libris physicis reprobauim⁹: t itez in ꝓntib⁹ hui⁹ scie reprobabim⁹ cūdē. Dimēsiones enī nō sūt principia corpoꝝ fm eē aliqō sz potiꝰ ꝓna eē ei⁹ qȯ est corpus: t sua principia fm eē ratiū q hz sicut forma t mā t illi⁹ materie subiecte ineē quod dat forma.

Dimēsiones sūt linee t superficies t corpus mathematicū ppter qȯ mā fm eē apta mēsurari trib⁹ dyametris se ad rectos āgulos secātib⁹ est añ materiā q̄ subicitur motui t tpi p eē qȯ hz a forma physica t in hoc errauit Plato. Mā aūt determinata fm formā dantem eē tm ꝓstituit subam in eo q suba est absolute t̄.

Diuina sūt ante eā q̄ determinat q̄titate t ante eā que determinatur ꝓrietate actiuoꝝ t passiuoꝝ: t hoc mō physica fūdant fm eē t fm principia cognoscendi in his q̄ q̄titate determinant nō iquātū q̄titate determinat sz iquātū eē determinabile sola q̄titate est fūdamētuz eē determinabilis ꝓrietate passiuoꝝ t actiuoꝝ t vtrūq; istoꝝ fundat in esse fm q est simplex esse actus existēs prime essentie q̄ est in qua stat ois cōpositi resolutio vltima: h enim nō depēdet ab aliq̄ fm principia essendi eo q prioza fm principia essendi nō dependent a posterioꝝ⁹: sz posterioza fm principia essendi a prioꝝ⁹ depēdent: q prioza principia essendi sūt posterioꝝ⁹. Propter qȯ est q physic⁹ supponit eē corpus mobile t cū mathematic⁹ supponit esse ptinuū q̄tum t discretū: ideo ponit esse: q ex ppijs principijs esse ipsuz ꝓbare nō pōt. Sed oz q eē ꝓbet ex principijs eē simplr: t ideo ista scia stabilire hz t subiecta t principia oium aliaꝝ scīaꝝ. Non enim stabiliri t fūdari pñt ab illis sciētijs particularib⁹ in q̄b⁹ q sunt vel esse relinquunt vel supponuntur: neq; vero sunt sic prima q ipsa sunt oium aliorꝝ fundamenta nō sundata in alio quodā p̄cedēte ipsa fm naturā. Et ex hijs duobus necessario sequit q in ista scia hēant fūdari t stabiliri ppter h ista scia transphisica vocat: q̄m q̄ est nā quedā determinata q̄titate vel ꝓrietate fūdat p principia esse simplr que trāscendūt esse sic vocatū physicum. Vocatur aūt t diuina quia talia diuina sunt t optima t prima oīb⁹ aliis in esse p̄bentia cōplementū.

Esse enim qȯ hec scia ꝓsiderat nō accipit ꝓctuz ad hoc vel ad illud: sed potius put est prima effluxio dei t creatū primū ante qȯ nō est aliud creatū. De his aūt in sequētib⁹ subtili⁹ pquiret. Iste igit sunt tres scie speculatiue t nō sūt plures sicut in libro nostro tertio

de aĩa nos dixisse meminim⁹: qz scie logice nõ cõsiderant ens ⁊ ptem entis aliquam sz intentiones secũdas circa res p primonẽ positas p quas vie habent veniẽdi de noto ad ignotũ fm sillogismũ referentẽ ⁊ pbantẽ: ⁊ ió sicut i sequẽtib⁹ docebim⁹ poti⁹ sũt modi pbie speculatiue q̃ aliq̃ pars essentialis pbie theorice. Morales aũt oẽs siue sunt monastice siue yconomice siue politice nõ sunt ꝓtẽplãdi gratia sz vt boni fiam⁹ inter theoricas aũt excellit hec diuina quã mõ tractam⁹ eo q fũdat oium aliaꝝ subiecta ⁊ passiones ⁊ principia nõ fundata ab aliꝝ ⁊ ipsa est intellect⁹ diuini in nobis pfectio: eo q est de his speculationib⁹ que nõ ꝓcernũt ꝓtinuũ vel tps sz simplices sũt ⁊ pure ab hmõi eẽ diuinũ obũbrãtib⁹ ⁊ firme per hoc q fundãt alia ⁊ non fundant: admirabiles ergo sũt altitudine ⁊ nobiles dignitate vel diuinitate.

Lapl'm.ũ. ⁊ est disgressio declarans q̃d sit hui⁹ scie ꝓprium subm ⁊ est in eo de tribus opinionibus disputationum pbaꝝ que sunt de subiecto.

Uãuis aũt in ꝓntib⁹ hui⁹ scie plen⁹ dicturi si q mus de subo ⁊ passionib⁹ scie isti⁹: tñ ad faciliorẽ doctrinã oz nos h plibare qõnẽ de subiecto ꝓpter diuersitates de subo põnũ. Nõnulli enĩ fuerũt q̃ posuerũt cãm in eo q cã est prima in vnoquoq; genere causaꝝ eẽ subm hui⁹ scie rõne ista vtẽtes q ista scia ꝓsiderat de causis vltimis ad qs ordinant oẽs cause q̃ fm ordinẽ scõe sũt prime qz in illis stabiliũtur ⁊ firmant oẽs cause pticulares ⁊ secũdarie nec per aliq̃d aliud stabiliri pñt addẽtes ad sui dicti ꝓfirmatiõez qõ scire in pticularib⁹ sciẽtijs theoricis est cũ cãm cognoscim⁹ ⁊ cũ pticularis ea huius sciri q̃ huic scito est essentialis ⁊ ꝓuertibilis in particulari scia stabiliri non possit eo q ipsa in ordine alĩ⁹ generis aliam añ se hz: oz q in ista scia ꝓsiderent cause prime añ qs simplr nihil est: qz p illas stabilit oẽs cã in genere pticulari scie prima ⁊ suo q̃sito proxima est sic scire stat pfectũ oium suppositũ in pticulari scia pbat in ea ista p ea que sunt simplr prima sicut in oĩb⁹ scitis ⁊ sciẽtijs q̃ p ea demõstrant q̃ nõ sũt simplr prima nõ pficit scire nisi postq̃ reducunt in ea q̃ simplr prius sunt ⁊ p ista determinat ⁊ sil'r est in cognitiõe indiuisibilium siue cõplexoꝝ: qz diffinitiones illoꝝ nõ satis certe notificant nisi post q̃ in primas causas ⁊ formas sũt reducte. Ex hijs igit ⁊ hmõi talẽ isti acceperũt opinionẽ. Sed qõ errẽt nõ est difficile ostẽdẽ q subm est in scia ad qõ sicut ad cõe ꝓdicatũ reducũt ptes ⁊ differẽtie q̃ꝝ q̃rũt ꝓprietates in ipsa ⁊ ad qõ ꝓsequunt passiões q̃ inesse subo demõstrant. Certo aũt certũ est q subã q̃litas ⁊ hmõi nõ reducunt ad cãm sicut ad ꝓdicatũ cõe. Cũ tñ de modis ⁊ ꝓprietatibus taliũ oium in hac scia determinet. Siplr aut p se eẽ ⁊ p accñs potẽtia ⁊ act⁹ vnũ ⁊ multũ idẽ ⁊ diuersum pueniẽs ⁊ ꝓriũ sepatũ ⁊ nõ sepatũ ab hmõi q̃ sũt passiones q̃ subo hui⁹ scie vlr ⁊ vbiq; pbant inesse nõ sequunt cãm inq̃tuz cã aut inq̃tũ est prima. Et cuz passio imediata sit subo in scia omni nõ põt eẽ cã subm hui⁹ scie. Ideo fuerũt alĩ qui dixerũt deũ ⁊ diuina subm eẽ hui⁹ scie ⁊ ratio fortior quã ad hoc induxerũt est ista q oia q̃ sũt sicut dixim⁹ in p habitis sũt in duplici ꝓsideratiõe sz aut sunt simplicia aut sũt cõposita. Cõposita aũt oia aut in q̃titate sola aut in q̃titate simĺ ⁊ ꝓtrarietate sunt determinata

Simplicia sunt prima causata ⁊ effluxiones diuine sicut primũ eẽ primũ subsistere primũ viuere ⁊ hmõi.

Que oia sepatas hñt rõnes a magnitudine ⁊ tpe. Cũ igit in hijs ⁊ hui⁹ simplicib⁹ diuinis fũdent oia q̃ magnitudine ⁊ tpe determinata sũt ⁊ ipsa diuina principia sint eẽ illoꝝ scia ista erit ẽ deo ⁊ talib⁹ diuinis sicut de subo. Adhuc aũt h q̃ magnitudine ⁊ tpe determinata sunt ymagines q̃dã simplicium sunt diuinoꝝ ⁊ vmbre siue resultationes ⁊ tñ hñt q̃tũ illa possunt imitari ⁊ in quo deficiũt ab illis tñ obũbrant ⁊ obtenebrant ⁊ ad nõ eẽ approꝑinquãt. Ex qua ꝓsideratione ꝓstare debẽt isti q rerꝫ mũdi prima fundamenta sunt rememorata diuina cum suo vniuersitatis principio qõ est deus. Et cũ ista scia sit de existẽtiũ oium primis fundamentis erit ista scia de deo ⁊ diuinis supradicto mõ dictis: qz dionysius vocat ꝓcessiones diuinas ⁊ q̃ sunt essentie prime simplices a deo ꝓcedẽtes in q̃bus tota mũdi vniuersitas fundat. Platoni aũt hũ ꝓsentire videtur qui talia vocat formas quaꝝ ymagines eẽ dicit eas essentias subas vitas ⁊ alia huiusmodi q̃ in sensib⁹ apparẽt. Sequt⁹ est etiã dogma socratis qui h a trimegisto hermete primo hui⁹ dogmatis auctore suscepit. Ampli⁹ aũt tã hũ q̃ primo inducti pbi ratiocinant ens nõ posse eẽ subm scie huius eo q subm scie hui⁹ est de quo aliq̃d diuersum ab ipso põt demõstrari: nihil aũt est diuersum ab ente ꝓpter qõ nõ differt ab ipso eẽ demõstrabile: ideo subm eẽ nõ posse. Ampli⁹ si ens vt inquiũt cẽt subm ⁊ oia stabilirent in eẽ ⁊ ptib⁹ entis vĩficaret ista scia oia que sũt ⁊ principia oium ⁊ tũc oẽs alie scie supfluerent eo q nobilissimã sciaz de oib⁹ hẽrem⁹. Nec mĩ⁹ nobilem tunc oporteret inuenire sciam. Qõ aũt erronea sit h opinio ꝓstat qz nihil rõne q̃situ est ⁊ subm in scia aliq̃ subiecta. De⁹ aũt ⁊ diuina sepata q̃runt in ista scia: q̃ subm eẽ nõ pñt. Ampli⁹ ptes de q̃bus multa demõstrantur in scia hac nõ reducunt ad deũ sicut ad cõe ꝓdicatũ de ipsis siue cõitas generis siue analogye accipiat. Adhuc passiões in hac scia ꝓsiderate q̃ supra inducte sunt nõ ꝓsequunt imediate deũ ⁊ diuina igit subm nõ põt eẽ de⁹ hui⁹ scie. Ideo cũ oib⁹ ꝑticipatis vera dicẽtib⁹ dicẽdũ videt q ens est subm iquãtũ ens est ⁊ ea q̃ sequunt ens inquãtũ est ens ⁊ nõ inquãtũ h ens sũt passiones ei⁹ sic est cã tm̃ substãtiua ⁊ accñs sepatũ ⁊ nõ sepatũ potẽtia ⁊ act⁹ ⁊ hmõi. Cũ enĩ sit pria ista iter oẽs scias oz q ipsa sit de prio hoc ãt est ens ⁊ stabiliat oiuz ꝑticularũ principia tã cõplexa q̃ incõplexa nec stabiliri pñt nisi p ea que sũt ipsis priora ⁊ non sint eis aliq̃ priora nisi ens ⁊ entis fm q ens principia. Nõ q̃dẽ q̃ principiẽt ens cũ ipz sit principiũ oium primũ sz principia q̃ sunt ex ente fm qõ ens est: oz q oiuz principia p ista sciaz stabiliant p h q ipa est de ente q primũ est oium fũdamentũ in nullo pen⁹ añ se fũdatũ. Qõ ãt dñt hũ q̃ cãm dicũt eẽ subz cãs ꝓsiderari in pticularib⁹ sciẽtijs est falsuz. Sz poti⁹ in eis ꝓsiderant ea q̃ insũt ptib⁹ entis ꝓceptis cũ q̃tate ⁊ tpe. Sz p cãs ꝓbant ineẽ ea q̃ insũt ptib⁹ entis: ⁊ ió tales cãe reducunt in cãs primas q̃ ꝓsiderant in ista scia ꝓña ad ens inquãtũ ẽ ens: ⁊ ió ista nõ est de cã vt de subo pp qõ etiã scire oẽ stabilimẽtũ accipit ab ista: qz cãe q̃ sũt media p q̃ scim⁹ stãt in cãis in scia ista ꝓsideratis nõ q̃dẽ sicut subm sz poti⁹ sicut q̃dã subi differentia. Probabilio: scõa ẽ potẽtia ⁊ tñ falsa qz ꝓcessiones ille diuine qs iducit nõ sũt prie p h q sũt diuie sed p h q ad entis primi simplicitatẽ sũt reducte: ⁊ ió pz q nulla ipsaꝝ est absolute prima nisi ens ⁊ oẽs sũt ad ens ꝓñtes: ⁊ ió solum ens simplex ẽ primũ subm ⁊ alia ꝓñter ad ip̃m sicut ad ptes ⁊ passiones ei⁹ talia et lz sũt tãta diuina ⁊ ꝓcessiões simplices nõ tñ esse hñt extra mãz sicut dixit Plato: ⁊ ió ista sensibilia nõ sun

dantur

dant in ipsis p modū illū quē Plato iduxit: sz de ḃ locus erit inq̄rēdi i hui⁹ scie libro. vij. Q.ō ät nihil de ente oñt demōstrari posse diuersuz ēt falsuz ē: q̄ nō ꝓbat intētionē eoꝝ: lz eni ad ens nihil hēat realē diuersitatē hñt tñ oia cōia ad ens modū quē dā additionis ad ipz z p hūc modū diuersitatis q̄ sufficit ad ḃ quod ineē mōstret alicui sicut subo subi ḃ q̄ dicunt passiōes entis enti ineē ꝓbant. Hui⁹ tñ ē alia solo qm̄ z si darem⁹ q̄ enti fm se nihil posslt ꝓbari ineē tñ ptib⁹ entis que fm se sūt ptes ei⁹ multa pñt ꝓbari ineē z ḃ sufficit ad ḃ q̄ aliq̄d sit subz scie. Nec alie scie supfluūt eo q̄ cāe oiuz z pncipia stabiliunt in ista: q̄ prīa a trāsce dētib⁹ scitis nō pp ḃ scit scia vl ars pticularis. Cāe ät z pncipia nō ꝓbāt ḃ p ea q̄ sūt cuidā nāe ꝓpinq̄ z p xima: sz poti⁹ p entis pncipia stabiliunt ea q̄ ꝓprīa sūt nō in eo q̄ ꝓprīa sz resoluta z reducta ad ens vl ptes entis fm q̄ est ens z nō fm q̄ est ḃ ens: z ideo ad scien/das res in ꝓprīa nā sūme req̄runt scie pticulares q̄ tñ nihil penit⁹ ꝓbare possent nisi eo mō q̄ suba z princi/pia sua oia relinquūt p entis pncipia cē stabilita i scia ista. Nec ēt ꝓprie determlate scie cuiusdā entis isti subalternant q̄ ad subalternationē nō req̄rit q̄ subm sit sub subo tñ sz q̄ mediū q̄ ē cā pp q̄d subalternate scie medio ꝛcludat vel ꝛtineat z sic sit in pspectiua z geometria: z sic i scia nāli q̄ tradit i libro philico⁹ z i scia de celo z mūdo z alijs scētijs nālib⁹. Sūt ät qui dā latino⁹ logice psuasi oñes deū ē subm hui⁹ scie eo q̄ nobilissime scie oñt debē cē nobilissimū subm z prie scie prīmū subm z diuine diuinū z altissime altissimū z hui⁹ multa ponūt fm logicas z cōes ꝓnias z bi more latino⁹ q̄ oēz distinctionē solutionē esse reputāt oñes subm trib⁹ mōis dici in scia scz q̄ cōi⁹ subicit aut certi⁹ aut in scia digni⁹ z prio mō oñt ens i ista subicta scia z scdo cāz: z tertio mō deū z hāc sciam nō a toto sz a q̄dam sui pte dignissima vocari diuinā. Sed ego tales logicas ꝓnias in scientijs de reb⁹ abhorreo eo q̄ ad multos deducūt errores. Distinctionē etiā nō approbo pp rōnes i philis iductas nec denoiatio: iō fit q̄ diuina dicit. Oia eni apud nāz oiuz rex ma nifestissima sūt diuinissima z nobilissima z prioza oi/bus z ḃ sūt ens z entis ptes z pncipia sic̄ pz p añdcā z iō z honorabilissimo⁹ z mirabilissimo⁹ z certissimo⁹ p totū z nō in q̄dā sui parte est ista scia quā ideo merito vocamus primā philosophiam.

Caplm. iij. z est disgressio declarans qua vnitate: z q̄liter hec scientia sit vna.

b Ec ēt scia vna est qm̄ lz sit de multis de oib⁹ tñ illis est ꝑt reducta sūt in ens vt ptes ꝑt sūt ens ꝓnia in eo q̄ ens est: z iō ens in oib⁹ his vnitatē hz analogice q̄ vnitas nō est q̄d equoci oi/no sz est multo⁹ ad vnū respiciētiū nō q̄dē q̄ p vnam rōnē est in illis: nec ēt q̄ p diuersaz ē in illis sic̄ quidaz male dicūt sz poti⁹ sic̄ q̄ ista diuersa aliq̄ mō sūt vni⁹ z ille mod⁹ q̄ sūt vni⁹ est diuersus in diuersis. Sz q̄libet diuersoꝝ modoꝝ est ei⁹ qō simplr vez est sic̄ ens sim plr est suba z aliq̄d illi⁹ z eiusdē entis est q̄titas z ali q̄d eiusdē q̄litas: z sic de alijs z hac vnitate vnit subz hui⁹ scie cū hijs q̄ sūt ptes ei⁹. Alia ät vnitate vnit ad passiōes: z ḃ est imediatio substādi passionib⁹ q̄ in sūt eis sic̄ q̄libet vnit scia z tñ extēdit illa vnitas q̄/tū extēdit imediatio subi ad q̄scūq̄ passiōes. Oēs eni ille p pncipia illi⁹ z eiusdē scie ꝓbant ineē eidē abs q̄ mutatiōe generis subi nec demōstratio mutat de genere in gen⁹ alte z ḃ est vnitas ꝓprīa scie fm q̄ ē de/mōstratiua vl doctrinalis: q̄ sit cognitio accidētiū ineē subo maxie ꝓfert ad sciēdū qō q̄d est. Q.z ät passiones sūt prime z simplices sic̄ z ipz subz: iō ex hijs viā hz ad stabiliēdū oia q̄cūq̄ supponunt in sciētijs alijs z iō nō hz vnitatē vnius pticularis scia⁹: q̄ ḃ mō nō ꝓficeret ad stabiliēdū principia sic̄ ia sepius dictū est. Igit q̄ ista scia sit theorica z q̄lis theorica. Ampli⁹ ät de q̄ sit sic̄ de subo z q̄l⁹ adhuc ät quali vnitate sit vna tam ad partem subiecti q̄ ad passiones determinatuz sit a nobis hoc modo.

Caplm. iij. de prio principio generatiuo scie ex pte nostra quod est naturale sciendi desiderium.

Uia igit ista est prima phia nō accipiēs aliq̄d q ab alijs sz ab ipsa oēs alie accipiētes. Inci piemus dicētes scie generationē quā oēs alij supponūt. Et primo scie generationē oñdētes i ipo sciēte. Deinde stabiliētes sciam fm ea q̄ sūt scie fm seipsaz. Tertio ät stabiliem⁹ ipsaz ex pte scibilis de q̄ est. Ex pte scientis incipiem⁹ stabilire eā p primū z remotissimū scīēdi principiū subiciētes q̄cūq̄ ia in sciē tijs inferioꝝ⁹ a nobis bñ sunt ꝓbata. Subiciat g̃ a nobis primū qō ñ pōt cē vanū nāle z toti spēi ꝓueniēs desideriū. Hoc eni supposito ꝓbabim⁹ q̄ oēs hoies nā scire desiderāt z cū nō sit vanū desideriū erit ḃ desiderium ad inq̄rēdū de scibilib⁹ iclinatiuū pncipiū z p ꝓns erit id desideriū primū scīēdi principiū. Jn scōo autez hui⁹ scie libro ꝓbabim⁹ q̄ oē qō est in multis p vnam rōnē generis vl spēi in illis exñs est in aliq̄ vno primo qō est prima cā oiuz in quib⁹ existit. Est ät cognitio rex vna q̄dē genē in multis existēs variatis p spēs cognitiōis sensibilis z itelligibilis z rōnalis. Opz igit q̄ vnū aliq̄d sit in q̄ cognitio est prima q̄ est cā cognitionis virtusq̄. Adhuc q̄tiēs imꝑfectū z pfectū sūt in vno z eodē fm ptātes diuersas semp imꝑfectū ē ad p fectū sic̄ ad finē. Ex prima hac ꝓponuz dic̄ eustachi⁹ recte loquēs q̄ ois cognitio p̄cise i eodē exñs causat a fōte cognitiōis itellectualis z q̄ nulla forma princi/pij cognitiōis existeret sensibilr vl intellectualr nisi a fōte cognitiōis itelligētie ꝓcederet. Ex ḃ eni vt ita dicā q̄ cādor lucis itelligētie forma existit principiuz pōt ee cognitionis: obūbrata q̄dē faciet cognitōez sen sibilē. Depurata vero faciet cognitionē intellectualē.

Ex scōa ät accipit q̄ in q̄cūq̄ vno est sentire fm ac tū z intelligē z sentire nō pp aliud q̄dā est n.si ꝓpter ipsaz cognitionē sensibilē cognitio illa sensibilis ordi/natur ad cognitionē intellectualē vt ad finē z pficit in illa: hijs itaq̄ ꝑsuppositis dico q̄ in solo hoie iter alia sensibilia fm agē sensuū est delectatio pp ipsuz sentire z accipe sensibilium cognitionē ꝓter oēm vtilitatē no cui vel ꝓueniētis qō cū ipso sensibili accipiat. Alia enim aīalia nō q̄runt vti sensibus pp delectationē quā hñt in ipsa sensibiliū cognitiōe sz pp nociuū vel cōue niens qō cū ipso accipiunt sensibili apprehenso pp qō nec coloꝝ⁹ nec sonis neq̄ musicis neq̄ odoꝝ⁹ neq̄ vl⁹ sensibilib⁹ delectant nisi ꝓut nūcia cōuenientis ad vite ipsoꝝ cōmodū vel incōmodū. Dō ät delectat in vsu sensuū in sensibili p se z p accns z sensibili pro prio z cōi pp ipsuz sentire ꝓter oēm aliā adiūctā dele ctationē vel cōmodū vel incōmodū vel quācūq̄ aliā vtilitatē ad vitā cōferentiū ei ḃ est delectari in ipsa co gnitione sensibiliū fm q̄ cognitio q̄dā est de fōte co/gnitiōis ois emanās. Cū igit in eodē hoie cognitio sit intellectualis nō erit delectatio in cognitiōe sensibi li nisi in ordine ad intellectualē igit nec delectat in co gnitione sensibili nisi pp intellectualē: z sic delectatio in cognitione sensibiliū in eo qō fm se sine aliq̄ sui vti/

litate signuz est q̄ nā scire desiderat. Oēs igit hoies
p̄ter h̄ q̄ sunt hoies p intellectū in spē ⁊ nā hoiuz p̄sti
tuti nāliter scire desiderant ⁊ hui⁹ signū est cū cā vera
cōuertibile eni est delectatio sensuū ſm agē accepta in
app̄hēsione sensibiliū p̄ter oēm aliā vtilitatē p̄serētiuz
ad vitā ſm quā nūciāt de p̄serēte vel nō p̄serēte pp se
ipsos inq̄tū sūt sensibiliū cognitiōes tm̄ diligunt ⁊ li/
bēter exercent ad sensibiliū cognitionē. Nec āt iter
alios sensus visus q̄ fit p oculos luminositate eni ocu
loz delectamur nō solū vt agam⁹ q̄ppiā p̄serētium ad
vitā ad nūciationē vl̄ directionē oculi. Sz ēt q̄n ni/
hil oīno p̄uenit nobis agē circa h̄ qō vidē q̄rim⁹ cōcu
piscim⁹ tm̄ vidē pp ipsuz vidē pre oīb⁹ alijs sola illecti
curiositate videdi. Hui⁹ aūt cā est quā dixim⁹: q⁹. s.
sensibiliuz cognitio q̄n sine alia vtilitate desiderat ad
scīaz ītellectiuā ordinat ⁊ p̄pter ipsaz appetit ⁊ cū vi
sus p h̄ q⁹ plēs differētias sensibiliū exp̄ssi⁹ alijs repre
sentat magis oīb⁹ sensib⁹ cognoscē fac̄. Exp̄ssi⁹ eniz
in oīb⁹ alijs sensib⁹ rep̄sentat visus sensata cōia ⁊ sen/
sata p accidēs ⁊ ea q̄ vident tā corpalia sūt q̄ incorpa
lia: ⁊ q⁹ q̄cq̄d videt: videt ſm actuz luminis ⁊ lucidi:
⁊ iste sūt p̄me forme oīuz rez corpaliū plēs differē/
tias sensibiliuz repītat visus q̄ aliq̄s seusuū aliorum.
Q⁹ vo manignitudo ⁊ figura certissime repītant res
visas ⁊ h̄ meli⁹ repītat visus oīb⁹ alijs sensib⁹: iō etiā
certi⁹ cognoscē fac̄. Et cū duo sint sensus disciplina
les visus ⁊ audit⁹ ⁊ visus defluat discipline ſm q⁹ ē p
inuētionē audit⁹ vo ſm q⁹ est p doctrinā nec doctrina
fiat nisi post q̄ scīa tā gnata est in alia docētis. Nos āt
h̄ loq̄mur de p̄rio scie generatiuo nō facim⁹ mētionē ō
auditu nec audit⁹ exercitiū est adeo delectabile sic vi/
sus. Sic igit necessario cōcludit q⁹ oēs hoies nā scire
desiderāt. Cū eni h̄ desideriū sit oium quoz in specie
determinata est natura vna hoc erit desideriū natura/
le ⁊ naturam speciei cōsequens.

Cap⁹. v. in q̄ disputat q̄d sit nāle sciēdi desiderium a
quo scire ⁊ vnde p̄uenit tota diuersitas studioz.

Ueret āt fortasse aliq⁹ q̄ illa nā i hoie sit q̄
q oēs hoies nā scire desiderāt. Nō enim stu/
det adipisci qō desiderat: ⁊ si desiderat illud
nā erit vehemēti⁹ in ip̄z desideriū: ⁊ h̄ vehemēti⁹ ac/
cēdet ad studiū: ⁊ hoc in multis hoib⁹ nos videmus.
Ampli⁹ vlr nō desiderat nisi qō est de nāe p̄fectiōe cū
sit nō h̄itū sic eniz in p̄imo phicoz. in fine traditū est
a nobis. Desideriū est impfecti ad bonū ⁊ optimū
⁊ diuinū cuius incohatio est in ipso ſz a p̄fecto deficit.
Nō eni desideraret nisi p aliud sic̄ qō est in eo ad bo
nū ⁊ optimū sic turpe desiderat bonū ⁊ femina masculū.
Nō eniz desiderāt inq̄tū turpe vl̄ femina: q⁹ sic
sūt p̄ria masculo ⁊ bono ⁊ p̄riū nō desiderat p̄riū: sed
pti⁹ desiderāt inq̄tū impfecta sic turpe aliquid boni
hz ⁊ femina masculi. Et sic oz q⁹ sit h̄ pp qō intelle
ct⁹ possibilis ē sic̄ tabula rasa ad scibilia p̄parat⁹ nā q̄
oēs hoies scire desiderāt: ⁊ q⁹ corruptele p̄suetudinū
⁊ affectionū a nā deducūt hoiem vt in decimo ⁊ h̄ p/
batū est: iō nā h̄ nō pōt sp mouē ad studiū ſz manet in
potētia ⁊ vtute p̄rijs hitib⁹ nāle bonū corrūpentib⁹ ⁊
impedientib⁹ ne in actū p̄cedat. Nō eni vehemēti⁹ ac/
cēdit ad studiū q̄ dilectio passionū ſm actuz: ſz ſm na
turā intellect⁹ tm̄ cū fortiores oñant p̄cupiscētie in nā/
les corrupte p̄suetudinis. Quintū āt ē q⁹ id qō desi
derat de p̄fectiōe nāe est hoīs inq̄tū hō exns est: ⁊ iō
sciaz attingēs nō alterat⁹ ſz p̄fect⁹ est sic ostēdim⁹ in se/
ptimo phicoz: ⁊ in libro. x. ethicoz: nec h̄ repetē oz.

Precipue eni subtiles ad hoc i duxim⁹ rōnes i epla
quā socijs nostris edidim⁹ de nā aie ⁊ p̄texplatiōe ip̄i⁹.
Cū āt sic oēs hoies nā scire desiderāt ⁊ desideriū non
sit infinitū oz q⁹ in aliq̄ scire desideriū illud finite que/
rant: h̄ āt nō potest eē nisi illud scitū qō est cā ⁊ lumen
oīuz entiū ⁊ scitoz ⁊ hoc nō est nisi intellect⁹ diuinus
vt in. xj. hui⁹ scie libro demōstrabim⁹ ſz nō q̄etat desi/
deriū sciēdi ſm q⁹ est de⁹ vl̄ nā q̄ dā ſm se exns ſz po/
tius ſm qō est cā rez altissima cui⁹ scia causat ens: q⁹
sic ēt est rō ⁊ lumen scitoz oīuz sic ars est rō ⁊ lumen
oīuz artificiatoz. Et iō dic̄ Auer. in cōmēto sup. xj.
methaphisice Aris. q⁹ qō de intellectu diuino est desi/
derata scīri ab oīb⁹ homib⁹ istis p̄incipio sciēdi ⁊ fi/
ne sic h̄itis ⁊ non diuersificatis: in intermedijs est ma/
xime diuersitas q̄n q̄dā violētia passionū oīno dedu
cunt a sciēdi studio. Quidā āt magis bonuz nature
sequētes ad inq̄sitionē p̄uenūt ⁊ ad studiū ⁊ hoz q̄/
rūcūq⁹ intellect⁹ q̄dē imix⁹ ⁊ purus est cōplo subtilis
spē calozis ⁊ humozis luminosi nō p̄stātis p frigidum
p̄gelās nec turbata p calduz cōmiscēs illi studēt bñ ⁊
libēter diuinis ⁊ subtilib⁹ ⁊ magnis reb⁹. Quoz āt
organū ymaginatiōis ad recipiēdū figuras p tēperate
siccū ⁊ cōplonale nō p̄gelās frigidū pparatū est ⁊ in/
tellect⁹ reflex⁹ ad ipsuz hui⁹ doctrinalib⁹ ⁊ mathemati/
cis gaudēt studijs ⁊ hmōi. Quoz āt medolosuz ⁊
bñ purū est organū sensus cū spū lucido nō p̄mixto ⁊
nō pigro p frigidū p̄gelās ⁊ organū imaginationis cō
sequēter erit nō bñ tenēs figuras ⁊ intellect⁹ est reflex⁹
ad subm hui⁹ gratas bñt speculatiōes nāles. Quoz āt
p̄gelati sūt spūs ⁊ nō bñ clari p̄pter frig⁹ inspissans oc
cupant circa signa theologica ⁊ detinent in ipsis nec
p̄fūdant i aliq̄ veri speculatiōe. De hijs ⁊ hmōi in
phicis determinatū est a nobis vbi de organoz p̄/o
nib⁹ ⁊ de nā locoz h̄itabiliū locuti sum⁹. Ex inductis
igit p̄z q⁹ primū sciēdi in sciēte est principiū nāe deside
riū quo oēs hoies natura scire desiderant.

Cap⁹ lm. vj. de principijs ſm que insit primo scia in/
scientibus que sunt sensus: memoria ⁊ ratio.

p Ost hoc āt inq̄rēde sūt potētie ſm q̄s insit in
scīēte scia. Dicam⁹ igit q⁹ aialia q̄dā sūt si
ue generāt h̄ntia sensuz: act⁹ eni aialis ē sensibilis aia
⁊ sentire ſm potētias vite sensibil̄ ip̄is sentiētib⁹ aiab⁹
est cē. Est āt p̄im⁹ hmōi act⁹ aialiū sic sōpn⁹ ⁊ sensus
sic vigilia. Primit⁹ igit fiunt aialia sensuz h̄ntia in q̄
hit⁹ sensus est sic somn⁹ ⁊ deide vrunt sensu sic vigilia
est expāsio sensuū extra ad sensibilia. Cū igit prima
facultas cognitiōis ⁊ p̄ria ſm nos potētia sentiendi sit
sensatoris vñ primo orit scia in nobis ⁊ p̄rio primū sit
hēre sensuz ⁊ primū susceptibile hui⁹ cognitiōis sit ex
genē aialis ⁊ nō ex differētia p̄stitutiua hoīs q̄ramus
q⁹ sit sensus q̄ primū dat sciēdi facultatē ⁊ potentiam.
Et ex hijs q̄ in scdo de aia ⁊ in libro de aialib⁹ deter/
minata sūt planū ē q⁹ sensus ille ē tact⁹ q̄ē fūdamentū
alioz sensuū ⁊ h̄ ē cui⁹ cōplo mollis ⁊ recedēs ab ex/
cellētia p̄rioz ad mediū venit q⁹ ex tēpantia ⁊ crisi tē
peratiōi celi aliq̄l̄r p̄pinq̄t: ⁊ iō principia sortit in al iq̄
sil̄i motoꝛi celi: ⁊ iō hñs sciendi potētiā ⁊ ex mollicie
pōt in ipso spūs aialis discurrē q̄ vehit formas cogni
tiōis sensibilis ⁊ q̄ ad h̄ duo p̄ficit app̄hēsio cogniti/o
nis sensibilis: q̄ ad accipere: ſz cum scire nō p̄ficiat per
vnicā sensibiliū app̄hēsionē ſz pti⁹ ex alijs duob⁹ cū
isto: q̄z vnū ē tētio sensibiliū acceptoz silīū eo q⁹ vle
est vna de multis essentialr silīb⁹ acceptio tētio autez
p̄t⁹ accepti cū posteri⁹ accepto ⁊ hoz duoz cū tertio
⁊ q̄rto. Et deinceps acceptis non sit nisi p memoriam
⁊ vna acceptio de his oīb⁹ nō fit nisi p rōnē p que tria

insit

insit insciēte scīa oz nos distinguē in generib⁹ aialiuz ⁊ vidē in q̄ puenīat ista tria sciēdi pncipia. Dicam⁹ igit q̄ sic dixim⁹ aialia fm suū gen⁹ sensuz hñtia gene rant lz q̄dā eoz pax vtant sensu fm vitā sensus mani festā. Sz q̄busdā aialiū ex sensu fm actū facto memo ria nō est fcā: q̄ nō tenēt sensata apphēsa pp sue cōple xiōis aquea frigiditatē aut terreitreitatē q̄ imobilitat spūm aialē fozmas sensibiles deferētē sic pz in musca rū generib⁹ q̄ abiecte flabello statim se inferūt lesiōis imemores: nec ad certas se pferūt cās nec aliq̄d vidē tur hēre memozie sile: ⁊ tō q̄cūq; taliū sūt nihil pzoui dētie vl' prudētie hñt: lz ex sensu sola pueniētia in sen su psequunt ⁊ incōueniētia fugiūt. Quibusdā vero ex sensu fm actū facto sit memozia pr⁹ acceptoz sen sibiliū ⁊ cū memozia nō tm̄ sit thesaurus ⁊ coalterna tio fozmaz sensibiliū pr⁹ acceptaz lz ēt intētionū cō ueniētis ⁊ incōueniētis boni ⁊ mali amici ⁊ inimici ⁊ hmōi cū sensib⁹ ad estimatiua acceptoz sic in libzo no stro de memozia ⁊ reminiscentia, pbauim⁹. Propter h̄ q̄ alia prudētia sūt aialia hñtia regimē vite ex memo ria alia vō solo sensu vigētia sūt iprudētia. Dico āt memozātia prudētia nō fm pfectā prudētie rōnē q̄ est actiu⁹ hit⁹ cū rōne vā eoz q̄ in nobis sūt ad vitā pfe rētiū. Sz nō hñtia rōnē verā memozia vtunt loco rōnis ⁊ ordināt aliq̄ mō vite sue cōmodū p quādā ci uilitatis ⁊ felicitatis silitudinē sic est vidē in apibus ⁊ gruib⁹ ⁊ hmōi multis aialib⁹: lz tam apes q̄ grues vi gēt solū memozia. Cui⁹ signū est q̄ a logīq̄s locis ad que trāsferunt reuertunt ad ppzias hitatiōes ⁊ casas. Est āt adhuc alia aialiū differētia nō q̄dē fm memo riā ⁊ sensum ,ppter quē aial est aial lz fm duo dicta ⁊ fm pticipationē audit⁹ nō in oi lz i q̄dā sui rōne. Cō uenit āt duplr pticipare auditū vno q̄dē mō fm ziun ctā cū sensu vtilitatē pferētiū ⁊ fm h̄ son⁹ vel vox au dita est. q. pdēs id circa q̄ est affect⁹ sic videm⁹ aues fugere vl' puenire ad garrit⁹ tristes auditos vel letos. Alia est pticipatio audit⁹ inquātū audit⁹ est noiuz pce ptus rei significātiū ⁊ h̄ mō q̄ dā aialia videm⁹ ptici pare auditū cū memozia que sibi sensuz aialitatis pre supponit videm⁹ disciplinabiliora eē q̄ ea q̄ nō hñt fa cultatē memozādi hmōi auditoz. Hec enim aialia sonos sic ⁊ noīa audiētia pseruāt ea in memozia ⁊ ad voces vl' sonos sil'es agūt multa sil'ia discipline actib⁹ Disciplinā eni h̄ vocam⁹ q̄ cūq; doctrinā acceptā per auditu⁹ sic ⁊ ipse audit⁹ sensus vocat disciplinalis nec attēdim⁹ h̄ ,pzietatē doctrie vl' disciplīne q̄ itellectua lis est. Sz vocam⁹ disciplinā eruditionē p sensibilia si gna factā sic eruditi sunt canes ⁊ symie ⁊ pl'itaci ⁊ hmōi Cū āt hui⁹ eruditio sit duplicis artis liberalis. ſ. ⁊ me chanice videntur plura aialia imbui fm liberales faci les q̄sdā artes sic sūt salt⁹ ⁊ tripudiū vl' turbatio vl' ali q̄d hmōi pauca vō fm mechanicas. Symia enīz q̄ dā mechanicoz aliq̄ imitat ,ppter sui accessuz ad ho minis silitudinē liberales āt artes dico q̄s ,ppter se ⁊ nō ,ppter aliud volum⁹ sic musicoz ars ⁊ tripudiū ⁊ salt⁹ ⁊ pugillatio ⁊ torneamentū ⁊ hmōi cetera quoz exercitijs solis delectamur. Mechanicas āt voco q̄scūq; nō ,ppter se sz ,ppter alteri⁹ vtilitatē q̄rim⁹ sicut est fabzicatio nō ,ppter fabzicare sz ,ppter ensem. Su toria ,ppter calceū ⁊ hmōi multa h̄ aūt ptractata suffi cienter sūt in etb. Est āt differētia iter prudētiā ⁊ di sciplinā fm ea circa q̄ sūt ⁊ ex q̄b⁹ sūt q̄m prudētia est sagacitas q̄ dā circa pferentia ad vitā exīs ex memo ria pueniētiū acceptoz cū sensu fm actū sensibilis fa cto. Disciplina āt est sagacitas circa ea de quib⁹ est ars ex memozia sonoz fm q̄ sūt signa rez per modū pcepti⁹ ⁊ noiuz: igit illa aialia sūt prudētia q̄dē disciplī na q̄cūq; memozatiua q̄dē sūt sz sonos fm q̄ō p mo duz noiuz sūt signa rez audire nō p̄nt vt apes que cū audiāt sonos nō tm̄ p p̄dictū moduz audit⁹ audiūt ⁊ si aliq̄ō aliud aialiū gen⁹ hmōi in h̄ est: talis eni auditus sonoz nō simplici auditu pficit sz virtute estimatiōis pferētis aliq̄lr designata p nomē vl' p sonū ad moduz noīs. Addiscūt āt aliq̄d disciplīne q̄cūq; aialia iux ta memoziā refuātē intētiones ⁊ noticias rez ⁊ noiuz ēt hūc sensum h̄nt audit⁹ pmemozatū. Ex oib⁹ su pza inductis pcludit q̄ animalia quedā viuūt in regi mine sue vite solū imaginatiomb⁹ ⁊ memozijs. Di xim⁹ eni in scīa de aīa q̄ imaginatio refuatio est spēz sensibiliū ,put sūt imagines rez ⁊ h̄ mō aliq̄d memo rie est imaginatio. Memozia āt est coaceruatio pue niētiū ⁊ incōueniētiū ad vitā ad q̄s intēdit p motuz: ⁊ tō intētiōes a pipatheticis phis talia vocant. Dec igit aialia q̄cūq; ex talib⁹ regimē vite accipiūt pax expi mēti pticipāt: q̄ cū duo sūt in exprimēto vnū. q. fozma le q̄ est acceptio silis ō multis: alterz māle q̄ ē mēoria pferēs ñ pticipāt exprimēto nisi fm id q̄ māle ē in ipis sic in scīa de aialib⁹ dixim⁹ q̄ auis fpētē expugnās vul neratū se sentiēs accipit lactucā agrestē ⁊ redit ad pu gnā: lz hoiuz genus ad oēz sui diuersitatē viget in sue vite regimīe arte in factuis: q̄ ars est cū certa rōne fa ctiu⁹ hit⁹ ⁊ viget rōnib⁹ i actiuis ⁊ ptēplātiuis ⁊ ō his in etb. determinatū est a nobis: hoiuz eni lz sit vna nā fm spēm determīata. In multa tñ est latitudine fm aīe facultates fm ppl'ones ⁊ hitatiōes. Sz in tota latitu dine illa ⁊ ābitu pticipat artib⁹ in cōicatiuis ⁊ rōnib⁹ i ptēpl'one ⁊ more fm virtutez. De facultatibus igit siue spectantibus nature quibus perficitur scibiliuz ac ceptio determinatū sit hoc modo.

Cap'm. vij. de fozmaliter in nobis scientiā generan tib⁹ que sunt experimentū ⁊ vniuersale.

c Um āt vl'e sit principiū artis ⁊ scie ⁊ vl'e di cit duplr vno mō ,put ē in multis pfusuz ⁊ i mixtū in illis fm q̄ est eē multoz qūo ⁊ fm sensus noti⁹ est sic oñsuz est in pzio phicoz Alio āt mō ,put est de multis vnū sepatū p rōnē ab illis oz ite rū determinationē facē de principio gñationis scie qō fozmal'r gñat eā in nobis: h̄ āt est vl'e: sic āt in nullo de ficiem⁹ qñ ⁊ fm nāe ptātē ⁊ fm q̄ fozmal'r cōplet scie gñationē oñdem⁹. Ex q̄ eni h̄ scīa oēm stabilit sciaz a nulla aliq̄d accipīēs. Sz oib⁹ stabilimētū largiēs oz h̄ q̄ dcā sunt in ista docē scīa: h̄ igit scie principiū vtroq; supzadictoz modoz determinem⁹. Dicam⁹ igit q̄ ex q̄ hoiuz gen⁹: viget arte ⁊ rōnib⁹ q̄ in gñatiōe artis ⁊ scie q̄ p rōnē ineſt hoib⁹ q̄ pfecte sūt memozie fit ex memozia pr⁹ acceptoz p sensuz ⁊ cū sensu exprimētū eiusdē rei fm spēm. Multe etenī memozie in effecti bus sil'ib⁹ accepte faciūt in hoib⁹ potētiā vni⁹ exprimē ti. Potentiā autē dico non actum quia sicut nos me minimus docuisse in ethicis sicut duplex est actus in phicis vn⁹ q̄dē pmixt⁹ potētie ⁊ impfect⁹ ⁊ imperfecti act⁹ q̄ est mot⁹ ⁊ ali⁹ impmixt⁹ potētie ⁊ cōplet⁹ cōpleti ⁊ pfecti act⁹ q̄ est fozma: ita est ⁊ duplex act⁹ i potētijs aie vn⁹ q̄dē pmixt⁹ potentie impfect⁹ ⁊ impfecti act⁹ q̄ nō stabilit potētiā sicut est opinio q̄ adhuc fluctuat ad oppositū sic ⁊ ipsa potētia est oppositoz ⁊ h̄ ē q̄si mā ⁊ ali⁹ q̄ est pur⁹ nihil hñs de opposito in toto pflēs po tētiā sicut est scīa ⁊ itellect⁹ ⁊ sapīa: acceptio āt vl'is in singularib⁹ pfusi ⁊ pmixti est act⁹ impfect⁹: ⁊ tō potē tia hz rōnē ⁊ silitudinē. Propter h̄ dictū est q̄ me

morie multe vni⁹ ⁊ eiusdē sensus vlis in ipsis pmixti ⁊ cōfusionē experimēti pariunt potētiā ⁊ nō actū simplicē ⁊ pfectū: ⁊ qz experimēti potētia sic est impfect⁹ act⁹ fere ē scia: sicut mot⁹ in phicis fere est forma: ⁊ in termino mot⁹ in q̄ finis est mot⁹ fm motū eē est forma ⁊ sit experimētū in fine experiendi in quo est: sed sufficiēter expertū esse est scia. Est āt experimētū etiā arti sile: nō tn ars: est enī ars illa opex factibiliū cum vlis vera rōne q̄ per modū act⁹ inest artifici. Experimētū āt est regulās op⁹ p acceptionē confusi in illis: ⁊ iō potētialiter regulat ꝓpter qō ⁊ frequenter fallit ex defectu regulātis: ⁊ nō tn ex defectu rei circa quā est op⁹. Ars āt nūq̄ fallit ex defectu regulātis: qz h ē rō certa ⁊ vera: sed fallit qñqz p accns ex defectu eox in q̄b⁹ factio cōsistit ꝓpter q̄ finē in ipso si de ꝓtingētib⁹ nihil omiserit sp cōsequit artifex: vt habet in Thopi. Cū igit vt supⁱ dixim⁹ aliq̄ aialia fm partē experimēto ptcipēt: hoies āt fm pfectū accidit ⁊ accedit hoib⁹ scia ⁊ ars p experimētū: sic i phicis accedit forma p motū scia q̄dē in experimēto cōtēplabilitū: ars āt in experimēto factibiliū. Experiētia q̄dē artē facit sicut ait quidā phs recte dicēs: sz ī experiētia facit casuz. Quēadmodū enī in phicis casus est cā p accns in his q̄ ꝓpter aliquid siūt: ita in actib⁹ eox q̄ fiūt per nos. Que oia ꝓpter aliquid fiūt experimēti potētia fecit cām p se eox q̄ a nobis ꝓpter aliquid fiūt: ⁊ h est ars in finē regulās ⁊ dirigens op⁹. Inexpientia āt si ptingat ad finē sine regulāte finē ꝓtingit: ⁊ h fit casu sicut nō expert⁹ aliq̄n sanat. sanare āt nō intēdēs sed casu dans medicinaz sanitatis pfectiuā. Ars āt fit ⁊ generat ⁊ plicitur in nobis cū ex multis nō cōfusis quodā iā experimēto per depurationē vlis intellect⁹ p cām verā ⁊ certā vna ex oib⁹ abstracta fit de simlib⁹ essentialiter accepto vlis in q̄ instantia nō esse ꝓbat: ⁊ tunc experimēti potētia pducta est ad actū cōpletū ⁊ deputatū. Est etiā simplex q̄ pt⁹ in cōfusione multox erat acceptū. Oportet āt q̄ vle p se ⁊ subaliter sit multox illox simlitudo: qz si per accns ⁊ nō p se vnurent multa vno nō vnū facerēt effectū: nec vnā certā de se generarēt notionē. Acceptā nāqz notionē habere est q̄ Platoni ⁊ Socrati ⁊ alīs plurib⁹ eiusdē cōplexionis ⁊ etatis ⁊ habitatōis ⁊ diete ⁊ exercitij ⁊ accidentiū ai ⁊ periodi ⁊ oiuz taliū circa hāc egritudinē ⁊ ex eadē cā: ⁊ corū dē synchateozematū iudicātib⁹ ⁊ laborātib⁹ h iā ꝓtulit sicut scamonea ad colere purgationem ⁊ vnūquodqz sit in multis ꝓbatū inuenīri sine instātia experimēti est. Quō āt vlter oib⁹ cōtulit huiusmodi q̄ fm vnā speciē cōplexionis determinati sunt ⁊ hac p oia sili egritudine laborauerūt: sic si ꝓtulit silib⁹ p naz silib⁹ flegmaticis: h ē ex flegmate laborantib⁹ aut colericis aut estu sanguis: aut melāconie intēse vel cōbuste febrientib⁹ artis est q̄m h est acceptū cū rōne vera ⁊ certa. Dec igitur sunt in hoib⁹ scie ⁊ artis generatiua.

Laꝑ. viij. ⁊ ē disputatio ō solutōe dubitatōis p dicte

d

Ubitat āt aliqs de hijs q̄ dicta sunt: eo q̄ nō sp scia ⁊ ars ex hijs generari videt: in doctrinalib⁹ enī nō multū oz experiri q̄m in vnovi so triāgulo q̄ fit rectilin⁹ habēs tres angulos equos duob⁹ rectis p necessariā habet rōnē i oib⁹: in quibusdā nec in vno possibile est experiri: sicut q̄ stelle fixe super polos orbis signox rotūde pficiāt in. xxxvj. milib⁹ annis circulum: h tn certe ⁊ p demonstratōes scit astronom⁹. Amplⁱ cū vle sit essentialis similitudo particularib⁹ imixta forte videbit alicui q̄ in vno acceptum per rationē similitudinis in omnibus acceptū sit cū eox quib⁹ est vna nā cōmunis vna sit illius nature opatio. Quecūqz aūt taliū sunt dubitationū sibi vnā accipiūt solutionē quā etiā in ethicis nos dixisse meminim⁹ q̄m mathematica non multis indiget tpe ⁊ experimēto: eo q̄ talia ꝓbant per cāz ꝓpter q̄d ⁊ sūt separata: ⁊ ideo in talib⁹ excellūt iuuenes: ⁊ sic est materia celi orbib⁹ ⁊ stellax motib⁹ q̄ regulārē habent motū per gradus ⁊ partes celi: ⁊ iō accepto tempore motus p vnū gradū scitur rēpus toti⁹ mot⁹. Dec aūt ⁊ huiusmodi oia sūt de quib⁹ est scia fm q̄ scia est demonstratōis ꝓpt⁹ effectus: ⁊ ideo nō vlter dixim⁹ scientiā fm verā scie rōnem indigere experimēto: sed in artificialib⁹ ⁊ phicis ⁊ sapientialib⁹ secus est: qz in his ex rebus circa q̄s sunt: magna est aliquando mutatio: eo q̄ contingentes sunt: ⁊ aliqñ magna ⁊ excellens super nos altitudo: sicut in sapientialib⁹ diuinis: ⁊ ideo illa añq̄ acceptio vlis possit fieri sepe ⁊ diligenī oz experiri ꝓpter q̄ vlter ars generat ab experimēto nō vlter scia: ⁊ h est solutio Aristo. sicut pz inspicienti in ethi. In hijs enī oib⁹ similis acceptio nō est pspicua anteq̄ ꝓbat ad singula neqz pspicue scit qñ in vno acceptuz est vtrū per eundē modū sit in alio. Qō āt Platonis amici dicūt oēm sciam esse in aia: nec accipi aliquā per experimentū ⁊ doctrinaz nullā hz fortem rōnem. Qō enī dicūt eū qui q̄rit experimēto aut inuenire scitū vle aut non inuenire: ⁊ siquidē nō pōt inuenire frustra est inquisitio. Si aūt inueniet p aliq̄d scit se inuenisse qñ inuenit: aut nescit se inuenisse: ⁊ tunc nūq̄ cessabit ibi ab inquisitōe. Si āt per aliq̄d scit cū nō sciat nisi simile simili oportet q̄ sile ei qō inuenit iā int⁹ habuit: q̄ omniū q̄ inuenīri possunt ia ante int⁹ sunt similes habitus. Duo aūt per oia similes ⁊ eiusdē speciei qualitates ⁊ forme nō possunt fm idem in eodem fieri: cū igit sit in aia fm intellectū simlis cuz quesito habit⁹ per experimentū ⁊ doctrinā nihil generatur in aia: sed per talia excitat aia ad reminiscendu ea que pri⁹ nouit: ⁊ h dic Boeti⁹ in. 3. de cōsolatōe phie dicēs q̄ si Platonis musa personat vex quod quisqz discit īmemor recordatur. Omnia aūt h deceptiones sūt erronee quoniā h quidem vex est q̄ sicut in omni potentia actus alicuius preceſſit illius act⁹ inchoatio ita etiam in intellectu possibili fm inchoationem confusam preexistit notio quesitox. Alīt enim non eēt potentia propria perfectibilis h actu: ⁊ quo ad h sunt in ipsa dignitatū noticie vel notiōes quas quisqz probat auditas: nec oportet ad notionē hāc aliq̄d facere p experimentū vel doctrinam nisi terminox tn noticiam.

Dic ergo cōfusus habitus est in intellectu: sicut forma per inchoationē esse potentialis est in materia: sicut aūt materia per huiusmodi esse possibile cōfusum nō exit ad actū nisi per aliquid agens quod est in actu cōpleto ⁊ determinato ita etiā intellect⁹ possibilis nō exit actu ex forma noticie ꝓfuse nisi per aliq̄d q̄ est in actu cōpleto ⁊ determinato: ⁊ h est experimentū vniuersalis speciei mouēs vel doctrina mouēs signo spēi Sed ꝫ nō loquimur de generatiōe scie p doctrinā: qz intendim⁹ de prima scie generatiōe: ⁊ h non fit per doctrinā: quia doctrinaliter nō generat scia nisi posq̄ generata est in aia docētis. Sicut āt possibilitas materie quietat ⁊ determinat in fine motus cōtingēs actū cōpletū ita determinat cōfusus ⁊ potētialis actus ad quesiti noticiā ⁊ scit se inuenisse qō querit per h quod determinatur ad speciē quesiti. Et q̄ dicūt quod non scit nisi simile simili: dico q̄ ꝓ certo vex est h sed hoc modo quod scit iste sile ⁊ in impfecte confuso habitu

scit impfecte

scit imfecte etiã ꝓfusa forma est silis. Cũ aũt perfecte scit perfecte etiaz fm spẽm determinatã efficit silis sz plo h nõ ꝓsiderauit: t iõ formas potẽtie generatiõnis t scie principiũ dixit de quib⁹ ꝯgruis locis t tpib⁹ in sequentibus subtiliter inquiremus.

Laplin.ix.de cõparatione artis t scientie experientie fm cõuenientiam t differentiam.

Jc igitur determinatis generationib⁹ artis t scie fm facultates nãe quib⁹ fm primas acceptiões fiũt in nobis inqrim⁹ ꝓuenientias t differẽtias artis ad expimẽtũ vt melius intelligat ꝓpriũ eẽ vtriusq; ipsoꝝ. Dicam⁹ igit q experientia nihil penit⁹ differre videt ab arte in h q vtraq; istaꝝ acceptionũ siue cognitionũ est relata ad actũ qui dicit opatio circa singularia exñs: act⁹ eni sz multiplr dicat ad cõplementũ t cõplemẽti ꝓpriã actionẽ q̃ ab actu nom̃ accepit t ad opationẽ h tm̃ non accepim⁹ actũ nisi propatiõe: h aũt ꝓuenit ei ex ipsis ꝓbat noiuz rõib⁹ diffinitiuis qm̃ expiẽtia ẽ cognitio singulariũ ex multiplicatis accepta memoriis circa q̃ est actus. Ars autẽ sicut vj.eth.dixim⁹ ẽ cũ certa rõne factiu⁹ hit⁹ sz si attendam⁹ pfectũ in opib⁹ q̃ est in ꝓsecutiõe finis opis erit differẽtia iter expiẽtiã t artẽ in h q exptos magis videm⁹ pficẽ in opis fine ꝓsequẽdo q̃ eos q̃ sine expiẽtia hñt artis rõnẽ: huiⁿ aũt cã est qz sicut dixim⁹ experientia est cognitio singulariũ in vna silitudine memoratoꝝ quã silitudinẽ nõ sepat ab illis: t sic dirigens in ipso est ꝓiũctũ hẽs circa q̃ est act⁹. Ars ãt est acceptio vliũ a singularibus sepatoꝝ q̃ nõ nisi potẽtia ad singularia respicit act⁹ aũt t generatiões oẽs q̃rũcũq; siue p se siue p accidẽs sumant siue artificiatoꝝ siue nãliũ sũt circa singulare h demõstratũ vl illud t h ꝓbat iducẽdo in vno t h sufficit cũ in oib⁹ eadẽ sit rõ penit⁹. Jlle eni q̃ est medicãs nõ sanat hoiem nisi fm accñs: sz p se sanat aut plonẽ aut socratẽ cui accidit eẽ hoiez. Si eni p se ponam⁹ sanatẽ t sanatũ dicim⁹ q h medic⁹ fm medicinã sicẽ h t nunc opans sanat hunc egrũ sicẽ h t nũc infirmatuz. Cũ aũt eẽ hois inq̃tũ h sanat⁹ hõ est sit eẽ forme hois vt eẽ: t sic eẽ huiⁿ hominis vt subi vl pfecti p ipz eẽ ꝓut est huiⁿ vt subi est eẽ materie t ꝓplonate ex ꝯiugs: t sic respicit egrotare t sanare t sanũ eẽ: qz sic abicit ei aliq̃d t aliq̃d adhibit ei t nõ p h q est eẽ hois vt forme t cãe. Quãuis q̃ medic⁹ opet circa hitudinẽ eẽ huiⁿ hois fm esse huiⁿ hois nõ tm̃ opat circa eẽ hois inq̃tũ est eẽ hois nisi p accñs: qz scz opat circa eũ cui p eẽ huiⁿ hois accidit hoiez eẽ. Si igit sine expimẽto q̃s rõnẽ artis habeat illud in vli accepto t vle quodcã sic cognoscat. Sz h in vli singulare ignoret multotiẽs q̃dẽ curando si medic⁹ est peccabit. Dico ãt singulare in vli accipiẽdũ ignorari: qz sz ars sit factiu⁹ hit⁹ cum certa rõne certe actio q̃ dirigit in ope artis ẽ vle factiuũ siue practicũ: iõ particulare cui applicari dz illud vle practice accipe dz: t h mõ sepe ignorat etiã si sciat theorice: qz nescit mod⁹ q̃ ꝓparãdũ vel dãdũ est. Cũ igit singulare p se sit curabile t vle nõ: sz p accñs magis proficiet expt⁹ circa singularia q̃ rõnẽ artis sine expimẽto hñs vlem potẽtiã tm̃ pticularib⁹ applicabilez: t circa q̃ vle nõ est opatio nisi p accñs. Ex h ãt itelligit q qz forte in singularib⁹ ꝓfusa opans vsu quodã memoratoꝝ t sensuũ colligit q̃ expiẽtie cognitio mouet ad opus sicẽ forma generata mixti assuetudine t cognitione: t sic mouet in modũ nature: qz ꝓsuetudis forma i nãz trãsponit eo q̃ vt nã q̃dã mouet vt dixim⁹ i libro de memoria t remiscentia t ex illa pte sicẽ nã ẽ oi arte certior: t iõ vtili⁹ attigit finẽ opis. Ars aũt nõ ẽ dirigẽs nisi vt scia q̃dã practica: t iõ si sine expientia fit frequẽter peccabit: sz aũt sic expiẽtia artẽ pcellat vtilitate opis eꝯ tñ ars pcellit expientiã nobilitate cognitiõis. Scire eni t audire h est ô auditis iudicare t obuiare dictis magis arbitramur eẽ p artẽ q̃ p expimẽtũ t cũ h opinamur artifices artis rõnẽ hñtes sapientiores eẽ q̃ exptos tã q̃ ois sapia cuiuslibet rei magis sequat ipz scire rõnẽ q̃ exptũ eẽ circa singularia. Cã ãt hui⁹ est qz artifices sciũt cãz q̃ est rõ faciẽdoꝝ illi vo h est expti nõ sciũt cãm. Expti eni nõ cãm q̃dez sz tm̃ hñt scientiaz quia sic fit. Sz ꝓpter q̃d sic fit ne sciũt. Artifices ãt si pfecte rõnẽ artis hẽant sciũt cãm efficiẽtẽ t mãz t ꝓpter q̃d hoc est finẽ h est rõ illa dirigẽs in ope artis. Un̄ architectores de q̃bus in scõo phi. determinam⁹ denoiam⁹ ex ipso noie pricipalitatis magis scire significam⁹ nobiliores eẽ circa qõlz genꝰ artificiatoꝝ t hos significam⁹ ipso noie pricipalitatis magis scire t artifices tales eẽ sapiẽtiores. Cã ãt hui⁹ significatiõis ẽ: qz architectores sciũt factoꝝ siue artificiatoꝝ cãs: qz alr nõ hẽret rõnẽ certã: hij q̃ magis sciũt q̃ hij qui dicunt manu artifices siue vsuales q̃ nõ mãz t efficiẽtẽ in q̃b⁹ motib⁹ fiant ꝓsiderẽt in artificiato sz tm̃ spẽm siue formã figure: t illa vtunt i ope sicut militãs vtit gladio t nauta themone. Cũ enim architectores rõalr agãt sciẽtes cãm efficiẽtẽ t mãz t formã t finẽ vsuales siue manu artifices nõ opant nisi vsu forme ad actũ sicut agũt inanimata p formã positam in actu agẽdi sicut exurit ignis sz in h est differẽtia q inanimata t animata nõ cognoscẽte aĩa t etiã animata q̃ cognitionẽ hñt sz nõ artis susceptibilia eo q̃ nullo mõ ptici pant rõe agũt p formã suã: vñ sicut nã opat aut si aĩa opat nõ opatur nisi nature instinctu sicut vegetabilia t sensibilia: sz manu artifices lz aliq̃d hẽant cognitionis qm̃ cognoscũt spẽm nõ put ex mã vel in mã indicit motib⁹ efficiẽtis. Sz put refert ad opus illi speciei ꝓpriũ tm̃ opant sicẽ ex forma ꝓsuetudiali q̃ vsu acq̃rit t h magis determinat ad opus t hmõi denoiationes facim⁹ tã q̃ nõ sicut artifices sapiẽtiores fm h q̃ practici siue opatiui sũt sz potiⁿ fm h q̃ rõnẽ vlem t certã hñt cãm efficientẽ t mãz t finẽ cognoscũt. Cum igit expiẽtia sic opet sicut vsualis vt pz ex predictis. Ars ãt p rõnẽ t cãm: ars magis accedit ad scire t sapere q̃ expimẽtũ: t sic nobilior est ars q̃ expimentũ fm nobilitatẽ cognitionis: ad h aũt oino vlr signũ est sciẽtis sciũ suũ posse doctrinalr docẽ p cãm t rõnem: sic ãt pot docẽ ars t nõ expimẽtũ: t ob hoc ꝓcipimus q̃ ars magis sit scia q̃ expimẽtũ: artifices eniz pñt ex hitu artis docẽ p dicto mõ t silr architectores. Hij ãt alij qui dicunt expti t manu artifices siue vsuales docere per causaz t rationẽ nõ possunt. Amplius aũt neq; fm sensuz dicimus esse sapientiaz siue scientiam cum tamen sensibilib⁹ singularium cognitiones magis sint ꝓpꝛie q̃ vniuersaliuz: quia vniuersale nõ est eis cognitum nisi sicut est cum partibus mixtum sicut dixim⁹ in principio phisi. Sed particulare sensatuz p se iudicatum fm causam per quã est res que est de nullo dicitur. Non enim nunciat sensus propter quid ignis est calidus sed tantum nunciat q̃ calidus est: a simili: ergo quod est circa singularia dicens quia: nõ propter quid minus habet similitudinis ad scientiaz t sapientiam q̃ id quod est circa actum singularium dicẽs causam t propter quid t sic experimẽtũ min⁹ habens est similitudinis cũ scientia t sapientia q̃ ars vt patet ex superius inductis rationibus.

Capl'm.x.de cõuenientia ⁊ differentia árt̃is ad artẽ in ad admiratione qua imitatur sapientiã ⁊ ab alĩs distinguentem.

Icut ãt iã dixim⁹ conuenietiã ⁊ differẽtiã artis ⁊ exprimẽti ita nũc ad doctrine pfectionẽ conuenietiã ⁊ differentiã artis ad artẽ assignem⁹ vt videam⁹ q̃ artiũ magis sit sapie sil'is q̃ sapiẽtior a grecis ab arabibus aut phis magis sapialis vocet q̃ fm vtilitatẽ vocat sapie magis sil'is. Dicam⁹ ãt primo ĩ q̃ ois ars cũ oi conuenit arte. Cũ ãt sic ex supiorib⁹ probat vle sit principiũ artis ⁊ scie conuenies est q̃ ille qui q̃ cũq; artẽ p inuẽtionẽ sensuũ h̃ est sensibilẽ cognitionẽ prio accipit admirãdo q̃rat id qđ est vltra cõez in hominib⁹ sensuz h̃ est sensibilẽ cognitionẽ siue in sensu siue in memoriã siue ĩ exprimẽtis acceptã. Jn oi eni cõi hoĩb⁹ sensibili cognitiõe vle ꝓfusum ⁊ mixtũ sensib⁹ fm sensus nostrus est vt in pricipio de phico anditu demõstratũ est: ⁊ h̃ nõ est principiũ artis ⁊ scie fm qđ sic singularib⁹ pmixtũ est sz pot⁹ ꝑput est ad rõnẽ simplicẽ ⁊ cãz deductũ p depurationẽ alr eni in singularib⁹ adhuc ꝓfusuz obũbratũ ẽ ex mãe appẽditiũ ⁊ variabile fm eẽ ⁊ nõ põt eẽ pfecte ⁊ certe cognitiõis principalr. Ars ãt est cũ rõne certa factiu⁹ hit⁹ vt dictũ est in eth. Cũ ãt sic miret inuenies quãlz artẽ vltra cõem in hoĩb⁹ oĩb⁹ pueris ⁊ senib⁹ sensibilẽ cognitionẽ nõ mirabit solũ id qđ mirat ꝑpter aliquã vtilitatez ad vite necessaria ⁊ admicula ptinentẽ: qz supra hitũ est q̃ vtilitas magis fit a singularib⁹ in qb⁹ est act⁹ q̃ ex vli sed mirabit sic mirat sapiẽs q̃ mirando q̃rit cãm primã in qua stat rei demõstratio ⁊ rõ certa ⁊ mirabit sicut mirat ab alĩs distinguẽs p qđ ⁊ ꝑpter qđ dñtẽ diffinitionẽ que termin⁹ vocat ⁊ rẽ cui⁹ est ꝑprijs differẽtijs ab alĩs distinguit. Dico ãt nõ solũ hz mirari ꝑpter vtilitatẽ inuẽtoz qz cũ in arte duo sint: est eni factiu⁹ hit⁹ ⁊ sic est ad vtilitatẽ vite ⁊ sic ex pte illa q̃ opat oz p̃mirari vtile circa qđ ⁊ ad qđ sic ad finẽ opis est opus artis. Sz qz h̃ hz cõe ars cũ exprimẽto ⁊ ex pte illa opat p formã ꝓsuetudis p modũ nãe opantis io h̃ non sufficit. Sz ex illa pte q̃ ars est cũ certa rõne cãe oz mirari artifice sic mirat sapiẽs ⁊ ab alĩs distinguẽs q̃ vltra cõez oĩb⁹ mirat sensibiliũ cognitionẽ. Hoc est igit in quo ois ars cũ arte conuenit oi. Differẽtia aũt artiũ est in mõ illi⁹ admiratiõis qm̃ cũ plures repte p inuẽtionẽ sint artes q̃dã q̃dez ad necessaria siue vtilia vite ciuilis sicut mechanice vocate que sunt pãnifica: lanificiũ: militaris: architectura: ⁊ huiusmõi. Que dã vo sũt ad itroductionẽ seu admiculũ sciaꝝ sic grãmatica: logica: rethorica: poetica: ⁊ hmõi. Arbitrãdũ est q̃ hmõi q̃les dicte sũt artes q̃. s. sũt vltra cõez i hominib⁹ sensũ sic sapiẽs ⁊ sic distinguẽs sũt sapiẽtiores vl magis sapiẽtiales eo q̃ magis se exaltãdo a sensu accedũt ad silitudinẽ admiratõis sapiẽtis ⁊ ab alĩs distinguẽtis ⁊ h̃ pp illud q̃ illoꝝ ẽ h̃ ẽ sapiẽtis ⁊ ab alio discernẽtis no sũt ad aliquã vtilitatẽ eo q̃ sũt nõ in singularib⁹ in qb⁹ ois vtilitatis pficit opatio. Dis autẽ admiratio sapiẽtis ⁊ distinguẽtis est cãe demõstratis qđ ⁊ ꝑpter qđ ⁊ h̃ cõsistit in speculatiõe nõ in opatiõe hui⁹ ãt signũ est q̃ hui⁹ sapie ⁊ distinguẽtes scie repte sũt postea q̃ oẽs artes advtilitatẽ existẽtes ⁊ oẽs scie adminiculantes ad instructionem iam fuerunt reperte siue inuente qm̃ nisi artes ciuilitatem conseruantes inuente fuissent non fuisset habitum ocium ⁊ libertas inquirendi deficientibus necessarijs vite: ⁊ nisi fuissent inuente scientie adminiculantes ad instructionem non fuisset habitus modus ꝑprius inquirendi: ⁊ ideo illis nõ ante reptis inutile fuisset admirãtis studiũ ⁊ inq̃rẽdi inuestigatio. Hui⁹ aũt vlteri⁹ signũ est q̃ tales scie nõ ad vtilitatẽ relate nec admiculũ: sz p se ꝑpter ipsum scire desiderate primũ repte sũt in his locis vbi oĩbus ad cõmodũ ⁊ adminiculũ exñtib⁹ ꝑmit⁹ studuerũt primi phantes ⁊ h̃ est circa egyptũ ⁊ ĩ egypto vbi primũ substiterunt artes mathemathice doctrinales demonstratiue: ibi nãq; liberis possessionib⁹ dõata sacerdotũ libera a curis gens studere cõcessa est. Sic g̃ differt ars ab arte penes magis ⁊ min⁹ accedere ad sapiẽtis ⁊ ab alĩs distinguẽtis admiratõnẽ. Jn ethicis ãt libro vj. vbi de intellectualib⁹ virtutib⁹ determinatũ est discretũ q̃ sit artis ⁊ scie differẽtia: ⁊ ibi etiã oiuz habituũ q̃ sunt similiũ genez cũ istis: eo q̃ intellectuales sunt determinatũ est. Cui⁹ ãt gratia nũc orõnẽ istã introduxim⁹ h̃ ẽ q̃ cũ sapia sit ois scie virt⁹ ⁊ vltimũ posse oz eaz q̃ simplr sapia denotat esse circa primas cãs ⁊ principia ⁊ h̃ quidẽ oẽs opinant. Artifex ãt magis est circa cãs q̃ exprimẽtũ tm̃ habens vel hñtes: inter artifices ãt architector magis est circa cãs q̃ ille q̃ est manu artifex siue vsualis. Oẽs ãt speculates magis sũt circa cãs q̃ practice. Manifestũ ãt ex inductis est q̃ illa q̃ est sapia est scia circa q̃sdã cãs exñs qm̃ est circa primas rerũ causas: ⁊ per h̃ eadẽ patet qualiter sapiẽtia ⁊ scientia ⁊ ars fiant in nobis.

Cap̃. xi. de cõuenientia artis cũ sapia ⁊ scia ⁊ differẽtia artiũ in maiori ⁊ minori silitudine ad ipsas.

Quod aũt primũ est in quo cõuenit ois ars in quocũq; mõ cõsiderata: h̃ est q̃ quicũq; iuenit quãcũq; artẽ oz illũ mirari aliqđ quod ẽ vltra coẽm in hoĩb⁹ sensũ: nec voco sensuz illũ tm̃ qui forte est apprehẽsiu⁹ sensibiliũ spẽz preexñte mã: sed in coĩ voco sensuz oẽm etiã hois sensibilẽ cognitionẽ q̃ cũ in hoie potẽtior sit q̃ in alĩs aialib⁹: eo q̃ est acceptio vlis mixti ⁊ ꝓfusi in singularibus tm̃ inueniens artẽ necesse hz mirari vle ⁊ cãm ⁊ rõnẽ certaz q̃ sunt vltra oẽm cognitionẽ in sensib⁹ acceptã sensu ⁊ memorijs ⁊ exprimẽto. Dia. n. h̃ tria sũt in hoĩb⁹ sensibilis cognitionis. Dico ãt q̃ inueniẽs artẽ sic necesse hz mirari: qz discẽs ⁊ accipiẽs artẽ p doctrinã non sic incipit ab admiratõe: qz tũc incipet ab effectu: sed stati a docẽte accipit cãm: inueniẽs ãt artẽ quãcũq; ex sensu ⁊ memorijs ⁊ experimẽto: incipit ab admiratõe cãe vlis ⁊ rõnis inuestigat cãm ad quã agonia q̃dã suspendit dũ admirat. Et ideo nõ admirat in arte quã inuenit solũ referẽs h̃ ad vtilitatẽ ciuilẽ vel adminiculare: sz oz eũ admirari causaz ⁊ rõnẽ dicentẽ quid ⁊ ꝑpter quid: sic mirat sapiẽs q̃ cãm primã q̃rit: ⁊ sicut mirat diffinitionẽ q̃rens q̃ ab oĩb⁹ alĩs distinguit diffinitũ: aliter eniz nõ esset ars iuẽta cũ rõne certa ⁊ cause cognitõe factiua habit⁹. Sic eni diffinit ars ⁊ ẽ vna intellectualiũ virtutũ sicut dictũ est in Ethi. Jn ꝑ igit cõuenietib⁹ oĩbus artib⁹ in coĩ differũt tm̃ ex h̃ q̃ magis ⁊ min⁹ in h̃ sapie sil'es sunt: plurimis eni artib⁹ reptis qbusdã qđẽ ad vtilitatem ciuilibus necessariã. Quibusdaz vo ad adminiculũ instructionis deseruientib⁹ arbitrãduz est q̃ sp eo sunt sapiẽtiores: h̃ est sapie magis sil'es q̃ non ad vtilitatẽ respiciũt pl' sed id quo admirant vltra cognitionẽ sensibilẽ in hoĩb⁹: quia sicut dixim⁹ cũ in arte duo sint rõ. s. certa q̃ est ex cause alicui⁹ vel pluriũ cognitiõe: ⁊ factio artis factio est circa singularia in qua ars nõ differt a sensibili cognitõe experimẽti: sz in cãe cognitõe accedit ad sapiam. Et ideo quãto magis eluat ad rationẽ que est per causam: tanto magis recedit a sensibilib⁹ in quibus est vtilitatis pfectio: ⁊ tõ si aliq̃ est simplr

est simplr cognitio cāe pter oēm relationem ad vtili/
tatez que est in opere illa maxime sapialis est: vt dicit
Auicēna. Sicut sunt scie methaphisice: qz simplr sūt
theorice licz etiā ad op⁹ referri pñt: hui⁹ āt signū est q
postq̄ oēs artes ad vtilitatem necessitatis ciuilis ⁊ ad
miniculū instructōis deseruiētes repte fuerūt iā circa
athenas ⁊ alibi ille theorice: qz vtilitates cāz ingrē ce
perūt: qz nisi oēs alie pri⁹ repte fuissent aius occupat⁹
necessarijs ociū nō habuisset ad q̄rēdū sapie rōes pp
qō etiā Plato in thimeo: q d iā ex vulcani semie ⁊ in
digene agro cōstitut⁹ athenis ⁊ ex electa iuuētute ordi
nata militia ⁊ ceteris oib⁹ adhibitis ad cōmodū vite
ptinētib⁹ liberato a curis aio pbari athenis ⁊ achade/
mie inceptū est. Signū āt hui⁹ est q in nostro habi/
tabili prio sūt repte scie mathematice h ē sciales a sen
sib⁹ sepate in his locis vbi prio liberi a curis necessa/
rijs vite studuerūt: vñ circa egyptū mathematice ar/
tes primū repte substiterunt: ibi nāq; gēs sacerdotū li
beris reddit⁹ a regib⁹ donatis in scolā intrare ⁊ stu/
dere cōcessa est pp qō Ozatius dicit: Sit mihi frugis
copia aiuz ipse parabo. Cū igit ibi extiterit vbi iā oia
ad necessitatē ⁊ adminiculū deseruiētia fuerūt repta ⁊
ab his q a curis libez habebāt aiuz: ꝓstat q nō advti
litatē sunt inuēte: sz pot⁹ ad cōtēplationē causaz earū
qs mirāt vltra sensibiliū in hoib⁹ cognitōnē: ⁊ ille ma
xime siles sūt sapie. In artib⁹ āt q̄cūq; magis mirāt
cās vltra sensibilē cognitōnē altiozes magis sūt sapia/
les: sic architectonica sapialior est q̄ vsualis: ⁊ in tali/
bus ab initio mirāt egyptios: ꝓpter qō etiā Plo nar/
rat ad Solonē sacerdotē dixisse egyptū: O greci pue
ri estis ⁊ nō est in vobis vlla cana sapia. In ethicis ⁊
h añ iā ōclarauim⁹ q̄ sit differētia artis ⁊ scie ⁊ oiuz si
miliū genez q̄ in virtutū intellectualiū cadūt coitatē
ibi assignauimus differētias: istā āt opinionē hic iam
nō induxim⁹ ex intētōe ptincipali. Sz ꝓpter h qō scia
mus q oib⁹ sapiētib⁹ videt q illā iā sciaz q̄ inter cete/
ras magis denotat a sapia maxie oz eē circa prias cau
sas añ qs nulle sūt ⁊ circa pria principia. Dico āt cās
eē rez cōstituētes: principia āt licz plurib⁹ modis dicāt
tñ fm intētionē ꝓpositā principia h dixim⁹ q̄ sicut pri
ma se hñt ad aliq̄ ⁊ oia reliq̄ p pri⁹ ⁊ posteri⁹ referunt
ad ipsa sic̄ est ens ⁊ vnuz ⁊ vez ⁊ bonū ⁊ hmōi q̄dā
alia: fm āt hāc rōnē artifex magis sapie nomē ⁊ rōnē
ptcipat q̄ expti: ⁊ architect⁹ magis ptcipat ipsum q̄
vsualis q manu artifex vocat: eo q manu vtit ad op⁹
apotheleśmate qō ꝓparauit artifex: sicut miles vtitur
gladio q ꝓparat a fabro ferrario nō cōsiderās in eo ni
li spēm ⁊ actū: ⁊ sic speculatiue scie magis sapie nom̄
ptcipāt q̄ actiue ⁊ ꝑ oib⁹ circa primas cās erit ipa q̄
p se sapia vocat. Manifestū ē igit ex inductis q sapia
est circa quasdā causas ⁊ q̄dā principia.

Tractat⁹ secund⁹ primi libri Methaphisice in quo
agit de proprietatibus sapientie istius fm se.

Cap. primū qualiter dicit sapia ⁊ p ꝙñs phia ꝓpter
rōnes sapientis ⁊ sapientie.

Quoniā āt in hac nostra intētōe q̄rim⁹ eā q̄
vere sapie hz nomē p rōnē cōsiderādū est
q nobis circa q̄les cās ⁊ circa q̄lia principia
sit. Fortassis āt fiet nobis manifestiue si
prio cōprehēdam⁹ descriptōes ⁊ oppositōes qs ab an
tiquis phis hui⁹ approbatas: vtutē enī quādā hz cois
ai ꝓceptōis quā q̄sq; ꝓbat postq̄ audierit. Oēs enī ab
ātiqs in phia coiter tradiderūt q hūc p̄cipue dicim⁹ eē
sapiētē q d oia maxime scit sicut decet: ⁊ nō hz fm vnū
qq; singulārē de ipsis sciaz Qui enī oia scit nō pōt
oia scire nisi ex his q̄ sūt cā oiuz ⁊ nō quozūdā cause
⁊ quozūdā nō: ⁊ ille oiuz cause nō sunt nisi ille q̄ sunt
cause: nō quidē entis fm esse sed fm qō ipsuz est actus
simplex entis p se fm qō ens: ille enī sole sūt cause ois
eē ⁊ nō h: ñt alias se priozes. Scit aūt iste sicut dicit p/
suasus nō ab alio sed ꝓpter scire sciētia cōsiderās q
nō decet phicū vel methaphisicū qui ea quib⁹ scit esse
⁊ subsistere siue entitatē habere supponit ab isto pho:
⁊ h qz maxime ascēdit vltra cōem in hoib⁹ sensibilem
cognitionē nō hz sciaz eoz q̄ scit fm vnūqōq; sensibi
le: qz nō accepit vle in sensibus mixtuz: sicut sentiēs ⁊
memorās ⁊ experiēs: sz pot⁹ scit q̄ scit p primas entiā
cās. Hec igit vna est acceptio sapiētis accepta penes
mediū per qō scit absolute relatū ad scibile qō scit p
ipsuz fm q ipsū est p se ⁊ nō p aliud añ se acceptū faci
ens scire. Postea aūt secūdario ⁊ min⁹ ꝓpria rōe
dicim⁹ hūc esse sapiētē q̄ cognoscit ea que duplici diffi
cultate cognoscūt: qz sunt ⁊ difficilia hoi cognoscere:
⁊ difficilia noscere fm seipsa. Que enīz difficilia sunt
homi sunt a sensu remotissima: ⁊ h sunt recte principia
añ q̄ nihil est penit⁹: h enī iō difficulter hō cognoscit:
qz intellect⁹ hois cū cōtinuo ⁊ tpe cognoscere nat⁹ est
Ista āt intellectualia fz intellectū diuinū sunt qui q̄dē
sol⁹ loc⁹ est hui⁹ veritatū purissimaz ⁊ sūt etiā in se co
gnoscere nō leuia ⁊ diuino intellectu cui⁹ probatio est
qz cū sint duo difficulter intelligibilia p se vnū est dif
ficile intelligibile ex sui ꝑfectōe: alterū vō ex sui pfe
ctōe. Ex sui āt ꝑfectōe nō leuia sūt cognoscere que
cūq; principiū intelligēdi qō est forma pfectū nō hñt:
sed potētie valde pmixtū sicut yle ⁊ mot⁹ ⁊ tēpus: ex
sui āt pfectōe nō leuia sunt ad diuoscendū q̄ oē princi
piū intelligēdi ꝓuenīūt sicut de⁹ deoz oñs q̄ nō intelli
gitur nec enarrat nisi p formā sui causati primi vel se/
cūdi ⁊ sic dicit ceps: ⁊ iō dicit phs q nō hz nomē ⁊ q
deficiūt lingue ab enarratōe ei⁹ ⁊ talia ꝓut pñt in ista
declarant scia: h igit est acceptio sapiētis ⁊ est data fm
ꝓportionē scibilis sibi ꝓpriū ad intellectuz humanū q̄
accipit ipsuz. Adhuc āt hūc dicim⁹ eē sapiētiozē cir
ca oēm sciaz q̄ certioz est ⁊ doctissim⁹ cāz in h q dicit
eas q̄ magis sunt cause q̄ alie ⁊ h acceptio sapiētis est
accepta pri⁹ in scire q̄ i agē. Sūt āt certiozes cāe q̄ ex
substātialiozib⁹ certificāt ⁊ sunt doctissimi cāz ⁊ dicē
tes eas q̄ cāz sunt cause in h q sunt ⁊ in h q cause sūt
pz āt vnū ēt paz sciēti q ille q̄ certificāt ex hijs q̄ sūt
cause esse fm q est eē simplex oiuz rez magis ex sub
stātialib⁹ certificāt q̄ ille q̄ certificāt ex hijs q̄ ꝓcepta
sūt cū mā mobili vel quātitate: qz illa nō sunt de eē fm
qō est esse: sed sunt de mō ēndi quodaz. Et tūc ille
doctissim⁹ est cāz qz reddit cās q̄ magis influūt oib⁹
qñ influant alijs nullis influentib⁹ ⁊ nulle aliaz influ/
unt sine istis: cause enī eē simplicis sunt subantificātes
⁊ causantes eē cuicūq; cē inq̄tū est esse: sicut pz i coz/
pore mobili. h enī ipsuz esse nō hz a principijs mot⁹ ⁊
mutabilitatis cū suū esse sit fm nām añ illa: sz hz ipsū
a principijs sube fm qō sunt principia sube ⁊ principia
mot⁹ siue esse: ⁊ q principia sunt hñt a principijs ipsius
esse: ⁊ sic pz q̄liter principia eē magis sunt etiaz cause
principijs alijs. Dico āt eē simplex nō esse vle: sed
esse cuiuscūq; non cōceptū cū magnitudine ⁊ mā sub
iecta motui per principia motus. Ista enī esse principia
sunt principia a quib⁹ oia alia principia hñt: ⁊ q sūt: ⁊ q
sint principia. His igit ō sapiēte ꝓceptōib⁹ sic suppositis
dicim⁹ illā sciaz eē verā sapiaz q̄ p se est scia ita q sui/
ipsi⁹ ipsa ē cā: h ē quā grā suuipsi⁹ q̄rim⁹ scire ⁊ volum⁹
⁊ h cuius ꝓpter quā scire volum⁹ est i ipsamet scia

sic enī pz ex iā dictis nō pōt ee cā sue scie ipsamet scia sz ab alīq̄ aliaz aliq̄d pbatū ⁊ in esse stabilitū accipiat sz potº illa a q̄ accipit h erit sibi cā scie: ⁊ tunc nō erit vltimū scie ⁊ virtº sapia. Qō tñ iā determinatū est in Ethi. Oportet āt ipsāmet ex oiuz pncipijs sibi esse cāz scie. Amplº si nō grā suipsiº volita sit dz q̄ nō sit sapia: qz si deē q̄ ꝓpter aliud vtile vel ad qō adminiculat ipsaz esse q̄ suiā ⁊ volitā illa ꝓpter quā erit altior ⁊ dignior q̄ ista: igit ista nō erit virtº scie ⁊ vltimū sz potº illa pp quā ista q̄rimº: h āt est ꝫ ypothesiz q̄m ponimº ista esse sapiaz: g̈ nō erit ꝓpter alteꝝ aliq̄d: sapiētie enī rō est. vt in Ethi. determinatū est q̄ sit virtº scie circa vltimū ⁊ maxīe virtutis scibile exīs: ꝫ enīz magis hz nomē sapie q̄ ille scie q̄ quozlibet vtiliū cā q̄site ⁊ adminiculates ad alia ptingentia q̄cunq̄. Sic igit ista scia vere ⁊ ꝓprie habet nomen sapie.

Laꝑ. ij. ⁊ est per solutionē dubitationū digressio declarās q̄ vident esse ꝫ inducta de diffinitiōe sapiētie.

d Ubirabit āt fortasse aliq̄s vtꝝ verꝝ sit sapiaz eē circa oiuz pncipia ⁊ nō fm vnūq̄dq̄ sciaz habere tā enī in logicis q̄ in ethi. pbatū ē q̄ p̄ certissima enūciās nihil enūciat certū ⁊ certissimis nō sciūt determinata ⁊ i propria nā nisi in potēa ⁊ h est iperfectissimū genº sciendi: ⁊ si illa scia q̄ oiuz stabilit pncipia ē iperfectiori mō scita sedt q̄ oio nihil pfecte sciat Amplº si ex talibº certificat nūq̄ certificat q̄m illa nō sunt cōuertibilia nec ꝓxima: sz sunt q̄dē cā sine q̄ nō est res sz nō sunt cā ꝓpter quā est res. Amplº si sic se habeat ista scia tūc oiuz aliaꝝ sciaꝝ scita cōtinebūt sub scito huiº scie sicut spēs sub genē: ⁊ h videt incōueniēs: qz eiusdē ē determinare spēz ⁊ genº ⁊ hmōi tales dubitatōes plurimas obiciūt iperiti: q̄ oia soluē nō est difficile si ea q̄ determinata fuit ad memoriā revocēt Oiuz enī pncipia nō dicūt a coitate generis oiuz esse sz ab influētia causalitatis sic oīdimº pncipia esse illiº q̄ actº ⁊ effectº est essentie simplicis nō cōcepte cū magnitudine ⁊ tpe nec āt causam ⁊ esse pncipijs entis determinati p quātitatē ⁊ motū: ⁊ nō pōt sciri mobile esse fm h q̄ est esse vez ⁊ primum nisi per hmōi pncipia essendi: nec pncipia mobilis in eo q̄ mobile pncipia esse pñt nisi sint a pncipijs esse veri ⁊ puri in esse stabilita ⁊ posita ⁊ h est sciēdi genº pfectissimū: pz etiā illa eē entialia ⁊ cōuertibiliter cū eē prio ⁊ vero accepta ⁊ esse cās q̄ quid ⁊ propter quid est esse rei determinat Quia vo vel nō determinatū magnitudine ⁊ determinatū quātitate vl ꝫrietate q̄dā esse addit eē simplici q̄ nō cōtinet sub eē sic spēs sub genē: sz se hz ad ipsuz ex additōne: iō nō oēs alie scie sunt ptes huiº sicut spēs sunt ptes generis: ⁊ qz illiº q̄ addit mobile sup eē pncipia ⁊ cause sunt ꝓprie ⁊ passiones ⁊ ptes: iō ipāles scie ⁊ determinate req̄rūt de illis q̄ ista nō subalternant. In subalternatis enī ex pncipijs ⁊ causis ꝓprijs scie subalternātis cōcludūt passiones subalternatoꝝ: sic pz in pspectiua ⁊ geometria: qz in pspectiua quātitas rei in se ꝓbat p quātitatē angulī pcluſi in oculo triāguli cuiº basis est res visa: q̄ tales vo anguli nō sciē nisi p pncipia geometrie: silr est in alijs. Sic āt pncipia esse veri ⁊ puri simplicis nō se hñt ad passiones corpis mobilis fm q̄ mobile: vel ad passiōes quātū mēsurabilis in eo q̄ ē mēsurabile. Sz cōferūt esse talibº tñ pncipia eē puri ⁊ stabilita ineē postea causant tales passiones in eē pximis ⁊ ꝓprijs subtis. Sic igit clarꝝ est q̄liter sapia est de primis q̄m oia ⁊ p oibº ⁊ de oibº certificantibº ⁊ q̄liter ipsa nō est de ipsis fm vnūq̄dq̄ sciaz hñs: sz potº fm vnūq̄dq̄ de ipsis hz sciaz scia ꝑticularis q̄ cōsiderat id qō esse puro addit aut de ipsis hz fm vnūq̄dq̄ sciaz exptus q̄ singulariū ex mēoꝛijs ortā hz ō vnoq̄dq̄ cognitionē.

Laꝑ. iij. qualiter hec sapiēta sit antiquior ⁊ prima: ⁊ ordinans ⁊ suadens omnes alias.

Ꝫ p dictis āt sequit q̄ ista sapia sit antiquior e ⁊ prior oi alia scia q̄ famulat: famulari āt dicimus sciās tribº modis. Famulat āt illa q̄ est q̄sita nō ꝓpter scire: sz ꝓpter opº sicut vliter ille artes q̄ mechanice vocant famulāt. Famulat etiā illa q̄ quiet ꝓpter hº q̄ est modº quidā ⁊ adminiculās ad aliud sicut rōnales scie ad aliud famulāt: ꝑter āt dictos modos famulant ille q̄s nō q̄rimº vt fines cognitiōis speculatiue in quibº sit felicitas vltima. Sz potiº iō q̄rimº eas qz in eis iuenimº intellectualia q̄si incorporata: sic lucē videmº incoꝛporataz coloꝛibº ⁊ q̄rimº eos: vt id qō veritatis ⁊ luis puri ⁊ intellectualis est in ipis separādo colligamº ⁊ ex h in nobis pficiamº theoꝛemata pura ⁊ firma quoꝝ delectatio speculatiuā i nobis ꝓplet felicitatē sicut diuini esse ⁊ puri ⁊ simplicis sparsa sūt in phicis ⁊ mathematicis: ⁊ h modo alie due specula tōis ptes famulant sapie ambe ⁊ ista est prior ⁊ antiquior eis. Et sic dē in via cōpositōis cōsideret pncipia simplicis eē cōstituūt ⁊ causant eē qō est in alijs cōsideratū. Si āt cōsiderat in via resolutionis eē aliorū resolut ad eē cōsideratū in ista ꝓpter q̄ prior ⁊ antiquior siue eternior vt ita liceat loq̄ oibº alijs eē ꝓbat Cuiº signū est q̄ iustū ⁊ dignū esse dicimº officiū sapiētis q̄ nō ab alio quodā ordinet: sz ipse ordiet oia alia. Cū enī oīs ordo fm ptātē q̄nū est primū ⁊ alteꝝ posteri esse determinet: illº est ordinare cuiº est prioris ⁊ posterioris habere rōnē. Scit aūt ab oībº q̄ in posterioꝛi nō est rō prioris: sz potiº priº est rō posterioris: ⁊ iō sapiētis q̄ oiuz prioꝛa cōsiderat oia est ordinare sequentia sapia: amplº āt sapiētis est q̄ nō sibi ꝑsuadeat ab altero: sed potiº ab ipo sapiēte persuaderi debet minus sapiēti. Cū enī oiuz stabiliat mīº sapientū pncipia oz ipsuz persuadere alijs nō sibi ab alijs: dico āt persuadere vera demōstrare vel docere qz q̄dā pncipia nec demōstrari nec doceri pñt: sed tñ hñt quasdaz persuasiones q̄s facere hz sapiens: sicut nō cōuenit silr affirmare ⁊ negare de aliquo ⁊ hmōi. Cū igit tales q̄les dicte sunt ꝓceptōes habeamº de sapiente sapia ⁊ oia illa q̄ in cōceptionibº illis dicunt: maxime necesse est scire eū qui maxime est sapiēs: eo q̄ ille oia nouit q̄ primis subiecta sunt oz q̄ ipse habeat sciaz vlem q̄ ad subm ⁊ pncipia: ⁊ sic hz oiuz sciam ꝓut decet: sic dicit prima cōceptio de sapiente: h āt cadē fere difficilia sunt hoibº ad cognoscendū q̄ maxime sunt vlia i causis: eo q̄ sunt remotissima a sensibº. Certissime enīz sciaꝝ sunt sicut dicit cōceptio tertia de sapiēte habita q̄ maxime prie sunt ⁊ ille sunt q̄ sunt de simplicissimo scibili respectu cuius ex additōe se hz ꝑtia scia. Nā q̄ ex paucioꝛibº sunt certioꝛes sunt: q̄ ille q̄ sunt ex additōe sicut arismetrica q̄ in demonstrando nō egredit genº discreti certior est q̄ geometria q̄ in multis passionibº egredit genº cōtinui imobilis ⁊ mensurabilis. Sicut enim in primo posterioꝝ determinatuz est non est arismetrica demōstratiōe inuenire in magnitudinibº ⁊ accidētia demōstrāda nisi magnitudines nō solū pticuas ⁊ imobiles sed etiā cōmēsurabiles ⁊ incoicātes sicut pz in. x. libro Theoꝛematū euclidis. Quātitas aūt q̄ cōmensurat aliter fm nūeꝝ aliquē cōmēsurat ⁊ oiuz ouaꝝ quātitatū coicātiū ꝓportio alteriº ad alteꝝ est tāq̄ ꝓportio nūeri ad nūeꝝ: ⁊ iō in talibº passiōibº

magnitudinū

magnitudinū demōstrandis se hz p additionē geome tria ⁊ arismetrica: qz tales passiōes demōstrāt de ma/ gnitudine diuisa vel signata p ptes diuidētes eā in ali quotas Cū igit nūex cognoscam⁹ diuisiōe ptinui ta les passiōes nūeri ꝓcepti sūt cū cōtinui ptib⁹: ⁊ sic ꝓti nuū ex additōe se hz ad discretū. Eteni eodē mō se hñt pricipia eē mobilis vt ē mobile ad pricipia eē pu/ ri ⁊ simplicis. Ex pauciozib⁹ igit ē sapia oiuz alia pti culari scia sic ex pauciozib⁹ ē arismetrica q̄ geometria Ex pauciozib⁹ ät dico idē q ex simpliciozib⁹ eē. Que ät ex pauciozib⁹ sūt certiozes sūt: eo mō certitudinis q̄ alia certificāt non certificata ab eis. Ista igit q̄ simplr p oib⁹ ex paucissimis est nulli aliqd addentib⁹ est cer/ tissima simplr ⁊ prima ⁊ sui indigētia est in demōstra/ tionib⁹ oiuz ⁊ nulla indiget oino. Sicut eni se hñt ille q̄ nō sunt ex additōe ad eas q̄ ex additōe sunt: sic eni q̄dā magnitudines sunt quidā nūeri: ⁊ numeri illi cōcipiūt magnitudines illas eē corporis mobilis: i eo q mobile est qōdā eē de pricipijs sube fluens ⁊ crea/ tū: ⁊ illud esse sube est cōceptū cuz motu ⁊ mā. Est igit ista sapia sic prima oium: ⁊ iō vocata phia prima. Quare ät deceat post oēs posteri⁹ determinabitur.

Cap.iiij.qualiter prima phia est maxime doctrina/ lis ⁊ maxime desiderata.

Et aūt ista prima phia etiā doctrinalis maxi
e me inter doctrinales. Sicut eni ex superi⁹ ha bitis cōstat hij docēt q̄ cās ꝓprias ēntiales de singulis dicūt. Cuz igit noscere siue intelligere ⁊ scire sit maxime ꝓpter cās intelligere ⁊ scire maxime erit scie illi⁹ que est sciti illi⁹ q est maxime scibile: h ät sic ex phicis cōstat est ei⁹ q̄ primas prioꝝ cās assignat Doc ät ꝓbatur ex h q quicūq scire nō ꝓpter aliud scire: sz ꝓpter idē ipsuz scire q q̄rit desiderat maxi/ me desiderabit scire illā sciam q maxime est scia ex h q plene satisfacit desiderio sciētis in h q primo docet vltra q̄ nō remanet aliqd inquirēdū: talis ät ista q̄ sic ꝓbatū est ei⁹ rei ē q̄ maxime scibilis est q̄ tū ad modū vl mediū sciendi q est cā pria ⁊ principiū: nulli aliqd addēs sz simplex: pricipia eni ⁊ cause sūt maxie scibi lia quo ad mediū p qō sit demōstratio: qz ex hijs alia dinoscūt. Ista aūt nō dinoscūt demōstrata p sequē/ tia q̄ subiecta sunt sicut causata p ea: licz g̃ p modū ab stractionis sint remotissima a sensibus: ⁊ iō difficulter scibilia hoi aut sunt in h p oibus scire faciētia: qz cer/ tificāt p pria: sicut eni diffinitōes dicētes quid necesse est resolui vsq ad gen⁹ primū: qz aliter nō satis notifi cāt diffinitū ita oz resolui cāz q̄ mediū demōstratiōis est vsq ad primā cām q̄ nō prioꝝ se habet p quā cer/ tificet: sed certificat p seipsaz: qz sic prie demōstratōes erūt ex primis ⁊ veris ⁊ ꝓntes demōstratōes erūt ex hijs q̄ p prima ⁊ vera acceperūt fidē. Ocuenire aūt in primā cām ꝓtigit duplr: in genē sez ⁊ extra gen⁹: in genere quidez sicut in passionib⁹ discreti vel continui venit ad primā cām dicētē qd est passio: ⁊ ꝓpter quid inest subo: extra gen⁹ sicut qñ sit demōstratio de genē in gen⁹ sic in hijs q̄ supi⁹ dicta sūt qñ vnū gen⁹ subz ex additōne se hz ad aliud gen⁹ subm: sicut q̄dā magnitu dines se hñt ad nūex: ⁊ h modo ista scia licz alterius generis ōbus subi dat primas cās ⁊ maxime docētes

Quicūq ät desiderat scire pp idē ipsū scire cū scire nō ꝓtigat: nisi p cām magis scire magis desiderabit: ⁊ maxime scire maxime desiderabit: sed magis scire est pmagis doctrinales causas: ⁊ maxime scire est pmaxi me doctrinales. Maxime aūt doctrinalis est ista: g ista scia maxime desiderabit. Sic g̃ due cōclusiones habent in h capl̄o: vna quidē qō principalis ⁊ prima phia maxime est doctrinalis. Altera ät q̄ est correla/ riū isti⁹ p h quod est maxime doctrinalis maxime est desiderata scire: ⁊ p h vlteri⁹ pz qō in añ habitis dixi/ mus quū oēs hoies nā scire desiderēt desideriū sciē/ di: sicut in fine nō stat nisi in scia ista: nec in tota sciētia stabit eq̄liter ad oia q̄sita in ea: sed stabit ⁊ oino quiet cet ad entis ⁊ vniuersitatis pricipiū ⁊ cām prima q̄ ē intellect⁹ diuin⁹ ex se producēs vniuersuz cui⁹ totū bo nū est in ipso sic totū bonū victorie ē i duce exercit⁹: h ät sequētia magis clare demōstrabunt in libro.xj.

Cap.v.q̄liter ista scia p h qō est de eo qō vere bonū est pncipalis est ⁊ est princeps scientiarū.

Odē ät declaratōis modo determinat q ista
e scia principalis est ⁊ princeps sciaꝝ: quecūq eni sciaꝝ practicaꝝ nō ignorat cui⁹ cā agēda sunt singula nō in vno sed in oib⁹ agēdis illa maxime principalis ē ⁊ magis pricipalis seruli q̄ subseruit ad illud: ⁊ h quidē iā in primo Ethicoꝝ nostroꝝ oñsuz est a nobis. Est eni h videre in quibusdā ⁊ in oib⁹: in quibusdā quidē sicut in equestri gladiatoria ⁊ freni/ factrice ⁊ militari. Militaris eni nō ignorat qō est cui⁹ cā agenda sūt singula in his artib⁹ ⁊ q̄ cognate sūt istis. Equestris eni q̄ docet currere equos ⁊ prepa/ rare ad cursuz ⁊ oēm equi motū respectū hz ad bonū militaris qm̄ illi ꝑparat equ⁹ cui⁹ signū ē milites equi/ tes ab equo esse denotatos Ad idē ät bonū respicit factrix armoꝝ ⁊ gladiatoria ⁊ sagittatoria ⁊ frenifa/ ctrix artes: ⁊ sunt oēs iste militari ancillātes ⁊ subser/ uiētes iste artes ⁊ militaris q̄ bonū cognoscit ⁊ finem oiuz istaꝝ ordinat istas: ⁊ est princes oiuz istaꝝ. Jn oib⁹ ät agendis apparet h vez esse in ciuili q̄ qz hūa/ nū bonū publicū nō priuatū cōsiderat oēs ordinat ad bonū hūanū subseruiētes sic militarē pretoriā: senato riā: p̄fecturā: religionis cultricē: mercatoriā: ⁊ oēs his cognatas: ⁊ iō oiuz p̄dictaꝝ princeps ē ⁊ ordinat eas sicut eni iā dudū in añ habitis dixim⁹. Jlli⁹ est ordina re cui⁹ est cognoscere rōnes ⁊ cās ordinis: bonū aūt hūanū publicū est cā ⁊ rō ordinis in his oib⁹: ⁊ iō ci/ ulis in oib⁹ hijs ordinat. Si igit principalior est q̄ ꝓsiderat vniuscuiusq̄ bonū principalissima erit ⁊ pri/ ceps oiuz aliaꝝ q̄ cōsiderat id qō est oiuz in oi re rei bonū. Bonū aūt ois rei est q in oi ⁊ tota nā rez est bonū: sm q dixim⁹ in.viij.phicoꝝ. Qō nā est cā or dinis in oib⁹: bonū ät qō oi nature ē bonū est pticipa/ tio diuini intellect⁹ sm q ipse est efficiēs ⁊ forma ⁊ fi/ nis vl̄r entis siue vniuersitatis. Ad h eni est oē qō est ⁊ ꝓpter illud agit oē qō agit ⁊ ipsum est cā ordinis sm oēm gradū ois entis: qz vicini⁹ illi esse est ipsuz no bili⁹: ⁊ p plura pticipare: ⁊ semotū ēe ab ipso est ipsū min⁹ nobile ⁊ p pauciora pticipare: ⁊ sic p modū ptici patōis vnūqōq̄ disponit in gradu vniuersitatis ⁊ p h est cā ordinis vniuersi ⁊ vniuscuiusq̄ nāe maluz nihil aliud est nisi insirmari ⁊ corrūpi in modis ⁊ cōmēsura tiōib⁹ siue ꝓportiōib⁹ ⁊ habitudib⁹ pticipādi bonū il lud sm gradū vniuscuiusq̄ nāe debitū: pfici vo in bo no illo est vigorari ⁊ sm totū esse cōmēsurari ꝓportio naliter sibi sm nāz ⁊ habitudine optima pticipare illō sm analogiā vtriq̄ gradui entis debitā. h igit bonū ē in pria cā sic victoria toti⁹ exercit⁹ est in duce exercit⁹ Jn exercitu ät q̄dā sm paꝝ pticipāt victorie bonū vt sternētes eqs ⁊ coqnantes militi. Quidā aūt pl⁹ vt armātes militē. Alij vo ꝓpinqui sic pugnātes milites Alij eminēter pticipāt vt vexilliferi: totū aūt ipse dux ordinās ⁊ ptinēs exercitū totū: h ät sic dixim⁹ subtilr

in sequẽtib⁹ hui⁹ scie declarabit Sufficit enī qō nūc dictū est ad ꝓpositi oñsionē qō scz ex oib⁹ q̄ nūc dicta sūt in cādē ista sciaz cadit nomē qō q̄sita est h: ⁊ h ē q̄ sit phia pria maxie doctrinalis ⁊ sciaꝝ priceps. Ex inductis enī pz q̄ oz ista sapiaz eē theoricā siue cōtē/plationē esse oiuz principioꝝ ⁊ primaꝝ causarū non vniuscuiusq; fm vnūqōq;. Sz vlr oiuz ipsa erit speculatrix cause finalis oiuz: ⁊ h ē bonū i oiuz nā: bonū enī h esse quod est cui⁹ causa est oē q̄ est vna est causa rū ⁊ principalis scia cōsiderabit illā: ⁊ ꝓpter illud dignū est cāz eē principalissimā ⁊ principiū oiuz sciaꝝ.

Cap. vj. in quo ostendit q̄sta scientia nō est actiua sed contemplatiua.

Quod vo ista scia non sit practica siue actiua palā ex h qō ad philosophādū mouit eos q̄ prio philosophati sunt. Nā oēs homines qui nūc in nostro tpe ⁊ primū añ nostra tpa phati sunt nō sunt moti ad phandū nisi admiratiue. Admirationez āt vocam⁹ agoniā ⁊ suspēsionē cordis in stupore prodigij magni in sensuz apparētis ita q̄ cor systolē patit Propter qō etiā admiratio aliq̄d sic̄ hz timori i motu cordis q̄ ē ex suspēsione: hui⁹ igit mot⁹ admiratiōis in agonia ⁊ systole cordis est ex suspensione desiderij ad cognoscendā cām entis q̄ apparet prodigij: ⁊ iō a principio cū adhuc rudes phari inceperunt mirantes erāt q̄dā dubitabilū q̄ paratio:a erāt ad soluēdū: sic Pictagorici de nūeroꝝ passiōib⁹ ⁊ de pari ⁊ ipari ⁊ pfecto ⁊ habūdanti ⁊ diminuto nūero: deinde paulatim ꝓcedentes in eruditōe ⁊ melī⁹ pficiētes etiā ō maiorib⁹ dubitātes erāt q̄ꝝ cā nō erat adeo parata sic̄ de passiōib⁹ lune fm mās iōes accessiōes ⁊ eclypses: ⁊ de hijs q̄ fūt circa solē ⁊ astra: sic̄ q̄ sol declinat advtrāq; ptē equinoctialis q̄ q̄r⁹ circuli signoꝝ trāsit tēporib⁹ inequalib⁹: qz eclypsat q̄ equat tēp⁹ generatōis ⁊ corruptōis terrenasc̄tiū: ⁊ huiusmōi: ⁊ q̄ astra mouent a locis suis ⁊ non a figura imaginū q̄ motū ꝓprium hñt super polos circuli signoꝝ: ⁊ motū diurnū super polos mūdi ⁊ huiusmōi q̄ ignorās scias astroꝝ admirat: silr āt pficientes in phicis plus ⁊ pl⁹ admirari cerūt de generatōe vniuersi q̄rentes vtrū mund⁹ esset fact⁹ vel nō. Qui āt dubitat admirat ignorās videt: est enī admiratio mot⁹ ignorātis ꝓcedētis ad inquirēdū vt sciat cām ei⁹ de q̄ mirat: cui⁹ signū est qz ipse philomites fm hūc modū phus est: quia fabula sua construit ab ipso ex mirādis. Dico āt philomitō poetā amātē fingere fabulas Miton enī prima ꝓducta fabulā sonat ⁊ philomitō sonat amatorē fabulaꝝ ū pe/nultima ꝓducat: sicut enī in ea parte logice q̄ poetica est oñdit Aristo. poeta fingit fabulā vt excitet ad admirandū: ⁊ q̄ admiratio vlteri⁹ excitet ad inquirēdū: ⁊ sic cōstet phia: sicut est de Phetōte: ⁊ sicut ō Deucalione monstrat Plato in q̄ fabula nō intendit nisi excitatio ad mirandū causas duoꝝ dilauioꝝ aq̄ ⁊ ignis ex orbitatōe stellarū erraticaꝝ ꝓuenientū vt p admirationē cā q̄rat ⁊ sciat veritas: ⁊ iō poesis modū dat philosophandi sicut alie sciētie logices: sed alie scientie vel partes logices modū dant probandi ꝓpositū a ratione vel argumentatione perfecta vel imꝑfecta: poesis autem nō: sed modū dat admirādi p quē excitat inquirens: licz q̄ quo ad mensurā metri poetria sit sub grāmatica: tn̄ q̄ ad intētionē logice est poesis q̄dā pars. Omissis āt his redeam⁹ ad ꝓpositū dicētes q̄ admirās ignorās suspendit ad cāz ꝓpter quā sciat qō mirat: igit iste nō philosophat vt aliq̄ agat vtiliū: sed tm̄ vt fugiat ignorantiam: non aūt fugit ignorantiā nisi per scire: ergo nō philosophat nisi ꝓpter scire. Finis aūt omnis speculatōis est scire ⁊ veritas ⁊ praxis oīs finis est opus: ergo scientie sic inuēte sunt speculatiue hij q̄ prosecuti sunt sciam ꝓpter noticiā simplr non cā alicui⁹ vtilitatis. Testat āt h etiā id qō accidit philosophātib⁹: sicut enī iā in ꝓhabitis dixim⁹ fere oib⁹ q̄ ad vtilitatē ⁊ necessitatē sūt vite ⁊ ad pigriciā siue voluptatē supfluā q̄ repletōe pigros facit ⁊ silr cūctis iā inuentis q̄ sunt adminiculū eruditōis tūc primuz a curis libero aio ⁊ ad modū q̄rendi erudito incepit inquiri huiusmōi prudētia siue noticia q̄ ex admiratiōe prodigioꝝ exorta est. Palā igit est qz nō q̄rit propter aliquā aliā necessitatē vel vtilitatē nisi ꝓpter scire simplr. Cū igit scire maxime querat fm ista sciaz: ista scia magis inter omnes est speculatiua.

Cap. vij. q̄ hec sola sapientia sit libera oīno ⁊ quot modis dicitur scia liberalis.

Sta scia sola est libera inter scias: ⁊ hui⁹ rō est: qz sicut dicit hō liber q̄ suiipsi⁹ cā ē ⁊ nō cā alteri⁹ ita scia dicit libera q̄ nullius alteri⁹ vtilitatis vel scie cā est ⁊ h ex ꝓcedētib⁹ manifestū est soli isti ꝓuenire scie. Dicunt q̄dez alie scie liberales ⁊ q̄dā exercitia liberalia sz aliud est eē sciaz oīno liberā ⁊ aliud est eē sciam liberalem: qz liberā eē sciam est nulli i principijs: vel in demōstratiōe eē obnoxiā ⁊ in fine suipsi⁹ eē cām: ita q̄ finis q̄rēdi cā ⁊ sciēdi gratia sit in ipsamet scia. Illa enī stat in seipsa nō indigēs aliqua aliaꝝ: ⁊ iō nulli ancillat ⁊ hoc mō geometria est ancilla in q̄busdā demonstrationib⁹ arismetrice ⁊ oīs scia ex additiōe se hñs ad aliā ācillat illi ⁊ cū oīs scia de ꝑticulari ente exñs ex additione se hēat ad illā oīs scia ancillat isti ⁊ ista libera exñs in se oib⁹ aliꝝ liberatē quādā in h q̄ eis certitudinē in hijs supponūt addiminutrat p h enim liberas facit ab obligatiōe qua sibi nō sufficiūt. Liberalis aūt est q̄ nō q̄dē est libera sz libertatis hz quēdā modū. Sciēdū igit q̄ mod⁹ iste libertatis: meo q̄dē iudicio potissim⁹ est sumēd⁹ ex pte scibilis ⁊ medij p quod scit ⁊ qz totū philicū negociū motui subiacet ⁊ mutationi ꝓpter qō nō pfecte scitur qō est de naturis sz erroz magn⁹ est in philicis ⁊ diuersa diuersoꝝ opiniones: iō scia philice nō est libera sed obnoxia est poti⁹ forma philice varietati: ⁊ iō nō est libere principiū sciēdi. Silr aūt in oīnis q̄ vt dixim⁹ oēm ꝓueniūt intellectū forma nō libere creat sciam: ⁊ iō nec philica nec prima philosophia scie dicunt liberales sz poti⁹ scie mathematice formas stantes hñtes que principiū liberoꝝ sūt sciēdi in ipsis ⁊ nō ꝓueniūt h modo enī liberalis dicit q̄ nō alterius vtilitatis cā q̄rit ⁊ libere scire facit scientē scia dubitationi nō obnoxia ⁊ hoc mō sūt liberales ille q̄ dicunt eē de q̄druuio. s. arismetrica musica Geometria ⁊ astrologia. h etiā liberalitatis mō liberales dicunt ille q̄ sūt adminiculantes qz ille sūt de intentione rex q̄ nō subiacēt varietati ⁊ ꝓportionant intellectui ꝓpter h qō libere scit qō querit in ipsis ⁊ nō est erroz in eis nec varietas opinantiū: qz opinionū diuersitas accidit ex erroze: ⁊ sic sūt tres in cōi q̄ vocant triuiū. Grāmatica. s. logica ⁊ rhetorica q̄ tn̄ illā modū libertatis nō hñt q̄ fm finē accipit eo q̄ iste ꝓpter alias inquirunt. Ex predictis aūt sup⁹ accipit etiam q̄ iste libere sunt eo q̄ ab omnibus libere sunt inquisite: curis enim necessitatum animus occupatus phari non pōt: sed potest animus liber ⁊ a curis euacuat⁹: ⁊ fm hūc modū logice scientie q̄druuiales ⁊ diuine ⁊ phisice generaliter ⁊ libere dicunt vel liberales. Quod autē quidā dicunt

oēs

omnes illas esse liberales q2 a libero subiecto q̄ ē in tellectus ad libez subiectuz trāsferuntur nullā habet rationē quia sic artes mechanice p doctrinā a docto re accepte erūt liberales. Exercitia aūt liberalia sūt que nō vtilitatis alicuius operati querunt gratia sz ex ercentur ꝓpter scipsa sicut vigella tripudiū ⁊ simpho nia ⁊ hmōi q̄dē in liberalibus .vñ .liberale opponitur mechanice in qua operati vtilitas adulteratur scire quia scire in talibus non ꝓpter scire inquiritur sed ꝓpter operationē vel opatum ꝓpter qō ꝓpheticū est illud scire quo nō scimus rei naturā sed scimus operari sicut mobile vel edificare vel vigellare:libez aūt in scia diuina seruili opponitur q2 oēs alie ciuiliter ad di uinam sciētiā respiciūt ipsa aūt diuina ad nullā Sic igitur libera ꝓma vocatur ⁊ est sapientia.

Capitulū octauū q̄ ista sciētia ē diuina ⁊ diuine possessionis ⁊ nō humana neq3 humane possessionis.

Adem aūt de causa iuste putatur q̄ possessio huius sciētie nō est humana sed diuina: humana enī natura multis in locis mīstra ⁊ ancilla est ⁊ secundum multa que sunt in ipsa ꝓpter quod quidam sacerdotum arabie dixisse fertur. Ue vobis homines qui cōputati estis bestiarum in numerum ⁊ laborātis seruitute recipꝛoca vt ex vobis nascatur liber. Nullus enim in hominibus liber est sed oēs laborant adcōmodū ei.qō in ipsis diuinū est nō intendentes. Est aūt maxime ancilla natura humana fm acceptionē scie sicut patet ex dictis ⁊ q2 ea q̄ prīncipia sunt scie vle ⁊ ratio rei scite mixta ⁊ sparsa colligit abstrahendo ⁊ seperādo mixtū ⁊ cōfusuz cōferendo ⁊ colligēdo q̄ in multis sparsuz est. Jō ēt instrumēta sciēdi hz decurrētia ex quibusdā i quedā sicut est silogismus ⁊ vlr omnis argumētatio ꝓpter quod a dyonisio sciētia hominis discursiua vocatur disciplina cuz inquisitione enī acquiritur ⁊ incipit ab admiratiōe sicut pz ex p̄inductis vnde ēt est q̄ sciētiā simpliciū colligit ex oibus que ex additione se hñt ad simplicia eo q̄ in illis simplicia sparsa sunt ⁊ cōfusa. Umbꝛosus enim ⁊ continuo ⁊ tpi cōiunctus est hominis intellectus ꝓpter qō possessio istius quā nūc inquirimus scie nō ē humana: simplicia enī semp ⁊ vbiq3 exītia ad intelligētiā simplicē ꝓprie sortiūtur locū eo modo quo intellectus locus dicit spēz: talis aūt itelligēdo nō ē hominis intellectus. Est aūt nō oino simplex etiā itellectus humanus p aliū modū q̄m enī nō est causa rez sed potius causat a rebus nō pficit nz finit ad res accipiēdo rez causas ⁊ prīncipia a mālibus ergo icipiēs necesse est q̄ sit plus alijs mālis intellectibus ꝓpter quod simplicissim⁹ nō oino ꝓportionalis est fm quod est in nobis ⁊ vocat humanus ⁊ q̄n simpliciū ⁊ diuinorum aliquid pcipit recte putat nō h̄ ex hoc q̄ est humanus pcipere ied ex h̄ qō pticipat aliq̄d diuinū. Simplicissimoz igit scientia ē nō humana possessio p naturā sz id quod de ea habet lucrū poti⁹ est q̄ possessio hita ad nutū: trimegist⁹.n.hermes dicit possessionē eē id in quo p naturā sedet possidēs quieto iure vtens: ipse hoc mō sedet in cognitiōe sensibiliū nō diuinissimorum: sed intellectus simplex causa rez p suā sciētiam exñs ꝓprie est diuinissimoz simpliciū. Jn nulla enī pte ancillās diuina natura cognitionē a posterioꝛib⁹ nō accipit sed ex fōte ⁊ cardine causaz q̄ ipsamet ē oium rez phabet intellectus simpliciter cōposita tēporalia intēporaliter mālia imāliter intelligēs: q̄ ꝓpriū est huius scientie iō diuina nō humana ꝓprie possessio ē istius: ꝓpter qō dicit symonides poeta q̄ solus quidē de⁹ in sciendo habet honorē: sed sicut nō est huius scientie possessio hoīs sic non est dignū omnē virū ñ inquirere huiusmodi scientiā q2 oino secūdū seipsaz ⁊ ꝓpter se/ ipsaz est scia ⁊ ideo nō possessiue sed inquisitiue a viro accipitur: dico aūt virū qm̄ muliebꝛis animi est ad sensibilia resolui ꝓpter frigidū motuz atalis spiritus sistēs ⁊ humidū viscosuz malos spiritos mobediētes admi/ nistrās: virilis āt p calidū bene mouēs ⁊ humidū subtile bene mobile ad simplicia attolli ⁊ eterna q̄m tallium a sensibus alienato multum ⁊ remoto intellectu vix aliquaten⁹ pcipitur intentio hac enī de causa dixit symonides ⁊ ceteri eius college poete q̄ principiū diuinum inuidit homini hāc scientiā ⁊ iō itellectuz hoīs reflectit ad cōtinuū ⁊ tēpus vt semp imaginabilibus ⁊ sensualibus detentus nunq̄ assurgat ad simplicium itellectum. Sed inconueniēs est dictū poetaz si ñ fm fabulā dictū accipiat q2 si aliq̄d extra fabulā dicere intendūt q̄.s.prīncipiū diuinū inuidie subiacet maxie inuistum est ex hoc sequit q̄ nunq̄ pfecti ⁊ optimi sz imperfecti ⁊ informati sunt oī omnes q2 inuidia nō ē passio nisi eius cui⁹ bono pōt pfici aliud alterius bonū vl excelli ab ipso ⁊ per h̄ effici minus gloꝛiosū Et iō dicit plato q̄ inuidia ab optimo lōge relegata est ⁊ im potētia ab oipotēte: ⁊ iō diuinū inuidū esse nō cōtingit ⁊ h̄ etiā poete intendūt sed fm integumēta ꝓuerbioz ⁊ fabulaz multa fingūt metro cārantes mēdacia. Jntendūt enī p inuidiā deoz in altissimo ⁊ sūme desidera bili locare hāc scientiā ⁊ ita desideriū hominis ad ipsam excitare: q2 natū est desideriū hoīs altioꝛa magis appetere ꝓpter qō dicūt deos hāc inuidisse scientiā ne in altissima sapiētia hō oēs pificaret ⁊ sic minueretur honoꝛ diuinus ꝓpter qō etiā referūt appollinē ꝓpocratem rothū pcussisse fulmine ne sibi in futuꝛorum pꝛenosticatione pificaretur.

Capitulum nonum q̄ ista sapientia sola dupliciter est honorabilissima.

Er eadē etiā que dicta sunt ꝓbatur hāc ipaz scientiā honorabilissimā esse. Si.n. honoꝛ pmiū est virtutis vt in pꝛimo etħi.determinatū est pñs est dignissimā oiuz virtutū honoꝛe eē dignissimā h̄ autē est que maxime est diuina. Nec dubiū est sapiētiā esse virtutē maxie diuinā ei q̄ aduertit fz eā ⁊ fm eius actū eē felicitatē ꝓtemplatiuā Sapiētia igitur sola honorabilissima est eo q̄ sola maxie diuina ē dupliciter ulla.n.de numero sciētiaz maxie diuina est quā maxie hz deus. Deus āt vt ex āncedēti capitulo cōstat hāc hz solus ⁊ simplr. Et si dicat hō hēre eā hz eā nō simplr sed iquisitiue ⁊ discursiue ⁊ fz hūc modū eā deus maxie hz ita q̄ mō simplicitatis hz eaz solus qui modus est possessionis quo ad scitū aut in ea hz eā maxime. Signa aūt sciētiaz humanaz sic scibiliū diuinoz ea tñ scia q̄ dei est h̄ vtraq3 hz. Deus enī oibus videt esse aliq̄ causaz ⁊ quodā entis vniuersi prīncipiū p h̄ aūt idē prīncipiū qō ipse est hēre scientiā entis aut solius dei est aut maxie suū est q2 suiipsius ꝓtemplationē oia scire simplr ⁊ intpaliter ⁊ ima/ terialiter phabēdo scita fm spēs fz q̄ suus intellectus spēs spēz est solius dei ē scita āt ipa nosse nō est solius dei sed maxie suuz. Sic igit duplr sapiētia exñte diuina tum ꝓpter modū tū ꝓpter scita ꝓpter vtrūq3 horū est honorabilissima lz igit alie queda sūt magis necessarie ad vite regimē sic p̄cipue sūt architectonice ⁊ ciuilis ⁊ medicina. Nulla tū inter oēs dignioꝛ est q̄ ista sicut enī ex antehabitis pz ille q̄ sunt opatrices apothesmatuz quibus vite humane conseruat cōicatio sunt

maxime necessarie q3 sine illis aut vita hois nō est aut omnino mala ⁊ laboriosa est ⁊ iō sapientie intendere nō pōt ꝓpter qō etiā in tertio thopicoꝝ dicit Aristo. q3 tēpore necessitatis magis est eligendū oitari q3 philosophari q3 tēpore necessitatis parū ꝓficit pharī magis occupato animo circa ꝓcurationem necessariorū ⁊ ideo minus dedito inquisitioni mirabilium que inquirit maxie sapiētia h enim ēt est causa q3 fere totus mūdus sciētijs vtiliū deditus est eo q3 oēs lucris ⁊ pauci intendāt hijs que sunt p se causa sciendi. Quę tm sola humana sunt fm q3 hō tm causatus est intellectus sicut in ethi. determinatū est. Propter h etiam dicit auēdreth fere oēs hoies exceptis paucis honorādis viris esse cōputandos in numerū bestiaꝝ. Ex hijs igit clarū est hanc sapiētiā esse dignioꝛē.

Capitulū decimū de ordine doctrine sapiētie hui⁹ ⁊ q̄liter per ꝑiū inchoat oēm admirationē.

Poꝛtet ꝙo huius sapiētie ordinē determiare
o q3 igit ista sapiētia maxime doctrinalis ē docens p cām oꝝ eaꝝ incipere a causis ⁊ sic cōtinuatur ordo ipsius ad ordinē ꝑiū questionū a q̄bus incipit inquisitio eius. Diximus aut iaꝝ in ꝓhabitis q3 iniciatur inquisitio ipsius ab admiratiōe oium q̄ inquirunt sicut cause ⁊ ꝓncipia vniuersi entis talis eni admiratio oium est cā inquisitiōis in scia ista. Quęritur eni ab incipiētibus in hac scia si ita se hz esse rei per cām quēadmodū nō se hñt architectonica h est p se effectus exītes ⁊ nō p accīs alicuius cause ⁊ h questio querit ab hijs qui noduꝝ speculāt cām nisi cōtuse ⁊ in vli. Sciunt.n. huiusmōi antomata aliquas per se causas hēre sed nesciūt que sit determinate cā dicens quid ⁊ ꝓpter q̄d huiusmodi antomata sicut pz in hijs qui inquirūt causas passionū que fiūt ex sole ⁊ motu suo in circulo oeferēte sub circulo decliui q̄ sunt vocata solis cōuersiōes ad signa tropica ⁊ equinoctialia ⁊ sicut in mathematicis fit in hijs qui querūt q̄re dyametri quadrati nō cōmensuratur. Oēs.n. huiusmodi effectuū ⁊ passionū causaꝝ ignorātes ab effectib⁹ siue passionibus inchoant inquisitionē inquirēdo tēdentes ad cāz. Oībus .n. huiusmodi causas ignorātibus mīꝝ videt si in genere cōtinuoꝝ aliq̄d nō minoꝝ acceptū nō cōmēsuratur alij nō minimo finito. Dico aūt nō minimū q3 nō in pūcto est diuisuꝝ minimū.n. in quātitate nō est accipere ⁊ q̄cq̄d accipit nō vt minimū accipit ⁊ ideo accipi videt vt aliquotiēs sumptū reddat totū ⁊ ideo a numero aliquo videt eē denoiatū sicut dimidiū vel tertiū vel quartū ⁊ sic deinceps. Cū igit oē q3 mēsuratur alij ꝑz numerū aliquez ꝑmēsurat ei per ptes tā dyametri q3 lateris quadrati sicut nō minime sed aliquote fm numeri denominationē accepte valde videt mirabile ei qui causam nescit q3 dyameter nō cōmēsuratur. Ōndimus.n. in tertio phicoꝝ q3 quātitas ꝓtinua si fm aliquota diuidat stabit i aliquo numero diuiso ⁊ nō diuidit ad infinita. Si aūt fm minima diuidatur cum non cōtingat diuidi in pūcta nunq3 stabit diuisio sicut igitur diximus stātibus diuisionib⁹ dyametri ⁊ lateris quadrati in numero cuius ptes mensurāt totū videtur mirum si nō cōmensuret in aliqua ꝓpoꝛtione numeri inchoat igitur in oībus hijs q3 ab admiratōe affectus. Sed opz doctrinā dignius in cōtrariū modū proficere vt inchoet a causa ⁊ ꝺueniēs sit ad effectū iuxta ꝓuerbiū quod etiā in moꝛibus est vbi passio nō ordinatur nisi per conatū in cōtrariū passionis sicut faciūt qui toꝛtuosa lignoꝝ diꝛigunt. Illi.n. per oppositum curuati laterī incuruāt foꝛmā cōuexi curuātes sup foꝛmā cōcaui ⁊ ecōuerso vt q3 superficies q̄uexa efficiat cōcaua ⁊ cōcaua efficiatur cōuexa ⁊ tūc redit ad situm rectū ita ergo oꝝ facere ⁊ h q̄n admirās admiratē cām ⁊ nō satisfacit admirāti nisi p eū qui docet cāz. Docens aūt cām nō mirat q3 scit cām. Signū .n. scientis vt diximus est posse docere. Q̄n igit discūt qui miranꝰ a docētibus opz doctrinā a cōtrario eius fm ordinē inchoare a quo inchoat admiratio: vñ eni geometricus sciens cām nō mirabit si dyametrū nō fiat ꝑmēsurabile lateri q̄drati sicut eni oīa que cōmēsurant ꝑz alij quē numerū parē cōmēsurari dyametrū aūt lateri neq3 cōicari in numero pari neq3 in numero ipari q3 si detur q3 par numerus sit ipar ⁊ si detur q3 cōicāt in numero ipari sequet ecōuersio q3 numerus ipar sit par h autē a nobis iaꝝ in geometricis est demōstratū. Ea aūt q̄ dicta sunt ad h sunt iducta vt sciam⁹ viā doctrine per cōtrariū ichoare vie inquisitiōis q̄n via i iquisitiōe inchoat ab effectu ⁊ admiratione ignorātis cāz. Via aūt doctrine inchoat a cause assignatione nihil mirātis eo q3 ipe scit anthomatū ⁊ ꝓdigioꝝ causas. Amplius sicut pz ex ꝓhabitis alie scie speculatiue ex additione se hñt ad istas ⁊ iō demōstrationes earꝝ in istā exaltātur ⁊ per istā fundāt: lumē ergo intelligibiluū huius sapientie colligit in oībus alijs ptib⁹ entibus q̄ sunt in intellectu q̄ ꝓtinue ⁊ ꝓpi cōiungit nāli⁹ ꝓportionāt. Pauciꝰ igitur ac magis accipit luminis ex resolutiōe intelligibiliuꝝ phicoꝝ ⁊ mathematicoꝝ ad diuina ⁊ iō quo ad nos etiā inchoat h scientia a phicis ⁊ mathematicis ⁊ terminatur ad speculatiōes diuinoꝝ ꝓpter quod vltimo docet ⁊ phi ⁊ alijs sciētijs manuducti in ista terminat totā vitā. Modo aūt postq3 iducti ⁊ eruditi sumus ex alijs per cōtrariū modū inchoabimus sumētes ex ordine doctrie ab vltio genere causaꝝ ⁊ ꝓncipioꝝ. Que igit sit natura huius sciētie quā modo querimus dictū est ⁊ est etiā cū h determinatū que sit mētio in qua opz habere questionē de eo q3 scire desideramus ⁊ in qua opz habere totā istā methodū.

Capitulū vndecimū ⁊ ē dīs. declarāt q̄tuoꝛ de q̄bus est h sapiētia ⁊ in quo cōuenit cum topica ⁊ sophistica ⁊ in quo differt ab ipsis.

Ubitabit aūt fortassis aliquis q̄n si ipa sapi-
o entia est de esse quod ſimpliciter ⁊ ad quod ex additiōe est se habēs esse mēsurabile vel numerabile vl esse phisicū vel esse mobile ⁊ oē vlr eē determinatū videbit h scia nō posse inquirere de ꝓncipijs illius eē. Nulla.n. scia oino inquirit de sui subiecti ꝓncipijs ⁊ sic videt q3 nec de causis eē sit nec de ꝓncipijs entis ista scia. Sed h vt videt soluit citꝰ si ea q̄ ocā sūt ad mētē subtiliter reuocem⁹ sicut eni boetius in ebdomadibus verissime dicit. Oē quod est ab alio hz esse ⁊ ab alio hz q3 hoc est q̄n a simplici cōceptu entis ⁊ essentie hz esse eo q3 esse nihil aliud est nisi actus entis vel essentie quod aūt id quod est h est q3 ē hz ex eo q3 ex additione se hz ad ens ⁊ ōterminat ipz ⁊ ponit in numerū. Principiū igitur ⁊ causa cuz nō simplex dicāt esse sed q3 hoc est q3 distinctum habet cē palam q3 sunt entis ⁊ esse cōsequētia hoc autē adhuc manifestū est ex h q3 diuidētia sunt ens ⁊ causa ⁊ ꝓncipiū nō enim oē quod est scitū ꝓncipiū hz q3 sic ipsius ꝓncipij esset ꝓncipiū ⁊ nō staret illud vsq3 in infinitū sed omne quod est scitū opz quod hēat causas ⁊ ꝓncipia q̄n intelligere ⁊ scire circa omnes scientias cōuenit ex ꝓncipijs ⁊ causis acceptis vsq3 ad elementa rerum que sciūtur. Attamē quāuis causa ⁊ ꝓncipium sint consequētia ens. Non tamē h q3 cause sūt

⁊ ꝓncipia

ꝛ pncipia hñt ex hoc ente mẽsurabili vel mobili qđ est mathematicũ vel phicũ sed sunt ante h̃ per intellectum. Et ió neqꝫ mathesis neqꝫ phisica hꝫ loqui de eis neqꝫ stabilire ea fm qꝺ huius sunt lꝫ ꝑ tã mathesis q̃ phisica, oeterminẽt de causis ꝛ pncipijs ,ppꝛijs sibi non tamẽ oeterminare hñt de causa fm qꝺ causa est vel de pncipio fm qꝺ est pncipiũ sed relinquit h̃ pme phie oeterminãduꝫ. Sequit igitur ex hijs qꝺ h̃ scia est de ãtuor in vniuerso. Est.n. de ente fꝫ qꝺ ens ꝛ de ptibus eius ꝛ h̃ est primum ó quatuor. Est iterũ de ꝓsequẽtibus ens fm qꝺ est ens que sunt ante esse mathematicũ vel phisicũ ꝛ ió ꝓ cẽ nõ oepẽdent a mathematico vel phico sed accidit eẽ talibus in phicis vꝫ mathematicis qꝛ inuenũtur extra ipa ꝛ talia sunt pncipiũ ꝛ causa vnde ꝛ vnũ ꝛ multa ꝛ hmõi ꝛ h̃ est scõz inter ea de quibus est sapiẽtia. Tertiũ aũt est qꝺ ẽ ó phicis cõceptis cũ motu ꝛ mã ꝛ de mathematicis fꝫ esse in mã exñtibus sicut ẽ ó motu ꝛ mã ꝛ quãtitate ꝛ huiusmõi sed nõ est de hijs fm qꝺ in mã sunt quin potius sicut diximus cũ omne qđ est ab alio hẽat esse ab alio qꝺ h̃ est sapiẽtia ista est de istis fm qꝺ a pncipijs eẽ simplicis hñt esse ꝛ phica vel mathesis est de eis fm qꝺ a phicis pncipijs vꝫ methamaticis hñt qꝺ h̃ sũt. Quartum aũt est de hijs q̃ ad ea que nũc dicta sunt hñt modum oppositũ ꝛ h̃ sunt separata oio per esse suũ vbiqꝫ ꝛ semꝑ existẽtia sicut est deus ꝛ intelligẽtie fm ordines suos in quibus sunt lꝫ aũt de hijs sit sapiẽtia ista pꝫ tamẽ ex dictis qꝺ vna est qm̃ de oibus hijs est fm esse nõ conceptũ cũ cõtinuo ꝛ tempore h̃ eni forma ẽ vni/ens omne vel esse de quo est ista sapiẽtia ꝛ sic inquirit ,ppria accidẽtia oibus ꝑdictis. Cõuenit aũt ista scia cũ ea pte logyce q̃ thopica dicit ꝛ cũ ea pte que dicitur sophica: cũ vtraqꝫ ptiuꝫ dictaꝝ sit de eisdẽ ãtuor istis sed differt ab vtraqꝫ simul in h̃ qꝺ vtraqꝫ illaꝝ sic ẽ de hijs ãtuor, quod nõ fm esse simplex totum est de hijs sed etiã fm eẽ additũ quod est phicũ vel mathematicũ eo qꝺ ꝓcedũt a cõmunibus q̃ in singulis inueniuntur. Sapientia aũt nõ est de hijs nisi fm esse simplex nõ fm esse additũ differt aũt h̃ a thopica spãliter eo qꝺ ista ex veris pncipijs rem docet virtutẽ ꝛ generat sciẽtiã verã ꝛ purã. Thopica aũt ex yconomijs que sunt signa in singulis inuẽta cõiter nõ docet veritatẽ sed generat opinionẽ a sophica aũt spãliter differt i fine: quoniaꝫ sophica gloriari q̃rit ex apparẽti sapiẽtia Sapiens aũt nõ intẽdens gloriã itẽdit docere veritatẽ multum digꝫ gloria ꝛ honore.

Tractatus tertius primi methaphice qui est de causis ꝛ pncipijs fm antiquoꝝ epicureoꝝ opinionem. Capitulũ primũ de acceptione spẽꝝ ꝛ causaꝝ.

Uoniam vo iã per ante dicta manifesta sunt
q oia h̃ ꝛ iã de sapiẽtia ista diximꝰ quicqđ necessariũ fuit ad inuestigãdũ quesita que sunt ꝓpria entis ꝓña nũc est attendendũ. Ante igit oia alia opꝫ qꝺ a pncipio huius sciẽtie sumamꝰ sciẽtiaꝫ causarũ qꝛ ex sciẽtia causaꝝ sciemꝰ oia alia que querunt: tũc eni singula quesita nos debemus scire qñ putamꝰ nos nõ ignorare primã causaꝫ que oibus aliis dat causare.

Dico aũt quãdo scimus primã cãm non per subiectũ solum sed in rõne ꝛ virtute causandi. Sic enim virtus eius ꝛ ratio primitatis exiẽdit vsqꝫ ad ꝓximos ꝛ tũc optie scimꝰ quesitũ cãe. Cause vo fꝫ modũ causalitatis quadruplr dicũtur qꝛ lꝫ tres earꝝ aliqñ in vnã coincidant. Modus trũ causalitatis semper diuisus est vnꝰ aũt causaꝝ dicimꝰ eẽ subaꝫ que est forma q̃ ꝺd erat esse h̃ est quidditatẽ rei dat ꝛ rõnẽ. Si.n. queratur quare res est h̃ qꝺ est illud quare vꝫ quid pncipiũ sive rei ,ꝓximũ reducti ꝑ resolutionẽ ad rõneꝫ vltimã in q̃ stat diffinitio: causa vo rei ꝛ pncipiũ esse eius est primũ ipm quare vel propter quid est res h̃ qꝺ est: per quare.n. vel quid queritꝰ ó forma vꝫ quidditate rei nec ꝙre retur per quare vel quid nisi ipsa esset cã ꝛ pncipiũ ꝛ quidditas. vnã etiã causaꝝ dicimꝰ esse materiã ꝛ hee due cause sunt intrinsece rei que hꝫ causas: tertiã vero dicimus esse cãm vnde est pncipiũ motus que ẽ effici ens mouẽs mãm vt inducat formã. Quartã vo dicimꝰ cãm que huic hꝫ modũ oppositũ qꝛ ista inchoat motũ illa vo terminat ipm h̃ aũt est q̃ est cuius cã sit totũ qđ fit ꝛ h̃ est que est vniuscuiusqꝫ bonũ h̃ ẽ. n. finis omnis motus ꝛ ois generatiõis: ꝛ ió cã cãꝝ vocatur ꝛ est qꝛ per intẽtionẽ mouet efficientẽ ꝛ h̃ mouet mãꝫ ꝛ educit formã. De hijs causis fm phicam intentionẽ sufficienter speculatũ est in phicis sed fm ea que iã ante tractata sunt oꝫ ó hijs aliã ẽ speculationẽ in sapiẽtia de q̃ nũc intendimꝰ: q̃remus.n. de hijs fm qꝺ cõsequũtur ad ens ꝛ sunt ante esse phicũ ꝛ sic de phicis causis ꝛ pncipijs faciemus mentionẽ: nec inquiremus de eis nisi fm quod oependẽt a pncipijs esse fm qꝺ est ẽ ꝛ non fm esse phicũ quod est in ipsis. Dico aũt mõ ó causis querẽtes accipiemꝰ opiniones antiquoꝝ inducentes nobis priores in phia quicũqꝫ veniunt phando ad pscrutationẽ entium fm est ẽ ꝛ quecũqꝫ nõ thopice vꝫ sophice sed doctrinaliter sũt de vitate puri ꝛ simplicis eẽ phantes. Palã.n. erit ex ꝓnibus eoꝝ quas iducemꝰ qꝺ ꝛ isti dicũt pncipia eẽ q̃dã sive causas: igit via sive methodus q̃ nobis nũc ẽ pze manibꝰ erit aliqđ opꝰ sive vtile vie isti supuenientibus. Supueniẽt .n. dicta eoꝝ huic nostre vie ꝛ h̃ erit magne vtilitatis in ope p̃/ cii: aut eni in hac via aliud genꝰ cause qđ antiqui nõ inuenerũt inueniemꝰ: aut si nõ possumꝰ ẽt magis acꝺescemus hijs quas iã enumerãdo induximus.

Capitulũ secundũ de opinione ꝛ rõnibꝰ dicẽtiũ vnũ solum eẽ pncipiũ qꝺ est mã in cõi sumpta nõ determinata ad hãc vel illã nec ad vnã rem vel plures.

Rimũ igit philosophãtiũ plurimi opinati si
p oiuꝫ eoꝝ q̃ sũt pncipia ineẽ in sola spẽ mãe Nullã.n. spem cause penitus eẽ dixerũt nisi illã cause spem que est in mã ꝛ hãc retulerũt cãꝫ eẽ entis ꝛ motus. Rõnem aũt induxerũt dicẽtes h̃ eẽ vlr pncipiũ ꝛ cãm ex quo fiũt oia entia sicut ꝓferẽtes sub stãtiã ꝛ eẽ subiecti ꝛ h̃ esse pncipiũ motus ex quo fiũt pzio ꝛ in qđ corrũpunt vltimo in fine manente suba ꝛ passionibꝰ q̃litatũ solũmõ mutatis h̃ est elm vt dicunt cõponẽs eẽ pncipiũ ꝛ id idẽ dicũt esse primum eoꝝ que sũt oium esse. Elm.n. est quod cõpositione ẽ pzimũ ꝛ resolutiõe vltimuꝫ manẽs fm qꝺ pncipiũ est in omni eo cuius ẽ elm qđ sicut iã ꝓbatũ est in pigeneos libro pzio. Mã aũt sic est ex q̃ res pzio ꝛ in qđ corrũpitur vltimo manẽs fm eẽ materie vna ꝛ cadẽ mutata in passionibus: igit mã ẽ pncipiũ: hij ãt nullas causaꝝ ꝛ pncipioꝝ nisi in re ipsa eẽ dixerũt qꝛ cãꝫ ꝛ pncipiũ in rõne elꝰ eẽ ponebãt forma aũt que ingrediẽt in rẽ non dicebãt eẽ cãm sed q̃litatẽ sive passionẽ eo qꝺ nõ manet

Manere aũt fm subaꝫ dixerũt esse de rõne pncipij sed ,ppter h̃ nihil dixerũt fm esse subst̃atiale vel generari vel corrũpi eo qꝺ subst̃atiale eẽ manet semꝑ ꝛ conseruat qꝺ solũ dicebãt entiũ eẽ sbaꝫ argumẽtantes ex rõne accidentis: qꝛ quicqđ adest ꝛ abest ꝓter subiecti corruptionẽ nõ est in eo velut quedã ipsius eẽ pars ꝛ impossibile est eẽ sine eo in quo est: ꝛ formã aũt sic in esse dicebãt materie quod ineꝰt ꝛ nõ inẽ ꝓter materie

corruptionē ⁊ iō hāc non ineſſe dicebāt velut quēdam partē ipſius eſſe ſed potius vt paſſionē ſubiecti que a ſubiecto hꝫ quod eſt ⁊ nō dat eē verū: ſubz.n.eſt exīs in ſe ꝑpletū ⁊ cauſa alteri ſubſiſtēdi in eo q̄ in eo eſt nō eſt ſicut quedā pars ſicut.n.dicimus ſocratē eſſe nec generari ſimplr quādo ſm corpus ſit albus ⁊ ſm animū bonus vel muſicus neq; dicim⁹ eundē ſimplr ſm ſubſtātiale eſſe corrūpi quādo deponit habit⁹ dictaꝝ formarū cū in talibus mutationib⁹ ſubm maneat quod eſt ipſe ſocrates: ſic nihil aliorꝝ dicūt ſimplr generari ⁊ corrumpi: viderūt.n.iſti q̄ in oībus mutationibus opz eē vnam aliquā nām ſubiectā motui ⁊ mutationi cōſeruatam ꝼz ſubz ex q̄ fiūt talia oia q̄ fiūt ſiue illa vna ſit numero ſiue plures: vnā.n.ſemper opz eē ſm ſubiecti rōnem ⁊ ideo licet oēs antiqui conueniūt in ħ q̄ mā ſola eſt principiū cuiuſcunq; in hoc differebāt q̄ quidā plura corpora dicebāt eſſe māle principiū quidā aūt vnuz ſolum ⁊ differebāt etiā in ħ q̄ aliud ⁊ aliud corpus ꝼz ſpeciez diuerſum dicebant eē māle pricipiū. Quidam.n.aquā ⁊ quidā aerē ⁊ quidā ignez illud principium eſſe dixerūt ħ aūt ſequentia declarabunt: ħ aūt iporum poſitio multis antiquorꝝ rōnibus fulta fuit q̄ vſq; hodie apud quoſdā perſeuerat fortiores aūt rōnes eorum inueniuntur que ꝓcipue videbātur inducere ad huiuſmodi poſitionē. Jd.n.vt inquiūt quod vniuerſi eſſe primū ē principiū igenerabile ⁊ icorruptibile p ſe ⁊ p accīs ē. Si.n.daret corrūpi per ſe vel p accidēs oporteret q̄ bēret aliud ſue corruptionis ⁊ generatiōis principiuz ⁊ ſic principium eſſet primi principij ⁊ ſic ibitur in infinitū. Cōſtat aūt formā ſm eſſe generari ⁊ corrū/pi in hīs que generātur ⁊ corrūpunt ergo forma nō ꝑt eſſe vnum de principīs primis ⁊ cū finis ⁊ forma ſint res vna tūc etiā finis nō erit principiū. Efficiēs autē non pōt mouere niſi ꝑpter formā ⁊ finē ergo nec efficiens erit ⁊ ſic ſola remanet cauſa mālis principiū eſſe. Amplius ſi dēt aliud principiū primuz eſſe ꝑter materiam aut illud erit ſimplex aut cōpoſitū. Cōpoſitum aūt eſſe nō pōt q̄m cōpoſiti eſt principiū ⁊ nō ipſe ē principiū primū q̄m oīs cōpoſiti cōpoſitiua ſūt principiū primū. Si aūt detur eſſe oīno ſimplex opz q̄ ipm a nullo ſibi coexīte diſtinctū ſit. Omne.n.quod diſtinguit in eē ab alio ente per aliud additū ad eē diſtinguitur: eſſe.n.ē in quo cōueniūt duo exīntia vel plura ⁊ nō eſt idē rō cōueniētie ⁊ rō differētie opz igit q̄ aliud addatur ſup eſſe quod ſit diſtinctionis cauſa ⁊ principium ⁊ ſic eſt cōpoſitū. Cōpoſitū aūt ꝓbatum fuit nō poſſe eē principiū igit quicqd detur q̄ principiū primū in rōne principij bēat ſimplicitatē nō pōt niſi principiū ⁊ cauſa vnica que eſt mā q̄ hāc ſubiectā videm⁹ eē in rebus. Amplius cū forma nō agat ſm q̄ eſt eſſentia ſimplex ſed ſm eē qō hꝫ in agēte forma ⁊ efficiēs ſm intellectū ſibi ꝓiacere relinquūt ſubm. Quod aūt ante oia eſt principiū ē igit ſbiecta materia eſt principiū ſola Ampli⁹ ſi dicat q̄ principiū ē ꝑīs ens primū ꝼz q̄ i añ habitis dictū eſt tūc opz qō illud ens qō cōſequit principiū ſit ſimplex oīno ab vno aūt ſimplici nō cauſatur niſi vnū ꝓxime ergo principiū qō imediate ſequit ad ens nō eſt niſi vnū nec pōt dici qō illud ſit efficiēs vel forma ad ens nec eſt niſi vnū q̄m ħ ponūtur per ſubaz ſubiectā q̄ cauſa mouēs nō mouet niſi mā ſubiectā ⁊ ſi mouēdo dicat inducere formā nō inducit aūt eam niſi in materia ſubiecta ⁊ ſic itez relinquit q̄ nihil eterne ſit ꝑmanētie niſi materia ſubiecta ⁊ añ motū ⁊ i motu ⁊ poſt: ergo nihil eſt principiū ⁊ cauſa niſi materia ſubiecta ħ.n.ſola eſt eternaliter ꝑmanēs ſola ſimplex ⁊ prima ex q̄ ſunt oia alia. Addūt aūt hij in ſue poſitionis cōfirmationez q̄ opz cū materia aliqd alioꝝ poni principioꝝ ſupponētes q̄m raꝝ ⁊ denſuz nihil addūt ſupra materiā niſi ptiū pōnē ꝓpinque vel remote.

Sicut.n.motu videm⁹ ex materia generari oē elm ſm q̄ partes magis diſtāt vel minus ſic etiā celū generatur ex rōne pſpicui q̄ nihil eſt aliud niſi raꝝ depuratum in ꝑtibus ⁊ ſic q̄ plus eſt generari dicūt deoꝝ ⁊ aiarum naturas: ex ſubtiliori vāq; raro ſpiritū ꝓduci q̄m ſpiritus principiuz eſt opum vite in dīs ⁊ aiabus ſed in ħ eſſe differētiā q̄ dī de celi luminoſo ſpiritu ꝓducti īmortales ſunt ꝓpter lōgiſſimā ab excellētia paſſionū i eis factā remotionē quēadmodū ē ⁊ i ipo celo aias aūt eſſe mortālū das ꝓpter maiorē ad paſſionū cōtrarietatē affinitatē. Spiritus.n.ex ſubtili ⁊ raro ⁊ claro pfectos ⁊ deos eſſe dixerūt ⁊ aias ⁊ hoꝝ oīum nutriculā ⁊ matrē ⁊ principiū ⁊ cām primā materiā aſſerebāt. Error aūt ħ eſt ⁊ ſequētia ħ declarabūt q̄m fundamēta entiū que ſupponūt falſa ſūt ⁊ puerſe intellecta ſunt ſi qua vō eſſe dicunt: forma.n.nō ꝼz omne eē natura corruptibilis ē ſed tm̄ ſm eſſe actu q̄ hꝫ in ħ generabili ⁊ corruptibili: ꝼz eē āt potētia ñ corrūpit i iſto ꝼz vō eſſe in actu quod hꝫ in efficiēte qui per ſe mouet ⁊ nō per accīs ālis cauſa eſt motoꝝ primus nō corrūpitur ꝑ aliquē modū p ſe vel per accidēs: ⁊ ꝼz hāc ſui cōſiderationē inferius oñdetur q̄ eſt ante potētiā materie ſubſtātia ⁊ rōne ⁊ tēpore: ⁊ ſic ipſa eſt principiū ⁊ ad ipaz educendā in ſilez formā efficiēti ꝼz ꝓueniētiā aliquā ponit efficiens. ⁊ finis ⁊ per ħ deſtruit rō inducta. Quod aūt dicūt ſimplex a nullo diſtingui verū eſt de eo q̄ per reſoluētē itellectum eſt ſimplex ⁊ hoc nō eſt niſi cōceptus ſimplex entis q̄ nō eſt ꝓceptus materie ſed poti⁹ notio principij que ē ante notionē generis ⁊ ſpēi oīs: ſed de ſimplici ſm eſſe nō eſt ħ verū q̄ ſimplicia ꝑia ꝼz eē ſcipſis diſtinguūtur a ſeipſis: illa.n. ſupra ſimplicē notionē entis addūt eſſe quo ſunt ħ q̄ ſūt ⁊ p ħ diſtinguūtur ab inuicē ⁊ cadūt in pluralitatez q̄ diſtinctio eſt cauſa numeri. Nec eſt verū q̄ dicūt formaz nō agere niſi p eſſe mouētis qō hꝫ in ſubiecta mā ſed poti⁹ agit ꝑut ꝑbam⁹ in fine. viij. ꝓhicoꝝ eſſe ſimplicē ⁊ impartibilē ⁊ nullā penitus habere magnitudinē. Nec dicūt bene vnū ſolū ſequi vnū ſimplex q̄ vnū ē cā pluralitatis q̄ vnū quāto fuerit ſimplicius tāto erit multiplicius ſm ꝑtātem ⁊ quo ad has ꝑtātes multa ꝑtātes illas determinātia exeūt ex vno ⁊ vt breuiter dicatur nihil ſapiēter dictū illa ꝓfert poſitio.

Quod aūt idē p ſubiecti naturā dicūt eē deū ⁊ aiam ⁊ corpus penitus nihil hꝫ rōnis q̄ ſi darem⁹ raꝝ ⁊ denſum eſſe ſicut dicūt ⁊ ſpiritū huiuſmodi generari quālē ponūt nō hēbit vite opationē niſi inſit cā ⁊ principium vte ſicut clarū eſt ex hīs q̄ in ſcia de aia bñ ⁊ ſubtiliter ꝓbata ſunt: ħ aūt vite opz principium ⁊ cā nihil pōt eſſe materie nec armonia ipſius aliqua ꝑpter ħ tm̄ ⁊ huiuſmodi friuola q̄ induxerūt dixerūt primā materiā deū eē ⁊ quicqd eſt ⁊ formas oēs huius nature dixerūt eē paſſiōes ꝓcipue initētes ei q̄ diſtinctū in rebus diuiſū aliqd eſt q̄ eſt oiuz diſtinctiū eē hñtiū principium ⁊ cā ⁊ idiſtinctū añ ea exīs: de⁹ aūt ⁊ aia ⁊ celum ⁊ elm quoddā diſtictū eſſe hñt. Diſtinctio vō nō niſi de ſubo ſit ⁊ tō ſi diſtinguētia p itellectū tollaꝫ videtur vnū manere oiuz ſubm. Diſtinguētia aūt dicunt formas nō ſubſtātiales eo q̄ poſteri⁹ ſūt p naturā eo q̄ diſtinguit ſz dicūt eas eē paſſiones ⁊ ħ friuolū ē vt ꝑz p añdicta tm̄ illud intendit cū dicūt ex vno eodē oia eē ⁊ ad vnū idē in finē etiā reuerti. Ex hīs igit ⁊ ſilibus

talem

talem induxerũt positionem ⁊ dixerunt in ħ q̃ q̃dam vnũ ⁊ quidã plura ⁊ quidã hoc quidã ỽo aliud dixerunt esse pncipiũ oium mãle.

Capitulũ tertiũ de opinione tal'. phi q̃ aquã oiuz dixit esse pncipiũ. ⁊ de rationibus ei⁹

Ales enĩ milesius qui vnus fuit de septẽ sapientibus quos apollo ꝓbauit huius phie maior pnceps fuisse videt eo q̃ in ea maxime floruit ⁊ magis efficaces ⁊ ꝓprias induxit rões vt aquã oiuz dixerit cẽ pncipiũ: q̃ ỽo vidit q̃ pncipium ⁊ si sit subiecto vnũ virtute tñ multiplr ineẽ oportuit ĩo terrã sup aquã esse dixit id q̃ virtute oĩa est per ħ q̃ in centro ponit equalẽ ad oĩa hẽre respectũ. In minori.n.mũdo qui ẽ aĩal sicut ỏclaratũ est in.viij. phi cor locus medi⁹ dat nutrimẽto ⁊ q̃ est in minori per cõuenientiã causat ab eo q̃ est in maiori ⁊ ĩo aque vt nutrimẽti oium dixit locũ cẽ mediũ ꝓculdubio .n. iste fuit de opinãtib⁹ mũdũ cẽ aĩal sicut fere oẽs opinabãt antiqui. Quod ãt sit pncipiũ oiuz fortsitã inde opinatus ẽ q̃ nutrimẽtũ oiuz ẽ humidũ. Nutrimẽtũ.n. oz cẽ immanatiuũ ei q̃ nutrit ⁊ receptiuũ figuraꝝ ⁊ formaꝝ eius q̃ nutrit ⁊ ĩo opz ipz cẽ termiabile termino alieno nõ termiabile ꝓprio ⁊ ĩo verissime dixit humidũ cẽ actu nutrimẽtũ oiuz. Cũ ãt ĩcorporabile ei q̃ nutrit sit nutrimẽtũ oẽ: humidũ ãt aeris cũ sit spirituale nõ sit ĩcorporale ĩo dixit humidũ aque nutrimẽtũ cẽ ⁊ nõ aereũ. Adhuc q̃ nutrimẽtũ ad oẽz nutriti corpis mouet ptẽ q̃ nõ facit aer qui leuis est in duob⁹ eltis ⁊ ascẽdit in vno tñ descẽdẽs. Oĩa aũt iste tales nutriri dixit eo q̃ oĩa capiũt augumẽtũ. Nõ.n.augumẽtũ est sine nutrimẽto. Ignẽ.n.videm⁹ ab humido nutriri ⁊ cũ deficit humidũ nõ remanet nisi cinis ⁊ deficit ignis. Adhuc autẽ aerẽ ali nubib⁹ videm⁹ q̃ sunt aq̃ formã aeris accipiẽtes terrã ẽt videm⁹ humore cibatã ꝓducere que ꝓducit. Siliter aũt solẽ ⁊ lunã ⁊ planetas ⁊ vlr astra hũore nutriri occeani ⁊ paludũ meothidarũ ⁊ ĩo deprimi ipleta ⁊ eleuari vacua ⁊ aliq̃n ĩ cursu directa ⁊ aliq̃n cẽ stationaria aliq̃n ãt retrocedẽtia.

Jd.n.q̃ fluit ⁊ effluit subiecto manẽte est nutrimẽtum fm mãm vt ꝓbat in libro pery. humidũ aq̃ nõ solũ influit in oĩa alia ⁊ effluit in pluuiꝯ ⁊ rozib⁹ q̃ ipa ẽ nutrimẽtũ oiuz alioꝝ ꝓpter ħ ẽt iste dicebat diluuiũ ex hmõi cã fieri a multis.n.tẽporib⁹ minutissimis guttis aque paulatiz ĩgrediẽtib⁹ in alia ela paulatiz dixit superdi ⁊ tãdẽ vincẽtib⁹ aq̃ ptib⁹ effluere ỏ sblimi ex vno ⁊ ex oĩb⁹ ⁊ sic iundare diluuiũ. Cũ igit istis rõnib⁹ oĩa dixerit aq̃ nutrri humido intulit q̃ cũ ex eodẽ pncipio mãli generent oĩa ⁊ nutriant q̃ illud idẽ oiuz generatiõis ẽ idẽ humidũ aqueũ pncipiũ. Cũ ãt ipa veritate cogeret dicẽ duo cẽ in q̃b⁹ est ipa vita humiduz ⁊ calidũ dixit calidũ nõ cẽ p se vite cãm sz humidi passionẽ q̃cũq̃ aũt est passio subiecti alicuius fm nãz pncipiat a subiecto sic a cã ⁊ sic nõ calidũ est eã vel pncipiũ q̃ calidũ vitale causat ab humido ⁊ ĩo hũidũ simplr est pncipiũ ⁊ ĩo dicebat aĩal isto mõ viuere. Nutrimẽti aũt actũ ponebat vite pncipiũ q̃ cũ dyonisio pho ⁊ pluribus alijs dicebat vitã cẽ motũ generis nutribilis q̃ est nãz assequẽs ⁊ calidũ nãle q̃ est digerẽs dicebat cẽ passionẽ humidi sicut pauloante dixim⁹.

Ex quo.n.fit aliquid sicut ex mã ⁊ subiecto ħ dicebat cẽ oium entiũ pncipiũ: hac igit de cã eã que dicta est accepit opinionez. Amplius vidit iste tales q̃ semina spermatica cũctoꝝ hñt nãz. Cũ.n.semen sit q̃ figuras suscipit generatoꝝ: opz q̃ potẽtia ipsius fm bñ suscipere determinet: potẽtia ãt bñ suscipiẽdi est humidũ spermatis: igit natura determinat humido ⁊ ħ q̃dẽ est in aiatis oibus. Sed q̃ potẽtie factoꝝ oiuz nõ sunt in eis nisi ex potẽtijs pncipioꝝ videt q̃ calidũ q̃ ⁊ humidũ sit pncipiũ ex quo fiũt oĩa: oium.n.humidoruz pria natura q̃ est mã est aq̃: igitur aqua est primũ pncipiũ oium: ħ igit talis est positio ⁊ hãc ꝓpter iductas ⁊ simles istis dixit rationes.

Capitulũ quartũ de opinioẽ antiquissima que aquã ⁊ thetim dixerunt esse omnium pncipium stigem eam vocantes.

Uerũt ãt alij quidã istius opinionis multũ antiquiores ⁊ multũ ante eã q̃ nũc est generationẽ ⁊ añ eos qui fuerũt prio de diuinis theologizati exñtes Jsta.n.q̃si prior oibus est opinio de phia putãt aũt de oi ⁊ tota mã exñtiũ extimãdũ cẽ q̃ aqua sit pncipiũ vniuersoꝝ ⁊ ĩo isti poetice fingẽtes fecerũt occeanũ vt patrẽ ⁊ thetiz deã aquaꝝ quasi matrez ⁊ ħ duo dixerũt eẽ parẽtes oĩs generatiõis oiuz rez.

Rõ aũt q̃re posuerũt occeanũ fuit q̃ ꝓprius est loc⁹ aquaꝝ ⁊ res in loco naturali sunt sincere fm naturã ⁊ sunt simplices ⁊ verius sue nature ẽminũ ⁊ rõnẽ habentes ⁊ ħ cõueniũt rõni primi pncipij q̃ multa accidũt ei q̃ extra locũ suũ naturalẽ egredit ꝓpter q̃ nõ sunt sincerũ ⁊ verissimũ nãe sue ẽminũ attingẽtia. Luz.n sicut in.viij. phicoꝝ ꝓbatũ est idẽ sit motus ad locuz ⁊ ad formã locus qui est terminus motus localis erit etiã terminus motus ad formã ⁊ relinquit ex ħ sincerã naturã nõ habere q̃ extra locũ est naturalẽ ⁊ ĩo cũ natura pncipij sit pria ⁊ sincera oportebat q̃ humorem poneret qui ẽ in ꝓprio loco humoris. Signũ aũt indueẽs eos fuit q̃ ex humore nasci cũcta videbãt vt in ꝓcedẽti capitulo dictũ est ⁊ humorẽ aq̃ vbiq̃ ad occeanũ moueri sicut res mouet ad locũ naturalẽ. Rõ aũt q̃re posuerũt humorẽ aque est q̃ humidũ aque facile est pinguescens ⁊ facile euaporãs ⁊ facile dilatabile ⁊ facile figurabile ⁊ cũ pinguescit cõcrescit in corpⁿ solidũ ⁊ cũ vaporat spirat in spiritũ ⁊ cũ dilatat distẽditur in mẽbra ⁊ ptes ⁊ cũ figurat recipit figuras aliarum ⁊ mẽbroꝝ aĩaliuz ⁊ alioꝝ corpum. Hoꝝ autẽ pnceps fuit homerus siue esiodus q̃ idẽ est ⁊ cõuenerũt isti cũ pcedẽtibus q̃ in ordine eloꝝ aquã dixerũt esse in cẽtro cuius rõ fuit q̃ posuerũt totũ celũ ⁊ stellas esse deos ꝓpter creationes ⁊ diuinas virtutes quas habẽt: ⁊ viderũt q̃ virtus stellaꝝ ⁊ totⁿ celi nõ ꝓgregatur nisi in medio ⁊ ad mediũ ꝓpẽdiculariter incidit oĩs radius ⁊ virtus eoꝝ ꝓpẽdiculariter aũt icidẽs restringit in seipaz ⁊ multiplicat ⁊ intẽdit virt⁹ eoꝝ plus q̃ intẽdi pot ex aliquo alio situ: ⁊ ĩo id q̃ ex oĩbus in se refractis radijs in aqua generat thetiz nomẽ aquaꝝ vocauerunt obscure vidẽtes motiuã cãm. Sed q̃ nõ per subam cõmiscet aque ĩo putabãt hãc nõ cẽ pncipium opinantes nihil cẽ pncipiũ nisi q̃ ꝓ subaz cõstituit pciptatũ: hũc igit cõuentũ virtutis deoꝝ celestium medium aque quidã vocãt deoꝝ synodũ quidã aũt deoꝝ sacramẽtum. Synodũ quippe ꝓpter virtutum suaꝝ cõgregationẽ in loco illo. Sacramẽtũ aũt ꝓpter suoꝝ sacroꝝ nimium influxum in aquã. Jpsam autem aquam in loco vbi recipit ħ numina stigem vocauerunt ħ est paludẽ infernalem: infernalem quippe ꝓpter locum ifumuz. Paludez autẽ ꝓpter ĩfixionez in ea virtutum celestiuz q̃ in palude magis figurãtur eo q̃ nõ fluit sed in eãdez semper incidit aqua: in stagnis autẽ nõ paludosis renouat aqua de fundo sontaliter manãs ⁊ ideo sepe renouata nõ recipit stantez virtutem ⁊ in hac reguare dixerunt regez stigis vel stige

quem regez regitiuam virtutē ⁊ formatiuā voluerunt ſm fabulaz mentiēdo mirabiles phias docentes ⁊ iſte virtutes ſunt ſcięcia reruz in quibus plato de naturali iuſtitia loquēs ait hoc ſementez ego faciā vobis quia tradam veſtrum erit par exequi. Hoc eſt igitur ſacramentum quod ex oibus honorabilius eſſe dicebāt eo q̄ primum eſt entiuz principiuz in aqua. Quod enim ſm naturaz antiquius ſiue prius eſt ſm naturā eſt honorabilius. Sacramētum autez p̄memoratuz ē omnibus honorabilius igitur eſt antiquius. Dij autē phi vel eſyodiſte terram in medio eſſe non poſuerunt quia frigida exiſtēs ⁊ ſicca ſacramēti huiuſmodi non eſſet receptiua. Amplius dubitātibus phis vtrum virtꝰ motoris celi ſit in circumferētia: vel in centro ſicut ⁊ ipſe Ariſto. in quibuſdaz locis dubitare videt cōſenſerunt iſti in hac pte pblematis q̄ virtus eius ſit in cētro ideo non poſſe ignobilius cl'oz q̄ quaſi fex alioz q̄ eſt terra ſed potius remoueri ab ipſo. Quod quidez dixit huius ſecte princeps eſyodus ⁊ terram lata eſſe poſuit vt ex figura ⁊ dimēſione latitudinis natare poſſit ſuper aquas que ſunt inferiores. Forſan autē nō eſt miruz alicui ſi aliqua antiquioz ⁊ ſenioz ſit opinio de natura ⁊ nature principijs. Tales igit ſeuiſſimos phos dicimꝰ hunc affirmare modū de prima cauſa nature ⁊ principio. Unus.n. ſequētiuz eos qui p̄deceſſerūt in ſecta iſta ypona noīe nō eſt dignatus aliquid ꝓpriuz ponere cum his que illi dixerant. Cauſa autē huius fuit ſicut ⁊ in illis imperfectio ſue ſnie de principijs q̄ nō vidit niſi cām mālem ⁊ hanc vidit ſubobſcure.

Capitulum quintuz de opinioe Anaximenis ⁊ dyogenis aerē dicencium vniuerſoz eſſe principiuz.

a Naximenes vō ⁊ dyogenes cum dictis ꝓcedentibus in h̄ q̄ vnā ſolaz materialez cām rerum ſiue entiuz dixerunt. Sicut qui vnā corpoꝛū dixerunt eē vlem oium cām ſed differebāt ab alijs in ſpē illius corpis. Iſti.n. aerez prioreꝛ aqua eſſe dixerunt ⁊ eſſe aerē oium principiū. Fuit āt anaximenes iſte phus epicurus nihil oino principiuz eſſe dicēs niſi corpus. Diogenes autem lz ex conditione vile/gitur fuerit ſeruus: tñ ex liberaliū ſtudijs libertati eſt donatus. Dij ergo ⁊ quidā alij aerem dixerunt antiquiorem oibus maxie principiū corporum ſimpliciuz ⁊ per ꝓns etiā eſſe principiū corpuz cōpoſitoꝛ. Rō aūt inducēs ad hoc fuit q̄ videbāt iſti humidū cū frigido nō eſſe cām vite: q̄ frigiditas eſt q̄litas ſiſtēs motum. Oēs autē iſti lz ponerēt vnū ſoluz principiū tamen ponebāt illud eſſe multaꝛ virtutū agētiū ſed oēs illas a ſubiecto cauſari dicebāt ſicut paſſio a ſubiecto cauſaē: q̄ igit frigiditas tollit motū ⁊ cōprimit ad centrū iō humidū cū frigido negabāt eſſe principiū videtes q̄ caliduz cum humido vite ⁊ eſſe principium eſt calidum āt cū humido prio nō eſt niſi in aere. Amplius humidū nutriēs eſt ingrediēs intra poꝛos eius q̄ nutritur nō autē ingredi pōt niſi ſpirās: ⁊ ſpirās hz naturam ⁊ formā aeris. Amplꝰ cū calido humidū movetur ad circūferētiā ⁊ ſic fluit ad oia que in circūferētia cōtinent. Iſte aūt motus cōuenit cōſtitutioni reꝛ ⁊ ſic aer videt eē oiuz primū ⁊ principiū. Amplꝰ vbi culū oīs virtutis eſt ſpiritus ⁊ eſt formatiuꝰ oium ⁊ iō dixerūt hūc ſpiritū eſſe oium principiū vite ⁊ cām ⁊ aiam. Perſuaſi ēt fuerūt ex h̄ q̄ circa circūferētiam ignis eſt qui eſt cōſumptiue nature ⁊ deſtruit entia pp ſue vehemētiaz actiōis: circa centrū autez videbāt dominari qualitates mortificatiuas ⁊ iō mediū cl'oz temperatum ⁊ principium eſſe dixerunt. Adhuc autem omne corpus ſpirare viderūt id q̄ ē in oī corpore humidū ⁊ iō quod ex oibus ſpirat videbat eſſe oium principium primū. Uidebāt etiā ex aere aquā fieri faciliꝰ cōuerſione ⁊ in ignem mutari de facili ⁊ cū nullus terram poneret eſſe principiū ſed principiatū videbatur iſtis aerem aque ⁊ ignis eſſe principium ⁊ prioꝛem aqua ⁊ igne: ⁊ cum hec prioꝛa ſint q̄ terra videbatur eis q̄ aer omnibus ſimpliciter ſit prioꝛ ⁊ per hāc ra//tionem videtur principij nomen habēs ⁊ naturā illam.

Omnes autem iſti ſupponūt q̄ nihil per ſimplicez virtutem principiū ſit dicētes nihil fieri ex aliquo ſicut ex principio niſi cuius ſubſtantia materialis efficitur ex ipſo ex quo enim generatur res ⁊ in quod corrumpitur in fine ſubſtantia principij ſalua ſed mutata ſm paſſiones dixerunt eſſe principiū ſicut iaz ante determiatū ē.

Capitulū ſextū ō opinioe ypaſſi ⁊ eracliti ignē dicētium eſſe principium vniuerſoꝛ entiū.

Paſſus āt methapontinꝰ ⁊ eraclitꝰ ciuis ephe
y ſius ignē dixerūt eē oiuz cāz ⁊ principiū.

Oēs.n. iſti ñ q̄ſiuerūt principia niſi entiſ corpei eo q̄ epicuri phi exiſtentes nihil dixerunt eſſe niſi corpora. Cum āt oēs conueniūt in h̄ q̄ raꝛ ⁊ oēs non ſunt niſi ptiū corpis pōnes ſicut ⁊ vitas eſt dixerūt h̄ vniuerſi entis principiū eē q̄ in genere corpoꝛ ē ſimpliciꝰ. Eſt āt ignis ſubtiliſſimū corpoꝛ ſpē: ignis igit erit principiū oium. Supponūt āt oēs iſti tres ꝓpōnes quaꝛ prima eſt: q̄ principiū ē cōpōne primū ⁊ reſolutiōe vltimū q̄ in ipſo ſtat reſolutio. Secūda aūt ē q̄ principiū ſit ſimplex q̄ ſi eēt ꝓpoſitū ñ eēt primū entis principium ſed eſſet a ſuis componentibus principiatū

Tertia eſt q̄ nō ens nō eſt entis principiū ſed potꝰ ens ē principiū ñ entis. Nō ens autē eſt entis negatio ⁊ per prima quidē ꝓpōnē videntes q̄ raꝛ cōſtantia ⁊ multiplicatione partiū cōponit ſpiſſuz ⁊ q̄ ſpiſſum reſoluitur ad raꝛ. Et h̄ reſolutio ſtat in raritate ignis argumētabantur ignē eſſe principiū: p ſcōaz aūt cōſiderantes ignē eſſe ſimpliciſſimū ⁊ iō ad cōcauuz circūferentie moueri itez dixerunt ignē eſſe principiū ſimplex eni ꝓplicando ſe ꝓducit ꝓpoſituz ⁊ cōpoſitū explicādo ſe ꝓſtituit ⁊ reſtituit ſimplex. Nō ens.n. nō eſt principium entis ⁊ ideo corpus a non corpore principiari non pōt. Relinquitur igitur q̄ principiat ab eo q̄ maxie hz corporeitatē ⁊ h̄ eſt ſimpliciſſimū corpum ſpē ⁊ h̄ eſt ignis. Sicut.n. in oium caloꝛ generibus vnū eſt principiū quod eſt caliditſſimū ita etiā in corpoꝛ cōſtitutionē vnū dixerūt eſſe principiū quod maxie habet corporeitatē h̄ autez eſt ignis q̄n in phico corpore materia nō eſt ampliꝰ extēſionis ſuſceptiua q̄ in igne.

Addebāt hīs illud quod ſm opinionē coꝛ ⁊ multoꝛum alioꝛ dicebat celū eē igneū ⁊ ſtelle ignee ⁊ has videbāt eſſe ꝓpetuas ⁊ reꝛ inferioꝛ quedā eē principia. Quod.n. perpetuū eſt principium nō hz ⁊ qō principiū nō hz eſt principiū. Cū oē qō eſt aut eſt de principio aut principiū ꝓpetuū aūt non eſt de principio vt dicunt. Amplius ratione vtebantur que vſq; hodie multos decepit quoniaz id quod primo mouet ad eſſe principium eſt: lumen autem eſt id quod mouet ad eſſe omnia corporalia lumen inquam q̄ de celo deſcendit ⁊ h̄ dicebant eſſe defluxum lucentis corpis q̄ per indiuiſibilia fluit in perſpicua ⁊ p̄ pſpicua in terminata corpora ⁊ ſic conſtituit omnia: nihil enī eſt cui lumen ſic ſe nō miſceat ⁊ iō hoc principiū dixerūt lumē eē defluxū corporis: lucē aūt primā eē dixerunt ignez ⁊ ſic ignē oium dixerūt eſſe principiū. Addūt aūt his ad reflexionē luminis verū fieri ignē ⁊ operatiōes ignis:

ſicut patet

sicut patet in speculis ⁊ alijs solidis ⁊ politis soli ⁊ya metraliter oppositis fit.n.tūc dissolutio prarefactio// nem ⁊ mētsio per calorē ⁊ illuminatio p partū lucētis corporis influxionē ⁊ cū sint ista prima in oium natu rarū transmutatiōe videbatur lux ignis esse principiū.

Est aūt vera natura ignis lux vera igitur ignis na/ tura principiū est. Adhuc aūt addebāt qm̄ ignis as/ sumit vincēdo oia alia ꝓpter naturā actiuā quā habet principij aūt est posse in alia ⁊ q̄ alia nō possint in ipm̄ qz principia minima sunt in quātitate ⁊ maxima virtute vt in libro celi ⁊ mūdi dictū est. Ex his igit ⁊ tali/ bus isti ignē esse dixerūt oium entiū principia.

Capitulū septimū de opinione empedoclis de prin/ cipio materiali entis.

Empedocles igit q̄ uis ponat plures causas c ⁊ nō vnā solā posuit ex pte cāe materialis eē quattuor elemēta. Cū his aūt que sigillati alij dixerūt materiā posuit terrā: sicut.n.in libro de aīa diximus oia elemēta iudicē acceperūt sigillatiz ꝓter terrā hāc.n.sigillati nullus posuit esse materiale oium principiū. Sed cū alijs principiū materiale dixit eā esse empedocles.terra.n.sola p se exñs ambas habet q̄litates mortificatiuas. Sua.n.frigiditas cū sit cō/ structiua ⁊ p hoc hūanitatis expressiua p effectum re pugnat subo vite qò est hūiduz p se aūt repugnat cali/ do qò est actiuū vite. Per hoc autem q̄ ptes cōstrigit fortius repugnat motui spūs qui oium virtutū q̄ sunt fm vite opa vector est ⁊ ois vite formator ⁊ rector fz situ etiā terra a fonte vite quē celū dixit esse empe. ter ra est remotissima nullo motu bonitates eius partici/ pans. Quinimo cū omne qò progredit ad vitā ex/ tēdat se versus vite principia quātū pōt ⁊ aperiat se ad ipm̄: terra motu suo recedit a principio vite ⁊ esse ⁊ cū in hoc qò est materiale principiū esse ⁊ viuere sit incho atum nō pōt terra sola esse māle principiū vel causa: hu ius aūt testimoniū est q̄ lumine participant forme ce/ lestes esse ⁊ viuere cōferentes hij qui sunt ⁊ perspicu um sit aliquid nature lūinose eo q̄ in illis in quib⁹ est ex cōicatione cū ꝓpetuo superius corpe terra sola pri uata est illo ⁊ hz priuationē illi oppositā q̄ est esse opa cum, ꝓpter qò nō est ipa p se mā cor̄ que cōseruntē lu/ mine celesti his igitur ⁊ similibus decāis dictū est ter rā p se solā nō esse principiuz: ⁊ empe. q̄dē sicut soli ⁊ celo multas dedit differētias ⁊ ipm̄ ignē eē fatebatur sicut fere oēs antiqui ita p oia terre tot differētias de/ dit oppositas ⁊ ipam p se acceptā nihil dixit participa re diuinū. d. q̄ sol ē res calida rotūda alba semp mota ꝓpter vite principiuz qò est in ipo: ita dixit q̄ terra est res nigra īmobilis frigida, ꝓpter vite priuationē: ⁊ iò dicit q̄ terra nō nisi mixta cū alijs esset māle principiū ⁊ iò tria elemēta terrā: aquaz: ⁊ aerē: simul pmixta di/ xit esse māle principiū vnū ⁊ solū ignē posuit eiusdem materie partē alterā ⁊ huius rō in sequētib⁹ opportun⁹ declarabitur. Videns.n. empe. ea que fiunt figu// ras tenere ⁊ formas ⁊ cōsideras in eis eē soliditatem cōiecit hec in entibus nō nisi ex terra causari posse: qm̄ hūiduz aque ⁊ si formas quasdā teneat tn̄ nullā ꝓpri/ sus tenet figurā. Aereū aūt nec formā tenet nec fi/ guram nec soliditatē prestat q̄ uis via ⁊ transitus for/ marū sensibiliū sit p ipm̄. Siccū autē qò est in igne motū hz ad circūferentiā ⁊ iò nō tn̄ nō tenet sed etiā dissipat figuras ⁊ pmiscet ⁊ cōfundit formas que ad ipm̄ pueniunt. hac igitur necessitate terrā cū alijs pmi/ xtā ⁊ nō p se solā māle principiū esse dixit empe. ⁊ in hoc bene dixit ⁊ sapienter. Fuit autez ⁊ hic de secta epicureorū: ⁊ iō entis principia nō dixit esse nisi corpo/ ralia ⁊ sola corpora confitebant esse exñtia ⁊ ignē ce/ lestez precipue p lipidas flāmas syderū entibus prin/ cipaliter eē deū. Jn nō aūt generatiōis oino dixit idez cū .Nisi: dixit.n.nihil simpliciter generari de nō esse ad eē ⁊ nihil corrūpi de esse in nō esse sed potius ista vo/ cata elemēta dixit fm oē esse suū semp manere ⁊ ge// nerari res ex eis p cōgregationē quorūdā ex vno mi/ xto ⁊ corrūpi segregatione in vnū mixtū ex terrestri/ bus elemētis ⁊ res denominari ab eo qò magis abun/ dat in eis p cōgregationē quarūdā partiū elementariū fit generatio Quid aūt effectiuū sit in huiusmodi ge neratione fm empe. posterius erit manifestum.

Caplm. viij. de opione Anaxago. de principio, māli.

Anaxago. aūt cōpatriota empedo. ambo erāt a italici. sed anaxagoz. fuit ciuis clazomenius.

Empedo. autē siculus postea in olla vulcani sepultus. Que etiā eadē de causa antrū empe. voca tur ab antiquis etate quidē tēporis prior fuit empe. sz operib⁹ phie ⁊ scriptis multo fuit posterior quoad po sitionē principij mālis irrationabili⁹ etiā multo q̄ em/ pedocles pronunciauit de principio māli: lz in alijs me/ lius q̄ empe. diceret sicut de intellectu agēte ⁊ separato ⁊ impmixto multo melius dixit anaxa. q̄ empedo. hic igitur anaxa. maxie principiū māle dixit fere oia corpo ra hōgenea vocata numero ⁊ quātitate infinita exñtia dico aūt hōgenea q̄cūq; sūt vni⁹ forme ⁊ rōnis in to/ to ⁊ i oibus ptib⁹ diuisum acceptis ⁊ hec sunt q̄ diuidi dicunt diuisione cōtinui. Cōtinui.n.quelibet pars per diuisionē accepta cōtinua est ⁊ silr quelibet pars lactis est lac ⁊ silr quelibet ps sanguis est sanguis ⁊ sic de ali is nō oia tn̄ talia dixit eē principia mālia sz quedā: vidit enī q̄dā silia spē actu ⁊ ope eē diuersa sicut radix ⁊ ra/ mus est in arbore: q̄ cū eq̄liter ligni habeant spēz opa/ tione diuersa sūt ⁊ sic est de ligno i arboribus diuersis: ⁊ simile de carne in aīalib⁹ diuersis ⁊ hmōi q̄dā exce/ pit. d. tn̄ hoc principia eē eadē sicut succū i plātis ⁊ san guinē vel hūorē q̄ loco sanguis est eē principiū māle. i aīalib⁹ h aūt infinita dixit ⁊ nūero ⁊ q̄titate ꝓtinua. hē a multitudine ⁊ magnitudie eē infinita multitudie q̄dē ꝓpterea q̄ infinita i ꝓticulari dixit ꝓstitui ex his tā i to tis ipis q̄ i ptib⁹ totor. Quātitate aūt magnitudis cogebat ista infinita ponere qz alr in toto separet vnuz ex alio. ita q̄ ampli⁹ nō posset, pduci ex ipo sicut si i la cte eēt finit⁹ et nō infinit⁹ sanguis tādē inueniret aliqd la ctis i quo nihil eēt sanguis ⁊ ex illo sanguis ꝓduci nō posset qò falsū est. ⁊ iō i lacte sanguinē oportet eē insi/ nitū ⁊ silr ē in alijs. Jnfinitū.n. dixit eē passionem sube mālis ⁊ nō q̄titatis sicut ⁊ vsq; hodie multi cōsitent.

Cui tn̄ dicto nullus vnq̄ ꝓpateticor̄ ꝓsensit de h aūt declaratū ē in phicis. Jste etiā sicut oēs alij epy curei phi dixit generationē ⁊ corruptionē fieri cōgre/ gatione ⁊ segregatione solū harū materierū q̄ sūt silū partium ⁊ alr nō dixit aliquid generari vl corrumpi/ sed dixit oia talia manere sempiterna fm subam silūz iuiolataz. hec est igitur opinio anaxa. sine phia vo nec iste dixit q̄ asserit. vidēs.n.h eē materiā ex quo fit res ptio. ⁊ ad quod corrūpit vltio ⁊ ꝓsiderās oia ethe// rogenia componi ex omogeneneis ⁊ resolui in ea. Dixit omogenea eē māz etherogeneor̄ quāuis.n. pu trefactis aīalib⁹ ⁊ plātis ñ remaneāt visibilia silia ex q̄ bus componit ita nec visibilia manent elementa pre/ ter terram solā ⁊ ideo dixit hoc fieri quia licet quodli bet sit in quolibet tamen denominatur ab abūdantiori ⁊ in terra que residua est manet sanguis ⁊ cetera silia.

Causa aũt cogens Anaxa. ad h fuit q nõ vidit ꝓn
cipiũ formale: ⁊ iõ posuit oiuz formas cẽ itra materiã
genere ⁊ specie ⁊ numero determinatas actu sz latere
putans ⁊ vere q nihil educit de aliquo nisi q fm esse
ẽ in ipo. Nesciẽs igit distinguere cẽ fm q est ad po/
tẽtia ⁊ actu ꝑ pstanti reliquit oẽs formas cẽ in materia
actu numero ⁊ specie ⁊ gne determinatas: ⁊ q forma
rũ gne ⁊ speci: ⁊ nũero õterminatarũ principia mate/
rialia nõ sunt nisi ꝓxima. Jõ oportuit supposito h sup/
poni q essent ifinita cũ aũt dissimilia sint cõposita op/
portuit q dissimilia nõ sint principia sz principiata. Re
manet igit q principia oia silia sint totũ h sequit ex dua
bus ꝓpõnibus quas ⁊ anaxa. ⁊ oes cõcessit pbus quia
verissime sunt si bñ fuerit intellecte: vna fuit q nihil
educit de aliquo nisi qõ est in illo: scõa aũt est qõ oẽ qõ
ẽ in aliquovno ⁊ simplici mouẽte educit de ipo. Cũ
aũt videret cẽ simplex ꝑ naturam reduci ex alio pone
bat q sz cẽ in quolibet actu sz latere sub forma illi⁹ qõ
abũdat in illo: ⁊ h dixit ꝓpter põnez primã ⁊ cũ vidit
vno motore nõ educi nisi ex ꝓximo sibi mãli ⁊ ꝓxima
ẽ ifinita hac necessitate coact⁹ dixit cẽ finita mãlia pri
cipia. Et q vidit q forme nõ extrinsec⁹ aduenitũ po
suit eas oẽs cẽ int⁹: sz latere dixit q sicut cõpositoꝝ ñ
est forma nisi figura q̃ resultat ex simpliciũ ꝓpõne: ita
ẽt dixit generationẽ cẽ ex forma ꝓgregatõis simpliciũ
⁊ corruptionẽ fieri qñ ista forma siue figura ꝓgregato
rũ secernit: ⁊ in h habuit plimos sequaces q̃ generatio
nẽ nihil cẽ dixerũt nisi manifestationẽ occulti: ⁊ isti i h
qõ vltio dictũ est deducti sunt ex ãdaz ꝓpõne quã sup
posuerũt ⁊ vna ẽ. s. qõ nõ corrũpit aliquid exĩtium: sz
id qõ corruptionẽ vocam⁹ ẽ dissolutio modi ⁊ cõmẽ/
surationis ⁊ armonie cõpositoꝝ: ⁊ p cõueniẽtes tales
modos ⁊ cõmẽsurationes ⁊ armonias generat ⁊ p de
stitutionẽ taliũ ifirmat ⁊ roborat ꝑ ꝓportiões earũ/
dem sz exĩo qõ nõ corrũpit ẽ p se ⁊ nõ ꝑ aliud exĩo:
⁊ h ẽ simplex sicut ẽ materia ꝑ se ⁊ sicut est forma ꝑ se
quoꝝ neutrũ generat ꝑ se neq corrũpit: sz corruptio
⁊ gnatio sũt cõpositi: ⁊ nec illud generat nec corrũpit
fm cõponẽtia: sz poti⁹ q oia cõponẽtia modis quibus
dã cõponũt ita q vnũ h3 modũ potẽtie ⁊ alterũ mo/
dũ actus corrupto mõ illo quo ꝓueniũt necesse ẽ ꝓpo
siti fieri dissolutionẽ silr ẽ de ꝓmẽsuratiõe q̃ est penes
mãm ⁊ q̃titatem ꝓuenientiũ ad formã cõpositionis.

Armonia aũt ẽ penes virtutẽ actiuoꝝ ⁊ passiuorũ
quib⁹ cõmiscent ⁊ vniunt: hĩs.n. pstantib⁹ pstant sube
rũ: ⁊ hĩs dissolutis dissoluũtur. Ex hĩs igit posi
tionib⁹ phoꝝ põt aliquis cognoscere solã cãm de nu/
mero q̃uor cãrum supius enumeratarũ q̃ dicit fz spẽz
causse mãlis q parũ vel nihil dixerũt de alĩs causis ⁊
ẽt de ista nõ satis certa, pnũciauerũt sicut per se pz.

Cap'lm. ix. de rõne per quã coacti sunt ponere anti/
qui cãm mouentem cum materiali.

Jc aũt ꝓcedentibus antiquis in phando ipa
ſ rei veritas viã fecit ampliorẽ: ⁊ de alĩs prin
cipĩs q̃rere coegit. Si.n. fm oẽs antiquos
q̃ maxime q valde pauci erãt qui ponebãt ens vnuz
⁊ imobile vt meli⁹ ⁊ zenon q̃ maxime igit ꝓuenit fm
antiquos q oia generatio ⁊ corruptio est ex aliq̃ ma/
teriali vel potẽtiali ⁊ nihil seipm iducit in actũ tũc q̃/
rere oportuit ãre h ꝓuenit q gnatio est de isto: sicut. n.
dixi nihil mouet seipm nec aliq̃d educit seipm de po/
tentia ad actũ. Si.n. h detur verificabunt ĩria de eo
dem. Quod.n. in potẽtia est: nõ est actu ⁊ q mõ edu
cit aliquid de potẽtia ad actũ est actu. Si g̃ illa duo sũt
idem in re opz q aliq̃d idem in re sit actu: ⁊ nõ sit actu
⁊ sic ꝓtradictoria de eodem verificant qõ falsum est.

Relinquit ergo aliam cẽ cãm mouentem a materia.

Querebant igit q̃ esset ista cã mouens fm rem ꝑ in
ductam rõnem cõuicti fuerũt q suba mãe nõ facit trãs
mutare seipam ⁊ hui⁹ exẽplũ est in artificiatis. Jn hĩs
n. neq lignũ neq es: q̃ sũt materie sube diuersis actib⁹
est cã transmutãdi seipm in formã artis. Lignũ enim
nõ seipm mouẽdo facit se lectũ: neq seipm mouendo
facit se statuã idoli. Sz aliud aliq̃d a ligno ⁊ ere fz
rem est cã mouẽs ⁊ faciens hmõi mutationẽ q̃ lignum
fit lectus ⁊ es statua imaginis. Quereꝝ aũt ꝺ q sic
fiat ⁊ mouet est q̃rere aliquid principiũ a mã subiecta
fm rem ⁊ rõnem causalitatis. Materia.n. ⁊ efficiẽs
nunq̃ sunt idem fm rem sicut iam ante ꝓbatum est.

Uniuersaliter igit quicũq ꝓpoꝝ talẽ tetigerũt viã
in phando de hĩs de qb⁹ murabant a principio: ⁊ post
talẽ viam inuentã vnũ solũ principiũ materiale cẽ di/
xerũt: nec aggrauauerũt se in ꝑsiderãdo multũ vt ani
mũ applicarent ad ea que res ipa vltro ingessit eis.

Ceterũ quidã eoꝝ qui dixerũt vnũ solum cẽ entis
principiũ quasi devicti apud semetipos ⁊ videntes qõ
oporteret plura ponere principia si ꝓcederẽt ipm vnũ
cẽ mobile dixerũt illud vnũ qõ dixerũt imobile cẽ: ⁊
illi idẽ ꝓbi totã naturã dixerũt oino cẽ imobilẽ nõ so/
lũ dicẽtes eã esse imobilẽ fm generationẽ ⁊ corruptio
nem q h antiquũ est: dixerũt antiqui nõ cẽ generatio
nem ⁊ corruptionẽ fm cẽ ⁊ nõ cẽ mutationẽ: sz cẽ tm
fm ꝓgregationẽ ⁊ segregationẽ i vnũ mixtũ ⁊ ex vno
⁊ hoc ẽ auferre generationẽ ⁊ corruptionẽ verã: sz isti
addiderũt q fm aliã oẽm mutationẽ fm locũ ⁊ altera
tionẽ ⁊ augmentũ ⁊ diminutionẽ ens imobile ẽ ⁊ vnũ
⁊ h positio ẽ ꝓpria istoꝝ: ⁊ hĩ fuerũt Milesius ⁊c/
non: sz milesius vt fugeret inconuentẽs supius inducte
rõnis h dixit. Zenon aũt negauit motũ ꝓpter diuisionẽ
spacij qm id qõ mouet vt sibi videbat taceret ad ifini
ta si moueret sicut disputatũ ẽ in. vj. phoꝝ. Jnter oẽs
igit q̃ omne qõ est vnũ solũ materiale principiũ cẽ di/
cũt nulli ꝓuenit intelligere dictã cãm qua mouentẽ vo
camus nisi pmenidi ⁊ h ẽt iõ ꝓuenit: q nõ dicit illõ cẽ
imobile. ad h aũt nõ ꝓuenit pmenidi dicere cãm mouẽ
tem nisi in tm q vict⁹ supius inducta rõne nõ solũ vnã
sz duas ponit causas: tm nõ bñ ⁊ certe enũciat de ipsis

Hĩs autẽ qui non vnum solum sed plura dicunt cẽ
principia: magis conuenit dicere causam mouentem q̃
parmenidi. Sicut si dicamus q conuenit eis dicere
ipsum calidum ⁊ frigidum fm qualitatem esse mouen
tia aut suba hoꝝ esse mouentia ⁊ mota ita q vnuz mo
ueat ⁊ alterum moueatur: que sunt ignis ⁊ terra. hij
enim omnes vtuntur igne quasi mouentem habentem
naturam. Aqua vo ⁊ terra ⁊ huiusmodi que motuz
habent deorsum vtuntur econuerso quasi habentibus
naturam mobilem h est que moueatur pmenide vnum
solum dicente q est esse cum ista sui positione nõ cõue
nit dicere mouens principium cẽ subiecto ⁊ loco a ma
teria separatum sed ratione tm vt dicat passionẽ a sub/
iectis causatam mouere quẽadmodum a principio ha
rum opinionum diximus. Aliter enim non saluare/
tur ypothesis sua q vnũ solum esse omnium principiũ
entium diceret: nisi illud mouens quod ponebat a
subiecto causari: ⁊ ideo nõ verã principij rõnem habe
re. alĩs autem qui plura entium principia dicũt esse cõ
uenit fm suas positiones dicere principium mouẽs cẽ
distinctum a materia ⁊ separatũ ipm ponere ab eo qõ
mouetur: q̃ isti fm aliquid imperfectum magis appro
pinquauerunt veritati.

Capitulũ. x.

Lapl'm.x.de Anaxagore ⁊ hermonij opiniõe quã ꝓdicti determinant de principio efficiente.

Ost hos aũt ⁊ talia entiũ principia sicut prĩ
p aiebãt iterũ ⁊ isti coacti ab ipa veritate q̃sie
rũt habitũ siue ꝓñs principium ac si nõ suffi/
eiãt generare siue cãm exñtium naturã ex hijs q̃ dixe
rũt. Habitum aũt principiũ dico id q̃ ipa offert ꝯside/
rãdo mã mobili suppositio p necessitatẽ supius iducte
rõnis oportuit ponere efficiẽtẽ cãm. Posita aũt illa
i genere viderũt q̃ cẽ efficiẽs mouet fm formã q̃ actu
est ⁊ mouet mãm ad formã silem in specie rõne forme
mouẽtis: ⁊ iõ nullq̃ videntes formã sub rõne cause for
malis determinauerũt meli⁹ de efficiẽte cũ dixerunt q̃
efficiẽs mouet fm formã determinatã ⁊ speciem q̃ est
vniuoce mouens aut fm conueniẽtiam mouẽs ingre/
re: q̃ nõ quodcũq̃ mouẽs ẽ ad h fm ꝓueniẽtiã hñs: ⁊
iõ dixerũt q̃ eox q̃ sũt exñtia q̃daz hñt hui⁹ principiũ
ipius cẽ ⁊ hñ esse ⁊ q̃dã fluũt ab hui⁹ in esse ⁊ bene cẽ.

Esse.n. ⁊ hñ cẽ est vnicuiq̃ fm q̃ optimũ sue nature
attingit ⁊ h est in eis q̃ sunt ⁊ fit in eis q̃ fiũt ab hmõi
determinato efficiẽte q̃ nisi sic determinatũ sit mouẽs
nec erit cã cẽ nec hñ rerũ esse: ⁊ sic phantes obscure vi
derũt formã sz nõ in rõne cause formalis sz put icidit
in idẽ cũ efficiẽte: ⁊ iõ isti in numero principioꝝ nihil
ꝑinductis addiderũt: sz meli⁹ determinauerũt de effici
ente siue mouẽte q̃ ꝓhabitu. Sic aũt rõnabiliter q̃rẽ
tes forsan nõ est ꝓueniẽs ignẽ vel terrã vel aliquod ta
liũ elemẽtoꝝ cãm cẽ mouentẽ: neq; ꝓueniẽs extimare
q̃ talr ꝓcedẽtes in phia aliq̃d taliũ cãm esse dixerunt.

Ignis.n. ⁊ terra ⁊ hmõi q̃litatib⁹ suis agẽtia nõ agũt
nisi ad formas suas. Jam aũt habitũ ẽ q̃ efficiẽs oz cẽ
ꝓueniẽs fm rõnez q̃ alr nõ erit cã ⁊ hñ eoꝝ q̃ fiunt ⁊
sunt: neq; iterũ ꝓueniẽs est extimare hui⁹ cãm sibi ipis
eẽ anthomata siue effecta q̃ iam habituz ẽ q̃ nihil sibi
ipsi cã est trãsmutationis. Silr nõ est ꝓueniẽs q̃ ipsum
hñ habere rerũ fm optimũ vniuscuiusq̃ fortune sit tã
tum imutare nec habeat aliquã aliã cãm q̃n sicut in se
cũdo phicoꝝ ꝓbatũ est fortuna nõ est cã nisi p accidẽs
in hijs q̃ ꝓpter aliq̃d ⁊ raro fiũt. Jsta aũt anthoma/
ta nõ raro sz semp vel freq̃nter fiũt. Opz igit q̃ cãz ef
ficientẽ habeãt ad formã determinatã ⁊ ordinatã ⁊ nõ
p accñs exñtem: dicens aũt aliqs iter antiquos intelle
ctũ imixtum ⁊ purũ vnũ cẽ principioꝝ qõ ẽ principiũ
mouẽs: intellectũ dico dãtẽ formas suo lumĩe q̃ ad res
nãles est forma sicut ars ad mãz arti opatiue sbiectã ⁊
hz cẽ vnũ primũ principium: sicut cã in aialium gene/
ratione ⁊ in natura gnãbilium: ⁊ hẽt eẽ cã toti⁹ mũdi
⁊ ordinis oium formatoꝝ fm suas formas h p certo
talia dicẽs appuit sicut purificans priores phos circa
principia aliq̃d ꝓter ꝓueniẽtia dicẽtes: palã aũt est q̃n
Anaxa.hos tetigit sermones: vidẽs eni q̃n intellectus
agẽtis lumine forme ꝓstituuntur ⁊ determinant fm q̃
lumẽ illud miscet corpoꝝ sic lux solis mixta cũ pspi
cuo ⁊ terminato ꝓstituit coloꝝ formas dicebat intelle
ctũ agentẽ sic eẽ cãm aialium ⁊ nature mũdi ⁊ ordinis
vniuersi. Et sz prim⁹ clare dixerit Anaxa.tñ aliũ añ
cõciuẽ ⁊ cõpatriotã suũ habuit cãm h dicẽdi. Hermo/
nius.n. sicut Anaxa. ciuis elezomeni⁹ cãm h dicẽdi de
dit: oẽs q̃ sic opinãtes pariter vno ꝓsensu simul posue/
rũt principiũ existentium eẽ cãm q̃ est cã ipius bene ẽ in
rebus ⁊ tale principium est causa: vnde motus ẽ est exi
stentibus mouentibus fm formẽ sue conuenientem ꝓ/
portionem.

Lapl'm.xj.de opinione esiodi ⁊ pmenidis dicentiũ
amorẽ deoꝝ ⁊ nãlez esse mouẽs principiuz.

e St aũt opinio alicui⁹ q̃ esiodus prim⁹ fuit ꝺ
quesiuit hmõi mouẽs principiũ. silr aũt si ꝺs
ali⁹ ꝓter esiodũ posuisset principioꝝ vnũ amo
rẽ q̃ indit⁹ ẽ nature exñtium: h ẽ pmenides. pmenides
n. tẽptans monstrare generationẽ mũdi vniuersi: q̃ vz
mũdus faci⁹ ẽ ⁊ nõ fuit ab eterno: primuz oium posuit
q̃ amoz deoꝝ puidit oib⁹ ⁊ ꝓordinauit vniquodq; ⁊
fm qõ ꝓposuit ⁊ ꝓordinauit p amoris ꝓuidentiam sic
vnũquodq; ꝓduxit in ordiẽ ⁊ tpe suo: ⁊ i hac ꝓductio
ne indidit ⁊ amorẽ coꝝ q̃ ꝓstituerũt ipm ⁊ h ex amo/
re sibi a dijs idito cõmouet ad sue nature ꝓstitutionez:
⁊ sic posuit amorẽ vt mouẽs principiũ. Esiodus vo
dicit oiuz primũ fuisse chaos q̃ ẽ vacuũ spaciũ in quo
mũdus faci⁹ ẽ: deinde aũt dixit factã terrã cẽ latã natã
tem sup aquas sicut in añ habitis dcm ẽ: ⁊ h dicẽ cẽ fcã
amore mouẽte q̃ oia ꝓdocet imortalia q̃ deos appella
uit sicut supius digestũ ẽ. Ab hijs.n. sicut dicẽ plato i
uidia longe relegata est ⁊ quicq̃d faciũt ex ꝓuidẽtia fa
ciũt ex amore: ⁊ hũc amorẽ ifluũt vnicuiq; rex fm cõ
ueniẽs sue nature. Jõq; ẽt hũc amorẽ diffinitẽtes dicũt
amorẽ cẽ vnitiuã quãdã virtutẽ supiora mouẽtẽ ad in
feriora ꝓuidẽtiã. Jnferiora aũt ad reuerẽtiã supioꝝ
⁊ ad comanẽdũ germana ⁊ hũc amorẽ diuidũt in diui
nũ: itellectualẽ: aialez: ⁊ naturalẽ. Jn oib⁹.n. hijs su
pioꝝ ẽ ꝓuidẽ ⁊ ex ꝓuisione amatiua bona iferioꝝ i/
fluere ad q̃ suscipiẽda inferioꝝ ẽ se reuerẽter aptare ⁊
ad indita sibi bona fm analogiã nature q̃ tũ fas ẽ assur
gere: germanoꝝ aũt in hijs bonis coexistere ⁊ ꝯcorda
re silr in vnũ: sic.n. in oib⁹ participat cẽ diuinũ ⁊ bonuz
ꝓuisionis fm analogiã ad cia se extẽdit. Sic.n. fit ne/
cessa tã cãz q̃ dã ⁊ principiũ quoddã cẽ in ipis rex exi
stẽtijs q̃ res ipas moueat ꝓgregãdo ⁊ vniẽdo: h aũt ẽ
mouẽs cã tã prima in dijs q̃ ꝓxima ex bono amoris
qõ inditũ ẽ vnicuiq; fm sue nature ꝓpriaz analogiã: ⁊
mouet tã deos q̃ itellect⁹ diuinos qui itellectualr mul/
li ꝓmitti p modũ virtutũ corporaliũ: sz sepat: mouet
ad ꝓgregãdũ orbes ꝓpter amoris: ⁊ amor h ẽ cã que
mouet alias vt dicẽ esiodus ad corpoꝝ ꝓuisionẽ ⁊ mo/
uet nãlr totã naturã ⁊ in h amoris vinculo oia ꝓnexa
sũt ⁊ sciuicẽ ꝓplectunt. Jn h igit ꝓueniũt tã esiodus q̃
pmenides ⁊ oẽs q̃ amorẽ principiũ cẽ dixerũt: qñ aũt
oz opiniones coꝝ spãlr distribuere ꝺs. s. coꝝ sit prioz
⁊ ꝺs posterior i seq̃ntib⁹ faciliꝰ erit idicare. Amorẽ aũt
oẽs isti ponũt motiuũ entiũ ⁊ p modũ ꝓgregatõis mo
tiuũ vni⁹ ad altez dicẽtes iferiora a supiorib⁹ nihil pe/
ni⁹ posse suscipere nisi q̃ illa ex amore volũt ipartiri:
⁊ h cẽ multũ cum iuidere nõ possint ⁊ larga sint: ⁊ iõ
ꝺ bonis suis vnicuiq; tm̃ dãt q̃ tum ẽ susceptibile vnũ
quodq; ⁊ h q̃ quodlibet suscipit eẽ q̃ dã naturalẽ iusti
tiã q̃ sibi iuicem in bonis cõicant ⁊ bona distribuũt p
vniuscuiusq; ꝓpria dignitate: ⁊ hũc amorẽ mouẽs pri/
cipiũ cẽ dixerũt ⁊ q̃ nõ tã materiã mouet q̃ ẽt imorta
lia oia genera dictoꝝ celestium.

Lapl'm.xij.de opinionibus ⁊ rõnib⁹ Empe. qui dicẽ
contraria esse mouentia principia.

Uia vo in natura q̃ tota motui ⁊ mutatõi sb
q iecta ẽ in eẽ vident ꝯria eo q̃ oĩs mutatio ẽ i
ter ꝯria ex pte mobilis ⁊ ꝯrioꝝ mouẽtiũ p se
ẽ ꝯria mouẽ ⁊ nõ solũ in natura iuenit ordinatio ⁊ bo
nũ sz ẽt i ordiabile ⁊ turpe: ⁊ ñ iueniunt pl'a q̃ sũt mala
ꝯria meliorib⁹ ⁊ praua inueniunt ꝯria bonis ⁊ iõ aliqs
posterioꝝ phoꝝ iduxit ꝯria mouẽtia principia amorẽ
⁊ odium. s. ita vt sigillatim singula contraria sua habe
ant contraria mouentia. Considerauerũt enim hij vt
dixim⁹ q̃ oĩs mot⁹ est inter ꝯrios situs aut iter contra/
rias formas q̃n rect⁹ est mot⁹ ⁊ finit⁹: ⁊ iõ isti ponũt cõ

trarīa bonū ⁊ malū sicut ꝺrias formas bonū vocantes id ꝓ qꝺ natura attingit finē optimū ⁊ malū id qꝺ abiciꝫ tur in motu ⁊ h ē a quo ē mot⁹: videtes iterū q mot⁹ nō ē iter ꝺria nisi ponat natura subiecta motui cui⁹ ipe mot⁹ ē act⁹ impfect⁹. Et videtes illā naturā subiectā in motu ꝓtinuo exire de priuatōe ad actū ex illa posue rūt eē terminos mot⁹ turpe ⁊ bonū ⁊ iordinationē ⁊ ordinē. Turpe.n.dicit priuationē put aufert mate/ rie pulchritudinē ad actū ⁊ iordinatio dicit eāꝺē ꝓput priuat ordinās ad actū ⁊ locū ⁊ alia q̄ formā sūt ꝓco/ mitātia:h ātt videtes nō viderūt formā sub rōne cause formalis sz ista dicebāt eē passiones de mouēte in ma teriā iductas qz ꝺrior effectuū ꝓ se ꝺrie sunt cause:ꝫ dicebāt q mouēs ad h nō pōt eē vnū sz ꝺria ⁊ ꝫ dice bāt q amor nō est sufficiēs motiuū principiū sz oz cō trariū amori ponere ēt odiū:h aūt ꝫ posuerūt qz non dicebāt eē generationē ⁊ corruptionē simplr:sed fieri generationē quādā p amoris ꝓgregationē ⁊ corruptio nem p segregationē odij:amoris.n.ē vnire ⁊ ꝓgregare odiū aūt segregare ⁊ dispgere h ēt aliqñ vocant litez ⁊ amicitiā. Supponunt aūt isti q oī amori odium sit ꝺrium ⁊ amori nāli nāle odiū sit ꝺriuz ⁊ amorē eē indi tū a dijs ꝓuidētib⁹ ⁊ odiū inditū eē a demone iuido ⁊ malo quē calkatheō appellabāt ꝙs postea platonici vo cauerūt cacademonce. Uidētes aūt ista subobscure balbuciēdo p ipropria dixerūt: sz tñ istā sniam conatu sūt dicere lz nō exp̄sserint p ꝓpria.pz.n.ex pbationib⁹ ꝙs supponūt ex quib⁹ ꝓcedūt q ista sequūtur fz ītētio nes eoꝝ. Si ꝙs.n.p ꝓpōnem sibi exequat ⁊ accipi/ at hāc sniam fm veritatē q dicit Empe.⁊ nō curet ꝺ vbis ipropriīs ad q̄ deuenīūt balbuciēdo circa verita/ tē iueniet fm eū q amor est cā agathoꝝ sive pfectorū bonoꝝ:odiū vo cā maloꝝ:fm dicta itaq; si ꝙs dixerit q Empe.dixit ⁊ prim⁹ iuenit q bonū ⁊ malū sūt prin cipia mouētia fortitā bene ⁊ vere id qꝺ dicere itendit cōprehendēs. Supposito q ꝺriorꝝ sūt ꝺrie cāe mo/ uētes:ita q bonoꝝ oium cā mouēs sit bonū:⁊ maloꝝ oiuz cā sit malū eo mō quo dcm ē. De h tñ in seqn tibus erit pscrutādū qñ in ꝓximis ⁊ pbice mouētibus Empe.vera dixit sz nō in primo mouētib⁹:qm̄ lz opti mi primi sit optima pria īducere vt bñ dixit Plato cū tñ h nō hz ꝺrium malū q sit ois mali cā:qz malū est in firmitas ⁊ defect⁹ ⁊ nō ꝓducit ex aliq̄ efficiēte cā sz īci dit ex defectu alicui⁹ principioꝝ sicut diminutio mem broꝝ causat in gnātione sz nō est ad ꝓpositū:igitur isti ꝺes sicut dixim⁹ ⁊ vsq; ad h balbuciēdo duas causas tetigerūt ꝙs in scḋo pbicoꝝ determinaum⁹.s.mām ⁊ id qꝺ vocat vñ mot⁹ siue mouēs cā obscure q̄dem enūci/ antes:sz nō manifeste ⁊ qualr in bellis pugillicijs faci unt primi ineruditi:ita fecerūt ⁊ primi pbantes. Et n.sicut prio illi a pugilib⁹ ꝓducti sepe faciūt bonas pla gas ita isti balbuciētes aliquas de principijs ꝓduxerūt bonas snias.at illi itēꝺ pugnis faciūt plagas ex scia ar tis pugilū nec isti in pbando vsi sūt scialibus vbis di/ cere qꝺ debēt. Sciētialib⁹.n.fere nō vsi sūt nisi parum qz nō ex habitu scie ⁊ ꝓclonum sz tñ ex habitu prici/ pioꝝ primoꝝ ad q̄ ex ipa vitate coacti sūt ꝓcedenda.

Capitulum.xiij.qualiter Anaxa.vtitur intellectu vt principio mouente.

Naxagoras aūt quiꝺē artificialiter ad mūdi a generationē vtit itellectu. Dico aūt mūdi ge nerationē:gnātionem celi ⁊ clemētoꝝ que ex motu celi ⁊ ꝓpoītiōe situs ad celū generant sicut ēt in scia celi ⁊ mūdi dictū est. Hec aūt sunt primo mobi lia fm locū. In hoꝝ.n.prima generatiōe satis artificia liter vel ꝓ cā ꝓprio vtit itellectu. Nā qñ querēs du bitat q̄ de cā de necessitate ē h vel illud sicut celū stel/ latū vna stella vel plurib⁹ aut q̄ de cā h est motū circu lariter ⁊ aliud recte:tūc opz q attrahat ꝓ cā itellectū h aūt sic ꝓbat sicut in scḋo pbicoꝝ ꝓbatum ē qꝺ neces sariū in pbicis alr est q̄ in disciplinis. In disciplinis n.posito antecedēte ⁊ principio de necessitate ponitur ꝓns sz in pbicis posito principio ⁊ añcedēte nō ponit ꝓns sz poti⁹ ecōuerso:posito ꝓnte necessario ponit añs

Sicut.n.dom⁹ ē opz poni fūdamētū ⁊ nō ecōuerso: ⁊ iō in pbicis sicut ⁊ in artificiatis nō ē necessariū nisi ex suppōne finis. De hijs aūt in pbicis satis determia tum ē. Queram⁹ igit de cā necesse ē celoꝝ vnū esse vniforme ⁊ alterū multiforme:⁊ vnū habere vnū mo tū ⁊ alterū plures:⁊ vnū mobiliū celoꝝ habere mo/ tū aplanes vocatū h regulariter sup polos eq̄noctialis ⁊ circulos eq̄noctiali pallellos a dextro mūdi p sinistrū revolutū:⁊ alterū habere motū planes h ē errātiū vel erratiuū sup polos zodiaci ⁊ sup circulos zodiaco pa ralellos a sinistro mūdi p dextrū rotatū:hāc.n.qōnem h determinare non possum⁹ nisi oñdamus qualr ex luce simplicis ⁊ ꝑmixti ⁊ oīno sepati ⁊ primi itellect⁹ ꝓsti/ tuit primi ordinis itelligētia ⁊ ex luce primi ⁊ itelligē tia primi ordinis obūbrate luce cā prie quā vocat itel lectū Anaxagoras educit orbis prim⁹: ⁊ iō ē vniformi/ me ⁊ vni⁹ mot⁹ simplicis ⁊ aplanes. Itez aūt ex lu/ ce ⁊ lumīe itelligētie primi ordinis ꝓstituit itelligentia scḋi ordinis multiplicioꝝ q̄ itelligētia:⁊ iterū vbi lum̄ itelligētie primi ordinis occūbit itelligētie scḋi ordis potētia exit orbis scḋs nō vniformis duos hās mo/ tus ⁊ hās motū planes:⁊ sicē de alijs descendendo.

Nō.n.pōt determinari necessitas ordinis mūdi mobi liū primoꝝ nisi determinet qꝺ ē añ ea rōne sicut nec ne/ cessitas carniū ⁊ ossiū in hoie nisi supposito hoie ⁊ vt gnālr dicat. Nulla determinabilis ē necessitas māe ni si ex suppōne forme q̄ ē cā ⁊ rō ipl⁹ ⁊ silr q̄ cūq; q̄runt de diuersitate primoꝝ mobiliū necesse ē determinare ex ꝓsuppōne motoꝝ itelligētiarū ⁊ itellect⁹ primi:⁊ ideo Anaxagoras satis artificialr vtit itellectu qñ dubita/ bat ꝺ necessario in mūdi gnātione q̄ ad mobilia prima in qꝺb⁹ mūdi determinat gnātio. In alijs vo q̄ sūt nō ꝺ mobilib⁹ primis oia homogenia īfinitaq; mālia ponit principia magis causant siue ꝓ causis assignat q̄ itelle ctuz. Alia.n.sūt mobilia ad formā ⁊ hmōi mot⁹ dicit eē aggregationē hōgenioꝝ:⁊ qñ pla vni⁹ forme ꝓueni unt ad h dicē fieri denoiationē ⁊ cē rē ad illi⁹ formā ge neratā quēadmoꝺū in añbabitis dcm ē. Sic aūt di cere ē iperfecte valde de principio mot⁹ dicere.ponere n.principiū in mūdi gnātione ad formā sbalez ē facies in alijs mobilib⁹ ad formā negare generationē eoꝝ q in illis ꝓgregatio silīuz ad q̄ꝺā ē mobilia ponē principiuz mouēs ⁊ ad q̄ꝺā nō:h aūt ꝓuenit ex iperfectiōe ꝓsideratiōis qz oia q̄ mouent ad formaz mouent virtutib⁹ eoꝝ q̄ mouent fm locū:⁊ q̄ mouent fm locū mouent virtutib⁹ itelligētie ⁊ nō ex ꝓgregatōe:⁊ sic virt⁹ itelli gētie mouet ī tota natura ⁊ totū opus nā efficit p hūc modū op⁹ mot⁹ itelligētie q̄libet formarū sbaliuz effi citur lumē itelligētie ⁊ ñ ex ꝓgregatiōe silīuz:⁊ h ignoꝝ rauit Anaxa.⁊ tñ bñ ⁊ artificialr iceperat pbari in cā mobiliū fm locū fm q habent potētiā ad vbi tamen male ⁊ iſipiēter terminauit in determinando mouens ad principiū mobiliū q̄ sunt in potentia ad formā. Sic igit insufficienter dixit Anaxagoras.

Caplm.xiiij.de dictis empe.circa diuisionez princi/ pioꝝ mouentium ⁊ materialium.

Empedocles

Empedocles aũt magis vtiẽ causis q̃ iste qz
e mouẽtia q̃ ponit oĩbus adaptat tñ ⁊ ipe insuf
ficiẽter enũciat de causis efficientiũ siue mo/
uentibus ⁊ q̃ per⁹ est qz in causis quas ponit nõ iuenit
qõ verũ est ⁊ ꝓfessum est ab ipo ⁊ ab oĩbus alĩs phis
Cõfessum eni dicit q̃ cõis animi acceptio ẽ q̃ dsq̃
ꝓbat auditũ: ⁊ tales sunt due ꝓpositões quarum ¦vna
est q̃ ea q̃ prima sunt rerũ principia p essentiã sunt pri
cipia ⁊ nõ ꝑ aliud aliquid. qm̃ si per aliud aliquid sunt
principia tũc nõ sunt principia. ⁊ h est ꝓtra ypothesim
Alia aũt est q̃ ea q̃ per essentiã sunt principia actiuam
vnã ⁊ eãdem actionẽ habẽt in oĩbus ⁊ nõ sunt ꝯriarũ
actionũ ⁊ ꝯria istis dixit Empe. Cũ.n. poneret amozẽ
⁊ odiũ principia eẽ effectiua opz q̃ p essentiã sint effe/
ctiua: sicut dicit prima ꝓpõ ⁊ simplices ⁊ eẽntiales ha
beãt actus sicut dicit scõa ꝓpõ: igit amozis non erit nisi
cõgregare ⁊ ꝓtinere vel ꝓcernere tã in toto q̃ in parti/
bus sicut calozis act⁹ nõ est nisi calefacere: ⁊ lucis act⁹
nõ est nisi lucere ⁊ p oppositũ actus odij nõ est nisi se/
parare ⁊ secernere. Sz ecõuerso ꝑm Empe. multis
in locis id qõ est vel fit amoz secernit ⁊ diſpgit ⁊ odiũ
ꝓcernit ⁊ ꝓgregat. Nã cum ipm q̃ eẽ dicit Empe.
h est chaos in quo oĩa permixta sunt distrahit ad ele/
mẽtoꝝ spẽs ab odio cui⁹ ẽ secernere cũcta tũc ea q̃ ad
ignẽ constituendum cõueniunt in vnum ꝓcernuntur ⁊
silr ꝓcernunt ea q̃ ad singula aliozꝝ elemẽtoꝝ ꝓstituen
da ꝓueniũt: ⁊ sic odiũ secernẽs in toto ꝓcernit in ptib⁹
Cũ aũt ecõtra post annũ magnũ iterum ex ꝓstitutis
elemẽtis ⁊ elemẽtatis ꝓueniũt amoze mouẽte necesse
ẽ vt rursus particule q̃ singula ꝓstituũt secernant: ⁊ sic
amoz secernendo singula ꝓgregat in vnũ sicut odiũ se/
cernẽdo ex vno ꝓcernit ad singula ⁊ sic principiuz ho
rũ simpliciũ primoꝝ principioꝝ actus eẽntiales sunt
oppositi in toto ⁊ in partibus entis qõ est ꝯ oĩa ꝓfessa.
Empe. igit iter priozes cãm efficientẽ diuidens eaz
põnem iduxit q̃ nõ est vnũ primũ faciẽs mot⁹ princi/
piũ sz diuersa ⁊ ꝯria. Amplꝰ aũt q̃ i materialis cau
se specie siũt ipe dixit eẽ plura q̃ dicunt quatuoz elemẽ
ta ⁊ cã q̃dam dicti supius assignata est q̃. s. mot⁹ est in/
ter ꝯria: ⁊ q̃ ꝯrioꝝ per se cause mouẽtes sunt ꝓtrarie sit
essentialiter moueãt: quẽadmodũ mouere hñt princi/
pia. Sz lz quatuoz ponat elemẽta cũ vtiẽ hijs q̃tuoz
vt duob⁹ solũ exñtibus sicut supza dixim⁹. Igne.n.
vtiẽ q̃si ꝑm se exñte ꝓpter motũ ⁊ perpetuitatẽ ⁊ spẽm
q̃ celestib⁹ flãmis vidit inesse. Tribus aũt elemẽtis
igni oppositis eo q̃ ad centrũ oĩa mouent ⁊ nõ ꝓpetua
siũt ⁊ mãlia vtiẽ q̃si vna natura mãli ⁊ h siũt terra ⁊ aer
⁊ aqua: h aũt quicũq; vult põt sumere ex speculatiõe
nature ipoꝝ elemẽtoꝝ. h igit phs Empe. sicut dixim⁹
sic dixit. s. q̃ principia sunt qual'r sunt ⁊ quot sint.

Capl'm. xv. de positione leucippi ⁊ democriti ⁊ ru/
thos qui ponebãt inane ⁊ athomos.

Eucippus vo ⁊ amicus ei⁹ Democrit⁹ ⁊ ipi
l epicurei phi exñtes dicũt prima elemẽta exi
stentiũ eẽ plenũ ⁊ inane siue vacuũ. Rõ au
tem ipoꝝ fuit qz videbãt in cozpozib⁹ duo eẽ subam ⁊
q̃titatem siue dimensionẽ ⁊ duo dicebãt hoꝝ eẽ princi
pia. Primũ igit dicebãt esse plenũ elemẽtũ sube ⁊ ina
ne dimẽsionũ: primas.n. dimẽsiones dicebãt eẽ vacui:
qõ nihil aliud eẽ dicebãt nisi distãtias loci sine oi coz/
pore vel cum cozpore: nec dicebãt distantias dimẽsio/
num vacui fieri i cozpore nisi interpositione diuisio/
num vacui qz qñ rarũ sit ex denso nihil aliud dicebant
eẽ dimensionẽ nisi põnem partiuz rari. athom⁹ discedit
ab athomo ⁊ interponitur distãtia vacui ⁊ qñ spissum
fit ex raro coeũt athomi. In distãtias rari qz nisi vacuũ
sit in medio ꝓtingeret q̃ qñ ispissatur rarũ duo vel pul
res athomi cẽnt in loco vn⁹ ⁊ h est ipossibile: clm sbe
igit cozporis elemẽtat ab athomis cozpalib⁹ ⁊ dimen
sio ex vacui interpositione qm̃ quecũq; cozpora atho/
malia multiplicent adiuicem non habebunt dimẽsio/
nes eo q̃ idiuisibilia sunt opz aũt oĩa naturalia q̃tita/
tem habere eo q̃ oĩa nãlia mobilia sunt: ⁊ omne mobi
le diuisibile. Amplꝰ cũ eẽ qõ principiat res sit pri⁹
accipe simplex q̃ cõpositum ⁊ vt videam⁹ q̃ hec duo
ꝓstituunt cozpora nãlia: opz q̃ ipa pri⁹ sint in se simpli
cia: ⁊ sic prima simplicia res ꝓstituentia sunt vacuum ⁊
plenũ q̃ ẽ cozpus athomũ siue idiuisibile. Has autẽ
rões huiꝰ positionis quas iduximus xenophões in
duxit ꝓbatissimus isti⁹ opinionis defensoz: vñ plenum
dicũt esse velut ens ⁊ inane velut nõ ens: qz si ipm po
neret eẽ ens esset cozpus: ⁊ tũc nõ posset in ipo aliud
eẽ cozpus: ⁊ sic nõ posset principiare cũ cozpore pleno
Dicũt igit plenũ q̃dem ⁊ solidũ qõ ideꝫ est ens: in/
ane vo siue vacuũ dicũt nõ ens ⁊ ideo dicũt q̃ non est
magis principiũ cozpoꝝ ens q̃ non ens qz nec inane
magis vel min⁹ est principiũ q̃ cozpus solidũ athomũ
sz equal'r. cozpus aũt qõ vocant plenũ dicũt eẽ cozp⁹
athomũ hoc est idiuisibile: ⁊ dicũt q̃ ista duo sint cau/
se entiũ velut cã mãlis sicut ⁊ illi q̃ vnã dicũt vel vnuz
ſbam subiectã siue materiã de quib⁹ in principio huius
tractatus dixim⁹. Sz dixerũt isti q̃ suba cozpoꝝ
ꝓsistit ex cozpozib⁹ athomis ⁊ dimẽsio ex distãtijs ina
nis. dicti aũt leucippus ⁊ Demo. ⁊ Xeno. omnem di/
cebãt eẽ nõ mutationẽ de nõ esse ad eẽ sz pot⁹ sicut il/
li q̃ dicebãt vnũ aliquid eẽ materiã aliã generabãt pas
sionibus ⁊ qualitatib⁹ illi⁹ q̃ materiã subiectã eẽ dice/
bãt ⁊ dicebãt generationẽ esse alterationẽ ita ⁊ isti di/
cebãt generationẽ alterationẽ ꝑm mutationẽ primarũ
qualitatũ vacui ⁊ pleni q̃ sunt rarũ ⁊ densum sicut pz
p antedicta. Dicũt aũt adhuc causas aliozꝝ differen
tes eẽ ⁊ dicũt vacuũ ⁊ plenũ p mutationẽ rari ⁊ ispissi.
Has aũt differẽtie rerũ causas q̃ vna fiat h q̃ ẽ homo
⁊ altera lignũ vel alicd aliud dant eẽ tres: figurã qui/
dã athomoꝝ ⁊ ordinẽ ipoꝝ ⁊ põnes in raro vel ispi/
sso. Grece.n. significanti⁹ huiꝰ dicũt q̃ differẽtia rerũ sit
aut chymo aut dyatingi aut tropin sol'. ita q̃ nõ ẽ alia
cã differẽtie hoꝝ at thymos figura ẽ: dyatingi vo or/
do tropus aũt põ. Dicebãt.n. athomos eẽ rotũdos
⁊ hos mobiles aut acuti angl'i ⁊ hos penetratiuos aut
q̃dratos ⁊ hos stabiles. Ordinẽ aũt dicebãt ex h q̃
primũ illi⁹ figure vl' alteri⁹ ordinat in cõpositõe cozpis
põnem aũt ex h q̃ vni⁹ figure extra vel itus vl' altius
vel ifra vel supza vel ante vel retro ⁊ de alijs silr ⁊ sic
causari rerũ diuersas ꝓpõnes. huiꝰ aũt exẽplũ dabãt
elis litterarũ. Dicũt.n. q̃ eisdẽ litteris alr ordinatis
⁊ alr sitis dicũt comedie ⁊ tragedie. Que tñ siũt op
posita vl' ꝓposita carmia laudis hoiuz vl' vituperatiõis
eo q̃ i figura vocis qñ formaẽ vocalis: pria differt a fi
gura, ppria vocis nõ solũ q̃ scribit sz q̃ formaẽ vocalis
scõa. Que.u.ẽ apud grecos apud nos. e. ẽ vocata. scõa
aũt differt a pria ordie qz pmũ⁹ formaẽ. a. q̃. e. ⁊ sim/
plicioꝝ hz figurã formationis sue. tertia autem in for
mando non ordine differt ab hijs cũ nõ sit eiusdẽ ordi
nationis eo q̃ sit ꝓsonans sz differt ⁊ generat sui diffe/
rentiã positione eo q̃ ante vocalẽ vel postposita aliter
sonat ⁊ immediata vocali coniũcta vel alia interiecta
sonat aliter: ⁊ hoc modo diuersis positionibus suis
cum vocali multas vocis litterate generat differẽtias:

t sic dicebāt facere athomos figura t ordine t situ diuerso cōpositas multas valde cōpositionū differētias gnāre. Scias aūt hos ēt sicut alios balbuciēdo palpitasse circa veritatē. Nesciētes.n. distinguere inter potētiam t actū videbāt bene q̄ oporteret aliquod cē principiū q̄ cēt natura subiecti t fundamēti in corporibus t h̄ putabāt cē corpus q̄ supponebāt cū oībus antiquis phīs q̄ ex nihilo nihil fit: nō corpus aūt putabant cē nihil corporis: t sic ex nō corpore nō fieri corpus oīno et eadē rōne ex non hoīe nō posse fieri hominē nō vidētes distinctionē iter nō corpus nihil existens corporis t nō corpus q̄ nō actu ē corp⁹ sz potētia est corpus t est fundamētū corpis. Sic igit supponētes ex corpore fieri corpus videbāt ab ipa veritate coacti q̄ darēt illi corpori dimensionez essetq; sic principiatū t nō principiū. Et iō vocauerūt athomū nescientes distinguere iter corpus phīcum t mathematicū q̄m primū corpus phīcum est aptū natū mēsurari trib⁹ dyametris t ad rectos angulos vndiq; se secātes t h̄ cū actu athomū t potētia athomū t h̄ ē subiecta corporis materia: t h̄ q̄dam dicere intēdebāt: sz nō valebāt exprimere. Ampli⁹ iterū supponētes ex nihilo nihil fieri t nihil q̄titatis vidētes cē in materia subiecta prima: fm q̄ est subiecta t nescientes q̄ potentia ē in ea dimēsio dixerūt q̄ oporteret principium dare dimēsionib⁹ t nō inuenientes dimēsiones simplices oīno nihil nisi in vacuo posuerūt vacuū cē t huiusmodi iterceptione vel spissari vel rarificari corpora: t sic fieri generationē t figuras corpoz ex trib⁹ supertius dictis: figura: t ordine: t positione: h̄ igit ō principiū est positio istoz. De motu vo vnde h̄ est qua de causa mouēte iest exītibus t hīs alīs oībus t in h̄ silēs exītes negligēter dimiserūt itactū. De duabus igit causis visum ē pri⁹ a primis phantibus in tātū quesitū cē inq̄tum a nobis dcm est in añhabitis: t hec dicta sufficiant de positione epycureoz.

Tractatus quartus primi libri metaphisice qui ē de opinionib⁹ stoicoz de principiis. Capt̄z primū de pitagoricis qualr dicebāt numeros mathematicos esse principia.

Stoicoz aūt circa principia nūc in alio tractu iducemus assertiones incipiētes a pitagoricis qui primi principes in hac secta floruerūt

Dicam⁹ aūt primo q̄ oēs stoyci ꝓueniebāt in hoc q̄ phīcoz principia ponebāt esse nō phīca: sicut epicurei in hoc ꝓuenerūt q̄ principia phīcoz phīca cē corpora phībuerūt: sicut pz in oībus antehabitis opinionibus q̄s iduximus. In his igit phīs t ante hos de quib⁹ diximus in phīcis. Illi qui vocant pytagorici tāgentes phīcoz mathematica principia cē primi iter phos ꝓduxerūt ea in medīū phantium: t in talib⁹ principiis ꝓnutriti p totū tps phīe sue dixerūt q̄ ea q̄ sunt principia mathematicorū principia sūt cūctoz exītiū. Rōnē aūt hui⁹ assignātes dixerūt q̄ oia corpa mobilia in motu ꝓsiderant t ante corpa nō sūt nisi ordines itelligentiarū quarū principia h̄ non querūtur. Cū igit ante corpus mobile sit corp⁹ fm naturā principia corporis erūt añ principia corporis mobilis: sz q̄ sūt principia priora fm naturā magis habēt rōnem principiorū q̄ ea que sunt principia posterioris. Sūt igit principia corpis magis principia q̄ ea q̄ sunt principia mobilis. Silr quo principia sunt priora eo magis sunt vlia t plurium principia principioz: q̄ principia cunctoz sunt principia corporis: aut sunt principia vel cuiuslibet q̄titatis sunt principia q̄ ꝓstituūt ipm iesse corporis h̄z q̄ corpus est. Non aūt ꝓstituūt ipm iesse corporis nisi mathematica: q̄ mathematica sunt principia corporis. t p ꝓsequēs sunt principia cūctoz: t omnis iste error ꝓuenit ex hoc q̄ nō distinguebat natura corporis q̄ preteriquit sibi corpus mobile t q̄ supponit i ipo. Si enim hoc dicat cē corpus trib⁹ dyametris dimēsum t iesse corpis ꝓstitutū. ipossibile ē euadere rōnes iductas: t hoc putabāt pytagorici p sua si a quo dā signo nō sufficiēti: q̄ sz corpus mobile p velox t tardū divisibile est in infinitū sicut oñdimus in.vj. phi sicoz nostrorū: t cū dicit in infinitū sit passio mathematici corporis: opz mathematicū corp⁹ esse q̄ supponitur in corpe mobili phīco. h̄ aūt nō est necessarium: q̄m si corpus accipiat sub forma mobilitatis solum sic abstrahit a mobili ad situ: t a mobili ad formā: t a figura recti mot⁹: t a figura mot⁹ circularis t hmōi motus addibilis est in velocitate additioni tpis t addibilis in tarditate ad divisionē spacij t ex illa parte sequit divisio in infinitū ēt corpus phīcum sicut t mathematicū corpus: aut q̄ subicit in corpe sic mobili. nō ē ꝓstitutū trib⁹ dimēsionibus q̄ p tres sūt dyametros. Sed pot⁹ q̄ aptitudinē h̄z extēdi trib⁹ dyametris: h̄ aūt est suba in qua fundat fm cē mēsure dyametroz. t nō ipa dimēsio ē q̄ h̄z hmōi aptitudinē: t sic principia huius corpis sunt cūctoz corpoz principia: h̄ aūt sunt principia sube t h̄ ignorātes pytagorici p dictos incidērūt in errores. A principio igit sue phīe psuasi q̄ mathematicoz principia sūt cūctoz principia sic pceserūt vlteri⁹ inquirētes q̄ sunt prima principia mathematicoz. vidētes aūt quoniam numeri sunt natura primi i gñe mathematicoz: eo q̄ nūeri q̄ differētijs caūsant ꝑut sunt pluralitas ab vnitate ꝓcedūt forme simplicis q̄ prime ꝓsiderationes sunt entis t differētiarū entis t vnitatis ipius iō nisi t conati sunt isti speculari t mlt̄as silitudines in numeris quas aptabāt exītibus sine eēnt p se nō facta p generationē sive eēnt facta sicut sunt generata t si magis sint conati p silitudines aptare entib⁹ q̄ ea q̄ speculant in igne t aqua t terra vl aere vel alīs corporibus phīcis q̄ epicurei phi principia cē dixerūt. Dicebāt q̄dem q̄ h̄ talis numeroz passio ē iustitia eo q̄ iustitia in cōicatione ē fm medietatē ꝓportionis geometrice t in distributione ē fm medietatē ꝓportiōis arīmetrice. Illa vo talis numeri passio est aīa: t talis aīa ē itellectus q̄m dicebant q̄ nobilior aīa ad itellectū sive itelligentiā se h̄z fm ꝓportionē duple: t sensus se h̄z ad aīam supiorem fm ꝓportionē sexquialteri t ad itellectū purū fm ꝓportionē tripli. Natura aūt corpis ad sensum q̄dem fm ꝓportionez supbiparciētis t ad aīam nobilē fm ꝓportionē dupli ad intellectū fm ꝓportionē quadrupli. His.n. ꝓportionibus se habēt iuicem: vnū: duo: tria: quatuor: qui sūt primi numeri fm q̄ numerus duo: est aūt principalr multi fm q̄ multū ē ad infinitū tēdens: t tria principiū est finiti in numero: t quatuor ē primū multū ꝓstitutū: numero vo accidit t multū t paucum finitū t infinitum esse. Silr aūt dicebāt q̄ est in his quoz cē pmixtū est cū potētia sicut materia t tēpus t mot⁹. Talis erī ꝓportio vel passio numeri ē materia t talis est motus t tale ē tps: q̄m tps ad motū se h̄z sicut ꝓportio eqlis ad equale t mot⁹ ad mobile: sicut tria ad vnū t materia ad formā sicut duo ad vnū t ita in oībus dicebant singuloz cē principia singulos numeros. Amplius speculabant ēt passiones t rōnes armoniaz q̄bus corpora cōponebant: t ex miscibilib⁹ alr vnibilib⁹ principiis ꝓstituebant dicētes h̄ vnīri fm ꝓportionē hanc. t

ita fm

ita fm aliam sicut subtriplū aque ad triplū est terre: t q̄druplū aeris in h vel illo mixto sicut dicebat empe. ꝓstituit ex ptib⁹ sex quaꝝ q̄ttuor dedit vulcano t alias duas distribuit aliis elemētis. Sic igit qñ t alia ab his q̄ h dixim⁹ fm essentiā accepta māliter assimilari numeris t numeri sūt primi ois nāe existentiū sicut añ ꝓbatū est: io estimauerūt q elemēta numeroꝝ t prin/cipia sūt elemēta t principia cūctoꝝ entiū: h igit in numeris est positio stoycoꝝ quoꝝ p̄cipu⁹ princeps fuit pytagoras. Uir vtiq; phisissim⁹ de q̄ ab oib⁹ phis primis p̄iudicatū est primi⁹ dicta sua pro auctoritate debere recipi t nihil amplius ꝓbationis debere exigi a quoquā ꝓdicta sua referente nisi qz ipse dixit: ipse autē erat pytagoras sicut dicit Tuli⁹ in libro de nā deoꝝ.

Lap'm.q̄. t est disgressio declarās q̄liter principia/numeroꝝ fm stoycos sunt principia cunctoꝝ.

Os aūt ad intellectū stoyce positiōis aliquā n tulū disgrediemur: videt enim nobis h sūma eē phīa. Dicam⁹ igit icipiētes ab hīs q̄ oēs p̄ypatetici principia eē dīt: h aūt sūt forma t mā sicut manifestū est ex determinatis a nobis in scō phīc. Iz sint tria principia motus: priuatio q̄ vo abicit in motu ꝓtinue t forma q̄ ꝓtinue educit t subm qō mouet: tñ nō sūt nisi duo principia entis q̄ sūt forma t mā loquamur igit de forma q̄rentes an forma t vnitas sint idē aut nō. Cōstat aūt qō sūt idē intellectu: qm̄ sicut dicit euclides in.vij. geometrie t pytagoras in arisme. vnitas est qua q̄libet res vna est. Quelibet aūt res est vna ea nā qua ipsa est h q̄ est. Sz q̄libet res est h qō est p forma: g̃ q̄libet res est vna p formā: t sic intellect⁹ vnitatis posit⁹ ꝓcludit intellectū forme t si ecōuerso forma pri⁹ sumat p formā ꝓcludet intellect⁹ vnitatis. Ex quo ꝓuincit idē intellect⁹ eē forme t vnitatis. Modū tñ aliū hz vnitas: t aliū forma qm̄ in se ꝓsiderata est vnitas: Iz ꝓsiderata ꝑt eius ꝑprietas est esse qō dat rei est forma. Esse aūt dico forme ꝑprietatem poti⁹ q̄ effectū: quia eē nihil aliud est nisi diffusio forme in eo q̄ est actu existēs. Ex h accipit q̄ licet idē sit intellect⁹ vnitatis t forme tñ mod⁹ vnitatis simplicio: est q̄ mod⁹ forme. Qō sic clare videt eē q̄ est ꝑprietas forme que ꝓpter hanc ipsam ꝓprietatē quid erat eē videat vocat diffusio est forme in eo qō ꝑticipat actū essendi: g̃ tēdit eē in potētias ei⁹ q̄ est vt pficiat res: t sic ꝓcedit spargēdo se sicut lumē ꝓcedit a lucēte: vnitas aūt a qua res vna est ꝓcedit sparsa ipotētijs eius q̄ est colligēdo vnitēdo t finiēdo ipsa t terminādo ipsa ad vnitatē t isti sūt act⁹ principū q̄ est naturans res: igit forma est principiū per h q̄ est vnitas: t si vnitas est rō principij cū p se ipsa sicut prima principia vnitas erit per se primū principiū ois entis. Similr ꝓsiderem⁹ id qō pypatetici principium vocāt q̄ est mā: huī⁹ enim ꝓsideratio est q̄ est subm t fundamentū t q̄ ipsa est impotētia t p primū q̄dē substinet formā p fm est infinita Iz finibilis. Queramus igit vtrū mā p h q̄ est rez principiuz aut per ista duo si est principiū p h qō est est in se tūc in nulla habitudine ad formā t ad motū est principiū: quia per h qō est id qō est in seipsa: Iz oz principiū ab actu principiādi dictuz principiū eē ab habitudine principiādi: g̃ mā per h q̄ est duo ista est existētiū principiū. Resumo igit ea que sūt principij primi q̄ per suā essentiā est principium t nō cui aliq̄d ab ipso ꝓfert principiare. Dualitas aūt ista ꝓfert materie principiare sicut vnitas ꝓfert principiare forme: g̃ binari⁹ iste est principiū māle rez t inde q̄liter binari⁹ iste ex vnitate formali primo ꝓcedit.

Cōstat autē ex hīs q̄ in ꝓhabitis bene disputata sunt de principijs māz nō eē subm nec nisi per aliq̄d forme qō incohatiue est in ipsa: h āt est eē forme in potentia eē igit forme t in potentia eē sūt vni⁹ iterati: qz eē forme q̄lecūq; sit materie dat vnitatē t eē tale ſq̄le cōpetit materie qñ nō est actu p formā. Esse aūt tale in eo qō tale nō est nisi simplicis vnius. Potētialitas aūt ipsius est ex h q̄ cū priuatiōe pmixtū est. Est igitur iteratio istius eē q̄ id qō est eē t vnū reiterat in priuationis infinitatē: eo mō quo vnū reiteratū sup se diuisionis est cā t infinitatis nō p h qō est vnū: Iz per hoc qō est aggregatū sibi sic vnitas est principiū rez t nā t binari⁹ prim⁹ vt mā. Sed h est cauēdū q̄ pytagoras dixit triplicē eē numeꝝ Icz instrumētalē formalez t mālē. Instrumētalē aūt vocauit numeꝝ abstractum a reb⁹ quo vtimur ad res numerādas t h vel hoc cuz abstractū sit rōne abstractū ab aliquo posterius sit illo nō pōt iste eē primū existētiū principiū: formalē autez vocauit numerum qui ponit res in numero t quo res ipse in pluralitate essendi cognoscunt: t iste numerus est formale eē singl'oꝝ eēntialib⁹ differētijs distributū t h numer⁹ adheret reb⁹: t est principiū rez. Mālez aūt numeꝝ vocauit res ipsas numeratas. Cū autez ad primas spēs numeroꝝ recurrim⁹ primi numeri rerū sunt vnitas forme t binarius materie: t sic isti sunt principia rez prima. Sic igit principiatū in ērib⁹ est numer⁹ reiterat⁹ mālis siue māt⁹ principiās entia nūer⁹ est formalis t rō id est principiādi ostēdit in ꝑprietatib⁹ instrumentalis numeri: h aūt ad h est accipe in his que ꝓcedunt ab vno primo simplici qō est vniuersi eē cā nulli inītens numero oi tñ rei numeꝝ dāte sicut dicit pytagoras. In hoc eniz ꝓcessiu lux cause prime que simplex est radi⁹ intelligētie agētis cui⁹ lumine ois cuiusq; est vnitas t h ꝑhabet simplr: t est ois rei vnitas ptāte: sicut vnitas ptāte est ois numer⁹ t principiuz t cā t finis ois rei: sic t lux primū principiū t cā t finis est ois eē cuiuscunq; rei sit: h aūt lux i se reflexa t diffusa in causato primo ꝓstituit itelligētiā q̄ itelligit suaz nām t lucē p quā ꝓstituit t h in ea nō sūt eēlia. Sz lux p̄terq̄ ꝓstituit nobilioz multo est q̄ sua suba ꝓstituta: t io ex pte sue nature in qō agit t cui dat est celū primū ex pte autē lucis prime pticipate q̄ itelligētiā sibi dat p virtutē lucis prime pticipate est ꝓstituēs intelligētiā secūdā. Sz nos de oib⁹ his in vltimo huī⁹ scie libro tractabim⁹ subtilr. Ex his enim q̄ h dixim⁹ satis itelligit q̄ prima cā luce sua ex ipsa ꝓcedente ē lux vnitas q̄ nullo mō vnit numero. Participata aūt h lux a tāto primo cui⁹ ipsa ꝓstituit nām duo ꝓstituēs t ꝓstitutū: t h est aīa nobilis t intellectualis quā ꝓypatetici vocāt motorē celi primi in q̄ sunt forme q̄s p motū celi explicat in māz t h est aīa itellectualis in q̄ cū, q̄ q̄ nō, est alicui⁹ corpis act⁹ p lucē q̄ ꝓstituit: Iz per h qō ē ꝓstitutū i suba nā lucis diuersos hz grad⁹ t diuersas potētias ex se manantes: lux āt illa occūbēs in mā opaca sensus efficit cū h t nūc opans: t io tres sūt ibi reflexiōes qñ lux pticipata in se reflexa dat subm aīe t corpi: obūbrata dat nāz sciēdi t ꝓportionata orgāno diuidit armonice ad sensibilia ꝑpter qō sensus est sic tria h. Adh aūt lux mixta mobili celesti t lumini motoris ꝓstituit nāz: qz incidēs materie ei⁹ q̄ est non icidit ei fm qō est lux primū numeri nisi p subam Iz incidit ei p ꝓstitutū in esse huiusmodi: t sic est alia p eē: t tunc mā est subm ei primū t h est quarta suba lucis esse lucis itelligētia t eē in suba sine eo q̄ est t substat luci in aīa nobili t ei⁹ eē incidēs corpali materie t h ē q̄ttuor

qui ãternari⁹ a pria ꝓcedit vnitate. In genẽ igit loquẽ do ab vnitate ꝓcedit binari⁹ q̃ est aĩa in genẽ ⁊ ab vnitate ꝑ binariũ ꝓcedit ternari⁹ prim⁹: ⁊ ab vnitate ꝑ binariũ ⁊ ternariũ ꝓcedit prim⁹ ãternari⁹. Si ãt ſpẽs aiaꝝ ⁊ ſenſuũ ⁊ corꝑoꝝ ſigillatiz recipiant mlti erũt numeri ⁊ multe numeroꝝ ꝓportiões ⁊ h est q̃ ſubam verboꝝ pytagore tranſferens dixit Boetius de ſuba numeri i prio ariſmetrice loquẽs: oĩa q̃ a primeua reꝝ nã ꝓſtructa ſũt numeroꝝ vident rõne formata: h enim fuit principale in aĩo ꝙditoris exẽplar: huic eni ãttuor elemẽtoꝝ multitudo mutuata ẽ huic tpoꝝ vices huic mot⁹ aſtroꝝ celiq; ꝙuerſio. Ex his intelligi poſſunt ea q̃ dixit pytago. ⁊ ex hỹ ſcitur q̃ ea que dixit nõ di xit ſine magna pbĩa.

Cap'm. iĩ. qualiter pytagoras numeros entib⁹ ada ptauit ⁊ que elementa eſſe dicebat ⁊ per quã rationẽ.

Edeam⁹ igit dicẽtes q̃ h mõ totũ celũ armo r nĩa eẽ dixit; ⁊ numerũ: ⁊ q̃ cũq; ipſe pytago/ras ⁊ ſui hẽbãt mõſtrare ꝑ demõſtrationẽ ſic ꝓfeſſa ⁊ certa aptabãt colligẽtes ea i numeris ⁊ armo nĩs h est ꝓportiõib⁹ numeroꝝ ad celi paſſiões ⁊ ꝓtes celi ⁊ ad totũ ornatũ celeſtẽ. Eodẽ mõ est in nõ cõ/feſſis ⁊ nõ certis. Sed ſi quid deficiebãt dubitando, ⁊ querendo aduocabant ad h ſoluendum ⁊ determinan dum omne negociũ numeris rerũ cõtinuatũ. Dico ãt vt qñ denari⁹ nũer⁹ ea ꝓfectõe ꝓfecte est q̃ ꝓtinet in ſe oẽz numeꝝ ſimplicẽ: ió ſpe celeſtes q̃ ſũt pria cauſa rũ celeſtia ⁊ ſimplicia ⁊ ſimplicis ſiue rari⁹ mot⁹ ſũt nu meroꝝ. Cũ ãt. ix. tñ ſunt manifeſti. viĩ. planetaꝝ ⁊ ſtellaꝝ ſixaꝝ q̃ oẽs. viĩ. dicunt ſꝑe ſtellaꝝ: ió decimã fecerũt primã anchitoniã: h est ꝓriũ motũ hñtem quã vocabãt motũ planes ſic dixim⁹ ⁊ de hỹ certi⁹ in ſe/cũdo noſtro de celo ⁊ mundo determinauim⁹. Ubi ꝓbauim⁹. x. eẽ ſpas ſic ⁊ añ nos poſuerũt ⁊ ꝓpatetu/ci ⁊ pytagorici ⁊ ariſtotcles. Sz cui⁹ gratia in hãc di/ſputationez de poſitionib⁹ pytagoricoꝝ intrauimus h est vt tractem⁹ q̃ ꝑñt cẽ principia reꝝ exiſtẽtiũ ⁊ qũo oĩa dicta ſua ẽt iſti in ſupnis claudunt cauſis nullã no/uã adicientes: videnꝫ igit hỹ ſicut ⁊ alỹ putare q̃ nu/mer⁹ ſit principiũ exiſtẽtiũ q̃ſi nã eoꝝ q̃ ſũt h est forma ⁊ q̃ſi priuatiões ⁊ hit⁹ entiũ ſic numeri q̃dã: prima vo elemẽta numeri ſic ⁊ vnũ dicũt eẽ par ⁊ impar qñ ele mẽtum est ex quo cõponit res prio ⁊ q̃ fm formã nõ ad formã reſoluit aliã: ⁊ cũ nihil cõponat ex oĩo ſimi lib⁹ nõ põt vnitas eẽ elemẽtũ numeroꝝ: lz ſit princi/piũ eoꝝ ſic pũct⁹ linee ⁊ nũc tpis: adh aũt nihil cõpo nitur ex oĩo diſſilib⁹ ⁊ nãlr ſciũctis nullã penit⁹ ꝓpor tionis affinitatẽ hñtib⁹. Oz igitur q̃ diſſilia ex vno principio exorta ſint elemẽta cõpoſitiõis pria: ⁊ ſic ſe hñt par ⁊ impar in numero: ⁊ ió ſũt principia cõpoſi/tõis ei⁹ ⁊ par q̃dẽ est ſic infinitũ: ⁊ ipar ſic finitũ: q; di uiſione facta ꝑ eãlia ſp nõ ſtat. Diuiſione ãt facta ꝑ ineãlia ſp ſtabit ſic oſtẽſũ est in tertio noſtroꝝ pbicoꝝ ⁊ lz numer⁹ additiõe ſit infinit⁹ ⁊ nõ diuiſione tñ q; de numero reali loquũt pytagorici ⁊ in illis par est prici piũ infinitatis ⁊ impar ſtat in vno quod diuiſibilib⁹ in teriacet ipediẽs ꝑ par equã diuiſionẽ: ió dixerunt q̃ ẽ principiũ infinitatis aliq̃n tñ in ſiſticijs q̃s ponit pyta/go. inuenit imparẽ ꝙiũgẽ cũ infinito ⁊ parẽ cum finito ⁊ h est per nũeri inſtrumẽtalis ꝓprietatẽ: q; cũ infinitũ reſpectu adiciendi in numeris ſit impar numer⁹ est qui oi pari adicit vnitatem. Sicut ãt numer⁹ par diffini ri nõ põt fm ipm nomẽ qñ paritas ptiũ intrinſecaruz primã dicẽ cẽlitatẽ ex q̃b⁹ par ꝙſiſtit numer⁹ ⁊ illis im/par numer⁹ vt cũm imparitatis dicit adiectã eẽ vnita/tem: ⁊ ſic impar diffinit ꝑ adiectũ: adiectũ ſp in nume/ris cã est infinitatis. De ſiſticijs ãt illis poſteri⁹ fa/ciem⁹ mẽtionẽ. Quia ãt vidit pytagoras q̃ oĩo ꝓria in nullo ꝓueniẽtia nihil penit⁹ cõponũt: ⁊ itez vidit q̃ nihil ſit ex nõ entib⁹ oĩo: dixit q̃ vnitas ſiue vnũ ẽ ex vtriſq; ſ. pari ⁊ impari reſolutis ⁊ vnitatem vtriſq; eẽ parem. ſ. ⁊ imparẽ: ſicut principiũ: ex pari igitur ⁊ im/pari numeri: ex vno dixit eſſe numeruz qui est par vel impar: ⁊ q; est etiã ſic in reali numero ſicẽ añ oñdimus: q; binari⁹ materie ꝓcedit ex vnitate formẽ ⁊ plurali/tas reꝝ ⁊ ex vnitate luminis cãe prie: ió ſicẽ dictuz est dicit numeros totũ celũ tã q̃ ad motores q̃ q̃ ad ea q̃ mouent in ipſo. Et q̃ ad mot⁹ ipſoꝝ: oĩa h numeris li/gari ⁊ ꝙiungi perhibet ⁊ ſimiliter elemẽta ⁊ quecũq; naturaliter conſtant.

Cap'm. iĩ. de eſſe coelementationuz quas princi/pia poſuerunt quidam pytagorici.

Uoꝝdã ãt pytagoricoꝝ q̃dã ouas dixerũt q eẽ ſiſticias principioꝝ: vnã q̃dẽ boni ⁊ pfe/cti ⁊ altera mali ⁊ has duas coelemẽtalr iũ/gebãt vnũquodq; bonũ ſuo coelemẽto ꝙrio malo iũ/gẽtes: ⁊ ſic q; viginti erãt. x. bona ⁊. x. mala coelemen talr iũcta. x. faciebãt principia: h ãt dicebant principia oĩa cũ trib⁹ modis varient exiſtẽtia: q̃dẽ ita q̃ q̃dã oꝝ dinant ad alia a q̃b⁹ accipiũt eẽ. Quedã ãt ſũt abſo luta: ⁊ iter abſoluta q̃dã pria exiſtẽtia: q̃dã ãt ſũt mo/bilia ſiue mota: dixerũt h. x. iſtã triplicẽ entiũ diuerſi/tatẽ a. x. coelemẽtarũ principijs ſufficiẽter cauſari tria vo coelemẽtalr accepta dixerũt eẽ entia principia infi nitũ finitũ par ⁊ impar vnũ ⁊ plura ⁊ accipiunt iſta ꝑz ordinẽ reſolutionis: ita q̃ pr⁹ cauſat a ꝓñte ⁊ reſolutẽ in illud. Finitũ eniz oẽ ꝑ vnũ primo ⁊ par ſcõo ſiue per par ꝓxime ⁊ ꝑ vnũ prio finitũ est qñ finitũ est cu ius oĩs pluralitas potẽtialitas par ſibi in cõplemento formẽ ad terminũ vnitatis formẽ reducta est ⁊ aliter nõ exñs pfecte: ⁊ econtra cuius pluralitas ⁊ varietas potẽtie nup ſibi ad vni⁹ tñ reducti non est infinitũ est. Siłr ãt in eadẽ coelemẽtatiõe ponebãt principia mo/tus coelemẽtalr accepta. ſ. dextrũ ⁊ ſiniſtrũ maſculinũ ⁊ femininũ q̃ſcẽs ⁊ motũ ſic dictum est in alỹ nõ eq̃ prima qñ in hỹs q̃ſcens abuſiue vocauerũt q̃ nullo mõ mouet: ⁊ h est cui⁹ oĩs bonitas est intra ipz ſic vni tas pria in q̃ null⁹ est numer⁹ ⁊ nullivnit ⁊ h est primũ nõ motũ ſtabile dãs cũcta moueri: ⁊ h est oĩa alia for/mis ſigillãs ⁊ oibus alijs formas ſuas imprimẽs: ⁊ ió maſculinũ: ⁊ q; formãs ẽ mouẽs ad locũ ſicẽ i. viĩ. pbi coꝝ ꝓbatũ ẽ: ió vbi abũdat vt⁹ ſic ẽtia ſigillãtis ⁊ for/mantis ibi est dextrũ; ꝓpter h ẽt pitagorici primi inter pbos in prio corꝑe ſic formato dextrũ ⁊ ſiniſtrũ poſu erũt nõ fm figurã ſz fm vtutẽ dextrũ ⁊ ſiniſtrũ diſtin/guẽtes. Econtra vo cui⁹ nõ oĩs bonitas fm actũ reꝝ est intra p motũ acq̃rit ⁊ illud ẽt ẽ in potẽtia ad motũ ⁊ est motũ: ⁊ q; id recipit ⁊ ſigillat ab alio q̃dã mouẽte ⁊ ſigillãte est feminunũ: ⁊ quia ſp regnat oc impfecto ad pfectũ ⁊ qõ trahit potẽtiã ſui ad mouẽtis vtutẽ est ſiniſtrũ. Siniſtrũ eni ẽ qõ trahit in motu poſt dextruz ⁊ p qõ ad deſtrũ ſit regnatio. Quattuoꝝ ãt coelemẽ taria q̃ reliq̃ ſũt in ente generabili iferioza poſuerũt ⁊ duas q̃dẽ coelemẽtatiões in ſimplici poſuerũt eẽ prin cipia. Duas ãt in cõpoſito fm pria elemẽtantia. In ſimplici q̃dẽ poſuerũt rectũ ⁊ curuũ qñ ſimplr leue ⁊ ſimplr graue recta ſũt a mediovel ad mediũ mota. In alio ãt leue ⁊ in alio graue ſũt curua ⁊ reflexa ⁊ ſurſũ ⁊ q̃ curuant inferi⁹. In igne q̃dẽ aer. In aere ãt ⁊ igne aq̃: a deorſum ãt ſupi⁹. In terra q̃dẽ aq̃. In aq̃ ãt ⁊ ter/

ra aer:

ra aer: ⁊ iō h ⁊ media ⁊ alterabilia ⁊ impia sibi ⁊ mul
tax formax eē oixerūt: qz curuū hz tres formas recti
⁊ ꝓcaui ⁊ ꝓuexi: rectū āt tñ vnā: scōm āt ordinē infe/
riozis ad supius ponebāt lucē ⁊ tenebras qñ fm cō/
mētatorē cū ꝑpetuo supius corpa ꝓticipāt ista. Que
eniz ꝓticipāt actu ⁊ potētia pspicuū luminosa sūt ⁊ lu
cent sicut oixerūt lucere ignē. Que āt cōicāt cū ppe/
tuo supioꝛi in potētia pspicua tñ sunt trāsparētia ⁊ nō
luminosa: ⁊ q̄ priuant vtraq; sunt opaca: ⁊ h tenebro/
sa vocauerūt: ⁊ h sunt in elemētis añ formas ⁊ q̄lita/
tes elemētox fm nām: ⁊ iō ista principia vocauerunt
elemētox nihil in hoc falsitatis oicētes: nisi qz ꝓinci/
pia subē elementox neglexerūt. Jn nō simplicib⁹ autē
fm pfectionē q̄ finis ⁊ motus oicebāt principiū eē bo
nū ⁊ fm infirmitatē ⁊ defectū ꝓ̄di vex mot⁹ termi/
nū ⁊ vex finē oixerūt eē malū ⁊ fm ꝓsecutionē virtu
tis celestis q̄ inferi⁹ gnāta mouet ex q̄ttuoꝛ pūctis obli
qui circuli ⁊ non plurib⁹ fm q̄ distinguit vniuscuiusq;
ꝓodus est q̄drāgulū ⁊ altera pte lōgi⁹: pūcta sūt duo
solsticialia distinguētia ꝓfundū ab ante ⁊ retro ⁊ duo
eq̄noctialia ab oztu in occasuz accepta distinguētia la/
tū lōgū est inferi⁹ gnātox distinguit fm motū rectū ab
inferioꝛi ad supi⁹ ascēdēdo. Dicebāt eniz ⁊ vere q̄ q̄/
dratū ex ductu eiusdē linee in seipsaz ꝓducit sicut de/
terminatū est in scōo geometrie. Quadrāgulū aūt qō
est lōgi⁹ altera pte ꝓficit ex vni⁹ linee ductu in aliam.
Quecūq; igit inferioꝛ eq̄les hñt arcus ꝓodi ad sta/
tū ⁊ decrementū ptinētes ⁊ arcus siue semicircul⁹ sub
quo ꝓducunt ad statū fm eq̄les medietates q̄ sūt q̄rte
circuli distinguit ita q̄ vna q̄rta ꝓducit ad statū q̄ titā/
tis: ⁊ altera ad terminū roboris ⁊ vtutis: ⁊ tertia a q̄
titate vtutis declinat siue ad diminutionē q̄titatis ⁊
q̄rta mēsurat declinationē q̄titatis: hoꝛ ꝓiod⁹ est cir/
culus inscriptus q̄drato ⁊ latera q̄drati sūt mēsura to
tius siue durationis regulariter ⁊ vnice hāc solū ꝓiodū
nāle ⁊ bonū eē posuerūt sicut ⁊ in vitate res se habet.
Quoꝛūcūq; āt incremēta ⁊ decremēta q̄titatis ⁊ vir/
tutis mālia sunt tūc erit maxima mālitas in eo q̄ parū
crescit vtus post acceptā q̄titatē ⁊ velociter declinat
⁊ hoꝛ ꝓiodos inscripta altera pte lōgioꝛi q̄drangulo
⁊ est ipsoꝛ duratoꝛ permanētia irregularis ⁊ mala ⁊
cū egritudinib⁹ multis ⁊ infirma sūt ad sui eē opinio/
nes nāles. Sic igit. xx. q̄dez principia in duab⁹ sisti/
cijs boni ⁊ mali ordinata pitagorici posuerūt q̄ tñ. x.
sunt q̄ elementalr accipiunt h scz finitū ⁊ infinitum
par ⁊ impar vnum plura dextrū ⁊ sinistrū: masculinuz
⁊ femininū: quiescens ⁊ motū: rectū curuū: lucē tene/
bras: bonū malū q̄drāgulare q̄dratū: altera pte longi⁹
quadranguluz. Et in istis rōnibus quas induximus
vlta principia esse dixerūt nō multū a vitate deuiātes.

Capl'm. v. de hijs in quo Alcyneon crotomates cō
uenit cū pytagoza in positione principioꝛ.

Jis aūt aliq̄d sile videt suscipe ⁊ approbare
b alcyneon de crotomantia ciuitate exoztus.

Aut eniz iste alcyneon recepit istā opinionē
a pytagoricis aut ecōuerso pytagorici suā opinionem
receperunt ab isto. Alcyneon enim iste fuit iam in
etate robusta qñ senio cōfect⁹ fuit pytagoras ⁊ valde
simpliciter sic enūciauit principia reꝝ cum pytagoꝛi/
cis. Alcyneon eniz dixit q̄ multa sūt duo co q̄ princi/
piū sūt multitudinis ⁊ hoc dixit alcyneon qñ determi
nauit ꝓtetatē humanoꝛ. De aliis eniz paucis ⁊ pa
tū loq̄bat nisi de humanis ad mores ptinētib⁹ ⁊ i hijs
oēz multitudinē vitioꝛ ⁊ virtutū reduxit ad duo: vnū
q̄dē qō est virtutis: alterꝝ āt quod est vitij: ⁊ h est duo
abūdātia. s. ⁊ defect⁹. Sz iste alcyneon nō posuit ꝓte
tates determinatas ⁊ puras fm nām sz q̄scūq; fortuna
⁊ casu ꝓtingentes ⁊ nō puras fm nām sicut albū ⁊ ni/
grū: dulce amaꝛ: bonū malū: magnū puū: ⁊ sic ō aliis
q̄ casu ꝓtigūt: h. n. ꝓtia posuit iste de ceteris ꝓtijs inde
terminate: ⁊ iō q̄sdā aliq̄n dixit eē ꝓncipia: aliq̄n ꝓnci
piata: ⁊ pytagorici vo denūciāt ⁊ q̄t ⁊ q̄s ꝓtietates di
cūt eē ꝓncipia. Ex hijs igit ābob⁹ phis tñ ē accipien/
dū q̄ ꝓtia sunt exñtiū ꝓncipia ⁊ h nō potuit accipi ab
aliis q̄ gnātionē negabāt ⁊ vnū solū principiū eē dice
bāt aut si dicebāt plura eē principia nō dicebāt agere
⁊ pati. Sz ꝙgregat oē ⁊ segregatiōe fieri gnātiones ⁊
corruptione p litē ⁊ amicitiā q̄ vere nō sunt ꝓtia eo q̄
nō agūt ⁊ patiunt ab inuicē. Jtē accipit ab istis q̄ sunt
illa q̄ dicūt eē principia ⁊ ꝓtia. Sz quo h ꝓuenit dedu
cere ad causas a nobis supius p q̄ttuoꝛ causas non sa/
tis plane est articulatum siue distinctum ab istis phis.
Uident tñ h ordinare elementa sicut in spē causalita/
tis ⁊ materie. Dicūt eniz ꝓstitui ⁊ plātari subam eo
rū q̄ sūt ex hijs sicut ex eis q̄ sūt sicut mā: plātari enim
dicūt gnābilia ⁊ ingnābiliū dicūt subaz eē ex istis. Ex
quo aūt res sūt vel fiūt ⁊ est in eis manēs est materia.
Sufficit igit q̄ tū ad pñtem spectat intentionē antiq̄ox
⁊ de principijs intentionez speculari ex hijs que dicta
sunt a nobis.

Capl'm. vj. de trib⁹ positionib⁹ in nālib⁹ que oēs in h
cōueniunt q̄ vnum dñt omne esse q̄ est ⁊ sunt parme/
nidis ⁊ melissi.

Unt aūt q̄dā phoꝛ q̄ de oīs entis principijs
s enūciauerūt: ac si oīa sint vna sola nā ⁊ tantū
vnius nāe. Quia dñt oīa p nāz esse vnū ⁊
idē ⁊ totā pluralitatē q̄ est in reb⁹ nō eē nisi p accīs sz
nō oēs illi q̄ h dñt: dñt illud vno mō sz in tres opinio/
nes distribuunt sicut patebit in sequētib⁹. Jn h tñ pue
niūt oēs q̄ nō bñ dñt q̄ dñt: qz i sillogisimis ꝓbationū
q̄s adducūt peccāt ⁊ in mā fallax ꝓpōnes ponēdo ⁊ i
forma silli: qz nō sillogizāt bñ sic ondim⁹ in ꝓio phi/
coꝛ: nec oz h repetē. Cōuenūt itex in h q̄ō h dñt q̄ō
nō est fm nāz dictū: qz motū ⁊ ꝓncipiū mot⁹ auferūt: ⁊
iō nālis phus nō hz disputare cū eis Oēs isti ꝙuene
rūt in h q̄ illud vnū q̄ō dicūt eē sit imobile: igit cuz in
pñti q̄ram⁹ causas nāles q̄ determinate sūt a nobis in
phicis nullaten⁹ ꝓuenit vt habeat fmo de istis quo ad
pñtem causax pscrutationē in qua p habita q̄rim⁹ nu/
merex causax naturaliū. Isti eniz nō loquunt vt quidā
phoꝛ q̄ nāliter loquētes ipsum ens vnū eē sicut aquā
vel aerē vel ignē ⁊ nō oīo auferebāt motū sz oīa ge/
nerāt ex vno p motū q̄si ex vna mā oīa ex vno esse di
centes: sz isti dñt alio mō oīa esse vnū. Illi nāq; qui
phice loquunt illi vno q̄ dicūt eē ex quo oīa sunt mo
tum apponūt dicētes oē q̄ō est generari q̄cūq; mō ge/
nerationis sz isti nō phice loquētes dicūt vnuz quidez
oīa eē ⁊ dicūt illud eē imobile ⁊ fm tñ q̄ auferūt mo
tū istius speculationis siue indsitionis in qua sum⁹ ens
inq̄ tū est inquirentes est ꝓpriū de eis disputare ⁊ nō
phice nālis ⁊ h oīa determinata sunt in ꝓmo phicoꝛ
vñ cū ibi disputauim⁹ de istis dixim⁹ nos facē inducen
do phm ꝓmū: qz ex principijs nature nō potuim⁹ ha
bere viā ꝙ ipsos: h āt in aliioꝛi existētes indsitione q̄/
uis de re naturali q̄rat: oz nos latius de hijs interius
ꝓsiderādo pquirē coꝛ positiones ⁊ rōnes coꝛ q̄bus
ponunt quod ponūt ⁊ in quo ꝙueniūt ⁊ in quo diffe/
runt vt videam⁹ q̄d phice dicta coꝛ ꝓtineant. Par/
menides dicit oīa eē vnū ⁊ videtur tāgere q̄ oīa sunt
vnuz rōne formē ⁊ spēi q̄ est rex q̄dditas. Melissus

vo ipsuz qō est oē dicit vnū ⁊ idē cē fm māz: ⁊ iō me lissus dicit oia cē vnū finitū ⁊ imobile. Parmenides āt oia dicit vnū esse finitū p formā ⁊ imobile. Zeno fanes vo qui prim⁹ fuit inter hos tres eo q⁹ parmenides fuisse dicit et⁹ discipul⁹ dicit quidē oia esse vnū: sz nihil explanat de altera istaz nāz. vtrū scz sint vnū p formā vel vnū p māz: ⁊ iō zenofanes neutrū istoz vi sus est attingere. Sz respiciēs ad totū celū cū oib⁹ coordinatis sibi dicit hoc vnū totū esse qō est deus ⁊ deū dicit esse oia. Sicut igit dixim⁹ in ꝓhabitis hȳ ptermittēdi sunt quo ad ꝓsentē de ꝓbicis causis qōnē. Duo q̄dez oio. s. melissus ⁊ zenofanes. q. paz rudiores ⁊ angustiores in schola nō cōnutriti eo q⁹ oēs ipsū vnū qō est oia esse infinitū ⁊ imobile: parmenides āt curialioz esse dicit qz motū aliquē dat entib⁹ sz absolute subalez aufert generationē: ⁊ iō ꝓmenides visus est dicere qō dicit melius videns q̄d dicere ꝓgruit: arguit sic ꝓmenides quodcūq; ꝑter ens est de oibus nihil est oio: qz ens nō distinguit ab aliquo entiū: g̃ ens omne est vna ⁊ eadē nā entis indistincta ab aliquo entiuz: ⁊ sic ꝓmenides nihil dignat esse ꝑter ens. Non ens igit qō est ꝑter ens solū nihil dignat ꝓnit⁹ esse. Si g̃ aliq̄d sit illud nō est aliq̄d ꝑter ens. Quod aūt nō est aliq̄d ꝑter ens: est ens solū: g̃ oē q⁹ aliq̄d est ens soluz est: ⁊ vnicū ens: igit oē qō est aliq̄d est vnū solū ens: sz oē qō est aliq̄d est: g̃ oē qō est vnū solū ens ē. De hȳs āt manifestius dixim⁹ in ꝓbicis libro primo: sic sūt oia vnū solū ens esse dicēs ab ipso sensu coactus est sequi ea q̄ apparēt in sensu dixit oia esse vnū fm rōnē ⁊ q̄d est ⁊ formā: plura vo p accidēs in formis sensibilibus esse suscepit ⁊ ibi accidentalem motū esse nō negauit. Et ideo post q̄ vnum oia esse dixit in suba ⁊ cē. Rursus in sensibilib⁹ duo ponit esse principia calidū ⁊ frigidū vt terrā ⁊ ignē. s. esse principia. Ex hȳs aūt q⁹ principiū est fm ꝓprietatē entis est calidū: qz motū hz a centro: frigidū āt eo q⁹ priuat motū ⁊ ꝓstringit ad cē trū ordinat principiū esse p modū nō entis. Dec igitur sunt hoz triū ꝓhoz positiōes ⁊ in quo ꝓuenunt ⁊ in quo differunt dictum est.

Cap'm. vij. ⁊ est digressio declarās rōnē zenophanis qua omnia dicit esse vnum deum.

Ursus āt istoz scrutabimur ꝓpōnes ponen/
r tes rōnes ⁊ defect⁹ eoz ⁊ ponem⁹ primo positionē zeneofanis qui nō distinguēs de mā ⁊ forma dixit oia esse deū. Innitebat āt iste q̄ttuor ꝓpōnibus quaz vna est q⁹ q̄cūq; distinctū esse habēt sub vno cōi intellectuali alicui⁹ nature p diuisionē differētiarum oppositaz exeunt ab illo cōi intellectu nature illius. Secūda est q⁹ oē qō distinctū esse hz sub vno sibi cōi ⁊ alīs est cōpositū ex alia natura cōi ⁊ differentia ꝓtinēte ipsuz in actu. Tertia est q⁹ idē est a quo non differt differētia. Quarta est q⁹ simplex oio nullaz hz differētiā fm inesse distinctū distinguentē. De ꝓpōnes colligunt ex libro alexādri greci cuiusdā pipatetici q̄ opīonē istius zeneofanis post eū suscepit. Accipiamus igit primo ꝓpōnē p se notā q⁹ omne qō predicat de plurib⁹ ⁊ nō ꝓuersim de illis p̄dicat: ⁊ nō accidēta liter illis est ꝓuenies ē vna nā q̄ dā q̄ est subalr in oib⁹ illis. Ens enī p̄dicat de deo noys ⁊ materia prima nō ꝓuersiz ⁊ nō accidētalr ꝓuenies illis igit est vna nā quedā q̄ subalr est in oib⁹ illis. Nec pōt dici q⁹ intellectus entis est intellect⁹ principū ⁊ nō generis: qz de hoc quo ad ꝓpositū ꝓcludēdū nulla est penit⁹ differentia. Modi enīz entis q̄b⁹ dicit p prius ⁊ posterius nō sūt de suba ⁊ suba sed de suba ⁊ accidēte. Quod si etiā per pri⁹ ⁊ posteri⁹ diceret ad h̄ esset aliquo mō cōis intellect⁹ entis de ipsis de q̄b⁹ dicit ⁊ non hēret aliquod ens determinationē ad h̄ ens ab ipso intellectu entis: qz aliter idē esset principiū ꝓuenientie multoz ad inuicem ⁊ principiū differētie eoz̄dē ad inuicē qō est impossibile. Redit g̃ q⁹ ens primū de natura diuina ⁊ materia ⁊ mēte sit vna natura cōis in illis. Accipio g̃ ōrtā supius posita ꝓpōnē q⁹ simplr nō hz differentiā ⁊ ꝓcedo sic: materia prima est q̄ nō hz aliquā differentia eo q⁹ ois differentia est a forma ⁊ prima materia est ante oēm formā: qz aliter nō esset in potētia ad oēz formā ergo nō hz aliquā sub entis intellectu differentiā: igit ipsa nihil addit sup ens. Eodē mō de⁹ qui cā prima est simplex est: ⁊ nullā sup entis intellectū addit differētiā. Eodē mō noys siue mēs nihil addit fm q⁹ mēs dicit ipsaz primā ⁊ simplicē naturā nature incorporee nō ꝺctā ad aliquā naturā celestē vel aīe vel alicui⁹ alterius. Reuocem⁹ igit ad memoriā tertio supius posi/tam ꝓpōnē q⁹ idē est a quo nō differt differētia ⁊ ꝓcludem⁹ q⁹ de⁹ noys ⁊ materia prima sunt idē ⁊ vnū ens penu⁹ eo q⁹ q̄cūq; entia sūt ⁊ nullā sub ente ꝑticipant differētiā eadē sunt. De⁹ igit noys ⁊ materia entia sūt ⁊ sub ente nullā entis differentiā ꝑticipant: g̃ de⁹ ⁊ noys ⁊ materia sunt eadē. Si āt daret q⁹ aliquā sub ente differentiā ꝑticipāt vel modū differētie cū ille ad ens qō est in eis se hēant ex additiōe: sequeret q⁹ cēnt cōpōsita ⁊ h̄ esset ꝓbōnē primi: qz principiū nō pōt cē cōpositū eo q⁹ omne cōpositū suis cōponētib⁹ dz esse suū tāq̄ ꝑncipijs. Sūt āt ista prima in oi nā de⁹ noys ⁊ materia: sequit igit q⁹ ista sunt eadē in natura ⁊ esse. Ulteri⁹ āt ꝓbat zenofanes ex hȳs oia esse subalr vnū supponēs tres ꝓpōnes quaz vna est q⁹ de ꝓnctibus eē nihil est suba rei: secūda est q⁹ differentie accidentales nō variāt subam: tertia est q⁹ ꝓnctia esse sunt accidentia Et inde ꝓcessit sic q̄cūq; sunt post prima de cēntia rei existētia sunt esse sube ꝓnctia. Oia āt q̄ sunt: sūt post prima supi⁹ inducta q̄ sunt rez suba: g̃ oia q̄ sūt sūt cē sube ꝓnctia. Nō enim posset poni forma q̄ est suba precedere materiā nisi poneret cē lumē dei vel noys siue intelligētie: h̄ āt sunt eadē ipsi materie: g̃ vt lumē illoz non ꝓcedit esse sube ipsa forma: oia igit sube esse sunt ꝓnctia: g̃ p primā ꝓpōnē sunt ulla nō subē: g̃ sunt accidētia si aliq̄d sunt sicut dicit tertio suppositā ꝓpō: g̃ non distinguit in esse subali sicut dicit ꝓpō scōo suppositā. Ex h̄ igit ꝓcludit q̄cūq; in esse subali indifferētia sunt subalr eadē sunt: g̃ oia q̄ sunt subalr ⁊ in esse subali eadem sunt. Amplī ꝓpōnes ab oib⁹ ꝓbis suppositē sunt ōttuor de esse diuino quaz vna est illud esse ꝓpetuū ⁊ eternū q⁹ idē subalr manet añ oēz ⁊ post oēm mutationem: ⁊ in oi mutatione manet eadē eo q⁹ incorruptibilis ⁊ ingenita ⁊ p eandē rōnē imobilis q̄n si moueret ad esse materie: tūc motui inesse materie ⁊ subi nō subiceret q⁹ est falsum igit ipsa est imobilis ⁊ eterna. Adhuc ipsa sola est q̄ de seipsa largit oib⁹ h̄ q̄ sunt: qz ipsa p̄stat oib⁹ subsistere ⁊ substare p seipsa q⁹ nō facit forma etiā si forma esse poneret eo q⁹ forma nō est fundamētū substās ⁊ substens: sed potius si eēt inesset sūdata ⁊ inherēs. Similiter ipsa est in oib⁹ vbiq; ⁊ sp: q̄n in scōo hui⁹ scie habebit q⁹ q̄n aliq̄d vnū est in multis p vnā rōnē illis existēs oz q⁹ illud sit primo in aliq̄ vno qō est cā oium illoz. Sustinē aūt ⁊ fundare in se formas ⁊ suscipe

eas est

eas est in oib⁹ q̄ sūt h aliq̄d: ḡ est in eis gratia primi fū
dātis ⁊ suscipiētis ⁊ sustinētis: h ät est mä: ḡ mä est vbi
qz vbitū est supi⁹ q ipsa est sp. Silr mä ad sui eē nul/
lo pen⁹ indiget q̄m si aliquo indigeret tam nō eēt pri/
ma. Cōgregabat igit zenofanes oia h ita ꝓpria sunt
eē diuinū eē ꝓpetuū īmobile oibus oāb⁹ moueri i ipso
oib⁹ p seipsuz eē largū vbiqz ⁊ sp eē: ⁊ nullo ad sui eē
indigē ⁊ ꝯcludebat q mä prima sit de⁹. Ampli⁹ yle
ām se accepta est impartibilis ⁊ impassibilis: ḡ ⁊ im/
mobilis: qz nō patiē aliq̄d nisi moueät ⁊ nō mouet nisi
sit diuisibile sicut in. vj. phi. ꝓbatū ē. Qō igit mobi
lis efficiē yle. h est a corporeitate q̄ aduenit ei. Corpo/
reitas ät aduenięs ei est accidēs ipsi⁹: ḡ mot⁹ accidit ei
p act⁹ ipsi⁹ ⁊ silr passio ⁊ ois diuersitas corpoz ⁊ mo
tuū ⁊ passionū est ex h q aduenit ex corporeitate ⁊ ꝯ
rietate: ḡ vna yle est in oib⁹ illis indiuisibilis ⁊ imobi/
lis ⁊ ipassibilis. Multa ät corpa mota ⁊ multa paciē/
tia: ḡ ois diuersitas est ab accidētib⁹ ⁊ ꝓprietatib⁹ ad/
uenięt⁹ ⁊ nihil diuersitatis est a suba ex pte materie
sic dicit zenofanes. Oino ät eodē mō se hz noys ad
aiam ⁊ aie differētias quo se hz yle ad corpus ⁊ cor/
poris differētias q̄m noys in eo q hmōi nō cōprehen
dit formas corpoz nisi per aliq̄d aduenięs ei qō facit
ipsam noym ꝓportionalē corpi: ⁊ tāc efficit ymaginās
⁊ sentiens ⁊ patiēs a sensibus ⁊ motibus a sensu scis.
Sicut ḡ yle nō distinguit a diuersitatib⁹ corpoz eo q
sūt post ipsam: ita noys nō distinguit a diuersitatibus
aiaz eo q sūt post ipsam ⁊ sic erit vna yle oiuz corpo
rū: ⁊ vna noys oium aiaz. Quecūqz ät nō differūt
dāda sūt eadē iptibile ät i mobile ⁊ ipassibile nō diffe
rūt in noym ⁊ yle eo q vtriqz aduenit partitio ⁊ mo/
bilitas ⁊ passio ex posteri⁹ aduenięte corporeitate ⁊ ꝯ
rietate. Jn se ät sunt vno ⁊ eodē mō iptibilia ⁊ i/
mobilia ⁊ ipassibilia: ḡ nulla differentia differūt noys
⁊ yle: ḡ eadē sunt p oia. Eodē ät mō cōclusit h ābo
eē deū: ⁊ sic intulit deū eē oia: ⁊ fieri deū corporalem
ex posteri⁹ aduenięte corporeitate: ⁊ sensibilē ex poste
rius aduenięt⁹ formis sensibilib⁹: h ät alij q̄dā imita
ti sunt tēplaz faciētes inscriptiones circa ydola enim
palladis inscriptū ferē fuisse q pallas est q̄cquid est: ⁊
q̄cq̄d erat: ⁊ q̄cq̄d erit: ⁊ q̄cq̄d vides: cui⁹ peplū null⁹
vnq̄ sapientū reuelare potuit: ⁊ h opinio placuit ale/
xandro ꝑipatetico: ⁊ aliq̄d ei q̄tū sciuit: dauid de di/
uinando asciuit: ḡ ꝑfecte ⁊ ꝑfūde nō intellexit: h aūt
q h inductū est de eo sufficit ad h q sciant rōnes zeno
nis que eum in būc produxerūt errorē q ad totum
respiciēs ipsuz dixit eē deū. Celū ät vocauit oia mūdi
simplicia corpora dicēs deū corporeitate distinctū si/
ne passionū differētijs esse celū. Celū aūt siue corpo/
reitatem assumptis passionū differentijs fieri elemen/
tum: ⁊ sic omnia substantialiter esse deum.

Cap'lm. viij. ⁊ est dilgressio declarans improbatio/
nes ⁊ solutiones rationū ipsius zenofanis.

Ē ät in errore isto cuiusqz remaneat intelle/
n ctus: ḡ nobis nō sit h ꝯ istas pōnes disputa/
re: tū ad faciliorē doctrinā ista improbabim⁹ h
⁊ vias soluēdi demōstrabim⁹: ⁊ tūc ad melissi ꝓcede/
mus pōnē. Dico igitur sicut ꝓbauim⁹ in scō phic.
q motūs ⁊ mä nūq̄ sunt res vna ⁊ sicut p3 p antedi/
cta si res motūs ⁊ mä eēnt res vna p subam sequeret
q ꝯdictoria eēnt simul vera. De⁹ ät mouens primū
⁊ mä prima est motū primū: ⁊ sic illa duo nūq̄ pñt eē
res vna. Qō ät de⁹ sit cā prima ⁊ mouens primū: ⁊
sic causans p suā essentialē sciaz ꝓbabit a nobis in. xj.
bui⁹ scie libro. Ampli⁹ ꝓbatū est in. viij. phi. q pri/
mus motor nec pōt esse finit⁹ nec infinit⁹ p q̄titatē vel
virtutē corporeā neqz diuisibilis ḡ oz ipsuz eē indiui/
sibilē ⁊ imptibilē nullā penit⁹ potēs hēre magnitudi/
nem. Si ät eēt idē cuz mä posset eē in maiori maior
⁊ in minori minor ⁊ eēt diuisibilis: potētia igit nō pōt
eē idē cū mā. Adhuc primū regit oēs res pterq̄ cō
misceat cū eis. Mä ät in nulla rez est nisi p vnionē ⁊
mixtionez sube ⁊ virtutis: igit de⁹ nullaten⁹ pōt eē mä
prima. Eodē ät mō ꝓbatur oio in minori mūdo q
noys de⁹ ⁊ mēs ⁊ mä ⁊ yle nō sūt idē: ⁊ h satis p3 per
ea q̄ scripsim⁹ in nostra epla de nā aie ⁊ ptēplatione ⁊
īmortalitate eius: ⁊ tō ista relinquam⁹: agrestes enim ⁊
rudes sunt in phia q̄ hūs ad cōsentiendum mouentur.
Ad ꝓpōnes ḡ q̄s in prima sua disputatione supponit
zenofanes dicēdū ad primā q illa ꝓpō quā inducit q
q̄ cūqz distinctū eē hñt sub vno cōi intellectu alicui⁹ na
ture p diuisionem oppositaz differētiaz exeūt ab illo
falsa est nisi intelligat de sola generis cōitate: q̄m mul/
ta indiuidua distinctū eē hñt sub vno cōi intellectu na/
ture cōis q̄ est essentialis silitudo ipsoz ⁊ totū eē ipso
rū: ⁊ p diuisiōem tñ oppositaz differētiaz ñ exeūt ab
illo ſz pot⁹ p diuisionē materie. Si ät accipiat de in
tellectu entis q̄ est añ oē gen⁹: tūc oio seipsuz nō intel/
ligit zenofanes: falsum eniz est q nocio entis sit intelle
ctus cōis his de q̄b⁹ p̄dicat ens: ita q ipa p oppositas
differētias exeät ab ente ſz nā entis simplr est vnuz ⁊
alia oia sunt modi illi⁹ vni⁹ q vere est ens sicut ens est
suba: ⁊ ois varietas actionuz est ām diuersos modos
eē sube: ſz enim ipsa suba sit ens vere vnū eē tñ ei⁹ non
est vnū ⁊ idē ām q est materia vl' disposita q̄litate vel
relata: vl' agēs: vl' patiēs: ⁊ sic de alijs: ⁊ sic accidētiuz
varietates sūt nō eēntia ſz entis eē q ē suba. Qō ät
ulteri⁹ ex ista ꝓcedit ⁊ dic q ens dictū de subijs diuer
sis nō dicat p pri⁹ ⁊ posteri⁹ itez est falsum q ens per
pri⁹ est act⁹ ⁊ ens p posteri⁹ est potētia: ⁊ ens simplr ē
suba q̄ est h aliq̄d. Adhuc ät alio mō falsuz ē q ens
sit cōe siue p modū generis siue p modū principij siue
deo siue cāe prie ⁊ suo cāto: ita q sit aliq̄d q̄cūqz mō i
vtroqz: qz ām h aliq̄d eēt cōe cāe prie ⁊ suo cāto: ⁊ sic
cā pria eēt cōposita ex illo cōi: ⁊ q̄dā alio: ⁊ tūc nō eēt
pria cā. Ens ät scim⁹ eē causatū primū cāe prime: ⁊
sic nō est cōe cāe ⁊ cāto: ſz pot⁹ añ oēz ētis diuisionez
est h diuisio ens a seipso ⁊ ens ab alio ⁊ ens q ibi diui
dit ē ens simplr ⁊ potius entitas ei⁹ q nō est ab alio ⁊
ens ei⁹ q est ab alio nō est sub illa: ſz pot⁹ vestigiū illi⁹
⁊ resultatio q̄dā ⁊ imitatio ⁊ nō ps illi⁹ tāq̄ cōis nā q̄
sit in ēte a seipso ⁊ i ēte ab alio: ⁊ p3 iō q nihil vz ꝓces
sus q̄ ꝓcedit ex illa ꝓpone. Silr scōa ꝓpositio quā
ponit q id qō distictū eē hz sub vna nā cōi sibi ⁊ alijs
est cōpositū ex illa nā ⁊ differētia ꝓstituēte falsa ē nisi i
telligat de gnis distictioeyl spēi: q̄m ipsa oria distictū
hz eē sub vna nā cōi sibi ⁊ alijs in q̄ ē ptāte ⁊ tñ nō est
cōposita ex illa nā ⁊ oria ꝓstituēte ſz est simplex ⁊ silr
oia pria seipsis differūt ⁊ distinguunt ⁊ ex h nulla pe/
tus ꝓbāt hēre ꝓpōnē sic de⁹ noys ⁊ mä siue yle. Ter/
tia ät simplex ē vera ſz maxima oria differūt q̄ seipsis
differūt ⁊ alijs differre sua oria tribuūt sic hō ⁊ asin⁹
seipsis nō differūt ſz eis sue orie q̄ sūt rōale ⁊ irrōale
differre tribuunt. Orie ät differunt seipsis: qz aliter
orie eēt oria ⁊ abiret i infinitū. Quarta ät falsa ē nisi fi/
eretvis in hēre oriaz eo q hūs ⁊ hitū sūt diuersa: tūc
eni vez ē: q hūs orias sit ꝓpositū. Si ät i h nō fiat
vis: tūc falsū ē: qz id qō ē i fine simplicitatis est: q̄cq̄d
hz tñ multas hz orias. Ex hijs igit satis p3 solutio
prie sue disponis: p3 ēt q est agrestis ⁊ sine disciplina.

Adh autez q in scoa disputatione dicit ꝯtuor esse de esse diuinio siue intellectu oino est dictū. Oib⁹ enim t paruz scientib⁹ pz q mā supponit omni mutationi t relinquit post oēm mutationē sicut subm omnis mutationis: deus autez t noys nullius penitus sunt vel esse possunt mutationis subiecta t q ex ista vlterius assumit nō esse mutationē ad yle illud vez est q yle est qō mutat ad formā: t ideo licet non sit mutatio ad yle tñ immutabilis non est yle ipsa. Deus aūt t noys nec mutant nec ad ipsa pōt esse mutatio aliq t cū eternuz sit immutabile pz q yle nō est eterna. Sed in tēporalibus oib⁹ magis tpalia t ꝑpe nihil existēs: scoa aūt qua dicit q diuinū est p seipsum largū t largiens oib⁹ de seipso h oino vez est: q h est diues in se t in alijs. Et cū largit esse fm actū largit t bonitates q̄ sunt ab ipso t lumine diuitiaz suaz. Mā aūt siue yle pauperrima est omnino nihil de esse largiēs cū totū eē sit effectus formę t auara est suscipiēs t turpis omnib⁹ indigēs: t q vlterius inducit eam in omnib⁹ vlterius dare quod sunt oino falsū est q h dat forma per hoc qō est aliq̄d de esse diuino: fundamentū tñ est in quo recipit t fundat esse: t ꝟbū ad h q sit esse huius fm q h est t h est pauptatis t pticularitatis ipsius. Silr vez est h qō diuinū est vbiq t sp: sed h nullo modo cōuenit materie: que per ptes est t nō vbiq tota sit vez h est: ita q pars eius vna est h t alia pars alibi: propter qō etiā in poeticis atb'tas vocat qui vbiq est: t sp vbiq quidē: q̄ per partiū distensionē: sp aūt per successionē formaruz in qua successiue manet yle t subm vnum t idem. Deus aūt vbiq est per rōnem sue simplicitatis nō diuisus per partes: sed sp est non vt subm oium que succedūt ibi formaz. Sed extra tempus excellens t mensurās t regens oia nulli diuino permixtus est ex oibus. Quarta aūt ꝓpō q diuinū nullo indigens ad esse suū oīnovera est de deo t de mā oino falsa: q̄ licet nullo indigeat: vt mā tñ oib⁹ indiget ad esse pfectū. Ad h enim nihil oiuz est q ita t tot t tantis indigeat sicut ipsa: t q adesse materie nullo indiget: h ideo est: q̄ h est primū in rōne subi: t si ad hoc alio indigeret oporteret q h esset subm prius primo t abiret hoc in infinitū t infinitū abhorret intellectus ois patet igit q h disciplina etiā preter oēm rōnē ficta est. Quod aūt tertio adducit q yle fm se est impartibilis t immobilis t impassibilis: t q yle accepta corpozeitate efficit diuisibilis t mobilis t accepta ꝟtate efficitur passibilis t sensibilis t q noys silr se hz ad acceptionē sensus t imaginationis. Et de⁹ silr ad indumētū q̄titatis celoz t elemēti t multuz est irrōnabile t totuz penit⁹ impossibile t abhominabile. Dicere enim yle esse indiuisibiliū etiā qñ est fm se accepta est penit⁹ falsum. Tūc enim est diuisibilis in potētia nō actu: vñ hz nō fuit dictū alicui⁹ sapiētis sciētis phiam: silr dicere q p ꝟtatē assumptā sit mobilis oino falsuz ē: t a nobis ꝓbatū est in phicis fm h eni maneret corpozeitas vna numero in toto t ol motu t mutatiōe sicut subm mot⁹ t mutatiōis manet vnuz numero t fm hoc corpus nāle ꝓstitueret dimēsionib⁹ q̄titatū t mathematica fm esse accepta erūt principia phicoz que ambo sūt absurda apud oēs qui aliq̄d nouerūt ō pitia pipateticoz: iō in phicis determinauin⁹ corpus phicū ab aptitudine mēsurationis triū oyametroz cōstitui t nō ab actuali mensuratione q̄titatis mathematice fm esse accepte: h enim aptitudo subi t materie q vnū numero manet in toto motu t mutatione t ab h hz mobilitatē. Receptibilitatē aūt forme hz añ hāc a seipsa t si passibilitas dicit receptibilitas tūc passibilitatē hz a seipsa yle. Si aūt passio est a ꝟtio tūc passibilitatem hz a ꝟtioz susceptibilitate t passionē ipsaz hz a ꝟtijs susceptis t fm actū agētib⁹: q̄ hec passio magis facta abicit a subā t nō fit nisi agētib⁹ ab inuicē ꝟtijs t mutuo se abiciētib⁹ a subo. Noys aūt nō sic se hz ad imaginationē: q̄ cū noys in aīa hois hz imaginationē hz illā ex potētia organica: cuius organū nō recipit nisi figuras corpoz t h potētia fluit ab aīe subā fm q ipsa est endelichia corpis organici phici hñtis potētiaz ad vite opa: t non est ex h q ipsa noys aīa p h efficiat q formā assumat corporeā sicut iste fatu⁹ dicit t eū Alexāder secut⁹ est t fuit h principiū hēsis cuiusdā tertuli greci opinātis aīam hēre effigiē mēbroz. Si eniz sic dimēsiones corpoz accipit sicut yle eo q idem est noys t yle vt isti dicūt oportebit q sicut yle corporeitate vestita t ꝟtate dispositā: nullum ꝓrsus actū hz extra corpis t ꝟtatis pmissionē: ita noys iduta forma aīe q̄ est dimēsiones vt iste dicit nullā hēat opationē sepatā a corpis mensuratiōe t silitudine: t sic nulla eēt in nobis opatio itellect⁹ oio q expimēta docēt eē falsum. Isti ꝓcedūt h adducētes pro se qō dicit aristoteles q noster itellect⁹ est cū ꝓtinuo t tpe. Sz iā in phicis ostēdim⁹ q hz sit cū ꝓtinuo t tpe in prima intelligibilis acceptiōe tñ apud se inuenit sine ꝓtinuo, t tpe intelligibile q est ipsa rei vitas t q̄dditas: t tūc oino est sine ꝓtinuo t tpe. Deus aūt sine syllogismo inducitur sic se hēre ad celū t ad mūdū: t iō eē noyz t yle t fm h nec diuinus intellect⁹ eēt etiam sine cōtinuo t tpe q̄nimo yle: t fm h in oib⁹ reb⁹ esset intellect⁹ apud se t cū ꝓtinuo t tpe intelligeret in oib⁹ t fm h fm prudentiā dict⁹ intellect⁹ eēt in oib⁹: t si dicat iste sicut dicit Demo. q h vez est: hz in q̄busdaz obruit corpozeitate q ad iudiciū de reb⁹ t ꝓceptionē t notionē venire nō pōt illud est absurdū: q̄ propter formā est mā: t ideo fm ptātes forme aptat mā. Si igit yle ptātes has hz in oib⁹ aptabit ei organū ptāti sue ad opatiōes ꝓgruū: loq̄ aūt diu de abusionib⁹ istoz viroz triuoluz est: ex dictis eniz satis intelligit istos in phia agrestes esse t rusticos t naturales eoz positiones nullo modo existere.

Lapl'm. ix. t est disgressio declarās opiniones t rationes t solutiones rationū Melissi.

Melissus autē positionis huius susceptor artificulauit eam eo q Zenofanes nō distinxit aliquid: sed oia dixit esse deū. Melissus autem omnia dixit esse vnū in materia. Persuasus rationibus tribus quas ex propositionibus quattuor assumpsit quas putabat esse veras: vna autē t prima suaz propositionū est ante principiū materiā nihil esse oino de rebus naturaliter t substantialiter existentibus. Secunda est formam vel aliquid aliud non causare t agere nisi actu sit t substātificata. Tertia est formam non substantificari ad h q actu sit t agat nisi per materiam. Quarta est cōsequentia nō esse substantias rerū sed esse accidentia que subam nec distinguūt nec in numero ponūt Ex hijs igitur sic processit: principium est rerum omniū ante q nihil est de esse rerū t ex quo est esse totū: ante materiam nihil est de esse reruz t ex ipsa est esse totum: ergo materia est solum rez principiū. Si enim detur forma esse ante materiā tūc non est actu neq agit nisi substantificata t fundata per materiam. Igitur oportebit q materia fundans formam sit ante primā materiā quod est absurdum. Si autē

sit nō

sit nō fundata sed per ħ est cōtra tertiam ꝓpositionē ⁊ tunc q̄ratur in quo sit vel quale esse habeat: ⁊ si dicat q̄ est in intellectu agentis. Cui⁹ igit ħ q̄ intellectu est sit fm quid ⁊ nō simplr erit actu agens id qō tm̄ ē fm quid: ⁊ ħ est ꝓtra ꝓpōnē secūdā Ex hīs igit relinq̄ tur formas oēs accipere esse ex ħ q̄ fundant in materia: ⁊ sic esse materie cōsequūtur: ⁊ tunc nihil fm substātiā diuersificāt: sicut dicit ꝓpositio q̄rta. Amplⁱ⁹ iste melissus dixit, esse accidēs id qō nihil addit ō substātialitate formaꝝ: aut nullū aliquid addit substātiali tati materie: eo q̄ suā substātialitatē nec acq̄rit p formā aduenientē nec amittit e az ea recedente: ⁊ sic forma de substātialitate nihil existēs materiā nō diuersificat neq̄ numerat nisi p accīs. Tertio aūt induxit id qō oīa forma qualitas q̄dā est ⁊ in quale p̄dicatur. Qō āt qualitas est subam nō diuersificat: eo q̄ multe qualitates sunt in vno ⁊ eodē ⁊ ꝓprie ⁊ coēs: ⁊ ex hīs dicebāt materiā solā esse rem subam: ⁊ qz formis non diuidit nisi p accīs: iō dixit oīa esse subaliter vnum ⁊ idē: ⁊ cū ex se sit infinita materia ⁊ nō possit p formā distingui: dixit eā esse infinitā ⁊ cū infinitū nō habeat quo moueat dixit illud vnū esse infinitū ⁊ imobile: ħ aūt nihil habēt veritatis: licz enī in ordine materie nihil sit añ materiā: ⁊ ideo sit ipsa materiale p̄cipiū: tm̄ simpliciter forma est ante materiā tēpore ⁊ rōe ⁊ substātia. Ipsa enī efficiens per se forma est oīuz: nō quidē appropriata oībus ⁊ incorporata: sz p̄habens in se oīa formata ⁊ oīa faciēs ea sic p̄incipiū nō coessentiale: sed imediatū in omnib⁹ per subam suaz agens: ⁊ ħ quidē exēplū est in microcosmo in qua vna nūero aia in semine vt artifex existēs ⁊ non vt p̄fectio formalis ipsi⁹ nō per accīs vel per aliud: sed per se ⁊ imediate agit formā capitis corporis ⁊ cpatis carnis ⁊ ossis ⁊ nerui ⁊ alioꝝ oīuz p ħ q̄ est forma talis corporis: ⁊ hoc modo vt artifex talis p seipsuz nō p accīs vel p aliud agit materiā ad formas et est añ eā ouratōe ⁊ ratione ⁊ suba. Qō autem forma nō sit actu nisi fundata ⁊ substātificata in materia penit⁹ est falsum: qz sic materia cōsereret esse forme qō falsū est: qz ecōuerso forma dat esse materie: forma enī est quasi forīs manēs dicta ⁊ quāto pl⁹ manet forās materiā suba ⁊ esse ⁊ operatiōe veri⁹ habet nomē forme: ⁊ ideo intellectus veri⁹ est forma q̄ sensus: ⁊ intelligentia verius est forma q̄ anima: ⁊ deus maxime est forma omnia formans. Ille autē forme que in materia sunt imagines vocantur eo q̄ sunt formaꝝ veraꝝ resultationes ⁊ imitationes q̄tuz permittunt materie: vt dicit Plato. Ex ħ aūt patet nō esse rem dictum melissi licz aūt forma nihil conferat materie de esse materie: eo q̄ esse materie habeat materia a seipsa: tamen cōposito sola confert esse forma: ⁊ materia suscipit illud ⁊ distinguitur ⁊ numeratur ex ipso: nec sequit si in quale p̄dicat q̄ sit accidēs talis qualitas quia est qualitas essentialis que est conferens esse ⁊ ħ ignorauit melissus: tamē forma nō p̄dicat per hoc q̄ est causa rei: sed per ħ q̄ est esse rei: sz de hoc modo disputandi nō est locus. Sic igitur finita materia per formā nec vna manet nec infinita qm̄ quecūq; pars eius clauditur inter fines vnius forme dicitur ab altera ⁊ numerat cū illa ⁊ finit: ⁊ ideo nec vnū ens neq̄ infinitū: sed qz qō in ipo fuit ipotētia ad eē est etiā in potētia ad nō eē hz quo ⁊ ad qō moueat ⁊ ideo nō est vnū omnia infinitū ⁊ imobile sicut dixit melissus. Agrestis enī ⁊ iste est ⁊ rusticus in phīcis nō cuiuliter dispositus: sicut ⁊ doctor suus zenofanes: ⁊ ideo sermones istoꝝ relinquūtur: quia sufficit id qō dictum est in contradictione positionis istoꝝ. Dixim⁹ tamen in phīcis quedā de ista positione que si addantur ad ea que hic dicta sunt magis erit sufficiens contradictum.

Cap. x. ⁊ est digressio declarās positionē Parmenidis ⁊ rōnes ei⁹ in quo peccauit.

Parmenides aūt ambob⁹ hīs rōnabil⁹ dixit oīa eni dixit vnuz esse fm formā ⁊ rōnem: ⁊ fundat dictū suū super vj. ꝓpōnes: quaꝝ prima est: Primā formā oīuz esse lumē cause prime. Secunda est oē qō agit ad inductionē forme prime informatū esse virtute luminis: ⁊ iō oēs secūdas cās agere fm formā prime cause. Tertia nihil eē in actu nisi qō a lumie prime cause in esse cōstituit. Quarta est: lumē illud cause prime p secunda nō multiplicari: sz potus secunda per ipsam vniri. Quinta est lumen illud p̄habere virtute omne q̄ est ⁊ sit ⁊ simpliciter ⁊ in se continere omnia. Sexta ⁊ vltima est: q̄ quicquid preter illud est q̄ vere est ⁊ vnū ⁊ simplex est nō esse siue nihil penitus esse. Prima autē istaꝝ propositionū constat per ħ q̄ omnis causaꝝ multiplicitas que in eodez genere est cause reducitur ad aliquā vnā primā in eodem genere in quo stat ⁊ q̄ est prima causa: quia aliter in causis iretur in infinitū. Nulla autē formalis causa accipi potest ante causalitatem largissimi. Cum enīz quelibet intelligentia sit plena formis constat primam causam cuius lumen influit omnib⁹ intelligentijs. Lumen vniuersaliter formās omne quod est habere. Nō enim largitur omnibus nisi per intelligibile lumē suū. Secunda autē constat per ħ q̄ causa ⁊ secunda ⁊ tertia ⁊ deinceps: quod est et q̄ causa est habet a causa prima: ⁊ hoc non posset esse in ordine causaruz formaliū nisi causa prima informet sequentes lumine suo ⁊ ħ patet q̄ inde virtus celi mouens cum virtute elemēti ⁊ caloze cōplexiōes sic informat virtutē elemēti vt fm caz agat ad formā sube quā virt⁹ elementi nūq̄ produceret. Similiter in semine caloz aīe animalis informans calorem celi ⁊ elementi sic informat vt fm rationem eius fiat actio ad formā viui ⁊ animati ⁊ sic est in omnibus videre. In eadem igitur similitudine se habebit forma cause prime ad omnes alias secūdas formas ⁊ tertias ⁊ sic deinceps: ⁊ per idem autē manifestatur veritas propositionis tertie quoniam ex quo secunde cause virtutem causandi esse non habent a se sed a lumine super eas a prima causa fluente lumē cause prime causatiuum est omnis esse: ⁊ sic nihil in esse actu cōstituitur nisi a lumine cause prime. Quarta autē constat q̄ nihil multiplicatur nisi per differentias diuidentes ipsum. Secunda autē ⁊ omnia sequentia non sunt differentie luminis cause prime: sed sunt post ipsum: ⁊ ideo nō diuidunt ⁊ multiplicant ipsum: ⁊ per ħ constat prima pars quarte propositionis. Secunda autem per hoc q̄ omne quod est ab vno simplici vniuersaliū est ⁊ collectiuū ⁊ comprehensiuuz eoꝝ que sunt sub ipso: quia ipsum cōprehendit omnia illa: ⁊ sic constat vtraq; pars quarte propositionis. Quinta autē constat per ħ q̄ nihil largitur aliquid nisi prehabeat ⁊ contineat illud virtute ad minus quia aliter non posset largiri ipsum. Sexta ⁊ vltima constat per ħ q̄ extra vel preter esse est nihil esse: quia omne quod est per hoc est quod aliquid esse habet. Constat autē tam per añdicta q̄ oē eē lumis simplicis ē cāe prime: ⁊ sic q̄ preter illud est nihil est oīo: procedit g̃ sic omne esse existentiū omniū est luminis cause prime q̄ est vnum

in se nō multiplicatū p aliqō signoꝝ: ḡ oē eē vniuscu/iusq; rei est simplex: vñ nō multiplicatū: oē qō est sim/plex vnū est nō multiplicatū: qz ad multiplicationē eē sequit multiplicatio eiꝰ q est: qz vnū eē ē vniꝰ rei suba liter. Adh q p̄ter eē ē nihil ē: ſz qō p̄ter eē vnū sim plex est p̄ter eē est: ḡ q p̄ter eē vnū simplex est oio nō est ⁊ nihil est: h igit̄ po est p̄menidis: ⁊ qz oē qō termi nat p formā finitū est: ió dixit oia eē vnū finitū: qz vo extra eē nullꝰ motꝰ est: ⁊ extra eē ē: q ē extra vniꝰ sim plicis primi eē: ió dixit vnū eē oia finitū ⁊ īmobile: ⁊ pz q h qō dixit ñ enūciauit absq; phica ⁊ magna rōe: peccauit āt i h q posuit primū p scōa nō multiplicari: cū enīz sint scōa subiecta ipsiꝰ primi ꝓstat q prima p eē multiplicant in ipsis: ⁊ sic multa fiūt in genere ⁊ spē ⁊ numero ⁊ vnio q̄ vniunt scōa i primis est vnio fm ra/tionē principij vnientis principiata: ⁊ h est vnio ꝓpor/tionis siue analogie ⁊ non vnitas fm eē alicuius subē. Amplius ād q aueroys dicē peccasse p̄menidē in h q il/lud vnū qō ē oia putabat eē vnitatē q̄ ē discrete q̄ tita tis principiū q̄ est numerꝰ: ⁊ h ego nō puto: qz pauꝰ ex/perti in phia sciunt h vnū qō ꝓuertit cū ente ⁊ in genē nō est vnū q principiū numeri est nō eē: ſz potiꝰ ita ītel/ligendū est sicut diximus de p̄sitiōe ⁊ peccato ipsiꝰ.

Capᵒ. xj. dd in sūma colligit ex oibꝰ opinionibꝰ ⁊ qō nibꝰ iductis tā epicureoꝝ q̄ stoycoꝝ ⁊ hoc est q non ponit alia p̄ter p̄dictas causas.

h Abitis āt hūjs ex oibꝰ dictis phis ꝓcedētibꝰ idē ⁊ sapiētibꝰ p rōnē vniuscuiusq; pōnis sue accipimꝰ ea que a principio diximꝰ a primis enī epicureis phis accipimꝰ dd principiū exñtiū ⁊ for maꝝ esse corpeū: aq̄ nāq; ⁊ ignis ⁊ hūjs silia sūt corpa ⁊talia p principūjs eē posuerūt ſz differēter: qz a dbus/dā eoꝝ accipimꝰ q principiū exñtiū ⁊ suboꝝ sit vnum ab alīs vo accipimꝰ q sint plura: ſz tñ corpea principia vtrisq; tñ tā dicētibꝰ q vnū q̄ dicētibꝰ q plura sint cor porea principia nō ponētibꝰ ea i alia spē cālitatis nisi i spē māe. Ad dbusdā vo eorūdē epicureoꝝ accipi/mus q ponūt istā cāz quā diximꝰ eē mālē ⁊ cū ea quā vocamꝰ vñ motꝰ siue mouētē ⁊ efficiētē vl̄ accipiamꝰ itez illā q̄ est vñ motꝰ a dbusdā epicureis positaz esse vnā simplicē sic ab eisdo q nō ponit nisi amotē deo/rū mouentē. Ab alīs vo eiusdē secte phis ponētibꝰ eā duas accipimꝰ duo eē mouētia sic emp. dixit mouē litē ⁊ amicitiā: oēs tñ epicurei alī ab italicis absq; ita licis obscuriꝰ dixerūt de cāis hūjs ⁊ p̄cipue de mouen te cā. Italici.n. anaxagoras ⁊ hermoniꝰ ⁊ emp. fuerūt ⁊ illi distinctiꝰ aut intellectū agētē vt anax. ⁊ hermoniꝰ aut duo mouētia posuerūt vt ep̄e. ⁊ tñ oēs isti vt dixi mus tñ deis cāis vñ sūt māli scz: ⁊ vñ motꝰ ⁊ hanc alte rā. s. q̄ ē vñ motꝰ dd eoꝝ dixerūt eē vnū dd āt du/as. Pytagorici vo a qbꝰ secta incepit stoycoꝝ duo p̄cipia dixerūt fm cūdem modū causaꝝ mālis scz ⁊ formal. Quos mōs supl̄ iter cās enumerauimꝰ: ſz addiderūt vnū in pōne sua q istoꝝ est p̄ncipiū. Dixe rūt.n. q finitū ⁊ infinitū ⁊ q̄ posuerūt vnitatē eē p̄nci/pia tā exñtiū q̄ factoꝝ nō sūt alie dd nature corpoꝝ dbꝰ ista insint vt passiones subis: sic si dicerem q finitū ⁊ infinitū ⁊ vnū esset ignis finitꝰ vl̄ infinitꝰ vl̄ vnꝰ: vel terra finita vl̄ infinita vl̄ vna vl̄ aliud tale corpus: sed ipsuz finitū vel infinitū ⁊ ipsuz vnū que sunt finitas vl̄ infinitas ⁊ vnitas dixerūt hoꝝ eē subaz de qbꝰ p dicā tur sicut principia de principiatis. Hoꝝ autē omniū rōnem nos superi⁹ assignauimus in capᵒ vbi Pitago ricoꝝ assignauimꝰ rōnes: ⁊ ió numeꝝ dixerūt formā/lem esse subaz oiuz p modū quē supius declarauimꝰ.

De his igit̄ causis fm hunc quē diximꝰ modū enūcia uerūt. Inceperūt āt isti pitagorici vnū dicere ⁊ diffini re de ipso quid est siue reꝝ quidditate: sed valde sim/pliciter ⁊ sine arte tractauerūt superficialiter ⁊ nō p sub stātialia res diffinierūt: ⁊ cū primuz ineſt h q dicit rei terminꝰ h putauerūt esse subam rei siue quidditatem. Dicētes enī formā nō eē principiū i eo q forma est: ſz in eo q est vnitas ⁊ māz nō esse principiū in eo q mā sed in eo q duo: dixerūt p priꝰ ꝓuenire terminū eē vni tati ⁊ binario q̄ forme ⁊ materie: ⁊ ió nūeꝝ subalē ter minū ⁊ principiū dixerūt eē oiuz tā exīstētiū q̄ facto/rū: ⁊ h est sile ac si aliquis dicat q idez est dupla res ⁊ dualitas siue binarꝰ: ⁊ q eē omnis dupli est eē binarꝝ eo q primo binario ꝓtingit eē duplū ad vnū: ſz fortaſ se h nō sp est verū: si.n. in discretis accipiatur est veꝝ: ſz in aliis ꝓtingit q idē non est eē dupli q binarij: quia vni ⁊ eidē rei accidit aliq̄n aliq̄ duplicitas potentie ⁊ actꝰ vel alterꝰ: cuiꝰ tñ esse nō est esse binarꝝ ⁊ discreti ⁊ si deꝫ oppositū sequit q multa erūt vnū solū: qz bi/nariꝰ vel ternariꝰ vel aliꝰ numerꝰ in multitudine discre ta cōsistēs erit vna sola res: qz diffinitū terminatuz ex actu ⁊ potētia ex oibꝰ diffinientibꝰ est vnū solū: ⁊ h in cōuenīs sequit enī generaliter ad dictū Pitagorico/rū ⁊ est inconueniens magnū: qz multa in numero ⁊ in discretōe cōsistunt: ⁊ simplr sunt multa ⁊ nullo modo vnū formaliter. Quidditas āt rei simplr est vnū ⁊ nō multa: sicut ꝓbabit in. vj̄. lib. o scie huiꝰ. De priori bus enī phis epicureis ⁊ alīs stoycis sequētibꝰ tot cau sas quot diximꝰ est accipe ⁊ nō plures: ⁊ patet q nul/la nouā causaz addunt superius dictis a nobis.

Capᵐ. xij. de cā positionis platonis ⁊ modo quo collegit eam ex Eraclito ⁊ Socrate phis: ⁊ qualiter posuit ydeas ⁊ quid ydeas esse dixit: ⁊ qualiter vnaz ⁊ qualiter plures dixit esse ydeas.

p Ost oēs āt dictas phias ⁊ diligēter īspectas ipsaꝝ cās in oibꝰ phabitis supuenit Plonis in phia negociū siue studiū: ⁊ in multis dd ez sequebat Pitagoricos aliqua tñ pauciora hīs ꝓpria q̄ inuenit p̄ter Italicoꝝ de phicis phtaz: cū enī cōsuetu do facile inducat ad opinādū ⁊ q cōsuetuz est ō diffi cili sit moueri Plo cōsuetꝰ audire illud qō cōueniens videbat cuidā pho noie Circilo ⁊ opinionibꝰ Eracli/ti ephesini phi ꝓuenit cū eis in opinionibꝰ dbusdā. Di cebāt āt de sensibilibꝰ ꝓticularibꝰ nullā posse esse sciaz eo q cōtinue defluāt ⁊ nūq̄ pmaneant in eodez statu Agentibꝰ enī q̄litatibꝰ sensibilibꝰ ⁊ patiētibꝰ ab inuicē oportere dixerūt fieri abiectionē continuā in subiecto ⁊ renouationē: ⁊ ió esse qō est forme ꝓprietas ⁊ effe/ctus nō stat in talibꝰ: sed fluit cōtinue ⁊ forma q̄ ineſt materie similiter. Qō āt fluit nō est vna forma: sed forma post formā: ⁊ semp habet pmixtū esse cū nō eē ⁊ potentiā cuz actu: ⁊ ideo cū oē nomen ꝓponatur ab vna aliq̄ forma dixerunt isti q res tales noīa rem eo/rū significantia habere nō possunt: ⁊ si habēt dixerūt illi q infinita significāt: eo q in q̄libet fieri sunt infini/ta facta: sicut oīdimꝰ in. vj. phicoꝝ: ⁊ ideo vlteriꝰ intu lerunt de quolibet simul affirmare ⁊ negare: ⁊ isti plu rimos auerterunt a studio phie naturalis: eo q despe/rauerunt de scientia naturaliuz: ⁊ ideo dicta istoꝝ Plato posterius veniens suscipit ita esse: ⁊ ideo Por phyrius dicit q descendentē a generalissimis vsq; ad specialissima iubet Plato quiescere: eo q esse indivi/dui indiuisibile sit ⁊ terminari ꝓpter sui esse trans/mutationē non possit: ⁊ ideo de ipso nō possit fieri dis ciplina: hec igit̄ ita suscepit Plato a Circilo ⁊ Eraclti

positionibus

positionib⁹:ab alia ãt parte secrete de macedonia do/
ctore suo ⁊ pcipue circa Stoycos in id circa moralia
tñ studente ⁊ negociãte ⁊ de phia nãli nõ se intromit
tẽte:licz de oib⁹ sciẽtijs plen⁹ extiterit in moralib⁹ ipse
Socrates q̃ siuit vle p q̃ diffinitio sit ⁊ q̃ est pricipiũ
artis ⁊ scie ⁊ ipse Socrates q̃rẽs vle prim⁹ fuit q̃ insti
tit ad sniaz veritatis ō dãda diffinitõe per vlia:in q̃ tñ
quid est ⁊ ꝓpter quid est diceret: ⁊ illũ etiã quo ad h̃
recepit Plato ꝓpter hmõi vlĩz inquisitionẽ q̃si etiaz
de alijs q̃ de moralib⁹ q̃ sunt phica h̃ idẽ sit euidens ⁊
nõ cõueniẽs sit h̃ alicui sensibiliũ esse q̃ illa sunt conti
nue defluẽtia. Impossibile nãq; esse dixit cõez rõnẽ
diffinitiuã ō aliquo sensibiliũ: eo q̃ sp trãsmutẽt. Sic
itaq; tali necessitate ꝓpulsus talia coiter diffinitia q̃d
⁊ ꝓpter quid dicẽtia appellauit existẽtiũ ydeas ⁊ spẽs
ydea enĩ grece latine est forma vel spẽs. Sẽsualia vo
pticularia dixit oia dici de noib⁹ suã naturã significan
tib⁹: sicut sor. dicit hõ: ⁊ brunell⁹ dicit asinus ꝓpterea
ãt ydee vocant inḡtũ cause sunt: sed spẽs inḡtũ sunt
forme ⁊ ꝑm ea inḡtũ sunt forme quid est cẽ rex signi
ficãtes: dixit enĩ q̃ a spẽb⁹ ydealib⁹ multa sunt ⁊ fiunt
de rõne vniuoco⁹: oia scz q̃ ad vnã cõem ydealẽ spẽz
hñt respectũ vnũ: ⁊ h̃ dicit fieri ꝑm pticipationẽ ydee
vni⁹ a multis. Plato enĩ mutauit nomẽ dictũ pitagor
cũ in participationẽ. Pitagorici nãq; dicunt q̃ exitia
phica sunt nũcro⁹ primo⁹ mathematico⁹ imutatio
in res phicas: sicẽ ꝑz p añdicta: ⁊ nõ posuerũt pticipati
onẽ scz potẽ totũ numer⁹ ꝑm cẽ imutari ⁊ fieri phicas
res ex quib⁹ sunt sensibilia: plato vo quia dixit ydeas
esse ppetuas dixit nõ imutari in phica scz pticipari: sicẽ
id quod est corruptibile ⁊ particulare pticipat incor/
ruptibile ⁊ vle. Nomẽ ḡ sue appellationẽ transmuta
uit pticipationẽ vocãs h̃ q̃ imutationẽ illi vocauerũt:
qz etiã illi nũeros primos dixerũt eẽ ppetuos ⁊ vles
virtute licz de vli sub rõne vlis nõ fecerũt aliquã cõ/
sideratione. In coi ãt tã Pitagorici q̃ Platonici di
miserũt ⁊ neglexerũt q̃rere si sit spẽs aliq̃ imutatio vl̃
participatio ⁊ si sit q̃ sit illa: sed tm̃ suppposuerũt hmõi
esse spẽs participatõnẽ siue imutationẽ q̃lẽ dixim⁹.
Plato enĩ dixit sementẽ oĩs nature facere deũ deor⁹:
⁊ tradere eũ dijs inferioribus ad perexequẽdũ in rebus
phicis. Doc ãt dicebat fieri p lumen cause prime sicut
dixim⁹ in opinione Parmenidis ⁊ h̃ lumen dixit esse
oĩs nature sementẽ: eo q̃ ꝑm suã virtutẽ efficit oẽ q̃d
sit. Lumen ãt illud hz se ad phica sicut forma artis ad
materiã: ⁊ sicut lux ad esse ⁊ subz color: et sicut for
matiua q̃ est in semine ad aliuz et pcipue hois se hz ad
figuras ⁊ spẽs mẽbror⁹: forma enim artis non induci/
tur in materiaz nisi applicet virtuti manuũ artificis et
virtuti securis et ꝑpendiculariuz et oiuz symetra⁹ et
oiuz instrumento⁹ p q̃ deducit a mẽte siue intellectu
practico artificis in materiã: ⁊ cia in q̃ ōducit ⁊ quor⁹
virtutib⁹ applicat determinãt ipsaz ⁊ informantur ex
ipsa: ⁊ p h̃ q̃dẽ q̃d determinãt eã ⁊ coaptãt eã pticula
ritate materie: ⁊ qz informant ex ipsa iõ agunt ad esse
q̃ est act⁹ ipsi⁹ soli⁹ ⁊ nõ alicui⁹ eor⁹ quib⁹ applicantur.
Dom⁹ enĩ nõ est act⁹ securis vel ꝑpendiculi formali/
ter loquẽdo: sed est act⁹ formalis forme artis domifi/
candi q̃ est in aia architecti. Similiter ãt lux se hz ad
colores: eo q̃ sicut dixim⁹ oiuz color⁹ lux est vna ⁊
simplex ꝓpositis applicata tñ superficiei clare in q̃ ꝑle
ne diffundi põt ꝓpter multũ perspicuũ terminatũ q̃ ẽ
in ea albedinẽ ꝓducit: applicata ãt sine diffusa in sup/
ficie vni⁹ de pspicuo terminato habente magis impedit
diffusio ⁊ erit pallor: ⁊ applicata ei in qua est pspicuũ
aqueũ ꝓducit virorẽ clariorẽ vel min⁹ clar⁹: ⁊ sic est ō
alijs ꝑm q̃ pspicuũ aqueũ est clari⁹ color⁹ generibus:
ita q̃ in oibus lux color⁹ exñs ypostasis determinat
⁊ ꝓpriũ generans hui⁹ vel illi⁹ efficit ⁊ in oib⁹ forma
ad quã color cõstituit nõ est nisi lucis vel luminis for/
ma: ꝓpter qõ etiã oib⁹ color motu⁹ visus est ꝑm actũ
siue lucidi effectũ siue formã lucidi q̃ lux vel lumẽ est
vt in. ij. de aia a nobis determinatũ est. Eodẽ mõ for/
matiua que est in semie primo in corde se ponẽs: vna
quidẽ est ꝑm subam ⁊ formã ⁊ subali operatione formã
suã que vite forma est coicans accipit spñ instrumen/
tũ p quẽ sicut sue virtutis vectorẽ cũcta distincte pro/
ducit: in se enĩ vna existens ⁊ p sp̃m applicata ⁊ influ/
xa spirituũ⁹ ⁊ humiditatiũ⁹ ⁊ caloribus ⁊ locis ⁊ cõple
xionib⁹ mẽbror⁹ ex vnoquoq; istor⁹ distincte ꝓducit
h̃ mẽbrũ q̃ est cerebrũ: vel h̃ q̃ est epar: vel h̃ quod
est ocul⁹: vel pes vel man⁹: qz tñ oia quib⁹ misceat sor/
mat vel cõtinet ad formã suã que est vite hois vel al/
teri⁹: ideo oĩs illa mẽbror⁹ diuersitas cõcorditer ẽ ad
vite operationẽ ⁊ figura ad op⁹ hois vel alterius a q̃
virt⁹ formatiua descẽdit in semẽ: ⁊ nisi cẽtyplũ sic oiuz
diuersitatẽ operantiũ cõtinens ⁊ informãs: tũc q̃ ꝓ/
ducit esset cofusuz: quia calor ignis vnũ ⁊ virtus celi
aliud ⁊ virt⁹ humiditatis aliud: ⁊ vnũq̃q; silr aliud ⁊
aliud ⁊ virt⁹ humiditatis aliud ꝓduceret: ꝓpter q̃ etiaz ex dicto Parmenidis
dicẽte q̃ primũ formas nõ distinguit ex secũdis q̃bus
adiũgit seq̃bat in toto nõ cẽ differẽtiã ptiũ ꝓpter quã
cãm illã dubitationẽ mouit Arist. in prio phicoꝝ vbi
tractat Parmenidis põnem: scz Plato melio⁹ ista decla
rãs dicit primũ miscere i cũ secundis: ⁊ iõ ptes q̃dãmo/
do idẽ cẽ cũ toto ⁊ q̃dãmodo cẽ diuersas: sicẽ in primo
nostror⁹ phicoꝝ determinauim⁹: sic igit Plo paterni
intellect⁹ lumẽ ei⁹ q̃ ẽ pater oiuz vna ⁊ simplex ẽ ydea
virute q̃dẽ ⁊ cãlitate vlis: ⁊ iõ in scipsa ꝑhabẽs virtualiter oẽs oiuz formas excellẽtiori cẽ q̃ sunt i scipis qñ
in intellectu paterno sunt lux ⁊ vita ipsi⁹ opatiui intel
lect⁹: ⁊ h̃ ydea ꝓcedens ex ipso cõiũgit luminib⁹ oiuz
motoꝝ orbiũ ⁊ motuũ totu⁹ orbis: ⁊ miscet cũ ipsis ⁊
ipsi desiderat eã sicẽ formãtẽ lumia sua ꝓpria: ⁊ motus
ꝓcessus ei⁹ est q̃ mixta lumini primi motoris sic deter
minata ꝓcedit in secũdũ: ⁊ ex illo determinata ꝓcedit
i tertiũ: ⁊ sic ꝓcedit in oẽs: oẽs informãs ⁊ ab oib⁹ ac
cipiẽs determinatõnẽ: ⁊ h̃ ẽ semẽtẽ primũ virtute mul
tiplicabilẽ deũ deor⁹ facere ⁊ dijs inferioribus tradere:
ipsisq; ꝓcipit vt exequãt eũ p infusionẽ ei⁹ in virtutez
celestiũ corpoꝝ p oẽz ꝓdi mẽsurã in oib⁹ luminariũ
applicationib⁹ ⁊ puentoib⁹ ⁊ radiationib⁹ trigonis ⁊
exagonis ⁊ tetragonis tã accedẽdo q̃ recedẽdo sup tis
⁊ vt vlr dicat in oib⁹ ꝓdi ptib⁹ ⁊ virtutib⁹ planes ⁊
applanes motuũ in circulo ꝑfectoꝝ: ⁊ tũc efficit plus
a plurib⁹ determinata: ⁊ plura informãs ⁊ sic infundit
elemẽtoꝝ virtutib⁹ ⁊ in illis simplr determinata infor
mat oia ⁊ infundit pticulari generãti ⁊ mãe pticulari
ter generãtis: ⁊ ex oib⁹ virtutib⁹ illi⁹ illa itez determi
nata ⁊ informãs est efficit tunc huic vel illi mãe con/
grua simplex in se q̃dẽ in cẽntia exñs sz oiuz quib⁹ de
terminat hns virtutes ⁊ sic ydeat id q̃ generat: ⁊ h̃
est deos semẽtẽ a deo deor⁹ acceptũ ad perexeq. Quia
ãt in tali infusiõe lumĩ primũ aliq̃n pl⁹ vincit lumẽ mo
toꝝ sup virtutes mãe corpec: ⁊ aliq̃n ecõuerso pl⁹ vin
cũt virtutes corpec ⁊ magis occũbit lumẽ intelligẽtie
⁊ paterni ⁊ primi intellect⁹. Sz in q̃ pl⁹ occũbit lumẽ
efficit corruptibile. In q̃ ãt vincit ⁊ irradiat nõ cõmi/
xtũ mãe primũ lumẽ manet incorruptibile sz aliquid
imixtũ mãe: ⁊ ꝑm aliq̃d non cõmixtũ: iõ ꝓceptũ dei

deoꝝ est vt id q̄ ex ꝓductis sibi sile vidcrēt a se sume rēt ad fedes ydereas: ⁊ quod sibi dissile cernerēt di/ mitterēt corpori materie ⁊ trāscorporationi subiacere Ex oib⁹ igit̄ inductis pz q̄liter vna oib⁹ ydea vlis est cā virtute oia hñs ⁊ phabēs ⁊ cōtinens ad vnuz: ⁊ h multiplicat ex respectu ad ideata nō in se sz qz multo rū est: ⁊ pz q̄liter ex mēte diuina ꝓcedit in corꝑa: ⁊ h est in oib⁹ Platonis intētio: ⁊ iste sunt vles ydee si/ ue spēs q̄ sunt añ res ⁊ sunt multe ⁊ vna: origine enim vna ⁊ formāte vice. Multe ät ex determinātib⁹ sic vl aliter ⁊ luce pria occūbēte pl⁹ vel min⁹: cā ät positōis est que dicta est a nobis in principio capti.

Cap. xiij. q̄liter Plato posuit mathematica ⁊ princi piū materiale ⁊ formale: ⁊ in q̄ cōueniebat cū Picta/ gozicis ⁊ in quo differebat ab eis.

a Mpli⁹ ät ꝑter sensibilia ⁊ ydeas Plo posu it mathematica corꝑa q̄ fm eē sunt infra res sensibiles ⁊ differūt tā ab ydeis q̄ꝑ a sensibili bus: a sensibilib⁹ quidē qz fm rōnez sempiterna sunt ⁊ imobilia: a spēbus vo differūt qz fm q̄dā in multitudi ne exñtia sicut sensibilia cuz spēs sint eedē. Eadē enim spēs est vna: ⁊ eadē vni⁹ multitudinis vniuoce ⁊ vni⁹ ⁊ eiusdē fm formā ⁊ speciē. Mathematica ät sunt in multis vni⁹ rōnis: sicut oia circul⁹ ⁊ eē q̄dratū est vni⁹ rōnis in quocūq; sit eo q̄ abstrahit a mā sensibili: vñ etiā q̄nq; regularia corꝑa q̄ invltimo Euclid. ꝓbāt adaptabat quinq; corꝑib⁹ simplicib⁹: h ät nō conue nit spēbus: qz ydee fm diuersitatē rez sunt diuerse fm rōnē: sensibilia ät cōcipiūt māz determinatā. Causa ät hui⁹ positiōis erat q̄ v. debat mobile corꝑ⁹ inq̄ tū est mobile ꝑrelinquere añ se corꝑ⁹: ⁊ iō illud putabat esse principiū corꝑis mobilis. Corꝑ⁹ ät o: putabat cōstitui ex principijs quantitatis: ⁊ iō corꝑoꝝ natura/ liū ex q̄ cū diuersitate causabat diuersitatē: ⁊ h q̄dē nō est vez sicut ꝑ añcedētia satis est manifestū. Qm̄ ät spēs ydeales sunt cause oib⁹ alijs q̄ sunt p naturaz fm Platonē putabat Plato q̄ elemēta specieꝝ ydealiuz oiuz existētiū essent elementa. Posuit igit̄ q̄ cā mālis oiuz sit magnū ⁊ paruū principia rez: sed illud q̄ est cā formalis vt suba vnū ē q̄ ē ydea ꝓia. dixit eni ex illis q̄ sint magnū ⁊ paruū fieri ⁊ eē spēs ⁊ nūeros re rū fm ꝓticipationē vni⁹ ydee prime: ⁊ illud vnū ydea le principiū dixit eē rez subaz ⁊ nullū aliud enūm dixit eē vnū nisi illud vnū q̄m illud vnū est q̄ vnit etiā si in multitudine q̄dā sit: sicut pz ex sup⁹ inductis: ⁊ illud vnū dixit fieri nūeꝝ ex coīcatōe primi cū secundis: ⁊ hūc nūeꝝ dicit eē formas ⁊ spēs rez oiuz Magnū autem dixit cōponi ex paruis infinitum ⁊ magnū qui/ dē esse subiectū: sed elementū magni dixit esse multa vel infinita parua. In his autem positionib⁹ fere pla/ to dicit vt Pitagorici dixerunt. Nō eniz differt q̄ ille dixit nūeros mathematicos esse principia: Plato autē ponit principiuz esse numeꝝ ydealē. In h igit̄ q̄ dicit q̄ nūeri sunt cā subē siue forme cunctis existentibus. Simplr dicit vt Pitagorici: p infinito vo q̄ q̄si vnuz materiale principiū ponit Plato: illi fecerūt principiū materiale dualitatē: ⁊ infinitū illud qō est materia di/ xit Plato cōstituturz ex magno ⁊ paruo: ⁊ h est ꝓpria positio ei⁹ in q̄ differt a Pitagoricis. Ampli⁹ Plato quidē ponit nūeros ydeales esse ꝑter sensibilia: eo q̄ fm principia siue essentie nō dep̄dent ab illis: sic̄ nul/ lū superi⁹ fm principia essentialia dependet ab inferio ri: pitagorici vo numeros quos dicebāt esse principia dixerūt res ipsas esse fm formā ⁊ nō habere essentiā extra res ipsas: ⁊ ad h Pitagorici nō ponunt mathe/ matica inter res ⁊ numeros sicut Plato ponit mathe matica esse inter spēs ⁊ res sensibiles. Quod autē plato posuit vnū ⁊ nūeros eē ꝑter res ipas q̄ sūt in nā ⁊ nō dixit vnū ⁊ numeꝝ eē res ipsas sicut pytagorici dixerūt ⁊ q̄ vlr introduxit ydeas appet ꝑscrutatio de rōnib⁹ diffinitiuis sicut dixim⁹ in añ habuis qz cū vide ret q̄ nō ꝙuenit scire nisi ꝑ demōstrationē ⁊ demōstra tionis mediū est diffinitio inuestigabat diffinitionez ⁊ videbēs q̄ in sensibilib⁹ nihil est simtū ⁊ manēs q̄ sit rō oium q̄ sūt diffinitētia extra res sensibiles: ⁊ sic intro/ ducit ydeas: ⁊ ideo fuit qz ꝓiores phi nō hēbāt artez resolutoziā docentē demonstrare q̄ docet inuenire rei diffinitionē in ea ꝑte logice q̄ posterioza analetica vo catur. Isti autē plonici fecerūt in positione sua dualita tem verā aliā principij: qz dixerūt eā eē māz sicut iam añ dixim⁹: ⁊ h iō qz sicut oēs numeri ꝑter primos que principia sūt numeroꝝ generant ex dualitate ita oia ge nerant ex magno ⁊ puo: primi aūt numeri sunt vnitas ⁊ binarius qz vnitas est principiū numeri ⁊ binari⁹ est principiū pluralitatis. Generant ät ex dualitate ma gni ⁊ parui sine materia ⁊ specieb⁹ sicut ꝓcedant ex quodā crymagrio siue sigillo: qz sicut sigillū est ꝑter cām quā imprimit ⁊ nō dat ei esse suū sz tm̄ formā si/ ne materia. Ita sigillant ipse ydee materiā sensibilem ⁊ nihil dant ei de esse ꝑpetui sed tm̄ formā: h autē ita nō est sed potius ecōuerso: qz nō rōnabile sic ꝓtingere hui⁹ ät in sequētib⁹ huius scie est manifestuz. Sed qz nunc intendimus h q̄ platonici ex materia magno ⁊ paruo diuisa multa faciunt siue fieri dicunt sz ipse spe/ cies nō generāt nisi sigillādo semel q̄tuz ad vnitatē si gillātis: videt eni in nā rez q̄ ex vna mā fit vna men/ sura q̄titatis ex q̄ sit res vna sed ille q̄ inducit spēs in res sensibiles sicut formator ⁊ sigillator vn⁹ ⁊ idē exi/ stēs in spē ⁊ forma sepat⁹ multas facit spēs ꝓticulares in reb⁹ sensibilib⁹ ⁊ h hz fm aliquā silitudinē masculi ad feminā: femina eni iplet impregnata ab vno motu masculi seminis in eam. Masculus ät sepat⁹ a femina multas iplet: ⁊ sic dixerūt sepatū inductoꝝ formē si/ gillare multas mās ⁊ forme tales sunt multe silitudi/ nes ⁊ imitatiōes principioꝝ q̄ dixerūt eē principia exi stētiū. Isto igit̄ q̄ dict⁹ est mō plato determinauit de principijs q̄ nūc q̄rim⁹. Pala ät est ex hijs q̄ dixi/ mus qz nō est vsus nisi solū duab⁹ cāis. s. ipsa q̄ q̄dē sine forma ⁊ illa q̄ est materia. Spēs eni sūt cāe ei⁹ q̄ q̄d est oib⁹ formas ꝓticipātib⁹ spēb⁹ vo dixit cām eē vnū paruū oia alia formās. Utit ät ⁊ illa q̄ est ma/ teria subiecta de q̄ spēs dicit. Spēs ät sigillare hñt in sensibilib⁹ sz vnū primū formās hz eē in spēb⁹ materia vo subiecta q̄ vtit pl⁹ est illa dualitas q̄ est magnuz ⁊ paruū sicut dixim⁹. Amplius ad h bene ⁊ male in moꝝib⁹ dedit cām elemētis hmōi ydealib⁹ ita q̄ singu lis dedit singulā cām. Elemētū. n. bōi est cā bonoꝝ ⁊ elementū mali cā malorꝝ: ⁊ ista elementa sunt ydee boni ⁊ mali: quod tm̄ nō oportuit q̄ existēte q̄dā causa boni nō oportuit esse cām formalem mali ⁊ q̄ malum est priuatio boni ⁊ forma non habet: ⁊ ideo elementa rez magis ⁊ melius dicimus inuestigasse quosdā pri/ moꝝ philosophoꝝ ante platonem sicut empe. ⁊ ana/ xa. eo q̄ illi ꝓpria rerū naturaliū principia posuerūt Plato autē extra naturalia principia q̄ sunt rerum na turaliū. Dec igit̄ dicta sunt de opinione platonis.

Capitulum. xiiij. q̄ non est addere quintam causam ꝓmemoratis quattuoz causis ex omnibus dictis in/ tentionibus philosophoꝝ.

b Reuiter igitur ⁊ sūmatim siue particulariter ꝓtr̄asiuim⁹

ptrāsluim⁹ determinādo q̄ phi⁹ quō siue quib⁹ rōnib⁹ dixerūt de principijs siue causis rer⁹ exīt⁹ū ⁊ de ipsa veritate rer⁹ q̄ ē rer⁹ quidditas ex simplicib⁹ ⁊ primis sube subiecte principijs cōstituta. Oia enī alior⁹ dicta redeūt aut ad opinionē Epicuri q̄ ponit corpora aut ad opionē Stoyci qui mathematica ponit principia: aut ad opinionē Platonis qui consentit in aliquo cum vtrisq;. Ex omnibus autez inductis licz irratiōnabiliter dicta sunt h̄ tñ ab eis hēm⁹: qr oiuz loquentiū de principio ⁊ cā null⁹ dixit aliq̄ō nouuz gen⁹ cause q̄ō p̄ter ōttuor gña causar⁹ q̄ a nobis in scdo phic. sūt diffinita q̄si dntū gen⁹ cē addē intēderit. Sz oēs phi siue de nā sola loquētes siue de ipsa vitate prima existētiū loquant obscure q̄dē q̄tū potuerāt videt in positiōib⁹ suis appropinq̄re illis cār⁹ generib⁹ ⁊ nullū genus cāe nouū addē. Illi nāq; phi qui solū māz principiū oiuz cē dicūt siue ponāt materiā cē vnū aliq̄d siue plura ⁊ siue ponāt cē corpus siue incorpeā sic plo qui dixit mām cē duo magnū. s. ⁊ puū. Mathematici āt oēs q̄ ponūt cāz materialē cē dicūt. Silr ⁊ Stoyci qui dixerūt infinitū esse silū ptiū cōmixtū principiū. Et silr empe. q̄ ignē ⁊ terrā ⁊ aquā dixit eē principiuz māle. Anaxa. n. mālē cāz dixit finitatiōnē mixtionis similiū ptiū sic p̄z p̄ determinata i añabitis. Oēs. n. isti sūt tāgētes cāz quā vocam⁹ materialē. Amplⁱ āt q̄cūq; dñt aut ignē solū aut aerē solū aut aquā solā aut corp⁹ mediū q̄ō sit igne spissⁱ ⁊ aere subtilⁱ. Oēs enī isti tale corp⁹ quale posuerūt dixerūt esse materiā. Oēs igit isti nō tetigerunt nisi solā materiā nihil ex q̄ fierēt res nouū q̄ō nō rōnē materie habeat adicientes. Alīq̄ āt p̄hor⁹ locuti sunt de cā q̄ vnū est principiū motus siue mouēte: sicut illi qui dixerūt amorē ⁊ odiū siue litē ⁊ amicitiā q̄ idē est esse cās. Silr aūt ⁊ illi qui dixerūt esse cām aliquid ex cuiuslibet q̄ enumerauim⁹ dixerūt esse aliquid mouēs sicut calidū vel frigidū vl aliquid hmōi Null⁹ enī hor⁹ in h̄ genere causalitatis inuenit aliq̄d q̄ō haberet rōnem causalitatis nouez q̄ oēs in rōne mouētis dixerūt esse q̄ posuerūt. Sz null⁹ antiquor⁹ plane ⁊ manifeste dixit cām formalez q̄ quid erat esse rer⁹ ⁊ suba: eo q̄ esse ⁊ quidditatez ⁊ rōnē dat hīs q̄ sunt. Maxume tñ hanc dederūt causam illi qui spēs esse posuerūt sicut Platonici ⁊ illi q̄ ponūt rōnē diffinitiuā esse in spēb⁹ ⁊ nō in sensibilib⁹ cōtinue trāsmutabilib⁹. Isti enī nō ponunt spēs esse vt materiā sensibilib⁹ neq; etiā ea q̄ sūt in specieb⁹ prima principia: sicut vnū prime cause ⁊ luminū nūeri de q̄bus dixim⁹ supza. Ponūt esse materiā sensibilibus neq; suscipiūt spēs sicut ea a quib⁹ ꝓueniat principiuz mot⁹ sicut a mouēte ⁊ efficiēte. Dicūt enī q̄ species magis sunt cā imobilitatis ⁊ sunt in quiete q̄ sint causa mot⁹ vel mouētis sed pot⁹ dicūt q̄ spēs pstant singulis siue singularib⁹ alior⁹ oiuz a spēb⁹ quid erat esse ꝓpter h̄ q̄ imobiles sunt ⁊ quiescētes. Spēb⁹ āt vnū q̄ est ydea cause prime pstat eē: illā vo cāz q̄ ē cā act⁹ siue pfectōis ⁊ trāsmutatōis oīs rei ⁊ cā mot⁹ h̄ est pp q̄ est id q̄ō est: ⁊ vocat cā finalis mō q̄dā dicūt sz isto mō nō dicūt q̄vere est fm rōnē cālitatis finis: qr eā nō dicūt ꝓput ē finis intētōis mouētis ⁊ finis mot⁹ ꝓput de sideriū māe ē in ea: sz balbutiēdo dicūt eā ꝓput inclinat aliq̄ mō efficiētē: ⁊ h̄ ipsuz nō determinat. Quidā enī ponētes intellectū agētē cui⁹ facē est ꝓpter aliq̄d: ⁊ ponūt res amorē intellect⁹: vt bonū q̄dā dicunt esse istas cās sic h̄ esse bonū a q̄ inuidia est lōge relegata: ⁊ h̄ qr bonū est ex amore causante res q̄s facit: sed h̄ vo intellectū vt bonū ponētes nō ponūt h̄ sic ꝓpter quid cām: qr sz sit cā ꝓpter quā sic finē sic illud q̄ō ē exīs aut ꝓpter quā sit factū id q̄ō sit in nūero exīt⁹ū: sz poti⁹ ponūt eas esse cās sic ab hīs: sicut mot⁹ cor⁹ q̄ tiūt ⁊ cē cor⁹ qui sunt: finis enī est q̄ i termino mot⁹ includit id q̄ō sit: ⁊ tunc vltra id nō mouet efficiēs: ⁊ h̄ mō amor intellect⁹ nō est cā sz poti⁹ mouēs: sic iā dictū est Silr āt ⁊ illi qui dicūt q̄ oia ista sunt vnū aut ens principiū sic Xenofontes ⁊ Parmenides dicūt cām talez esse q̄ est nā sube: ⁊ ei⁹ q̄ō quid est: sz nō dicunt h̄ q̄ō est esse hui⁹ cā: nec dicūt hui⁹ cā fieri q̄ō sit sicut cā finis: igit accidit eis mō quodā dicere id q̄ō est cā: sicut bonū rei ⁊ finis. Dicūt enī fm accīs obscure fm q̄ est dispositio efficiētis ad mouēdū ⁊ simplr nō dicunt ⁊ h̄ est fm accīs dicere rō simplr: h̄ enī accidit fini q̄ inclinatio sit efficiētis: subaliter āt ē terminus intētōis ⁊ mot⁹. Quia igit sic ab istis diffinitū ē de causis ⁊ de terminatū est quot ⁊ q̄ sunt fm istos dicim⁹ q̄ oēs iducti phi vident testimoniū phibere in nūero supius dictar⁹ causar⁹ p h̄ q̄ aliquā dnte cālitatis cām addē nō valēt. Amplⁱ āt ex inductis phor⁹ inq̄sitionib⁹ palā est qr inquirēda sunt principia vel in mō sic dicto p rōnē oiuz causar⁹ aut fm aliū modū quarūdā dictar⁹ causar⁹. Quo āt mō vero vel falso quilibet inductor⁹ phor⁹ dixit: ⁊ quō p rōnes ꝓbauit dictū suū: ⁊ quō se hīt q̄ones qui cōtingūt ō principijs entis post h̄ dicendū ceps de hīs pcurram⁹ vidētes vtr⁹ vera sunt q̄ dixerunt ⁊ vtr⁹ valētes rōnes cor⁹.

Tractat⁹ quint⁹ de ꝺdictiōe opinionū inductar⁹ de principijs. Cap. j. de ꝺdictiōe Epicureor⁹ qui ponebāt corpor⁹ materiā cē oiuz vnū corp⁹ dicentes ea esse

Incipiētes igit ab hinc ad ꝺdicendū hīs q̄ inducta sūt dicim⁹ q̄ quicūq; oē q̄ō est ponūt esse vnā quādā nāz q̄ est ma oiuz: ⁊ hanc dicunt eē corpoream h̄ est mēsurā quātitatis habētē facile palā est qr multipliciter delinquūt: diminute enī loquūt de principijs ⁊ rōnes nō ꝓbantes inducunt. Diminute āt ⁊ insufficienter loquētes primo insufficiēs ponūt principiū māle corporea enim materiā ponētes nō ponūt nisi materiā corpor⁹ ⁊ nō ponūt māz incorporeor⁹: cū tñ sint ⁊ exīstāt incorporea sicut suba fm q̄ō suba ⁊ ens fm q̄ ens ⁊ oia diuina: h̄ enim sunt añ corporeā mensurā ⁊ sunt in eis potētia ⁊ act⁹ ⁊ mā ⁊ subalis forma vt sepi⁹ in ꝓbatis determinatū est. Amplⁱ āt diminute loquūt de principijs generabiliū ⁊ corruptibiliū: qr cū conent phice tractare de oīb⁹ corporib⁹ abstulerūt motū qui est mouēs ⁊ efficiēs in mā generabiliū ⁊ corruptibiliū. Cū tñ sine cā mouēte mā nequaq̄ moueat ad generationē ⁊ corruptionē Amplⁱ āt diminuti sunt ⁊ insufficiētes qr cū ponāt tñ materiā cōuenit eis q̄ suba ⁊ q̄ō q̄d est nullⁱ entis ponūt cē cām q̄ō ē valde incōueniēs. Adhuc āt rōnes quib⁹ vtunt ponendo h̄ vel illud corp⁹ mām sunt valde vane ⁊ debiles: q̄ enī modo faciunt q̄libet simpliciū corpor⁹ p se solū oiuz esse materiale principiū: aut quō p rōnē faciunt q̄cūq; p se solā esse materiā oiuz ꝑter terrā cū speculent in entib⁹ generationez ⁊ ad inuicē factā. Dico āt q̄ ponūt corporeā oium esse materiā aut ignē: aut aquā: aut terrā: aut aerē vel plura hor⁹ sil: vel oia: aut aliud aliquid tale corporeū quedā enī hor⁹ vt dicunt fiunt ex ad inuicē cōcretōne siue inspissatōe: vt densa ex raris: quedā āt distentōne sicut rara ex densis: hor⁹ autē quod materiale principiū esse dicūt plurumū differt fm eos in ꝓius esse vel

posteri⁹ esse eo q̄ ipsi supponebāt eē id est h̄ elm q̄ ē
primū in cōpositōe ⁊ posteri⁹ in resolutōe. ⁊ in h̄ pue
niūt oēs. Quidā āt dixerūt q̄ spissuz cōponit ex mul
tis raris subtilib⁹ ⁊ resolut in ea vltimo ⁊ ūlti oēs opi
nabant illud nūc maxime esse elementū inter oia ex q̄
fit cōcretione ⁊ inspissatōe aliquid sicut primū cōpost
tū: tale vō est q̄ minutissime est partis ⁊ subtilissimū ē
corpor: vnde quicūq; ignē ponūt esse principiū māle
oiuz dicūt h̄ maxime confitēdo hāc quā dixim⁹ rōnē.
Similiter aūt ⁊ quicūq; cōsitent qōlibet alior corpo
rū esse elemētale subtile. s. in partib⁹ p̄ dicta rone dicūt
qō dicunt. Null⁹ enī posterior phor vnū solū corp⁹
materiā oiuz esse dicentiū dignat⁹ est terrā esse elemē
tū persuasus preinducta rōne: ⁊ ideo ꝓpter magnitu
dinē ⁊ grossitiē parcialitatis terre dixerūt eā non esse
elemētū: quodlibet āt alior triū elemētor iudicēq̄ē
dā phm accepit qui ipsuz posuit corpor esse materiā:
hūj nāq; phi dixerunt ignē materiā esse. Alij vō dixe
rūt materiā esse aquā. Alij vō aerē h̄ elementū esse di
cūt. Qui enī preinducte cōsenserūt rōni duabus di
sturbabant rōnib⁹ quar⁹ vna fuit q̄ in circulari genera
tōe elemētor ad inuicē videbant aliq̄d esse oportere
subm mutatiōis saluatū: h̄ āt nullū esse elementor: ⁊
iō cōsentientes superius inducte rōni dixerūt illud esse
igne spissi⁹ ⁊ acre subtili⁹. Cā āt ꝛre dicebāt igne spis
si⁹ fuit: q⁹ videbāt materiā corporeā ampli⁹ extendi ⁊
rarificari nō posse quātū extendit in igne ⁊ cū h̄ ignis
nō sit: dixerūt ipsuz min⁹ rar esse q̄ ignē. Aere āt sub
tili⁹ dicebāt ꝓpter supi⁹ dictā rōnē: q⁹ scz subtile ex q̄
fit spissuz resoluit vltimū. Secūda rō fuit: q⁹ vide
bāt subtile spūale nō esse incorporabile: ⁊ ideo cū ex
elemēto corporea fiant: dicebāt elementū esse subtile
qō incorporabile est ⁊ h̄ aqua: q⁹ humidū aque est eo
qō est penetratiuū partiū ⁊ partis partiū. Sic igitur ⁊
hūjs de causis singuluz elemētor iudicē accepit p̄ter
terrā quā null⁹ antiquor ponit ꝓpter h̄ q̄ cōfessuz cē
opinati sunt spissuz componi ex raris: sicut magnū ex
paruis: spissuz enī dicebāt quoddā magnū cē. Sed
cum rō elemēti sit quod est primū generatione in sim
pliciū generatōe ⁊ qō est in cōpositōe primū ⁊ resolu
tiōe vltimū sicut cōfitebant. Quare nō dicūt etiam
terrā elemētū oiuz esse corpor: sicut multi horuz esse
dixerūt. Multi nāq; dicūt q̄ oia sunt terra: q⁹ cū non
dicāt esse formā aliquā materiā dixerūt esse oia ⁊ ac
cidentibus diuersificatā ⁊ situ partiū fieri h̄ vel illud.
Dicit enī Esiodus poeta q̄ ⁊ Homer⁹ dict⁹ est terram
primū fieri inter corpora simplicia ⁊ eā natare lato pe
ctore super aquā. Sic enī vt recitat Esiod⁹ cōuenit
esse antiquā ⁊ publicā siue vulgarē esse susceptionem
quā oēs susceperūt. Rō aūt antiqtatis est duplex: vna
quidē q̄n loc⁹ generatiōis circa centrū est: ⁊ ibi ē lo
cus primus terre: ⁊ iō in principio ꝓducit vt mater ⁊ ma
teria alior. Alia āt rō est q̄ elemēta oia cōposita sunt
maxime ex terra ⁊ in ipsaz maxime resoluunt. Iste
igit sūt due secte phor sic de mā corpor loq̄ntiū fm
igit istor primā sectam: nec bñ dicit si q̄s hor simpli
ciū corpor aliqō p̄ter ignē q̄ est subtilissim⁹ corpoz
spē ⁊ fm eosdē neq; recte neq; bñ dicit q̄ ponit q̄ ele
mentū omniū est corp⁹ qō est igne grossi⁹ ⁊ aere subti
li⁹: q⁹ nihil hor est subtilissimū corpor: ⁊ iō fz dicta
eor nō est principiū. Si vō sicut posterior dixit se
cta q̄ est generatōe posteri⁹ h̄ est remoti⁹ a generatiōe
est prima nā pri⁹ in oib⁹ ⁊ q̄ est densatū ⁊ cōcretuz est
posteri⁹ siue longinqui⁹ in generatōe tūc accidit cōtra
riū dicto primor: aqua enī fm h̄ erit prior acre: ⁊ ter
ra prior aqua: ⁊ sic terra est elementū primū ex q̄ cun
cta alia p̄ resolutionē generant ⁊ q̄ pstant materiā ge
neratis. Ista igit sunt dicta de opinionibus eor qui
vnā causaz materialē qualē dixim⁹ inter simplicia cor
pora posuerunt.

Cap. ij de ꝺictōe Empedoclis plura materialia po
nētis ⁊ de ꝺictiōe ei⁹ qō dicit de mouēte principio.

i Dē q̄q; sequit ad dictū ei⁹ q̄ plura simpliciū
corpora māz oiuz posuit sicut dictū ē empe.
qui posuit ātuor corpora simplicia esse oiuz
māz: hinc āt Empe. contingūt quedā incōuenientia q̄
sunt eadē cū hūjs q̄ cōtingūt prehabitis: q̄ vnū corp⁹
ponunt eē numer: quedā etiā ꝓpria incōuemētia hūjs
accidere necesse est ⁊ illa quidē q̄ illis ⁊ isti cōtingunt
sunt incōueniēter dixisse de principijs: sicut ⁊ illi pro
pter insufficientiā materie ⁊ efficiētis ⁊ forme: ꝓpriū
aūt incōueniēs est q̄ accipit Empe. q⁹ nos cernim⁹ ele
menta eē generata ex admixtē nō saluata vna elemēti
forma in subo generatiōis q̄si nō sp in subo transmuta
tionis igne ⁊ terra eodē fm formā corpore ꝑmanente
in tota trāsmutatiōe ignis ⁊ terra ⁊ alia hmōi nō exi
stent prima mā generatiōis: de hūjs āt ⁊ hmōi satis in
phīcis nostris est dictū versus finez primi libri vbi de
principijs determinatū est. Siliter Empeō. nec recte
nec oino irrōnabiliter putand⁹ est dixisse de causis eo
rū q̄ mouēt vtrū vnū vel plura sint mouentia. Qō
enī mouentē cām posuit rōnale fuit: ⁊ h̄ fuit ipsa veri
tate coact⁹ sicut in añhabitis dictū est. Qō aūt litē po
nit ⁊ amicitiā q̄ sunt fm prima mouētia ⁊ nō determi
nant subm actionis ⁊ passionis eor nō rectū fuit. Ad
huc āt sic dicentib⁹ sicut dicit Emped. necesse est q̄ ex
toto alteratio auferat. Lis enī ⁊ amicitia nō faciunt
nisi cōgregationē ⁊ segregationē ⁊ nō alterationē in
cōgregatis ⁊ segregatis. Siliter ex calido nō exit frigi
dū nec ecōuerso ex frigido calidū fz dicta Empedo.
Ipse enī ponit q̄d ista patiē cōtraria quasi mā ⁊ subm:
nec dicit q̄ est vna nā sicut subm manēs in tota trāsmu
tatione q̄ facta est ignis qn̄ fit ignis ex aq̄ ⁊ q̄ facta aq̄
qn̄ fit aq̄ ex igne. Nō enī ponit nisi agētia litē ⁊ amici
tiā ⁊ nō dat eis māz subiectā sz tm̄ ꝓgregatōe ⁊ segre
gatōe sine mā subiecta q̄ vna est sub vtroq; ꝺictor: ⁊
sic pz q̄ insufficiēter locut⁹ ē de principio mouēte adhuc
āt ponere duo eq̄ primo mouētia est penitus inconue
niēs. Necesse est enim q̄ ois multitudo mouētiū ⁊
motuum reducat⁹ ad primū motuz ⁊ ad mouēs primū
sic̄ in. viij. phīc. oñdim⁹. Adhuc āt qn̄ si dem⁹ litē mo
uē ⁊ amicitiā q̄d mouebit litē, aliqn̄ vt moueat post⁹
aūt nō moueat empe. nō determinaūt ⁊ eadem rō est
de amicitia: ⁊ sic añ h̄ duo mouentia necesse est aliud
mouens ponē: ⁊ hūjs sil'ia sequunt incōuenientia.

Cap'm. iij. de ꝺictione ad positionez Anaxagore.

Iq̄s āt suscipe voluerit Anaxagorā dicentē
e duo eē elementa siue principia quor vnū est
ꝓprie principiū ⁊ alter elemētū oz q̄ suscipiat eū fm antiquor positionē q̄tū ipse Anax. nō ar
ticul auit: dico āt articulare ad itellectū ⁊ intētionē ex
primere ⁊ pferre. Secut⁹ est enī iste Anax. q̄sdā anti
q̄s dicētes eā eē necessariā Est āt illa quā dixim⁹ in
phīcis q. s. ex nihilo nihil fit: ⁊ cū nō albū nihil suppo
natur eē de nā albi albū nō fiet ex nō albo ⁊ eadē rō ē
de oīb⁹ alijs: ⁊ hōgenea āt fiūt ex cōpositione hōge
neor. Oia igit hōgenea sūt elemēta prima. Cū aūt
multa ⁊ infinita sūt ⁊ distincta sicut facta ⁊ existentia
oz q̄ ex aliq̄ fiāt in q̄ actu sint oia sed lateāt: ⁊ iō oz q̄
primū elemētū sit mixtū ex oīb⁹ hōgeneis i quo actu
sint fz

sint sed lateāt:hanc ꝯ rationē ab antiquis latentiā soꝛ/
marū ponētibꝫ suscepit Anaxa. ⁊ nō articulauit eā vt
per intellectū vident qđ esset dictū oīa esse pmixta:⁊
ad vnā actū mixti redacta. Est enim mixtū sicut in pri
mo ꝓtarmenias determinauimꝫ miscibiliū alteratoꝛuꝫ
vnio ad inuicē:⁊ h mō nō articulauit Anaxa.p intelle
ctū ꝓbando q̄ miscibilia essent:⁊ que nō:⁊ q̄ esset nā
mixti ⁊ mixtionis:ſz simplr accepit h ab antiquis ac si
esset ex necessitate sicut dixerūt:accepit igit ipsuꝫ illo
dicto tamē absurdo existēte ꝙ ſez ſm principiū alicui
vni fiunt pmixta. Sequunt enim ex h tria incōuenien
tia quoꝝ vnū est qō accidit per ſillogiſmuꝫ ea ante ea
oportere ꝓexistere impmixta:q̄ cūꝫ enim miscent ad
inuicē ꝓius alterari necesse est ab inuicē. Nō enīꝫ alte
rantur ab inuicē nisi que ſepata sunt. Igit non miscent
ad inuicē nisi q̄ sunt ſepatim distincta. Scōm aūt incō/
ueniens est:qz nō est quodlibet aptū ſm naturā permi
sceri cuilibet. Dicere igit oīa pmisceri ad inuicē est
absurdū. Nō enim miscent ad inuicem nisi quoꝝ vna
est mā ⁊ excellētie q̄litatū actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ frangi/
biles ⁊ remissibiles ab inuicē:adhuc aūt tertiū incon/
ueniens est:qz ſm h dictū passiones ⁊ accidētia alia se
parant a subſtātijs:qz ꝑ eandē rōnē sunt mixta accidē/
tia ꝑ quā alia mixta dicunt esse:qz albū nō fit formalr
ex nō albo:nec albedo ex nō albedine. Igit accidētia
oīa mixta sunt ⁊ latēt actu existētia in mixto sed eoꝝ
est pmixtio ⁊ ſepatio:igit accidētia sūt ſepabilia a sub
ſtantijs:⁊ sic accidētia sunt subſtātie:ꝑz igit ꝙ ratio su
scepta nō fuit articulata. Si quis tñ exequat articu/
lans ea que intēdit dicere Anaxa.apparebit multo mi
rabilius.d.qz inueniet ꝺdicere ſibīpſi. Qm̄ nāq; in
illo mixto nihil penitꝰ erit discretū:qz discretū non est
mixtū:ꝑz qz nihil erit vez dicere de ſuba illa pmixta
nisi ꝙ pmixta est:ſed nihil oīno poterit ꝓ dicari vere
de ea. Dico aūt ꝙ neq; albū neq; nigrū aut ceruleū
aut colorē poterit aliq̄s ꝓdicare de ea:ſz potius nō co
lorata erit. Si enim colorata esset ex necessitate habe
ret aliq̄d colorꝝ ſupradictoꝝ extremoꝝ vel medioꝝ.
Sumlr aut ꝑ eādē rōnē erit etiā ſine humoribꝫ: eadē
quoq; rōne nō erit illa ſuba mixta aliqō homogeneo/
rū:nō pōt enim esse aliqō q̄le vel q̄tū nec aliqō alioꝝ
homogeneoꝝ. Si enīꝫ aliqō taliū ineſſet ei oporteret
ꝙ ineſſet ei in ꝑte aliq̄ dictaꝝ entis ſpeciemꝫ:h autē est
impossibile ꝙ aliquod horꝝ actu ꝓdicet de ipso:ideo
ꝙ h oīa ponunt esse pmixta. Si enim ꝓdicant actu
de mixto:tūc iā sūt discreta ſm actū:⁊ h est ꝺ ypothe
ſim:qz dicit oīa esse pmixta ꝓter intellectū:hūc enīꝫ
ſolū dicit impmixtū ⁊ purū:ꝑz igit ꝙ mirabilia dicit
⁊ qō ꝺdicit ſibīpſi. Ex hijs aūt eisdē dictis accidit
hijs qui ſequunt Anaxa.dicere duo principia que po
nit vnū quidē quod est agens oīa intellectꝰ:h enim di
cit esse principiū ſimplex ⁊ impmixtū. Alterꝝ autē
ꝙ ſm Anaxa.⁊ ſm veritatē oēs ponimꝰ velut indeter
minate anteq̄ determinet ⁊ quadaꝫ ſpecie participet.
Sed Anaxa.dicit h indeterminatū ex mixtura ⁊ latē
tia. Materia aūt dicit indeterminata ex priuatione
⁊ potētia cuius ipſa est ſubm. Anaxa.igit nec plane
nec recte dixit de principijs:maxime qz intellectū po/
nit aliq̄n mouere aliq̄n nō:⁊ tūc oportet ꝙ intellectus
habeat aliū ante ſe motoꝛē ſui sicut in.viij.phi.oſtēdi/
mus:⁊ qz dixit mixtū interponens ipſum sicut oſten/
ſum est h. Dicit tamē velut aliq̄d dicto eoꝝ qui po/
ſterius dixerūt de principijs ⁊ ꝓpinquū hꝫ q̄ nūc ma/
gis apparēt:qz etiā plato poſuit oatoꝛē formaꝝ deuꝫ
deoꝝ aliq̄n mouere ⁊ aliq̄n nō:sicut Anaxa. ⁊ poſu/
erūt multi mixtū sicut teſtatur Ouidius tangens opi/
nionem eoꝝ dicens. Ante mare ⁊ terras ⁊ quod tegit
omnia celū vnꝰ erat toto nature vultꝰ in orbe:quē di/
xere chaos. Sed hij ſermones etiā ſi recipiant ꝓprij
sunt ſermonibꝫ principioꝝ qui sūt circa generationē ⁊
corruptionē ⁊ motū ſoluꝫ:oēs nāq; huiuſmodi epicu
rei phi ſolū phant ⁊ querūt circa principia ⁊ cauſas ta
lis ſubſtātie q̄ est generabilis ⁊ mobilis:⁊ ideo inq̄ſi/
tio eoꝝ est inſufficiēs de ſubſtātijs ⁊ principijs ſubſtā
tie ſm ꝙ est ſuba. Quicunq; enim ſpeculationē fa/
ciunt de omnibꝫ existentibꝫ ⁊ ponūt ꝙ existentiū que/
dam sunt ſenſibilia sicut nālia:quedā inſenſibilia sicut
mathematica ⁊ diuina palam est:qz facilr perſcruta/
tionē de vtriſq; generibꝫ ſenſibiliū ⁊ inſenſibiliū pro/
pter qō magis nobis etiam inueſtigandū est. Quid
bene aut ꝙ non bene dicant ad ea que ꝓueniūt nobis
ad ꝑſcrutationē ꝓpoſitoꝝ que modo inquirimus in
ſapiētia iſta quā ꝑmanibꝫ habemꝰ nunc.

Lap'm.iiij.de cōtradictione ad poſitionē pitagoꝛi/
coꝝ de numeris quos ponebant esse principia.

Rgo phi qui primi fuerūt ſtoꝛcoꝝ ⁊ vocati
e sunt pitagoꝛici cupiētes ſupplere hāc que di
cta principioꝝ inſufficiētia vſi sunt eis princi
pijs ⁊ elemētis extrance ab eo mō quo vſi sunt phio/
logi qui nāliter ⁊ per nālia principia de naturis locuti
sunt:qz deuitantes rōnē crucliti ⁊ ꝛenofanis ⁊ quoꝝ/
dam alioꝝ ſophaꝝ acceperūt principia ſenſibiliuꝫ ex
nō ſenſibilibꝫ:acceperūt enīꝫ principia de nā ⁊ genere
mathematicoꝝ ⁊ h nō sūt nālia. Nā mathematica de
nā qđem sūt existentiuꝫ ſicut ꝑtes entis:ſed ſine motu
sunt:qz principia mathematicoꝝ nō ꝓcipiunt cū mate
rijs q̄ in motu sunt:⁊ ideo ſm principia ſue existentie
sunt ſine motu ⁊ generaliter dicunt esse ſine motu pre
ter ea q̄ sūt de aſtrologia:non ꝙ aſtrologia ꝓſiderat q̄
de mobilibꝫ ⁊ motibꝫ ꝓſiderat p principia motꝰ:ſz po
tius q̄titates ⁊ ſitus mobiliū ⁊ motuū ⁊ q̄titates tē/
poꝝ ꝓſiderat in aſtris p principia q̄titatis mathemati
ce ⁊ nō ꝓſiderat nās aſtroꝝ qđ diſponūt ad motū niſi
illa pars aſtrologie q̄ mixta est phice de qua dixim̄ in
ſcōo phic. Sz redeam̄ ad ꝓpoſitū dicētes ꝙ pitago
rici qđē diſputāt ⁊ tractāt de omni nā ⁊ dicūt moduꝫ
generatiōis celi ⁊ obſeruāt ea q̄ accidūt circa ꝑtes ce
li ſicut circa ſolē ⁊ lunā ⁊ alias ſtellas:⁊ obſeruant ea
que accidūt circa paſſiones ⁊ opationes eoꝝ. Dico
aūt paſſiones ſicut eclipſes ⁊ ꝓuētiones ⁊ ſūꝰ eoꝝ.
Opatiōes aūt voco q̄ facilr ſm nāz in caloꝛe ⁊ frigo/
re ⁊ ymbꝛibꝫ ⁊ vētis ⁊ hmōi. Hec enīꝫ oīa diligent
obſeruant pitagoꝛici ⁊ oēs cōes ⁊ ꝓprias diſpenſant
cauſas ex principijs mathematicis nō nālibꝰ q̄ſi ꝓſen/
tiāt phiologis ꝙ q̄tūcūꝫ cōit accipiat qō non est niſi
ſenſibile ⁊ nāle. Dē enīꝫ qō cōprehēdit id qō vocat
celū ⁊ ꝓinet dicūt eē ſenſibile ens:⁊ iō lz nō nālia po
ſuerūt principia tñ ipa eadē principia nō attribuebāt niſi
nāli enti:h enīꝫ principia q̄ ponūt ſicut dixim̄ ſufficiē
tia dicūt eē ꝙ aſcendat ⁊ exaltent ad principiādū que
ſunt ſupioꝛa inter entia ſicut est celum ⁊ ꝑtes celi q̄ no
bilitate ⁊ loco altioꝛa ſunt ceteris entibꝫ ⁊ dicūt ea ma
gis eē ꝓueniētia entibꝫ q̄ rōnes principioꝝ q̄ sūt de nā
⁊ nālr ſūpte eo principiū ꝓpetuū ꝺz eē. Jn nālibꝰ autē
nālr ſūptū nihil est ſtāe ⁊ ꝓpetuū. Sic igit dicūt de
principijs entis ſenſibilis ſz nō dicūt ꝑ quē motū cau/
ſat motꝰ nō poſitis principijs niſi fine ſiue finito ⁊ in/
finito pro ſubis motꝰ ſolū ⁊ poſito pare ⁊ ipare nume
ro pro principijs:ex his enīꝫ nō causat motꝰ. Ad/
huc aūt ſi dicat nō esse motꝰ nō dicūt illi quo sit poſſi/

bile sic generationē ⁊ corruptionē esse sine motu: cum tamen generatio ⁊ corruptio cōueniant sensibilib⁹: ad huc ex hijs q̄ ponūt principijs nō dicūt quō possibile est eē opationes eoꝝ q̄ gestiunt siue ferunt ⁊ mouent circa celū. Ampli⁹ siue dem⁹ ⁊ cōcedam⁹ ex hijs principijs q̄ ponit pytagoras eē magnitudinē sine ꝓbatiōe si ue ēt h ostēdat p apparentē aliquā ꝓbationē ⁊ nō fiat vis in h aliq̄ dn magnitudines ex talib⁹ ꝓstitui possint: Tū ex hijs sic existētib⁹ magnitudinibus querem⁹ ab eis ąliter ex hijs principijs q̄dā corpoꝝ fiūt leuia ⁊ q̄ dam grauia siue grauitatē hñtia. Ex qb⁹ enīz princi pijs supponūt ista fieri ⁊ dicūt ea ex illis esse facta ni hil magis dicūt fieri de mathematicis corporib⁹ q̄ de sensibilib⁹: scim⁹ ăt mathematica nec leuia nec grauia fm q̄ talia nō ꝓstituunt ab hmōi principijs: ⁊ ex h vl terius sequit q̄ de igne fm q̄ est corpus nāle leue aut de terra fm q̄ est corpus nāle graue aut de aliis cor poribꝫ hmōi nālib⁹ nihil penit⁹ oixerūt p hmōi princi pia sicut sunt oēs nihil existē de sensibilib⁹ ꝓprium principiū. Ampli⁹ q̄ram⁹ ab eis quō oz accipe illa q̄ oēs eē causas entiū q̄ sūt numeri passiōes: ⁊ numerus ipse q̄ sūt cāe et principia eoꝝ q̄ e sūt circa nāz celi ⁊ eoꝝ q̄ sunt fcā ab initio mūdi ⁊ reꝝ q̄ fiūt nūc cū ipsi dicāt nullū penit⁹ eē numeꝝ aliū p̄ter eū ex q̄ ꝓstat mū dus a principio facture mūdi: ⁊ h rō fūdat sup h q̄ nō est principiū cēntialr ꝓstitutū alicui⁹ corpis nisi qō in corporat illi. Si g̃ numer⁹ ꝓstituit a principio mūdi corpa incorruptibilia q̄ in motu reiterant fm cāde ma nēte subaz ⁊ nō sit ali⁹ numer⁹ nisi ille: tūc oz q̄ aut ille nūer⁹ excorporet illis ⁊ illa corrūpant qō ē absurdū. Aut oz q̄ ali⁹ sit numer⁹ q̄ ista ⁊ illa ꝓstituunt ⁊ h est ꝝ ypotesim ⁊ ꝝ vitatē: q: cū vterq; sit mathematic⁹ vna spēs numeri nō differt ab alia sili spē sicut nulle forme eiusdē spēi accepte sine mā differētiā hñt. Dicūt tñ pitagorici numero mathematico res ꝓstitui. Nā cū in hac pte entis sit res mota nō hñs eē stabile de q̄ nō pōt eē firma ⁊ stās ꝓceptio scialis: sz potī⁹ est de ea opi nio ⁊ tps mēsura esse ipsi⁹ sicut oñt pitagorici: pax vo desup ⁊ subt⁹ est iniusticia cū tñ sic non diuersificet. Jd enīz qō est subt⁹: nō subiacet ordini recto: ⁊ sic iniusti cia dñat i eo ⁊ h qō ē supra ordini subiacet recto: ⁊ sic pz q̄ subt⁹ ⁊ supra differūt: vt iusticia: ⁊ iusticia. Silr ăt discretio reꝝ q̄ q̄dā res stāt discrete suis formis ⁊ suo eē: q̄daz ăt sūt pmixte sp: ⁊ sp est in eis permixtio. Oia enīz h vt oñt pitagorici cū per situ nō causent de mōstratiōe facīt q̄ hoꝝ diuersoꝝ vnūqōq; est nu merus ⁊ diuersitas numeri fm q̄ numerus generat ex numero hāc facit reꝝ diuersitatē: ⁊ accidit fm hūc lo cum iam quādā pluralitatē esse ꝓstitutaꝝ magnitudi nuz: quia passiones numeri tales sequunt singula loca Ita q̄ alius numerus est in vno loco ⁊ alius in alio fm pitagoricos: queramus igit vtrum idē est h numerus qui est in celo ꝓstitues celū quē eūdē spē ⁊ numero oz accipe q̄ est hoꝝ vnūqōq; q̄ mō fiūt ⁊ gñant q̄ sūt sen sibilia aut ille numer⁹ est ali⁹ q̄ est p̄ter sensibilia: ⁊ tūc redit supius inducta ratio ꝝ pitagorā: lz aūt pitagoras eūdē numeꝝ vtraq; ꝓstituentē eē dixerit: tñ plo mot⁹ p̄inducta rōne dixit eē aliū: ⁊ aliū nūeꝝ incorruptibi liū ⁊ corruptibiliū. Sz dixit q̄ illi q̄ sūt intellectuales ⁊ incorruptibiles nūeri sūt cāe: ⁊ alios ăt dixit eē reꝝ corruptibiliū sensibiliū: ⁊ hos dixit eē sēsuales ⁊ corru ptibiles. Ois ăt ista diuersitas ꝓuenit ex h qō pita goras ponit numeros mathematicos principia ⁊ non vidit q̄ mathematica aliquā differētiā hērēt a mathe maticis q̄ sūt eiusdē gñis ⁊ spēi: ⁊ iō dixit ꝓpetuoꝝ ⁊ fientiū eosdē eē numeros. Numer⁹ ăt res materia tas principia dixit eē plo: ⁊ iō diuersoꝝ nūeros dixit eē diuersos ⁊ p̄cipue incorruptibiliū ⁊ corruptibiliuz. Ambo ăt hmōi principia posuerūt vt euadcrēt sopha ta eraclīti. Nō enī videbāt q̄ vniuscuiusq; gñis princi pia oporteret reduci in idē gen⁹ sic principia substātie i subaz: ⁊ principia q̄titatis in q̄titatē: ⁊ principia coꝛ poris mobilis ad corp⁹ mobile: nec videbāt corrupti bilia reduci ad principia incorruptibiliū sic ois motus reducit ad primū motū qui est cā ei⁹: ⁊ mot⁹ prim⁹ ad motū primū qō est incorruptibile ⁊ simplex. De pita goricis g̃ omittat ad pñs. Sufficit enīz q̄ dixit tāgere tñ nunc quo ad pñtem speculationem.

Cap. v. de ꝺictiōe cōtra platonem qui posuit ydeas ⁊ sumit ꝺictō ex h q̄ sepate ydee nō pñt eē substā tie rez sensibiliū formales p q̄s sensibilia numerantur ⁊ ponunt in numeꝝ sicut numerat res per suā formā.

Ui vo posuerūt q̄ ydee sūt principia entium q multiplr peccāt: primū q̄dē: q: cū ipsi sint q̄ rentes cās exñtiū hoꝝ q̄ sūt sensibilia attule rūt alia ab his eq̄lia nūero istis. Dico ăt alia q: sepa ta q̄ cū istis sensibilib⁹ etiaz sunt nec hñt eē idē: ⁊ h est ac si q̄s velit p formas reꝝ numerare res siue in nume rū ponē sicut q̄lz res p suā formā ponit in numeꝝ: pu tet q̄ nō possit res istas numerare siue in numeꝝ ponē pauciorib⁹ exñtib⁹ numeris ydearū siue formaꝝ p q̄s iste res ponunt in numeꝝ: q: res numerāde sup̄sūt nu mero numerāti: sz cū plura fac̄ quib⁹ numeret putet se posse numerare. Spēs enī ydeales sūt fere equales hijs q̄ sensibilia numeramus. Nō enim sūt pauciores eis. Dico tñ fere qm essentialib⁹ hoꝝ sensibiliū eq̄les ponunt eē spēs: sz indiuiduatia excrescūt sup numerū ydeaꝝ: de qb⁹ ydeis q̄rēdo cās sensibiliū ꝓcessim⁹ ad ydeas rōnē eraclīti fugiētes: vnaquēq; enī ydeaꝝ no mē hz cū istis cōe q̄ꝝ cā est ⁊ rōnē diuersam: q: sepati ⁊ sensibilis nō est vna rō q̄ vnū est ppetuū ⁊ aliud cor ruptibile: circa subas enīz reꝝ q̄ sūt alia ab ydeis: ⁊ h sūt indiuidua sub cōib⁹ spēb⁹ ꝓtenta: est vnū q̄ est spēs in multis ⁊ de multis tā in sensibilib⁹ q̄ in sempiternis sepatis. Dee igit q̄ in sempiternis sūt: ⁊ subalia p̄di cata sunt sempiternoꝝ attulerunt plonici ad sensibilia vt p ea ponant in numeꝝ sic res in numero ponit per suā formā ⁊ sic p suā formā numerat: ⁊ sic id qō est a re sepatū numerat cā ⁊ dat ei eē: ⁊ id qō cq̄uoce cōue nit ei nūerat reꝝ ⁊ dat ei eē. Sic̄ si dicerem⁹ q̄ hō vn⁹ numerat forma hois picti qō est magnū incōueniens: aliter ăt dic̄ Aueroys obic̄ aristotelē ꝝ plonē dicens q̄ Aris. vocat numeꝝ eq̄lē nūeꝝ parē ⁊ q̄ incōueniēs sit dic̄ q̄ par numer⁹ numeret ⁊ nō ipar cū vterq; sit numer⁹ ⁊ dicta illa nō sūt curāda: q: nō est veꝝ q̄ plo posuit numeꝝ mathematicū eē reꝝ principiū: sz pot⁹ numeꝝ reꝝ sic dictū ē in añbitis ⁊ h puersitas ꝓtigit ex trāslatiōe arabica q̄ mēdosa ⁊ corrupta est. Obo g̃ est q̄ numer⁹ sensibiliū est numer⁹ suaꝝ formaꝝ: for me ăt sūt sepate: g̃ numerant sensibilia alio q̄dā ab eis allato numero: res ăt numerate formis suis nō nume rant pauciorib⁹ q̄ ipse res sunt. Oz igit formas tot eē ad q̄s a sensibilib⁹ ꝓcessibus q̄t sūt sensibilia. Est ăt h icōueniēs q̄ q̄lz istaꝝ formaꝝ q̄ ponit sepate est eq̄uoca ad sensibilia eiusdē nois exñtia cū ea q̄ sūt de eē sepato nō sūt vniuoca ad ea q̄ per eē ꝓcepta sūt cū mā: sz in sepatis multis est vnū p̄dicatū cōe vni uoce p̄dicatū de ipsis: sz nō est vnū vniuoce p̄dicatū i sepatis ⁊ cū mā cōceptis. Si g̃ ista p sepata sicut p for

mas suas

mas suas numerant p alia in rone ab ipsis que nō conuenient cū eis nisi in multitudine t paucitate numeri qō est absurdū: qz sic eadez rone .x. lupi possent nūerari p formas .x. outū: t sic forma canis vel lupi esset forma outis qō absurdissimū est t falsum.

Cap. vj. t est scōa ꝯdictio ꝯ platonē ex hoc q ydee ponunt nō esse preter propriū rei intellectū per quem de re sillogizatur.

a Mplr fm ꝗs modos fm platonē ostēdim: qz sūt t eē hñt spēs ydeales fm nullū eoꝝ dē modoꝝ videt q aliq spēs separata eē possit ꝓpter sillogismū enīz t sciam ostēdim fm plonē spēs eē. Scim ātem qm ex ꝗbusdā nō est necesse fieri sillogismū. Ex spēb enīz t intētionib ꝑticularib ad nihil possum sillogizare. Ex ꝗbusdā vo est sillogism qz ex spēb t notionib vlib rep ꝗ sūtybiq t sp sillogizam ad ꝙlibet rē demōstrādā. Sed iste spēs t notiones ex ꝗb sillogizam nō sūt eoꝝ quoꝝ nos platonici putam eas eē: qz spēs ex ꝗb sillogizam oia ārū/cūq sūt scie fm rones illaꝝ sciaꝝ sumpte: hec rones sūt fm id qō in affirmationib est vnū de multis nō habēs eē separatū ab illis t in negationib est silr fm diuersionē: qz illud qō est vnū in multis nō hns eē separatum negat de ꝗbusdā: h ātem est illud fm q p intētionē accepta aliqō ꝑticularitū corruptibiliuz intelligit q vle hz eē in ipso: t est eē ipsi igit sillogism nō fit p notionez t spēz separatā. Doꝝ enī sensibilr demōstratoꝝ est q dē intētio t forma q est fātasia. Sz p vle abstractū quod ē in intellectu ab eis sillogizat de eis nec posset de eis sillogizari nisi eēt eē ipsoꝝ igit p h qō separatū ē ab eis nihil pōt sillogizari de ipsis igit ydee nō sūt ponēde eo mō q ponunt ꝓpter sillogismū. Amplr aūt rōnū t sillogismoꝝ q sūt oib certiozes sūt demōstratiōes ostēsiue ꝗꝝ est diffinitio. v. ꝗd t ꝓpter ꝗd rei ad quā inferēdā sillogizat t iste rōes sillogismoꝝ demōstratoꝝ nō fm rōes ꝗdditatū nō sūt nisi due in gnē: sillogizātes enī p formas rep cōit ex ꝗb sillogizant ꝗs greci vocāt ydeas faciūt eas t accipiūt eē ad aliquid nō ꝗdē absolute: sz qz eē eaꝝ est ꝓiūctū cōpositioni t respectui: qz ꝗditas est alicuius t nō absolute accepta vt p se exns sicē pz ex ipsa talitū notionū diffinitione: qm spēs est eoꝝ q principalr in ꝗd ꝑdicatū magis ꝓpriū t gen eoꝝ q principalr in quid ꝑdicatū magis cōe: t sic facile est videē in aliis: igit spēs ex ꝗb rones certissime ꝓcedūt fm eē dependēt ad ea ꝗꝝ sunt eē t notiōes ꝙ nō hñt eē absolutū t separatū sic dicim loqntes fm platonē: t h est vna ps notionū t spēz ex ꝗb ꝓcedūt rones certissime q de reb p ea q sūt eēntialia reb de reb sillogizātes: alia ps earūdē rōnū q de rebus sensibilib sillogizat est q de hoie per formā hois ꝙcludit t cū hō in eo q hō sit sol t simplex itellect per quē ꝙcludit deleo q est ex prēplatiōe theorematū eē pura t firma nō hns ꝓriū: t h sola notio sive spēs i sillogismo posita hz eē separatū sic in sequētib huj scie probabim: t ideo fm ordines speciez per quas res qz sūt sensibilū fm q sensibilia de ꝗb nō est itellectus ꝛ fantasia: sic dixim: t sūt notōes vles ēntiales sensibilib de ꝗb est itellect t p eē nō sūt separate t est itellect ipse q est spēs t notio hois p quē opa ꝓpria hoi: t passiones ꝙcludunt t h sol hz eē separatū. Nullo igit mō p rōnē t sillogismū certissime de re ꝙcludentē pōt eē demōstrari ydea quā nos platonici ponim: t oino rones ꝗs iducūt illi q ponūt spēs ydeales ꝓpter quas ponūt ydeas auferūt ea q magis eē volunt qm ydeas ipsas ꝗs ponūt hi q oñt eē ydeas. Cū enī ydea non sit inuēta nisi ꝓptervle ꝑdicatū t eēntiale q subalr sili tudo sensibiliū oz q eē cōe ꝑdicatū eēntiale colligens multitudinē ꝙtētoꝝ sub ipso pri sit ipsis nā tpe t rone sicē in principio phicoꝝ oñsuz est. Tale ātem ꝑdicatū est numer ad oēz numeroꝝ sub ipso acceptū q est binarius: ternari: t sic de alīs: t h ꝑdicatū cōe est separate exns extra pticlaria igit ydea nūeri erit añ prima, dualitatē: g dualitas nō est nūer prim qō absurdū ē t fm rei vitatē t fm ponētes ydeas. Supza enī oñdim q post monadē lumis cāe prime primū qō ꝓstituit est byas intelligētie. Qō ātem numer separat sit añ primū binariū est sile ac si dicam elemētatū eē añ elm cū tm elm sit principiū elati. Cōponit enīz nūer ex prio elo plitatis q est binari: t ipse principiū plitatis sue sicuni tas ē principiū discretionis: qz sic vnitate diuisa ab alīs t i se idiuisa sit discretio i oib vnis ita plalitas aggregatōe discreti cū discretū sit principiū plalitatis t h magis volūt eē plonici q oēs ydeas eo q h est principiū primū vñ causant t ꝓstituūt multitudinē ydeaꝝ. Fz q ydee sūt forme separate t discrete faciētes t discernentes ydeata sensibilia t nūer in hīs q ꝓstituūt ydeas a pria dualitate cōstituit. Sedt ātem fm rones fm ꝗs ponūt ydeas q aliqd pri sit nā t tpe t rone eo q est fm se absolutū. Dixim enī ꝑdicatū cōe p h qō ē essentialis nā ārū dā nō eē sine respectu ad illa. Prima ātem sūt fm se sicē pria vnitas t prim byas: ydea igit nūeri q separata est: t ad aliqd est prior est prio binario q absolute t simplr: t vt vlr dicam h q ocā sūt incōueniētia sequunt: t oia alia incōueniētia q cūq aliq qui opiniōes q sūt de ydeis t rones opinionū sequūt opponēdo hīs q oñt de principīs. Sequēs enī t examinās rones eoꝝ de principīs prima ex ipis rōnib eoꝝ ꝙcludet incōueniētia talia. Amplr ad eādē extimationē rōnis fm quā t pp quā dicim eē ydeas nō solū ponent ydee eē spēs subaꝝ: sz ēt multoꝝ alioꝝ. Intelligētia enī sive notio vna in multis exns q ē scie principiū ꝓpter quā ponim ydeā nō solū eē circa subas idividuales t sensibiles: sz ēt de alīs t scie ꝗꝝ principiū est vle nō solū sūt de subīs: sz alioꝝ sūt multoꝝ que sciunt. Oz igit q ydea q ē ꝗdditas accntiuz bēat eē separatū p h q oz q bēat ydeā q ē principiū sciēdi ipz: h ātem absurdissimū ē ꝗdditatē alicui q ad aliqd ē bēre eē separatū t p se exister t subm eē nō bēre nisi ab alio: accidēt ātem mille talia incōuenientia si ꝗs sequat rones ꝗs ponūt de principīs sicut diximus.

Cap. vij. t est tertia ꝯdictio ꝯ platonē accepta simul ex vitate rei: t rone opinionis ponentiū ydeas.

c Onsiderādo ātem ea q oñt fm necessitatē t fm opinionē sive opiniōis rōnē: q ponūt ydeas dicim q ydeas nihil aliud eē necesse est nisi spēs ꝑticipales subīs ꝑticularib subalr: nō enīz ydee participant fm accns aliqō. Sz oz q ydeā vnīqq ꝑticipet inq tū nō de subo ꝑdicat de illo ꝛ subalr: pot enī aliqd ꝑticipare aliqō ꝑdicatū t subalr t p accns. Et h explanādo dico vt si ꝗd ꝑticulare subm p se duplo vl binario ꝑticipat qō ē subale ꝑdicatū ei ꝑticipabit ēt sempiterno: ꝛ p accns: accidit. n. duplo q sit sempiternū: qz separatū ē vt oñt: igit spēs ꝑdicata de multis erit suba ipsoꝝ t nō ꝑticipata p accns. Spēs ātem ille sic de subīs ꝑdicate subam significāt tā hic in sensibilib q illic in separatis: qz etiā in illis multitudo colligit ad vnū aliqō ꝑdicatū de ipsis igit in separatis necesse ē separē aliqd vnū in multis ꝑdicatū de illis q sit hns eē ꝓter ea de ꝗb ꝑdicat fm rones p ꝗs ponunt ydeas: t tūc ārem de illo cōi qm si ꝗdē vna t eadē spēs ydeal

est ydeaꝝ hñtiū vnū cōe p̄dicatū ⁊ sensibiliū ꝓticipā/
tiū ydeis: tūc oz q̄ aliq̄ cōe sit vnīvoce p̄dicatum de
sensibilib⁹ pticipātib⁹ ydeas ⁊ ō ydeis q̄s pticipāt sen
sibilia: ⁊ p̄ h̄ exēplū vidē possum⁹. Q̄ō enī magis est
in dualitatib⁹ h̄ demonstratis corruptibilib⁹ singulis ⁊
in alīs dualitatib⁹ q̄ multe sūt ſz sempiterne sūt ē ipsa
dualitas q̄ cōe p̄dicatū est vnū ⁊ idē aut quod magis
est p̄dicatū cōmune vnū ⁊ idē in ea dualitate q̄ est sen
sibilis: ⁊ in alia q̄ est in sempiternis īcorruptibilis. Nō
enī pōt dici q̄ p̄dicatū cōe vnū ⁊ idē q̄ est dualitas p̄
pticipata magis insit illis q̄ istis. Oñdim⁹ enī q̄ ac/
cidit dualitati illi q̄ sit sempiterna: ⁊ h̄ nō facit magis
inesse illis q̄ istis: ⁊ ex h̄ sequit q̄ ydeaꝝ sint ydee ⁊
q̄ddītatis q̄dditas ⁊ forme forma q̄ oīa sūt absurda.
Si vō dicat ꝓpter h̄ q̄ nō est eadē spēs participata ab
h̄ijs ⁊ illis: tūc nō ꝓuenīūt ista ⁊ illa nisi nomine ⁊ nō
rōne q̄m tūc ydea nō dicet de sensibilib⁹ ſm suā suba/
lem rōnē: ⁊ sic dicet de sensibilib⁹ eq̄uoce: ⁊ h̄ est si ali
q̄s vocat cōi noie calliā siue socratē hoiez ⁊ statuā li/
gneā hoiez nullā ī̄sipiēs rei ⁊ nāe cōicationē ⁊ sequit
q̄ ydee non sūt forme ēntialr ptipate ⁊ subalr sicut
vō callias bō p̄ intētionē ⁊ nām h oīs ligni vel ydoli
q̄ silitudo quedā est eius. Ueritas ḡ rei ⁊ ratio qua
ponitur ydea simul accepta probant ydeas oino esse
nihil ⁊ h̄ intendimus.

Cap. viij. ⁊ est ꝺictio sumpta ex h̄ q̄ sunt inutiles
ydee ad motū ⁊ sciam ⁊ est ratio sensibilium.

Axime āt inter oia p̄hīta aliq̄s ꝓsideraꝝ sub
m tilr dubitabit q̄d vtilitatis ꝓferre pñt species
ydeales sempiterne ſm eē hūjs q̄ sūt facta vl
corrupta de numero sensibiliū exīt⁹: talis enīz spēs
ydealis suppositā nec pōt eē cā mot⁹ q̄ est de subo ad
subm: nec pōt eē cā trāsmutatiōis alicui⁹ que est de nō
subo ad subm: vel de subo ad nō subm: ⁊ h̄ est ideo q̄
mouens māz est in mā: ⁊ alr nō moueret eā sicut pz q̄
semē mouēs in generatiōe vnīt materie generabiliuz:
⁊ īgredit in eā sicut spūs īgredit in corpus ⁊ vt̄utes
celestes nō mouēt māz nisi pr⁹ ingrediant māz cū vt̄u
tib⁹ el⁹ alib⁹ sicut oñdim⁹ in. xvj. de aīalib⁹ q̄m si nō eēnt
int⁹ nō tāgerēt: ⁊ si nō tāgerēt nō agerēt: ⁊ si nō agerēt
nō sequeret alteratio. Sepatū aūt eē hūs nec intus
est: nec tāgit: nec agit: ḡ nihil ꝓfert ad motū vl trāsmu
tationē: ſz nec ad sciaz sensibiliū auxīliabit ydea eo q̄
ſm eē de numero alioꝝ est q̄ sūt sepatiz eē hūtia. Nō
enī pñt sepata eē subiecta eoꝝ q̄ sensibilia sūt: q⁹ nul/
lius suba q̄ est eē ipsi⁹ sepatū hz eē ab ipso. Si enī eēnt
sube ⁊ q̄ddītates ipsoꝝ sensibiliū pro certo nō hērent
esse nisi in ipsis ⁊ motis eis moverent ⁊ eis destructis
ipossibile eēt aliq̄ illoꝝ remanē. Sic āt ñ sūt ſz pma
nentia ⁊ sepata sūt: ḡ distinctū eē hūtia ab hūjs sensibi
lib⁹ nihil ꝓferūt vtilitatis ad eē istoꝝ. Sint āt sepatum
exīa nec ad sciam nec ad eē ꝓferūt cū eadē sint prin/
cipia cēndi eē ⁊ cognoscēdi ipsuz: nec ista sepata insūt
pticipātib⁹ ea sensibilib⁹ sicut cā ad eē q̄ est cā forma/
lis sic tñ fortasse causas eē opinabant illi qui ponebāt
ydeas sicut dicim⁹ fieri albū ex h̄ q̄ miscet color alb⁹
subo ex intrinseco aduenīēs sicut eē mixtū pri⁹ est se/
paratū: ⁊ ad h̄ facili⁹ intelligēdū oz nos hic anticipare
ea q̄ poster⁹ in hui⁹ scie libro nono pbāda sunt. Di/
cimus igit ſm doctrinā aristotelis nulla forma mixta
est cū subo q̄ est mā: ſz oīb⁹ formis in mā potentia exi
stentib⁹ sic eductio eaꝝ ad h̄ q̄ in effectu ⁊ actu sint p
motū q̄ est actus exīt⁹ in potētia ſm q̄ est in potētia
qō sic ꝓbat aristoteles. Q̄m enīz yle est subm muta
tionis ⁊ mot⁹ primū oz in yle ipsa tria supponi sine q̄/
bus nullo mō est trāsmutatio vel mot⁹ est in trāsmuta
tione q̄ cōtinue arbitrat: ⁊ h̄ est ꝓuatio: ⁊ est in ea q̄
ꝓtinue fit ⁊ educit: ⁊ h̄ est eē forme: ⁊ est q̄ vnū ⁊ idē
numero manet in toto actu: ⁊ h̄ est suba materie: ⁊ qō
cūq; horꝝ desit nō est yle subm mutatiōis ⁊ mot⁹: igit
in intellectu materie claudit eē forme in ea ſm incoha
tionē: q⁹ aliter nō exiret ꝓtinue accepta p motū. forma
ig ⁊ nō est ei imixta p aduentū ab extrinseco: ſz intrin/
seca intellectu ei⁹: ⁊ h̄ est cā q̄ vnū est vni⁹ nature ꝓsti
tutū ex mā ⁊ forma: ſz nō ꝓstituūt ex subo ⁊ accidēte:
⁊ ſo dicit aristoteles q̄ mā nō intelligit nisi p analogiā
ad formā. Due āt alie sunt opiniōes de formis vna
q̄dē plonis. Q̄ō ſcz oēs alie forme sint a datore ab ex
trinseco influxe materie: ⁊ h̄ dicit plo: ⁊ ſm h̄ forme
sūt sicut materie sicut suplinite ⁊ nō intrinsece p esse ⁊
intellectū materie: ⁊ sic sūt sicut mixte. Alia aūt est
anaxagore qui dixit oēs in mā eē actu: ſz latere ⁊ quo
ad h̄ itez cū mā mixta sūt: ⁊ vt intrinsece nāe ⁊ esse ⁊
intellectū materie ⁊ q̄ ad h̄ plo ⁊ anaxagoras vnū po
nūt ſz cā sue pōnis nō sit vna ⁊ eadē. Dia autez ista
orta sunt ex ꝓpōne quā oēs ꝓcesserunt antiq̄ q⁹ ſcz ex
nihilo nihil fit oino: ⁊ ideo cū forma actu fiat dicebāt
oportē p̄existē formā ex qua fit: ⁊ tūc diuertērūt plo
q̄dē ad datorē ⁊ ydeas: anaxa. āt ad latētiā ⁊ dixerūt
formas p̄existētes eē mixtas materie: ⁊ aristoteles vi
dēs inconuenientia q̄ sequunt elegit vez dicē q⁹ sunt in
ptāte materie. Dicē igit p̄dicto mō mixta eē cū mā
rō mobilis valde ⁊ subuertibilis ē quā sicut p̄ anīcedē
tia pz prim⁹ dixit ſz p̄ h̄ motiuū añ se cām sic dicendi
hēret ⁊ postea in ea successorē hūit eudoxiū: ⁊ aliū q̄/
dā ꝓsenserūt istis facile nāq; est colligē multa ⁊ valde
impossibilia ad talē opinionē destruēdā: quia iā dictū
est vnū inconueniētissimū q⁹ ex forma ſcz ⁊ mā non sit
vnū: ⁊ ſm est q⁹ mot⁹ nō est act⁹ ei⁹ q⁹ est in potētia sed
efficiēs nec mot⁹ est exit⁹ de potētia ad actū ſz est influ
xus agētis ſm formā: ⁊ q⁹ mā nō est subm mot⁹ ꝓprīū
ſz est tm̄ ingītū influit agēs formā: ⁊ q⁹ mā non deside
rat formā eo q⁹ nihil desiderat aliq̄d nisi p aliq̄d silitu
dinis q⁹ hz cū ipsa ⁊ q⁹ q̄lz forma pōt fieri in q̄cunq;
mā cū nihil forme appropriet h̄ forma huic materie ⁊
q⁹ generatio nō est cōpositi: ſz forme tm̄: q⁹ generatio
nihil est nisi datio forme a datore: ⁊ q⁹ mā non mouet
ſz potius in eā q̄tā ingredit forma ⁊ multa talia faci/
le inueniunt q̄ vidit aristoteles cū abhorruit ista posi/
tionem. Adhuc āt nō est aliq̄s ꝓsuet⁹ mod⁹ dici quo
ex spēb⁹ sempiternis fiāt alia ab eis que sunt sensibilia
corruptibilia: pz igitur oino ad esse ⁊ scientiā rer⁹ inu
tilem esse ideaꝝ positionem.

Cap. ix. de ꝺictiōe ꝺ platonē sumpta penes ydeas
ſm q⁹ dñt esse exemplaria opificis.

Icere vō q⁹ spēs sūt p̄adigmata siue exēpla/
d ria eē ad q̄ respexit opifex q̄n fecit istū sensi/
bilem mūdū ⁊ q⁹ ista ab exemplarib⁹ partici
pāt existentiā in isto mūdo sensibili: ⁊ ideo iste forme
sūt imagines illaꝝ q̄ sūt in mūdo archetypo sicut dicit
plato variloquū est: ⁊ est h̄ dicere fabulosas ⁊ poeti/
cas fabulas: poemata enīz figmentis talia sub integu/
mentis mentiunt volētes corruptibili methaphora si
gnificare vl̄itatez virtutis optime primi intellect⁹ qui
oīa recte ꝓducit ac si ꝓducit ad exemplar vnūquodq;.
Dicere aūt hoc simplr ⁊ sine methaphora eē vnū va
riloquiū est: q⁹ ad plectā rationē agentis non requirit
nisi q⁹ formā q̄ est principiū actionis apud se hēat hāc
aūt formā hz agens intellectus per formā q̄ est scientia
sua ⁊ naliter agēs hz eam: quia ipsa est forma per quā
inest ei

ineſt ei agere: ⁊ ideo neutrū agēs indiget exēplari ex/
tra ad qō inſpiciat qñ agit. Queram⁹ igit̄ a platone
q̄d ſit agēs vel opans in tota nā qō ſit ad ydeas reſpi/
ciens ſine enim omni exēplari ꝓuenit q⁹ aliqñ ſit in nā
ſimile illi: ⁊ aliqñ nō ſed ſit diſſimile: fit enim aliqñ qō
generat ſimile generāti aliqñ nō: igit̄ etiā exiſtēte exē/
plari ſocrate ſepato ⁊ nō exiſtēte eo ſit iſte ſocrates ex
domonis patris ſui ālis in nā eſt iſte ſenſibilis ſocra/
tes. Similiter aūt palam eſt qñ ſm platonē exēplaria
ponant ꝓpter cōia p̄dicata q̄b⁹ vniunt ꝑticularia erūt
tot exēplaria quot ſunt p̄dicata cōia que ſunt p̄dicata
per ſe ex q̄b⁹ ſcit ⁊ ſillogizat: ergo ⁊ ſi ponat ſocrates
ſempitern⁹ ad quē reſpiciēs opator fecit ītū ſenſibilez
ſocratē oz ꝓcedere q⁹ illi⁹ ſempiterni ſocratis ſint exē/
plaria plura: g̃ ⁊ ſpēs plures erūt exēplaris ſocratis ſi
cut ſunt hoīs p̄dicata cōia p ſe alal ⁊ ſuba ⁊ hmōi: h̄
enim ſimlr erūt in anthoantropos h̄ eſt p ſe hoīs qui
eſt homo ſcpat⁹: g̃ ſpēi erit alia ſpēs prior ea q⁹ nō oi/
cunt qui ponūt exēplaria eſſe. Amplⁱ ſpēs erūt nō
ſolū exēpla ſenſibiliū ſz etiā exēpla ſpeciē⁹ ſic genus
exēplatū eſt ſpēi ⁊ hic ibi cū illud qō fit ad ei⁹ exēplar
ſit imago ⁊ nō ydea ſiue forma ſiue ſpēs: ſicut pz p pre
dicta exēpla ſpeciē⁹ q̄ pōit plato erūt imagines ſicut
⁊ ille forme q̄ ſūt in mā: ⁊ h̄ eſt ꝓtra platonē oñtē foz/
mas formātes q̄ ſūt ſepate nō eē imagines. Amplⁱ⁹
q̄libet recte opinās opinabit impoſſibile eē q⁹ forma
ſubalis q̄ eſt rei q̄ddītas ⁊ id cui⁹ eſt illa ſuba ſint ſm
rem ſepata: ſuba enim eſt eē cius cuius eſt ſuba ⁊ non
h̄z aliud eē ab ipſo: ita q⁹ de ſubiectis illis q̄⁹ eſt ſuba
impoſſibile eſt remanere aliqō ſubalium ſm eē: quo g̃
erūt ydee ſepatim ſm eē cū ſint ſube rerū: ⁊ ſz hoc ab
ſurdū ſit ⁊ ꝓ opinionē oiuz tñ in phedrone ſic dicit q⁹
ſpēs ſepate ſint cauſe eē re⁹ ⁊ fieri earūdē. Amplⁱ⁹
etiā ſi dent exiſtere ſpēs tñ h̄ ſingularia nō ꝑticipabūt
ea niſi ponat aliq̄d mouēs in mā q⁹ faciat ſepata veni/
re in iſta ſingularia ⁊ h̄ iam in ſupiori capᵒ oſtēdun⁹
eē impoſſibile. Adh̄ aūt multa ſūt p artē que ſunt
alia a ſpēb⁹: qz nō oubitam⁹ q̄n forme artificialiuz ſint
accidētes materie: ⁊ tō ſcim⁹ talia nō hēre ſpēs q̄ p ſe
exiſtūt: ⁊ ſic dom⁹ ⁊ anulus fuīt ſine ſpēb⁹ ſepatis: qz
hoz nō dicim⁹ ſpēs eſſe ſicut iam dixim⁹ igit̄ cū artifi/
cialia imitent nām palā: qz ꝓtingit ⁊ alia q̄ nālia ſunt, ⁊
eſſe ⁊ fieri ꝓpter tales cauſas ꝓūctas cū mā qualesvt
nunc dicte ſunt eſſe in artificialibus.

Capl'm. x. de ꝯdictione ꝓtra poſitionem platonis q⁹
numerus ydeaz eſt ꝓncipium.

Plato aūt non ſolū poſuit ydeas eſſe formas
p re⁹ ⁊ ꝓncipia: ſz etiā dixit ſpēs eē numerū
ſicut dixim⁹ ſupius. Nō autē dixit numez
illū q̄ in genere eſt diſcrete q̄titatis eē ꝓncipiū: ſz po
tius illū numerū q̄ eſt ſpēz ⁊ ydeaz. Das enim dixit
numeris ⁊ numeroz ꝓportionib⁹ iūctas ꝓſtituere res
⁊ in armonicis cōpoſitionib⁹ taz ex parte forme q̄ ex
pte materie: pp qō triplicē dixit eē numez inſtrumēta
lez. ſ. quo reddit ⁊ mēſurat ētiū diſcreta q̄titas: ⁊ foz
malē quo res q̄libet ponit in numero ⁊ ꝓſtituit in pro
portione numeri: ⁊ mālem q̄ eſt res ſenſibiles in ꝓpor
tione ꝓſtitute. Procedam⁹ igit̄ nūc ꝯ iſtā poſitionez
oñtes q̄ cūq⁹ incōueniētia ſequunt. Nec curam⁹ hic de
hīs que dicit auerroys: qz nō vident nobis eē ſm lit/
teralē ariſto. intellectū. Dicam⁹ igit̄ qz ſi numeri q̄/
dam formales ſunt ydeales ſpēs p quē modū erūt iſti
numeri cauſe rez exiſtētiū. Queram⁹ vtrū ſint ſicut
cauſe rerū quia res ipſe ꝓſtitute ſūt alīq⁹ quidez cauſati
ab illis numeris ſicut ſi dicam⁹ q⁹ vn⁹ numerus cauſa/
tus ab illis eſt hō q̄ eſt ſpēs ⁊ eē indiuiduoz ⁊ ali⁹ nu
mer⁹ etiaz ab illis cauſat⁹ eſt ſocrates idiuidu⁹ ⁊ alius
itez numer⁹ ſub cōi numero hoīs accept⁹ ē callias. Et
ſic de oīb⁹ idiuiduis ⁊ cōib⁹ ſpēb⁹ ⁊ generib⁹ acceptis
ac idiuiduis. Si āt ſic dicat nūc q̄ram⁹ q̄d cauſalitatis
hñt illi numeri ſepati ad iſtos ꝓceptos cū mā. Nō. n.
eſt ſufficiēs differētia quā dicūt q⁹ illi ſūt ſempiterni ⁊
iſti nō ad h̄ q⁹ illi ſunt cāe ⁊ iſti cāti. Qō. n. aliq̄d ſit
ſempiternū nō ꝓfert ei q⁹ ſit cā p̄cipue ꝑt cā ⁊ princi/
piū ē forma. Sz poti⁹ h̄ q⁹ cēntialr ꝓſtituit ipſuz: ⁊ ſit
de eē ipſi⁹ ſic ⁊ in aīhitis dixim⁹ ſepi⁹. Si vō dicat
q⁹ ꝓportiōes ſiue rōnes numeroz ſunt h̄ in ſenſibilib⁹
ſubīs ꝓſtitutis ſic ſimphonia q̄ dā ꝓportio nūeroz in
ſonis: ita etiā in armonia ꝓncipioz ꝓſtituit ſuba illō
nō lōge eſt a veritate ſz ſm h̄ cū oīs ꝓportio ſumat in
aliq̄ nā palā eſt eē aliquē numez cui⁹ eſt iſta ꝓportio ⁊
ea ſenſibilia ꝓſtituta q̄z ſūt iſte ꝓportiōes ſūt illa nā: ⁊
ſi illa nā q̄ ſic ꝓportionata ꝓſtituit ſubas ē mā cozpoꝝ
ſenſibiliū oz q⁹ ⁊ ipſi nūeri ſint ꝓportiōes illi⁹ materie
⁊ ſint ꝓportiōes alteri⁹ ad aliud. Dis. n. ꝓportio eſt
bitudo vni⁹ ad aliud ſic eſt ꝓportio ptiū materie car/
nis ad formā carnis. Dico āt ptes māe ſic tot ptes
terre ad tot aq̄ ⁊ tot aeris ad tot ignis ⁊ incōpl'onatis
oīb⁹ ⁊ cōpoſitis eſt ſil'r. Dico aūt gñalr q⁹ h̄ oñ eſt
ſic ſi ē callias ꝓportio in nūeris ptiū ignis terre ⁊ aq̄ ⁊
aeris: tūc oz ēt q⁹ antropos h̄ ē p ſe hō ſiue ſepat⁹ hō ſi
ue ponat eē nūer⁹ ſiue nō: tñ oz q⁹ ꝓportio ſit in nūeris
q̄rūdā rez q̄ aliud ſūt q⁹ numer⁹ q̄ nō niſi in ꝓportiōe
ꝓſtituūt ipm: pſtat. n. q⁹ nō eſt ſimplex ſz ē in eo poten/
tia gen⁹ ⁊ act⁹ nec iſta ꝓueniūt ad inuicē in ꝓportiōe po
tētie ad actū ⁊ act⁹ ad potētiā. Sic āt in ꝓportiōe exīs
rez q̄ nō ſūt nūer⁹ nō erit ille hō aliq⁹ nūer⁹ q̄ ſit ꝑter
res illas ex q̄b⁹ in ꝓportiōe ꝓueniētib⁹ ꝓſtituit: ⁊ ſic ma
le hō ſepat⁹ nūer⁹ eē ponit a pl'one. Amplⁱ⁹ ſi nūer⁹
dicit eē ydee q̄s ponit pl'o ita q⁹ eē ydeaz ſit eē cuiuſ/
dā nūeri factētus ydeas ſic alia dicit eē nūer⁹ ſeiꝑz mo
uēs ſic dic pl'o: tūc oz q⁹ ea q̄ ꝓueniūt numero cōi ꝓue
niāt ⁊ formis ydeaz. Videm⁹ āt q⁹ ex multis nume
ris fit vn⁹ aggregatiōe ⁊ ex q̄buſcūq⁹ nūeris aggre
gatis fit vn⁹ nūer⁹: quo āt ex q̄buſcunq⁹ ſpēb⁹ plib⁹ fit
vna ſpēs: ⁊ ſi forte dicat pl'o q⁹ nō ꝓſtituit nūer⁹ ex nu
meris primis ſz ex vnis ſiue vnitatib⁹ numeri eo q⁹ nu
mer⁹ eſt aggregatio vnitatū: ⁊ ita dicat fieri in formis
ſic millenari⁹ ꝓſtituit ex decies cētū ⁊ centū ex decies
. x. ⁊. x. ex decies vno ⁊ recurrit ꝓſto omnis nūeri vſ/
q⁹ ad vnitatē q̄ primū ꝓſtituēs. Tūc q̄ram⁹ quo ſe ha
bēt vnitates in nūero q̄ formas ꝓſtituit ſi nāq⁹ ille cō/
formes ſūt vn⁹ ſpēi ſm nāz multa ſequunt incōueniē/
tia q̄z principale eſt: q⁹ ex hīs q̄ ſūt vni⁹ ſpēi ⁊ nāe ni/
hil fit oīno: qz ex hoīe ⁊ aſino nihil fit oīno ⁊ nō eſt i
ter ea ꝓportio niſi eq̄litatis ⁊ ſil'itudinis: ꝓportio āt in
qua res ꝓſtituit eſt diuerſoz ad vnū ſm aliquā medie
tatē arithmetricā vel geometricā vl' muſicā habitudo.
Scōm āt eſt q⁹ ſi ponam⁹ aliqō fieri in talib⁹ totū eſſe
eiuſdē ſpēi: ⁊ ſic oīa eēnt ei⁹ ſpēi: qz ex eiſdē vnitatib⁹
fierēt ⁊ eiuſdē ſpēi ydee: ⁊ ex ydeis eiuſdē ſpēi fierēt
eiuſdē ſpēi ydeata ſenſibilia ⁊ alia infinita ſequunt in/
cōueniētia. Et ſi, ꝓpter h̄ dicat q⁹ vnitates nō ſūt cō
formes: ſeq̄t ſtatiz q⁹ nec eedē ſibi inuicē ſūt vnitates
ſepate q̄ ꝓſtituūt formas ⁊ ſeq̄t ꝓpter h̄ q⁹ nec alie pñt
eē oēs oīb⁹ adinuicē: ita q⁹ q̄libet ſit alia i ſpē ab alia: ⁊
h̄ planū eſt vidē: qz cū ille vnitates q̄ formas ꝓſtituūt
ſūt p nāz añ formas ydeales ſic in eē formali ꝓſtituen
tes eas: ipſe ſūt oīno ſepate ab oi mā mātoz ⁊ ſunt in
paſſibiles: ⁊ tūc q̄ram⁹ a quo differūt ab inuicē ſepate

ꝛ sic impassibiles existẽtes vnitates ꝛ nõ erit etiã sin/
gere volenti assignare differentiã. Talia enim dicta
rõnabilia sunt sicut ꝓstantia per syllogismũ nec sunt cõ/
fessa intelligentie sicut sunt principia per se nota: ꝑ for
me nõ sunt sicut formas numerus ꝓstituẽs. Amplꝰ
aũt cũ numerus circa quẽ est arismetrica sit ḡnus di/
screte q̃titatis qui nullus ens vel formã ꝓstituit oꝫ ad
genus aliqõ a numero formas faciente numeꝝ illũ fa/
cere circa q̃ est arismetrica illius enim vnitatis nihil
ꝓstituũt nisi numerũ: ꝛ sic habemꝰ quattuoꝫ numeros:
vnũ arismetricũ qui est determinati generis ꝛ vnũ in/
determinati generis qui in esse formali cõstituit ydeas
ꝛ tertium numerus ydeaꝝ ꝛ q̃rtum numerũ ydeatoꝝ
ꝓstitutoꝝ ꝛ h̃ est derisio: ꝛ ideo ydee numeri esse non
possunt. Adh̃ aũt ꝼm ea q̃ vltimo diximus numerꝰ
qui ꝓstituit mediꝰ est inter numerũ simplicẽ arismetri/
cum: ꝛ ipsas ydeas ꝓstitutas: oĩa aũt que sunt infra ali
qua siue media aliquoꝝ ꝼm nãm sunt cõpositа aut ex
bꝫs ex q̃bus est simpliciter cõpositio medioꝝ: ꝛ h̃ sũt
que maxime distãt in genere illo. Aut enim sũt ex ali/
quibꝰ que sunt principia ad ipsa media: lꝫ nõ sint princi
pia ꝛ prima simplicia absolute sicut cõponitur media
q̃dã ex medijs que cõparata ad ipsa sũt extrema sicut
docuimꝰ in. v. phi. Aliter enim nõ posset dici quare nu
meri formaꝝ essent medij inter formas ꝛ ꝑsentia sen/
sibilia ꝼm platonẽ: qz formę ydeales nõ ꝓstituũt res ꝑ
sentes nisi mediante rõne numeri: qz ligant cũ sensibili/
bus: ꝛ sicut illi numeri medij sũt inter eas ꝛ sensibilia
ꝑsentia: ita necesse est numeros qui ꝓstituũt formas eẽ
medios inter numeros mathematicos ꝛ ydeas. Am
plius ꝼm h̃ q̃ dicta sũt vnitates q̃ sũt in dualitate ꝓsti/
tute ydeas h̃t alias priores se vnitates dualitatis q̃
prioꝫ est ea: ꝛ h̃ est impossibile cũ vna vnitatum nihil
addat sup aliam eo ꝙ vtraq; ab oĩum mã mãta sepa/
ta est sicut ꝑꝫ per antedicta. Amplꝰ in isto numero
medio q̃ramus q̃re ille numerꝰ est vnũ simul collectũ
siue cõprehẽsum. Dico aũt vnũ ꝙ simplr est vnũ: ꝛ h̃
est ꝙ forma vnũ est: h̃ enim nõ erit assignare: qz discre
tio nõ est causa vnitatis simplr cũ ipsa sit simplr multi
tudo ꝛ multitudo in eo ꝙ huiusmodi nõ est causa vni
tatis: simplr igit ydea est multa simplr ꝛ non vnuz eo
ꝙ eius causa est multitudo simplr. Amplꝰ autẽ ad
omnia q̃ dicta sunt si in numero ꝓstituente ydeas vni/
tates sunt differentes ꝼm spẽm ꝛ formã cũ illa sint eĩa
prima rez tũc oportebit eũ aliquid simile dicere quẽ/
admodũ dicũt quicũq; quattuoꝫ dicũt aut duo specie
differentia. Doꝫ enim q̃libet sit plura dicit elemẽta
spẽ differẽtia: qz nõ dicit primũ elemẽtuz eẽ corpus ꝙ
cõe est bꝫs q̃ ponũt eẽ principia: sꝫ dicit ignẽ ꝛ terraz
eẽ elemẽta siue sit eis cõe siue nõ: ꝛ ita dicit plꝰ vnita/
tes difformes eẽ principia prima nõ ꝓsiderãdo cõez eis
nũeꝝ sicꝫ ꝑꝫ ꝑ añdicta. Et sic aliqñ dictũ fuit: sꝫ nũc
dicit a plonicis ꝙ vnitates q̃ sũt principia ydeaꝝ sunt
siles: ꝛ h̃ est dicẽ ac si dicerem ꝙ q̃si vno in forma exi
stẽte elemẽto fiãt tres sicẽ ex igne: vl aq̃ q̃ sũt silꝫ par
tiũ ꝼm formã. Si ãt sic dicãt aliq̃d vnũ eẽ elementũ ꝛ
nõ vnitatẽ absolutã sꝫ suppositũ ꝛ subz vnũ hõgeneũ
tũc sequit ꝙ sube formales reꝝ non sũt nũeri: sꝫ potꝰ
illud vnũ qõcũq; est illud. Palam ãt qz si vniuersitas
reꝝ est aliq̃d vnũ ꝛ idẽ: ꝛ h̃ est principiũ oĩuz formale:
oꝫ ꝙ illud vnũ multiplr dicat ꝛ nõ vno mõ: alr. n. im/
possibile est oĩa dicẽ vnũ sicꝫ ꝑꝫ i ipso ente: qz sic dicit
Porphirꝰ. Si q̃s oĩa entia vocet equoce ꝛ nõ vniuo
ce nũcupabit: ꝛ ita est de lumine prime cause ꝙ semen
tem omniũ dixit plato: h̃ enim non omnibꝰ vnomodo
acceptum erit principium.

Cap. xj. de ꝺictione ꝺ platonẽ de reductiõe subaꝝ
ad principium numeroꝝ.

Os ãt volẽtes subas sẽsibiles corpeas redu
n cere ad principia pria ꝑ memorati numeri ꝼm
plonicos tũc ponimꝰ linee lõgitudies ꝓstare
ex prijs ꝺꝫbꝫ linee q̃ sũt ꝓductũ siue longũ ꝛ breue ꝛ h̃
dicimꝰ eẽ ex ꝺꝫbꝫ prijs q̃tatis q̃ sũt magnuz ꝛ paruũ
vt dicit plꝰ ꝛ planũ siue superficiẽ dicemꝰ ꝓstare ex prijs
suis ꝺꝫbꝫ q̃ sũt latũ ꝛ artũ siue strictũ q̃ ẽt sunt magnũ
siue puũ i superficie. Corpꝰ vo dicimꝰ ꝓpõi ex ꝓfũdo
siue alto ꝛ hũili siue ymo. In vnoq̃q; n. genẽ princi
pia pria ad ꝓstituẽdũ res gñis illiꝰ prija ꝺꝫa sũt. Pri/
mũ ãt oĩuz in gñe ꝓtinui q̃ sũt vt primũ subm siue mã
eoꝝ q̃ sũt i q̃tate ẽ magnũ ꝛ puũ iter q̃ ẽ motꝰ aug/
mẽti ꝛ diminutiõis: ꝼm igit plonis phiam corpꝰ redu/
cit cũ sua ꝺꝫietate ad superficiẽ ꝛ ꝺꝫietatẽ suã sic ad prin
cipiũ ꝛ superficies cũ sua ꝺꝫietate ad lineã cũ sua ꝺꝫieta
te ꝛ linea cũ sua ꝺꝫietate reducit ad magnũ ꝛ paruuz.
Magnũ ꝛ puũ reducunt ad pria ꝺꝫia nũeri q̃ sũt mul
tũ ꝛ paucũ. Magnũ. n. diffinitũ qõ cõponit ex multis
ꝛ paruis qõ cõpoit ex paucis: ꝛ sic oĩa reducimꝰ ad nu
meros sicꝫ ad pria ꝓstituẽtia. Attñ lꝫ h̃ ita dicamꝰ ꝼꝫ
cos q̃ramꝰ ab eis quõ sic principiũ se mãlr ꝓstituens hẽ
bit aut planũ siue superficies lineã q̃ nulla hꝫ latitudinẽ
aut quõ hẽbit solidũ corpꝰ sicꝫ principia sic ꝓstituẽtia li/
neã ꝛ planũ q̃ nihil hñt ꝓfunditatis. Aliud. n. genꝰ ꝺꝫ
rioꝝ ẽ latũ ꝛ artũ siue strictũ ꝛ aliud genꝰ ꝺꝫioꝝ ꝓfun
dũ siue altũ ꝛ hũile siue ymũ ꝛ nõ subalternatuz posi/
ta ista nec reducibilia ad seinuicẽ nec sũt vniꝰ motꝰ pri
cipia sicꝫ ꝑꝫ ex bꝫs q̃ i. ij. celi ꝛ mũdi determinauimus.
Quẽadmodũ ꝑ nũeꝝ in eis nõ ẽ sicꝫ principiũ eo ꝙ mul
tũ ꝛ paucũ ab ijs ꝑ aliud genꝰ diuisuz ẽ cui nihil hoꝝ
subalternatuz positũ est: ita nihil eoꝝ q̃ sũt sub nũero:
ꝛ sup nũeꝝ pigit istis q̃si inferioribꝰ sub nũero ꝓstitu
tis: ꝛ ita nõ reducit ad nũeꝝ q̃si ad principiũ aliqõ ꝓdi/
ctoꝝ. Sꝫ nec est ꝓfũdi latũ: si. n. h̃ oret: tũc oporteret
ꝙ eẽt aliq̃ superficies. Q. ñ. n. alteꝝ de altero vt de subo
ꝑdicat q̃cũq; ꝑdicant de ꝑdicato: ꝛ de subo ꝑdicanꝫ.
Si ãt genꝰ eẽt ꝓfũdi latũ eẽ ꝓfũdũ eẽt latũ sꝫ ẽt corpꝰ
latũ q̃ddã ẽ siue superficies qõ ipossibile ẽ. Amplꝰ pun
cta q̃ pria ꝓtinui sũt principia ex q̃ sicꝫ ex principio exeũt
si oĩa ꝓtinua reducũt ad nũeros sicꝫ ad pria ꝓstituẽtia.
De h̃. n. gñe principioꝝ ꝓtẽdebat plꝰ ac si tota nãliũ
doctria ꝛ exñtiũ vlr eẽt geometrica sꝫ aliqñ vocabat
pũctũ principiũ mãle linee ꝛ videꝫ ipossibilia q̃ sequũt
. s. ꝙ lõgitudo ꝓpõit ex nõ lõgis: ꝛ ꝙ rectũ recto ꝓti/
nuaret: ꝛ pũctũ pũcto tãgeret: ꝛ pũctũ ꝑñs siue hituz
eẽt ad pũctũ ꝛ multa alia q̃ ꝛ. vj. phi. a nob determiata
sũt mutauit sniaz: ꝛ h̃ ꝙ ẽ principiũ linee ꝺiuisibiles li/
neas eẽ posuit. Sꝫ nõ euadit ꝑ h̃ ꝓductã qõnem
q̃d sit principiũ pũcti: ꝛ qz si ꝓcedam ꝰ ꝺiuisibiles eẽ li/
neas qõ tñ slm ẽ q̃libet ꝺiuisibiliũ lineaꝝ hẽbit neces
sario terminũ punctũ igit ex qua rõne numeri linea est
numerꝰ aliqs ex eadẽ rõne etiã punctũ erit numerꝰ ali
qs. Nõ. n. vnitas sola punctũ cõstituit: qz sic differ/
ret cõstitutum a cõstituente h̃ est punctus ab vnitate.
Oportet igit ꝙ punctꝰ sit q̃ddam numerꝰ: ꝛ sic id cui pe
nitus pars nõ est numerꝰ est qõ absurdissimũ esse iudi
catur ab omnibus. Sic igitur numeri nõ possunt esse
principia ad que substantie rerũ q̃titatẽ habentium
reducuntur: nec ipse q̃titates cõtinue ad seinuicem
causantur.

Cap. xij. de cõtradictõe ꝓra Platonẽ ꝼm ꝙ ydee
dicuntur esse cause ꝯcrationis.

Oĩum

Mnū aūt ⁊ vl'iter omni sapia q̄rente causā
o de manifestis eo q̄ occultuz non ꝓbat nisi
p manifestū. Nos q̄ phantes fm platonis
sum⁹ sciēiā ꝑtermisim⁹ h̄ que manifesta sunt inq̄rere:
eo q̄ nihil oino dicim⁹ ꝺ cā mouente q̄ ē ꝓncipiū trās
mutatiōis māe ad formā: hāc eni sicut in añhabitis di
xim⁹ in mā ee necesse ē. Sz phando putātes nos dicē
boꝝ q̄ sensibilia sūt subaz formalē ⁊ opinātes formas
q̄ in trāsmutationib⁹ sunt nō posse ꝓncipia ee eoz̄ q̄
sunt ⁊ scīe: dicim⁹ sine magna rone alias quasdā a sen
sibilīū formis esse separatas subas. Sz oino supuaca
nee dicim⁹ quō ille sepate substātie sint boꝝ quē i sen
su demonstrant sube formales cum sine transmutatōe
nihil sensibiliū participare cōuenat huiusmodi sepa/
ratis: sicut in anteh abitis ꝓ⁹ dixim⁹. Sic igit frustra
ponunt esse ydee sic̄ causē formales sensibiliū. Ad
huc aūt nullā ꝓsus ex istis positionib⁹ in scientīs vi
dem⁹ causam existentē ꝓpter quā ois intellectus rez
⁊ ois nā facit sicut ponit plato ydeas ꝓpter quas ois
intellect⁹ facit scire res esse: intellect⁹ eni nō facit scire
p separata eo q̄ separatū fm esse nō est quid ⁊ ꝓpter
quid rez ⁊ natura nō facit esse res h̄ q̄ sunt p separa/
ta: q: nō cōiungunt reb⁹ ira q̄ sint esse rez sensibiliuz.
Nec videm⁹ in tota ista phīa Platonis q̄ spēs ydea/
les tāgant illā cām quā dicim⁹ esse vnū ꝓncipioꝝ rē
constituentiū ⁊ facientē scire eā q̄ est cā q̄ vera est rei
quidditas sicut paulo ante dixim⁹. Sed fm dicta pla
tonis mathematica siue sepata fm rem facta sunt ꝓce/
sentib⁹ in sensu phīaz addicientib⁹ Platonicis oportе
re tractare hmōi sepata grā alioꝝ ab eis q̄ sūt separa
bilia. Cū eni in sensibilib⁹ nō inueniat aliq̄d ꝑmanēs
vnū in multis ⁊ de multis exīs oportere iudicabāt po
nere mathematicas h̄ est sepatas formas q̄ imobiles
existētes vnū essent in multis ⁊ de multis: ⁊ sic face/
re res esse que sunt ⁊ sunt ꝓncipiuz sciendi que sciun
tur. Et sic oportebat vt dicunt mathematicas formas
tractari ꝓpter sensibilia. Amplī⁹ aūt si rei sequātur
cōuenientiā magis rōnabiliter suscipiet aliq̄s mathe/
maticā esse subam illā que subiecta est vt mā quā for/
mā rerū esse mathematicā. Materiā eni mathemati/
cā quā posuit Plato esse magnū ⁊ paruū sicut dixim⁹
in añhabitis suscipiet aliquis ꝑdicari coīter de mate/
ria sensibiliū ⁊ ipsaz esse sapiam ꝓme contrarietatis
forme ⁊ materie: h̄ eni ꝓuenit dictis phīcologoꝝ q̄ po
nunt rarꝝ ⁊ spissum: dicētes ea esse ꝓmas subiectas ma
terialis differētias. Cū eni oia cōtraria q̄ ꝓncipia
sunt trāsmutationis ⁊ mot⁹ reducant ad ꝓuationem
⁊ habitū ꝑ h̄ q̄ vnū est supabūdātia ⁊ alterꝝ defectus
Dicebāt phī spissum esse defectū ⁊ rarꝝ supabūdan/
tiā q̄ ponebāt ꝓncipia elemēta magis formalia ⁊ illi
q̄ ponebant ꝓncipiū esse māle magis dicebant econ
uerso: spissuz esse habūdātiā ⁊ rarꝝ eē defectū: ⁊ huic
cōuenire videt dictū Plonis: q: ex h̄ q̄ magnū ē fm
eū q̄ cōponit ex multis paruū q̄ cōponit ex paucis
erit spissuz sicut magnū: ⁊ rarꝝ sicut paruū. Spissū. n.
est q̄ ex multis est cōstātib⁹ ꝓpe: ⁊ rarꝝ q̄ ex paucis
distantib⁹ longe: ⁊ sic ad mun⁹ cōgregatōe in spissuz ⁊
segregatōe in rarꝝ possit fieri generatio ⁊ trāsmutatio
⁊ ꝺ motu q̄dē aliq̄d sit rōnabīr susceptibile dicē Plato
Si q̄dē eni ea q̄ mālia dicit Pl to fuerit mot⁹ ꝓnci
pia palā q: spēs q̄s ponit mouent. Dico aūt moueri sic̄
moueri dicūt ea que ꝑ motū accipiūt ⁊ nō sicut illud
q̄ subicit motui ⁊ h̄ multo magis susceptibile esset q̄
spēs dicē mathematicas nullo mō mot⁹. Si eni spēs
p̄dicto mō nō mouēt vū ꝑ venerūt i ista generata sen
sibilia. Nō eni erit assignare spēz quā nō sp habuit
nisi ꝑ motū accipiat eā ⁊ si sic nō dicant venisse i māz
nō pōt dici vnde venerit: q: ꝑ h̄ q̄ō sepate ee ⁊ imobi
les ponunt tota pscrutatio q̄ de mā ꝓpie est ausert et
destruit ꝑ istā pōn⁹: licz ꝑ etiā ex pte mālis ꝓncipiū nō
satis bñ dixerit Plato tñ susceptibili⁹ ⁊ tollerabilius
dixit q̄ ex parte forme quā posuit ee sepatā fm esse.

Cap. xiij. de ꝺictōe ꝺ Platonē in h̄ q̄ formas easdē
fm ee sepatū ⁊ distinctū dicit ee in oīb⁹ ⁊ in pluribus.

Uod aūt Plo dicit vnū ee sepatū acceptū in
q multis esse ⁊ p̄dicari de illis ⁊ h̄ dicit ꝓpter
vl'ez ⁊ simplicē nām q̄ inuenit in multis ⁊ de
multis p̄dicari in rone vna: ⁊ h̄ maxime dicē de magis
vlib⁹ q̄ sunt ens ⁊ vnū. Impꝛobare illud nō est diffi
cile: facile nāq; videt esse mōstrare paꝝ studētibus in
phīa q̄ vnū fm eē acceptū nō sit oia. Nā ex suppōne
q̄ ꝑ se intellecta ꝓcedēda sit nō pōt dici q̄ vnū fm esse
distinctū oia sunt sicut dixit Plo: ſz si q̄s dicit cōcedē
do q̄ oia sunt id aliq̄d demōstratū vnū q̄ h̄z ee sepatū
sicut dicit Plo vnā ydeā entis oia informare: sic vn⁹
mascul⁹ implet multas femīnas fm eē separat⁹ ab eis
q̄ nō faceret si vne femine ꝑ māz eēt cōiunct⁹ sic̄ mas/
culinū ⁊ femininū nō iplet i plātis: ⁊ iō masculinū nō
iplet in plātis nisi vnū femininū. Sic dicēti obiciem⁹
dicētes q̄ h̄ nō potest esse verū nisi det illud vnum q̄
in oīb⁹ existēdo idē de oīb⁹ ꝑdicat ee vle: sicut genus
q̄ vna rone ꝑdicat de oīb⁹ in quib⁹ est: h̄ ꝓnim esse oz
yñ illud q̄ fm esse vnū est nūero in oīb⁹ ⁊ h̄ non pōt
diuersa rone ꝑdicari de eis. Sic aūt vnū in oīb⁹ multis
esse est ipossibile sicut ꝑz in quibusdā: nullā eni vnam
vni⁹ nāe ꝑz esse h̄ rōnē ea q̄ sunt oia: nec etiā ea q̄ in
q̄titate sunt post nūeros: vt dicit plato lōgitudines. s.
⁊ latitudines ⁊ ꝓfunditates hmōi vni⁹ generis habēt
vnā rōnē. Pꝛobauim⁹ eni iā prīdē h̄ in vnū gen⁹ nō
reduci nec reduci ea ad gen⁹ numeri: siliter aūt nec ea
que modo sunt ⁊ ea q̄ post futura sunt hmōi vni⁹ gene
ris habēt vnā rōnē: q: sic dicendo vnū ⁊ idē actu fm
esse acceptū ⁊ formā reiteraret in hīs q̄ fm subaz cor
rūpunt q̄ō est ipossibile: q: in scōo pygenios ꝓbatū ē
q̄ cū q; corꝛalē subam h̄nt motū nō reiterant eadē nu/
mero: eodē aūt modo nec illa q̄ aliquā h̄nt potentiā ad
esse pñt h̄ modo esse vnū: eo q̄ potētia eoꝝ nō ē vna
⁊ vnifozmis. Ista eni que sic sunt in oīb⁹ nō possūt alt
que spēs esse sepate. Dictū eni Platonis ē q̄ spēs
sunt numeri quidā ꝓstituti a numeris simplicib⁹ ⁊ ista
q̄ insunt reb⁹ fm suū esse nō sunt numeri nec possūt eē
media q̄ dicunt eē infra duo extrema sensibilia. s. ⁊ nu
meros ydeales. Si eni eēnt media tūc essent mathe/
matica mālia q̄ dicit Plo esse ⁊ nō in oīb⁹ esse eadem
Nec etiā pñt corꝛalia eē ista sensibilia: q: tūc vt dicit
nec ad eē ꝑficerēt nec ad scire. Oportet igit q̄ ista q̄ in
omnib⁹ sunt eadē fm rem sint quartū gen⁹ entis ⁊ sic
erit de ipsis quartuz genus scientie theozice: quia nec
est diuinū nec mathematicū nec phīcum: ⁊ cum illa q̄
in oīb⁹ sunt sicut cause ꝓme ⁊ ꝓpie entis vlr erit ista
scia vlis ad diuinā: ⁊ oēs alias ⁊ hēbit stabilire ꝓnci
pia ⁊ causas tā diuine scie q̄ aliaꝝ: ⁊ h̄ est absurditas
maxima. Adhuc oino ⁊ vlr si aliq̄s q̄rat elementa
siue ꝓncipia q̄ in eē exīti oium igrediunt sicut ꝓn
cipia rez exīti sūt forma ⁊ mā ⁊ nō diuidat multi/
plr dicta ens ⁊ vnū q̄ sūt in multis ipossibile est inue/
nire eo q̄ nihil vnū ꝑ vnā rōnē ⁊ eē vnū sit in oīb⁹ q̄n
potī⁹ nihil vnū fm eē est in plurib⁹ oīb⁹. Et si ꝓsidе
rentur ēt ea que vt genera sūt in plurib⁹ que fm eē: tñ
nō sunt in eis cū sint eadē per vnam cōmunē rationē

exīstēdi in multis: vnde in libro de aīa dixim⁹ q ratio aīalis vl̄is fm vnūqōq; spāle aial cui inest altera est: ⁊ si fm vnā cōez rōnē sūptā penes itētionē simplicē ⁊ absolutā aīalis est in ml̄tis ista rō logica ē ⁊ nō pbice sumpta. Multo g̃ minus vnuz fm esse distinctū ⁊ separatū ab esse ei⁹ cui inest pōt esse in oīb⁹ vel plurib⁹ ⁊ aliter adhuc in ista positōe est peccatū Querētes enī fm dictū modū de reb⁹ pbicis ex quib⁹ sicut princi pijs suū esse elementātib⁹ nō cōuenit accipe causas ali quas ex quib⁹ est facere aut pati pbice: aut ex quibus causat corp⁹ rectū cui⁹ est facere aut pati: sicut enī dici tur corp⁹ rectū ꝓpter motū rectū quē hz. Sepata enī fm esse actionis ⁊ passionis ⁊ rector corporū prin cipia: licz enī causas habēt in materia fm esse agētes sicut in oīb⁹ pbicis demonstratū est. Si aūt quis dicat q nō oz diuidere multipl̄r dictū q̄ est in oībus vl̄ plu rib⁹: q; talia principia nō dicūt ee nisi solaz subaz ⁊ illis insunt p vnū modū tūc etiā si h̄ cōcedat q̄ tñ ve rū nō est si aliqs querēs solū sube elemēta putet se ha bere oīuz existētiū elemēta decept⁹ est: ⁊ nō est vez si h̄ dicat q; fm diuersitatē exñtiū differūt elemēta rez q̄ sunt ingrediētia eē ipsoz: pz g̃ ad esse nō pficere hu iusmodi vnū q̄ in oīb⁹ vel plurib⁹ esse dicit: ⁊ tñ ha bet esse sepatū ⁊ distinctū ab esse ipsoz.

Cap. xiiij. de cōtradictiōe cōtra Platonē in h q dixit ydeas principiū scientie.

Quod aūt ad scire ydee nō cōferant sic osten
q dim⁹. Si enī forme p quas scim⁹ quid est vel ꝓpter quid est q̄libet rez extra aīaz hñt esse sepatū oz q sint singulares ⁊ cōparatio eaz ad intel lectū nō est ita q intellect⁹ abstrahat eas a reb⁹: sz po tī⁹ sicut cōparat ad sensata: ita intellect⁹ cōparabit ad intellecta extra eū entia: vnde sicut habētes p naturā facultatē sentiēdi nō discim⁹ videre sed pñte sensibili sine doctrina accipim⁹ sensatū: ita oino nō discim⁹ sci re sz pñte forma sepata scim⁹. Nō enī tunc ex multis sensibilib⁹ memoria: nec ex multis memorijs exprimē tū: nec ex multis exprimētis acceptis vl̄e sz oino p ni hil pr⁹ acceptū doctrina vel nā statim pñte ydea sci mus. Queram⁹ igit cū nō fiat scia in nobis nisi per principia ⁊ pcipue p eētiales cās ⁊ ꝓprias q̄ sūt ele mēta quō volens discere ⁊ scire discet istas ydeas q̄s pl̄o posuit oīuz eē elemēta. Palā enī qz nō est possi bile sic dicere q; sit q̄ dā p cognoscēs pr⁹: cū tñ ois sci entia ⁊ ois doctrina fiat ex p̄existenti intellectiua co gnitōe quarūdā ex quib⁹ sicut ex principijs cognosci mus alia de quib⁹ q̄rim⁹ ⁊ dubitam⁹: sicut enī geome trā discētē ꝓclones geometricas oz p scire alia q̄ sunt principia quoz sicut principioz ē scia ꝓclonū qua ad discit ⁊ nō p cognoscat q̄ sita de q̄b⁹ futur⁹ ē discē nisi p pñtia pcognita. Ita ē etiā i oīb⁹ alijs q̄ addiscim⁹. Si aūt ydee principiū sunt sciendi vnaquaq; ydeaz ime diatū ordinē hēbit ad intellectū sic̄ imediatū ordinē ad sensuz hñt sēsibilia: ⁊ sic̄ nō accipim⁹ vnū sēsibiliū p aliud p̄exñs in sensu: ita non sciem⁹ in intellectu per aliud p̄exñs in intellectu: igit si aliq̄ p ydeas oīum est oīuz scia q̄ ydee sunt pticulares forme fm esse sepate motiue intellect⁹ sic̄ sensibilia mouēt sensuz. Sic̄ aūt q̄dā hinc taliter ⁊ ex talib⁹ oīa nō p̄existit aliquid co gnoscēs: sz omne p seipsum cognoscit ⁊ nullū p aliud pr⁹ cognitū cognoscit. Cū tñ ois disciplinaliter co gnoscēs nō disciplinat⁹ nisi p cognita aut oīa aut q̄daz q maxime prima sunt alioz: h enī in oī disciplina com plexoz ⁊ incōplexoz tā fm viā intellect⁹ q̄ fm viā sensus. In demōstratōe enī q̄ est cognitio complexi fm viā itellect⁹ oz principia p̄cognoscē ⁊ in diffinitio ne p quā scit incōplexū fm viā intellectus oz p̄scire ⁊ esse nota ex q̄bus est diffinitio. Similiter aūt ⁊ in bꝫs q̄ sciunt p inductionē q̄ est ex priorib⁹ fm viā sen sus. Sed si dicat plato q ea q̄ sunt principia sciendi oēm rem nō accipiunt ab intellectu sz sūt in nobis cō nālia nobis exñtia: tūc cū illa sint q̄d est ⁊ ꝓpter q̄d est res q̄libet cōnālis erit scia q̄d ⁊ ꝓpter q̄d est quelibet rez: ⁊ sic potissima oīum sciaz cōnālis est nobis. Cō nālia enīz nāz nō derelinquūt. Mirū g̃ est quō alicui⁹ rei obliuiscimur aut aliq̄d nos latet cū cōnāliter i nob̄ hēam⁹ potissimā oīuz sciaz de q̄libet rez: que enīz cō nāliter habent ⁊ pfecta p nālē hitū magis habent fa cultate ⁊ vsu q̄ ea que acq̄runt doctrina vel assuetu dine Ampli⁹ bꝫs suppositis quō cognitionē aliquā pōt suscipe aliqs: h enim nō pōt videre qz manifestuz habet apud se ex talib⁹ formis ex q̄b⁹ est res q̄libet ⁊ quō est ex illis: ⁊ h est cognoscere perfecte ⁊ de nullo dubitare. Quod falsum sit pz qz videm⁹ multas dubi tationes ⁊ opiniones diuersas esse de multis rebus. Ambigit enim aliqs de reb⁹ quēadmodū ⁊ circa quas dam sillabas ambigunt grāmatici: cum enim sillaba sit comprehēsio litteraz. Quidā opinantur z que vna est littera greca clemēto cōpositō venire in cōpo sitionē sillabe ⁊ dicūt cōponi ex. s. ⁊. e. vel fm hoc no mē littere ex. s. y. in. g. sicut grāmatici nostri dicūt ⁊ eē duplicē ꝓsonantē ex. s. ⁊. e. Alij vō dicūt aliū eē simpli cē sonū q̄ nullis sit cognitoz in alijs litterarū. Si. n. vt oñt pl̄onici oīa pfecte scim⁹ nulla oz eē dubitatio ō vna ⁊ eadē re nec diuersoz diuersa opinio: sz de oīb⁹ vna oīum pfecte scie ꝓceptio. Ampli⁹ āt ea scibilia q̄ꝫ est sensus aliqs sicut coloz quō pōt illa cognoscē non hñs illū sensum cū in posteriorib⁹ analeticis oñdim⁹ q oīs nostra cognitio ort ex sensu: ⁊ tñ si vez dicunt pl̄onici h oz accidē. Si. n. ille q̄s dixerūt ydeas sūt oīum el̄a ⁊ imediata principia ⁊ q̄d ⁊ ꝓpter q̄d oīum oñtia ⁊ exñtia quēadmodū cōposite voces sillabarū ⁊ dictionū sūt ex ꝓprijs el̄is: ⁊ h̄ sunt apud nos ꝓnāl r cec⁹ nat⁹ ⁊ oīno nullū sensum hñs p ydeas coloz de mōstrabit de coloribus q̄b⁹ absurdū patet esse omnibus. Ex omnibus igitur inductis est manifestū q ydee na turaliter nihil ad scire proficiunt.

Cap. xv. ⁊ est digressio declarās positionē pl̄onis vt melius intelligat ꝺictio ꝺ ipsum.

Intelligētiā āt eoz q̄ dcā sūt iterponē nos
a oz q̄dā de opinioe pl̄onis: qz igit sup⁹ dixi mus q̄liter de⁹ opifex ⁊ pater deoz sementē deoz fac ⁊ dīs filijs tradit ⁊ illi ad par exequūt. Di cebat pl̄o primas rez formas q̄ vere forme oñr sunt lumia intelligētiaz q̄ a nullo formant: sz oīa formant alia q̄ vis q̄busdā vtutib⁹ mālib⁹ determinent ⁊ appro prient materie: tñ q̄cq̄d ille vtutes formatiue virtutis hñt ab istis ē: ⁊ sic pferūt iste vtutib⁹ materie determi nātib⁹ eas ⁊ ab eis nihil accipiūt: ⁊ h est q̄d in libro ō cāis dicit q oīs intelligētia ē plēa formis verūtn ex in telligētijs est que hz formas magis vl̄es ⁊ quedā que hz formas min⁹ vl̄es: qm̄ quo illud lumē fuerit intelli gētie supioris eo erit magis vl̄is vtutis ⁊ pl̄a iformāa ⁊ vtute phñs in se inferioz: ita tñ q forme ille nō di stinguunt ab eētiali lumie itelligētie ⁊ nō sūt ꝓcepta q̄dā variata fm res ārum sūt forme: sz pot⁹ lumē for mans sicut dixim⁹ aīam se hēre ad formā mēbroz q̄s facit ⁊ lucē se hēre ad formas coloz pp h dicebat pl̄o q res sensibiles sūt nobil⁹ i suis formis sepatis q̄ i se ipsis ⁊ nūcris: qz i seipsis sūt p casuz ⁊ obtenebratōez

lucis

lucis intelligẽtie. In lumine ãt intelligẽtiaꝝ sunt lux q̃ est rõ ꝓformatiua forme eoꝝ q̃ formas attingũt ⁊ dicebat q̃ qz principiũ cognitionis est forma ꝑt lumen est ⁊ nõ ꝓout obruit mã ⁊ occũbit: q̃ forma p̃ b̃ q̃ est separata est principiũ cognitionis ⁊ nõ p̃ b̃ q̃ est ꝑiũcta cũ mã: nec tñ intẽdebat q̃ simplr eẽ here separatũ fm rẽ in nã existentẽ ꝑticulariter: sz intẽdebat eẽ forme in eo q̃ forma est: b̃ eniz eẽ forme eo vius est quo magis se parata forma est: esse ãũt forme nõ bz forma: nec a mã nec in mã p̃ se: ita q̃ nõ bẽat ipsuz extra mãz. Sic.n. nõ hẽret nisi in mã nõ eẽt aliq̃ forma nisi eẽt virtus in mã qõ falsum est: nec eẽt aliq̃ forma nisi eẽt virtus mã liter opans q̃ oia falsa sũt Sz forma habz eẽ forme in eo qõ separatum lumẽ est ypostasis formaꝝ sicut lux corporalis est ypostasis coloꝝ: p̃ b̃ eniz nullo mõ deꝑẽdẽt ad mãz. Sic igit separatũ eẽ forme bñs p̃ ypostasim suã q̃ ineẽ formali substãtificat eã bz qõ est principiũ eẽ ⁊ scie: sicut pz p̃ añdicta: qz ãt aĩa intellectualis sacramẽtũ est lumis intelligẽtie bz forma p̃ lumen qõ est in ipsa q̃si ypostasis cognitiõem ad itellectũ qui est ymago intelligentie cuꝰ lumine est ypostasis formaꝝ oium: ⁊ sic ꝓnalis aĩe. Plato posuit ydeas intellectui nostro ⁊ studiũ nihil aliud eẽ dixit: nisi q̃ aĩa abstrahẽdo a sensibilibꝰ qbꝰ intendit b̃ lumen inueniet in seipsa ⁊ nõ q̃ abstrahat ista a sensibilibꝰ rebꝰ. Sed potiꝰ q̃ seipsaz a sensibilibꝰ qbꝰ intẽdit auertat ⁊lumina vitatũ oiuz in seipsa inueniat. Qz tñ b̃ lumia sũt ymagines prime lucis forme rerꝝ sensibiliũ sunt ymagines formaꝝ sic separataꝝ. Bñ ãt oportebat in acq̃sitiõe scie lumina formaꝝ separataꝝ determinari ad formas rerꝝ p̃ sensum acceptas: ⁊ sic fieri ꝑpriã vniuscuiusq̃ cognitionẽ: qz dicebat plo q̃ intellectꝰ vlia retinet ⁊ singularia pdit: ⁊ sic cognitionẽ oium esse apud nos: ⁊ tñ studio indigẽ ꝑpter b̃ duo. s. vt intellectus se in se ꝙuertens ⁊ a sensibiliꝰ abstrahẽs lumina formarũ apud se inueniat: ⁊ vt lumina illa ad formã rerꝝ determinata ꝑpriã rei cognitionẽ pficiãt: ⁊ b̃ mõ itelligẽdo platonẽ nõ multũ deuiauit a vero: qz ẽt Aristo. nõ multũ diuersa dicit ab b̃ intellectu. Secũdũ dicta igit eius ꝓtẽplationis nostre finis est q̃ aĩa ypostasiz formarũ oiuz q̃ est lumen itelligẽtie purũ ab oi eo qõ male est vel vtutis materie inueniat: qmũc recte inuenit se ipsam ꝑut ipsa est sol ⁊ purꝰ itellectꝰ sine ꝓtinuoꝝ tpe. De hijs ãt locuti sumꝰ in epla nostra de nã intellectualis aĩe ⁊ ꝓtẽplatiõe ⁊ pfectius de b̃ trademꝰ noticiã in vltimo scie huiꝰ. Aristoteles ãt iuit ꝫ illa nõ in b̃ q̃ sic formas a primis luiꝰ intelligentiaꝝ dixit deriuari sed potiꝰ in b̃ q̃ istas nõ ex mã educi dicebat: sed a datore formaꝝ extrinsecꝰ dari: qz sic nõ esset motꝰ sicẽ superiꝰ oñdimꝰ. Iuit etiã ꝓtra ista in b̃ q̃ vnũ fm eẽ plato in multis esse dixit: ⁊ nõ multipliciter dictuz: volebat eniꝫ plato q̃ vnitas forme eẽt ab vnitate lumis qõ est ypostasis eiꝰ. Arist. ãũt dicebat ⁊ verꝝ est q̃ licz lumen b̃ sit ypostasis formaꝝ tñ determinãtia lumen illud sunt esse nãlia forme inq̃tũ est forma rei illiꝰ: ⁊ iõ mã participat esse lumis in formis ⁊ formatis: sicut ⁊ lux corpalis multipliciter eẽ accipit in coloribꝰ diuersis: ⁊ qz sicut resolutio coloꝝ est ad ypostasim vnicã lucis coloris ita dicebat Plo q̃ resolutio forme ẽ ad ypostasim vnicã prime lucis: ideo aliq̃n obicit ꝫ eum Arist. ac si dicat oiuz eẽ vnã ydeã q̃ pncũ e. sit i oibus eadẽ: ⁊ scias qõ nõ pficit hõ in phia nisi ex sciẽtia duaꝝ phiaꝝ Aristo. ⁊ Plonis. Ex hijs igit ꝑductis facile pt intelligi tam ex parte Platonis q̃ etiaz ex pte Aristo. Dec iguur dicta sufficiant.

Cap. xvj. q̃ non sunt inuente ab antiquis nisi q̃ttuor cause extra superiue dictas.

Uoniã g̃ oẽs dictas a nobis in scõo phicoꝝ causas oẽs phi ꝑductis nisi sunt querere: ⁊ qz extra has nullaz penitꝰ ex dictis eoꝝ habemꝰ dicere nouã cãm. Palã est ⁊ nunc ⁊ ex superiꝰ dictis a nobis. Sed licz nisi sint dicere istas ⁊ nullã extra eas tñ obscure: ⁊ modo quodaz obscuro oẽs iste cause ꝑiꝰ dicte sunt: qz etiã finalẽ apposuit Socrates licz dcũq̃ efficientẽ. Cum eniz ois efficiens ad finẽ moueat determinatũ: implicite etiã ⁊ obscure dixit cãm finalẽ: modo g̃ quodam oẽs ab eis dicte sunt: nõ ãũt alio nullatenꝰ fm veritatẽ sunt dicte. Primi enĩ tpis phia visa est vt infans adhuc balbutiẽs de oibus hijs causis velut adhuc noua existẽs circa principia q̃ quesiuit: ⁊ ꝑcipue circa primũ entis principiũ q̃ hoi cognoscere est difficile: b̃ ãũt patet ex b̃ qz etiam Empedo. ante nos diu nos dixit inesse rõne q̃ est forma dans esse ⁊ rõnẽ: b̃ ãũt qõ dicit est ipsum formale principiũ qõ erat esse ⁊ suba formalis rei q̃ res quelibet est id qõ est. Sicut ãt dixit ens fm id qõ est inesse rõni. Siliter necessariũ est carnẽ sic dicere inesse rationi ⁊ aliorꝝ singula q̃ distinctũ habent esse in nã: aut enĩ oia sic sunt a forma b̃ qõ sunt aut nihil eoꝝ suũ eẽ bz a forma: ꝓpter b̃ enĩ principiũ formale ⁊ caroꝝ os est b̃ q̃ est ⁊ aliorꝝ vnũqõq; ⁊ nõ ꝓpter mãz in q̃ nõ distinguunt ab inuicẽ: hanc ãt mãm Empedo. dixit esse ignẽ ⁊ terrã ⁊ acrẽ ⁊ aquã: sicut pz ex dictis in opinione Empedo. Sed ista sic dixit esse de necessitate duo principia sine quibꝰ nõ est res: q̃ aliũ ante se dicẽtez b̃ cãm habuit dicendi: manifesta vo ⁊ ꝓpria determinatõe fm nãm rei nõ dixit: de talibꝰ ãt quid ⁊ qualiter dixerit quilibet dictũ est a nobis in p̃cedentibꝰ. Cum ãt q̃ nõ nisi quattuor dicere putauerũt est qz querẽtes principiũ entis sicut fecit Empe. nõ nisi duo intrinseca elemẽta inuenerũt: scz formã q̃ esse confert ⁊ id cui ꝓfert q̃ est subiecta mã ꝑsiderates ãũt principia motꝰ ⁊ fieri oia ista q̃ttuor ipso motu extraxerũt. Motꝰ est actꝰ impfectꝰ ⁊ cũ sit actꝰ est actꝰ fluens ⁊ nõ pmanens ⁊ oẽ quod fluit aliq̃n erit in termino fluxus. Per b̃ igit q̃ est actꝰ viderũt q̃ nõ est agẽter nisi in actu existẽtis: cũ ãt quodlibet impfectũ actu sit agens pfectuz ⁊ ab hac veritate cõpulsi posuerũt cãz mouẽtẽ ⁊ agẽtẽ: p̃ b̃ ãt quod est impfectꝰ actꝰ erit actꝰ existẽtis in potẽtia q̃ ẽ subiecta mã ⁊ p̃ hãc necessitatẽ posuerũt materiã: p̃ b̃ ãũt qõ est cõtinue fluens actus fm ipsuz esse ipsiꝰ motꝰ q̃ nõ cõperit nisi forme posuerunt formam. Per b̃ ãũt quod ad finẽ fluit intentũ ab efficiẽte cãm finalẽ esse posuerũt: nec plura sunt in motu: ⁊ iõ veritas cõpulit causas q̃ttuor que dicte sunt q̃rere: ⁊ nullã eis q̃ dicte sunt potuisse inuenire: q̃ cũq; vo ꝏ hijs causis ⁊ principijs dubitauerũt recapitulabimꝰ itez ꝏ causis intendentes fm illas dubitatões: vtz scz finite sũt vel infinite: ⁊ vtz sunt prime ⁊ vltime in eis vel non: ⁊ quẽ ordinẽ habeãt prime ad sequẽtes: ⁊ de alijs huiusmodi querem in sequenti libro: forsitã enĩ in talibꝰ causaꝝ demonstrationibꝰ aliquid inuestigabimꝰ vtile ad determinandas dubitationes posteriores quas in tertio huius scientie libro disponemus.

Explicit Liber Primus

Methaphisice

Alberti

Incipit liber Secūdus Methaphisice in quo agit de scientia veritatis ⁊ quō cōsideratio de veritate vno modo est facilis: alio modo difficilis.

Capitulū primū de comparatōne intellectus quō se habet ad res cognoscendas.

Um autem habitum sit q̄ causе sunt quatuor: ⁊ non possunt esse plures species causarum. Causa autem est medium per quod scimus omne quod vere scimus: nec causa faciat scire nisi fm̄ qō est finita numero specierum: ⁊ fm̄ q̄ causa in antehabitis accipiendo q̄uis post oportet nos ostendere finitas esse causas anteq̄ progrediamur ad soluendas questiones ⁊ dubitationes posteriores in quibus ad sciendas dubitationes nos oportet vti causis: quia aliter conclusiones quas concludimus ex causis nō erunt firme ⁊ stabilite: quia aūt scientia veritatis est quā per causas accipimus: ideo oportet nos primo determinare de scientia veritatis: ħ enim potissimū faciendū nobis ħ putamus: eo q̄ veritas istius scientie causa est veritatis in omnibus sicut posterius ostendemus. Dicimus enim q̄ theoria siue contemplatio siue consideratio de veritate existens vno modo est difficilis alio modo facilis: ħ aūt probabitur per signū ex parte sui effectus sumptū. Signū autem illud est q̄ nullus philosoph⁹ digne put ipsa res exigit vnq̄ potuit acquirere inuentione vel doctrina: vel doctrina ⁊ inuentione simul: ħ enī signū est q̄ aliquo mō est difficile. ¶ Qō autem alio modo sit facilis signū est q̄ nullus omniū eoꝝ qui considerauerunt in ea oino ⁊ vniuersaliter fefellit ita q̄ nihil veritatis participaret in ea: sed vnusq̄sq̄ aliquid dixit ō natura eius liez balbutiendo id dixerit: tamen ab ipsa manifesta veritate compulsus aliquid veritatis nisus est dicere. Ulterius autē ad ħ signū quod fm̄ vnuz aliquē in ea considerantem aut nihil aut paꝝ valde cōuenit inuiscere de veritate ipsi sapie. Dico āt nihil ꝓpter modū ⁊ paꝝ ꝓpter dictū quod dixit. Modo enim aperto nullus antiquoꝝ id dixit. Dixit tamen quilibet intendendo ⁊ conando aliquid dicere principioꝝ ⁊ parū circa ħ quod dixit q̄ alioꝝ dictis conitū/gibile ⁊ cōmiscibile fuit ad sapie sacramentū ⁊ augmētum. Signū vo ulterius facilitatis est q̄ ex omniū considerantiū in veritate dictis simul coarticulatis fit aliqua vocabulis sapie mensura quantitatis. Dico aut ex dictis simul coarticulatis: quia sicut in antehabito libro diximus antiqui dicta sua nō articulauerūt Nos autē ⁊ articulabimus que balbutientes dixerūt ⁊ coaminiculabimus in vnum que sparsa ⁊ non congregata dixerunt: nec ex hūs coarticulatis proficiens fieret sapie mensura nisi sicut diximus ab ipsa veritate que vltro se eis offerebat compulsi multa vera dixissent. Duⁿ autē simile est q̄ in ꝓuerbio vulgari solemⁿ dicere in foꝛibus quis delinquit intendētes q̄ in eo q̄ cozā ⁊ p̄ foꝛibⁿ est nō est qui in toto deuiet eo q̄ ab eo q̄ cozā ⁊ p̄ foꝛibus est non est qui in toto auerti possit: eo q̄ totum impingit seipsum quod oino corā ⁊ p̄ foꝛibⁿ esse ꝓbat. Sic enī in oibⁿ que considerātur q̄dā prima principia cozā ⁊ p̄ foꝛibⁿ q̄ aditⁿ est ad alia: ⁊ in hūs nō ē aliquis errās ⁊ ignorās oino ꝓcipue tñ ħ est in coelestinis ⁊ primis q̄ in hac scia cōsiderant: q̄uis enī q̄dā Eraclīti sequatiū ꝯdictoria sil' eē vera dixerūt ⁊ n oluz significatōnē nō esse finitā: tñ ħ nec ad idē nūc ipis sed sub forma retulerūt ⁊ ꝓpter subiectā reꝝ trāsmutationē quā sensibilib⁹ inesse videbāt dixerūt nihil vere de reb⁹ posse enūciari. Et sic pz q̄ ab hūs q̄ p̄ foꝛib⁹ sunt nō in toto deliquerūt vel deuiauerunt: ħ igit modo quo p̄ foꝛib⁹ est ipsa veritas facilis esse significat. Sed in ħ qō nō posse eā habere ꝓ toto vel p̄ pte vocabulis quantitatis ostenditq̄ est difficile: ⁊ ideo in supioꝛi diximⁿ libro q̄ ista sapia est de hūs que difficile est hoi cognoscere ⁊ q̄ possessio eiⁿ est nō humana sed diuina: ⁊ q̄ tñ nō in toto effugit hoiez q̄ oīs hō nāliter scire desiderat ipsam ⁊ nō est inane desiderīū. Et ħ oīa in ꝓhabitis sunt oñsa. Sed in hūs attendendū est q̄ in Alarba sua dixit Ptolomeⁿ si aliqua scia fm̄ aliq̄d vltra nosse nostrū exaltata est: ⁊ fz aliq̄d cōprehēsibilis est a nobis oino ⁊ penitⁿ stultissimⁿ est q̄ ꝓpter desperationē eiⁿ qō supra nostrū nosse ⁊ posse est cōprehēdere negligunt ⁊ illud qō de ipsa noscibile sit. Sic enī ⁊ oīa scibilia posset negligere: q̄ in humanis inuentionibⁿ nihil ex oī pte beatū est. Sic igit ⁊ in sapia illis q̄ p̄ foꝛibⁿ sunt primū insistētes quātūⁿ possumⁿ nitemur etiā ad ea que magis remota ad cognoscendum.

Cap. ij. de causa difficultatis ⁊ facilitatis in theoria veritatis.

Difficultate aūt fm̄ cām facientē cā existente fm̄ duos modos. s. reb⁹ cognoscendis q̄ alique sunt causa difficultatis ⁊ ex dispositōe cognoscētis q̄ etiā nōnūq̄ est cā difficultatis cognoscendi ħ in theoria sapie nō in reb⁹ cognoscēdis est cā difficultatis sed in nobis cognoscētib⁹ cā huⁿ difficultatis existit ħ aūt vt melⁿ intelligat attendendū ē q̄ nō pōt idē esse cā oppositoꝝ p se loquēdo: igit idem non erit causa difficultatis ⁊ facilitatis in theoria sapiētie: nō aūt sunt in ipsa nisi duo theozansvz ⁊ res theozata habitū āt est q̄ ipsa res p̄ foꝛib⁹: est enī res in sapia ꝛsiderata p̄ foꝛib⁹ ⁊ via ad oē scire ⁊ principia p q̄ ē scire stabiliēda igit facilitatis ē cā res theozata: ⁊ difficultatis cā ē in theozāte. Exēplū āt hoꝝ q̄ dicūt habet ex hūs q̄ dixⁿ in primi libri phemūs qm̄ qm̄ res ipa imixta potentie q̄ nullⁿ scibilis cognoscendi principiū esse pōt: cū ⁊ ipsa nō cognoscat nisi p analogiā ad foꝛmā illa est cā difficultatis cognoscendi ex seipsa sicut multa difficulter causat phica. Qm̄ autē res ipsa vt primū principiū penitⁿ est nihil habēs potētie obūbrātis tūc si ħ difficulter cognoscit erit cā difficultatis nō in re cognoscenda: sed in dispōne cognoscētis: licz enī qō simplr primū est ⁊ cā oiuz sit ꝓuenies intellectū ⁊ sic fit obscuꝝ nō est ħ obscuritas in ipso sed in lippitudine ⁊ imꝑfectione cognoscentis intellectⁿ quē ꝓuenit ⁊ ħ satis in añhabitis oñsa sunt. Pz igit q̄ sicut oculi nocticoracis ⁊ noctue siue vespertilionis ad lucē diei siue solis se hñt sic ⁊ intellectus aie nostre se hz ad ea q̄ nature sua oiuz cognitio scibiliū sunt manifestissima Hoc āt sic ꝓbat lux solis siue diei triplr se oñdit. s. in sole in sereno ⁊ claro aere ⁊ imixta tenebris sicut i crepusculo vl' oduculo: ⁊ in rota q̄dē solis nō aspicit nisi a visu valde coadunato ⁊ forti: sicut aq̄le oculū solez videre dicūt: cui tñ oculos si diu aspiciat solē splēdor solis victt ⁊ excellit. In sereno āt diei ⁊ aeris multi vident oculi lumē solis ⁊ clare nō offensi oēs scz hñtes pupillā mūdā ⁊ spm̄ plenū ⁊ fortē qui vocatur vulnⁿ spūs: imixtū autē lumē tenebris vident oculi debiles spm̄ obscuꝝ visiuū habentes ⁊ pupillā humoris non coadunatā. Est autē ijs ꝓportionatū triplex intelli-

gibile

gibile triplex intellect⁹: est enim intelligibile sicut lu/
men solis in sole: ⁊ h est triplex sic lumē solis in sole ē
triplex. Est enim lumen solis in sole soli incorporatū:
⁊ lumē solis a sole existēs sz in sole dictū: eo q fulgor
eius est in solis claritate nulla pte p aliud aliqđ tēpatū
vl' pax hns tempamēti: ⁊ est lumē solis a sole ꝓcedēs
tempale quidē sed nō adhuc tempatū: primū est solis
nā: secūdū est solis caracter ⁊ forma: tertiū illumiatio
nis ex pte illumiatoꝝ: prima formalis cā: ⁊ sic triplex
ē cognoscibile primū ⁊ diuinū: ⁊ primū q̄dē ē lux pri/
me cause in seipsa: ⁊ secundum est lux prime cause ab
ipsa ꝓcedens in fulgoris sue lucis vigore intelligētia:
⁊ tertiū est lux ꝓcedens ab ipsa in prima rerū entitate
⁊ substantia anteq̄ contrahatur determinatione quā/
titatis ⁊ cōtrarietatis ad imaginata et sensata. Sicut
enī in p̄habitis dixim⁹ lux cause prime oiuz formarū
est ypostasis formas p̄habēs ⁊ has simplr ⁊ immate
rialiter habēs ⁊ virtutis eximie oīb⁹ cōserēs formati
onē: ⁊ a nullo aliquid recipiēs: ⁊ isti sunt modi primi
intelligibilis q̄ luci solis cōparat q̄ est cā dici. Intelli
gibile aūt secūdū est sicut lumē solis in sereno aere: ⁊
h est sicut intelligibile mathematicū cum mā sensibili
inquieta ⁊ obscura nō cōceptū sed fm diffinitionē ab
ea sepatū stātia ⁊ firma habēs theoremata circa ima/
ginatis cōceptū sicut lumē solis a sole in aerē transfu/
suz: ⁊ h ē ēt triplex qm̄ id qō serenissimū in eo ē: illud
est qō absolutū ⁊ simplex in seipso existēs ab oīb⁹ alīs
sepatū: ⁊ h est theorema arismetricū: ⁊ illud quod mi
nus serenū est in eo est illud qō ex additione se hz ad
istud: sic̄ theorema geometricū vt i añbabitis dixim⁹
⁊ id qō magis trahit ad declinationez est illud quod
vtroq̄ istoꝝ indiget in demōstratiōib⁹ et in altera pte
sui cōiungit etiā rōnib⁹ p̄hicis ⁊ h est theorema astro/
nomicū. Tertiū āt lumē cōtēplationis est qō est sic̄
lumē tenebris pmixtū ⁊ aeri inquieto nō sereno: et h
est theoria p̄hica cōcepta cū mā cōtinuo ⁊ tpe: sicut se
pe dixim⁹ ⁊ occūbit ab intellectu in opiniones sensuz
digniorē habens q̄ rationē: ⁊ habet etiā tres gradus
⁊ acceptū in vl'i est magis certū et hns viam demon/
stratōis: sicut pz in p̄hicis ⁊ est acceptū i mobili ad si/
tum magis inclinatum et min⁹ mixtū nitēs mō demō/
strationi et modo rōni sicut in celo ⁊ mundo patuit ⁊
acceptū in eo q̄ mobile est ad formā nitēs simul rōni
et opinioni ⁊ ibi multū est pmixtū tenebris ꝓpter po
tētiā materie cui in pte illa plurimū pmiscet. Triplex
aūt intellect⁹ diuin⁹ et intelligētie sepate et hois intel/
lect⁹. Est āt diuin⁹ oiuz hoꝝ cā p seipsum: et nō iste
simplr et vl'r oia p̄habēdo intelligit et nūq̄ occūbit ⁊
est sicut lumē solis in rota solis qō oiuz luminū est cā
et vl'r p̄habet ea. Intellect⁹ āt intelligētie separatus
pticipādo lumē prime cause q̄ vl'r p̄habet oia intelli/
git oia p lumē qō est cā oiuz: ⁊ h exequit quelibet in/
telligētiaꝝ p motū sui orbis ⁊ h modo desiderat ipsū
et ideo isti duo intellect⁹ a lumīe incipiunt et tenebris
nūq̄ pmiscēt: qz licz lumē forme que ab ipsis est occū
bat et tenebris pmisceat h accidit lumini nō fm q̄ ex
ipsis est: sed fm q̄ esse hz in cōtinuo ⁊ ꝛ̄rietate q̄ tēp⁹
merit: intellect⁹ aūt human⁹ eo q̄ est aie intellect⁹ que
imaginatōe distendit et sensu patit et alterat cōiūctus
est imaginationi et sensui: et ideo incipit ab eo lumine
qō est pmixtū tenebris et p sepationē apud se factam
tādē venit in intelligibile sincer ꝓpter qō est sicut vi/
sus nocticoracis in inceptōe sua. Sz qz p̄existētiuz
cognitio multū cōfortat lumē ipsi⁹ p studiū facit q̄ vi
sus noctue non hz: venit eni ab intellectu obscuro ad
lumē sincer et a lumīe sincero coadunato visu venit
ad lumē primū et p grad⁹ ascēdēs tandē accipit ipsuz
in fonte lumis sicut aquila ꝓtuet lumē in rota solis: et
h est sūma felicitas et in eo finit desiderīū quotiēs ho
mines nā scire desiderāt: h enī ꝓtēplabilia sūt nāe ma
nifestissima: qz p se manifesta existentia oībus alīs cā
sunt manifestationis.

Cap. iij. q̄ grates omnib⁹ referende sunt qui in tāta
difficultate adveritatē conati sunt.

On solū aūt iustū est hīs referre grates phi
n losophis quoꝝ aliqs in veris opinionib⁹ cō
municat: sz etiā illis q̄ de veritate aliqđ supfi
cialiter enūciauerūt: ideo enī qz difficultatis cā in nā
plantata est excusandi sunt de balbutōne ⁊ grates eis
referende de studij labore: cū primi viā alīs fecerunt
⁊ in h ꝓ certo aliquid sunt corporati ⁊ nō cōnexerūt
nobiscū. Remāsit enī invia quā fecerunt ⁊ possibilita
tē oñderunt pueniendi q̄uis errarēt in multis: sic enīz
p̄instruxerunt ⁊ pparauerūt vt ab inuentis ab eis ꝓfi
teretur in p̄hia: ⁊ h quidē videre possum⁹ in scia parti
culari quā Thimoteus optime considerans perfecit.
Qui si nō fuisset multū ⁊ multimodā melodiā fm. ix.
musaꝝ causas in voce fidib⁹ ⁊ fistulis ⁊ cymbalis nō
haberem⁹ ⁊ si primus qui pri⁹ viam dedit non fuisset
thimotheus excitat⁹ ad studiū in musicis nō fuisset ⁊
phini⁹ causa fuit meritoꝝ studioꝝ thimotheo: ita Pi
tagoras causa fuit thimotheo: ⁊ thimotheus Ptho/
lomeo: ⁊ h Boetio: ⁊ Boetius multis alīs: ⁊ eodem
modo de enūciātib⁹ veritatē in theoria veritatis. A
quibusdā enim primis ⁊ laudabilibus viris quasdam
accepim⁹ opiniones dubias ⁊ debiles: eo q̄ illi victo/
ratis oculis in initio viā panderūt: ⁊ ꝓterea alij melio
res ⁊ acceptabiliores dederūt opiniones q̄s ⁊ nos ac
cepim⁹: sed ⁊ primi fuerunt hīs cā dicēdi ⁊ studendi
⁊ iō vtriq̄ laudabiles ⁊ gratīs extollendi ꝓpter qō
⁊ primit⁹ hmōi viri laudabilib⁹ studijs operā dantes
a quib⁹ onerib⁹ ⁊ vrbanitatib⁹ absoluti sunt liberas ac/
cipientes possessiones nulla necessitate familiaris rei
retracti sapiam inuenirent ⁊ scriberent in ocio ⁊ aium
nullis necessitatib⁹ ad exteriora retractū ad interiora
colligerent: ⁊ intellectū vt ita dicā intus legerēt ⁊ iue
nirēt in lumīe soli intellectui cōnaturali: ⁊ de hīs qui/
dē in precedentib⁹ dictū est: sed adhuc in sequētib⁹ de
terminabit. Patet igit qualiter theoria veritatis sic q̄/
dem facilis est sic autem difficilis.

Cap. iiij. que sit scia veritatis ⁊ qō a verissimo causa
tur omnis veritas.

Quod aūt sola p̄hia veritatis scia vocetur re/
q cte habet fm rōnē Ex hīs enī que in prio
ri añ hunc libū determinata sunt manifestuz
est q̄ theorice sive cōtēplative sive speculative scientie
veritas est finis: practice aūt sive operative sciētie fm
suū nomē finis est opus: q̄uis enī practice intēdāt ali/
quādo quō se habet op⁹ fm motus efficientis ⁊ mate/
rie sicut architectonice faciūt: sicut supi⁹ ⁊ in scō phi
coꝝ determinauim⁹: tñ nō cōsiderant cām fm se ꝓut
principiū est esse ⁊ scie in causato: sed practici oēs spe
culant cām relatam ad aliquid vsus sive vtilitatis ꝓut
nūc ⁊ nō semp simplr: ⁊ ad h vtilis est sicut qui facit
serā cōsiderat serrū: eo q̄ de lana incidens serra fieri
nō p̄t vtiliter ⁊ cōsiderat formā in figura dentiuz: qz
nisi dentata sit nō incidit p minutias: ⁊ h modo nauta
thimonis p̄sideraꝝ spēm ⁊ formā advsuz gubernatōis
Dis igit practicoꝝ speculatio nō ē vt sciamus: sed vt
agam⁹ aliqđ vtiliter ⁊ vt nunc. In speculatiuis aūt

theozeis ꝓsideram⁹ vniuersaliter ⁊ vt semp causaz rei
ſm q causa est: ⁊ h ideo facim⁹ qz vex de re nescim⁹
sine cā. Scire enī arbitramur vnūquodqz cū cām co
gnoscim⁹: vnūquodqz enī sic cōsideram⁹ ⁊ non aliqd
specialiter vel magis particulariter ad opus relatum.
Jd autē inter alia ꝑ cā maxime cōsideramus ſm q si
cut cām in omnib⁹ est alijs est vniuocatio nois ⁊ rōis:
sicut verbigrā dicim⁹ q ignis calidissim⁹ est: qz calidi/
tatē habet simplicē ⁊ in termino ⁊ h est calozis causa
omnib⁹ alijs in rei ⁊ nois participatiōe. Licz enī
aer calid⁹ sit nō tñ sic actiuā in alia habet calliditatē: a
silī ꝯ arguēdo verissimū est illud qō omnib⁹ posterio/
rib⁹ est causa in hoc q vera sunt ⁊ veritatis nomen et
rōnē participant: h aūt sunt principia existentis ſm q
existēs ē sicut sept⁹ oñdim⁹. Qua ꝓpter ea q̄ ꝓpetua ⁊
semp existentis sunt principia necesse est esse verissi/
ma: h enī sunt q̄ non sunt qñqz vera ⁊ qñqz nō: ſz sem
per nec sunt illis vera ⁊ nō alijs sed omnib⁹ ⁊ vbiqz.
Nec talib⁹ sicut cā prima causa aliqua est esse vera: ſz
ista omnib⁹ alijs sunt causa veritatis. Cū aūt eadez
sint principia esse ⁊ veri ⁊ scire sequitur necessario q
vnūquodqz sicut se hz ad esse: ita se hz ad veritatem.
Cū igit hec scia que est ō ente ſm q est ens se habeat
ad principia eē pria nō cuidā ⁊ alij nō nec qñqz ⁊ qñqz
nō nec aliqua sit ante eā: ⁊ h modo nulla particulariū
sciaz se habeat ad esse ⁊ veritatē: sed vnaqueqz parti
culariū cōsiderat principia cuiusdā ⁊ cuiusdā nō: ⁊ q̄
qñqz sunt principia ⁊ qñqz nō: ⁊ quelibet aliaz habe
at ante se istā pz q istā scientia cā est veritatis omnib⁹
particularib⁹ scientijs. Et ab ista oēs accipiunt princi/
pia veritatis que est in eisdem.

Cap⁹. v. in quo inducendo ꝓbat q ad rectā theoziā
cause nō ꝓcedunt in infinitū.

Ulia aūt theozia veritatis nō habet nisi per
q cām: nec theozia vnq̄ perficit nisi cause sint
finite oportet nos ostendere causas esse fini
tas. Dicim⁹ igit q in omni esse ⁊ in oi theozia sicut
cuilibet palā est: principiū est quoddā in quodā gene/
re causalitatis: ⁊ ideo cause existentiū infinite esse nō
possunt siue ſm directā theoziā: vnā aūt alterā eiusdē
modi causaz accipiam⁹ siue sumam⁹ ſm spēs causaruz
infinitos esse causalitatis modos: h autez inductionis
modo ꝓbat in singulis causaz specieb⁹. Nec enī
est possibile vt ſm modū causalitatis materie h ꝓgre
diat ex h ſm rectā theoziā in infinitū: velut si dicere/
mus carnē q̄dē ꝓgredi ex terra velut ex sua ꝓpria ma
teria: terrā vo ꝓgredi ex aere sicut ex sua ꝓpria ma/
teria: ⁊ aerē ex igne sicut dixit Empe. ⁊ h ſm rectam
theoziā nūq̄ stare sed abire in infinitū: ita q nō sit de
uenire ad materiā primā que cōmunis est oīb⁹ mātis:
q si cōe primū distat ꝑ infinita nūq̄ conuenit fieri ap/
ꝓpriationē vsqz ad ꝓpriā illi⁹ ⁊ ⁊stius materiā: quia
quecunqz additis nō appꝛopriabitur q a ꝓpꝛietate
⁊stius distat ꝑ infinita ⁊ cū non fiat generatio alicuius
nisi ex ꝓpria sua materia non fieret vnq̄ generatio
alicuius. Similiter aūt h manifestū est ſm eundem
theozie modū in causa efficiente que est vnū principiū
mot⁹: sicut si dicerem⁹ hoiem ab aere circūstante mo/
ueri ſm virtutes celi: ⁊ aerez moueri a sole q̄ fert oēs
virtutes celi: ⁊ aduehit radijs suis: ⁊ solē dicerem⁹ mo
ueri ab odio sicut dixit Empe. ⁊ hmōi mouētiū nullū
oino eē finē: qz in causis mouētib⁹ cois cā ⁊ remota ef
ficit ꝓpria sic ⁊ in mālib⁹ eē dixim⁹: ⁊ oēs mouent vir
tute mouētis primi. Et iō si mouēs primū distat ꝑ infi
nita nūq̄ fiet appꝛopriatio: ⁊ cessabit oīs mot⁹ ⁊ tota
nā. Silr ⁊ ſm eūdē ꝓbatiōis modū ostēdit hoc in
cā finali q̄ est cui⁹ cā sit oē qō fit in alijs causis: qz ꝓ/
pter illā mouet efficiēs ⁊ ad eā mouet mā. Hāc igitur
ſm directā theoziā nō est possibile abire in infinitū sic
si dicam⁹ q ābulare ē ꝓpter sanitatē sanitas ē ꝓpter fe
licitatē ⁊ felicitas itez ē alteri⁹ grā: ⁊ ita dicam⁹ ſp ali
ud eē alteri⁹ cā in infinitū: qz si sic eēt cū oia ꝓioza sint
ꝓpter vltimū cōtingeret si vltimū nō eēt q nec ꝓioza
eēnt ꝓpter vltimū: ⁊ sic ꝓpter nihil eēt oino vltimū
eni nō ē si distat ꝑ infinita media: ſm aūt oēz cūdē mo
dū ꝓsideratiōis ꝓbat q silr est in quid erat eē q̄ cā est
formalis ⁊ rei ꝓpria q̄dditas: qz cum motus sit forma
post formā si forma q̄ est rei termin⁹ distaret ꝑ infinita
in actu accepta media nūq̄ ꝓtingeret aliquē motū ꝑfi
ci quod plane ⁊ absolute est falsissimū.

Cap⁹. vj. q̄lr demōstratiue ꝓbat q cause efficientes
ſm speciem nō vadunt in infinitū: ⁊ hoc ꝑ sillogismū.

Oc aūt idē ꝑ sillogismū sic demōstrat: ⁊ pri/
b mū in cā efficiēte. Jn cāis enī mouētib⁹ sic in
.viij. phi. declaratū est: q̄ dā sūt prime ⁊ q̄dā
medie: ⁊ q̄ dā vltime. Jn talib⁹ ät oiuz medioꝝ mouē
tiū q̄ sūt mouētiū mota extra q̄ est accipe aliqō qō est
vltimū q est motū tñ ⁊ extra q̄ ē accipe aliqd primū
qō est motū tñ nō motū oiuz taliū in toto ordie mo/
uētiū vel motoꝝ id qō pri⁹ est in ordie mouētiū est cā
mouēs oiuz coꝝ q̄ sūt post ipm in eodē ordie ⁊ prioꝝ
cessante a mouēdo mouēs necesse ē oia alia cessare: ⁊
in h toto ordine q̄ tūz multa sint nūero ⁊ subo nō tñ
sūt nisi cā ſm spēm mouētis si mouēs tñ nō motū ab
alio ⁊ mouēs aliud ⁊ motū ab alio ⁊ tertiū qō est mo
tū tñ. Et si nos iterrogati fuerim⁹ quod istoꝝ triuz
oz dicē simplr cām mouētē dicem⁹ qō id qō est primuz
qō ꝑ se mouēs ē oz simplr ⁊ vltra dicē mouētē eē cāz
⁊ eē vlr mouēs. Nō enī possum⁹ dicē qō id qō ē vl
timū sit cā mot⁹ ⁊ mouēs: qz h est motū tñ: ⁊ iō illud
nulli ē cā mouēs: ſz ē finale in q̄ stat vir⁹ ⁊ causalitas
mouētiū. Sz neqz medū possum⁹ dicē eē simplr cām
mouētē ⁊ mot⁹ ꝓpriū eo q medium ē mouēs motū ⁊
est ſm formā mouētis vnū ⁊ nō ē cā mot⁹ nisi vni⁹ qō
est motū tñ. Qō ät nō est nisi cā vnius in genē aliq
nō ē cā simplr: qz qō simplr est cā in aliq genē causali/
tatis oīb⁹ illā spēz cāe ꝓticipātib⁹ est cā sic iā in añbi/
tis hui⁹ eiusdē libri oñdim⁹. Sic ät iā añdixim⁹ q̄
ad formā mouētis moti nulla est differētia siue vnū vl
plura subo dicant eē mouētia mota siue ēt dicātur fini
ta aut infinita: qz q̄ tūz finite vel infinite multiplicent
subo vel numero formalr tñ oīa media sūt vnū ⁊ ñ cu
ram⁹ de mālī mltiplicatiōe ſz de formali tñ. Jnfini/
toꝝ. n. nūero ⁊ subo ⁊ oino ⁊ vlr ifiniti alicui⁹ ſm istū
accepti ptes oēs in forma medā mouētis sūt ⁊ in illi⁹
forma sūt vnū ⁊ silr ē si demōstrat ꝑ oia media que a
principio mouerūt vsqz ad illud qō monet h ⁊ mō siue
nūc. Cū igit oia media nō tñ moueant ⁊ moueant
nisi ex aliq ꝓio ⁊ ꝑ se mouēte ⁊ id qō mouet tñ etiaz
nō mouet nisi ex mouēte ⁊ moto. Si i toto isto or
dine mouētiū nō ē aliqd qō sit vlr mouens primū oia
mouēs ⁊ nō motū ab aliq sequit q ex toto ordie isto
rū mouētiū nulla sit penul⁹ cā mouēs: qz nō exīte pri/
mo nullū mouebit alioꝝ. Jn hac ät demōstratiōe q̄ ēt
posita ē in .viij. phicoꝝ. eo q qz mouēs motū cōpositū
est: ⁊ hui⁹ ꝓpōnis id qō ē motū ꝑ se iuenit extra ꝓpō/
nē oz ēt q id qō ē mouēs tñ ꝑ se iueniat: ⁊ tūc demō/
stratio cadē supat idez q h dictū ē videbit ät forte alr
ꝓiū q h dicit ad id qō in .viij. phi. dixim⁹ motū infini/
tū eē, ⁊ nō stare: ab vno. n. motore simplici ſm formā i
eo q

In nulla qz
ꝯ potest ꝑma
ꝯ ꝑtis ꝑ
infinitum

eo q̄ imediate mouet nō est nisi motus vnus. Primū aūt mouēs simplex est fm formā t sic ab ipsa nō ē nisi motus vnus. Silr aūt t media mouētia oia nō sunt nisi formaliter vnū ergo t in illis t ab illis nō est nisi motus vnus t sic stant isti motus in vltio q̄ mouet. Oñsum aūt est in.viij.phicoꝝ q̄ nō stāt oino: ad h aūt itelligēdū oꝫ sciendū q̄ nos ordinē t numerū mouētiū causatū duplr possumus accipe t duplr est iste ordo in nā vno quidē mō vt mouētiū ordo t numerus accipiat cū ordine quantē situ t sic primū mouēs est primū celum cōpositū ex motore t ex corpe q̄ prio mouet t media q̄ sunt mouētia q̄ mota sūt oia sic cōposita t vltimū motū est corp⁹ in quo ꝓsistit vtus primi mouētis q̄ est actus ei⁹ fm q̄ ē mouēs qꝫ sicut dixim⁹ in.z.phicoꝝ motus est act⁹ mouētis h.n.nō sūt mouētia situ t numero determiata fm ordinē.x.sperarū t vndecima est spera ignis t p̄ter h spera aeris t decide spera aque: t vltio spera terre t mouētia ꝓpria ad gñationē singulaꝝ plātarū t animaliū q̄ finita sunt numero t forma in subo t situ aliter accipit ordo mouētiū p se fm q̄ abstrahit a situ t fm h mouēs est primū simplr mouēs t nō motū t mouet motū primū p se vniforme t postea venit motus p mouētia mota p se sicut pri⁹ dictū ē vsq; ad id qō mouet tantū t sic iterū finitus est motus qui ē actus primi motoris t stat infra duos terminos quoꝝ prim⁹ ē mouēs tm̄ t scōus est motū tm̄ t h mō ꝓcessim⁹ in demōstratione a nobis h inducta. Tertio mō sumit numer⁹ t ordo mouētiū p accidēs t nō p se fm q̄ accipit mouēs primū vno mō se hñs ad eternū nec finitum nec infinitū h mō ꝓut corpus vel vtus corporis est finita vel infinita t motū primū accipit fm q̄ ipm semp est in principio t fine simul potētia t nō actu fm.n.hūc modū vnus motus infinitus fm nām est a prio motore in mobili primo t h nō est fꝫ formā primi mouētis fm q̄ est mouēs sꝫ potiꝰ fm q̄ ipm est spericū semp ipotētia in principio in fine exñs. Hoc igitur mō accñtis quo essentialiter ꝓuenit qō nō ꝓuenit fꝫ ipsum mouēti fm qō est mouēs t moto fm qō est motū. Accidit motū ee infinitū neq; finit ītra aliquos duos terminos t h dico fm nām primi mouētis t moti primi t nō fꝫ q̄ determinat volūtas eius ad mouēdū ad quoddā determinatū sic dixerūt multi theologizātes Et attende q̄ h mō accñtis mouētia media potētia sunt infinita qm̄ si ponam⁹ duos motus.s.planes t aplanes esse sup polos diuersos fm iequālē velocitatē t tarditatē t primū est motū aplanes qui vocat diurnus t scōz ē motū planes sup diuersos polos sequet necessario q̄ qm̄ pp diuersitatē medioꝝ relatoꝝ ad supi⁹ qlibz i mēto motus est diuersitas angulorū t formarū mouētium t h potētia ꝓtinue exeūte in actū ē infinitū t qr fm has formas currit generatio t diuersitas figurarū ingeneratis sequet necessario q̄ generatio fm hmōi circulū qui ꝓpter diuersitatē poloꝝ obliqu⁹ est erit inqeta t virtualiter infinita sicut dixim⁹ in scōo perygeneos t iste est intellectus pypatheticoꝝ in h loco quē multi ignorauerūt nō.n.est dubiū motū t generationē infinitā esse fm ꝓuenientiā mouētis t moti quāuis finiri possit omni hora t omni die fm iperiū dei illi⁹ qui dicit deorum dominus t deus socratis sicut bene dixerunt. Trimegistus. Hermes t Plato. Sic igitur patet qualiter ꝓsistit motus fm q̄ est actus mouentis t mobilis t finitur t qualiter non consistit neq; finitur.

Capitulum septimū qualiter demonstratur q̄ cause materiales stant in deorsuz.

c Um aūt iam manifestū sit q̄ in ordine mouentiū ē status sursū ad mouēs sic ꝓbauim⁹. Per se ení ad sensuz nobis erat certū q̄ i deorsum steterint mouētia eo q̄ apud nos in sensu videm⁹ mota nihil vlteri⁹ mouētia sic ecōtra in mā videm⁹ certis sime q̄ in sursū in ꝓria mā stāt cause qꝫ necesse ē q̄ primū ex quo fit dcd fit sit icorruptibile t ingenitū sicut iam ante dixim⁹ t ideo ꝓstat per se q̄ cause materiales stant in sursum sicut ēt constitit q̄ cause efficiētes stant in deorsuz t ideo sicut ꝓbauim⁹ causas efficiētes stare in sursuz ita opꝫ q̄ ꝓbem⁹ causas materiales stare in deorsuz. Dicam⁹ igitur q̄ sicut nō est possibile i mouētibus in sursuz in ifinitū abire ita nec in deorsum in causis mālibus possibile est abire in ifinitū licet sursuz hēat principiū in eo q̄ primū est ex quo fit aliqd sicut si dicam⁹ cū Empe.ignē esse primū t dicam⁹ ex igne dē vt ex prima materia fieri aquā t ex aqua terrā t ita semp fieri aliquid aliud ex aliquo t hoc nūquā stabit Dupliciter.n.fit aliquid ex aliquo aut q̄ mutat⁹ ordo prioris ad posterius t tūc opꝫ q̄ posterius sit ꝑfectio prioꝝ t prius sit via ad posterius sicut dixim⁹ q̄ exithimis siue ludis ichoatiuis agonū fiūt pfecti agones olympij: aut sicut dixim⁹ in exemplo nobis noto q̄ ex vespera fiūt torneamēta aut sicut dixim⁹ q̄ ex ordinatione castroꝝ fiūt bella siue aggressiones t vlter sicut diximus fieri cōpletū ex h q̄ imperfectū eiusdē forme exñs nec h dicim⁹ soluz in artificialib⁹ sꝫ verius dicimus in nālibus sicut dicimus ex puero ad robur t cōsistētiā cōplexionis mutato fieri virū pfectū: scōus aūt modus est sic dixim⁹ q̄ ex aq̄ fit aer. Ad h aūt itelligēdū opꝫ scire q̄ ee ad qō est motus materie duplr accipitur. Est ení esse forme q̄ est sicut somnus t ee forme que est sicut vigilia sicut dixim⁹ in scōo de anima: esse aūt forme q̄ est sicut somnus est esse ligatū t potētie materiali pmixtū t ipfectū t h esse habet multos gradus eo q̄ motus est forma post formā t h esse est ee forme fm q̄ forma adhuc est fluēs in motu de ee ad esse sicut diximus in.xvj.de aialibus q̄ nō est viuuz t animal simul t non est hō t animal simul t h mō nō est infans t puer simul t nō est puer iuuenis t adul⁹ simul t non ex iuuenis t vir simul t in viro est status esse forme q̄ ē sicut vigilia nō ligatas vl ipeditas hñs operationes qꝫ sicut diximus in.vij.phicoꝝ non equaliter pueri iudicāt senibus presbiteris t fm h fm prudentiaz dictus intellectus nō eqliter inest oibus hominibus sed potius in sedendo t quiescēdo cōplexionez sit anima sciēs t prudēs alio aūt mō fit aliquid ex alio quo sicut ex potētia materie que est subm tranimutatiōis t mot⁹ prio q̄ mō h fieri ex h ē h fieri post h sine trāsmutatiōe substātie sed nō sine alteratione qlitatis materie. Secūdo autē mō fieri hoc ex hoc est vnum fieri ex altero nō sine trāsmutatione substātie ergo fm ea que nūc dicta sunt sic ex puero virū fieri dicim⁹ sicut dicitur fieri h q̄ ꝓtinue fit ex forma post formā ex eo q̄ iam factū est fm candē formā fm q̄ est sicut somnus t sicut fieri dicim⁹ id quod cōtinue ꝑficitur p gressum ad perfectū esse forme qui est sicut vigilia ex eo q̄ pfectū fm esse est ipfectū t diminutū qō est forme q̄ est sicut somnus ligare mutatōibus t qualitatib⁹ māe. Generatio.n.que est cōtinua mutatio ad vltimā pfectionem semp est māe infra esse t nō esse donec ad cōplementū vltimo deueniat in quo forma pfecte terminat materiaz t sic oēs suas opationes exercere sup eā in nulla pte ipedita t silr q̄ quodlibet factū semp est exñtis t nō exñtis qd cuiuslibet fieri multa sunt h scā

e

ꝛ in quolibet abicitur non esse ꝛ accipitur cē ꝛ cōtinue sic est forma post formā ꝛ esse post esse prio quidē ex nō esse ad esse ꝓcedens ꝛ post ea cōtinue ꝓcedens qua si ex somno ad vigiliaz ꝛ cū euigilat �fm operationem vnaz non euigilat ꝫm operationē aliā ꝛ h̄ de quodam nō esse ad quoddā esse ꝓgrediens ꝛ h̄ exēplum est q̄ nō solū dicimus ex ignorāte fit sciēs sed etiā dicimus q̄ addiscens qui iam secundū aliquid hz sciētie formā factus est sciēs pfecte ꝛ h̄ signamus in motu cū dicim⁹ q̄ ex addiscēte fit sciens cū sic duplr dicatur h̄ fieri ex h̄ illud quod sic dicit fieri ex hoc sicut ex potētia ꝛ nō esse sicut fit ex aere aqua nō fit ex illo nisi corrupto al/ tero ꝫm subam illud aūt quo h̄ dicit fieri ex hoc sicut post hoc nō fit ex hoc illo corrupto ꝫm subaz ꝛ h̄ ē in oibus cōmixtis ex eis in quibus paulati ꝓgressus fit ad esse pfectū p multa media quod nō fit in simplici/ um generatione ex inuicē ꝓpter quod etiā illa in quib⁹ fit h̄ ex h̄ sicut post h̄ nō reflectūtur siue cōuertunt ad inuicē ē id qō est prius nō pōt esse posterius ad idem. vnde nec dicim⁹ qō ex viro fiat puer ex congressione ordinatio castroꝝ nō.n.dicim⁹ q̄ factū iā ineē perfecto fiat ex generatione illa que est forma post formā: sz po tius dicimus q̄ sic factū ꝛ pfectuz in vltimo termio ge nerationis sit post generationē iperfecti ꝓgredientis ad pfectuz sine corruptione subē: ꝛ sic dies pfecta que est meridies qñ lumē solis totū implet emisperiū circu lo pyramidis luminis solaris directe sup terrā vndiq; tacēte ꝛ oyametro pyramidis ppēdiculariter centrum in emisperio pcuciēte fit ex auroza vel mane in quo lu mē qō est forma diei pmixtū est opacitati ꝛ pyramis solis nō nisi in pūcto tangit sperā terre ꝫm emisperij de scriptōez ab illo.n.mane ꝓtinue erigit pyramis donec i meridie pfecte stat sup emisperiū ita q̄ circul⁹ q̄ ē basis pyramidis ambit circulū orizōtis ꝛ io ñ pōt dici q̄ ꝫz gñatōez diei auroza siue mane fiat ex meridie. Exē/ pluz aūt quod quidā h̄ ponūt sicut ex vapore fit nebu la nō est cōueniēs qz nō semp ex vapore fit nebula sed vapor depressus est nebula nisi dicam⁹ q̄ nebula dicat vapor spissus ꝛ qz vapor per naturā factus est ꝓtinue ispissatur egrediēte accidētali calido ꝛ sic mot⁹ ille per ficitur ineē nebule. Altera q̄ est generatio simpliciū qui bus nihil p̄iacet nisi materia simplex ingenerabilis ꝛ incorruptibilis reflectunt siue cōuertunt ad inuicē.

Sic igit h̄ fieri ex h̄ duplr dicim⁹ q̄ vtrūq; hoꝝ ipos/ sibile est in infinitū abire Nā generatio eoꝝ que nō ꝓuertunt ē infra exñtia iperfectū ꝛ perfectū ꝛ in hijs necesse ē esse finē in quo stet generatio qz aliter piret fi nis qui in natura intendit ꝛ esset casuale opus nature igitur nō fit h̄ ex h̄ in talibus. Alia aūt que sunt sim/ plicia reflectunt adinuicē ꝛ nō semp fit h̄ ex h̄ in infinitū ꝫz rectā generatiōis theoziā ꝫz alter⁹ generatio ē alte ri⁹ corruptio in talib⁹ sic oñsū ē a nobis in scō pyge/ neos. Ex h̄ igit vlter⁹ ꝓcludit q̄ primū sempiternū in generabile ex quo aliqd fit ipossibile ē corrūpi: ꝓstat.n. ex oib⁹ q̄ in fine primi phicoꝝ ꝛ hic dicta sūt q̄ ꝫz nul/ lius vnq̄ phi pōnē generatio ē infinita in sursū respectu primi qz qlibz posuit aliqd māle elz eē primū. Neces sē ē āt ex quo prio ꝫz subaz corrupto aliqd factū ē nō eē illud sempiternū. Cū vo circularis sit taliuz genera/ tio ꝛ vniuscuiusq; eoꝝ generatio ex altero sit alter⁹ corruptio nullū elz manet icorruptū ꝛ sic nullū eoꝝ est simplr mā prīa ꝫz potius qō est icorruptibile ꝛ igenitū

Capitulū octauū q̄ cā finalis nō pōt abire i infinitū.

Mplius aūt id qō est cuius cā sumit oia alia
a ē finis siue cā finalis ꝛ talis cā sic vltia ē i mo tu ꝛ prīa in intentione q̄ ipsa non est alicuius alterius cā sed alia oia sunt ꝓpter eā ꝛ cā ipsius. Si igit tale quid q̄ talis hz cause modū ꝛ rōnez fuerit ipz qō vlti mū est in motu mouētis ꝛ materie huius q̄ ē finis mo tus vtriusq; dictaꝝ causaꝝ nō pōt esse infinitū: qz vlti mū qō est finis vltio acceptū est actu q̄ est mot⁹ effici/ entis ꝛ māe ꝛ p sic acceptū actu pfecta q̄escit mā que ē subm mot⁹ ꝛ principiū mouēs cessat mouere: infinitū aūt est cuius ptes accipiēti semp est aliqd extra accipe re ꝛ iō nunq̄ in ipo ꝓuenit accipere vltimū. Si vo de tur q̄ id quod est finis nō erit tale vltimū sequet q̄ fi/ nis nō erit id cuius cā mouet efficiens ꝛ cui⁹ cā mouet mā ꝛ hoc est q̄ cā finalis nō est cā finalis. Amplius aūt illi qui sua positione facūt ifinitū in cā finali q̄si sui dicti obliuiscūtur qz volūt entia eē bona ꝛ bonuz esse quod oia optāi ꝛ ad qō ꝛ ꝓpter qō mouētur ꝛ in ista pōne auferūt boni mām ꝛ rōnem nihil.n. optat h̄ nā/ li appetitu quod nunq̄ cōtingit cōsequi qz eēt vanuz ꝛ inutile nāle desideriū. Jd aūt quod in ifinitū distat a quolibet entiū. nunq̄ ꝓtingit cōsequi igit illud nō con/ tigit appeti ꝛ sic illud nō esse bonū alicui⁹ cōsequitur ex h̄ qō ifinitū. Infinitū igit faciēs in cā finali aufert rō nē boni entiū. Amplius aūt nullus oio mouētuū ꝛ effi ciētiū conabit aliqd facere si nō sit futurus venire ad terminū mot⁹ vel opis sui qz nec opus regit itelligētia qz mouēs ē vle motū ꝛ ab ipsa est nālis appetitus bo ni ois rei nāliter: ꝛ tūc sequit q̄ aut casu moueat omne qō mouet ꝛ casu moueat oē qō mouet aut q̄ cā fina/ lis actu includat a motu qui est actus pfecti mouētis ꝛ actus iperfecti mobilis: primū aūt hoꝝ est ipossibile scōm igit erit necessario cōcedēdū. Amplī⁹ āt itellect⁹ actiu⁹ qui grece vocat practic⁹ ꝫz h̄ nihil eēt in exñtib⁹ Dis.n. qui talē hz itellectū cā alicui⁹ facit oē qō facit. Jn liberalib⁹.n. finis est opatio ipa. in mechanicis autē apotheleſma siue opatū: in musicis aūt causatū volu/ mus: in fabrili aūt gladiū vel quid tale p oponē effectū sicut determinatū est in principio nostroꝝ ethicoꝝ. Jd āt pp qō facit q̄ itellectū hz termin⁹ ē alioꝝ quē ope cō sequi intēdit: igitur id ipz ē cā finalis qz finis intētus ni hil aliud ē q̄ termin⁹ operis ꝛ itētiōis ꝛ appetitus.

Capitulus nonum q̄ cause formales non vadunt in infinitum.

Odem aūt mō oñdemus q̄ infinitū nō est in
e causa formali: forma.n. resoluit in diffinientia si est forma q̄ est spēs. Si aūt est forma ge nerationis stat in aliquo prio sicut iā oñdemus. Loqua mur ergo prio de forma q̄ est totū eē ꝛ est spēs. De illa.n. ꝫm duas ꝓpatiōes oz oñdere q̄ nō est ifinita: qz enim illa cōstituitur ex genere ꝛ differētia oportet ostē/ dere q̄ stans inferius ad differētiā vltimā cōstituētem nō est infinita ad supius p genera ꝛ h̄ est prīa ostensio ꝛ scōo reuertemur ostendētes q̄ stās superius in gene re nō est infinita versus inferius per differētias diuisi/ uas ꝓpter quaꝝ infinitatē nō est accipere vltimā cōsti/ tuentem differentiam. Dicamus igitur quod for/ ma que quid erat esse rei eo q̄ quicqd est ꝓter ipam nō est de esse sed de individuātibus ñ ptigit diuidēdo per sua diffinietia reduci ad aliam rationez que suoruz dif/ finientiū sit diffinitio que multiplicet super rationem diffinientium superiorum in infinitum. Jn talibus enim constat id quod est superi⁹ ꝛ prius siue ante semper eē magis causam rationis ꝛ esse: ꝛ id quod est posterius minus esse causam predictorum quoniam id quod est prius ꝓntibus est causa ꝛ nō ecouerso sic dixim⁹ sepe in oibus aūt talibus necesse est primū aliquod qō est

causa

causa oium qm̃ sicut in mouẽtibus prius dixim⁹ in talibus cuius primū nō est nec cōsequēs est cū primō sit causa cōsequēti ꝛ q̃ est cā est igit genera in que ad superius forma resoluit spēi stant in aliquo vno prio ꝛ sic ad superius forma nō ꝓcedit in infinitū. ¶ Ampliꝰ uos dicẽtes formam ab iferiori p differẽtias diuisiuas ꝓcedere in ifinitū destruūt scire qō est de re ſm ꝓpriam nām ꝛ substantiā. Nō est.n. possibile scire aliq̃d ſm pfectū ꝛ verꝫ sciēdi modū nisi prius p diffiniẽtia diuidēdo pueniat ad ea q̃ ſm formā indiuidua sunt ita q̃ formalibus ad esse cōducẽtibus vlterius nō diuidūtur qz illa forma sic accepta ē vltima ꝛ ꝓpria rei pfectio ꝛ cōuertibilis cā essentialis sed nō est aliquā rē cognoscere si ponat ifinitus sit p diuisas formas ꝓgressus impossibile est.n. que sic sunt ifinita intelligēdo ꝓtrāsire. Si enī detur sicut dixit plato q̃ sic itelligere opz. Quera/mus qūo itelligē opz qōlibz cōpositū ex multis nō.n. sic itelligere ei q̃ est.s. infinita accipiēdo in talib⁹ sicut quidā dicūt q̃ in linea intelligit totalitas linee p diuisiones medietatū ſm q̃ suaꝫ medietatū diuisiones nō stat diuisio ꝛ sic superficiē cōponi ex lineis ꝛ intelligi ꝛ corpus cōponi ex supficieb⁹ ꝛ itelligi ꝛ omne diffinitum ex infinitis: ꝛ sicut isti dicūt nō cōtingit intelligere aliq̃d: nisi. n. statuat vltimū in quo stet diuisio nec pficietur esse nec pficiet scire ꝓpter cāz quā dixim⁹ qz. s. nos nō arbitramur nos scire ꝛ cognoscere aliq̃d nisi cū cāz cognoscimus ꝛ qm̃ illius est cā ꝛ qō vltimū hēmus vsqz ad elemẽtales causas sicut declarauimus in primo phicoꝝ ꝛ iō qui intelligēdo lineā ꝓcedit in ifinitū nunq̃ enumerabit sectiones in quas diuidit ꝛ iō nō itelliget ipaz sed si itelligi debeat opz q̃ itellectus eius stet ad genus primū ꝛ ad differẽtia vltimā qui est alius intelligēdi modus q̃ p sectionē diuisionis. ¶ Sed ad huc ēt si formā cōsiderem⁹ put est actus materie ꝛ pfectio cōpositi ex mā ꝛ forma adhuc ipossibile est q̃ ipa sit ifinita qz h mō intelligēdi necesse ē q̃ mā itelligatur in eo q̃ tā motū est ꝛ generatū: cōpositū. n. hoc mō per motū eē ꝛ generatū eē pfectū ē ꝛ h q̃ in actu ē ꝛ pfectū eē hz in nā. Et aūt qō ifinitū est magnitudine vl multitudine nullū est eē actu ꝛ pfectū in nā igit infinitū nō est h mō actu pfectū ergo forma sic actu pficiēs nō est eius qō est infinitū. Si aūt detur qō ifiniti est taliter forma actu pficiēs ꝛ cōplens sequet̃ q̃ ei qō nō ē infinitū eo q̃ est p formā terminatū ꝛ pfectū ꝓuenit eē infinitū ꝛ sic terminatū ꝛ finitū erit nō terminatū ꝛ nō finitū ꝛ sic cōtradictoria verificabunt̃ de eodem qō est ipossibile. Quod igit nullū genus causaꝫ sit ifinitum ſm rectā theoriā ꝓbatuz est a nobis. 12.

Capitulū decimū q̃ cause nō sunt infinite secundū speciem causalitatum.

Uod aūt negꝫ ſm spēs causalitatū cause sunt ifinite sic declarat. Si. n. nō ꝛtuor tm̃ vt in ꝓcedēti libro dixim⁹ sed infinite essent pluralitate spēs causaꝫ nō cōtingeret ēt h̄ supposito aliq̃d pfecte cognoscere. Sicut. n. sepius dixim⁹ tūc opinamur nos scire qualibet reꝫ cū cognoscam⁹ causas oēs ex quibus est ꝛ si qua deesset nō esset vera rei cōprehensio p itellectū: qz vo esse nō cognoscit nisi p formā ꝛ mām eo q̃ forma multaꝫ reꝫ mām cōcipit in ratiōe sua: fieri aūt reꝫ non cognoscit nisi p motūs ꝛ subiectum ꝛ finē: sed infinitū qō per adiectionē spēruꝫ ꝛ causarum infinitū est nō ꝓtingit ꝓtrāsiri in tēpore finito a quoquā intellectū rei p causas accipiēte igitur cū eē ꝛ fieri rei perfecte p intellectū cōprehendat nō possunt spēs causaꝫ esse infinite: esse. n. rei est per suas causas actu ꝛ iō nō possunt esse infinite qz cū infinitū nō sit nisi potētia ipossibile q̃ p ifinitū aliquid sit in actu: quāuis. n. forma vl̃is que ē eē rei sit infinitoꝝ h nō est nisi in potētia ꝛ nō in actu. Nullo igit modo cause sunt infinite ſm aliquā rectā theoriā lz per accidēs secundū theoriā circularē sicut dixim⁹ quedā eaꝫ sunt infinite finitis aūt siue existētibus sunt ipsa principia sciēdi sicut sunt principia essendi.

Capitulū vndecimū qualiter ꝓsuetudinis habit⁹ in pedimētū est theorie veritatis.

c Um autē iam determinatū sit a nobis qualiter theoria veritatis facilis sit ſm aliquē modum ꝛ difficilis ſm aliū ꝛ q̃ theoria veritatis sit per causas q̃bus nō accidit in ifinitū abire oportet nos determinare theorie veritatis ipedimēta. Sūt autē duo in gñe ipedimēta videdi veritatē vnū quidē q̃ est ex mō nāe ꝛ alterꝫ qō est ex nā. Ex mō āt nature exñs est ex cōsuetudine qz sicut dixim⁹ metb. ꝛ libro de memoria ꝛ remi. cōsuetudo in nā trāsponit ꝛ cōsuetudinalis bitus in modū nature mouet ad cōsentiendū ētiā si sit cōtra naturā ꝛ ꝓtra rōnē. Unde etbicus sum calorē ꝑternalez esse nō sentit quāuis maior sit q̃ calor febricitātis. Cōtingūt igit auditiōes coꝝ qui auribus insonāt ſm cōsuetudines. Nā vt ꝓsueuim⁹ audire ita dignū videt nobis dici ꝛ eē veꝝ ꝛ q̃cūq̃ sunt audita ꝓter ea q̃ cōsueuim⁹ audire nō videt adeo nobis verisilia sed potius talia pp hoc q̃ incōsueta sūt min⁹ nota ꝛ magis extranea nobis eē vñr. Nā id qō cōsuetū est notius nobis eē videt eo q̃ ad modū nature nobis accidit. Quātū vo hēat vim huius ꝓsuetudis habitus leges oñdūt qz. n. hō ciuile aīal est nāliter ꝛ nō pōt pfici ciuilitas sine ꝓgregatione: nec ꝓgregatio pōt eē sine republica oportuit leges ponere ad rē publicaz cōtinendā: multa aūt in legib⁹ hmōi ꝓpter metū pena rū ꝛ allectiones ꝑmioꝝ de hīs ꝓficta sunt q̃ ꝓter rō/nē sunt ꝛ ꝓter vītatē: in hmōi. n. legib⁹ fabularia ꝛ puerilia q̃dā de penis ꝛ ꝑmijs conficta magis q̃dē valēt apud eos q̃ talia sp audire cōsueuerūt q̃ vera cognitio de ꝑmio vtutis ꝛ pena vitioꝝ: ꝛ h nō ē nisi ꝓpter ꝓsuetudinē q̃ facit credibilia q̃ alias oino īcredibilia iudicarētur sicut exꝑsse videm⁹ in legib⁹ hīs q̃ carnalia sibi ꝑmia ꝓstituūt sic̄ delectari venereis ꝛ potib⁹ ꝛ cibis p⁹ morte: cū rō nō admittit aliq̃ virtutis ꝑmiū nisi i quo ꝛ deus delectat h̄ est ꝓtēplatione sui ipius sicut in fine ethi. determinatū est a nobis. Sed qz nō necessariū ē ad hominū ciuilitatē hoīes pure intelligere veritatem sed potius hominē pietatē colere ꝛ iustitiā seruare ꝛ rempu. tenere. Iō a legis latoribus nō principia q̃runt veritatis sed potiꝰ dātur ꝓcepta pietatis ꝛ que facilꝰ mouēt spe ꝑmioꝝ ꝛ metu penaꝫ ad reginē ꝛ ꝓseruationē reipu. ꝛ iō facti sunt esse dij multi ꝛ cultus multi ꝛ religiones in quib⁹ nō attēdit qō verius sz potius q̃d facilius moueat ad reipu. ꝓseruationē h aūt ꝓcipue fit ſm hmōi sapiētie principia que de vniuersitatis prīcipio ꝛ de speratis intēdit ꝓpter qō de hīs ꝛ exitu reꝫ in eē multi multa cōfinxerūt. Sic̄ ꝛ socrates tria genera deoꝝ q̃si rex itroduxit principia ꝛ in prio genere. xij. nomina ꝓter deum deoꝝ esse posuit. Dixerūt enim alij alia ſm leges diuersoꝝ in tantū aūt factum est hoc credibile apud diuersos q̃ cū omnis intellect⁹ in theoria veritatis in q̃busdā vt primis principijs vtatur illi ꝓpter vim cōsuetudinis ꝛtraria hoꝝ principijs esse ꝛ veritatis supponāt ostēdim⁹. n. superi⁹ in quo oēs cōuencrūt sapiētes ex nichilo ſm naturā nichil posse fieri sed oēm formā ex ꝓpria educi materia

⁊ ideo rep̄ pfectaꝝ ſpecificas differẽtias. ⁊ ſpecies ꝑ/
prias hẽre materias que oĩa ſunt principia apud recte
pĥantem tamẽ ſunt quidã pĥice loqui volentes dicen/
tes aliquid ex nichilo fieri ſue eſſentie vt magnitudi/
nem ex nichilo magnitudinis ⁊ ſic de alijs ⁊ dicũt q̄
ſpẽs rep̄ ⁊ ſpecifice differẽtie ſũt ex nõ ꝓpriſq; mate/
rijs vt hõ nõ ex hoie ſicut ip̄ſecta quedã ex putrefa/
ctione terre generant ⁊ alia in hijs igit ⁊ hmõi apolo/
gijs vis perpẽditur cõſuetudinis.

Capitulum nouũ decimum de impedimento naturali
ad veritatis theoriam.

St aũt aliud ip̄edimentũ theorie veritatis ex
e ipo mõ natiuitatis q̃m licet hõ ſz q̄ hõ ſolus
intellectus ſit tamẽ intellectus in hoie ſm eẽ
trahit ab ymaginatione ⁊ ſenſu ⁊ alijs corporeis vir/
tutibus nõ ſinẽtibus eũ pure cõtemplari theoriã veri
tatis. Alij.n. ſi nõ mathice quidẽ õmõſtrat ea que dicit
nõ recipiũt p cõſenſum ea que dicit ⁊ iſti ſunt in quib⁹
ꝑualet ſuper intellectũ virtus ymaginationis ⁊ iſti ni/
hil credũt niſi q̃ ymaginari poterit ⁊ iõ extra mũdũ
ſimlẽ huic mũdo ymaginãt mũdũ ⁊ locũ ⁊ tẽpus vſ/
q; i infinitũ nec ſuſcipiũt aliquas eẽ intellectuales ſubſtãti
as q̃ ſine h̃ ſint ⁊ nũc nec aliq̃d dicũt eẽ eternitatẽ ⁊ hu
iuſmodi que accipiunt p̄ intellectũ ab ymaginatione ñ
recipiẽtẽ: alij ⁊ in quibus oĩno intellectus ad ſenſuz re//
flexus eſt nec recipiũt aliq̃d ſi nõ extra id per ſenſum
demõſtr⁹: h̃ aũt qui ſigniẽtis legum cõſueti ſunt co/
nantur induci ſibi teſtẽ poetã talia poetizãtẽ. Illi aũt q̃
pĥicis aſſueti ſunt oĩa volũt audire ſm certitudinẽ aut
per ſe notoꝝ aut ex hijs demõſtratoꝝ: alij ⁊ aũt qui vul
garibus ip̄eriti aſſueti ſunt flebilis ⁊ cõtriſtabilis ẽ cer
titudo pĥica aut q⁊ ꝓpter defectũ ſtudij nõ poſſunt cõ
pletti talẽ ſermonẽ ignorãtes veritatẽ ꝓplexionis ſyl/
logizate aut pp nãlẽ microlayã ſiue defectũ ratiõis vl̃
ingenij. Jd.n.q̃ certũ ẽ p ſyllogiſmũ aliq̃d hz tale
ad q̃ nõ de facili põt deficiẽs a ſtudio ⁊ id q̃ nõ põt
deficiẽs in vſu rõnis: ⁊ iõ ex oĩb⁹ inductis pz q̄ ſicut ẽ
in ſymbolis ꝓtractuũ in mercationib⁹ ita nõ liberũ eſt
vnicuiq; eligere ſm nãm in rõnibus. Jn cõtractibus
enĩ nõ ſemp attẽdit valoꝝ rei ſed potius placitũ vẽdẽ
tis vel emẽtis ⁊ ad illõ obtinẽdũ cõtẽdit. Et cauſa
cõtẽtionis potius eſt in vẽdẽte vel emẽte q̄ in re ipſa
⁊ ſic in ſuſceptiõe ꝓpoſitoꝝ circa principia theorie
veritatis vt pz ex ĩductis Maxie aũt h̃ ẽ in ſapiẽtia
prĩa in q̃ ſicut dixim⁹ multa ſũt in q̃b⁹ hoies oẽs cõi/
cant: circa prĩa.n. magis cõcãt hoies q̄ circa ſequẽtia
⁊ erroꝝ circa illa eſt cã erroꝛis circa ꝓ̃a: cuius ſignum
eſt q̄ oẽs hoies circa principiũ vniuerſitatis rep̄ aliq̃
niti ⁊ circa extium rep̄ ineẽ ⁊ cauſas multa fingere ⁊
paucos attingere veritatez in illis videmus.

Capitulũ. xiij. de remedijs cõtra ip̄edimenta ĩducta

Emedia vo cõtra inducta ip̄edimẽta ſunt cõ
r tra primũ quidẽ quod eſt ex vi ꝓſuetudinis ⁊
ſecũ hz ignorãtiã male diſpoſitiõis eſt q̄ opz
hominẽ primũ erudiri modũ pĥice quo ſciat qũo ſin//
gula ſũt accipiẽda q⁊ tũc audita ꝓtra modũ illũ exĩtia
refutabit ⁊ nõ ꝑbabit vt animi cõceptũ. Modus ãt
iſte eſt in ſciẽtijs logicis ſm oẽs pres pfectaꝝ ⁊ iperfe/
ctarũ argumẽtationũ q⁊ ex illis potẽtes erim⁹ ſyllogi/
zare de omni ꝑbleumate ⁊ ipi diſputatiões ſuſtinẽtes
nihil dicem⁹ repugnãs oĩbus ꝑbabilia cõia in oĩbus
vel pluribus inuẽta. ab hijs que ꝓpria ⁊ ſenſibilia
ſunt ſingulis ſciẽtes diſtinguere ⁊ perfecta rhetoricis
⁊ poeticis p illa ſciem⁹ dignoſcere ꝓpter q̃ abſurduz
q̄ aliq̃s illis nõ ibuatur ſed ſimul velit q̃rere ſciaz ſpe/
culatiuã aliquã de hijs q̃ eſſentialis eſt ſpeculatiua ⁊
modũ ꝓpriũ illius nõ ꝑhabẽdo prius modũ oĩuz pĥic
cõem: altep̄.n. iſtoꝝ q̃ eſt acceptio ſcie cũ mõ ꝓprio
neglecto mõ cõi nõ eſt facile accipere q⁊ tales virtutes
⁊ cõplexiones ꝑbationũ nõ cognoſcet ⁊ ſepe falſa ꝑ
veris accipiet ⁊ nõ ꝑbata ſumet ꝑ ꝑbatis ⁊ iõ tales q̃
in logicis inſtructi nõ ſunt in oĩb⁹ errãtes iuenim⁹: Cõ
tra ſcõm vo quod ex nã eſt ip̄edimẽtũ ẽ q̄ accepto mõ
cõi argumẽtationũ diſcernat circa vniuſcuiuſq; modũ
ꝓpriũ q⁊ ſapiẽtis h̃ ẽ q̄ de vnoquoq; ꝓut res ſe hz ſi/
cut eſt de eo tẽptet accipere: ⁊ iõ demõſtratio ſiue ꝓſcru
tatio mathica nõ in oĩbus eſt apponẽda q⁊ ſi in vna ſci
entia differũt õmõſtrationes ita q̄ õmõſtratio prie cer
titudinis eſt demõſtratio ꝓpter quid ⁊ ea q̃ eſt ſcõe cer
titudinis eſt demõſtratio q⁊ multo magis in diuerſis
ſcientijs erit diuerſitas demõſtrationis: ⁊ ſic ꝓparãdo
ſciẽtias in genere prie certitudinis demõſtratio erit ma
thica q⁊ illa eſt de nõ ꝺceptis cũ mã hz ſm eẽ ſit in mã.
Secũde aũt certitudinis demõſtratio eſt pĥica in q̃b⁹
ipſa mã ⁊ motus varietatẽ inducũt ⁊ caſuz a certitudi
ne prĩa ſicut in principijs huius ſcie dixim⁹ igit in nõ ha
bentibus mãm. eſſe tñ h̃ntibus in mã appetẽda acer//
moloya mathica. Jn rethoricis aũt ⁊ ethicis ſufficiat
ꝑſuaſionem inducere ꝓpter q̃ etiaz hic modus iſtius
ſciẽtie ꝓprius in quo mõ ſum⁹ nõ nãlis ẽ nec in eo pĥi
ca a nobis querẽda ẽ certitudo. Dis.n.nã forſan ma
teriã hz: forſan aũt dico ꝓpter ĩtellectũ qui ẽ vltia pſe/
ctio hois q̃ a mã ſeperatus ſicut ip̄e ĩtelligẽtie q̃ ſz pr
pateticos vltime ſunt pfectiones celoꝝ ſed hois in//
tellectus ꝓximus eſt cũ ꝓximo ⁊ tẽpore p ymaginatio
nẽ ⁊ ſenſuz ⁊ quo ad hoc aliquã ĩclinationẽ hz ad mãz
quã nõ hñt ĩtelligẽtie quas perypatetici dicũt eẽ celo
rũ pfectiones: tñ mã equiuoce eſt in hijs que ſũt in po/
tẽtia ad vbi tñ ⁊ in hijs que ſũt in potẽtia ad vbi ⁊ foz
mã: ⁊ iõ etiã nã dicit equoce de illis q̃m nõ eſt principi
um motus ⁊ quietis in q̃bus eſt p ſe ⁊ nõ ſm accidẽs
⁊ iõ de reiteratis in vbi ſm ſubaz icorporalẽ ſemp mo
tis nõ per eãdẽ rõnez dicit in hijs q̃ ſm ſubaz icorpo/
ralẽ mouent. Jſta ſapiẽtia vo quãuis ſit de pĥicis q̃buſ
dã tñ ñ ẽ de hijs ꝓut ſũt pĥica ſicut in añhabitis ſepi⁹
declaratũ eſt. Et oz nos ꝑſcrutari p̄mũ q̃d ẽ nã i vl̃
q̃ ⁊ fecim⁹ i ſcia de auditu pĥico ſic.n. de q̃b⁹ ꝑticulari
b⁹ eſt pĥica manifeſtũ erit ſicut docuim⁹ in libris qui
ſunt de particularib⁹ nãlib⁹ ſicut eſt mobile ad formã ⁊
ad locum de quo in celo ⁊ mundo: ⁊ mobile ad formã
de quo ſm ſui diuerſitatẽ in alijs libris naturalibus tra
ctatum eſt a nobis. Ex hijs.n. que ibi dicta ſunt ſcitur
q̄ iſta ſapiẽtia non naturalem modũ nec mathematicũ
habere poteſt ſed vniuerſaliozem vtroq; modo ⁊ pro
bationes eius erunt citra certitudinem mathematicaz
⁊ pĥicam ⁊ ſupra certitudinem topicam que eſt in logi
cis. Oportet etiam nos primo querere vtruz vnius
⁊ eiuſdem ſcientie ſit querere cauſas ⁊ principia omnia
entie aut plurium: ſi enim plurium eſſet h̃ ita q̄ vna ſci
entia quereret quedam principia ⁊ quaſdam cauſas ⁊
alia ſcientia quereret alias ſequeretur q̄ non omnes
cauſe ⁊ principia eſſent entis ſm quod eſt ens ⁊ que//
dam eſſent cuiuſdam entis ⁊ alie erunt alterius entis
q̄ eſſe non poteſt: ⁊ ideo de omnibus huiuſmodi que/
ſtionibus ⁊ ſimilib⁹ opz nos hic adunare dubitatiões.

Explicit Liber Secundus

Methaphiſice Alberti

Magni Incipit

Incipit Liber Tertius qui est de questionibus a principio querendis. Cuius autem primus tractatus ē de intētione libri ⁊ numero conclusionum. Capitulum primum de ratione quare in hac scientia rationes pro/ ponuntur simul.

n Obis ad quesitā sciam que sola theozya veritatis est accedere volētibus necesse est primū ag/ gredi questiones de q̄bus in hac sciētia in primis dubitare ⁊ di/ sputare oz: in pticularib⁹ .n. sciē/ tijs dubitatiōes ō q̄sitis ñ simul sed sigillatiz cū hijs que tractata sunt ꝑmiscuim⁹. In hac aūt vl̄i sapientia que de pn̄ cipijs est aliaꝝ sciaꝝ oia simul dubitabilia ⁊ mäliter di cta determinata sunt q̄a ex mäliter dictis ⁊ distinctis opz ꝓcedere quod fieri nō posset nisi prius essent di/ stincta. Siliter autē ad quesita cōia ꝓcedere habemus q̄ iteꝝ fieri nō posset nisi quesita essent p̄ordinata. Nō.n. illius sapiētie q̄ oia declarat celare est intentū ꝛz declarare qō intēdit vt sciat quibus ⁊ q̄libus principijs ⁊ ꝓbationibus venit ad illud. Ea vo querēda sunt q̄ q̄ cūq; q̄dē nō ignote auctozitatis phoꝝ aliter ⁊ aliter ō diuersis suscepertūt p rōnē: ⁊ ea etiā que silia istis extra ea que suscepta sunt p̄termissa sunt ⁊ intacta h.n. q̄ ali/ ter ⁊ aliter dicto modo suspecta sunt disputabilia sūt in vtrāq; ptez ⁊ qz latēt oz ea p̄ordinare ⁊ p̄disputare vt bene declaret omne qō intēdim⁹. Oibus.n. vtiliter in/ uestigare aliq̄d volētibus iest bene disputare ad vtrāq; ptem ab inicio circa ea que primū quesita declaratio/ nes debent esse oiuz aliozꝝ in pticularib⁹ sciētijs deter minādoꝝ qz oiuz posterioꝝ i sciētijs pticularib⁹ certa inuestigatio est solutio certa prioꝝ circa cōia in vl̄i sci/ entia dubitatoꝝ soluere vo nō est eius que ignozat mo dū dubitationis. Dubitatio nāq; interminatus mo/ tus est rōnis sup vtrāq; ptē contradictiōis ⁊ iō noda/ ta est ⁊ ligata rō ne ꝓcedat ad alterā partē cōtradictio nis eq̄liter ambiēs vtrāq;. Hoc aūt de ipsa re de qua dubitat demostrat dubitatio ipa mētis que vtrāq; cō/ tradictionis metit partē inquātū.n. sit metiēs mēs dubi tat in tm̄ patit aliq̄d silē ligatis h aūt est q̄ vtrisq; dubi tātibus. ſ. ⁊ ligatis ipossibile est ꝓcedere ⁊ puenire ad id qō est añ ad qō conātur ⁊ p̄tēdūt: ꝓpter quā rōnē in hac sapiētia oz prius oēs difficultates speculari ⁊ cau/ sas eaꝝ sicut diximus qz in h methodo querētes de in tētis ꝓsequētib⁹ sine inuestigatiōe disputatiua ꝓñaz si/ miles sūt hijs qui quidē in via se ponūt ⁊ ignozāt quo debeant ire non determinātes prius quo tēdere velint et ad h que dixim⁹ contigit talib⁹ q̄ non cognoscūt q̄ñ quesitū inueniūt qz nesciūt ad q̄d disputāt. Finis.n. inquisitiōis q̄ est ꝓclusio questionis in talib⁹ nō est inco gnit⁹: sic ergo nō p̄dubitās duplr errat in via. ſ. ⁊ ī fine in via q̄dē qz nescit ad q̄d iducit principia ex q̄bus ꝓce dit: in fine aūt qz nescit se cōclusisse ꝓpriū q̄ñ cōclusit ⁊ iō nihil certū hz ⁊ hoꝝ vtrūq; valde iptinens ē huic sapiētie ⁊ iō in ea p̄dubitādū est. Amplius digni⁹ ⁊ uti lius est in ea p̄dubitare ⁊ nō tantū necessariū. Cū.n. h scia oiuz stabiliat principia nec stabiliri ⁊ fūdari pos sint nisi cōtradicētiū soluātur rōnes ⁊ vl̄ ille soluti nō possunt nisi p̄dubitaret de quib⁹ ꝓtradicit aduersari⁹. Necesse ē hāc sapientiā habere p̄ predubitationē ra/ tiones oiuz eoꝝ qui audiuntur ꝓpositā ab hijs qui sūt aduersarij ⁊ predubitātes ⁊ has necesse est habere ad iudicāduz ⁊ determināduz de auditis. Ad intelligē tiam autem hoꝝ que dicta sunt sciēdū q̄ nos dubita tionē ꝓ interminato motu rōcinationis accipim⁹ in pre missis quādo ratio ante ꝓsensuz modo viā hz ad vnū modo ad alteꝝ ⁊ h esse nō pōt nisi qz in vl̄ibus ⁊ pri/ mis nō pōt haberi modus demōstrationis: ⁊ qz ista sa piētia pe talibus est oz q̄ medius sit inter logicū ⁊ de/ mōstratiuū: qz.n. ex cōibus est opz ipm esse nō demō/ stratiuū qz vo nō est interminati generis est sed ex hijs que sunt entis inquātū ens est ꝓcedit est modus eius p̄ter logicū. Aliter aūt minus large sumēdo dubitatio est indeterminatus motus rōnis sup partes cōtradictio nis sine rōcinatione ꝓsensum inclinātē. Ambiguū aūt est q̄ñ ambit vtrāq; ptez p rōnes equipotētes. Opi nio aūt q̄ñ nō confirmato quidē consensu cōplectit al/ terā: fides vo q̄ñ foztificatur in alteram sine fundatiōe in eadē scia aut q̄ñ fundat per demōstrationē.

Capitulum secundū de numero questionū in primis ponēdaꝝ ⁊ q̄ sint ipse quekiones.

e St aūt circa cōia ista dubitatio prima quidē de hijs de quib⁹ dubitauim⁹ in p̄dictis in fine libri p̄cedentis. Utrū vnius vl̄ multaꝝ est sciarum causas speculari: quedaz.n. scie sunt in quibus nihil demōstrat p finē vel efficientē eo q̄ abstracta a motu sunt ea q̄ cōsiderāt ⁊ forte alioꝝ crederet q̄ sic es set in ꝓria omnū sapiētia q̄ nō oiuz speculatio causaꝝ ptineret ad vnā sciētiā primā eo q̄ ipsa magis abstra/ hit a motu ⁊ mā q̄ mathematica ⁊ iō h oz querere qz sicut diximus in fine libri p̄cedētis si nō vnius prie sci entie esset cōtēplatio causaꝝ oium nō esset vna prima scia que stabiliret principia oium. Sed oporteret in quiri aliā ab ista scia que de quibusdā principijs certi/ ficaret h igit questio prio est querēda. Secūdo que rendū est vtrū istius scientie prie est scire principia pri/ mi entis que sunt principia sube tantū que sunt q̄tuoz cause superius inducte aut ipsa eadē sciētia cum causis ⁊ principijs esse hz etiā considerare de principijs de/ mōstrationis primis ex quibus nō quidem in vno ge nere sed oēs ⁊ in omni genere demonstrationū ostен/ dunt h q̄ ꝓbant: vt vtrum conuenit vnuz ⁊ idez simul affirmare ⁊ negare vl̄ nō ⁊ vtrum vni ⁊ eidē sint inter se equalia ⁊ de alijs talibus primis principijs ⁊ digni/ tatibus h.n. etiam quedā principia sunt ⁊ cause ⁊ sunt circa esse ⁊ nō esse inq̄tum est ē ⁊ inquātum est h esse vel illud. Tertia aūt questio est si hec prima sciētia est circa subaz sicut circa ens primū vtrum ista sola sci entia sit circa oēs subas in quacūq; accipiant diuersi/ tate generis aut nō sit circa oēs sed circa plureꝫ q̄ ma/ gis accedūt ad vnaz generis rationē: q̄m subaꝝ multa sunt genera abstracta ⁊ cōcepta cū mā f̄m rationē diffi nitiuaz. Quarta questio est si plures scientie sunt de diuersis genere substantijs ⁊ entibus ⁊ f̄m rationem diffinitiuā diuersitatis vtrū oēs ille sunt cognate tanq̄ ptes vnius sube exītes aut eaꝝ vna quidez que est de separatis f̄m esse ⁊ rationē habet nomē sapiētie Alie vo aliquo alio causent noīe vt illa que est de separatis f̄m rationē ⁊ nō f̄m esse dicat doctrinalis. Que vo de cōceptis f̄m esse ⁊ rationē dicatur nālis. Quinto aūt necessariū est querere ꝓpter platonicos vtrū sensi biles sube solum esse dicēde sūt an ꝓter eas dicēde sūt esse ⁊ alie a sensibilibus. Sexto āt pp cosdē q̄rere oz vtrū oēs sube nō sensibiles sunt vnite f̄m gen⁹ vnū aut sūt plura genera subaꝝ nō sensibiliū sicut dicūt illi qui sua pōne facīūt ee plures spēs ydeales subas separas ⁊ causales ⁊ mathematica q̄ dicunt esse media iter h diuina ⁊ sensibilia. De hijs.n. vt dixim⁹ pscrutādū ē.

7 Adhuc aũt. Septimo querẽdum est vtrum specula/
8 tio isti⁹ sapiẽtie sit circa subas entium solum aut sit ẽt
circa ea que fm se accidunt subijs. Adhuc aũt. Octa
uo q̃rit ō eodẽ t diuerso t qt ab eodẽ ars causat i quã
titate equale t in q̃litate sile ideo sub eodẽ questionis
articulo queret de equali t inequali t sili t dissimili.
9 Nono aũt qt diuersitatis cã cõtrarietas est quereturꝫ
10 de contrario t de nõ contrario. Et decimo de prioze
t posterioze t de alijs oibus talibus ō q̃buscũq; oya/
lenci ex ꝓbabilibus incedere tẽptãt lz nõ bene certifi
cent ex ꝓbabilibus solũ faciẽtes pscrutationẽ. Eoꝝ
eniz the oria iquisitiua est de oibus sed primus phus ō
hijs certificat ex ꝓprijs entis fm q̃ ens est qt ista cõse
quũtur ens inq̃tũ est ens. Omne.n. ens ꝓpartũ ad ens
aut idez est illi aut diuersuz aut ꝯrarijũ aut cõueniens
aut prius aut posteri⁹ t sic de alijs. Amplius t Un/
decimo querit de hijs quecũq; hijs eisdẽ accidũt fm
se t nõ fm accidẽs. Duodecimo autẽ q̃rit non soluz
quid in se est hoꝝ vnũquodq; predictoꝝ sed ẽt vtrum
vnũ vni tñ ẽ q̃riũ plura oponũtur vni sic vni vident t
13 multũ t paucũ esse cõtraria. Tertiodecimo vo q̃ri
tur vtrũ illa que sunt principia t ea rerꝫ sunt genera cõ
munia aut sunt ꝓticularia in q̃ diuidit t resoluit singu/
14 larium exñtia compositoꝝ. Quartodecimo q̃ritur si
detur q genera cõia sunt entis principia vtrũ finalia si
ue vltia genera quecũq; de indiuiduis p̃dicãt sunt pri
cipia aut sint prima genera prioza finalib⁹ t prima: finalia
aũt dico in quib⁹ stat generis cõitas t h sunt spẽs spe/
cialissime: t h est q̃rere vtrũ aial vel hõ magis sit prin
cipium qt multis videtur hõ magis eẽ principiũ eo q
magis t pxim⁹ est circa singularia: h eni platonici in/
ferũt querẽdo vltia principia ponẽtes que sũt in anima
15 Quinto decimo querẽdũ est q t maxime tractãdum ẽ
vtrũ ens est aliqua hec se causa pter numerũ aut nõ h ãt
queritur ꝓpter formã q̃ nullus oino antiquoꝝ nisi bal
10 buciendo posuit. Sextodecimo iuxta hoc querẽduz
occurrit vtrũ illa cã que pter mãm entis causa esse po
nitur sit separata a mã sicut quidã eã a ductore exteriozi
esse dixerũt aut nõ sit separata ab ea sed de mã ꝓducatur
17 de potẽtia exiens ad actũ. Decimo septimo queren
dũ relinquit cũ i compositis aliqñ sint plura genera cõ
ponentiũ t sint quedã etiã simplicia vtrũ forma plici/
ens sit vnũ vel plura vtrũq; n.ab antiquis dictũ est q
Anaxa. multas t infinitas i quolibet eẽ posuit t empe.
Dixit ineẽ vnã que est armonia. Dico autẽ vnũ qō
rõne est vnũ t plura que subo t loco sunt plura t quia
18 sic de vnitate t pluralitate sũt phi locuti. Decimo
octauo etiã de forma querẽdũ est vtrũ ipa est aliquid
pter totalitatẽ cui⁹ est forma sicut dicit aia addita toti
quã Democritus in oibus esse dixit: t orpheus lz ali/
ter diceret q̃ Democritus. Dico aũt simul totũ qō
greci synolon vocãt qñ p̃dicat aliquid de mã siue ꝓpo
sitione mali quod nihil est additũ illi sed tm̃ p̃dicat cõ
positionẽ eius aut armoniã: tũc.n. queritur vtrũ forma
est aliqd pter formã totalitatis illius aut nihil aliud de
hijs quidẽ dicta aliqd est pter cõpositionẽ materie sic
ō vegetatiuis t sensibilib⁹ t p se motis ō alijs vo dcã
forma nihil est pter totalitatẽ materie. Tũc sub ea/
dem questione querit qualiter sunt talia de numero
exñtium que in eis sunt formalia principia. Decimo
19 nono querẽdũ est vtrũ principia entiũ sint determina/
ta numero aut spẽ t h est querere vtrũ sunt ea q̃ in rõ/
nibus dissimilibus sunt determinata aut subiecto aut lo/
co. De h.n. inter stoycos t epycureos nõ pita ẽ ptẽ
zio. Uigesimo aute querẽdũ ẽ vtrũ eadẽ sunt principia
corruptibiliũ t incorruptibiliũ aut diuersa t si sint eadẽ.
Tũc vigesimoprimo loco q̃rit vtrũ sit oia principia taz
corruptibiliũ q̃ incorruptibiliũ incorruptibilia oia: vl si
sint diuersa corruptibiliũ t incorruptibiliũ principia: tũc
sb eadẽ qõne q̃rit vtrũ incorruptibiliũ principia sũt incor
uptibilia t corruptibiliũ corruptibilia. Amplius ãt q̃rit
Uigesimo scõo qō oiuz difficilimũ t plurimã hz du
bitationẽ. Utrũ vnũ qō ẽ principiũ numeri t ens q
est principiũ t cã prima oiuz sint nõ diuersũ aliqd sz sint
oiuz exñtiũ sba quẽadmodũ pytagorici t plato dixe
rũt lz differẽter dixerint sic i prio huius sapiẽtie t scie
libro oñdim⁹: aut nõ est vnũ qō est principiũ numeri
idẽ oio enti sz id qō est entis principiũ ẽ diuersũ aliqd
ab vno t ente t est aliqō subz t determiatũ sub ente t
h aut mouẽs ponit sic principiũ oiuz empe. dicit amo
rẽ: aut mã sicut p hoꝝ ali⁹ dicit ignẽ aliꝰ vo aquã ali⁹
aerẽ sic in prio libro a nobis ōterminatũ est. De hijs
qui vnũ aliqō subz oiuz eẽ dixerũt principiũ ita q qõli
bet elm iudicẽ accepit pter terrã. Uigesimo tertio q̃
ritur vtrũ principia rerꝫ sint vltia aut singularia pp cos q
vltia añ res eẽ dixerũt si cause sunt añ causatũ. Ui/
gesimo quarto q̃rit vtrũ principia rerꝫ sint potẽtia vel
actu qz id qō est in potẽtia nõ fit in actu nisi p h qō ẽ in
actu qō tñ multi negauerũt. Amplius q̃rit Uigesimo
quinto vtrũ vniuersitatis principia sint alia principia en/
tiũ q̃ p motũ aut nõ principiẽt aliqd nisi p motũ t h pri
pue q̃rẽdũ ẽ pp motorẽ primũ quẽ alr q̃ p motũ qui ẽ
actus mouẽtis dixerũt qdã eẽ principiũ h.n. magnã in/
hac sapiẽtia pstãt dubitatõez. Ad h ẽt. Uigesimo se
xto q̃rẽdũ ẽ vtrũ numeri mathici t lõgitudines t figu
re superficiez t pũcta sint sube t subalia principia entiũ
sic qdã dixerũt vl ñ t si sũt sube rez vt dicũt qdam.
Tũc vigesimo septimo q̃rẽdũ vtrũ h mathica fz cẽ se
parata sint a sensibilib⁹ aut fz eẽ sint in eis. De oib⁹
eni hijs qōnib⁹ nõ solũ difficile ẽ vitatẽ ipaz iquirere
sed nec facile est bene dubitare ita q ipsa dubitatio in
rationem disputatiuam deducatur.

Capitulum tertium t est digressio declarans nume/
rum t ordinem questionũ inductarum.

n Os ãt ñ oẽs disputabim⁹ nec soluem⁹ inductas
qõnes eo q q̃busdã earꝫ disputatis t solutis
facile ẽ ōmiare ō alijs: lz.n. oẽs inducte qõnes
sint de principijs tñ q̃dã earꝫ sũt ō principijs fz q theo/
ria vitatis fit sup ea sic. xij. a prio pio fz ordinẽ inducte
alie ãt. xv. sũt ō ipa nã principioꝝ: principia ãt fz q theo
ria vitatis ẽ ō eis ouplr ꝓsiderãt ex pte. s. speculatiõis
in q̃ fz rõnẽ scie vniũt speculata oia q̃ reducibilia sũt i
vnũ gen⁹ speculatiõis: aut ex pte speculatoꝝ fz q gen⁹
speculatiõis vnũ multiplicat i speculatis fz diuersas spe
culatoꝝ rones t fz primũ modũ q̃ speculata vniunt: i
vno gne speculatiõis sũt accepte q̃tuor qones prie: fm
ãt modũ alterũ sũt sũpte octo qones q̃ sequunt. Inter
q̃tuor ãt prie tres priores sũt ō vnione quã pt facẽ the
oria sub scia vna t q̃rta ẽ ō ipa rone t dignitate talis
scie. Prie ãt tres diuersificant fz principij rõnẽ ex q̃ i
formal speculatio. Hec ãt ẽ triplex ẽ. n. principiũ pri/
mũ ex q̃ ẽ aliud si g̃ sit principiũ essendi hz rõnẽ cãe fm
cãe diuersitatẽ q̃rit de hac diuersitate si ẽ reducibilis
in scias vnã t h ẽ qō pria t ẽ principiũ nõ eẽ sz cogni/
tiõis t ō h quẽadmodũ reducat ad scias ẽ qō scõa t ẽ
principiũ primũ t principale ei⁹ q ẽ sba t ō h q̃lũ i sci
etiã icidit ẽ qō tertia. Quarta ẽ ō principalitate t nã
huius scietie p ia dcã fz ordo t cõnalitas inductaꝝ qō
nũ t q̃lr ōterminatio scõe t tertie depẽdet a ōtermi
tiõe prie t q̃rte sic patebit in sequẽtib⁹. Ita in. viij. ãt
sequentibus

sequẽtib⁹ qz pz q̃ prie due sũt ō subis speculatiōis ⁊ sequẽtes. vi. sũt ō p se accidẽtibus ⁊ iter duas primas pria ẽ ō diuisiõe primi ẽtis fz nãz ⁊ scōa ẽ de diuisiõe eiusdẽ fz q̃rũdã põnẽ fz q̃ ō ipis ẽ scia. Sex ãt q̃ sunt ō p se accidẽtib⁹ diuersificant fz ꝓsideratõez accidẽtis absoluti ⁊ compati absoluti q̃dẽ in genere vl̃ specie ꝓsiderati fz q̃ hz ꝓpatõez ad subiectum cuius ẽ p se accñs aut fm qō ꝓpat vt subiectum ad accidens prio/ priũ qō p se conuenit ei. Septima. n. est in genere de accñte ꝓprio absolute accepto. viij. ix. ⁊. x. sunt de accidente absolute in spẽ accepto ⁊ hanc diuersitas plana est p ea q̃ dicta sunt in phitis. xi. vero ẽ de accñte accidentiũ: ⁊ vltima est de accidente compato ⁊ de oibus dictis nõ querit nisi fm q̃ vna scia ẽ de hijs vel plures sicut cuilz pz p se ipm. Alie vo. xv. q̃stiones sic diuidunt q̃ prime. ix. sunt de principijs q̃ sunt cause fm rẽ sine nãm eaꝝ accepte. Sequẽtes aũt. vj. sũt de hijs que pytagorici ⁊ platonici posuerunt circa principia ⁊ causas: inter. ix. autẽ primas tres sunt diuersitates fm tres causaꝝ cõsiderationes ⁊ oẽs precipue sunt de cã formali. Cũ. n. principiũ ⁊ cã esse dicat cã inquãtuz ab ipso causatũ ⁊ dicat el̃m inquãtũ ẽ essentiale primũ cõponens põt esse q̃stio vtrũ remotũ ⁊ confusum i re inuentũ sicut genus sit principiũ ⁊ el̃m vel ꝓpinquum determinatũ ⁊ specificatũ vel ẽt q̃ est pars eẽ vl̃ id qō est totũ vel eẽ causatoꝝ ⁊ penes h̄ accipiunt due qõnes prime: h̄ aũt formali principio sic accepto dubitat de ipso p compationẽ ipsius ad aliud coessentiale pri/ cipiũ qō est mã vtrũ aliō sit ab ipso vl̃ nõ ⁊ si aliō vtrũ sepatũ fm eẽ ⁊ si nõ sepatũ vtrũ sit vel multiplicetur fm mãm in qua est: et qz forma ẽ nã ⁊ forma ẽ aia dubitat vtrũ aliq̃d sit additũ vel nõ ⁊ penes h̄ accipiunt quattuoꝛ questiones sequentes sicut cuilz patere põt. Tertia aũt diuersitas sumitur penes eẽ principij formalis in se vel in subo q̃ ẽ mã in genere vel fm materie determinationẽ p potentiã ad motũ ⁊ transmutationẽ ⁊ sic accipiunt tres qõnes ꝓñtes vtrũ numero vel spẽ siue rõne determinet: ⁊ vtrũ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ sint principia eadẽ ⁊ vtrũ principia corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ sint incorruptibilia sicut patere p̄t facile p antedicta. Sex aũt vltimaꝝ qõnũ prima ẽ de principio formali pp positionẽ pytagore factã sicut scitur ex hijs q̃ loquentes de positione pytagore determinauimus. Alie aũt quinq; fiũt pp platonis phiaz ⁊ prime quidẽ tres sunt de principijs primis que non sunt el̃a sed sunt ante res phñtia eas simplr ⁊ imãlr sicut dixit plo: alie aũt due sunt de hijs que posuit eẽ principia ⁊ el̃a: tres aũt prime differunt sic q̃ pria iter tres est de mõ ipsaꝝ cãꝝ que sunt principia phñtia de qb⁹ querit an sint vlia vel pticularia quedã. Sequentes aũt due sunt de mõ causãdi illaꝝ cãꝝ qz plo posuit formas eternas cãre: ⁊ iõ si modus cãndi attendit ex pte cause cãntis querit vtrũ causent ptãte vel actu cãe existentes. Si aũt modus idẽ ex pte causati accipit q̃rit vtrũ causent cũ motu vl̃ sine qz cãtũ nõ sine motu ꝓducit ⁊ tñ hmõi principia sepata vident mãm mouere nõ posse. Ultime aũt due sunt de hijs q̃ sunt principia et el̃a ⁊ penultima q̃dẽ ẽ de suba hmõi el̃oꝝ q̃ sit ⁊ secũda est de mõ qñ si mathematica sint suba entiũ cũ ea q̃ sunt de suba reꝝ in rõne sua cõcipiãt mãm rez videbũtur talia nõ eẽ sepata p rõnẽ diffinitiuã. Ecõtra ãt cũ sint mathematica sepata eẽ videt ⁊ iõ iurgit qõvtz sit sepata. Ex dcis igit rõ ⁊ ordo facile qõnũ mãifestat.

Tractat⁹. ij. tertij li. methaphi. de disputatiõe qõnũ ductaꝝ. Capitulũ ꝑmũ de disputatõe prie qõis ⁊ q̃rte

Disputãdo ãt ō qõnib⁹ ductis ñ eũdẽ tenebi/
d mo⁹ ordinẽ sz ꝓsequem⁹ eas quaꝝ aduicẽ manifestat ōimiatio: primũ igit disputem⁹ ō qb⁹ in primis dixim⁹. s. vtrũ vni⁹ vl̃ plurũ sciaꝝ sint oia gña cãꝝ q̃ speculãde sũt: ⁊ qz logyce disputabim⁹ ⁊ logyce ẽ inchatiue ꝓcedẽ q̃ram⁹ qũo erit vni⁹ ⁊ eiusdẽ scie ꝓprie cognoscẽ q̃ nõ sũt ꝓria exñtia. In analyticis. n. posteriozib⁹ ōimiatũ ẽ q̃ vna scia q̃ ẽ vni⁹ generis tubi ⁊ quecũq; ꝓsiderãtur in scia p diuisionẽ ꝓriaꝝ differẽtiarũ exeũt a genere illo. Que cũq; igit p diuisionẽ ꝓrioꝝ nõ reducuntur ad gen⁹ vnũ nõ sunt ꝓsiderata in scia vna. Genera aũt causaꝝ fz diuersa sunt nõ tñ per modũ hmõi ꝓrioꝝ reducunt ad genus vnũ. Nõ igitur vna de ipsis est scia q̃ cuiz hmõi ꝓrioꝝ est scientia vna ⁊ nõ alioꝝ vt p se pz in oibus. Amplius cuz vna scientia sit de ente aliquo vno fm gen⁹ facile est videre q̃ nõ ois scie cõsiderare de oibus generib⁹ cãꝝ qz multa sunt de numero exñtiũ quib⁹ nõ oia insunt genera cãꝝ. Quo nãq; mõ possibile est cãm q̃ est mot⁹ principiuz siue mouens q̃ vocatur efficiens inesse hijs q̃ sunt immobilia: ⁊ cũ oẽ qō participat bonũ nõ participat ipm nisi exeundo ad finẽ motus q̃ est appetitus ei⁹ qō mouetur appetita pfectio qũo possibile est inesse boni nãz in hijs q̃ sunt imobilia. Omne. n. q̃ fm se ⁊ sui nãz bonũ est finis est ⁊ fm q̃ est finis ⁊ vltimũ appetitũ ẽ cã: ⁊ ideo sicut iam antedixim⁹ illius cã ⁊ pp illud fiũt ⁊ sũt oia cetera. Nõ. n. loqmur h̄ de puro ⁊ pfecto bono q̃ fm q̃ ait plato per subam est bonum: nec loquimur de bono q̃ fm q̃ supposita cũ ente conuertit. h̄. n. eo q̃ a bono est boni sumit rõnẽ qz boni est bona adducere: nec põt intelligi q̃ nõ est bonũ q̃ ab eo bono est: q̃ essentialiter bonũ ⁊ q̃ nõ aliud disponit ad causandũ nisi bonitas. Cã. n. prima qz bona ẽ diffundit cãta: ⁊ iõ oia q̃ ab ipso sunt bona sunt qz prio bonitatis rõ q̃ tũ possibile est resultat in ipsis sed nos h̄ nõ de tali loquimur bonitate sed de eo q̃ est ex vltimo ⁊ optio qō res appetit ab ipsa h̄. n. est finis. Finis aũt talis inqd ẽ appetitus ⁊ cuius cã sit totũ qō sit est finis actus ⁊ cõplemẽti cuiusdã. Die. n. talis actus est cũ motu qz ẽ vltimũ motus ergo tale principiũ boni ⁊ finis nõ cõuenit esse imobilib⁹ nec in talib⁹ cõuenit aliq̃d esse anthoagatũ h̄ est p se bonũ inquãtũ hmõi sunt: pp qō i signum hui⁹ ẽt in mathematicis nihil oñdit p eã cãm quã finalẽ vocam⁹. Nõ. n. in mathematicis ẽ demonstratio aliq̃ eo q̃ melio⁹ aut verius sit aliq̃d. Nec oino vllus mathematicoꝝ taliũ alicui⁹ remiscit cãꝝ qz nlla ꝓcõnũ mathematicaꝝ posset cõcludi. Que. n. separantur fm formã ⁊ rõnẽ separant fm finẽ aũt ⁊ efficiẽtẽ ⁊ mãm semp volũt eẽ ꝓcepta ⁊ ꝓiũcta ⁊ nõ separata pp qō ẽt sophistaꝝ q̃dã vt aristippus cãm istã i genẽ cãꝝ ponẽ p/ neglexit opiat⁹ ẽ. n. oia cãri nãlia mathematicis sicut ⁊ multi alij. In mathematicis ãt nõ videns eã ẽt i alijs dixit nõ ieẽ hãc cãm fz cãu fieri ea q̃ fiũt: in alijs ãt artib⁹ illiberalib⁹ q̃ mechanice vocant vt est tectonica situe edificatiua ⁊ coriaria dicit oia dici ita q̃ aliq̃d i eis ẽ melio⁹ ⁊ aliq̃d vilio⁹ siue verius. Mathematicas ãt scias nullã de bonis vl̃ de malis rõnẽ facẽ. Ex hijs igit pz nõ eẽ vnã aliquã sciaz de pticulari ente tractatẽ q̃ de oib⁹ iquirat generib⁹ cãꝝ. Sz si pp h̄ dicat q̃ scie ꝓsiderates diuersitates cãꝝ sũt plres ita q̃ diuersa ꝓncipia siue cãe sint attribute diuersis scietijs sicut mathematicis attribuitur forma per quã demonstrant et phicis mouens ⁊ mã per quã spãliter demonstrantur phica: ⁊ isti scie attribuit vltimũ finis ⁊ forma principalis. Tunc anteq̃ ad istã disputem⁹ oz nos quartã superius motã hic inducere qõnẽ quia ex eius de

terminatione dependet determinatio questionis prie. Queramus igitur si diuersis scientijs speculatiuis diuerse attribuunt cause que illarū scientiarū dicēda est sapientia illa que hic queritur aut quis illorū phōz est maxime sciens rē quācūq; de qua q̄rit hūtium cās illas q̄bus cause attribuunt: aliq̄n.n. cōtingit vni eidē ineſſe oēs quattuor modos cāz sicut dom⁹ causa vnde motus siue mouens formaliter quidē mouens est ars tectonica efficienter aut mouens est edificator. Cui⁹ vō cā sit siue finis est operatio siue vtilitas dom⁹ sicut operire a caumate ⁊ a pluuijs. Materia vō domus est terra: lapides: ⁊ ligna: spēs vō siue forma dom⁹ est ratio que dat eē ⁊ rōnē que est figura in talibus artificiatis: nec pōt esse q; per quālz istarū causarū notifica/ta equaliter sciatur. Queramus igit si diuersis scientijs diuersa attribuunt genera illa causarū quaz ipsaz scientiarū fm dudum a nobis de sapientia ⁊ sapiēte in primo libro determinata decet vocare sapiam. Luz .n. sapiens sit qui cām cognoscit q; doctissimū causarū sapientē esse dicimus. Videtur quādā rationē habere quālz sciam vocari sapiam q̄ docet per aliquā cām sed h̄ oia facile determinant si consideratur in mō causarū quas considerant scie theorice inquātum.n. causa considerata in scia senior est ⁊ prior intantū est principalior ⁊ ipsa ⁊ scia que eā cōsiderat: ⁊ h̄ est cuius veluti seruientes ⁊ famulantes exñtes alias scias q̄ famulantes causas cōsiderant nō cōuenit cōtradicere sed in oibus obedire et famulari. Talis autē iuste est qui est vltimi finis ⁊ boni eius quod totius vniuersitatis est bonū hui⁹.n.cā sicut ducis ⁊ ordinantis fiūt oia cetera. Ad h̄.n. famulat efficiens ⁊ mā ⁊ forma ois ⁊ ad h̄ bonū ordinatur omne qđ est in prima vniuersitatis causa sicut in duce exercitus sicut sepius diximus ⁊ ideo cū ista scia principaliter cōsideret hunc finē ipa erit vocata sapientia. Inquātū vero hec eadē sapia est primaz causarum sicut in antehabitis determinatū est ⁊ inquantū diffinita est esse eius quod maxime scibile est fm suā nām maxime etiā faciens scire. Sic etiā post considerationē vltimi finis erit etiā considerativa ſbe que est forma ⁊ quidditas rez. Cū.n. multis modis aliquis idē sciat magis quidē dicimus scire eū qui per demonstrationē rem illā in ipso eē formali quid ipsa res est fm ſbiam q̄ quid est ⁊ propter qđ dicit quā qui nō nouit rei ſbale esse ⁊ hoz ⁊ eozūdem q; sic diuersimode per diuersa nouit .it rem dicim⁹ aliū alio magis ⁊ certius nosse inquātū nouit per formā priorē sed maxime illū nosse dicimus qui nouit primū quid est. Nō aūt dicimus illū maxime nosse qui nouit accidentia rei sicut qui nouit quāta ⁊ qualis est aut qđ facere aut quid pati apta nata sit. Amplius et in alijs speculatiuis scientijs que nō adeo post formas considerāt sicut ista tunc putamus scire ea q̄ singularia sunt h̄ est determinati entis accidentia quoz sunt mathematice demonstrationes quando scimus formaliter qđ est sic patet ex vltimo secundi geometrie. Si enim quer/ramus qđ est tetragonizare h̄ est altera parte longiori quadrangulo ⁊ dato trigono equū quadratū describere dicemus quia medie inuentionis proportio interlatus longius ⁊ breuius dat lineā que in se ducta tale describit quadratum ⁊ huius causa est formalis talis equalitatis quadrati. Similiter est in alijs omnibus demonstrabilibus igitur ista scientia princeps erit ex consideratione nobilissimi finis ⁊ certissima ex considerationē forme que principalis ⁊ vera rei quidditas est. Doc.n. est principium substantie in eo q; substantia est entis in eo q; ens sicut sepius dictū est: considerat h̄ scientia etiā efficientē sed nō ita principaliter sed considerat mouentia prima ⁊ facientia ⁊ cōsiderat vltimo loco materiā fm redditionem in substantiā ⁊ ens ⁊ cōsiderat omnes causas eo q; est de ente ⁊ id qđ cōsequitur ad ens inquantū est ens ⁊ causa vel causatum quia omne ens vel est causa vel causatū ⁊ sic prima questio est determinata q: causa ⁊ causatū sunt generis subiecti huius scientie q; est ens. Nec tamen sic vniuntur tantū que sunt vnius scientie sed potius eiusdem scientie sunt que sunt ad finē vltimū vnū qui ē finis illi⁹ scientie: sicut patet in medicina que scientia vna est ⁊ oia cōsiderat que sunt ad sanitatē quocunq; modo aut iudicandam aut faciendā aut conseruandā ⁊ sic de alijs et sic etiā ista scientia de omnibus causis vltio fini famulantibus. Est igitur vocata sapientia quia doctissima causaz est ⁊ est princeps quia finis eius intus est ⁊ sciendi igitur ⁊ certissima propter quidditatis prime considerationem. Phica vero etiā considerat causas omnes vt in.ij. diximus phicoz sed quia principaliter est circa generationes ⁊ actus siue actiones generatoz ⁊ generantiū proprias ⁊ circa omnē quā cognoscimus ex sensibiliter agentibus transmutationē principaliter considerat motus principiū q; vocatur causa mouens eo q; motus fm sui primā causam ⁊ rationez est actus mouentis: principiū aūt sic mouens est in modo causalitatis oppositū fini eo q; sic mouens famulatur ad finē h̄.n. mouens phicū mouet duz mouet ⁊ dū agit patitur quoz nihil cōuenit fini vltimo propter qđ est quicqđ est ⁊ fit quicqđ fit ⁊ cui nihil contradicit ex omnibus causis sed omnes coaptant se ad seruiendum sibi. Quapropter videbit alterius esse scientie hanc causaz singulas speculari principaliter qm̄ phicus principaliter considerat quoddā mouens ⁊ materiā: ⁊ secundario cōsiderat formā ⁊ finē nec cōsiderat nisi quādam formā cū motu ⁊ materia scz conceptā ⁊ quēdā finē qui est vltimū transmutationis ⁊ motus: mathicus autē principaliter considerat quādā formā cū quātitate conceptam licet a motu ⁊ materia sensibili separatā: primus aūt phus considerat simplicit finē rei que simpliciter est forma principaliter ⁊ considerat mouens immobile ⁊ materiā fm quod est aliqua substātia consideratio igitur causaz eque principaliter de qualz cā accepta diuersaz est scientiaz. Sed si principaliter ⁊ secundario accipiatur tunc ē sapientie prime simpliciter ⁊ phice fm quēdā modū vt pz ex inductis.

Capitulum. ij. de disputatione secūde ⁊ tertie q̄stionis ⁊ questionis. vij. q̄ est affinis cum tertia.

Consequenter aūt disputabimus ad ea q̄ secū
c dario q̄sita sunt nō.n. de causis q̄ sunt essendi principia trī q̄rit sz ⁊ de principijs demōstrativis nō ꝓprijs q̄ sunt cuiuslibet scie ꝓprie sz de vlibus ⁊ primis q̄ ⁊ dubitatio est vtrū alicui⁹ vni⁹ scie determinate ē notificare ⁊ certificare de oīb⁹ illis aut pluribus. Dico aūt principia demonstrationis opiniones h̄ ē ꝓceptiones cōes demonstrativas tō notatas q; ipse sunt ex qb⁹ oēs demonstrant ⁊ nō ꝓprie alicui⁹ eaz vt oē necessariū ē affirmare aut negare ⁊ ipossibile aliqđ simul in eodē tpe ⁊ fz idē esse ⁊ nō esse ⁊ nō solū q̄rit hic qđ dictū ē in secunda p̄inducta qone. Sz q̄rit et vtrū hoz oium dignitatū sit vna ⁊ eadē scia cū sciētia ſube vel alia ⁊ si det ab aliq̄ qđ tamē irrationabile est q; nō est vna scia de ſuba ⁊ dignitatib⁹ demonstratiōis tunc queret quā illaz oz appellare eā sapientiam que nunc a nobis quesita est h̄ est phiam prīmam ⁊ non

erit

erit assignare q in euitabitur prima phia est que est de primo t principali ente ad qō sicut ad cām t subm re/ducunt oia alia t eadē necessitate cōuicit pria phia eē q̄ est de primis ex quib⁹ oia sciuntur t nō fm vnū qōz ipsoz habet scientia per ipsa sicut patet in acceptione sapiētie t sapiētis in scientia primi libri. Disputem⁹ ergo de prima parte qōnis dicētes opponēdo q vni⁹ scientie eē cognoscere de oibus principijs demonstra/tionū nō est rōnabile. Cū.n. illa sint ex quibus oēs demonstrant quid magis geometrie est de hijs certifi/care q̄ qualiscūq; alterius scie vniuersalis vel particu laris de hijs est obaudire quid certitudinis est in eis: si multitudine eni vna se hz qualiscūq; scia dicatur stabili re debere eas h suppositō q dictū est q illa principia sunt ex q̄bus oēs demonstrant q̄ h dato oēs ꝓcedunt ex eis t nulla certificat ea p demonstrationē: oium vo scientiaruz ita q̄ cuilibet cognoscere de hmōi dignita/tibus nō cōuenit eo q quelz scia fm se sumpta vtiē eis t nō certificat eas. Et ad istā disputationē alterā ptem huius q̄stionis oz inducere: sic.n. nullius alioz ens pti culare mathematicū vel phicum scientiū est certifica/re de dignitatibus dictis ita vlr nec ipsas sbas fm q sube sunt cognoscentes circa propriā de eis certitudi/nē cognoscere p demonstrationē: eo q t ipse qui sbas cognoscit ꝓcedit ex eis t supponit eas. Silr aūt nā ea rū demonstrationi repugnat. Qua via.n. demōstra/tionis erit scia qui effectus demonstrationis est de tali bus dignitatib⁹. Cū.n. ois demonstratio primū p se demonstret in eē subo. Nos ēt nunc sine demonstra/tione nouim⁹ p se quid cuilz insit subō in dignitatibus eo q p se note sint: t oēs artes alie ab ista sapia vtunt eis vt p se notis. Ad oppositū aūt huius obicitur. Si.n. dicat q de hmōi dignitatib⁹ est aliqua demōstra tiua scia oz q illa sit alicuius generis subiecti. Dis.n. scia demonstratiua exigit aliqō genus subm t quā/dā hz sicut passiones que subō ꝓbant ineē quedā aūt hz dignitates illoz ex quib⁹ ꝓcedit cū passiones subo ineē demonstrat. Nā impossibile est de oib⁹ eē de/monstrationē. Omnē.n. demonstrationē necesse ē de aliquib⁹ subis sue circa aliq̄d t aliquoz q̄ ineē ꝓbant t ex aliquib⁹ cōcessis t notis dignitatibus. Sic igit cōuenit vnā esse sciam demonstratiuā de hijs quibus vtunt scie oēs dignitatib⁹ tunc necessario ex silo acci/dit oium esse genus vnū de quo sit illa scia. Oēs.n. pticulares demonstratiue de quocūq; ente sicut vtunt ipsis dignitatib⁹ t h quidē va est demonstratio prie p/tis qōnis q vna ē scia q̄ est vnius subi nō determinati est de ipsis t h est ipsa q̄ est de ente fm q ens inquātū ens ꝓns est principiū demonstrationū hz antecedat h ens vel illud: t tamē h scia non p viā demonstrationis oñsiue certificat de ipsis sed potius deducēdo ad ipos sibile cū qui posuit hoz cōtraria principioz. Sz h positiue querat altera pars questionis vtrū sit ista scia eadē vel alia ab ea q̄ est de primo ente qō est substātia Si.n. alia est scia que est de suba t que est de dignitati bus hijs tunc supius dixim⁹ que est eaz principalioz t q̄ eaz ē prioz. Ulr.n. t maxie principia t pria alio rū sunt dignitates t silr vlr t maxime principiū oium ē sba. Si igit primi phi q̄ ꝓsiderat sbam nō ē de digni tatib⁹ spēz vitatē t falsitatē q̄rere t stabilire eas cui⁹ ergo erit: sicut.n. i antehitis sepi⁹ dictū ē de dignitatib⁹ q̄b⁹ vtūt oēs oz ab aliquo stabiliri aut oz q oēs ex ou bijs ꝓcederēt t tūc oz nos tm inducē qōnē vtrū. s. to/talit sive vlr vna scia ē oium sbaz sic in vltia pte qō/nis p̄inducte supponi videt: aut sunt de substātijs scie plures. Si q̄dē ergo dicat nō de oīb⁹ substantijs ē vna scia tunc querat cui⁹ sbē ē scia ista phia prima que certificat dignitates t nō erit assignare. Si aūt dcā de oib⁹ sbijs esse sciam vnā h nō videt rōnabile eē q̄a secundū h vna scia demonstratiua esset de oib⁹ per se exñtibus t de accidentib⁹ ꝓprijs sive p̄dicatis q̄ sunt in eis qō est impossibile: q: sba cōis que subm est scie nō scit nisi p diuisionē eo q nō hz prius t posteri⁹: par tes aūt p diuisionē accepte p diffinitionē notificant hz accñtia sequunt inesse sbijs p collectionē sillistica q̄ est demonstratio pp q̄d: t veteres pypatetici artē loices diuiserunt in artē diuidendi t diffiniendi t colligendi. Nō igit vna t eadē scia videt eē de subst̄atijs t digni tatibus si q̄dē āt demōstratiua oīs speculat singularia hoc est ꝓpria accñtia t cōcludit h ex quib⁹ opinionib⁹ sive cōceptionib⁹ aī quas quilz ꝓbat auditas videbit ite vna eē scia de hijs. Nā hoc mō i subalternis scie tijs circa demonstrationē q: de oib⁹ subiectis eiusdem generis t accñtibus t dignitatib⁹ est vnius scie cogno scere similiter in subalternātib⁹ pp q̄d t ex q̄b⁹ alie p/bant: est etiā vnius sive sit eiusdē sive alteri⁹ sicut alte/re sicut subalternans t subalternata: sive ergo h scientia speculet accñtia in scientia pp q̄d sive speculet ex hijs in scia q: semp de accidentib⁹ t subijs t dignitatib⁹ est scia vna in cōi. Est igit veritas q scia de dignitatib⁹ t de sba q̄ est primū ens est vna sicut dixim⁹ t scia de omni sba fm q reducit in sbam primā est vna. Sba aūt prima est illa que simplr est accepta fm separata sbe principia nō cōcepta cū quātitate t sensibili mā: h.n. est cā t sbm sube cōcepte sicut sepius iā patuit p ātedicta h.n. mō nihil ꝓhibet corruptibiliū t incorruptibiliū eē gen⁹ vnū q est principiū in vno quidē existens p se. In alijs aūt per analogiā ad illud: t tūc subm h ꝓuenit sci entie ꝓprie t cū vna scia cōis deō mō sit de inductis n̄ .n. est vnus modus sciēdi de ipsis sed q̄dā dione q̄dā aūt diffinitione quedā vo demonstratiue sciunt: q: ni/hil ꝓhibet multos eē modos sciēdi in vna scia eoz q̄ diuersimode sunt in ipsa sicut subm t partes sbi t pas/siones. Amplⁱ aūt q. vij. querebat nūc tractanduz q: ex dictis facile accipit determinationē t h ē vtrum theozia illius scie est solū circa sbas subiectas aut ē cir ca ea q̄ accidūt sbijs: dico aūt exēplificādo sicut si soli dū sive dimēsio cozporis sba subiecta q̄dā vt aliqui di xerunt esse ponat t similiter linee t superficies tunc q̄ rit vtrū vnius t eiusdē sciētie est ea cognoscere t acci dentia ꝓpria q̄ accidunt circa vnūquodq; istoz gene/rū sboz de q̄bus quidā ostendunt accidentia mathe/matica aut alteri⁹ scie eē cognoscere sbiecta t alteri⁹ ac cidentia. Nez si detur q eiusdē scie est vtrūq; istoz cū vna scia sit eiusdē demonstrationis effect⁹ non erit sol demonstratio per diffinitionē passionis sed ēt erit de/monstratiua quedā scia q̄ est sbe subiecte per diffini/tionē subi t erit vna demonstratiua scia de subo t pas/sione q est cōtra p̄inducta. Nō.n. videt demōstra/tio esse de aliquo si ipm est q̄d sive sba. Si vo ꝓpter h dicat q sunt diuerse tunc querat que sit scia que erit speculans accñtia que sunt circa sbam q̄ non speculat aliquo mō sbam h.n. reddere est valde difficile q: sic in sequētibus hui⁹ scie patebit principia sube sunt prin cipia accidentiū proprioz t quoz eadē sunt principia illoz est vna scia t h quidē est verū. Et prima pars q̄ stionis pz per ea que in precedenti sunt dicta q̄stione.

Capitulū tertiū de disputatione quinte t sexte q̄ stionum.

a Mplius āt qō q̄nto t. vj. querebatur hic de

terminandū est. Querat igit̄ questio ḋnta quo sensibi
les sb̄ sole dicende sint esse sicut epicureis placuit aut
sint dicēde p̄ter eas et alie sb̄ t adiungatur huic qōi
q. vj. querebat si fm quosdā stoycor sunt dicende alie
a sensibilib⁹ sb̄ utrū ille sint vnici generis aut sint pl'a
genera sbārū sicut dixerunt platonici oēs spēs ydea
les t ea que infra h̄ media iter sensibilia t ydeas esse
dixerunt inter que media mathematicas dicūt eē sciē/
tias: quo aūt nos dicimus q spēs siue forme cause sint
entiū t sb̄ dictū est a nobis in priozibus sermonibus
habitis de eis dē: hīs aūt pōnibus multis modis habē
tibus difficultatē in illo penitus minus absurdū est di/
cere aliquas quidē esse naturas p̄ter eas que in celo
sicut in cōtinente t p motū causante cōtinēt. Hoc.n.
absurdius ē omni eo qō aliquis posuit plor de prin/
cipijs loquens sz istas medias inter sensibilia t ydeas
easdē nomie t rōne sensibilibus p̄ter q̄ q ydee t mā
sunt sempiterna: sensibilia vero sūt corruptibilia. Ab
surdius est oi absurditate. Nā anto antpzon siue p
se sepatum nomine t rōne eqū t per se sepatam sani/
tatē t h̄ oia nihil aliud dicunt esse ab hoie cōcepto cū
materia t equo t sanitate que sunt in mā sensibili simi
le aliquid facientes hīs qui deos esse dīxt similes hoi/
bus t aialib⁹ quos in oīb⁹ p̄ter solā corruptibilitatē
nomine t rōne humane spēi dīxt esse: talia.n. dīxtes ni/
hil aliud pōne sua fecerūt nisi q oīa ḋdā sempiterni sint
hoies sic nec ist̄ qui ydeas t media pomīt p̄ dicto mō
aliud alic̄d faciunt nisi q res sensibiles sint itrāsibiles
t sempiterne qz que rōne t nomie cū sensibilibus ꝓue
niunt acceptā cū mā sensibili h̄nt rōnē t nō tō sunt sen/
sibilia necessario. Amplī aūt si quis p̄ter ydeas t
sensibilia ea ponat q̄ oīr infra siue media sicut ḋdam
fecerūt platonicor oītes mathematica media fm eē i
sensibilib⁹ nō esse sed sepatū esse h̄ntia h ḋdē sic dictū
multas p se sine ydeaꝝ pōne t sine hīs que talia i sen
sibilib⁹ dicūt inesse habebit dubitationes. Stati.n.
palā est quia eadē ratione qua corpora sic ponūt sepa/
ta similiter erunt separate linee que fm esse sunt p̄ter
ydeas lineaꝝ t sensibiles lineas t similiter vnūqōq
geneꝝ mathematicor sicut superficies t punctum t
vnitas t numerus t ꝓportiones t alia hmōi: igit q̄n
astrologia vna est sciaꝝ mathicaꝝ t ipsa circa celū me
dium t nō circa h̄ sensibile celū qz scie methice sūt cir
ca mathematica media vt ust̄i dīxt. Sed h̄ ergo erit
q celū fm separatū esse exīs ab h̄ celo sensibili t simi
liter alia sol t luna t stelle t circuli t omnia que i celo
alia erunt media separata fm esse t quomō tantis ab
surditatibus nos credere oz. h.n. celū t celestia nisi est
rōnabile esse immobile qz ad nihil tunc vtile esset: mo
bile vero esse cū separatum esse omnino est impossibi/
le qz nihil materie nisi qō cū mā t motus conceptus ē
fm rationē. Similiter aūt est de hīs de quibus tractat
optica siue pspectiua. Oportet.n. eē radios t lineas
visuales medias alias fz esse a sensibilib⁹. Et simile
sequit de hīs de quibus inter mathematicas tractant
armonica siue musica h.n. impossibile est esse p̄ter sbā/
lia p̄ter easdē q̄ dicte sunt causas t tñ h̄ sequitur fm
pōem istor. Nā t si ea q̄ nomine t rōne sensibilia
sunt infra siue media tunc palā est q̄n t sēsus medij t
separati. Et similiter aialia erunt separata materie i
fra ista sensibilia corruptibilia t eterna ydealia. Du
bitabit autē aliquis t aliter circa istā positionē querēs
circa que istor que ponunt existentiū oportet querere
eas scias p̄opter quas ista sepata esse dicuntur. Nā
si vt dīxt ust̄i nihil solū differt geometrica mathemati/
ca ab ea quā vocant gyosophiam h̄ est sciam mensure
agror quia h̄ quidē q̄ gyosophiam dicunt siue mensu
ram sapienter areas mensurandi. Est quidē mensu/
randi rō hor que sentimus sicut areaꝝ t diuidit i pla
nimetriā t ꝓfundimetriā t altimetriā t cosmimetriā
illa vero quā vocamus geometriā ē nō sensibiliū quā/
titatū que medie t separate esse dicuntur palā est quia
eadē rōe p̄opter scie separationē p̄ter medicinabilē
sensibiliū corpor sciaz t erit alia sciētia medicinabilis
separator cuius ratio ponat vt. Regula circa causas
medicine sensibiliū sicut ibi ratio geometrica ponitur
circa gyosophica t similiter ē alia scia medicor in oi/
bus alīs que est p̄ter singulas aliaꝝ que sunt de sen/
sibilib⁹ scias: t q̄ plus est quedā erit media inter hāc
sensibiliū medicabilē t illā que est ydeaꝝ medicabilē.
Sed quomō p̄ter hoc iudicari ab aliquo possibile.
Nā si quedā salubria siue sana sunt p̄ter sensibilia tūc
oz q ēt p̄ter ea sit salubre iudicans sanitatē t facies
eā sicut urina potio t cibus q̄ absurdissimū esse nul/
lus dubitat. Similiter aūt quidā istor sunt qui simplr
inducta negant sint t alia: ydeas.n. t media ꝓpter scie
tiā que incorruptibiliū tantū est ponētes dicunt nec ve
rū esse quia gyosophia sensibiliū sit mensuraꝝ t corru
ptibiliū qz si ita esset corrupta eēt scia lineis corruptis
q̄ē icōuētēs cū scia sit icorruptibilis t icorruptibiliū.

Adhuc aūt dicunt hij q nec sensibiliū mensurarum
est scientia aliqua astrologia. n. scia nō est circa celum h̄
sensibile neqꝫ ēt sensibiles linee tales sunt quales dicit
esse geometria q̄ ꝓz ex h̄ q cū nihil sensibiliū sit lon/
gitudo sine omni latitudine nihil omnino est sensibile
rectum t eadem ratione nihil sensibile est flexum si/
ue curuum cum tamē rectum t curuuz lineā diuidat t
ideo circulus sensibilis qui est linee flexe tangit regulā
que est linea recta sensibilis nō fm punctū: cū tamē sit
in. xv. t. xvj. tertij geometrie nostre determinatū est li
nea cōtinges nō nisi fm punctū cōtingat ipsum huius
aūt cā est quā diximus q. s. oē sensibile acceptū cor/
pus est t corpus fm superficiē tangit t nō fm punctū
pp q̄d ēt pytagoras alia nō dicens a sensibilibus et
ideo geometras redarguens ait nec motus siue mo/
tuū quātitates kicles h̄ est circulos celi similes in alic̄
esse hīs de quibus in astrologia fiunt fmones per de/
monstrationes geometricas nec astris p̄dicta dicit ha/
bere eādē nām. Cū tñ astrologia non nisi de centris
astror facit demonstrationes t illā demonstrationem
ponat circa astra: dicit.n. iste abstrahentiū hoc mō esse
mendaciū. Sunt aūt aliqui tertiā sectā inter hos habē
tes qui dicunt eē tria genera entiū que dicta sunt tñ ea
media q̄ inter ydeas t sensibilia dicta sunt fm esse nō
eē extra sensibilia fm eē: sz prius fm eē dicunt ea eē in
sēsibilib⁹ sz ꝓlixe t pluris q̄ pñti speculatiōi expediat
est oratiōis ptrāsire oīdēdo oia impossibilia q̄ acci/
dunt eis fm suā positionē. Sufficit.n. ad falsitatem
huius positionis oīdā talia speculari q̄ speculata vidē
tur eē falsa stati. Si eni hij vex dicunt de medijs q̄
sensibilib⁹ eē dicūt qz noie t rōne ꝓueniūt cū ipsis nō ē
cōgruū q media solū sic habeāt sz palā ē p eādē rōnē:
qz cū spēs ydeales cōuenit p eādē rōnē in sensibilib⁹ eē
nec extra ea habere eē aliqō qz eiusdē rōnis t nois cū
sensibilib⁹ sūt vtraq istor sic scit ex antehitis. Am
plius aūt cū eē medior sit eē perpetuor t eē sensibi/
liū sit eē corruptibiliū eē illor ñ ē eē istor lz vnū sigat
eē in alio fm h̄ ergo duo solida corpora duas q̄ tita/
tes fm eē h̄ntia necesse est esse in eodē loco t sic duo
corpora eēnt vnū corpus sicut demonstrauim⁹ in. iiij.

ꝓbicor

phisicoꝝ ⁊ ad hec sequit quedã nõ esse mobilia sicut separata fm esse existentia cũ tamẽ sint in subõ ⁊ loco in hꝫs q̃ sunt mota sensibilia qõ est inconueniens qz talia solida quãtitatẽ hñtia mouentib⁹ nobis mouentur si in nobis sint. Ulr aũt siue totaliter queram⁹ cuius cã aliquis quidẽ ponit ħ esse in sensibilib⁹. Eadẽ.n.cõtingunt inconuenientia huic positioni eis q̃ in prima pte huius disputationis dicta sunt. Est.n.fm istos celuz aliqõ secundũ esse p̃ter ħ celũ sensibile qõ tamẽ nõ est extra illud sed in eodẽ loco cũ isto qõ impossibile est magis q̃ si extra ipsum poneret ⁊ sic ẽt redarguuntur nostri temporis ⁊ gentis quidã figmẽtis gaudentes q̃ celũ quoddã immobile dicunt penetrare p ħ celũ sensibile ⁊ p q̃ttuoꝝ naturas el'oꝝ qõ loco confert mobilitatẽ ⁊ alia multa mẽdacia fingunt de loco. De hꝫs g̃ ⁊ hmõi questionib⁹ dubitatio est multa quõ oportuit posita a phis se habere veritatem.

Capl'm.xiij.de disputatione tertiedecime qõnis ⁊ ẽ dis.de.qualiter eadẽ sunt principia essendi ⁊ cognoscẽdi ⁊ qualiter diffinitio subẽ data p cõponẽtia subẽ particularia ⁊ data pulia formalia ẽ vna eadẽ ⁊ ñ diuersa.

Onsequenter disputabimus td qõ.xiij.questiõ est de principꝫs vtrũ oportet suscipere q̃ genera sunt principia ⁊ el'a rer̃:an magis el'a ⁊ principia rer̃ ea sunt particularia ex quibus res ipse fm subam cõponunt que cõpositione prima sunt ⁊ in sunt rebus sicut el'a vocis litterate esse vident quibus primis cõponuntur voces litterate oẽs. Sed nõ videtur el'm uocũ litteratarꝫ genus cõe q̃ est vox. Silr aũt oragramatũ ħ est propositionũ ea dicim⁹ eẽ el'a q̃r sicut mãliũ vel essentialiuz demonstrationes insunt in aliorꝫ demonstrationib⁹ ⁊ ex q̃bus vt pbatis cõponũtur aut ꝓpositio cõis ⁊ genus exñs ad oẽs ꝓpositiões vel plures. Ista igit̃ est questio sed si sequamur ea q̃ dicunt epicurei siue plura corpa ponũt el'a siue vnum tũc dicem⁹ particularia ex q̃bus cõponunt corpora eẽ el'a qz illi dicunt principia rer̃ esse res ex q̃bus corpa cõponuntur ⁊ ꝓstant sicut empe.dicit principia eẽ ignẽ ⁊ aquã ⁊ el'a media que sunt infra ħ vt dicit empe que sunt terra ⁊ aqua ex q̃b⁹ cõposita sunt entia ⁊ ĩsunt eis fm essentias suas primas. Sz nõ dicit esse principia rer̃ que sunt vt genera corꝫ que sunt. Et silr si quis vult ad ħ nãlia speculari ⁊ ad nãm eorꝫ q̃ sunt artificialia querens cognoscere nãm eorꝫ sicut si speculet ad letum speculabit ex quib⁹ partib⁹ est ⁊ quõ sint cõpositꝫ partes in eo ad formã ⁊ tunc si speculãs vere cognoscet nãm illorꝫ:ex hꝫs igit̃ ⁊ hmõi rationib⁹ dicetur q̃ genera corꝫ que sunt nõ sunt principia entiũ. Jn oppositũ aũt hui⁹ obicit q̃ si cognoscim⁹ vnũqõq; p̃ diffinitiones sicut in sequẽtib⁹ oñdet:⁊ principia diffinitiõnũ sunt ipsa genera in q̃b⁹ ptãte sunt oẽs differentie tũc videt q̃ necesse est ẽt diffinitorꝫ principia essentialia sicut ipsa genera. Adħ aũt cũ vnũqõq; ex eisdẽ sciat principꝫs ex q̃bus est fm subam sicut eorum que sunt accipienda scia oz q̃ accipiat scientia spẽrũ siue formarũ fm quas dicunt esse essentia ⁊ fm quas sunt ħ qõ sunt. Harũ aũt formarꝫ siue spẽrũ fm quidditatẽ prima principia sunt genera. Genera aũt prima principia sunt entiũ:ad ħ idẽ inducit qõ dicunt quidã pborꝫ qui loquunt de entiũ el'is ⁊ dicunt el'a entiũ esse vnũ ⁊ ens formalia:aut magnũ aut parũ mãlia:⁊ vtunt eis sicut generib⁹ fm istos igit̃ sunt genera principia rer̃:inconuartiũ aũt horꝫ est q̃ ambo illa dicta quorꝫ primuz est epicureorꝫ:secundũ aũt stoycorꝫ nõ simul possunt esse vera:qz nõ est possibile ambo ista fm intentiones ponẽtiũ ea dicere esse principia ⁊ ideo ħ est quia sicut esse sube rei diffinite est vnum ita ratio diffinitiua sube est vna fm intentiones istorꝫ ea diffinitio q̃ est per genera diuersa erit ab ea q̃ dicit ex q̃b⁹ materialiter est res cuz substãtialiter insint eidẽ sicut cõponẽtia cõposito:ħ ãt vt melius intelligat oz scire q̃ sicut paulo ante obtinẽdo ad vtrãq; partẽ q̃stionis inuimus eadẽ sunt principia essendi re ⁊ cognoscendi ea.s.nõ eodez modo sint accepta:principia.n.essendi sunt ħ mã in qua res est in prima potentia ⁊ ex qua sicut in precedẽti huꝰ phie libro dixim⁹ ꝓcedit res sicut ex imperfecto ad perfectuz ⁊ aliud est principiũ essendi rẽ ħ est actus qui est finis generationis eius vel a quo res ẽ id qõ est:⁊ ħ sunt ambo particularia ⁊ ex hꝫs realiter diffinit̃ res q̃ dicit q̃ est composita ex tali mã ⁊ tali forma:sicut si de hoie loqueremur ⁊ diceremus q̃ homo est id qõ componit ex tali corpore qõ est phicuz organicũ ad potentias vite hominis ⁊ ex aia que ẽ endelechia ⁊ principiũ ⁊ cã huius vite:ħ aũt eadẽ principia p̃ intellectum accepta sunt vlia ⁊ principia cognitionis qz sic corpus huiusmodi phicũ ⁊ organicũ ad potentias ⁊ opa vite est in quo potentie vite sunt confuse ⁊ indeterminate. ⁊ imperfecte ⁊ inchoate tantũ ⁊ ħ intentio p̃ intellectum abstracta ⁊ simplr accepta est al'a forma aut que ẽ actus ⁊ cã vite ⁊ determinatio ipsius:⁊ cõpletio est anima rationalis ⁊ huius intentio vlr ⁊ simplr per intellectuz accepta est differẽtia cõstitutiua hois que est rõnale:nõ modo ergo eodẽ accepta sed eadẽ sunt principia essendi ⁊ cognoscendi ⁊ ratio substantie est vna ⁊ eadẽ sed modus diuersus ⁊ ħ est fm ꝑpateticorꝫ sapientiã:sed fm epicureorꝫ qz fm materiã diffinierunt ⁊ fm stoy⁹cos qui formas posuerunt in diffinitione nõ est vna:qz epicurei formã nullã dixerunt esse in materia oñtes generationẽ esse alterationẽ ⁊ ideirco intentio materie nõ est p̃ analogiã ad formã determinata pp ħ intentio cõmunis abstracta per intellectũ ab hmõi mã nõ hz rõnẽ generis qz nulla ptãte in se hz differẽtias sicut nulla potẽtia mã quã ponũt in se hz formam. Silr stoyci formas ponẽtes eas ab extrinseco datore esse dixerũt ⁊ iõ nõ educi de mã ⁊ p̃ ñs eas nõ esse actus ⁊ determinationes ⁊ causas ⁊ principia cõpleta ptãtũ mãe ⁊ iõ dixim⁹ q̃ fm intẽtiones ipsorꝫ diffinitiones subẽ q̃s dederunt sunt diuerse nec reduci p̃nt ad vnũ cũ tñ diffinita suba sit vna ⁊ eadem.

Capl'm.v.de ħ q̃ queritur in.xiij.qõne ⁊ ẽ i eo de generib⁹ ⁊ specieb⁹ ⁊ differentiꝫs.

Dhec autez que dicta sunt inducemus ħ qõ
a ,xiij.quesitũ est. Si.n.fm stoycorꝫ peritiam concedatur q̃ ea que maxima sunt principia sunt genera:quereꝛtur cõsequenter vtrũ oportet estimare prima ⁊ altissima esse generũ principia aut vltima specialissima que immediate predicata sunt de indiuiduis. Et.n.ħ habet dubitationẽ: nam si vniuersalia ĩ eo q̃ sunt vniuersalia sunt principia magis q̃ nõ vniuersalia vel minus vniuersalia:palã est tũc q̃ suprema inter genera maxime sunt principia illa autem ambitu siue vniuersitatis dicunt̃ de omnibus:⁊ fm ħ tot erunt numero principia entiũ q̃t sunt genera prima ⁊ tũc fm pytagoricos ⁊ oẽs stoycos erunt ens ⁊ vnũ que cõmunissima sunt principia entiũ ⁊ eius q̃ dd est. Jta nãq; secundum ambitũ siue communitatis maxime de omnibus predicatur existentibus. Jsti enim ens in rõne generis nõ acceperũt nisi qz de differentibus specie

predicatur. In contrariū aūt huius est qō fm rei ve
ritatē nō est possibile q vnū t idē genus sit oiuz entū
quod sit vnū vel ens q nō oia entia in vnā possūt col/
ligi generis cōitatē. Necessariū est.n.q differētie h ē ea
in que p differētias diuidit t sub eo p eas constituūtur
sicut t ens t vnū in sui natura quodlz t quodlh eorū
sit vna nā generis que de ipso inqd vniuoce predicat
h.n.de rōne generis qō predicat vniuoce inqd de plu/
ribus spē differentibus. Sed impossibile est q aut
spēs predicet de differentijs ꝓpriozꝫ generꝫ essentiali
predicatione aut q genus predicet de differentijs si pu
re differentie siue spēbus in qbus sunt p esse accipiant.
Differentia.n. sicut iā pauloante dixim⁹ est intentio foz
me pure t genus est intentio materie ꝓprie t spēs ē in/
tentio cōpositi fozma aūt pura neqz ē mā neqz cōposi/
tū t iō nā differentie neqz genus neqz ē spēs neqz in p̄
dicatione essentiali subicitur ei genus vel spēs nisi dif/
ferentia fm eē accipiat p spēs cuius est act⁹. Diffe/
rentia.n.fm sui nām predicat in quale lz vniuoce sit qd
genus aūt t spēs inquid predicant fm nām hūs ḡ sic
suppositis ꝛcludit vnū t ens impossibile genera eē q
si vnū aut ens genera essent nulla differentia diuident
vnū t ens esset fm sui naturā vnū t ens qō falsum est
q vnū t ens indistincta predicatione predicātur de oi
bus. Si aūt nō sunt genera tunc nō erunt principia
si principia genera esse ponuntur.

Capitulū.vi.de duabus cōclusionib⁹ ad intellectuz
precedentium introductis.

Mplius aūt iuxta illud querit de medīs q̄
m sunt post ens t vnū t infimis que sunt sub cō
munissimis generib⁹. Oia q̄ infra siue media sunt q̄dā
sunt genera cōcepta cū differentijs q̄ diuisiue sunt su/
periozꝫ t cōstitutiue inferiozꝫ t h est vsqz ad spālissi/
ma q̄ vlterius fozmalr p differentias indiuidua sunt t
ideo quedā hozꝫ vident genera eē t quedā genera eē
nō vident ꝓp qō querendū relinquit que illozꝫ magis
sint principia. Adhuc autem amplius queritur cum
duo sint cōstituentia species indiuiduas genus.s. t dif/
ferentia vtrū differentie magis sint principia q̄ gene/
ra vel ecōuerso. Si aūt hec q̄ differētias vocam⁹ sunt
principia h est ac si dicat infinita esse principia qz cum
positione materie nō sunt ad tot qui pñt esse ad plura
t māle predicatū sit diuisibile generatione ineta q̄ ge
neratio cātur a figuris pyodi in declui circulo q̄ fm
renouationē situs mouentiū potentia sunt infinite foz/
me differentiales h mō potētia sunt infinite sicut patet
ex multis q̄ in libris nālib⁹ a nobis fm perspectā rōnē
determinata sūt: sunt tamē ēt differentie infinite nobis
t sic si sunt principia principia sunt ignozata a nobis qz
infinitū quo ad nos nō est notū nobis. Alr aūt obi/
citur ad p̄cedens problema qōnis si aliquis ponat pri/
mū t ꝓueniens genus esse principiū sicut in p̄cedenti
videt relinqui qōne tunc enim differētia nō erit princi/
piū. Cōtra h aūt esse videt qz si de rōne principij est
qō est simplex t speciale siue fm speciē vnū vnū autez
est magis qō magis est indiuisibile videbit magis spe/
cialissimū eē principiū q̄ gñalissimū vl subalternū: oē
.n.qō diuisibile aut ē diuisibile fm mām ꝓprietatē quā/
titatē p quā in ptes diuidit t in multitudinē agit aut p
fozmā siue spēm sicut qō diuidit p oppositionē differē
tiaꝫ. Qō aūt prius participat diuisionē fm magis ē
id qō diuidit fm spēm sicut genera in species diuidun/
tur p fozmales differentias: spēs vo non diuidunt nisi
p mām q̄ nō tota ē in ipso qō dicit t iō spēs dicit sicut
integrū esse potētia t opatione in oib⁹ idiuiduis. Se
nus aūt est ptās nō fm idē esse in oib⁹ indiuiduis neqz
ēt fm eandē potestatē neqz fm easdē opationes: lz po/
tius fm vnūquodqz est altera t iō aial nō saluat inte/
grū vle qō totū fm partē māe in qua potētia est multi/
plicat genus āt diuidit diuisione vlis qō multa ambit
in qb⁹ est fm fozmā t iō pars ē illozꝫ multozꝫ. Spe
cies aūt integrū totū oium suozꝫ idiuiduozꝫ q̄ sunt mā
lis multiplicatio ipsi⁹ igit vltimū predicatū qō ē spāliſ
simū ē magis vnū integrū q̄ generalissimū vel subal/
ternū: hō.n.māliter tm multiplicatus in hoies non est
gen⁹ hominū aliozꝫ siue diuersozꝫ spēs ergo magis est
principiū q̄ gen⁹. Amplius in qbuscūqz ē aliqd fm
nām prius t aliqd fm nām posteri⁹ ita q̄ prius non hz
nisi eē imꝑfectū t cōfusum qō pficit t determinat per
posteri⁹ nō est possibile prius qō in posteriozib⁹ est fm
eē aliqd esse i nā ꝑter ea q̄ sunt posteriora qz in talibus
eē prioris est eē secūdū qd t iō taliū determinatio sic
in libro.ij.de aia dixim⁹ ē sicut determinatio numeroꝫ
t figuraꝫ t h est sicut si prima inter spēs numeri ē dua
litas nō erit aliqs numer⁹ in genere q̄ sit ꝑter spēs nu/
meroꝫ t in oib⁹ sequentib⁹ est dualitas t silr nō erit fi
gura in genere extra spēs figuraꝫ t in oib⁹ cōsequen/
tib⁹ erit figura prima trigonū.n.est in tetragono. Si
hozꝫ aūt genera nō sunt ꝑter spēs q̄ tū sunt a qb⁹ oiuz
aliozꝫ esse oñr principiū esse eo q mathematica oium
aliozꝫ principia esse dicebāt tūc multo magis sistola h
est cōtracta ad spēs ēt aliozꝫ erūt genera mathematico
rū genera maxime ꝑter spēs eē vñr. Sic aūt genera
se hñt ad subalterna t spēs t est hītudo h prioris ipse
cti ad posteri⁹ sic ad actū t ꝓplemētū sicut dualitas fm
potentiā est in sequētib⁹ numeris t trigonū est in seqn/
tibus figure t gen⁹i sequētib⁹ spēb⁹: in indiuiduis vo
quozꝫ eē totū integrū est spēs nō ē h primū fm nām h
posteri⁹ fm nām aliā q̄ se hñt ad inuicē sicut act⁹ ad po
tentiā lz oia sunt cocqua fm nām pfecti actus principiū
aūt pfectissimū est t maxie fm actū: spālissimū igitur
magis est principiū q̄ generalissimū vel subalternum.
Amplius vbicūqz est h quidē meli⁹ t nobili⁹ id vo vi
lius t ignobili⁹ est sp qō meli⁹ t nobili⁹ est pri⁹ t magis
principiū q̄ id qō ē vilius t ignobilius. Cū igitur ni
hil hozꝫ sit genus qz fm potētiā dictā t ꝓuationē t
vilius t ignobili⁹ ē. Spēs aūt fm actū diuinū t opti/
mū dicta t meli⁹ t nobilius ē. Cū igit principiū sit
melius t diuinius t nobilius spālissimū erit principiū
t nō genus aliqō. Ex hīs igit t huius rōnib⁹ videt
q̄ spālissima q̄ de indiuiduis solis sunt predicata esse
principia generꝫ potius q̄ ecōtrario. Itez aūt in cōtra
riū huius obiciendo qūo oz suscipere ista principia nō
est facile dicere per rationē. Jd.n.qō est principiū et
cā oportet esse ꝑter res principiatas quaꝫ est princi/
piū t oz qō possibile sit q̄ separetur ab eis t fm esse
principij t essentiā nō dependent ab ipsa: tale vo qō sic
est oz aliqd esse in se ꝑter singularia quare aūt siue q̄
rōne suscipiat aliqs sic sepatum principium esse nisi qz
vlr t de oibus nō cōuersim predicat sed si ꝓp h princi
piū dicat esse principiū ea que magis sunt vlia magis
dicunt esse principia que de plurib⁹ absqz conuersione
sunt predicata igitur prima principia prima erunt gene
ra. Iste igit sunt rōnes disputatiue ad qōnes prein/
ductas ab antiquis ad vtrāqz partē disputātib⁹ iducte.

Capitulū.vij.de disputatōe q̄stionū.xv.xvj.t.xvij.

St aūt continua hīs q̄ dicta sūt dubitatio t
cū precedente cōuenientiā hñs t oium dubi
tationū difficillima t ad cōsiderandū maxie
necessaria de qua fm aliquā sui cōuenientiā t partē ēt

nunc in

nunc in precedenti: questione instituit ratio disputatiua
t ex qua simul determinat totū qđ querit in questioni
bus. xv. xvj. t. xvij. Questio aut hec est vtrū aliqđ sit
forma t vniuersale preter materiā t sinolon siue simul
totū qđ est pticulare sicut quidā stoicoꝝ dixerūt. Naz
si sicut illi obicientes dicūt nō est aliqđ forma siue vni
uersale preter particularia siue singularia t singularia
sunt infinita sicut in antehabitis ostensum est t infi
nitoꝝ non est disciplina quomodo conueniet accipere
scientiā infinitorum. Non enim sciunt singularia p hoc
qđ sunt infinita. Sz p vnū q vnū aliqđ t idē est fm
substantiā t rationē t ħ nō est principiū cognoscēdi fz
q est indiuiduatū in quolibet ipsoꝝ sz est principiū co
gnoscēdi inquātū est vniuersale in aia fm eē abstractū
t separatū ab istis: in tantū enī inquātū sic separatū est
in tantū scimus t cognoscimus oīa p ipsuz. Sed in cō
trariū huius est q si hoc est necessariū t oportet pro
pter istā rationē aliqđ esse vniuersale preter singularia
fm esse separatum ab eis tunc per eandem rationē erit
necesse q genera sint preter singularia siue vltima siue
sint subalterna siue sint prima generalissima siue etiaz
generū principia que sunt vnū t ens. Qđ aūt hoc sit
impossibile nūc in questione imediate precedēte: dubi
tatiua t disputatiua ratiōe ꝓbauimus. Amplius si pro
pter hoc maxime ponit forma t vniuersale esse aliqđ
preter sinolon ħ est qđ est simul totū t ħ est particulare
simul habēs formā cū materia qñ cōcedit aliquid esse
primum de materia sine multitudine materiali quera
mus vtrum predicatū illud est species aliqua. Si enim
est species aliqua p̄dicata de multis cū id qđ est in par
ticulari vno nō predicet de alio sz potius neget de ipo
oportet q illa species sit aliquid aut preter oīa aut pre
ter quedā sit t preter quedē nō sit aut preter nihil om
nino sit eoꝝ de qb⁹ predicat. Nō est rationabile q pre
ter quedā sit t preter quedā nō sit qz nō est ratio quare
sit preter quedā t quedā nō. Si aūt det q nihil est pre
ter aliqō singulariū sz est in oībus illis cū omne singu
lare sit tm cuz sentiē sequit q nihil erit omnino intelle
ctuale sz oīa erūt sensibilia t nō erit scia alicuius com
prehensio nisi aliqs dicat sensum t comprehensionem
sensus qua singularia cōprehēdit esse scientiā sicut di
xit eraclitus. Amplius aūt si hoc det q vniuersale ni
hil sit preter singularia nō est aliqđ sempiternū: t im
mobile oīa enī sensibilia qualitatibus sensuū affecta t
determinata corrumpunt t sunt in motu t de talib⁹ vt
eraclito visuz est nō est sciētia. Si autē cū eraclito cō
cedat q nihil est sempiternū ad ea q̄ inducta sunt non
esse incōueniētia tūc sequit q impossibile est esse gene
rationez. In omni enī generatione necesse est aliqđ qđ
factū t generatuz est: t aliqđ necesse est esse ex quo sit
sicut ex materia t hoꝝ ex quib⁹ sit res q generationez
vltimā p resolutionē oportet esse ingenitū t icorrupti
bile. Si sicut in scō libro huius sapiētie ostendim⁹ sta
tus ē i causis materialib⁹ t si supponat q oēs philoso
phantes supposuerunt q ex nō ente siue ex nihilo non
possibile est fieri generationē. Amplius aūt cū oīs ge
neratio sit etiā mot⁹ quidā rectus t oīs motus rectus
sit finitus necesse est esse finē oīs generatiōis in quo id
qđ generabit est ingeneratū esse. Nullus enī omni
no motus est infinit⁹ cū enī mot⁹ sit forma post formā
oīs mot⁹ est actus imperfectus ħ est forma pmixta po
tentie ħ aūt pmixtus potētie nō est nisi sit actus purus
q ē finis mot⁹: mot⁹ q oīs stabit i actu puro t cū mot⁹
localis t locus sit a generāte stabit etiā mot⁹ localis qñ
stabit motus generationis in oīb⁹ in qb⁹ simul est mo
tus ad formā t ad locū sicut alibi ostēdimus. Sz om
nis motus recti est aliqs finis in quo est in motū esse id
qđ mouebat generari enī qđ nō est possibile generari ħ
est generatiōe ꝑfici est impossibile q mouēs ad genera
ri infinitū est ipossibile inuenire. Qđ aūt generatū tā
est illō ē necesse esse qñ primū ingeneratū t factū esse
cōpletū est t hoꝝ nihil pōt esse nisi mā incorruptibilis
t igenita generatiōi subiciat t nisi sit forma impmixta
potētie motū terminās q̄ mā est incorruptibilis t inge
nita: t p ꝓsequēs ꝑpetua fm nām. Amp̄. aūt si mā sic
est qz incorruptibilis: t ingenita est: tūc multo rōnabi
lius est subaz formalē sic incorruptibilē: t imobilē esse
ħ aūt tō rōnabilius ē qz ħ q ē mā aliqñ fit i eo q ipi sie
ri t generari subicit. Forma aūt nūquā fit vl hoc mō
vel alio mō: nā si daret q vle nec erit ħ mā nec ulla de
qua dictū est formalis suba tūc sequeret q vle nihil oi
no erit qz vle nō est pticulare sicut cōicabile nō ē icōi
cabile sz sūt opposita. Si igit hec q̄ dicta sūt ipossibi
lia sūt necesse est formā t spēm vlem esse aliqđ p̄ter si
nolon ħ ē simul totū qđ ē pticulare sic dixim⁹. Act⁹. n.
purus potētie nō est pmixtus neq est in mā qz totū qđ
est in mā t educit de ea est potētie pmixtū. Sz si ħ ite
rū tāquā vez ds ponat ꝑpter rōnes inductas dubita
tio in ꝓtrariū ꝓcedēs ponet ħ in qbusdā q̄ p se subales
sorme sunt. In his enī hz aliquā rōnē in quibusdā aūt
ratio dubitatiua nō pmittit ħ poni qz in oībus nō exti
mat equaliter esse māz. Cū enī in oīb⁹ artificialib⁹ nō
sit forma nisi figura accidētalis ꝓstat q nō ponem⁹ ra
tionabiliter formalem t sepatā domū aliquā q̄ sit p̄ter
domos māles nisi ponam⁹ eā in aia tectonici. Silr aūt
se hz in oīb⁹ formis accidētalib⁹. Ratio. n. accidētis re
pugnat ad sepatū esse t cū vlia accidētiū sint principia
scie t vlia videt q nō ꝑpter sciaz vel vtilitatē oz nos
ponere formā extra aiam habere esse p̄ter sinolon gre
ce vocatū q nos pticulare vocamus: ħ aūt questionis
determinatio patet p se ex his q̄ ante determinata sūt tñ
scias q hec fuit ratio t cā questiōis qz stoici videbant
q nihil educit aliud ȯ potētia nisi qđ est i actu potentie
impmixto t puro t nihil finit motū nisi actus impmi
xtus t purus t nihil est in mā nisi qđ est pmixtū poten
tie t qñ hec tria cōtingebant cōcludebāt formas mo
uētes esse t extra māz esse t q mouētes forme eēnt fi
nes motus t nihil eēnt de motu silogizātes ex affirma
tis in scōa figura q sz mouēs t finis sint idē nō tñ i eo
dē sūt idē: t sz mouēs sit in actu tñ oportet q sit idem
nūero vel specie semp sz ꝓuenies sicut spiritus formati
uus cū aia t sicut forma manēs in arte cū domo. Et si
cut forma intelligentie icorrupta celestib⁹ vtutib⁹ t cle
mētalib⁹ cū formis nālib⁹ faciētes aūt forme nō sūt en
delichie aliqȝ sz facte sī endelichie eoꝝ q̄ȝ st forme.

Cap̄. viij. de disputatione questionis decime octa
ue principaliter inducte.

D hec aūt q̄ determinata sūt querere oz vtꝝ
oīuz q̄ sūt sub vno cōi ħ ip̄m cōe ē vna suba
eoꝝ oīuz. Ex hoc enī declarabit q qōne no
nadecima ē inq̄situ t hui⁹ qōnis est exēplū. Sic si dica
mus oīum hoīuz esse subam vnā sed ħ stati in supficie
ipossibile esse videt ħ enī ad sensū pz q nō oīa pticula
ria sūt vnū quoꝝ formalis suba est vna sz multa sūt nu
mero t vriaz q̄ cā nūeri est habētia adiunctē fm esse.
Si aut ħ ꝓcedat est ħ ēt vt videt extra rōnē. Umēs. n.
oīa hec est forma q̄ nō nisi p accidēs ħ est fm esse dicit
p mām cū oīa sint simplr vnū quoꝝ est forma vna oīa
q̄ sub vno cōi sūt simplr sunt vnū t p accidens multa.
Adhuc aūt ex pte materie inquātū est mā nō dicit spe

eies qz si ita esset in omni materia diuideret qđ non est verꝝ sz fit diuisio p accidēs materie qz nō est totā materiam esse intra formā: ꝛ ideo in primo celi ꝛ mū. dicimus qz si homo vn⁹ eēt ex oīb⁹ carnib⁹ ꝛ oīb⁹ ossib⁹ hūanis tūc nō esset possibile esse plures homines igit̄ per accidēs forme nō dicit forma primo sed potius p accidēs materie ꝛ sic forma in se ꝛ in mā est vna sed p accidēs eius in quo ipsa nō p se diuidit: ꝛ iō similiter extra rōnē est qñ mā fit hoc singulū q̄ particularia sunt ꝛ tñ id qđ sinolon est ꝛ vocat̄ sit ea ābo materia. s. ꝛ forma Si ergo sic est formaliter sūt oīa vnū rōne ꝛ substātia p accidens āt materie q̄ nō est ꝑticulare sūt multa ꝛ sic quidē scōm verā questionis determinationē est vnū in multis p accidēs ꝛ de multis per seipsum.

Cap. ix. de disputatione qōis. xix. inducte.

a Mplius aūt etiā de principijs cū alijs q̄ iducta sūt ēt hoc qđ questōne. xix. quesitū est oubitabit alicꝺ: ꝛ hic est quercre vtrū principia essendi ꝛ cognoscēdi sint rōne ꝛ specie determinata sic qz oīo nō sint in materia ꝛ nūero sed tñ forme in nulla existētes multitudine neqz potentia neqz actu: aut sint determinati numeri fm spēm ꝛ materiā: ita qz illi numero nihil addi possit oino fm aliqđ subm in quo sint vel esse possint. Nā si sicut primo ponitur spē simplici nec multiplicabili p materiā sint vnū tūc nihil oīo sub ipis erit vnū numero qz vnū nūero est sinolon p hanc formā participatā ꝛ indiuiduatā p hāc materiā. Nec iterū vnū erit vnū ꝛ ens qz eoꝝ in oīb⁹ nō est forma vnica ꝛ vere vna ꝛ sic vnū ꝛ ens non sunt principia hoc etiā modo nō erit generatio qz hoc mō vnū forma de potētia ad actū nō ꝓcedit sz actus est simplex ꝛ purus hoc etiā mō scire oz quō erit Nō enī sciunt nature ꝛ subē reꝝ p hmōi separata ab eis nō eni sciunt nisi fuerint vnū rōne ꝛ forma in oīb⁹ qđ sit esse ꝛ suba ipoꝝ. Sed si ꝓpter hoc dicat aliꝺ qz principia nō sūt determinata forma ꝛ rōne sz subm habētia ꝛ mām sūt nūero vnuz vel determinata in nūero ita qz qđlibet principioꝝ est nūero vnū: sicut si dicerē ignis vn⁹ nō multiplicabilis ī amp. q̄ invnū ꝛ nō sūt principia in multitudine agibilia quēadmodū multiplicat sensibilia ꝛ sūt in sensib⁹ que principia sūt alioꝝ sicut alia forma ꝛ alia mā est diuersoꝝ sensibiliū sicut videm⁹ multiplicari nūero elementa oratonū in diuersis compositionibus vocū sicut in hac alicuius dictionis syllaba q̄ spē eadē existit cuz alia alteri⁹ syllaba sicut spē eadē sūt ꝑie syllabe syllogismi ꝛ syllabe nūero t diuerse tūc eni elemēta litteraꝝ sūt specie eadē ꝛ nūero diuersa: qz si nō ita est in principijs entiū sz potius q̄ sūt existētiū principia semp nūero vnuz ꝛ idē sūt nec uterant fm nūeꝝ in principiatis tūc sequitur qz nihil oino aliud ē i oīb⁹ entib⁹ ꝑter principia: qz dicere nūcro vnū ꝛ dicere vnū qđqz totuz particulare ꝓstitutū in esse nihil differt qz vocam⁹ sic h aliqđ vnū: qđqz qñ sic nūero vnū est: Si ergo principia sic vna nūero ꝓstituta sūt nec sūt iterabilia nec miscibilia in alia nū q̄ ꝓstituēt aliqđ sz semp in nūero: in quo sūt manebunt ꝛ si nihil erit penitus ꝑeter principia vle vero erit forma q̄ est in his principijs: ꝛ h est sīle ei qz si dicerem⁹ qz vocis litterate elemēta essent numero determinata ita qz qđlibet eoꝝ esset tantū vnū non iterabile vel nūerabile vel cōscabile ad formam aliam: sicut si esset tantū vnū a: ꝛ vnū b: ꝛ sic de alijs nec essent iterabilia vel tangibilia ad formas alias sz semp manerent in forma sua q̄ nūero sunt vna: tūc oporteret qz littere oēs essent tantū fm nūerū elemētoꝝ suoꝝ ꝛ nulla duo essent ea/dē specie neqz etiā plura ꝛ sic oīa ꝓstituta ex litteris nō essent quia littere in eis diuersa cōiunctiōe elemētoruz numerari possent h autē falsum est ꝛ causa dicti fuit qz cōsiderabāt rationē principij esse primā ꝛ intransmutabilē nō autē posse putabāt talē esse si vnū numero ꝛ subiecto non remanerēt: his igit qui primam huius questionis partē defendunt ꝓuenit principia generationis nō esse cōtraria his āt qui scōz affirmāt ꝓuenit qz licet ꝯria sint tamē nō se transmutāt adinuicē ꝛ sic fm vtrā/qz partez aufertur generatio philica sicut facile patet per ea que predicta sunt a nobis.

Cap. x. de dissolutione q̄stionuz. xx. ꝛ xxi. scōm hesiodistas ꝛ fm emp. ꝛ peripateticos.

n On minor aūt ea que determinata est dubitatio de principijs relinquit tā modernis philosophis q̄ etiam prioribus qui licet laborauerint in ea tamē nō nisi balbucietes tetigerunt eā: ꝛ h est que duab⁹ superius positis. xx. ꝛ xxi. questionibus est proposita vtrū. s. eadē corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū sint principia aut diuersa. Nā si dicant eadē vtroruū qz esse principia cū causatū sequat causam ꝛ principiatū sit fm numeꝝ principioruū suoruū que sunt ipsius elementa essentialia ꝛ vnū vno modo se habens nō cōstituat nisi vnuz: quomodo potest esse qz principiatoruū h quidē erunt incorruptibilia sicut celū illa vero corruptibilia sicut ea que habēt corporalē sbam motā ꝛ ꝓpter quā cām talis in principiatis erit variatio eisdē ꝛ eodē mō existentibus vtroruū qz principijs Igitur de ista q̄stione querentes rationē reddere hesiodiste ꝛ oēs qui primi temporis phylosophi theologizātes h ē principia diuia ponentes erant curauerūt psuadere ex talib⁹ que solū ad eos ipsis sufficientia erāt. Nos enī phylosophos p sillogismuz oīa inuestigantes spreuerunt tā/quā ex hijs certificati q̄ omni rōne certiora eēnt ꝛ hec fuerūt oracula reuelationū ꝛ responsa deoruū q̄ oī dicebāt eē certiora sillogismo ꝛ ideo dcqđ a phylosophis sillogismo in contrariū obijci poterat fallibile cōtēpserunt ꝛ incertuz. Deos enī isti facientes sua positiōe principia prima ꝛ vnū qđez deoꝝ esse dicentes q̄ opifex pater qz ē oinm. xij. alios deos incorporeos esse posuerunt. Ex hijs aūt deis vel dijs oīa cē facta dixerunt ꝛ vnū quoddā hijs oibus esse inditū tā celestib⁹ q̄ terrenis ꝛ ideo duo genera deoꝝ esse dixerūt ꝛ tertium cōpositū ex vtrisqz ꝛ quidā q̄rtū addiderūt ōbelisis loquētes. Primū aūt genus eē dixerūt celestū scōz terrestiū ꝛ tertiū horum gen⁹ celestiū deoꝝ habētium in veritatis cognitione pietatis cultura ꝛ iusti/tie amore: q̄rtū aūt eternaliuz deoꝝ qđā cōiunxerunt. Cū ergo oīs ista diuersitas a primis ꝛ incorruptibil⁹ q̄ dij sunt ꝓcedat qōnem inductā soluebāt qz qđaz facta sūt incorruptibilia q̄ nectar ꝛ māna degustant q̄ de quid est hic siue admiratio interpretatur ꝛ a poetis ambrosia deoruū dicitur sicut celestia: q̄daz aūt facta sunt corruptibilia q̄ nectar ꝛ mannā nō degustant. Palā aūt est qz ista noia symbolice sumpta dicunt sibi fz suam facultatē vota in qua nō est peccatū vti methafo/ris eo qz diuia nō bñ nisi metaphoris vestita intelligūtur ꝛ ideo ꝑeter nos phylosophos inter quos peccatū in ꝓblematibus est methaphoris vti dixerunt esse qz de prolatione harum diuinarum causaꝝ enunciauerūt. Si enī ꝓprie fm qz sonāt hijs accipiantur sermones obijciemus eis dicentes quia signa voluptatis ꝛ nō naturalis necessitatis tangūt ea que nectar ꝛ māna siue ambrosia deorum dicunt nectar ꝛ māna non sunt causa existendi si vero tangūt ea gustu causa existēdi ꝛ naturalis necessitatis vt restauretur deperditū ī corpe

per cibum

per cibū tūc mirabile videbitur si sempiterni erūt hō qui ꝓpter restaurationē deperditi cibo indigēt. Sed ūti fabulose phantur nectar dicētes subtile resolutiuū a palude siue mari meotbide. Māna aūt dulce diuinum signant in fabula motorē primū esse in cētro mundie īmobilitatis spere totī. resolutuz aūt primitus ex isto ⁊ ascendēs esse subtile ⁊ nobile materie superioꝝ qō tm̄ est in potētia ad motū. Dulce aūt formā siue luci sīlē: ⁊ h gustari ꝓtinue dicebant dū per motū celestia cōtinue primo motori se assimilare ⁊ bonitates eius participare satagūt: ⁊ ideo cibata ex hīs celestia poete dicūt deprimi dū h p motū generabilīb⁹ infundūt ⁊ ictuna hīs dicunt leuari de cursu dirigi vt bonitates diuinas pcipiāt. Que aūt h nō nisi quadaz remota resultatiōe pcipiūt dicūt fieri corruptibilia participantia materiā fm potētiā ad formā priuationi subiectam. In oīb⁹ aūt numis aliqd remanere qō facit ipsa ad aliquā deoꝝ sīlitudinē restituī: h aūt in poeticis determinata sunt. Sed in ista phīa nō est dignū cum studio intēdere de hīs q̄ fabulose sunt sophizata. De hīs aūt q̄ positionē suā per demōstrationē siue qualēcūqꝫ ꝓbationis dicūt rationē: oportet cū studio ꝓdicē di vel ꝓsentiendi audire cū interrogādo proponūt de p̄dicta qōne quare. ſ. ex eisdē ⁊ huiusmodi principīs existētia principiata q̄dam fm naturā sempiterna sunt de numero existētiū principiatoꝝ. Quedaz vo fm naturā corrūpunt. Sed qm̄ antiqui nec cām huius verā dicūt nec rōnabile est sic se bere vt dicūt. Palam est dicēdis h a nobis: qz nec eedē sunt cause corruptibiliū ⁊ incorruptibilium sūt ille cause quas illi dōnt. Quod ex h ꝓstat qz causa huī⁹ quā aliquis antiquoꝝ maxime existimat per rōnē differētie ꝓesse rei quesite fm ꝓsonantiā eius quod q̄rit est sīla empe. ⁊ hoc idē incōueniens passus est q alīj: h enim principia oia māla q̄ttuoz elemēta ⁊ formalia amorē ⁊ odiū ponēs in corruptibilia dicit ex hīs eisdē icorruptibilīb⁹ principīs q̄dā fieri corruptibilia ⁊ q̄dā incorruptibilia ponit enim principium quoddā ⁊ cām corruptionis esse odiū in q̄bus est ⁊ in q̄bus odiū nō est h esse incorrupta mouētia: videbit aūt aliter fm dicta empe. etiaz h oia generare odiū p̄ter vnū solū. Nā oia fm empe. ex odio fiūt p̄ter deū que celum ⁊ celestia vocat. Dicit ergo iste empe. principia ex q̄b⁹ oia sunt ꝓsentia ⁊ q̄cunqꝫ futura erūt ⁊ ex quib⁹ arbores pululauerūt fm partē anime ⁊ ex q̄b⁹ viri fm perfectionē sexus ⁊ fele: fm sexus occasionē ⁊ imperfectionē ⁊ bestie grestibiles ⁊ vultures volatiles ⁊ aq̄ natatiles nutriti pisces ⁊ etiā p̄ter h dī celestes longeui ⁊ īmortales ⁊ p̄ter q̄ dicta sūt: dicit qz si nō esset odiuz in reb⁹ amore vniente essent vnū oia. Nam quādo ista cōueniunt in vnū tūc illud ꝓstitutū scit ⁊ experimento nouit odiū qō vltimo facit dissolutionē in oīb⁹ cū q̄b⁹ est per naturaz ꝓpter qō etiaz accidit ex sillogismo empe. fm suā positionē felicissimū deū qui infelicitati corruptionis nō subiacet quē celum vocat minꝰ prudentē esse omnib⁹ alīs eo q nō omnia elemēta ⁊ principia fm eū cognoscit. Nā odiū in se nō hz noticia vo fm empe. perficit simlis simili sicut in primo de aia dixim⁹ terram nāq; per terraz cognoscimus ⁊ per aquā aquā ⁊ per affectū siue amorē cognoscim⁹ affectū siue amorem ⁊ odiū scim⁹ per difficile ⁊ abhominabile cūctis odiū: sed qz nos de empe. positione multa in p̄cedētib⁹ ⁊ in libris phīcis dixim⁹. Redeam⁹ ad qōnem vnde incepit disputationis ratio: h tñ palam est ex dictis empe. q odiū nō magis sit causa corruptionis q̄ existēdi siue generationis. Similiter aūt nec amor fm dicta eius nō est magis cā existendi q̄ non existendi: amor enim colligēs q̄dā in vnū quib⁹ est cā existendi corrūpit alia q̄b⁹ collecta sepant. Siliter aūt odiū separans q̄dā ꝓiungit ad alia. Simul aūt cū hīs que dicta sunt reprehēsibilis est empe. q trāsmutationis q̄ in entib⁹ nullā dicit cām sufficientem: precipue ārē h transmutantur ad hanc formā ⁊ illa ad aliā. Nō enim dicit nisi q sic aptū natū est ex mā q amātia se ⁊ habētia simbolū ⁊ germanitatē q̄uiūt ⁊ diuersa ab hīs sepant: sed qñ magnū odiū ex multa elementoꝝ cōponentiū ꝓtate in membris ei⁹ qō cōpositū est nutritum est ⁊ amicitie colla dissoluta sūt ad horōrē intēdebat vt se paratū esset ⁊ vinceret pfecto tempe pyodi: h enim horor quo gloriat odiū dissoluēdo colla amicitie dissoluit sacramētū a dīs celestib⁹ pfectū oīs eius qō est mutabile. Est aūt mutabile omne id in cui⁹ cōpositiōe miscetur odiū colligatū amicitie: h igit dicit empe. quasi necessariū sit ex istis causis trāsmutari oē qō trālmutatur. Cām vo q̄uenientē ārē sic vel sic mutet nullā ostēdit. Attamē tm̄ solū dicit qō etiā ꝓfessum est ab alīs. Nō enim dicit q existentiū principiatoꝝ quedaz sūt corruptibilia ⁊ q̄dā incorruptibilia: ſz oīa dicit corruptibilia p̄ter elemēta. Dicta vo superius disputatio quā hic disputauim⁹ q̄rit cur h existentiū sint corruptibilia illa vo non si ex eisdē sint principīs: ⁊ ideo p̄to illa pte nō soluit: qz cū dicit cām ārē q̄daz nō corrumpunt: dicit ideo eē qz nō hnt odiū principiū: ⁊ sic dicit nō ex eisdē principīs esse corruptibilia ⁊ incorruptibilia: ⁊ h in ista pte qōnis nō ārebat. Tot igit ⁊ talia dicta a nobis ad ꝓbandum q sunt eadē principia corruptibiliū ⁊ incorruptibiliuz. Si vo dicit q̄s diuersa esse corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū vna quidem erit p̄ia dubitatio vtrū principia ipsa corruptibiliū sint corruptibilia ⁊ incorruptibiliū incorruptibilia sic. xxj. q̄rit qō. Nam si dicant illa principia eē corruptibilia tūc manifestū est: qz necessariū est q ipsa principia ex aliq̄b⁹ alīs inter se sint principijs. Oīa enim q̄ ꝓbice corrūpunt resoluunt in ea ex q̄b⁹ sūt principia priora ipsis: h autē est impossibile siue stat⁹ sit in principijs in antesumēdo siue nō siue in infinitū principijs sicut alia principia p̄ioza. De principijs enim principioꝝ eadē est qō q̄ de istis: ⁊ sic abit in infinitū. Si aūt status sic nō potest esse nisi in corruptibilibus principijs: ⁊ tūc nō soluit questio ſz manet. Amplī⁹ aliud incōueniēs est: qz corruptibilia principia pñt nō esse ⁊ auferri per corruptionē: ⁊ tūc q̄ram⁹ quō erunt in nā principiata corruptibilia ablatis principijs: ablato enim principio nō pōt causari principiatū. Si vo ꝓpter ea q̄ dicta sunt itez q̄s eligat aliā ptē istī⁹ qōnis ontis q principia corruptibiliū sūt incorruptibilia tūc q̄rit cur ex q̄busdā principijs incorruptibilīb⁹ exñtib⁹ fiūt corruptibilia: ex diuersis aūt ab hīs q̄ cū hīs sīliter incorruptibilia sūt: ⁊ incorruptibilia causata: simlium enim causaꝝ sīles vident debere esse effect⁹: vñ sic ꝓtos a sīlib⁹ principijs fieri effect⁹ nō ꝓgruū: ſz aut impossibile est si essentiales ⁊ imediati sunt effect⁹ aut multa indiget rōne si effect⁹ non sūt equaliter imediati ⁊ eētiales. Amplī⁹ aūt in hoc ostēdit ista opinio esse vīis: qz nullus vnq̄ phoꝝ rōne vtentiū conat⁹ est dicere p̄ter studiū diuersa eē principia corruptibilium ⁊ incorruptibiliū: ſz ꝓcorditer oēs p studiū loquētes eadem dōnt vtrozūq; eē principia vez oēs phi ꝓcordant ⁊ q̄si masticādo ⁊ diuidēdo p distinctiones inq̄rūt q̄liter eisdem existētibus principijs quedā principiatoꝝ

fiant corruptibilia ⁊ q̄dā incorruptibilia. Alteram ꝑtē huius q̄onis accipiētes vt pax aliq̄d ⁊ in h ostēdit vilissima cē oium hereſis manichei qui istā q̄onē ſol/uens duo dixit cē principia vnū incorruptionis alterū corruptionis. Nō ignoro aūt auicebron in lībro fō/tis vite istā videri ſoluēq̄onē dicentē q̄ ea q̄ principia sūt ⁊ elemēta sic̄ forma ⁊ mā prima q̄dē cē oiuz cadē ꝓxima aūt nō cē cadē: ⁊ primā q̄dē māmvocat in qua prime inueniunt mālis principū ꝓpꝛietates que sunt ſuſtinere recipere ſubſtare fundamentū esse siue fūda/re individuare ꝓticipare ⁊ huiusmodi ⁊ hāc dicit eandem cē tā corporaliū q̄ ſpūaliū ⁊ tā corruptibiliuz q̄ incorruptibiliū: ꝓximā aūt cē determinatā forma ſub ſtantiali fm gradus ipſius q̄ sūt cē viuere ſentire ⁊ in/telligere ⁊ determinatā cuz forma ſubali aptitudine p tres dyametros ortogonalr ſe ſecātes ⁊ hāc fm suos gradus cē māz corpoꝝ oium ⁊ determinatā tertio lo co p q̄litates primas actiuas ⁊ paſſiuas ⁊ hāc fz suos gradus esse pbicoꝝ transmutabiliū mām: q̄ aūt istam materie facit diuersitatē nō dicit nec intendit dicere de principio ⁊ elemēto q̄ est forma: h enim lumē est intel ligentie ſicut ſepiſſime diximus ⁊ gradꝰ accipimus fm lumē intelligentie puꝝ ⁊ fm lumē intelligentie virtuti corpis q̄ eius instrumentū est ꝓmixtū: ⁊ tūc fm gra/dus illius diuerſificat q̄m ſi virtꝰ corpis non determi/natur q̄litate efficitur forma pbice trāſmutabilis: ⁊ ſic vnā primā formā ponit in oibꝰ ⁊ fere tēdit h ad pōnē pꝛonis: multa enīz dicta pmenidis ⁊ zenofanis ⁊ alio rū de q̄bꝰ in primo libro mētionē fecimꝰ oia dicta sunt ad hunꝰ q̄onis solutionē. Opinio aūt aristotelis est q̄ principiū mouēs idē sit ⁊ cū motꝰ sit actꝰ mouentis primi ⁊ instrumētū ⁊ motor moueat ad formā quā hz in ſeipſo q̄ forma q̄ est in materia potētiali sit vna ſi/cut vna sanitas ex aīa medici per instrumēta medicine in aīal traducte: ⁊ ſicut forma formatiue virtutis que ipſa est per virtutē ſpūum in diſtincta mēbra traducta. Sic enim motꝰ primi motoris stat ad id quod mouet ⁊ nō mouet ⁊ est duꝝ virtus eius oibus ad formā mo uentibꝰ. Mā aūt fm aristotelē fm esse accepta ſicut ꝓprie ſumit ꝓ pbicis nō est vnꝰ generis ſz accepta ſi cut ſuba fūdans vna est. Siliter aūt est de tine q̄ vlti/mus q̄dē vnꝰ est vniuſcuiuſq̄ aūt est diuerſus: cā autē corruptionis in oibꝰ est lōge a principio primo diſtare ⁊ cā incorruptiōis est ꝓpinque cē iuxta principiū: ⁊ cā motꝰ est ꝓticipare velle cē diuinū. De oibꝰ aūt hīs in pbicis quidē multa diximꝰ precipue in. viij. pbi. ⁊ in ſecūdo celi ⁊ mūdi: ⁊ vbi de natura loci diſputauimꝰ: iterum autez de hīs cum ſtudio in. xj. huius ſapientie lībro intendemus.

Lāp̄. xj. de diſſolutione queſtionis vicesime ſecūde.

Mniū autē ad ꝓſiderandū difficillimū ⁊ ad ꝓſiderandā ⁊ videndā veritatē maxime ne/ceſſariū est. Vtrū vnū ⁊ ens sunt ſubſtātie entiū: ⁊ quia difficile est valde videre quid antiqui in illa ſenſerūt q̄one repetem⁹ cā de verbo ad verbū fm q̄ ſupius poſita est. xxij. enim est q̄ ⁊ q̄rit in ea vtrū vnū q̄ est principiū numeri ⁊ ens q̄ est principiū om/nū ⁊ ad aliq̄d ante ſe non reſoluit sint oino idē ⁊ non diuerſuz aliq̄d: ſz tn̄ sint ſepata ⁊ prima ſuba entium: an nō sint ista prima ſuba entiū. Sed potꝰ aliquod ſubm ⁊ determinatū ſub vno ⁊ ente ſit principiū rerū siue illud sit mouēs vt amoꝝ vnitatē ⁊ principiū entiū ponit empe. ſiue ſit aliud māle principiū ſicut ignē vel aquā vel aliq̄ tale vt ponebāt diuerſi pboꝝ cē ſubaz ⁊ nō vnū ⁊ ens. Queramus igit̄ fm hūc intellectū q̄nis vtrum vnū primū ſeparatū q̄ fm antiquos est principiū numeri: ⁊ est ipſa vnitas prima qua quelibet res est vna ⁊ ens q̄ est entitas primo ſicut ſepata exi ſtētia ſubſtātie oiuz entiū eo mō quo de eis in opinioe pꝛtagore ⁊ pꝛonis in lībro primo expoſitum est: ita q̄ vtrunq; eoꝝ ita est ſuba rex q̄ ꝓter ea nihil aliud est entiū aliq̄d nec ipſa ad inuicē sūt alia: ita q̄ h quidē sit ens illud vo vnū: ſed ipſa rei vnitas sit ipſa rei entitas ⁊ ſuba ſui q̄ddītas ipſiꝰ: aut oz q̄rere q̄d in entibꝰ de/terminatis est ipſuz ens q̄ est principiuz entis vel q̄d est ⁊ q̄ est ſuba in ipſuz primū ens q̄ est principiū q̄ſi sit q̄dam alia nā ſubiecta huic cōi intētioni q̄ est ens ⁊ vnū. Dī nāq; pbor q̄ mathematica principia po/nūt dicūt primo mō illi vo de numero pbor ſicut nā/lia principia ponētes ſcōo mō nām entis ⁊ vnius hēre ſe putāt. Plato nāq; ⁊ pꝛtagorici putāt ens ⁊ vnū que prime sūt intētiones cē nō aliud aliq̄d ab inuicē: ⁊ h idē q̄ō est vnū ⁊ ens esse nāz entiū ſubalem quaſi ſuba entiū sit id q̄ō est vnū aliq̄ō cē ⁊ ens: eo q̄ vide/runt q̄ in quolibet ab eo est rei entitas ⁊ rei vnitas. Idēq; est entitas vnitas ⁊ ſuba qua res est id q̄ō est ⁊ dixerūt ista cē prima ab oibꝰ ꝓticularibꝰ maxime ſepa ta ⁊ incorruptibilia: ⁊ ideo cē principia prima. Alij vo de nā loquētes vt empe. q̄ſi ad notiꝰ fm ſenſum re/ducētes principia: dicūt q̄ aliq̄ō vnū determinatur in nā ens est principiū. Videbit aūt alicui effectū amo ris sicut empe. vel dicta ꝓſideratī h principiū quod est vnitatis ⁊ entitatis cā amoꝝ cē ꝓciliatiuū coꝝ q̄ in ge neratione vniꝰ vniunt: ⁊ ſic amoꝝ cē vnū ⁊ ens entiū ſic ꝓ cām dicta: hic enī amor ſicut diximꝰ est cā q̄re oi bus inſit vnū. Alij vo dīnt h ignē esse: alij aerez dīnt cē vnū h ⁊ ens ex quo facta ſunt entia ⁊ esse entium. Siꝛ aūt aliq̄d ſubm cōi intentioni entis dicūt ⁊ illi q̄ plura ponūt elemēta cē principia entiū. Necesse est etiam ḡs tot dicere ens ⁊ vnū: quot dicūt esse cēntralia principia entiū. Oēs enim iſti cogunt ab iſta rōne q̄ ſup duas fūdat ꝓpōnes quaꝝ vna est q̄ principiū ſub ſtātiale rei cius est entitas qua est id q̄ō est: alia est q̄ ideꝝ oino est rei vnitas q̄ est eiꝰ entitas. Iſta igit̄ est diuerſitas opinionū de hac q̄one. Obiciamꝰ igitur pri/mo ꝓ eos q̄ dicūt vnū ⁊ ens cōia nō cē rex ſubaꝝ: ſz aliq̄d ſubm eius ſicut dīnt ꝓbi. Dicimꝰ ḡ q̄ ſi q̄ non ponūt vnū ⁊ ens q̄ sūt primi intellectꝰ cē ſubam ⁊ q̄d ditatē primā q̄ est rex ſuba ⁊ principiū illius ex ſillogiſ mo accidit nec aliꝝ aliq̄ō cē ſepatū ⁊ rex ſubſtātia: vnū enīz ⁊ ens sūt prima ⁊ magis oibꝰ vīta: ⁊ ideo ſi principiū q̄ est ſuba entiū est q̄ō est primuz ⁊ in pluri/bus inuenit: ens ⁊ vnū ſubſtātie sūt vel nullū aliorum est ſuba: q̄ ſcōa hīt a primis ⁊ q̄ō sunt principia sunt. Si vo nō est aliq̄d q̄ō sit in ſe ſepatū ⁊ principiū vnū ⁊ ens: vīx aliꝝ aliq̄d erit ꝓter ea q̄ dicta sūt ſingula/ria: ⁊ ſic nec diffinitiōes erūt: nec demonſtrationes q̄ō valde impoſſibile est. Amplꝰ cū vnū sit principiuz numeri: ⁊ numerꝰ sit multitudo ex vnitatibꝰ aggrega/ta ⁊ vnū sit ꝙuerſum cū ente ſi ponat ſuba vniꝰ q̄ō est principiū nō exiſtere ꝓ ſe ⁊ cē principiū: tūc palā est q̄ nec numerꝰ erit q̄ſi nā aliq̄ ſepata ab exiſtētibꝰ. Nu/merus enīz est vnitas ſicut diximꝰ. Vnitas aūt est prin/cipiū vnius: ⁊ ideo est q̄ō est aliq̄ō ſeparatū: q̄ de rōne principū est q̄ sit ſepatū per ſe exiſtēs q̄ō est ꝓra oēs pꝛtagoricos ⁊ platonicos q̄ ponebāt numeros cē rerū ⁊ primū vnū ſeparatū esse numerū principiū ſicut ſa/tis in primo libro est expeditū. Si enīz aliq̄s dicat q̄ vnū ⁊ ens nō sūt ſubſtātie ſepate que ſunt rex princi/pia ꝑ stare nō pōt qui ſi aliq̄d est vnū ⁊ ens: ideꝝ quia

ꝙuertunt

ꝓuertunt: tunc necesse est q̄ prima eoꝝ principia sint vnū ⁊ ens: qz nihil aliud ab ipsis p̄dicat de eis vl̄r nō conuersim: ſz ea ipsa sunt prima p̄dicata p̄ se ⁊ de oib⁹ alijs. Cū igit̄ quid est res ⁊ suba rei est q̄ subaliter nō cōuersim de re predicat ⁊ est a re sepatū eo q̄ non ꝓuertit cū ipsa oꝝ q̄ substātie prime sint ens ⁊ vnū ⁊ sint principia ⁊ suba rex. oium. Sed in ꝫrium hui⁹ obiciēdo videt q̄ si ipsuꝫ ens ⁊ ipsuꝫ vnū fm se acceptū dicit eē quid ⁊ suba sepata ⁊ q̄dditas oium alioꝝ multa erit dubitatio p̄ quē modū eē possit diuersuꝫ ali q̄d p̄ter ea. Dico aūt hoc exponēdo q̄ dubitatio magna erit q̄n vno erūt plura entia: qz cū dicit sit cā pluralitatis ⁊ nūeri ⁊ nihil differētie ⁊ distinctiōis in ētib⁹ ponāt primū ens ⁊ primū vnū eo q̄ oia ꝓueniūt in eo q̄ ens ⁊ vnū sūt ⁊ q̄ est principiū ꝓueniētie non est principiū differētie. Si ꝫ dicat q̄ tota suba ⁊ q̄dditas oium entiū sūt primū ens ⁊ vnū non erit possibile dicere vñ veniat entium diuersitas ⁊ pluralitas: qz q̄n diuersum est ab ente nō est oino igit̄ sicut in primo libro dixim⁹ necesse est accidere fm pmenidis rōnez: qz oia entia sūt vnū ⁊ idē primū ens. Utrūq; ꝫ dictoꝝ in ista q̄one est valde difficile siue nāq; dicam⁹ q̄ vnū primū ens sit idē rebus ⁊ suba ea; sequit impossibile esse q̄ numer⁹ sit rex. suba siue subale principiū entiū. Si aūt dicam⁹ primo mō q̄ vnū ⁊ ens nō sunt sube ⁊ principiū prius alia sicut pauloañ dixim⁹ ꝯre sequit impossibile eē q̄ numer⁹ sit q̄ddītas ⁊ suba entiū vlti. dixim⁹ q̄ numerus est vnitates: ⁊ ideo si primavnitas entiū suba nō est numer⁹ suba entiū nō erit. Q̄ō si dixerim⁹ altā ptem q̄ vnū ⁊ ens est tota suba entiū ea; dē dubitatio ē de ente q̄ prius dicta est: vnde. ſ. veniat pluralitas rex. Jd enim vnū q̄ alietatē ⁊ diuersitatez habet ab vno q̄ō est principiū ⁊ primū vnuꝫ h̄ est fm vnū q̄ō aggregat primo vno necessario erit ex aliquo quod sit p̄ter ens primū: ⁊ si tūc primū ens est tota rei suba: tūc illud scōm nihil esse necesse est ex q̄ in numero subali q̄ diuersitatē facit abūdat ab ente primo. Sz h̄ dato itex nō erit numer⁹: ⁊ sic itex numer⁹ non pōt eē suba rex. Oia enīz entia aut sūt tm̄ vnū aut multa quoꝝ quodlibet est primū tm̄ vnum: ⁊ sic vnitatis vni⁹: ⁊ h̄ nō facit numerū: qz vna vnitas nō est numerus: ſz multe ⁊ diuerse: ⁊ ille est intellect⁹ hui⁹ disputationis: ⁊ iō auerroys errat nō tāgens rex. intellectū. Ampli⁹ Zeno oib⁹ h̄ijs ꝫdicēs dicebat vnū nō esse aliquod ens. Si enīz vnū est indiuisibile sicut vere: tunc fm h̄ q̄ō dignius in opinādo iudicauit Zeno vnū nihil erit oino: qz q̄ nec additū facit maius nec ablatū facit min⁹ existētiū oino nihil eē dixit p̄ro rōne accipiēs q̄ tale tali additū facit magis tale: ⁊ si vnitas ⁊ punctus eēnt entia addita entib⁹ facerēt mai⁹ ⁊ ablata facerent minus: h̄ aūt dixit Zenō q̄si palā sit q̄ entis veri sit mēsura ⁊ q̄ō nō est dimēsum nō sit ens q̄ aūt diuersuꝫ est corpale est aliq̄d. Corpus enīz solū fm Zenonē est vere ens: alia vō diuersa aliquō dimensa faciūt mai⁹ ⁊ q̄dāmō addita nihil faciūt mai⁹ ⁊ q̄ ad h̄ sunt nō entis. linea addita lōgitudinē auget ⁊ diminuit ablata ſz nō titudinē ⁊ pfūditatē. Superficies aūt addita auget lōgi latudinē ⁊ latitudinē ⁊ ablata easdē dimēsiones diminuit: ſz nō pfūditatē: ⁊ iō quodāmō sūt: ⁊ quodāmō nō sūt. Corpus aūt est simplex punctū vō ⁊ vnitas fm dictā rōnē nullaten⁹ sūt. Sed q̄n iste phus Zeno sic pōderose p̄ graues rōnes speculat ⁊ fm eū indiuisibile vnū nō ꝓuenit eē q̄ō falsuꝫ est ⁊ rei vitati repugnās: iō ſz nō ad ꝓpositā q̄ōnē ptinens: tm̄ vt perfectior sit doctrina habeat rnsio siue orationis. Dicamus igit̄ q̄ indiuisibile additū alicui mai⁹ nō facit: ſz additū alijs faciet plus fm discretā q̄ titatē q̄n additū vel indiuisibili vel diuisibili tale indiuisibile: qz antea additū plus facit ⁊ subtractū paucius vō nihil sed aliq̄d. Sz q̄rendū est quō ex tali vno indiuisibili a pluribus erit mēsura siue dimēsio q̄ titatis ꝓtinue: sicut quidam dixerūt: h̄ eniz sile est ei q̄ō est lineā ex p̄ūctis cōponi dicere: qz iam in multis locis libroꝝ nāliū testatū est. Adh aūt si q̄s suscipiat opinionē alr̄ dñtiū q̄ ſz vt q̄dā dicūt fiet q̄ titas in genere tā discreta q̄ ꝓtinua ex duob⁹ quoꝝ vnū est ipsum vnū indiuisibile: ⁊ aliud sit nō vnū ⁊ ex h̄ijs duob⁹ dicat q̄ fiat numerus nihil min⁹ q̄ prim⁹. Querēdū est q̄re ⁊ quō ex vno ⁊ nō vno q̄nq; fiat numer⁹ q̄ est discreta q̄ titas ⁊ q̄nq; mēsura q̄ est q̄ titas ꝓtinua id q̄ō factū est ex vno ⁊ nō vno si illud nō vnū q̄ō additū vni est principiū factoꝝ est eq̄litas quedā ⁊ vna nā semp sicut principiū primū semp ꝓuenit vnā nām eē: nec enīz palā q̄ mensure ꝓtinue fiant ex vno ⁊ eodē ex quo fiunt numeri: nec etiaz palā est quō cōtinua fiant ex numero: qz ex principijs essentialib⁹ eodē mō se hñtib⁹ palā nō ē quō diuersoꝝ genex. sunt facta: ꝫ q̄ titas ꝓtinua nō est ex vno vnico nec ex plurib⁹ vnis nec ex vno ⁊ non vno: ⁊ sic nullo mō vnū q̄ō est indiuisibile ⁊ principiū numeri est principiū entiū omniū. Ois autē illa antiquoꝝ oium q̄dictio causat ex hoc q̄ nō distinxerūt multitudinē vni⁹ ⁊ entis q̄n in vitate cōissima ens ⁊ vnū nō sunt subo entiū sicut vniuoce p̄dicata de entib⁹ sed analoga sunt primo quidem dicta de suba ⁊ de alijs prout sunt substantie sicut in sequētib⁹ hui⁹ scie declarabit.

Cap. xij. de disputatione. xxvj. q̄nis.

Onsequēs aūt dubitatio post ea q̄ dicta sunt
c est q̄. xxvj. loco ꝓposita fuit: vtrū ſcz numeri ⁊ superficies ⁊ corpora ⁊ pūcta sube alique sūt an nō. Nā si ita sube nō sūt ⁊ principia sensibiliuz vt q̄dā dicūt diffugit a nobis aliq̄d esse ipsuꝫ ens sensibile: qz nō videm⁹ ex q̄b⁹ cōponat nisi cōponat ex dimensionib⁹: ⁊ si ita nō sint subalia principia diffugit rationē nostrā q̄ nam entiū sunt sube siue subalia principia corpoꝝ phicoꝝ: ois enī q̄ titas corpoꝝ ꝓstituit ex tribus dimēsionib⁹ nec est corp⁹ aliquod nec rōnē corporis habet quod nō est dimēsum: ⁊ ideo corpus phicum sicut fm h̄āc rationē est quod cū q̄ titate trium dimēsionum motui ⁊ mutationi subm est: ⁊ cū nihil mobile sit nisi q̄ tum tribus dimensionibus terminat ⁊ nō cōuertatur: quia nō omne tribus dimensionib⁹ termināt est mobile fm sepius iam inductā rationē erit corpus dimēsum trib⁹ dyametris predicatū subale ⁊ principium substātiale phici corporis: ⁊ sic principia corporis erūt principia corporis phici: qz quod est principium principiū ē etiā principiū principiati. Si ergo illa dicant nō esse principia videt effugere rationē nostram que sunt principia passiones enim siue passibiles q̄litates ⁊ ea que sunt ad aliq̄d siue relationes ⁊ dispositiones siue habitus ⁊ rōnes: ⁊ ois alia multitudo accidentiū nullius penitus vident signare subam. Sz potius sicut ꝓsequentia esse sube indiuidue referuntur ad subm quod est h̄ aliquid sicut ad causaz: sicut in sequentib⁹ ostendem⁹: omnia enīz ista ⁊ sunt in subiecto ⁊ denominatione dicunt de aliquo vt de subo. Subiectum aūt est in se completuz q̄ est causa existendi in eo ⁊ nihil eoꝝ h̄ aliquid: ea vō que maxime sunt prima fm naturā subaz signare vident vt sunt aqua ignis ⁊ cetera elemēta ex quib⁹ cōstāt cōposita siue cōmixta corpora: horꝝ aūt corpoꝝ calores ⁊ frigiditates ⁊ si-

miles passiones sicut hūiditates ⁊ siccitates: licz sint potentie nāles: tamē nō sunt suba sed corp⁹ ista suscipiens ⁊ patiens solū remanet ut ens aliqō p se: ⁊ sicut substantia alia per se existens: corpus aūt cōponit ex dimensionib⁹ lineaꝝ ⁊ superficieꝝ: ⁊ ideo Plato tradidit quinq; primis corporib⁹ attribuunt quinq; corpora secūdaria: ita q; corp⁹ quatuor basiū q; continet triangulos equales ⁊ similes attribuitur igni: ⁊ hūs sex bases quadratas ⁊ similes equales comparat terre: ⁊ q; habet. viij. bases triangulatas equales ⁊ similes comparat aeri. Jd aūt quod est. xx. basiū triāgulariū eqliū ⁊ similiū cōparat aque: hūs aūt. xxij. bases penthagonales ⁊ equales ⁊ similes cōparat celo: sed fm dicta corpus est min⁹ suba q; superficies: ⁊ superficies est min⁹ substātia q; linea: ⁊ linea min⁹ est substātia q; vnitas ⁊ punctū: sicut principiatū ⁊ cōstitutū minus est suba q; principiū cōstituens: hūs enīz diffinit ⁊ determinat corpus: ⁊ h quidē cōtingere videnī esse sine corpore. Corpus vō esse sine hūs impossibile ē quia si corp⁹ est superficies est ⁊ linea: ⁊ nō conuertit: ⁊ talia omnia separata sunt per naturā ⁊ sunt predicata essentialia rō essendi ⁊ cognoscendi: sicut supra dictū est in hui⁹ libri antehabitis: propter qō multi q̄dem de priorib⁹ philosophis qui epicureoꝝ secta tenebant putant quod id qō vere ens est corp⁹ est ⁊ substantia. Alia vō omnia quecūq; forme putabant esse passiones: ⁊ ideo corpoꝝ principia vere entiū principia esse opinati sunt: posteriores vō qui stoycoꝝ secta inchoauerunt: ⁊ sapientiores fuerunt q; priores principia entiū opinati sunt numeros ee ⁊ hos esse ante principia corporis. Quēadmodū aūt dicebam⁹ si ea que dicta sunt nō sunt substantia ⁊ principia vere entis oīno nulla sūt substātia vt vera ⁊ principia phicoꝝ corporum que sola vere sunt: ⁊ omnino vt videtur nullum erit vere ens: si corpus dimensum non sit vere ens: quia sicut diximus horum accidentia non est dignum vocari vere entia eē. Sz in priū obiciēdo si h q̄ inducta sūt pfitet alīq; q. s. corpoꝝ longitudines ⁊ puncta sunt magis suba ⁊ principia tūc nō videm⁹ fm rectam rationem considerādo qualiū corpoꝝ sunt suba ⁊ principia. Nam si ista impossibile est esse principia ⁊ subam in sensibilib⁹ cū illa sola sint corpa phica principiata tūc nulla erūt suba ⁊ principiū pūcta ⁊ linee ⁊ superficies. Qō aūt ipossibile sit eē ista principia ⁊ subaz in sensibilib⁹ relinquit ex dudū determinatis a nob in phic. Corp⁹. n. phicū fm nāz est añ corp⁹ mathematicū: qz corp⁹ phicū ē suba ex mā ⁊ forma aptū vndiq; intersecātib⁹ se ad rectos angulos trib⁹ dyametris determinati: ⁊ h est añ corp⁹ trib⁹ dyametris mēsuratū ⁊ añ ipsas dimēsiōes q̄ sūt corp⁹ mathematicū. Relinq̄t q̄ qō ipossibile est q; iste dimēsiōes sint principia ⁊ suba sensibiliū corpoꝝ. Ampli⁹ aūt ea q̄ dicta sūt oia videnī eē dimēsiones corporis iam fm substātiam substistētis superficies q̄dē mēsurās ad latitudines corpus vō siue corpa dimēsio mēsurās ad pfūditatē linea vō mensurās ad lōgitudinē. Sūt igit oia ista fm nāz pritia corpus iā pstitutū ex principiis subalib⁹ non sūt principia subalia ipsi⁹. Ad h aūt q̄ inducta sūt est q; si dimēsiones sūt in quolibet corpore simplr est figura in q̄cūq; solido corpe nāli ⁊ artificiali. Jgit si in lapide figura mercurij nō est principiū subale nec in cubo figura cubi sic principiū determinatū ⁊ suba: tūc nec firmi siue corpis dimēsio nec superficies erūt principia ad eē determinatia corp⁹ sensibile: qz figura nihil est aliud q; ytas linea vel lineis determinata: ⁊ iō si dimēsiones debeāt dici subalia principia: iō q; corpus fm q; est nō est sine eis: tūc ēt figura erit subale principiū: qz nullū corpus ē sine figura. Nā si q̄cūq; dimēsio subale principiū est: tūc h figura est subale principiū. Quāuis. n. ipsa figura sit determinās medietatē corpis: ⁊ sic diuidat diuiso corpe sicut dimēsio: ⁊ nec sepet a corpe nec a medietate: qz corpe resoluto in ptes dimēsiōis resoluit figura in ptes figure tamē non est propter hoc substātiale principiū corporis: ergo nec dimensiones primorum ⁊ superficieꝝ erunt principia corporis. Eadem autez rō est ⁊ in pūcto ⁊ vnitate quoꝝ virūq; accidētalis q; titatis est principiū ⁊ nō sube: est igit fm dictū istoꝝ si maxie iter principiata suba est corpus dimēsiones ait ⁊ principia q; titatū sūt magis suba q; ea suba q̄ est corpus: ⁊ ista sicut iam pbatū est nō sūt sube aliq tūc diffugit a nobis sicut a principio qōnis dictū est aliqd eē primū qō fm ipsos vere est ens: ⁊ diffugit a nob id qō vere est aliq suba vere entiū. Ad hec aūt oia q̄ dicta sūt circa generationē ⁊ corruptionē accūt ex ista pōne irrōnabilia. In generatione enim videt vera suba non ens pri⁹ nūc eē p generationē cū generatio sit mutatio ex nō ente in ens: aut p corruptionē videt ex: pri⁹ exīs posteri⁹ nō existere ⁊ suba sensibilis videt pati ista cū generatiōe ⁊ corruptiōe: ⁊ sic fieri a principijs subeve resolui in ea: ⁊ generatio q̄dē est cōpositi ex hūs q̄ nō idē sūt noie ⁊ diffinitione sicut ex eisdē noie ⁊ diffinitione cōponit linea ⁊ superficies simlr ⁊ mathematicū corpus: ⁊ cū diuidunt ista diuidunt in ea q̄ eadez sunt cū diuiso noie ⁊ diffinitione: fm aūt ea q̄ nūc dicta sūt non pueniet fieri siue generari ⁊ corrūpi pūcta ⁊ lineas ⁊ superficies ⁊ corpis dimēsiones: ita q; qīq; ille dimēsiones sint exītes generate ex nō pūctis ⁊ nō lineis ⁊ nō superficieb⁹ ⁊ nō corporib⁹ ⁊ qīq; sint nō exītes corrupte ex pūctis in nō pūcta ⁊ ex lineis in non lineas ⁊ ex superficieb⁹ in nō superficies: ⁊ ex corpib⁹ in nō corpa. Nā sicut qñ fiūt mathematice quātitates ex plurib⁹ q̄ pueniūt noie ⁊ rōne corpora simul copulant sicut q̄da antiquoꝝ corpa ex corpib⁹ dicebāt copulari: tūc qīq; fit vna q; titas copulatoꝝ noie ⁊ rōne pueniētiū aut distinguunt ex vno in ea q̄ noie ⁊ rōne pueniunt: quia due q; titates fiūt sic distinctoꝝ sicut oē ptinuū ex ptinuis copulat ⁊ in ptinua distinguit: igit fm supius inductā generationis rōnē taliter copulatū nō est cōpositū: sed poti⁹ id qō est corruptū ⁊ cū accidit corruptio cū sit de numero discretoꝝ h est in principia sua ex q̄bus est resolutoꝝ que pri⁹ sūt nō sube exītes illaꝝ in qua cōpositio est generatio ⁊ q; sic cōponit generatur Jndiuisibile aūt pūctū nō pōt sic diuidi in duo cōponētiū materiā ⁊ formā: qz mutationi ⁊ motui nō subicit ⁊ p pns ea sic diuidunt: qz eēntialr principiant a puncto sicut linea ⁊ superficies ⁊ corporalis dimēsio. Nō q̄ subiciunt generatiōi ⁊ cōponunt ⁊ diuidunt p mām ⁊ formā sicut generata ⁊ corrupta. Et si dat q; generā tur ⁊ corrūpunt oz q; ex aliquo qō sub priuatiōe ipsorū est māli principio generent ⁊ ad idē corrūpant q̄ oia impossibilia sunt. Silr etiaz se hz circa id qō ipsum nūc est in rpe: h. n. ēt nō p se pueniet fieri ⁊ corrūpi attn ipm nūc in rpe videt sp aliud ⁊ aliud esse nō quidem suba alia vel alia exītes. Sz aliud fm eē preteriti ⁊ futuri qō cōstituat: sz de h sufficiēter determinatū est in q̄rto nostroꝝ phicoꝝ: Sz quo ad pñtē itētōnē sufficit h qō nō est cōpositū ex mā ⁊ forma siue potētia ⁊ actu vt possit generationi subici ⁊ corruptioni ⁊ sua copulatio qua prius ⁊ posterius copulat nō est compositio qua cōponit generatū: palā est aūt sicut dixim⁹ q; simi

liter se

liter se hz circa pūcta ꝛ lineas ꝛ supficies: eadē enī rō que ad ea q̄ dicta sūt est de oib⁹. Dia.n.h fm vnā sili/tudinem sūt aut termini copulantes ꝓtinuū ex ꝓtinuis aut diuisiōes sūt distinguētes ꝓtinuū in ꝓtinua: h āt qō accidit hīs q̄ nō distiguūt inter cozp⁹ mathematicū ꝛ phicū ꝛ pricipia mathematici onīt eē pricipia phici: ꝛ h disputatio q̄ facta est in ꝫ̄tiū est eius vera determinatio tamē a nobis in pluribus digesta.

Cap.xiij. de solutōe vltime qōnis pri⁹ inducte

O Mnino vō sive vīr dubitabit aliquis de que stione vltimo superi⁹ posita sive de.xxvij. qz h affinitatē habet cū ea que iam disputata est h aūt est quare etiā p̄ter mathematica ꝛ sensibilia in quib⁹ sunt mathematica fm esse oportet querere que/dā que nec infra sunt sive media: ꝛ h est querere si sub stātie quedā separate sunt p̄ter sensibilia aut oēs sunt in eis. Querim⁹ h ergo ad quā vtilitatē querūtur h que sunt sube quas fm Platonē ponim⁹ esse species: nam h cogit nos querere spēs qz mathematica nō pos sunt esse formalia pricipia sensibiliū cū in aliquo quo dā q̄ spēs ydeales differāt a sensibilib⁹: eo q̄ mathe/matica cū formis subalib⁹ nō ꝓuenīūt noie ꝛ diffinitione: ſz differūt ab eis eo q̄ nō hñt rōnē ꝓceptā cum mā sensibili: ꝛ tñ fm eē sūt in eis: ꝛ ideo nō p̄nt esse pricipia eoz: qz pricipia noie ꝛ rōne ꝓueniunt hīs quoz sūt pricipia sicut p se hō cū hoie ꝛ p se asin⁹ cū asino ꝛ sic de alīs: ꝛ sic eē plura silia spē quoz q̄ dā sunt se/parata ꝛ q̄ dā sensualia non differūt rōne diffinitiua sic mathematica ꝛ phica ꝛ hac necessitate spēs indrunt: qz id qō nō est in actu spēi ꝛ forme ſz in potētia nō fit in actu nisi p hoc q̄ est act⁹ ꝛ spēs. Sz si sic dicat se quit q̄ pricipia hoz sensibiliū q̄ sūt ydee nō erunt in aliq̄ determiato nūero qz sicut p̄ntū sive sensibiliū lit teraz h est litteraz vocū q̄dē oiuz nō p̄nt eē numero determiata pricipia q̄ cōponūt eas cū ipse litterate voces infinite sint ſz spē ꝛ forma p̄nt eē hui⁹ vocū pricipia el'a alia determinata: sicut sūt latina el'a determinata que tñ voces cōponūt infinitas in qb⁹ māta sūt infini/ta nisi qs sumat el'a ꝛ pricipia hui⁹ sillabe determinate aut hui⁹ determinate vocis. Haz.n. pricipia ꝛ el'a sūt numero etiā determinata ꝛ nō tñ spē. Scōm hanc igit rationē si ydee q̄runt ad h q̄ pricipia ꝛ el'a sint sensibiliū exīntia de rōne eoz in eis oz q̄ spē quidē determinata sūt sicut ꝛ sensibilia ſz nō numero sicut nec sensibilia sūt determinata p māz: oī aūt eodē mō sīle ē in eis q̄ sūt infra sive media mathematica nāq̄ ꝛ illis in medīs ilimita sūt p nūez q̄ spē sūt determiata: g̃ nō hñt diuersum modū eēndi a mathematicis: g̃ si nō sūt in aliq̄ eē differēti qō sit p̄ter sensibilia ꝛ mathematica alia q̄ dā entia q̄lia eēt onīt q̄dā ipsas spēs ydeales nō erit ydea vna nūero ꝛ spē suba separata sicut onīvnū eē hoiez spē ꝛ nūero ex q̄ sic ex sigillo fiūt oēs hoies: ꝛ sic onīt eē vnū nūero asinū ꝛ sic de alīs. Et itez ex ista rōne sequit q̄ nec pricipia entiū nūero erunt q̄ta sūt alia ab eis sensibilia ſz spē tot erūt q̄ta sunt illa spē ꝛ q̄t sūt in eis multiplicata p nūez eoz: ꝛ sic nō sūt se parata: igit si h qō dictū ē necessariū est: tūc ēt necessa/riū est, ꝓpter h qō dictū ē sic eē: ꝛ.n. q̄is h p talē rōnē non certificauerit illi q̄ onīt eē spēs ydeales h tñ est qō dicere volunt ꝛ eos ea q̄ dicta sunt necesse est dicere qz fm eos ydeaz singula suba quedā formalis est: ꝛ non fm accidens: sed per se quia est forma ꝛ rō sube. in contrariū obijciendo q̄ si ponim⁹ spēs esse ꝛ nō eē numero determiatas sicut sūt singularia sensibilia q̄z sunt pricipia sed ponim⁹ multas quidē spēs sed qua/libet vnā numero ꝛ esse sicut pricipia iam disputādo qōne. xix. dixim⁹ q̄ ex h cōtingere necesse est impossi/bilia: cū enī sint pricipia ꝛ elementa ꝓtingit: fm h tot esse pricipiata q̄ sunt pricipia ꝛ nō plura. Est āt hui⁹ q̄ꝫ̄nis solutio q̄ Plo nō sic ponit ydeas: licz enī poneret specie multas ꝛ numero vnā: ipse tamen vir/virtute dixit eas vlēs sicut cā vna eadē manēs p̄habz causata multa ꝛ facit ea: sed ista disputatio destruit for mas in h q̄ sunt pricipia essendi ꝛ cognoscendi: qz sic oportet ipsa esse in re ꝛ aliquid esse rei: ꝛ sic veritas ē q̄ in artifice primo siue motore primo ē forma vna: ꝛ multe in reb⁹ ꝛ h formavna est ipsa mens motoris fm subam ꝛ esse ꝛ nō multiplicat nisi fm rōnē relationis agentis per intellectū ad ea que agit.

Cap'm.xiiij. de questionibus. xxiij. ꝛ.xxv.

b Jis aūt q̄ in hac questione dicta sunt affine ꝛ cognatuz est querere quod.xxiij. loco su/pra in enumeratiōe questionū est positū vtz scz illa que sunt pricipia ꝛ elementa entiū sunt pri/cipia potestate exīntia: aut alio modo h est actu: h autē q̄stio causat ex h q̄ vnūquodq̄ pri⁹ videt esse in se q̄ in actione ꝓducendi alteꝛ. Si igit detur q̄ aliter exi stētia sunt pricipia q̄ potestate: ita q̄ sunt actu prin/cipia tunc sequit vt videt q̄ aliquid sit pri⁹ pricipijs primis: qz in vnoquoq̄ vno q̄ ē actu q̄nq̄ ꝛ potētia: q̄nq̄ prior est potestas q̄ actus qui est causa alia fm modū a potentia ente. Sed possibile nō est q̄ aliquid sit pri⁹ primis pricipijs: g̃ necessariū est esse illo mo/do quo potētia vz sunt pricipia ꝓpter rōnem quam primo induxim⁹ ꝓpter quā fere oēs antiqui posuerūt ꝛ dixerūt aliquādo ex nō agentib⁹ pricipijs facta eē agētia: ꝛ sic incepisse mūdū p gnātionē sicut disputatū est a nobis in pricipio. viij. phicoz nostroz. Jn ꝫ̄tiū āt hui⁹ obijcit q̄ si det q̄ pricipia ꝛ el'a pri⁹ sūt ptāte pricipia tūc cōtingē pōt q̄ aliq̄n nihil oīno sit entiū: ꝛ h ideo cōtingit qz illud qō nondū est possibile est esse. Nō enī fit aliquid nisi q̄ primo est nō ens ꝛ h impossi bile est ꝓduci in esse nisi ab eo q̄ actu est. Cū igitur nihil fiat quod est de numero ipossibiliū esse nihil erit oīno si pricipia nō actu sint. Est aūt hui⁹ qōnis ve ritas q̄ necessariū est primū pricipiū actu esse ꝛ pri/mū motū ꝛ per illa nāliter ꝓduci oē quod ꝓducitur ꝛ cātur a primo enī pricipio causanē intelligentie fm suos ordines ꝛ celoz ordies sicut oñdem⁹ in sequēti bus. Non aūt loquimur h de elemētis quatuoz ex qb⁹ fiūt mixta corpora: qz illa nō sunt elemēta entis ſz lodmur ò elīs ꝛ pricipijs ētis sicut Anaxa. ꝛ Empe. ꝛ Plato posuerūt pricipia q̄nq̄ agentia ꝛ q̄nq̄ non agētia ꝛ incipere agentia fieri postq̄ nō egerunt: ꝛ h sepius fieri in reuolutionib⁹ multoz seculoz que suc cessiue fieri dicebāt post magnū mūdi annū reuolutū cōtra quas positiones pfecte disputatū est in. viij. no/stroz phicoz sicut dixim⁹. Jstas igit oēs disputatio nes querere est necessariū de pricipijs: ex isti⁹ āt eius dē qōnis disputatōe ꝛ determinatōe scitur id q̄. xxv. quesituz est vtrū. ſ. cum motu pricipia vel sine motu sint: cōstat enim q̄ si primo potentia sunt q̄ actu q̄ oz ea p motū fieri pricipia: ꝛ h est falsa pars qōnis. Si enī sunt actu tūc primū pricipiuz est imobile: sed per motū qui est actus eius pricipiabit omne quod est: si cut dixim⁹ in antehabitis.

Cap. xv. de solutōe qōnis. xxiij. ꝓpius proposite.

v Ltimo ergo q̄ram⁹ quod.23. quesitū est vtz pricipia vniuersalia sint aut vt dicim⁹ singu/laria reꝛ singulariū: licz enī aliq̄d simile que

siuerim⁹ huic in qõne. 24. tamẽ nõ est idẽ: quia ibi q̃si uim⁹ que sit nã generis tñ: h ãt q̃rim⁹ ò nã forme que vere est rei pncipiũ. Si enĩ det q̃ pncipia sint vni uersalia tũc videt q̃ nõ erunt vere ⁊ realiter fube: nihil enĩ p̃dicatoꝝ cõmuniũ significat h̃ aliq̃d: sicut oẽ qõ h̃ aliquid signat p̃ suã formã: sz poti⁹ significat q̃le quid: suba vo ois significat h̃ aliq̃d: eo q̃ dat ei rõnem ⁊ nomẽ: h̃ aũt etiã ostendit deducendo ad ipossibile: si enĩ tale significãs est h̃ aliquid ⁊ est forma particularis q̃ p̃dicat sicut quidã dicũt: ⁊ cũ h̃ supponit q̃ p̃dicat coiter tũc idẽ numero p̃dicat de oib⁹: sicut homo vn⁹ numero de sorte ⁊ platone ⁊ oib⁹ alijs. Sor. ℊ est idẽ homi idem plato ⁊ oẽs alij: ⁊ quecũq; vni ⁊ eidẽ sunt eadẽ ipsa sunt eadẽ ℊ oẽs homines sunt vn⁹ numero hõ idẽ est cũ dicit sortes aial qõ idẽ numero aial cum oib⁹ aialib⁹ alijs si singulũ taliũ p̃dicatoꝝ significat h̃ aliquid ⁊ vnũ idẽ: ℊ si detur q̃ vlia sint pncipia h̃ ⁊ talia cõtingũt impossibilia. Si aũt det q̃ nõ sunt vlia sed q̃li singularia: tunc nulla erũt p̃ ea scibilia: eo q̃ oẽs oiuz scie sunt vles ergo pncipia vniuersaliter p̃dicata oz ponere diuersa a principijs istis primis si futura est esse eoꝝ scia de ipsis Et veritas hui⁹ qõnis est q̃ eadẽ pncipia sunt vlia ⁊ particularia ⁊ pñtia essendi ⁊ cognoscẽdi diuersimode accepta sicut in antehabitis diximus.

Tractat⁹ tertij⁹ tertij libri Methaphisice q̃ est de iterata disputatõe. 27. inductaꝝ questionũ: ⁊ est tot⁹ dissressio declarans antehabita.

Lap̃m primuz de disputatione questionis prime ⁊ determinatione eiusdem.

Expeditis aũt ⁊ determinatis hijs q̃ fm Aristo. de. xxvij. pblematib⁹ succincte disputant videt nobis rursuz de hijs eis dẽ a pncipio indrẽdũ ⁊ lati⁹ disputãdũ fm ea q̃ a posteris cõsiderata ⁊ inuenta sũt: vt ex collatõe ipsoꝝ cũ p̃habitis meli⁹ videat theoria veritatis. In subali enĩ discussione qõnũ inductaꝝ de pncipijs maxima cõstitit pars isti⁹ sapie ⁊ p̃ter h̃ fm scip̃m pbiam habet ille mod⁹ Queramus igit id qõ a pncipio q̃sitũ est vtꝝ vni⁹ aut pluriũ sciẽtiaꝝ sit speculari oiuz genera causarũ. Si enĩ sicut i hui⁹ sapie primo libro determinatũ est vna sit scia ab aliq̃ vnitate q̃ subm vnũ imediate substat passionibus eo q̃ passiones eiusdẽ oẽs fluunt de suba vna videbit nõ esse vni⁹ ⁊ eiusdẽ theorie causaꝝ: eo q̃ causaꝝ nõ sunt eiusdẽ nãe passiones: alie enĩ sunt passiões efficientis ⁊ alie mãlis ⁊ alie formalis ⁊ alie finalis cause nec videt aliqua esse vnitas q̃ cã fm gen⁹ cõe accepta substet accidẽtib⁹ ppzijs vniuscuiusq; cause: eo q̃ passio imediata efficiẽti nõ sit imediata cause fm se: sicut nec passio triãguli est imediata figure in eo q̃ figura ẽ in genere sumpta abstrahens a q̃libet spẽ figure. Amplj⁹ in multis scientijs vsus est causaꝝ: in quib⁹ tamen nullj⁹ causaꝝ est cõsideratio. In geometricis enĩ ⁊ arismetricis ⁊ alijs doctrinalib⁹ vsus est cause formalis: cũ tñ nulla sit de cã formali cõsideratio siue theoria. Sic igit licz ⁊ prim⁹ phs vtat oib⁹ generib⁹ cãꝝ: eo q̃ p oia demõstrat. Nõ tñ ppter h̃ theoria causaꝝ videt ptinere ad ip̃m. Amplj⁹ cã vnde mot⁹ ⁊ cã q̃ fm se subm mutatõis ⁊ mot⁹ est nõ vident cõsiderari nisi ab illa scia que cõsiderat mot⁹ pncipia: h̃ aũt est phica videt ℊ q̃ hec due cãe a sola phica habeãt considerari. Alie ãt sicut formalis cã videt fm sui primã rõnem nõ respicere motũ si reciplam⁹ formas formãtes separatas esse quaꝝ ille q̃ sũt in mã sunt ymagines: ⁊ sic triũ causaꝝ que sũt: vnde mot⁹ ⁊ mã ⁊ forma p̃sideratio ad nullã vnã sciam videt ptinere eo q̃ nõ vni⁹ est scie p̃sideratio mobilis ⁊ imobilis nec eadẽ sunt pncipia mobilis ⁊ ei⁹ qõ est imobile. Silr aũt cã finalis ppter quã fit q̃dq̃ fit ⁊ mouet omne qõ mouet nõ videt esse nisi finis mot⁹ ⁊ in cui⁹ p̃secutione ⁊ mouẽs cessat a mouẽdo: ⁊ id qõ mouet quiescit: ⁊ sic etiã illa ad pbice videt ptinẽ theoryaz: ⁊ sic hui⁹ scie non erit p̃siderare nisi cãm vnã ⁊ ad pbicam pertinet theorya triũ causaꝝ aliaꝝ ⁊ forme cuiusdã que posita est in mã ⁊ per mutationẽ ⁊ motũ educit de eadez. Sed si hoc aliq̃s cõfiteat obicit in ꝓtiũ huiusmodi. Auice. dicẽs ens diuidi in causam ⁊ causatũ ⁊ hẽat esse diuisione entis fm q̃ est ens: entis autẽ theorya ⁊ oium ptiũ entis q̃ sunt eius ptes in eo q̃ ens est theoryza prime phie: ⁊ iõ dicit oium causaꝝ speculationẽ nõ cẽ nisi primi phi. In idẽ ⁊ per candẽ rõnẽ p̃sentit algazel ⁊ hijs p̃sentire videt q̃ hec scia est de primis principijs entis: ⁊ h̃ nõ vident esse nisi causaꝝ genera: vñ in primo libro de numero q̃stuum⁹ ⁊ specieb⁹ causaꝝ quaꝝ etiaz finitatẽ ⁊ statũ determinauim⁹ in scõo hui⁹ sapie libro nec posset inqri stat⁹ causaꝝ p̃ singula genera nisi etiã causaꝝ ptineret ad eãdẽ sciam p̃sideratio. Sz hoc dato itez oino inordinatũ videtur in primo pho prj⁹ q̃rere causaꝝ genera ⁊ determinare quot ⁊ q̃ sũt: ⁊ deinde finita illa eẽ ostẽdere: ⁊ tũc deinde dubitare vtrũ ad se ptineat hmõi p̃sideratio vel nõ: cũ enim sapientis sit ordinare ⁊ nõ ordinari ab alio oino iudicamus inconueniẽs aliq̃d inordinatiõis eẽ in eo q̃ sapientissim⁹ est oiuz: ⁊ cui⁹ errozem nullo vnq̃ contigi posset supiori p̃propter qõ absq; p̃iudicio snie meliozis nobis videt q̃ tota theoryza causaꝝ ab vna eadẽ scia põt inquiri. ſ. vt q̃situ⁹ ⁊ p̃clusum per p̃ñs ⁊ vt pars subi sue subm de quo aliq̃d p̃cludit ⁊ tertio vt mediũ siue pncipiũ p̃ qõ p̃cludit id qõ cõcludit de subo vel de parte subi. In hac aũt qõne nõ q̃rit de causis primo vl scõ mõ lz h̃ videat innuere rõ Auicẽ. sz solũ tertio mõ q̃ritur h̃ vtrũ vni⁹ ⁊ eiusdẽ scie sit cõsideratio causaꝝ ⁊ in hac intẽtione a nobis in p̃habitis fm intẽtionẽ Arist. disputata est qõ ⁊ orit ex hoc q̃ ex p̃inductis scit q̃ causaꝝ genera vt ptes entis ⁊ passiones ei⁹ ptinẽt ad hãc sapiẽtiã: ⁊ iõ necessariũ est q̃rere vtrũ etiã p̃ oia h̃ demõstret aut non eo q̃ ipse est de separatis rõne ⁊ re: ⁊ q̃ sic separata sũt pncipia h̃ñt separata Causaꝝ aũt genera nõ oia separata eẽ vident sicut in obiciẽdo oñsuz est. Quod igit dicit vnã sciam eẽ ab vnitate aliq̃ substandi passionibus oino p̃cedẽdũ est: sz fm h̃ causalitatis vel causaꝝ eẽ sũt passiones q̃ insunt enti: ⁊ sic queste sunt in scia de ente fm oẽs causalitatis ⁊ causatũ esse differẽtias sicut in primo ⁊ scõo libro docuim⁹. Et sicut docẽt v̈ba Auice. ⁊ algazelis ⁊ q̃ dicit eẽ nõ vnitatẽ aliquã qua cã in genere substet passionib⁹ causaꝝ dicẽdũ est q̃ passionib⁹ q̃ sũt cões oib⁹ substãt cause in genere ⁊ passiones spãliũ causaꝝ per se insunt spãlibus causis q̃ per diuisionez sub cõi genere cause accipiunt sicut in antehabitis diximus in vna ⁊ eadẽ scia oiuersi sũt modi sciẽdi: ita q̃ primũ subm q̃ prius nõ bz ex posterioꝝ q̃ ptãte sũt in ipso scit per diuisionẽ eo q̃ p̃ priora sciri nõ põt ⁊ ptes eiusdem subi q̃ priora se h̃ñt sciunt p̃ diffinitionẽ ⁊ passiões tã subi q̃ ptiũ subi per collectiuã siue sillogisticã demõstrationẽ sciuntur. Sed fm h̃ scientia nõ est effect⁹ demonstrationis siue habitus conclusionis tñ: sed est habit⁹ omniũ eorum

que ad

que ad idē imediate ordinantur ħ autē quod inducit de vsu causaꝝ nō habet rōnē qz non est aliqua sciētia q̄ in suis demonstrationib⁹ causis nō vtat: sed eiusdez scie que vtitur causis si est essentialis pars theozie est determinare modū cause q̄ vtit fm modū sepationis subiecti ⁊ passionū ḡs cōmunicat: ⁊ ideo in ħ phabi/tus vbi fm verba Aristo. disputauim⁹ induxim⁹ q̄ geometra nihil demonstrat per cām vñ mot⁹ vel finalem qz cū sit geometria de cōceptis cū mā fm esse: ⁊ sepa/ratis fm rōnem ⁊ efficiens ⁊ finis sunt cause esse po/ti⁹ q̄ rōnis: nō posset cōsiderari in mathematicis causa vnde mot⁹ vel finalis nisi q̄ sunt principia concepti cū mā mobili q̄ consideratio nō pertinet mathemati/cis: sed in diuinis est cōsideratio esse precipue ⁊ hmōi sunt principia ante esse mobile ⁊ sunt ei⁹ principiū oia genera causarū: ⁊ ideo cū ħ scia vtat hīs oportet inq/ri in ea qualiter demonstret per oia genera causarū: ⁊ ideo simile non fuit qō p̄ simili inducit: licz enī causa vnde motus ⁊ materia ⁊ finis videant mobīl in eo q̄ mobile est esse principia: tñ et cā vnde mot⁹ īmobilis p̄dicatur: ⁊ est mā nō determinata p subiectū mutatio nis ⁊ mot⁹: sed pot⁹ per hoc q̄ ipla est fundans ens ⁊ indiuiduās ⁊ substās entitati ⁊ hmōi que sunt añ mo tus subiectū: eo q̄ non subicit mutationi ⁊ motui nisi fundatū ⁊ indiuiduū ⁊ substans ⁊ nō cōuertit q̄ cau/se fundamentū ⁊ indiuiduatū ⁊ substans in seipso mu tationi subiciatur ⁊ motui: ⁊ siliter est finis q̄ est in pri mo motore vniuersum esse īmobili q̄ est in eo sicut in duce exercit⁹ q̄ nō includit aliquis mot⁹ fm se: ⁊ quo ad hui⁹ cōsideratōes determinat primū mouēs ⁊ pri ma materia substās ⁊ abstract⁹ ab oīb⁹ finis: ⁊ sic ille cause sunt quaꝝ modū determinare habet prim⁹ phs ⁊ fm eundē modū vtit eisdē: ⁊ p ħ satis clare p̄z ⁊ ne cessitas ⁊ intellect⁹ ⁊ determinatio q̄stionis prime.

Cap. ij. ⁊ est digressio declarans disputationem ⁊ determinationē questionis quarte.

Jis itaq; determinatis cōsequenter oritur ex
b ista qōne qō quarto quesitū induxim⁹. Si eni cōcedat q̄ plures scie sunt in suis demon strationib⁹ vtentes causis ⁊ ad diuersa q̄ diuersitatem habeant cōcepti esse ⁊ separati: quia fm hunc modu diuersa diuersis sunt principia: tūc queri habet que sci entiaꝝ causis in demonstrando ytentiū sit notāda no/mine scie quesite quā primā sapiam siue phiam voca/mus: ⁊ quis scientiū habentiū sciam per causas ē ma/xime sciens rem quesitā. Surgit āt ħ questio sicut i anihabitis dixim⁹ ex ħ q̄ vni ⁊ eidem cōueniūt aliq̄ oēs cause licz fm diuersu esse cōceptū. s. ⁊ separatuz diuersimode cōueniāt ei ⁊ cuz rei cōcepte oia genera causaꝝ conueniāt demōstrabit ⁊ illud per oia genera causaꝝ ⁊ cū sapiēs sit doctissim⁹ causaꝝ sicut in primo libro determinauim⁹ videbunt plures esse causaꝝ do ctissimi ⁊ plures sapientes ⁊ sic primi phi: ⁊ q̄ q̄ ma/thematic⁹ sui esse causas dat formales in demōstrādo ⁊ nō māles vl mouētes vel finales nō erit min⁹ doct⁹ causaꝝ sicut placuit Aristippo q̄ alij qui ei⁹ qō p̄side/rant oēs causas plideraī: sic nō est min⁹ sapiēs q̄ docet rē p cām quā habet ⁊ nō docet p cām quaz nō habet. Nō eni est sapia docere p cām q̄ nō est: fm ħ igit vi/det q̄ quilibet scientū sit equaliter sapiēs: qz ⁊ mathe mathic⁹ docet mathematica p cām: ⁊ nālis nālia: sicut diuin⁹ diuina: videbit q̄ q̄ plures sunt prime phie siue sapie fm data in primo libro sapie diffinitōnē: ħ aūt videt adhuc q̄ p ħ q̄ ab antiquis oīb⁹ cōfessuz ē op⁹ esse sapiētis de vnoquoq; qut res se hz de eo: ita fidē facere tēptare: siue igit fidē faciat p vnā siue p plures siue nāliter siue mathematice siue diuine oūmodo do ceat p causas rei qut res ipsa se hz sapiēs erit: ⁊ suus habit⁹ vocat sapia. Ampli⁹ si fm q̄ in ethi. determi natū ħ sapia virt⁹ sit scie ⁊ vltimū tūc q̄ñ vni⁹ cuiusq; demōstrat⁹ ducit ⁊ resoluit ad vltima q̄ fm nām pri ma sunt erit effect⁹ talis demōstratōis sapia. Sit āt ħ tā in phicis ⁊ mathematicis q̄ in diuinis eo q̄ me/diū esse demōstratōis aut est primū aut ex primo ad qō reducit fidem faciēs. Erunt igit fm oia inducta multe sapie ħ aūt q̄ impossibile sit ipsum demonstrat nomē: siue eni sapiam primā phiaz dicim⁹ siue vltimū dicam⁹ scie nō pot cē nisi vna: qz nō sunt multa vltima sic necesse duo prima. Ampli⁹ oīs multitudo reducit ad aliqō vnū primū vnde sicut a principio p̄cedit. Si igit multitudo siue pluralitas sit in speculatiuis theo/rijs q̄ essentialiter speculatiue theozie sunt apparet illā pluralitatē reduci ad principiū aliqō primū: a quo sic fonte tota in oīb⁹ emanat cōsideratio: ħ āt sept⁹ docui mus q̄ illa p̄ria q̄ cōsideratōis principiū est ⁊ finis est scia diuina. Illa igit solavocabit oīs scie virtus ⁊ vlti mū ⁊ phia prima qō absq; oī ambiguitate vez est: sic eni ex añdictis p̄z ipse eo principaliot omnib⁹: qz ē se nissimi ⁊ antiquissimi finis q̄ oia fm ordinē causalita/tis antecedit q̄ ⁊ in solavniuersitatis est cā sicut ⁊ bo/nū victozie est in duce exercit⁹: ille eni finis est ad quē omnes alie cause famulant: ⁊ se coaptant ad ħ q̄ ni/hil cōno agant p̄dicens illi: sed oia que agunt supsunt illi subseruientia sicut quilibet cuiuslibet operis in ex/ercitu coquinādo multi sternēdo equos gladios aptā do: ⁊ quelibet arma parādo subseruiūt ad includēdū ducis militis victoria q̄ uis vn⁹ agat aliquid qō vici/nius subserunt: ali⁹ āt qō remot⁹: ⁊ cū sola diuina sit ō hmōi fine p̄pter quē sunt oia: ⁊ p̄pter quē querit quic quid scire desiderat: ab ħ hz qō est principaliot ⁊ pri/ma ⁊ q̄ finis ei⁹ ⁊ faciendi genera in semetipso est: sic ē aūt cause nō sunt equaliter prime ⁊ principales ⁊ antiq̄ ita nec equaliter faciūt scire: forma eni est p quā effi/cacissime scim⁹ ⁊ a qua potissima sciaꝝ oiuz q̄ est per quid est res. Formaꝝ aūt oiuz duces ⁊ prime sunt ille q̄ sunt prime intelligentie rez ydeales: iste eni dicunt ⁊ informāt oēs orbiū ⁊ elementoꝝ virtutes: ⁊ eas q̄ sunt in generatiē ⁊ corruptis: ⁊ ad ipsas oēs alie for/me resoluūtur: ⁊ ab ipsoꝝ imitatione in minori vl ma tori habēt q̄ forme sunt ⁊ q̄ddītas p̄pter quod etiā op time Plato enūciat de eis q̄ de⁹ deoꝝ opifex ⁊ p̄du/cit pater ultas ex seipso sicut sementē esse ⁊ vite ⁊ sen/sus ⁊ rationis ⁊ intelligentie: ⁊ cum has formas solus cōsiderat prim⁹ philosoph⁹ ab eis habet quod ipse so lus attingit vltimū scie quod est scientie virt⁹. Licz igit mathematicus quasdā cōsiderat quiddit.tes: sic ei⁹ quod est tetragonizare ⁊ phic⁹ etiā cōsideret quas/dā: ille tamē non sunt prime: ⁊ ideo nō sunt ex se scire faciētes: qz nō subsistūt intra sola subiecte rei principia: sed cōcepta sunt cū hīs que determinant subm mensu ris: ⁊ quelibet licz substātie nō sint: ⁊ ħ sunt accidētia q̄ aliquo facūt ad cognitionē eius qō q̄d est siue subie phicoꝝ: sed ħ cognitio est ex posteriozi: ⁊ ideo nō est potissima nec prima talia tñ quta eoꝝ esse ⁊ nā transi/mutabilis est sunt circa generationes ⁊ act⁹ ⁊ comple menta que sunt generationū fines in quib⁹ id qō gene rat est in esse ⁊ pfectū ⁊ sunt circa oēm trāsmutatōne: ⁊ qz oiuz talis mot⁹ est mouentis: ⁊ est actus eius qō mouetur: ita talis p̄pria cognoscuntur ex mouente ⁊ materia: forma eniz in hīs in idē coincidit cum fine ⁊

forma in fieri est motꝰ in talibꝰ ⁊ est cõcepta cũ materia que mutat principaliter: ꝙ phicus cõsiderat mouẽtem quendã ⁊ materiã: ⁊ cõsiderat formã nõ separatã a materia ergo mouentis ⁊ materie ꝓpter quod neqꝫ principalis ẽ nec virꝰ sciẽtie in faciendo scire: ſed modũ oppositũ in his habet prima phia ꝓpter considerationẽ antiquissimi finis ⁊ prime subẽ formalis: ⁊ ꝺd ditatis sicut diximus: ⁊ quia sit in hꝫ mouens ⁊ materia opponit fini: ideo fm dictos modos demonstrare per diuersitatem inductaꝝ causaꝝ erit alteriꝰ ⁊ alteriꝰ scie: ⁊ ꝙuis phia pria demõstret p cãm ꝙ principiũ ẽ mouens tamẽ tm̃ considerat primũ mouens imobile ꝙ per suã formã quã intra se substãtialiter habet agẽdo ad formã facit scire subam sicut cognoscit domus ex forma domificantis inquãtũ domificans est ⁊ sanus ex forma medici sanãtis inq̃tũ est sanans: ⁊ si vtitur materia in demõstrando illã inducit per analogiã relatã ad formaz que confusa est in ipsa: qz aliter non esset principiũ cognoscẽdi aliqd. Et patet clare qualiter primꝰ phus vsum mouentis ⁊ materie ad formam refert ⁊ finẽ: sicut etiã domꝰ cognoscit de efficiẽte fm actũ forme mouẽtis ⁊ mãe relate ad formã ⁊ per formã que est actus efficientis: ⁊ finẽ qui est efficiens vltimũ intentũ ad quã famulãtur ligna ⁊ lapides ⁊ que cũqꝫ alie partes fm modũ sibi ꝓportionatũ. Cũ tm̃ ille finis sit in prima cã domꝰ sicut in duce oiuz ullorũ: ⁊ sic est in omni alia agente formas membroꝝ ex suis formis q̃ in ipso substãtialr existũt: ⁊ sunt virtutes eiꝰ ⁊ similiter est in omni causa vniuersaliter agente formas multitudinis ad vnũ vniuersalẽ finem ordinatas Patet igit ꝙ licz phicus oẽs inducat causas ⁊ phica doceat per eas. Non tamen ipse potissime facit scire: neqꝫ est primꝰ phus sed doctꝰ ⁊ ordinatꝰ ⁊ persuasus est a primo: ⁊ similiter licz nũq̃ assignet a sapiente causa q̃ nõ est: tamẽ assignat ab ipso potissima cã q̃ ẽ nec a numero causaꝝ inductaꝝ dicit sapiens: sed potius qz inducit primas que nõ docent per alias que sunt ante ipsas. Opus aũt sapientis quod ab antiquis determinatũ est intelligit ꝙ fidez facit sapiẽs de vnoquoqꝫ ꝙut res se hz: ⁊ ideo cũ naturalia doceat h vlteriꝰ nõ docerẽt: nisi docta eẽnt per diuina ⁊ sic facit fidem sapiens: ⁊ hoc etiã modo sapientie virtꝰ esse scientie dicitur ⁊ vltimũ igitur sic ipsiꝰ inducit ⁊ deducitur p diſputationẽ ⁊ determinat tertio quesitũ.

Cap. iij. ⁊ est disgressio declarans scõm q̃situ ex rõnibus posteriozꝝ perypateticozꝝ.

Ursus aũt reuertentes ad scõm superi⁹ inducũ ꝓblema querem⁹ vtrũ vni⁹ ⁊ eiusdez scie sit cognoscere subẽ principia demonstratõis vniuersalia ex quibꝰ oẽs scientie demonstrant que qui dẽ in hac sapia cões opiniones dicunt: eo ꝙ h nõ supponit: sed inquirẽdo disputat de ipsis: ⁊ ideo per modũ opinionis que est nõ cõfirmatus habitus accipitur ⁊ nõ per modũ intellectus. De aũt ab antiquis demõstratões vocant: ideo ꝙ eis demonstratio sit p eas Quesitũ igit principale in h caplo est qõ dictũ est: sed adiungi ꝛeꝝ h quesitũ ad quartũ oportet ꝙ si deꝫ nõ esse vnius scie determinare de vtriſqꝫ hꝫ tunc oportet querere q̃ sciẽtiaꝝ sit appellata prima phia q̃ h inquirim⁹. Dicitur aũt hic q̃stio de principijs ex h ꝙ oiuz primarũ ꝓpositionũ complo fit ex primis ⁊ simplicib⁹ subẽ principijs sicut oẽs complexus ⁊ cõpositꝰ intellectꝰ fit ex simplicib⁹: quia sicut Empeꝺ. de talibꝰ ꝙ germanoꝝ primoꝝ omnia capita fuerũt prius sine ceruice: ⁊ postea p amicitiã colla cõiuncta sunt indissolubiliter. Capita aũt vocat primas cãs simplices: ceruicẽ vocat cõpositionẽ: ⁊ germanitatẽ vocat habitudinẽ proximaz primoꝝ ad inuicẽ: sicut qñ p̃dicatum est ratio subi vel ecõuerso: ⁊ huiꝰ amicitia vocat naturalẽ taliũ inclinationẽ: ⁊ colla vocat coꝝ que ꝓiuncta sunt necessitatẽ. Cum ex primis simplicib⁹ principijs ita cõponant ⁊ ex tali cõpositione faciant scire ⁊ doceant videnꝫ ad idẽ genus scientie ptinere cũ primis substãtie principijs: h aũt ⁊ h efficiens ꝓbatur per hoc ꝙ talia principia demonstrationũ nõ sunt in genere aliquo affirmantia vel negantia sicut est idẽ quod impossibile est simul esse ⁊ non esse aut ꝙ nomina signant aut ꝙ nomina infinita nõ signant ⁊ huiusmodi: h enim nullus sibi penit⁹ vẽdicat determinatũ genꝰ. Si igit extra genus omne sunt: videnꝫ esse circa esse ⁊ nõ esse simpliciter esse aũt ⁊ nõ ẽ simpliciter nõ considerat nisi sapientia ista: ⁊ ideo videt quo ad istam sapientiã participat scientia istoꝝ ad quã ptinet cognitio ⁊ theoria entis. Amplius q̃cũqꝫ demõstrative docentur: docentur ex talib⁹ opinionib⁹ primis. Docere aũt vniuersaliter nõ est nisi huius scientie cognoscere igit de talibus ex quib⁹ vniuersaliter docetur omne quod demonstratur nõ est nisi huius sapientie prime. Si autẽ hoc cõcedatur in contrariũ huius sunt quecũqꝫ in añ habitis fm verba aristotelis bene oba sunt ⁊ h dimittantur. Preter autem omnia illa hoc esse videtur ꝙ omnis qui aliquid docet ex aliquibus principijs docere videtur h: ⁊ illa principia non demonstrat: quia aliter demõstratio iret in infinitũ in antesumendo: videt igitur ꝙ sicut omnes alie sciẽtie: ita ⁊ prima phia supponere habet propositiones primas: h autem iterũ videtur incõueniens: quia ex quo inquirit de causis primis ⁊ principijs ex quibus oriuntur cõplexiones primarum propositionum ⁊ affirmationes ⁊ negationes oportet ꝙ etiam inquirat de propositionibus primis: ⁊ si inquirit oportet ꝙ per disputationẽ stabiliret ⁊ p̃bet esse earũ. Nõ enim potest dici ꝙ alia scientia inquireret de principijs demõstrationũ q̃ illa que inquirit de ente primo ⁊ principijs eius: qz sicut diximꝰ propositionũ primaꝝ cõplexio est cõpositio primoꝝ simpliciũ intellectuũ entis primi ⁊ principioꝝ eius: ⁊ nõ eque prime fm theoryam sũt ꝓpõnes prime cũ principijs entis primi fm materiã ⁊ eodem genere priorita tis. Incõplexũ enim ⁊ cõplexũ prius ⁊ posteriꝰ nõ causant in reꝝ generib⁹ sed in intellectuũ compositõe tm̃: hoc aũt in huius libri sequentib⁹ erit manifestum. Non igit posset assignari rõnabiliter que scientia esset de primis ꝓpositionib⁹ ab ea que est de principijs primi ⁊ principalis entis: ⁊ ideo ꝑculdubio quesiti huiꝰ veritas est sicut ⁊ inuitabiliter ꝓbatũ est ad istã eãdẽ ptinere cognoscere nõ modo per vsum sed per inquisitionem tam de principijs substãtie que est ens primũ q̃ etiam de principijs primis demonstrationũ ex quibus oẽs demonstrant vniuersaliter. Sed inquisitio de eis duplex est ad hominẽ. s. ⁊ ad rei naturã ⁊ prima quidem melius fit deducẽdo ad impossibile si preterueꝝ ⁊ errans sit homo: aut per viam sensus per inductionem si manu ducẽdus sit ⁊ in via accipiendi scientiam ex nobis notis: aut per terminoꝝ expositionem si sit ignorans signata nominuz: ⁊ hoc modo sapiens ille inqrit de principijs demõstrationũ. Ex priozb⁹ aũt fm naturã ⁊ ostẽsiue nec inqri nec determiari põt de ipsis sicut ex necessitate inducta ꝓbat obiectio.

Capitulũ quartũ ⁊ est disgressio declarans iteratã disputationem ⁊ determinationem questionis tertie.

Est aũt

e St ãt adhibita ꝑinductis questio tertia vtr̃ vna ⁊ eadẽ scia est de oĩbus substantijs vt videt: qr ex quo scit vnũquodq; p sua princi/pia prima ex quib⁹ tota rõ sciendi emanat: videt illius ſliter cognoscere oĩa cui⁹ est cognoscere prima prin cipia sube: ⁊ sic prime phie est cognoscere subas oẽs: ex quo etiaz ꝑz q; hec questio oritꝫ ex determinatione questionis secũde. Amplꝰ principia quidditatũ sunt principia sube i quolibet: ita ãt in secũda patuit gõne q; principia q̃ditatũ que sunt forma ⁊ finis ex q̃b⁹ diffinit oẽ qõ recipit diffinitionẽ cognoscit sapiẽs q̃ est primus phs: cognoscere igitꝫ videt subas ⁊ subiecta oiuz subiecta enĩ sicut dixim⁹ aut diuisione aut diffinitione cognoscunt. Sed si h̃ cõcedit videbit prima phia esse sufficiens ad oĩa scienda ⁊ oẽs alie videbunt supflue scie qm̃ accidentia ꝓpria sciunt p sua subiecta cũ sub/iecta nõ solũ substet accidentib⁹: sed etiã sit cã coꝫ ⁊ in diffinitõe accidẽtis loco differẽtie ponat ⁊ actus: cognitis igitꝫ in prima phia oĩb⁹ subiectis ⁊ passionibus oiuz subaꝝ siue subiectoꝝ supflue erunt oẽs particu/lares scie. in omnibus enim illis siue sint sciẽtie: qr siue scie q̃d ⁊ ꝓp quid vni⁹ ⁊ eiusdẽ scie est cõsideratio subiecti ⁊ passionis: in omnib⁹ enĩ illis ex cõibus cõcepti onib⁹ speculat accñs esse in subo. Si ꝙo diceret aliquis q; prima phia nõ esset omniũ subaꝝ sed quazũ/dã sicut Platoni videbat dicenti q; sit subaꝝ separata rũ nõ sensibiliũ videt h̃ esse mcõueniẽs. Cũ enim ipsa sensibilitas videat cẽ passio sube videt ipsa suba subiecta sensibilitati nõ depẽdẽ nisi ex ipsis pricipijs sube fm se sũpte q̃ abstrahit a suba sẽsibili ⁊ sic itꝫ reddit q; oĩs sba ẽ ỏ ꝓtẽplatõe euus de cui⁹ ꝓtẽplatõe ẽ cogĩscere principia sube fz se sũpte: ⁊ si cognoscẽ hz subiecta hz etiã cognoscẽ accñtia ⁊ sic fz pr⁹inducta videbũt alie scie esse supflue. Est ãt hui⁹ q̃siti determiatio q; cũ q̃rit vtr̃ vna ⁊ eadem sit scia oiuz subaꝝ põt queri de suba in eo q; substãtia est: qr sic est primum ens ad qõ oĩs alia reducit multitudo accñtiũ: ⁊ sic etiã q̃cũq; sunt sube determiate depẽdẽt fm theoriã veritatis ab ista suba: ⁊ h̃ mõ ista sapia q̃ est de causis ⁊ principijs entis ⁊ demõstrationũ vna ⁊ eadẽ sit existẽs de oĩb⁹ subijs. Si ãt suba in ambitu toto accipiat sue ꝑdicati/onis ꝓut oĩs suba stat in terminis generalissimi ⁊ indi uidui sic vna scia q̃ cẽntialis pars est theorie nõ est de oi suba: est tñ vna q̃ docet moduz theorie vna scia de oĩb⁹ subijs. Sz h̃ est ꝓs rõnalis scie q̃ coordinationez docet ꝑdicabiliũ execũtiũ ab vno primo ꝑdicato: accepta. n. suba in hui⁹ ꝑdicatõis ãbitu nõ hz eadẽ nec vni uoca principia fm eẽ: qr nõ sũt eadẽ nec vni⁹ rõis principia mobilis ⁊ imobilis: neq; sunt eadẽ vel vni⁹ rõis principia corruptibil⁹ vel icorruptibilis sube ꝓpter qõ q̃dã principia sube diffinitẽtia ipsaz sunt sepata ⁊ q̃dã sũt cũ mã ꝓcepta ⁊ hoc nõ est vna scia ⁊ eadez ꝓpter qõ etiã nõ sunt eedẽ oẽs sube passiones. Qõ igitur dicit pria phia sola cognoscẽ principia sube h̃ q̃dẽ verũ est de suba q̃ ens est ad qõ sic ad subm ⁊ cãm refert accñtiũ multiplicitas ⁊ ad qõ fm ordinẽ principiũ reducit totꝫ determinate sube cõitas ⁊ sic est de oi suba ⁊ accñte vna scia q̃ est pria phia. Alie tñ scie pticulares necessarie sũt q̃ subaꝝ determinatã fm cẽ cõsiderãt ⁊ p principia ꝓcepta cũ mã ⁊ motu determinãt de ipsa qõ nõ facit pria phia. Sic enĩ suba hz mltas passiones q̃s nõ hz inq̃tũ est ens primũ ⁊ aliox existentiũ principiũ nec est vez q; sensibilitas sit passio sube: sz potꝫ est differẽtia cõstituẽs cũ motu ⁊ mã cõceptis subaz. Sicut enĩ de talibus formis dixerũt peripatici Porphiri⁹ Alex. ⁊ Auicẽ. cẽntialiter sũt q̃litates vtutẽ sube hñtes fm ãt doctrinã Aristo. hmõi forme sũt vere sube: ⁊ nolant formã cũ vtute nãli quã hz ad agẽdũ vel patiẽdũ ꝓpter qõ fm nomẽ q̃litates ⁊ passiões dici vident h̃ tgit hmõi est determinatio qõnis: sic enĩ ad alia q̃sita: ita etiã necesse est ad h̃ quesitũ referri q; q̃rto q̃situm est. Si enĩ aliq̃ mõ vna est scia de oĩbus subijs ⁊ aliq̃ mõ plures surgit q̃stio vtr̃ oẽs oicãt pri me sapie eq̃liter vl nõ ⁊ si nõ tũc q̃rit q̃ illarũ sit vocãda sapia ⁊ ꝓstat q; fz predeterminata nõ oẽs sapie sũt dicẽde sz ea sola q̃ est ỏ sba q̃ ẽ ens primũ ⁊ oiu pri/cipiũ nec oẽs ỏ suba scie sic cognate sũt q̃si vni⁹ ⁊ eiusdẽ generis sz affinitatẽ cũ phia i h̃ q; sua pricipia stabilimentũ hñt ab ea q̃ ẽ phia pria sicut oĩs sba stabilit a principijs prime sube q̃ est ens primũ ⁊ vniuersi entis principiũ: hec igitꝫ est determinatio inductoꝝ.

Cap. v. ⁊ est digressio declarãs septimũ quesitũ aliter q; superius disputatũ est.

p Redictis ãt adjsciẽdũ est q. vij. queritꝫ vtrũ videlicz pria phie circa subas solas theoria est: aut ẽt circa oia ea q̃cũq; p se accñt subijs h̃ cũ ꝑinductis fere hz eadẽ determinationẽ. Oritꝫ ãt h̃ qõ ex imediate q̃sito qr dicto q; pria phia ẽ ỏ oi sba reducta ⁊ resoluta in eã q̃ est primũ ens ⁊ entiũ princi/piũ surgit qõ vtr̃ eodẽ mõ etiã sit de oĩb⁹ differentijs passionũ oĩs sube vel nõ vt si dicam⁹ q; sube subiecte sũt corpa mathematica: ⁊ sil̃r lineę q̃ fm pl̃onẽ subal̃r ꝓstituũt superficies q̃ sũt sube cõstituẽtes corpa: tũc pria phia erit de hijs fm q; resoluũt ad sube q̃ ẽ primũ ens subalia principia. Tunc igitꝫ q̃rit vtr̃ etiã sit de p se accñtib⁹ istaꝝ subaꝝ subiectaꝝ ỏ q̃b⁹ sũt ỏmõstratões mathematice aut alteri⁹ scie ẽ accñtiũ hoꝝ speculatio. Si enĩ det q; est de hoꝝ p se accñtib⁹ sic de subijs subiectis tũc pria phia erit demõstratiua q̃dã siue pticularis cõsideras ens in pte ⁊ subaz pticularẽ: qr accñs determinatũ nõ inest imediate nisi subo determinato. Nõ ãt videt demõstratio eẽ pie phie si sic q̃d: siue aliq̃d ẽ sz de eo q; simplr ẽ ⁊ de accñtib⁹ ei⁹: h̃ igitꝫ ẽ disputatio ⁊ cã ꝑductę qõnis quã aliter in ꝑcedẽtib⁹ disputaui/m⁹ sequẽtes Auerroim q̃ in alio itellectu cã exponit ⁊ videt sua expõ vez aristo. illi cui⁹ ñ tãgere qr paꝝ ẽ q̃ rerevtr̃ vn⁹ ⁊ idẽ mod⁹ sciẽdi sit subm scire ⁊ accñs ⁊ talis qõ nõ est de pricipijs: sz ꝓut h̃ disputat qõnis hz rõnẽ ⁊ ẽ de pricipijs. Adhuc ãt nõ est incõueniens passionẽ ꝓcludi ỏ subo p diffinitionẽ subi si subz nõ vt subm tñ sz vt subiectũ ⁊ cã passionis diffiniat: qõ tñ Auer. hz ꝓ incõuenienti. Est igitꝫ hui⁹ qõnis determinatio q; pria phia aliquo mõ est de substãtijs oĩb⁹: sed nõ est de oĩb⁹ accñtib⁹ qr accñtia determinataꝝ subaꝝ nõ emanãt ỏ ipis fm q; reducũt in ens primũ sz potꝫ ꝓut cũ mã determinata ꝓceptas hñt rões. Et iõ de talib⁹ substantijs cõcludunt. h̃ aũt pz in symo ⁊ claudo ⁊ oibus accidentib⁹ determinataꝝ substãtiaꝝ subiectaꝝ. Per h̃ igitur patet determinatio quesiti.

Cap. vj. ⁊ est digressio declarãs determinationem viij. ix. ⁊. x. q̃sitoꝝ pr⁹ inductoꝝ in añhabitis.

d Jxit ãt Aristo. q; si diuerse sunt scie cõsiderãtes subiecta ⁊ accñtia qõ h̃ reddẽ erit valde difficile qm̃ si accidẽs vt dixim⁹ causat a substãtia ⁊ est suba loco determinantis differentie in diffinitõe ipsi⁹ nõ pot cognosci accidẽs sine suba: sed accidens nõ ꝓprie cognosci nõ habet a scia que est aliquo modo omniũ substãtiaꝝ sed cognoscit de hijs q̃ fluũt imediate ab ente qõ est subm primũ vel ab eo qõ convertit cũ eo sicut est vnũ: ⁊ ideo cognoscit de eodez ⁊

diuerso simili ⁊ dissimili: equali ⁊ inequali: quia vnus in subā causat idē ⁊ vnū in quali subā ꝼz qualitatē causat simile: ⁊ vnū in quāta subā ꝼm quantitatem causat equale: ⁊ q̄ h̄ a primis fluūt ideo etiā a primis h̄nt determinari phīa: adhuc cū eis diuisio fiat per oppoſiti onē ⁊ oppoſitio ſit cauſa prima diuerſitatis eorum que exeunt ab vno primo in quo ſunt ptāte erit eiusdē ſcie prime determinare diuerſum ⁊ diſſimile ⁊ inequale q̄ cauſant ex hoc q̄ diuidentia prima cōparant ad inuicem: ⁊ ſi accipiatur cōparatio in formis primoꝝ diuidentiū inuenit quod cōtrarietas formaꝝ eſt cauſa diuiſionis: ⁊ ſic iterꝝ ad eandē ſciam de ꝓtrarietate pertinet cōſiderare. Si aūt diuidēs primū cōparet primo diuiſo ſurget nā priozis ⁊ natura posterioris: ⁊ tūc eadē ſcia tractare habet ō priore ⁊ posteriore ⁊ ſic cōtrarietas in actu in hīs que idē ſunt potentia cauſa eſt diuerſitatis in ſuba ⁊ cā diſſimilitudinis in qualitate ⁊ cauſa inequalitatis in quātitate. Et cū comparat hec contrarietas ad id in quo contraria ſimul ſunt in potētia cauſa eſt priozis ⁊ posterioris ꝼm nām: ⁊ ſic terminatur id quod. viij. querit ⁊. ix. ⁊. x. Sed dubitatio incidit qm̄ de hīs oībus determinat dialetici ex ꝓbabilib⁹ facientes perſcrutationē: ⁊ nos tā ante diximus q̄ dialetica nō eſt aliqua pars eſſentialis phīe vñ videri poſſet alicui q̄ ad ſapiam primam que potiſſima eſt pars theozie ⁊ dea ſciētiaꝝ tractare de hīs nō ptineat. Sed hoc facile ſoluit per h̄ q̄ dialetica ⁊ prima phīa ſepe ſunt circa eadē ⁊ de eisdē tractātes: ſed dialetica inquiſitiua eſt: ⁊ ideo facit interrogationē per inesse ſicut accidens vel ineſſe ſicut predicatū ſubale nō cōuertibile: vel ineſſe ſicut predicatū ꝟuertibile ad qō cōſequit idē: ⁊ ideo inquirit nō de nā taliū p̄dicatoꝝ ſed potius quid cui inſit ꝼm hoꝝ predicatoꝝ ratiōes: ⁊ ideo ex probabilib⁹ oportet dialeticū ꝓcedere: quia nō q̄rit rei nām per eſſentialia illi nature cōuenientia: ⁊ ꝓpter eandē cām nō eſt phūs ſed potius docēs modū phandi. Sed ſapia prima de natura hoꝝ inquirit p ea que eſſentialia ſunt ipſis naturis iſtoꝝ: ſicut nos tā in hoc eodē capl'o naturas ⁊ origines hoꝝ oſtendimus: ⁊ ideo pz q̄ aliter tractat de hīs prim⁹ phūs ⁊ aliter dialetic⁹: h̄ igit modo ſunt determinate hec que ſtiones: nec opinor vera eſſe que dicit Auer. in tal⁹ q̄ ſcilicet dialeticus ⁊ primus phūs cōmunicent in ꝑbabilibus rationibus.

Cap. vij. ⁊ eſt diſgreſſio declarans diſputationez ⁊ determinationē vndecime ⁊ duodecime qōnū.

Uxta hec q̄ dicta ſunt q̄rem⁹ id quod. xi. loco poſuim⁹ ⁊ h̄ eſt q̄rere de hīs q̄ cunq; hīs eisdē q̄ enumerauim⁹ accidūt. Quāuis enim aliquib⁹ videat hoc incredibile ſi accidenti aliquid accidat: eo q̄ videatur abire in infinitū: cum huiuſmodi accidentib⁹ primis qualia determinauim⁹ multa accidūt: eo q̄ quodlibet iſtoꝝ mltipliciter eſt dictū ⁊ quedam conueniunt eis per ſe predicata de ipſis quedam autem per accidēs ſunt attributa eisdē ⁊ ipſa accidentia quibusdā per ſe quibusdā per accidēs cōueniūt ꝼm q̄ per accidens cōuenire dicit qō per aliud cōuenit ſicut patebit in q̄nto hui⁹ ſapie libro. Ex q̄ eni multipliciter dicit vnū ⁊ ens q̄ ſunt prima quib⁹ h̄ accidūt: oz etiā q̄ accidentia eoꝝ multipliciter dicāt tali multiplicitate que eſt principiꝝ multiplicitas. ſ. q̄ quodlibet illoꝝ primo quidē ſit in vno ⁊ poſterius in aliis: ⁊ tunc in ambitu illi⁹ multiplicitatis in accidentia ⁊ prima dicent multipliciter in qua multiplicitate multa ꝟueniūt vni ⁊ eidē in vno ſue multiplicita io modo que nō conueniūt ei in modo alio multiplicitatis eiusdē ꝓpter qō etiā id quod. xij. eſt queſitū hīs adiūgemus quod eſt vtrū vnū vni ſit cōtrariū vel nō: ſicut vnū videt contrariū eſſe multo ⁊ pauco: ⁊ multa ſunt huic ſimilia: ſicut volūtario in moralib⁹ opponi videt tam inuolūtariū per ignorantiā q̄ ēt volūtariū ꝑ vtelētiā. De oībus eni hīs oportet determinare ad quā ſciaz pertinet tractare de iſtis: cōſtat eni ex hīs que iaz ante determinata ſunt q̄ prime phīe eſt determinare ō primis Nō aūt ſufficiēter determinat de ipſis niſi determinet ambitū cōmunitatis eoꝝ cōmunitas aūt primoꝝ que ſunt vnū ⁊ ens nō eſt cōitas generis ſed potius ei⁹ qō per prius ⁊ posteri⁹ dicit de multis Oportet igit prima phīam oēs tales primoꝝ determinare multiplicitates: nō aūt ſufficiēter determinat de multiplicib⁹ niſi etiā oſtēdat quid accidat omnib⁹ hīs in quib⁹ aliquo modo per ſua cōitatē eſt primū multipliciter dictum. Oportet igit phīam primā determinare de accidēt⁹ omniū ſupradictoꝝ ⁊ p hanc rōnē etiā habet vera rō quare in prima phīa ſit oz tāgere diſtinctōes multipliciū dictoꝝ. Ecōtra aūt videt q̄ ſi determinant accidētia eoꝝ in que diuidit multipliciter dictū cū ea in q̄b⁹ diuidit multipliciter dictū ſint entia determinata videbit prima ſapia determinare accidētia oiuz determinatoꝝ q̄ ſuperi⁹ dictū eſt eē ꝑticularis ſpeculatiue q̄ cōſiderat ens determinatū: h̄ eni accīs ſi ꝼm ipſum ⁊ per ſe cōuenit ſiue accidēti ſiue ſubo de ꝑticulari ente emanat ⁊ ſic cōuenit ſcie ꝑticulari: huic aūt occurrit q̄ non qōcūq; determinatū ad ſciaz ptinet ꝑticularē: ſz poti⁹ id qō tali forma determinat q̄ per eſſe ⁊ rōnē vel per eē ſolū eſt in ſenſibili mā. Si eni aliq̄d p diuiſionez determinet ad ſpēm q̄ nec ꝼm eē nec ꝼm rōnē ⁊ eſſe ſit in ſenſibili mā q̄ tūcunq; determinet tñ adhuc ad cōſiderationē methaphīci ptinebit ſicut h̄ ipſum qō vocamus intelligētia ꝼm rōnē determinatū eſſe hz ⁊ tñ eſt de cōſideratōe phi primi eo q̄ ſua forma nō cōcretaz hz rōnē ſed poti⁹ ſeparatā. Qō aūt dicit q̄ ſi accidens accidat accidēti qō h̄ abibit in infinitū nō ē vez i hīs q̄ p ſe accidūt ſicut patet cū dicit q̄ numero accidunt par ⁊ ipar ⁊ pari ⁊ impari: multa accidūt q̄ oia determinare hz arīſmetric⁹. Qō āt multa accīt pari ⁊ ipari pz cū par diuidit in pariter parē ⁊ i pariter iparē ⁊ ſīr ipari ⁊ vnicuiq; illoꝝ accīt multa. Sīlr aūt rectum ⁊ curuū accidūt linee ⁊ tā recto q̄ curuo multa accidūt de q̄b⁹ oibus tractat geometer. Sīlr igit tractabit philoſoph⁹ prim⁹ de per ſe accidentib⁹ primoꝝ ⁊ de accidētiū accidētib⁹ oīb⁹ ⁊ tāget oēs multiplicitates eorū ⁊ vtrum vnū vno opponat vel plura vno opponant ⁊ q̄ret de oīb⁹ hīs ꝼm nām ipſoꝝ ⁊ nō p ſigna ⁊ ꝟocōtes p̄dicatoꝝ q̄ in mltis ꝟeniūt ineſſe Iſte igit ſunt qōnes. xij. q̄ ſūt de principijs primis ꝼm q̄ theozya veritatis phīe eſt de ipſis: ſic dixim⁹ i hui⁹ libri principio

Cap. viij. ⁊ eſt diſgreſſio declarās. xiij. loco q̄ſitū.

Am aūt qōnes q̄ de ipſis ſūt principijs aggrediamur: primū aūt tāgem⁹ eas q̄ de ipſis ſt ſubſtātijs principioꝝ q̄rendo in q̄ gnē ſube q̄rēda ſunt principia: primū igit id qō. xiij. loco ſupi⁹ poſitū eſt tāgam⁹: vtrū. ſ. principia ⁊ elemēta gnā ſunt que ſunt principia formalia: aut principia ſūt illa mālia in q̄ ꝼm mām diuidit ſingulū exiſtētiū: ⁊ h̄ eſt q̄rere vtruz principia ⁊ elemēta rerꝝ primaꝝ ſint in gnē ſube formalis aut in gnē ſube mālis: ſtoicoꝝ enim ſtudiū videns q̄ forma dat eſſe ⁊ per formam res eſt id quod eſt: ⁊ q̄ eſſe proprius actus ⁊ effectus eſt eſſentialis forme ⁊ q̄ in formis prima ſunt genera vniuerſaliora.

Ad huc

Adhuc aũt q res oẽs cognoscũtur per formas su/as fm h quod sũt t q h noticia incipit a generib⁹ pri/mis dixerũt genera eẽ principia t elemẽta exñtiũ. Amplius aũt viderũt aliud eẽ pncipiuz t aliud pncipiatũ t aliud id in quo pncipiatũ ẽ id qõ pncipiat a pncipio t elemẽto. Cũ igit eẽ singulo⁹ sit id qõ ꝓncipiatũ,ẽ: subm aũt siue mã sit in que fũdatur eẽ q pncipiatũ est neutrũ ho⁹ erit esse pncipiũ t el'm t cũ in re nihil sit ꝑter h nisi forma relinquit q forma est eẽ t entis pncipiũ t elemẽtuz. Ecõtra ãt epicurei ꝓsiderãtes oẽ eẽ per generationẽ de mã educi t diuersa cõpositõe eorũdẽ el⁹ diuersa fieri sic ꝑz in diuersa cõpositõe litterar⁹ ad orationes diuersas cõstituẽdas t in diuersa cõpositõe simpliciũ ad diuersitates ꝓplex⁹ t in diuersa cõpõne primar⁹ ꝓpõnum ad diuersitatẽ syllogismo⁹ t diuersa cõpõne elemẽto⁹ ad diuersitatẽ ꝓplexionuz ꝓnunciauerũt mãm t ptes mãe pncipia eẽ t elemẽta eo⁹ que sũt: t sicut in añhabitis dixim⁹ has sentẽtias nõ ad vnũ referebãt intellectũ cũ nec stoyci formã diuerũ t eẽ in mã sed a datore extrinseco nec epicuri dixerũt mãz in se formã hẽre ꝑz diuersa disgregatione t aggregatiõe fieri generatõez. Nos aũt fm ꝓpatetico rũ pncipia in añhabitis dixim⁹ dd de hac tenẽdũ ẽ qõne h tñ hic adiũgamus q mã nullo mõ põt eẽ gnãtõis subz aut entis pncipiũ nisi fm analogiã ad formã: ad formã aũt nõ hz analogiã nisi ꝑ forme eẽ iperfectũ t idẽterminatũ t cõsuluz exñs in ea ꝓpter qõ ipsa nõ est substantia simplex: t si vt suba simplex acciperet non põt eẽ mutatiõis subm cũ mutatio sit forma facta post formã ꝓtinue: nec simꝑr accepta esset entis pncipiũ cũ oẽ ens pfectũ pncipiet ab iperfecto fm idẽ eẽ iperfectũ aũt fm idẽ eẽ pfecti sumptũ est eiusdẽ forme cũ pfecto fm modũ t eẽ differẽs t sic mã est pncipiũ eẽ t generationis subm. Sic aũt accepta hz potẽtiã ad actũ forme t opationes: t si itentio hui⁹ eẽ per intellectũ accipitur h itẽtio est gen⁹ fm qõ gen⁹ est primũ subm cõfuse t ideterminate: t potẽtia in se hñs differẽtias q/bus õterminat t perficit potẽtia el⁹. Peccatũ igit epicureo⁹ fuit mãm vt subaz simplicẽ accipẽ t eã sic pncipiũ t el'm entis esse dicẽ. Stoyci aũt peccabant in h q formã ab extra venire eẽ dixerũt. Secũdũ aũt illuz modũ nec est eẽ pncipiũ nec cũ mã facit vnũ nisi ꝓgregatũ. Nõ.n.est vnũ t idẽ nisi qõ prius est in potẽtia sit idẽ numero postea in actu ꝑz fm modũ t eẽ sit differẽs: Idẽ autẽ numero sic nõ est mã cũ forma simplici t iõ nõ fieret ex istis vnũ nisi ꝓgregatõe vnus cũ alio ꝓpter qõ forma extra mãz sumpta dici eẽ pncipium t elemẽtum nõ põt. In mã ãt sumpta ẽ ipsa finis gnãtionis t act⁹ mãe t pncipiũ eẽ t distinctõis ab aliis ꝓpter qõ est idẽ q differẽtia fm rõnẽ differẽs. Sic igit ꝑz ãliter forma sit pncipiũ t ãliter mã t ãliter in idẽ cõcurrit diffinitio data per mãm t formaz cũ ea que datur per genus t differentiaz.

Laplm nonum t est disgressio declarans intellectũ .xiiij. questionis prius ꝓposite.

Xisto aũt aliãliter innotescit qõ.xiiij.questitũ e est. Si.n.genera ꝑ aliquẽ modũ pncipia sũt t elemẽta entiũ cũ in formis ille q̃ sũt magis vles ifluant fm causalitatẽ nõ ifluẽtib⁹ min⁹ vlib⁹ t nõ ecõuerso videt maxie vles eẽ ꝑ se pncipia t el'a t minus vles nõ eẽ ꝑ se pncipia ꝑz ꝓmaxime vles. Amplⁱ⁹ aũt in motu ad formã illa maxie est principium aũ quã nihil ẽ in motu h ãt est maxie cõfusa t ideterminata ꝑz sic est in fieri ita ẽ in esse t in entib⁹. Maxime igit vlia vident maxima pncipia sunt aũt maxie vlia vnũ t ens igit h vident esse pncipia entiũ prima nõ huic obsistere videt q vnũ t ens nõ sunt genera. Nõ.n.ꝓinducta rõ ꝓbat vlia eẽ pncipia ꝑ h q sũt genera ꝙ per h qõ sũt prima essentialia: prima aũt essentialia eẽ vni t enti maxie cõuenit. Ad h aũt in rõne pncipiũ eẽ videt añ ipm nihil eẽ t ex et⁹ eẽ sequẽtia constitui sic igit ad oia sequẽtia se hñt vnũ t ens. Ex hꝭ igit t hmõi rõnib⁹ stoyci vnũ t ens eẽ dixerũt pncipia t el'a entiũ. In cõtrariũ aũt huius ꝓpatericoꝝ obicit subtilitas dicẽs oẽ q ẽ pncipiũ entis aut i qd aut in quale eẽ ꝓdicatum ỏ ipsis. Et si qdẽ in quid sit ꝓdicatũ oz ipm eẽ pncipiũ vt subm primũ quod primuz est ad eẽ potẽtia t primũ subm. Si aũt sit ꝓdicatum in q̃le oz tamẽ illã qualitatẽ eẽ subalez sic est actus reꝝ t differẽtia t iõ dicũt illã vltimẽ eẽ reꝝ subam t entium formã. In hꝭ aũt pncipiis nz potẽtia est act⁹ neq; actus potẽtia t idẽ cõpositũ nõ est aliqỏ istoꝝ ꝑz nature differẽtes t a seinuicẽ t a ꝓposito sũt ambo ꝓdicta vnũ aũt t ens sunt nãe: nõ differẽtes ab aliquo corũ que sub ipsis accipiũtur. Nõ igit põt eẽ pncipia t subẽ exñtiũ: q; aũt qõ superius iducta q̃stiuit: vtrum vlioza genera magis sint pncipia vl spãlia magis tõo etiã de h aliter q̃ supius oz disputare. Stoyci.n.magis vlia genera magis dicebãt eẽ pncipia tũ ꝓpter h q sunt prioza tũ ꝓpter h q magis sũt simplicia t in pluribus inuẽta tũ q; etiã ab aliꝭ sepata sunt nõ ab aliꝭ ỏ pẽdentia ꝑz alia ab ipsis t maxie q; prime cause magis sũt ppiqua cũ ois denoiatio fiat ab aliq̃ ꝓpriox talia ãt nõ sunt mãe vel spãlissima. Cũ.n.pria cã eq̃liter se hẽat ad oia t equaliter oia ꝓhẽat in seipa in ea q̃ maxime equaliter se hñt ad entia t maxie ꝓhabẽt ea maxie sũt pncipia hꝭ aũt adh addebãt rõnẽ cuius sophisma nõ videbãt dicẽtes h nõ posse eẽ principiũ qõ per aliquez modũ est in alio t educit de ipo. Spẽs aũt oẽs t differẽtias ꝑ aliquẽ modũ videbãt eẽ in genere t ꝑ intellectũ eductas de ipo eẽ ꝓpter qõ subalterna t vltia spãlissima nullo mõ dicebãt eẽ pncipia: ecõtra ꝓpatetici dicebãt nãm eã t subam fm h q differẽs est suba a nã generis nõ cẽ in genere nec educi eã de ipo ꝑz fm esse potẽtiale forma t differẽtia est in genere t ad eẽ accñta ie educitur de ipo t iõ prioz est actus potẽtia suba t rõne. Est aũt t simplicioz cũ nõ diuidat nisi per accidẽs. s. quantitate materie t est rõ sua fm vnũquodq; diuidẽtium eadem sliter aũt t opatio subalis. Genus aũt cũ diuidat potẽtie diuisione t cũ potentia perfecta per actũ fm vnũquodq; diuidentiũ rõne efficiat alia t alia erit etiã subalis operatio altera eo q ois potentia determinat ꝑ analogiã ad actũ t sic diuisibil⁹ est gen⁹ q̃ differẽtia t ꝑz in plurib⁹ inueniat h nõ est rõne simplicitatis ꝑz rõne diuisibilitatis quã dixim⁹: t q dicit se pari ab aliꝭ t nõ alia ab ipso t iõ prius ẽ nã t intellectu dicẽdũ q; vez est h q prius est hꝭ quoꝝ ẽ pncipiũ t h sunt spẽs ꝓstitute ꝑz nõ ẽ pncipiũ nãe illius q̃ ẽ differentia t actus et forma t iõ nõ separat ab ipsa sicut prioz nã ꝑz sicut iperfectũ a perficiẽte t sicut ꝓfusum a determinãte sicut sepatur qualitas a q̃libz spẽ pluralitatis cõstitute per aggregationẽ t sicut separat trigonũ a qualibet figura pluriũ angulo⁹ in qua ẽ fm quãtitatẽ t quãtitatis diuisionẽ qñ per formas niũo⁹ t figuraꝝ quãtitatis ꝓtinue t discrete sit diuisio fm hãc diuisionẽ qualitas t trigonũ nõ diuidũtur ꝑz sunt q̃si prima subiecta q̃ fõtis diuersis ꝓstituũt spẽs discreto⁹ t cõtinuo⁹: h etiam mõ scitur q; actus t forma t differentia ꝓpinquioz est motori t gen⁹ ꝓpinquus materie eo q; act⁹ est diuinũ t optimũ t desideratuz q; plurib⁹

bonitatibus cū primo cōuenit motore ⁊ est meli⁹ cadē de causa ⁊ perfectius nō dependēt ad aliquid ꝫ poti⁹ ad quod est alter dependētia ⁊ h est verus perypateti cor intellectus ⁊ subtilis ⁊ fm hunc intellectū ꝓpin quiora genera sūt magis principia ⁊ vt generaliter di catur quodlibet genꝰ eo magis est principiū quo ma gis vltimas differētias ꝓtipat.

Lapm decimū ⁊ est disgressio declarans ītellectuꝫ .xv.questionis prius inducte.

c Ontinua aūt cū hīs dubitatio q̄ oium ē difficillima ꝓpter rōnum ad vtrāq; ptem obuiantium difficultatē ⁊ ad cōsiderandū maxie necessaria eo q̄ ē de essentialib⁹ ⁊ primis principīs: ⁊ ē ea que .xv. inducta est loco in ordine qōnuꝫ supius īducta rū de qua tñ iaꝫ aliq̄d in ꝓductis ē disputatuꝫ: h autē q̄ō est vtrū illa q̄ fm se ē cā ⁊ principium subē q̄ forma vocat sit aliq̄d ꝓter mām aut nō sit aliq̄d ꝓter eam. In hac aūt qōne diu cōtēderūt due secte stoycor ⁊ epicureor dicētib⁹ epicureis nullā penit⁹ eē cām ꝓter mām.

Stoycis aūt formā ꝓter mām cām esse asserētibus. Nec h q̄ō querit vtrū forma sit aliq̄d sepatuꝫ a mā. Sed vtrū aliqua suba diuersa ab ipa: cū.n. mā sola prīcipiū sit idiuiduatōis ⁊ nihil sit singulare nisi mā vel p mām ꝫ nihil est forma ꝓter mām sed est quidā motus materie resultans ex ordine ⁊ compōne ⁊ figura materie sicut dixerūt demo. ⁊ leu. nihil erit in re nisi singulare. Et cū h infinita sunt ⁊ infinitor nō est scia non erit scia aliq̄ de reb⁹ eo q̄ nō est scia alicui⁹ nisi p id q̄ō est vnū in multis ⁊ de multis ⁊ h non est mā q⁊ mā nō est vnum in multis ⁊ ō multis: adhuc āt esse ꝓpetuū ⁊ immobile nō est nisi vnū mā autem hꝫ esse perpetuum ⁊ immobile in omnibus: igitur h eē est vnū eo q̄ ipa ante oēm mutationē est ⁊ motū ⁊ post oēm mutationē ⁊ motū eadē permanēs sicut alibi sepe ꝓbauim⁹: ē igit mā perpetuū quid ⁊ immobile fm subam a forma igitur nō recipit esse aliq̄ō. Cū igit forma nō sit inuenta nisi ꝓpter eē quod cōsert videtur ꝓpter nihil penit⁹ forma esse inuēta forma igit nō est aliq̄d in genere causar ꝓter mām. Ampli⁹ ex duobus diuersis in natura ⁊ esse non fit vnū aliq̄d fm eē ⁊ nām ꝓpō. n. per se nota ē q̄ ex vno simplici fit vnū ⁊ ex duobus diuersos modos hītibus in causando nunq̄ fit vnū: ex mā ⁊ forma fit vnū non cōgregatione ꝫ natura ⁊ esse igitur forma vnū videt esse cum mā ꝫ nō quodaꝫ differat ⁊ h ratio maxie mouebat epycureos. Adhuc autē inducebant q̄ quicquid est in re est singulare singulare aūt ē incō municabile forma aūt ab oib⁹ a q̄bus eē ponit dicitur esse cōicabilis ⁊ cōis igit nihil est in rer nā de formis Substātia aūt oium rer aliq̄d est in ipīs reb⁹. Quꝫ igit nō sint nisi duo essentialia rer principia forma. s. ⁊ mā non videt aliquod esse principiū rer ꝓter mām. Hīs igitur ⁊ similis rōnib⁹ quidā cū antiquis epicureorum phis cōsentiētes dicunt formā nihil penit⁹ esse ꝓter mām cōtra quod stoyci obiciēt⁹ dicūt q̄ si ver est quod inductū est perire sciam ⁊ perire intellectū ⁊ perire id quod est per nām: scia. n. non est nisi per id q̄ō vnum est in multis sicut ꝓductuꝫ est: intellect⁹ autē ñ est de hoc q̄ sentitur sed poti⁹ de hoc quod per abstractionē accipitur ab intellectu. Nō aūt fit abstractio materie a mā sed poti⁹ forme a mā igitur forma est aliud a materia. Intellect⁹. n. fit per id quod idem ⁊ vnum est in multis similitudo essentialis eor h autem nō est materia q⁊ non est vna materia in multis ꝫ poti⁹ diuersa que diuersitas cā est diuersitatis numeri in eis esse etiā perit ab existentibus si nō sit forma: Esse .n. actus est alicuius essentialis cause. Nō autē est act⁹ cause illius que se hꝫ ad esse ⁊ nō eē. Ad esse autē ⁊ non eē se hꝫ potētia: māe igit eē ñ ē act⁹ siue effect⁹ māe

Oportet igitur ponere formā ꝓter mām cuius effectus sit esse. Hīs igitur ⁊ hmōi rōnibus forma ponitur esse causa ꝓter mām ⁊ q̄ mā ponitur vnū quid ⁊ perpetuum ⁊ imobile h est ver quātuꝫ ad hoc quod nō mutatur vel mouet ab esse vel ad eē materie. Sed non quātum ad h quod non mutet fm esse ⁊ esse sicut mutatur subm mutationis ⁊ mot⁹ ⁊ ꝓpter h esse necessaria ē forma. Simliter ēt vnuꝫ sit ex mā ⁊ forma non in eo q̄ hec duo sūt suba differētes fm seipsas sed in eo q̄ mā analogiā hꝫ ad formā: per hoc q̄ forma fꝫ esse cōsusum ⁊ iperfectū est in ipsa. Idem. n. quod ē in potētia fit in actu ⁊ iō idem ⁊ nō congregatū fit ex potētia ⁊ actu ꝓpter quod ēt diffinitio complectēs potentiam ⁊ actū est vnū fm eē ⁊ nō multa ꝫ ēt in re exītia singularia sint ⁊ incōmunicabilia tñ forma accepta ꝓter rem cui⁹ est forma cōis est ⁊ principiū cognitionis sicut sepe in añ habitis determinatū est ⁊ tūc accipitur tribus modis añ rem .s. sicut cā formalis ⁊ in re ⁊ post rem per abstractionē separa ab ipsa fm quos modos triplex vle stoyci eē dixerūt sic in alīs locis sepi⁹ ōter minauim⁹ h igitur est intellectus .xv. qōnis.

Lapm vndecimū ⁊ est disgressio declarās intellectum .xvj. questionis.

e Xtodecimo vo loco q̄rit vtrū forma loco ⁊ suba ⁊ esse separata sit a mā vel nō sit separata ab ea sed cōiuncta eidē loco ⁊ subo eē habens in ipsa ⁊ nō ens extra ipam ⁊ h questio est inducta ex cōtrarīs assertionibus stoycor ⁊ perypatheticor: stoyci. n. formas extra mām separatas esse dicunt ⁊ esse formātes eas que sunt in mā ⁊ eas q̄ sunt in materia esse ymagines quasdaꝫ ⁊ resultationes ⁊ vmbras eaꝝ que vere forme sunt ⁊ extra mām esse habēt huius sue assertionis multas ⁊ fortes asserētes ꝓbationes: quaꝝ prima est q̄ forme oēs prodeunt ex lumine prime cause que se hꝫ ad totam mām sicut artifex ad totum artificiatū ⁊ sicut formatiua virtus que est in semine ad formationes mēbrorum. Si igitur sic sunt in luie cause prime sunt oēs añ materiaꝫ ⁊ extra eā fm esse ⁊ locum ⁊ sic cōstat omnes formas fm esse separatas existere a materia. Adhuc aūt omne formatū hꝫ aliquid formans ipm q̄ō est extra ipm sicut agens ⁊ operās est extra patiēs ⁊ operatū. Cum igitur forme materiales in materia formate sunt opꝫ q̄ agens ⁊ formās sint extra materiā h etiam argui videt ex rōne generātis q̄m generās est dans formaꝫ quam superfluе dare videt si forma est in materia ⁊ cū ipsum generans ⁊ mouēs sit extra materiaꝫ videnť forme omnes separate extra materiā existere. Amplius ad h est motus celestium vt ex motore primo formas in se defluentes per motus suos actuus ⁊ passiuis influant ⁊ p generationē ⁊ cōplexionē illor in inferiorib⁹ explicentur. Si igitur sic discēdūt nec descendūt nisi ab hīs principīs in quib⁹ sunt videnť forme primitus in hīs que extra materiā sunt existere separate ⁊ prime quidem forme esse diuine ⁊ intellectuales. Scē autem in sitibus ⁊ ꝓportionibus periodi q̄ṡi mathematicam ante qualitates actiuas accipiētes dimēsionꝫ in tertio loco subici passiuis ⁊ actiuis sensibiliū. Sunt igit triplices forme diuine mathematice ⁊ sensibiles sicut plato tradidit qui in secta stoycor ꝑcipue floruit ⁊ scē q̄ dem ymagines quedam sunt primarum: tertie aūt resultationes ⁊ vmbre q̄dā secūdaꝝ prime aūt secūdaꝝ

⁊ tertiarum

ꝛ tertiarum archetipus. Si autē obiciꝰ de formis accidentium que non possunt intelligi esse sepate dicūt stoyci nullam esse instantiaꝫ qꝫ accidentia potius sunt esse q̄ essentie nec sunt esse simpliciter sed modi quidā essendi ꝛ cum in accidentibus accipitur vl̄e quod dicit quid accidētis est ipsa quidditas non simpliciter quid/ditas sed qualitas vel quātitas modum quēdam imi/tans quidditatis ꝛ subē ꝛ ideo accidēs causatur omni fariam nec hꝫ talem a primo descēsu sicut forme substā tiales sed fluit a subiecto cuiuslibet forme substalis. Addunt ēt stoyci q̄ cum in omni substātia naturali tri plicē inueniamus moduꝫ vnū quidez q̄ substātia ē: alt um aūt q̄ determinabil̄ est ꝛ determinata dimēsionibus ꝛ figuris .Tertium autē q̄ distincta est ꝛ distingui/bilis affectionibus qualitatuꝫ actiuaꝝ ꝛ passiuaꝝ opꝫ q̄ isti modi causas hēant ad quas referant. Quod aūt substātia est nō potest hēre nisi a primis subē p̄cipijs inter que sons ꝛ ozigo est lux ꝛ intellectus cause p̄ce/fons aūt ꝛ ozigo omnis mēsure ꝛ figure est dimēsio ꝛ figura pyodi. Cum igitur in his sicut in mouētibus ꝛ instrumētis sui esse est substātia mēsurabilitatē acci/pit ꝛ figurabilitatē: in materia aūt actuoꝝ ꝛ passiuoꝝ necesse est q̄ affectū agentiū ꝛ patientiuꝫ accipiat: ad h aūt in assertionē sue opinionis adducūt sic esse in ma/i ori mūdo sicut est in minori: minoꝛ aūt mūdus per/fectus nō est nisi hō per intellectū agentē ꝛ operatiuū opans ꝛ sub se hūo motoꝛes per ymaginatōes ꝛ sensū mouētes ꝛ in ptāte hūtes vniuersaꝫ māz mēbroꝝ coꝛ poris in h aūt exemplo omnes formas substantie mem broꝝ ab intellectu agente p̄cedē ꝛ in ipso simpli//ces cē substantias in imaginatiuis aūt virtutibus dimē sibilitatē ꝛ figurabilitatē accipe ꝛ in mā qualitatibꝰ sen sibilibus affici. Sil̄iter igitur erit in mūdo maioꝛi in quo ad intellectū primi motoꝛes scōi qui quātitati cōiū cti sunt ordinanē vt instrumētaliter seruiētes ꝛ mā el̄o/ruꝫ subiacet sicut mā quā in potestate hꝫ motoꝛ primꝰ: ꝓpter quod primā vocāt paternū intellectuꝫ. Secun/dum aūt sicut deos quoꝝ opifex ꝛ pater est intellectꝰ primus. Mūdum aūt sensibilē sicut filiū ꝛ mām sic materculā. Aliquādo aūt primuꝫ dicunt sicut aiam mūdi ꝛ scōꝫ sicut virce: ꝛ tertiū sicut coꝛpꝰ diffinientes primū sicut apulegius tradit dicēs primū esse mūdi ani mā motu ꝛ rōne mūduꝫ gubernātez h igitur cōfirma/tio est opinionis stoycoꝝ de sepatione formaꝝ. In contrarium aūt huiꝰ totis viribus perypatetici obici/unt dicētes q̄ sine nā intrinseca vt est eis forma substā tialis mā subm esse nō pōt motus ꝛ mutationis que ē generatio cuius in ꝓpatulo demōstratio est qꝫ mutatio omnis est forma post formā ꝛ iō prima mutationis in/choatio est forma de potētia exiens ad effectū. Luꝫ igit mā subm sit gnātionis primū opꝫ formas omniuꝫ generabilium ē in mā. Ad h aūt si nihil forme pre/existit in mā: mā p analogiā ad formā nō determinat: ñ igitur ē aliqua mā alicui rei magis ꝓpria quā alia ꝛ sic redit incōueniēs in p̄bicis ꝓbatū q̄ ex quibꝰ quod/libet potest generari qꝫ mā per h quod est tm substan/tia a forma differens eq̄liter se hꝫ ad oēm formaꝫ reci piendā. Amplꝰ si nihil forme in mā p̄exististit fm h vnum fm esse vl̄ essentiaꝫ nō fit ex mā ꝛ forma quia non est idem fm subam quod primo est in potētia ꝛ po stea in actu. Sed ē ibi cōgregatio duoꝝ naturas diffe/rentes hūtium que nō vere faciūt vnū neq; vna diffini tio erit sic ex mā ꝛ forma constituti que omnia absurda sunt ꝛ recto intellectui contraria. Amplius si for//ma extrinsecus est ingredīēs in mām in omni generatio ne forme inductio incipiet in exterioꝛibꝰ materie ꝛ sic paulatim ingredieť ad interioꝛes ptes materie sicut vi demus fieri in iflamatione lignoꝝ ab igne. Huiꝰ āt cōtrarium videmus in oium generatiōe p̄bica ꝛ p̄cci pue in generatiōe aiatoruꝫ in quibꝰ ptes materie priꝰ interioꝛibus distribuūtur ꝛ tūc demū exterioꝛuꝫ inci/pit formatio. Amplius aūt forma que oīno est ab ex trinseco est ingrediēs in mām de potētia nulla materie eductam sicut est intellectꝰ. Videmus in nulla materie obligatione coartari neq; alicuiꝰ coꝛporis actū fieri. Si igitur eis forma sic ab extrinseco ingredit de nulla materie potētia educta necessario relinquit omnes foꝛ/mas eē liberas ꝛ nullius materie actū existere ꝛ huius ꝓñe necessitatem plato vidit qñ dixit substātias rerum esse intellectus simplices ab omni mā puros: h igitur ꝛ hmōi sunt que peripatetici inducūt ꝛ qꝫ nos h susce/pimus vias perypateticoꝝ declarare dicimus cū auer. q̄ nulla causa fuit quare p̄bi vias aristo. perypathetici in pluribus secuti sunt nisi qꝫ pauctoꝛa vel nulla incō/uenientia sequūtur ex dictis eius fm igitur intellectuꝫ aristo. dicimus oēs formas potētia esse in mā ꝛ p mo/tum educi de ipsa. Ad ea aūt que inducūt stoyci de lumine primi mouētis dicēduꝫ videť q̄ illa nō ꝓbant formas esse distinctas extra materias nisi in rōne foꝛ//me efficiētis que cā alia est a causa formali: forma enim eadem numero q̄ in efficiente primo est ꝛ ē lumē intel lectus ꝛ ratio operis nō efficitur in mā sed cōueniens vel similis fm quod est possibile q̄ effectus imitet cau sam: ꝛ oīa secūda mouentia sunt instrumēta primi ꝛ mo uent in virtute forme intellectus agentis a primo vsq; ad vltimum sicut mouent qualitates elementales in se mine per virtutem ꝛ spēm formatiue virtutis que ē in spiritu seminis ꝛ sicut mouēt qualitates elemētales in coꝛpoꝛe animato per virtuteꝫ ꝛ spectē anime que est in eo: ꝛ quo ad hūc moduꝫ motus primi mouētis ꝛ instru mentoꝝ dicuntur diuine ydee ꝛ celestes forme formā tes ꝛ unprimētes ꝛ agentes ꝛ extra manere: ꝛ materia les forme dicuntur resultationes ꝛ vmbre ꝛ ymagines ꝛ formata quedā lz totum eē earuꝫ educatur de mate ria: hoc etiam mō generās est dans formam non qui dem eandē que fm esse est in ipso lz similez illi vel cō uenientem quantuꝫ possibile est educēdo de mā nec ad hoc est motus celestiū vt easdez que in primo sūt motꝰ influat sed vt instrumēti virtute formeť a p̄cio vt ad cō ueniens moueat mām. Et ex hīs patz q̄ non ē ali ud vl̄e a particulari nisi in mō ꝛ q̄ sunt eadem p̄inci/pia essendi ꝛ cognoscēdi nec sunt aliq̄ forme matbema tice inter ydeales ꝛ sensibiles ꝛ q̄ vera ē instātia de ac/cidētibꝰ quo ad h q̄ forma substalis educit de materia sic ꝛ accīs lz alius sit modus eductōis vtriusq;: ꝛ iō sicut accīs nō hꝫ esse sepatū a suba sic forma substalis nō hꝫ eē sepatum a mā. Quod āt est triplex forme deter/minatio causat ex p̄ncipijs eius p̄opriis qñ illa per se faciūt eā esse subm per cē aūt q̄ habēt in mā mobi li faciūt ipaꝫ quatitate determinabilē ꝛ per cē q̄ hīt in mā sensibili faciūt ipam affici passionibꝰ ꝛ huiꝰ cāz in multis locis determinauimꝰ ex hīs aūt vlterius patz q̄ forma fm esse nō est ante rem cuius forma ē nec ali/ud est intellectꝰ entis ꝛ aliud eē eius sed idem ꝛ sic dis soluitur quod inducunt stoyci.

Lapl̄z duodecimū ꝛ est disgressio declarās intellectū .xvij. questionis inducte.

Onsequēs aūt quesituꝫ ē. xvij. in ordine supe
c rꝰ enumeratoꝝ qōnū ꝛ h ē vtrū vnū sit h p̄ci pium q̄ est suba aut plura numero: h. n. gō est

orta ex preinducta ⁊ superius ſm dicta ariſto. imperfecte diſputata: omnium. n. ſtoycoꝝ ſententia fuit ſubam hanc vnā numero ſimplr ānexā tñ ſibi eē quādā pluralitatez: huius aūt rationē aſſignabāt qz ſiue forma conſideretur ex pte originis ſiue in ſeipa ſiue ſm cōparationem ad ea quoꝝ eſt forma ſemp eſt vna numero ⁊ eadem. Si. n. ex parte originis cōſideret eſt ipa vna ⁊ eadez ydea q̄ lumen eſt operatiuum intellectꝰ primi agētis nec h̄ ſm eſſe vl̄ eſſentiaz multiplicabile eſt per aliquē modū cū ſit ſba primi intellectꝰ ſic̄ ſubſtātia anime vna eſt nō multiplicata ſepans tamē virtute ꝓpria vniuſ ⁊ eiuſdez ſpēi formas oſſis ⁊ carnis ⁊ nerui ⁊ aliorꝝ mēbrorꝝ ſimiliū ⁊ etherogeneorꝝ. Si aūt in ſe conſideret forma ſimplex ē eſſentia ſimplex ⁊ iuariabilis igitur ex illa pte etiam eſt vna ſimplex. Si aūt comparetur ad ea que ſunt poſt eā h̄ eſt ad ea quoꝝ eſt forma cōſtat q̄ ipſa cauſa eſt vnitatis ⁊ pluralitatis oīum illoꝝ: igitur vnitas ⁊ pluralitas ipſius nō cauſat ab ipa ⁊ ideo ſi in ſe eſt vna ipſa etiā in illis erit vna: ⁊ ſic videtur oībus modis forma vna ⁊ eadez numero remanere. Amplius q̄ ſubtractis oībus ſe cōſequentibus remanet vnuz ⁊ idez ip̄m in ſe vnū eſt ⁊ idez. Subtractis aūtē oībus formā ꝑnītibus nō remanet niſi forma vna ⁊ eadē ergo in ſe forma eſt vna ⁊ eadez. Amplius forma q̄ p̄dicat de oībus ſilitudinez eſſentialez hñtibus aut eſt vna ⁊ eadem re ⁊ nomīe: aut noīe qui/dem eadē ſed re diuerſa ⁊ ſi eadē re ⁊ noīe forma vna erit in oībus re ⁊ nomine. Si aūtē eſt diuerſa re ⁊ noīe eadem tūc equiuoce p̄dicat ⁊ h̄ eſt rō Auerroys in quibuſdā libroꝝ ſuoꝝ ⁊ reputat eaz forte ⁊ inſolubilez in cōtrariū aūt huius eſt q̄ ſicut in p̄miſſis ꝓbatuz ē quedā formaꝝ diuiditur quātitate ⁊ quedā diuidit formalibus differētijs ⁊ quocūq; mō fiat forma ſemp agit in pluralitatē ad h̄ aūtē omnis forma numerat numero ſubiecti. Cōſtat aūt ſubiecta eē plura: plures igitur ſunt ⁊ forme ⁊ multe numero huiuſ aūt queſtiōis veritas ſatis pz in diſputatione priori in qua ariſto. ſententiaz declarauitꝰ: forma. n. ſm q̄ eſt in multis multiplicat p̄ aliud: ſecunduz aūt q̄ eſt de multis eſt vna per ſe ⁊ ſm rationem non habens ex ſe diuerſitatem numeri licet aūt ſit vna ſm originem ⁊ in ſe ⁊ ſm q̄ eſt de multis tñ cuilibet haꝝ vnitatū quedā eſt ānexa pluralitas. Una. n. ydea in luce intellectꝰ practici plura/litatez hz rōnuz ad ſpēm ⁊ ſinē opeꝝ relataꝝ ſic̄ vnꝰ intellectus ratio eſt oſſis ⁊ nerui ⁊ manus ⁊ pedis qñ intellectꝰ corpus operat: cum tñ intellectꝰ p ſe ydea ſiue ſpēs vna ſit ⁊ hāc pluralitatē facit relatio ſpēi intellectus ad opus: forme aūt ſm ſe cōnexa virtutū ⁊ ptātum pluralitas eſt ⁊ hāc pluralitatē facit fluxus forme de pluribus per ordinē ante ſe p̄poſitis ſicut pluriū poteſtatum eſt vita q̄ eſſe ⁊ ſenſus q̄ vita ⁊ intellectꝰ q̄ ſenſus: forme aūt que eſt de multis cōnexa eſt ſuboruz pluralitas ſm potentiā vel actū qz vel eſt in multis vl̄ in multis pōt eſſe quātum eſt de ſua nā cum ſit cōmunicabilis: hoc igit modo forma eſt vna de multis re ⁊ rō ne ſicut dicit auerroys. Sepata. n. ab h̄ ⁊ nūc remouet id quod idez eſt vbiq; ⁊ ſemp cuius locus ⁊ ſpēs eſt intellectus eo q̄ ſicut dixīꝰ in libro de nā anime ⁊ opere ipſius intellectꝰ eſt ſpēs intelligibiliū ⁊ locꝰ: erit enim agēs intelligibilia per intellectum agentem ⁊ eſt ſpecies intelligibilium per lumem agentis quod pro/prie eſt intelligibiliū forma: ⁊ eſt locus intelligibilium per intellectū poſſibilē: ex hñs. n. tribꝰ ⁊ minimis natura cōſtat intellectualis ⁊ h̄ ſe hñt ſicut ſol ⁊ lumē ſolis ⁊ pſpicuū ad colores eē ſm q̄ eſt motiuꝰ viſus. Et h̄ modo dicūt pbi q̄ idē vl̄e eſt in omni intellectu ⁊ ē vbiq; ⁊ ſemp ꝓpria ſui potiꝰ q̄ iformatione ſubiecti alicuiꝰ

Laplm tertiū decimū ⁊ eſt diſgreſſio declarans intellectum. xviij. queſtionis.

Uia autē principiū quod vere eſt ſuba eſt in
q mā nec ſepatum ab ea ⁊ eſt vnū cōiunctuz tñ
multitudini opz induci qōnez. xviij. virum. ſ.
ſit aliquid p̄ter ſimul totū cōpoſituz ex mixtis ⁊ cōpoſitis alia quacunq; cōpoſitiōe q̄ greece ſinolon vocant ⁊ h̄ maxīe dico ſinolon ſiue totū qñ aliquid nomīe forme totius ⁊ cōpoſiti p̄dicat de mā ſic cōpoſita nihil addēs nomīe p̄dicati niſi materie cōpōnē ſicut coagulatum liquabile arefactibile ſciſſibile ⁊ alia hmōi q̄ in ſcientia metheoroꝝ ſunt a nobis determinata aut forte nihil addit ſupra h̄ aut in qbuſdā addit in quibuſdā āt nō addit ⁊ tūc opz querere ⁊ ſcire qlia ſūt in quibꝰ addit ⁊ qlia ſunt talia in qbꝰ nō addit. Si. n. nihil addit in oībus ſicut empe. ⁊ multi dixerūt q̄ ſuba forma lis nō eſt niſi armonia cōpoſitoꝝ ⁊ cōpoſitionis tūc ñ opz nos aliqua cōſiderare p ſpēm ſed inuenire q̄ ſit prima mā in quolibet ⁊ qua qlitate actiua vel paſſiua illa mā ad formā ſinolon deducat ⁊ ſciemꝰ totaz māz entium ſicut in liquabilibꝰ calido ⁊ hūido dixīmꝰ māz primā eſſe aquā arefactibiliū aūt talez calido ⁊ ſicco dximus de mā terre eē: ⁊ ſi ſic eſt in oībus oīum etiā aliarum ⁊ celeſtiū ſciremꝰ nām qñ ſcimus ꝓpriā eoꝝ māz ⁊ quo agēte ⁊ quo patiēte ad cōpoſitionē cōueniunt ⁊ h̄ quidē multi ēt poſteriorꝝ phoꝝ ⁊ modernoꝝ dixerunt volētes formas nihil eē niſi accidētia ꝓpōnis ⁊ miſcibiliū i tātū q̄ ⁊ intellectū poſſibilē qui locus eſt ſpēcierum mixturaz quādā el'oꝝ tradiderunt eſſe: quoruz ratio eſt q̄ omne eē quod eſt in aliquo eſt in eo ſm poteſtatem eius in quo eſt: Cū igitur forme ſunt in cōpoſito ſinolon ſunt i eo ſz poteſtates cōpoſiti eſt autez ptās compoſiti ꝓportio ptātum eoꝝ que cōpoſita ſūt ⁊ mixta: forma igitur oīs que eſt in cōpoſito ſinolon ñ eſt niſi ꝓportio mixture ⁊ cōpoſitōis eoꝝ que miſcentur ⁊ cōponuntur h̄ idez aſtruebāt p rōnem forme. Cum enī omnis forma endelichia ſit potētie materie ſicut docent pypatetici ⁊ potētie materie nō ſunt niſi ꝓportiones potētiaꝝ ⁊ virtutū eoꝝ que mixta ſunt ⁊ cōpoſita nō erit forma actus niſi hmōi potentiaꝝ ſinolō ⁊ ſic forma nō erit niſi talis cōpoſitionis ⁊ ſinolon armonia. Talibus igit formis ⁊ nō alijs circūdatam dixerūt eſſe mām ⁊ hoc ſm poeticas fabulas peplum dixerūt eſſe palladis: ⁊ qz difficile ē ſcire naturas ⁊ quātitates hmōi miſcibiliū dixerūt q̄ pepluz h̄ nullꝰ hominum reuelare pōt cū tamē pallas ſcit quicquid eſt ⁊ erat ⁊ erit ⁊ dcd̄ i mūdo appz ⁊ ñ appz ⁊ ō hūs nos alibi locuti ſumꝰ: in cōtrariū huiuſ obiciē qñ ſi forma ñ eſt aliquid p̄ter ſinolon non eſt ambo iſta que ſunt forma ⁊ materia tūc nulla poteſtas appatet in ſinolon niſi qualitatum cōpoſiti ſed vbi nō eſt poteſtas ibi nō eſt opus. Opus ergo oīno nullū erit niſi qualitatum compōnis nullū igitur erit opus anime qz omne illud opus eſt ſm potētias vite ⁊ nō ſm potentias ſinolon ſiue compōnis. Opera aūt vite ſunt nutrire augere mouere ſm locum ſentire ⁊ intelligere ⁊ hmōi alia. Quod qz omnibus pz eſſe falſum ꝓſtat p̄inducta nō ſolū eſſe falſa ſed heretica nec pretiēdum eſt tales homines viuere qui quicq̄d boni eſt in natura nitūtur deſtruere. Dicamus igitur huius qōnis determinationem q̄ in quibuſdā forma nō eſt aliquid p̄ter ſinolon que ſunt mālia nō attingētia nature pfectū ſicut eſt nix grādo ⁊ qualia dixīmꝰ in metheoris ⁊ in alijs eſt aliq̄d

p̄ter

ꝑter formas sinolon q̄ nature perfectius attingūt sicut maxime sunt animata. Si aūt in animatis aliq̄d est cuius anima separat a materia vt ꝓpetua ⁊ incorruptibilis h̄ iam in parte in scia de imortalitate anime tradidimus ⁊ ad h̄ in hac scia posterius oñdem⁹ ea aūt que inducta sunt in cōtrarium nō est difficile soluere. Materia enī nō solum h3 potentias ⁊ virtutes ex miscibilibus sed etiā ex influentia celestium de sup ⁊ ex virtute mouētium intellectū supercelestiū ⁊ ex virtute animarum in quaꝝ corporibus dirigit ⁊ maturatur sicut i scientia de animalibus determinatū est ⁊ fm hmōi potentias perfectiuos accipit act⁹ qui sunt aliquid ꝑter sinolon: tā ta igitur de .xvij. gōne dicta sunt.

Capm decimū quartū ⁊ est digressio declarans intellectum .xix. questionis.

E quo igitur iam cōstat principia formalia eē
e aliquid in q̄busdam ꝑter sinolon in quibusdam autē nihil restat inducere id q̄. xix. quesitum est vtrū sint determinata principia talia siue sint in rationibus sicut illa que sūt aliquid ꝑter sinolon siue sint in subo sicut illa que nihil sunt nisi forme sinolon sint determinata numero ita q̄ sint duo vel tria vel aliquid fm numerū aliquez ⁊ nō plura: aut determinata fm speciē ita q̄ sint vnius vel duaꝝ specieꝝ vel alicui⁹ determinati alterius numeri l3 sint indeterminata fm numerum suboꝝ suoꝝ: ⁊ quocūq3 mō dicantur eē determinata ita q̄ nec ordine nec cōpōne sint agibilia in pluralitatē maiorē q̄ sit numerus in quo determinata sunt principia cum principia formalia entib⁹ dent esse ⁊ rōnem ⁊ subalitatez cōcludit q̄ entia non erūt plura q̄ sunt principia sicut in añhabitis oñsum est disputationibus: ⁊ iō multi fuerūt qui infinita dixerūt eē principia forma ⁊ subo ⁊ oīa esse in oibus. Cōsideraverunt enī q̄ principia icorruptibilia sūt ⁊ iō ad inuicem in cōpositione ⁊ mixtura nō trāsmutantur ꝑter quod nullum dixerūt esse actū mixti sed ois actus esse principioꝝ cōpositoꝝ ⁊ denominationē fieri a dominante cum tñ omnia sint in oibus. Cum.n. icorruptibilia sint nō alterātur adinuicē sicut dicūt. Alij aūt determinata dicūt esse principia in spē ⁊ nō fm numerū subiecti vt platonici qui ydeas dicunt esse principia ⁊ bas numero intellectuū primoꝝ esse spēs determiatas eo q̄ tot sunt ydee prime quot sunt intellect⁹ actiui qui i potestate habent mām que tñ ydee oēs sūt ex ipsa vnius ⁊ simplicis intellect⁹ primi ydea: ⁊ ad illas oīa formantur subiecta materie: ꝓ rōne ponentes q̄ ante oēz multitudinē est vnitas ⁊ ois multitudo reducit ad vnum ⁊ sic ois multitudo subiectoꝝ ad vnū in forma reducitur ⁊ omnis multitudo formaꝝ reducitur ad vnitatez illā que est formaꝝ species: ⁊ h̄ est intellect⁹ agens formas ⁊ multitudo taliuz intellectuū reducitur ad vnā vnius primi ydeam q̄ est species ⁊ lumen oium intellectuum actiuoꝝ ⁊ isti nō aberrāt oīno sicut in ꝓ̄tibus apparebit. Alij aūt subiecti numero dicūt principia esse determinata oñtes q̄ oīa sunt aut aqua vna aut vnus aer aut vnus ignis aut aqua ⁊ ignis aut quecūq3 duo aut tria aut omnia quatuor elemēta intrāsmutabiliter composita ⁊ compositiōe sua entia faciētia: q̄ non sūt aliud ab ipsis. Et horum oium rōnes iam in antehabitis determinauimus: h̄ igitur de ista questione cum hȳs q̄ in precedentibus determinata sunt sufficiant. Sic igitur patet determinatio .vij. questionum que de principio formali sunt.

Capitulum decimū quintum ⁊ est digressio declarans intellectū quesiti .xx.

Vgesima aūt questio ē vtrū eadē sint corruptibiliū ⁊ icorruptibiliū principia an diuersa nec modo querit que sūt principia sed quoꝝ nec de vno querimus quocūq̄ principio sed de quolibz secundam quālibet cām determinataz. De hac igitur questione si qua multa fm theologizātes dicta sunt aliter aūt adh̄ de hac disputare opz. Si enī eorundē effectuū sint principia eadē videt q̄ cōtrarioꝝ effectuum sint principia cōtraria corruptibilia āt ⁊ incorruptibilia sūt contraria videt igitur q̄ corruptibiliū ⁊ incorruptibilium principia sint cōtraria ⁊ h̄ fuit ratio manichei ō duobus principȳs. Adhuc aūt principiū primū causa est per se aut nō si non est cā per se nō est primū sed añ ipsum est principiū aliud. Si aūt per se causa tunc non causat aliquid nisi in sui cōformitatē. Si igitur principium est incorruptibile erit omne causatū suuz icorruptibile. Videmus aūt multa corruptibilia ergo illa sunt ab illo quodā principio dicet aūt fortasse aliquis q̄ primū principiū causat per volūtatez ⁊ intellectū ⁊ ideo causat prout vult. Contra h̄ est q̄ in sequentibus huius scie ꝓbabitur q̄ in primo volūtas est idē q̄ essentia ⁊ nō disponit diuersis volitis igitur causatio sue volūtatis est vnomō sicut causatio nature ⁊ sic sequitur idem qō prius cōclusum est. Adhuc detur q̄ causet per intellectū videmus aūt q̄ celestia per intellectū mota vno mō mouētur semp ⁊ nulli subiacent diuersitati. Cum igit intellect⁹ primi magis sit stabilis q̄ intellect⁹ motoꝝ magis vno mō erit cātio intellectus primi q̄ speraꝝ celestiuz. Quicqd igitur ꝓcedit per tpm ꝓcedit per vnū modū ⁊ in dispositōe vna

Cum igitur res sint cōtrariaꝝ dispositionū nō videntur ꝓcedere ab vno ⁊ eodē principio h̄ ⁊ hmōi movebant pytagoram ad ponēduz duas substitias principiorum vnā boni ⁊ alterā mali ⁊ tota causa huius dispositionis est q3 querebāt cāz mali ignorātes an est malū ⁊ quid ē maluz. Nos aūt quantū h̄ negociuz exigit determinare volētes inducta dicim⁹ q̄ malus in natura non est aliquid existentiū ⁊ iō nō habet causam aliquam essentialem sed priuatio est armonie ⁊ cōmēsurationis principioꝝ cōstituentiū ⁊ priuatio modi ipsorum ⁊ ideo non h3 causaz esse causantē sed defect⁹ causalitatis est sibi cā cum malū naturaliū quod est corruptio: nihil aliud sit q̄ cōtra naturā illā esse que est ꝓpor tio principiorum cōstituētiuz in eē ⁊ solutio modi compositionis ⁊ armonie eoꝝ. Dico igitur q̄ in hȳs in quibus inequalis est distātia ⁊ cōuenientia ad principium primū nō est equalis ptcipatio esse diuini q̄m ꝓximquissima: sicut intelligētie sine motu participant ꝓp quod intelligētia indiuisibilis ⁊ simplex facta est in luce principȳ primi Magis aūt distātia participāt h̄ per motuz locabilē in quo est suba incorruptibilis mota sicut corpora supercelestia atque aūt sunt in vltima resultatione ptcipant h̄ per successionē generationis habentia cām sue successionis motum decliui circuli in q̄ elōgatio generātis primi soluit armoniā ⁊ inducit corruptiōnem generatoꝝ: ⁊ h̄ est corruptio ⁊ nature malū ⁊ per h̄ patet q̄ eadē sunt mouētia principia corruptibilium ⁊ incorruptibiliuz sed mouētia non mota sunt principia corruptibiliuz per instrumēta que sunt mouētia mota per accessum ⁊ recessum ⁊ alios motus siue diuersitates ita q̄ semp mali nulla est causa efficiēs sed deficiens. Quoniā si mouēs ꝑsentia facit esse absentia facit non esse sicut ꝑ3 per inducta. Quod igit dicitur q̄ cōtrarioꝝ cōtrarie sunt cāe ꝑ se falsuz est si sub cōtrarȳs cōprehēduntur priuatiue opposita: sed vnum

ꝛ idem diuersimode se habēs causat taliter oppositā nec negandū est quin principiū primū sit causa per se ꝛ essentialiter ꝛ fm volūtatem vno mō stantē semper ꝛ ideo ad omnia equaliter se hz sed non oia equaliter se habēt ad ipm sed quedaz ꝓpinquꝰ ꝛ quedā longin// quius fm perceptionē suaꝝ bonitatum sicut alibi sepe diximꝰ ꝛ ex hijs cū illis q̄ in antehabitis determinata sunt pz satis q̄ tenēduz est de ꝓinducta questione.

Nos enī h de malo anime ꝛ hois in moribus nō lo// quimur q̄ nō est de ꝓposita questiōe fz ꝓpositū opus quod hic prosequimur.

Capitulum.xvj.ꝛ est disgressio de.intellectum.xxj. questionis.

D Einde est querendū de intellectu qōnis .xxj. vtrū.s. oium taz corruptibiliū q̄ incorruptibi// lium principia sūt icorruptibilia aut corrupti// biliū principia sūt corruptibilia ꝛ icorruptibiliū icorru// ptibilia ꝛ q̄ de mouētibꝰ iaz cōstat p determinationeꝫ questionis p̄cedētis queramꝰ de alijs principijs māli// bus ꝛ formalibus ꝛ finalibus: videt enī principia mā// lia esse incorruptibilia p aristo. determinationē in supe// riori posita disputatione q̄ nec motus esset neq; muta// tio nisi subm quod est mā incorruptibile ꝛ ingenerabile ponatur sicut cōstat ex scia primi phicoꝝ per candē.n. demōstrationē cōstat q̄ forma neq; generabilis ē neq; corruptibilis neq; mobilis. Quicquid.n. fm essenti// am nō sit p motū vel generationē ē supponit ante oēz motū ꝛ ante oēm generationē fm essentiā nō sit p mo// tum vel generationē forme aūt essentia esse supponitur in mā ante motū oēm ꝛ ante generationē oēm. Non sit igitur per motū vl generationē huic ōmōstrationi ñ obstat q̄ forma nō est in mā nisi ipotētia. Impotētia enī esse dicit ē cōpositi nō esse forme fz essentiā: forma.n. per essentiā cadē est siue sit in potētia siue sit in actu. Quod aūt fm essentiā p̄supponaf esse in mā ex h pa// tet q̄ oēs phi in h deuenerūt q̄ nihil sit phice ex nichilo sed ex aliquo. Si aūt essentialiter forme nō p̄existe// ret in materia oporteret q̄ ab alio extrinseco daretur materie aut q̄ fieret ex nichilo quorum vtrunq; se// pius a nobis improbatū est. Amplius motus ꝛ mu// tatio nō sunt nisi ad ē ꝛ h ē cōpositi ꝛ nō essentie for// me simplicis ergo forma neq; per motū neq; per mu// tationē fit que est generatio. Cū igitur generatio ꝛ corruptio nō sint circa idē necessario sequit q̄ neq; cor// rumpitur per corruptionē. In cōtrariuz aūt huius ē q̄ mouētibus nobis mouentur ea que in nobis sunt ꝛ generatis nobis generantur ea que in nobis sunt ꝛ cor// ruptis nobis corrūpuntur ea que in nobis sunt: forme autē que sunt principia substātiaꝝ sunt in nobis videt igitur q̄ mouētur ꝛ generātur ꝛ corrūpunt nobis cor// ruptis ꝛ generatis ꝛ motis. Adhuc aūt aliter viden// tur forme incorruptibiles ē per h q̄ principia scientie perpetua sunt ꝛ incorruptibilia sicut platoni videtur: h aūt ꝛ hmōi in phabitis sufficiēter ptractata sūt q̄ prin// cipia ꝓxima rei principiate ꝛ essentialia corruptibilia sunt per accōs quādo res corrūpuntur p se: ꝛ sic sūt eti// am generabilia ꝛ mobilia per se aūt sunt igenerabilia incorruptibilia ꝛ imobilia sicut optime est ꝓbatuz. Forme aūt prime que sunt mouēdi rōnes in mouēte ꝛ fines vltimi qui sunt in primo motore sicut in duce ex// ercitus sūt absolute imutabiles ꝛ imobiles. Mate// ria autem fm id q̄ sbm est ꝛ fundamentū incorruptibi// lis est ꝛ ingenita per esse tamen quod habet a dispo// nentibus corrumpitur ꝛ generatur ꝛ corruptio vnius est generatio alterius.

Capitulum.xvij.ꝛ est disgressio declarans intelle// ctum.xxij. questionis.

D Ifficilimū aūt ad cōsiderandum omnibus an// tiquis visum est id quod.xxij. queritur que// stione vtrum.s. vnū ꝛ ens que sunt primi enti// um intellectus eadē sint substātia ꝛ ñ diuersum aliquod hz aut non. Sed aliqua cōtenta sub ipsis sunt rez. substantie sicut amor aut odiz aut ignis aut aqua aut aliquid aliud hmōi ꝛ hanc quidē questionē superius multum exquisite disputauimus per aristo. rationes ꝛ ideo illa nō repetemus. Sed altius ordinātes di// sputationeꝫ rationes platonis ꝛ pytagore inducemꝰ.

Videamus igitur de rez principijs primis. Om// nium enī quoꝝ resolutio stat in vno est vna nā primi// pium in quā decurrit oiuz relatio ꝛ nō resoluitur in ali// ud. Sz entiū oiuz resolutio stat in ente ꝛ vno ꝛ h ñ resoluuntur in aliquid quod sit prius ipis: igitur ens ꝛ vnum substātie sunt ꝛ principia oium entiuz. Am// plius oium coꝝ quoꝝ est substātialis egressus siue ꝓ// fluxus ab vno faciēte per essentiā oia necesse ē eē nām vnā sicut patet per inductionē oium ab vno essentiali// ter fluentium q̄ per essentialē operationē ꝓducit ea: nō aūt dubium est oium entium ꝓfluxum esse ab vno pri// mo principio faciente essentialiter ꝛ nō accidentaliter operationē videbitur igitur esse oium natura vna ꝛ h non potest esse nisi ens ꝛ vnum sunt igitur principia ꝛ substantie oium vnum ꝛ ens Sisse huius videt tam in sensibilibus q̄ ī intellectualibꝰ qm̄ q̄ visibilia fluunt a luce oium visibiliū principiuz essentiale est lumen ꝛ q̄ oium intelligibiliū fluxus est abintellectu agente lu// men intellectus agentis principiū essentiale oium est eoꝝ que intelliguntur. Hinc est q̄ plato deum deo// rum patrem ꝛ opificeꝫ inducit dicentē hoꝝ sementem ego faciā vobisq; tradam vestrū erit par exequi ꝛ hec est causa q̄ vna natura que primum ens est ꝛ primum vnum. Antiqui pytagorici ꝛ plato dicebant oium pri// cipia: lumē enī intellectuale factiuum quod fluit a pri// ma causa sementis est oium ꝛ h est causa entitatis om// nium ꝛ vnitatis oium aliorꝝ que sunt posteriora ipso ꝛ h aliquādo volebant dicere quādo dixerunt omnia fieri ex ipsa vnius ꝛ entis ydea. Est autez deceptio fm aliquid in hac opinione q̄ cum resoluūtur omnia in ens ꝛ vnum non stat in ens resolutio in vna natura que vniuoce sit vna natura oiuz id aūt quod substantiale ē principiū entiuz vniuoce est in illis quoꝝ est principiū q̄ aliter nō esset diffinitiuū ꝛ ideo peccauerūt hij phi in eo q̄ nō distinxerunt vnū ꝛ ens. Similiter autem cum fluxus oium est ab vno faciente illud faciens non ifluens etiā essentiā suā in facta: licet nō operetur acci// dentaliter eo q̄ nihil penitus potest accidere illi sed operatur per suam scientiam que est lumen intellectus sui qui actiuus est ꝛ hoc lumen procedit in diuersita// tem generum ꝛ specieruz fm ordinem quem cōstituit sapientia sua que causa ordinis est vniuersi: ꝛ cuz illud lumen non participetur fm potestatez ꝛ naturam eius a quo fluit sed fm potestatem percipientiuz ipsum: ꝛ h potestas sit valde diffozmis genere ꝛ specie non est in eis vt vna natura vno modo accepta sed potius vt vnum multiformiter participatum: ꝛ h non est substan// tiale principium sicut paulo ante diximus: ꝛ est simile huius in lumine solis q̄ formatiuum est omnium gene// ratoꝝ ꝛ tñ quia non ꝑticipat vnica solis potestate fz multis ptātibus ꝑticipatiū nō facit vt oia sint vniꝰ nāe

per quam

per quam diffiniantur formaliter sed sunt diuersaꝝ naturaꝝ ⁊ formaꝝ ⁊ diffinitionū ⁊ tñ in lumine solis est vt fiat quicquid fit in eis: ⁊ sic in lumine intellectus primi est vt fiat quicquid fit ⁊ tñ nō est formalis ista diuz ⁊ forte ideo b vocauit plo semētē potiꝰ q̄ genus vel forma q̄ informatiua semētis est vt fiat radix ⁊ stipes ⁊ foliū ⁊ ramus ⁊ flos ⁊ fructus ⁊ tñ nō est vniuocū principiū saluatū in oibus inductis. Ex hijs igit̄ ꝓbat q̄ non est recta demonstratio supius inducta ⁊ ꝓbata p ea q̄ vniuoce ꝓcedunt ab vno essentiali aliquo principio: ꝑz igit̄ ꝑinducte q̄nis determinatio fm perypateticoꝝ subtilitatem.

Capitulum. xvij. ⁊ est dis. de. intellectum. xxij. questionis

c Onsequens q̄ que. xxij. ponit in ordine q̄nū ē. Utrū principia sint vlia aut vt singularia reꝝ q̄ ly ia in alijs determiata sit tñ vt sufficietioꝝ sit doctria dignū ē de ea aliq̄d disputare. Diuz at stoycoꝝ snia fuit vlia reꝝ eē principia ⁊ huius potissimū cās tres assignabant qm̄ si essent singularia cū singularia sint infinita ⁊ infinita nō sint scita neq; pcā essent reꝝ principia ⁊ ignorata ⁊ imperfectissima non ergo essent cā scie reꝝ ⁊ pfectiones earū: scōa aut cā ē q̄ si essent singularia nō essent nisi tm̄ vnius solius rei principia q̄ singulare non ꝓuenit nisi vni soli. Principia aut̄ querūtur q̄ sunt oium principia. Tertia at cā est q̄ si essent singularia non cēnt diffinitiua. Disfinientia. n. priora sunt diffinitis ꝑz nām singulare autē nullū oino est prius sed oibus est posterius fm nāz ⁊ ideo singulare nō prehz aliq̄d ꝑz prehabet ab vli cā ⁊ cū diffinientia ꝓhabeāt diffinitū diffinitia nō ꝓnt eē principia. Econtra aut illi q̄ dicūtur epicuri cōcedebant diuz principia esse singularia cās sui dicti potissime at tuoꝝ assignates. Quaꝝ prima est q̄ principiū rei ꝑz nām esse hz in re ipsa nihil at est in singulari nisi singulare. Secūda aut est q̄ principiū reꝝ singulariū est ꝓpriū ⁊ ꝓximū q̄ aliter singulare nō ꝓstitueret ꝓpriū aut ⁊ ꝓximū singulari est singulare. Tertia vero est q̄ singulare nō ꝓstituit nisi p generationē. generatio at cū sit actus q̄dā principiꝫ ⁊ actus particulariū ⁊ singulariū sint oꝝ principia singularia esse. Quarta cui potissime initunt est q̄ vlia i intellectu sunt ea at q̄ i intellectu sunt simplici cāe reꝝ fm esse q̄ hñt in nā eē nō possunt. Snia autez ꝑypateticoꝝ media via iter b incedens dicit q̄ principia reꝝ fm esse accepta singularia sunt fm rōnē aut abstracta a rebus ⁊ sepata vlia sūt ⁊ si b mō nā simplex principioꝝ ꝓsiderat sunt ante res ⁊ principia cognitiōis earꝝ ly abstractio eoꝝ sit post eē ⁊ accidit rei tyle abstrahat ab ea: ⁊ q̄ de hmōi multa dicta sunt videtur nobis sufficere q̄ diximus ad preinducte q̄stionis determinationem.

Capitulum. xix. ⁊ est dis. de. intellectum questionis. xxiij.

Uerebatur aut̄. xxiij. vtrū potestate vel actu q sunt principia q̄ q̄dē q̄ fm superius inducta nō est disputata nisi fm contrarietates assertionū epicureoꝝ ꝓboꝝ ad ꝑypateticos: nūc aut de ipa fm stoicoꝝ subtilitatē disserendū est q̄ igit̄ sic in ꝓhabitis diximus ista sapia maxime intendit de fine vltio ⁊ prima forma. Queramus an b principia ptāte sint principia aut actu videbit fortassis finis vltimus eē potestate pp q̄. n. mouet principiū mouēs ⁊ mouet oē q̄ mouet ptāte est ⁊ nō actu qm̄ si actu esset nō moueret motoꝝ nec moueret mā. Quā diu igit durat motus videt potestate esse finis vltimus mouentis ⁊ eius q̄ mouetur. Amꝑ. dux exercitus tā diu mouet exercitum q̄ diu in potentia est victoria finis aut̄ vltimꝰ vniuersalis entis est sicut finis ducis exercitus ex hijs igitur ⁊ hmōi videt esse in potentia. Huic aut̄ ꝓriuz videt q̄ id extra q̄ aliquid est ⁊ maxime finis est indigens ⁊ imperfectū. Primus aut̄ motor nullo est indigens oino ⁊ omni pfectione perfectior videt ergo q̄ ois finis motus ⁊ opeꝝ eius sit intra ipsum. Similiter aut̄ videtur de forma prima si. n. illa in potētia sit ⁊ non sit in actu cū nihil reducat de potētia ad actū nisi p id q̄ est in actu erit ante primā formā: forma alia q̄ educit primam mām de potentia ad actū ⁊ sic aliq̄d erit in vno ⁊ eodē genere prius prio q̄ est ipossibile. Si aut̄ pp b dctur prima forma i actu eē ⁊ nō potentia tūc sequit q̄ aliquis sit vnus actus primus q̄ est actus oium ⁊ in b oia erunt vnū q̄ sepius in antehabitis ꝓbatū est fm perypateticos autem quos defendimus dicem⁹ ad b q̄ finis vltimus est in actu ⁊ non in potentia nisi fm aliquid. Finis enim vltimus est bonitas ⁊ perfectio cause prime que omnimode actu ē ⁊ nō potestate: sed consecutio eius in parte cuilibet enti ꝓportionata est in potentia ⁊ ideo prima causa est immobilis in se cuz nihil sui sit extra ipsam sed mouet oia alia que sui consecutionē hñt extra se fm aliquam bonitatum suarum participationē. Similiter aut̄ ⁊ prima forma q̄ lum̄ est intellectꝰ eius in actu est in qua ē q̄ fiat omne q̄ fit.

Sed resultatio eius que est forma entis facti est in potentia sicut forma artis in actu est. Sed resultatio eius in lignis ⁊ lapidibus est in potētia ⁊ sic est de forma solis ad formas generatoꝝ ⁊ forma luminis ad colores: per hec igitur patet determinatio questionis huius.

Capitulum. xx. ⁊ est dis. de. intellectum questionis. xxv.

Am de. xxv. questione ptractandum est vtꝝ i .s. principia aliter sint principia q̄ fm motum aut per motū sint principia reruz. Dicebat enim plato formalia principia rerum ⁊ ydealia sine oi motu principia reꝝ existere ⁊ remanere ea etiaz remotis eis quoꝝ sunt principia: ⁊ huius assignabat cās tres ⁊ modos duos: cāruz autem vna est q̄ separata sunt a mā hmōi principia aliter enim non possent esse principia cum omne q̄ in mā est principiatuz sit: ⁊ cū forme principia sint oportet formas esse separatas. Secunda aut̄ cā est q̄ forme fm essentiam sunt ante materiaz ⁊ non dependent ab ipsa sed econuerso mā dependet ad formā. Quod autem ante aliud est fm naturam non dependens ad ipsum nō subiacet motibus ⁊ passiōibꝰ eius forma igitur non subiacet motibus ⁊ passionibus materie. Tertia causa est q̄ forma sit preter omnem motum ⁊ causa immobilitatis q̄ oē q̄ mouetur quiescit quando adipiscitur formam ad quam est motus.

Cum igitur separatum ante mobile existens q̄ ē causa quietis ⁊ immobilitatis sit preter omne motuz ⁊ forma sit hmōi principium videtur forma aliter q̄ ꝑz motum esse existentium principium: huius autez quidaz platonicoꝝ ponebant duos modos quoꝝ vnus ē in sigillo q̄ absq; omni motu quo cera mouet nihil accipiens ⁊ nihil abiciens formaꝫ cerā ⁊ est principiuz formationis eius. Alius est forma artis fm quaz sit calceus in qua arte ad vnā formā separatā ⁊ immobilez multi fiunt calcei ⁊ sic dicunt esse de opifice primo ⁊ reꝝ paradigmatibus. In cōtrariū huius ē q̄ in. vij.

phicoꝝ demonstratū est q̄ vꝫ nunc agens ⁊ ante ħ non agens nō agit nūc nisi p motū aliquē factū in ipso. Si igit̄ principia sint aliqn̄ principiatū aliqn̄ principia non fuerūt sunt facta principia p motū. Propter qō pypatetici dixerūt q̄ principia rer̄ p motū sunt principia nec q̄ sunt forme rer̄ separate nisi p modū illū q̄ principia sunt scie rer̄. Qui modus a nobis determinatus est.

Capi. xxj. ⁊ est dis. de. multꝫ questionis. xxvj.

Trum aūt numeri ⁊ longitudines: ⁊ figure
v ⁊ puncta substātie quedā sint entium: aut nō
xxvj. est quesitū ⁊ a nobis in anteriori dispu-
tatione fm sniam aristo. multū discussum ⁊ iō pauca ȯ ħ quesito remanēt addenda. Non. n. plato dixit ħ oiuꝫ esse p̄incipiū sed mūdi sensibilis tātū ⁊ iō quedā ħ dixit esse principia ⁊ non simplr. Videbat. n. hac p̄teriductas vti rōne q̄ id qō est sube aliq̄d nō hꝫ accn̄s cāꝫ sui ⁊ principiū partes aūt sube sunt sube aliquid. Nō habent igit̄ partes sube principiū ⁊ cām sui accn̄s partes autē sube nō sunt aliquid sube nisi p dimensiōes dividi possint. Dimensiones aūt q̄ diuersitatē sube cōferunt in ea q̄ aliquid sube sunt: sunt sube ⁊ nō accn̄tia.

Cū. n. diuisibilitas nō fiat sb: nisi in sbas ipsa diuisibilitas non videt accn̄s cām hēre. Adhuc prima ⁊ diuisibilitas in habentib⁹ situm in potentia est puncti. Si aūt sba sola sit ipsa sic indiuisibilis est videt ꝯ puncti hēre rōnem ħ ⁊ hmōi multos mouerūt ad dicendū q̄ dimensionel sube sunt rer̄ diuersaꝝ. Sed ad oia ħ sciēdū q̄ hꝫ suba indiuisa sit actu si sola intelligat tn̄ potētia diuisibilis est: sed nō ē potētia diuisibilis nisi q̄ potentia hꝫ partes ⁊ ea quidē q̄ sunt ptes hꝫ in seipsa sed fm actū partū nō hꝫ ea nisi qn̄ p̄titur ⁊ diuidit nō aūt diuidit nisi cū dimēsionibus accepta ⁊ iō accn̄s p/cialitatis fm actū hꝫ a quātitate sed id qō est ps q̄ potentia est ad hmōi accn̄s hꝫ in se ipsa: ⁊ quādo dicit in diuisibilis si sola eē intelligat est illa alia indiuisibilitas a pūcti indiuisibilitate qn̄ negatō ē diuisibilitatis a substātia fm oē genus ita q̄ nihil est diuisibilū. Nō āt ita est de pūcto q̄ hꝫ sit indiuisibile fm potentiā ⁊ actū est tn̄ ħ aliquid in genere diuisibiliū q̄ p̄incipiū diuisibilium ⁊ suba: ⁊ p ħ patet inducte qōnis declaratio fm pypatetico⁹ studiū ⁊ subtilitatē: sicut. n. in phicis nos dixisse meminimus a suba q̄ actu quanta nō est hꝫ potētia educitur sicut a cā ⁊ subiecto quantitas: qn̄ sit actu quāta ⁊ silr ab eadē q̄ actu diuisibilis nō est egreditur diuisio: ⁊ ħ quidē diuisio primo est quanti. Scōo autē p quantū est sube nec pp ħ aliquid sibi substātialiū hēt ab accn̄te. Sed aliquid hꝫ substātia quanta a quantitate que non hꝫ substantia per se solam.

Capi. xxvij. ⁊ est dis. de. vltime qōnis determinationē.

Ltima oiuꝫ superius enumeratarꝝ questionū
v est qua querit q̄ si quedā horꝝ sube sint vtruꝫ sint noie ⁊ rōne separata a sensibus aut sunt in eis hꝫ ꝓuenientiā nois ⁊ rōnis. Sicut. n. olim disputauimus ea que p̄incipia sunt rer̄ oant eis noia ⁊ rōnes ⁊ iō si dimensiones ⁊ numeri mathematici sint p̄incipia sensibiliū oꝫ q̄ cū sensibus noie ⁊ rōne ꝓueniāt ⁊ sic q̄dā linee ⁊ superficies erūt rōnale aīal quedā āt rudibile quedā bynnibile ⁊ sic de alīs q̄ valde sunt absurda: ⁊ ideo coactus fuit plo ħ principia fm mām dicere ⁊ alia separata ponere formalia q̄ noie ⁊ rōne cū sensibilibus ꝓueniant sicut est antoantropos ⁊ antoanos ⁊ antopegasos: ⁊ hmōi de quibus sepius multa dcā sunt Ratione aūt vsus est plo ad p̄obādū huius principia esse eo q̄ ħ nullū relinquūt sensibiliū ⁊ oiuꝫ coꝝ quorum est vna in cōmuni nā est etiaꝫ quantitas vna ⁊ vna in communi figura. Amp̄. autem oiuꝫ quoꝝ est vna figura duo sunt termini quantitatis in magno ⁊ paruo inter que fm mām est ista nā sicut enīꝫ diximus in libro de aīa q̄ oium natura constantiū terminus est ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti videt igit̄ q̄ ħ sunt p̄incipiū corporū sensibiliū fm mām. Amp̄. non subicit mā gnātioni nisi diuisibilis ⁊ quāta. Non est aūt diuisibilis ⁊ quanta nisi p magnitudinē ⁊ paruitatem qꝫ nō diuidit nisi ꝓpositum ex puis ⁊ est ħ magnū nec p diuisionem accipit nisi min⁹ toto ⁊ ħ erit paruū: paruū igit ⁊ magnū sunt p̄incipia substantie fm materiā. Qō si concedatur optime disputatū est in ꝓrariū p sniam aristo. in precedentibus inductam que oino est necessaria ⁊ fm eūdem aristo. dicendū est q̄ dimensiones ⁊ figure nec sunt p̄incipia substātie fm formā negꝫ fm mām ⁊ q̄ non sint p̄incipia substātie scōm formā: patet ex superius inductis: q̄ aūt scōm mām non sunt pricipia ex ħ patet q̄ mā p̄incipiū est ⁊ non hꝫ p̄incipiū. Est aūt p̄incipiū vt subiectū ⁊ non vt quanta magnaveꝰ parua ⁊ q̄ aliqua quantitas ⁊ aliqua quantitatis figura ꝓpter esse generatum est propter potestates forme quas non explet nisi in quanta ⁊ tali figura partium materie ⁊ organoꝝ cōpositi: ⁊ iō oium taliū est rō quātitatis ⁊ figure ⁊ cū ħ sint p̄ntia composituꝫ pꝫ q̄ non sint p̄incipia substantie fm mām nec materia subicit forme vel generationi fm qō est quanta hꝫ sine quantitate motui ⁊ mutationi nō subiciatur: qꝫ cum per ic sit generationis ⁊ corruptionis subum generatio aūt ⁊ corruptio non sint nisi fines motuū nec mobile nisi quantuꝫ

Inde est q̄ oꝫ generabiliū materiam esse quantā: patet igitur quod accidit materie quantā esse ⁊ ħ ignorauit plo ⁊ adhuc multi ignorare videnť. Silr aūt mā nō subiciť forme sensibiliū fꝫ q̄ est quāta hꝫ cū forme sensibiliū sint multaꝝ ptātū ⁊ ħ diuersitas ptātū exigat mām diuersitatem in quātitate partiū materie ⁊ figura: oportet materiā subiectā sensibus formis quantam ⁊ dissibutā esse ⁊ indiuersas figuras in partibus illis: nō ergo hec sunt p̄incipia materie sed potius in cōpositō p̄incipiantur ab ipsa. Sic igit̄ determinate sunt questiones in hac scientia de p̄incipijs inducte.

Incipit liber quartus methaphice qui est de principijs hui⁹ scie q̄ sūt passio subiectū ⁊ dignitas. cui⁹ primus tractatus est de quo sit vt de subiecto ⁊ de quibus passionibus.

Capitulū primum q̄ ħ scia ē vlis ⁊ nulli sciaꝝ particularium est eadem.

Am compleuimus in precedē/
tibus libris de quibus causis in
quirere hꝫ hec scia quoniam in
quiruntur ħ prime cause que ex
i treme sunt in resolutione causa
rum ⁊ principioꝝ: prelibatuꝫ
est etiam in eo qui ante hunc li/
brum est que sunt quesita istius
sapientie atqꝫ cause iam ouduꝫ
inuestigate queruntur. Re/
stat igitur nunc vt ostendamus in hoc libro sapientiaꝫ hanc esse talium quesitorum ⁊ per huiusmodi exire/
mas causas quales assignauimus licet iam dixerimus in premissis non omnis entis omnes causas esse: quia si omnes cause eque p̄incipaliter essent omnis entis oporteret quod omne ens esset eiusdem nature cum
ente trāsmu

ente transmutabili in quo cõueniũt oẽs cause sicut dixi mus in scõo phicoꝝ nõ igit entis inquantũ est ens sũt oẽs cãe: dixim⁹ aũt in prehabitis q̃ sapiẽs qui dicitur phus est doctissimus causaꝝ principaliꝝ aũt cognoscit finẽ vltimũ ⁊ formã primã entis scõm q̃ est ens ⁊ h q̃ dem sine demonstratione dictũ est in prehabitis: nunc aũt demonstrare intendimus q̃ est quedã scia que per extrema ⁊ prima principia forme prime ⁊ finis vltimi considerat ens inquantũ est ens ⁊ q̃ insunt enti h.n.ha bito stabilita est sufficiẽter scia ista cum iã determinata sint principia ⁊ quesita ⁊ subm ⁊ passiones ipsius: h igi tur facere principaliꝝ intendimus in h libro ꝛto: ex p̃ncipiis aũt qꝫ scia de primo ente fm q̃ est ens est etiã de pri mis principijs demõstratõis oĩuꝫ sciaꝝ sic in scõa qõe libri p̃cedẽtis determinauimus. Quidã ꝺicũt prici pijs illis asserrentes nihil penitus scire aliquẽ nec scire posse iõ ex p̃mitti manifestabimus mendaciũ hmõi so. phistaꝝ: ⁊ in hijs duob⁹ tractatibus ꝓpletur liber iste quartus. In primis igitur premittemus propositio nem tria q̃ in primo tractatu intẽdimus ꝓtinentẽ oĩtes q̃ certissime scia quedã vna est ⁊ eadẽ q̃ speculari bẽt ens inquantũ est ens ⁊ sũm ⁊ eadem speculari hꝫ eas passiões ⁊ p̃dicata q̃ huic enti insunt fꝫ se siue eẽntialiꝝ fm q̃ est ens: h aũt scia nulli sciaꝝ q̃ in parte entis spe culari dicũtur: est eadẽ: h aũt vltimũ primo ostẽdemus q̃. s. scia vl⁹ q̃ est de ente fm q̃ ens ⁊ de predicatis en tis nulli particulariũ sciaꝝ est eadẽ. Nulla.n. sciaꝝ speculatiuaꝝ intendit vl⁹ de ente inquantũ est ens cuꝫ due sint speculatiue preter hãc phica. s. ⁊ mathematica vtraq; istaꝝ est abscidens p formã ens ad genus õter minatũ trahẽte partẽ aliquã determinatã entis: ⁊ spe culatur accñs siue passionẽ ⁊ predicatũ q̃ accidit p se circa partẽ illã entis determinati p̃ principia nõ extre ma sed ꝓpria ⁊ ꝓxima: sicut faciũt ille de numero scia rum speculatiuaꝝ q̃ sunt mathematice ⁊ sic facit phi ca: phica.n. ens ꝓtrahit ad corpus mobile ⁊ illius accñ tia p̃ principia ꝓpria entis mobilis speculat ita mathe sis tota ꝓtractũ ens ad quantũ a motu ⁊ mã sensibili se paratũ considerat ⁊ p̃dicata q̃ insunt illi per se cõside rat per p̃ncipia nõ extrema sed ꝓpria. Cũ igit non sint plures speculatiue q̃ iste q̃ inducte sunt scia q̃ cõsi. derat ens inquantũ ens nec in substãtia nec in passioni bus neq; in p̃ncipijs est alicui sciaꝝ particulariuꝫ ea dem. Nulla.n. scia considerãs ens nõ in parte ⁊ prin cipia ⁊ passiones entis non in parte est eadẽ alicui ens in parte ⁊ passiones in parte entis ⁊ p̃ principia ꝓpria consideranti. Scia aũt ista q̃ sapia vocat conside rat ens nõ in partẽ determinatum ⁊ accñtia entis non determinati ⁊ p̃ principia entis nõ determinati igit illa scia nulli particulariũ est eadẽ sed diuersa ab ãbabus illis. Nõ dicimus aũt h sciam particularẽ iõ q̃ particu lariter predicato subiciatur aut iõ quod predicatũ par ticulariter ⁊ nonvl⁹ insit subiecto h.n. mõ oĩs scia vl⁹ ⁊ vl⁹um est sed dicimus sciam particularẽ q̃ cõsiderat nãm determinatã per formã vnã generis aut spẽi aut passiones que fm illã nãm illius forme illi enti deter minato cõueniũt fm ipsam nãm p̃ quã determinat sic est corpus phicũ ⁊ quantitas mathematica. Per op positũ aũt huius dicimus sciam vl⁹em q̃ est entis inde terminati q̃ fm se ⁊ fm sui communitatem. Sic igitur patet q̃ scia vl⁹ nõ est aliq̃ particulariũ speculatiuaꝝ.

Quod aũt hec scientia vniuersalis non sit sibi sub alternans particulares speculatiuas ⁊ q̃ ita hita adh̃ necesse sunt alie iam ꝺudum in scientia primi libri de claraꝝimus.

Capi. ij. in quo probat q̃ h scia est de ente fm q̃ ens ⁊ soluũtur obiecta que sunt contra h.

o Stendamus autem primã partẽ superius in ducte ꝓpositionis q̃. s. sit scia q̃ speculat ens inquantũ est ens ⁊ q̃ hec scia. sit ista sapia cu ius esse stabilire intendimus. Si.n. est scia que p̃ extre mas cãs ⁊ per extrema p̃ncipia speculat primũ ens oꝫ q̃ quedã scia sit q̃ speculet ens inquãtũ est ens. Iã aũt in qõne habitũ est primi libri p̃inducti q̃ extremaꝝ cã rum ⁊ p̃ncipioꝝ consideratio ptinet ad hãc sciaꝫ ⁊ i qõne tertia habitũ est q̃ eiusdẽ est speculatio primi en tis igit scie istius est entis speculatio qm̃ entꝫ p̃ncipia prima, ⁊ extremas in quibus stat resolutio querim⁹ cau sas sicut primam formam ⁊ vltimũ finẽ palam q̃ p̃n cipia illa ⁊ illas cãs necesse est esse alicuius nãe subie cte in hac scia nõ fm accñs sed fm ipsam: cãe aũt ille ⁊ p̃ncipia nõ sunt nãe alicuius significantis ens in parte sed nãe entis fꝫ qõ est ens. Oportet igit q̃ ista scia sit entis inquantũ est ens. In nulla.n. scia querũtur p̃nci pia nãe subiecte fꝫ accñs siue fꝫ aliud cõuenièt a. Si igit phi alij preter nos etiã sicut ⁊ nos entiũ elã ⁊ p̃n cipia querentes ea quesierũt p̃ncipia que nãe rei sub iecte ꝓuenerunt fm ipsam ⁊ non per aliud sic querẽtes nãe transmutabilis elã attulerũt ea q̃ ꝓueniũt trãsmu tabili in eo q̃ transmutabile ⁊ nõ in eo q̃ elm vel ignis necesse ẽ etiã entis elã ⁊ p̃ncipia eẽ p̃ncipia entis nõ fm accñs nec fm aliud sed fm ipꝫ eẽntialiꝝ inquantũ ẽ ens nobis igit ista sapiam tradere volẽtibus necesse ẽ accipe cãs primas entis inquantũ est ens ⁊ nõ inquan tuꝫ h ens vel illud. Dubitabit forte aliq̃s si de ente possit eẽ scia cũ nihil diuersum predicabile sit de ente. Dis aũt scia est passionis q̃ sic est i subiecto q̃ i nũero est cũ subiecto. Dria aũt cã est numeri: vbi igit nulla dra est ⁊ nulla diuersitas nullus ẽ numerus ⁊ sic nulla demõstratio ⁊ nulla scia. Amp. ens ẽ cãtũ primũ ⁊ ñ est cãtũ aliq̃d anteip̃ igit nulli subicibile eẽ videt sed p̃dicabile de oĩbus ⁊ sic scia nõ videt esse de ente vt õ subiecto neq; vt de p̃dicato cũ nõ hẽant dras ad aliq̃ entiũ ⁊ sunt ista abiecta sophaꝝ. ens.n. sbum est hñs ac cñtia mlta q̃ accidũt ei p se q̃ lꝫ realẽ ad ipsaꝫ nõ hẽant dras: hñt tñ dram i mõ q̃ pꝫ p h qz cũ ẽs nihil hẽat añ se pꝫ q̃ ñ ꝓcedit i eẽ sic forma alicui addita p̃cedẽti lꝫ sic subm in quo informata sunt oĩa sequẽtia vita. n. est ex additione forme cuiusdã se hñs ad ens ⁊ silr suba ⁊ sensus ⁊ rõ ⁊ intellcũs. Nec dicit eẽ sbum sic spẽs q̃ subicit generi dra cõstitutiua sed dicit sbꝫ sic illud q̃ p̃supponit in oĩbus sequẽtibus ⁊ oĩb⁹ substat eis ⁊ sic pꝫ q̃ lꝫ sequẽtia realẽ ad ipꝫ nõ hẽant dram hñt tñ ad ipm dram in mõ ⁊ h dra sufficit scie prime phie. Sic .n. antecedẽtia enti demõstrant ineẽ vt entia p̃ infozma tionẽ esse hñtia insunt enti p̃ creationẽ solã hñtis cẽ in eo q̃ nihil penitus añ se hẽat. Reliq̃ aũt ad minus si bi p̃supponũt ipꝫ ens. Sic.n. intelligitur q̃ in libro de causis dicit q̃ prima rez causataꝝ ẽ esse ⁊ nõ est ante ipsum causatum aliqõ oĩa aũt alia sunt per informatio nem vt bonum ⁊ verum ⁊ omnia alia.

Capi. iij. qualiter scia que considerat ens inquantũ ens est scientia vna.

q Uia vero omnis scia vna est vnius generis subiecti ens autem non est vnum genus alio rum oportet nos ostendere quomodo possi bile sit scientiam de ente esse vnam scien tiam. Dicamus igitur q̃ ens multis quidem mo dis dicitur de hijs que sunt sub ipso vt partes ipsius,

Et iō nō dicit vniuoce quia vniuocū de multis dicitur vnomodo ⁊ ratione vna licet forte magis ⁊ minus communicat illis de quibus vniuoca predicatione predicatur sicut substantia maxime dicitur de prima ſba ⁊ minus de ſcōa ſi ab actu substādi substātia dicat. Ens aūt cū multis modis diuersis re ⁊ rōne de multis dicitur: dicit tn oībus hīs modis ad vnū nomē ⁊ ad vnā aliquā nām ad quā oēs illi modi dependent ⁊ iō non est equocū ſm verā equiuocationē ſz quā solū nomē cōe ē ⁊ rō ſbe ⁊ nāe diuersa est: ⁊ ad vnā naturā nō dependet ipsa diuersitas ⁊ h videmus in analogia cōitatis dicte ſm cāz finalē. Sic.n. dicit salubre multis mōis diuersis ad vnū qō est sanitas ⁊ finis oīuz salubriū. h.n. dicit salubre siue sanū vt conseruās sanitatē sic exercitium. Aliud aūt salubre siue sanū diuerso mō dicit a conseruāte sic in actiōe sua sanitatē faciēs sicut potio sue farmatia humorē putridū expellens: aliud aūt salubre siue sanū dicit tertiomodo a dictis duob⁹ sic signū sanitatis: sicut pulsus vel vrina: vel cretici dies laudabiles. Quartū aūt salubre siue sanū dicit sicut susceptibile sanitatis de facili sicut corp⁹ mundū ab humoribus malis ⁊ cū diuersi sint modi q̄bus ista sana dr̄ est tamen vnica nā sanitatis ad quā sicut ad finez oīa sana dr̄: ⁊ aqua sani accip⁹ūt nomē: hui⁹ ār ad h ſmile exēplum est in cōitate analogie cause efficiētis dictū ⁊ est cōitas qua multa dicimus ee medicinalia p cōparationē ad vnam eādem medicinā. Dicitur.n. h medicus medicinalis in hīdo facultatē medicine ſm habitū regentē actū medice actiōis. Aliud aūt dicit medicinale ꝙ facit actum conferentē medicine vt clistere vel syringa ⁊ cū modi sint diuersi oēs isti tn vna est ars medicine ſz natura ⁊ nomen ⁊ rōnem ad quā oīa ista modis diuersis dependēt ⁊ a qua accipiūt nomen medicinalis. Silr autē multa alia sumemus ad silitudinē istoz multiplr ſm analogiā dicta de q̄bus in. v. huius sapiē libro. ōter minabimus. Sile vero istoz multiplr dictoz advnaz formā ⁊ ad vnā mām dictoz̄um non est possibile inuenire ꝙ multa respiciētia vnū ſm formam sunt vniuoca eoz autem quoz est vna mā est transmutatio ad inuicem: si aūt nō transmutātur ad inuicē nō est eoz materia genere vna. Cū aūt est vna mā ſm genus multorum h nō tota est in aliquo ipsoz ⁊ iō sicut ad vnū ad mām vnā multa non dr̄: multiplr igit dicta ad vnum sunt ſm finem ⁊ efficiētē cām. ita ēt multiplr ad vnum subz oīuz sic supi⁹ dictū ē etiā ens multiplr dicit de mltis q̄ oīa dependēt ad vnū ens qō ē vez ens ⁊ ſbz vni cū oīuz ⁊ accipiūt nom̄ ab ipo: ⁊ iō talr dicti mltiplr ratio refertur ad principiū vnū: q̄dā. n. dicūtur etiā q̄ sūt sube q̄dā vero ad ſbam dependētia q̄dā sicut passiones sube q̄dā aūt sicut vie in ſbam sicut generatio q̄ est ſbe actus potētie pmixtus aut sicut corruptiōes q̄ sunt via in non ee in qua ee ſbe ptinue abicit aut sic priuatōes q̄ sunt potentia pura actui nō pmixta aut sicut q̄litates prime vel ſcōe alterantes ſbam. Alterationis. n. finis ē generatio vel corruptio aut sicut effectiua sube sic sunt vrtutes informātes q̄litates actiuas ⁊ passiuas vt actū inducant ſbe sic sunt virtutes celestes: ⁊ aie virtutes in calozibus ⁊ spiritibus seminū ⁊ aiatoz aut sic generātia ſbam ealiter sicut mā ⁊ forma virtutes. n. faciūt ſb stantiā effectiue: generātia aūt ꝓstituūt eaz ealiter: aut sunt entia eo ꝙ sint aliq̄ de hīs q̄ ad ſbam dr̄ sicut tota accidentiū multitudo nec tn recipiunt nomen entis q̄ sic ſm primos intellectus rex ſzſetiaz q̄ respicit ens ſm intellectus ſcōos logicos: vñ horum q̄ dcā sunt nō solum affirmationes ſz etiā negationes hoz aut ētiaz negationes substātie dicimus esse ⁊ nō ee significare ſz hmōi intentionū dispō nō sit nisi in alia pp qō etiā dicimus nō ens esse nō ens. Oībus igit dictis modis dicitur ens p dependētiā ad subm vnū qō ē, vere ens cui alia vel inserāt passiones vel sunt trāsmutatiōes eius vel trāsmutantia ens vez: vel ad ipz dicta sicut dispōnes vel mēsure vel respectus vel habitus vel actiones vere entis vel intentiōes ſcōe accepte circa ipsum esse vere entis. vel alicuius qō dicitur ad ipm vt accns ad ſbm pp qō etiā quidā oīt accns nō ens sed esse quodā esse ⁊ signare. Omnia igitur diuersis modis dicūtur ad vnū quēadmodū igit salubriū oīum vna ⁊ eadē est scia q̄ est de vere sano ⁊ medicinaliū oīum vna est scia cū vere medicinali dicto ita h ꝙuenit esse ⁊ in alīs multipliciter ad vnū dictis. Non.n. solū est vnius ⁊ eiusdē scie speculari circa ea q̄ vniuoce vnū dr̄ sed etiā est vnius ⁊ eiusdē scie speculari oīa illa q̄ predictis mōis ad vnā dr̄ nām: oīa.n. illa quodā mō dr̄ circa vnum ⁊ ſm q̄ circa vnum sunt essentialia hñt p̄dicata q̄ ꝓbātur eis inesse. Ea aūt q̄ equoca sunt ſz aliq̄ hēant p̄dicatum qō vlr ꝙuenit ſm totū ambitū vocis tn nullū penitus hñt predicatū essentiale ſm cōitatez vocis eī/bus ꝙuenies. Vere.n. dici pōt q̄ oīa canis ē pulcher sed cū res pen⁹ sit diuersa q̄ in cōitate vocis ptinet q̄ essentiale ē vni nō est essentiale alteri ⁊ sic nihil essentiale p̄dicari pōt de equoco: ex dictis igit palā est q̄ vnius ⁊ eiusdē scie est speculari entia ſm q̄ entia sunt in tota entis cōitate dcā. Oz vero analogū ee dicit ⁊ dependēs ad vnū cuius simplr ⁊ primo est ipz nomen iō ꝓprie illius primi est ipsa scia ex q̄ oīa dependent alia pp qō accipiunt ipm nomē cōe: si igit in analogia entis h primū est ſba oz primū phm qui de ente intēdit hēre sciaz substātiaz: ⁊ qz scia nō hētur nisi p cās ⁊ principia oz ꝓbz hēre cās ⁊ principia ſbaz: adhuc qn cē analogū est i cōitate q̄dā cuiusdā gnālitatis ⁊ ābitus multoz ⁊ eis generis vni⁹ est vnus sensus ⁊ vna scia sic grāmatica q̄ orthographia dicit vna exñs scia oēs speculat litteras voces: iō etiā vni⁹ ⁊ eiusdē scie ē speculari ētis inquā tū est ens oēs spēs q̄scūq; spēs hz ens ⁊ spēs spēz sive sint separate vt plōni placuit sive sint in re sive in alia ſm q̄ ad ens referūtur. Sic.n. vnū genus vocamus qō est vnū ⁊ primū subm ad qō alia quocūq; mō oīa referunt. Palā igit est de ente omni ee sciam vnā vt de ſbo qō multa hz eētialia predicata q̄ sequūtur ens inquantū est ens sicut potentiā ⁊ actū ⁊ idē ⁊ diuersum ⁊ hmōi ⁊ h eadē est de spēbus entis oībus ⁊ spēz spēbus ſm qō ad ens primū sicut ad vnum subiectum quocunq; modo referuntur.

Capi. iiij. in quo declaratur q̄ h eadē scia est de his q̄ insunt enti ſz q̄ ens ⁊ cōuertūtur cū ipso sicut ēvnū.

Nunc igitur tpus est vt scōaz partē a principio huius libri inducte ꝓpositionis declarem⁹ q̄ .s. ſm h eadē scia est ō hīs q̄ insunt enti ſz q̄ est ens sicut supius diximus. Primū aūt inter h que sunt entis inquantū est ens: vnum est: qō ꝓuertitur cuz ipso. Si.n. ens ⁊ vnū sunt sic idē q̄ sunt vna nā forme ⁊ nō tn vnū suppositū qō subicitur illi nāe sed sūt sic idem qz ꝓsequūtur se ad inuicē sicut consequūtur h duo noīa principiū ⁊ causa q̄ eādē rē modis diuersis significāt ⁊ iō nō ꝓsequūtur se sic ostēsayno ⁊ eodēvbo siue noie. Sed illa diuersitas vbi nihil restat siue restitit sivtrūq; istoz silr accipiam⁹ vt magis primū inter alia. Principiū. n. ⁊ cā vnā dicunt nām sed nō modus vnū qn

vnū :qm̄ principium dicit modū negationis fm qō aī nō est aliud dicit igit modū abnegationis priozis illi⁹ nature: que ē cā ad quā sequitur aliud qō ē ex ipsa nā q̄ est causa ⁊ sic principiū non addit sup cām rem aliquā fm modū qui consistit in negatione q̄ cōsequitur nām illam quā dicit causa que est ex qua sunt oia alia ḥ.n.ē ratio cause q̄ tm̄ cause: ⁊ nō causati hz nomen ⁊ rōnē. Si igitur sic vnā nām mō negationis ꝑtem dicit vnū nō differt ab ente ⁊ talis drā q̄ non onditur ḥ nā nomine vno nō impedit quin ipsum vnū sit magis primum inter alia sicut ⁊ ens. Quod aūt principiū ⁊ cā nō sunt noiabilia noie vno ⁊ q̄ similiter ens ⁊ vnū nō sunt noiabilia siue ostensibilia noie vno: iō ē q̄ oē nom̄ sicut alicui imponitur ita q̄ ab aliqua imponit qualitate vl̄ mō qualitatis pp quod etiā oē nomē sbam cū qualitate dicit significare grāmaticus :qualitatem tm̄ large accipit pro qualitate ⁊ mō qualitatis siue per affirmationē siue per negationē dicte modos.n.potius q̄ res attēdit grāmaticus nō autem idē modus eiusdē nature est a q̄ imponitur nomē principij ⁊ a quo imponit nomē cause in eo q̄ est cā q̄ cause nomē iponit a modo affirmationis qō est vlr ⁊ essentialiter aliud esse ex ipa. Nomen aūt principij iponitur a modo negatiōis hāc affirmationem ꝑntis q̄ est ipsum non esse ex alio q̄ negatō non consistit nisi ex affirmatione priozi: ⁊ iō nihil apponit cause sed dicit modum aliū ⁊ cū illi modi sint affirmationis ⁊ negationis nō sunt significabiles noie vno ⁊ diffinitione vna modos illos determinante ⁊ similr est de modis entis ⁊ vnius. Ens.n.est a forma: forma autem duo facit p suam essentiā ⁊ non p accn̄s. Unū quidem q̄ dat esse p ḥ q̄ ē terminus entis: terminat aūt p ḥ q̄ sac indiuisuz in se ⁊ ab alīs diuisum ⁊ diuisū ab alīs ē p ḥ q̄ non est alia: ⁊ sic terminatio forme cōsistit in negatione q̄ cōsequitur entitatē forme in eo q̄ ē: nomē q̄ entis est forme per ḥ q̄ dat esse ⁊ nomē vnius est eiusdez nature per ḥ q̄ est terminus nec addit super ens nām sed modum qui consistit in negatione ꝑnte hanc affirmationem qua dicit ḥ ens esse ens. Patet igit q̄ hz drā sit in ostensione nois non tamen ista noiatio remouet ipsum a natura primi entis huius aūt ꝓbatio est q̄ cum dicitur vnus hō: ⁊ ens hō: ⁊ hō: non est aliq̄d diuersuz siue diuisuz in noibus istis sed vna ⁊ eadē nā hominis sed ostendunt ḥ tria dictionem eiusdez nature diuersis modis significandi repetitam cū dicitur ens hō ⁊ vnus homo ⁊ homo: palā aūt est q̄ non separatur nā illa p hec noia eo q̄ est eadē generatio ⁊ eadez corruptio entis hois ⁊ vnius hois ⁊ hois. Nulla.n.nām per se vel per accn̄s addit generatio vnius super generationē entis hois vel hois. Et nullaz alicuius nature sbstātialis vel accn̄talis admit corruptionez corruptio vni⁹ hois aliam a corruptione entis hominis vel hois. Si aūt vnū aliquid adderet sup ens haberet illud generatōez ⁊ corruptionem preter generationē ⁊ corruptionē entis: sic michaeles generat ⁊ corrūpitur musicus manēs michaeles ⁊ hō: ⁊ iō palā est q̄ in hīs noibus vn⁹ hō ⁊ ens homo ⁊ hō ⁊ ostendunt ḥ qō diximus de diuerso mō significandi ⁊ q̄ nihil aliud sit vnū preter ens.

Amplius aūt vniuscuiusq̄ rei sba est vnū quoddaz nō fm aliq̄ō accn̄s sed per seipsam. Si.n.fm actiones aliquod aliud a se esset vna illud accn̄s aut eēt vnū aut nō. Si nō esset vnū tunc nō esse vnum faceret substantiam vnā qō nō potest esse. Si aūt erunt vnum tunc aut illud per se ipsum esset vnū aut per aliud: ⁊ nō dici pōt q̄ p seipm̄ quia datum est q̄ vnū addit nām aliā qua id est vnū qō vnū dicitur Si aūt per aliud est vnū tunc itez̄ queriē de illo alio ⁊ ibit in infinitū igit dare oz q̄ vniuscuiusq̄ rei per se vnū est nō fm aliud accn̄s aliquod. Simlr aūt substātia vniuscuiusq̄ entis ens ē per seipsam ⁊ nō fm accn̄s aliud substātie ei⁹ ergo ens ⁊ vnū cū dico ḥ est ens ⁊ ḥ est vnū sunt ipsa nā que est rei substātia: ergo ens ⁊ vnū sunt idē siue vna ⁊ eadem nā ex ḥ aūt cozelariuz sequit vlterius q̄ quot sunt species vnius tot sunt spēs entis ⁊ de oibus illis est vni⁹ scie fm genus speculari que est illa q̄ vocatur pbia prima vnū aūt in substantijs facit idē ⁊ vnū in qualitate ē simile ⁊ vnū in quantitate est equale et ḥ omnia species sunt vnius ⁊ entis ⁊ consideratio hoz ⁊ similiuz hijs pertinet ad pbum.

Capi. v. ⁊ est dis. de. solonē rōnuz sophistaz̄ inductarum ad ḥ q̄ ens ⁊ vnū nō sunt vna ⁊ eadē natura.

Ubitabit aliquis de inductis an vnum ⁊ ens consequūtur se inuicē sicut vnam ⁊ eādem rē ⁊ nām significātia. obicit.n ꝫ ḥ auic. dicēs qō si vnū ⁊ ens significant eādem nām: tūc ista noia vnuz ⁊ ens sunt synonima ⁊ est nugatio quando vnum alteri additur cū dicitur ens vnū. Amp. cum dicit ens vnū ḥ duo noia iūgunt sibi p appōnez sicut cū dicit aial hō q̄: vnū nō determinat alteꝛ videt ergo q̄ vnū iungat enti per denominationē ⁊ informationē. ḥ.n. videt ex ḥ q̄ numeꝛ ⁊ suppositū trahit ab ente sicut denoians a denominato: ⁊ adiectiuū a substātiuo. Oē āt denoians formam aliā ponit quandam supra denoiatum.

Unū igitur dicit aliquā formā enti additam cū dicit vnū ens. Amp. vnū dicit indiuisionē quā nō dicit ens ⁊ cū dicit vnū ens indiuisiōez ponit vnū sup ens addit ergo aliq̄d enti. Amp. vnū principiū est numeri sic igit pūctus est nā ptinui hz nō sit ptinuū. ita vnū est nā nūeri hz nō sit numerus est igit vnū accn̄s. Cū igit dicit vnū ens addit vnū quoddā accn̄s super ens. Adḥ sicut ex pḥabitis scitur ens solū est creatū vnū āt est p informationē q̄ suū intellectū ponit circa ens p̄suppositū. Est.n. vnū ens idiuisum ergo addit aliq̄d sup ens. Amp. oē diuidēs aliq̄d addit sup diuisum. Unū aūt cū multo sibi opposito diuidit ens ergo addit aliq̄d enti. Amp. si ens ⁊ vnū sint penit⁹ vna ⁊ eadē nā q̄cquid opponit vni opponit ⁊ alteri. Multum aūt opponitur vni ergo opponit ⁊ enti qō sīm est q̄ vnū ⁊ ens nō sunt penitus vna ⁊ eadē nā ḥ ⁊ sīlia inducit auicē. p se qn̄ ꝫdicit aristo. in supra inductis rōnibus. Quia aūt supius inducte rōnes sunt irrefragabiles reuertemur ontes q̄ ens ⁊ vnū sunt vna ⁊ eadē nā ⁊ vniuscuiusq̄ rei ỽa entitas est eiusdē rei ỽa vnitas: nec addit vnitas entitati nisi idiuisiōez q̄ nō ponit aliq̄d sed in negatiōe ꝓsistit ⁊ ḥ negatio ꝓnis est affirmationē vere entitatis: qn̄ dicit ḥ est ens vel ens est ens vel ḥ ens est hoc ens.

Cū.n. duo faciat fōza dādo eē ⁊ ōterminādo ⁊ terminet per ḥ q̄ eē dat erit terminatio fm rōnē intelligēdi ꝓnis dationē esse hz sil̄ generatione ⁊ tpe sit vtrūq̄: ⁊ q̄ ad ḥ vnū est ꝓsequēs ad ens cū tm̄ vna nā sit vtriusq̄: modus igit diuersus iportat⁹ p ens: ⁊ vnū facit q̄ noia nō sunt synonima nec est nugatio qn̄ sibi ꝓiūgunt nec p appōnez ꝓiungūtur sibi. ⁊ hz vnū ponat modū suū tn̄ ille mod⁹ importat circa ens sic circa suppositū suū tn̄ ille mod⁹ nō est alicuius forme alteri⁹ ab ente sed modus negationis q̄ sufficit grāmatico. ⁊ iō nō est denoiatiuuz sed modū hn̄s denoiatiui ⁊ ḥ forte attēdit auicē. cuz dicit esse denoiatiuū. Sic igit hz indiuisionē addat supra ens ⁊ q̄ ad ḥ p̄supponat ens hoc tamen nō est aliquam formam addere hz poti⁹ modū q̄ ex negatione resultat

Quod aũt dicit q vnũ principiuz est numeri dupl'r accipi põt pp equocationẽ principij̃ est.n.pncipiũ ꝓnã le ei cuius est principiũ t reductũ ad genus principiati t h est q̃si principiũ intra sicut punctus est prinꝯpiũ cõtinui t nũc tempis: t est principiũ qõ est cã non intrans in genus cãti sicut ſba est cã accñtis t subm passiõis t h mõ duplex est vnitas q̃rũ vna est termin' ſbe vel entis t vnũ hmõi ẽ entis terminatõ t h ẽ cã vnitatũ nõ õ genere vnitatũ exñs: alia est vnitas q̃ est indiuisibile siue indiuisibilitas cãta t abstracta ab h vno t h ẽ accñs cuius collectio facit numez t h vnũ nõ est cõuertibile cum ente sz primũ. Ex dictis aũt pz q̃liter vnũ sit factum p informationẽ t ens p creationem t qualr vnuz ꝓsequitur ens. Et iõ diuidit ipsum t modũ quendã addit ei grã cuius opponit multitudini cui nõ opponit ens t sic pz oium preinductoꝝ solutio t facile est p h que hic dicta sunt excusare dicta auicẽ. qz pro certo si quis subtilr dcã sua inspiciat dicere intendit h qõ dictũ est. Ex oibus aũt inductis h accipiendũ est q ens t vnũ vnã dicunt nam: t iõ spẽs vnius sunt spẽs entis.

Et pbus tractans de ente t spẽbus eius tractabit õ vno t speciebus vnius.

Capi. vj. in quo ex predictis declarant ptes t ordo prime pbie.

Edeamus igitur ad propositum dñr̃es q̃ fere r oia ꝓria reducũtur ad vnũ t sicut ad principiũ qz cũ idẽ sit vnũ sicut diximus t illi opponatur diuersuz a diuersitate incipit oia ꝓrietas t oia oppositio. Dico aũt fere pp oppõẽ priuatiuã q̃ relinq̃t subm: t quo ad hoc a diuersitate nõ incipit h aũt speculata sunt in pte in logicis t speculanda sunt melius posterius i egloga h est i distinctione ꝓrioꝝ t in q̃rtũ principiant ab vno in tãtuz speculatio eoꝝ ptinet ad istam pbiaz qz tñ speculat pbus de ente t primũ ens ex quo alia pendẽt t entia nolant est ſba: quot sunt ſbe tot sũt partes pbie prime. Sũt aũt ſbe separate q̃ prime sũt inesse fm oẽs sui drãs licet vltime sunt in nostra cognitione t sunt ſbe pbice q̃ fm suas drãs posteriores sunt i natura lz priores sint i nostra cognitõe q̃ a sensu incipit t iõ sequentes facilitatẽ doctrine in vij. t viij. determinabimus q̃ddates pbicaꝝ ſbaꝝ t sua cõsequentia sic̃ potentiã t actũ vnũ t multũ in. ix. t. x. t tunc in. xj. libro incepa t de separatis cuz subtilitate loquemur.

Ex hijs igit pz q necesse est ẽ aliquã primã pbiaz habentẽ istas ſbas t similr habentẽ cognoscere vnũ t ens. Oia.n. ista recta rõe exñt habentia pro generibus primis vnũ t ens. Dico aũt vnũ t ens ee genera eoꝝ q sunt prima ſbiecta ad q̃ oia alia se hñt p informationẽ. t additionẽ sicut diximus in antchabitis ex q̃ pria pbia est de hijs necesse est etiã q scie libroꝝ in quos ista pbia diuidit sequãt h sic̃ diximus est.n. pbus i hac pte similis illi q̃ dicit mathematicus Mathesis.n. hẽt partes in q̃bus quedã ẽ sciẽtia prima sicut in quãto discreto est arismetrica prima t in quanto ꝯtinuo geometria est prima. Est aũt in discretis scõa scia sicut musica t incontinuis sicut perspectiua t sunt in mathematibus alie õinde scie sicut in discretis scia algorismi t de pugnis numeroꝝ t scia abachi t hmõi t in ꝯtinuis scia de planimetria t cosmimetria t de ponderibus t de ingenijs: t sic etiã partes hz pbia prima de ſba t accñte q̃ erit scia libri sexti t de q̃ddate subẽ q̃ erit scia libri. vij. t de ſba pbica q̃ erit determinanda in. viij. t de ꝓnãtibus ſbam t vnam ſbam q̃ etũ scie. viij. qñ potentia t actus sequũtur primũ ens: t vnũ t multum t idem t diuersum t ꝓriũ sequũtur primum vnũ t potẽtiam t actũ considerabimus in. ix. t vnũ t multũ t idẽ t diuersum t ꝓtrarium ptractabimus in. x. t. xj. t õinceps attingemus ad loquẽdum de substãtijs separatis t in hijs cõplebitur tota ista pbia. Qñ aũt est ist' scie speculari ea q̃ opponũtur vni t vni opponit pluralitas quacũq; oppõe oz q ista scia speculetur t negationẽ t priuationem vnius: vtraq; n. istaꝝ oppositionũ speculatur vnũ cuius aliqua oppositio est sic̃ negatio t aliqua sicut priuatio h aũt negatio cuius oppõem aliqñ importat vnũ est duplex aut. n. simplr dicit extra gen' t negat vlr q̃ non est illi vlr cõueniẽs aut negat i genere q̃. s. non est illi conueniens de hijs q̃ sunt alicui' generis determinati h aũt est qz sicut diximus in phabitis vnũ non addit supra ens nisi modũ negationis ẽ. n. vnum indiuisum in se t diuisum ab alijs t cũ actus negationis sit diuidere est vnũ nõ alia sibi opposita t cũ sic̃ negatur ab alijs sibi oppositis q̃ sunt plura t multa t pauca. Hijs. n. opponit põt esse oppositio negatiõis t põt esse oppõ priuationis: t sicut oppositio negationis põt esse oppõ vlris negationis in omni genere vel i genere determinato sicut si dicã vnũ in discretis esse negatiuũ pluralitatis aut paucitatis aut mlitudis sic̃ par t impar. negative possũt oppoi i genere nũeri. Qñ autem hz oppõem priuatiuã ad sua opposita accipit vt potentia priuata formis oppositoꝝ suoꝝ t h ẽ quãdo accipitur vt potentia cis numerus qz sic̃ potentia ẽ pluralitas t potẽtia multitudo: t potẽtia paucitas oẽs autem istos mõs oppõnuz vnius oz determinare hãc sciam huic. n. vni q̃ hec scia considerat adest drã hanc oppositionũ sicut diximus t cã dre est qz intellect' ei' est in negatione. Abñtia. n. vni' in suis oppositis negatio est ipsius in oppositiõe q̃ opponitur vt negatio in oppositione aũt priuationis quedã sit nã subiecta q̃ potentia est sub formis suoꝝ oppositoꝝ t de illa dicit priuatio: hoꝝ aũt oium causa ẽ q vnum extra gen' ẽ t vnũ in genere extra genus quidẽ vlr conuertit cum ente in genere aũt vnũ quidem in ſba facit t est idẽ t qualitate est simile t in quãtitate est eq̃le t sic de alijs.

Oportet igit q vnum extra genus q̃ õportet modũ negationis extra genus t vnũ i genere õportet modum negationis in genere. Si autem accipit vt potentia pura importabit modũ priuatiõis: qz igitur oẽs istos oppõnis modos hz vnũ t pluralitas oppõitur vni oz q̃ iam dicte scie q̃ est prima pbia sit cognoscere quecũq; hijs opponũtur que dicta sunt predictis modis oppositionum: t habebit cognoscere quecũq; opponunt hijs que dicta sunt preinductis modis oppositionuz t habebit cognoscere opposita modis vnius q̃ in vno sumitur genere sicut diuersum t dissimile t inequale t quecunque alia vni in eodem genere dicto opponuntur: aut que sunt dicta fm ista opposita aut etiam quocunque modo dicuntur fm pluralitatem t vnum sicut causata ab ipsis: vnum. n. in genere substantie dicatur idem t vnum in genere qualitatis dicitur simile t vnũ in genere quantitatis dicitur equale: t hijs opponunt diuersum t dissimile t inequale cãta a pluralitate in dictis generibus accepta: t iõ diximus q̃ negatio vnius duplex est extra genus fm q̃ cũ ente cõuertitur t in genere quãdo in vno determinato genere accipit vt idez simile t equale vnũ aũt eorum que sic̃ vni opponũtur in genere vno accepto est contrarietas. Differentie nãq; accipiũtur in genere determinato t differẽtie sũt contrarietas generis in quo potestate sunt differẽtie cõtrarietas autem diuersitas est t cã diuersitatis. Ex oibus igitur inductis planum est q̃ cum multipliciter

dicatur.

dicatur vnum oportet q̄ ⁊ ea que dicta sunt oppōnuꝫ multipl'r dicātur attamē q̄ non ōn̄ equiuoce oia ḃ est cognoscere vnius ⁊ eiusdē scie. Nō enim sic multipl'r dicta sunt simpl'r diuersa sic equoca. Sed erūt equoca si nec fm primū dicerētur a quo nomē accipiunt nec dicerētur ad vnū ad qō dependēt fm rōnem: tūc enim oino esset ratio subē diuersa ⁊ iō de eis nō posset ōtermināre vna ⁊ eadē scia: ḃ igit est cā diuisionis ⁊ ordis partiū huius scie: qm̄ vero oia sic multipliciter dicta referuntur ad id qō primū ⁊ principal'r hꝫ nomē illud ⁊ rōnē. Sicut verbi gratia quecūq; multipl'r vnū dicunt referuntur ad primū vnū qō principal'r vnū dicitur ⁊ simil'r dicendū est se bēre in alijs multipliciter dictis sicut est idē ⁊ diuersum ⁊ ꝯruꝫ ⁊ hūs similia oꝫ q̄ sigil latim sic reddendū sit ad primū cū diuisum ⁊ distictuꝫ est quotiens siue quot modis dicit in singulis p̄dicamētis q̄ tali multiplicitate cōiter de multis dicūtur: oꝫ eni distinguere quomō singula ad suū primū dicūtur in tali enim multiplicitate dicit ḃ quidē habendo illud primum p nomē ⁊ principalē rōnē illa vero alia dicuntur noie illo faciendo actionē aliquā illius sicut vetula dicitur medica: alia vero fm quosdā alios modos dicuntur sic igit oꝫ nos in hac sapia specialem inducere libꝝ vt distinguamus quotiēs singuluꝫ taliū dicit ⁊ ille erit liber quintus. De principijs aūt entis ⁊ de statu principiorum oportuit fieri libꝝm primū ⁊ librū scōꝫ ⁊ q̄ principia sunt p que determinatur huius scie quesita ⁊ oportuit p̄scire quesita oportuit de quesitis inducere librū tertiū. Qualr ät q̄sita sunt determinānda p principia ⁊ qualr in vnā sciam reducūtur ⁊ quo ordine terminānda sunt oportuit scire p istū librū quartū. Palā est igitur illud qō in qōnib⁹ i precedenti libro dictū est q̄ vnius ⁊ eiusdē scie est sermonē habere de hūs oib⁹ que sequūtur vnū ⁊ de sba ⁊ p̄ncipijs eius: ḃ enim fuit vnū dubitatorum in qōnibus q: lꝫ plures fuerint qōes tñ circa vnū versant oēs. In vj. enim qōnib⁹ que sunt a vij. vsqꝫ ad xij. inclusiue ḃ quesita sunt vtrū. s. vnius ⁊ eiusdē scie sit determinare ō substātijs ⁊ p̄ncipijs vl nō.

Capi. vij. in quo probātur ea que dicta sunt in p̄cedenti capitulo.

b Ec aūt oia ꝓbantur ex ḃ q̄ phi de oibus iductis est posse speculari fm facultatē istaꝫ q: si nō est phi tūc oꝫ q̄ sit alicuius q̄ p̄sideret ens determinatū quē supra vocauimus plm particulare sic est methematicus vel phicus ⁊ tunc queratur q̄s sit ille qui inuestigat si idē est socrates ⁊ socrates sedens ⁊ similiter in alijs in q̄bus dicit idē vel diuersum: aut quis sit ille qui inuestigat si vnum vni est contrariū vel non aut qui inuestigat quid est ꝯriū fm esse ⁊ nām aut q̄ inuestigat quotiens dicitur singulū multipl'r dictoꝝ: ⁊ sil'r quis est ille qui inuestigat de oibus talibus: quoniaꝫ. n. fm oia q̄ induximus entis fm q̄ est ens ⁊ vnius hꝫ q̄ est vnum sunt eedem passiones ⁊ eedē passiones non sunt numeri inquātū est numerus: nec sunt linee inquātum est linea: nec sunt ignis inquantum est ignis palā ē q̄ nō particularis scie sed vlis illius scie q̄ p̄sideret ens ⁊ vnū est in talibus cognoscere ⁊ q̄d est siue subam ⁊ oia accītia p̄ncia eā: ⁊ iō etiaꝫ primi phi q̄ de illis accītibus intendebāt nō peccāt sicut nec rectevel de quib⁹ quenit phari: sed iō peccāt q: in oibus talibus primum ens est sba de qua nihil audiūt p inquisitionē q: nō receperūt dicentes ⁊ ponētes principia sube ⁊ noluerūt ponere numeꝝ ⁊ vnū ⁊ multa esse principia cū illa sint sbam ⁊ sube principia p̄ncia. Sicut enim numeri sūt q̄dā subiecta ⁊ illoꝝ suboꝝ inquantū sunt numeri sunt sūt numeroꝝ q̄dā passiones p se cōsequētes numerū sicut imparitas ⁊ paritas ⁊ p̄mēsuratio ⁊ eqlitas ⁊ excedentia siue habūdantia ⁊ defect⁹ de q̄bus in arisme trica dictū est ⁊ alia hūs similia q̄ admuicē hꝫ se ipa in sunt numeris vt passiones subiectis. Silr autē sicut in sunt quedaꝫ passiones p se ⁊ solido ⁊ imobili ⁊ leui ⁊ graui q̄ in phica sūt determinata insunt aliqua propria sic etiā enti inquātū est ens quedā in sunt ꝓpria: ⁊ illa sunt etiā de q̄bus primi phi est scrutari veritatē sic dixi mus. Signū aūt hui⁹ ē q̄ dyaletici ⁊ sophiste lꝫ docendo dyaleticā ⁊ sophisticā sint determinati generis tamen in vsu eandē subinducūt figurā cū primo phō eo q̄ imitantur eū: sophistica enim circa oia apparēs ē sopbia siue sapia ⁊ dyaletica disputat de oibus sicut ⁊ phūs. disputās aūt de oibus nō potest inḋrere de oib⁹ nisi fm id qō cōe est oibus: ens aūt est id qō cōe est oibus ⁊ vnū: silr circa ista eadē vero cōia est phia sicut dictum est tam sophistica enim q̄ dyaletica circa idē gen⁹ sibim̄ vsant cū p̄ia phia. Sꝫ differt phia a dyaletica quidem mō potestatis ⁊ virtutis medij qm̄ dyaletica p̄cedit ex signis q̄ inuentūtur in multis sꝫ phia p̄cedit ex essentialibus p̄opriis ⁊ p̄fundatis in nā rei. Asophistica autem differt fm vite p̄oberesim siue electionem q: sophistica eligit consequi gloriam phia aūt veritatē. Est. n. dyaletica. q. cū formidine tēptans p probabile de eisdē de q̄bus phia p essentiale meditū ē scies q̄dem veritatē sophistica. n. visa est scire sed nō est fm veritatē ens scies. Amp̄. aūt alia ꝯrioꝝ coelementatio ab ea q̄ dicta est q̄ reducūtur ꝯria in genus vnū primū q̄ est priuatio: oia enim sic ⁊ in nālibus docuim⁹ ꝯria reducūtur ad priuationē ⁊ habitū sic ad cāꝫ reducunt enim ad ꝯria in situ sicut ad prima ela ⁊ principia ꝯriorum ⁊ ḃ reducunt ad priuationē ⁊ habitū ⁊ qualr sit i p̄te diximus in p̄bicis ⁊ in p̄te posterius dicem⁹. Oia enim talr opposita referūtur ad ens ⁊ nō ens fꝫ q̄ ens ⁊ nō ens priuatiue opponunt ⁊ referunt ad vnū ⁊ pluralitatē fm q̄ vnū potētia plura priuata actu pluralitatis. Sic enim inter ea est oppō priuationis ⁊ habit⁹ sicut ex antehabitis ꝓstat: fm ḃ. n. motus ⁊ status ḃ est i mobilitas q̄ sunt ꝯria referūtur fm antiquos ad vnū ⁊ plura qm̄ indiuisibile qō vere ē vnū est imobile ⁊ mobile pluralitate partiū q̄ sunt ante ⁊ post cōtinue refert ad pluralitatē. Silr aūt fere oēs phi p̄sitent oia entia ⁊ sbam ꝓponi ex p̄trarijs fere sūt dico pp eos q̄ ponebant vnū ens infinitum ⁊ imobile sicut melissus ⁊ p̄menides. Hij enim entia ex ꝯrijs ꝓponi non dicebant.

Oēs aūt alij dicebāt entia ꝓponi ex ꝯrijs quidā nāꝫ dicebant numeros eē p̄incipia ⁊ hij dicebāt entia cōponi ex pari ⁊ impari. Alij aūt phisica ponētes p̄incipia dicebāt contraria eē calidū ⁊ frigidū ex q̄b⁹ oia dicebant ꝓpōi. Alij aūt mālia volentes ponere ꝯria dicebāt ea esse finitū ⁊ infinitū ex quibus oia dicebāt ꝓpōi ex hijs enim dicebāt cōponi magnū ⁊ puū. Alij aūt formalia ponētes ꝯria dicebāt illa eē amorē ⁊ odium ex q̄bus oia dicebāt ꝓponi. Alia etiā oia quecūq; ꝯria ponebāt antiq̄ reducta vident fm veritatē ⁊ fm eos ad vnū ⁊ pluralitatē sicut ad ens ⁊ nō ens priuatiue opposita ḃ igit ipsa reductio sumat ⁊ supponatur a nobis ab ipsis antiq̄s: p̄incipia vero oia q̄ sūt p̄ter alia que ōn̄ p̄incipiata entia cadūt fm reductionē ad vnū ⁊ ens q̄si ad ea gnā q̄ dicta sunt eē genera p̄nciꝓꝝ.

Sicut. n. in primo phicoꝝ oñdim⁹ oēs q̄ ponebāt p̄incipia ꝯria ponebāt vnū sicut ens ⁊ alteruꝫ sicut nō ens ⁊ sicut diximus ḃ ponebāt sicut vnū ⁊ alteꝝ sicut plura. Palam igit est de hijs q̄ dicta sunt hic q: vnius

ꝛ eiusdem scie est de hijs que dicta sunt cõtraria specu
lari ꝛ ens inquantũ est ens: ꝛ huius rõ est qz fm ꝓcin/
ductos phos oia aut ꝓtraria aut ex ẽrijs facta ꝓncipia
v ero ẽriorũ fm eosdem phos sunt vnũ ꝛ pluralitas
ꝛ illa q̃ sic reducũtur ad vnũ ꝛ ens sunt vnius ꝛ eiusdẽ
scie siue vnũ qđ est genus ad qđ reducuntur fm vnum
ꝛ idem noĩe ꝛ rõne dicatur vniuoce sicut dixit plo si/
ue non dicatur fm vnuz vniuocum sed multiplr sicut
forsan veritas se habz ꝛ h hic nõ ꝓbatur ꝙ supponi
mus ꝛ in ꝙntib⁹ ostendemus: attamẽ quãuis multiplr
dicatur vnũ de multis alia tñ oia vna dicuntur ad vnũ
primum ꝛ contraria vni sic multa ꝛ diuersa ꝛ dissimi/
lia ꝛ inequalia ꝛ hmõi alia dicuntur etiã ad vnum pri/
mum ꝛ quãuis ens ꝛ vnum non sint vlr idẽ noĩe ꝛ rõ
ne sicut vniuocũ tñ forsan in oibus non separatas hñt
rationes sicut eq̃uocum: sed quidam modoꝝ eius est
dictus ad vnum primũ noĩe ꝛ ratione. Alij vero mo
dorum eius participant nomen ad idem dictuz siue po
sterius ꝛ h oia speculari est istius vlis scie pp qđ nõ est
geometrie speculari quid absolute ꝛ vlr sit contrariuz
aut quid absolute ꝛ vlr sit perfectũ aut qđ vlr sit vnũ
aut ens aut idem aut diuersum nõ enim ista considerat
nisi ex conditione q̃ ad mãm sibi ꝓpriam contrahunt.

Manifestũ est igitur ꝙ vnius ꝛ eiusdem scie vlis ẽ
ens inquantũ est ens speculari ꝛ oĩa que insunt ei in/
quantũ est ens. Manifestũ est etiaz ꝙ theorẏca ista
nõ solum est sbaꝝ fm suas diuersitates sed etiã exñtiũ
quocũq; mõ fm qđ ad ens reducũtur ꝛ etiã dictoꝝ su
periusque insunt enti fm ꝙ ens ẽ igitur de inductis su
prã ꝛ de priori ꝛ posteriori ꝛ genere ꝛ spẽ ꝛ toto ꝛ p/
te ꝛ alijs ꝛ de oibus talibus ꝛ sic pz de quibus est scia
ista ex istis pz solutio oiuz questionum. xꝯ. primarum
preter secundam.

Capi⁹ viij⁹. ꝛ est diſ. de. coelemẽtationẽ cõtrarioꝝ ad
priuationẽ ꝛ habitum quare vnũ in genere ꝛ extra ge
nus habent negationem.

a D faciliorẽ aũt doctrinã oz nos h ostendere
ꝙ supposuimus qualr. ſ. coelemẽtatio ẽriorũ
ad priuatiõez ꝛ habitũ reducatur ꝛ qualr pri
ma contraria sint ẽria accepta fm situ. Ad h aũt in
telligendũ est ꝙ ꝛ in ñrto celi ꝛ mũdi diximus ꝛ pse/
ctius in libro de nã loci ꝛ locati. Si. n. intelligamus
mãm vniuersitatis generatoꝝ extensaz in concauo oz
bis lune sine forma nãli cũ potentia ad ipsam non erit
cã quare h generat terra ꝛ ibi aer nisi aliqđ generãs qz
generans dando formã dat locũ generãs ãt nõ põt eẽ
nisi motus celi fm ꝙ motus est actus talis corporis fz
ꝙ est ꝓpositũ ex motore ꝛ mobili qz sic virtus eius for
mas producit substãtiales sicut ꝛ caloz nãlis p h ꝙ est
instrumentũ aĩe. Si igit ꝓcauũ lune sumatur fz ꝙ est
locus sunt in concauo virtutes celestes generãtes. Nõ
eniz accipitur locus mathematice sz phisice vtutes igi
tur iste sunt fortiores etiã in ĩmediato q̃ in mediato ꝛ
fortiores in propinquo q̃ in remoto. In eo igitur ꝙ im
mediate cõiungit cõcauo superficiei lune q̃ est locus al
tus simplr generabitur corpus raꝝ ꝛ caliduz ꝛ forma
lissimũ inter corpa: ꝛ in ꝓcauo ignis in q̃ iã virtus celi di
minuta ꝛ priuata ẽ ꝛ defiĉ virtꝰ ignis generabit illi cõ
ueniens magis: ꝛ iterum in concauo illius vbi virtus ce
li adhuc minor est ꝛ deficit virtus aeris generabit cor
pus quod est sub illo mãlius ꝛ spissius illo ꝛ sic dein/
ceps sicut diximus in libris phĩcis: ꝛ si obiciat aliquis
ꝙ drie situs sunt accidentia ꝛ fz h accidentia sunt cau
sa substãtie patet ꝙ h nõ vz qz accipit h locum phĩce i
quo agunt virtutes corporis illius cuius est superficies
ꝛ agunt vt vires substãtie celestis ꝛ eĺalis h aũt mõ ꝓ
ducũt sbas ꝛ generãt eas ꝛ h mõ prima in mã accepta
ẽrietas est rarum ꝛ spissuz ex pte patientis ex parte aũt
generantis est prima ẽrietas altera ꝛ vnũ ꝛ in oibꝰ for
ma ꝛ virtus est generãs ꝛ dans locũ ꝛ priuatio virtu
tis ꝛ forme inducit aliquid mãlius ꝙ se hz per moduz
priuationis ad illud: ꝛ h mõ calidũ est habitus ꝛ frigi
ditas est priuatio qz in ea deficit virtus celestis ꝛ defi/
cit in ea virtus motus ꝛ ideo sistit motũ: sic etiã raꝝ ẽ
habitus ꝛ spissum est priuatio pp eandẽ causaz ꝛ albũ
est habitus pp lucis participationem ꝛ nigrũ est priua
tio eiusdẽ: in igne autem siccũ est habitus ꝛ humidũ ẽ
a priuatione causatum ꝛ in terra est conuersus modus
horum contrariorum: ꝛ h est ideo qz humiduz in aere
est ex priuatione ꝙplete raritatis. In terra autem siccũ
est ex priuatione qz est ex sicco humidum exprimente
sicut in alijs locis satis declaratum est: phi autem h oia
reducebant ad ens ꝛ non ens que similiter dicebãt op/
poni sicut priuatio ꝛ habitus opponunt ꝛ ad vnum ꝛ
plura que similiter dicebant opponi ꝛ causam huiꝰ assi
gnauimus in prio libro: entitatẽ enim dicebãt esse in o
re ab vno primo quodcũq; ponebant esse illud primuz
ꝛ illud esse vniuocum in omni genere entis dicebant
ꝛ h dicebant esse vnum: sed non ens dicebant esse pri/
uationem illius primi in omni eo quod non est ꝛ sic ca
debat in resolutionẽ in plura ꝛ ideo dicebant pluralita
tem cẽ nõ ens ꝛ sic sicut ad prima opposita reducebãt
oĩa in ens ꝛ non ens ꝛ in vnum ꝛ plura: vnũ aũt fm in
tellectum aristo. dupliciter accipit extra genus. ſ. fm ꝙ
conuertitur cum ente ꝛ in genere ꝛ sic in substãtia vnũ
est idẽ ꝛ in qualitate vnũ ẽ simile ꝛ in quãtitate ẽ equa
le ꝛ sic de alijs ꝛ ideo cum vnum sit nõ diuisum in se ꝛ
diuisum ab alijs hz negationem extra genus ꝛ in gene
re ꝛ habet etiam oppositum priuationis ad ea que sibi
opponuntur sicut patet per ante dicta.

Tractatus scõus in quo agitur õ stabilimẽto prin
cipiorum demonstrationis.

Capi. primum ꝙ vnius ꝛ eiusdem scie est tractare
de primis principijs demonstrationis ꝛ de ente primo
ꝙ est substantia.

D Eterminatis aũt hijs dicendum est de h
quod in secũda questione querebat vtꝝ
videlicet vnius ꝛ eiusdem scie sit tracta/
re de hijs dignitatibus q̃ in oibus mathe
maticis dignitates vocant ꝛ de primo en
te ꝙ est substãtia an de h determinare sit sciaꝝ diuersa
rum. Ex hijs autem que ante dicta sunt palam est ꝙ
vnius ꝛ eiusdem scie tractare est de vtriqz ꝛ est illius
scie q̃ est phi primi pscrutatio illa que ẽ õ hijs vtriqz.

Dignitates enim cões sunt oibus generibus subie/
ctis in oibus sciis ꝛ nõ sunt ꝙuenientes tñ ꝛ cõtracte
ad vnũ genus aliqđ ꝓprium alioꝝ phoꝝ. Sed potiꝰ
oẽs vtuntur primis dignitatibus ꝛ h non põt eẽ cã
nisi qz prime dignitates q̃ sunt principia oĩum demon/
strationũ sunt entis inquantum est ens: nihil eniz aliud
cõe est omni generi sub ecto nisi ens fm se acceptũ: cuz
igitur dignitatibus demonstrationũ vtãtur oĩa genera
sciaꝝ oz ꝙ dignitates sint fm ens accepte vnũ quodq;
enim genus subiectum particularis scie vnũ est ꝛ deter
minatũ sicut corpus mobile ꝛ sicut ꝓtinuum ꝛ sicut nu
merus ꝛ hmõi. In tãtuz ergo h genera determinata
vtunt principijs inquantũ eis sufficiens est ad nãm ꝓ
priã. Sed h principio qđ de quolz affirmare vel ne
gare ꝛ de nullo simul quod est circa esse ꝛ nõ esse vtiĺ
geometer sic ꝙ quãlz lineam necesse est esse symetram

vel assimetram

vel assimetrā ⁊ arismetric⁹ vtit eo sic ꝙ quēlz numer⁹ necesse est esse parē vel imparē. Sufficiēter ergo si/ bi hijs dignitatibus vtitur quilz phs particularis ħ ā est ꝙ vtitur dignitatibus quantū ꝓtinet genus sibi sub/ iectum de quo fiūt demonstratiões phi particulares ꝑ ipsum demōstrationis principiū. Manifestū est igit ex dictis ꝙ dicta oiuz demonstrationū principia insunt o/ bus inquantū cōicant in ente ⁊ ħ est inquantū entia sūt igitur speculatio de hijs principijs est illius phi qui co gnoscit ens inquantū est ens: huius aūt signū est ꝙ nul lus phor particulariter de parte aliq̄ entis intēdentiū nititur aliq̄d dicere de generalibus ⁊ vlr primis prin/ cipijs demonstrationū. Nullus enim intromittit se dicere vel probare si hec primavera sint an nō ⁊ ħ pa tet ꝑ inductionē quia nec geometricus facit ħ nec aris/ metricus. Sed quidā phor ignorātes proprie sub iectum de hijs volebāt determinare ⁊ ħ ꝑm suā fiam opinionē merito fecerūt qui ipsi soli a suis sequacibus putantur de nā tota intendere ⁊ qz putant nāle esse to/ tum vlr ens putabant ꝙ illius sit intendere de ente cu/ ius est intendere de nā. Sed q̄n ex predictis ꝓz ꝙ aliquis phus est superior phisico eo ꝙ nā est determi/ natū q̄dā genus ⁊ subiectū ētis iō de hijs principijs ꝑ scrutari erit illius qui theorizat ea q̄ sunt entis vlis ⁊ qui speculaē ea que sunt circa primam substantiā q̄ est oium principiū ⁊ ħ est ipse deus phica enim phia que/ dam quidem est sed non phia prima ⁊ ideo nō est phi ci de hijs cognoscere.

Capi. ij. ꝙ principiū firmissimum ꝙgruit dicte pri me phie ⁊ que sint principij firmissimi proprietates ⁊ differentie.

Uicunq; vo phi q̄ de veritate prima locunt
q dicere conātur quomō oportuit recipere ꝑ i tellectuz prima demonstrationū principia nō faciūt ħ nisi ꝓpterea ꝙ ignorant posteriora analetica.

Si enim illa scirent profecto supponerent ꝙ circulo non pōt fieri demonstratio ⁊ iō principia ꝑ conclusio/ nes demōstrari nō pñt scirent etiam ꝑ eadez analetica ꝙ demōstratio nō vadit in infinitū in aī sumendo sed stat in principijs primis demōstrationū q̄ ante se alia principia non hñt ex quibus demonstrent. ⁊ iō nullus est modus doctrine quo sciātur nisi forte ꝑ cognitionē terminoz in principijs positoz qui suis diffinitionib⁹ sciūtur. Ipsa aūt principia ꝑm se q̄ dignitates vocātur oz sciētes preuenire anteq̄ aliq̄d sciant ꝑ demōstratio nem ⁊ nō oz discipulos audientes ħ querere a doctori bus ħ enim sunt instrumenta q̄bus oēs intellectus acci pit oēm sciam ⁊ iō ex potentia sciendi non egredit in actū sciēdi nisi ꝑ illa ⁊ est taliū scia innata nobis. Pa lam igitur ex dictis est qō phi primi cuius est specular de suba prima que est suba oium dicta eo ꝙ est cā oiuz ē pscrutari etiā de principijs primis sillogisticis ex q̄b⁹ ois scia demōstrat oē esse qō ꝓbat: illi enim phi q̄ ma/ xime inter oēs phos hz dicere ⁊ docere de vno quoq; prout se hz in rei veritate maxime ꝓuenit dicere firmis/ sima rei principia qz nō pōt docere de re qualz ita vt se hz nisi per rei cuiuslibet principia: igit illi maxime ꝓue nit qui hz docere de ente ꝑm ꝙ est ens firmissima entis principia qz ille solus hz dicere de re qualz vt se hz ⁊ non est circa ħ ens ꝓut est ħ ens vel illud: ħ aūt phus q̄ sic de ente est phs primus sicut pz ꝑ descriptionē sapiē tis quā in primo hui⁹ sapie libro posuimus. Dixim⁹ enim ibi oia maxime scire sicut decet nō singularez sed vnūquodq; eoz sciam habentē. Firmissimū aūt oiuz principioz est quatuor differētijs oia alia excedēs ē. n. manifestissimum circa qō mentiri ⁊ decipi nullatenus contingit absq; ꝓditione vlr verum exñs ⁊ ꝙ oz preue nire scientes ⁊ nō audientes querē sicut dixim⁹. Qō enim ꝓssibile sit mētiri circa ipsum ex ħ patet ꝙ notis simum esse est necesse. Nemo aūt deceptus mētitur in notissimo oēs enim qui decipiūtur ⁊ abducunt i mē datiū decipiūtur circa ea q̄ ignorant ⁊ tunc modica de ceptio in principio maximū in conclusione inducit mē datiū ⁊ defectū. Oportet ēt ħ principiū firmissimū cē non conditionale vt hic vel nunc vel huic sit vez ⁊ nō vez vbiq; ⁊ semp ⁊ in omnib⁹. Diximus enim ꝙ pri cipium illud necessariū est prehabere apud se ātēq̄ ali qua per doctrinā accipiat quilz intelligens aliq̄d. Qō aūt sic necessarium est prehabere nō est condictio que dam ꝑm quā sit vez ⁊ nō aliter, sit vez ħ enim principiū necessariuz est cognoscere quēlibet qui aliq̄d hz cogni tionis ⁊ cognitionē hui⁹ principij est necesse venire ei qui hz caz ⁊ nō per auditū discere. Uenire aūt dico cum natura potentia sciam accipiēte. Palā igitur est ꝙ tale principiū ꝙ quattuor illa hz q̄ induxim⁹ oiuz ē firmissimū. Quid aūt vel quod sit principiū post ea q̄ dicta sunt ꝓtinue deinceps dicā. Principiū igitur de quo diximus est ꝙ affirmatio ⁊ negatio de nullo veri/ ficātur simul eodē ⁊ ꝑz idē ⁊ in eodē tēpore sed ō quo libet est affirmatio vel negatio vera. Idem enim si/ mul inesse ⁊ nō inesse eidē ⁊ ꝑm idē est ipossibile ⁊ ac cipiantur adhuc oia q̄ circa principiū determinata sunt sicut ꝙ in eodē loco ⁊ in eodē tēpore ⁊ eidem ⁊ ꝑz idē oia talia sint ħ determinata que ad ħ principium exigū tur q̄n accipit ad logicas difficultates determinandas logici enim vtuntur ħ principio sic ⁊ methaphisicus eo ꝙ vterq; hor phor via hz ad principia methodor.

Id igitur principiū qō nūc diximus est oium princi/ piorum firmissimū hz enim illud principium predicta determinationē ꝑ quatuor preinducta: ipossibile nāq; est quēlz suscipere ꝑ intellectū ꝙ idē ⁊ ꝑz idez simul sit ⁊ non sit non enim est sic in rei veritate quēadmodū q̄ dam putant eraclituz dicere. Nō est enim necesse ꝙ illa suscipiātur esse vera ⁊ intellecta quecūq; aliq̄s dic simplici dictione: ⁊ si dicatur ꝙ nō sit vez qō nos ħ di cimus. sed verum sit quicquid aliq̄s dicit tūc sequetur ꝙ eidē ⁊ ꝑm idem simul insint ꝯria ꝙ est ipossibile.

Quod aūt ħ sequat palā est determinētur enim no/ bis ⁊ concedātur ea q̄ consueta sunt concedi ꝑ eādem quā nūc diximus ꝓpositionē ꝙ ipossibile sit idē esse ⁊ non esse simul ⁊ ꝑm idē: scimus aūt ꝙ opinio ꝯria ē opi nioni cui opinio sit habitus suscipiēs verū ⁊ sim ꝑm rei mutationem sicut ⁊ oratio vez ⁊ falsuz suscipit. Opi nio aūt opinioni ꝯria precipue est q̄ est oppositionē ꝑz contradictionē hñs. Palaz igit est ꝙ ipossibile susci pere ꝑ intellectum vel opinionē eūdem ⁊ ꝑm idez eē ⁊ nō esse simul. Si enim ħ detur sequit ꝙ ille qui ħ men/ tiens dicit simul ⁊ idem ⁊ ꝑm idē habebit opiniões cō trarias si enim dicat sc. opinari idē esse ⁊ non esse oz ꝙ cum hoc opinetur illud nō esse verum ꝙ dicit ex quo contraria dicit simul esse vera: ⁊ sic habebit simul duas contrarias opiniones de eodē ⁊ ꝑm idem ꝙ videlicet ꝯdictoza eidē insunt simul ⁊ ꝑm idem ⁊ non insint eidē ⁊ ꝑm idem. Patet igit ꝙ non est accipere ꝑ intelle/ ctum contradictoza simul inesse eidē ⁊ ꝑm idem ⁊ ħ ē causa q̄re oēs demōstrantes principia suaz demonstra tionum resoluentes reducūt ea in istam q̄ dicta est vlti mam opinionē siue acceptionē: ⁊ istam nō reducūt i ali quā acceptionē principū que sit ante istud. Ista enim dignitas est nāliter principiū etiā a'iaz dignitatū oiuz

Sunt autem multi sicut paulo ante diximus qui dicebant hoc ꝓtingere ꝙ idem ſm idē ſimul ſit ⁊ nō ſit ⁊ dicunt ſe ita exiſtimare quoꝝ in ſequētibus dabim⁹ rōnes. Hac aūt ratione exiſtimationis multi vt̄ur in hūs tm̄ que de nā ſunt eo ꝙ illa in motu oia eſſe dicūt.

Et q̄ motus eſt actus exītis in potentia dicunt oia ſimul eſſe ꝑ actū ⁊ non eſſe per potentiā. Nos autē nunc quantū ꝓpoſito ſufficit ſine ꝓbatione accipimus ſupponētes ex inductis quaſi ipoſſibile ſit h̄ ꝙ idē ſm idem ſimul ſit ⁊ nō ſit per hoc enim oſtēdimus ꝙ iſtud eſt firmiſſimū ꝓncipiorum oium. Quidā tm̄ impiti dignantur demōſtrare ꝓncipiū iſtud volentes ad h̄ inducere demōſtrationē oſtenſiuam ⁊ iſte error cōtingit eis ꝓp apedepſiā: eſt aūt apedepſia ignorātia qua nō cognoſcitur quoꝝ oz querere demōſtrationem ⁊ quorū non oportet querere demōſtrationem. Oium enim eē demonſtrationem eſt ipoſſibile. Si enim h̄ daret tūc procederet demōſtratio in infinitum in anteſumendo igitur tunc demōſtratio nulla fieret ſic cum oīs demonſtratio ſit ex primis. In infinitis aūt nullū eſt primum.

Si vō quorūdaz non oportet querere demōſtrationem que ſunt ꝓncipia oium demonſtrantiū tūc nō haberent ex rōne dicere que ſunt illa que magis dignantur tale eſſe ꝓncipiū de quo nō queritur demōſtratio q̄ id ꝙ induximus: cōtingit aūt aliq̄n nō quidē demōſtrationē ſemper eſſe ꝓp quid ſed cōtingit quedā argumentatiue demōſtrare: demonſtratione. ſ. qz: que eſt per effectum vel ꝑ cām remotā non cōuertibilem ⁊ etiā h̄ mō ipoſſibile eſt demonſtrare ꝓncipiū ſuperius induct̄z dūmodo h̄ ſolū ſupponat ꝙ ille q̄ dubitat circa h̄ aliquid dicit ⁊ ſcit ſe aliq̄d dicere. Si vō nihil dicēt ſcit ſe dicere verisio eſt ꝙ queramus rōnē ad eū q̄ nullam h̄z in ſe ipſo dicti ſui rōnē. inquantū nullā h̄z rōnē ſimilis eſt plante talis inquantū talis eſt: vincit eniz ab aſino ⁊ quolibet bruto ꝙ nō exiſtimat idē eē ⁊ nō eſſe ꝙ ſi exiſtimaret aſinus idē eſſe ⁊ nō eſſe non vitaret foueas exiſtimans idē eē cadere in foueā ⁊ non cadere. Dico ꝑ̄ ꝙ diam eē inter argumentatiue demōſtrare: ⁊ demōſtrare qz in veritate demōſtrans opinabit accipe qō in veritate eſt in ꝓncipio per qō ōmōſtrat ꝓp q̄d: ſed ſi talis nō ſit demōſtratio tūc argumētatio erit ⁊ nō demonſtratio ſicut. ſ. ſi per effectū vel ꝑ cām remotā arguat: oz aūt dignari quēlz etiā ſine demōſtratione argumentē ad oia talia q̄ ſic argumētatiue ꝓbant id qō dixīmus eſſe ꝓncipiū taliū oium dicere. ſ. idē ſm idem eē vel non eſſe. h̄. n. forſitan quilz arguens ſic opinabit q̄rere a ꝓncipio anteq̄ ad aliq̄d ꝓcedat qz ſine illo nullam penitus in argumentatione pōt ponere ꝓpoſitionem. Manifeſtū igitur ꝙ h̄ ꝓncipiū non eſt audiē tem querere ſed preſcientē hēre. Dz igitur h̄ ꝓncipiuz totam firmiſſimi quā diximus determinationem.

Capi. iij. ꝙ non conuenit ſimul affirmare ⁊ negare per ꝓbationē ſumptā ex h̄ ꝙ ſermo aliq̄d ſignificat.

Uanuis aūt oſtenſiue nō probet premēmoratum ꝓncipiū tm̄ deducit ad multa impoſſibilia q̄ h̄ preſumpſerit negare ſi dederit ꝙ dicta ſua ſermones ⁊ rationes aliquid ſignificāt inquantum in eo ſunt ſibi ſignificando vel inquantum in alio ſunt per auditum ſignificando alteri: h̄ enim eſt neceſſe q. ſ. ſibi ⁊ alteri ſignificāt aliq̄d ſi per ſermōes aliq̄d dicere intendit. Sin aūt detur ꝙ nihil ſignificādo dicē tūc dictum tale non habebit virtutē ⁊ rōnem ſermōis nec erit talis dictō ſermo qz oīs ſermo inſtitutus eſt aliquid ſignificare cū ſermo ad aliud nō ſit niſi vt ꝓcept⁹ cordium noſtroꝝ nobis inuicē ſignificemus. Si igit nihil ſignificat dictio non eſſet talis dictio ſermo nec ei qui loquit ad ſeipſum aliquid ſignificās neq; aliquid ō ſignans ad aliū cui loq̄tur. Sed ſi dederit aliq̄s ꝙ nō aliquid ſignificat tunc erit demōſtratio ꝙ idem ſm idē non ſimul eſt ⁊ nō eſt: ecce nāq; aliquid erit diffinitum noie ſignificatum ꝙ dicit ineſſe vel nō ineſſe. ſed cā demonſtrans h̄ q̄ erit hmōi demōſtratio eſt ille qui ſuſtinet h̄ eſſe verū ꝙ ſermo loquentis aliq̄d ſignificat dū modo enim h̄ detur ipſe q̄ dicit rōnem ſue locutionem interpretatiuā non eſſe ⁊ deſtruit cā de neceſſitate ſuſtinet ⁊ ponit eā eſſe. Dicens eniz rōnē interpretatiuā nō eſſe aliquid ſignificat ſicut iā ex ypotheſi ꝓceſſuz ē ⁊ ſi h̄ dicto aliq̄d determinatū dicit h̄ idē verū eſt ꝙ ſignificat per nomē. Deinde igit nomē dictū ſignificat determinate aliq̄d eſſe vel nō eſſe igit non oē dictū ſe h̄z ſimul ſic ⁊ nō ſic: ꝙ ſignificat ſimul idē eē ⁊ nō eē ſecundū idē. Amp. per eādē ypotheſim ſi hō ſignificat vnum determinatū ⁊ vniuoce ſit h̄ ꝙ ſignificat aīal bipes. Dico aūt etiā vnū ſignificare in hūs ꝓplexis enūtiationibus qñ ſignificāt h̄ eſſe ſi h̄ eſt ⁊ ſiquidez illud ſignificatū ſit hō h̄ erit hōi eſſe q̄ h̄ ē cēntialr ꝑdicatū de ipſo ⁊ totū ⁊ ſolum ſignificatū ipſius. Si aūt aliquis dicat cū eracliro ꝙ hō vel aliud nomen nō ſignificat vnū ſolū ſed plura h̄ nihil reſtat ſine ipedit dūmodo ſolū mō illa plura dicat eſſe finita ⁊ eſſentialr ſignificata nō denoiatiue ſed ſicut plura quoꝝ q̄lz eſt eēntiale ſubiecto de quo ꝑdicatur nomē: ponat. n. inſingulis rōnibus noīs ꝓpriū nom̄ diuerſum. Dico autē exponendo h̄ vt ſi quis nō dicat ꝙ h̄ nomē hō ſignificat vnū ſed multa de q̄bus tm̄ vniuoce dicatur aīal bipes ſi illa plura q̄ ſignificat h̄ nomē hō ſint vnū in nā ⁊ vniuoca tūc. n. p̄z ꝙ h̄ nomen hō ſignificat illud vnuz vniuocū q̄ dicitur de pluribus ⁊ dicet illud eſſe ⁊ nō dicit illud eſſe ⁊ nō eſſe ſimul. Si vō hō dicit rōnes diuerſas ⁊ plures ſz diſtinctas numero idē ſequit. Ponatur enim nomē ſpeciale cuiuz rōni ſbe diuerſe fzvnā quāq; rōnem ſz enim nobis noia fingere tunc. n. nomē illud ſignificabit ea q̄ ſignificat eſſe tm̄ ⁊ non ſignificat ea eſſe ſimul ⁊ nō eſſe: h̄ aūt poſitio fuit eracliti ꝙ plura ſignificat nomē ſed finita. Si aūt nō ponat nomen ſignificare plura ⁊ finita ſed potius plura ⁊ infinita ſicut dixit Anax. Tunc palā ex predictis eſt ꝙ nulla erit rō vel diſputatio vel ſermocinatio inter hoies qz nomē nō ſignificare vnū ē nom̄ nihil ſignificare. Unū enim nome vniuocū eſt ab vna forma ipoſitū ⁊ h̄ ipotatur ꝑ nomē ⁊ ſi nō ſignificat illā rem penitus nihil ſignificat. Illā aūt rē ſignificare nō pōt ſi infinita ſignat qz ſi plura ſignaret tūc poſſet cuiuslz nomē aptari ſicut diximus: ſed ſi infinita ſignat nō poſſunt aptari noia infinitis ⁊ ſic illa tūc vno noie ſignari nō p̄nt qz vno noie ſemel poſito nullus pōt vti eq̄uoce ſimul: qz nō cōtigit intelligi ſil nisi vnū noie vno: nō ſignificātib⁹ aūt noib⁹ a nobis auferet diſputatio quā ſimul hēmus adinuicem ⁊ illa q̄ ſm veritatē eſt diſputatio ad alterꝝ ⁊ ad illa q̄ minus ꝓprie diſputatio vocat q̄ eſt hois ad ſeipſum.

Nihil enim ꝓtingit intelligere ſm actū ſi nihil intelligat eſſe vnū ſed ſi ꝓuenit intelligere tūc h̄ mō ꝓuenit vt ponat huic determinate rei q̄ intelligit nomē vnū ſz ſic ſicut a ꝓncipio dictū eſt erit aliquid vnū ſignificās nomen vnū ⁊ ſignificabit vnū in re nec h̄ mō igit ꝓuenit ꝙ hoiez eē ſignificet cū h̄ eodēmō ſimul hoiem nō eē.

Si aūt aliq̄s dixerit ꝙ hō nō ſolū ſignificat multa vt denoiatiue dicta de vno vt ſubiecto ſz ſignificat ea vt multa q̄ denoiant ipſum vt vnū ſibi eſſentialr ⁊ vniuoce ⁊ h̄ ī dicūt qz nos non dignamur dicere vt vnū

ſignificēt ea

significent ea q̄ de vno denoiatiue predicātur ħ iteruz erit incōueniens qm̄ sic musicuz ꝛ albū erūt essentialr vnum vniuocū in noie hois musici ꝛ albi. Sequit aūt ex ħ vlterius q̄ oia erūt vnū rone ꝛ genere q̄ oia de sba denoiatiue p̄dicantur. Oia.n.fz ħ erūt vniuoca ꝛ ħ falsum est q̄ denoiatiua nō suntvniuoca: tm̄ etiā fz hāc pōnem in vno noie nō erit idē esse ꝛ nō esse nisi fz equiuocationē illā solā si quē nos latine hoiem voca/ mus alī aūt alterius lingue vocāt nō hoiem tūc enim nomē vnū diuersis ydiomatibus significabit finitū ꝛ i finitū ꝛ affirmatio ꝛ negatio in genere q̄ est negatō ter mini infiniti q̄.s.nō hō significet aliq̄d in genere vno: q̄ est negatio termini infiniti animalis quod est non ho mo referuntur ad vocem vnam p̄dicto mō equiuo/ cam. Sed q̄ a nobis ħ dubitatum ꝛ q̄situz est nō ē ħ q̄ō queramus si ꝓtigit simul hoiem esse ꝛ nō hoiez esse fm eq̄uocū nomē tm̄: sed quesitum est a nobis ħ si cōtingit fm rem idē esse hoiem ꝛ nō esse hoiem simul ꝛ fz idē. Si āt dicat q̄ nō hō ꝛ hō non significāt aliquid diuersum tunc palā est q̄ nō esse hoiem fm rem non erit diuersum ab esse hoiem ℊ hoiem esse erit non hoiem esse fm rem ħ.n.duo eruntvnū ꝛ idē fz rē ꝛ rō nem. Esse.n.vnum ꝛ idē significat re ꝛ noie esse vnuz sicut vnum ꝛ idē sunt synonima vestis ꝛ indumētum ꝛ vinū ꝛ mer ꝛ bachus ꝛ ensis ꝛ gladius ꝛ ħ vnum est q̄ rō rei est vna. Si v̄o ista fuerint sic re ꝛ rōnevnū noie tm̄ oria tunc hoiem esse signabit hoiem nō eē ꝛ ħ est ꝝ ypothesim q̄ datuz fuit q̄ ista diuersa significāt q̄ datum fuit q̄ quodlz significat id cuius ē ipsa diffi/ nitio. Uerbigratia hō significat id q̄ō est aīal bipes: itaq̄ si quidē est ver̄ dicere q̄ hō est aīal bipes ħ enīz sicut diximus significat nomē cū dicimus q̄ hō erat ne cessariū est q̄ nomē nō significat nisi vnū sed si ħ est ne cesse tunc nullomō contingit q̄ ħ idē hominem esse sit nō aīal bipes esse. Necesse enim esse sicut in logicis di ctum est significat idē q̄ ipossibile nō esse ꝛ ꝙuertit cū ip̄o: igit ex oibus p̄dictis sequit q̄ nō contingit ħ q̄ō simul ver̄ sit dicere vna dictione hoiem esse ꝛ nō esse hoiem. Eadem aūt rō est de negatione indictione q̄ dicimus non esse hoiem ħ enī non significat esse hoiez ꝛ ħ est iō q̄ hoiem esse ꝛ non esse hoiem diuersa signi ficant magis q̄ dispata sint diuersa. Si.n.albū esse ꝛ hoiem esse diuersa significāt q̄ cū subiecto possunt esse vnū tunc multomagis hoiem esse ꝛ hoiem non esse di uersa significabūt. Ista enīmduo hoiem esse ꝛ hoiez nō esse multomagis opponuntur q̄ albū esse ꝛ hoiez eē igitur ista duo significāt diuersa ꝛ nō agregātur sub vnius noīs significatione. Si quis aūt dixerit q̄ al/ bum nā ꝛ diffinitione idem q̄ hō significat tūc ꝝ ħ idē. dicimus q̄ō ꝛ p̄ius diximus q̄.s.fm ħ oia erunt vnuz ꝛ idē nā ꝛ diffinitiōe q̄ oia alia denoiant sbaz ꝛ erunt idem nā ꝛ diffinitione cū ipsa oia igitur erūt vnū ꝛ nō solū opposita erunt vnū. Si āt ħ nō cōtigat sed est impossibile tunc sequit necessario q̄ vno noie nō signi ficātur opposita ꝛ ħ maxime pz si ꝓcedatur q̄ interro ganti ꝛ querenti pōt responderi directe ad ꝓpoſituz ħ q̄ō interrogat ꝛ querit. si.n.aliquis interrogat ꝛ querit vna simplici interrogatione an ħ est hō ꝛ respondēs re spondeat negationē cum affirmatione dicens q̄ ħ ē hō ꝛ non homo non dat responsionem congruam interro ganti q̄ plura respondet vnū solū interrogāti ꝛ q̄rēti.

Quāuis.n.nihil abest siue differt vnū ꝛ idē eē in re hoiem ꝛ albū ꝛ alia mille in pluralitate accītiū q̄ oia: vnum sunt subiecto: tm̄ interroganti simplici ꝛ vnica q̄ō ne si ver̄ est dicere ħ esse hoiem vel non dāda est vni/ ca responsio. ꝛ respondendū est ei nomēvnū significās id q̄ō interrogat ꝛ non est addēdū responsione q̄ ħ sit etiaz albū ꝛ nigrū ꝛ magnū ꝛ alia mille talia q̄ accidūt ei. Impossibile est enim accītia vni q̄ infinita ꝓmeare si ue ꝓtransire respondentē. Oportet ℊ q̄ aut oia respō dendo ꝓmeetur cum eadē rō sit de oibus aut nullū sed non oia ꝓmeabit. Nullū igitur respondebit nisi inter rogatum. Simlr igitur fm oēm eundē modū quāuis millies idē sit homo ꝛ non hō q̄ mille p negationē ter mini infiniti supponere pōt tm̄ interroganti si est hō nō est respōdēdū simul q̄ est hō ꝛ nō hō si sicut dictū est non ꝛ alia queq̄ accidūt homini, sunt respondēda fm affirmationē ꝛ negationē vt respondeat quecūq̄ sunt ꝛ non sunt sicut album ꝛ non album: ꝛ nigrū ꝛ non ni grum: ꝛ magnū ꝛ non magnū ꝛ alia infinita talia q̄ ac cidunt. Si.n.ħ non facit sic respondēdo vna respō/ ne vnum interroganti tūc non disputat q̄ nūquam re/ spondet ad intētionem interrogantis. Ex omnibus igitur q̄ inducta sunt planū est q̄ noīa nec infinita neq̄ opposita neq̄ multa significant: ꝛ sic pz vlterius q̄ nō significant contradictoria.

Capi.iiij.q̄ si ꝓtradictoria sint simul vera sequit ni hil dici fm substantialē predicationē sz oia fm accīs.

Omino vero destruūt substātialē diffinitionē
o que quid erat esse rez dicebat qui dicūt q̄ cō tradictoria sunt simul vera. Est.n.scōz istos necessarium dicere q̄ oia que de re predicant accidunt ei ꝛ nihil sit substātiale p̄dicatū ꝛ q̄ accidat hoi hoiez esse ꝛ simlr accidit ei aīal eē ꝛ alia similiter predicata nō predicantur nisi fz accīs. Si.n.dicamus ꝝdictoria de eodē p̄dicari tunc si det q̄ id predicatū q̄ō est hois esse sit q̄d ipius seq̄tur stati ex tali ypothesi q̄ illō idē erit non hoiem esse aut non esse hoiem. Negatione enim infinita que relinqt aliq̄d sequit q̄ idē sit esse non hoiem ꝛ negatione extra genus q̄ nihil relinquit sequ tur q̄ idē sit non esse hoiem vel non sit esse hoiem ꝛ ħ non est ver̄ cū ista sint negationes q̄dditatis q̄ est esse hois fm enim rei veritatē vnū tm̄ erat q̄ō significabat rei subam q̄ est q̄d ipsi° sicut ꝛ vnū est esse. Ostēdimus enim in antehabitis q̄ diffinitio data p mām reducitur ad eā q̄ datur p formā ħ aūt vnū q̄ō significabat sbam erat fm rem suba alicui°: significare vero sbaz ē termi num rei significare ꝛ ħ ē nō alicui conuenire nisi rei il/ li; ꝛ ab oibus alīs separe ꝛ ideo significās sbam rei est non esse aliud aliq̄d illud ipz q̄ō est rei diffinitio. Si ergo oia ista dicātur esse falsa ꝛ ꝝdictoria dicātur esse simul vera cū ei q̄ est hoiem esse sit aliud illud q̄ō ē nō hominem esse. Et similiter aliud sit ab ipso q̄ est nō esse hoiem eo q̄ negatio siue sit infiniti siue simplr ne/ gationis semp est aliud ab affirmatione ꝛ si tūc ꝝdicto ria cōtingūt eidē vt dicūt tunc dissinitio nō ꝓtingit tm̄ vni sed vni ꝛ alī ꝛ q̄ ꝓtingit eidē inesse ꝛ nō inesse est accīs. Necessariū ℊ est istis vt dicāt q̄ nō erit aliq̄d rō diffinitiua alicuius sed oia dicūtur fm accīs q̄ p̄di/ cantur de aliquo: rōne enim inducta diffinita est suba ꝛ accīs q̄ō. s. suba q̄ est q̄dditas nō alī ꝙuenit sed ab oi/ bus separat, accīs aūt est q̄ō ꝓtingit eidez inesse ꝛ nō inesse ħ enim mō albū accidit homini: hō albus enīz ē ꝛ nō albedo ꝛ ideo ꝓtingit albedinē sibi inesse ꝛ nō in esse q̄ nō contingeret si substātialr esset albedo. Si aūt forte aliq̄s diceret q̄ ħ nō esset incōueniens ꝛ ꝓce/ deret q̄ oia fm accīs dicūtur quecūq̄ predicantur de aliquo: tūc cum ħ dicat fm accīs q̄ non cōtingit fm ipsum q̄ aūt nō fm ipsum ꝓtingit: ꝓtigit fm aliud tūc oia predicātur fm aliud ꝛ nihil fm se ipsum. Seq

tur ꝙ ex hoc ꝙ nullum est primū vle predicatū sed ibi tur in predicatis fz aliud i infinitū si semp accīs nō fm ipsum de subiecto aliquo significat predicationē h. aūt est impossibile oz.n.ꝙ oē per accīs ad aliquod p se p̄/ dicatum reducat. Accīs enim est ꝙ cū sit in aliquo nō est in eo velut quedaz pars ⁊ ipossibile est esse sine eo in quo est ⁊ sic pz ꝙ in ratione accītis cadit eē i alio ⁊ de alio p̄dicari aut simpliciter aut fm q̄d ⁊ sic accīs fm se ⁊ fz ipsum p̄dicatur de subiecto: subctm̄ non est nisi duplex subiectum vz per accīs ⁊ qō per se est sub iectum. Subiectū vo per accīs dico ꝙ nō gratia sui ⁊ fm se est subiectum sicut qñ accīs dicitur inesse acci denti sicut musicus dicitur albus vel ecōuerso. Sub iectum vo p se est in cuius rōne est ꝙ sit subiectuz sicut ſba que ideo ſba est qz substat accīti in se pfectum q̄d ⁊ per se ens exīs: ⁊ h cū dicitur socrates est albus nō po test esse pluribus modis predicatū accīs ⁊ sic nō abi/ bit in infinitum. Non enim sicut diximus plura duob⁹ complectitur. accīs enim nō accidit accīti sicut diximꝰ nisi qz ambo eidē accidūt ꝙ p se est subiectum: qz ꝙ sit subiectum cadit in ratione sua ⁊ si mille essent accidē/ tia idem esset ac si essent tm̄ duo: dico aūt h explanan/ do sicut qñ dicimus albū esse musicum aut econuerso. h.s. musicū esse albū eo ꝙ ābo ista accidunt hoi q̄ p se subiectū est eo ꝙ est ſba q̄ de rōne sua hz ꝙ est ſbctm̄.

Sed nō est eodē mō si dicatur socrates est musicus eo ꝙ ābo dicāt eidē accidere: tertio ꝙ diuersū sit fz esse substātiale ab vtroq; qz socrates est prima ſuba q̄ de rōne sua maxime substat. Qm̄ igit q̄dā accītiuz ita dicunt ꝙ de rōne sua inherentia illi insunt ꝙ de rō/ ne sua ⁊ nō fm accīs subicitur. Alia vo dicūtur alio mō qz ābo de rōne sua inherentia accidūt ei ꝙ de rōe ⁊ nā proprīa substat: oz ꝙ quecūq; sic dicunt esse i sub iecto accītia sicut albū ineſt socrati nō contingit esse in finita in supius ita ꝙ semp vnū p̄dicatū gratia alterius insit qz tale accīs de ratione sua ineſt ei ꝙ de nā ⁊ rō/ ne proprīa subicit. Nō igitur vadit h in infinitū ita ꝙ socrati albo diuersuz aliqō ab albo accidat pp ꝙ in/ sit ei albedo ⁊ h iō est qz nō sit vnū diffinitione ⁊ esse ex oibus subiectis ⁊ accītib⁹ in infinitū: ⁊ iō socrates p se ⁊ de nā sua hz subici ⁊ nō gratia alterius alicuius qō faciat ipsuz subiectū sicut socrates grā alterius par ticipat rōnale qz gratia hois cū vnū fiat ex aīali qō est esse socratis: ⁊ iō cum dicit socrates albus nō oz ꝙ so crati aliqd aliud accidat gratia cuius subiciat illi sicut gratia alterius subicit rationali aīali cū dicitur socra/ tes rationale aīal: nec etiā oz ꝙ albo aliquid aliud acci dat gratia cuius insit socrati sicut musicū qz neutrū ho rum magis accidit alt̄ ꝙ reliquum reliquo: ⁊ h simul ⁊ equalr vna accītis diffinitione sunt diffinita. s.ꝙ cū sit i alio ipossibile est esse sine eo in quo est cū nō sit pars: ⁊ ideo vtrūq; p se idest per suā rōnem ineſt ⁊ nō vnum per altez vel per aliud ⁊ h ideo est qz h quidē sunt ac cidentia q̄ predicātur ⁊ insunt illa vo nō sunt acciden tia q̄ subiciūtur ⁊ quibus insunt: quecūq; vo sic insunt de rōne proprīa illa nō insunt accīti p aliud in infinitū accidens: sed quecūq; aliomō dicūtur sicut musicū al/ bo illa quidē accidenti insunt p accīs h est gratia alte/ rius ꝙ est de se subiectum ⁊ illa etiā nō vadūt in infini tum: ergo neutro istoz mōz oia semp dicūtur fm ac/ cidens aliud ⁊ h est destructio ypothesis inducte ꝙ fal sa est ⁊ ipossibilis ⁊ sequebat ex h qō dicebat nihil di ci fm substantiā oz igit necessario ꝙ aliquid sit ſbam ⁊ ꝙ q̄d erat esse significans. Si aūt h detur tunc in prin cipio huius capli ostensum est qz ipossibile est simul p dicari contradictiones. Quando aūt dicimus ſbaz ⁊ maxime substantiā primam p se esse subiectum ⁊ ac cidens p se esse in alio ⁊ esse predicatum intelligim⁹ de illo mō dicendi per se in quo predicatū est de rōne sub iecti quē modū inter modos dicendi per se i analeticis posterioribus tam dudū diximus esse primuz: sic enim substantia est que substat ens in se perfecta ⁊ accīs est qō est in alio in quo hz esse pp quod ⁊ accidens potⁱ est esse q̄ essentia: ⁊ iō etiam perfectaz nō hz diffinitio nem: sic igit pz qō ipossibile est oia dici per accīs ⁊ ieē per accīs qz ipsum accīs per se ineſt subiecto nec possi bile oia subici ⁊ substare per accīs qz ipsa substantia ⁊ precipue prima substat per se: ⁊ sic pz ꝙ cōtradictoria non verificātur de eodem vt manifestū est per ea que i duximus nec ibitur in infinitum in hīs que predicant accidentibus nec est hic oria in hīs que per accīs pre dicantur vtrum simpliciter vel fm quid predicentur h enim nihil impedit propositam h nostram intentionē.

Capi. v. ꝙ ad dicere contradictoria esse simul ve/ ra de eodem fm idem sequitur omnia esse vnum ⁊ idē fm idem.

Mplius autem si ꝯdictiones simul de eodez
a vere sunt oēs sicut quidam dicūt tunc palaz erit ex ista quā hic inducemus rōe ꝙ oia erūt vnū ⁊ idem sequit ꝙ idem quodcūq; subiectum sit na uis triremis q̄ galeam vocant ⁊ h idem sit nauis vni/ remis q̄ scafam vocamus ⁊ illud idē erit hō sicut cō/ sequenter ostendemus. Dicitur autem galea nauis triremis pp tres ordines remoꝝ qui sunt in ea quoꝝz vnus est remigubernātes ⁊ hinc ⁊ inde sunt duo ordi nes in lateribus remoꝝ remigantiūvnus sup altēꝝ sca fa aūt vniremis vocat qz vnovnitur remo tā ad guber nandū q̄ ad remigandū. Sic ḡ si de omni vno ⁊ eo dem subiecto ⁊ fm idē simul contingat affirmare ⁊ ne gare tūc sequetur illud vnū subiectū esse nauim trire/ mē ⁊ vniremē ⁊ h ominem ⁊ h incōueniēs necesse ē cō cedere oēs illos qui dicūt illā rōnē pythagore veram esse quā ipse assignat cām esse eius ꝙ est contradicto/ rias simul esse veras de eodē: pythagoras aūt sicut in/ ferius ostendemus dicebat ꝙ existimatiōes hoiuz fūt cause affirmationis ⁊ negatiōis reꝝ ⁊ nō reꝝ ꝓpones ⁊ diuisiones qz mille sunt extra aīam vt dicebat sunt cā existimationis. Sequit igitur fm pythagoraā ꝙ si ali cui videt ꝙ hō non sit triremis nauis qz tunc negatio est vera q̄ dicit ꝙ homo nō est triremis nauis. Si āt contradictorie oēs sunt simul vere de eodē fm idē tūc sequitur ꝙ affirmatio dicte negatōi ꝯdictoria sit simul vera de eodem. Ex eadem etiam causa sit vt conce datur dictum Anax. qui dixit oīa esse in oībus ⁊ sic di xit oēs res simul fm actus suos simul in eodem esse ⁊ nihil vere esse vnum ab vna forma sed vnumquodq; esse omnia ⁊ h verificatur fm istam opinionem que di xit contradictoria simul esse verā. Anax. enim vide tur quodlz ens dicere esse indiffinitum siue non diffini tum ad formam vnam eo ꝙ dicit oīum esse in omnib⁹ esse ⁊ isti putātes dicere ens actu fm formam quod in diffinitum sit eo ꝙ omnes forme sint in quolz. Dicūt ignorantes de non ente actu quod sit indiffinitū. Nā indeffinitum ad esse est potestate ens ⁊ non endelichia ⁊ h quidem voluerunt dicere sed proprīe verbis ex/ primere nescierūt: sed tñ qz isti indefinitū qōlz cē dixe rūt ex h ꝙ i quolz sunt infinita fz formā oz ꝙ dicāt ꝙ de vno omni simul vera ē affirmatio ⁊ negatio oiuz sic etiā sequit h ꝯ eos q̄ dicūt rōnē pythagore hui⁹ āt h ē

ratio

ratio. Inconueniens enī videtur si de aliquo verificetur sui substātialis p̄dicati negatio ⁊ q̄ non verificetur de eo negatio p̄dicati q̄ diuersum per disperationē vel oppositionem est ab illo cū minus videat verificari de eo negatio sui essentialis p̄dicati q̄ disperati vel oppositi

Dico aūt explanādo ħ q̄ si ſm istos veruz est dicere de eo q̄ est hō q̄ non est hō tunc multo fortius verū est de eodez dicere q̄ nō est nauis triremis ⁊ sequetur q̄ ēt est triremis et non triremis nauis ſm istos igi// tur si est affirmatio de aliquo ⁊ alicuius tūc necesse est etiā negationez eiusdem inesse eidez. Sed si alicui subiecto nō conuenit affirmatio disparari vel oppositi p̄dicati sequit̄ q̄ illud p̄cipiū negatur ō eodē magis q̄ suum essentiale p̄dicatum sicut iā antedixim⁹. Si autē ipa negatio inest talis predicati tūc etiā affirmatio inest eidem ex quo cōtradictoria sunt vera de eodez: ⁊ sic q̄ nō est triremis nauis est triremis nauis q̄ cui conuenit negatio cōuenit ⁊ opposita affirmatio: ⁊ sic ē de quolibet essentiali ⁊ disperato p̄dicato: ergo oīa sunt vnū ⁊ idem q̄ omnia que sunt de vno ⁊ eodem p̄dicā tur: ħ igitur iposſibilia sequuntur cōtra eos qui istā pȳ ctagoze ⁊ anax. defendunt rōnem: q̄ etiaz ſm pycta// gozam esse rez sequit modū opinionū in anima q̄ idē ⁊ diuersum cū eodem ⁊ ab eodez potest cōponere ⁊ di uidere ſm anax. vō omnia sunt in oīb⁹ ⁊ sic omnia de oībus negantur vel affirmātur. Adhuc aūt ipm non esse ſm has opiniones necessariū est de eodem dicere predicādo ⁊ de eodez simul negare: est enī negatio negationis. Si aūt p̄cedatur q̄ verū est q̄ idē ſm idē sit homo ⁊ nō homo tūc negatiōes vtriusq̄ horum sunt etiam vere de eodem: ⁊ sic palā est q̄ id q̄ō est hō ⁊ nō homo neq̄ homō est neq̄ nō homo: ħ enī duo due sūt negationes p̄dictoꝝ duoꝝ. Si aūt dicatur q̄ vna sola negatio est que cōponit ex vtriusq̄ negationib⁹: tunc ēt opposita illi cōpositē erit ēt vna. Et tunc ille cōtradi// ctorie simul verificātur de eodez. Patet igitur q̄ quocunq̄ modo accipiant cōtradictoria dūmodo concedatur eas simul de eodem ⁊ ſm idez veras esse sequetur q̄ omnia sūt vnum.

Caplm sextum in quo p̄ p̄ñaz affirmatōis ⁊ negationis ⁊ ecōtra ꝓbat q̄ p̄dictoria nō sūt simul vera.

Mplius si dicant contradictoria simul esse
8 vera aut ħ est ita in oībus q̄ ad affirmationē sequetur negatio ⁊ ecōuerso ad negationem affirmatio aut non in oībus sic se hz sed in quibusdam tantū. Si dicatur hoc in oībus sic se habere tūc omne q̄ est ens est etiā nō ens ⁊ omne q̄ est albū est etiaz non album. Et ſimili mō se hz circa alias affirmatio// nes ⁊ negationes ⁊ ħ esse inconueniens in p̄cedentibus est oñsum q̄ sic nihil p̄dicatur in quid ⁊ oia erunt vnū ⁊ idem. Si autē dicatur q̄ hoc est circa quasdaz res ⁊ circa quasdam non est ita sicut dixerunt Pyctagoras ⁊ Eracli. qm̄ de quibus sunt opiniones cōtradictorie: de illis sunt cōtradictoria vera de quib⁹ nō sunt opinio nes contradictorie ō illis nō sunt contradictorie vere si cut inferius patebit: tunc ad minus concessuz erit q̄ cō tradictorie sunt oppositē nō habentes mediuz ſm se in qb⁹ sunt ſz se: ⁊ cōtra ħ nihil hēmus dicere disputando q̄ ħ absolute est verum. Si vō dicitur q̄ contradictō simul verificatur circa res omnes iterum querem⁹ di// uidendo sic. aut enī tunc dicet q̄ de quocunq̄ cōtingit aliquid dicere affirmatiue de eodez contingit hoc idez negare ⁊ de quocunq̄ cōtingit aliquid negare de eodē cōtingit etiam ecōuerso illud idem affirmatiue dicere ita q̄ negatio vniuersaliter sequat̄ ad affirmationē ⁊ ecō uerso affirmatio ad negationē: ita q̄ iste conditionales sunt vere si aliquid affirmatur de aliquo hoc idem ne// gatur de eodem ⁊ econuerso si negat̄ de aliquo ħ illud affirmat̄ de eodē aut nō ē q̄ ō quibuscūq̄ quidē p̄tingit aliquid affirmando dicere de eisdez contingit ħ idem negare sed nō econuerso est q̄ de quibuscūq̄ contingit aliquid negare q̄ de eisdez p̄tigat illud idē affirmare: ⁊ ħ est q̄ negatio quidez sequatur vl'iter ad affirmatio// nez sed affirmatio nō vl'iter ad negationē sequatur ⁊ si sic dicatur q̄ sequatur ad affirmationem negatio: ⁊ nō ecōuerso cū negatio dicat non esse q̄ non est ⁊ non seq̄ tur ad eam affirmationē tūc nō esse erit firmū ⁊ intrāſ mutabile inesse ⁊ opinio negationis ⁊ nō ſentis erit firma ſm eos qui ens dicunt sequi opintonē ſm illos enī ħ loquimur q̄ tunc opinio nō entis non pōt esse opi// nio entis. Si aūt ħ datur q̄ ipm nō eē q̄ significat negatio firmū sit ⁊ notū tūc necessario sequit̄ q̄ affirma// tio erit notior aut negatio que opponitur negationi q̄ illa affirmationi eq̄pollet sicut si dicaz negationez hui⁹ q̄ est ħ non est ens ħ enī negatio est non ħ est non ens ⁊ ħ equipollet huic ħ est ens ⁊ ideo affirmatio ħ ē ens ⁊ negatio negationis que est nō ħ est non ens sunt no// tiores q̄ negatio que est ħ non ens vel ħ non est ens q̄ priuatio nō intelligitur nisi per habitum ⁊ negatio non in telligitur nisi per affirmationē. Si ergo negatio ē opi nionis firme ita q̄ ad eam nō sequitur affirmatio tunc multo magis erit questio de affirmatione firma ita q̄ etiam ad affirmare non seguitur negare ⁊ sic concludi// tur ꝓpositum q̄ nec ad affirmare sequitur negare nec ad negare sequitur affirmare ⁊ sic nunq̄ simul verifi// cantur cōtradictoria. Eraclitus tamen cuius est ħ po// situo dicebat negationem sequi ad affirmationē ⁊ non ecōuerso dicebat negationem notiorē q̄ sit affirmatio q̄ dixit res simpliciter nō esse: esse autez secunduz q̄d eo q̄ omnes in motu sunt. Si aūt aliquis dicat simili ter esse de negando sicut de affirmando ita q̄ quicquid de aliquibus contingit negare de eisdem necessarium est hoc idem affirmando dicere: tunc iterum diuidēdo querimus aut enī verū est q̄ diuidens negando dicat il lud idem affirmando: vt verbi gratia vna pronuncia// tione dicat aliquid esse album dicendo per affirmatio// nem ⁊ eadem dicat diuidendo per negationem illud idem nō esse albuz: aut nō affirmat diuidēs siue negans aut affirmās diuidit siue negat ⁊ si det q̄ nō est verū q̄ diuidēs siue negās dicat siue affirmet nō affirmabit ea eo ipo q̄ negat ea nec est cā q̄ nō affirmat ea nisi q̄ nō sunt que enī non sunt nō possūt affirmari ⁊ q̄ non sunt nō possunt aliquo mō pnunciari affirmando. Et cau sa huius est q̄ nō intelligunt eē ⁊ que nō cōtingit intel ligi nō cōtingit significari. igit̄ in talib⁹ affirmatio ñ se// quit negationē ⁊ dictū erat q̄ in oīb⁹ sequeret: si vō ve rū est diuidētē eo ipo q̄ negādo diuidit aliq̄d ab ali// quo affirmat dicēdo illud idē de eodē tūc omnia erūt vnum ⁊ idez sicut ēt in añ habitis dictum est: ⁊ idē erit hō ⁊ triremis nauis ⁊ de⁹ ⁊ asinus ⁊ sic de aliis ⁊ eoꝝ p̄dictiones erūt vere de eodē de quo vere sūt affirma// tiones. Sed adh̄ ſz hāc pōnē nihil videt differre vna res ab alia si. n. diceret vna res ab alia differre cū ñ dif// ferat nisi p formā ꝓpriā illa p̄dicaret de illa re sic̄ p̄di// cat vez de ea ⁊ ꝓpriū ⁊ iō negatio eiusdē nō eēt vera de eodē. Silr aūt si det q̄ diuidētē aliq̄d ab aliq̄ p̄tigit eē verū tūc oz q̄ ħ ipz vez ⁊ ꝓpriū significet ipz sui dcm̄ qz nisi ꝓueniat ei aliq̄d vere ⁊ ꝓprie qō diuidit ip su ab aliis: alia vō ñ vere negāt ō ipo. Ex hiis igit̄ oī b⁹ ñ sequit̄ ad affirmationē negatio nec ecōuerso ad nega

tionē affirmatio sicut dicebāt in priori mēbro supi⁹ idu
cte diuisionis. Ad hec āt q̄ dicta sunt sequit aliud in/
cōueniēs qz si ita ē vt dicūt q affirmatio sequit ad ne/
gationē ⁊ negatio sequit ad affirmationē sequit ꝯ oēs
aliquid dicentes dicunt vez ⁊ cū hoc mētiuntur ⁊ di/
cunt falsum ⁊ idem hō seipsuz falsum dicere confite/
tur in omni dicto suo qz si detur q dicat verū sequitur
q non dicat verū ⁊ h idē cōfitetur qñ dicit affirmatio/
nem sequi ad negationē ⁊ ecōuerso. Siliter aūt palaz
est ad hec incōueniētia q̄ dicta sunt q sequit etiā qz de
nullo penitus pōt esse pscrutatio vel disputatio: eo q
nihil ꝓcedit vl dicit ꝓponēs ⁊ nihil rñdet rñdēs qz q̄c/
quid dicit iterimit ⁊ quicq̄d interimit asserit: non enim
dicit ita ē vel ita ñ ē aliq̄d qō dicit nec etiā dicit ñ sic
vel sic esse sed simul esse dicit ita ⁊ non ita dicit esse ⁊
iterum ambo ista negat simul q. ſ. nec ita sit sicut dixit
neq; nō ita sit sicut dixit. Si.n. non ita affirmat ⁊ ne
gat esse q dicit tūc necessario q opinando de re nouit
aliq̄d determinatū nouit. Tunc qñ affirmatio est vera
negatio est falsa: ⁊ qñ negatio est vera affirmatio ē fal/
sa tūc sequit q non cōtingit simul idez de eodē ⁊ fm
idē vere affirmare ⁊ negare simul. Sed forsan dicet
aliq̄s sophaz ad h que induxim⁹ q hoc qō induxim⁹
est positum a principio. ſ. q simul ꝓtingat affirmare ⁊
negare: ⁊ iō ea que inducta sunt nō sunt inconueniētia qz
sequūtur ex ypothesi ⁊ sic dixit eraclitus ⁊ iō cōcessit
q nihil penitus sciret nec aliq̄d vere possit rñderi vel
interrogari ⁊ pō sua fuit ꝺdictoria simul ē vera.

Capitulū septimū in quo ꝓbatur q cōtradictoria nō
simul verificant ꝓpter mutationē ⁊ fugam de ipsis q
est fm susceptionē cui acquiescūt hoies.

a Mplius qui dicit ꝺdictoria simul ē vera aut
est suscipiēs p interiorē conceptuz animi q ita
sit vere sicut dicit aut mentitus est ita se hēre
dicēs ⁊ intus tñ non suscipiēs. Si eni suscipit se veruz
dicere tūc oportet q aliq̄d sit ip̄m dictū: opz igit q ip̄z
dictū suū referatur ad rez ⁊ q talis sit entiū nā sicut di/
cit ⁊ sic ens nō est ens ⁊ h iaz ante oñdimus esse ipossi
bile. Si vō non vez dicit ⁊ suscipit se verū non dice/
re ſz tamē dicat se veri⁹ dicere q̄ ille qui dicit de ꝺdi//
ctorijs sicut ⁊ ipsa res se hz q. ſ. diuidāt verū ⁊ falsuz
tūc ex quo dicit verius sequit q non simul cū illo veri
ori dicat nō verū ⁊ sic cōtradictoria nō sūt simul. Sz
tamē fm istius dictū etiā oēs mentiūtur ⁊ simul cū illo
verū dicūt ⁊ nec ꝓnunciādū est aliq̄d tali homini nec
aliq̄d dicendum est ei eo q iste fm vnam similitudinez
ea que ꝓnunciantur vel dicunt dicit esse ⁊ nō esse: ⁊ h
oia dixit eraclitus qñ ille dixit verius nihil ē q̄ esse ⁊
nihil veri⁹ dici de re q̄ q simul sunt ⁊ nō sunt ꝓp motū
cōtinuū quez videbat in eis: ⁊ iō dixit omne ē cotinue
non esse ⁊ dicebat h non conuerti ⁊ nihil posse dici ni/
hil rñderi ⁊ penitus nihil sciri ⁊ ꝓtra hunc ꝓbm vadit
nostra disputatio. Si aūt aliquis dicat q h dicens ni/
hil penitus suscipit in ala per cōsensuz ⁊ dicit ipossibi
le esse q aliquid sciat sed fm similitudinē vnā extimat de
quolibet ⁊ nō ꝓextimat de eodē q̄d iste bruto peior dif
ferētie hz ad plantā sicut ēt in añhabitis dixim⁹. Pro/
pter quod ēt maxime pz q nec alioꝝ a phīs qui ydiote
sunt aliq̄s ita disponit q h credat nec etiā ita disponitur
aliq̄s eoꝝ qui istas rōnes ⁊ positiones dicūt licet ver/
botenus ita dicāt. Si eni ita disponitur vt dicit āre
vadit domū motu pedis nec acq̄escit dicto suo qñ pu/
tat q est eūduz domū si idē est ire domū ⁊ ñ ire domū
Si eni hinc dicto suo acq̄escit tūc qñ putat ire domuz
nō debet ire qz sicut dixim⁹ idē est ire q nō ire. Si/
militer iste nō vadit rectā viā ducētē ad casuz in puteū
vel in torrētē ſz videſ puteū vel torrētē est timens eo
q putās est q nō siliter sit bonū incidere in puteū vel tor
rentē ⁊ nō incidere: cū tñ vtrūq; hoꝝ siliter bonū sit si
dicto suo acq̄escit: ex quo igitur cauet viā ad puteuz ⁊
ad torrētē palā est ñ ē melius ſz nociuꝰ ſz si dicat h se
quitur q vnū est bonū ⁊ aliud nō bonū ⁊ per eundem
modū h quidē esse dulce aliud vō dulce nō esse sequit
necesse ē suscipiendū: iste enī non oia contradictoria
equaliter querit ⁊ suscipit qñ enī putās est melius sibi
vinū q̄ aquā bibere ⁊ aliquē hominē amicū videre.
Deinde post istā apphensionē cui acquiescit querit ista
⁊ equidē oporteret q eāliter se haberet ad querere vti
lia sibi ⁊ ad nō querere eadē ſi daretur q idē ēt apud
eum hō ⁊ non hō ⁊ alia cōtradictoria de quibus dictū
ē: sed h qō dictū est per h esse vez ꝓpenditur q nullus
ydiotaꝝ ⁊ istoꝝmet phoꝝ est qui ad certitudinē ocu
lorum nō videat h quod ē nociuū timēs ⁊ ñ nociuum
nō timēs: igitur sicut visu videmus in eis oēs hoies ⁊
isti ⁊ alī suscipiūt per interiorē consensuz sicut dictum
est simpliciterr ⁊ vniuersaliter habere circa contra///
dictoria circa omnia entia aut ad minus circa eligibi//
lia ⁊ fugibilia: que suscipiuntur vt meliora nobis ⁊ de
terioꝝ: ⁊ si dicat aliquis q nō sumus aliquid scientes
vera sciētia sed sum⁹ opinantes aliquid habitu trepidā
te ⁊ non cōfirmato sed inter vtrāq; partē cōtradictio/
nis vacillāte tūc multo magis curādū est nobis de ve
ritate scienda q̄ si oia scirem⁹ per cām essentialem quē
admodū infirmo magis curādū est de sanitate q̄ sano.
Opinans enī ꝓpter trepidantē inter cōtradictoria bi
tum nō salubriter ⁊ infirme se hz ad scientē qō nō face
ret nisi aliq̄d esset scitū: sic eger ad sanitatē nō esset cor
ruptus diseta sina nisi aliq̄d esset vera sanitas: non ergo
pōt dici q nulla sit sciētia de veritate: dicebāt aūt qui/
dam nihil sciri sed hitum oium quo concipit de rebus
esse opinionē ⁊ qz opinās trepidat inter cōtradictoria
⁊ cōplectit vtrūq; dicebāt h esse signū q vtrūq; sit ve
rum cām vō veritatis in opinādo esse dixerūt. Am/
plius ad h isti dicebāt nihil esse certissime veruz ſz oia
falsa esse vnū tamē esse falsius alio. Dicamus igitur q
si iō sunt cōtradictiones simul vere qz maxie sic se ha/
bent res ⁊ non sic sed tamē ⁊ h vt dicūt est magis ⁊ mi
nus verum ⁊ magis ⁊ minus falsū oz̄ q̄ ita h sit in nā
entium de quib⁹ est affirmare ⁊ negare. Non eni di/
cimus fm vnā silitudinem esse in vero ⁊ falso quando
dicim⁹ q duo sūt paria ⁊ tria sunt iparia sed poti⁹ vnū
hoꝝ est verum ⁊ altez est falsū ⁊ non pōt dici quin in
falso sit falsius aliquādo ⁊ in vero veri⁹. Nam si dare/
tur hoc siliter ⁊ equaliter mētiret qui opinat qz q̄tuor
sunt pentha siue quinq; ⁊ qui opinat q quatuor sunt
mille ⁊ si dicat q nō siliter ⁊ eāliter isti duo mentiūtur
palam est q alter istoꝝ minus mētitur q̄ alius ergo ēt
vnus magis verū dicit q̄ alius magis aūt ⁊ min⁹ nō di
cuntur in reb⁹ nisi ex altera duaꝝ causaꝝ. quod inten/
sius ⁊ cōtrario est ipermixti⁹ ⁊ sic suscipiūt intensionē
mediā que sunt inter duo contraria quoꝝ vtrunq; est
qualitas posita sicut albū ⁊ nigrū ⁊ ceteri colores.
Altera est q suscipit magis ⁊ min⁹ fm accessuz ⁊ re//
cessum ad vnū quod dicit rez illā in ter mino sic in bīs
que opponuntur vt priuatio ⁊ habitus ⁊ affirmatio ⁊
negatio ⁊ in hoc non pōt esse falsius quod est falso per
mixtius eo q falsum nihil est ⁊ silr nō est cecius quod
est cecitati permixtius qz cecitas non est aliquid: sed est
verius certissimo vero vicinius ⁊ sani⁹a certissimo ve
ro lōginqus: h igitur mō si dicatur q id quod magis est

verum est

cunt falsū ⁊ idem homo seipsum falsuz dicere confitet
vex est certissimo vo affinius erit de necessitate aliqd
certissimū ,vex quo iudicatur quod nulli affinius est
magis vex ⁊ si ita nō est sicut diximus ⁊ tamē cōceda
tur q aliqd est firmius ⁊ verius q̄ aliud tūc in veriori
bitur in infinitū ⁊ in falsiori siliter. Cum ergo omnis
intellectus refugiat infinitū opz nos liberos eē a rō/
ne illa quam inducūt que nulli menti siue intellectui res
mēsuranti pmixta est qz ipa phibet diffinire per finē id
de quo est sermo:dicit enī vero veri⁹ in infinitū esse ⁊
similiter falso falsius. Non igitur disputabimus cuz
istis qui sic dicunt.

Tractatus tertius quarti libri methaphisice qui est
de opinionibus dictoruz phoz dicētiū simul vera esse
cōtradictoria. Capitulum primū de opinione pytagore
⁊ sequētium in eadē opinione.

a B eadē aūt opinione que nūc dicta est q̄ vide
licet contradictoria sunt simul vera inducit ēt
rō pytagore ⁊ fm vnā ⁊ eandez similitudinē
necesse est ambos eos phos quos induxim⁹ pytagorā
.s. ⁊ istū qui dixit cōtradictoria simul eē vera aut eē aut
nō esse veras. Si enī ea quecūqz videntur oia sunt
vera sicut dicit pytagoras ⁊ vera sūt oia q̄cūqz appa/
rent tūc sequit necessario q̄ simul oia sūt ēt falsa. Mul
ti nāqz sunt qui p opinionē suscipiūt ea que ꝓtraria sūt
sibi adinuicē ⁊ tamē firmi sunt sibi in opinione illa q̄
putāt oēs illos mētiri q̄ nō opinant ea q̄ ipsi tā p opinio
nē susceperūt:cū igit enī fz pytagorā sequit opinionē ⁊
multi opinant contraria necesse ē idē esse ⁊ non esse ⁊
si hoc concedat sequit necessario q̄ oia visa alicui sūt
vera. Sed opposita sibinuicem opināt hū autez ad
opinionē mentiūtur ⁊ ad opinionē verū dicūt sicut qō
sol est monopedalis ⁊ nō monopedalis. Si igit en/
tia sic se hñt opposita dicto mō opinantes vex dicunt
omnes fm pytagoraz ⁊ sic cōtradictoria sunt simul ve
ra. Palam igit est q̄ vtreqz rōnes superius .s. indu/
cte ⁊ pytagore ab eadē sunt snia. Fuerūt aūt ratio/
nes inducētes pytagorā q̄ ens sequeret opinionē tres
fortiores inter alias quaz vna ⁊ cui magis innitebat
erat illa q̄ totū opus nature est opus intelligētie qz ali
ter nō esset ad finē determinatū sicut sepe in libris nā/
libus oñdim⁹:intelligētia aūt cum sola sit pura et im/
mixta nulli aliquid hñs cōe separata est ⁊ vbiqz ⁊ sp
⁊ non fit ,ppria rei nisi per aliqd ,ppriuz ⁊ cū appēden
tijs materie sūptuz:h aūt est forma opinionis ⁊ estima/
tionis per estimationē ergo:⁊ ymaginationē fiūt ,pprie
forme que inducunt in mām. Quod aūt est principiū
essendi in ,ppria natura:h est etiā principiū cognoscē//
di eaz:ergo forme extimationis sūt principia essendi
⁊ cognodi oēs res:ad oppositū ergo opiniouz ⁊ estima
tionū sequit oppō rex ⁊ sic si cōtradictoria simul sunt
estimata vera cōtradictoria erūt simul vera. Secū/
da ār ē q̄ cū opinio siue estimatio sit passiua quedā vir
tus opz q̄ aliqō agens inferat ei passionē.nō aūt infert
passionē nisi q̄ agens est. Quod aūt est ⁊ agēs ē actu ē
oppositaz autē passionū opposita sūt agentia q̄ sunt ⁊
actu sunt:opposite aūt opiniones siue estimationes sūt
opposite passiones:igit agētia eas ambo simul sunt ⁊
actu sunt:sed vnū ē esse actu ⁊ alterū ñ esse:igitur simul
actu est id quod est ⁊ qō actu ñ est ⁊ sic ambo sunt si/
mul vera. Tertia rō est qz in oibus sicut motor ē cā
mobilis ita forma q̄ est in mouēte causa est forme q̄ est
in mobili:aia autem est motor nature vt probat in li//
bro de causis qz ipsimit in mām sicut intelligētia in aiaz
Forma igitur q̄ est in aia causa est forme nālis in mā/
ens igit in nā sequit formas estimationū ⁊ opinionum
que sunt in aia ⁊ sic itez redit q̄ oppositē estimationes
si sint simul vere cause erūt q̄ cōtradictoria in nā erunt
simul vera:signū huius dicebat eē pytagoraī fascinatio
nem. Est aūt fascinatio qñ aia vnius p visuz vel aliā ap
propinqua ionē ymaginatōis vel exitatiōis operatio
nem ipedit alteri⁹. Dāc autē virtutē fascinādi aia sor
tis nō hz nisi ex similitudine motoris orbis alicuius de
superioribus:aia igitur ex ea dē orbis motoris virtute
imprimere hz in mām ⁊ sic ois diuersitas materie se/
quitur quoruūdaz aiaz opiniones ⁊ estimatōes:⁊ sic ite
rum cōcluditur q̄ cōtradictio estimationū cōtradictio
nem facit rex ⁊ sic ꝓtradictio est simul vera:h igitur ⁊
hmōi mouerūt pytagoraz ⁊ est sententia eoz q̄ aias
dicebat esse ymagines ⁊ resultatōes motoz orbium ⁊
iō sicut mā nō recipit formas nisi a motoribꝰ orbiuz p
celoz motū ita etiā recipit mutatōes ex formis estima
tionum q̄ sunt in aia ⁊ eas sequit ois rex diuersitas si
cut effectus causas suas sequūt:⁊ si nō sequitur res visa
ois anime sequit tamē visa aiaz quatūdaz ⁊ q̄ nō se/
quitur oium visa ex defectu est aiaz que nō pfectā atti
gunt rōnem ymaginatōis motoz orbiū. Deceptus
est aūt pytagoras qz licet anima sit vmbra ⁊ resultatio
⁊ ymago intelligētie:nō tamē est ymago eius in orbe
sed in corpe quodā aiato anime illi cōueniēte:⁊ iō non
opz q̄ visa eius quātūcunqz sint ,ppria ⁊ determinata
moueant nisi corpꝰ illi aie mouēti ꝓiunctū nec tūc sem
per mouēt sed cū sunt vt appetite vel detestate cū non
cōiunctis aūt nō hñt cōicantiā ⁊ iō illa nō mouent:nec
opz q̄ mouētia estimationē sint in rex nā sz sufficit q̄
sint in ymaginatione solū ⁊ sic sunt fm quid ⁊ nō sim/
pliciter:⁊ nō sequit q̄ cōtradictoria simul sint in rex nā
ad h q̄ moueāt estimationē sz sufficit q̄ sūt fm eē yma
ginatum in aia sicut taz determinatū est:⁊ h mō sunt in
motore corpis qui est aia ⁊ sunt cause motuū ⁊ muta/
tionū corpis hoz dico motuū quibꝰ mouēt vt ē aiatū
organa hñs ad potētias vite:sic.n.nō mouet nisi motibꝰ
aie ,put aūt ex cōtrarijs ꝓmixtū ē mouet motibus nāe
alteratione que ex actione ,puenit ⁊ passione q̄litatum
primaz. Fascinatio aūt sicut dicit scia incātationū p
certo est ex virtutibus aie quas accipit a celestibus fm
quod est ymago motoz supioz:sic.n.hñs virtutez il/
lius nō hz mouere solū corpus sibi cōiunctū sed totuz
quod subiacet spere circuli quā mouet motor cuiꝰ ipse
est ymago:h enī aia duo hz q̄ videlicet est anima ⁊ q̄
est ymago eius q̄ mouet sperā motoris celestis alicuiꝰ
aut iouis aut saturni aut alicuius alioz:⁊ h consecuta
resultationē ⁊ vmbrā aliquā vtutis illius mouet ea q̄
subiacent illi spere:⁊ mouēs ea fm ,ppriā virtutē ipe/
dit ab operatione nāli ⁊ h est fascinatio ⁊ mouet maxi
me ea q̄ virtutē celestiū minorē aut minimā consecuta
sunt ⁊ quo ad h fascinātium scia q̄ vna est de speciebus
incātationū astronomie subalternat:sz h relinquantur
ad pñs:h autem attendēduz est q̄ pytagoras ⁊ multi
alij adhuc viuētes ponebāt aiaz a rebus nihil pati ⁊ ni
hil recipere sed potius sentire ⁊ omnia alia fieri extra
mittēdo ita q̄ virtus supponit se sensibili quā opinio/
nem nos subtiliter prosecuti sumus in libro de sensu ⁊
sensato:⁊ qz nihil accipit aia a rebus extra ponebant q̄
forme estimationum ⁊ opinionuz sunt ab anima pote/
state circa res ⁊ ideo rerum veritates ⁊ falsitates dixit
sequi cōceptus estimationū ⁊ opinātiū:h igit ⁊ silia di
cta sunt pro rōne pytagore.

Capitulum secūdū de medela haz corruptionū q̄
prius inducte sūt a nobis.

Jcet autem ab eadē opinione sint vtreq; ra/
l tiones inducte: nō tamē idez modus omelye
est ad oēs. Omelya aūt idez q colloquiū vul
gariter vocamus. Quidā enim preinductas p̄sitio
nes affirmantes indigent psuasione alū indigēt vi siue
violētia. Quicūq; enī phōr suscipiūt t acquiescūt
dictis rōnib⁹ ex dubitatione eo q nō intelligunt bene
principia t iō dubitant de eis. Hoc ignorantia cura
bilis est ita sicut iam dixim⁹ q psuadet verus intelle/
ctus principioꝝ per distinctiōes t declarationes no/
minū: taliū enī dubitatio est, nō ad pteruiā oratonis ſz
ad mentē que bēt in aliquo malo intellectu principū vl
terminoꝝ quoꝝ cōplexione fit principiū t h mō opz
q per antidotū obuiet eis. Quicūq; aūt phōr di/
cūt p̄tradictoria simul eē vera cā orationis in voce cu
ius pteruia gloriā querūt hoc medela est argumēta/
tio violēta ex positione eoꝝ ad inconuenientia tot du//
cens q ipsimet coganť ad veritatē t opz q hoc fiat in
voce t nominib⁹ q.ſ. voces aliqđ significant t q nō
significāt infinita nec opposita sicut nos fecimus in pri
cipio huius diſputatōis vsq; mō: ab hinc autē volum⁹
vti medela obuiatōis que est psuasio ad intellectū po/
sita enī vtraq; via facilius curabitur morbus in philo/
sophando tam periculosus. Si autem forte eti//
am aliqui cōcedunt dictis talibus ꝓpter dicētiū aucto
ritatē t amicitiā erit cura eoꝝ cū attenderint q prisce
auctoritatis viri non dij sed homines fuerāt t errare
potuerunt: nec ita amādus est aliquis vt veritas dese/
ratur ꝓpter eum q ꝛz diligam⁹ t veritatē t amicos ta
mē oībus opz phonorare veritatē. Hoc enī mō cura
bilis est morbus iste. Si enī credāt dicētī hoīs eē ora/
culum sicut multi crediderūt ō scolis pytagore t pla
tonis illi sicut esiodiste querūt ex reuelatione sibi satis
facere t nō hñt cōmunicationē cū phīs t iō non cōuin
citur error eoꝝ t iō non curat. Cum.n. veritas oī/
bus phonorāda est veritatē ꝓponere amicis nō est in/
cōueniens t si psuadeat amicus bñ est actū cū eo.
La. tertiū de ortu errozis eoꝝ qui ex sensibiliū motu
dicebāt sil eē ꝯdictoria vera t ꝺ medela errozis eozūdē

Dhuc aūt vt melius isti morbo ꝑarem⁹ anti/
a dotum opz nos p̄ostendere ortū huius moz
bi t cām vt ea amputata cureť ex integro la/
boz ifirmitatis. Uenit igit multis antiquoꝝ ista opi
nio ex cōsideratione nature sensibiliū cozpoꝝ q vide/
licet dicūt cōtradictiōes t cōtraria simul esse in eodē
t fm idē videt ex vno q est subm motus t mutatio/
nis facta esse per motū t mutationē cōtraria t cōtradi
ctoria: t arguūt ex eo q supponit oīs phūs q ex nō en
te simplr nihil fit opz q res subiecta motui p̄esset sim/
plr t equaliter ambo ꝓtradictoria t ꝯria ens. Cū.n.
dicā hō fit ex non hoīe aut albuz ex nigro hō nō fit ex
nichilo sue formalis eēntie ſz fit ex aliquo sue formalis
essentie q: forma nō fit ex materia ſz potius ꝓpositū t
non fit etiā ex nichilo ergo fit ex aliquo sue essentie h
aūt non est nisi hō. Id ergo q sit ante motū t in mo
tu est hō t nō hō: post motum aūt fit nō hō ex homine
t illud ite; per eādē rōnez est hō t nō hō simul. Ad
vt melius intelligat reducēda sunt ad memoriā que in
naturalibus p̄fecte t in phabitis huius sapiētie deter/
minata sunt q vz mutatio finis motus est t nō motus
in toto aūt motu qualitates prime mouēt in virtute ge
nerātiuz celestiū t cōmuniū t ꝓpriorꝝ que sunt planta
t aīal t hō: t motus ipse est forma post formā t ē mul
ta fieri t mul:a facta t est cōtinue in potētia t actu q
est actus potentie pmixt⁹ t iō motus ipe dicitur esse
impfectus actus t est cōtinuus ꝓcessus potētie ad ac/
tum sicut de somno ad vigiliā sicut in antehitis dictuz
est t iste motus durat vsq; ad statū substātie t virtutis
t tūc cōtinue reflectitur prio cū deminutiōe virtutis po
stea cū diminutōe substātie vsq; ad dissolutionē: ꝓpter
quod eqlia sunt tēpora generatōis t corruptiōis t gra
tia huius hz cōtinue ꝓteritum t futuꝝ p̄ns: h autem
ꝓsiderantes quidā phi viderūt q sicut in tēpore nō est
accipere nisi nūc q: nihil est tēporis sed est indiuisibi//
lis tēporis substātia: ita in re sic cōtinue fluēte nō est ac/
cipere nisi ipam rez t subaz nō sub esse alicuius forme
t iō constātiones t firmiores sunt in ea negatiōes q af
firmationes q: cū continu⁹ est fluxus nō entis in ens vl
econuerso entis in non ens qō verissime de ea dicitur h
est q sit ens t nō ens simul: t h est cā ḡre fz q dicit pto
lomeus: res nāles pfecta scia sciri nō p̄ñt: t h est cā qua
re augmētum t diminutio t alteratio fm mām nunq̄
stant q: mā continue ifluit t effluit sicut determinatum
est in prio ꝓgeneos: t q: oīs scientia t nomē t diffini
tio est per formā stantē iō dicebant res nāles nec scien/
tiā nec nomē nec diffinitionē habere: in talibus enī nū/
q̄ est planta t herba simul nec est herba t olus simul
neq; arbor t ficus simul: sicut neq; vinū t aīal nz aīal
t equ⁹ neq; animal t hō t etiā cum hō est fm prudēn/
tiā dict⁹ intellect⁹ ñ tñ eq̄lr inē ſz pl⁹ t pl⁹ t mīn⁹ t mīn⁹
t sensus silr vt dicūt. Dij igitur qui rōnez eraclīti susci
piunt ex tali eam suscipiūt ratione qualis nunc dicta ē

Anax. aūt eo q oīa uidit fieri ex oībus aut oīa omy/
omera misceri ex; oīb⁹ omyomeris. Silr āt t ōmo/
crit⁹ dixit ens t ñ ens ieē eidē athomo q principiū mūi
le dixit oium esse: cōtraria enī prima dixit esse inane t
plenū: t inane dixit eē ñ ens t plenū ens t h duo dixit
esse simul fm qualibet partē materie indiuisibilē quam
athomū vocauit. Anax. āt t democriti rōnes optimo
num nos in primo hui⁹ sapiētie libro sumus ꝓsecuti: igi
tur ex hīs que ante de omelicis sermonibus diximus
dicim⁹ ad eos q ista suscipiūt t hijs acquiescūt: medici
na enī hoc est persualio ad mentē per distinctionē en/
tis t nō entis q dicūt esse in eodez simul t fm idez.
Dicim⁹ enī q mō quodā nō ente intellecto ō ente igno/
rādo dubitant t mō quodā nō recte. Ens enī dupliciſ/
ter dicitur. Est ergo qō quomodo cōtingit aliqđ fie/
ri ex nō ente est etiā quomodo nō cōtingit aliquid ex
nō ente fieri t est aliquis modus quomō aliqđ simul ē
ens t nō ens. Est et aliquis modus fm quē nō si/
mul est idem ens t nō ens ex nō ente tantum actu po/
testate aūt ente cōtingit aliqđ fieri ex nō ente: t silr
cōtraria ptāte sunt simul in eodē ſz actu ꝯria nō sunt si/
mul: h āt multotiēs ōterminatū ē a nobis q: q̄ diu i mo
tu sūt contraria sunt ptāte t nō perfecte siue actu t iō
q̄ diu potētia sunt no dant nomē neq; rōnē rei. Ampli⁹
aūt instādo rōnibus istoꝝ dignabimur eosdē phos su/
scipere t acquiescere q aliqua sit suba fm eos ipsos
cui nec mot⁹ est nec gnatio neq; corruptio oino t illa
substantia est species ydealis quas dicunt esse genera/
tionis t scientie principia.
La. q̄rtū ō errore eoꝝ q̄ vex eē dixerūt q appz ꝛz sēsū

Imiliter autē fm alios phos q ꝯdictoria sil eē
a dicūt eo q dicūt q vītas ē circa apparētia in
sensu sic supi⁹ determinavim⁹: h eni error ve/
nit eis ex sensibilibus t ex hīs q fiūt in sensu ex actio
nib⁹ sensibiliū q sensibilib⁹ iferūt passiōes: isti enī putāt
q verum non sit attendendum t iudicandum homi//
nū pluralitate ita q h sit verum qō plures esse verum
dicunt nec etiam dicunt q iudicandum sit paucitate

Idem enī

Idem enim numero quibusdaz gustantibus dulce esse videtur ⁊ quibusdā videtur esse amaz nec est ratio q̄re quozundā iudiciū verum sit quozundā nō. Si.n. iudiciū verius debet eē ex eo q̄ est pluriū vel paucio/rum tūc si ponam⁹ oēs infirmitate laborare vel omnes esse insanos vel amentes ⁊ duos vel tres esse conuale scentes siue sanos aut intellect⁹ iudiciū habētes vide/bitur tūc q̄ sani ⁊ cōpotes sui sint sicut laborātes aut amētes eo q̄ pluriū iudiciū iudicat eos laborare ⁊ eē insanos ⁊ iudicat alios qui plures sunt esse sanos ⁊ sui fm intellectū cōpotes cum tamē in veritate pauci sunt sani ⁊ plures infirmi. Judiciū ergo sensus nō fit ve/rius vel falsius eo q̄ est pluriū vel paucioz sed potius est in ipō sic vel sic fm sensū apparere siue pluribus si/ue paucioribus appareat. Amplius multis alioz ab hoie animaliū brutoz dicunt cōtraria videri qz quod vni est delectabile alteri est cōtrariū ⁊ etiā q̄ vni est cō uenies alteri est nociuū ⁊ sic̄ est in nobis qz q̄ vni ho/mini est delectabile alteri est cōtrariū ⁊ etiā sibimet ho mini vnicuiq; ad ſetp̄m contraria videtur quod mo// do est alicui delectabile postea videbit cōtrariū ⁊ ideo patet nō eadē semper videri fm sensū. Que igit̄ ho rum que sic cōtraria vident fm sensū vera sint vel fal sa nō est manifestum vt dicūt nihil enī magis videtur ħ vera esse q̄ alia ex quo iudicium paucozumvel mul torum nihil facit verius vel falsius:sed similiter ⁊ equaliter vera esse videtur quecūq; apparēt fm sensū ꝓpter q̄ etiā democritus ait q̄ nihil est verū aut si ali quid est verū nobis nō esse manifestū:oino vo siue vlr cā huius erroris est qz suscipiē ab eis quod fm pudē/tiā dictus intellectus sit sensus ꝓpter ħ enim opz talez esse alterationem q̄ idē sit ⁊ non sit ⁊ sit verū ⁊ falsum hinc.n.est q̄ id quod videt ꝯz sensuz ⁊ apparet dicunt esse verū ex necessitate: ex his enī positionib⁹ duabus q̄.s.idem verū sit in apparēdo fm sensū ⁊ q̄ fm pudē/tiam dictus intellect⁹ sit sensus empe. ⁊ democritus ⁊ alioz pboz singuli vt ita loqui liceat facti sunt rei tali bus opinionibus. Reatus enī magn⁹ est phm talcs in/currere opiniones:empe.enī eos qui ꝑmutant habituz cōplexionis ⁊ sanitatis:dicit etiā ꝑmutare eum qui fm pudentiā dictus est intellectus:vidit enī q̄ sensus est armonia quedā:⁊ ideo sensū qui est fundamētū sensu um ⁊ primoz sensibiliū ⁊ plurium differētiaz qui ē ta ctus dixit esse fm pudētiā dictū intellectū. Est aūt tactus fm medietatē complexionis corporis ⁊ iō si// cut non est vna numero sanitas in mane ⁊ in vespe ita dixit non vnū numero esse tactū:⁊ cū tactus sit intelle ctus dixit q̄ nō est vn⁹ numero intellect⁹:hoc aūt ō in tellectu possibili intellexit ⁊ ipe ⁊ alij quē etiā secutus alex.possibilē intellectū nō dixit esse nisi ꝑparationem quādaz in corpore:⁊ multi hodie sunt de hoc erroze: ⁊ nos iā disputauim⁹ cōtra istos in tertio de aīa ⁊ ma/xime in libro quē fecim⁹ de nā ⁊ origine eī⁹. Signū aūt q̄ intellectus sit sensus dicebat esse empe.qz ad ap parēs in sensu multa homini accrescit intelligētia sicut in principio hui⁹ sapiētie est oīsum. Dicit autē ⁊ in alīs ab hoie qz quāto sensibilia trāsformant alteratuz tāto inquit esse difficile curare eisdē qz attēdere nō pos sunt ⁊ iō non ꝓuenit eis aliqua ex hīs intelligētia. Permenides vo eodē mō de intellectu enūciat:dicit.n. q̄ vt quilibet hō hz mēbroz complexionē mollē val/de circūflexoz ⁊ ad diuersa mobilium ita etiam oīb⁹ adest fm pudentiā dictus intellect⁹:circūflexibilia enī mēbra sunt ex spū ⁊ calido bñ mouētibus ⁊ humido optime mobili ⁊ tales optime disposui sunt mēte.

Quod vt dicit ꝑmenides esse nō posset nisi intellect⁹ possibilis qui locus est spēz esset quedā ꝑparatio coz/pozei spūs in quo est etiā sensus. Jdē enī esse dicit q̄ curat de mēbris ⁊ ossib⁹ ⁊ oī siue toti homini ⁊ q̄ curat de intāllectu qz bonus ⁊ clarus spūs ⁊ calidū tēpera/tum ⁊ bene ꝑmixtuz ⁊ subtile humidū curat optīe de mēbris oībus ad sensuū ⁊ intellect⁹ operationē:in tali/bus enī est intelligētia ad plus q̄ pōt esse in hominib⁹ Anax.q̄q; ꝑnūciatio ō itellectu fz prudētiā dicto ē eo dem mō sicut enī in alīs ita ēt in hoc recordat adquos dam italicoz quoz dictis amicus fuit ⁊ ea ab eis su// scepit ⁊ illi dixerūt q̄ talia in veritate ⁊ falsitate erant eis entia q̄lia suscipiūt ꝑ estimationē sensualē:⁊ ħ non posset eē nisi estimatio ꝑ sensuz eēt ratio rez ⁊ ad hoc sequitur q̄ intellect⁹ sit sensus ex quo vnū ⁊ idez ē qō est per se mouēs vtrāq; potentiā inferēs ei passionē di cit aūt vt dictū est de possibili intellectu. De agente enim melius oībus antiquis enūciauit q̄ est separatus ⁊ imixtus ⁊ simplex ⁊ nulli alīd habēs cōmune. Dicūt aūt quidā q̄ etiā homerus videt hanc defendis se qōnem seu opinionē in poematibus enī heroicis fe/cit hectorē iacere vtin extasi ab ictu plage aliud cūctā tez:cūctabatur enī primo rōcinans per intellectū quen dam sue sanitatis ⁊ turbata sanitate per amētiaz indu// ctam a plaga cūctabatur aliud per aliū intellectū qui se quētis sunt sanitatis ⁊ equalitatis alterius ad quā redu eta fuit cōplexio: vñ dictū fuit homeri ac si hectoz cū ctaretur quidē sed nō eodē modo cūctaret vt prius nec eodē mō quo pri⁹ cūctaret itellectu eodem. Sicut enīz in ꝓblematibus dicit aristo.hectoz melancoliā pa tiebatur accidentalē cā.s.que est ex humore adusto q̄ per accumē sibi aliquādo adduxit amētiaz: in bello āt troiano ex animositate efflabat p nares spūz ex ira ita q̄ ebuliuit sanguis cum spū ⁊ quasi amētiaz sui oblitus patiebatur in ictibus gladioz:⁊ teloz ⁊ sic q̄si amens tandem iacuit extasim passus ⁊ vt videbatur he// ctoz nō fuisset talis alteratio intellect⁹ nisi intellectus fuisset virtus organica fundata in organis sensus. Dī enī phi cōsiderare nesciuerūt q̄ intellectus possibilis fm id quod est cū continuo ⁊ tēpore continuat cum or ganis viriuz sensibiliū ⁊ ex ea pte destituitur a regimi/ne ⁊ opere qñ cōplexio organoz illoz turbatur:⁊ hec fuit eis cā erroris ⁊ est adhuc multis vt dictū est a no/bis de hīs in alīs:palā ē ergo ex dictis homeri ⁊ alio rum phoz quos dixim⁹ qz vtraq; sensus ⁊ intellectus sunt prudētie siue intellectus quidā fz prudentiā dicti ⁊ iō fm istos entia simul in vno tēpore sic se hñt ⁊ non sic se hñt ita q̄ cōtradictoria sunt simul vera. Sz nū quid nō grauissimū aliquid accidit ex cōsideratiōe oi/ctoz istoz. Quis enī considerans quod illi phi q̄ ma/xime inter alios videbāt verū q̄ possibile est videri si ue q̄ cōtingit videri ab homine ⁊ q̄ hī quidē phi sunt id q̄ dictū est verū maxime querētes per studiū ⁊ amā tes ⁊ non ꝑtruentes cōtra ipm vt sophe ꝓpter quod etiam phoz nomen meruerūt. Dī inq̄ tales accepe rint per consensum opiniones et acquiescētes eisdem talia qualia dicta sunt enūciauerūt ō veritate rez nō ō sperabit ⁊ retrahet se a phie inquisitione:sic enī phia videtur ducere hominē in stulticiaz. Quomodo er/go non est dignū omnes qui phari parati sunt dolere de ꝓposito. Nam fm istos veritatē querere est persequi aues volātes in qua persecutōe nihil nisi lassitudo acq̄ ritur:sicut aūt boz phoz ex pte opinātiū causa erro/ris fuit qz fm prudentiaz dictum intellectum dicebant esse apprehensionem per sensu m ita ex parte apphēsi

causa fuit opinionis eorum erronee qz de entibus quidē veritatē que per diffinitionē z demōstrationē est inten dunt querere z suscepērūt acquiescētes positioni illi q̄ supra dicta est q̄ entia oia ꝑm totuz esse suuz sunt sensibilia solū nullas substātias nec esse habētes nisi sensibilium qualitatū. In hijs enī que sensibilia solū sūt existit multa nā indefiniti z indeterminati qz ꝓpter cōtinuā actionez z passionē talium qualitatū cōtinue abijcitur z addijcitur aliquid a subo z ideo nec diffiniti nominis est nec diffinite rationis z iō etiā non est diffiniti intellectus nec diffinite veritatis nec diffinite falsitatis sed est simul sic z nō sic z similiter indiffinitā nām dicunt entis vt dixim⁹ qz dicunt q̄ ens non est nisi sensibile ens sicut p̄dictū est z ideo ꝑ certo h̄ quod dicunt decenter dicūt qz dicta eoz ꝑm ypothesiz suam consequentiā habēt sed tamen nō dicunt vera z cā huius est qz falsa est ypothesis z vno falso dato alia cōsequūtur

Dico autē q̄ decenter dicūt q̄ sic ex ypothesi quam ponūt magis cōuenit eos dicere aut cōgruit eos dicere sicut epithaurus quidā noie dixit ad zenosanē. Cum.n. zenosanes oia diceret vnū z h̄ esse ocū epithaurus instabat per multitudinē que videbat esse in sensu diuersarum subaz sensibiliū z cōuenit cum istis omne ens nihil nisi sensibile eē dicētibus z iō non oia esse vnū qō est ocus z de hmōi talibus q uātuz oportuit in primo huj⁹ sapiētie libro disputatū ē. Amplius aūt isti qz viderunt eaz nām que cōtinue mouetur esse nām oium z huic acquiescētes positioni dicūt q̄ nihil vez dicimus vel dicere possumus de eo qō sic ꝓtinue se permutat. Nō.n.dicūt ꝓtingere aliquid vez dicere circa id quod oino sic permutās est z cōtinue: ex ista enī susceptione siue estimatione pullulat extrema z vltima huius secte opinio que opinio est eoz qui docēt eraclizare h̄ est quam eraclitus tenuit qui tādem post lōguz studiuz in fine vite sue sic ꝓfecit in phia q̄ opinatus est q̄ nihil penitus de aliquo verū posset dicere qz ante dictū mutaretur ad aliaz formā per quā dictū falsificaret: z ideo dixit digitū debere solū moueri quo significaretur res esse in cōtinuo motu z cuz aristippus dixisset q̄ bis eadem aqua ꝑm formā ab eo qui flumē ad auriēduz intrat hauriri nō potest ꝓhibuit eum increpādo ꝓpter dictū dicēl se existimare q̄ nec semel hauriri potest qui ante haustum ad formā nō aque mutata sit z uteruz ad aliam z aliam.

Capitulum quintū de medicina errozis eoz qui ẓdictozia simul eē z non eē dicebāt ꝓpter motū sensibiliū.

Os aūt istis egris opinionib⁹ omelicis sermonibus medelā apponētes dicimus q̄ etiā id q̄ ſ ꝑm cotinue ꝓmutat vt illis videt hz tamen quandaz ozationē verā que etiā ꝑm omnes sequitur dicēda de ipsa vere ita q̄ cōtradictozia ipsius ē falsa z h̄ ozō est q̄ nihil existimet vere eē. Hāc enī orationem ipsimet ꝓnunciāt de existentib⁹ z negant cōtradictoziam eius: nō semp igitur contradictozie sunt simul vere z tamē etiā est dubitatio alicui per istātiā in dicto eoz. Nam omne ꝓmutans se ꝑm formā hz necessario ꝓmutari in aliquid eo q̄ recta mutatio nō pōt esse infinita. Similiter ois facti ꝑ mutationez necesse est iam aliquid esse vl̄r eo q̄ motus est forma post formā sive forma fluens z sic aliquid affirmari pōt de mutante se postq̄ ꝑmutatū ē z aliqd affirmabile ō ipo q̄ diu ē i fieri: affirmatur enī forma quādo mutatum est z id quod anticipat de forma affirmat de ipso duz adhuc mutat.

Quod si corrūpitur cōstat q̄ non corrūpitur in non ens ſpliciter sed in mām que exñs aliquid manebit post corruptionē z ſmiliter si sit per generationē ex q̄ aliquid sit ingenitū ex quo fit z hec est mā z a quo sicut a mouēte z generāte generatur z boc etiā est non mutatū: illa enī ambo necesse est esse z nō ꝓcedere in infinitū sicut sepius oñdimus in scdo huius sapiētie libro. aliquid igitur affirmat de generato z de eo q̄ generatur per formā in qua nō est esse simul z nō esse simul z aliquid affirmatur de principijs eius q̄ mouetur que sunt mā z mouēs in quibus itez nō est simul eē z nō esse. Sed h̄ ꝓtermittētes que ꝑm nām rei addūcūtur cōtra eos illa solū dicimus que sequūtur ex positione ipsoz. Dicimus igit q̄ cā dicti ipsoz vt supra diximus est qz videbāt ista sensibilia nō stare sed ifluere z effluere ꝑm partes materie vniuscuiusq̄ eorum z hmōi motus est acceptus in ptib⁹ quātitatis māe. Nos aūt dicim⁹ qz nō est idez ꝑmutari rez aliquā ꝑm materie quātitatē z permutare se ꝑm qualitatē substantialē que dat nomē z spēm z rōnē. Si ergo demus eis q̄ corpus sensibile ꝑm materie quātitatē sit non manens tamē ꝑm spēm est manēs: cum igitur ꝑm spēz omnia cognoscamus relinquit q̄ aliquid certū de re pōt p̄dicari z sciri: esse.n.q̄ est actus forme sicut cause z est perfectio materie sicut subiecti cōsideratuz ꝑm q̄ fluit a forma manet idē numero nō motū: materie aūt partes influunt z effluūt in id quod est z ex pte illa hz aliquid quod cōtinue abicit in ꝓteritū z aliquid quod cōtinue acquirit in futurū z aliqd qō vt nunc est accipere: z iō diximus in primo libro pygeneos q̄ in hijs que augētur z nutriuntur quelibet ps ꝑm formā nutritur z augetur sed nō quelibet ꝑm mām qz illa influit z effluit sub forma z esse forme cisdē permanētib⁹: z h̄ est vera solutio totius dubitatōis istoz: sed ō accīte nō est simle qz illius esse est ineē z iō mutatur ꝓpter qō dicit aristo. q̄ nō est eadem sanitas in mane z in vespere ēt nō intercepta infirmitate: causa autez quare oīno errauerunt est qz non cognouerūt formas substātiales sed mām tantuz. Et ideo q̄ in ptib⁹ māe accidit in tota eē mā iudicauerunt. Amplius aūt dignū est renuere sic recipientes z dictis opinionib⁹ acquiescētes qz cum essent sciētes q̄ numerus taliū sensibiliū dicto mō mutabiliū esset in minoribus z pauciozibus z q̄ quedaz parua z pauca se sicut eis videbat sic hēbant q̄ cōtinue mutabantur enūciauerūt de toto celo supiozi q̄ ita eēt trāsmutabile z cōtinue de forma in formā mutaret. Nā solum ille locus qui ē circa nos ē in terra vbi cōcurrūt tria elemēta z calor est per reuerberationē radioz stellarum ens in generatione z corruptione determinatus est sensibilis ita q̄ actiu⁹ z passiuus sensibilib⁹ qualitatibus est determinatus que agēdo z patiēdo mutāt subiectū corpoz illoz. Sz ille locus qui est circa nos vt ita loqui liceat nulla ps est vniuersi ꝑcipue in cōparatione stellaz fixaz z spere ipsaz qz diuersitas aspectus nulla est a cētro terre z a superficie ꝓductis lineis respectu spere stellaz fixaz z ideo non hz totus locus generationis z corruptionis aliquā quātitatē sensibilē respectu spere illius: iustius ergo fuerat ꝓpter immutabilitatem tam magnoz z taz multoz corpoz h̄ ꝑpua z pauca immutabilia dicere quā ꝓpter mutabilitatez istoz paruoz z paucoz illa dicere mutabilia. Amplius aūt ad oia h̄ que dicta sūt dicem⁹ cadē hijs que olim diximus h̄ aūt est qō dicendū est de ipsis z credendum est q̄ nā oiuz in tota est quedā res imobilis oino h̄ enim sequitur ex hoc q̄ dicūt eis enī dicentib⁹ in omnibus z ꝑm idē simul esse omnia z nō esse ꝓtingit magis dicē q̄ oia quiescāt z imobilia sint q̄ qō moueant.

Est enim

Est enim omnis mutatio ad aliq̄d quod nō inest fm actū in oibus aūt simul existentibus ⁊ nō exīntibus nō est aliquid in quod moueat id quod ponit moueri: oia enim insunt oibus fm istos qui dicunt oia mutari: h igi tur dicta sunt ad medicinā eox qui simul esse ⁊ nō esse dicunt ꝓpter h q̄ oia dicūt cōtinue mutari.

La. sextū ō medela eox q̄ p̄dictoria sil'ē dicebāt iō q̄ ponebāt vex eē q̄ appz sentiēti ⁊ estimāti.

Ē opinione aūt altera que dicit vex id quod
o apparet estimanti dicimus q̄ de veritate re/
ruz fm ip̄am rei nām loquētes q̄ nō est vex omne quod vex in sensu aut estimatiōe apparet ⁊ pri/ mū quidez qō contra illos est q̄ sensus ꝓprius nō est h q̄ dicit vex ⁊ falsuz in sensibilib⁹ sed poti⁹ fantasia que cōponit ⁊ diuidit sensata. Fātasia aūt licet sit mo tus a sensu fm actum factus tī non est sensus: h autē in secūdo de aia a nobis determinata sunt. Deinde autē dicim⁹ increpādo istos q̄ valde dignū ē admiratione si tanti phi h ponūt in q̄onem vtrū tante sunt quātita/ tes ⁊ mēsure rex quāte remotis videntur aut quāte vi dētur ꝓpinquis aut colores sint tales q̄les vident remo tis aut q̄les vident ꝓpinquis. Scit enī quilibet q̄ oia minus vere vident remota q̄ ꝓpinqua ⁊ si ponāt in q̄ stione vtrū saporosa talia sint q̄lia sanis vident aut qua lia egrotis siue laborātibus q̄ scitur q̄ tales sunt sapo res q̄les sanis vident. Infirmis aūt oia amara vident eo q̄ colera cōbusta insicit eis linguā ⁊ vtrū grauiora fm pōdus iudicāda sint qualia vident debilibus aut q̄ lia vident robustis: robusti enī non sentiūt pōdus. Jn/ firmi aūt etiā leui valde supgrauant pōdere: ⁊ si iteruz de veris querit vtrū sit iudicandū de veris per illa que vident dormiētibus ⁊ somnia sequētibus aut illa iudi/ cāda sint vera que vigilātib⁹ vident. Palā enī est per ea q̄ inducta sunt q̄ isti nō estimant ea que dicūt vera esse q̄ si vex esset quod dicūt q̄ in apparēdo esset ve rū ita vex esset q̄ apparet longe sicut id qō prope ⁊ ita vex esset quod apparet infirmo sicut ⁊ sano ⁊ adeo ve rū esset q̄ apparet dormiēti sicut q̄ apparet vigilāti. Similis enī eox qui h dicunt est qui si p estimationē suscipit siue acquiescit in aliq̄ nocte eē athenis cū fz ve ritatē sit in libia surrexit vt iret ad portū atheniēsem q̄ vocatur odiū. Ampli⁹ aūt sicut ⁊ plato dicit de futu/ ris per nos opabilib⁹ nō est eq̄liter valēs cōsiliū sapiē ti ⁊ visum ignorati sicut de futura sanitate acq̄sita qua q̄ritur aliquos fore sanos nō est equivalēs ꝓpria opi/ nio medici quā hz ex ꝓprijs medicine ⁊ opinio ignorā tis: ⁊ tamē h opz si oia sint vera que cuicunq̄ vident. Amplius aūt si cōsiderent ip̄a sensuū iudicia de sensi/ bilibus nō sunt simpl'r siue eq̄liter ꝓpria ⁊ certa q̄ sunt obiecti ꝓprij ⁊ q̄ alieni aut eius obiecti qō est ꝓprio p pinquū sicut qō est cōe sensatū. Visus enīz certissime iudicat ⁊ nō fallit circa ꝓprium sensatum quod est color nisi sit ex mala habitudine oculi aut turbatione medij aut ex lōginquitate obiecti ⁊ h oia visui accidūt Alie num aūt obiectū qō alteri⁹ sensus nō certificat cōe aūt obiectū quod ēt p se apphēdit sicut est magnitudo vel figura vel numer⁹ vel motus vel qes nō simpl'r ⁊ eq̄li ter certificat sicut ꝓprium de colorib⁹ eni certificat visus nō gustus. De chimos aūt h est saporib⁹ est gustus ñ visus: ⁊ in eodē quidē tpe quilibet sensus circa idē ꝓpri um obiectū ⁊ eodē mō se habēs medium nunq̄ mutatur aliquis sensuū vt dicatur q̄ equaliter ꝓprium obiectū ita ⁊ nō ita habē simul sed certe suū nūciat obiectū sz nec in diuerso tēpore nūciat idē ⁊ eodē mō se habēs obie/ ctum se hēre aliter. Quod enī visus nūciat albū sem p̄ nunciat albū si albū sit vt prius se hēat ⁊ sic de alijs sensus ergo nō sic ⁊ nō sic se hēre nūciat circa ꝓprium obiectū. Dubitāt aūt isti circa sensus passionū infir/ mox aūt circa id cui passio accidit mēbrū q̄ est super/ ficies lingue adusta. Dico aūt gratia exēpli veluti vi/ nū quod i se dulce ē videt amax ⁊ dubitant isti vtruz h sit q̄ ip̄m vinū est mutatū aut accidit q̄nq̄ quidē eē dulce q̄nq̄ aūt nō corpe gustāte mutato. Sz ad h di citur q̄ dulce q̄le est q̄n est in sua cā manēs nunq̄ muta tur sed manet dulce ⁊ semp dicit vex de eo q̄ est dul/ ce ⁊ tale manēs de necessitate etiā futurū est dulce: ⁊ iō nō est tale quale videt in passiōe infirmi: h enī sapere ac cidit ex lingue adustione sicut dixim⁹: nō ergo verum est q̄ apparet in sensu adhuc aūt hee rōnes que inducte sunt box phox omnes auferūt h sensibilia oia sicut. n. cōcluditur q̄ fm dictas rōnes nō est substātia alicuius ita cōuenit fm eas nō esse aliquid penitus: h enī est ne/ cessariū q̄ nō contingit aliter ⁊ aliter se hēre. Si igi tur aliquid est ex necessitate h nō se hēbit ita ⁊ ita. Si igitur se ita ⁊ ita hēat nō est ex necessitate sed si veruz est in apparendo hēbit se quodlibet ita ⁊ ita ergo nihil est ex necessitate. Non ergo est aliquid sua substantia vel aliud aliquid erit sua q̄ditas q̄ necessario p̄dica/ tur de ipso ⁊ sic nihil erit penitus fm oia enim genera p̄dicamētox p̄dicat ex necessitate aliquid de altero vt de subiecto ⁊ si h p̄dicatio nō erit nihil penitus relinq̄/ tur quod sit. Ampli⁹ aūt ex toto ⁊ vliter fm dicta isto rum sensibile fm totū esse suū ⁊ id quod est ad sensum est q̄ si sensus dat ei veritatē ⁊ falsitatē ⁊ esse ⁊ nō esse sicut cōsequēs est dicere necessariū qui dicūt q̄ vex ⁊ falsū ⁊ eē ⁊ ñ eē rex ē i apparēdo: tūc ñ exīntib⁹ aialib⁹ sentiētib⁹ se ⁊ eē ⁊ nō eē rex nihil erit oino eo q̄ isti di cūt oino nihil iscientiēdo eē ꝓter sensibilia ⁊ horum esse ⁊ nō eē in sentiēdo eē. Si. n. aialia ñ sūt sens⁹ ñ erit: nā sensu nō exīte sensibilia nō esse fm q̄ sunt sensibilia fz actum forsan vex est: sensibile enī vt sensibile dicit pas sionem sentiētis vt est sentiēs sed ipossibile est nō esse subiecta q̄ sensū mouēdo facere possint sine sensu: h āt ꝓbatur ex h q̄ sensus cū sit potētia passiua non fm ac/ tum suimet ipsi⁹: opz enī quod aliq̄d inferat ei passio/ nem quod est ꝓter ipsuz ⁊ aliud ab ipso oē autē agens ⁊ mouēs prius est eo q̄ mouet ⁊ agitur ergo sensibile faciēs sensū pri⁹ nā eē necesse è ip̄o sensu qui sit fz actū sensibilis. Quod aūt prius est nā alio sicut agēs acto prius esse pōt sine illo ergo sensibiliū subiecta sine sen/ sibus eē possunt. Nā quanuis agens ⁊ actum aliquo modo adinuicem per respectum dicantur tamen nichi/ lominus sequūtur eadem q̄ dixim⁹ incōueniētia.

La. p̄m septimū de reuictione eox qui ista rōne non persuasi sed ex cōtentione dicunt querētes victoriam in conflictu orationis.

Unt autem aliqui qui nō interrogant de veri
s tate rex nisi eos solū qui persuasi sunt in hijs positionibus ⁊ nō iterrogāt nisi has tantum quas isti iudicāt per se rōnes. Querūt eni illi quis sit iste qui iudicat iudicio apphensionis oino ⁊ vliter cō/ ualescentē opinionē que in nullo aliter se hēat ⁊ querūt vliter ⁊ oino recte iudicantē circa singula ⁊ q̄runt ad h q̄ cōsentiūt quod vex est oino in opinādo illū de re bus sic vel aliter ac si res ⁊ esse rex ⁊ veritates nō sint nisi in aia fm estimatōis sensualis apphensionē. Ta/ les vo dubitationes similes sunt ac si nos dubitarem⁹ vtrum nūc loquētes de rex quidditatib⁹ dormim⁹ aut vigilamus q̄ in dormitiōe mouemur ad imagines ap/ prehēsas sicut ad res ⁊ iō isti faciūt ac si tota phie con/

sideratio sit somniū ⁊ passio dormiētis. Omnes āt hmōi dubitationes idē valēt. Hȳ eni qui hoc dicūt dignātur dicere principiū quoddā esse rōnem omniū p quod ꝓbantur ⁊ illud ēt quod est oīum principiū querunt accipere p demōstrationē. Volunt eni supponere q̄ hoc sit principium idemonstrabile q̄ nō contingat simul affirmare ⁊ negare ⁊ iō q̄ querunt hoc aliud accipere principium ⁊ nō inuenientes ipm in rebus recurrūt ad ea q̄ sūt in aīa: ⁊ cū ibi inueniūt opposita i vno tēpore de eodē apprehēdi dicunt simul contingere affirmare ⁊ negare. Quod igitur psuasi sint rōnib⁹ istoꝝ manifestū ē in actib⁹ eoꝝ q̄ opera eoꝝ interrogando declarāt q̄ iam in rōnes eoꝝ que inducte sunt sunt itroducti: hȳ āut est passio siue egritudo eoꝝ quaꝫ diximus querūt eni rōnē demōstrationis in hȳs in quibus nulla est rō demōstratiōis: principij eni primi per qō alia demōstrantur nō est demonstratio ⁊ h quidē que nūc dicimus quidā istoꝝ qui persuasi sunt facile credēt. Non eni est difficile sumere per intellectū id quod dicim⁹ q̄n soluitur eis rō in qua de errore sunt psuasi. Illi eni qui nō querūt nisi vim siue victoriā in vbo disputatiōis ⁊ gloriam sicut sophe ⁊ psuasi sunt querūt ipossibile ad qō sicut ad meta deducant: hȳ eni dignātur p̄o magno reputātes cōtraria dicere in sermone disputatōis ⁊ recte sibi ipsis dicūt cōtraria ⁊ per h conuincūtur: vex etiaꝫ sic cōtra illos disputabim⁹ dicētes q̄: si detur q̄ nō omnia sunt ad aliquid sed quedā dentur esse scōm se ⁊ absolute dicta tūc nō erit oē quod apparet vex. Nam qō apparet alicui appz: ⁊ iō qui omnia q̄ apparent dicit cē vera ⁊ ideo q̄ apparēt: cū idez sit vex esse q̄ esse omnia que sunt dicit esse: iō q̄ apparēt: eo igitur cui apparent estimāte ea sunt ⁊ nō estimāte ea nō sunt. Sūt igitur relatiua: ⁊ apparētia estimātis dat eis esse sicut lux dat esse colorib⁹: igitur d̄ oīa que apparēt esse vera dicit ⁊ iō q̄ apparent oīa que sūt facit esse ad aliqd p̄o pter qō sophis quērentib⁹ viz ⁊ victoriā in oratiōe custodiendū ⁊ p̄seruandū est nobis dignantib⁹ eis simul siue similiter dare siue reddere orationē cōtra ꝓteruiā orationis q̄ nō res sed pugnas ⁊ cōflictiones verboꝝ oñdunt. Dicemus ergo q̄ nō apparēs est. Nō eni est ꝓprium qō apparēs sit simplr qō res fm sui subam nō est apparēs ita q̄ apparētia sit esse ⁊ substantia eius.

Sed qñ apparet alicui cui apparet ⁊ qñ appz ⁊ inq̄tuꝫ apperet sic in apparētia est ⁊ nō simplr ⁊ sic soluit dubitatio psuasi in rationib⁹ inductis. Si aūt nō persuasi sunt sed dant oratōnem vt in verbis querant victoriā ⁊ nō ita dicūt ex mentis psuasione tūc sequit cōtra eos q̄ stantiꝫ cogūtur dicere contraria sibi ipsis ⁊ sic confusionem ꝓ gloria reportēt: cōtingit. n. q̄ eidē homini idē fm rem diuersum apparet fz diuersos sensus citrina. n. colera eidem visui pōt apparere mel ⁊ gustui nō mel ⁊ duob⁹ oculis exñtib⁹ cōtingit q̄ non vterq; vnū ⁊ idē videt si dissimiliter sit⁹ eoꝝ mutet. Si eni digit⁹ vni oculoꝝ supponet ⁊ exprimat ad superi⁹ extra situ nālem oculus contingit vnū ⁊ idem nō vnū sed duo videri: ⁊ sic contraria idē hō ⁊ de eodez iudicabit q̄ contraria ambo sūt vera si totū est vex q̄ apparet: qñ quo ad p̄inductos sophicos dicētes q̄ apparet vex esse ꝓpter iā dictas causas sequūtur statiꝫ ista cōtraria sui dicti: ⁊ sequitur ꝓpter h q̄ dicunt oīa simūliter simul esse falsa ⁊ vera: neq; eni possunt oibus semp eadez apparere neq; potest esse q̄ eidē homini semp appareāt eadem sed multotiēs cōtraria sūt ⁊ q̄ fm idem temp⁹ apparent eidē fm diuersos sensus: tact⁹ eniꝫ vn⁹ in duob⁹ digitis variatis ita q̄ medi⁹ supra indicē exteri⁹ recurrit ⁊ globulus rotūd⁹ sub digitis moueat dicit vnū esse duo qō tamē visus dicit vnū in eodē tempore: aut igitur nullaten⁹ est cā q̄re h sit q̄ est idez ⁊ fm idez sensu ⁊ similiter ⁊ in eodem tēpore aut cōtraria sicut dictū est cogunt ꝯcedere fz iudicia diuersoꝝ sensuū simul cē vera h aūt est ipossibile opz igitur altam partē disiunctē esse verā. s. q̄ h nullaten⁹ sit cā q̄ h sit verū vel illud q̄ est idem ⁊ fm idem sensu cui apparet ⁊ similiter ⁊ in eodem tpe. Sz forsan diceret aliq̄s ad h q̄ h qō dictū est ideo necesse erat eis dicere nō ꝓpter h q̄ dubitent in re sed oratōnis cā ⁊ victorie quaꝫ q̄runt in disputando necesse fuit h dicere dicētib⁹ eis q̄ h non est verū in re sed est vex huic cui apparet: ita q̄ tot⁹ veritatis apparētia sit cā tūc sicut p̄us dictū sequit q̄ necesse est q̄ isti faciant suo dicto oīa ad aliqd cē ⁊ nihil cē absolutum. ⁊ q̄ oīa sint relata ⁊ ad opinionem ⁊ ad sensuꝫ: igit nihil factū est in preterito nec est in p̄nti nec erit in futuro aliqd qō nullē⁹ sit opinātis sicut null⁹ est fili⁹ nulli⁹ patris nec fuit nec erit. Si vo aliqd in preterito factum est aut aliquid factum erit in futuro absolutū qō ipsū q̄ est nō opinātis est tūc palā q̄ sequit q̄ nō oīa ad opinionē cē dicūt. Amplī⁹ āt si ꝯcedam⁹ qō ⁊ verum ē q̄ vnū rlm dicit ⁊ ē ad vnū solū sibi oppositū correlm aut ꝯcedam⁹ q̄ suū correlatiuū ē determinatū ⁊ nō abibit in infinitū ⁊ si concedam⁹ q̄ ita ad vnū ⁊ ad initū ē idē ⁊ dimidiū ⁊ eāle ⁊ oīa alia rla ⁊ q̄ fz h duplum nō dicit ad eāle nec aliqd aliud nisi ad suū oppositū correlm. Sed fm h q̄ diximus dicem⁹ q̄ duplū nō dicit ad suū correlatiuū qō ē dimidiū fz dicet ad opinātem ⁊ iterꝫ fm dicta dicem⁹ q̄ hō est ad opinans vt opinās si idem penit⁹ est cē hois ⁊ cē opinati tūc enim opinās nō est hō mesue hois sed est opinatū inde opinati ⁊ iterꝫ ille hō opinās non habebit esse nisi opinati ex quo dat q̄ nullū sit esse nisi opinati ⁊ sic erit quart⁹ opinās ⁊ h mō in infinitū ibit in spēb⁹ opinātiū qō ē impossibile: falsū est ergo q̄ nō sit cē vex in reb⁹ nisi opinionis h igit dicta sūt ad hꝫpbandū q̄ cūctoꝝ hominū firmissima omniū opinionū est h q̄ oppositē ꝓpones cōtradictorie non sūt simul vere neq; simul falle. Dictū est ēt q̄d inconuenientiū sequit cōtra eos q̄ h dicunt ⁊ qua de causa h dicunt.

Capl̄z octauū in q̄ vlteri⁹ ꝯcludit q̄ cōtraria in eodē simul esse non possūt.

Quoniam autem iā ꝓbatū est q̄ impossibile ē cōtradictionē simul esse verā de eodē fm idē ⁊ in eodem tēpore. Ulteri⁹ ex eisdez ꝓbationib⁹ palā est q̄ nec cōtraria simul actu cōuenit ineē eidem fm idem ⁊ in eodē tēpore cui⁹ certissima rō est q̄ alterꝫ contrariorꝫ est in omni genere p̄riuatio. Quanuis enim rōnes cōtrariorꝫ non sunt rōnes p̄riuatiue oppositorꝫ eo q̄ aliud gen⁹ est opp̄onis cōtrarietas ⁊ aliud p̄riuatiue oppositorꝫ: tamē p̄ima cā contrarietatis est oppositio p̄riuationis ⁊ habit⁹ fm nām: sic eniꝫ calidū ⁊ frigidū causant a ꝓpinquitate generātis calidū per motūlocalē ⁊ a defectu ꝓpinquitatis huius generat frigidū ⁊ albū a receptiōe luminis a superficie clara ⁊ nigrū a defectu susceptionis hmōi ⁊ humidū a subtili interminato ⁊ siccū a defectu subtilis huius ⁊ sic est in omnibus alīs contrarīs fm nām: lz aūt contraria sint in genere q̄litatis fm rōnem eoꝝ q̄ sunt contraria sunt tamē in omni genere in q̄ est mot⁹ vel mutatio fz ipas naturas ⁊ essentias q̄ sunt contrarie: nihil eni p̄hibet nomē aliq̄ dicere q̄litatez q̄ qualitas est circa naturaꝫ aliquam que est alteri⁹ generis sicut magnū ⁊ paruum qualitatem dicunt circa id quod est quantitas sicut etiā

modus subie

modus subē est circa ea que significant res alioꝝ gene
rū. Si quis eniꝫ bicubitali longitudine posita dixerit
id qō positū est quantū esse quid est dicit ⁊ quantū si/
gnificat: ⁊ si quis albedine posita dixerit id qō positū
est colorē esse quid est dicit ⁊ q̄litatez significat omni
eodē mō licet modus cōtrarietatis q̄le dicat. tamen ea
que sūt contraria in omni sūt genere in quo sūt muta/
tiones vel motus hoc autē in p̄dicis determinatū est:
fm ꝫ igitur priuatio q̄ est cōtrariū nō minus est substā/
tie q̄ alterius generis in quo motus est: priuatio autez
est negationis in genere virtutē habēs. Est eni priuatio
negatio ab aliquo genere determinato. Quod aūt cō
tradictoria nō possūt esse simul nō est ex ꝫ sunt ex/
tra genꝰ ꝫz potiꝰ ꝫ est ex nā oppositionis: eadē eni est nā
oppositionis in genere ⁊ extra genus q̄tum ad oppoſi
tozum repugnātiā. Cū igitur cōtradictoria repugnātiā
hꝫant cōtradictōnis in genere sicut cōtradictoria simul
esse nō possūt ita nec cōtraria simul esse possūt actu in
eodem fm idem: si igitur impossibile est fm veritatem
vnum de vno eodē fm idez ⁊ in eodez tēpore simul af
firmare ⁊ negare tūc etiā ipossibile est contraria simul
actu ineē in eodem fm idem ⁊ in eodē tēpore: sed vel
quādoq; insunt ambo fm pticipationē vtriusq; fm soꝛ
maz vel ita insunt q̄ alterꝫ ineſt quādoq; ⁊ nō pfecte
alterꝫ vō simplr ineſt ⁊ fm pfectionē: ꝫ aūt ideo dico
q; cōtrarioꝝ quedā sūt īmediata ⁊ quedā mediata ea
vo que habēt mediū vtrūq; cōtrarioꝝ est in medio ꝫz
formā sed nō est in eo distinctū. Quinymo vtrūq; est
ad actū medij reductū ⁊ hoc mō cōtraria sunt in quoꝫ
mixto sicut in fine primi libri pygencos a nobis ē deter
minatum. Si aūt non hñt mediū sicut calidū ⁊ frigi/
dum q̄ nō habēt mediū fm formā tūc nunq̄ simul am
bo ineſſe possūt nisi ita q̄ vnū insit fm exitū ⁊ alterū
pfecte: sicut est in motu in quo ambo sūt in eodez con/
traria ⁊ fm idem ⁊ in eodem tempore sed vnuz est in
abiectione sicut id a quo est motus ⁊ alterꝫ pfecte sicut
id qō denominat motū ⁊ ad qō est motus vtrūq; tamē
est in potētia adhuc pmixta actui ⁊ sic simul esse cōtra
ria nō est ipossibile. Sic eni q̄ in abiciēdo est q̄nq; q̄/
dē ⁊ fm q̄d ineē q; fm potētiā. Qō aūt ē in intrādo sim
pliciter ineē nō q̄nq; ꝫz pmanēs: pz igit ex hīs q̄ cōtra
ria ꝓpter eandē cām nō possunt esse in eodē simul pro/
pter qō etiā in eodē esse simul nō possunt ꝓtradictoria.

Jam igitur ꝓbatuz est sufficiēter a nobis q̄ cōtradi//
ctoria simul esse nō possunt siue ꝫ dicat a sic psualis si/
ue dicatur ab hīs qui victoriā querūt in oratione siue
disputatōe. Sicut eni dictū est cōtraria si sunt simul in
mixto nō sunt in eo fm excellētias suaꝝ actionū: ⁊ iō
in illo non sunt fm q̄ maxie distant. Si aūt sūt in fieri
tūc vnū ineē sic q̄nq; ꝫz ī exitu ⁊ alterꝫ sicut simplr ⁊ sp
⁊ permanens. Jn fieri eni sūt cōtraria fm potentiā ⁊ nō
fm actū puꝝ ⁊ ꝫ nō est simplr simul eē cōtraria.

Caplm nonū ⁊ est digressio declarās q̄liter eē scōm
formā manet in re mutata fm māe q̄titatē ⁊ iō res nō
simul est ⁊ nō ē ⁊ ē pfecta solutio dubitatōis antiquoꝝ
qui dixerūt simul esse ꝯdictoria.

Posset aūt nos ad eoꝝ que inducta sūt maio
o rem intelligētiā aliq̄ tulū plus intrare in rō//
nes eoꝝ qui dixerūt omnia simul esse ⁊ non
esse ꝓpter motū fm formā quē continue dicebāt om/
nibus rebus sensibilibus ineē. Motū eniz ponebāt eē
de non esse hoc ad esse hoc continuum fluxuz. Et
quia in fluxu est id a quo fluit ⁊ id in quod influit dice
bāt in eodē cōtinue esse ⁊ esse ⁊ nō esse nec tantū oū ē in
fieri ⁊ corrūpi sed etiā oum generatū est ꝓpter ꝫ q̄ sen
sibile est ⁊ est in eo cōtinua actio ⁊ passio cōtrarioꝝ.
Diximus aūt supza ad ꝫ iste motus qui est in sensi/
bili generato est fm cōtinuū influxū ⁊ effluxum par/
tium materie ⁊ quātitatis ⁊ q̄ forma ⁊ esse q̄ est actus
forme stat vnum ⁊ idez ⁊ illud est qō p̄dicat l' negat: ⁊
ideo diximus q̄ nō esse ⁊ eē nō sūt permixta in talibus
sed tantum sunt vel nō sunt: ꝫ aūt addidimꝰ ad ꝫ q̄ in
mixto sūt forme ⁊ esse earꝝ ꝫz actū medū ⁊ nō fm ac
tum extremoꝝ ⁊ sic p̄dicant ⁊ nō esse earꝝ sic nō est p/
mixtum ad esse: fm aūt q̄ sūt in fieri vna ineē vt vta al/
tera vt finis mutatōis ⁊ iō itez neq; in motu ⁊ fieri rei
est esse pmixtū ad nō esse sed est ibi esse tantū. Dubi/
tabit aūt aliquis de hoc forsasse: cū eni forma mālis sit
videt q̄ mota mā dū mutat ōmutat fm aliq̄d forma ⁊
sic nō est motus tantū fm quātitatē partiū materie sed
etiam fm formā mālem. Adhuc aūt cū res cogno//
scatur ꝫz id qō affirmatur de ea nec negari possit ab ali
quo nisi sit alicuiꝰ forme q̄ distinguit eā a rebus alīs vi
detur q̄ id qō affirmat ⁊ negat de rebꝰ sit in ipa re prin
cipiū cognitionis eiꝰ: mota aūt re mouent ea q̄ in ipsa
sunt ⁊ sit id per qō cognoscit esse mobile ⁊ mouet in re
ipsa vt videt. Nec mouet tantū fm quātitatem ⁊ ma
teriaz sed etiā fm formā. Si forte dicat q̄ forma fm q̄
est rei rō est principium cognitionis ⁊ noīs ⁊ ꝫ modo
forma est in anima ⁊ nō in re ⁊ ꝫ modo nō mutat sed
manet ⁊ sic nō p̄dicat ⁊ negat: videt ꝫ adhuc nihil pe
nitus esse q; iō non p̄dicat aliquid neq; negat aliquid
nisi qō est in re ipsa q; aliter nulla esset p̄dicatio vl ne/
gatio. Jd autem qō est in anima non est in re fm q̄ est
anima q; aliter vna numero forma esset in duobꝰ qō ē
ipossibile videt igitur q̄ ista nulla sit solutio dubitatio
nis inducte. Ulteriꝰ aūt q̄ritur a multis vtrū forma q̄
est in re re mutata cedit in nō eē vel manet. Si aūt ce
dit in nō esse tūc aliquid ex ente fit nihil: qō est ipossi/
bile sicut si dicat fieri aliquid ex nichilo quod abhoꝛ//
ruit semp omnis phūs. Adhuc aūt fm ꝫ id q̄ est pri/
cipium cognoscēdi ⁊ exñdi nō est idē in hīs q̄ sunt vni
us ⁊ eiusdem rōnis ⁊ sic sunt equoca: ⁊ adhuc fm ꝫ ñ
sunt principia cognoscēdi res incorruptibilia q̄ in tiñ
abhoꝛruit plato q̄ formas ydeales posuit. Si aūt di
catur manere forma re ipsa mutata ꝫ est itez ipossibile
nō eni esse maneret in mā ꝓpria: absurduz aūt est vt di
catur manere in altera nec itez manet ꝓut est in se ipa
q; forma mālis est mālis nec hz eē in seipa: nec itez ma
net in aīa q; ꝓut est in aīa nō hz aliq̄ō esse in rebus ex
tra abstractionis enim habet esse in anima ⁊ fm ꝫ nul
lum esse hz forma q; ꝓut est in aīa nō hz aliq̄ō eē cuiꝰ
rō cōcepta est cū mā in rebus extra: ois aūt forma nā/
lis hoc mō rōnē hz cōceptā cū mā sic in. vj. butꝰ scie li.
oñdetur. Nulla igitur taliū formaꝝ hz esse extra ma
teriā ⁊ sic videt q̄ non possumꝰ euadere difficultates
supl inductas. Omnis eni entis forma talis erit si po
natur nihil entiū nisi sensibile esse. Adhuc aūt fm ꝓpate
ticoꝝ sniam caute valde soluēduz est ne vel incidamꝰ
in opinionē stoycoꝝ qui ad ꝫ euadenda ydeas inuene
rūt: ⁊ formas aliqs medias inter formas māles ⁊ yde
as esse dixerūt: ⁊ ab altera parte ne incidamus in erro/
res epicureoꝝ qui non nisi materialia esse dixerūt ⁊ iō
simul esse ⁊ nō esse in rebus eē cōcesserūt. Dicamus
igitur ad primā huius q̄stionis partē sicut superiꝰ dixi
mus q̄ res aut est in fieri aut in esse aut in corrūpi ⁊ de
mus oēs res sensibiles q; ꝫ nihil facit ad difficultatis
euasionem vtrū quedā res tales sint vel omnes. Res
igitur que est in fieri esse hz accipiēdo ⁊ nō est in abici
endo. Quod patet tā per antedicta ⁊ ꝫ non est simul

habere esse ⁊ non esse. Res autem que est in corruptione non esse hꝫ accipiendo ⁊ esse non hꝫ nisi abiciendo ⁊ hoc non est contradictoria vel contraria esse simul. Res autē que est in esse stante non fluit ⁊ refluit nisi ſm quantitatem partium materie stante immobiliter esse ſm q̄ est actus forme ⁊ h̄ stat in hoc q̄ est ꝓprium eius ſbm quo manente manet ⁊ ip̄m nec h̄ totum fluit sed sicut dictū est ſm quantitatem aliquaꝫ partiū materie venit ⁊ recedit: ⁊ huius ymaginatio per simile est sicut si aqua in idē vas influat ⁊ effluat vase manente immobili. Aliter enim dici nō posset q̄ idem de ꝑterito per p̄ns stat in futurū continens enim est forma que stat in ꝓprio subo cui⁹ oīs una pars ſm mām recedit venit alia i formā que iaꝫ fuit ⁊ est ⁊ erit ⁊ continet ab illo sicut illa que iaꝫ effluxit continebat. Non enim fluit vel mutatur esse forme cū vna materiali parte materie vel subiecti ſꝫ cū oēs simul fluāt vel radicales ⁊ h̄ est solutio aristo. si bene intelliganꝫ ea que dicta sūt in primo ꝓgeneos libro ⁊ h̄ non viderūt isti ꝑsi quoꝫ rationes inducte sunt nec ēt stoyci qui ꝓpter timorē istaꝫ rationū formas medias ⁊ ydeas inuenerūt: sed h̄ magis est difficile q̄ vlterius q̄rit vtrū. ſ. manet forma toto mutato sbiecto aut cedit in non esse. Adh̄ dicendū est ſꝫ ꝓpatetices ⁊ ſꝫ hui⁹ sapientie ꝓprietatē q̄ sicut forme artificiatoꝫ se habēt ad intellectū practicū artificis ita se habent forme rerū naturaliū ad lumē intelligentie agentis in natura. Si autem resoluatur forma artificialis in principia forma lia ꝓxima resoluet in mouentia instrumenta ⁊ membra artificis que informauit ars ⁊ mouit oū ꝓduceret in materiam ⁊ in mot⁹ illoꝫ instrumentoꝫ: q̄ si vlteri⁹ resoluatur in principia formalia resoluet in ymaginationes motuū instrumentoꝫ ⁊ membroꝫ quib⁹ ordinata sunt instrumenta ad motus: que imaginatiōes in se formā intellectus ⁊ mēbra in spiritibus deduxerūt: ⁊ si in prima formalia resoluatur resoluetur in luie artis ⁊ intellectus quod apud se hꝫ ⁊ ꝑhabet oium ymaginatio nū ⁊ organoꝝ ⁊ motuū determinatiōes quib⁹ ipa forma inducitur ⁊ in illo lumine simplex est essentia cū tamen multiplicis sit virtutis ⁊ imālis ē ⁊ icorruptibilis

Eadem tamen est in essentia sed diuersa in esse in hꝫs quatuoꝫ in quibus est ⁊ non manēs in vno ſm esse manet in altero. Sed cōnaturali⁹ est sibi esse quod hꝫ in lumine intellectus ⁊ artis q̄ id quod hꝫ in ymaginationibus q̄ id quod hꝫ in instrumētis ⁊ motib⁹ mēbroꝫ organicoꝫ q⁊ quanto resoluit ad simplicius tanto hꝫ esse formali⁹: sed h̄ est non pretereūdum in formis hui⁹ q⁊ ea ad que resoluit principia formalia sunt extrinseca extra mām in quam inducit exītia Forma āt nālis si resoluat ad principia formalia resoluet in digerēs ⁊ terminās calidū cli ⁊ spiritū corpeū q̄ vehiculū ē vtutū agētiū i generabiliū materia: ⁊ si vlteri⁹ resoluatur resoluetur in radios ⁊ angulos radioꝝ celestium informātes caliduꝫ digerēs ⁊ terminās ⁊ informātes spiritū qui est instrumentū virtutū generantiū: ⁊ si itez resoluatur vlteri⁹ resoluet in motus corpoꝝ hos radios ad locuꝫ generationis mittentiū: ⁊ si vlteri⁹ iterum fiat resolutio stabit in lumine intelligentie agentis ⁊ informātis omnia ista: ⁊ in illo est ſm formalissimuꝫ eē suū ⁊ simplicissimū ⁊ in illo lumine est vbiq⁊ ⁊ semp sed h̄ omnia in generatione intrinseca sūt materie ⁊ ideo trasmutantia materiā generāt ⁊ ita manifestū ē q̄ nulla formaꝫ substantialiū cedit in nō esse. Cederet autem ꝑ certo in nō esse si opus nature nō esset opus agentis intelligētie ⁊ q⁊ quādo forma est in lumine agentis intelligentie sine h̄ ⁊ nūc est in eo ideo p̄ntia sui ipsi⁹ ē in omni lumine tali ⁊ hoc modo est in anima intellectuali q̄n est sine materia ⁊ nō est in ea ꝑ informationē sicut forma in subiecto sed est in ea sicut in loco spēz sicut docuim⁹ in libro de natura anime ⁊ ei⁹ naturali operatione: ⁊ hoc modo patet āliter nō fit equiuocatio in hꝫs que de plurib⁹ p̄dicant ⁊ āliter vnum vniuersale ē in multis intellectib⁹ non ꝓput multi sunt sed ꝓput vnum sunt in lumine intelligētie agentis. Et scit hoc modo āliter principium scientie est incorruptibile ⁊ qualiter idem est principium esse ⁊ scientie ſm esse differens: ⁊ hoc modo scit ortus alteri⁹ opinionis que dixit verum esse in apparendo eo q̄ supponit idez esse intellectū ⁊ sensū: cōuicti enī fuerūt illi qui tenuerūt illam opinionem ab ipsa veritate q̄ primū principiū etiam est forma in lumine intelligētie agentis exīs: ⁊ tūc suū intelligere est bonus esse ⁊ q̄ est cā esse est cā veri ⁊ sic vez est in lumine intelligentie: errore aūt ꝓpediti dicebant idem esse intellectū ⁊ sensū ⁊ sic idem est esse in apparentia intellectus ⁊ sensus ⁊ sic ꝓcedentes dederūt q̄ vez ⁊ falsū est in apparēdo sensui sicut in prima cā veritatis ⁊ non in reb⁹ ipīs h̄ igitur est solutio vera ꝓeinducton. Sic igitur manifestū est q̄ cōtradictoria non sunt simul vera nec esse ⁊ nō esse sūt simul in aliquo.

Incipit q̄r⁹ tractat⁹ q̄rti li. metaphisice q̄ est oñsiu⁹ q̄ cōtradictio est oppositio nō habēs medium ſm se.

Capitulū primū in quo multis rationib⁹ ꝓbat q̄ inter duo extrema cōtradictionis nō est mediū aliq̄.

e

Sit aūt cōtradictio oppositio cui⁹ non est medium ſm se ⁊ ideo sicut contradictoria nō sūt simul ita etiam necessariū est q̄ inter contradictoria nūhil sit mediū sed de quocūq⁊ vno vnū vel alterum vez sit cōtradictorioꝝ ⁊ reliquū falsū de eodez hoc aūt ostendit multis modis ⁊ primū q̄dem ostenditur hoc si diffiniētes determinem⁹ quid sit vez ⁊ falsū est aūt falsū dicere ens siue q̄ est nō esse aut dicere q̄ nō est esse: vez aūt est dicere q̄ est esse aut q̄ non est non esse: ergo qui dixerit illud q̄ nō est esse aut nō vez dicet si persuas⁹ est: aut mentit si non est persuasus sed dicit h̄ cā victorie in oratione siue disputatione. Similiter aūt neq⁊ id quod est dicit nō ē nz id quod nō est ē nisi falsū dicat vel mentiat. Si igit inter falsū dicere vel vez in ꝓtibus contradictionis nō est mediuꝫ sicut iam ꝓbatum est concludit necessario q̄ inter contradictoria nūhil est mediū. Amplius aūt si aliquid est mediū contradictionis h̄ dicet aut mediū per abnegationem vtriusq⁊ extremoꝝ que comiscerī non possunt: sicut mediū inter equū ⁊ hominem q̄ neq⁊ equ⁹ est neq⁊ homo: sicut gramatici dicūt neutrū gen⁹ esse mediū masculini ⁊ femenini q⁊ masculinū ⁊ femininū dicūt essentiam formatam: neutrū aūt dicit essentiam informē priuatam vtraq⁊ formatione: aut ꝓrit mediū q̄ est participando vtrunq⁊ extremoꝝ quemadmodum viride mediū est albi ⁊ nigri ⁊ quocūq⁊ duoꝝ modoꝝ dicatur mediū ens actu erit mediū ⁊ mutatio q̄ est in ipsum vel ex ipso erit de subiecto ad subm ⁊ non de non subiecto ad subiectū vel de subiecto ad non subiectū.

Si ergo tale sit mediū non fit mutatio inter extrema contradictionis. Si enim sit vere mutatio illa de subiecto ē in nō subiectū sicut ex bono in non bonū aut ecōuerso ex hoc qō est non bonū in bonū que est de ñ subiecto ad subiectū: sed si est mediū tūc oportet aliam eē mutationem ꝓter dictas ⁊ illa non apparet in aliquo ente. Si aūt esset mediū ꝓ certo manifestaretur mutatio ad illud mediū q⁊ nulla est permutatio nisi ad cōtraria

traria vel media. Sed ſi dicatur eſſe medium inter eſ
ſe ⁊ non eſſe erit aliqua generatio ſicut ſi dicamus ge/
nerationem eſſe in albū exēpli gratia que nō eſt ex non
albo ſed ex medio inter ens albū ⁊ non album: erit igi
tur ſic aliqua generatio in albū nō ex non albo ſicut di/
ctum eſt talis aūt generatio non videt de entib⁹ eſſe.
Amplius omne ſermocionale ſiue ꝙ enūciatiue ꝓfer/
tur ⁊ omne intellectuale compoſito intellectu conce/
ptum mens que metit ſermonē ⁊ intellectū ad res aut
affirmat aut negat ħ aūt palam eſt ex diffinitione veri
⁊ falſi quas ſupra paulo ante poſuim⁹. Omnis enim
ex ſententia dicens aut intelligens aut verū dicit aut mē
titur qñ ꝺdē ſic vt eſt in re in verbo vel intellectū com
poſitū dicens vl negans ſicut eſt in re tūc verū dicit: qñ
aūt non ſic tūc falſū dicit vel mentit. Ampli⁹ ſi aliq̄
mediū dicat eſſe contradictionis tūc oportet ꝙ mediū
illud ſit preter oēs contradictiones ita ꝙ nullū extre//
mum ſit contradictionis ꝙ conueniat ei q̄ extrema nō
conueniunt medio ⁊ ħ quidem ſequit niſi aliquis dicat
ħ cauſa victorie in oratione ſiue diſputatione ⁊ nō cre/
dens ſic eſſe. Si aūt ſit tale medium tūc illud mediū
dicens quis nec verū dicet nec non verū ⁊ dicit aliquid
hoc dicendo ꝙ eſt preter ens ⁊ nō ens: igit̄ erit ſm hec
q̄dam tranſmutatio que non eſt motus que erit preter
generationē ⁊ corruptionem ſicut paulo ante diximus
Amplius ſi dicat eſſe mediū contradictionis tūc i qui
buſcunq⁹ generib⁹ ineſt contrariū ꝙ eſt ſicut negatio in
hīs contrarīs erit etiaz mediū q̄ illa contraria in illo
genere modū habent affirmationis ⁊ negationis: ſm ħ
igitur in genere ꝙ eſt numerus inter par ⁊ ipar erit me/
dium ꝙ erit numerus q̄ neq⁹ par eſt neq⁹ impar: ſed ħ
eſt impoſſibile ⁊ ħ manifeſtū eſt ex diffinitione paris ⁊
imparis q̄ par eſt numerus qui in duo eq̄liter diuiditur
⁊ impar eſt numerus qui in duo equa diuidi non poteſt
ꝓpter vnitatē interpoſitā: ⁊ ꝓz ꝙ iſte diffinitiones diffe
runt per affirmationē ⁊ negationē ⁊ ideo comprehen/
dunt oēm numerū. Amplius ſi tale dicat eſſe mediuz
inter par ⁊ impar ħ neceſſario vadit in infinitū q̄ me/
dium ꝓtrariorū erit numerus ergo diuidit per par ⁊ im
par ſicut ꝓz ex diffinitionib⁹ paris ⁊ imparis: ⁊ tūc ea/
dem ratione iter illud par ⁊ inter illud ipar erit nume/
rus mediuſ ⁊ ille iterū eadē ratiōe diuidit per par ⁊ im
par ⁊ ſic abibit in iſinitū ꝙ refugit intellect⁹ ſtādū ergo
erit in prima diuiſione paris ⁊ imparis que non h̄z me/
dium. Si enim ſit alius ꝺdam numer⁹ medius tūc ille
habebit portiones numeri alias ab hīs q̄ ſunt hui⁹ nu
meri qui diuidit per par ⁊ ipar: ergo non ſolū ſūt emyo
la ſiue ſexquialtera iſta q̄ nouim⁹ ſed plura alia que nu
mero medio conueniūt oportet ꝙ ille medi⁹ numer⁹ ite
rum neget de affirmatione ⁊ negatione que ſūt extre/
ma eius ⁊ diuidat per par ⁊ ipar ⁊ mediū inter illa ite/
rum erit aliquid ꝙ neutrū eſt extremoꝝ eo ꝙ ſubſtan/
tialis diffinitio medī alia eſt a diffinitionib⁹ ſubſtantia
libus extremoꝝ. Ampli⁹ qñ ad interrogationē q̄ que/
rit ſi ħ eſt albū reſpondet q̄ non ſit albū nihil negauit
niſi ipm eſſe albū. Negatio enim non eſt niſi non eſſe
ſimpliciter. Si ergo non negat niſi vnū extremū con/
tradictiōis ꝙ affirmatio dixit eſſe tūc nullū ē mediū in
ter ea. Si enī eſſet mediū oporteret ſic querere aut eſt
album aut nō album aut medium ⁊ ſiliter oporteret re
ſpondere. Ex hīs igitur patet ꝙ contradictonis non
eſt mediuz ſm ſe.

Capitulū ſecūdū de egritudinib⁹ vñ ꝓtingūt iſte opi
niones ⁊ omelijs contra eas ⁊ que ſunt ipe opinio///
nes ⁊ auctores eaꝝ.

i Sta autem opinio que dicit cōtradictionis eē
medium euenit quibuſdā ex altera tm̄ duaꝝ
cauſaꝝ ſicut et alie opiniōes inopinabiles q̄s
ſupra dixim⁹ euenīūt. Aut enī euenīūt ex ħ ꝙ nō poſ/
ſunt ſoluere oppōnes litigioſas ſiue cōtentioſas ſopha
rum ⁊ tūc ānuentes oratiōni cōfirmāt verū eſſe ꝙ ſo//
phico ſyllogimo ſyllogizatū eſt ⁊ ꝺdem ꝺdam tali de
cauſa cōcedūt iſtas inopinabiles poſitōes: aut ꝓptera
ꝙ ꝺdam ꝺdem putant omniū eſſe demonſtrationē ⁊ cū
quedaz veriſſima ⁊ prima demonſtrare ñ poſſūt dicūt
ea eſſe falſa ⁊ cōcedunt oppoſita principioꝝ eſſe vera

Quacunq⁹ aūt haꝝ cauſaꝝ egritudo cauſet vn⁹mo/
dus erit omelie cum iſtis ad hos enim oēs principium
diſputationis eſt ex nominū diffinitione. Diffinitio āt
eſt ex ħ ꝙ concedunt nomina aliq̄d finitū ſignificare ꝙ
ſit res eſſe neceſſario iſta enim oratio quā nomen ſigni
ficat⁹ eſt diffinitio eraclīti quam ſupra diximus ora//
tio quidem videt eſſe dicens omnia ſimul eſſe ⁊ non eē
ꝓpter motū qui ex eſſe ⁊ non cē componit: ⁊ �varia ita di
cat tamē ex dicto ſuo ſequit ꝙ omnia ſūt vera quia ex
quo omnib⁹ ſimul ineſt eſſe ⁊ nō eſſe quicq̄d negat vel
affirmat de eis in quib⁹ eſt eſſe vel non cē totū erit ve/
rum ſic igitur patet eraclitū omnia vera eē facere ex cō
ſequēti ſue poſitionis. Ea vo ratio que eſt anaxa.
que dicit aliquid eſſe medium cōtradictionis quod me
dium neutrū eſt extremoꝝ neceſſe eſt omnia facere fal
ſa q̄ de medio vtrūq⁹ falſificat extremoꝝ. Quando
enim miſcentur extrema tūc mixtū mediū nec bonū eſt
nec nō bonum ⁊ ſiliter eſt de alīs extremis contradi//
ctionis: nihil igit̄ erit verū dicere de tali medio: omnia
aūt que ſunt dicit ſic mixta eſſe nihil igit̄ verū dicere cō
tingit de hīs que ſunt omnib⁹. Hīs aūt ſic determina
tis palam eſt q̄ impoſſibile eſt eſſe verū de omnib⁹ aliq̄d
eſſe vniuoce ſiue vno modo dictū ſiue dicat per affir/
mationē ſiue negationē eo ꝙ nihil eſt vnū ſed quodꝫ
mixtum ex omnibus ⁊ ħ quidē concedentes dicunt.
Quidam enim dicūt nihil omnino eſſe verū ⁊ dicūt ꝙ
nihil ꝓbibet omnia eſſe falſa ſic ſicut falſū ⁊ impoſſibi/
le eſt diametrū eſſe ſymetrū ⁊ iſti ſequūtur ea que ſe//
quūtur ex dictis Anaxa. alij vo qui ſequuntur id ꝙ ſe
q̄tur ex dictis eraclīti dicūt omnia eſſe vera hec enim
rōnes ſiue poſitiones ſere ſūt eedem ipſi⁹ eraclīci ratio
nibus ſecuntur enim iſte ex illis. Nam cum eraclitus
dicat ꝙ omnia ſimul ſūt vera ⁊ falſa vtrūq⁹ dicit ali//
quātulum extra orationes iſtas que diuiſiz dicunt om/
nia vera ⁊ alīq̄ omnia falſa ꝓpter quod ſi illa q̄ eracli//
tus dicit ſunt ipoſſibilia ſicut in ante habitis ꝓbatū eſt
eſſe ꝙ ꝺdam ſunt vera q̄dam falſa tūc ēt iſta ſūt impoſ
ſibilia ꝓ eandē rōnez ſicut ꝓz cuilibz.

Capitulū tertiū de ipſobatione opinionum Anaxa.
⁊ eraclti ⁊ ſequētiuz ſm eundem modū de ꝺdictorijs.

Is igit̄ ita ſuppoſitis palā eſt ex prius habi//
b tis qꝫ extrema contradictionis ſūt que nō eſt
poſſibile ſimul vera eſſe neq⁹ ſimul falſa ⁊ pu
tabitur ħ maxime contingere vel ſequi ex dictis q̄ dixi
mus cū tamē ad omnes tales orationes inopinabiles di
ſputandum eſt tūc quemadmodum in ſupiorib⁹ oratio
nibus pluries dictū eſt oportet q̄ri non quidē de re ipa
vtrum. ſ. aliquid ſit aut nō ſit. Sed queri oportet de ſi
gnificare aliq̄d per orationē: igit̄ ex diffinitione nomi//
num diſputare oportet ſicut ſi accipiam⁹ quid per diffi/
nitionē ſignificat verū vel falſū q̄ contradictorie oppo/
nuntur cum nulla ſit diffinitio falſi niſi ꝓ veri negatio/
nem: vnde circa orationē opponūtur verū ⁊ falſū ſicut
par ⁊ impar opponūtur circa numeꝝ. Si igitur nihil

aliud est falsuz nisi negare vez quod dicit tūc patet po
sitionē esse falsaz q̄ dicit omnia esse falsa que est posi//
tio anaxa. est enī necessariū alterā partē contradictio/
nis esse verā: amplius si fm preinducta necesse est om/
nia aut dicere affirmādo aut negare tūc impossibile est
vtraq; falsas esse contradictiones altera nanq; pars
contradictionis huī est falsa etiā fm anaxa. contradi/
ctoriā enī huī q̄ dixit omnia eē falsa supponit eē falsā
z istam veram contingit etiā quoddā quod omnibus
talibus firmatū est per cōsequentiam ħ aūt est q̄ seip/
sas destruunt. Nam qui omnia vera eē dicit sicut cra
clitus ex dicto suo sequit q̄ ꝓpositionis sue contraria
z contradictoria etiā sit vera: igitur cū contradictiōes
non possint esse simul sicut ouduz ostensum est oportet
q̄ sua oratio que contradictorie quā concedit opponi/
tur non sit vera z sic destruit hec oratio seipsaz. Qui
vō omnia dicit esse falsa sicut anaxa. sequit vt etiā seip
sum dicat esse falsū in ħ q̄ omnia dicit esse falsa. Si āt
forte adhuc dicere velit eraclit⁹ quidem auferēdo siue
excipiēdo cōtrariā sui dicti dicēdo q̄ sola illa est nō ve
ra alie aūt omnes vere. Anaxa. aute excipiet solaz pro
priam quā dicit esse verā tūc erit consequens q̄ nō mi
nus q̄ ūtas quas excipiunt opz signare infinitas quas
necesse est excipere. Et ħ contingit dupl'r q̄ vz indu
cendo ō quolibet qō dicunt eē vez vl' falsū z ħ sunt in
finita: dicit enī eraclitus ħ z illud z hmōi infinita esse
vera z cuiuslibet orationis opposituz dicit esse fal'sum
anaxa. aūt ħ z illud z hmōi dicit esse falsa z cuiuslibz
sue orationis oppositā dicit esse verā: alius autē mod⁹
eiusdem est q̄ qui dicit oia esse vera dabit oia esse ve/
ra esse verum: z dabit q̄ q̄ opinat ħ opinat vez z q̄ q̄
dicit ħ dicit vez z qui significat ħ z intelligit ħ z q̄ di/
cit se intelligere hoc z talia hmōi infinita: per hūc etiaz
modū infinita vera esse coget ꝓcedere qui dicit omnia
esse falsa quocūq; mō varientur cōcesse ab eis necesse
est q̄ oppositе eaz quas cōcedunt sint falsе z esse fal/
se credātur ab eisdem. Qui enī quocūq; modo varia
tam dicit verā orationē est verus fm istos z ħ in infi/
nitum vadit vt iam ostendim⁹: hanc autē opinionū cau
se sunt omnia in omnib⁹ dicere quiescere aut omnia di/
cere continue moueri z palā est ex hijs q̄ in prehabi//
tis determinata sūt q: nec illi vez dicūt qui omnia di//
cunt ꝺquiescere nec illi qui dicūt omnia moueri. Nam si
contraria exītia in eodem quiescunt tūc semp sequitur
q̄ eadem vera sint z falsa fm anaxa. ħ autem statiz ad
visum est falsuz q: hoc aliquid est transmutatū. Qui
enim dicit istam orationem anaxa. ipe idem aliquando
non erat z itez aliquādo post mortez nō erit: z sic pz
q̄ falsum dicit. Si vō omnia mouent sicut dicit eracli/
tus tūc sequit fm eum q̄ nihil sit vez ergo omnia ,sūt
falsa: ħ aūt ostensum est impossibile esse tam pluries q:
oppositū huius erit vez. Ampli⁹ ens pmutari est ne/
cesse sicut dicit eracli⁹ z consonat ipa veritas ex aliq̄
ente in aliquid est omnis pmutatio sed iam in ꝓhabitis
ostendimus q̄ nec omnia quiescūt nec oia ita quando/
q; mouēt q̄ nihil semp moueat quedā. n. sūt que semp
mouentur sicut celum z sunt uota a motoribus suis z
primū mouens est semper id ipm et ūmobile z q̄dam
sunt que aliquādo mouent z aliquādo non sicut iferio
ra. Palam igit est q̄ nō semp oia mouent.

Capitulum quartū z est dis. de. vtrū veritas huius
principij q̄ est ꝺdictorias ñ eē simul veras sit ab eterno.

C Et omnibus autē inductis oportet nos indu/
cere dubitationez de veritate huī principij q̄
dam cuiz ex ħ quod istud principiū est simplr
citer z absolute primū non in genere q̄ oibus est mani
festissimū z circa q̄ non contingit errare q̄ ñ hz contra
dictionez z non est acceptū ab alio dicit hoc principiū
esse veritatis prime: prima aūt veritas nō est nisi vni
ca z eterna: videtur igit ħ principiū veritatis prime z
eterne adh autem ħ idem affirmant quidā per hūc mo
duz aut enī veritas fuit ab eterno aut ñ si fuit ab eterno
habetur ꝓpositum. Si autez non fuit ab eterno tunc
veritatem fuisse ab eterno est falsuz z si ħ est falsū eius
ꝺdictoriū est vez. Et si contradictoriū est vez veri/
tas est ergo si veritas ab eterno nō est veritas ē ab eter
no. Quicquid ad destructionē sui sequit esse eternū
est ergo veritas enūciationis ab eterno z eterna est.
Amplius sum⁹ eodem in spatio vel in instāti aliq̄ eter/
nitatis ante mundum in illo igitur aut vez est munduz
fore aut non. Si detur esse verum mundum fore er/
go ab eterno fuit vez eadem ratione z sic veritas ali/
qua est eterna. Si autem nō fuit vez eius contradi/
ctorium erat vez z si hoc fuit vez ab eterno vez fuit
z sic itez redit q̄ veritas enūciationis fuit ab eterno: ħ
autē z hmōi multa quidez obiciunt volentes per hoc
ostendere aiam esse imortalez cum hmōi sit subiectuz
veritatis nec potest esse quod veritas sit eterna subie/
ctum aūt veritatis non sit eternum. Similiter autez
obiciūt ad futuz quoniam aut veritas erit in per//
petuum aut nō erit z si erit hētur ꝓpositum. Si autez
nō erit veritatem fore ꝑperpetuum non est vez: z hoc
dato eius contradictorium est vez imperpetuum z sic
redit q̄ veritas durabit imperpetuum etiam si pona/
mus omnia redigenda esse in nichilum: ad ħ omnia so/
phata non est difficile respondere qm veritas prima du
pliciter sumitur: dicitur enim prima que non sequit ens
nō tum est ens in quo stat eis entis resolutio z ħ est
veritas diuina que sub ente non cadit z hec non est illa
circa quam non contingit errare: q: illa lz sit manifestis/
sima tamen ꝓpter sui excellentiaz non est perfecto in/
tellectu intelligibilis vt dicit phus: z ideo multipliciter
erratū est circa eā neq; hoc modo manifestissima est q̄
ipsa sit principium essentiale alioz verox sicut sunt illa
que sunt manifestissima fm sui naturam: sed est manife
stissima in se z sibi vt principium effectiuū alioz a cui⁹
esse deficiunt intellectus z lingue ꝓpter sui excellen/
tiam z ideo apud multos condicionata est z ab alijs ac
cepta veritas ista neq; est vnius rationis cum aliq̄ alia
veritate. Et licet dicatur q̄ veritas prima omnib⁹ per
naturam impressa est tamen ħ impressio non est nisi de
scientia quia est z non quid est: eo q̄ non habet diffini/
tionem neq; est diffinens alia vera z ideo conclusio//
nes inducte de manifestissimo z circa quod non contin
git errare z quod est sine ꝓtradictione non ab alio acce
ptum per hunc modum quo supra inducte sunt non cō
ueniunt diuine. Similiter autem veritas diuina nō
est principium demonstrationis: q: igitur istud princi/
pium de quo locuti sumus extra genus esse dicitur hoc
est ideo q: extra vnum quodlibet genus est in quoli//
bet genere existens: prima autem veritas non est, i quo
libet genere existens nec habet aliquam ad demonstra
tionis generum ordinationem nisi sicut causa efficiēs
omnium non coordinabilis alicui suorum effectuum.
Et hoc constat per hoc q̄ prima causa z veritas sua
est supra intellectū z supra narrationem z ꝓnomina/
bilis a cuius nominatione omnes lingue deficiunt pro
pter excellentiam eius. Quod autem sic se habet
ad intellectū nō potest esse in accipiendo scientiaz prin
cipiū: ad oia aūt alia sophismata ē vna solutio. q. l. cō/

trarietas

rietas ⁊ cõtradictio ⁊ huiusmodi accidũt ꝓpositio ni ad rem relate quequidẽ fm causam veritatis ⁊ falsi tatis sunt in re ipsa sed tñ vt componẽte ⁊ diuidente ⁊ complectente fm cõplexionẽ sunt in anima. vnde cum queritur vtrũ ante mundũ cuꝫ nulla res fuerit sit vex q dicit mũdus erit aut mundum fore. Dicendum q hoc nec vex nec falsum fuit qz nõ fuit ꝓpoñ vel dictum: ⁊ ideo nõ habuit ꝓtrariũ vel cõtradictoriũ eadẽ de causa qz non fuit res in qua sicut in causa esset veritas nec fuit intellectus ista componens vel diuidens.

Veritas enim sicut supradictũ est: est dicere q est eẽ vel q nõ est nõ esse: ⁊ falsitas est dicere q nõ est eẽ aut dicere q est nõ eẽ: Et fꝫ h̄ vitas ẽ adeq̃tio rex ⁊ itelle ctuum cõponentiuꝫ ⁊ diuidentiũ ⁊ adequatio rei ⁊ si gnificationis in oratione est veritas orationis. Ex h̄ enim sequit q in eo q res est vel non est dino vera vel falsa est: ⁊ si dicatur q ante mundũ fuit h̄ in mẽte diuina verũ ⁊ sic ab eterno fuit vex: dicẽdũ est q oia futura que postea facta sunt fuerũt in mẽte diuina sed in mẽte diuina existentia fuerũt ipsa mens diuina simplr ⁊ sine omni cõplexione: est enim notitia diuina materialiũ imãliter ⁊ tẽporaliũ intẽporalr ⁊ cõpositoꝝ ⁊ cõplexoꝝ simpliciter ⁊ diuersorum vnite: ⁊ iõ nõ fuerũt in ea p esse ⁊ rõnem cõplexoꝝ vel enũciationũ ⁊ iõ nihil accidit eis ibi de hꝫ q̃ consecũtur enunciationẽ in eo q enũciatio ẽ. Nõ enim capit aliqs intellcũs q enũtiatio sit nullo exñte sbo ⁊ p̃dicato ⁊ itex nõ capit intellcũs q subctm̃ sit ⁊ p̃dicatũ nullo penit⁹ exñte subsibili ⁊ p̃dicabili ⁊ itex nõ capit intellcũs q aliqd cõsequentiũ enũciationẽ sit nulla penit⁹ exñte enunciatione .omni eodẽ mõ dicendũ videt ad ea q̃ querũtur i futurum: ⁊ si p ꝓpothesim ponat q oia desinãt eẽ in futurum. h.n. penit⁹ eundẽ hñt modũ solutionis: de quadã aũt veritate rex ⁊ signoꝝ qua signum vex dicit qñ recte facit h̄ ad quod faciendũ est ordinatũ a prima vitate fm quã rectitudinẽ h̄ ozõ me sedere va dicit eẽ sive ego fm rẽ sedeã sive nõ sedeã eo q ozõ facit suũ rectũ debitũ significãdo: nos h̄ nihil loqmur qz nihil spectat ad pñs in q̃ sumus negociũ ⁊ iõ non querimus vtrũ il la veritas sepabilis sit a signo q est ozõvel nõ. Nec querimus vtrũ sit vna in oibus signis vel nõ nec ctiaꝫ curamus hic q̃rere vtrũ oia talia vera sint sic va diuina ⁊ eterna veritate. De hꝫ.n. oibus reputamus õtermínare nõ esse difficile sufficẽter litteratis ⁊ ad propositũ negociũ nihil prosunt. h.n. hic sufficit q istud ẽ prin cipium primũ qõ nõ est simul affirmare ⁊ negare ⁊ q ꝯdictio est oppositio cuius nõ est mediũ fm se ⁊ ẽ prin cipiũ quo sicut quodã instrumẽto intellcũs hois oẽm accipit sciam alioꝝ: ⁊ h̄ est fm q in hoc q̃rto libro intẽdimus q. s. eiusdẽ scie vtis que est phia prima sit determinare de primo ente ⁊ de primis principꝫs demõstrationũ. In h.n. sicut a principio huius libri diximus cõpletur huius quarti libri tota intentio.

Capi. v. ⁊ est dis. decla. q maior est oppositio contradictionis q̃ aliqua aliarum.

Icet aũt iã tota nostra in hoc libro pateat intentio tñ ad faciliorem intellectũ precedẽtiũ ⁊ sequentiũ adh̄ attendẽdum est q hoc principium de quolꝫ affirmatio vel negatio vera ⁊ de nullo simul vera est: qz affirmatio ⁊ negatio maxima est oppositionum qm̃ inter ens ⁊ non ens nihil dino ẽ medium qm̃ lꝫ idem sit subctm̃ in affirmatiõe ⁊ negatiõe: tamẽ esse ⁊ nõ eẽ q̃ attribuunt eidẽ subiecto nihil penitus h̄ñt mediũ ⁊ non distãt tñ fm extensionẽ q̃ pot eẽ in vna nã generis sicut ꝓria. Sed infinite distant extra omne genus ⁊ q̃quid affirmat in vna totũ negatur in altera. ⁊ iõ in nullo penitus cõueniũt necvniri pñt: sicut ꝓtraria quidẽ in vno a tu esse nõ pñt ⁊ maxime distant fm extensionem q̃ pot eẽ in vna generis nã sic albũ ⁊ nigrũ fm colozis nam q̃ est ex susceptibilitate lucis in subiecto vno: q̃quidẽ susceptibilitas priuata est in nigro ita tñ q remanet esse colozis: ⁊ sic est in calido ⁊ frigido fm pticipationẽ virtutis motus dissoluentis q quidẽ priuat in frigido ita tñ q remanet virtus motus fm qualitatis quidditatem lꝫ nõ dissoluat situ partium mãe: ⁊ ita est in humido fluẽte ad aliud pp motũ ⁊ ad seipꝫ cũ diminuit vis motus ⁊ cũ cessat tñ cõstringũtur ad se partes q exprimit humidũ ⁊ causat siccũ: ita tamen q qualitas virtutis motus remanet: ⁊ sic est de omnibus cõtrarijs maxime sub eadẽ nã generis distãtibus ita q semper remanent vna natura in oibus extremis sive habeant mediũ sive non habeant. Et ideo distant in genere ⁊ si vnũ negat de alio non est semper negatio fm se sed per aliud potius. Si eniꝫ fm se esset sicut vno posito negatur aliud ita vno negato inferretur ⁊ poneretur aliud. Hoc aũt non est verum quoniaꝫ si dicam hoc est albũ sequitur q nõ est nigrum sed non conuertitur q si dicam h non est nigrum q propter h̄ sit albũ: ⁊ hoc ideo est quia nõ esse nigrum est negatio ꝓñs ad affirmationem precedẽtẽ q̃ est aliqd repugnãs nigro: ⁊ sic est in omnibus diuersis cum eniꝫ dico homo non est capra h̄ negatio causatur ab hac affirmatione homo est homo. Sed cũ dico est ⁊ non est negatio non causatur nisi ab eadẽ affirmatione cui opponit ⁊ q ponitur in vna fm seipsuꝫ negatur in alia: de priuatione autem ⁊ habitu cõstat q licet priuatio dicat non ens non tamen dicit simpliciter nõ ens sed dicit nõ ens entis ⁊ in ente. De relatiuis etiam constat q posita se ponunt licet non ponãt sevt sunt opposita ⁊ ideo patet contradictoria maxime eẽ opposita ⁊ non esse medium contradictionis quia inter esse ⁊ non esse non est aliqua vnius nature extensio neq̃ est nõ ens q ponat aliquid illius esse q negatur neq̃ vno posito aliud ponitur. Sunt igitur contradictorie opposita maxime opposita ⁊ non possunt simul cõgregari ⁊ inter ea nullum potest esse medium. Utrum autem h̄ principium habeat causam vel sit cõmune causato ⁊ incausato non potest hic determinari sed inferius vbi ostendemus q nihil vniuoce predicatur de causato ⁊ incausato vel negatur de eodẽ ⁊ q tamen negationes vertores sunt de incausato q̃ affirmationes. Dec igitur ꝺ hꝫ hic dicta sufficiant.

Incipit liber quintus methaphisice qui totus est de nominum distinctione. Primus autẽ tractatus ẽ de distinctione nominum principiorum entis.

Capm primũ de distinctione principiꝫ sive inicꝫ.

Icut in antehabitis diximus ista sapientia sicut prestituit quesita ⁊ principia ita ꝓponere habet analogorũ de quibus intẽdit multiplicitatem: potestas enim subiecti nõ scitur nisi p diuisionem subiecti in partes ⁊ p tium vlterius in partes.

Et ideo cũ de principiꝫ entis ⁊ ipso ente ⁊ partibus entis primis fꝫ q ad ens

reducũtur ista intendit sapientia. Oportet in ea tange/re diuisionem istorum vt sciatur in qua sunt multiplici/tate tunc enim sciemus nos habere scientiam perfecte cũ omniũ illaꝝ partiũ assignate fuerũt diffinitiones ⁊ propie passiones. Non enim adhuc distinguẽm⁹ no mina huic scientie conuenientia vt aliquid intentũ acci piatur ⁊ aliud abiciatur non intentũ quẽadmodũ fit in sciẽtijs pticularib⁹ qz sic cuiuslibet distinctio cũ tracta tu de eo esset ordinanda: sed potius distinguemus prin cipia ⁊ ens ⁊ partes entis primas vt totus ambitus eo rum que consideranda sunt sciatur ⁊ cũ de omnib⁹ erit tractatũ perfecta sciat esse doctrina. Sic igit distin/guemus primo nomina principioꝝ entis ⁊ deinde ens ⁊ vnũ ⁊ postea nomina partium entis primarũ ⁊ cõ/munium: ꝟ enim spectat ad sapientiam de omnibus ha bere scientiam ⁊ non fm vnũquodq; particulariũ red/dere rationem de ipsis sicut diximus in primo libro: qz ꝟo principiũ prius est q̃ causa eo q̃ omnis causa prin/cipium est ⁊ non conuertitur q̃ omne principiũ sit cau sa ideo prius de principio incipiemus distinctionem.

Dicamus igit q̃ principiũ omne est primũ in ordi/ne ante quod nihil est ⁊ post quod sunt ea que sunt ex ipso principiata primũ autem in ordine situs maxime i ter omnia habet primi rationem ⁊ ideo precipue dicit principium: vnde aliquid esse quantũcũq; primũ mo/ueat ita q̃ ante ipsum nihil sit vnde fiat motus: sicut di/cimus primũ in longitudine ⁊ in via sicut dicim⁹ q̃ ve nientes athenas primũ mouimus a thebis ⁊ sicut dici/mus q̃ incrementũ primũ est fm dyametrũ longitudi nis ⁊ postea fz dyametrũ latitudinis ⁊ vltimo fm dya metrum profunditatis sicut in libris phisicis ostendi/mus. Sic autem dicto principio per contrariam hu ius rationem dicitur diuersum a principio q̃ est vltimũ ꝟ enim quod vocamus vltimũ maxime opponitur vl/timo in hac intentione principali dicto. Secũdo ꝟo dicit principiũ non fm rationez primi in situ sed primi in tempore ⁊ non simpliciter sed fm rationem primi q̃ accipitur fm conuenientiam eius quod mouetur ad ali quid ⁊ tũc dicitur principiũ: vnde siue a quo primo op time fit vnumquodq;. Sicut quando aliquis debet fieri imbutus disciplinis. Ille enim non fit primo inci/piens a principio rei illius quam debet discere qz sic in ceptio doctrine eẽt a diuinis methaphisicis ad que se ha bet dispositio nostri intellectus sicut oculus vesperti/lionis ad lumen solis vnde a tali rei principio in docẽ/do non est inchoandũ sed a primo: vnde qui docẽdus est oportunius addiscat. Tertio autem modo dicit principium a primo fm ordinem tẽporis quia ad alia quandam addit super ordinem temporis cause rationẽ sicut in generatione tam naturali q̃ artificiali dicimus principiũ vnde siue ex quo primũ res generat que cõ/posita est ex multis se per ordinem temporis ⁊ motus ⁊ formationis consequentib⁹ ita q̃ illud primũ sit exi stens per substantiam in eo q̃ accipit generationem ex ipso sicut fabrice nauis dicim⁹ cẽ principiũ id q̃ vocat sedile nauis ⁊ ꝟ est lignũ quod in carina nauis per to/tam vadit nauis longitudinem qz in illa sedet tota na/uis compaginatio ⁊ ad ipsum sicut ad fundamentũ qõ/dam omnes partes nauis referũtur. Sic etiam prin cipiũ domus est fundamentũ ⁊ principiũ animaliũ alij dicũt esse coꝛ quidem alij aũt cerebrũ: alij autem quod cũq; aliud membrũ dicũt esse principiũ fm quod suscepe rit quilibet per consensum sue opinionis: de ꝟ autem tradidimus in libro nostro de animalibus q̃ in omniũ generatione animaliũ principiũ est coꝛ preterq̃ in hijs que de ouis in vermes ⁊ de vermibus in volantia que dam generant sicut sunt apuz genera. In hijs enim principiũ est caput ⁊ id qõ est loco cerebri. Si qua ta men est generatio animaliũ ex putrefactione in talibus etiam necesse est principiũ. s. primo caput formari quia aliter non sumeret nutrimentũ a circũstantibus q̃ ei qõ formatur est necessariũ. Hijs igit tribus modis dicit principiũ quod est primũ ita q̃ intrinsecũ est ⁊ manet i eo existente cuius est principiũ: ꝟ enim cũ sit ordine pri mum aut est fm duplicem ordinem primũ situs. s. ⁊ tẽ/poris: aut fm alterꝝ tantuz: ut est temporis. Et si quidẽ est fm duplicem ordinem primũ est primo modo pri/mum principium. Si autem est primũ tempore non situ necessario aut est fm bene esse aut fm esse: ⁊ fm bene esse est modus secundus fm esse autem est mo/dus tertius: ⁊ hos quidem modos addit intentio prin cipij super intentionem cause fm ambitũ sue cõmunita tis: ⁊ ideo non cõuertit p̃ña a principio ad causaz ⁊ in hijs quidem modis primus modus est principalis ⁊ principiũ in hijs modis dictũ quidam dicunt magis p prie initiũ appellari. Quarto autez modo dicit prin cipiũ sub intentione cause efficiẽtis id vnde siue a quo res primo fit ⁊ generat primũ cũ non insint in illo exi/stente cuius est principiũ ⁊ ꝟ est vnde siue a quo princi piũ primũ motus quo fit ⁊ generat aliq̃d natus est ini tiari ⁊ permutatio qua aliq̃d pmutat ad esse: sicut pue ri principiũ dicũtur esse pater ⁊ mater qz sunt extrinse cũ principiũ sue generationis p modũ mouentis ⁊ ini/ciantis sic enim in volũtarijs dicit principium belli cõ/uiciũ qz primũ mouit ad iram eos qui pugnant in bel/lo. Quintomodo dicit principiũ etiã fm cause intẽ/tionem que cã finalis est mouens efficientem ⁊ mouẽ tem primũ ⁊ illo modo dicit principiũ illud fm cuius prevolũtatem mouent mobilia aliqua ⁊ mutant muta bilia sicut mouere ciuitatem principatus ⁊ potestates ⁊ regna siue imperia. hec enim sicut animata quedam iu/sta mouetn vt finis reipublice. Non enz aliter possent mouere multitudinem nisi oium eoꝝ qui mouent vo/luntatũ finis esset principis prevolũtas que non nisi iu sta eẽ supponit. ⁊ fm hũc modũ etiam artes mechani ce dicũtur principia eo q̃ ars que ẽ recta ratio factibili um nihil aliud est vt dicit Tullius nisi collectio princi piorũ ad eũdem finem tendentiũ qui finis causa ẽ mo tus in omnibus mobilibus arti subiectis. Inter artes aũt maxime dicunt esse hoc modo principia ille q̃ sunt architectonice precipue fm illam architectonicaꝝ ra'/tionem quam in principio ethicoꝝ assignauim⁹. s. qz ar chitectonica dicit magis considerativa finis qz illius ẽ preordinare oẽs alias ad illũ finẽ quocũq; mõ respicie/tes sicut dux exercitus ordinat eos d̃ diuersis actibus respiciũt ad victoriã. Amp. aũt. vj. mõ dicit princi/pium: vnde siue p qõ res primũ fit nota: ⁊ ꝟ oz aliquid esse rei ⁊ quoad ꝟ vgit tam aliqualiter ad intentionez elemẽti ⁊ lõ minus ꝓprie inter oĩa dicit principiũ: ꝟ aũt principiũ dicit sicut suppositiones dicũtur principia de mõstrationũ: ꝟ igit secũdario mõ principiũ dicit q̃ vir tute mouet q̃uis p subaz non sit intus in re mota: ꝟ aũt aut est principium nihil rei exñs aut aliquid rei exñs ⁊ si quidẽ nihil rei existit aut est principium fm totam substalem ⁊ nãlem virtutẽ mouẽs: aut fm virtutez finis tantũ: ⁊ primo quidem mõ principiũ est qõ posuimus in quarto modo ⁊ secundo modo est principium quod posuimus loco quinto: aliquid autem rei est quod fa/cit ad rei notitiaz cũ eadẽ sint principia esse ⁊ cognitio nis sicut sepe diximus: ꝟ igitur modo primus modus

principalius

principalius attingit rõnem nominis ⁊ deinceps quilz ꝼz ordinem suum propinquiorem vel remotiorem di/
cit principiꝝ modum ⁊ sic accipienda sunt que dicunt de principio ⁊ nõ ꝼm auerroys consideratione: puta
bat enim q̃ id quod participat verius cause rationem verius ⁊ participaret nomẽ ⁊ rõnem principiꝝ ⁊ h nõ
est verum sicut patet ex iam dictis: vlterius aũt maiori impropꝛietate dicit principiũ tot modis quot dicuntur
cause omnes enim cause sunt principia sed nõ conuerti
tur: ratio aũt vna primi cõmunis est per analogiã om/
nibus modis dictis principiꝝ ⁊ h est vnde omne prin
cipiatũ aut ẽ aut vnde fit aut vnde cognoscit: primũ bo
rum aũt que sic prima sunt: quedaz quidem sunt in ipsa
existentia rei principiate. Quedã aũt sunt extra exi
stentiam principiati sed ꝼm primos tres modos cũ sit
intra existentiam principiati non est in eo sicut elemẽtũ
ꝼz sicut ps prima a q̃ incipit motus vl doctrina vel gene
ratio: extra vero est sicut in sequentibus tribus modis
q̃ licet principiũ cognitionis realiter sit intra cognituz
non tamen est hoc modo intra cognitionis principium
q̃ sic est vle in lumine intellectus existens. Quãdo
vo intus ⁊ extra esse extensius accipiũtur tunc ea a q̃/
bus fit vel cognoscitur vel est res quocunqz modo su/
matur intus vel extra existẽtia principiꝝ habent nomẽ
⁊ sic natura dicitur esse principiũ ⁊ elementum dicitur
esse principiũ ⁊ mens q̃ per rationẽ rei ⁊ notionẽ ipsi⁹
mensurat res dicit esse principiũ: ⁊ h mõ prevolũtas ⁊
suba formalis ⁊ id quod est cuius cã sunt oia finis vi/
delicet ẽ principiũ: bonũ eniz qõ est finis ⁊ malũ ei op
positũ sunt cã multis ⁊ principiũ ⁊ cognitionis ⁊ mo/
tus. Multa enim cognoscũtur ꝑ fines suos ⁊ quecũqz
mouentur ꝓp finem mouent ⁊ ideo supius diximus q̃
in mathematicis q̃ immobilia sunt nõ fit demõstratio
per finẽ. Non ignoramus aũt quosdã accipere mo/
dum quintũ ꝼm rõnem cause efficientis sed illoꝝ dicta
non curamus q̃ inductos modos nõ nisi ꝼm materiaz
verificant ⁊ ciuilia ⁊ ciuiliũ rationes ignorant vt vide
tur h: igitur de principiꝝ distinctione dicta sint a nobis.

Capituluz. ij. de distinctione huius nominis q̃ est causa:

Causa autem que minoris ambitus est q̃ prin
c cipiũ ꝑnter distinguenda est videtur autem a
nobis tenendus eẽ idem modus quem tenui
mus in secundo pb. nisi q̃ h dicemus cãs ꝼz q̃ sunt en
tis ibi aũt diximus eas ꝼm q̃ corꝑis mobilis. Cau/
sa igitur dicit vno quidem modo ex quo sicut ex mate
ria fit aliquid ita q̃ sit in ipso causato existente sicut es
dicit causa statue siue ydoli ⁊ sicut argentũ dicit causa
fiale siue ciphi ⁊ horũ similiuz genera dicunt per mo/
dũ dictũ cause. Alio vo modo causa dicitur forma
siue species ⁊ exẽplar quod a quibusdam grecis para/
digma vocatur h autem causa q̃ sic vocatur ratio est ⁊
quid erat esse siue rei quidditas ⁊ huius quidditatis ge
nera que cadũt in cuiuslibet rei diffinitiõe sicut causam
formalem ⁊ rationem eius note que est dyapason est ꝓ
portio dupli sic habent se duo ad vnum ꝼm speciem ⁊
ex toto siue vniuersaliter forma ei⁹ est numerus q̃ ille
est vltimũ genus talis forme h etiaz modo partes cẽ
tiales que cadunt in diffinitione sunt formalis causa.
Nos autem hic ordinamus causas ꝼm q̃ sunt cau/
sato propinquiores. Sicut enim materia est propin
quior q̃ forma quia forma aliqua est etiam ꝼm moduz
aliquem extra. Nulla aũt materia ⁊ ꝼz nullõ modũ
est extra omnis aũt materia est intra causatũ. Am/
plius aũt causa etiam dicitur id vnde est primũ princi
pium motus aut quietis sicut consiliator est causa ⁊ pa
ter pueri sic cã est ⁊ generaliter omne faciens hoc mo
do est cã facti: ⁊ hoc modo mutans siue mouens est cã
mutabilis q̃ mouet hec enim cã prius ꝼm esse est q̃ fi/
nalis qz motus efficientis ad finem stat quando ꝼz esse
includit ipsum. Amplius autem causa dicit principa
liter ⁊ primo q̃ est cã vt finis hoc autem est q̃ est cu/
ius causa sunt omnia alia sicut sepius in antehabitis de
terminatũ est sicut causa ambulandi est sanitas. Naz
quando querimus quare aliquis ambulat dicimus vt
sanetur respondentes ⁊ ita respondentes putam⁹ nos
causam reddidisse. Est autem finis duplex vlti/
mus. s. qui est finis in quo quiescit intentio mouentis: ⁊
finis citra illũ qui est termin⁹ mouentis cuiuscũqz ope
ris ad finem illũ ordinatus: ⁊ sic dicũtur fines quecũ/
q̃ mouente aliquo fiũt infra finem vltimũ sicut fines
dicũtur citra sanitatem attenuatio seu purgatio aut far
macia aut organa siue instrumenta medicine sicut cly
stere ⁊ cyrugia ⁊ huiusmodi. Ista enim omnia sunt fi/
nis causa sicut differunt ab inuicem in modo: quedam
enim horũ sunt sicut organa siue instrumenta quedam
autem sunt opera medicine sicut attenuatio ⁊ purga/
tio. Cause igit fere tot modis dicunt: dico autem fe
re quia diuisio essentialis causaꝝ est in quattuor dictos
modos: sed modi accidentales causaꝝ sunt plures sic̃
inferius ostendemus: accidit autem sic multis modis
dictis causis q̃ multe eiusdem rei sunt cause immedia
te ⁊ non ꝼm accidens sed non in vna ratione causali/
tatis: sicut causa statue siue ydoli efficiens q̃dem est effe
ctor statue ⁊ eo est causa materialis statue eiusdem ⁊
sunt hee cause ambe non ꝼm aliud aliq̃d siue ꝼm acci/
dens sed sunt causa statue inquantũ est statua sed non
eodem modo sicut diximus ied h quidem est causa si/
cut materia. s. eo illud vero est causa vnde motus siue
efficiens effector. s. statue. Adhuc autem iste cause cõ
parate adinuicem sunt cause adinuicem vt dolor sectio
nis causa est efficiens sanitatis ⁊ sanitas est causa do/
lendi siue doloris. Sed non eodem modo ⁊ ꝼm vnam
causalitatis rationem sed sanitas est causa dolendi vt
finis ⁊ dolere est causa sanitatis vnde motus siue ef/
ficiens. Amplius autem idem in eodem genere causa/
litatis aliquando est causa contrariorꝝ. Quod enim
ꝓfs alicuius effectus est causa h absens causa videtur
quandoque de contrario sicut absentiam gubernato/
ris dicimus esse causam perditionis nauis cui⁹ ꝓsen
tia erat causa salutis vtraq̃ vero ꝓsentia. s. ⁊ priuatio
cause sunt in genere cause mouentis. Omnes vo cau
se dicte in quattuor mõs cadũt manifestissimos tessen
tiales. Nam elementa siue littere sillabarũ ⁊ materia
in mechanicis factorꝝ ⁊ ignis ⁊ terra ⁊ huiusmodi sim
plicia omnia que quidaz ponũt elementa corꝑorꝝ com
mixtorum ⁊ compositorꝝ ⁊ partes toti⁹ compositi ex
partibus sicut etherogenea in partib⁹ animalium com
ponuntur ex homogeneis: ⁊ etiam suppositiones siue
propositiones ꝓclusiõis omnia sunt cause sicut ex quo
fit res sicut ex materia: sed in h differũt q̃ quedam ho
rum sunt quasi subiectum forme artificialis vel natu/
ralis sicut materia factorum ⁊ materia corꝑorum na/
turalium: quedam sunt materia ⁊ virtus eius q̃ fit ex
ipsis sicut littere sunt materia sillabe ordine aggrega/
tionis in ea: ⁊ elementa simplicia corꝑorum sunt mate
ria per mixtionem ab excellentia contrariorum: que/
dam autem sunt sicut compositione sua constituentia
sicut partes constituunt totum ⁊ quedam sunt sicut

necessitas q̄ per oppositū modū ē in disciplinis ⁊ nā/
libus ⁊ mechanicis sic̄ ostendimus in.ij.ph̄.⁊ sic sunt
suppōnes materia cōclusionis aliquo existe in ea quo/
niam ex ambab⁹ extremitatibus ꝓclusio cōficitur ⁊ ip
sa coniunctio extremitatum est per medij virtutem.

Causa aūt que est vt quid erat esse siue q̄ddītas est
diuersificata vt forma totⁱ siue totalitas ⁊ forma ꝑpō
nis ⁊ species sed spēs est māe totū partiū ⁊ compositō
mixtoꝝ:spmaṽo ⁊ medicus ⁊ consiliator ⁊ vlr omne
efficiens oīa h̄ sunt causa quam vocamus cām vnde ē
principiū motus ⁊ permutationis aut status siue quie/
tis sed spma est resolutū in spm̄ mouentem mām gene
rationis animatoꝝ ad organa deseruientia ad vite po
tentiam. Medicus aūt ex forma que est in alia mo/
uet ad sanitatem per id quod iuuat naturam. Consi/
liator aūt mouet ad eligendū in dubijs per nos opabi/
libⁱ alia aūt sunt cā sicut finis ⁊ bonum alioꝝ q̄ sunt ꝑ
pter illa. Illud enim q̄ est causa cuius causa fiūt omnia
alia vult esse optimū in eo q̄ est finis vltimus appetit⁹
mouentis ⁊ mobilis:quantū aūt ad istam attinet inten
tionē nūl refret dicere finem siue bonū simpliciter siue
apparens bonū q̄ est bonū huic ⁊ hic ⁊ nūc ⁊ non sim
pliciter oībus neq; vbiq; neq; semp bonū:cause igit̄ ꝑ
essentiam diuise hec sunt ⁊ tot sunt spēs eaꝝ quot sunt
dicte a nobis. Modi aūt causarū accidentales sunt
q̄dem multi numero valde:hij tamen modi capitula/
riter in summa accepti sunt pauciores ſm accidentales
enim modos cause diuise dicunt multipliciter etiā que
sunt conspāles in vna spē ⁊ rōne causalitatis accepte:
efficientes enim dicūtur ſm multos modos que con/
spāles sunt ⁊ similr māles ⁊ eodem mō formales ⁊ fi
nales:⁊ est vnus modus cōspāliū causaꝝ q̄ dicunt pri
us ⁊ posterius vna ad aliam incōparatione ad vnuꝫ ⁊
eūdem effectū sicut in cōspālitate cause efficientis ista
us effectus qui est sanitas dicit causa ꝓxima hic me
dicus ⁊ remotior medicus ⁊ remotissima dicit artifex
In cōspālitate aūt causaꝝ formaliū vnⁱ ⁊ eiusdē effe
ctus qui est dyapason ꝓportio dupli in tonis causa
est ꝓxima ⁊ remotior est ꝓportio dupli ⁊ remotissima
est numerus:⁊ in oībus conspālibus causis semper illa
q̄ sicut species ⁊ genera sunt continentia singulares ⁊
ꝓprias causas sunt posterius ⁊ remotius cause ⁊ ipa
singularia sunt ꝓpinquius cause eiusdem effectus.

Eedem aūt cause dicunt cōmunes ⁊ ꝓprie q̄ cōe
⁊ ꝑticulariū cū priori ⁊ posteriori ⁊ ꝑpinquo ⁊ remoto in
eodē ordīe cāꝝ facit vnū modus ⁊ in isto mō oīa cōia
⁊ remota potest fieri ꝓpinqua ⁊ ꝓpria ꝑ appositionē
⁊ determinationē ꝓprioꝝ supra cōez. Amplius autē
scōs modus diuisionis cōspāliū cāꝝ est vt causa per se
⁊ causa ꝑ accīs respectu eiusdem effectus ⁊ h̄ mō acci
pitur etiā ꝑpinquū ⁊ remotū si accipiant genera eius
q̄ est causa per accīs:sicut dicimus policletū esse cām
statue aliter statue factorē q̄ statuarius est cā per se po
licletus aūt per accīs in eo q̄ accidit ei statuariū esse ⁊
accidit etiā statuario polycletū esse:⁊ in hoc ordīne ac
cipiunt cōe ⁊ ꝓprium q̄ accipiūtur ea que sic genus ⁊
spēs cōtinent cās per accīs sicut dicimus q̄ hō est cau
sa statue:aut etiā vlr accipiendo dicimus q̄ aial ē statue
cā eo q̄ policletus q̄ est ꝓpria cā ꝑ accīs est hō ⁊ hō
est aial:contingit aūt nō solū ponere cām ꝑ accīs ſz ēt
cām que est accīs ⁊ per accīs causa quequidē ē accīs
accītaliter cā exīs ⁊ in ista quidē cōtingit accipere ꝑ/
pinquū vel remotū sicut si album vel musicū dicamus
esse cām statue eo q̄ statuarius est albus musicus ⁊ si
dicamus colorātū vel disciplinatū esse causam statue
⁊ non solū tale per accīs q̄ est in seipsa substantia sicut
policletus aut homo aut aial.licet autem isti modi con
iungant vnus cū alio in hijs que cause dicunt differūt
tñ q; alia oīno est rō cōis ⁊ ꝓprij ⁊ alia eius q̄ ē ꝑ acci
dens ⁊ per se sicut patet cuilz:prie oibus enumeratis q̄
.s.cōmuniter ⁊ ꝓprie sūt dicta ⁊ que sunt dicta per se
⁊ ſm accidens:quedam dicunt vt potētia cause quedā
autem dicūtur eaevt actu agētia:sed iste modus nō ad
dit super alios modos nām aliquam spālem quia ipsa
natura vna ⁊ eadē qua causa ꝓpria est ꝓpria vel re/
mota est remota causa accipit aūt vt potentia agēs aut
vt actu agens:⁊ similiter est de nā qua cā per se est ꝑ se
causa ⁊ qua cā per accidens est cā per accīs sic̄ dixim⁹
cām edificationis esse edificatorem in potētia q; ex hī
tu artis potest edificare cum voluerit. Sed edificā
tem dicimus in actu agentem ipsam edificationē. Si
cut aūt diximus q̄ causarū modi accidētales sūt mul/
ti ita multi mōi sunt eoꝝ effectuū i q̄bus dīr cāe sic di
citur cā esse hmōi effectus q̄ est h̄ statua aut
ymaginis aut etiam eris figurati:aut ſm materiā dicit
cā hujⁿ eris aut eris aut metalli aut vlr materie ⁊ in ac
cidentib⁹ similiter accipit effectus ſm diuersitatem ac
cidentiū sicut patere potest cuilibet. Amp̄.aūt nō in
re solū simpliciter sed ſm complexionem subiecti ⁊ ac
cidentis vel etiam accidentis cū accidēte dicunt cause
⁊ iste est tertius modus spālis cārū:vt si dicamus non
policletū ſm se nec statue factorē ſz se sed cōplexe po
licletū statue factorem esse cām statue. Sic igit̄ cū mul
ti sint modi cāꝝ oēs sunt in pluritate capitulariter acce
pta sex numero dupliciter acceptis tribus modis indu
ctis aut.n.sunt vt singulare aut vt genus cōtinens sicut
dicit primus aut ſm se aut ſm accidens sicut dicit scōs
modus in quo etiam est accipere cōe vt genus acciden
tis sicut diximⁿ aut ista accipere est complexa aut sim/
pliciter ⁊ incōplexa dicta sic̄ dicit tertⁱ modus. Sic
igit̄ ꝑ opposita in tribus modis dicta sunt.vj.modi cā/
rum. Amp̄.omnia ista accipiūtur vt agentia ſz actū
aut ſm potentiā cā dicta ⁊ sex multiplicata ꝑ duo que
sunt potentia ⁊ actus faciūt numero.xij.differūt aūt in
tantū quando sic per potentiā ⁊ actū accipiūtur q; quā
do causa singularis ꝓxima causa accipitur ſm actum
agens tūc simul sunt ⁊ non sunt eadem manentia ⁊ po
sita in esse vel destructa cum hijs quorum sunt cause:⁊
sic singulariter acceptis ſz actū q; sic sumpta cā posita
ponit effectuꝫ ⁊ econuerso ⁊ destructa destruit vt hic
medens ſm actū cū h̄ conualescente ſm actū ꝓualescē
tie hic hedificator ſm actū cū hoc hedificato.ſm actū
edificationis. Que vo sunt ſm potestatem cause nō
semp.Nō.n. simul corrūpūtur edificiū ⁊ edificator ſz
ptātē Si.n.accipiat hedificator ſz ptātē quā hz ex hī
tu nō est cā ꝓpria ⁊ ꝑ se edificij ſz appropriabitur ꝑ h̄
q̄ edificet in actu hoc est ex hoc q̄ fluat ab ipo motus
edificationis ⁊ h̄ est causa propria edificij eodem mo/
do non ſm potestatem sed ſm actum accepti. Edifi
ciū enim ſm actum edificationis acceptū est edificium
subiectum edificationi ſm actum:edificium autē q̄ est
lectus vel domus est apotheleſma grece vocatum ⁊ h̄
est factum ab edificatore per edificatiōem ⁊ inter edifi
catorem ⁊ tale apotheleſma sunt multe cause alie effi
cientes sicut dolatio compaginatio ⁊ conclauatio ⁊ p
tium compositio ad hanc figuram que est vltima causa
efficiens artificiati ⁊ est ⁊ non est cū artificiato existen
te vel non existente.

Capi.iij.⁊ est dis.de.numerum cārū ⁊ modum ali
ter q̄ prius.

Subtilius

Subtilius aũt ista speculando eo q̃ in hũs cõ
sistit magna pars huius sapie dicimus q̃ ois
ps q̃cũq; mõ dicat prior ẽ suo toto ⁊ ẽ cã cãn
di suũ totũ ⁊ nõ ecõuerso totũ est cã eẽndi parti: h aũt
pz in aceto ⁊ melle ex q̃b⁹ fit oximel q̃ cã sunt oximel
lis cum oximel neq; causa sit mellivt sit neq; vt sit ace
tũ: cãz aũt voco q̃ facit aliud habere eẽ ptes aũt faciũt
habere esse totũ ⁊ non ecõuerso ⁊ precipue partes eẽn
tiales. Cum aũt causa sit quã sequitur esse cã est que
facit habere eẽ q̃ ãt sequit esse aut intrinseca est ei q̃ oz
esse ⁊ ex q̃bus pendet esse ipsius: aut extrinseca. Si
autẽ est intrinseca ei cuius esse sequitur ex ipsis aut est
sicut dans esse ⁊ rationem h est cuius esse continne se-
quit esse aut quidem nõ continue sequit esse sed ptãe
tantũ. Et si quidẽ esse ipsius continue seqtur esse cã
ti tũc est ea cã quã formalẽ vocamus. Si aũt nõ cõ
tinue sequit ad esse ipsi⁹ esse cãti tũc etiaz ea cã quam
formalez vocamus: si aũt hoc cõtinue sequitur adesse
ipsi⁹ esse causati tũc est illa quã vocamus cãm mãlem
vel sic cũ oẽ causatuz sit h aliq̃d q̃ est aut causat ex pte
esse aut ex parte hui⁹ inquantũ est h ⁊ primo quidẽ est
forma: scõo aũt est mã. Si aũt id cui⁹ esse sequit ali
ud esse nõ est in re sed extra aut est pp q̃ est esse aut a q̃
⁊ siquidẽ est pp q̃ tũc est finis q̃ distinctus est a forma.

Omne.n. agens agit pp aliq̃d ⁊ ex illo pendet eẽ ei⁹
qõ fit sicut esse scãpni pendet ex apta sessione quã intẽ
dit is q̃ facit scãpnũ ⁊ si illa nõ sit nõ fit scãpnũ nec est.

Si aũt est a quo fit motus ad h qõ illud sit tũc ẽ effi
ciens siue mouẽs ex quattuor igit pẽdet eẽ rei ex duo
bus intrinsecis quoz vnũ sequit esse inquantũ est esse
⁊ aliud sequit h esse inquantũ est h. Et ex duobus
extrinsecis quoz vnũ est pp qõ est esse inquantũ est ⁊
aliud a quo est illud vt mouente ad h vt fiat. Sic igi
tur intentio cause ⁊ ratio est cuius esse sequit aliud ⁊ i
tentio forme est dare esse: ⁊ intẽtio mãe est facere h qõ
est esse h: ⁊ intentio efficientis est inducere esse ⁊ dare
ipsum post nõ esse: ⁊ intentio finis est omnia pp ips ⁊
sic esse cõpositi pẽdere ex ipso ⁊ iõ oz q̃ finis prior sit
in intentione agẽtis vltimus aũt fm esse rei. Amp.ãt
adh considerãdo modos cãe efficiẽtis sunt q̃dã modi
valde ad ꝓsiderandũ vtiles in hac scia. Si.n. res eẽnt
semp vno mõ ⁊ motus nullus esset neq; generatio ⁊ i
gressus rez in esse ⁊ vlr rei noue inceptio cã efficiens
nõ quereretur ⁊ tũc penderet esse rez ex forma ⁊ mã
qñ finis etiã tũc pp quẽ mouet efficiens vlr null⁹ eẽt.

Sunt aũt modi efficiẽtis q̃ statim occurrũt per se ⁊
p accns. Efficiens aũt p accns est nõ finitoz modo
rum qz infinita eidem accidãt mouens aũt qñq; ⁊ non
mouens qñq; necessario mouet p accns sic ostenditur
i principio. viũ pb. aliq̃d necessario accidit ei ⁊ qõ ñ ac
cidit ante qõ facit eũ mouere nũc ⁊ non ante ⁊ iõ etiã
ipse mouens mouetur ⁊ ideo non põt esse mouens pri
mum. Ante igit h mouẽs est p̃ se mouens: in mouẽti
bus aũt per se aliud est mouens simplr aliud ẽ mouẽs
determinate ad h inquantũ est h sic dicimus q̃ est mo-
uens vniuocũ sicut spma hois ad hois generationem.

Simplr aũt mouẽs est id qõ est regens ⁊ ordinans
omne particulare mouẽs sicut est motus celestiũ. Ad
h aũt in simplr ⁊ vlr mouentib⁹ ois multitudo necesse
est q̃ reducat ad vnũ primũ mouẽs ⁊ de ipso ẽ adhuc
considerandũ vtz eiusdem est facere esse ⁊ mouere id
qõ est ⁊ mobile est vel non. cũ enim omne esse sit neces
sario ab ente primo eo q̃ principiũ vniuersi esse sit ne-
cessario vnuz non puto quẽq; sapientũ dubitare q̃n añ
mouẽs hũc motũ ⁊ h mobile sit esse huius mouẽtis ⁊
huius mobilis. h aũt esse cũ iam sit in plurib⁹ ⁊ de plu
ribus predicatũ ⁊ non equoce omnino oportet ad vnũ
reduci principiũ qõ sit ipsi⁹ causa ⁊ a quo ip̃m fluit in
multa erit igit causa esse ante mouens primũ fm ordi
nem nãe ⁊ rationem. Cũ aũt causa esse sit non est cã
formal' qz forma ẽ in oibus hũs quoz ẽ forma ⁊ h nõ
põt esse primũ nec põt esse finis. qz ille est vltimus fm
esse oportet igit q̃ sit causa efficiens ergo cã efficiens
est ante causam mouentem fm nãe ⁊ intellect⁹ ordinẽ
esse aũt sibi fz intellcm̃ nihil añ ponit a q̃ fit. Cũ igit sit
a causa efficiẽte necessario sit ex nihilo iã aũt ostensuz
est q̃ ip̃m est a causa efficiente. Ampli⁹ efficiens il-
lud non est nisi efficiens igit per essentiã suam est effici
ens: Oportet igitur q̃ sit essentia separata oia efficiens
fm esse. Si enim deẽ q̃ est composita sba sicut ignis
tũc sequit q̃ agit per virtutem aliquam q̃ in ipso est ⁊
non per essentiam fz per aliq̃d additũ essentie ⁊ sic nõ
est primũ nec per se ⁊ essentialiter agens q̃ omnia sunt
impossibilia. Congregemus ergo omnia q̃ dicta sũt
q̃ sit agens per se ⁊ q̃ sit agens simpliciter ⁊ q̃ agens
per essentiã ⁊ q̃ sit agens primũ ⁊ q̃ agens vnicũ ⁊ q̃
sit agens primũ q̃ est actũ ⁊ h est esse in omnibus hũs
que sunt. Cũ aũt dicimus q̃ esse necesse est fieri ex ni
hilo sensus est q̃ nihil sit ante eẽ actu eo modo quo ni
hil potest habere ordinẽ consideratũ enim in rõne op-
positionis qua opponitur ad aliq̃d siue ad esse ordinis
est particeps: h igit ante potest dicere ordinem tempis
aut ordinem non temporis sed existendi simpliciter tẽ
poris aũt ordo phice loquendo esse nõ potest qz om-
nis ordo temporis fundat in potentia exeunte de po-
tentia ad actũ per motũ. Nos aũt iam ostendimus
istũ causalitatis modũ esse ante motũ omnem fm natu
re ordinem: igitur oportet q̃ cũ dicit esse primũ causa-
tum est ex nihilo q̃ aut dicat ordinem essendi ⁊ h ẽ eẽ
q̃ nũc primo est ⁊ non ante vel esse q̃ ab alio incipit eẽ
vel fm aliquem talem modũ. Amplius etiam si po-
namus q̃ huius esse nunq̃ incepit sed semper fuit nihil
minus sequit ex dictis ips ⁊ ab alio eẽ ⁊ ex nihilo eẽ.

Resumamus igit qõ iam ante probatũ est q̃ causa fz
actũ est ⁊ non est cũ effectu fm actũ ⁊ tũc sciemus q̃ si
eẽ est permanens in actu oportet eũ semp agere ⁊ fluе
re sontaliter esse omnis eius q̃ est: ex quo constat pri-
mam cãm non nisi per essentiam agere: amplius cũ age
re sit perfectius q̃ habitus fm quẽ facultas agendi ⁊
perfectio fm habitũ non sit nisi compositi ⁊ non p eẽn
tiam suam agentis oportet necessario q̃ primũ agens
sit agens continue ⁊ non sit agens per intentionem ac-
quisitam in eo. Quod enim agit per intentionem acq̃-
sitam aliquo indiget ⁊ est imperfectũ ⁊ sicut dicit alga
zel si obiciatur q̃ aliqs agat intendens aliq̃d acquirere
alĩ ⁊ non sibi non est instantia quia nisi aliq̃d boni sibi
acqri intenderet in alio non ageret. Dec ergo est ve-
ra consideratio cause agentis fm huius sapientie pro-
priam considerationem ⁊ ex ista consideratione scitur
q̃ causa mouens est intendens ⁊ q̃ illa est de conside-
ratione phici. Causa autem agens prima est per eẽn-
tiam: sepatam agens ⁊ h est proprie de consideratione
primi phi. Scitur etiam qualiter esse pendet ex causa
ista qualr ipsa est vna de causis q̃tuor ⁊ prima iter eas.

Scitur etiam ex hũs que dicta sunt qualiter quidaz
dixerunt esse quinque causas eo q̃ efficientem quam
sequitur esse inquantum est esse diuiserũt a causa mo
uente inquantum est mouens. Quidam autez quattuor
eẽ dixerunt eo q̃ vna in cõi est rõ efficientis ⁊ mouen-
tis ⁊ huius est facere eẽ q̃ non est: pz etiam q̃ efficiens

fm iſtam rōnem eſt ante oēs alias ſuba t rōne t ordi/ne nature. Sed non opz q̄ mouēs in eo q̄ mouens ſit ante omnes alias ſubſtantia niſi in quodam q̄ videli/cet mouetur ſed ſimpliciter t vlr accipiēdo nō ſ/ſtvex quin potius finis ante erit t etiā forma queda ſi qua ē forma prima: ſed in ſequētibus erit de talibus tp̄us in/quirendi. Cū aūt cauſe efficiētis ouplicis ſint effe/ctus. ſ. Uniuoci t equiuoci: vniuoci q̄n in ſpē vna vl genere vno vel fm ꝓportionē cōicāt effectus in eo q̄ effectus eſt t cā fm q̄ cā eſt ſicut ignis calidus calefa/cit t ignit: eq̄uoci aūt q̄n cōicāt dicto mō ſicut motus calefacit t ignis rarefacit t diſſoluit conſtat q̄ primo mō cū effectu cōicans cā cōparat cāto fm equale vel i equale magis t minus. Eſt aūt h ꝓparatio aut in hīs que cōicant i mā vna t eſt eox trāſmutatio ad inuicez ſicut eſt mā generabiliū ſicut ignis calidus d̄ cā ē aque calide: aut eſt in hīs quox mā nō eſt vna ſicut lumē ſo lis q̄ eſt cā lūis in luna t ſicut quox mā nō eſt vna tūc aut eſt ita q̄ diuerſa mā nihil penitus hz ꝓhibens ad effectū ſuſcipiendū aut hz aliquid prohibens: t primi exēplū eſt ſuperioris etheris ſupficies ad ſuſcipiēdū lu men lune t ſtellax t iō per totā illuminatur in ꝓfundū ſui equali lumine t equipotente. vt eſt i ſtellis. Exem plū aūt ſcōi eſt lumē in ſole ſic in cā t ſtellis t luna ſic in effectu: t nō eſt eque potēs i luminoſitate eo q̄ luna aliquid hēat opacitatis. pp q̄ de nā terre eſſe dicitur. t ſimlr pp aliquā ſube mālis ipuritatē nō eſt eque po tens lumē in ſtellis. Si aūt eſt ꝓparatio in hīs quox eſt mā vna aut eſt in ea mā effectus q̄ ad effectū hñt po tentiā adiuuātis aut potētiā nō ꝓhibētis aut potētiā ꝓ hibentē. Et ſi hz potētiā adiuuantis. aut eſt potētia cō pleta t pfecta aut diminuta t iperfecta: ſi aūt eſt ꝓple/ta tūc eq̄potens pōt eſſe effectus cū cā t huī exēplū eſt ſicut q̄n ignis agit in aerē adintus calido aeris tunc enim poteſt ignire iſpum t facere ignē ſicut ipſe ignis generās eſt ignis. Exēpluz aūt ſcōi ē ſic cū ignis agit in aquā calidā q̄ virtutē hz calozis incōpletā. Et iō ni ſi illa virt⁹ pficiat nō erit equipotēs effcūs cū cā. Exē plum aūt virtutis nō ꝓhibētis eſt mā ad igneitatē ꝓpa rata q̄ ſine ꝓhibitione parata eſt ſuſcipe ignem t i hīs pōt eſſe eq̄potentia. Exēplū aūt virtutis ꝓhibētis eſt q̄n mā in quā agit ignis eſt actualr ſcā. Tunc enīz ma nente eo q̄ agit in ꝓriū nō eſt eq̄potētia. Ex hīs patet q̄ cū cā prima nihil cōe hēat cū cātis ſuis nulla eſt eq/potentia inter cām primā agentē t ſua cāta Amp̄. cuz illud q̄ō p eſſentiā eſt agēs totū ē agēs t nihil patiēs i ipſo. Et cū illud q̄ primū eſt agēs a nullo ſit aliquid ſuſcipiēs vel hñs: pz q̄ ſola prima cā vere eſt agēs t q̄ nullū ſcōax cārū vere agēs eſt ſed agere ſuū hz ab alia vel ſcōz aliquid agit t fm aliquid patit. Dec ergo eſt ꝓſideratio cauſe agentis in cā aūt finali ꝓſiderādū ē q̄ alius finis opis alius eſt finis intētōis t ſic i natura ali us eſt finis gnātionis. t alius eſt finis nāe generantis.

In arte. n. mechanica alius eſt finis operis: vt forte domus vel aliud in q̄ deſcit opatio operātis: finis aūt i tentiōis eſt aliud a fine opis ſicut forte ſecuritas hita/tionis a pluuiis caumate t ſecuritate latronum vl ho ſtiū irrūpentiū eſt finis. t h finis cōſtat q̄ diuerſus eſt a forma artificiali. Et ſilr eſt in nā quoniaz forte finis generationis eſt forma finis aūt generātis ſcōz nām ē eſſe diuinū q̄ pticipat per generationē. Et h nō ē for/ma ſed aſſilatio prime cāe ſcōm q̄ poſſibile eſt partici pare vnicuiq̄ t ſic pz qualr cā finalis ē diuiſa a forma hz aliq̄n finis t terminus inynā rē coīcidat cū forma: h ergo eſt determinatio finis q̄eſt terminus operis. Et cā finalr q̄ eſt finis intētionis. Amp̄. aūt finis ouplr ꝓſi/derat ſcōm eſſecvz t ſcōz q̄ mouet efficiētem t māz: t forma etiā ordinat ad cā non eſt in ipſa cā ſcōm q̄ acci pitur in eſſe ſed potius eſt finis. hz multi dicāt ꝑriuz nō enim ſic eſt cā oium ſed potius ꝓ vt eſt in intentione.

Sic eſt cā oium q̄ ſic mouet pp cā efficiēs t ſic ap petit cā mā t ēt forma talis aptat māe per quā finis in cludat fm eſſe q̄ eſt finis ſed hz q̄ eſt in intētione cāe fi nalis ſic eſt cā. Sicut aūt tā ꝓſiderauimus mōs efficiē tis t finis. Sic itex ꝓſiderabimus mōs māe. Sunt aūt mōi māe multi aliq̄n. n. mā dicit q̄ ſine oi ſua muta tione eſt receptibile alicui⁹ ſic tabula raſa receptibilē imaginis aliq̄n ſit receptibilis cū aliq̄ pmutatōe. Et h fit ouplciter aut enim ē cā cū pmutatione ſitus ꝑtiū aut cū pmutatione ſitus t alteratiōe. Si aūt eſt cū p mutatione ſitus h eſt ouplr. aut. n. eſt pmutatio cū tranſ poſitione partiū māe tm̄. aut cū abiectiōe partiū aliq̄x t cū trāſpoſitionē ptiū ē mā ſic cera ſigilli t ſenſibilia receptibilia ſunt ymaginū: t ſilr illa q̄ dicūtur ꝓducti/bilia. Si āt cum ablatōe t additione vel altero iſto/rū tūc eſt ſic figura inciſionis. ſic ex ligno lectus vel ex ligno eſtulapius. Si aūt eſt cū alteratione h pōt eſſe duob⁹ modis. Aut. n. eſt ſolū vnicū alteratiōis ſubctm̄ aut vnū cū aliis ſi q̄dē vnū eſt cū aliis tūc eſt ſicut mil/cibilia ſunt mā mixti. Si aūt p ſe ſolū tunc aut ē mā ex q̄ fit aut poſtq̄ ſic oſtenſuz ē i libro ſcōo hui⁹ ſapie ſu/perius. Et ſi q̄dē eſt ex q̄ ſit tūc aut ſubicit cū priua tione aut cū ꝓrio aut ſimplr. Hīs enim trib⁹ modis ſubctm̄ mot⁹ ꝓſiderat cū dicit ex nō albo aut ex nigro aut ex eo q̄ fit albū fit albū yle. n. eſt ſubctm̄ gnātiōis t corruptiōis primū t p ꝓns alioz motuuz ē ſubctm̄.

Et ſi eſt vt poſt q̄ ſit id quod fit tūc eſt. Sicut ex pu ero fit vir t ſicut ex adiſcente t diſpolito fit ſciens in hīs oibus eſt cōe accipere q̄ id q̄ eſt potētia aliq̄d t nō actus dicit mā cū ſit potētia q̄ recipiat id qō fit ex ipſo: vel hēat illud vt ſubctm̄ vel mutet ad ipz. Et iō mā eſt ſubctm̄ mutationis p h q̄ eſt in potētia: t funda mentū rei p h q̄ eſt ſuſcipies t hñs t ſubſtās t p h t ſilia ſatis cognoſci pōt mā. Forma vo etiā dicit mul tis modis. Et tm̄ ꝓprie dicta forma q̄ principiū eſt ꝓſti tuendi id qō eſt fm actū t eſſe t ideo qz ſepata ſūt pri ma q̄ ꝓſtituūt id qō ē in actu: ſepata dicebantur forme principalr ab antiqs t deinde dicebātur formē ymagi nes hax q̄ cōſtituunt in actu mām. Et h quidē dupli ces ſunt qz aut ꝓſtituūt in actu pfecto aut iperfcō Acc⁹ enim pfecti ſunt d̄ dant eſſe t rōnem ei q̄ ꝓſtituitur in actuali eſſe ſic forme māe quas vocamus formas iper fectas aūt actus t iperfecta forma motus ē. Actus autem pfectus. aut reſpicit t pficit mām ſimplr t ſic di citur forma aut reſpicit mām in multitudine quadā cō pōnis exiſtentē t ſic dicit totū ſiue forma totius tūc. n. forma virtutū hz multiplicitates p quas ē pfectio par tium māe ſicut p ſe ipſam eſt pfectio māe ſcōm ſe acce/pte ad imitationē huius vñr formē accītia qz cōſtitu/unt ſcōm q̄d in eſſe quodā. Et qz forma dātē eſſe ꝓ priā in oibus ſequit figura q̄ ē determinatio quāti. iō ſi gura dicit forma extra circa aliq̄d ꝓſiſtēs i artificialib⁹ tn̄ figura eſt principalis forma ſicut pz cuiz niſi forte ars ſit nāe iuuamētū ſic in alchimicis t in hīs artibus quax opationes ſunt mixture t digeſtiones t corpo/rum tranſmutationes. Ex hīs g̃ t hmōi formaruz ſciuntur diuerſitates. Qualiter aūtē tres cauſe ali/q̄n invnam coīcidūt in ſcōo phiſicox eſt determinatū.

Dec ergo dicta ſint de cauſis t cauſarū differentijs t modis.

Capitulum.

Cap. iiij. de modis elementi.

Lementū post cām est distinguēdū: qz elemē
c tū de ratōe sui dicit aliqd cōstituēs rei cōstitu
te intrinsecū q nō oīno dicit cā. Dicam⁹ ergo q elemētū dicit illud ex q cōponit res primo: ita q ante ipsuz nihil venit ad rei cōpositionē: ita q illud primū cōponēs sit in exīte cōposito. Et sit indiuisibile z irresolubile fm spēm ad aliā spēm se cōponentez Et h est q elementuz est in cōpositōe primū z in resolutōe vltimū. Et qz est vltimū in quo stat resolutio: ideo nō diuidit resolutione ad spēz aliquā siue speciei prioreż: sic aūt dicto elto diuiditur secūdū modos primi componētis exītis in ꝓposito aut enī est intus re siue substātia aut virtute. Et si deinde est intus virtute tunc est sicut demonstratiōes prime oīr ela sequētium demōstrationū. Si aūt est substātia intus tūc aut situ solo ꝓponit aut ordine aut etiā cōponētū alteratione: situ aūt sūt linee Ela figuraꝝ z ordine sunt ela litere sillabaꝝ z dictionū. Alteratione aūt miscibiliū ad inuicem Sunt ignis aer z aqua z terra ela corporum phicoꝝ. Scōm hoc g̃ q est esse ꝓpositione primum z resolutione vltimū substātialr intrinsecū exīs z ordine componens sunt vocis litterate. Elementa illa ex q̃bus primis vox litterata cōponit. z in que ipe voces litterate diuidūtur vltimo z illa non diuidūt in alias voces priores se z spē diuersas ab eis: aut forte si aliquib⁹ prima elemēta diuidātur nō diuidūtur nisi in partes similes sibi inuicē z toti scōm spēm sicut aqua q̃ē elementū diuidit in particulas quaꝝ quelibet ē aqua sed hoc modo nō diuidūt sillabe z elemēta sillaꝝ diuisibilia secūdum quātitates hō genei. sed ela sillaꝝ simpliciter sunt indiuisibilia. Silr aūt secundū rōnē eli prescriptā. dicūt phi elemēta ea q̃ ponūt corpoꝝ phicorum esse elemēta. Sed h iā scōz veritatē alterata ad inuicem fiunt elemēta. ita q minimū vnus sit cū minimo alterius qz nō sunt alterabilia adinuicē nisi diuisa g minima hoc aūt primo libro perigeneseos satis est ostē sum. Phi tn antiqui nō oēs sic eē dicebāt eo q q̃dā ponebāt nō nisi ordine z figura. z conversione sic ꝓpositiones q̃ vocabāt tylmon z Diarigō z tropin sic alibi diximus: quocūq aūt mō pones varient in h ꝓueniunt q elemēta corpoꝝ dicebat vltima illa in q̃ diuidūtur resoluta corpora ita q illa vltima nō resoluūtur in alia a se spē differētia talia enīz dicūt eē elemēta. Oēs antiqui siue vnū tale siue plura talia dicāt corpoꝝ phicorum esse elemēta Similiter aūt secundū eandē elementi rōnē ſz solo situ cōponētia oīr elemēta ea q̃ sūt prima cōponētia diagramatū hoc est descriptaꝝ incōtinuo figuraꝝ. Et ex toto siue vlr si elementū virtute dicatur intrinsecū tunc adhuc scōm inductā elementi rōnē oīr elemēta demōstrationū. Nam prime demōstrationes ante quas nulle sunt in pluribus sequētibus virtute exītes esse demōstrationū elemēta dicūt.

Licet aūt virtute dicte sint prime demōstrationes i consequētibus inesse insunt tn aliquo mō scōm subaz fit. n. circa subiectū z p̃dicatū Implicatio demōstrationis prime in secunda et sic deinceps semp prior est in ꝓfte scōm theorematicū ordinē. Et fm hūc modū sunt petitiones z suppōnes z diffinitiones ela primaꝝ demōstrationū. Et h etiaz mō verissime sunt ꝓpones elemēta quedā conclusionū. Et h non vidit Auic. qui negat oīa ista. z silr Algazel insecutor Auic. Dīs g̃ modis dicit elementū magis ꝓprie. sunt. n. primi sillogismi ex trib⁹ terminis pmū mediū. Et hoꝝ iplicatio fit in oībus ꝓmissis. Irrasserentes aūt elementum ab ista silitudine vocant. Stoyci elementū h q in se est vnū exīs z puū suba non virtute ad multa ē vtile in quibus est saluatū. Et determinantes elementū dicunt q paruū est. suba z simplex. z indiuisibile puuz aūt dicūt in quantitate simplex autē in formis z indiuisibile in mā sue scōm se accepte dicunt. n. magnum cōponi ex paruis z spēs ex simplicibus formis z substātiā ex indiuisibili mā z ex ista translatione elemēti prouenit. alia elementi multiplicitas diuersa ab ea q̃ inducta est secundū p̃dictā elemēti. n. multiplicitatē elemētū est māle ꝓponēs q inessa forme saluatū itus existit. Ab illa aūt secūda acceptione elemēti euenit q maxime vniuersalia ante q̃ nō sūt alia sunt elementa vocata: eo q vnūquodq ipsorum vnum ens z simplex inest in multis formaliter saluatū in illis: aut inest oībus aut plrib⁹ sub ipo existētib⁹ oīb⁹ q̃dē sicvnū z ens plrib⁹ aūt sicut genera entū. Est aūt quodlibet ipsoꝝ vnū in lumine intelligentie z simplex eo q nō hz aliqd aīs se ex quo sit: deficit tn ab elemēti rōne: qz nō est coordinatū alijs: z mixtū q ē de elemēti rōne hac etiā trāslatione vnitas z punctus vident esse quibusdā elemēta principia vnitas quidē qz ipsa est simplex indiuisibilitas reꝝ pūctū aūt q̃a ꝓstituit vno in situ addito sup rōnē simplicē indiuisibilis. Et hoc remoto nō differt penit⁹ ab vnitate. Dec aūt elementa dicebant esse quidā stoycoꝝ antiquoꝝ rerū principia. Et hoꝝ alibi assignauim⁹ rones tn h cōuenit tm dicere q illa q̃ similiter vocant genera: ita q nullo modo sunt spēs sūt indiuisibilia: eo q nō habent diffinitionē illa gnā q̃dāz vocāt elementa z magis dicūt elementa esse h genera quā differētiā eo q fm esse accepta in pl⁹ sunt illa gnā q̃ differētia: nā cui cōuenit inesse differētiā sequit genus inesse sed nō sequit ecōuerso: cui insit gen⁹ q cōtinuo insit differētia: generalissima enī rones nō habēt: qz licz dicat suba ens per se existens. Et h videat esse rō ipsi⁹: id tn est indiuisus intellect⁹ subē: per h enī separat ab accidēte. Unde sicut ens simplr est simplex: nō habens rōnē: ita in suba: qz idē est ens simpliciter z suba. Qō enī dicit per se exīs: nō dicit nisi modū alius simplicis entis q est substantia vnde nō est verū q quidā dicūt q generalissimū nō hz rōnē extra se: ſz intra se z sic sit cōpositū ex potētia z actu: quicqd enī intra se hz diffinitētia illa extra se explicat diffinitio. Sic ergo generalissimū simplex z prim⁹ est cōceptus substātie z indiuisibilis z iō diffinitoꝝ resolutio stat ad ipm z iō vocat elm. Colligam⁹ ergo modos inductos de elemēto z videbūtur reduci ad tres in ꝓmuni. Est enī indiuisibile primū cōpositōe. Et vltimū resolutione forme elm: hoc aūt indiuisibile aut est indiuisibile diffinitōe aut forma aut q̃titate z sicdē q̃titate est indiuisibile aut indiuisibilitas est nā ei⁹ per quā in esse constituitur z est vnitas aut constituitur situ addito super indiuisibilitatē z est punct⁹. Si aūt est indiuisibile forma: hoc est duplr fm duplex eē forme vlis vl particularis. Et fm diuisionē forme particularis vl vlis z fm diuisionē forme particularis dicūtur Elementa vocū z corpoꝝ z dyagramatū fm differētias superi⁹ inductas: qz elemēta vocū in aliā formā nō diuidūtur.

Et similiter q̃libet ps aque aq̃ est sicut q̃libet ps linee linea. Si aūt est fm eē forme vlis tūc vlia sunt elemēta eo q ipa in pluribus exīstētis saluata manent fm vnā formā simplicē q̃ est intellect⁹ oium illoꝝ in quibus sunt. Si aūt indiuisibilia sunt per diffinitionē sunt prima genera elemēta: oium aūt sic dictoꝝ elemētoꝝ cōe est hoc q elemētū cuiuslibet eē dicatur.

Qđ primū ē indiuisibile subiectū vnicuiq: ⁊ h modo mā prima est subm eo q ipsa est indiuisibilis diffinitōe ⁊ forma ⁊ q̄titate : sic enī sūpta prima mā est simplex nā sine forma ⁊ quātitate exñs. Et hoc mō nec motui nec mutatōi subicit: sed est id qō est in cōposito p̄ter omnem formam.

Cap. v. de modis nature.

Natura āt post h̄ ꝓuenit distinguere q licet p ut principiū mot⁹ ⁊ stat⁹ p se ⁊ non fm accns sit a nobis distinctū in scō phicoꝝ:tn etiā h cōmunt⁹ nām speculātes cōgruit distinguere qz ⁊ formā q̄ nā ē: ⁊ mām q̄ nā est ⁊ alia hmōi speculamur: fm enī q sūt entis cōsideram⁹ hmōi ⁊ nō fm q sunt rei vel mobilis corpis. Dicim⁹ g̃ q nā dicit vno mō q̄dā generatio generatoꝝ talis inquā gnātio q̄ nō sit ipsa ad eē mutatū: sed talis vt sī qs id qō est ex se aliq̄d porrigēs dicat natura:dicim⁹ enī virtutē illā nāz qz ex se porrigit forma tū sibi cohērens sicut virtutē pululantem q̄ ex se porrigit id qō ex se formatū dicim⁹ nām:sicut videm⁹ a semine pullulare radices ⁊ stipitem ⁊ a stipite ramos ⁊ h⁹mōi. Et dicim⁹ q nā semis porrigit illa:⁊ nā stipitis porrigit ramos ⁊ virgas ⁊ hmōi:⁊ iuxta illū modū dicim⁹ illud nāz ex q̄ generat siue formaṫ pululando id qō est generatū:ita q illud ex q̄ formaṫ sit formās primū ita q sit in ipso exñte formato p aliquē modū sicut mēbra formāt ex corde:⁊ sunt in ipso p aliquē modū quē ꝓñter determinabim⁹:⁊ sicut fruct⁹ ⁊ semina formant ex plātis ⁊ sunt in eis p modū statim determinādū. Amp. adhuc iuxta hūc modū dicit:nā id vñ motus prim⁹ est in q̄libet nāliter existētiū:ita q principiuz illi⁹ mot⁹ sit in eo:⁊ intrinsecū eidē exñs sicut in plātis primū motū dicim⁹ eē motū nutrimēti:⁊ principiū hui⁹ mot⁹ intrinsecū esse nām nutriti siue illud virt⁹ sit corpis siue epatis siue radicis in plātis siue alteri⁹: h enīz nō est de intētōe ꝓpositi distinguere:quia h in libro de aialib⁹ est disputatū:h etiā mō mot⁹ prim⁹ spermatis i se hz principiū q est nā ipsi⁹ inq̄tū existit sperma. Et h mō oia q̄ mouent fm naturā hñt in se principiū motus sui inq̄tū sūt talia. Quid āt sit in h q̄ cōuenire videnť oia sic mota p nāz:nō habem⁹ cū studio h dicere:qz in sequentib⁹ de h erit tractat⁹. Sed q h sufficit. Hoc est q sicut dixim⁹ forma primi motoris stat ad vltimū quod mouet tm̄ nec staret ad id vltimū nisi p oia media diffunderet vsq; ad vltimū. Et h est principiuz motus cōe in eis sicut supra in scōo huius scie libro est declaratū. Qđ āt principiū mot⁹ est illa oib⁹ attribuens motū fm nām declaratū ē in. viij. nostroꝝ phicoꝝ In ꝓñtib⁹ tn̄ cū studio subtili de h intendem⁹ Hūs g̃ trib⁹ modis dicta nā cōuenit in h q est principiū mot⁹ exñs in eo q mouet. Et ideo oz distinguere q̄liter insit hūs q̄ pullulādo ex aliq̄ porrigunt. Dico g̃ q h mō porrectionis generari ex aliq̄ dicunt q̄cūq; nutrimentū ⁊ augmētū hñt p aliq̄d a se diuisuz ⁊ in suba ⁊ figura ⁊ motū nutrimenti:⁊ augmēti ⁊ forma oīs accipiūt ex ipso in tangendo ipm. Et in h q insimul apte sunt cū ipo ī alio adesse apte vltima eoꝝ cū vltis eoꝝ ex qb⁹ pullulāt sicut tymbria plātaꝝ ⁊ aialiū:qm̄ fructus plātaꝝ ⁊ adherēt vltima vltis adeo apte q paru⁹ spūs ⁊ por⁹ recipiēs sucū est sup poꝝ p quē decurrit suc⁹ in planta. Et sic ex planta cōtinue haurit spm̄ ⁊ nutrimentū ⁊ virtutē formātem:in aialibus āt embria per vmbilicū cohērent apte matricibus. ita q pozus arterie embrij est sup pozū arterie matricis:⁊ pozus vene super pozū vene:⁊ pozus nerui sensibilis super pozuz nerui sensibil:⁊ pozus nerui motiui sup poꝝ nerui motiui. Et sic apte cohērēs adest matrici in tāgēdo apte. Et iō sote ⁊ nutrite coalescūt. Virtute.n.⁊ porrigunt ex matrice:hoc ēt mō apte cōiuncta cordi pulsant ex ipa. sicut pz per ea que in libro de aialibus ⁊ plantis disputata sunt oia aūt que sic simul sūt apte sūt simul tactu vltimorum reciproce agentium ⁊ patientiū inuicē ⁊ ab inuicē aut sup tactū cōflatione ⁊ cōglutinatiōe quadā. Huius aūt cōflatio siue cōglutinatio differt a tactu:qz in tactu nihil ē p̄ter cōtactū vltimorū que sine medio sunt simul nihil inq̄ q diuersum eē sit necesse. a tangentibus. Jn hūs aūt simul apte conflata vel cōglutinata ē aliquid vnū ⁊ idē medijs in āboꝝ exñs. q p̄ro tactu facit simul apte esse ⁊ facit ea vnū eē secundū quātitatē extēsiuā:⁊ cōtinuitatis modum illū quo apte vtriusq; pticule ad mediū copulantur lz nō faciat ea vnū scōm qualitatē:qz alia ē qualitas porrigētis:⁊ alia porrecti:⁊ alia medij. Et hoc vocatur caciliđo in plātis ⁊ vmbilicus in aialiuz cōce ptibus ⁊ subnexis in mēbris. Sic ergo dicit nā principiū quoddā motus primi scōm tres diuersitates. Et hoc modo nā aliq̄ō hz de rōne cāe mouētis. Amplius aūt nā ex quo sicut ex māli principio: aut est aliq̄d aut fit aliq̄d eoꝝ que naturalr sunt. ita q illud ex quo fit sit saluatū in eo q existit ordinatū in effectu ⁊ non sit mutatū. a ꝓprietatis sue essentie vel a sua naturali potestate:⁊ hoc mō dicit maxie materia artificiatoꝝ natura eoꝝ:qz illa saluat in eis fm eē:⁊ prātem naturē sicut statue ⁊ vasis ereoꝝ:es dicit natura. Et ligni dicit nā lignū:⁊ siliter ē in alīs. Et ideo ab hac mā denominatiuā accipiūt predicatiōnē qua erea ⁊ lignea dñr vnū q̄q̄.n. taliū per artē factoꝝ ē ex his. ita q prima mā in qua cōueniūt scōm nature prātez salvata ē in ipsis. Emp.n. hoc probauit eē nām ⁊ nō formā dñs qm̄ si plantat lectus pululabit vtiq; lignū nō lectus. Et qz ars imitat nāz. iō quidā philosophorū dñt ea ex q̄bus sūt naturalia corpora eē nām eorū que sunt ex ipis. Ea.n. saluata sunt in ipsis secūdū primū eē ipsoꝝ.nec oīno prāte private sunt lz excellētiā naturalitū prātū amiserūt p aliq̄d mediū mixtū alteratōe:hanc aūt naturā alij dicūt ignē. Alij terrā Alij aquā. Alij aerē. Alij aliud aliq̄d tale ex quo simplicia corpora dñtes eē naturā. Alij aūt quedaz plura hoꝝ dñt esse nām. Alij aūt oia ista quatuor sicut sepe alibi diximus. Cū aūt natura dicit mā per posteriora dicit nā cū nā ꝓprie sit principiū motus ⁊ quietis sicut diximus nuper. Est tamē etiā ibi mā et aliq̄d formale q principiū ē materialis motus sicut sepius ostē sum ē. Amplius alio mō dicit nā ꝓprie ea que ē nā existētiū ⁊ substā q̄ ē forma rerū ⁊ q̄ditas. Et qz forma ē multiplex quedā. n. ē armonia cōpositiōis q̄i methoris determiat. Et quedā ē actus ⁊ perfectio materie non armonia nec armoniā ꝓñs. iō quidā sunt dicētes nām rerū esse primā cōpositionē que ē armonia ꝓpositoꝝ ad mediū geometricū. sicut alibi sepe oñsum ē a nobis. Aut ēt rō illius cōpositiōis. sicut dicit. Emp. q nā rei cōposite nulli⁹ ē simplicis exñtiū. Sz natura ē solū pmixtio ⁊ relaxatio siue remissio pmixtoꝝ ab excellētijs miscibiliū admixti rōnē mediaz ita q talis rō ēt ī hoib⁹ q̄ sbam hñt magis sup miscibiliū naturā eleuatā vocat natura. Et si sit vt ē in hoib⁹ q natura eoꝝ ē mixti. iō ⁊ armonia tūc multo magis ē hoc ī alijs alioꝝ formis naturalib⁹ qua pp ēt q̄cūq; a natura sūt aut fiūt ēt si iā existat materia ex qua nata sunt fieri aut eē. nō oīs ea habere naturā. si nō habent spēs

bēt spēs ꝼz rōnē ⁊ formā.q̄ dat cē ⁊ nomē: gratia huiꝰ
ēt id qō ex his vtriſqz est ex materia vz ⁊ forma vt
ipa aialia ⁊ ptes coꝝ ſimiles ⁊ diſſimiles dicunt natu
re quedam ſm q̄ talem naturā q̄ forma ē attingūt. Et
ēt dicitur natura iuxta modum quo materia est natu/
ra dicit aūt materia q̄ ē in materiato ab esse suo ⁊ po/
teſtate permutata. Et hec materia dupliciter ꝓſiderata
natura dicit: aut enī ē materia q̄ est ſm genꝰ prima an/
teq̄ nulla ē in genere coꝝ quoꝝ ē natura. Aut q̄ non
ſimpliciter ſed que ad hoc in spē determinata ē prima
⁊ hec vocat ꝓxima ſicut operū ereoꝝ ad ipsa q̄dem
opa prīa siue ꝓxīa mā ē es: totaliꝫ aūt ⁊ vlr prima mā
ad illa est aqua qz in quarto noſtroꝝ methoꝛoꝝ oſten
dimus oiuz eoꝝ que liqueſiūt calido ſicco primā ma
teriā cē aquā acriſ iō forſan prima mā ē aqua ſi oia li/
queſcētia ſm primā materiā ſūt aqua. Et iuxta q̄ntū
modū ſumendo naturā ⁊ spēs ⁊ ſba rei formalis ē na/
tura: ſba dico que ē finis siue terminus generationis
q̄ uis nō sit forte finis gñantis. Sicut in precedenti ca
pitulo diximus. His ergo modis dicit natura magiſ
ꝓprie methaforice vero ⁊ minꝰ proprie ⁊ vlr omnis
ſba dicit natura quedā cōpoſita ꝓpterea qz a natura
illa que forma ē ſba ē ſba id q̄ ſba quedaz ē ſecūdum
quā rōnem. Etiā boetius dicit q̄ natura ē oē q̄ agere
⁊ pati poteſt. Ex dictis ergo patet q̄ primo ⁊ princi
paliter natura est ſba formalis. hec.n. ſm q̄ est causa
agendi principiū motus habētiū hoc principiū in se ip
ſis nō per accīs ſed in quātū ipsa ſunt. Materia nā
qz natura dicit quia huius nature que ē forma ſuscepti
bilis ē. ſiꝫ āt generatōes siue pullulatōes ⁊ ēt ipsa mu
tatio generari vocata nature dīr quia ſunt motus siue
mutatiōes ab ea vel ad eā: ſiꝫ id qō ē principiū motus
eoꝝ que a natura ſunt dicit natura: qz est talis forma
exīs aut ptāte aut pfectione ptāte q̄dez q̄ nō mouet
actualiter pōt tamen mouere pfectione aūt quādo mo
uet ſecundū effectū motus: ḃ ergo dicta ſint de modis
nature.

Capitulum ſextum de modis neceſſarij.

Neceſſariū aūt poſt ḃ diſtinguem⁹ q̄m ꝫz neceſ
ſariū ſimpliciter nō sit niſi id qō ē cā tamē nō
dicit cauſalitatis mō cām. Et minus dicit eā
q̄ natura que aliq̄d ḃz efficientis ⁊ forme ſi/
cut diximus: dicimuſ ergo q̄ neceſſariū aliquādo dici
tur ſine q̄ viuere viuētibꝰ nō cōtingit ⁊ ē ad vitam co/
eltale ⁊ tenet ſe tamē ex pte materie ſicut ſpirare inte
riori vel exteriori ſpū. Et cibus aialium ad vitā di/
citur eē qōdam neceſſariū ex parte coꝝpoꝝ viuorum
ſine hijs. n. impoſſibile ē viuere. Quid aūt ſit ſpira/
re ſpū interiori q̄ neceſſariū ē oibus viuentibus. ⁊ q̄d
ſit ſpirare ſpū exteriori diximus in lib. noſtro de ſpū ⁊
reſpiratiōe. Et alio mō dicit neceſſariū p compatio
nē ad cām finalē ⁊ nō mālez. Et hoc vocat neceſſa
riū ſuppoſitionis quia poſito in talibus posteriori ſm
eē neceſſario ſſert ꝓius q̄ ē ad illud quaſi via ad obti
nendū vt ſine q̄bus bonū alicuius eē nō cōtingit pp ta
lē ſuppoſitionē neceſſaria dīr. Et p vno accipimuſ
⁊ eodē mō siue p hoc detur fieri bonū aut aliq̄ malū
expelli aut ēt malū ꝓtiuari aut ceſſare nō expulſuz: ve
lut dicim⁹ neceſſariū eē bibē farmactā ſi debeat expel
li putridus humoꝛ vt hō ex putrida febre nō laboret
aut alteratiuis vti neceſſariū ē ſi debeat ꝓtiuari febris
incēſa ex humore alio nō putrefacto. Et ſicut dīr
neceſſariū ad eginā ciuitatē nauigare vt recipiaē pecu
nia. que ibi nō alibi dabit. Dec.n. ꝫz abſolute neceſſaria
non ſint tū ſuppoſito ſine tali ſi icludi debeat ſunt ne
ceſſaria. Et ſiꝫ ē in mechanicis ⁊ naturis. Si enim
militaris cē debeat neceſſaria ē ea q̄ ē fabricatiua ar/
morū. Et ſi hō eē debeat neceſſe ē ⁊ humoꝝ sit cō/
plexio. Amplius vim facīēs ⁊ ipsa vis siue violētia
q̄ dā dīr ſſerre neceſſitatē hoc aūt est ſm ozmen siue
metū ⁊ uoluntatē impediēs ꝓprios actus ⁊ ꝓhibens
ab his que libere cōcupiſcimus. Hoc enī in volūtariū
ē. cuiꝰ principiū ē in alio nihil cōferente eo q̄ vim pati
tur. Et ideo vim patiens neceſſariū dicit eo q̄ coga
tur ex neceſſitatē ſuā ꝓpediēte volūtatē pp qō oē tale
neceſſariū flebile ē ⁊ cōtriſtabile. vnde euenus pocta
dicit q̄ oīs res tali mō neceſſaria flebilis ſcā ē. vis eiꝫ
ipa neceſſitas q̄dā ē. Et iō ſophocles rector ad piclē
dicit hoc q̄dē q̄ ſuades facio ſed vis me ea q̄ iubes fa
cere cogit. Et iō in ciuilibus ait ꝓtor qō vi metuſue
cā fit ratū non habeo. videt tū huius neceſſitas per re
ctā rōnez eē quoddā īcredibile ⁊ inoppīnabile. Cū
n. opinio siue credulitas ꝓordinet agenda p uolunta/
tē ē neceſſitas violētie ⁊ motus ꝓria motui illi q̄ ſm
ꝓhēſiz ē ⁊ ꝓuoluntatē ⁊ ꝓcogitationē. Et hoc neceſſa
riū ſūptū ē ꝼz modū cauſe efficiētis ⁊ mouentis: āpliꝰ
penes cāz formalē ſumptū neceſſariū ē q̄ nō ꝓtigit aliꝛ
ſe habere: hoc.n. dicimꝰ neceſſarū ſic ſe habere vt hēt

Et hoc neceſſariū quidā posteriorū pypathticoruz
vocauerūt debitū ſic eſſe. ⁊ huic oppoſitum īpoſſibi/
le eē vocauerūt ꝓhibitū esse. Medū aūt cuius eē
ex alijs quibuſdā pendet cāis vocauerūt poſſibile ſe/
cundū hoc ergo neceſſariū q̄ ē debitū ſic eē ⁊ ꝓhibi/
tū nō eē ⁊ nō poſſibile a ꝺ eē ⁊ nō eē ⁊ alia oia dīr ne
ceſſaria. Iſte enī est modus principalis: ⁊ ad iſtū reſpi
ciendo oia alia ꝓpoꝛtiōaliꝛ neceſſitatis nomē accipiūt
id.n. q̄ patitur vim cuius principiū ē in alio dicitur iō
pati vel facere q̄ patitur vel facit neceſſario q̄ nō cō/
tingit aliꝛ facere vel pati ꝓpter ozmē siue metū vel co/
actionē quaſi illa exiſtat neceſſitatiſ rō ꝓpter quā non
cōtingit aliꝛ pati vel facere. Similiter āt ē i ꝓcauſali
bus viuendi ⁊ ſuppoſitiōe boni q̄ debeat ici udi nā cū
aliꝛ nō cōtigit hinc q̄dez bonū finale illhinc vero viue
re in ꝓcālibus vel cū non cōtingit eē ſine aliq̄bus ꝓ
ſuppoſitiſ ea neceſſaria eē dicim⁹ Eſt.n. neceſſitaſ q̄ dā
cā ⁊ iuxta numerū ⁊ cōditionē cauſaꝝ ſumpta: in his
aūt ſicut in ſcō phiſicoꝝ oñdimus ſuppoſito po/
ſteriori nēcario ſſert id qō ē priꝰ tā i phicis q̄ metha/
phiſicis. Sz i doctrinalibꝰ ⁊ ōmōſtratiuiſ p ꝓuerſū mo
dum ē neceſſariū. Et iō ꝑter oia ꝑdicta. Oportz ſci
re q̄ demōſtratio ē etiā de nūero neceſſarioꝝ eo q̄ de
mōſtratū ⁊ demōſtrās nō ꝓtingit aliꝛ ſe habere ſi bene
⁊ ſimpliciter demōſtratū ē: huiꝰ aūt cā ē qz prima ſunt
ex q̄bus ē demōſtratio. ſed illa īpoſſibile ē aliꝛ ſe habē
ex q̄bus demōſtratiuis ē ſillogiſmus: i demōſtratōe. n.
quoꝝdā neceſſario ē diuerſa cā ab ipsis per q̄ demon
ſtrātur. ⁊ hec ſūt ꝓclusa ⁊ cāta: alioꝝ aūt nulla ē cā ſed
ipsa ſunt pp quā alia ſunt ex neceſſitate: ex his āt neceſ
ſario ꝓcluditur qō oiuz primū ⁊ qō ſm oēz ꝓdictionē
⁊ ꝓprietatē neceſſitatis ē neceſſariū ē ip̄m ſimplex pri
mū qō nō ḃz cāz. ſed ē cā oiuz prima. Doc.n. ſolū ē qō
nō cōtingit plus habere eo q̄ a nullo aliq̄d recipit. ſed
oibus largitur q̄dq̄d habēt ⁊ ſunt: oē.n. q̄ ab alio reci/
pit quocūq; mō cōtigit habere plus ⁊ minus: igit oē
tale cōtingit habere aliꝛ ⁊ aliꝛ qz plus ⁊ minus hētur ⁊
hētur aliꝛ ⁊ aliter. Qō aūt a nullo recipit nullo mō
cōtingit plus habere q̄ habett quare nec aliꝛ ⁊ aliꝛ cō/
tingit ipsuz habere. Quia ſi aliter ⁊ aliter contingeret
ipsum habere cōtingeret ip̄m plus hēre. Doc aūt iō
ē qz cām nō ḃz a qua recipiat eē vel lumē vel bonum

vel aliqd taliū. Et hoc ē ex seipso eē debitum. Si q̄ igitur talia sempiterna ⁊ imobilia sint sic i sequētibus ⁊ vltimis ptibus huius sapie ostēdemus illis nihil est vi vel p̄ter nām cū oīs violētia ⁊ p̄ter nām exñs sit ex quadā extrīseca ⁊ fortiori cā ⁊ illud uere ē ñcesse cui opponit impossibile eē q̄ ꝓhibitū q̄ ꝓhibitū ē eē oīno ⁊ in se ⁊ in ordine ad cāz. Possibile aūt cē ē duobus modis. est.n. possibile eē q̄ in quadam alterius ē potētia ex qua pēdet eē suū: ⁊ hoc mō oē cātuz ē possibile fm naturā suaz. Alio mō dicit possibile eē q̄ ex infirmitate cause sue ad esse ⁊ ad nō esse se habz ⁊ hoc opponit necessario scōm modū eē sui. Et utro q̄ modo dictū possibile scōm esse suū pendet ex alio ⁊ illi debet eē suū pp q̄ oē suū eē qō oz alteri ē possibile fm h̄ q̄ oz alteri: q̄ sic ē recipiēs. Si aūt aliqd est cā ⁊ cātum respectu diuersoꝝ hoc necessitatis rōnem p̄ōt habere iquātū ē cā. si sit cā stans cui⁹ eē pp necessitatem sui eē sequit aliud cui eē attribuit: q̄ sic largitur ⁊ nō recipit. Et tō in ista cōsideratiōe nō plus habere poterit nec alr ⁊ alr habere Sed fm q̄ cātū ē recipit ⁊ plus habere poterit. Et alr ⁊ alr. ⁊ iō possibile ē ⁊ nō necessariū. hec aūt dicta sūt de ordinibus cāꝝ i esse. sumptaꝝ ex primo motore vsq̄ ad vltimū qō mouet motū tm. in quo stat motus primi motoris: ⁊ nō sunt dicta de necessario demōstrationū. Jn his.n.lz conclusuz ex alio accipiat necessitatē tm ē necessariuz non habēs plus vt habens alr ⁊ alr hec aūt de necessario dcā sunt valde.n.erunt vtilia ad vltimā istius sapiētie partē in qua de prima causa erit loquendum ⁊c.

Capitulū septimum de modis vnius.

Uāuis aūt iā diximus de q̄nq̄ intētionibus q̄ sūt de rōne p̄ncipioꝝ entis. scōm q̄ ē ens necessitas.n. cōcomitat cām ⁊ ē quedā ꝓprietas ipsius ⁊ nā ē cā quedā ⁊ p̄cipue ē cā q̄ principalr ē cōsiderāda a pho. primo q̄ ē forma. Cā aūt ē principiū entis: ⁊ oīs cā ē principiū. sed nō cōuertitur opz tn adhuc tractarui ista iserere distictiōes duoꝝ noium q̄ sunt primi itellectus vniuersoꝝ. ⁊ iō principia sunt oiuz. Et h̄ sunt vnū ⁊ ens prius tn distinguemus intētionē vnius. eo q̄ vnū a multis entis dicebat eē principiū. ⁊ da āplioris ē diuisiōis q̄ ens pp modū quē addit supra ipm ens. Dicimus ergo q̄ vnum cōiori diuisiōe dicit quā habet ita q̄ aliud dicatur vnū scōm accñs ⁊ aliud dicat vnū fm se. Attendendum aūt q̄ nihil oīno vnit nisi q̄ cōtinet ⁊ teriat nihil aūt ꝓtinet ⁊ terminat nisi q̄ perficit. vnde fit q̄ nihil vnit nisi q̄ pficit. Ex hoc enī q̄ pficit totuz intra terminos sui esse concludit: ⁊ quod intra terminum sui esse conclusum ē vnum est q̄ in se indiuisuz est ⁊ ab alijs est diuisum. Ex his aūt facile elicitur accñs nihil penit⁹ vnire. Et tō vnū fm accñs eē nō posse p vnionē quaz facit accñs sed p vnitatē quā facit subm. Dicūt ḡ vnū fz accñs duplr. accñs vz subo ⁊ accñs accidēti gratia eiusdē subi. Et vtrūq̄ horū ē duplr pp duplex fbz particulare. s. ⁊ vle: ꝓticlare.n.ē accidēti q̄ cōiter accñs vocat siue accñs p accñs p̄cipalr ⁊ maxie substat. Vle aūt ē q̄ ē qō in sbo ꝓticlari sic eē ipsi⁹ accñs aūt ē i eo sic eē hns ab eo. Horꝝ aūt oiuz exēpla sūt qm̄ sbm ⁊ accñs sūt vnū sicut. Si dicaz corisceū ⁊ musicū eē vnū ⁊ coriscū musicū eo q̄ idē sbo ē dicere coriscus ⁊ musicus ⁊ coriscus musicus. Exēplū aūt de vnitate accñtis cuz accñte ē sic si dicā ⁊ musicū ⁊ iustū eē idē q̄ iust⁹ musicus coriscus vnū. n. dicūt oia hec fz accñs. Justū q̄dē n. ⁊ musicū vnū dñr q̄ vni subo accñt ambo. Music⁹ vero ⁊ coriscus dñr vnū q̄ alterū alteri accidit. sīlr aūt sicut in sbo posita ista sunt vnum per accñs ita ēt mō quodā sūt vnū si in p̄dicato ponantur vt si dicā coriscus ē coriscus musicus. h.n. vnū sunt cū coriscо q̄ ea rū partium q̄ sic vnū sunt altera accidit alteri. ⁊ sīlr est in oratiōe cōplexa qñ duo accñtia dñr idē vt si dicā si cut.n. dico in dictiōe simplici q̄ musicū ē ⁊ idē coriscо p̄dicatū de eo ita dico in oratiōe q̄ coriscus musicus ē idē iusto coriscо q̄ coriscus musicus p̄dicat de iusto coriscо pars.n. vtriusq̄ oratōis siue in sbo siue i p̄dicato posita accidit eidē vni. pars.n. vnius ē iustū ⁊ alterius ē musicū. Et h̄ ambo accñt coriscо. Cū.n. dicitur musicū eē iustū nihil differt q̄ si dicat coriscо accidere musicū eo q̄ accñs accñti nō subiicit nisi gratia subi in quo ē sic ꝑz per añdicta. Sīlr aūt vnū ē p accñs siue in noie generis siue in noie cuiuscūq̄ vlis dicat sbo in eē accñs: vt si dicā q̄ idē ē hō ⁊ musicus hō hoc.n. ē altero duoꝝ modoꝝ aut.n. sic ē q̄ vni subiecte sbe exñti accidit musicū aut ābo. vz hō ⁊ musicus accñt alicui de nūero singuloꝝ hoc ē singulariū vt coriscо nō tñ ei dē ābo ista in sūt singulari sbo. Sed hoc q̄dē q̄ ē scōa sba. fortsan vt gen⁹ vel sic spēs iest ⁊ ē nā ⁊ eē ipsi⁹. ⁊ iō ē i sba ipsius aliud ꝙ nō. Sz aut iest vt hitus sic musicū ⁊ iustū aut passio sic albū dulce vel aliud tale accñs quecūq̄ ergo fm accñs vnū dñr hoc mō q̄ dict⁹ ē dñr vnū. Coꝝ aūt q̄ fm se vnū dñr quedā dicūtur vnū cōtinuitatis cēntia. Cōtinua aūt dñr cōiter quocū q̄mō ad vnū copl'ata siue p artē siue p nām copl'ata.

Copl'ata p artē vt omne q̄ ligatiōe ⁊ ligamētis ē vnū ex multis copl'atis in vnū: ⁊ lignum q̄ copl'atur uisco siue glutino ē vnum ex multis conglutinatis in vnuz Et licet ēt si sit i directa siue curua vna dicitur. Et ēt h̄ oia dicunt in cōi ꝓtinēte vnū sicut vnum dñr single p tium aial sic tibia dicit vnū sicut linea i directa ⁊ brachiū dicit vnū ex multis cōuiscatū ⁊ ꝯglutinatū ⁊ corpus dicit vnū sic ligamētis colligatū ad coz sicut ostēdimus in libz⁹ aialiū ⁊ in libro q̄ de p̄cipijs motuz aialiū ititulat. Ea aūt q̄ de nūero horꝝ ꝓtinuorum sūt nā vnum magis vnū sūt q̄ ea q̄ sunt arte vnum. Cōtinuū vero in nā dicit vnū cuius motus q̄dam se finis ē ē vn⁹ ⁊ nō possibile ē alr eē. sed ē vnus mot⁹ q̄dē vni⁹ indiuisibil' sbi ⁊ ē indiuisibil' fm tps h̄ aūt ē sic in his q̄ ō p̄ncipijs motuū alium disputauim⁹ q̄ est ab imobili vno sic motus brachij totius ab imobili hūero ⁊ motus assey'd siue focilij ab imobili cubito ⁊ motus manus ab imobili rasceta. Et motus totius corpis ab imobili corde. Tales.n. motus oēs sunt ab vno imobili fm vnum tps indiuisibile fm actum. nō.n. in vno tpe mouet vna pars mēbri colligati et in alio alia. Jta q̄ ab imobili humero ꝓtius moueat adiutorium ⁊ posterius assey'd. ⁊ deinde manus sed h̄ oia mouentur simul indiuiso tempe. Hoc ergo dicto mō sunt ꝓtinua. Scōz se autez sunt continua quecunq̄ non tactu sunt vnum sicut colligata aut conglutinata q̄ tactu sunt vnum horꝝ vltima sunt simul ⁊ ꝓtinent hec intra sua vltima nō copulata ad vnū ⁊ eundē cōem terminū Et iō fm se nō sunt ꝓtinua nā si ponis se eē tangētia ligna. nō dices ea eē vnū cōtinuatione q̄ fm se et ꝓprie ꝓtinuatō ē siue sint ligna siue corp⁹ siue aliō q̄ ꝓtinuū eē dicit fm se: ea vero q̄ oīno sunt ꝓtinua ad vnū cōem terminū fm se copulata ea simplr sūt cōtinua q̄uis ēt hēant curuitatē magis tn vna ē linea q̄ nō hz curuitatē ad angulū eo q̄ ad vnū pūctū ē ꝓtinua copulatio licet recte q̄dē ē termin⁹ ipsius ad angulū eo q̄ ad vnū pūctū ē ꝓtinua copulatio licet recte q̄dē ē termin⁹ ipsi⁹: ad angulū aūt signatur situs. Et iō diuiditur qōdāmō i angulo ⁊ recedit

lo ⁊ recedit ſm aliquē modū ab vnitate. Et ſilr ēt ē in partibus mēbroꝝ alium q̄cūq; recta ſunt copulata in vna partiū poſitiōe magis ſunt vnū q̄ curua ad angulū. ſicē tybia iter genu ⁊ thalos aut femur q̄ ē coxa cruris a femore vſq; ad genu porrecta. Cauſa aut q̄ curua min⁹ ē ꝓtiua i mēbris aialiuꝫ ꝫ̄q; curue ad angulū nō cōtingit vnum eē motū totius ſed plures q̄ vn⁹ motus ē a quolibꝫ muſculo imobili vno. Talis autez muſculus vnus ē poſt quālibet iuncturaꝫ curuature ⁊ recta ꝓpter cauſam huius magis eſt vnum q̄ curua ad angulum. Curuā vero ⁊ eā q̄ habet angulū i mē bris aialiū: ⁊ vnā ⁊ nō vnā eē dicim⁹ q̄ ꝓtigit ⁊ nō ſil⁹ eē motū eius ſicē q̄n mouet motu diuerſo diuerſorum cōiunctoꝝ ad angulū. Et cōtingit ēt ſil⁹ eē motum totius q̄n mouet motu muſculi poſt totū mēbrū poſi ti ⁊ mouētis totū mēbrū: recte vero linee i mēbris aia liū motus ē ſimul ſp̄ q̄ in ea nec vna ꝑticula q̄dē mēſu rā habens in ꝑte q̄eſcit: ⁊ in parte mouetur: non enim hec pars q̄daꝫ ſua q̄eſcit illa vero mouet. ſicut facūt ꝑticule linee curue q̄ in ꝑte quieſcūt ⁊ in ꝑte mouent.

Amp̄. alio mō dicit vnū ſpē ſiue vnū forma ⁊ hoc dupliciter aut enī forma ē cā vnitatis repugnās multi tudini diuiſiōis ſbi p ſitū ⁊ locū aut nō repugnat huic multitudini ſed ꝑtes diuiſe p diuiſionē ſbi adhuc rect/ pūt p̄dicationē totius ſicē ꝓius ⁊ ſi forma vniens ſbm nō repugnat diuiſioni ſbi tūc forma ſbalis in toto non ē cā vnitatis totius. Sed poti⁹ cā vnitatis ē ſupficies plana ꝓcaua ꝓtinentis corpis extrema vel ſuperficies plana ꝓtinens ītra q̄ ē ſupficies rotūda corpis cōtacti ⁊ ſic dicit vnū ſbm corporū ſimpliciū forma idifferēs idifferēs vero ſpē ſiue forma ē ſpēs q̄ non diuidit ſm ſenſum vt ps eius ſit hic: ⁊ pars eius ſit ibi: ſed totum ītra vnā ſupficiē cōtinuat ſicut vna aqua q̄ in vna ſup ficie aque forma indifferēs ꝓtinetur: ſilr dicit vnus aer ⁊ vna terra: ⁊ ſic de aliꝭ ſimplicibus hōgeneiſ ſz ſbm q̄ ſic ītra vnam ſupficiē ꝓtentū ab ipſa vnitate ſupfi/ ciei hz vnitatē ē duplex aut ē ꝓximū q̄ ē ꝓximū ſubm oim i illo gñe gñaliū aut ē finale ad finē vniuſcuiuſq; acceptū: ⁊ ab vtriuſq; indiuiſione p ſitū dicit corpus vnū. vinū enī vnū dicit: ⁊ aqua vna ab huius menſure ſupficiei indiuiſiōe ſm ſpēm quā hz ſbm idiuiſuz. Et ſilr liquores oēs: ſic vnū oñr vt oleū vnū ⁊ fluida oia vt lexiuia. Dec. n. oñr vnū nō a forma ſbali q̄ diuiſiōi nō repugnat eo q̄ q̄libet pars aque aqua ē ⁊ quelibet pars vini vinū ē ſed potius iō q̄ oium vltimū ⁊ ꝓxi mū vnū ſbm et idē ē indiuiſum ſupficieb⁹ ſecātibus ⁊ diuidētibus ea per ſitū diuerſuz. oia. n. talia vnū exñ tia ſunt aqua eadē aut idē aer p ſbm ꝓximū ⁊ vltimū.

Dico aūt ꝓximū ſbm ſicut oiuz q̄ ſunt aq̄ ſpēs aqua ē ſbm ꝓximū ꝓximū aūt ſiue finale ſbm ſm vnū q̄q; ē alterū. oz ät in his quoꝝ forma diuiſioni non repu/ gnat vtrūq; ſbm cē idiuiſuz in vna ſupficie eē ꝓtentz ſi vna eē oñr hmōi corpa. Si aūt ē forma q̄ diuiſio ni repugnat ſicut ē forma hominis cui⁹ nō quelz pars ē hō. tūc hec aliā hēbūt vnitatē de qua inferius ꝓſeq̄/ mur cū de illa loquemur vnitate q̄ ē a tali pfectione quā nō facit cōtinuitas ad vnā ſupficiē. ſicut facit ea ō qua nūc diximus ſed quā facit forme pfectio ſic ordia tis ptibus attribuens eē pfectū. Dec ergo ſic vna di cunt forma ſbi indiuiſiōe. Oñr ēt vnū forma quorum genus ē vnū differēs oppoſitis differētijs. In his. n. gñiſ nā vna extēſa ad totā differētiaꝫ diſtātiā vnit. Et in vno retiet q̄d diuidit differētiaꝫ oppoſitio. Unū ergo ēt ita oñr. Et id gō vnit ea ē ſbm ꝓximū q̄ diffe rētijs ſupponit ſicut bō ⁊ equ⁹ ⁊ canis ſūt vnū quidez exñs in eis. Et i q̄d p̄dicatū q̄ oia iſta ſūt aialia. nec h dico ſm boc q̄ abſtrahit ab eis ſed potius ſm id qō realiter in ipſis ſubȝcitur differētijs. Oſtendim⁹. n. ſuperius omnia h in luīe intelligētie agentis ꝓmitus eſſe ⁊ lumē intelligētie oibus formas attribuere. vnuz āt eſt ⁊ vna nā que in luīe ē intelligētie ab oibus que ſub genere ꝓtinent participata ſm eſſe aūt eſt differēs Et hec differentia per accidens eſt ⁊ ſm ſeipſam natu ram nō diuidit gñis. ſed ſm eē vt diximus. Et mō ꝓpinquiſſimo ad iſtū modū oñr vnū que ſunt vnū u mā differētia oppoſitus formis: lz. n. gen⁹ nō ſit mā in duob⁹ tñ ad minus materie ē ꝓpiquiſſimū quoꝝ vnū ē q̄ mā eſt formaꝝ ꝓximū ſbm ſicut ⁊ gen⁹ ē ſbm pri/ mū differētiaꝝ. Scōm ē q̄ ſicut genus ptāte hz oēs differētias actu vero nullā. Et hec ptās nō ipſa nā ē gñis ⁊ ſba ſed eſt hitualis inchoatio cōfuſa ⁊ imple cta differētiaꝝ. ita ⁊ mā ptāte hz formas q̄ ptās nō eſt ipſamet mā. ſed ē hitualis cōfuſio ⁊ inchoatio forme ad ſpēm indiſtincta ⁊ ideterminata. Et iō ambit for mas oppoſitas ſicut ptās gñis differentiaꝝ ambit op poſitionē. Eſt. n. hec cōfuſio permixta potentie. Et iō ſic nō ē q̄ ꝑ habeat ꝫ̄ia ſimul in eſſe: ea aūt q̄ ſic gene/ re aut coī forma vnū ſunt duplr ſunt vnū q̄dā. n. q̄ꝫ q̄ō vnum oñr in cōi modo p̄dicto gñis q̄ ambit diffe rētias oppoſitas: q̄ꝫ vero oñr vnuz genere ſup id q̄ idē dicit hoc aūt dicit idē ſi ſpēs hēat finales ſiue ſpe/ cialiſſimas ſupiores hīs que in nūero ſingularium de mōſtrant. tūc. n. illa ſunt eaō gñe q̄ a gñis diuiſiōe nō exeūt. nec ipm gen⁹ diuidūt p differētiā aliquā. Et iō cū idē ſit a quo nō differt p differētiam remanet idem gen⁹ cū illis ſm ſe ⁊ vni⁹ ptātis: ſicut dicim⁹ q̄ yſople urus q̄ ē eq̄ tibiarū triāgl⁹ duas tibias equales habēſ ⁊ tertiā iequalē ⁊ yſocheles q̄ ē eq̄laterus triangulus. ſunt vnū in figura q̄ ē genus lz nō ſint vnū in ſpē triā/ guli q̄dratū aūt ⁊ triāgulus nō ſūt vnū in gñis ptāte. Et hoc ꝓbatur ex hoc q̄ figura exit ex figura ſi ptās qua figura ē in figura reducat ad actū p diuiſionē q̄n trigonū ē in tetragono ptāte ⁊ ſi diuidat tetragonū li/ neis ductis dyagonalr de angulo vno in ſibi oppoſitū angulum quadrati ꝓtinuū ꝓtinue fiet in actu trigonū. ſed diuiſo trigono nō exit ex diuiſiōe niſi trigonū. Et iō trigonū ⁊ quadratū nō ſunt eiuſdē ptātis ꝓpinque figure ſz trigonū ⁊ tetragonū ſūt eiuſdē ptātis figure ſed nō eiuſdē ſunt eſſe in triangulatōc. Silr deſcēden do p gña q̄n eiuſdē ptātis ſunt in genere que vno vel vni⁹ gñis agēte educunt de gñis ptāte ⁊ ſilr ē inſor/ mis q̄ ſunt ptāte in mā haꝫ. n. oim eadē ē determiatō q̄ figure ē ſicut iā dictū ē. Sic. n. exit viuere de eſſe ⁊ ſentire exit de viuere. ⁊ ſic de aliꝭ ⁊ iperfectis vi/ uere ē i ſentire ptāte ⁊ eſſe in viuere ⁊ q̄libet ab alio educit agēte. Et iō ē vnius ſimplicis ptātis vnum. n. agens ē ad actū vite ⁊ vnū ad actum ſenſus ⁊ vnum ad actū itellectus. Et cū differētia ſit ad cōformita tē actus agentis pz q̄ per ſe nō determinat niſi ꝓfuſio nē imediate ſibi poteſtatis. Mediata aūt ptās alio quodā ſm nām priore indiget agente q̄ in agēte ſcōo ē ptāte. Sicē trigonū in tetragono. ſic. n. eē eſt in vita ⁊ vita in ſenſu. ⁊ ſic deincepſ ergo idē gñe ſit deter minatū. Amp̄. aūt vnuz oñr quoꝝ ē diffinitio vna. Et hec ſūt quoꝝcūq; rō diffinitiua q̄ ipz q̄d erat eſſe dicit indiuiſibilis hoc ē idifferēs ē ad aliā altertus rō nē oſtēdentē eſſe ipſum ſm h q̄ q̄d erat eē ipſius: rō nē aūt dico indiuiſibilē h ē indifferētez ſm ſc. n. rō diſ ſinitiua oīs eſt diuiſibil⁹ cū ex gñe ſit ⁊ differentia vel ex genere. ⁊ eo q̄ eſt loco differentie que diuiſa ſūt ꝫz

suas nãs: talr aũt dcãvnũ duplr sũt vnũ fz q duplr ẽ rõ diffinitiua. Est.n.rõ passiõis ⁊ rõ sbi ⁊ in rõne q̃dẽ passionis subm est loco differente ⁊ genus est ꝯmune. Si.n.diffiniã claudũ ⁊ symũ hec gñe quidẽ ẽdẽ sũt q: vtrũq; ẽ curuũ. sed sbo solo differẽtia sũt q: symus ẽ nasi ⁊ claudũ crus is curuitas ⁊ sic augmentatũ ⁊ minutũ idẽ sũt qñ vtrũq; ẽ passio eiusdẽ sbi augmentus n.est exñtis magnitudinis additamẽtũ. Minutio aũt ẽ exñtis magnitudinis decremẽtũ id aũt qõ auget ⁊ minuit iã ẽ penitus iõ in vtroq;. Et sic eiusdẽ ẽ diffiniõis id qõ auget. Et id qõ minuit hoc.n.est exñs sbi magnitudo. Sic ẽt ẽ vna rõ in differẽtijs spẽi vni⁹ i superficieb⁹ sicut indifferẽs rõ ẽ superficiey planay siue sint vna linea siue plurib⁹ cõtẽte. Est.n.plana superficies quã nõ eleuat angulus: i diffinitioib⁹ aũt sboy hoc planissimũ ẽ q eadẽ sunt diffinitõe. quoy diffinitiões sũt i differẽtes sic ensis ⁊ mucro sũt vnũ: oino vero siue vniuersalr in talib⁹ ea sũt vnũ diffinitõe quoy itelligẽtia indiuisibil ẽ siue i differẽs ẽ que ẽ formalr itelligẽs q̃d erat eẽ ita q nõ possit separi in aliquo ẽntiali quo vni ⁊ ñ alteri ꝓuenat in tpe aliquo vel in aliquo loco neq; aliqua rõne: ⁊ hec sunt maxie vnũ iter ea q̃ fm formam sũt vnũ iter oĩa tñ ea magis sũt vnũ q̃ diffinitiões simpliciter habẽt. Et ḃ sũt in gñe sbe. vñ sbe indifferẽtes fm rõnem maxie fm formã vnũ sũt. vlr aũt omnia in de nomẽ ⁊ rõnez vnius accipiũt vnde indiuisiõez habẽt: vt si iquãtũ bõ vnicã p formã hois nõ bz diuisionẽ oĩa sub forma hois vnita sũt vnus bõ. Si autez sũt indiuisa inquãtũ aĺ ambitu aĺis vnita sũt vnum aĺ sicut ea q̃ gñe sũt vnũ ⁊ si sũt vnũ p sbi mẽsurã sic copulata sub vna superficie ad vni⁹ corpis mẽsurã vnã vnũ sũt corpus. sic dixim⁹ aquã esse vnã ⁊ vinũ vnuz indiuisiõe primi ⁊ vltimi sbi. igit ẽt plura vnũ dñr in hoc q faciũt aliq̃d vnũ indiuisum ⁊ in differens. Dec n. in nullo vniunt aut in ḃ q patiunt vnũ sicut duo oculi vnius visus ⁊ due aures vni⁹ auditus: q: vni⁹ sũt passiõis aut dñr vnũ in ãbitu vno quẽ hñt aut eẽ i hoc q vniunt relatiõe ad aliq̃ vnũ. Primũ aũt in oib⁹ hijs modis vni⁹ fm diuersitatẽ p̃dicamẽtoy ẽ vnũ quo dñr vnũ q̃y sba ẽ vna: vna vo talia quoy sba est vna dñr aut ꝓtinua rõne q̃ mẽsura ẽ sbi aut spẽ remota vel ppi qua ⁊ ad hãc vnitatẽ reducit vnitas differẽtie: q: non sũt vnũ differẽtia nisi q̃ spẽ sũt vna aut sũt vna rõe diffinitiua ea aũt q̃ plura sũt istis opposita p id vnde diuisionẽ hñt pla sũt ⁊ hoc ẽ q: aut nũero sũt plura solũ aut q: sũt ꝓtinua aut q: sũt q̃y spẽs nõ ẽ vna aut q̃y rõ diffinitiua nõ ẽ vna. Amp. aũt adhuc vnũ forma totius vt totũ ⁊ pfectũ idẽ ẽ ꝓtingit aũt aliqñ q vnũ dici/mus totũ si quãtitas eius ẽ ꝓtinua sicut in his q̃ diuisa nomẽ ⁊ rõnẽ hñt totius sic dicim⁹ vnã aquã continuate sbi primi vel vltimi eẽ vnã. Cõtigit aũt aliqñ q nõ possum⁹ vnũ dicere pp talẽ cõtinuitatẽ eo q ipsa ñ est cã vni⁹ ꝓtingit aũt hoc q vz ex vna ꝓtinuitate nõ vnũ dicim⁹. si istud q vnũ dms nõ bz vnã spẽm preter ꝓtinuitatẽ qua ipsa res dicit vna. sic nõ dicim⁹ vnũ calceũ lz videam⁹ ꝓtinuitate q̃dã ad sili tudinẽ vnã cõpositas ⁊ ꝓtinuatas eẽ q̃lrcũq; cõtingit ptes calciamẽti si ñ sũt composite propter continuitatem solam sed potius sic vt est calciamentum ⁊ speciem bz calcei q̃ dat eẽ calciamẽto inquãtũ calciamẽtũ ẽ. Dec.n.spẽs ẽ pp ꝓtinuitatẽ ita q ab ipa ꝓtinuitate calciamẽtũ nõ bz cẽ ⁊ rõez calciamẽti. Et tñ cũ oĩs vnitas sit a forma iã ẽ vnũ calciamẽtũ qñ vltra ꝓtinuitatẽ talẽ attingit formaz pp q ⁊ ipa circuli linea iter oẽs lineas hoc mõ vnitatis ẽ maxime vna eo q tota ⁊ pfecta ẽ: pfectũ aũt ẽ cui ad ꝓplemẽtũ nihil deest. Et iõ nihil sibi addi põt lineis sũt rectis ⁊ curuis in eadem forma qua sunt addi aliq̃d: ⁊ minui ab ipsis aliq̃d põt: sed circulari nihil addi põt vel minui fm formã qua circularis est hoc autẽ in primo de celo ⁊ mundo perfectius ostensum est.

Capitulum octauũ est dis. declarans quidditatem vnius fm q est principium numeri.

Nũ aũt preter inductos modos sumptũ ẽ id qõ ẽ principiũ nũeri. Et hoc valde difficile ẽ determinare p eius ppria diffinitionẽ ⁊ naturã. Si.n.dicimus sic q ẽ indiuisibile nõ hñs positionẽ in ptibus idẽ erit dictũ q vnũ ẽ q nõ diuidit positõe carẽs: sz qõ ñ diuidit puertit fz itellectũ cũ hoc q nõ multiplicat cũ hoc constat q nihil ẽ causa nũeri ⁊ multitudinis nisi diuisio sic g̃ dicẽdo multitudo ⁊ nũerus sunt in diffinitiõe vnius q ẽ incõueniẽs cũ vnũ sit principiũ sui iteratiõe ⁊ aggregatiõe ⁊ pstitutiuus nũey ⁊ multitudinẽ. Amp. quacũq; diffinitiõe diffinit multitudo siue nũerus sp in diffinitiõe illa ponitur vnũ. Multitudo.n.ẽ illõ qõ aggregat ex vno vel vnitatibus. Cadet ergo vnũ in diffinitõe multitudinis ⁊ nũeri ⁊ etiã alio modo videtur peccare diffinitio q cũ dicit q multitudo vel nũerus ẽ aggregatum ex vno cũ aggregatũ nõ sit aliq̃d aliud q̃y ipsa multitudo vel nũer⁹ ponit idẽ sub alio nõie i diffinitiõe sui ipsi⁹. Amp si aggregatũ ẽ aliq̃d itelligibile vl diffinibile ḃ ñ põt itelligi nisi p multitudinẽ ⁊ nũey. Et sic ista circulariter diffinitũt seinuicẽ. Si aũt sic dicamus nũer⁹ ẽ multitudo nũerata vel mẽsurata p vnũ iã cadit vnitas in diffinitiõe nũeri. Et in eadẽ diffinitiõe ponit nũerata q̃ nõ itelligit sine nũero. Et cadit in ea multitudo q̃ ẽ idẽ cũ nũero: ⁊ hec oĩa valde absurda sũt in ea q̃ vera ⁊ ppria ẽ rei diffinitio. Si q̃s forte adhocvelit dicere q cũ dicit q nũerus ẽ multitudo mẽsurata vel aggregata ex vno multitudo ẽ vt genus nũeri. qñ multitudo ẽ in multis q̃ nõ sunt nũerus vt in cantibus ⁊ hoi b⁹ est ridiculosum qñ multitudo nõ ẽ in illis nisi sic in subiectis mẽsuratis per eã. Et in illis p eũdẽ modum ẽ ẽt nũerus. ⁊ iõ pz q multitudo nõ est aliq̃d pter nũerũ nũero cõius. Sunt aũt aliq oĩa iducta putãtes euadere diffiniẽdo nũey q nũerus sit quãtitas discreta hñs ordinẽ ⁊ nõ euadũt qñ discretũ hñs ordinẽ non itelligit nisi ex nũero. Ordo.n.nũeralis ẽ quẽ bz qui a nũero determinat. Cũ dicit prim⁹ secũdus tertius q̃rtus ⁊ sic̃ spẽs ordis illi⁹ determiat a spẽbus nũeri. ita ordo ipse determinat ab ipso nũero. Adhuc aũt cũ discretũ dicit ẽ idez q multũ ⁊ nũeratũ. Et hoc itey nõ itelligit nisi p diuisionẽ q̃ ẽ cã nũeri sic docuim⁹ in tertio phicoy: per oĩa ergo iducta pz q difficile ẽ valde inuenire quãtitatẽ vni⁹ fz q ẽ nũeri principiũ. cũ tñ hoc sit eẽ vni⁹ ppriũ q ẽ principiũ nũeri eẽ: ⁊ cũ nũer⁹ sit accñs oz ipm vnũ q ẽ principiũ nũeri de nã accidẽtis eẽ.

Nos g̃ in his sine p̃iudicio meliozis snie dicim⁹ supponẽtes q̃dã q̃ iã andixim⁹ q cũ dicim⁹ vnũ aut ẽ ad eo simplex q ipm pstituit in eẽ ⁊ vni⁹ eẽ ipa idiuisibilitate aut pter indiuisibilitatẽ pstituit in eẽ quadã alia nã sui gñis: ⁊ si q̃dẽ pter indiuisibilitatẽ a nã pstituit i eẽ sui gñis aut hec ẽ nã corpis q̃dã aut nõ. Et si q̃dẽ ẽ nã corpis siue quãtitatis corpee siue ẽt positõis tunc ẽ punctus. Si aũt ẽ alia nã q̃ cũq; tũc ẽ idiuisibile primũ illi⁹ gñis cui⁹ ẽ nã cõstitues ipz: ⁊ hoc forte in gñe sbe est intelligẽtia ⁊ i gñibus aliis alia natura ad quã fit resolutio ipsoz̃ que sunt in gñe illo sic ad primũ. Si aũt nl'o nisi ipa pstituit in diuisibilitate. Et ipa i diuisibilitatis ratio non ad aliquid determinata est ratio ipsius

sic est vnitas

sic est vnitas que est principium numeri quod autem hoc sit accidens sic probatur. Quauis enim sicut tam oudum diximus vnum cum ente conuertatur ⁊ ipsa forma rei rē terminās sit vnitas ipsius. Tñ ex hoc q̄ q̄libet sic in se terminatū ē sequit ip̄z indiuisibilitas q̄ fm nām est post esse ipsi⁹ q̄ aūt posterius est ipso eē neq; gen⁹ neq; differētia est. Q̄ aūt neq; gen⁹ neq; differētia est esse ꝓsequēs de nā accidētiū est indiuisibilitas igit rei de nā accidētiū ē. Q̄ aūt sit h nā discretionis principiū sic ꝓbat Discretio est sepatio rep̄ inter se idē enī est discernē ⁊ separe Res aūt sepant p h̄ q̄ diuidunt ab alīs sed indiuisibilitas ipsa principium sepatiōis ē p idē.n. diuidit ab alīs p q̄ ī se ē idiuisibil' nihil igit diuidit ab alīs: nisi q̄ in se est idiuisibile: oēt q̄ sit adhuc diuisibile ab alīs ḡ nō ē diuisum ḡ in se ipso nō est indiuisibile datū aūt erat q̄ fuit indiuisibile: q̄ autē sit discretū ꝑmanēs in suis ptib⁹ p hoc patet q̄ indiuisibilitates ꝑmanēt reb⁹ ꝑmanētib⁹. Est ḡ hec vnitas q̄ est principiū nūeri accidēs ḡ ⁊ nūerus accidēs q̄ est collectio taliter discretop̄: ⁊ habēt ꝑmanētia in suis ptibus ꝓpter indiuisibilitates ꝑmanētes: ⁊ sic inuentū est vep̄ esse vnius q̄ est principiū nūeri ⁊ vep̄ eē nūeri: incidit aūt h̄ q̄ grauis: ⁊ nō dissimulāda. Querit: vtrū vnitas q̄ vt dicit euclides quelibet res dicit vna sit sepabilis ab ip̄a re vel nō si. n. oēt q̄ sit sepabilis ideo q̄ cū nec sit genus nec differētia nō est in re sicut q̄dā ps. Et ita videt a re posse separi: oēt sepata esse: res autez a qua sepata est aut ē vna aut nō vna: si oēt q̄ nō ē vna cū re esse supposita ad nō vnū sequit esse multa erit ip̄a res multa: q̄ est absurdū: diuisio enī est cā nūeri: nulla aūt diuisio est facta in re ex eo q̄ ab ea sepat vnitas. Si aūt oēt q̄ ē adhuc vna tūc sequit q̄ aliq̄ vnitate ē vna ⁊ illā habuit ante sepatiōez priozis vnitatis. Et tūc habuit duas vnitates oue aūt vnitates faciunt duo ḡ vna res tūc fuit duo q̄ absurdū est. Amplī. de ipsa querat separata vnitate aut enī aliquid predicat de ip̄sa aut nihil ꝓstat q̄ aliq̄d p̄dicat de ip̄a q̄ ad min⁹ predicat ens de ipsa vt dicat vnitas est ens: ⁊ de illo ente quero vtrū sit suba vel accidēs si oēt esse accidēs cū igitur ⁊ ipsa sit accidēs: accidens q̄ō est vnitas p accidēs ponit circa ea q̄ dicunt vna q̄ est absurdū. Si aūt est suba: tūc vnitas p subam aliquā accidit vnis q̄ ē absurdissimū. Silr querit vtrū illō ens: q̄ p̄dicat de vnitate sit vnū vel nō ⁊ de ipsa ⁊ de vnitate subiecta multa sequunt inconuenētia: vnitas aūt p vnitatez applicabit vnit sic eēnt due vnitates vl̄ plures ī eodē. Et mlta alia hmōi sequuntur inconuenientia. Et ideo dicendum q̄ vnitas nullo mō separat ab vnis licet enim fm q̄ principiū nūeri est nō sit pars q̄ sit genus vel differentia tñ manat h̄ accidēs q̄ est indiuisibilitas siue vnitas de diffērētie ꝓprio actu q̄ est terminare ⁊ finire ēt ad termiñ potētie ⁊ act⁹. Et q̄ iste act⁹ differētie rē nō relinquit: iō vnitas qua quelibet res dicit vna rē ip̄az nūq̄ relinq̄t ⁊ si querit cū dicit vnitas est: vel vnitas est ens q̄d de vnitate p̄dicet dicēdū mihi videt ip̄m eē indiuisibilitatis ⁊ nihil aliud h̄ aūt eē est accidens p modū supradictū: ⁊ ñ alit q̄ si oaret q̄ eē alicui⁹ generis ib⁹ p̄ dicaret tūc h̄ cēt suba vl̄ accidēs. Et h̄ eēt eē vnitatis. Et q̄ō cū q̄ hoc oaret seq̄ret icōueniēs q̄ si dicēt q̄ h̄ eē sit de nā accñtis tūc p nāz accñtis ꝓstituēt nūerus subarū: ⁊ si oaret q̄ eēt nā sube tūc nūerus q̄ ē collectio vnitatū p nāz sube poneret circa accidētia q̄ñ nūerāt ⁊ sic suba accidēt accidēti q̄ valde inconueniēs ē ⁊ absurdū. Et iō sic dixim⁹ vnitas p nihil ita pēt⁹ ꝓstituit ī eē vnitatis nisi p ip̄az idiuisibilitatē ⁊ cū dicit vnitas ē ens eē idiuisibilitate illi⁹ p̄dicat de ip̄a ⁊ nihil aliud penit⁹. Et q̄ a principio querit de hmōi assignatiōib⁹ vnitas ē principiū nūeri: ⁊ nūerus est multitudo nūerata vel mēsurata p vnū ⁊ hmōi: dicēdū nihil hop̄ eē verā diffinitiōez sz assignatiōes q̄dā sūt ⁊ de hui⁹ ꝓsequētib⁹ erit tractandū ad p̄sentē eni itētionē sufficit q̄ nūc dictū est.

Cap. ix ō mōis vni⁹ idiuisibil' q̄titate autspē siue fōza.

Ecādū ea ḡ q̄ nūc dicta sunt vni esse ⁊ q̄ddi
8 tas est esse principiū nūeri. In oi enī re prima mensura et id q̄ primo est mensurans: ē principiū: q̄ h̄ notū facit totū sciri. Omne autez principiū mēsuras totū esse relinquit q̄ aliter nō vt mēsura alīs applicaret. Nā q̄ primo agnoscim⁹ h̄ ē mēsura eozū q̄ cognoscunt p ip̄m in quolibet genere. Principiū aūt esse q̄ nosci in quolibet est vnū ⁊ idiuisibile primū eē ad q̄ fit resolutio oium eop̄ q̄ verificant. Et h̄ ē vnitas ⁊ indiuisibilitas cuiuslibet generis: vnū q̄ō q̄ enī cognoscit p suū terminū: termin⁹ aūt est vnitas ipsi⁹ sicut p̄z p anteoicta: sz h̄ vnū q̄ ē termin⁹ cuiuolz nō est vnū in oib⁹ generib⁹: hinc enī ī musicis ē vnū mēsura oium discretiue h̄ ē nota discreta mēsura toti⁹ q̄ iteratiōe sua mēsurat nouē notas siue neumata. Et illinc in orthographia est primū principiū indiuisibile vocalis simplicissima vel ꝓsonās grauitatis aut iteꝑ est aliq̄d idiuisibile primū mēsurās oiuersum a p̄dictis: ⁊ sz h̄ nō sit indiuisibile fm rē ē tñ idiuisibile positiōe vt pond⁹ graui vel aliq̄ō aliud. Silr ē aliud idiuisibile mēsurās motū ⁊ h̄ ē mot⁹ velocissim⁹ q̄ oēs alij mot⁹ nūerant: ⁊ h̄ ē mot⁹ diurn⁹ ī oib⁹ ḡ ⁊ vbicūq; ē vnū indiuisibile q̄ iteratū mēsurat ea q̄ sūt sui generis vt quātus ē cāt⁹ ascēdēdo tono mēsurat: ⁊ quāta ē littera vel vox vocali lōga vel breui mēsuratur. Et quāta ē grauitas minimo pondere mēsurat. Et quātus ē mot⁹ mēsurat minimo motu. Est enī diurn⁹ vel horar⁹. Et h̄ accipit ad ptes primi mot⁹. Cū ḡ ī oib⁹ ita sit erit etiā ī quātitate nūeri discreta vnū primū principiū totā mēsurās nūeri q̄titatē: ⁊ ill⁹ eē: ⁊ q̄dditas: ē principiū nūeri eē: in oib⁹ enī sic diximus est vnū mēsurās primū. Et h̄ aut q̄titate ē indiuisibile vnū aut spē est indiuisibile vnū fz oi uersitatē eop̄ quop̄ ip̄m vnū est mēsura ⁊ principiuz. Illud ergo vnū q̄ est vnū fm quātitatē ⁊ est idiuisibile q̄titatū vt q̄titatū in ip̄a nā quātitatis acceptap̄ est duplex: quodā. n. idiuisibile nō habes positiōez a sola idiuisibilitate ē habēs eē ⁊ rōnē ē vnitas aliud vo qō hz positiōez a qua hz eē ⁊ rōne ē pūctū. Et forte aliud adhuc q̄ nō est quātitatis vt quātitatis sz sube vt suba est prima forma q̄ ē intelligētia ⁊ sic est in alīs generib⁹: sz enī ī oib⁹ generib⁹ indiuisibile primū reddat q̄titatē esse illius generis tñ nō semp reddit q̄titatē vt q̄titatē nec reddit cā iteratū sup q̄titatē q̄ sic pūctū mēsurat ꝓtinuū q̄ ē impossibile: sed reddit eā mō p̄cipiēdi determinantis esse principiari sicut idiuisibile q̄ ē principiuz ꝓtinui per hoc q̄ est terminus linee fm lineā vnica dictione diuisibilē duas habere indiuisiones. Et p hoc scitur q̄ nō est quātitas nisi fm longitudinē fluens a puncto motu imaginationis puncti. Et per hoc q̄ superficies terminatur ad lineā terminatā pūcto facit sciri quantitatē que est superficies que est indiuisa vnica indiuisiōe profundi duabus aūt diuisionibus diuisibilis. Et ideo scitur q̄ est quantitas fluens a linea motu lince imagiatio. Et p h̄ q̄ ē supficies ēminus corpor⁹ supficies dico terminata linea q̄ terminat pūcto scit q̄ corp⁹ ē ī toto pfecta q̄titas nullo mō idiuisibil' fluēs a motu imaginatiuo supficiei fcā ēt puersiōe in his tūc duale diuisibile idiuisiōe ē supficies: vnicū aūt fz diuisiōez

est linea: nullatenus autez diuisibile est punctuz z vni/
tas. Hoc enī q nō hz positionē est vnitas: illud vo qō
hz positiōez est punctū. Et iō ꝓtingit q mot⁹ imagina
tiuus puncti facit cōtinuum qz esse suum est a positiōe z
nō ab indiuisibilitate. Sed motus imaginatiuus vni/
tatis facit discretū qz esse suū a sola z simplici est indi/
uisibilitate q̄ nihil est ꝓtinui. Et qz esse illius indiuisibi
litatis oēm rē inquātū est vna ē ꝓsequēs p vnā rōnē iō
est vnus nūerus z vnicus quo oia numeramus. Et nisi
ita dicat oportet ꝓcedere q alius est nūerus sube z
alius accidētiū fm diuersa genera sicut vnū terminans
aliud est sube z aliud accidētiū. Hoc enī vnū q ē aliō
z aliq̄d fm diuersitatē generū nō ē principiū nec a so/
la z simplici indiuisibilitate eē accipit hz potius ab ipsa
rei forma ꝑut est termin⁹ sic sepe in ante habitis dictū
est: per dicta g̃ scit nā vnitatis z nūeri q̄ tū pertinet ad
istā intētionē q̄ rex genera in esse hz ꝓducere z inesse
stabilire: z nūex sic in esse stabilituz deinceps accipiat
arismetricus z ꝓsideret ptes eius z differētias z passio
nes hec g̃ o cta sint de indiuisibili q est q̄titatis vt quā
titatis: diximus aūt q vnū est idiuisibile aut quātitate
aut specie. Spē g̃ distinguētes vnū dicimus q quedaz
sūt fm nūerū vnū: quedā aūt fm spēm sūt vnū z que/
dā genere sūt vnū. Et quedā analogia vnū siue ꝓpor
tiōe. Numero quidem sūt vnum quoz mā est vna si
cut marcus tullius cicero q̄ si nosa vni⁹ hz nūex hois.
Spē aūt sūt vnū q̄x ratio diffinitiua vna ē sicut sor: z
plato. genere aūt sūt vnū: quoz eadē est figura p̄dica/
tiōis sicut hō z equus: dico aūt figurā p̄dicatiōis cādē
qm̄ sicut figura vna est que linea vl lineis terminat ita
ptās ē generis differentijs ad spēm vel spēs terminata
q̄ enī sic sūt sub generis ptāte vna. In vna sūt quātita/
te illius ambitus generis. Hec enī trāslatio similitudi
nis facit generis ambitū appellari figurā p̄dicationis.
Secūdū anologiā enī si vnū q̄cūq̄ se habēt i vna ha
bitudine aliud z aliud vt sicut tria ad vnum: ita sex ad
quattuor. Et sicut gubernator nauis ad nauē: ita re/
ctor ciuitatis ad ciuitatē. Et in his z talib⁹ vnis semp
posteriora sequunt ad p̄cedētia quecūq̄ enī nūero sūt
vnū etiā spē sūt vnū sed nō ꝙuertit q oia quecūq̄ spē
sūt vnū: sunt etiā vnū nūero. Quedā enī sūt spē vnuz
q̄ nō vnū nūero sūt: sicut ea quoz mā est diuersa z for
ma vna vt sor z plato. Quedā ēt q̄ sūt vnū nūero sūt
vnū spē: sicut ea quoz tota mā scōm potētiā ē intra for
mā z nihil de eadē fm potētiā ad formā est extra sicut
sol z celū vl z mūdus. Et vl quoz nulla ē trāsmuta
tio adinuicez: z ēt sicut diffinitio z diffinitum q̄ sunt ea
dē nūero licet verius illa dicant vnū simplr q̄ vnū nu/
mero. Nō igit oia q̄ sūt eaō spē si eaō nūero. Et q̄cūq̄
sūt vnū spē sūt eadē genere hz nō ꝙuertit qz nō quecū/
q̄ sūt eadē genere sūt eadē spē qz hō z asinus sūt eadē
genere: hz nō sūt eadē spē. Et quecūq̄ sunt eadē gene/
re sūt eadē ꝓportiōe hz nō ꝙuertit q quecūq̄ sūt eadē
ꝓportiōe: sunt eadē genere. Sz hui⁹ nō est cā quā di/
cit auerroys q vz ꝓportio sit genus qōdā qz ꝓportio
nō est genus. Sed cā hui⁹ generis est qz ex oi cōitate
nē sequit cōitas ꝓportiōis: z nō ꝙuertit. Cū enī dico
sor. z plato sunt hō vel aial ex ista cōitate relinquit q
sorores z plato sunt supposita eiusdez generis vel eiusl/
dē speciei. Cōueniūt g̃ sor z plato in hoc q supposita
sūt z suppositi cōitas est cōitas ꝓportionis qz est cōi/
tas vnius habitudinis duoz vel plurium inferioz ad
vnā nām cōem. Unū aūt in his quattuor ꝓsiderat aut
in nā simplici aut in ea q ad nām cōpat: vel ad aliud.
Et p similē cōparatiōez accipit vnū ꝓportiōe. si autē
vnū causat a nā vna aut hoc est mā aut forma si forma
aut est totū esse aut nō totū esse sz ē potētia ad esse. Et
primo q̄dē mō a mā accipit vnū nūero. Et scōo modo
a forma accipit vnū specie. Et tertio mō a forma acci
pit vnū genere. Palā aūt est p hoc q indiuisio est cau/
sa vnius q z diuisio q̄ est indiuisioni opposita cā ē mul
titudinis q̄ est opposita vni. Et qz multa mō oppositio
nis se hnt ad vnū. Et scim⁹ q si vnū oppositoz dicit
multipliciter q reliquum est multiplex oz q multa ita
sint multiplicit dicta sic vnū. Alia enī dicunt multa p
hoc q nō sūt ꝓtinua p subm primū vel vltimū vel fm
aliquē aliū modū ꝓtinui superius determinatū. Alia aūt
dicunt multa p hoc q habēt diuersam mām fz spēz di/
uersam siue illa mā sit prima sicut oium specieꝝ aque
z liquefactibiliū est vna mā aut in hoc q habēt māz si
nalez que ꝑxima est diuisam. Alia etiā dicunt multa
qz diuersas habēt rōnes diffinitiuas p formaz datas q̄
dicūt q̄d erat esse: z vt vl dicat fm oēm defectū vni/
tatis ante determinate inducitur pluralitas q̄ principiū
est multitudinis cuiusdā que opponit vni in aliqua si/
gnificatiōe vni⁹. Hec g̃ de vno z multo dicta sint z in
eo stabilitū est esse vni⁹ q est principiū nūeri z stabilitū
est eē ipsi⁹ numeri ita q non oz nos amp̄. de hoc in illa
scientia sollicitari quoniā dicta sufficiunt fm huius sa/
pientie ꝓpriā ea: ē.

Cap. x. z est dis. decla. esse numeri: z qualiter vnum
cōstituit nūex z qualiter duo est multitudinis principiū
z qualiter multitudo quedā est numerus z qualiter nō
est numerus.

c Um Autē istius sapientie sit stabilire ptes en/
tis quas supponunt scie particulares sicut sepe
iā in ante habitis diximus. Et nūerus sit vnū
tale ens ō q̄ ꝓsideratur arismetricus. Quia iā q̄d dixim⁹
de esse nūeri digressiōez faciēdo cōplebimus id qō de
nūero fm prime phie ꝓprietatē videt eē dicēdū sic enī
facilioꝝ sit doctrina qñ ea q̄ eiusdez sūt nature sil ponū
tur qñ bono mō fieri pōt qz tpc intellect⁹ vni⁹ manifesta
tur ex altero. Quia g̃ iā determinatū ē q̄ sit vnitas: q̄
est principiū nūeri. Et q vnitas h nō sit sepabilis a re
b⁹ vnis hz rō vnitatis sit i aia abstractiōe intellect⁹ a re
b⁹ abstracta: facile est oñdē q vnitas nullo mō pōt esse
nūer⁹: qz cū sit eē vnitatis aliō ab eē simplicis idiuisibi
litatis z simplex indiuisibilitas nullo mō possit diuidi.
Et ois multitudinis cā sit diuisio vnitas non pōt fieri
multitudo. Ois aūt nūer⁹ multitudo ē q̄dā. vnitas g̃ nul/
lo mō pōt eē nūer⁹ si aūt ñ pōt vnitas eē nūer⁹ ꝓstat g̃ q
neq̄ ē par. neq̄ ipar. Dē. n. q ē par vl ipar ē nūer⁹: eo
q par z ipar nūeri sūt passiōes in quaz rōne diffiniti/
ua subm ē. Est g̃ hmōi vnitas principiū nūeri nō nūe/
rus ꝓsiderādū g̃ h ē de ipo nūero q̄d sit z q̄d sint spēs
eius. Et vt melius itelligat accipiat spēs aliq̄ nūeri: qz
q i vna ē i oibus esse est necesse. Si enī sic dicā dena/
rius ex septē z trib⁹ ꝓstituit vel denarius est septē z tria
nihil amp̄. addens falsum est q dicit qz fm h denarius
eēt septē: z denarius eēt tria z eēt ex septē z trib⁹ q fal
sum ē. Silr ēt si dicā denarius ē septē z tria simul sum
pta: hoc iterū est falsum qz ex quo denarius nō est septē
relinquit q denarius non est septē cū quibuscūq̄ alijs.
Et vt vl dicatur vna: species numeri de alia nō predi
catur nec diffinit eā: z ideo denarius nō est nouē z vnū
neq̄ octo z duo neq̄ septem: z tria neq̄ sex z quat/
tuor neq̄. v. z. v. sorte' diceret aliquis q denarius est
summa que excrescit ex aggregatione. vij. z trium vel
sex z quattuor vel quinq̄ z quinq̄. Ad hoc autem.
Dico q hoc quidem vez est: sed hoc non est diffini/
tio denarij

tio denarij fm q̄ est spēs discreti qō est numerus quia septē ⁊ tria q̄ ponunt in illa descriptione equaliter sunt ignota sicut ipse denarius. Nulla enī quātitas diuisibilis nota est nisi p suā mensurā primā cōstat aūt septez ⁊ tria quātitates esse diuisibiles nō g̃ certificāt esse alicuius nūeri: fm q̄ hmōi sunt. Mensura autez prima nūeri est vnitas aggregatiōe sua certificās oēm numeri quātitatē: idē aūt est oio in talib⁹ certificās ⁊ pstituēs in esse aggregatiuo g̃ vnitas ⁊ pstituit ⁊ certificat oēm numez oz ergo q̄ denarius sit aggregat⁹ ex vnoꝝ vno ⁊ vno ⁊ vno vsq; ad decimā vnitatē nec itez erit denarius id qō fit ex vno decies sumpto. Et huius sunt due rōnes quaꝝ vna est q; cū dico decies facio denoiationē de decē ⁊ ideo decē notius est q̄ decies: pp qō decies nō cadit in denarij diffinitione. Alia ratio est q; si vnū decies sumat nihil multiplicat nec facit actualē discretiōez: sz denarius cōstituit ex vnis diuersis q̄ aggregata actualē faciūt discretiōez idē aūt ē itelligere de cē cuiuslibet nūeri. Sz tūc forte querēt aliqs que sit vnitas qua nūerus est vnus cū dicit binarius est vn⁹ ⁊ denarius vnus ⁊ ternarius vnus. Luz enī vnūqōq; sua forma ⁊ sua essentia sit vnū videt q; ⁊ nūerus hēat formā qua dicit vnus. Ad hoc aūt dicēdū q; cū nūerus sit in genere discreti forma cuiuslibet nūeri est forma summe aggregati ex vnis siue vnitatib⁹: ppter q; vltia vnitas accepta vt finis in qua ⁊ ad quā fiunt mot⁹ aggregatiōis est vnitas numeri ⁊ forma: illa enī sola est cā indiuisiōis talis sūme sicut finis accepta vt dictū est: habitū aūt est in prehabitis q; idē est cā indiuisiōis ⁊ vnitatis. Patet g̃ q; hec est cā vnitatis ⁊ oīs nūeri. Amplius in prehabitis oñdum⁹ q; vnū nō est separabile a reb⁹ q: si separet adhuc remaneret res vna. Et si separetū eēt vnū a reb⁹ ⁊ itelligeret itez iungi itez esset res dua b⁹ diuerlis vnitatib⁹ vna ⁊ sic eēt quelibet res vna due res: ⁊ multa alia sequerent incōueniētia. Dino aūt eo dē mō ꝓbat q; nec duo separabile est ⁊ a reb⁹ duab⁹ nec aliqs alius nūerus separi pōt ab ipsis reb⁹ q̄ sūt in numero ipso. Huius aūt lz sint multe rōnes tn ad ꝑsentē intētiōez due sufficiūt quaꝝ vna est: q; iā ꝓbatū est numerū nihil esse penit⁹ nisi discretū aggregatū ex vno: ⁊ vno ⁊ sic deinceps: si g̃ vnū inseparabile ē a reb⁹ vnis relinquit ⁊ nūerū inseparabilē esse. Scōa ratio est q; que cūq; numerant nō veniūt in numeruz nisi formis suis quib⁹ distinguūt: quādiu g̃ saluant in esse suo tādiu adheret eis nūerus. Si enī daret hoc accidēs separi: tūc querat vtrū separato binario a duab⁹ ouib⁹ adhuc remanēt oues due vel nō. Si adhuc remanēt due tunc aliquo binario sūt due: ⁊ ille binarius cū priore q̄ infuit facit quattuor: prius g̃ q̄ttuor fuerūt: q̄ttuor g̃ sūt q̄ cunq; duab⁹ binarijs numerant: si aūt nō remanēt due: tūc sequit q; nō remanēt oues ⁊ hoc falsum est cū accidēte separato a subo nō destruat subm. Idē aūt est de aliis nūeris: lz aūt hoc mō inseparabilis sit nūerus nō tn falsuz oīno dicūt nūerū in aīa esse dicētes. Ratio enī nūeri formalis q̄ nūerus ē quo nūeramus in aīa est. Est aūt quo nūeramus nō nūerus. Et est q̄ nūeramus numerus forma enī indiuisionez causante nūeram⁹ ⁊ est nō nūerus Et coaceruatiōe vnitatū nūeramus ⁊ hec coaceruatio est numerus nūerans oīa ⁊ hic numerus potissime ē in aīa: si formaliter accipiat ipa coaceruatio mālit vo subz mā dicit ⁊ ē in reb⁹ nūeratis. De binario etiā scire oz spālit: qō mathematice ō illo loq̄ndo ꝓbat nō eē nūerus sz pluralitatis pricipiū. Si enī nūerus esse det aut erit nūerus simplex: aut cōpositus: si aūt sit nūerus simplex: tūc sequit q; nō diuidit: ⁊ hoc est falsum. Si autē sit nūerus cōpositus sequunt duo inconueniētia quoruz primū est q; cōponit ex nūerus q̄busdā qō falsuz est: alterū aūt est q; sequit q; nō sit nūerus primus nec pluralitatis principium: ⁊ hoc est falsum videtur ergo q; binarius nō sit nūerus. Ad hoc aūt scōm ꝓprietatē huius snie dicēdū est q; dicit nūerus dupliciter vno mō p vt nūerus ad sui ordinat principiū: ⁊ sic omne illud ē nūerus q; coaceruat ex vnis. Et hoc mō binarius est nūerus. Alia mō dicit nūerus passionib⁹ substās nūeroꝝ q̄ sūt par ⁊ impar: ⁊ pfectū ⁊ diminutū: ⁊ habundans ⁊ simplex: ⁊ compositū ⁊ hmōi. Et sic binarius nō est nūerus sz pluralitatis principiū. Et hec est causa q; antiq̄ssimi Gramatici dixerūt tres esse nūeros. s. singularē dualē ⁊ pluralē: qz aūt hec sciētia nūerū ꝓput est ens in pte substās passiōib⁹ nō ꝓsiderat iō binarius dicit esse numerū. Dis enī vnitatum coaceruatio esse bz nūeri: esse enī fm q; ex primis pricipijs causat ⁊ pē det ꝓsiderat iste phūs. Sic aūt sumpto binario nūerus est in vltimo paucitatis cōsistēs: ⁊ nūerus stat in minimo lz respectu maximi nō stet sz ꝓcedat i infinitū. Ad huc aūt ipsa multitudo dupliciter ꝓsideratur: ⁊ sīlr multū ⁊ ēt paucū ⁊ paucitas q̄n q̄libet istoruz pōt accipi absolute vel cōparatū p respectū ad altez. Et si q̄dez absolute accipit tūc nūerus quilibet est multū qōdā ⁊ multitudo: omne enī coaceruatū ex vnis ē multū ⁊ multitudo q̄dā: si aūt multū dicat respectū ad altez tūc opponit pauco ⁊ sic duo erūt paucū ⁊ nullo modo multū q̄libet aūt alter nūerus erit multū ⁊ paucū respectu diuersoꝝ. Multū ergo ⁊ paucū sic opponunt sicut correlatiua: vnuz aūt opponit ⁊ pauco ⁊ multo: sicut principium principiato sicut pz p ea q̄ hic dicta sunt. Nos tn in sequētib⁹ huius sapiētie subtilius de his differemus p h enī q̄ hic dicta sūt sufficiēt scit ē nūeri: ⁊ hoc intēdimus in hoc q̄nto li. q; stabiliam⁹ ens ⁊ ptes entis ⁊ principia ipsius sicut a principio huius libri dixim⁹.

Cap. vndecimū de modis entis q; nec diffiniri nec describi potest.

No: diffinitionē: vel descriptionē seu iterpretationē: seu quācūq; assignationē habere non pōt qz p quicq̄d notificaret hoc eēt ens ⁊ minus notuz ⁊ simpliciter ⁊ quo ad nos: q̄ ens ipm. Et hoc q̄dē patet ex hoc q; nobis nihil notū est penit⁹ nisi ens ipm ens esse supponamus. Et sic quo ad nos ens notius est omni eo per q; posset notificari. Simpliciter autē notius esse probatur per hoc q; est simplicissimuz ⁊ primuz: diuidemus ergo ipsum dicentes q; ens sicut ⁊ vnū dicitur aut fm accidēs aut fm se fm accidēs aūt dupliciter vel forte melius tripliciter. Uno quidē modo q; vnū accidens alteri accidere dicitur: propter vnū subm cui ambo accidunt sicut dicimus iustū esse musicum. Alio modo dicitur esse fm accidens quando accidens subo accidit nō quidē subo primo sed ei q; substantialiter in est subo primo ⁊ per primū subm subbicitur accidenti: sicut dicimus hominē esse musicuz ⁊ musicū hominez hoc enī quoddāmodo dicit similiter ei q; est musicū edificatorē esse: quia accidit edificatorī musicū esse: aut econuerso accidit musico esse edificatorē: in talib⁹ enī hoc esse hoc quādo vnū simpliciter in esse alteri dicim⁹ ⁊ nō inesse vt gen⁹ negz iesse vt ꝓpriū vl diffinitio significat h huic accidē ⁊ ī eē vt accns sic ēt i scōo thopicoꝝ ē determinatū: p dicatū. n. accntale nihil addit sup iesē simplr. Et sic ē i his q̄ tū. n. accntale nihil addit sup iesē simplr. Et sic ē i his q̄ nūc dcā si q̄n dicim⁹ hoiez musicū aut econuerso musicū hoiez: aut ēt vnū accns alteri inesse vt quando dicimus musicum album aut econuerso album musicum

hoc enim vltimo inductū: ideo dicimus esse q; ambo accñtia eidē subo accidūt aliō vo dicim⁹ sic vt significemus alterū inesse alteri q; accidēs accidit ei q; est vere ens cōpletū in seipo. Tertium vo dicimus vt qñ dicimus musicū esse hoiez: tō hoc dicim⁹ q; huic q; est homo musicū accidit: q; tñ nō est primū subm ipsi⁹ t sumiliter ēt dicit t musicū albū esse ideo q; cui accidit musicū illud ē albū. Epilogādo ergo dicim⁹: q; secundū accidēs dicta sic dicunt aut eo q; eidē enti ambo accidūt. Aut q; enti p se accidens accidit. Aut q; illud cui inest accidens est illi subo idē de quo predicat accidēs sicut secunda suba idē subm est subē prime cui proprie inest accidēs predicatū de ipsa. Scōz se aūt esse siue ens dicunt quecūq; p̄dicant fm coordinatiōez figure predicamentorū ita q; alterū de altero predicetur essentialiter vt de subo quotiēs huiusmodi p̄dicatū ō subo dicit tot modis dicit esse fm se q; tale predicatum: esse qōdaz dic t significat t diuersitas q̄dē ē ex significatiōe p̄dicatorū licet oia q̄d dicāt p̄dicatorū enī taliū quedā significāt aliq̄d siue subaz. Alia significāt q̄le: alia q̄tū Alia ad aliq̄d: alia facere. Alia pati: alia vbi: alia qñ: t alia situ: t alia habitū: t esse q̄dē siue ens significat idē aliq̄d vnicuiq; generū horū cuius p̄batio est q; nihil refert dicere hō cōualescēs est vt esse significet in dicti one: t hō cōualescit t homo vadēs est aut stans t hō vadit aut stat. In oib⁹ enī adiectiuis quocūq; mō significatis principalit iportat accidēs t scōario subz t quādo p̄dicat de suba tale esse significat: q̄le importat p adiectiuū t nō ecē subē. Et ideo tale esse fm figuras p̄dicamētorū variat. Amp. aūt ēe: t ens significat ipsaz rei veritatē. Et hoc dupliciter vno quidē mō in ipsa re extra aiaz t extra sermonē acceptā t sic veritas rei est ipsa entitas quā hz ex sui pfectiōe: sic dicim⁹ verū aurū q; pfectiōez auri actingūt t vez hoiez t verū tps t verā materiā t hmōi: huic vo opponit pmixtū si ue apparēs t nō existēs q; vulgariter falsum vocat t hoc vez cū q̄libet ente conuertit nec ē separabile ab ipso sicut nec vnū. Et hoc p̄bat p ealdē rōnes q̄b⁹ p̄batū ē q; vnū nō sepat a reb⁹ vntis. Alio mō significat eē veritatē cōpositionis i cōplexiōe sermonis: q; in eo q; res est vel non est oratio vera vel falsa dicit: t hoc p̄ prie est esse q̄dā q; propositio dicit esse poti⁹ q; ens simplex: q; cū dicimus aliq̄d esse monstramus ipa dictione ipm esse vez t qñ dicimus nō aliq̄d esse ipa dictione monstramus q; non est vez sz falsuz: hoc autē secundū similitudinē vnā est in affirmatiōe t negatione vt qñ dicimus q; socrates ē musicus significamus hoc esse vez. Et qñ dicimus q; sor. est nō albus significamus q; nō est vez ipsum esse albū: dicimus aūt nō esse diametrū cōmēsurabilē significātes hoc esse falsum: in oib⁹ enī talib⁹ esse t nō esse fm se sūt cā veritatis t falsitatis quānis sorte attributio extremorū adinuicē sit accidētal. Amp. autē esse t ens dicit aut potētia effabile aut pfectōe effabile siue significabile horū enī duorū terminorū siue extremorū t hoc esse dicimus qō potestate est effabile siue significabile de duobus extremis t hoc esse dicimus q; est effabile siue significabile perfectōe. Sed in talib⁹ potētia ens est posterius ens t nō addēs supra generis nāz: pfectione aūt ens est qō determinatū ē ad esse p differētiā t formā: dicit tñ potestate ens dupliciter potentia videlz materie t potētia habitualis forme sicut dicimus scire dupliciter scilicet q; potēs est vti scia secundū habit⁹ facultatez t id qō est vtēs siue p̄sideraās. Et hoc mō dicit dupliciter q̄escēs fm actū enī quiescēs dicit cui iaz inest q̄es: t id qō potēs est q̄escere dicit potētia q̄escēs. Silr aūt dicitur hoc fm actū t potētiā in substātijs: In artificialib⁹ enī dicimus ydolū mēcurij esse i lapide vl actu vel potētia. Et similiter potētia vel actu dicimus in lapide esse medietatē linee vel lineatiōis t ydoli. Et dicimus etiā frumētū nōdū pfectū esse actu t potentia fz modū quo actu t potētia dicit esse: q; fm aliq̄d pfectū est t fm vltimū agere nō dū hz pfectionē sicut puer ē vir potētia. In oib⁹ āt talib⁹ potētia dicit eē q; ē i potētia, prima potētia vo, prima est q̄ vnico motu deducit ad actū sicut habitus ad agere t habilis ad habituz: t etiā de aliis est accipiendū qñ vo res sit potēs vel qñ nō subtilius in sequētib⁹ dicet. Hec enī breuiter dicta sufficiunt. Est aūt hic nō pretereundum q; ens etiā sicut in ante hūc habito libro dixim⁹ etiā cōprehēdit ea q̄ sūt in aīa t esse t enti opponit nō ens: nō entis autē q; nil oino est nulle sunt species nulle differentie nulle pprietates: t nulle cōparatiōes. Et si aliq̄d illoz attribuatur non enti oportet q; sibi aliqō esse ponat: sicut ponit ei esse qñ dicit esse significatū in oratione vl quādo dicitur altera pars ꝯtradictiōis vel aliquid hmōi t hoc trāseo q; ē manifestū. Sed dubitabit forte aliq̄s de hoc q; dixim⁹ q; ens diuidit in potētia effabile t actu effabile t vtrūq; horū quēdā dixim⁹ eē terminorū: potētia nō videtur effari nisi per actum nec terminū hz nisi actus potētia diffinitur per actū sicut in secūdo de aīa ostensuz est: adhuc aūt obiciens quis q; cū omne diuidēs positū relinquat diuisuz videbit sequi fm ea q̄ dicta sūt. Si est aliq̄d potētia ens q; ipsuz sit ens fm se. Est enīz entis fz se diuisio in ens potētia t in ens actu Hec aūt omnia t q̄cūq; talia sūt soluunt p hoc q; ens fm se sumit hic a nobis per oppositionē ad ens p accidens. Ens ergo fm se dicitur hic quādo vnū attribuitur alteri gratia sui t nō gratia alteri⁹: ita q; ipsuz est ō natura illius. Hoc aūt variabile est dupliciter .s. fm rei principia t fm esse q; est in anima de rebus extra. Et siquidē est fm ipsa entis principia: illa dupliciter ē accipere scilicet aut fm q; sunt diffinientia vl iter accepta sic enim dicūt esse q; determinabitur figuris p̄dicamētorū. Et q; q̄dā dicūt esse accidētia per hoc, probatur q; quādo denominatiue p̄dicātur de substātia eē qōdā dicūt t illius eē oz accipe principia fm diffinitionē fm primum modum dicendi per se. Et hoc esset fm se determinabit figuris p̄dicamentorū. Alio aūt mō accipiuntur rei principia fz q; ipsam rez cōstituūt. Et hec sunt actus t potentia in omni genere. Quia vero ex iherētia p̄dicati cū subo causat esse veritatis rei signi ficatū in oratiōe: t hec est causa veritatis fm se: t non secundū accidēs aliqō ,pter hoc inter primū modum entis secundum se qui accipitur ex ipsis rerum principijs t secundū quē etiā accipit ex eisdē principijs fz aliū modū esse cōsideratis interposuimus .modum esse secundū se quo veritas rerū demonstrat. Qō aūt dicitur potētia nō eē effabilis nec diffinitiōez habere nisi per actū nihil est ad propositū q; licet non sit effabilis nisi per actū tamē est effabilis t diffinibilis. Et hoc modo significat modum quēdā esse quē modū non significat actu ens t q; dicitur diuidens debere relinquere diuisum verū est in diuisione vniuoci hic autem diuidūt analoga t iō diuidētia nō simpl̄r relinquūt diuisum sed relinquunt ipsum secundū modū quēdā rē.

Tractatus. ij. quinti libri methaphisice q̄ est de subo t sibi adiunctis.

Cap. primū t ē dis. declarās generaliter q̄d ē suba: t q̄ sūt diuisiones eius generales t prime.

Anteq̄

Ntecq̄ nos distinguēdo dicam⁹ modos subē
2 Oportet nos stabilire subaz fm hui⁹ ꝓie phe
ꝓprietatez. Et iō ex preductis oīs q̄ esse
aut est per essentiā aut per accidēs: esse aūt p accidēs ē
infinitū eo q̄ nō sunt infinita q̄ p accidēs cōueniūt esse
vero p essentiā est p essentialia q̄ sūt finita: ⁊ fines esse
rei inter oia aūt q̄ sūt essentialiter suba ē primū sicut pa/
tet ex prima diuisiōe esse scōm se quā in p̄senti ca. indu
xim⁹. Esse enī fz se ē duob⁹ modis i genere vnū q̄dē
esse cuius essentia acq̄sita ex sibi essentialib⁹ est sz cuz
ip̄m sit in aliquo non est in eo sicut q̄dā ps ⁊ ipossibile
est esse sine eo in quo est. Et hoc est accidens: ⁊ est in
subo. Aliud autē est q̄ est essentia acq̄sita ex p̄incip̄ijs
essentialib⁹ fz fz esse nō in alio h mō eo q̄ nō ē in subo
⁊ hec est suba. Si enī daret q̄ suba eēt in subo tūc que
rit de isto subo aut enī h itez eēt i subo alio vl nō. Et
si diceret q̄ eēt in subo: itez de illo quereret ⁊ abiret h
in infinitū. Et iō oportet q̄ primū accidētis subm nō
sit in subo ꝓpter q̄d dicit Auicē. q̄ suba ē ꝓstituēs esse
accidētis nō ꝓstituta ab illo ⁊ iō ē eē sube añ eē accidē
tis. Ex hoc tñ nō negat accidēs esse aliquādo in acci
dēte vt velocitas in motu ⁊ rectitudo in linea ⁊ figura
in supficie ⁊ accidētia etiaz dicūt multa ⁊ vnū ⁊ hmōi
plura inueniunt ꝓpter q̄ oportet q̄ ambo accidētia ta
lia sint in alio quodā q̄ est subm amboz. q̄z accidēs nō
subsstat accidēti nisi accidēs staret i suba: q̄ ip̄z eē facit.
Et ideo nō sufficiēti crediderūt signo q̄cūq̄z māz esse
dixerūt oē q̄d subsstat. Fuerūt etiā q̄dā q̄ aliq̄ dixerunt
esse ⁊ subam ⁊ accidēs: sicut primas elemētoz qualita
tes dixerūt in ip̄is elemētis esse subas ⁊ alijs dixerūt
esse accidētia q̄ est ipossibile q̄z q̄ in se suba est nō pōt
eē accidēs respectu alicui⁹ alteri⁹ de his aūt i libro pyge
neos determinatū ē. Ex inductis aūt. p̄z q̄ subz ē ens
perse pfectū q̄ in se in esse cōstituit altez. Unde q̄ ē
in alio dupl'r ē in ipso aut enī ē in eo ita q̄ facit ip̄z esse
⁊ est cā quare ip̄m ē in actu ⁊ hoc est in alio sicut pars
cōpositi ⁊ pars esse rei ⁊ hec ē forma essentialis ⁊ nō
accidēs. Aut est in eo nihil cōferēs ad esse fz pon⁹ cō
stitutū in esse p hoc q̄ ē in alio ⁊ hoc est accidēs ⁊ id q̄
priozi mō est in alio nō est vt in subo: q̄uis sit vt in mā
suba fz q̄ scōo mō est in alio ē in alio vt in subo. Unde
materia subiecta nō est in alio vt in subiecto ⁊ iō ē sub
stātia fz oē q̄ est in alio: vt in subo est in mē suba. fz nō
ꝓuertit q̄z subm substare nō hz nisi gratia materie, ꝓpie
loquēdo fz mā hz illō a se ip̄a. Ex inductis aūt est acci
pere quādā subē diuisionē: q̄z suba aut est coz⁹ aut nō
coz⁹ ⁊ si ē nō corpus aut ē pars corpis aut nō ⁊ si nō
est pars corpis aut hz coniunctōez motoris ad mobile
coz⁹ aut nō. Et tūc coz⁹ est suba cōposita pars cor
poris vna quidē mā ⁊ altera forma: nō ps corpis cō/
iūcta corpi aīa intellectualis siue celi siue hois nō ꝓiun/
cta corpi intelligentia de omnibus igit subsstātijs h mōi
q̄ vere subē sūt oportet itēdere scōm oēs suas diuersi/
tates ꝓbādo eas esse: ⁊ oñēdo diuersitates ⁊ differē
tias eaz primū aūt loquamur de suba corpali.

Cap. ij. ⁊ ē dif. de. esse subē corpalis in eo q̄ ē coz⁹.

Ubstātia aūt corporea suba vna continua nō
9 ex athomis cōposita eo q̄ indiuisibile indiui
sibili nō ꝓtinuat: sicut oñdimus in. vj. phico/
rū subam aūt corpoream ꝓpositā ex mā ⁊ fōza quidā di
xerūt esse q̄si diffiniēdo q̄d ē coz⁹ substātia lōga lata
⁊ pfunda. Q̄d etiā nos in antehabitis sepe dixim⁹.
Cōsiderem⁹ g̃ ip̄oz ỳboz itētiones ⁊ videam⁹ quō cor
pus q̄ ē suba: sit longū latū ⁊ pfundū dicit enī lōgitu/
do aliq̄ linea ducta in ꝓtinuū q̄cūq̄z mō ducta fuerit ⁊
fz h linea ⁊ lōgitudo ē vna spēz q̄titatis aliq̄ ēt dicit
lōgitudo maioz linearz supficiē p̄inētiū dimēsio. Alt
q̄ itez dicit lōgitudo maioz dimēsio extēsa i quātō q̄
cūq̄z mō extēdat ⁊ siue sint lince siue sint aliquid aliud
ei⁹ cui⁹q̄ titas mēsurat. Aliq̄ ēt dicit lōgitudo spaciū
q̄d ē iter caput ⁊ pedes hois vl iter caput ⁊ caudā alte
rius aialis: dicit etiā lōgitudo mūdi spaciū q̄ ē iter sur
sum ⁊ deorsuz. Et aliq̄ dicit lōgitudo climatis ⁊ ha
bitatiōis arcus q̄ interiacet inter punctū orientis ⁊ pun
ctū meridiani cuiuslibet hois. Latitudo etiā dicit mul
tipliciter. Aliq̄ dicit latitudo ipsa supficies. Et dicit
latitudo mēsura minoz duaz dimēsionū. Et dicit lati
tudo spaciū orbis arcus q̄ est inter orientē ⁊ occidens: ⁊
dicit latitudo climatis meridiani arcus q̄ ē inter equi
ctialē ⁊ cenith capitis cuiuslibz hois: pfūditas ēt dicit
mltis mōis: vno q̄dē ⁊ ꝓpio mō q̄titas diametri q̄ ꝓti
nuat iter duas supficies ⁊ h hz duo noia a supremo ad
imū mēsurādo dicit pfūditas ab ymo aūt ad supmū mē
surādo dicit altū siue altitudo ⁊ dicit pfūdū q̄ ē iter añ
⁊ retro aialiū ⁊ dicit pfūdū orb q̄ ē ab austro i aquilonē
q̄ si añ ⁊ retro mūdi ⁊ dicit pfūdū cliatis mediū ipsi⁹
in quo sicut in centro figitur oyamet pyramidis lumi/
nis celestis q̄ incidit in clima. Isti enī sunt modi cōmu
niores q̄bus vtūt phi istis noib⁹ istaz dimēsionū. Cū
aūt dicit coz⁹ longū latū ⁊ pfundū nō oportet q̄ iste
dimēsiones actu sint in ip̄o videm⁹ g̃ spam esse coz⁹ in
q̄ nulla penit⁹ ē lōgitudo siue linea. Q̄d enī dicit axis
spe: quē meguar Arabes vocāt q̄ ē linea trāsiēs p po/
los ⁊ cētrū spe nō assignat spe nisi cū mouet: spa autē
nō est coz⁹ ex h q̄ mouet nec ē corpus ex h q̄ ē spera
sz principia corporeitatis sunt in ipsa constituentia esse
corpis añ vtrūq̄z illoz: nec itez oz q̄ coz⁹ i eo q̄ coz/
pus sit terminatū supficie: q̄z si ponam⁹ coz⁹ infinitum
sicut multi posuerunt ip̄m erit corpus ⁊ nō erit supficie
terminatū ⁊ tñ ponēs coz⁹ eē infinitū nō errat in hoc
q̄ ip̄m ponit esse corpus sz in hoc q̄ ip̄m ponit infini/
tū esse nec itez ad eē corpis requrit q̄ hēat plures actu
supficies p̄ter corpa terminata ē. n. coz⁹ vnica supficie
terminatū q̄ ē spa nec oz itez ad eē corpis ip̄m eē post
tū sub celo q̄cūq̄z mō vt ab ip̄o recipiat dimensiones q̄z
ip̄z celū ē coz⁹ ⁊ sic dimensiones ñ recipit: ex oib⁹ g̃ hmoi
ꝓcludit q̄ corpis eē nō pēdet ex habere tres scōz actu
dimēsiones sz potius coz⁹ est q̄ aptū est trib⁹ dimēsiō/
bus mēsurari: ita q̄ tres diametri orthogonalit ad vnū
angulū cōtūcti mensurabunt ip̄m nec plures pñt in ip/
so esse orthogonaliter in angulo vno ꝓueniētes sz plu
res ⁊ infiniti possunt non orthogonaliter penetrare per
ip̄m: forma aūt huius aptitudinis facit coz⁹ eē coz⁹
sz mēsure scōz actū in ip̄o accepte ꝓsequūt eē ipsius ⁊
ei⁹ subaz ⁊ succedūt sibi suba manēte vna ⁊ eadē. Si
enī acciplatur cera ⁊ comprimatur p̄o certo mutantur
in ea dimensiones que sunt actu in ea: ⁊ tamē manet idē
corpus. Dixerunt autem quidam q̄ longitudo ⁊ spa
ciū q̄ extendit in dimensionibus in omni corpore Et
constat q̄ etiam hec longitudo non est essentialis coz/
pori quia Cubus est corpus contentū sex superficieb⁹
quarū nulla excedit aliā. Aliqui autē omnino imperi/
ti dixerunt dupliciter dici corpus a corporeitate: vide
licet ⁊ a repletione quaz vocant corpalitatē. Et pri/
mū q̄dē dicūt corpus esse mathematicum ⁊ secundū
corpus phisicum siue substantiale: sed hec verba adeo
fatua sunt: q̄ nō est de his dignū cū studio intēdere que
enī differētia sit corporalitatis ⁊ corporeitatis vsq̄z ad
huc nō ē auditū. Preterea. si coz⁹ a repletione dicit
h nō distinguit q̄z omne coz⁹ replet ēt mathematicū.

Si autem dicunt grossiciem esse replētez hoc est ydio
tarū: ꝛ fm hoc alīa naturā corporeitatis habebit ignis
ꝛ alīa terra ꝙ est penitus absurdū. Si aūt est aliqō cor
pus ꝙ retinet ꝛ cōseruat perpetuo diuisiōes actuales q̄
sunt in ipso hoc nō habebit a natura corporeitatis secū
dū ꝙ est corporeitas sed a forma pbica addita corpo/
reitati. Ex oībus ergo inductis ꝓcludit ꝙ corpus in
eo ꝙ corpus est suba corpalis est substātia ꝓtinua in q̄
possunt poni tres diametri orthogonaliter se secantes
i omni gte sui ꝛ secūdum hāc formā omne corp⁹ equa
liter est corp⁹ omni corpori. Sz fm mēsurare vel com
municare vel huiusmodi nō omne corp⁹ eq̄liter se ha/
ber omni corpi q: talia accidūt ex ōmēsiōib⁹ disciplina
liū q̄ secundū actū acciptunt in corpis actuali quātita/
te ꝓstat etiā ꝙ corpus p formā corporeitatis sub eadē
forma corporeitatis ē rarefactibile ꝛ ꝑdēsabile lz non re
tineat secūdū eandē formā dimēsionū secundū actuz.

Corpus autē disciplinale est quātitas actualiū dimen
sionū superficie vel supficiebus terminatū nō secundū
esse: sed secundū rationē mensure quātitatis acceptuz.
Et hoc cōsequit ad corp⁹ predicto mō acceptū ꝛ ideo
est accidēs ipsius corpori autem omni sicut ꝛ oi quan
to accidit diuisibilitas: rōne continuationis quā habet
Et si nō diuidat hoc nō est rōne cōtinuationis sed ra/
tione pbice forme continuationi sup addite sicut dixi/
mus: forma ergo cōtinuationis forma est materie cor/
poris: ꝛ hoc ꝓbat p hoc ꝙ idē est susceptibile cōtinua
tiōis ꝛ discōtinuatiōis sine in ꝓtinuitatis. Cōtinuatio
aūt ē forma nō susceptibilis incōtinuitatis ergo ꝙ susci
pit ꝓtinuationē aliud est ab ipsa ꝓtinuitate. Et hoc est
materia. Amp̄. cū dimēsio ꝓpria passio sit cōtinui
patet ꝙ in ꝓtinuū nō est susceptibile dimēsionis nisi fo
rte in potētia sicut etiā in potentia est ꝓtinuū. Ex his
autē colligit ꝙ suba corporea fm ꝙ est suba corporea
est aliq̄d in potētia ꝛ aliq̄d in effectu: in potētia.n.ē id
quod est su sceptibilis dimensiōis fm actū in actu autē
est corp⁹ continuū ꝛ in eo ꝙ est continuū est cōpositus
ex forma cōtinuitatis ꝛ mā ꝙ ē yle que de se eq̄liter se
hz ad cōtinuū ꝛ incōtinuū lz a continuo nunq̄ separe
tur sicut inferi⁹ ꝓbabimus. Obiciet aūt forte aliq̄s
dicēs ꝙ yle corpus est cōpositus ex mā ꝛ forma quia
yle ē in actu suba q̄dā apta cōtinuitatis. Igitur ē suba
actu ens ꝛ aptitudinē habēs ꝛ sic ē cōposita ex actu ꝛ
potētia. Sed ad hoc dicēdū ꝙ substātialitas yle ni
hil addit supra yle nisi modū negatiōis ꝙ nō videtur
esse in subo. Et iō per hoc ꝙ est actu suba: nō ponī/
tur in actu alicuius forme. Et per h ꝙ additur apta cō
tinuationi non ponit in actu aliq̄d eē lz in potētia. Et
ideo si h potētia determinat ad actū corporeitatis indi
stincte inq̄ tū possūt orthogonaliter penetrare tres dia
metri efficitur cōpositū ex mā ꝛ forma. Corporei/
tas aūt rursum determinabilis differētijs corporeita/
tis que sūt spericū cubitū ꝛ hmōi ꝛ cū cōparat mā ad
hmōi aptitudinez ꝛ actuz qui determinat aptitudinē il
lā potius ē cōparatio simplicis materie ad gen⁹ ꝛ diffe
rentiā quā compositi ad mām ꝛ formā. Corporei/
tas enī ista in se non differt in aliquo corpore: sed spēs
ei⁹ differūt ab inuicē ꝛ h iō ē: q: sicut dicit porfiri⁹ nul
la spē intellecta pōt accipi: ꝙ cū generis nā nō pendeat
ex principijs spēi. Sed ex hijs que sunt ante oēm spe/
ciem: si aūt aduenīat forme pbice: sicut celestis ꝛ terre/
stris ꝛ calidum ꝛ frigidū ꝛ humidū nō diuidūt corpei
tatem: cum nō sint differētie ipi⁹ lz ꝓsequētia sic dicā ē.

Cap. iij. ꝛ est dissoc. vtrū mā prima que est substantia
separata esse possit a forma corporeitatis.

Icet aūt corp⁹ sit cōpositū ex mā ꝛ fōza ꝛ cor
poreitas prima que est forma subalis, corpis
nō sit nisi continuitas apta penetrari trib⁹ dia
metris: tñ yle nō est separabile ab hmōi forma prima
ita ꝙ realit actu existat sine ipa h aūt sic ꝓbat: si enī ma
teria pōt separari a forma corporis prima deī hoc: pos
sibile enī posito nihil accidit ipossibile. Sepata ergo
materia aut est diuisibilis actu aut nō: si aūt est diuisibi/
lis cuz diuidi sit ꝓpria passio continui ipsa materia ē
ꝓtinua ꝛ cū nō habeat nisi ꝓtinuitatē corpis sequit ipaz
esse corpus. Datū aūt erat ipsam separatā esse a for/
ma corpis Si aūt ē indiuisibil aut īdiuisibilitas ē ei es/
sentialis aut accidētalis. Si aūt ē ei nālis vel essētialis
nihil vnq̄ pōt recipere ꝓtrariū ꝙ falsum est quia susce
ptibilis est forme corporis etiā p ꝓsequēs susceptibilis
est diuisionis. Si aūt nō est ei nālis tūc est ei acciden
talis ꝛ sic accidētale esse est ꝙ nō ꝓstituit p subm in se
perfectū ꝙ esse nō potest. Amp̄. si sepat a forma cor/
poris aut est designabilis in loco aut non: si ē designa/
bilis in loco cuz omne id ꝙ realiter in loco designat sit
diuisibile sequit materiā diuisibilē esse. Si aūt nō ē de/
gnabilis in loco aut habet situm aut non si habet situm
tunc est punctus ꝛ cum ad omne punctum possit duci/
tur linea linea ducet ad ipsaz. Si aūt nō hz situm: ꝛ est in
diuisibile videam⁹ quomodo acquirit formā corporis
Aut enim acquirit eā subito aut successiue. Si acqui/
rit successiue tūc erit diuisibilis qz omne qō mouetur ē
diuisibile. Si aūt accipit subito aut accipit eam in om
ni loco subito aut in nullo aut in vno ꝛ nō i alio Si aūt
diceret ꝙ accipit eā in omni loco cuz nō sit causa quare
accipiat eaz in omni loco nisi qz est in omni loco: ꝛ qō
est in omni loco est diuisibile ꝛ q̄ tū: ergo corporis for
ma iuenit materiā sub forma corporis qñ venit i eā nō
aūt pōt dici ꝙ nusquā iuenīat eā corporis forma quā/
do accipit eā qz hoc est ipossibile apud quemlibet. Si
aūt dicat ꝙ in vno ꝛ nō in alio h erit irrationabile etiā
fingere volēti. Si aūt forte dicat aliquis ꝙ corporis
forma dat ei locū qñ accipit a materia hoc est in conue
niēs qz nec omne corp⁹ est i loco nec forma corpis dat
vnū locū potiusq̄ aliū cū nos videamus ex materia in
vno loco fieri terrā ꝛ i alio ignē ꝛ hui⁹ cā nulla ee pōt
nisi qz forma ignis materie partē inuenit in suo loco: ꝛ
forma terre vel generās terrā aliā partē materie inue/
nit in loco centri vel iuxta centrum distandi ꝛ circūfe/
rentia ad centrum non conuenit materie sine corporei/
tate patet ergo ꝙ materia a corporeitate non est sepa/
rabilis ita ꝙ aliquid sine ea actu ens designatum exi/
stat. Sunt aūt quidā qui dicūt diuisionē nō primo cōue
nire ꝓtinuo sed materie: assignantes pro ratione ꝙ par
tes suba quedam sunt ꝛ suba non acquiritur per acci/
dens ꝓtinuitas aūt est accidēs ꝙ quidē lz īdiuisibile sit
qz tñ sapientib⁹ ꝛ insipiētibus debitores sumus dicim⁹
hoc refellendo id qō est pars esse subaz: sed ꝙ sit in ra
tione ꝛ esse partis hoc accidit ꝛ nō est in cōueniēs acci
dēs acquiri ex accidente: hoc ergo obmictentes redea
mus ad propositū. Amp̄. si separari pōt materia a for/
ma corpis separet ꝛ ꝓstat ꝙ sepata erit indeterminata
qō aūt sepate materie ꝛ simplici ꝓuenit essentialiter cō
uenit: igit materie essentiale ē esse indeterminatā palā
aūt est materiam fieri determinatā p cōtinuitatis ꝛ mē
surarū acceptiōez igit id ꝙ subale ꝛ essētiale ē sibi ami
ctit p assumptū ꝙ oino esse nō pōt. Amp̄. si separabi
lis ē materia a corporeitate ponamus ꝙ aliquid eius
separet primo ꝛ postea ab aliqua corporeitate separet
aliud iste due ergo materie aut sūt p oia idē aut diuer/
se: si sint

se: si sint per omnia idem vniantur. Cum ḡ vnita sint aut totuz q̄ prouenit est equale parti q̄ i materialib⁹ est icōueniēs. Aut altera ps destruit ꝛ nō erit assignare qđ destruat eā: aut vtraq; destruit ꝛ itex illi⁹ nulla erit ratio: aut oz dicere q̄ altera habūdat sup alterā ꝛ itex illius nulla existēte mēsura nō erit assignare rationē: ex oibus aūt his manifestū est materiā a corpozeitate nullo mō posse separari q̄ aūt materia sit maiozis vel minozis spacij vel rara vel densa vel figure huiꝰ vel illi⁹ ḃ hz a forma pḣica que sepabilis est ab ipsa. Est aūt aduertendū: q̄ materia stans sub forma est vna ꝛ indiuisa forme vnitate q̄uis forte voceť diuidi p accidens sicut si dicā q̄ corpozis tacta vna parte nō est tacta alia pars: vel q̄ dextra nō est sinistra vel inferioz nō est superioz: vel alba nō ē nigra. Sz qñ nō significat hmōi accidētibus: ꝛ nō accipiť nisi ꝑut forma terminat ꝛ cōtinet vna est ꝛ indiuisa materia ergo actu a forma corpozis nō seperarat.

Cap.iiij.ꝛ est: dis.de.qualiter forma cā sit quare actu sit materia: ꝛ que sit causa vnitatis materie ꝛ quid forme propriam attribuit materiam.

Icut aūt materia nō separat a forma secundū actū ita nec forma secundū esse separat a materia. Eā aūt nūc dico formā q̄ est forma corpozis quocūq; mō sit forma corpis: hz enī materia in eo q̄ suba est que est fundamentū diuersa sit a forma ꝛ forma fm q̄ est suba sit diuersa a materia nec altera istarū subaꝝ referat ad aliā nec altera sit causa alterius: materia enī nō est cā sube forme qz id qō est in potētia non est causa eius q̄ est in effectu. Forma aūt fm suā naturā actus est: forma ēt nō ē causa quare mā sit suba vel quare mā sit mā: tñ forma est causa quare mā ē seu sit in effectu siue in actu qz forma dat materie esse in actu ꝛ non dat ei esse in actu inq̄tū est forma. Hec vel illa. Sed in q̄tū ē fōza. Et ió ꝑ successiōez formaꝝ semp ē i actu ꝛ corruptio vnius ē generatio alterius. Et ecōuerso hoc mō etiā est in his q̄ nō generant: materia enī semp est p formā. Et qz forma est cā actu esse materiā: ꝛ materia nō pōt esse in rerū natura nisi sit actu: ideo forma est cā quare sit materia. Et ió sequiť si nulla sit forma: q̄ mā nō est. Et si nō sit materia q̄ nō sit materiaruz materia qz causa interempta interimit effectum ꝛ effectus interēpt⁹ cāz iterimit: ex his aūt accipiť q̄ forma aliq̄ mō prioz est materia prioritate cause: qz hz nō sit cā māe vl sube in eo q̄ materia vel suba est tñ est cā eē materie ꝛ nō ē causata ab ea. Queret aūt forte aliqs vtrū materia sit eadē numero videť. n. q̄ i ipsa mā in eo q̄ materia est nō inueniť diuisio sic videť q̄ quātū est de se eadē numero remaneat. Amp. eadez que est sub forma vna erit sub alia qñ de aqua fit aer adhuc aūt in artificiatis illud maximū videť q̄ idez es successiue accipit formaz mercurij ꝛ iouis ꝛ si hoc est vnū tūc queret aliquis qđ attribuit ei nūeri vnitatē: vnitas enim in spē vl genere formaꝝ sup eā sibi succedētium nō attribuit ei vnitatē numeri ꝛ tūc remanet adhuc qō q̄ sit cā vnitatis numeri in ipsa nihil enī ꝓhibet diuersa numero esse cōposita ꝛ eandē nūero esse materiaz sicut patet in pre inductis quāuis ꝛ hoc quādā hēat obiectionē: qz si eadē numero sūt quoꝝ est vna nūero materia tūc duo cō posita forma differētia succedētia sibi sup eādē māz videbunt esse idē nūero. Ad hec aūt ꝛ silia notādū qō aliō est dicere māz in esse sube eādē esse nūero ꝛ aliud dicere mām in esse materie esse idē nūero. Et aliud dicere hoc aliq̄d esse idēnūero: sicut enī supra cū de vno ageret dictū est vl̄r indiuisio cā est vnius ꝛ vnde cōtingit q̄ mā i eē fūdātis sube idiuisa ē ꝛ manet Et diuidi tur in esse materie. ꝑ vt mā est imposita qz fm esse sundamēti videť esse vna mā in oib⁹ q̄ mām habēt ꝛ Hoc etiā nihil ꝓhibet esse vnā in formis q̄buscūq; que sibi sup eā succedūt: sz i esse materie cui ꝓiuncta est potētia nō ē sic qz potētia ad vnū nō necessario ē potētia ad alterz: mā eni vt suba ꝛ fundamētū ē prioz est ad mām fz q̄ mā in potētia est qz ista scōo mō est subm mutatiōis ꝛ motus: prioz aūt mō est ante mutationē ꝛ motum ꝛ querit qđ attribuit ei vnitatē nūeri dicēdū q̄ nihil nisi indiuisio sui esse fm q̄ sic vel sic ꝓsiderat. Hoc aliq̄d aūt nūerat nūero cōpositi: ꝛ q̄ supradictū est qō eadez sūt nūero in qb⁹ est vna mā itelligit de vna mā q̄ ē pars cōpositi p formā ad actū terminata qz illa in eo q̄ ē idē nūero est indiuisa. Queret adhuc fortasse aliqs cum forma sit cā esse actualis materie qđ attribuit forme ꝑ priā mām. Si eni nil attribuit mām forme videbiť q̄ vnius modi penitus remaneāt materie: mārū aūt q̄ sūt penitus, vnius modi forme sunt eedē: ꝛ sic oino videre tur some esse vnius. Si eni aliqs dicat q̄ hz suba materie sit vna: tamē habitudines sunt diuerse: ꝛ ille causant formaꝝ diuersitatē hoc est rōnabile: qz fm hoc potētia esset cā effectus: hoc est eius q̄ est in effectu ꝛ diuersitas potētie cā eēt diuersitatis ei⁹ q̄ ē i effectu siue i actu qō eē nō pōt cū actus suba ꝛ rōne sit ante potētiā. Amp. querat qđ sit cā illaꝝ diuersaruz habitudinū: ꝛ tūc reddit ad questionē primaz: nō eni cōueniēs videť esse solutio platonis dicētis q̄ forme dant fm merita materie nisi explaneť q̄ sint illa merita materie ꝛ quid attribuit materie diuersitates meritoꝝ. Ad hec igiť ꝛ hmōi dicēdū q̄ id q̄ forme attribuit mām sub diuersitate dispositionum sicut sub diuersitate meritozum est motus celi cōmiscēs ꝛ i diuersas dispositiōes agēs materiā. Cū eni intelligentie luminū sicut nos in parte oñdim⁹ ꝛ in sequētib⁹ melius sum⁹ ostēsuri det formas itelligētie cuilibet: cuilibz motu orbis attribuit materias differētes: vt indesinēt dare possit suas diuinas bonitates intelligētia ꝛ sic patet q̄ ꝓpter formā ꝛ forme diuersitatē ꝛ diuersitas est materie: ꝛ diuersitas est dispositionū ei⁹ ꝛ nō ecōuerso. In his aūt q̄ ꝓpetua si sine motu diuersitatis ñ fac mā neq; cā priā cū vtrūq; vnū sit ꝛ vno mō se habēs: sz cā diuersitatis ē loge vel ꝓpe distare a primo fz causalitatis ordinē. Hoc aūt est per būc modū q̄ a primo est vnū ꝛ ab vno ꝛ primo necesse ē ꝑuenire multiplicius ꝛ distātius aliq̄d quā sit primuz: ꝛ fm: ꝛ a tribus istis itex maioꝛ ꝑuenit multiplicitas: ꝛ magis distās a primo vnde ꝛ in his cā diuersitatis est ex pte agētis ꝛ nō ex pte materie hoc autez in vltima pte istius sapiētie est manifestuz ad presentē eni intētionē sufficit q̄ dictū est ꝛc.

Cap.v. de diuisiōe sube fm modos magis cōes.

Unc ergo stabilita suba ꝛ modis eius veris ꝛ principijs sic ꝺtermiatis reuertētes ad ꝓpositū dicamus diuisionē p modos eius cōes: dicam⁹ ergo q̄ si incipiamus ab infimo q̄ potētia ē suba p sui subalitatē alia substātificans: tunc suba dicit id q̄ substat primo in cōpositis vt simplicia corpa q̄ elementa vocam⁹ q̄ sūt terra ignis: ꝛ aq̄: ꝛ aer: ꝛ quecūq; sint talia: fz diuersoꝝ phoꝝ positiōes. Hec ola eni primo substāt cōpositis: et iam vniuersaliter hoc mō corpora dicunt sube eo q̄ sūt subcta formis q̄ vere actu sūt forme: dicunt aūt ḃ corpa aialiū corpora q̄ sūt istrumēta aie dicunt etiā sube ex corporib⁹ consistētia aialia ꝛ qz partiū quelibet hz virtutē aliquā aie q̄ perficit q̄ si separetur a toto ipsa pars esset aial: ꝛ virtus illa esset aia

l

ꝓpter hoc etiaꝫ dicuntur partes animaliuꝫ ſube: ⁊ iu
xta hoc dicunt etiã ſube demonia daymon. n. grece in
latino ſonat ītellectũ: hic aũt ponitur ꝓ ydolo vnde
alia trãſlatio hꝫ ydola q̃ dicit ſubam cõpoſitaꝫ in grte
oia aũt hmõi ,pbãt p ħ cẽ ſube: qz nõ dicũt de aliq̃ ſub
ſtãtiuo ſibi ſubo. Dec eni eſt generalis ratio ſube quia
lꝫ ſcõa ſuba dicat de ꝓia ſuba nõ dicit de ea ſic de ſub
ſtantiuo in ſe ꝓfecto q̃ conſtituat ſecũdam ſubam ſꝫ ꝓ o
tius dicit de ea ſicut eſſentiale ꝓncipiũ eius. De his
ſubſtãtijs q̃ alia p denominationẽ dicũt: ſꝫ ipa ſuba nõ
dicit de alijs in quib⁹ eſſe accipiat. Oia ergo que dicta
ſunt ſube dicunt ſicut indiuidua ſuba vel ꝓpoſita ſuba
eſt ſuba. Alio aũt mõ dicit ſuba: qõ exiſtẽs in talib⁹ ſi
cut eſſentiale ꝓncipiũ: eſt cã exiſtendi: ita q̃ ipm eſt cã
talib⁹ p quã ſunt hoc q̃ ſint illa q̃ nõ dicunt de ſubo ali
quo ſic indiuidue ſube ille eni de nullo ſibi ſubo dicun
tur: ſcõe aũt ſube dicunt de aliquo vt de ſubo lꝫ aliter
de ſubo dicant ſcõe ſube ⁊ aliter accidẽtia: qz cũ acci
dẽs ſit in aliquo ⁊ dicat de aliquo ſicut de ſubo nõ eſt
in eo ſicut quedã pars. Scõa aũt ſuba eſt ſicut quedã
ps eſſentie hoc aũt mõ ſic exiſtẽdi cã primis ſubſtãtijs
hoc q̃ ſunt ſuba eſt forma: ⁊ ꝓcipue inter formas aia
aialiũ qz hec eſt actus vltimus nature: forme autẽ cor
por ſũt forme q̃ ſunt in potẽtia ad alia ⁊ nõ in actu vl
timo ⁊ ꝓcipue forme elemẽtor: ſunt etiã alie vt for
me coagulator ⁊ cõplexionator ⁊ ꝓpoſitor oẽs eni
ille ſunt corpor q̃ ſunt in potẽtia ad vite opa q̃ ꝓficiũ
tur p actũ q̃ eſt aia aialiũ: aia eni ſicut in ſcõo de aia di
cimus ꝓncipiuꝫ eſt ⁊ cã talis vite iſta eni que ſic ſunt
ſube nõ ,ppie ſũt ſubſtãtie ſed ſunt cẽe cor de quib⁹ ſi
cut ſubiectis alia dicunt. Luꝫ eni ſcia dicat eſſe in aia
vel virtus nõ ,ppie hec ſunt in aia ſicut in ſubiecto Et
ħ q̃dẽ in ſcõo de intellectu ⁊ intelligibili iã oſtedimus
⁊ melius in ſequẽtib⁹ demonſtrabit. Amꝑ. ſm quoſ
dã ſuba dicunt que particule materiales vel formales
ſunt exiſtẽtes in talib⁹ corporib⁹ q̃ nõ ō ſubo aliquo di
cunt q̃ termini ſunt terminãtes ea in quib⁹ ſunt: ⁊ ħ ali
q̃d ſignificat vt q̃b⁹ deſtructis deſtruit totuꝫ tanq̃ ſup
ficie deſtructa deſtruit corp⁹ vt q̃dã dñi platonicor: ⁊
linea ꝺſtructa deſtruit ſupficies: ⁊ pũcto deſtructo de
ſtruit lineã: ⁊ corpus quidẽ terminat mãm: ſuperficies
aũt terminat corp⁹ ⁊ linea terminat ſupficiẽ Et pũctus
terminat lineã. Et ideo iſta dicũt eſſe ſubam ⁊ magis
puncta dicũt ſubam q̃ lineã ⁊ lineã magis dicũt ſubaꝫ
q̃ ſupficiẽ: ⁊ ſupficiẽ magis dicũt eſſe ſubam q̃ corp⁹
iſti eni nõ potuerunt diſtinguere inter ſubalẽ corporis
formã ⁊ corpus qõ nõ eſt nã niſi q̃titatis pẽdẽs: ex ſo
lis quãtitatis ꝓncipijs ⁊ ideo iſtas ſubas eſſe dixerũt
ſicut etiã quidã naturaliũ qualitates ſenſibiles caliduꝫ
frigidũ ⁊ humidũ ⁊ ſiccũ ⁊ odores ⁊ colores: dixerũt
eſſe ſubas penetrãtes in corpor quãtitates ꝓpter quo
rũ ſenſibiliũ in ſe penetratoẽꝫ ea q̃ fm ſe q̃ta ſunt ſenſi
bilia ſuũt: ſed diſtinctio corporis ſubalis a corpore quã
titatio patet p ante dicta in ſequẽtib⁹ aũt vbi loquemur
de qualitatib⁹ oſtẽdem⁹ ſenſibilia eẽ accidẽtia ⁊ nõ ſub
ſtãtias: vlr aũt nũerus quibuſdã pythagoricis videtur
eſſe talis ſuba terminãs ⁊ quo ablato nihil remanet de
reb⁹ hoc aũt ꝓſtat p añcedẽtia q̃ dixim⁹ de nũero. Ea
dẽ eni res ẽ vna ⁊ ẽ res diuerſe ſiue oue ſua dualitate ⁊
due ſint nõ põt a reb⁹ nũerus ſeparari: ita q̃ aliq̃d remane
at: ⁊ ideo vnitatẽ dicũt eſſe ꝓncipiũ primũ ⁊ numer
ꝓncipiũ medium inter vnitatem ⁊ res ꝓncipiatas: ⁊
hec principia dicũt eẽ ꝓtinuor ⁊ ꝓtinuitatis principia
qz linea ⁊ ſupficies ⁊ corpus ſuis ꝓtinuatiõib⁹ ſortiunt
vnitatẽ: ⁊ quelibet illar quãtitatũ eſt vna ⁊ ideo pun
ctũ etiã dicunt ꝓncipiari ab vno: ⁊ diſcretũ ideo dicũt
eſſe ꝓncipiũ ꝓtinui qz ſicut ex ꝓcohabitis cõſtat iõ eſt
vnũ ⁊ ab alio quã a diuiſiõe ꝓtrahit punct⁹ eſſe pũcti a
poſitiõe eni hꝫ q̃ punct⁹ eſt cũ in diuiſiõe nec hꝫ poſi
tionẽ vel ſitũ: ita q̃ ſit in loco: ſꝫ qz eſt ꝓncipiũ habẽ
tis ſitũ ⁊ ideo ad ſitũ refert qz fm ſitũ eſt ꝓncipiũ vel
finis: iſta ergo dictis modis dicũt ſube. Amꝑ. ãt ſuba
dicitur id qõ q̃d erat eſſe vniuſcuiuſq̃ ſiue q̃ditas cu
iuſlibet fm omne predicamẽtũ. Et hoc eſt cuius ratio
eſt ipſa rei diffinitio. Dec g̃ iſta de cã ſuba dicit vniuſ
cuiuſq̃: tot ergo mõis dicit ſuba: ſi aũt oẽs iſtos ſpecia
liter dictos modos adinuicẽ referamus ⁊ ꝓferam⁹ tũc
accidit ſubam fm duos modos dici quorum vnus eſt
q̃ ſubm vltimũ q̃ de nullo alio dicit ſuba vocat ⁊ hoc
ſubiectũ ꝺupliciter dicit ſubiectũ videlꝫ accidẽtũ tan
tũ: ⁊ ſic ſubiectũ vltimũ ꝓprehẽdit tã primã ſubſtantiã
q̃ ſcõaꝫ Si primũ ſubiectũ ab actu ſubſtãdi ſumat: qõ
ſ. maxime ſubſtat ⁊ de nullo dicit: ſꝫ oibus ſubicit: tũc
primũ ſubiectũ adhuc dicit ꝺupliciter eſt enim q̃ ſubſtat:
⁊ ab eo cui ſubſtat actu efficit: ⁊ gratia cuius ſubſtat oẽ
q̃ ſubſtat alicui: ⁊ ħ primũ ſubiectũ ẽ mã ẽ ẽt q̃ ſubſtat
primo ens in ſe perfectũ: ⁊ hec ẽ prima ſubſtãtia. Dic
ergo eſt vnus modus ſubſtãtie appropriatus ſumptus
materie cuius primo ⁊ ꝓpriũ eſt ſubiectũ eſſe ſcõo au
tẽ dicit ſubſtãtia qua eſt hoc aliq̃d ens id q̃ ẽ: ⁊ hec eſt
forma q̃ ꝺupliciter eſt aut enim eſt cõiuncta aut ſeparata cõ
iuncta ſicut forma ꝓcepta cũ materia q̃ eſt forma mate
rie: ⁊ ſpẽs q̃ eſt ꝓncipiũ ſcibilitatis: ſeparata aũt eſt que nõ
eſt ꝓcepta cũ materia ſicut aia intellectualis ⁊ intelligẽ
tia fm ſuperius inductã diuiſionẽ. Iſti ergo ſunt modi
ſubſtãtie eſt aũt hic nõ pretereunduꝫ q̃ ſi accipiat ipſa
nã generis ſubſtãtie hoc nõ ab actu ſubſtãdi dicit ſꝫ po
tius p oppoſitionẽꝫ ad accidẽs: ⁊ ſic ſubſtãtia eſt ens p
ſe exiſtẽs ſiue nõ in alio: ⁊ qz fm q̃ oſtendimus in ante
habitis maxime ens p ſe exiſtẽs eſt forma: eo q̃ ipa p
ſe exiſtere nõ hꝫ ab aliquo alio ⁊ alia q̃ p ſe exiſtũt ha
bẽt ab ipſa forma p ſe exiſtere ideo primo ⁊ principali
ter forma ẽ ſuba: ⁊ ħ cõcordit oẽs hacten⁹ dixerũt pe
ripatetici. Licet quidã modernor huic ꝓtradicãt pp
id q̃ in p̃dicamẽtis dicit q̃ prima ſubſtãtia eſt q̃ primo
⁊ principaliter ſubſtat ⁊ maxime. Sed hoc dicit inco
hordinatõe predicabiliũ ⁊ ſubicibiliũ: ⁊ nõ vbi nã ſub
ſtãtie principaliter ꝓſiderat: de modis ergo ſubſtãtie: ħ
modo determinatũ ſit a nobis ⁊c.

Cap. vj. de modis eiuſdem q̃ cauſantur ab vno in
ſubiecto ſumpto.

Poſt ſubſtãtiã antequã ad alior generũ diſtin
p ctionẽ accedam⁹ diſtinguemus ea q̃ principa
liter a diũcta ſũt ſubſtãtie fm relatiõe ſubſtan
tie ad ea q̃ ſunt ante omne gen⁹ entis: relata aũt ſubſtan
tia ad vnũ facit idez ⁊ relata ad ꝓncipiũ facit ꝓius ⁊
relata ad cauſam elemẽtũ ⁊ neceſſariũ incidit in poten
tiã ⁊ actũ: de his g̃ cũ ſuis oppoſitis ꝓſequẽter poſt ſub
ſtãtie diuiſionẽ dicendũ ẽ: qz relata ſubſtãtia ad ens nõ
ſit niſi ſubſtãtia qz lꝫ ens hẽat plres modos: tñ primo
nõ eſt niſi ſubſtãtia ⁊ eadẽ nã entis primo ⁊ ſubſtantie.
Dicamus g̃ primo de eodez cũ ſuis oppoſitis vnũ eni
in ſubſtãtia facit idẽ dicimus g̃ q̃ eadẽ dicunt fm acci
dẽs ⁊ fm ſe. Scõm accidẽs q̃dẽ dicũt eadem ſicut ⁊
vnũ: ſicut albũ ⁊ muſicũ ſũt idẽ ꝓpter ſube idẽptitatẽ q̃a
ambo illa vni ⁊ eidẽ ſubiecto accidũt. Alio aũt mõ di
cunt eadẽ: ſicut hõ ⁊ muſicũ ſũt idẽ eo q̃ muſicuꝫ hoi
ſicut ſubiecto accidit: ⁊ ſic nõ iſta ambo accidũt alteri
cuidã ſubiecto: ſꝫ vnũ eor nõ fꝫ ſe exiſtẽs accidit alte
ri fm ſe exiſtẽti: ſꝫ etiã fm iſtũ modũ muſicũ q̃ nõ fm

ſe exiſtit

se existit dicitur homo: ⁊ est idez homini ſm se existenti qz muſicū accidit homini. Tertio aūt mō dicit vnū qñ vtriqz accidit hoc qō est subiectū ⁊ itez qñ vtrūqz duoz accidēciuz accidit subo dicunt eni idē ⁊ hoi musicum: ⁊ muſicum homini: ⁊ iterum accidentibus his q̄ dicta ſt ipm subz q̄ ē hō dicit idē ſz dictos ſz accidēs eiusdē modos est aūt attēdēdū q̄ lz adiectiuū prio intellectu dicat accidēs: ⁊ secūdario dicat subz: sicut dixit Auer. ⁊ ſi primo diceret subm esse nugatio cū dicit hō albus: ⁊ sensus eēt hō: hō albus ⁊ illud adiectiuū itez diceret subz vt diceret: hō hō: hō albus ⁊ abiret ꝫ ī ſi nitū cū albus ⁊ alia adiectiua dicūt ſm se existēs sicut pz indiuiſiōe entis supra posita vbi dicim⁹ q̄ ens ſm se dicit ſz figuras p̄dicamēt oz: ⁊ iō mirū videt forte alicui ſi dicamus hoc esse cāz vnius ⁊ eiusdē ſm accidēs ⁊ ſi forte dicat aliqs q̄ cōpoſitio est cā vnius ⁊ eiusdez ſm accidēs hoc est oīno falsuz. Quia ſi cōpoſitio in eo q̄ est cōpoſitio est cā vnius ⁊ eiusdē ſm accidens tunc oīs cōpoſitio eēt cā vnius ⁊ eiusdē ſm accidēs ⁊ ꝫ est oīno falsum: ⁊ ideo vt hec caueant notādū est ſm supradicta: q̄ accidēs dicit attributio alicui⁹ alteri nō ſm ipz ſz p alterz ⁊ ideo q̄ sic accidit alteri nō necessario ē accidēs qz hō sic accidit muſico ⁊ tñ hō est subā ⁊ muſicū sic accidit homini sicut diximus: qualiter aūt accidēs sit ens ſm se: ⁊ qualiter nō superius undistinctione entis dictū est. Dubitabit aūt forte aliqs qz cū vnū sit cā eiusdē: ⁊ est cā p se videt q̄ q̄uis vnū ſm accidens dicat tñ idē ab vno p se cātur semp ⁊ sic idē nūq̄ videtur dici ſm accidēs. Sed ad hoc dicit q̄ idē sup vnum nō addit niſi relatiōez: ⁊ relatio i extremis in eadē diuisionē cadit cū eo q̄ est cā relatiōis ⁊ ideo sicut vnū dicit ſz accñs ita ſm accñs dicit idē relatiōis eni ē debile est ⁊ multuz habēs de ratiōe. Sic q̄ dicit idē ſm accidēs: ita q̄ etiā subm q̄ est hō ⁊ subā nō accidēs: hoc mō accidit accidēti ⁊ huius signū est qz ſi ſm ipm dicer et hō muſicus, vl̄r oīs hō eēt muſicus: nūc aūt nō oīa talia vl̄r dicuntur nō eni ꝓtingit vere dicere q̄ oīs homo idē sit ⁊ muſicū: vl̄ia eni lz sint in ꝑticularib⁹ sicut in subiectis tñ existūt ſm se ita q̄ nō sūt in aliis subiectis sicut accidētia q̄ cū sunt in aliquo nō sunt in eo sicut quedā pars. Accidētia aūt hoc mō nō existūt ſm se: ⁊ ideo qz nō ſm ipm homo attribuit muſico p alteruz attribuit ſibi: ⁊ ita est vnū cū eo ſm accidēs ⁊ ſil̄r idē. sed hec eadē in singularib⁹ dicunt eadē ſimpliciter: socrates eni videt ſimpl̄r, idē cū muſico: ⁊ tñ socrates p accidēs ⁊ nō ſm ipm est idē muſico: sed q̄ simpl̄r socrates dicit idē muſico ē iō qz socrates nō est cōe q̄ sit in multis ⁊ de multis ꝓpter q̄ nō ꝓtingit socratē signi ficare q̄ñ vl̄r qz nō oīs socrates dicit q̄ ad modū omnis hō dicit ⁊ ideo cū dicit socrates esse idē muſico nihil est de socrate q̄ nō sit idē ⁊ tñ ſm ipm socrates nō attribuit muſico. Hec ergo q̄ dicta sūt dicto mō dicuntur eadē. Alia vero dicunt eadē ſm se sicut ⁊ vnū secūdū se dicit ab aliqua vna nā ſm se vnis ⁊ eisdē ꝓueniēt ez hec quattuoz modis dicunt: dicunt eni eadē nūero sic ⁊ vnū nūero q̄z mā ē vna sicut mercurij ⁊ stilibonis ē eadē mā qz ñ differūt niſi noie: ⁊ ꝫ mō ſi eadē cynthia ⁊ luna: ⁊ dicunt etiā eadē spē q̄z forma ē vna: ⁊ ꝫ q̄ñq̄ sūt eadē, nūero q̄ñ tota mā est intra: q̄ñq̄ aūt sunt diuersa sicut in his quoz mā nō est intra dicunt etiā ea dē genere quoz genus est vnū: ⁊ dicunt eadē quorum subalis diffinitio dicēs q̄d erat esse est vna sicut coloz q̄ oēs sūt extremitas pſpicui in corpore terminato: horū eni subā q̄ est hipostasis oium est vna: ⁊ hec est lux vel lumē. Ex oib⁹ aūt q̄ inducta sūt palā est qz idem ptitas est quedam vnio: aut est vnio alicuius q̄ est plurium p hoc q̄ est in plurib⁹ aut ſi est in vno tūc est illi⁹ qñ q̄s vtit illo vno vt plurib⁹ sicut qñ q̄s dicit q̄ idem eidē est idē tūc eni vt duob⁹ vtit vno eodē oportet eni vt duob⁹ vti vno propter respectus q̄ sūt in codez sibi: sic ergo determinatū sit de eodē.

Cap. vij. de modis diuersi: ⁊ differētis. ⁊c.

Idē aūt ꝓpter duo que in se hz duo sūt oppo
c sita hz enim vnitatē suppoſiti quo tñ in eo q̄ simpliciter est idē necesse est vt duob⁹ vti vno ⁊ gratia huius opponit ei diuersum hz etiaz vnionez formē ⁊ gratia huius opponit ei differens: ⁊ tō de modis ei⁹ oportet nos determinare qz nō diffinire scit vnū oppositoz: niſi diffinite sciat ⁊ reliquū. Dicamus g̃ q̄ diuersa ꝓprie sūt quoz aut spēs sūt plures ad quaz pluralitatē se. quit etiā pluralitas suppositoz sicut hō ⁊ asinus sūt diuersa: aut quoz mā ſm suppoſita est diuersa: sicut socrates ⁊ plato sūt diuersi: aut quorū rō subē diffinitiua est diuersa sicut coloris ⁊ odoris ratiōes ſi diuerse: iſti ergo modi diuersitatis magis sūt vsitati ⁊ cōes. Cū eni diuersitas sit sepatio p formas dispatas q̄ etiā ipz nomē idicat deinde quasi diuersus situs ꝓstat q̄ oīa talia differūt in suis suppositis quecūq̄z ꝓprie loquēdo diuersa sūt ⁊ oīno q̄dē siue vl̄r loquēdo diuersa dicunt opposito mō ad ea q̄ sunt eadē ⁊ iō quot modis dicit idē tot modis dicit diuersū. Sz que ꝓprie dicunt illa sūt q̄ dicta sunt hoc ergo mō de diuerso sit determinatū. Differētia vo sic dixim⁹ dicūt que dā de genere diuersitatis dicunt eni illa differētia que/cūq̄z q̄dē sūt diuersa i formis suis idē aliq̄d habētia qō est quasi subiecta nā in ipsis. Nō ergo solū nūcro dicūtur aliqua differētia in quib⁹ est eadē spēs ⁊ diuersa mā sed ēt dicunt spē differentia in quib⁹ est idē genus ⁊ diuerse differētie ⁊ genere ꝓximo vel remoto dicunt differētia in quib⁹ est vel vna nā remoti generis vel quorū vnū est ens simpliciter ⁊ alteruz modus entis sicut suba ⁊ accidēs sūt differētia: vel quoz vtrūq̄z est modus entis sicut accidētia diuersoz genez sunt differentia: inter differētia eni semp vult esse ambit⁹ nature vnius ⁊ eiusdē in cuius nature ipse differētie vniunt ptāte hoc etiā mō dicunt differētia ꝓportiōe qz sicut in ante habitis diximus vnitas ꝓportiōis cātur ab vnitate generis ⁊ differētia ꝓportiōis a differētia generis lz ñ semper causet ab ipa: qz pōt ee q̄ illa q̄ sūt diuersoz genez rū vnā aliquā ꝓportionē habeāt ad aliq̄d ſz vnū aliq̄d q̄ ē in eis: ē eni ꝓportio idēptitas habitudinū ⁊ differētia ꝓportiōis est differētia huius habitudinis. Amp. etiā differētia dicunt ea ꝓtraria que largo mō dicunt cōtraria quoz est diuersum genus ⁊ etiā dicunt differentia quecūq̄z habēt diuersitatē in suba q̄ ē q̄dditas siue diffinitio: est aūt h attēdēdū q̄ in hoc mām errozis videt accepisse alexander grecus q̄ dicit mām primam ⁊ noym ⁊ deū esse indifferētia ⁊ eadē ꝓpter hoc q̄ generaliter dictū esse putauit q̄ quecūq̄z differētia sūt q̄ illa formis diuersa ſi aliq̄d idē habētia dic eni ex h oīa differētia esse cōposita: ⁊ ideo quecūq̄z simplicia sūt ⁊ prima esse indifferētia: mā aūt prima ⁊ noys ⁊ deus ſimplicia sūt ⁊ prima ⁊ ideo indifferētia: eadē aūt sūt quecūq̄z sūt indifferētia: mā ergo prima noys ⁊ deus sūt eadez ⁊ hoc ꝓcessit alexander grecus hoc aūt cito refellit: qz ſi oīa que differūt differētia differunt que cōiuncta est alicui nature in ipsis differētib⁹: tūc sequit ipsas differētias abinuicē nō differre qz differētie sunt simplices ⁊ ſi oīa simplicia eadē sunt oēs oppoſite differētie sūt eadem q̄ qz falsuz esse ꝓstat patet prima simplicia seipſis

differe: ⁊ q̄ iam dictum est q̄ differentia sunt que diuersa sūt idē aliq̄d existētia intelligīt de his q̄ quēdam modū habēt differētie: ī quib⁹ differētia ē primo h enī sūt genera in quib⁹ ptāte sūt differētie in primis tñ differētie prima est ratio ⁊ cā differēdi: hoc aūt videt ex noīe q̄ sicut diuersa sūt quedā sepata p formas dispe/ratas ita differētia sunt quedā cōposita vnū aliq̄d exi/stētia ꝓtrarietatē habētia indifferētijs vnde differentia sūt quasi denoiatiue ⁊ ꝑceptiue dicta: ipse aūt differē/tie sūt forme simplices ⁊ actus ⁊ de illis differētijs nos h nihil loquimur inferius enī erit tēpus loquēdi de il/lis de differētijs ergo cōcretiue dictis dictū sit tm̄.

Cap̄. viij. de modis ⁊ silis ⁊ dissilis.

n Dis iā in precedētib⁹ diximus: q̄ vnū in q̄ti/tate q̄ est vnio diuersoꝝ facit equale ⁊ equali/tatē: sz nos de equali h nō dicimus: q̄ admo/dū vnius in suba nō reducit: sed cū forma ⁊ differētia subalis in quale predicet ⁊ qualitas quedaz sit essentia lis: ⁊ vnum q̄ est vnio in qualitate faciat simile opor/tet nos distinguere de silī. Dicimus ḡ q̄ silia generali/ter dicunt q̄ in suba suppositi vel subi diuersa existētia idē sūt oīno passa secū dū qualitatē. Scōm hāc ḡ gene/ralē similiū diffinitionē plura q̄ in spē sūt vnuz aut etiā diuersa fm formā ⁊ spēm dicunt silia quoꝝ qualitas ē vna quāuis nō sit de passibilib⁹ qualitatib⁹ sz q̄cūq̄ sit alia qualitas: sz tūc minus ꝓprie dicunt silia q̄ silia pri/mo sūt q̄ sūt idē passa ⁊ hoc fit fm qualitatē q̄ est pas/sio vel passibilis qualitas: v̄ terius ēt dicit similitudo q̄ attēdit nō tam in ipsa qualitate q̄ ī mō ipsius qualita/tis: ⁊ fm hoc dicunt silia coꝝ ꝓtrariorꝝ: fm q̄ cōtingit alterari phice ⁊ hec sunt passio vel passibilis qualitas q̄ñ qui plura hz taliū ad primū alterans dicit primo al/terāti similioꝝ sicut igni similius ē q̄ hz calorē ⁊ lumē ⁊ raritatē q̄ id qō hz calorē tm̄: iuxta eūdē etiā modū dicit simile qō inter plures qualitates primi alterantis participat id qō est magis ꝓpriū primo alterāti sicut si milius igni est q̄ participat calorē q̄ id q̄ participat sic citatē: oīb⁹ aūt his modis dicta similitudine oportet sci re q̄ cōparatio ⁊ ꝓportio est inter silia que nō sunt nisi vniuoce vel anologice idē participantiū: similitudo tm̄ nō ꝓprie ē cause ad causatū sicut dicit magn⁹ dionysi⁹ precipue cause illius q̄ excellit causatū: sicut est prima cā: ⁊ intelligētie: ⁊ hui⁹ sūt due rōnes quaꝝ principalis est quia causatuz talibus nō adequat cām ⁊ participat de lumine cause quādā resultatiōez. Et ideo nō parti/pat cū cā aliq̄d vniuoce. Scōa ratio q̄ cū similitudo sit quedā imitatio cā nō imitat causatū nec ad hoc ifun/dit lumen vt imitet q̄ sic imitaretur viluus se q̄ nō pōt fieri fm nature ordinē: ⁊ ideo causa nō dicit silis causa to nisi in his in quib⁹ pfecte assimulat sibi causatū ⁊ ad huc pfecte nō dicit silis sibi ꝓpter impedimētū etiā ra/tiōis. Cōtra aūt cātū dicit sile cāe ī talib⁹ cui⁹ sūt due rationes vna quidē q̄ nil ē ⁊ nil hz de esse nisi p assimi/latiōez sui ad cām quātū pōt: alia autē q̄ imitat illam quātū pēt ⁊ hoc est sibi optimū q̄ se totū refert ad eaz dissimilia aūt dicunt oppositē ad similia: ⁊ ideo tot sūt mōi dissilitudinis quot modi silitudis sūt iā ōtermiati.

Cap̄. ix. de modis oppositoꝝ ⁊ maxīe de ꝓtrariorꝝ.

o Oportet nos loq̄ h de oppositis: q̄ a diuersi/tate causat. Dicunt ergo oppositoꝝ esse q̄tuor genera cōtradictionis vz de qua oppositiōe satis in. iiij. huius sapiētie li. dictū est: dicunt ēt op/posita ꝑria. iij. mō dicunt opposita q̄ sūt ad aliq̄d ⁊. iij. mō dicunt opposita q̄ opponunt vt priuatio ⁊ habitus sz de his q̄ sunt ad aliq̄d inferius in eodē li. locus erit ꝓprius inquirendi. Restat ergo vt de ꝓtrariis hic pre/cipue dissera⁹. Dicūt ergo opposita p modū ꝓtrarie/tatis simul fm duos modos. s. ex quib⁹ sūt generatiōes siue mutatiōes ⁊ ī que vltima sūt mutatiōes tales: gene/ratiōes enī tales ⁊ mutatiōes sūt inter ꝓtraria ⁊ iō ex q̄/bus sūt sūt ꝓtraria ad ea in q̄ sūt: dicunt ēt ꝓtraria gene/raliter q̄ de nūero amboꝝ oppositoꝝ nō simul ꝓtingit inesse eidē susceptibili: ea enī opponi dicunt q̄ uis non sit mutatio inter ea ⁊ hec dupliciter dicunt opponi aut enī ea dicunt opponi gratia sui: aut ēt ea ex quib⁹ talib⁹ sūt quedā q̄ simul nō insunt. Simplicia enī extrema simpliciter opponunt ea aūt q̄ ex quib⁹ siue quibusdaz talib⁹ sūt etiā sic opponit sicut mediū cōparat extremo nō silī tē eidē susceptibili cū ꝑio nā viride ⁊ albū nō si/mul ei⁹dē insūt: vnde pz q̄ ea ex quib⁹ talia media sunt hec ꝓtrarie opponūt: adhuc aūt largius dicunt ꝓtraria q̄ de nūero differētiū fm genus ꝓximuz nō possunt si/mul eidē inesse subiecto: ⁊ adhuc magis ꝓprie dicunt ꝓtraria q̄ sūt sub eadē generis ptāte pluriuz differūt fz remotissimas differētias: ⁊ adhuc ꝓtraria dicunt quo/rū differētia est maxima aut simpliciter extra gen⁹ aut fm idē gen⁹ aut fm eādē spēz ad quā oppositio alteri⁹ attēdit eiusdē generis spēi: q̄dā āt taliū ꝑtioꝝ dicūt op/poni habitu sicut ꝓtrarij habit⁹ virtutis ⁊ vitij: quedam susceptiōe sicut suba susceptiētis ꝓtraria: alia aūt talia di/cunt sicut existētia ipsa fm se ꝑria sicut calor ⁊ frigus ⁊ albedo ⁊ nigredo: alia aūt taliū oppositoꝝ actiua sz ea dē qualitate nō disponūt: sicut iuppiter: ⁊ saturnus di/cunt ꝓtraria ⁊ piper ⁊ iusquiamus illa aūt dicunt ꝓtra/ria q̄ ꝓtrariorꝝ sūt passiua sicut potētie quib⁹ talia infe/rūt passionē sicut visus visui ꝓtrarius sicē visus hero/dij ad visum vesptilionis eo q̄ lumē infert vni passio/nē alij aūt delectationē: alia aūt dicunt ꝓtraria q̄ ꝓtra/ria sūt agētia ⁊ quedā sūt ꝓtraria agētib⁹ q̄ sūt tm̄ pa/tiētia: sicut ipm agēs dicit ꝓtrariū patiēti q̄ nihil patiē nisi a sibi dissimili: ⁊ quo ad hoc dicunt ꝓtraria agentia ⁊ patiētia. Quedā aūt dicunt ꝓtraria p expulsionē ⁊ susceptionē sicut adamas ⁊ magnes in trahēdo ferrū ⁊ expellēdo sūt ꝓtraria: ⁊ sicut cōbusta ⁊ scamonea sunt ꝓtraria q̄ cōbusta generāt colerā: ⁊ scamonea expellit eā: dicunt etiā ꝓtraria: q̄ sūt sicut priuatio ⁊ habitus ta/liū: sicut superficies susceptiua luminis ⁊ superficies nō su/sceptiua se habēs ad albū ⁊ nigrū oībus ergo his mo/dis dicuntur contraria.

Cap̄. x. de modis diuersi ⁊ cōtrarij ⁊ eiusdē que su/munt penes modos entis ⁊ vnius.

e Est aūt ⁊ alia hoꝝ multiplicitas que inducta sūt q̄ñ enī ens ⁊ vnū multiplr dicunt sicut p̄/determinatū est necesse est sc̄d q̄ ⁊ alia quecū/q̄ dicūt fz ens ⁊ vnū ita q̄ sūt seq̄ntia ens inq̄tū ē ens ēt mlr̄pliciter dici fm ētis multiplicitatē. Et ideo idē ⁊ diuersum ⁊ ꝓtrariū multipliciter dicunt sic̄ ⁊ ens di/citur multipliciter. Dicunt ergo illa fm vnāq̄q; ca/thegoriā: sicut ⁊ ens diuersa enī spē dicunt in eodē ge/nere q̄cūq̄ sūt eiusdē generis existētia nō sic̄ subalter/na: sed sicut quoeq̄ua de eodez genere per diuisionem exeuntia ⁊ adhuc diuersa dicunt spē quecūq̄ in eodē genere existētia habēt adinuicē differentiā siue sint sub alterna siue nō: ⁊ hec minus ꝓprie dicunt diuersa spe/cie: ⁊ adhuc tertio modo dicunt diuersa specie quecū/q̄ in substantiali quidditate siue diffinitōe ꝓtrietatez habēt ⁊ adhuc nō tātū spēs compositē sed ⁊ ipsa con/traria simplicia sicut vltime differētie diuerse sūt specie abinuicē: hec enī aut oia quecūq̄ aliquo modo cōtra/ria sunt diuersa sunt specie abinuicē sic̄ sunt media siue

extrema aut

extrema aut ea que primū dicuntur ꝓtraria sicut ea que maxume distant hoc modo dicuñ diuersa specie abinuicē ⁊ adhuc diuersa specie dicūt abinuicē quozūcunq; ratiões diffinitiue sunt diuerse que sūt sumpte in finali specie generis quā vocamus specialissimaz sicut homo ⁊ equus: dicuñ ꝓtraria ⁊ diuersa specie que sunt indiuidua genere eo q̄ fm diuisionē generis nō diuiduntur vlterius. Nō.n. diuiduat vlterius diuisiõe forme: sed diuisiõe materie q: indiuidua que sunt sub ipsis nō differūt nisi p materiā ⁊ species ipsa totū est esse eoz: ⁊ si diuiderent fm formā tūc species nō esset totū esse ipsorū sed oporteret q̄ speciei differẽtia ꝓstitutiua adueniret ⁊ sic species specialissima esset genus ⁊ sic nunquā staret diuisio generis ꝺescendẽdo: ⁊ ideo descẽdẽtē a generalissimo vsq; ad specialissimū iubet plato quiescere hoz ergo idiuiduoz genere sunt diffinitiue rões diuerse ⁊ adhuc diuersa dicuntur quecunq; adhuc ꝓter predicta in eadē substātiali ⁊ diffinitiua rõne existẽtia habẽt differẽtiā: ⁊ h nō habẽt differentiā nisi materie sicut sor. ⁊ plato: eadez vo specie ⁊ eadē simpliciter dicūtur per oppositū modum istoz modoz.

Cap. xj. de modis priozū ⁊ posteriozū.

E adiunctis cause ⁊ principio ⁊ subē est prius ⁊ posterius qñ subē adiunctū est prius fm q̄ est suba ⁊ accidẽti posterius: prius etiā est cōsequẽs ad cām: ⁊ ideo h̄ ꝙuenit nobis determinare modos prioz. Dicamus ergo q̄ prioza ⁊ posteriora dicunt quedā multipliciter: ⁊ q̄ꝺ̄ primo dicit prius tā q̄ illud dicimus prius q̄ est primū in singulo genere determinato a quo sicut a principio fluit tota natura illius generis sicut a forma in substātijs: ⁊ a puncto in continuus ⁊ ab vnitate in discretis. Aliud aūt ⁊ scõo mõ dicit prius q̄ ꝓpinquius est alicui principio determinato quocūq; modo illud determinetur aut simpliciter siue vniuersaliter sit illud principiū determinatū: aut naturaliter determinet: aut in cõparatiõe ad aliq̄d q̄ ponit eē principiū aut determinet ad vbi siue ad locū: aut etiaz determinet fm recessum ab aliquib⁹. iste enim modus multas habet subdiuisiões vt vbigratia prioza dicant q̄ sunt fm locū in hoc q̄ ꝓpinquioza existūt ad principiū determinatū in loco siue nā determinatū sit h principiū siue aliter sicut violentia vel casu: hoc aūt principiū dupliciter pōt esse determinatū ad vltimū locū vz q̄ est celi cõcauū aut mediū q̄ est terre cõuexū: ⁊ hoc materialiter aut sicut cuenit p violentiā vel casum tūc enim dicimus prius q̄ est illi ꝓpinquius: ⁊ posterius q̄ est ab eo remotius sicut descendenti ab orbe prior est ignis q̄ aer: sed ascendẽti a medio prior est aer q̄ ignis. Alia autem in eodez isto secundo modo dicuntur prioza ad principium determinatum in tempore ⁊ si principium id dicatur presens nunc tunc aliter dicuntur prioza in preterito ⁊ aliter in futuro: in factis enim in preterito quedam dicuntur prioza que remotioza sunt ab ipso presenti nūc: prioza enim dicimus troica bella q̄ medorum ⁊ medoz̄ bella q̄ macedonū ⁊ macedonū q̄ romanoz. eo q̄ in talib⁹ prioza sūt in tpe remotioza ab ipso nunc alia aūt dicim⁹ prioza esse que ipsi nūc presenti sūt affinioza siue vicinioza vt in futuris in talib⁹ eni si nos esse ponam⁹ in tpe quo adhuc nasciturj erāt menelaus ⁊ pirrus dicemus q̄ menelaus est prior q̄ pirrus ⁊ nascitu/rus ad annū prior ē nascituro post decẽnū eo q̄ prior ē ad ipm nūc: hūj aūt q̄ sic dicūt prius vsi sūt ipso nunc sicut determinato principio ad qō referūt prius tā in preterito q̄ in futuro: in hoc itez scõo mõ alia dicim⁹ prioza esse fm motū ⁊ ibi determinatū principiū ad qō referimus prius ⁊ posterius dicimus primū movens: sicut a spermatis motus dicimus vnū motū esse vsq; ad virilē roboris pfectionē: ⁊ in hoc motu dicimus prius q̄ puero mouẽti est ꝓpinquius sicut puer est prior viro: principiū ēt hoc modo determinatū ē simplr principiū ⁊ nō casu vel voluntate determinatū: ⁊ in hoc eodē scõo mõ dicimus prius fm ordinē prātis ⁊ dignitatis ptātē aūt accipimus ciuilē potẽtiā ordinatā ⁊ stātez ad limites iuris fm cõtinẽtiā populi fm vrbanitates: in talib⁹ enī excedẽs ptāte q̄ maioris est auctoritatis pri⁹ est vt id q̄ est potẽti⁹ fm vrbanitates tale vo potẽtius ē cui⁹ iperiū fm ꝓuolũtatē potẽtioris factū necesse est alterū q̄ illo posterius est seq̄ obediendo: ⁊ ideo in talibus nō mouẽte illo q̄ ē potẽtius nō mouẽt inferiores ⁊ ipso mouẽte per unperiū mouent: ⁊ principiū ad qō refert prius ⁊ posterius in talib⁹ est prevoluntas excellẽtioris: eadez autē ratio est de prevolũtate tyrāni in hoc aūt eodē adhuc secundo modo dicuntur alia prioza fz ordinē ⁊ ea sunt quecūq; ad aliqō vnū determinatū in ordine illo differunt fz rationē viciniozis vel remotioris: sicut in neumatibus cantuū parastata pri⁹ est q̄ circotata ⁊ id neuma tricotata prius est neumatibus que paramenita vocant: sicut si apud nos dicamus semitonū est prius tono ⁊ ditono ⁊ diatesseron ⁊ diapẽte: eo q̄ ē vicinius in ordine ad vnisonū i oib⁹ musicis: h eni initiū dicunt ⁊ illū mediū sonū dicunt ⁊ vtrūq; horuz dicunt quodāmō primuz: est eni mediū primū diuersimode incipientibus ⁊ ponẽtibus primū: in secūdo modo q̄ ista dicūt prioza dictis modis dnq; Alio vo modo ⁊ tertio dicitur prius q̄ cognitiõe est prius: ⁊ hoc ē de his que simpliciter sunt prius ⁊ nō ad principiū positū tantū: hoz aūt que cognitione sunt prius aliter dicunt prioza que sunt fm rationē siue intellectuz prioza ⁊ aliter sunt prioza que fm sensus sunt prioza: nā fm rationē vniuersalia sunt prioza quia hec sunt principia cognoscendi particularia: fm autē sensum singularia sunt prioza quia hec prima sensibus occurrunt: ⁊ iusta hunc modū si diffiniri debeat totū aggregatū ex subo ⁊ accidente: accidens ⁊ diffinitio erit prior q̄ diffinitio totⁱ ex subo ⁊ accidẽte: tota enim ratio subi simul ⁊ accidẽtis non est sine parte ⁊ ideo ptē oportet precognoscere oportet aūt ante accidens precognoscere subm q: musicū nō ꝓtingit esse nisi existente aliquo musico ⁊ ideo diffinitio subi fm rationē est ante accidens: ⁊ diffinitio accidẽtis ante totū fm viam rationis. Amp. quarto modo prioza dicuntur priozū passiones subiectoruz sic̄ rectitudo prior est lenitate rectitudo eni fz se passio ē linee lenitas autē superficiei: ⁊ constat quod linea est ante superficiē. Quedā ergo dictis modis dicuntur prioza ⁊ posteriora. Alio quinto modo ⁊ differenti ab omnibus inductis modis dicuntur prioza fm naturaz: ⁊ hec natura est primum subiectuz in his in quibus ē ⁊ hec sunt a quibus non ꝓuertit ꝓsequẽtia sicut quecūq; contingit esse sine alijs saluara fm suas essentias: ⁊ alia nō contingit esse sine istis sicut aial prius est speciebus animalis: ⁊ hac diuisione priozis ⁊ posteriozis vsus est plato: iste aūt modus subdiuidit quoniā eni esse ⁊ ens multipliciter dicitur tunc fm primū modū essendi primū in omnibus subiectū est prius: ⁊ ideo substātia prius est in generibus entis: ⁊ q: etiā ens in potẽtiā ⁊ actū diuiditur ideo iterū aliter dicitur prius potentia ⁊ actu siue potestate ⁊ perfectiõe nā q̄ꝺā potestate sūt prioza sicut in his que generantur. Quedā autez prioza sunt perfectione fm ordinez videlicet nature ⁊ substantie. ⁊ hoc quidē modo potestate quidē prior est dimidie/

tas toto quia potentia est dimidiuz totuz: quia due me dietates ꝓstituunt totuz: ⁊ hoc modo generaliter pars est ꝓioꝛ suo toto: ⁊ hoc modo materia ꝓioꝛ est q̄ substantia q̄ est forma: si autē perfectionis ⁊ naturę hec sūt posteriuꝰ ⁊ totū ⁊ substantia sunt ꝓiuꝰ: ⁊ hoc ꝓbat ꝑ hoc q̄ ea q̄ fm ꝓfectiōez sunt dissoluta modo quodā erunt ⁊ resoluūtur in illa sicut totuz in partes ⁊ ꝑfectio in materiā: attendendū est autez q̄ in ofbus dictis modis: est aliquo mō ꝓiuꝰ ⁊ posteriuꝰ fm ordinē ⁊ ideo ꝓiuꝰ ⁊ posteriuꝰ fz ordinē dictū quibusdā nō videtur facere modū specialē. Sed hoc est erroꝛ qz in omnib⁹ alīs modis aliq̄d addit ordini qō facit ꝓri⁹ ⁊ posteriuꝰ in ꝓioꝛi aūt ⁊ posterioꝛi fm ordinē nihil est nisi ipse ordo q̄ facit ꝓiuꝰ ⁊ posteriuꝰ sicut ꝓioꝛē ⁊ posterioꝛē dicimus in ordine sedentiū: omnia ergo ꝓiuꝰ ⁊ posteriuꝰ dicta dicunt fm ea q̄ dicta sūt nā illud qō fz generationem est ꝓiuꝰ est illud q̄ contingit esse siue diuisis q̄ sunt partes eius. Hoc enim est a quo non cōuertitur consequētia dico aūt fm generationē esse q̄ est fm generatiōis intētiōez ⁊ finē qz generatiōis intentio est forma ⁊ finis: ⁊ in ordine formaꝝ ꝓiuꝰ est a quo nō ꝑuertit ꝓsequētia: alia aūt ꝓioꝛa sūt fz corruptiōez sicut ps ꝓioꝛ est toto ⁊ potētia ꝓioꝛ est perfectiōe: ⁊ hoc ideo est: qz corruptio est ad materiā ⁊ ad partē resolutio perfecti ⁊ totius: ⁊ in talibus pars ⁊ potētia ꝓioꝛa sunt. Dicunt aūt ꝓioꝛa fz naturā: quecūq; sunt cā alioꝝ: fz de his in phicis satis dictū est. Quecūq; aūt talia sūt ꝓioꝛa ⁊ posterioꝛa dicuntur fm similitudinez alicuius inductoꝛum modoꝝ. ⁊c.

Cap. xij. ⁊ est di. de. Radicē ex qua sumitur diuersi/as potentie.

t

Oīū que sunt ꝓiuꝰ ⁊ posteriuꝰ quedā sūt dicta fm potētiā sicut in fine capituli p̄cedentis dictū est. Ens aūt tā in ante habitis: ꝙ potentiā ⁊ actū diuisū est: potētie aūt ois diuersitas ꝓuenit ab eo: ꝙ est in potentia passiua entis in potētia ens ⁊ ab eo ꝙ est ens in actu: qz potētia passiua est entis in potētia: ⁊ potētia activa est entis in actu. ⁊ ideo subtiliter ḥ inquiri oportet: qz tūc scimus vnde ꝓuenit ī veritate diuersitas modoꝝ potētie fuerūt ā q̄dā dubitātes de ipa diuisiōe entis ī potētia ⁊ actu. Hec enī si entis ē: ꝓuenit ēt ꝓtib⁹ entis: est g̃ homo potētia: ⁊ actu: ⁊ sīlr bos ⁊ asinus ⁊ quodlibet alioꝝ: ⁊ hoc verꝝ nō videt quia cū dico bos est vel ois bos est cū verbū essendi notet esse vt actū qui egredit ab ente sicut lucere egredit a luce: nec actus alicuius nature sic egrediat ab ea nisi q̄ actu ē cuius est suum esse sic diffundere videt: ꝙ ens in potentia non sit esse eo ꝙ esse suū nō ita diffundit. Luz ergo dicitur bos est non videt hoc bouī in potētia existenti posse conuenire: huius autē signū est: quoniā si dicā bos est in potētia ⁊ inferaz ergo est ponimus paralogismuz fm quid ⁊ simpliciter ꝙ nō esset si in potētia ens esse rei vt actū daret: ⁊ si non dat actū talē tunc sequitur ipsum non esse quoniā sicut lux destitui non potest a ꝓpꝛio actu qui est lucere quādiu aliq̄d in se est: ita ens nō potest destitui a ꝓpꝛio actu qui est esse quādiu aliquid de ente est hic aūt actus significat ꝑ verbū quando dico hoc est. Amp. nullo existēte homine nō potest dici ꝙ homo sit in actu. Simliter etiā dici non potest ꝙ homo sit in potentia si hoc suscipiamus ꝙ nihil est in potentia in aliquo nisi ꝙ est in potētia ꝓpin/qua ex qua vno motoꝛe videtur duci ad actum: sicut aristoteles videtur dicere ⁊ tamen multi sunt qui nullo existente homine hanc dicunt esse veram homo est homo: ⁊ quidam etiam concedunt hanc homo est animal ⁊ homo est substantia: ⁊ homo est ens quia si homo est homo: homo est animal: ⁊ substantia ⁊ ens: ⁊ tamen tunc videtur illud esse ꝙ significatur per verbum non esse actus entis actu vel potentia. Amp. iuxta eū dem intellectū quo concedit hec homo est homo nullo existente homine: videtur hec esse concedenda. ens est ens nullo existēte ente: ⁊ tamē tunc nō pōt dici esse illius esse actus alicuius essentie fm actum vel fm potentiā dicti: sed ad omnia huiusmodi videtur dici secūdum supꝛadicta ꝙ in veritate ens in potentia radix ē potentie passiue: ⁊ ens in actu radix est potentie actiue ⁊ si non sit ens in actu ⁊ ens ī potentia nō erit aliqua distinctio modoꝝ potentie quia ens in potentia principiū ē potentie passiue: ⁊ ens in actu principiū est potētie actiue: ⁊ illa que dicitur naturalis potentia siue ad esse: siue ad bene esse ꝓuenit ex victoꝛia forme supꝛa māz. Econtra aūt opposita illi nālis impotentia ꝓuenit ex victoꝛia materie supꝛa formā vel ex destitutione alicuius principiꝝ formalis: ⁊ ideo quando diuidit ens in potentiam ⁊ actum est diuisio analogi ⁊ ens in potentia dicit quendā moduz entis ⁊ nō simpliꝛ ens: ens autem in actu non dicit modum entis sed simpliciter ens: sicut etiam quando ens diuiditur in substantiam ⁊ accīs suba dicit ens simpliꝛ ⁊ accīs dicit moduz entis ⁊ iō ē eadē ōtermiatio entis simpliꝛ q̄ ē determiatio sube in actu existentis in talib⁹ ergo non oportet ꝙ omne diuisum de diuidentibus simpliciter ꝓdicetur: sed ꝓdicatur sub determinatione modi quem importat: ⁊ ideo ens in potentia est ens quoddam non ens simpliciter: ⁊ eadem ratio est de partibus entis vt est bos in potentia ⁊ bos in actu: ⁊ ideo cum dicitur bos est nullo addito stat ꝓo boue in actu existente ꝓpter esse ꝙ vt actus importatur per verbum substantiuum ratione ꝓsentis temꝓoꝛis. Cum autem dicitur homo est homo alia ratio est secundū quosdam quoniam esse actus dupliciter significatur simpliciter videlicet ⁊ vt nunc ⁊ tēpus ꝓsens dupliciꝛ simpliciter quod re posita semper est ꝓsens ⁊ vt nunc ꝓsens. Dicunt autē in hac hō est hō significari esse vt actū simpliciꝛ ꝓsignificat tēpus ꝓsens ꝓpter hoc consignificari vt ꝓsens simpliciter ꝙ est nunc stans in tali terminoꝝ coherentia ⁊ sic licet nulla sit inherentia tamē actuz esse qui importatur per verbum esse actum entis in actu talis qualis dictum est: ⁊ hoc modo sequitur ad hominem afal ⁊ omne illud quod est in ratione subiecti sicut actu pars esse vel totum esse ipsius fm actum: non autem similiter est de hac iudicandum ens est nullo existente ente quia nullo existente ente nullum est subiectum ⁊ nullum predicatum nec aliqua coherentia predicati ⁊ subiecti nec aliqua ꝓpositio nec aliqua passio ꝓpositionis sicut conuersio vel oppositio vel aliquid tale: tales autem habitudines non tolluntur per hipothesim aliam qua ponitur nullus esse homo: ⁊ ideo relinquitur illas ꝓpositiones esse ꝓpositiōes ⁊ subiectum esse subiectum ⁊ predicatum esse predicatum: ⁊ habitudinem esse inter subiectum ⁊ predicatum ꝓpter tale esse habitudinis remanet saluatum vt dicunt his autem sic ꝓnotatis adhuc oportet scire ꝙ differt potestas a potentia in hoc potestas est potentia stans sub complemento actualis habitus: ⁊ ideo actiua est potestas potentia autē est interminata adhuc ⁊ incompleta: ⁊ ideo ꝓpꝛie materialis potentia potentia vocat.

Capitulum. xiij. de modis potentie ⁊ impotentie ⁊

possibilis

possibilis ꝛ impossibilis.

p Otestas ergo dicit vno mō ꝛ pricipali id ꝙ in mouēte ē pricipiū motꝰ aut in mutāte pri/cipiū mutatiōis in diuiso ab ipso mutato vel moto aut diuersuz fm rem ipsaz aut iquātuz mutās ꝛ mouens quāuis forte fm rē sit idē ipsi: huius aūt exēplū est sicut ars edificatiua pricipiū ē in edifi/cāte qz ē ptās mouēdi ꝛ trāsmutādi edificatū diuersa ab edificato ꝛ nō existens in ipso. sed ars medicinalis que ē ptās trāsmutādi in sanitatē aliqn̄ existit in eo qui sanat quādo medicus curat seipsum: sed tn̄ tūc nō est in eo inquātū sanatū ē: sed potius inquātū sanans est: huic ē simile ꝙ naturā dicimus eē ptātē mouendi vel trāsmutandi: ꝛ in eo ē ꝙ transmutat. Sed non est in eo inquātū transmutat. ergo totaliter siue vliter prici/piū mutatiōis ꝛ motus i mouēte dicit ptās mutādi di/uersū reuel re idē. Sz tn̄ mouet ꝛ mutat iḡ tn̄ diuersū ē. tūc enī ab alio pricipio mutat ꝛ ab alio pricipio mu/tat. Alia aūt ē potētia fz māz dicta que ē pricipiū mu/tandi hoc ē vt mutetur ꝛ moueatur a diuerso fm sbm aut sicut idē mouēs ꝛ motū tamē mouetur a mouente diuerso inquātū sunt diuersa mouēs ꝛ motū sicut pre/dictū ē: hec.n. est potētia fm quā patiens patitur ꝛ hac potētia dicimus qn̄qz esse possibile si aliquid ē possi/bile ꝛ dicimus ꝙ ipm qn̄qz patietur hac potētia: quan/doqz aūt qn̄ dicimus aliqd habere hmōi potentiā pa/tiendi nō significamus oēm siue quācūqz passionē: sed illā qua patitur excellēter: dixim⁹ ei in primo ō celo ꝛ mūdo ꝙ passiua potētia excellit qn̄ a mimo patitur ꝛ quando patitur a maxio nō excellit nec dicitur tunc ꝓprie passibile siue passiuū. Isti ergo sūt duo mōi po/tentie pricipaliores. Amp. iuxta primū modū potē/tie sumitur potētie modus tertius quo dicimus aliqd habere pricipiū bene pficiendi aliqd ꝛ nō simpliciter pficiendi aut qn̄ dicim⁹ aliqd habere principiū pficiē/di fm prevoluntatē ꝛ electionē sicut vult ꝛ eligit ali/quādo enī eos ꝙ progrediūtur nō aūt bene ꝓgrediū/tur aut nō ꝓgrediuntur: vt maluerūt sed dicimus ha/bere potentiā progrediēdi in alligatis aut in itinere si gnificātes ꝙ potentiā quādā habēt vt pricipiū ꝙ hoc optime possūt pficere sicut aūt modū ustum accipim⁹ in agere fz bn̄ ita modus accipitur iuxta modū poten/tie passiue fm bene ꝛ optime pati ab aliquo agente.

Amp. quartus modus potētie vel ptātis ē quicūqz habitus tales sunt siue nāles siue acquisiti fm quos ali/qua efficiuntur ipassibilia oio vt celestia que sunt imu/tabilia: aut fm quos aliqua efficiūtur nō facile in pe/ius mutabilia dn̄r ptātes ꝛ potentie in talibus fm quē modū potentie dicit esse vna spēs qualitatis naturaꝫ potētia ꝛ fm priuationē siue cōtrarietatem eiusdē ha/bitus dicit naturalis impotētia: frangūtur.n. ea que frā/gūtur ꝛ cōteruntur ꝛ curuantur ꝛ oino siue vliter cor/rumpūtur ea que ista patiūtur nō per potētiam nāu/ralē: sed potius per impotētiā ꝛ per defectionē alicu/ius principꝫ ꝙ est de potētia naturali: ꝛ fm istas potē/tias ꝛ impotētias determinata sunt ea que de potētia passiuoꝝ in quarto methozum dicta sunt a nobis im/passibilia aūt de nūero taliū existentia sunt que p na/turalem potentiā resistendi huiusmodi passiōib⁹ vix paulatimqz patiuntur ꝓpter suaz naturalē potentiam ꝛ ꝓpter posse se aliquo mō habere cōtra ista. hec er/go dicta sunt de modis potentie ꝛ ptātis ꝛc.

Capitulum. xiij. de potestate agere ꝛ potestate pa/ti Rubrica.

d Icta vero tot modis potestate etiā possibile siue potens dicitur multis modis: vno ꝺdez modo dicit possibile siue potens iuxta poten/tiam actiuā quā habet in se motus aut principiū muta/tionis quo mouere pōt ꝛ mutare: id enī ꝙ in se stabile est ꝛ imobile in actu dicimus possibile siue potēs i di/uerso iquātū est diuersuz mouēdi ꝛ trāsmutādi. Alio vo mō dicimus potens iuxta potentiā passiuam si ali/ꝺ aliud ab eo ꝙ potēs esse dicimus talē habet pote/statē ꝙ ab alio mutetur fm ꝙ ē aliud. Alio aūt modo iuxta tertiū modum potētie sumptum dicimus potēs cōiter sumptum si habet pricipiuz quo pmutet faci/le i quodlibet fm ptātem suā siue hoc sit in peius siue sit in melius: dico aūt in peius qz id ꝙ est corruptibile ꝙ habet potentiam mutandi in peius: videtur potens siue possibile esse corrumpi: qz aliter non corrumpe/retur. Et similiter incorruptibile ꝙ habet potentiā non permutandi in peius: videtur non posse corrum/pi per potentiam resistentē corruptioni. Et hic mo/dus est etiam iuxta quartum modum potentie sum/ptus. Id autem ꝙ sic facile permutatur siue in peius si ue in melius videtur nunc habere quandam dispositio/nem ꝛ quandam causam. Et videtur habere talis facil/lime passionis principiū. Et si ita est vt videtur tūc non irrationabiliter talis dispositio videtur potentie attingere rōnem: qz tunc radix illius potētie est dispo/sitio formalis aliqua que est pricipiū ꝛ sic fundatur i ente aliquo: ꝛ entitate alicuius forme ꝛ sic est in veri/tate in omnibus illis in quibus est facilis mutatio ad bonum ꝛ ad melius. Sed si bene ista ꝛ subtiliter infe/rius considerentur ea que sic sunt facile mutabilia vi/detur aliquando esse mutabilia per habere aliquid ꝛ hoc est per habere aliquam formaz sbiecta ad talē mu/tabilitatem dispōentem sicut dictum est: aliquando aūt nō per habere aliquid sunt talia: sed potius p hoc ꝙ priuantur tali esse ꝙ cōseruabat ꝛ preseruabat a mu/tabilitate: ꝛ tunc taliter possibile siue potens ꝓprie ē impotens: ꝛ sua potentia est impotentia eo ꝙ sua possi/bilitas non fundatur in ente: sed in priuatione pricipꝫ conseruātis. Si aūt dicitur ens potens per habere priuationem talis pricipꝫ illud posse est equiuocum ad aliud posse qđ fundat in dispositione vel in forma aliqua ꝛ tale posse est cum dicit iste posse mori vel pos/se claudicare: vel posse male facere: vel posse deffi/cere ꝛ huiusmōi talē. habere priuationē est quoddā pricipium quo potens est possibile. Si tamen con/cedatur ꝙ contingat habere priuationez eo ꝙ licet pri/uatio nihil sit per se non tamen est reducibile in simpli/citer nihil. Alio autem modo dicitur aliquid isto mo/do potens in hoc ꝙ non habet suam potestatem p̄ seruantem ab huiusmodi passione. Et hoc iam nō per priuationem dicitur: sed per negationem non haben/do suam potestatem aut corruptionem potestatuz sua/rum non habendo pricipium transmutationis in alio non in re sed inquantum aliud est: sicut ea que licet ha/beant in: se materialia debilia. tamen in altera parte ex parte formaliū habent potestates actiuas q̄ vicunt ꝛ cōtinent ipotētias materialiū pricipioꝝ sed quando illa deficiunt tūc nō restat nisi deficere. Amp. ād ea oia q̄ dicta sunt dn̄r potentia ita ꝙ aut dn̄r sine potētia fie/ri ex solo hoc ꝙ sic fuerit simplr aut nō fuerit aut ex hoc ꝙ potētia sum bene fieri aut non bene fieri: qđ.n. aliqua dicātur potētia in hoc qđ bene fieri possunt vel nō probat ex hoc ꝙ quedā inata in se talē habēt ad bene ptātem vt in organis musicis. Dicunt.n. musici

quãdam lyram sonare nõ posse quãdo non põt bene. Et aliam dicunt posse sonare quãdo bene põt pficere sonum. Impotentia.n. sicut diximus priuatio est potentie ⁊ est ipsa impotentia talis principij sublatio. qualis prius dicta est. Sublatio aũt principij est triplr aut n. oio auferẽ sicut arborẽ dicim⁹ infantẽ aut auferẽ in apto nato habere sicut dicimus hominem mutũ infantẽ aut quãdo aufertur ab eo q̃ iam aptum natũ est habere sicut dicimus in triennez infantem. non.n. fm vnam similitudinẽ ⁊ rõnem dicũtur impotentes gñare puer q̃ nõdum aptus natus est habere gñatiuam ⁊ vir qui iã aptus natus est habere ⁊ eunuchus a quo omnino generandi potestas est ablata.

Capl'm. xv. de modis impotẽtie ⁊ quis modus pricipalis potentie.

Mplius aũt: qr si vnum oppositorũ ẽ multiplex ⁊ reliquum: opportet q̃ ꝫ vnũquemq; modum potentie sit oppositus modus impotẽtie tam in ea potentia que est respectu mobilis solum fm se q̃ in ea que accipit in bene mobili. Et hec opposita proprie dicuntur impotentia. Quidã tamẽ dicunt ea impossibilia sed impossibilia dicuntur dupliciter quedã. n. dicũtur impossibilia fm eã in potentiã que nũc dicta est: alia vero alio modo dicuntur impossibilia. sicut. n. multipliciter dicit possibile ita ⁊ per oppositũ multipliciter impossibile dicit. Impossibile nãq; in disciplinis dicitur cuius ꝫrium ex necessitate est verum. sicut est impossibile dyametruz cõmensurabilez esse ergo dyametrum cõmensurabilem esse non soluum est falsum: sed etam ex necessitate falsum. Dico aũt necessariũ ⁊ impossibile eẽ ꝫria: qr si ista inferãtur ad res ipsas necessariũ quidẽ semper ⁊ vbiq; ẽ impossibile aũt nusq; ⁊ nũq; est: ideo necessariũ nõ est potens siue possibile: illa potẽtia de qua dicimus nec impossibile oppositũ necario dicitur per priuationẽ illius que nũc dicta est potẽtie: impotẽti autez siue impossibile de quo hic loquimur est ꝫrium illud potens siue possibile quãdo ꝫrium suum non ẽ necessarium falsum eẽ sicut sedẽtẽ hominẽ dicimus possibile eẽ sedere: qr sedere hominem nõ est ex necessitate falsum: ⁊ tale impossibile ⁊ impotẽs siue impossibile i reb⁹ pbicis mobilib⁹: possibile ergo siue potẽs vno q̃dẽ modo sicut dictum est dicitur illud q̃ quidem non significat falsũ sed verum non ex necessitate. Alio autẽ modo dicitur possibile quod est quidẽ falsuz ꝫ non ex necessitate falsum sed verũ non ex necessitate. tertio vero modo dicitur q̃ ẽ cõtigens verũ. Et hoc ẽ q̃ se habet ad verũ ⁊ falsum sed potẽtia que ẽ in geometria fm quã necessariũ est possibile nõ põt dici principium trãsmutationis aliquo modo. Et ideo talis possibilis potẽtia dicitur fm methaforam: ⁊ non fm anologiã aliquã ad veram potentiam. Et ideo ẽt talia nõ dicũtur possibilia fm potentiaz predeterminatã. Que autem vere ⁊ proprie dicuntur aliquo modo fm potentiam oia dicũtur aliquo mõ a primo mõ dictũ que est vna principal. ⁊ primo modo dicta ⁊ illa est principiũ mutationis in alio ꝰbo ⁊ loco aut si est in eodem ẽ tamẽ in ipso fm qõ est aliud. Quedã nãq; dicuntur possibilia ab hmõi potentia. Et quedã horũ dicuntur potentia in habendo talẽ potentiã patiendi in habẽdo aliquid aliud a sita ꝰba in qua radicatur huius potẽtia Quedã vo potẽtia pati dr in nõ hñdo aliquid sicut prius dictum est. Quedã ẽt potentia dicuntur in eo q̃ sic habent in bene vel male pati. Sílr aũt ad dictã potentiam per anologiã dicũtur impotentia siue impossibilia. Erit ergo propria diffinitio potẽtie ea que ẽ primo dicte potentie diffinitio. Hec aũt est q̃ potentia ẽ principiũ permutationis in alio fm q̃ est aliud.

Capitulum. xvj. ⁊ est digressio declarans differentias ptãtum fm posteriores pipatheticos ⁊c.

Osteriores aũt pipatetici quedã addiderũt in considerationẽ potentie ⁊ ptãtis ⁊ impotentie. Dicunt.n. nom̃ ptãtis eẽ nomẽ proprie valoris alialiũ virtutũ ex quibus sine ipedimẽto opationes fiunt animales que motus animales vocãtur cuius sũmũ augmẽtũ vocatur virtus ⁊ decrementũ vocatur debilitas vel impotentia ⁊ iste ẽ vnus modus ptãtis vt dicũt Auic. ⁊ Algazel. Secundus aũt modus est q̃ ptãs dicit ex qua aliquid facile agit difficilia ⁊ difficilia patit. Si eni facile pateretur ⁊ traberetur ab operatiõe difficiliũ sensu laborũ ⁊ dolore: iuxta aũt hunc modũ dicit ptãs ex qua nõ ẽ pati facile: ꝫ nõ sit alicuius actiõis principiũ precipue tamen ptãtis nomẽ ꝓuenit his que nullo mõ patiunt. Dicunt etiã fortitudinẽ moralẽ quãdã cẽ ptãtẽ eo q̃ facit intrepidum ⁊ impassibilẽ circa aggressionem magnorũ ꝓpter bonũ. His ergo modis ptãs dicitur in habẽtibus appetitũ ⁊ voluntatẽ: vlterius aũt dicitur ptãs principiũ transmutationis aliud siue variationis sicut dictũ est in ꝓbitis inquãtuz est aliud: qñ si homo calefit se per motũ vel aliq̃d aliud ẽ ipse quasi duo vnum mouẽs ⁊ alterũ motũ ⁊ sic est de sanãte sciẽm qr principiũ motus est in aia ⁊ sanitas inducta est in corpore. Minus aũt ꝓprie dictis vocat potentia aliq̃d qõ non est perfectio ad hec agenda. Sed dispositio suscipiendi ista. Et hec est potẽtia vt transmutetur aliq̃d ⁊ hec ẽ potentia passiua: trãsmutatiue etiã dicit ptãs in geometricis fm q̃ dicimus q̃ linea põt in quadratum vel exagonũ ⁊ pcipue quãdo imaginamur motũ linee in se ipsam facere quadratũ vel aliquã aliã figurã. His ḡ mõis dicit potẽtia fm aũt iducta dubitat de morali fortitudine virũ ipsa sit potẽtia ⁊ cadẽ ẽ dubitatio de ptãte qualibet que ẽ rõne. hec eni ẽ principiũ actionis qua quis agit qñ vult ⁊ nõ agit qñ nõ vult. Et sic videtur q̃ idẽ sit principiũ agẽdi ⁊ nõ agẽdi q̃ nõ ẽ rõnabile qr principiũ nõ agẽdi non hẽt rõnẽ ptãtis. Adhuc aũt dicit q̃ in oibus ptãtibus aie sic ẽ q̃ sint libere ad agẽdũ: ⁊ nõ agendũ ⁊ ad hoc ⁊ ad illud agendũ nec ẽ in eis aliq̃s hitus vel principiũ q̃ sit vn⁹ tñ ⁊ nõ alterius ⁊ oppositi illius. vnde in oibus illis principijs agẽdi expectatur electio. Ipm aũt principiũ siue ptãs nõ ẽ nisi agẽdi principiũ. Et ẽ ppetuũ illius actiõis principiũ. Sed nõ agit nisi electiõe ⁊ appetitu accẽtibus pp libertatẽ. Sílr ãt ẽ in ptãtib⁹ alijs aliq̃n q̃ nõ agũt nisi cũ natura: ⁊ tũc opz vt in talib⁹ principijs ⁊ ptãtibus nã expectet huius aũt exẽplũ ẽ in effectu ⁊ ptãte stellaꝝ ⁊ medicinaꝝ acceptaꝝ. Et hoc ẽ sile ei q̃ i ptãtib⁹ aie pcipue rõnal expectat electio sicut ⁊ ptãtis q̃dã. Sũt ⁊ principia agẽdi cõsilia in q̃b⁹ tñ nõ sequit actio nisi ꝓcomitet volũtas accipiẽtis ꝓsiliũ sunt i ptãtibus nãe q̃dã ptãtes quozũdã q̃ nõ agũt nisi p media sicut ẽ ptãs spmatis ad vnũ ꝓducẽdũ. Et tales actiones nõ ꝓueniũt ab hmõi principijs statiz ꝫ per media. Amp̃. aũt sũt ptãtes diuerse q̃ꝝ q̃dã ꝓueniũt ex nã. Quedã aũt ex artificio quedam vero ex cõsuetudine ⁊ quedam casu. Sz potestas ex artificio est ars que ꝓuenit vsu ⁊ experimento indiget ⁊ tempore: vsum autem voco motũ instrumẽtorum ⁊ forma prouenies in anima ẽ ptãs que vocat ars: ex consuetudine autez in actib⁹ volũtarijs prouenit forma cõsuetudinis que

est potestas

ẽ ꝓtestas agendi tales actões quales sunt ille q̃ vsita
tate sunt in opere: ⁊ sunt absq; instrumenti rõne vel
concupiscentia vel irascẽtia elicite: de ptãtibus autez
naturalibus taz dictũ est: cũ aũt iam scitur differentia
ptãtis de facili scitur differentia potẽtie siue possibilis
ſm oẽm potestatem. Fuerũt aũt quidã asserentes ĩ nul
lo potentiã precedere actũ: sed in omnibus cõmitant.
Sz ſm hoc sequit ꝙ illi nõ pũt videre sepi⁹ vna die ⁊ q̃
nõ põt videre qñ vult cecus ẽ. Igit sũt isti satui ⁊ ceci

Attẽde ergo ꝙ potẽtia precedit actũ et ideo ois po
tentia ad aliq̃d relinquit subm in quo potentia radica
tur ⁊ ex quo pendet inceptio eius ꝙ est in potẽtia hoc
aũt sit altero duozũ modozũ. aut eni subm potentie ẽ
ens in se completũ per dispositões aduenientes cau
sas id ꝙ est in potẽtia eductũ ad effectũ ⁊ sic accidens
est in potẽtia sbi: aut subz potentia est ens incompletũ
transmutatione sui eductũ ad effectũ: ⁊ hoc vocatur
ꝓprie possibile. Et hoc est duobus modis aut
eni est ex sbovel cum sbo incipiens id ꝙ possibile esse
dicitur. primo quidẽ modo sicut omnis forma corpo
rea. Fo aũt modo sicut inceptio anime rõnalis sicut in
scientia de generatiõe anime determinauimus. Hꝫ er
go tribus modis dicitur possibile accidẽs ⁊ generatũ
corpus ⁊ inceptio anime cuz educitur de possibili ad
effectũ. In omnibus autẽ istis est attendendũ ꝙ omne
corpus a quo prouenit actio aliqua non per violentiã
neq; per casum habet in se potentiã naturalẽ qua agit
illaz actionẽ. Et hec quidẽ actio. Si ei cõueniret iquã
tum est corpus sequeret ꝙ omni corpori conueniret.
Et hoc est falsuz. Cõuenit ergo ei inquãtum ẽ hoc
corpus nõ aũt est hoc corpus nisi per formaz natura
lem. Naturalis ergo forma ẽ principium et causa om
niũ huiusmodi potestatũ vlterius aũt aduertendũ est
hic ꝙ hanc potestatẽ aut habet a se semper autem acq̃
rit eam per generationẽ. Et si quidem semp habet.
tunc est ex imutabilibus ⁊ necessariꝫ quozuz ptãtes
sunt tales ex quibus semp sue prouenit actiões. Si
aũt est non semp habẽs eã tunc opz ꝙ acquirat eam ⁊
tunc aut acquirit a seipso aut ab alio ꝙ separatum est ab
ipso ⁊ cõstat ꝙ nõ acquirit a seipso qz tunc semp acq̃
reret. Si aũt acquirat ab eo ꝙ separũ est ab ipo cũ illõ
separatũ nõ largiatur ipsi formã nisi per hoc ꝙ istud
aliquo modo recipiendi se habet ad illud quo se non
hz ad ipsuz aliq̃d aliud qz aliter generãs nõ daret isti
formã plusq̃ alij sequitur necessario ꝙ istud sit in po
tentia recipiẽdi ad illud aliter enim aut violenter reci
peret aut casu. Casu aũt non recipit qz ea que casu
sunt rara sunt. Istud aũt est de his que fiunt frequẽter
violentia aũt non fit qz hoc fit per accidens ⁊ non est
semp neq; frequẽter. Opportet ergo ꝙ id ꝙ ẽ in po
tentia sit inclinatum ad ipsum per aliquã similitudinez
quã habet ad id ꝙ dat formã. Ipsa aũt inclinatio aut
est res in se completa aut non si est in se cõpleta tunc ẽ
sba in se existens. Suba aũt absolutũ habz esse ⁊ non
esse cõparationis. Jam aũt diximus ꝙ esse istius po
tentie est eẽ non absolutũ sed cõparatũ ad actum. Opz
ergo ꝙ sit in alio quodaz habemus igitur ꝙ id in quo
est suba quedã est ⁊ hoc vocatur mã idipsuz aũt ꝙ cõ
paratum habet eẽ inchoatio quedã forme ẽ que est in
mã. Et si hoc determinare velimus qualiter mã est
in potentia ad formã nõ possumus ita determinare ꝙ
dicamus ꝙ per hoc in potentia est qz aliquid habet su
per eam: qz per hoc non cognoscitur esse in potẽtia ad
hoc ĩmo potentia eius p hoc efficit magis ignota quã
prius fuit qz cum dicitur hoc esse in potentia illud ad
minus aliquem intellectuz habet potentia ex his ad
que cõparatur. Cum aũt dicitur aliquid posse sup
eã ex hoc nil intelligitur de potẽtia mali qz siue possit
violenter siue casu semp põt super ipsuz de quo dici
mus ꝙ põt super ipsuz. Reliquitur igitur ꝙ ex hoc
determinatur potẽtia ꝙ ẽ compatio materie ad actum
sicut cõparatur etiã imperfectũ desiderans perfici p hoc
ꝙ aliquo modo inchoata est in eo perfectio. Et p hoc
possibile est fieri hoc ⁊ nõ aliud. Si eni impossibi
le eẽt nunq̃ fieret: agẽtia ergo prima largiẽtia formas
possunt semp sine impedimẽto possibilia aũt ſm suas
habitudines recipiunt formas ⁊ fiunt agentia frequẽ
ter: agerẽt. n. semper si nõ occurreret impedimentũ ex
parte materie recipiẽtis: qz id ꝙ est frequenter est sem
per aliquo modo impeditum. Sic ergo scitur quali
ter forma naturalis principiũ est omniũ potestatũ ma
terialiũ ⁊ qualiter in omni gñato ꝙ incipit esse: oportz
esse mãm in qua radicatur potentia eius qz possibile ẽ
esse ⁊ ꝙ perpetuã non habet huiusmodi potentiaz: ⁊
impossibile similiter. Hec ergo de potẽtia ⁊ possibi
li dicta sunt a nobis.

Tractatus tertius quinti libi methaphisice de gñi
bus accidẽtiũ. Cap. j. de mõio ⁊ nã quãti ⁊ quãtitatis.

Oquentes de generibus accidentium loque
mur primo de quãtitate nõ quidẽ prout ẽ mẽ
sura corporee sbe prout determinatuz est de
ipsa in predicamentis: qz sic diffiniri non po
test eo ꝙ nõ est vnius rõnis mensura discretoruz ⁊ cõ
tinuorum nec entis ⁊ eẽ que mensurant locus ⁊ tem
pus neq; etiã numeri ⁊ oratiõis quorũ vnũ permanẽ
tiaz in partibus habz ⁊ nõ aliud: sed loquemur hic de
quantitate prout pendet ex ente ⁊ ponemus modos
eius qui sunt entitatis modi speciales: propter qõ etiã
locus cum non dicat alium entitatis modũ specialez a
superficie vel spacio nõ dicemus hic locum eẽ spãlem
modum entis cum tamẽ loc⁹ dicat spãlem modũ mẽ
sure sicut in predicamentis determinauimus: oratio ẽt
que ẽ discreta quantitas quantitatez eẽ accipit a men
sura motus ⁊ temporis: ⁊ ideo potius dicit mensura
ti vel mensure modum q̃ entis: propter qõ etiã de ip
sa hic non curamus: accipientes ergo modos quanti
tatum ſm ꝙ ex ente pendẽt diffinimus quãtitates di
centes ꝙ quantũ dicitur id qõ est diuisibile in talibus
diuidentibus que insunt ei per essentiã: ⁊ quoz vterq;
si fiat diuisio in duo media aut quoz singulũ si diuisio
fiat in plura est vnum quid quantum in seipso quãdo
actu diuisum est a toto: ⁊ hoc vnũ est aptum natũ esse
saluatũ in se sicut ⁊ totum: qz in talibus ratio perfecta
vniuscuiusq; manet in partibus sicut in toto ⁊ nõ ẽ in
quanto: sicut in sba precipue naturali: qz in illa diuisa
pars a toto amittit rationem entitatis quã prius hũit.

Caro enim non est caro si abscinditur neq; manus
est manus sed si continuum diuiditur in aliquot par
tes quelibet habent entitatem ⁊ vnitatez continuita
tis sic ⁊ totũ. Et si numerus diuiditur ĩ vnitates que
libet est vnitas. Et in diuisione sua habet entitatẽ hec
ergo est diffinitio quãti ꝓprie: quia fit per ea q̃ cẽntia
liter sunt in quanto ⁊ quantuz ſm ꝙ entitate sua ꝓtet
nõ refertur ad alterum sicut mẽsura: sed per intrinseca
sua determinatur prout absolute quantum ẽ in seipso
pluralitas ergo est quoddã quãtum numerale. hoc est
diuisibile in vnitates qz nũerus latine compõitur a nu
tu ⁊ a greca dictõe q̃ ẽ memer ꝙ latie sonat diuisionẽ.

Diuisio. n. sicut supradiximus ẽ causa numeri: ⁊ di
cit nũerus natus diuisiõis qz vbi ẽ numerus ibi ẽ nut⁹

mentis ad diuisionez cõcipiendo aggregationẽ diuisio nis facte ⁊ ibi est numerus ⁊ huic accidit q̃ sit mensu ra eius q̃ ẽ mensurabile dicit aũt pluralitas proprie p naturam sue entitatis q̃ quidem fm naturam totius accipitur solum est potestate diuisibile in ea que non sunt cõtinua sed potius indiuisibiles sunt vnitates :qz numeri ꝓpria diuisio est in vnitates ex qb⁹ coacernat. Continui aũt diuisio ẽ in duo media : ⁊ iterũ in duo ⁊ sic ī infinitum sicut dictũ est in⁹ celo ⁊ mũdo. Mensu ra vero corporee ſbe qua mẽsuratur quedã quidẽ que est cõtinua in terminũ vnum copulata est mẽsura con/ tinuata longitudine : lõgitudo eni est prima diuisio ali qua vero mensura est continuata in duo ⁊ est cõtinua/ ta latitudine ad terminum longitudinis qz lz superfici es nulla inter duas lineas cõtineret sicut in primo no/ stre geometrie oñdimus tñ superficies reuera est q̃ i duo siue in duos terminos copulatur fm latitudinem quidẽ copulatur ad longitudinem fm longitudinem vero ad pũctum habet copulationẽ. Alia vero mẽ/ sura siue quantitas in tria copulata diuisibilis est ꝓpria diuisione fm profunditatem linea ergo longitudine superficies autẽ q̃ latitudie ꝓprie ⁊ corpus profun/ ditate: horuz autẽ quãtoruz pluralitas quidẽ finita nu merus est: ⁊ qz infinitum cum nõ sit nõ est numerus. lz longitudo finita est linea ⁊ latitudo est superficies : ⁊ profunditas est corpus dicimus tamẽ q̃ nisi quãtitas infinita esse supponatur non cadit propter hoc a ratio ne quãtitatis. sicut sepe quãtum infinituz ponit mathe maticus. Sed nos hic nõ loquimur nisi de modis en/ titatis quanti nullus autẽ modus entis est infinitus ista ergo sunt modi ⁊ species per se quãtoruz ⁊ quantita/ tis. Amp. alia dicũtur fm se quanta alia vero fm ac cidens sicut linea quantũ quidẽ est fm se. Ea aũt que fm accidens sunt quãta dupliciter sunt quanta qm̃ que dam accidunt quanto in eo q̃ quãtum est ita q̃ nõ sub stat eis nisi in parte qua quantum ẽ subm sicut album ⁊ caliduz ⁊ graue ⁊ huiusmodi :⁊ hoc mensurat men sura subi vnde quanta est superficies tantũ dicimus eẽ album: quedã autẽ accidunt quãto nõ in ea parte qua quãtum est: sed in ea parte qua simplex ⁊ impartibilis est sicut musicum dicimus esse quãtum. Et hoc nõ mẽ suratur mensura subi. Non eni possumus dicere q̃ tanta est musica quãta est quantitas hominis musici. Quãtoruz autẽ que fm se sunt quanta alia dicũtur fm se quanta fm suam ſbam ⁊ quidditatem: qz quantitas est in rõne eorum diffinitiua sicut linea ⁊ huiusmodi ratione eni talium diffinitiua que dicit q̃d existit quan tuz q̃d ⁊ que sũt ⁊ quãta ⁊ quãtitates. Alia aut fm se quantorum sũt proprie passiones ⁊ habitus siue pro/ prietates talium quãtoruz que fm sue ſbe rõnem quã ta existunt. hec.n. sunt fm se quanta eo q̃ ſbm eorum est in rõne diffinitiua ipsoꝝ sicut multũ ⁊ paucum cir/ ca numerũ ⁊ productũ siue longum ⁊ breue circa line am ⁊ latũ ⁊ strictum circa superficiez ⁊ profundum ⁊ humile circa corpus: qz aũt quantitas est subm motus fm differentias sicut que dicunt distantiam quãtitatis ⁊ graue ⁊ leue determinantia sunt hmõi mobile ideo etiam graue ⁊ leue sunt passiones eius. Et precipue ꝑ pter hoc q̃ penes graue ⁊ leue fit diuisio motus sicut in scientia libri pbicorum diximus. hec.n. addita ⁊ di/ minuta faciunt velox ⁊ tardum que diuidunt tempus ⁊ magnitudinez tamẽ hec non sũt adeo⁹ prime passio/ nes quãti sicut ea que prediximus. Dec ergo ⁊ hu/ iusmodi fm duos modos dicẽdi per se fm se oñr quã ta. Sunt autẽ preter ea que dicta sunt magnũ ⁊ paruũ ⁊ maius ⁊ minus relatiue adinuicem dicta quedã quã ti passiones quia licet hec imponãtur nomina a quibus daz qualitatibus circa quãritates dictis. Tamẽ id cui imponũtur quãtum ẽ quãto cõparatũ. Et ideo per ra tionem qualitatis q̃ circa quãtitatem dicunt transferũ tur etiã ad alia nota entis in alio genere q̃ quãtitatis. dicunt.n. qualitates quasdã: vel relationes: earum ve/ ro quantitatum que fm accidens dicũtur alie quedaz sic dicũtur sicut dictũ est qz videlicet musicũ: quantuz est ⁊ albũ per hoc qõ subm est quantũ cui hec accidũt ⁊ insunt. Differunt tamen sicut paulo añ dictũ ẽ. Alia vero dicũtur quanta qz accidunt quãto inquãtum re/ feruntur ad quantum numerando aliquo modo par/ tes illius quanti: ⁊ non fm se sicut motus ⁊ tẽpus. hec enim dicuntur quanta quedam et sunt cõtinue quanti/ tatis. ideo qz illa quorum sunt non sicut sbi primi sunt passiones diuisibiles : ⁊ accepte sicut continue vnum post alterum fluens⁹ vel vnum ex altero fluens: hoc aũt quantũ diuisibile dico non ipsum motum q̃ move tur ⁊ fertur: sed potius per eẽ quãtũ diuisibile ipsum factum q̃ motuz siue in quo sicut in spacio motũ ẽ. Nã per hoc q̃ spaciũ illud quantũ ẽ: ẽt est motus quantus Tempus vero est quãtũ in hoc q̃ est passio motus hz q̃ motus quãtus est. hoc aũt planũ est videre qz mo/ tus est in eo q̃ fertur sicut in ſbo. Sed ab illo ſbo ab/ solute non habet quãti esse nec inest ei absolute consi derato. Sed inest ei mot⁹ in quantũ ipm continue acci put in spacio ante ⁊ post ab ante in post procedendo. Et ideo licet vnũ sit id q̃ fertur in toto spacio: tamen non accipit vnũ esse tantũ in spacio sed potius accipit cõtinue equale sibi ante ⁊ post donec pertranseat totũ spaciũ ⁊ sic motus esse est diuisum potẽtia in eis quo rũ qõlibet est vnũ quid. Est ergo quantuz ⁊ habet esse quãtitatis per accñs eo q̃ nõ est passio sui sbi per se sed pot⁹ in eo q̃ dicto modo accipit spaciũ. Tẽ/ pus aũt est quantũ per hoc q̃ accidit huic quãto per accidens. Si aũt ista vt mensure cõsiderent relate ad aliq̃d q̃ numerant adiacentia sibi nõ habebit motus rationem quanti q̃ sit quantitas: qz nã motus non est. ꝑ hoc nã motus q̃ mensurat spacio vel tempore : sed potius per hoc q̃ ẽ vel vbi fluens vel quale vel quan/ tũ fluens accipiẽdo vbi post vbi vel quale post qua/ le vel quãtũ post quantũ. Et ideo etiã motus nõ ẽ in gñe vno aliquo per hunc modũ acceptus. Tẽpus vo licet referat ad motũ qui est per accñs quantũ non refert ad ipsuz prout hz aliã nãm qua ponit in gñe : lz refert ad ipm per eẽ mot⁹ q̃ hz ⁊ refert ad ipm vt nu merus ipsius. Et ideo nõ hz nisi eẽ mensure ꝓpter q̃ nõ ẽ nisi de gñe quãtitatis: locus ẽt prout accipit in rõne mẽsure per eẽ mensure differt ab oibus alijs mẽ suris qz locus ẽ mensure exñtis inquãtũ ẽ stans in lo/ co: ⁊ ẽ alia copl'atio loci ⁊ locati advnũ cõez terminũ inquãtũ spaciũ siue distãtia vna ẽ loci ⁊ locati qua sit copl'atio linee vel supficiei vel corpis alia q̃ tpis. Et ideo locus fm hoc eẽ accept⁹ rõnem hz spãlis quan/ titatis fm aũt q̃ pendet ex entitate quã hz nihil habz addiũ supficiei vel corpi. Et ió hic non ponimus lo/ cũ iter modos quãtitatis. Est ãt dubitatio satis rõna bil de ipo ãgulo: vtrũ ipe sit spãl' mod⁹ quãti ⁊ q̃tita tis. Obijciũt.n. q̃dã oñtes ãgulũ eẽ spãlẽ modũ q̃tita tis. Cõstat ãt angulũ nõ esse quantuz ad modum li nee eo q̃ est inter duas lineas angulus contentus: al/ ternus enim contactus duarum linearum expansaruz supra superficiem ⁊ applicatio non directa est angu/ lus: igitur modum linee in quantitate non habet. Si/

militer antẽ

mſliter autem non habet modum ſuperficiei: qz om/
nis ſuperficies ſm latum diuiditur angulus autem
ſm latum diuidi non poteſt. Sz ſm longitudinem
ſolam aliter enim non eſſet cōtactus indiuiſibilis dua
rum linearum: q̄ iterum non ſit corpus hoc patet qz
non habet profundum quia inter duas tantum lineas
nulla poteſt eſſe profunditas. Amp̄. quecunq; eſt
ſpecies ꝓtinue quātitatis duplata manet in eadem ſpe
cie quantitatis. Et modo angulus autem aliquis
eſt qui duplatus non manet in eadem ſpecie quan/
titatis. Et modo ſicut angulus rectus qui ſi duple/
tur nullus manet linearum indirecte applicatarum cō
tactus. Angulus ergo videtur eſſe ſpecialis moduſ
quantitatis non enim poteſt dici non eſſe quantuz q̄d
dam cui contingit magis ⁊ minus eſſe ſm quantitatez
⁊ finitum eſſe ſm quantitatem ⁊ p̄cipue q̄ conſtitui
tur ex menſuris quantitatuz angulus autez eſt cui om
nia dicta conueniunt. Hec autem ⁊ ſimilia ſoluere
nō eſt difficile dicemus enim angulum non eſſe ſpecia
lem modum quanti vel quantitatis. Sed potius
angulus dicit qualitatem circa quantitatem quandaz
vnde figurationi quantitatis conuenit angulus. Et
ideo ſicut terminatum eſſe eſt qualitas circa quantita
tem dicta ita angulatum eſſe ⁊ ipſe angulus. Angu
lus enim eſt paſſio quanti continui finiti linea ſiue il/
lud ſuperficies ſiue corpus ſit. Et ideo in aliquo ſequi
tur lineā in aliquo ſequitur ſuperficiem: in quantuz. n.
puncto terminatur ſicut linea ſequitur ipſum latitudi/
ne non diuidi ſed longitudine: inquantum autem eſt
terminus ſuperficiei plane ſequitur ipſum duabus li/
neis contineri ⁊ q̄ angulus duplatus rectus non fuit
angulus hoc accidit ex eſſe anguli recti quia ē mediū
dyametri. dum enim ſupra quālibet diſcriptam lineaz
finitā liceat circū duci circinū ſi linea ꝑpēdiculariter ſu
p lineā ducatur ⁊ in cētro contactus pes circini immo
bilis ponatur ⁊ ad quantitatem vnius partis linee cir
culus circunſcribatur angulus rectus eſt cui ſubtendi
tur quarta pars circuli. Et ſi dupletur ſubtendetur
circuli medietas. Et ideo non remanet aliquid tūc
p̄ter dyametrum circuli nullo exiſtente angulo in cē
tro circuli. idem auem accidit ſi quocunq; modo li/
nea ducatur in continuum ⁊ angulus rectus dupletur
ſuper eam ceſſante antem angulo ⁊ ſublato rema/
net tamen continuum. Nos autem diximus angu/
lum accidere continuo terminato tamen ꝓpter hu/
iuſmodi rationes quidam dixerunt angulum eſſe me/
dium inter ſuperficiem ⁊ lineam: ſed ſm ꝓpꝛietatez
iſtius ſapientie dicendum eſt modo p̄dicto quia non
ponit entitatem aliquam quanti aliam ab inductis. Sz
potius ſicut ſi intelligatur punctum terminās a linea
tolli in vna parte ⁊ remanere eē linee remanet linea i/
finita: ita cum angulus ſit terminus continui expanſi ſi
tolli intelligatur per duplationem recti anguli rema/
net continuum expanſum infinitum Nos autem ſu
pra oſtendimus q̄ non eſt de eſſe ſuperficiei inquantū
ſuperficies eſt q̄ terminet linea vel lineis ſicut nec de
eſſe corꝑis inquantū corpus eſt q̄ terminetur ſuper
ficie vel ſuperficiebus. hec ergo de modis quanti ⁊
quantitatis dicta ſint a nobis. hic enī aliter habent do
ctrinari q̄ in cathegoꝝ.

Capitulum. ij. ⁊ eſt di. de. eē ⁊ nām quātitatis ⁊c.

Poſtet āt nos̄ adhuc declarare q̄ oēs ꝑindu
o cti modi quantorum accidentis habent en/
titatez ⁊ nō ſbe. Aliter. n. non ſatisfaciemus
de his ſm iſtius p̄me phye ꝓpꝛietatē nec
ſatis erit certuz mathatico ſuum ſbm niſi oſtendamus
q̄ non niſi accidentis habet eſſe ⁊ rationez hoc autez
ſi p̄einducta ad memoriam reuocentur facilis erit no
bis. Diximus enim q̄ ſba que corꝑus eſt conſtitui/
tur ex materia ⁊ forma corꝑoreitatis tali que ſuſcipit
omni modo menſuram trium dyametrorum. Et i hac
forma nullum corꝑus differt ab alio corꝑore nec ē ma
gis vnuz corꝑus q̄ aliud. Et ex hoc patet q̄ menſu
ra dimenſionum actualium ſm quā comparantur ad
inuicez ſz maius ⁊ minus ⁊ equale eſt menſura ⁊ quā
titas ſuſcepta ab huius ſba ſm hoc q̄ ſuſceptibilitas ꝓ
actum forme ſbalis eſt in ea: igitur quantitas que men
ſura ē inē cōpoſito ⁊ nō materie ſunplici: adhuc hoc
habitum eſt ſupra q̄ forma corꝑoreitatis ſbālis nō re
linquit vnq̄ materiam ⁊ eſt in ipſa ante omnem motū
⁊ mutationem non pendens niſi ex p̄ncipijs ſbe ſim
plicibus: iſte autem dimenſiones quibus corꝑus com/
paratur ad corꝑus ſm maius ⁊ minus ⁊ equale vno
corꝑore manente ſm ſbam inſunt: ⁊ non inſunt ſicut
patet in cera extenſa ⁊ contracta ⁊ nube contracta ⁊
dilatata ⁊ generaliter in rarefactis ⁊ condenſatis: igit̄
iſta inſunt ex p̄ma ratione ⁊ non ſicut quedā pars cū
conſequantur eſſe compoſiti: ⁊ ex ſa ratione inſunt ⁊
non inſunt eidem ſaluato ſm eſſe ſbi. Oportet igitur
q̄ iſta ſint accidentia ⁊ eſſe ipſoꝝ. eſt eſſe accidentiſ. h
tamen ꝓ̄o non dixit ⁊ plures ſtoycorum. Attende igi
tur q̄ quia quantitatū menſure non inſunt ſbo deter/
minato ſm aliquam formam ſpālem ſed ſm ipſam for
maz corꝑoreitatis p̄imam. ideo in diffinitiua ratione
quantitatum diſciplinabiliuz non intrat ſbm ſenſibilis
māe nec concipiunt illud ſm ſubm intellectualis ſiue
intelligibilis materie ſolum: nec eſt dicendum q̄ conci
piunt materiam imaginabilem. ipſe enim diſciplinales
quantitates ſunt imaginate quedā: ſbm autez q̄ in ſua
ratione diffinitiua concipiunt non eſt imaginatuz ſed i
intellectu conceptum per p̄ima principia ſbe corꝑo/
ree ſolum: ⁊ hoc eſt valde notandum in tota iſta phia
Ex hoc autem q̄ illud ſbm nullam habet differentiaz
ex imaginatis circa ipm ⁊ ſenſibus contingit q̄ dimen
ſiones diſciplinales omnes vnius ſunt rationis in om
ni materia q̄ eſſe nequaq̄ poſſet ſi ſubm imaginatum
vel ſenſatum cōcipit: quia per imaginata ⁊ ſenſata diſ
ferunt corꝑora ⁊ ſub talibus differentijs caderent in
diffinitiōe diſciplinabilium oporteret ipſa equoca/
ri quando vnum eſſet nomen et ratio ſbe diuerſa. ſub
iectum enim per ſe ⁊ ſm ipſum cadit in paſſionis diffi
nitione. Amp̄. aduertendum eſt q̄ totum oppoſitū
eius q̄ dixit ꝓ̄o eſt de hijs diuiſionibus ſm ſubtilita/
tem pipateticoꝝ quia ꝓ̄o dicit q̄ punctus conſtituit
lineam ⁊ linea ſuperficiem: ⁊ ſuperficies corꝑus con
ſtituit. Et ideo punctum maxime dicebat eſſe ſubām:
⁊ lineam poſt hoc ⁊ deinde ſuperficiez: ⁊ minime cor
pus ſicut in p̄habitis ſepius dictum eſt. Eſt autez
totum contrarium ſi eſſe harum dim̄ſionum ſm hoc
q̄ in eſſe conſtituitur conſideretur: ſuperficies autem
non habet menſurari in duo niſi ſm q̄ eſt termin⁹ cor
poris ⁊ niſi corꝑus mēſuraretur per tres dyametros
non menſuraretur ſuperficies. ſm duas: hoc autem
ſic ꝓbatur omne illud cuius perfectio ē mēſurari per
tres dyametros quocunq; modo ad certum angulum
diſpoſitos perfectius eſt ſz rationē mēſurati q̄ illō qō
menſurat ſm duas: q̄ autez imperfectius eſt ſm eē de
pendet a perfectiōi p̄cipue qz ſm eſſe menſuratum
nō depēdet a mēſura: ſed potius ecōuerſo. Mēſurat
autem oīs menſura ſm id quod eſt finis ſicut patz

vnitate que ē mensura numeri. Cum igitur iam pro/batum sit q̄ quātitas omnis est accīs ⁊ istud sit accīs q̄ ē sbe terminus ⁊ finis. Constat q̄ causat a sbo igi tur q̄ ꝓximius ē sbo est ꝓius. Est aūt terminus corporalis proximior sbo q̄ ē mēsura perfecta: illa igitur est mēsura ꝓma nec superficies habet mensurari in duas dim̄siões nisi inquātū ē termin⁹ b⁹ corpis: ⁊ nō fm se nec corpus hz hoc a superficie sed ecouerso ⁊ adhuc linea hz mēsurari in vnam dim̄sionē inquātū ē termi/nus superficiei ⁊ p̄ctus eē hz indiuisibilis inquātū ē terminus linee ⁊ hoc totum conuersum est eius q̄ di/cit plo. Q̄ō aūt quidā dicūt de motu p̄cti q̄ motu suo cōstituit lineam ⁊ linea motu suo supficiē q̄m non mouet ad p̄ctum sed ad longitudinem totam simul ⁊ continuū ⁊ q̄m superficies mouetur in profunduz: con stituit corpus penitus est friuolum: quia punctus non mouet. Et silr nec linea nec superficies neq; corpus mathematicū sicut bene oñsum est in pbītis. Talia. n. dicta sunt fm imaginationē solā ⁊ nō fm rei naturam. Est tamē nō p̄tereūdum q̄ in oibus accīnbus ē accī/pere q̄d accītis fm principia sui gñis. Si. n. bicubitali magnitudine posita dixerit q̄s q̄ ꝓpositū ē quātuz eē q̄d ē dicit ⁊ fm hunc modū natura cuiuscūq; rei pce/dit ex primis finibus eēntialib⁹ ipsius ⁊ terminis. Et necesse ē q̄ oīs quidditas nature vniuscuiusq; perue/niat ad vnū indiuisibile ex quo causat. Et illud ē pri mū indiuisibile illius gñis ⁊ hoc mō cuz p̄ctus sit sba posita hoc modo quo indiuisibile ens in ptinuo refer tur ad potentiā principiū longitudinis est p̄ctus. Di uidit. n. in p̄cto ⁊ terminatur in p̄ctis nec diuideret in p̄cto nisi p̄ctuz potētia eēt in ipsa. Tamē hoc mo do nō cōtinuatur linea ex p̄ctis: q̄ hoc est impossibi/le: ⁊ ideo eēntia ⁊ sba potentialis linee ē punctus for/ma aūt cōtinuatio q̄ forma prouenit ex ꝓcessu p̄cti p ptinuum: sicut nūc transiens facit tps ꝓter hoc soluz q̄ tps nō permanet. Et ideo dicit fluxus puncti facere lineā sicut fluxus formе in mām ⁊ diffusio facit eē. Et ideo facit formale eē tpis a fluxu ipsi⁹ nūc ⁊ sba ē nūc ipm. Ita sba linee ⁊ sbiua ⁊ fundamentū dicitur eē p̄ctū ⁊ ptinuatio dicit processus eius pmanēs sim̄l: ⁊ si obȝcit q̄ iste processus nūc nō pōt eē nisi sit in aliquo sicut in spacio. Et hec erit lōgitudo cōtinua. Et sic lō/gitudo ē ante processum ipsius. ⁊ iō nūc causat ab ipo puncto sic ꝓcedēte obiectio illa nō facit ad ꝓpositū ꝓ cessus. n. p̄cti nō est motus p̄cti iam sepatim exīntis in spacio. Hoc. n. iaz diximus eē ipossibile in pbītis sed ē processus principiū in diffusionem nāe principia/te sic forma dicit ꝓcedere indiffusionē eē: ⁊ sicut nūc p cedens causat tps ⁊ in tali processu facientis eē simul ē principium: ⁊ eē q̄ est ab ipso: ⁊ in omnibus talibus idē ē principium ꝓcedēs fm sbam differens aūt fz eē q̄ ipsa ꝓcessio ipsius facit eē quoddā formale vtor aūt hoc noīe ꝓcessio q̄ illo maximi viri pipatetici vsi sūt in ista mā loquētes quādo loquūtur de processu prin/cipioz in eē q̄ causat seipsis in eo q̄ ē: hoc iterū mō processus linee nō ad p̄ctum sed fm longitudinez to tam per oēm eūdem modū cā est supficici ⁊ sicut punctus ē diuisio linee ⁊ terminus ita linea sectio superfi/cici ⁊ termin⁹ est ⁊ hoc iterū mō supficies nō ad lineā terminantem se sed tota latitudine procedēs facit cor poream dimensionē nec sunt plures eo q̄ angulus re/ctus nō pōt eē nisi per tres dyametros: vel per duos si cut dixim⁹. Dȝ aūt q̄ anguluz ponūt ārtā dimensio nem eē dicūt processum linee eē duplicem directe. s. fz processum puncti ⁊ oblique: ⁊ hūc fm processum di/cunt facere angulum. Sed hoc nihil eē cōstat iā ex predictis q̄ cuz processus linee sit processus principiȝ ⁊ in esse ꝓpriū nō potest itelligi processus obliqu⁹ ni si sit alia obliquitatis cā que est extra lineā proceden/tē sicut est reflexio vel aliquid tale: ⁊ hoc ē p accīs: ⁊ nō ē causa eius q̄ est fm nām principiȝ. Sic igitur vi/detur eē intelligendū de quātitatibus tam fm esse q̄ fm suaz quidditatē cōsideratis. Ex his aūt scitur etiā nā tpis ⁊ oium eoz que supradicta sunt q̄m non oīa il la sunt q̄d fm nām quantitatis. Sed passiones taliuz. oium eorum q̄ dicta sunt pēdet ex vo eē entis primi Et ideo in ista pbia sic cōsideranda sūt sicut prima hu ius capituli pte diximus. Si quis aūt cōnālitatē eoruz attēdat. tunc fo modo accipiuntur. Et sic fit ex eis co/ordinatio in genus vnū sicut accipiūtur in cathegoriȝ

Et iō primo modo cōsiderata multa referuntur ad ipsa sicut passiones ipsoz. sicut motus ⁊ tempus ⁊ hu ius. Scōo aūt modo nō referūtur ad ipsa nisi q̄ sūt cō naturalia ipsis quātitas. n. vera ⁊ fm nām quidditatis sue nō ē nisi id ī q̄ pōt accipi aliquid numerās ipm si/ue hoc sit fm se in ipso sicut vnitas in nūero siue sit fz positionem sic in cōtinuis ⁊ pōderibus. Dec igitur de quātitate dicta sunt a nobis.

Capitulum tertium ⁊ ē di. de. an. qualitates sūt sbe quedam.

Ē modis aūt qualitatis scire nō possum⁹ ni/si primum sciamus eē qualitates ⁊ ipsas eē
o nō sbas sed accītia. Qualitates aūt que ma xime sunt qualitates iter accītia sunt ille que dñr passiões ⁊ passibiles qualitates. Et hoc q̄dem iā eē cōstat ex his que in perigeneos ⁊ in libro de sensu ⁊ sensato a nobis sūt disputata. Sedhic inq̄rēdum est vtrū ne iste qualitates sbe sint vel accidētis habeāt eē fuerūt enim q̄dam precipue de scholis anaxagore qui illas qualitates sbas eē dixerūt. Et per ingressum ear⁹ sbarum in corpora dixerūt corpora fieri sensibilia. Et hec dixerūt separi ⁊ trāsire de corpe i corpus. Sed se patio earum est successiua ⁊ latens sicut sepatur aqua a pāno humido p euaporationē ⁊ nō ānihilatur ⁊ tñ aqua sba est. Cōtra hos igitur primū opz itendere. Queramus igit vtrum ne sbe iste q̄ sic ingrediunt in corpora ⁊ sepantur quocūq; modo ab eis sūt corporee vel incorporee ⁊ si dicant q̄ sint incorporee. Quera/mus an ex eis componat corpus vel nō. Si aūt dicāt q̄ ex eis componit corpus hoc ē icōueniens q̄ incor poreum non habet situm neq; diuisibilitatē ⁊ ex hoc nullum oīno pōt corpus componi. Si aūt dicatur q̄ ex eis nō pōt corpus componi ex hoc sequit q̄ ex eis nō cōponitur corpus sensibile ⁊ hoc ē ȝ hypothesiz. Si vero dicat q̄ calor ⁊ frigus ⁊ hmōi sūt corpa tūc primū q̄ sequit ex illo est q̄ de illo ē. q̄ huius que di/cimus nos qualitates sensibiles hñt situ ⁊ positionē in partibus suis ⁊ in loco. Et cum idē sit album dulce calidū ⁊ sic de multis aliis sequet omnia illa in vno loco eē. Et oīa hoc vnum esse corpus sicut in pbītis ē determinatum. Scōm aūt q̄ sequit ex hoc ē q̄ ista q̄n igrediūt corpora vt faciāt ea eē sensibilia aut separari possunt ab eis aut nō. Si nō possunt separi tūc nō ha bēt eē nisi in corporibus. Corpora aūt in q̄bus sunt nō cōstituūtur in eē sbali per ipsa. sed sine ipsis sunt sba designata igitur sūt in corporibus nō sicut quedā pars ⁊ nō possunt esse sine is in q̄bus sunt ergo in verita/te sūt accītia nec hñt de sba nisi nomen. Si autē dicat q̄ possūt separi. tūc hoc non pōt esse nisi altero duoz modorum. s. quod sepata aut sunt manentia per se aut

q̄ continue

q̄ continue transferantur de corpore in corpus. Et si q̄de manēt ꝑm se tūc ipsa ꝑm se sensibilia sūt. Et tūc sūt in aliquo spacio ⁊ loco ⁊ ꝑ3 se agētia sine ſbcta materia que oia oīa sunt eē incōueniētia in libris ꝓbicis.

Preterea ꝑm hoc non egeremus aliis corporibus sensibilib⁹ que cōstituerent per ista: ⁊ sic ista nō ingrederent in corpora vt facerēt ea sensibilia: ⁊ hoc est cōtra hypotesim. Si aūt cōtinue trāsferunt de corpe in corp⁹. tūc sequerent duo incōueniētia quoꝝ vnū ē q̄ nō erit assignare vbi sunt in medio q̄n de corpore moūetur ad corpus q: nō semp cōtingunt se corpora ō q̄dibus in que transferūtur: scōz ār est q̄ tūc q̄n ip̄m corpus calefacit aliud postq̄ calidū est remanebit calefaciens frigidū ⁊ nō calidū q̄ nos videmus eē falsū: ad huc aūt q̄d facit ea de ſbo ad ſbm trāsferri. trāslatio. n. illa nō fit sine cā: quecūq; ergo illa cā ē oportet q̄ ip̄sa talis sit q̄ faciat ipsa debere nō eē i ſbo vno ⁊ cē debere in ſbo altero. Dutus igit cā nō pōt eē ſbm iquātū ſbm ē: q: cā q̄ facit aliq̄d nō existere in ſbo inquātū ſbm est facit ip̄m nō debere existere in aliquo ſbo eadem rōne nō pōt ista cā accidere ſbo inquātū ſbm est.

Opz igitur q̄ accidat huic ſbo inquātū ē hoc ſbm: ⁊ tunc queraē que sit illa. sublatis. n. hmōi accidētib⁹ oībus de ſbo videt nō posse inueniri etiā si quis velit fingere. Causa. n. illa nō ē de natura accītiū: ⁊ si illa cā nulla sit qualitatū quas illi ſbas dicūt non erit tn̄. neq; spissum: q: cā illarū qualitatū sūt caliditū ⁊ frigiditū que cū nō sint cause ille. patet q̄ nulle possunt inueniri. Ad huc aūt q̄ ista trāsferunt de ſbo ad ſbm nō tollit abeo accītalitatē: q: multa sic accītia trāsferri possunt.

Ex oībus ēt his videt relinqui q̄ ſbm sit cā eē istorum ⁊ singularitatis: ⁊ tunc ꝓ certo sunt accidentia. Adhuc aūt calor ⁊ albedo q̄n habēt eē singulare sunt distense p situ ⁊ magnitudinē: sicut cōstat per sensum. Ista igit magnitudo aut ē de q̄dditate eaꝝ aut n̄. Si ē ō q̄dditate eaꝝ. tūc cū oēs nature sint hmōi magnitudinis. sicut albedo dulcedo et hmōi oēs erunt quo ad hoc vnius quidditatis. Et īsuper hīt aliud q̄ ē mā ⁊ forma: ⁊ sequit q̄ sunt corpora multa in eodē loco sicut superi⁹ diximus. Si aūt nō ē ipsa magnitudo ō q̄ditate ipsoꝝ tūc forme sūt tantū que sūt in magnitudine ⁊ nō possūt habere singulare eē sine ipsis nec sūt in ea sicut pars eē ipsius cū magnitudo ꝓfectū eē hēat sine ipsis sequitur igit ipsa esse accītia ꝓculdubio ⁊ hoc quidem est necessarium.

Capitulū. iiij. ⁊ di. de. esse aliarum qualitatum que sunt habitus ⁊ dispositio.

q Uerūt aūt multi qui rōnabilius q̄ isti dubitauerūt de scia que ē in aīa. Utrum ne ipsa sit accīs maxime ꝑm ea q̄ nos in ſo de itellectu ⁊ intelligibili disputauim⁹. Scia. n. que ē in aīa ē ex formis q̄dditatū separataꝝ q̄ dē sūt accītiuz in aīa ⁊ ō illis nō ē dubiū quin sunt accītia. Sed de q̄dditatib⁹ ſbarum. hec. n. separate sua pītia sūt in aīa. Separatio aūt nō facit eas eē accītia. igit̄ vident ſbe esse i aīa ꝓcipue q: oīdim⁹ in libro scōo q̄ de itellectu ē ⁊ itelligibili q̄ huiⁿ forme nō sūt in aīa sicut in ſbo oīno. Et sic videt q̄ scia que ē de hmōi formis nō sit accīs cū tn̄ scia dicatur eē habitus q̄ est vna spēs qualitatis. Si q̄s aūt diceret q̄ hmōi q̄dditates in aīa q̄dem sunt accītia ⁊ in singularibus sūt q̄dditates. h nihil ē q: q̄ in se ē ſba nō pōt vnq̄ fieri accīs in quocūq; eē intelligat. Adhuc aūt tā āte paꝝ oixim⁹ q̄ separatio nō facit ſbm esse accidens q: ſba de se ⁊ per se separata ē ⁊ accidit ei manere eē ꝓiunctam. Q̄ō aūt hāc fortificat q̄nē est id q̄ intelligimus ⁊ scimus de substātijs separatis que sūt itelligētie agētes. Iste. n. per hoc q̄ sūt scite a nobis non amittūt suā ſbalitatē. nec hīt esse aliq̄ō nisi separationis. Sz de oībus his nō ē difficile reddere rōnem si ea que in naturalib⁹ multis libris de aīa loquētes dicta sunt ad memoriā reuocētur. Dicim⁹. n. q̄ id q̄ ē i aīa cū recepta sit in ea nō sicut quedā pars eē aīe ⁊ animā possibile sit esse saluatā in esse sine eo q̄ est in ipsa. Opz q̄ sic est in ea sic accidēs. Et q̄uis aīa in talib⁹ nō in toto se hēat in rōne ſbi. tamen aliq̄d hz ad ista de ſbi rōne. Et iō dicit esse sicut tabula rasa ad illa ⁊ q̄dditas q̄dē ſbe p hoc q̄ ē q̄dditas ſbe nūq̄ ē accīs sive sit in aīa sive non sed p eē q̄ hz in aīa nō ē q̄dditas sed potius p esse q̄ hz in reb⁹. Et ideo p eē q̄ hz in aīa accītalis efficit ⁊ ip̄m eē ē accītis esse. Et hoc vocant q̄dā esse intentionale ⁊ in illo accipiē vt q̄dditas rez non vt quidditas aīe. Q̄ō aūt de intelligētijs agētibus q̄ritur triuolū ē q: intelligētias agētes eē in aīa nō ē nisi impressiones earꝝ eē in aīa ⁊ nō ipsas. Nō. n. efficiūtur in aīa per separationē cū tam separate sint sed ipse luibus suis se sigillāt ⁊ imprimūt ⁊ hoc eē ē accidētale aīe. Hoc aūt ꝓbat p hoc q̄ impossibile est id q̄ imprimit̄ inyna aīa esse impssum in aīa alia ⁊ sic patet impressum ⁊ acquisitū in vna aīa nō eē acquisitū in alia ꝓpter esse singulare aliquo modo q̄ hz ab aīa. Hec aūt oīa sunt melius ⁊ subtilius alibi determinata. Dic. n. sufficiat hoc q̄ eē rōnes rez in aīa facit scire. ⁊ hoc est quoddā eē in ſbo licet nō sit oīo sic ꝓout accīs nature ē in ſbo extra animā q: ēt illud ens q̄ est in anima nō omnino ens sit p ut est ens in nā extra animā.

Capitulū. v. ⁊ ē di. declarāo eē forme ⁊ circa aliq̄d constantis figure.

e St aūt vna spēs qualitatis q̄ ē forma vel circa aliq̄d cōstans figura ꝑm q̄ in p̄dicamētis dictū ē q̄ ē qualitas in quātitate ꝓtinua acceꝑta. Et hāc opz nos ꝓbare eē eo q̄ hāc eē nō probat geometer sed relinq̄t eam. Nō. n. ꝓbatur aliq̄d de aliquo nisi relinquat eē. Cōuenit ergo q̄ ꝓbatuz sit id eē. Nullius ār figure eē pōt oīdi nisi ꝑt⁹ oīdat eē circuli: q: spa q̄ ē figura corpis simplicis fit ex ductu circuli ⁊ ꝓcessu ⁊ reuolutione circuli sup seip̄m. Colūna aūt fit cū mouet circulus directe ꝓcedēdo ita q̄ cētrū eius ꝓcedat in linea recta. Piramis aūt fit q̄n angulus rectangulus mouet ita q̄ centrū sit linea rectū āgulū cōtinēs ⁊ alterū latus moueat cōtinue ascendēdo circa centrū vsq; ad extremitatē linee: anteq̄ autez manifestemus eē circulū opz nos remouere errorem quoꝝdā dicentiū circulū cōponi ex athomis. Dico igit q̄ si circul⁹ cōpōat ex athomis sēsibilr nō erit vē circulus q: circūferētia erit nō indiuisibilis sed ansfractuosa pp diuersam positionē athomoꝝ. Amp. concedat athomū indiuisibilē ꝑm sensuz eē centrū lz nō sit vere centrū. Educat ār linea de centro ad aliquā longitudinē. h. n. ē possibile q: talis linea fiet cōpositione athomoꝝ sicut isti dicūt. Principiū igit linee q̄ est in centro stet imobile ⁊ finis eⁱ⁹ cōtinue cōpōat ex athomis donec tanget circūferentiā. Et vna pars moueat circa centrū aut vndiq; tanget circūferentiā aut non. Si vndiq; tangit circūferētiā circunducta. tūc ꝓcubio describit circulū circa centrū e quidistanter mota. Si aūt nō vndiq; tangit adhuc describet circulū q̄ nō fit cōpositiōe athomoꝝ. igit circuli eē ꝑm q̄ ē circulus nō sit cōpositione athomoꝝ: adhuc ponamus circulū athomoꝝ cōpositione factū poni in vase aliquo regulariter circulari sicut in vitro aliquo aut implebit spa-

tū equaliter aut excedit aut diminuitur ab ipso. Si dicatur q equaliter: sed q supponitur alicui quanto diuisibili equaliter ei ẽ diuisibile sicut ip̄m ⁊ q ẽ diuisibile componitur ex diuisibilibus circuli illi⁹: ergo cōpositio ex diuisibilibus ẽ: ⁊ hoc est cōtra hypothesim. Si aūt excedit ip̄m. tūc diminuto aliquo ab ipso equabit ei. Et si excedit a vase apposito aliquo iterū equabit ⁊ sequeret idē q prius. Si aūt dicat aliquis q supiori positiōe saluata linea vz positiōe athomorum continue crescat de cētrali athomo vsq; ad circūferentiā. Linea illa in tactu circūferētie nō pōt moueri circa cētrū equidistanter eo q in motu recederet athom⁹ ab athomo: ⁊ corrūpēretur linea: hoc nō impedit q cessantibus oībus athomis mediis adhuc remanet directa in situ opposito a cētrali athomo ad illū q tāgit circūferentiā. Etiā si dicam⁹ inane ⁊ vacuū ee in medio sicut dicūt illi q ponūt athomos ee inter centrū igit ⁊ tangens circūferentiā pōt describi linea motu alteri⁹ athomi ad alterā: q hoc dicūt ee pueniēs qō athomi moueant in vacuo ⁊ q vacuū sit locus hñs distātias quas nemo pōt itelligere sine quātitate nec ẽ intelligibile aliq̄d moueri p ptinuū nisi motu describat lineā vel spacium. Et si quis oia b negaret hō eet sine itellectu ō quo nō ẽ curādū. Sic aūt destructa opiniōe dicentiū athomos posito circulo ⁊ quantitate linearū facile destruit viceuersa tota de athomis positio. scimus. n. oēm lineam diuidi in duo media ⁊ medietatē i duo media ⁊ sic i infinitū q nō posset ee si cōponēt ex athomis: q staret diuisio in athomis. Scimus ēt q dyameter circuli corde nō cōicat: ⁊ sunt q̄dā linee cōicantes ⁊ quedam incōicātes ⁊ si linea cōponeret ex athomis oīs linea cōicaret oi linee q̄libet athomis nūeraret ⁊ hoc ẽ i cōueniēs. Adhuc aūt ex ꝓpriis isti⁹ sapie loq̄ntes. scimus q quantū nō cōponit nisi ex quātis. Et iō non pōt cōpoi ex athomis. Destructo igit hmōi errore p hemus ee circulū q: ipse radix ⁊ principiū oium figuraꝝ ẽ triangulus eni nō cōponit nisi p circulū. Dicamus igit nō tē dubiū corpora simplicia ee ante cōposita. Corpora aūt simplicia sunt vnius nature ⁊ motus in oībus partibus: sūt igit vnius figure ⁊ vnius virtutis in oībus ptibus hmōi aūt corpor⁹ nō cōuenit nisi figura spica q si habuerit āgulū ille pl⁹ distaret a medio quā pars alia ⁊ hoc nō posset ee nisi ꝓpter aliquā differentē virtutē ⁊ nām a nā ⁊ virtute prius alterius. Spa igit sic ꝓbata ouplicer ꝓbat ee circulus possibile eni ē qualibet ptē in circūferētia spe posita. tā in cōuexo q̄ in cōcauo posita moueri fm nām corpis sic ſtelle mouent ⁊ ptes ignis ⁊ ptes aeris ⁊ partes aque quacūq; de cā mouebunt. Moueat igitur in vna pte superficiei pūctuz vnuz ⁊ in alia aliud ⁊ mouebunt contra se iuicē. Cōstat. n. tūc q ꝓpter homogeneitatē corpis mouebūtur eq̄distanter a centro ergo vna pars obuiabit alteri directe ergo describēt circulū. Sic ꝓbata spa ⁊ ꝓbato circulo facile ē oēs figuras ꝓbare p modū superius determinatū. Attendēdū aūt q circulo posito ⁊ moto fm nām eius qō in loco suo mouet erūt pncipia recti fm differētias positionū in circulo. Et i his erit rectus motus: ⁊ illis motibus exñtib⁹ posito motu linee vel superficiei a dextro in sinistrū ⁊ alteri⁹ ascendentis a deorsum iserius vel ecōuerso causabitur āgulus rectus: ⁊ ab ipso causabunt oēs alij anguli quocunq; mō fuerint: ⁊ a recto ēt causabitur curuū q̄a q ō circūferētia subtendit angulo ē curuū. Si aūt corpus in vna parte graue ⁊ in alia leue ducat sup centrū in superficie secante spaz in duo media: ⁊ ex pte leuiori ascēdere ponat ⁊ reflexū stat i iseriori illud causabit circūflexum. Si aūt moueat inferius nō recedit a centro nisi discurrēdo in superficie in qua ē centrū ⁊ ibidē causabit rectū angulū sup superficiē descriptū vbicūq; fuēit ⁊ motus eius erit descriptio dyametri circuli. Et sic facile ē oīa inuenire q̄ faciūt figurationē quātitatū: figura. n. nihil aliud ē nisi terminatio quātitatis. De ea aūt spē qualitatis q̄ est nālis potētia vel ipotētia iam diximus in ꝑhabitis: vbi diximꝰ modos potētie fm q est q̄litas aliq̄ sic. n. ē accīs cū sit 2ñs esse eius cui⁹ ē potētia: ⁊ iō nō pōt ee pars esse ipsius. Dicem⁹ igit modos qualitatis aliter q̄ in ꝑdicamētis: q: ibi diximus de coordinabilibus adinuicem fm vnā nām ꝑdicabilis vnuoce de oībus: hic aūt modos entitatis dicem⁹ q̄ sunt qualitatis fm q qualitas dicitur quocūq; modo qualificans hoc cuius ē qualitas.

Capitulum. vj. de modis qualitatis.

Uale igit hoc modo cōi sumptū dicitur multipliciter per anologiā vno. n. ⁊ primo modo dicitur quale q ē in diffinitiōe sbe ⁊ q̄dditatū oīs rei: ⁊ hoc ē quale q̄d qō vocat qualitas cētialis que ē differētia sbaliter rē cōstituēs in quale tm ꝑdicata. Et iō ipsa ē sba dans ee sbo. primo q ē genus: ⁊ q: in alio causat ee quasi circa sbm ponēs ⁊ quasi in subiecto exñs. iō quale quoddā ē ⁊ simpliciter. Hoc mō ē eētiaꝰ qualitas materie. vñ q̄dā dicūt q forma in se q̄dē ē qualitas virtute aūt sba. vnde q̄rēdo quale quid hō rñdet q: ē aīal bipes ⁊ quale q̄d equus rñdet q: ē aīal q̄drupes: ⁊ iuxta hūc modū dicit circul⁹ qualis q̄dā figura q̄ñ dicit q circul⁹ ē superficies vna linea terminata in cuius medio ē punctus a quo oēs linee ducte ad circūferētiā sunt equales: vel quādo dicitur q circulus ē figura agomonalis. hoc ē sine angulo q̄m nulla oīno vna linea angulū facit cū angulus sit alternus ꝓtactus duarū linearū i pūcto sibi nō directe applicatarū sicut in antehitis diximus. Hec. n. oīa qualitates oñr quia differētia illa q̄ fm se ē ⁊ que substantie est completiua qualitas exīstit: vno q̄dem igitur hoc mō dicit qualitas sbe differētia. Et hoc ē in oībus generibus entiū que habēt diffinitionē. Aliovero modo qualitates oñr q̄dā passiōes imobiliū ⁊ matbaticorū q̄ sūt ēt q̄dā imobilia ⁊ matbatica sicut nūeri oñr quales quidē q̄ñ sūt pares ⁊ ipares vel cōpositi vel primi ⁊ huius ⁊ nō solū nūeri exñtes ad vnū ex quo coaceruantur que sunt vnius dispositionis quasi linearum ex vnius coaceruantia ꝓcedētes. Sz etiam illi oñr h mō quales quoꝝ mutatio q̄dā ē ad superficiei latitudinē ⁊ ad solidi siue corpis pfunditatē siue tertiā dimēsionē. Tales vō nūeri q imitāt superficiē sūt q sūt q̄tiēs q̄ti: q̄tiēs āt siue altiētiēs quāti sūt q ducti sunt in se vel in aliū quēcūq; nūeꝝ sicut si dicam⁹ ter tria vl quater tria in hoc. n. q nūer⁹ i nūeꝝ ducit linearis longitudo nūeri i latitudinē dilatatur. Illi āt q imitātur solidi trinā dimēsionē sic q̄ puenīūt ex ductu nūeri in nūeꝝ ⁊ ex ductu nūeri in totū pductū: vt si dicam ter tria vel bis trianl q̄ter tria: ⁊ illi sūt totiēs q̄tiēs q̄ti vocati pp ouplicē ductū nūeri i nūeꝝ: ⁊ ex ductu nūeri i totū pductū. nūeri. n. ex h oñr trigoni vel q̄drati vel spici vl cubitī: q̄ oīa oñt q̄litates q̄sdā circa nūeros ⁊ totalr sive vlr esse illud dici numeri qualitatem que existit in substantia numeri ꝓter quantitatem que ē vnitatis ad aliquā sūmā coaceruatio ⁊ talia q̄dē multa sunt i quolibet nūero q̄ accidūt sibi. Q̄ ꝓbatur ex hoc q sba formal cuiusz nō ē nisi vna ⁊ semel q̄ finit ⁊ specificat ip̄m sic sex nō ē bis ter sz ē aliq̄d semel: sex eni sūt

semel sex

semel sex ⁊ de hoc in ꝓhitis satis dictū ē. Cuz aūt oia talia sunt in nūero ꝓter ſbam nūeri cōstat q̄ sunt in eo non sicut q̄dam pars eē nūeri ⁊ pēdent fm esse ex ipo nūero. Et tō ñ ꝓnt eē sine eo in quo sūt ꝓpter q̄ accidē tia eē ꝙuēiēter oñr. Oi aūt eodē mō sūt qualitates ēt q̄ circa ꝓtinuā oñr quātitatē sicut rectū ⁊ curuū ⁊ planū ⁊ aſpum ⁊ fm oium disponez figuraz. Amꝑ qualitates oñr quecūq; sūt passiōes vel passibiles qualitates iferētes vel illate nūeratāz ſbaz: vt calor ⁊ fridi tas ⁊ albedo ⁊ nigredo ⁊ grauitas ⁊ leuitas q̄ tamen supradixim⁹ eē quātitates. Nihil.n.ꝓhibet has fm suā ēntiā eē qualitates ⁊ tñ eē quāti passiones diuidē tes motuz in velocitate ⁊ tarditate fm q̄ adduńt sibi duplate ⁊ diminuūt sibi subtracte ptes grauis ⁊ leuis sicut oñsum ē in ꝓhicis. Inferūt enī ista in tactu eo q̄ i manu apprehēsum graue deprimit: ⁊ leue inclinat sur sum ꝑ impetū quo ipellit manū: ⁊ vt vlr dicant quali tates hoc mō dicte sūt quecūq; sūt talia fm q̄ onr mu tari corpora eoz q̄ ꝓmutātia sunt ad inuicē. Amꝑ. qualitates oñr ea q̄ sūt fm virtutē ⁊ vicīuz dicta .ħ.n. sunt q̄ vocant dispositiōes ⁊ ꝓhi⁹ ⁊ gñaliꝫ loquēdo q̄ oñt bonū ⁊ malū que sūt gña taliū existētiū. Et hec oia iam in ꝓmissis oñdimus esse accidētia. Eā autem qualitatis spēm q̄ nāles potētia vel ipotētia vocat vbi potentiā distinxim⁹ ⁊ determinavim⁹ q̄uis ipsa in eo q̄ potētia nō ꝓprie dicat qualitatē ia exīstē: ſz di cat quādā ſbi aptitudinē ⁊ ꝓparationē ad quedā facie da vel patiēda: ⁊ fm hoc ꝓsequtur qualitatē primo mō dictā. Et in hoc q̄ cōsequit esse totū patet q̄ nō ē esse pars ⁊ nō pōt sine eo i quo ē q; itellect⁹ nō accipit q̄ inclinatio siue ꝓparatio vel aptitudo. Et ideo nō opz nos spāliꝫ ipsius accīdentalitatē aliꝫ q̄ nūc dictū ē demon strare. Reducēdo igit modos qualitatis dicimus q̄ se rē fm duos modos dicit qualis: ⁊ dico fere ꝓpter nā lem potētiā vel impotentiā. qualiū.n. quedā ⁊ q̄ maxi me qualia sūt oñr fz priorē modū qualitatis prima.n. qualitas ⁊ ꝓstituēs eē ⁊ cā oīs alterius qualitatis ē dif ferētia ſbe q̄ facit quale q̄d: istius vo qualitatis q̄dam pars est ista qualitas q̄ ē nūerus in hoc q̄ oēs ille nūe roz ⁊ cōtinuoz qualitates fluūt ex ſbalibus prīcipīs ⁊ in illis quedā ē differētia ſbaz diffinitaz. sicut ꝑ ꝓ/ pria ſbe differre oñr. Et oēs iste differētie sūt aut eoz q̄ nō mouent: aut si sūt eoz que mouent. Sūt tñ eoz nō fm q̄ mota sunt: ⁊ hec ē causa q; prima differētia facit ſbaz cuiusz: ꝓpria aūt ſbe sunt immediate ꝓñtia ſbam fm ipsaz ꝑ se ꝓuenientes ei ⁊ nihil mouet nisi q̄ ē ⁊ sicut eē ē ante motū ita iste due q̄litates sūt añ mo tū. Et tō vna eaz reducit ad aliā: ⁊ fere vnū modum habēt q̄litatis in oñendo differētias ſbaz. Passiōes vo siue passibiles q̄litates sūt motoz inq̄tū mota sūt ⁊ sūt motuū differētie: ⁊ virtus ⁊ vicīu eo quod sūt cir ca passiōes sūt q̄dā ꝑs passionū. virtus.n. ⁊ vitiū oñ/ dūt differētias mot⁹ ⁊ act⁹ que sunt in passiōib⁹ illatis tristiciaz ⁊ gaudioz ⁊ delectationū fm quos act⁹ ho mines faciūt aut patiūt bene aut male siue prave se ha bēdo in eis: ⁊ ħ sunt in motu alteratōis passionū ea nā q̄ q̄ sic possibilia sūt agere vel mouē vt ad modū vir tutis exigat bonū eē dicim⁹ fm virtutez: illa vero alia possibilia agere ⁊ moueri sic: icut aduicīj modū ⁊ ꝯ/ rie virtuti dicim⁹ eē quoddā primū: ergo isti duo mo di inducūt ad iuicē. Et sūt sibi via: ⁊ sic q̄tuor modi fere reducūt in duos sed nō sunt in toto duo q; spāli/ bus modis differētes sūt q̄tuor sed bonū ⁊ malū que sunt passiōes ⁊ delectatiōes in cōi fm q̄ ēt felicitatē ⁊ intellectualē virtutē dicim⁹ eē circa delectationē ad/ mirabilē ⁊ purā ⁊ firmā maxime significat bñ ⁊ pra/ ue se hēre in actibus ⁊ motib⁹ q̄ sunt circa hui⁹ passio nes in his q̄ sunt añata: ⁊ iter ħ maxie sūt in eis hoib⁹ q̄ habēt ꝓpheſim hoc ē discretā ⁊ liberā eligētiā: in alijs.n. aialibus vel hoibus licet sint passiōes. tñ non fit in eis laudabilis act⁹ ⁊ motus fm quē fit bñ ⁊ pra ue. ħ igit de quali ⁊ qualitate dicta sunt a nobis.

Capitulū. vij. ⁊ ē di. de. quale ens sit relatio ⁊c.

d Difficile ē āt nobis loq̄ de ad aliq̄d ⁊ relatiōe q̄ñ aliā penitus hz nām ⁊ eē a gñibus entis q̄ sunt determinata. Et ideo primo oz nos determinare in cōi de modo entitatis isti⁹ gñis ⁊ po/ stea diuidere modos ei⁹: ⁊ tūc redire ⁊ ſbaliter idrere quā hēat in suis mōis entitatē. Dico igit q̄ multi iam fuerūt q̄ relatiua ens nō eē dixerūt ꝑ sua assertiōe idu centes: q̄cq̄d mutat alio quodā mutato nulla mutatiōe facta circa ſbz in q̄ ē ens eē nō pōt hz veritatē: ad aliq̄d āt sic mutat patre.n. mortuo filⁱ⁹ nō ē filⁱ⁹ nulla scā cir ca filiū mutatiōc. Amꝑ. q̄cq̄d appositū simplici nō tol lit simplicitatē ab ipso dicūt ens nō eē primū aūt q̄cū q; illud ē simplicissimū ē ⁊ in fine simplicitatis cuz tñ nil sit adeo multiplex fm relatiōez. Amꝑ. q̄cq̄d ē in re signatū vnū solū ē in seipso ⁊ nō in alio. Si ergo re latio ē aliq̄d in re vnū solū erit in seipso ⁊ non in alio: ⁊ q̄cq̄d ē in seipso ē absolutū. igit relatio ē q̄d absolu tū nō est aūt q̄d in seipso absolutū. igit relatio non est aliqua nā entis vt illis videt. Talia aūt multa adduci possūt nos aūt dicim⁹ ad ħ q̄ in veritate fm pipatheti coz sapiam relō hz esse sed nō hz esse nisi in relatiuo q̄ ē ad aliq̄d: ⁊ vt intelligat oz scire q̄ in eo q̄ ē ad ali q̄d nō ē nisi respect⁹ quo id q̄ ē aliq̄d cōpat ad aliq̄d ⁊ ille respect⁹ ipoztat ꝑ relatiuū cū dicit pater vel q̄ñ di citur filⁱ⁹: ⁊ huius q̄dē q̄dditas ⁊ hoc ipm q̄ ē alterⁱ⁹ ē ⁊ hūdo q̄ ē media iter tales duos respect⁹ ipoztat ꝑ nomē relatiōis. Et tō relatio vt dicūt ē in alia respe/ ctus aūt ē res signata in re ipsa ⁊ ħ respect⁹ cōmuni noie significat cū dicit ad aliq̄d ⁊ hoc mō est ens ⁊ ge nus q̄ddā entis. Sz nō ē nisi in ſbo q̄ ē aliq̄d designa tū ⁊ tō aliū ab inductis gñibus hz modū entitatis q; alia gña dicūt ens absolutū ⁊ tō eēntie eoz sūt cōsta/ tes ex suis prīcipīs absq; pncipīs subiecti in quo sunt sicut quantitas ⁊ qualitas: illud autem nō habet entitatem aliquam talem sed ipse sibi respect⁹ ē sibi en titas ꝓpter q̄ ēt nomē hui⁹ gñis nō est relō vel aliq̄d tale sed potius ad aliq̄d ꝓpter dictā cām eo q̄ eē suū ē in cōcretiōe ad ſbm: ⁊ nō res q̄dā q̄ sit absolute ab/ stracta aut res q̄sdā absolutas significat in oibus. Ea aūt que vere relatiua sūt ita q̄ vtrūq; ipsoz relationē ipoztat vt exercitā nō oino destruunt altero mutato pater.n. ē q̄ aliq̄d sui hz in filio. ⁊ tō patre mortuo ma net adhuc aliq̄d quo filⁱ⁹ dicebatur ad patrē ⁊ tō filⁱ⁹ nō oino cessat esse filius sed cessat esse filius ex eo q̄ hitudo cessat q̄ fuit iter patrē ⁊ filiū: ⁊ hāc dicimus in aia ⁊ nō in re ipsa. Sicr aūt mortuo filio remanet ad huc quo respectū hūit ad patrē ħ.n. ē id qō hz a patre sed cōpatio nō ē eo q̄ illa nō sint in re ipsa sic iā dixi/ mus añ: ⁊ hoc ē planū videre in oibus relatiuis quo/ rū vtrūq; refertur ad altez ſz suū eē: ⁊ quecūq; totū q̄ sunt ad altez sūt: de relatiōe aūt fraternitatis ⁊ ea q̄ causantur ab vno vt ē simile ⁊ eq̄le iā inueniūtur qui dā dubitasse q; q̄ iam est sine oi sua mutatiōe efficitur frater nascēte quodā alio ex eisdē pentib⁹ ⁊ eodē mō ē de simili ⁊ eq̄li ⁊ dextro ⁊ sinistro ⁊ multis talibus pp q̄ multi ꝓsupserūt dicere hui⁹ relones nō nisi i aia eē. Sed hoc nō eē videtur q; nō nato fratre sicut iam

dixim⁹ respectus ē filij ad patrem vt ad naturę originē
⁊ ex hoc respectu i actu exñte ē possibil cōuētia ad
id qō in origine ē in potētia. Et hec potētia reducitur
ad actū natiuitate fratrū. Et iō nō oino nihil ē frater
nitas in frē qui prius natus ē idē aūt ē in filijb⁹ ⁊ equa
lib⁹. Qō aūt de primo ḋducit q ē in fine simplicita/
tis ⁊ tñ multiplicissimū in relatione nō hz rōnem qñ
primū nō refertur ad aliq̄d relone ppria: sed alia refe
rūtur ad ipm. Multa ā sūt talia relatiua in quib⁹ vnū
refertur ad alterū: ⁊ nō ecōuerso sicut i sequētib⁹ erit
manifestū. Ex oibus igitur q̄ dicta sūt iaz vid eri pōt
q relatio dicit cē q̄dā qō ē respectus vere i re exñs
⁊ q hoc esse sp ē in eo q respicit ad aliquid ⁊ non est
ēntia q̄dā absolute designabilis ppie loquēdo. Et
iō gen⁹ hui⁹ entis ppie relatiuū ē: ⁊ min⁹ ppie relo
vocat ⁊ quentissime vocat ad aliquid q: hoc oppo/
situ modū hz ad absolutū. Est aūt dubitatio cū nullū
relatiuoꝝ itelligat ab⁹ suo correlatio ⁊ relatiua sint
sil nā vtrū ne ad aliq̄d gñalissimū hēat respōdēs sibi
correlatiuum quod simul sit natura cum ipso. Si enim
sic sit videbunt esse relatiuoꝝ duo gña prima q̄ non
admittit itellect⁹ q: sic eēt aliqua mltitudo nature vni
us que nō ordinat ad vnū ⁊ idē principiū. Propter
qō aduertendū ē q sic in alijs gñibus entiū ea que sūt
cōia potētie q̄dam sūt q̄ operatiōes nature ill⁹ in qua
sunt sicut superi⁹ ⁊ inferius ordiata nō hñt nisi specifi
cata ⁊ determinata ad eē determinatū in spē: sicut sba
nō agit nisi ad spēm determinatā neq; qualitas q̄lificat
neq; q̄ntitas mēsurat nisi determinata: ipsa aūt cōia di
cunt nāz illā abstractā ⁊ pceptā ⁊ suas opatiōes ,put
accipit nō sic exēcētē. Sic ēt ē ō ad aliq̄d in cōi. n. acce
ptū nō exercet relationē: sed in eē determinatū. sic pa
ter ⁊ filj⁹ ⁊ huius. Et iō nō opz q in gñe hēat correla
tiuū sil exñs nā cū ipso ⁊ hoc ē q antiq̄ dixerūt q ta/
lia dicūt relationē vt pceptā nō aūt vt exercitam. Ex
his igit pz q ad aliq̄d principia hz potētie ⁊ actus ⁊
gñis ⁊ diff:rētie sicut ⁊ alia gña: cōia. n. sunt gña ⁊ dif
ferētijs ppijs ōtermiata pstituūt ⁊ facīūt relatiua spē
ōtermiata: tñ q: nō p̄dicāt aliq̄d rei absolute exñs: sz
potius p̄dicant rē se aliquo modo hē ad aliq̄d nō oi/
no sunt illa principia ita rate realitatis sicut principia ge
neꝝ alioꝝ: fluit tamē eē relatiōis qō ē in relatiuis p̄ci/
pue fm q psiderātur in suis sbis ab hui⁹ principijs. sic
⁊ eē alioꝝ que sūt in gñibus alijs fluit a suis diffinīēti
bus. Hoc. n. admittit itellectus relatiui q̄dditatem a
principijs q̄dditatis ill⁹ cāri si āt relatiuū nō vt in sbo
psideret: sed vt ē ad alterū sicut p certo alteri⁹ ē sine q̄
intelligi nō pōt sz illud nihil sit de q̄dditate ipsius sic
pater dicit filij pater: q: cū vnū relatiuoꝝ determinat
alterū nō determinat ipm sic q̄ddītas termini sed po/
tius determinat ipm sicut ē termin⁹ ptātis fm quā vin
cit ipm vel vincit vel equat eūl alio aliq̄ tali modo se
hz ad ipm: ⁊ h ēt mō accipiūt spēs relatiuoꝝ sicut pa
tebit iferius. Est aūt attendēdū q sive relatiua nomi/
nent ab vna forma que ē vtraq; relatiuoꝝ. sicut idem
eāle ⁊ sil⁹ ⁊ hmōi: sive a diuersis sicut pater ⁊ filj⁹ tñ
respectus sunt sp diuersi in extremis sicut pz p ea que
ante dcā sunt ⁊ hitudo media ē vna differēs p extre/
ma sic eadē via ē de athenis ad thebas: ⁊ de thebis ad
athenas. De alijs aūt q̄ de relatiuis inq̄renda sunt
magis ptinet ad logicū determinare in cathegorijs.

Lapm. viij. de modis relatiuoꝝ.

Odos igit relatiuoꝝ determinantes dicim⁹
m q q̄dā dīr ad aliq̄d sine motu p hitudinē mē
surati ad mensurā vt duplū dicit ad dimidiū
⁊ triplū ad tertiā partē sive subtriplū ⁊ totaliter sive vl⁹
multiplicatū sive multiplex ad submultiplex q ē mul
tiplicati pars aliquotiēs sūpta nūerans totū: ⁊ gñal⁹
sicut se hz cōtines ad cōtentū in quātitate ipsi⁹ q pro
prie subcōtentū appellat. Alia āt dīr ad aliq̄d p actio
nē ⁊ passionē causata sicut calefactiuū ⁊ calefactibile
sive calefaciēs ⁊ calefactū ⁊ sectiuū dicitur ad secabile
⁊ secās ad sectū: ⁊ vl⁹ actiuū ad patiēs ⁊ passiuuz q̄n
actio ē cōparatio agētis ad patiēs: ⁊ passio cōparatio
patiētis ad agens sicut determinatū ē in tertio phicoꝝ.
Et ambo isti modi sunt relatiuoꝝ quoꝝ vtrūq; refer
tur ad reliquū. Tertio aūt mō dīr relatiua quoꝝ vnū
fm hoc q ē depēdētia hz ad aliud: ⁊ nō ecōuerso sic
mēsurabilis ad mēsurā ⁊ scibile ad sciaz ⁊ sensibile ad
sēsū. Iste igit sunt differētie eoꝝ que p se sūt relatiua i
cōi: reuertētes āt ad modū primū dicim⁹ q primi mōi
relatiua in quocūq; sunt sive in discretis sive in ptinuis
dicāt ad nūeꝝ quēdā ⁊ hoc duplr: aut. n. simpliciter di
cūt ad nūeꝝ nō accipiēdo nomē ab aliqua spē nūeri ō
terminata: aut dicūt determinate sic ad nūeros q acci
piūt nomē a spē nūeri determinati: aut dicūt determia
te ad vnū ex quo fit nūeri coaceruatio sicut duplū dici
tur ad vnū q ē dimidiū ipsius sicut nūerus determia
tus a quo nomē accipit q̄ nūer⁹ ē duo: multiplex vō si
ve multiplicatio dicit fm nūeꝝ ad aliqō vnū. Sz hoc
nō ē determinatū sicut dicim⁹ hūc signatū nūeꝝ ⁊ de/
terminatū dici ad hūc aliū nūeꝝ signatū ⁊ determina
tū: q: multiplex ⁊ submultiplex fm sua noia denomi/
nant a multo ⁊ a pauco q̄ lz sint nūeri passiōes tñ non
determināt ⁊ specificāt aliquē nūeꝝ determinatuz sed
emiolniū ad subemioliū sūi sexq̄alteꝝ ad subsexq̄alteꝝ
ēt dicit fm nūeꝝ: ⁊ hoc dicit fm nūeꝝ determiatū a q̄
nomē accipit ⁊ hoc ē ptinēs totā ⁊ alterā partē sed su
ppticulare ad suppticulare dicit fm nūeꝝ indetermi/
natū: q: accipit nom⁹ a toto ⁊ aliq̄ta pte q̄ n dīr aliquā
nūeri spēm determinatā sic neq; multū ⁊ paucū a qui/
bus accipit ,pportio multiplicis ⁊ submultiplicis: hec
n. oia sunt sicut multiplicatio q̄dā ad vnū aliq̄d nūerāl⁹
totū q ē ideterminatū ⁊ nūerus ptinēs ad ptentū dici
tur oino fm determinatū nūeꝝ. Q: hec. n. oia nec i cō
muni nec in spāli nūeꝝ determinant sicut multiplex in
cōi ⁊ triplū in spāli dicūt nūeꝝ: nūer⁹. n. cōmēsurabilis
dicit fm aliquē nō cōmensurabilē nūeꝝ q̄ nūerat cum
ptinēte. Cōtinēs. n. nūer⁹ dicit ad cōtentū in hoc q est
totū cōtētū ⁊ āpli⁹: totū aūt ⁊ āplius ñ determinār ali
quē nūeꝝ spāl⁹ ōtermiatū sive i cōi siū i spāli sic mlti
plex q̄dē i cōi q̄druplū āt i spāli determinat nūeꝝ. vñ
q̄cūq; mō euenerit sive ptētū nūeret ptinētē ad eāle q
nec plus neq; min⁹ sive ad nō eāle trā q sit plus vl⁹ mi
nus quā ptinēs si aliquotiēs sūmat semp ē ptinēs dict⁹
ad ptentū. Uñ ista talia relatiua dicūt multipliciter sic
vz i spē determiatū ad in spē indetermiatū ⁊ sic i ge/
nere determiatū ⁊ sic oino idetermiatū ⁊ in genere ⁊
in spē: h igit ad aliq̄d q̄ sic dicūt oia fm nūeꝝ dicūtur
⁊ nūeri passiōes sicut multiplex ⁊ submultiplex ⁊ cō
tines ⁊ ptētū q̄ dicūt nūeri passiōes. Amp. aūt eā/
le ⁊ sile ⁊ idē dicūt fm aliū modū ab vno q ē in nūe/
ro. Dec. n. oia dicūt fm vnū modū. forme q̄ ē i vtro/
q; relatiuoꝝ eadē nāq; dicūt q̄ vna ē sba. Sil⁹ ia vō
dicūtur quoꝝ q̄litas ē vna eq̄lia vō quoꝝ vna ē quāti
tas vnitas vō a quo relatiua ista dicūtur ē nūeri prici/
piū ⁊ metrū sive mēsura. Oia igit q̄ inducta sunt dicūt
ad aliq̄d fm nūeꝝ: sed nō eodē mō q: q̄dā ab vnitate
q̄dā āt a nūero diuersimode dicūtur. Activa vō ⁊ pas
siua sunt dcā ad aliq̄d fm potentiā actiuā ⁊ passiuaz ⁊

fm actiones

fm actiões hmõi potẽtiaꝝ sicut calefactiuũ ⁊ calefa/ctibile ad se inuicẽ dicũtur qz vnũ põt agere in aliud ⁊ aliud põt suscipe actionẽ ipsi⁹ ⁊ itez calefactiões cale factiẽtiũ ad calefactiuũ se habẽt sicut actus ad potenti am fm quos actus cõpatur calefaciẽs ad calefactum. Et silr secãs ad sectũ. Dec oia.n.cõparãtur ad pas/siua sic agẽtia eoꝝ:eoꝝ vo q̃ sũt fm nũez dictoꝝ rela tiuoꝝ no sũt hmõi actiões sz si hñt actiões ille nõ sũt nisi quẽadmodũ in matheticis dictũ ẽ que sũt sic nũe/rare ⁊ mensurare ⁊ hmõi sed ista nullas habẽt actio/nes fm potentiã mouẽdi ⁊ mutandi:eoꝝ aũt que fm potentias actiuas ⁊ passiuas dicũtur ad aliquid ꝓpria ẽ fm tpoꝝ differẽtias dici ad aliquid sicut faciẽs dici tur ad id q̃ factũ ẽ vel fit vel factuꝝ ad id q̃ futurũ ẽ fieri:hoc ãt mõ pater dicit filꝫ pater nõ eni oi tpe põt gñare sed tpe determiato pater eni in hoc ẽ sicut faci/ens ⁊ filiꝰ ẽ sicut passum q̃d:ad hũc ẽt modũ reducun tur q̃dã relatiuoꝝ fm priuationẽ huiꝰ potentie ocã sic ipossibile ⁊ alia talia q̃cũq; sic oñr vt inuisibile:inuitus igit talis relatiuoꝝ diuisio ex ocis q̃ relatiua:⁊ relo/nes q̃bꝰ cõpant ad aliq̃d aut hñt se fm nũerũ ad nũez aut fm potentiã ad potẽtiã. Si q̃dẽ fm nũez ad nũe/rum aut hoc ẽ fm diuersam formã spẽz nũeri aut fm hoc quod est vnius forme in toto numero ⁊ si quidem sunt fm diuersam formam numeri aut hoc est fm for/mas numeri in specie determinatas aut indetermina/tas. Et si est fm formas determinatas aut determinat determiatũ genꝰ nũeri q̃ ẽ pl'alitas vel multitudo aut oino sũt determiate diuerse forme. Dis.n.mõis sũt duplũ ⁊ dimidiũ ⁊ sexq̃altez ⁊ subsexq̃alterũ sic di/uersi nũeri in spẽ determiati ⁊ multiplex ⁊ submulti/plex ⁊ suppticulare ⁊ subsuppticulare ⁊ supptiens ⁊ subsuppties.sicut diuersi nũeri in gñe ⁊ nõ in spẽ õter minati. Cõtinẽs ãt ad ꝓtentũ ⁊ cõmẽsurabile ad cõ mẽsurabile ⁊ cõicãs ad cõicantẽ ⁊ icõicans ad icõicã tẽ sicut oino in gñe indeterminati nũeri ⁊ in spẽ. Idem ãt ⁊ silr ⁊ eq̃le sunt ad aliq̃d fm id q̃ ẽ vnũ in vtroq; relatiuoꝝ q̃ forma ẽ ab eo ⁊ q̃ vniꝰ forme ẽ in toto nu mero. Si aũt fm potẽtiã inascũtur respectꝰ:tunc cum ois potẽtia talis sit aut potẽtia agẽtis aut patiẽtis ⁊ il/lic coaccidat differẽtia tpis erũt illa relatiua sicut pa/ter ⁊ filiꝰ ⁊ dñs ⁊ seruꝰ ⁊ sociꝰ ⁊ amicus. Et huiꝰ fm actionũ diuersitates ⁊ sũt ocã aut fz suppositionẽ ⁊ sup positionẽ aut fm eqpantiã ⁊ hoc mõ p aliquẽ moduz itez causant diuerse spẽs relatiuoꝝ:relatiuũ eni qz eẽ dicit ⁊ nõ eẽntiã quãdã sicut dixim⁹ nõ cõstituit i spẽ bus suis p diuisionẽ gñis:vt postea genꝰ cũ differẽtia cõstituat spẽm sz potiꝰ p habitudines vniꝰ ad alteruz spẽs relatiuoꝝ ꝓstituuntur sicut ex añdictis oñditur. Ex his igit facile cogĩci pt q̃ oia ista sũt ad aliq̃d q̃ si fm nũez ⁊ potẽtiã ocã ad aliq̃d isunt sicut alicui sbo. ita q̃ ipm ad aliq̃d ꝫ ipm q̃ ẽ fm suã q̃ddtatẽ alteri⁹ dicit id q̃ ẽ eẽntialr:qz vtrũq; correlatiuoꝝ alteriꝰ est p ipsaz suã q̃ddtatẽ ⁊ nõ sufficit ad eẽ talũ relatiuoꝝ q̃ ꝓpter hoc dicat ad aliq̃d qz aliud referat ad ipm ⁊ id ad q̃ refert ẽt fm suũ eẽ no sit ad aliq̃d. Quedaz.n. sic oñr ad aliquid non q̃ ipsa sint ad aliq̃d hoc ipm q̃ sũt sz iõ q̃ alia q̃dã fz hoc ipm q̃ sic referũt ad ipa:mẽ surabile eni ⁊ sniale ⁊ scibile ⁊ sensibile nõ hoc ipm q̃ sũt ad aliq̃d sunt sz suis noib⁹ signãt q̃dã referri ad ip sa ⁊ illa sũt ad ista fm ꝫ ipm q̃ sũt suis q̃ddtatib⁹ q̃i/portãt p nomẽ q̃ddtatẽ designãs.sicut.n.sensus fm ꝫ ipm q̃ ẽ sensibile ẽ itellect⁹ itelligibile ⁊ snians sniabi le ⁊ mẽsura fm actũ mẽsurabilis ⁊ de aliis silib⁹ ẽ idẽ iudiciũ ⁊ ꝫ signant ipis noib⁹. Sniabile eni ipo noie nõ dicit q̃ ẽ ad aliq̃d. Sed potiꝰ id q̃ ẽ aliud qz sniale ẽ id cuiꝰ ẽ snia. Id aũt cuiꝰ ẽ snia nõ ẽ ad sniam dictuz Sz potius econuerso snia ẽ ocã ad ipm. Huius igit est alia acceptio spẽz relatiuoꝝ ⁊ fm hãc oia illa q̃bꝰ ex mutatiõe vniꝰ eoꝝ ⁊ nõ amboꝝ inascit res oñr ad ali q̃d. Et hoc mõ oia que sũt primũ oñr ad ipm ⁊ possi/bile dicit hoc mõ ad necesse ⁊ primũ ⁊ necesse nõ oñr ad aliq̃d. Sed suis noibꝰ oñdũt q̃ alia sunt ⁊ oñr ad ipa. Et iõ sua noia determinãt fm eoꝝ q̃ ad ipa refe/rũt. Ita q̃ illa relatiua nõ idigẽt alio correlatiuo ad qõ dicãt ⁊ ad q̃ determiet respectꝰ ipoꝝ. Amp. nõ sunt talia apposita relatiue neq; sũt silr nã sed potius priora sũt ea q̃ suis noibꝰ signãt ad se referri q̃ illa q̃ ad se re serũt. Fuerũt aũt q̃dã errãtes q̃ dixerũt i hoc ordine relatiuoꝝ q̃ ve relatiua sũt ñ dici ad eẽ ipoꝝ q̃ dixim⁹ sed dixerũt sniaz ⁊ sciam dici ad eũ cuiꝰ ẽ snia ⁊ scia ⁊ sic scia scietis snia ⁊ sensus sẽtietis sensus: ⁊ sic õ aliis huiꝰ relatiuis:⁊ ꝫ nõ ẽ vez q̃ dicũt. Si.n. hoc eẽt ve rũ q̃ dicũt oporteret q̃ bis idẽ relatiuũ diceret: ⁊ eẽt relatõis relatio. Et hoc aburet i infinitũ. Scia.n.nõ re/fert ad hñtẽ sciaz nisi fz q̃ ipse ẽ scies hoc ẽ hñs sciaz ergo dicet q̃ scia ẽ scientis fz sciaz:bis igit idẽ relatiuũ dictũ in infinitũ abibit ⁊ silr fm istos vnus ẽ alicuiꝰ vi/sus fm q̃ bz visuz. Dec ãt oia ipossibilia sũt:⁊ iõ licet visus sit alicuiꝰ visus nõ tñ ẽ vez dicẽ q̃ sit eiꝰ cuius ẽ visus sicut videntis siue hñtis visũ. Sz dicit ad colorẽ nõ q̃dẽ sub noie coloris sz ad aliq̃d tale sub noie visi/bilis. Illo vo mõ q̃ dicẽtur ad videtẽ dici bis idẽ dicẽt ⁊ aburet ꝫ in infinitũ sicut paulo supꝰ dixim⁹ fz ꝫ.n.vi sus eẽt eiꝰ cuiꝰ visus ẽ ⁊ ꝫ nõ eẽt nisi fm visũ.⁊ iõ se/q̃ret infinitas. Dec ãt relatiua quoꝝ vnũ ẽ ad alterũ alteꝝ ãt nõ ẽ ad ipm sed noie suo dicit alteꝝ eẽ ad ip/suz nõ ad ꝓuertẽtiã oñr. Sed de hoc i ꝑdicamẽtis ple narie satis dictũ ẽ. Quecũq; g̃ fm se ocã sũt ad aliq̃d ocã sũt ꝑdictis mõis. Sũt ãt ꝑter oes dictos modos ea q̃ fm accñs oñr ad aliq̃d ⁊ hec oñr vno aliq̃ trium modoꝝ:aut.n.oñr ad aliq̃d qz gnã eoꝝ sunt ad aliq̃d fm q̃ ipsa pticipãt gnã illa sicut medicina ẽ ad aliq̃d qz suũ genꝰ q̃ ẽ scia videt eẽ ad aliq̃d. Amp.ſo mõ oñr ad aliq̃d ipse hitudines fm q̃s q̃cũq; habẽtia sba oñr ad aliq̃d vt paternitas dicit ad aliq̃d qz pater ẽ ad ali/q̃d. Et silitudo ẽ ad aliq̃d qz silr est ad aliq̃d. Alia vo oio oñr fm accñs ad aliq̃d sic hõ dicit ad aliq̃d qz ac/cidit hoi duplũ eẽ q̃ ẽ ad aliq̃d vel vt albũ eẽ dicit ad aliq̃d qz accidit eidẽ sbcto duplũ eẽ ⁊ albuz eẽ id.n.q̃ ẽ p accidẽs gratia alteri⁹ ꝓtingit:⁊ hoc aut ẽ sbale aut accidẽtale. Si sbale aut dicit relonẽ vt exercitã aut vt ꝓceptã:ex hac igitur diuisione vã accipitur diuersitas spẽz relonis.lz nos ꝫ nõ intendam⁹:lz potiꝰ ponẽ mo dos relatiuoꝝ fm q̃ sũt mõi eẽndi. Hẽ ãt sũt p se ⁊ p accidẽs p se q̃dẽ ãt in his q̃ sunt ad aliq̃d ⁊ i his ad q̃ sũt ea ⁊ q̃ sũt ad aliq̃d ⁊ i his q̃ sũt ad aliq̃d aut fz nu mez aut fm potẽtiã agẽdi ⁊ patiẽdi acceptis fz diuer sitates ãtedictas:ꝑbãe ãt ista accidẽtia nõ ẽ opꝰ q̃m iã ostẽsũ ẽ q̃ nõ accipiũtur n.si in sbo ⁊ multiplicãtur nõ fm differẽtias p diuisionẽ excũtes abvno gnẽ sz p sbo rũ ꝓpatoꝝ diuersitates. Dec igitur de relatiuis dicta sunt a nobis.

Tractatus quartus quinti libri methaphice de cõ/sequentib⁹ ens. Capm.j.de modis pfecti.

Xecutis aũt his q̃ fm pses negotium de
c ptib⁹ entis dicẽda videtur. Tagem⁹ ẽt mo dos entitatis coꝝ q̃ sũt entis ꝓna. Alia.n.p dicamẽta oia potiꝰ sũt hitudines q̃dam q̃ ens vez. Et cũ ꝑdicãt de aliq̃ magis dicũt quo se q̃d

hz ad aliō q̄ re aliq̄d significēt i eē. Sūt ēt eox q̄dā ꝓña ens i pte acceptū. sicut qñ ꝛ vbi ꝛ ō his nō ptinet ad ꝓmū tractare phūm de alijs ât q̄dā dicem⁹ i seq̄n tib⁹. De actiōe ât qz nō vna rōne determiabil ē ptī in pȳgeneos ptī ēt in seq̄ntib⁹ vbi de actiōe ꝓmox loq̄ mur ꝓcipiox distinguem⁹ ea ât q̄ ens ꝓsequūt ꝛ q̄ p bātur de ente oupl'r ꝓsiderātur aut.n. ꝓsiderāt hz ens ip̄z determiatū aut ꝓsiderāt hz seipa: determinātia ât ip̄m ens tripl'r ꝓsiderātur: aut.n. accipiūtur hz id qō ef ficitur i ente ex ip̄a determiatiōe aut accipit ip̄z deter minās in rōne determinātis aut modus quo determi/ nās iheret determiato: ꝛ penes hec tria loq̄mur ō tri/ bus ō pfcō vz ꝛ termio ꝛ eo q̄ ē p se. Hec.n. tria pe nes tria que dcā sūt accipiūtur ꝛ hox trium modum ois alia q̄dāmodo imitātur. Dicam⁹ igitur q̄ pfectuz dicitur multis mōis vno q̄dē mō dicitur pfectū extra qō nō ē accipe aliquā pticulā de itegrantib⁹ ꝛ ad eē pti nentibus ꝛ hoc ē oupl'r fm exigētiā entis vz ꝛ fm exi/ gētiā eē. Scōz exigētiā ât entis adhuc oupl'r. ſ. esse tialiū ꝛ quātatis pfectionē. Dium.n. nā ꝓstantium ter/ mīn⁹ ē: ꝛ rō magnitudis ꝛ augmēti sic i ſo ō aīa ē ostē sum: fm ât eē pfectū q̄ ē fm tp̄s q̄ ē mēsurās eē nō hz defectū sic̄ singlox dicim⁹ hoc tp̄s eē pfectū extra qō nō ē accipe tp̄s aliqō qō sit ps quedā q̄ ad illi⁹ tpis ō sit cōplemētū. Hoc ât ē oupl'r aut eni simpl'r est hoc fm tp̄s aut fm tp̄s singulox: simpl'r.n. nō ē pfectū tē/ pus nisi eē mūdi cui se ꝓmetit totū tp̄s fm revolutio nes causantes oēm gñabilū diuersitatē ꝛ successionē tp̄s ât singulox ē mēsura sui ꝓpiodi fm nām ꝓcedentē ab ipfecto sbe ꝛ virtutis ad statū in vtroq̄ ꝛ a pfecto sbe ꝛ virtutis vsq̄ ad vltimā diminutionē in vtroq̄ si eni aliq̄d desit huic tpi ē impfectū fm näz. Scō ât mō dicit pfectū qō ē pfectū fm virtutē ꝛ bñ se habere fm illā ꝛ hoc nō hñdo ypbolē siue mīn⁹ fm suū ge/ nus siue gñis ꝛ nature facultatē ꝛ hoc ē hz vtrāq̄ vir tutē itellectualē vz ꝛ moralē. has eni inati sum⁹ suſci/ pe. Perficere ât q̄dē vni⁹ ē p exprimētū ꝛ doctrinā alterius ât per assuetudinē ꝛ qz inati sum⁹ suscipe non erit aīa hois pfcā nisi qñ pfecte iuenit se in vtraq̄ pte siue virtute ꝛ ꝓcedit in ea vsq̄ ad sūmū felicitatis ei⁹ ꝛ hoc tā nos oñdim⁹ in ſo libro de itellectu ꝛ itelligi bili vbi de pfectiōe aie oñdimus: sic̄ ēt in singulis dici mus pfectū sic̄ dicit pfectus medic⁹ ꝛ pfectus fistula/ tor siue tibicen qñ fm spēm ꝛ formā ꝓprie sibi virtu/ tis siue artis in nullo deficiūt. Juxta hūt ât modum trāsferētes nomē pfectiōis ad ipfectiones fm male ꝛ prauitatem dictas dicim⁹ sycophātē siue mēdacē pfe/ ctū ꝛ latronē pfectū: ꝛ rō trāslatiōis ē qz ēt ad talia re ferimus ꝛ trāsferim⁹ nomē boni dicētes sincophantez bonū ꝛ latronē bonū qñ hz artē latrocinij ꝛ sincophā tis nihil deest. In oibus .n. hmōi ꝛ maxie in his q̄ fm bñ ꝛ virtutē oñr dicim⁹ pfectū eo q̄ virtus ē pfe/ ctio q̄dā: qōlz rūc ē pfectū ꝛ q̄lz sba tē pfecta ē qñ fm spēm ꝓprie virtutis in nulla deficit pte q̄ virt⁹ sit: sed fm nām sue mēsure attigit vltimū ꝛ sūmū. Formā aūt ꝓprie virtutis dico virtutis illi⁹ q̄ ꝓuertibilis ē ꝛ fm illā nām qua ē id qō ē sicut virtus hois ē fm itellectū. qz solus intellectus ē quo hō ē id qō ē hō ꝓpter qō ēt talia adipiscēs nō ē alteratus sed pfect⁹ ꝛ in oppositis istox nō ē alteratus sed corrupt⁹. Amp̄. ât tertio mō perfcā oñr eē dbus iā iest finis studiosus ꝛ hz näz per fcā. n. oñr ois hz habere sinē optimū: iuxta ât hūc mo dū iterū sit perfecti trāslatio ad iperfcā. qz. n. finis dici tur de numero vltimorum est ideo etiam nomē perfe cti ad prava trāsferentes dicimus persecte perdi ꝛ per fecte corrumpi quando nihil deest corruptioni ꝛ ima/ lo. sed est in vltimo in quo esse potest: ꝛ ideo mozs se/ cundum methaphozam a quibusdam dicit finis: quia est vltimum sicut ꝛ finis vltimum qōdā est. Sed diffe renter quia finis est vltimuz cuius causa fit omne q̄ fit Mozs autem vltimum est non intentuz sed corruptio eius quod intentum erat: perfecta igitur scōm se dicta tot mōis dicuntur. Et prim⁹ q̄dem modus aliq̄ mō scōm quātitatē sūptus ē. scōs ât modus scōm q̄litatem ꝛ tertius penes sba q̄ ē finis ꝛ perficiēs esse: metha phozici autez modi non sunt modi perfecti scōm eē: hz trāslatiōe ad mōs perfectiōis referūt sub q̄dā perfcō/ nis silitudine. His igit mōis alia q̄dē perfcā oñr fm bene q̄ in nullo deficiūt fm genus suū nec hyperbolē hñt. Alia ât q̄ nihil extra accipiūt nec sibi deficiet vir tus. Alia vo oia oñr perfcā in sba fm q̄ nō hñt hyp/ bolē in vltimo gñe q̄ ē nature vltimū ita q̄ nō ē aliq̄d extra ip̄m vltimū q̄ exigat ad eē. Alia vo oñr perfcā fm accīs ꝛ nō p se aut qz faciunt aliq̄d sile perfcō aut alr se hñt ad hec q̄ fm ꝓmū modū perfcā vocantur Perfcm.n. aut ē in eē quo ad itrinseca rei pncipia ꝛ pr cipiata. Aut ē in his q̄ sūt extra eē mēsurantibus. Et si q̄dē ē in his q̄ sūt extra mēsurātia: aut h sūt scōm mo/ dū entis aut scōm modū eē. Et ista ābo faciunt pri/ mū modū q̄ in vulgari vsu pncipalis ē signis perfecti Si aūt ē scōm itrinseca. Aut h scōm ꝓportionē potētie nālis ad bñ eē. Aut pfectionē potētie ad actū in eē ip/ so ꝛ sic accipiūt mōi scōs ꝛ terti⁹ vt pz cuilz ꝛ isti sūt modi pfci scōm se dicti ꝛ illis opponit modus q̄ scōz accīs vocat q̄ per accīs nō est determinabilis.

Capl'm. ij. ꝛ est di. de. modos pfectionis ꝛ plusq̄ pfe cti ꝛ vltra plusq̄ pfecti ꝛ deficiētis ꝛ hñdantis.

Dhuc aūt de modis perfecti ꝓsiderabimus largius extēdētes perfectionē fm q̄ oppo/ nitur hñdāti ꝛ deficiēti ꝛ accipit plusq̄ perfe cti additiōes sic eni quidā peripatheticox de pfcō cō sideraverūt de pria phia tractates. Nomē igit perfe/ ctiōis ꝓmū q̄dē ē in nūeris cū sic ex suis ꝓstituūt par tib⁹ qō nec habūdat nec deficit in ip̄a coaceruatione

Et hoc modo senarium perfectum esse dixerunt ꝛ ea que fiunt scōm senarium perfectioni consecrauerūt ꝓpter q̄ etiam rebus incipientibus sex scintillatio/ nes stellarum dederunt ꝛ septimam quieti ꝛ custodie in iureiurando deox dixerunt esse dedicatam ad esse eni ꝛ ad motū defendendi esse dederūt incipiendi pri cipiū. Principia autem esse aut factiua sunt aut for mabilia ꝛ materialia aut sunt instrumentaliter operan tia quēadmodū calor digestiuus: faciētia q̄dē ꝛ formā tia calido ꝛ humido temperato ꝛ spirituali dixerūt eē determinata: ꝛ hec dederunt iouī sūmo patri ꝓpter qō ēt pater iuuans vocatur: qz spiritum viuificum ꝛ formantem ꝛ calidum ꝛ humidum omnibus immittit quē ymbrem aureum de vapore celesti rorantez esse dixerunt. Huic autem respondens vt proportiona/ ta materia est temperate frigidū ꝛ humiduz. Et ideo factum est quia subtili terrestri permixtum est: ꝛ hoc quasi gutta matris: ꝛ hoc venerabili attribuerunt ma/ tri quā ꝓpter nature veneratione venerem placuit ap pellari. Et primo quidem virtutem formantem. Se cundo autem in formabilem attribuerunt: ꝛ ideo iouē ymbrē aureū infūdē gremio veneris poetice loq̄ns di xit ayscul⁹. Est ât ad rei inceptionem ꝛ de intrinsecis maturans ꝛ digestiuus ꝛ viuificus calor cum sicco

habeus acumē

habens acumẽ ⁊ hunc dederunt soli mouenti ad vitam spũs oia ꝑ formã spũs oibus vitã inchẽti ⁊ ideo cur rũ quo vehit huic attribuerũt. Ex parte autez materie duo sũt necessaria quoꝝ vnũ est ꝓportio simplicis hu/midi ad mixtũ ſm perceptã celi virtutẽ ⁊ hãc dederũt lune mouẽti primũ humidũ ꝙ est mare alteruz aũt ipse mixtionis mot⁹: ⁊ hũc dederũt Mercurio valde mul tiplici ⁊ tortuoso vt vndiq; penetret: ⁊ iõ stilloſopon/tem hoc est bonum stillantẽ vocauerũt. Ne aũt de/struat alterãtib⁹ ⁊ i ꝓrariũ agẽtib⁹: calido audact ꝙ fit in corde tẽderũt principio: ⁊ hoc deo marti duci bel/li ꝓsecrauerũt: nec plra dicebãt exigi ad ũtionẽ ⁊ fieri rex ⁊ iõ magnũ ãnũ revolutiõib⁹ hoꝝ redire iureurã do ꝓfirmauerũt. Quieti aũt i esse õderũt septimũ cũ eni oia cõtineant in esse ⁊ quiescãt frigido cõprimẽte ⁊ sicco ꝓtinente figuras ⁊ formas saturno oia circũdanti quietẽ sanctificauerũt: Est igit fieri ⁊ esse ꝓfectio in se/nario in septenario autem tota tpis successio: qz ⁊ ice/ptio q̃ est motus ad esse: ⁊ quies ipsa i esse determinat tpe: qz vero calor ⁊ spũs vitificus restaurant cõtinuo frigido sicco extrinsecus opprimẽte sicut reducẽte ⁊ re flectẽte spiritus ad fontẽ ipsius: ideo saturnũ patrẽ esse iouis dixerũt q̃ tũ intus ꝓualescẽs ⁊ ad exteriora con/fortat⁹ inundãs in exterius expandit ⁊ patrẽ saturnuz expellit a regno. Hec igit est ꝓfectio ſm numerũ ꝙ in esse cõstitit in senario ⁊ in tpe septenarꝝ numerat perfe ctiõe: ſcda aũt ꝓfectio rei est ſm q̃titatis cõtinue cõsu matiõez ſm quẽ modũ ꝓfectũ dicimus longitudinis ⁊ latitudinis ⁊ ꝓfunditatis motus perfecte attingẽs: qui etiã a celi motib⁹ causant motus q̃dẽ augmẽti ſm altuz ⁊ imũ. Motus aũt localis ſm dextrũ ⁊ sinistrũ ⁊ mo tus sensuũ ſm ante ⁊ retro in ꝓfundũ ⁊ ex ꝓfundo: ex corde eni inorgana diffundit virtus ⁊ ex orgãis i cor redeũt sensibiliũ mot⁹ ⁊ in his dicimus ꝓfecta aialia q̃/bus tres motus sine defectu attingũt: ⁊ que ab his defi ciũt dicimus imꝑfecta. Amꝑ.iij.mõ dicimus ꝓfectum ſm cõmẽsuratiõez potẽtiaꝝ ad actus scõs sicut dicim⁹ perfectũ roboze vel intellectu vel albedine ſm cõmen suratiõnẽ ſupficiei ad lumẽ: ⁊ ꝓfectũ pulchritudine q̃ quicqd hmõi bonitatis oz habere iaz habet ⁊ nihil de his extrinsecus expectat: additũ autẽ his nec ad neces sitatem nec ad esse ꝓtinẽs in rõne ſupstui determinatur additũ aũt ad rei necessitatẽ ꝙ ꝑdẽs licet ꝓ sit nõ ad esse plusq̃ ꝓfecti accipit rõnẽ: Ex his aũt accipit cum ois ordo principio medio ⁊ fine determinet numerus aũt ordo q̃dã sit pluriũ vnitatũ patet ternariũ primum numerũ ꝓfectũ esse: ⁊ ideo h̃ subm motus determinat ꝙ diximus esse primũ ſuscepibi e triũ diametroꝝ: ⁊ hoc modo dictũ est ꝙ ois res est tres ⁊ ꝙ ꝑ nũerũ ter/nariũ deus magnificat gloziosus. Econtra aũt est om nis numeri principiũ ⁊ mediũ ⁊ finis sic par numerus est imꝑfectus ex defectu medij licet habeat principium ⁊ finẽ eritq; oiuz numeroꝝ binarius ipfectissim⁹ q̃ pri cipiũ ⁊ finem habet sine medio ⁊ duos fines sue reso/lutionis sine principio ⁊ medio ⁊ duo principia sue cõ positionis sine fine ⁊ medio. Omnia eni ista est vnitas ꝑz diuersas rõnes ꝓpter ꝙ in duobus natura nõ sistit sz in trib⁹ in his q̃ perfecta sunt: ⁊ ideo ois motus est i tri bus principio medio ⁊ fine: ⁊ si quidẽ sint multa media h̃ tamẽ in ratiõe medij sunt oia vnũ. Amꝑ. perfectum ſm ipsum esse accipit ꝙ quidẽ nihil amplius exigit ad esse q̃ habet ⁊ hoc quidem est duplex vnũ eni necesse est inesse cuius ꝓpriũ est nõ habere plus alterũ autẽ possibile est inesse cuius esse quãuis debeat ad aliud⁹ ꝙ est causa habet tamen hoc ad qõ pendet coniunctũ sibi sine defectu sicut nos supradiximus in modis necessa/rij quos distinximus: plusq̃ perfectũ aũt in esse qõ vl/tra suũ esse in quo nullũ patit defectũ exuberat ⁊ ꝓ/fundit esse in alia ita ꝙ huius exuberatio sit sibi specia lis ⁊ ſm peripateticoꝝ sapientiam prima causa habet modũ perfectionis primũ: intelligentia autẽ habet mo dũ perfectionis scõm id aũt ꝙ est circa perfectionẽ du/plex est: est eni vnũ sufficiens ⁊ alteruz ĩsufficiens. Sufficiens aũt est ꝙ licet nõ simul habeat ea que ope rat ⁊ profundit tamen habet apud se vnde semp effici/et ⁊ modũ semper ab ipso attribuit ei materiam: ⁊ hoc modo sufficiens dicunt quidam esse mundi animam que semper efficit successiue formas ⁊ mot⁹ celi primi attribuit ei materiã. Insufficiens autẽ est ꝙ non habet apud se ea quibus perficitur sed aliunde mouentia mo uent ipsum vt ea consequatur: sicut est generabilium ⁊ corruptibiliũ materia. Hec igitur de modis perfecti di cta sunt a nobis.

Cap.iij. de modis termini.

t Terminus qui est perfectio quedã ⁊ finis di/citur multipliciter dicitur autẽ terminus id qõ est cuiuslibet vltimũ ⁊ hoc quidẽ est ꝙ occur rit in re primũ extra ꝙ nihil ẽ de re: ⁊ infra ꝙ sic occur rens in re primus sunt omnia que sunt rei: ⁊ hoc modo infinitũ est interminatũ quia nõ est accipere aliqõ vlti/mũ ⁊ primũ intra qõ contineatur totuz: sic pellis est vl mum ⁊ primum in animalibus intra qõ continetur totũ animal ⁊ primum ⁊ vltimum celum est intra qõ contine tur vniuersum. Alio autem modo dicitur vltimum terminus q̃ est species mensure aut mensurati haben/tis mensuram: ⁊ generaliter finis quantitatis vniuscu/iusq;: tale vero est ad qõ est motus ⁊ actus mẽsurantis ⁊ non a quo proprie. Aliquando tamen ambo h̃ dicun/tur termini a quo videlz incipit motus ⁊ actus mensu/rantis ⁊ ad qõ peruenit ſm ꝙ dicimus duos esse termi nos quantitatis eorum quorum est quantitas. Tertio aũt mõ dicitur terminus cuius cã fit oẽ qõ fit ⁊ hic ter minus est causa finalis que est terminus intentionis qñ inesse accipitur: licet sit principiuz omnium quando ac cipitur in intentione: ⁊ de hoc quidem qualiter aliquan do finis sit ⁊ non causa finalis: ⁊ aliquando causa fina/lis ⁊ finis in prehabitis ĩtius eiusdez sapientie satis di ctum est. Quarto autem modo dicitur terminus sub/stantia cuiuslibet diffinitiua que est quidditas siue quid erat esse ipsius h̃ enim est duorum terminorum poten/tie videlicet ⁊ actus siue generis ⁊ differentie. In his enim terminatur esse cuiuscunq; rei siue entis h̃ autem probatur per hoc ꝙ si cognitio demonstrationis resol/uatur in medium ꝙ est cognitionis causa resoluetur in diffinitionem quid ⁊ propter quid dicentẽ: ⁊ hec diffi/nitio terminus est ⁊ dicitur ⁊ cognitio facta per ipsam comprehẽsio vocatur: est enim ista cognitio tactus in/tellectus super rei terminos: cum autez diffinitio est co gnitionis terminus oportet ꝙ etiam sit terminus esse ⁊ rei quia eadem sunt principia cognitionis ⁊ entis sicut sepe ostendimus. Sed diuerso modo hinc inde sunt ac cepta. Palaz autẽ est quia quot modis principia dicũ tur tot modis etiam dicitur terminus licet in plus sit ter minus q̃ principiuz quia terminus primo modo ⁊ i pri ma parte secundi modi acceptus non est principium. Et ideo omne principium terminus quidam est non ta mẽ ois terminus ẽ principiũ. Termin⁹. n.a terminãdo dict⁹ ẽ aut entis aut esse aut fieri. Si aũt ẽ termin⁹ entis

aut est termin⁹ q̄ti fm se aut q̄titatis accepte fm nūez
z terminus quidē quāti fm se est vltimū z primū ipsi⁹
intra qō est totum z extra qō nihil est de re z sic est
modus primus: si autem est terminus quantitatis fm
numerum est modus secundus. Si vero est terminus
fm fieri aut h̄ est fm rōnē terminantiū aut eius q̄ termi
nat: z fm rōnē terminantiū q̄dē omne principiū est ter/
minus q̄dā: fm rōnē aūt terminati non est terminus ni
si finis z causa finalis q̄z illo terminat q̄ fit z finis qui/
dē terminus est motus: cā aūt finalis est terminus intē
tionis q̄ quidē nūquaz est terminus opis: sed est aliud
ab ipso sicut in antehabitis est ostensum. Terminus
autē esse cognitionis est ipsa quidditas siue suba diffini
tiua z hec q̄dē principaliter dicitur terminus.

Cap. liij. de modis eius qō est per se siue per ipsuz si/
ue fm qō vel nō quod.

i Quod est p se plurib⁹ designat noibus desi/
gnat enī p fm ipsum esse z p fm q̄ z p in eo
q̄ esse: z hoc quocūqz mō designet significat
aliquid esse vel inesse gratia suiipsius vel gratia eius
q̄ inest ꝓpter seipm: z ideo dicit q̄ dā essendi vel in he
rendi ꝓprietatē z ideo nos distinguemus ipm hic fm
q̄ dicit modū essēdi quēcūqz siue imediatū siue eū q̄ cō
tingit p aliq̄d imediatoz: dicit igit vnoz principali mō
p se sicut per se inest spēs z id q̄ est suba vniuscuiusqz
rei q̄ est rō vel aliq̄d de ratiōe ipsius diffinitiua sicut id
q̄ est bonū subo dicim⁹ esse bonū p se: z hūc hoiem di
cimus esse hoiem vel aīal vel rōnale p se z alio modo
scō dicimus esse p se siue inesse p se passionez in eo in
quo primū nata est fieri sine medio: vt color in supficie
terminati corpis hāc enī necesse est cōpositā esse ex p/
spicuo terminato: z hoc p se est cā coloris z subz. Isti
ergo duo modi essendi p se sic differūt q̄ primū dictuz
p se est sicut spēs z forma scōz aūt dictū p se sicut mate
ria est z subm primū cuiuslibet passiōis: vniuersalit au/
tē id qō vocat p se siue fm q̄ dicit tot modis sicut z cā
z hoc ꝓbat p hoc q̄ eadez est questio de cā z de fm q̄
siue in eo q̄. Dicimus enī inquirētes cām aduētus ali
cuius fz q̄d venit iste. i. intēdētes ac si dixerim⁹ qua de
cā venit iste: z hoc ēt est in cognituis q̄z dicimus inqui
rētes mediū q̄ est cā vel q̄ videt z nō est fm q̄d para/
logizatū est aut fm quid silogizatū est intēdētes quere
re q̄ cā silogismi sūt aut paralogismi: q̄ tū g̃ multiplica
tur cā z precipue imediate tātūdē etiā multiplicat p se
siue fz q̄: amplius omne qō fm positiōez distinctū dici
tur h̄ p se vel fm q̄ ipm ē existit eo q̄ ipm nō in alio fz
oia alia existūt in ipso sicut q̄ p se existit nullo indigēs
in loco suo distinctū aut q̄ fm se vadit. Talia enī om
nia positiōez significāt z locū q̄z ab individua suba lo/
cus abstrahi nō pōt ꝓpter q̄ etiā locus de individuan/
tib⁹ esse dicit nec duo in vno loco possunt esse vel ima
ginari vel intelligi: hoc autē alibi determinatū ē z ideo
iste modus est modus essendi p se: Ex oīb⁹ autē indu/
ctis accipit q̄ fm se z p se multipliciter dici est necesse
aliud enī fm ipsum vel p se dicit q̄ hoc aliq̄d erat esse
sicut callias fm se est callias z h̄ designat q̄d h̄ aliquid
erat esse callias sicut in vltimo enumerato mō dictū ē.
Aliud vero dicit p se siue fm ipsum quecunqz insunt in
quid siue in quidditate eoz in quib⁹ sunt sicut call. aīal
dicit esse fm se eo q̄ in rōne diffinitiua callie est aīal cal
lias. n. est aīal q̄dā: vle aūt est esse ptcularis nō enī cu
ram⁹ h̄ virtū mediate vl imediate ꝓueniat eo q̄ hoc po
tius est de cōditiōe ꝓpositionis q̄ dicat modū essendi
sed dicimus esse p se in isto mō ꝓut suba inest cui i esse
dicit. Amp̄. aūt dic.mus esse p se si aliq̄d ostensiuz est
alicui primo inesse aut ostēsiuz est inesse primo in aliquo
ipsoz q̄ sunt eius p subam. Ambo enī h̄ dicunt p se in
secūdo mō superius enumerato sicut superficies in q̄ mul
tū est pspicui dicit alba fm se: z h̄ est cui imediate inest
albedo z homo dicit esse viuū fm se eo q̄ aīa est suba/
lis pars quedā hois in qua sicut in primo subo est ipm
viuere: z sic secūdus modus in duos diuidit eo q̄ aut
passio imediate inest aut inest gratia alicuius q̄ subale
est ei cui passio dicit inesse z illi subali passio inest im/
mediate. Amp̄. sicut diximus p se z cā equaliter dicū
tur dicit igit p se id cuius nō est alia aliqua cā: z h̄ duo
habēt mēbra aut enī dicit de causa imediata qua posita
necessario ponit effectus z destructa destruit sicut hois
q̄dē multe sunt cause ē enī aliqua cā hois animal z ali/
qua bipes quoz neutrū est conuertibile: nec simul am/
bo dicunt causam conuertibilem attamen fm se homo
est homo: z ideo h̄z aliquā cāz ꝓuertibilē: z fz illā dici
tur p se z fm ipsum. Aliud aūt mēbroz est q̄ omnino
nullā h̄z cām ex qua pendeat fm se. Hoc enī maxime
est per se z fm ipsum sicut primū q̄ solū est necesse: esse
nō habēs plus vt dictū est in antehabitis. Amplius
quinto modo dicim⁹ inesse p se siue fm se quecūqz ali/
cui insunt soli sicut comedere dicim⁹ eū p se q̄ solus co
medit z nō h̄z sociū in comedendo hic ideo est q̄z id q̄
dicimus p se vel fm se dicit q̄dā separatū z cū exclusio
ne quada ab alīs.

Tractat⁹ q̄nt⁹. v. li. methaphisice de ptib⁹ entis qua/
rū esse ē in habitudine z relatiōe siue cōparatiōe q̄dā.

Cap. primū, de dispositiōe siue positiōe z situ. z c̄.

Je diligēter exequanis his que sunt ꝓse/
quētia ens fm q̄ vnū referi ad alterum.

s Loquamur de his que licet ptes entis de
terminēt tamē nō dicūt ens aliquod abso
lutū. Sed oia mixta sunt habitudinibus
cōparationū z cōparationes quasdā dicūt: z hec sunt
sex genera que restant de quibus tamen quatuor veni/
unt in hanc speculationē: q̄z quādo z vbi cū loco z tem
poze speculationē habēt naturalē in phīcis z fm predi
cationē in logicis sunt determinata. Dicamus igit pri
mo de dispositione siue positiōe siue situ h̄ enī idē di/
cūt sub diuersa ratione dispositio aūt in cōi dicit habē/
tis partes ordo z fm distinctionē ordinis partiū ita di/
stinguit dispositio vel positio: aut enī ordo ille partium
determinatur ad loci differentiā aliquā z ordinē partiū
in loco sicut supra z infra z dextrorsum z sinistrorsum
z extra z intus: z hoc mō situs siue dispositio est vnuz
decē predicamentoz̄ z est ante agere z pati z habere
sicut differentie situs sunt ante differentias actionis z
passionis z eius q̄ est habere z hac ratione ponimus
ipsum in primis. Alio autē modo dicit dispositio par
tiū ordo in toto z hoc dupliciter aut enī est ordo parti/
um in toto fm positionē distinctus in prius z posterius
z superius z inferius z alias situs differentias: aut est
ordo partiū distinctus fm differētias situs distincte fm
speciē z formā partiū in toto dispositarum: prioris aūt
exemplū est in his que cōponuntur ex homogenēis vt
est aqua vel vinū in quibus partes nō sūt distincte nisi
fm potentiā sicut nos supradiximus vbi nos locuti fu
mus de modis vnius quia in talibus nō dicimus vnaz
partē esse supra z aliā esse infra vnā extra z aliaz intra
vel vnā esse in dextro z aliā in sinistro nisi fm nostram
imaginatiōez vel tactū vel in cōpatiōe ad vas ꝓtinens
vel fm aliud aliq̄d tale: simplr aūt sub forma viuēte ac
ceptis ptib⁹ nulla distincta ē ab alia: explū aūt sc̄dē in
partibus etherogeneis totū aliquod cōponēt⁹ sicut
est in homine

ē i hoīe in qb⁹ p ipsas formas suas ptes sūt itra extra ⁊ ē. ⁊ itra ⁊ ante ⁊ retro ⁊ dextre ⁊ sinistre ⁊ differūt tā figura q̄ virtute: sicut dixmus in scō celi ⁊ sicut cui/libet etiam ad sensuz patet: positiōez enī quādā oporz/tet in his esse sicut ⁊ ipsa compositio nois ostēdit cū dicitur dispositio sonat enim hoc nomen partium positionem in diuersa fm situm.

Cap.ij.de modis habitus secundū q̄ continet predicamētū actionis ⁊ habitus ⁊ spēz qualitatis que dicit dispositio vel habitus.

b Abitus vero nō sonat idē q̄ habere sz habi/tus est gōdā resultās mediuz ex habitudine duoꝝ adinuicē quoꝝ vnū est mutās ⁊ alterꝝ mutatū fm formā aliquā ⁊ ideo multa istud cōprehendit in diuersis existētia generib⁹ entis: dicit q̄dē vno.n. mō habitus tanq̄ actio q̄dā habētis ⁊ habiti sicut act⁹ q̄dā medius aut motus fm q̄ est actus ⁊ motus exiens ab agēte ⁊ mouente in patiens ⁊ motum nā quando h̄ quidē facit illud aūt fit ⁊ patit tūc media ē poesis: h̄ est actio fm quā ip̄m agēs in id qō subicit ⁊ patit dicit agere ⁊ h̄ ꝓprie est actiōis p̄dicamētū: ⁊ sili mō infra siue intra habēte indumētū ⁊ ip̄m idutū habitū est medius habitus q̄ significat p indutū esse ⁊ capatū ⁊ tunicatū ⁊ hmōi ⁊ h̄ habitus p̄dicamētū: ex hoc aūt palā est q̄ habitus nō ē habitus quo habeat sz habere sit mediū hoc enī abiret in infinitū si cōcederet q̄ eēt habit⁹: habitus quo haberet. Alio vo mō tertio dicit habit⁹ species q̄litatis q̄ est dispositio q̄dā vel habitus vocata ⁊ hoc dupliciter aut enī hec dispositio est fm bene vl male se habere in toto vel in pte aliq̄ totius ⁊ vtrūq̄ horz dupliciter est: quia aut est fm bene simpliciter aut fm bene p cōparationē ad aliud q̄ minus valet in illo habitu: sicut dicit sanitas habitus q̄daz corpis ex dispositiōe mixtoꝝ humoꝝ ⁊ cōpositiōe mēbroꝝ ꝓcedēs sicut sor. sanus dicitur aut simpliciter aut respectu platonis vel alterius. Amp̄. habitus dicit si pars q̄daz sortis ē talis dispositiōis aut simplicit aut respectu alteri⁹ ꝓpter q̄ ēt partiū fm bonā vel malā cōpositionē ipārū ē q̄dā habitus: habitus enī semp vult esse quoddaz mediū habētis ⁊ habiti quoꝝ est mutatio quedā: ⁊ iō potius habitudo vocatur.

Cap.iij.de modis passionis.

p Assio dicit vno q̄dē mō qualitas fm q̄ alterari ptingit sicut albū ⁊ nigrū ⁊ dulce ⁊ amarū ⁊ grauitas ⁊ leuitas ⁊ quecūq̄ sūt talia sensibilū qualitatū ⁊ sic passio ē spēs qualitatis quā vocam⁹ passionē vel passibilē qualitatē. Alio vero mō dicunt ⁊ sūt passiōes horz actiōes ⁊ passiones in subm q̄ ad agēs q̄dē relate sūt actiōes ad patiēs aūt relate sūt passiōes ⁊ sic dicta passio predicamētū ē passionis. Amp̄. aūt sic dictaꝝ passionū quecūq̄ sūt magis nociue alterōnes ⁊ motus in his q̄ sensuz habēt ⁊ sūt lamētabiles maxie ꝓpter nocumētū qō inferūt sensui ille dicunt passiōes. Amp̄. aūt in talib⁹ q̄ facūt in sensum quecūq̄ sūt ipsaꝝ exultationū vel tristitiaꝝ siue lamētationū iste magne passiōes vocant: ⁊ isti tres modi vltimi differūt eo q̄ primꝰ dicit ipsi⁹ nature q̄ predicamētū est naturā. Duo autem sequētes modi spēties passionis eiusdē fm vsum noīis determināt: recipe enī q̄ grece vocat patin facit passionis nām recipere aūt ꝓtrariū inducit lamētū eo q̄ dissoluit ꝓtinuū in q̄ est sensus: magnitudines aūt receptionū in cōi siue sint ꝓuemētis siue inꝓuemētis dicunt passiōes qz vincunt sensuz ⁊ vnius quidē est voluptas siue delectatio. Alterius aūt est anxietas siue luci⁹ vel lamētū siue quocūq̄ alio noīe vocet: ⁊ ꝓtraria noīe quidez passio magis vocat voluptas q̄ delectatio qz nō oīs delectatio habet ꝓtrariū sz illa sola q̄ vt dicit plato generatio ē i sensibilē aiaz: ideo ꝓsequēter nō oīs delectatio est passio ꝓpter q̄ etiā delectatio nō habēs ꝓtrariū magis in genere diffinit opationis quā passiōis: ē enī delectatio operatio ꝓpria cōnaturalis habitus ⁊ nō impedita: siue vt dicit michael effesius. Effluxtio nature in ꝓpriozū ⁊ cōnāliū habituū operatiōe nō impedita. Tres igit vltimi modi sunt predicamēti passionis ⁊ qz sic passio illata est ab agēte fm potētiā actiuā agētis ideo primus modus sumit penes inferēs hmōi passiōes. Hec aut duo habitudo actiōis ⁊ passiōis ꝓ certo vna sūt habitudo in subā differens fm esse q̄ hz in terminis: sicut eadē est via de thebis ad athenas: ⁊ de athenis ad thebas differēs penes terminos: ⁊ qz penes hmōi differentias actiui ⁊ passiui relatia q̄ fz ptātes agētiū ⁊ patiētiū inasci dixmus superius. Ideo relatiōes nō sūt eedē vnde paternitas nō est filiatio neq; ecōuerso: est aūt aduertendū hic q̄ actio agentis sz sit ab agēte ⁊ cōparatiōez dicat agētis ad patiēs penes potestatē qua agit sumptā tñ ꝓ certo est in patiente sicut in subo ⁊ est passio ipsius: sicut ⁊ motus est a mouente in motū siue id q̄ mouetur ⁊ est actus mouentis ⁊ tñ est in eo q̄ mouet sicut in subo: h̄ igit de passiōe dicta sunt a nobis.

Cap.iiij.de modis ꝓuatiōis que opponit habitui.

q Uia vo ꝓuatio oppōit habitui ideo ō priuatiōe hic post habitū ⁊ passionē oportet interserere. Dicam⁹ igit q̄ ꝓuatio dicit a priuatiōe principij naturalis tribus modis: ⁊ vno quidē modo dicitur quādo nō habet aliquid q̄ est aptū natū haberi: sz h̄ no sit aptū fm indiuiduuz siue subm neq; fm speciē neq; fm genus sicut oculis ꝓuari dicit planta. Est tñ in talibus prima potentia ad habitū vita enī occulta potētia est ad vitā manifestā ⁊ perfectā ⁊ hoc est fm oīum sensuū participatōez. Sed neq; in subo q̄ ē h̄ planta neq; in spē que forte est in aliq̄ neq; in genere natū est habere visum vel oculos. Alio vero mō dicitur q̄n aptū natū est habere: ⁊ hoc dupliciter aut in genere aut in specie ⁊ nō habet. Aliter enī homo dicitur cecus quādo nō habet q̄ natus est habere in specie sed nō habet ⁊ aliter talpa. Talpa enī ꝓuatur eo q̄ non est apta nata habere fm spēm: sed q̄ nata est habere fz genus. Homo vero cecus ꝓuatur eo q̄ natus est habere fm se: ⁊ fz suā spēm. Amplius ꝓuatur eo q̄ natū est habere fm suā speciē siue fm se aut natū est habere fm omne tempus id quo ꝓuatur sicut homo: aut ꝓuatur eo q̄ natū est habere fz tēpus determinatū sicut catulus qui non habet visum citra nonū diē vnde priuari dicitur si non habet q̄ natum est habere ⁊ quando natum est habere. Cecitas enim est priuatio quedam sed non fm tempus quilibet cecus est fm omne etatem. Sed tunc cecus est si in etate inqua aptus natus est habere visum non habet. Similiter autem in priuatione attendendum est non solum tempus sed etiam subiectum in quo est ⁊ fm quid siue fm quam potentiam principij ⁊ ad qō membruū determinatuz ⁊ si sic nō habet id q̄ aptū natū ē habere tunc ꝓuatū dicit. Amp̄. ꝓter oēz principij nālis defectū dicit aliquādo ꝓuatū q̄ per vim siue violentiā ablatū est. Sed h̄ est ꝓuatio ꝓprij actus ⁊ motus: sicut lapis loco deorsum ⁊ motu ꝓuatus dicitur quando sursum tenetur violentia aut quia impeditur columna suppositā aut aliq̄ hmōi: ⁊ h̄ aduertēdū q̄ quot modis dicit negatio in genere q̄ relinq̄t subm tot modis dicit etiaz ꝓuatio

quia ꝟ negatio talis reducitur ad priuationem propter hoc solum q negatio in genere non habet medium priuatio autem aliquã do mediũ habet: sicut ostendemus iferius: ⁊ ideo a primo mõ inchoãdo quot modis dicitur negacio dicit tot modis priuatio. Nã ieq̃le vl nõ eq̃le dicit q non est aptũ natũ habere equalitatẽ vt color q̃ nõ est aptus natus cõmẽsurari alicui: ⁊ hoc dicit non equale penes modum primũ. Inuisibile autem dicitur siue nõ visibile aut q nõ oino natũ est habere colorẽ ⁊ hoc dicit penes modũ scõz aut q turpẽ ꝟz colorez a quo auertit visus ⁊ silr dicitur id q est sine pede aut nõ habẽs pedẽ: aut q nõ ꝟz oino pedes aut qõ turpes ꝟz aut vitiosos ⁊ curuos sicut claudꝰ pedibꝰ. Amplius adh priuatũ aliq̃d dicit in pauꝝ habere ⁊ minus q̃ exigit ad opationẽ vt nõ ignitũ dicit q nõ ꝟz ignez incẽsiõi sufficiẽtẽ sed ꝟ vltimũ reducit ad turpiter siue corrupte habere fm aliquẽ modũ. Amp. dicit priuatiũ q nõ facile aut nõ bene seu expedite se ꝟz ad actũ ⁊ opatiõez vel passionẽ sicut insecabile vel non secabile dicit nõ solũ ideo q nõ secat ſz qz nõ facile aut nõ bene secat. Amp. in priuatiõe ꝓsiderãdũ est: q oino nõ bẽt nõ aliqs dicit priuatus qz dimidio caret si illud dimidiũ põt facere actũ. monoculus enĩ nõ dicit cecus ſz cecus dicit qui in ambobus oculis nõ ꝟz visum ⁊ ꝟ est ideo qz vnus oculus p se agit visus opatiõez ſz monopes dicit claudus ideo qz vnus pes opationẽ nõ pficit gressus. Quia aũt sic est qõ oportet esse in toto priuatiũ in multis ⁊ priuatio reducit ad negatiõez ĩ genere nisi in hoc q priuatio est oppositio habẽs mediũ negacio aũt nõ: ideo lz bonũ ⁊ malũ opponunt p priuationẽ ⁊ habituz tñ nõ ois hõ bonus ẽ aut malus aut iustus aut iniustus: ꝟ enĩ habẽt mediũ qm̃ bonus ⁊ iustus dicunt dupliciter ab actu videlz virtutis ⁊ officio ab actu quidẽ virtutis priuato fm se. Dis hõ aut est bonus aut ẽ malus qz virtus ethica monastica est in se ipo pficiens hoiem. Officiũ aũt virtutis vt dicit Tullius est congruus actus psone fm statuta prime reipublice deseruiẽs sicut dicit bonus ciuibꝰ bonꝰ ⁊ iustus ille q ciuilia dirigit ⁊ ꝟ modo rusticus ⁊ heremita neq; bonus neq; malus est neq; iustus neq; iniustus: qz nõ est ciuilis qui hmõi ẽ: affirmatiõis aũt ⁊ negatõis nõ est aliqõ mediũ sicut in quarto huius sapiẽrie li. oñdimus supius. ⁊c.

Cap. v. de habere ⁊ modis eius.

b Abere aũt dicit multipliciter: vno q̃dẽ modo dicit esse illud habere aliud q tenet ipm infra terminos sue ptãtis: ⁊ habere dicit cõparatio media q̃ est inter habẽs sic ⁊ habitũ ⁊ diuersificat hoc p tres differẽtias: aut est enĩ habere fm genus habitus aut ꝟz ipm fm suã nãm. Aut fz ipetũ ptãtis: vnde ferbzis dicit habere hoiez fz ptãtẽ retinẽdi nãm: ⁊ illa habitudo est cõparatio media a caloze innaturali ꝓcedẽs ⁊ nãe dominãs: ⁊ eodẽ mõ frigus ẽt ꝟz hoies fm potestatẽ nature fm aũt ipetũ ptãtis troiani victozes dicuntur habere ylion ciuitatẽ: ⁊ habere itez dicit ꝓparationẽ tenẽdi a tenẽtibꝰ ad tẽtũ. Scõm aũt essentiã istius generis dicit vestimẽtũ induti habitus: ⁊ est habitꝰ ipe a vestimẽto circũdãte ad eũ q̃ indutus ẽ accepta habitudo siue cõparatio qua q̃ dicit tunicatus vel togatus vel capatus vel generaliter indutꝰ siue vestitꝰ. Alio aũt mõ dicit illud habere in quo aliq̃d existit sicut in susceptibili mã ⁊ subo vt es ꝟz spẽz siue figurã ydoli siue statue ⁊ corpꝰ ꝟz infirmitatẽ. Tertio mõ dicit habẽ sicut ꝟz ptines ptẽtũ siue ptineat ipm sicut locus siue cõtineat ipz sic vas siue ptineat ipz sicut forma: ptẽtũ enĩ in aliquo dicit haberi ab ipo sicut dicimus lanã habere humidũ ⁊ ciuitatẽ dicimꝰ habere hoies sicut locus ꝟz locatũ ⁊ nauẽ dicimus habere nautas: sicut vas ꝟz id q est in vase sic aũt ⁊ totũ dicimꝰ habere ptes sicut forma ptinet ⁊ ꝟz formatũ. Cũ aũt locus ꝟz locatum est vbi q est predicamẽtũ in locato cõparatiõe facta ad locũ ecouerso aũt est de predicamẽto habitus qz ꝟ est in habitu exteriori cõparatiõe facta ad idutũ. Amp. iiij mõ dicit habere id qõ ꝓhibet fm impetũ sue ptãtis aliq̃d vt moueat se aut opet fm nature sue motũ aut opationẽ sicut colũne dicit habẽ siue tenere põderosa supposita qz ꝓhibẽt ea ne decidãt: ⁊ ꝟ mõ habere est idez q p vim retinere sicut in poeticis fabulis athlas dicit habere celũ tanq̃ casuz sup terram si nõ habeat ab ipso quẽadmodũ etiã dicũt q̃dã philisologoz siue de natura loquẽtiũ q̃ materiã ponũt cãm esse solã illi enĩ diffusaz vndiq; mãz dicũt atlantẽ: ⁊ sua diffusione tenere celũ. De hoc aũt in principijs motuũ aialiũ: ⁊ in scõo celi ⁊ mũdi ⁊ in poeticis a nobis dictũ est: ꝟ igit modo id q ꝓtinẽs est dicit habere ea q̃ ꝓtinet quasi ipm continẽs sic sepata a ꝓtento subꝝ p subm ⁊ locũ: ⁊ quasi cõtineat singula q̃ ptinet p ipetũ violente potestatis ꝓhibentis ipm cõtentũ ab operatiõe naturali sicut celũ athlas ꝓhibet a casu ⁊ generaliter loquẽdo esse aliquid in alio simlibus modis dicit ⁊ eque cõmuniter cũ habere. Octo aũt modis dicit aliq̃d esse in aliquo sicut inhabitis determinatũ est: quecũq; autẽ in cathegorijs de habere diximus hic supponuntur.

Tractatus sextus quinti libri methaphisice q̃ est de ꝓsequẽtibꝰ ens fm modos q̃bus ens principiatũ est ex principijs fm omne genus entis.

Cap. primũ de modis eius q dicit ex aliquo.

p Ost ea que de generibꝰ entiũ secundũ modũ essendi ꝓsideratis dicenda esse videbant: determinabimus ea que ꝓsequũtur ens: ⁊ primo de modis principiorum entis fm q ens ipsum ꝓstituunt in his autẽ primũ est q determinat ipm exitũ principiati de principio: ⁊ hoc est ex aliquo esse ꝟ enĩ dicit generaliter fluxuz principiati de principio. Dicamus igitur q ex aliquo esse dicitur multis modis: vno quidẽ principali ⁊ primo vt ex quo aliq̃d est sicut ex materia ꝟ autẽ dupliciter dicitur vnũ enĩ ex quo res esse dicit est primũ genus subm sive materia prima in genere aliquo rerum. Alio aũt mõ dicit esse ex aliquo ex materia p vltimaz speciẽ determinata est proxima: ⁊ ideo propria materia vocatur: primi aũt exemplũ est sicut oia fluida siue liquabilia dicimus esse ex aqua quia aqua ẽ prima materia ipsoz. Secundi aũt exemplũ est sicut dicimus statuã ydoli ex ere eo q es propria ⁊ proxima materia est ydoli. Alio vero modo scõo dicit aliquid esse ex aliq̃ sicut ex primo mouente sicut aliquãdo querentes dicimus ex quo est pugna ⁊ respõdemus quoniã est ex cõuitio eo q conuitiuz principiũ est pugne: alio autẽ modo dicit aliquid esse ex aliquo fm intentionez forme ⁊ materie simul vt patet in his que fiunt ex cõpositio: omne enĩ q est ex illis est in que resoluit: resoluit aũt compositũ in materiã ⁊ formã ⁊ hoc modo iuxta hunc modũ proprie resoluit totũ in partes: ⁊ ideo cõpositus est ex materia ⁊ forma ⁊ totũ est ex partibus: ⁊ hoc modo versus homerici de troiana historia sunt ex historia ylion ciuitatis que troia alio nomine vocatur: ⁊ similiter de domo resoluta sunt lapides: ⁊ ideo domus est ex lapidibus. In oibus enĩ talibus finis est forma totius ⁊ perfectũ ⁊ totuz dicitur id quod habet inclusum qui est forma totius. Amplius autem quarto modo dicit

aliquid

aliquid ex aliquo sicut ex principio formali ⁊ ex illo tanquam ex parte dicitur esse species quia est pars esse sicut hominē dicimus esse ex bipede siue ex rōnali q̄ ē forma que est pars esse: ⁊ hoc modo syllaba est ex elemētis quorū quodlibet est pars esse ipsius cum syllaba sit cōpositio litterarū idistārū, platarū alit. n. syllaba ē ex elementis q̄ statua ex ere: suba. n. nālis est cōposita ex sensibili mā sicut ex materiali principio. Spēs aūt est ex spēi mā: silla aūt forma ⁊ spēs q̄dā ē ⁊ iō ē ex mā nō sensibili sz ex mā q̄ est mā ⁊ elemētū spēi: ⁊ h̄ est id ex q̄ cōponit silla ⁊ ē māle in ipa. Quedā igit sic dicunt ex aliquo sicut dictū est. Alia vō ⁊ qnto mō dicunt ex aliquo sil fz cāz efficiētē ⁊ formātē ⁊ mālē: ⁊ iō dicunt ex aliquo fm ptē aliquā p̄inductorū modorū oiuz sicut ex patre ⁊ matre existit puer non q̄ ex parte patris sit ⁊ ex pte matris q̄ spma virtute est totus pater: ⁊ gutta matris virtute ē tota mater. Sz q̄ puer duo ē ⁊ fz ptē forme est ex patre fm aūt partē materie ex matre tota: ⁊ similiter licet nō oino ē ex terra planta q̄ planta fm aliq̄ sui ptē ē ex terra. Alio vō ⁊ sexto mō q̄ iter oēs est min⁹ principalis modus dicit aliq̄d ex aliquo q̄ est post illud: ⁊ in talib⁹ oz q̄ maneat aliq̄d vnū sicut suba vna ē in toto tpe sicut dicim⁹ ex die fieri noctē: ⁊ econuerso q̄ nox ē post diē ⁊ dies post noctē tp⁹ ē eni circulare: ⁊ hoc nō tm̄ dicimus p̄ suba tpis sz etiā p̄ qualitate ⁊ h̄ mō dicim⁹ q̄ ex serenitate fit tempus siue tēpestas: h̄ est post serenitatē. Cū aūt i oib⁹ his nō p̄sideretur nisi duo. s. tria principia fieri siue mutationis ⁊ ordo mutatorum: necesse est oia inducta reduci in duo. Alia eni dicunt ex aliquo fieri q̄ trālmutationem habēt adiuncē sicut oia q̄ inducta sūt p̄ter modū vltimū. Alia aūt dicunt fieri ex hoc q̄ fm ipsa solū sic dicunt sicē dicimus q̄ ex q̄litate diērū tuta fit nauigatio eo q̄ ē post equalitatē estiualē nauigatio tuta q̄n mare q̄escit: ⁊ huius vsus est in astronomicis vbi fiūt ordines tales q̄ in circulo ptodi alius est ordo ex ariete in libram ⁊ alius ex libra in capricornū: ⁊ sic i festis deor⁹ dicit q̄ ex dionysijs sunt tragilia q̄ sūt post dionysia festa celebrata tragilia. Dionysia aūt q̄ latine interp̄tāt tenebras extirpātia fuerūt facta boiuz illustriū ⁊ laudabiliū q̄ primo apud veteres cū laude celebrabant: tragilia aūt fuerūt facta ineroū ⁊ seruiliū p̄sonarū q̄ postea cū vituperio vatū celebrabāt ⁊ iō tragilia vocata sūt: a trogos q̄ ē hircus q̄ vituperijs illistētes fetēs aial q̄ erat hircus i remuneratiōez acceperunt.

Cap. ij. de distinctiōe modorum partis.

i D ex quo aliq̄d fit pars est eius q̄ fit ex ipso ⁊ id q̄ fit ex ipo totū ē q̄ si deficiat in aliq̄ cōstituētiū ip̄m ē diminutū: ⁊ iō de his trib⁹ hic p̄ ordinē tractādū est: pars igit dicit fm quātitatē ⁊ dicit fm qualitatē siue formā ⁊ dicit pars fm esse q̄ ē essentialis p̄s. Pars aūt fm quātitatē dicta ē in quā diuidit quātitas quocūq̄ mō diuisiōis siue mēsuret ⁊ nūeret totū siue nō: semp eni id qō auferē a quātitate aliq̄ finita tota quātūcūq̄ sit p̄s illius dicit sicut duo dicunt pars esse triū ⁊ tria p̄s quinq̄ cū tm̄ aliquotiēs sumpte nō nūerēt totū. Alio vero mō dicunt p̄s ea q̄ sua tota aliquotiēs sūpta diēsurāt solū ⁊ hoc mō sumit in geometricis p̄s. Sicut duo sūt p̄s senarij ⁊ sil tria: ⁊ q̄ sic dupliciter dicit p̄s quātitatiua ideo vno modo duo sūt pars triū ⁊ alio mō p̄s ip̄orū nō sūt: amplius aūt p̄ter ambos p̄inductos modos dicit p̄s fm formā siue quātitatē in q̄ diuidit spēs siue forma aliq̄: ea eni i q̄ forma liter aliq̄d diuidit dicunt ptes ipsius: iō spēs dicunt partes generis q̄ gen⁹ diuidit in eas. Amp. adhuc dicit p̄s id in q̄ diuidit p̄ resolutiōez ⁊ ex q̄b⁹ componit totū aliq̄ aut spēs aliq̄ aut aliq̄s habens spēm: sicut dicimus enec spe vnā ptē esse eo: ⁊ aliā ptē ē spitatē: ⁊ cubi eneī vna ptē dicim⁹ esse eo: ⁊ alterā cubitatē: eo. n. est mā in qua est tanq̄ in subo spēs spe ⁊ spēs cubi: hui⁹ eni artificialiū forma est figura. Hoc etiā mō angulus est p̄s q̄dā formalis fm quā dicit angulū esse p se vnū genus quātitatis discretū a linea ⁊ superficie ⁊ corpe q̄rōnes in p̄cedētib⁹ induxim⁹ sz h̄ magis ptineat ad geometrā q̄ ad methaphisicū oñdere. Amp. qnto mō dicit pars q̄ sūt i rōne diffinitiua q̄ diffiniēdo oñdit vnū quodq̄ p termios sui esse substētialis: illa eni etiā dicūtur ptes esse toti⁹ ⁊ diffinitū dicit quodā totū p̄pter q̄ etiā genus dicit esse p̄s spēi q̄ est p̄s esse ipsi⁹ ⁊ ē q̄d ipsius spēi sicut subm in esse ipsius. Differentia aūt dicitur pars altera ipsius spēi ⁊ ē quale q̄d in ipsa. Alio aūt mō dicit spēs p̄s generis q̄ est pars p̄tātis ei⁹. Genus eni dividit in spēs sicut in ptes p̄tātis sue. Gen⁹ aūt vt p̄stituēs esse ipsius spēi ē pars ipsi⁹. Ex inductis igit patet ptē esse triplicē i genere q̄titatiuā videlz ⁊ p̄tātiuaz ⁊ essentialē: essentialē aūt dupliceē fm viā cōpositionis rei ⁊ fm viā rōnis. Scōm quātitatē aūt pars dicta etiā dicit ⁊ dupliciter pars vt patet ex p̄inductis: principalis autem modus partis est secūdus modus quo dicit pars q̄ aliquotiēs sūpta reddit totū ⁊ sub hac rōne cor relatiua sūt adinuicē pars ⁊ totū: q̄ totū nō est nisi finitū ptib⁹ fm primā aūt acceptionē ptis dicit p̄s toto minus ⁊ totū ptē maius: iste aūt ptis ⁊ tot⁹ diffinitiones nihil diffinitū ⁊ determinatū demonstrant. Igit h̄ de modis partis dicta sint a nobis ptes. n. sine q̄titate nō ita p̄prie dicimus partes ⁊ hoc patet q̄ illaq̄ libet h̄z rōnē totius ⁊ nō tm̄ ptis q̄ spēs ē totū genus fm eē sz nō sit totū ip̄m fz ambitū siue p̄tātis: gen⁹. n. fm totū suū esse ⁊ nām saluat in qualibet specie: similiter aūt genus est totū esse ipsius speciei fm potentiā: ⁊ differentia est totū esse ipsius fm actū: ⁊ similiter etiaz in partibus essentialib⁹ fm realē cōpositionē acceptis q̄ materia ē totū i potētia: ⁊ forma ē totū in actu: ⁊ iō vltis modis nō p̄prie pars est minor toto neq̄ totū p̄prie maius est sua parte.

Cap. iij. de distinctione modoꝝ totius.

t Otū autē q̄ fit ex aliquo dicit multis modis ⁊ vno q̄dē mō ⁊ primo ⁊ principali dicit totū q̄ idē est q̄ p̄fectū cuius videlz nulla pars abest ex quib⁹ est sicut se p̄stituētib⁹: aliqua eni nō cōstituētia p̄incipaliter possunt abesse p̄pter q̄ etiā distinguit p̄ ptes principales ⁊ partes secūdarias: hoc igitur modo principaliter dicit totū ⁊ iterū scōo modo dicit totū natura siue per naturā formalē eo q̄ forma primo modo dicta est natura ⁊ principalit: h̄ autē natura ē cōtinens contenta que in pluralitate aliqua consistunt terminata ad vnū continens p̄opter q̄ etiā vnū sunt omnia illa contenta h̄ aūt totū q̄ sic ab vno multa continēte totū dicit duos habet modos. Aut eni est sic vnuz continens multa sicut vnuz quodq̄ singulare designatū est vnū multitudinē in se claudens partiū: ⁊ h̄ est q̄ totū integrale vocat: aut sic est vnū q̄ ē ex his que continet vnū ⁊ hoc vocatur totū vniuersale siue vt q̄busdā placet vniuersum licet eni ipsa nā vnies multa nō sit ex eis que vnit tamen totalitas eius siue vniuersitas sine vniuersalitas accidit ei p̄put aliquomodo est ex ipsis. Omne eni totū h̄z hoc q̄ est aliquo modo ex ptib⁹ h̄ autez in sequētibus doctrine istius ciusdē libri clare p̄obabit: vbi naturaz vniuersalitatis inuestigabimus. Omne enīz q̄ vniuersaliter dicitur ⁊ similiter omne q̄d

dicitur totaliter dictū est tangꝫ vnū aliquid ens ꝙ vnit multa ⁊ hꝫ ꝙ sic vnit est totū qdā vle quasi multa ꝓti/nēs vel actu vel potētia: ꝑ dicat eni de vnoquoꝫ ipso rū: ⁊ ea de quib⁹ predicat sūt oia vnū tangꝫ ip̄m vle ꝑ dicatū sit vnūqdqꝫ ip̄oꝝ sicut hō equus ⁊ deus fm stoicoꝝ opinionem ⁊ epicureoꝝ q̄ dcos animata corpa esse dicebāt: fꝫ hꝫ eni oia hꝫ sūt vnum vniēs ea ꝙ ista oia sūt alia: alia: cōtētū vero ⁊ infinitū est intra formā totī⁹ sicut qñ vnū aliqd totū ē ex plurib⁹ q̄ insūt itra formā totius ꝓtēta: ⁊ illa q̄ insunt plura qdē sūt aut pfectione ptiū sicut ē i etherogeneis totis i qb⁹ sūt diuerse forme pficiētes vt forma ossis ⁊ nerui ⁊ carnis ⁊ huiusmodi si vo nō fuerit pfectiōe differētes tm sūt differētes inter se potētia siue ptāte: qz alia ē ptās vnius ⁊ alia ptās alterius: sicut est in his quoꝝ ptes nō multū differūt fm formā sicut in plantis est in qb⁹ ⁊ radix et stipes ⁊ ramus ⁊ virga: lignū ē: vel olus ⁊ tm differētes hūt ptātes. Sinaūt sic nō differūt tm differūt ptāte maxia sicut in his quoꝝ est vna ptās in oib⁹ ptib⁹ ⁊ oꝝ tūc vt origo illius ptātis sit originaliter ex vno ꝙ est loco cordis in oi b⁹ talib⁹ sicut ē in qbusdā ostreis q̄ omogenia ⁊ in suba ⁊ ptāte esse vidēt nō tm oia q̄ sūt in ipsis sunt ptātis maxie. Sinaūt adhuc ⁊ in hꝫ nō differūt tm differūt oneuergia q̄ est idē ꝙ opatio interioꝝ hꝫ ē opatiōe q̄ ab iteriozi ꝓncipio ꝓcedit. Alia eni ē opatio vni⁹ ⁊ alia operatio alteri⁹ qm vna trahit ⁊ alia dirigit ⁊.iij. vnit ⁊ sic de alīs opatiōib⁹ hec eni opatōes diuerse sūt in quātūcūqꝫ silib⁹ corꝑib⁹ q̄ totius hñt rōnē: hoꝝ aūt oiuꝝ totoꝝ magis sūt distincte pluralitatis ea q̄ sūt nālia q̄ illa q̄ sunt ab arte: sicut ēt dicim⁹ in vno ꝙ nāliter vnū magis est vnū q̄ id qō est vnū p artē: ⁊ hꝫ est dictū tāq̄ totalitas existat ꝑ rōnē vnionis alicui⁹: ea eni que sūt vnū vl totū p artē ꝛ forte figura differāt mēbra tm formalit̄ p essentiā nō differūt neqꝫ ēt differūt essentiali opatiōe: sic igit tripliciter dicit totū pfectiōe integritate ⁊ vniuersitate.

Cap̄.iiij.de differentia totius ⁊ vniuersi ꝙ minus proprie dicitur omne.

a Mplius aūt obseruādū in differentia totius integri ꝙ vere totū dicit ⁊ differētia vniuersi qō magis ꝓprie vocat omne siue vniuersū ꝙ t oib⁹ illis q̄ sic q̄ta q̄ titate ip̄oꝝ habēte ꝓcipiū ⁊ medīū ⁊ vltimū quoꝝ differētiā in ptibus nō facit potētia nālis ptiū q̄ vna sit supra ⁊ altera infra ⁊ vna ītus ⁊ alia extra ⁊ sic de alīs positionū differentīs magis dicit oē siue vniuersū: in oib⁹ autē illis in quoꝝ ptib⁹ fm aliqd positio facē differētiā ⁊ fꝫ aliqd nō facit dicūt fm diuersam rōnē: ⁊ omne ⁊ totū siue vniuersuꝫ ⁊ totū: dixim⁹ ūt i ꝑcedētib⁹ ꝙ i etherogenīs positio facē diuersitatē i his eni aliq̄ pars ꝑ nām est intra ⁊ aliq̄ extra ⁊.ś. ⁊ infra: ⁊ dextra: ⁊ sinistra ⁊ ante ⁊ retro ⁊ iō tota illa dicū tur ꝓprie sicut sūt alia cōrpa: i his eni q̄ sī omogenea ꝑ totū sōa ⁊ opatiōe: nō ē positio faciēs differentiā nisi ꝑ accidēs sicut dixim⁹ superius ex hoc ꝙ visus vel tactus vel extimatio vel vicinitas alicui⁹ signat vnā ptez ab alia: ⁊ illa magis ꝓprie dicunt vniuersuꝫ siue omne qz vniuersum est vnū versum i oia ⁊ distributio totius vlis est ei⁹ ꝙ ꝑ vnā rōnē est in oib⁹ ptib⁹: in oib⁹ autez illis in qb⁹ ptib⁹ qdē positio facit mutatiōez ⁊ ptim non. In his dicit totū ⁊ omne: sicut in his in quoꝝ positiōe ptiū diuersa ē figura ⁊ tm suba ⁊ eadē opatio: sicut est pix ⁊ cera ⁊ vestis: positio eni in his transposita mutat figurā exteriozē fꝫ suba formalis manet eadez: ⁊ iō dicunt illa ⁊ tota ⁊ vniuersa recipiētia ⁊ totū ac oē: aq̄ vo ⁊ quecūqꝫ sūt hūida spēs aque existētia sicut vinuꝫ ⁊ lexiuia: ⁊ hmōi ea q̄ sūt nullo mō in ptib⁹ variata dicunt vniuersum ⁊ oē qdā ⁊ silr nūerus dicit vniuersuꝫ ⁊ oē: eo ꝙ nūerus n̄ ē nisi vnitates aggregate q̄ oēs vni⁹ sūt forme: hꝫ igit nō dicunt tota qz nō dicit tota aq̄ vel totus nūerus: nisi fm methaforam. Si videz siat distinctio situs ꝑ accidēs in partib⁹ sicut in antehabitis determinatū est. Omne vo dicit in his in qb⁹ est ⁊ vniuersuꝫ silr qñ est ⁊ in vno quodez vniente omnia ita ꝙ sit in his q̄ ꝓtinet sicut in qbusdā diuersis spē vel numero: sic dicun⁹ oīs hꝫ nūerus: ⁊ oēs hec vnitates significātes vniuersum nūeꝝ ⁊ vniuersas vnitates oē eni ⁊ vniuersum idē dicim⁹ hꝫ igit: de toto dicta sint a nobis.

Cap̄.v.⁊ est di.de.quot modis dicit vniuersale.

Portet āt nos hꝫ digressionē facē vt vlis nāz o ꝓsiderem⁹ qō iā vniuersuꝫ qdā esse diximus Ex hꝫ eni faciliter erit doctrina tā ꝑcedētiū q̄ sequētiū q̄ aūt subtiliter vlis nām indrere intēdimus primo quot modis vle dicit distinguemus ⁊ vnde oriū hēat vle oñdemus. Dicim⁹ igit vle q̄ttuoꝝ modis dici ꝓprie ⁊ hꝫ q̄cūqꝫ mō dicat trib⁹ modis vel q̄ttuoꝝ cō ꝓsiderari. Dicit eni vle actu ⁊ potētia ⁊ nā ⁊ opinīoe.

Actu autem idem est ꝙ actu ee de multis ⁊ in multis fm esse nō diuisum ab illis sicut hō: potētia aūt vle est: ꝙ lꝫ actu non sit tm nihil ꝓhibet ip̄m esse vel fieri tam in arte q̄ in nā sicut dom⁹ octangula q̄ forte nulla ē fꝫ tm pōt ee vel corꝑ regulare viginti basium. ita ēt in nā ꝓpt renouatiōes figuraꝝ celestiū nihil ꝓhibz aliqd fieri ꝙ nō est ꝙ si cēt saluaret in mltis ⁊ cēt vle: Vle autē nā est sic id ꝙ q̄ tum dese ⁊ nām suaz est vel pōt ee in multis lꝫ aliqd ipediat ip̄m: ꝙ nō ē de nā sua sic sol qm nā sue forme nō ꝓhibet ee de multis ⁊ in multis: fꝫ hoc ꝓhibet mā in q̄ est q̄ tota ē pfecta ꝑ formā: ⁊ iō forma nō multiplicat qz forma nō mltiplicat nisi ꝑ materie dilisiōez ⁊ sic ē de luna ⁊ de oib⁹ stellis alīs quaꝝ queli bet in spē est vna nō multiplicata ꝑ nūeꝝ. Uniuersale aūt fm opinionē qdā dicūt vle no tm vere est vle ⁊ hꝫ ē qñ aliqd fm sui qdē nāz est icōmunicabile esse multis. putat tm communicabile esse ideo ꝙ ptes eius vel opatiōes a qb⁹ nomē accipit sūt cōmunicabiles: ⁊ primi q̄dē exēplū est mūdus q̄ multiplicari nō pōt fm sui nām tm qz ptes plures cōicabiles sī. Multi putauerūt multos esse mūdos cū tm mūd⁹ ip̄o noie dicat pfectionē q̄ multiplicatiōi ꝓtradicit sicut oñdim⁹ in primo de celo ⁊ mūdo: secūdi aūt exēplū est de⁹ cui⁹ opatiōes sūt ꝑuidere ⁊ gubernare ⁊ hmōi: ⁊ qz ista cōicabilia sūt multis: multi putauerūt deū esse qdā vle ꝙ ꝑ dicat de multis cū tamē nā diuina dicat qdā incōicabile simplex: ⁊ primū ⁊ solū. Dis q̄ modis cū dicat vle ante rē: videlicet ⁊ in re ⁊ post rē: ⁊ i rōne vniuersalitatis. Añ rez aūt dicit vle dupliciter cū eni oia sicut tā multotiēs dixim⁹ sint i itellectu ꝓme cause sicut in formali ⁊ primo lumie: ⁊ ip̄a sit hꝫ mō forma oiuꝝ q̄ tm sī i ip̄a vita ⁊ lux eo ꝙ hꝫ ē vita qdā existētib⁹ oib⁹ ⁊ ē lumē oīs notitie ⁊ rōnis oium: dixerūt tā stoici q̄ pipatetici hui⁹ cās: vniuersalia ee ꝓma ⁊ rōnes ⁊ formas q̄ oium sūt forme vlr ꝑhabētes ⁊ immāliē ꝑhabētes ⁊ simplr hñtes oiuꝝ apud se rōnes. Cōcept⁹ aūt ⁊ notio vlr hñs ⁊ simplicit ⁊ imāliter vocat vle. Hoc igit mō acceptū vle hꝫ qdā esse spāle ꝙ est esse cause intellectualis hꝫ mō quo lumē intellect⁹ eius est forma rez a se fluētiū ꝑ intellectū vlr agētē ⁊ faciētē existētias rez. Alio aūt mō dicūt vle: ante rē nō tpe sed suba ⁊ rōne ⁊ hꝫ ē forma aut cā formalis accepta ꝓstituēs esse rei. Actus eni talis forme: ⁊ ꝓprius effect⁹ est esse in omni eo ꝙ ē: hꝫ aūt cū indifferēs sit in oib⁹ que sūt eiusdē speciei vel forme ⁊

quātum

quantum est de se sic indiuisum habet vnam ad omnia vel multa relationē: ⁊ sic accipit vniuersalitatis quādā nām ⁊ rōnē: vle aūt q dicūt esse in re ē eadē forma participata a multis actu vel potētia ⁊ hec ḋdez dicit vlis eo q ō se semp ē cōicabilis ⁊ propagabilis in multa ex vno: ꝓpter qō etiā genus vno mō dicit vnū ex q̄ est propagatio oium alioꝝ: vle aūt q est post rē ē forma ineſſe abstractionis ſm q dicit q experientia facit vle ⁊ memoria sicut nos in principio huius doctrine docuimus esse aūt vlis in rōne vlitatis est sic accipiēdum. Jn vli ḋdē aliud est id qō est ipsum vle ⁊ aliud est vlitas siue vniuersitas ipsius sicut in hoc vli hō aliud est ipsa natura q̄ homo est ⁊ aliud est cōitas ipsius siue cōmunio: qz ipm in se nec vnū est q multitudini ꝓtradicat vel multitudini opponat nec multa est qua multitudine oppo' nat vnitati soli⁹: ⁊ ideo ḃ mō dicūt auicēna ⁊ amibamidin q vle nec est vnū nec est multa vlitas aūt ipsius q magis ꝓprie dicit vniuersitas est ex respectu sui ad supposita qua respicit illa sicut vniēs: ⁊ iste respect⁹ est vniuersitas quāuis forte tm̄ sit in vno qz nō vnū vt vnum nec multa vt plura siue multa sic respicit neq finita vt finita neq infinita: sed respicit: vt vniersuz ⁊ p3 q in rōne huius vniuersitatis aliud ḃz esse q̄ sit esse eius ante rē vel i re vl post rē acceptū igit iste tūs mōi vlis ⁊ nō totius sicut in sequentibus erit manifestum.

Cap. vj. ⁊ est di. de. originē ⁊ causam vniuersalis.

o Rigo aūt vlis: ⁊ cā duplex est vna ḋō prima ⁊ altera cōiuncta ⁊ quasi causata. Origo ḋdē prima est qz oīs talis nā ⁊ forma est lumē qō' dā intelligentie ꝓcedēs in suba. Jn prehabitis aūt diximus ⁊ in sequentib⁹ oñdemus q oīs intelligētia lumine suo ambit totā illā mām quā mouet motu spe sue: ⁊ ideo necesse ē q lumē suū toti illi vniuersitati sit cōicabile ⁊ cū forma sit lumē intelligētie agētis ⁊ lumē ipsuz sit hipostasis ⁊ radix eius ex illo ḃz vle q vle esse pōt qz ex ḃ ad plura ḃz cōicabilitatē. Amp. vle in genere nō ḃz nisi duplex esse, separatū vz ⁊ pticipatū in ḃ aliq̄d: ꝓstat aūt q ex ḃ q ē participatū cū ḃ aliq̄d nō habeat cōicabilitatē: ḃz igit ex hoc q est sepatū: primū autē esse sepatū q ḃz est in intellectu agēte ambiente mām ex ḃ igit ⁊ nō ex alio ḃz cōicabilitatē. Dicet aūt forte aliq̄s q cōicabilitatē ḃz ex hoc q cōpat plurib⁹ actu vel potētia plura existētib⁹ ſz hoc oino est absurdū. Nō enī cōparatio qua cōparat plurib⁹ cā est eius q p intellectū est ante hmōi cōparationē nihil aūt comparat plurib⁹ nisi q est cōicabile. Cōmunicabilitas igitur cā est q cōparat plurib⁹ ⁊ nō causata a tali cōparatiōe ad plura. Cū igit nihil sit primū ambiēs multa in formāda ab ipso nisi intellectus agēs: q forma aliq̄ ambiat multa p cōmunicabilitatē sui ad ipa ḃz ab intellectu primo agēte cuius ipsa lumē existit: ⁊ ideo diximus in sciētia de intellectu agēte q ipa est ad ea q̄ ambit sicut ars ad māz: ḃ igit ē pria radix vlitatis i oib⁹ q̄ vlia sunt. Causam aūt ḃz vle sue vlitatis ꝓiunctā: ⁊ hoc ē q ipsum facit esse de multis potētia vel actu ḃ aūt ē cōparatio ad multitudinē eoꝝ quoꝝ esse ē id cui accidit vle esse: quāuis enī forte nihil talū sit ipz tm̄ aptitudinē ḃz suū esse ꝓsequētē q oībus talib⁹ suppositis comparet: ⁊ ḃ aptitudo facit ipm vle licet autē ḃeat hoc in intellectu existēs ⁊ nō ḃeat ipm extra intellectum in re existēs tm̄ nō ḃz p hoc q in intellectu est neq etiā ḃz ḃ p ḃ q est i re ipa: in re aūt existēs ḃz esse reale ⁊ ḃ prio priū est p indiuiduātia q̄ accidūt ei in re ipa ⁊ sic nullo mō ḃz esse in plurib⁹ potētia: vel qz sic vle ſm vnū qō/ q̄ est alterū ⁊ alterū sicut in primo de aīa diximus. Jn intellectu aūt existēs ē separatū ⁊ ab esse ḋdē sepati nō ḃz cōparari plurib⁹ vel respectū vniuersalitatis lz non beat eū nisi sepatū. Sepatū enī est p hoc q accipit nō ꝓiunctū ⁊ nō ꝓiunctū existēs ad ḃ q accipiat vniuersi rōnē oz q accipiat ad multa de quib⁹ est relationē: a tali igit relatiōe ḃz vniuersi rōnē ⁊ ideo vle de duob⁹ cōstituit nā vz cui accidit vlitas: ⁊ respectu ad multa q̄ complet illā nām in rōne vniuersi. Dubitabit aūt forte esse aliq̄s de his q nulla subiectā habēt suppositorū multitudinē an ipsa ad multa referuntur: videt enī ad multa nō referri quia multitudinē nō ḃz ad quā referat. Sed ad hec ⁊ his similia per antedicta patet responsio sufficit enī vli in eo q est vniuersuz qōdā q ipm de se ambiat multa siue illa sint siue nō sint dūmō sint de potentia sui ambitus sicut patet in forma solis q̄ de nā sui ambit⁹ ⁊ ptāte multa ambit lz nunq̄ ꝓcedat in actū ḃ mōi multitudo. Sicut enī ars ⁊ intellect⁹ agēs multa ambiūt de ptāte sua q̄uis forte nūq̄ aliq̄d eoꝝ q̄ ambiūt ꝓcedat in actū. ḃ Doc igit de origine vlis ꝓut ipm vle est tm̄ dictū sit a nobis.

Cap. vij. ⁊ est di. de. naturā ipam q̄ est vlis ⁊ accidētia genera ipsius p q̄ efficit in aīa ⁊ in reb⁹ ⁊ vnū ⁊ multū: ⁊ cōmune ⁊ proprium p que oīa concluditur ipsius differentia totius ⁊ vniuersalis.

n Atura aūt illa que est vle simplex nā est ꝼz se ipam existēs ex suis ꝓpriis diffinitib⁹ aut si ipsa est primū diffinies tūc ipa cōstituit absoluta in sua quidditate: ⁊ nō accipit cōiuncta alicui ꝓprietati vel accidēti vel respectui q̄ ꝓsequunt esse suū: sicut si dicamus q hō ſm ipm q ho ē vel q est hō: sic enī nō pēdet esse suū ex intellectu esse vel in supposito esse: quia ſm hoc nihil est de esse suo q nō ingredit in suā rōnez diffinitiuā ⁊ ideo hoc mō: neq est ꝓpriū neq cōe neq vnū neq multa qz nihil hoꝝ est in ratiōe diffinitiua q̄uis nō repugnet q̄n cōtingat ⁊ hoꝝ cōueniat ei p aliq̄d adiunctū nature sue siue suba. Accidit ei enim esse in hoc ⁊ in illo ⁊ p hoc efficit ꝓpriū. Accidit. enī etiam eidē referri ad multa ⁊ per hoc efficit vle siue cōe accidit etiā eidē esse sepatū: ⁊ p hoc efficit intelligibile: accidit etiā ei terminatū esse ⁊ indiuisum ⁊ p hoc efficit vnū ⁊ accidit eidē adhuc diuidi p materie diuisionē ⁊ p hoc efficit multū. Si q̄ querat a nobis. Cū hō ſm id qō est hō accipit. Utrū sit cōe vel ꝓpriū vel vnuz vel multa dicimus q ſm q hō est hō nihil est hoꝝ quia nihil hoꝝ diffinit ipm. Sed oīa ḃ ꝓsequunt esse ipsi⁹ si aūt sic querit utrū hō in eo q hō est: sit vnū vel multa: vel cōe vel ꝓpriū dicimus q locutio dupliciter intelligi pōt. Si enī cū dicit in eo q hō ē homo in p̄dicato intelligat tūc dicim⁹ sicut prius q hō i eo q hō nihil ē illoꝝ: sed potius in eo q hō est aīal ē rōnale. Si autē hō i subo sit ⁊ esse p̄dicet: tūc sensus est hō i eo q est, ḃ est in eo q ḃz esse cū esse multipliciter dicat nihil ꝓhibet tūc hoiez in eo q est vnū vel multa esse cōe in re.

Cū aūt dicit hō est hō ⁊ hō in eo q est hō est hō non aliud esse importat nisi q est ex diffinitiōe: ⁊ ideo si dicno simplex talis nā accipiat nō habebit diffinitionez ⁊ in talib⁹ idē queriē p qōnē an est ⁊ p qōnē ḋd est ⁊ tale nec vere vnū nec vere multa ē neq cōe neq ꝓpriū sicē i cā prima. Hoc igit mō accepta nā ſm se ve ē cā eoꝝ quoꝝ illa nā ē ⁊ hoc mō ſm nām est ante rē ipam: sicut autē diximus vle lz ab hoc q est in intellectu nō sit vle nō ē tm̄ vle nisi ens in intellectu: ⁊ hoc ꝓbat sic hoc enī modo est vle ꝓ vt accipit vnū de oīb⁹: vnū aūt ō oīb⁹ nō est in esse q ḃz in reb⁹ qz sic vni ⁊ eidē rei accideret

multe indiuiduationes: vel omnes q esse non potest. Opz igit q sit vnū de oīb⁹ p vt vnū est separatū ab oīb⁹ hmōi aūt sit p intellectū cui⁹ pbatio h est. Due eni forme eiusdē speciei in vno fm idē inesse nō possunt. Accipiat g̃ hō a for. ⁊ accipiat a platone sine oīb⁹ indiuiduātib⁹ aut sūt due forme aut nō si sint due ⁊ fm idem sunt in intellectu tūc due forme eiusdē spēi insūt eidez q iā dixim⁹ ipossibile. Si aūt sūt eadē tūc eadē rōne de oīb⁹ idiuiduis acciperet idē: igit idē qō in itellectu ē vnū ⁊ idē q tñ ē de multis sic igit nō ē vle nisi dū itelligitur ⁊ hec est vertas. Licet quidā ex sola ignorātia phie h negāt: est aū h gōdaz aduertēdū valde notabile ex quo eni vna ⁊ simplex est nā q̃ fm se neqz est in itellectu: neqz in reb⁹ hec p certo quātū est de se est vna vbi qz ⁊ semp ⁊ p h q ē est in aīa nihil hoz amittit: nō eni p aliud est in itellectu nisi p h q ē esse separatū ⁊ h nō opponit alicui dictoz in itellectu igit existēs nō videt cē singulare ⁊z hoc dicat. Auic. non eni est in eo sicut in subo oino sicut alibi oñdimus. Videt igit in ip o sicut vbi qz ⁊ semp ⁊ tūc nō erit aliud i vno ⁊ aliud in alio. De his aūt alibi: ⁊ p̄cipue in libzo de pfectiōe aie determinatū est: ex inductis aūt q̃ ad ꝓpositā itētionez ē h accipe q nā illa cui accidit vnitas in se est vnū qd ⁊ fm q accidit ei cōpari ad multa est vniēs multa ⁊ esse ipoz: ⁊ ex h accipit differētia totius ⁊ vle qm̄ totū ex h q ē totū nō ē nisi in reb⁹ significatis singularib⁹: vle āt ex h q vle nō ē in ipsis: adhuc aūt totū ex h q est totū nūerat ptib⁹ suis ⁊ quelibet ptiū est aliqd subē ipsi⁹. Vle aūt nec nūerat ptib⁹ nec sūt ptes aliqd ō subā ipsi⁹: adhuc aūt nā totius nō ꝓstituit ptes suas sed nā vlis ꝓstituit oēs ptes suas totū eni ꝓstituit ex suis ptib⁹ vle aūt ꝓstituit suas ptes ⁊ nō ꝓstituit ex ipsis: ⁊ iō totū nunq̃ pōt fieri ps ptis sue: ⁊z vle qz ꝓstituit ptes suas pōt fieri pars essentiāl sue pris. Amp̄. totū nō est totū vnicuiq pti fm se vle aūt totū est cuilibet pti fm se. Amp̄. totū nō est totū nisi ptib⁹ p̄sentib⁹ vle aūt est vle p̄sentibus ⁊ absentib⁹. Amp̄. totū est totū finitaz ptiuz vle aūt respicit ptes ifinitas vl nō finitas q̃tū ē de se: h igitur de vniuersali sint sic dicta.

Cap. viij. ō eo qō dicit colobon q quidē toti oppōit.

b Abita dicta totius ⁊ vlis facile est scire qd est diminutū fm q opponit toti in eo sensu q̃ totū idē dicim⁹ q pfectū: h igit Grecī significantes oñt colobon q sonat diminutū mēbrū: sed mēbrū generaliter vocat ps que determinat situ aliquē in toto etherogenio qō ꝓprie totū vocat. Dicit. n. colobon. esse de nūero q̃titatū nō q̃ tūlibet ⁊z potius illud q est colobon oz esse quātitatē q̃ suo nōie ⁊ situ sit partialis ⁊ suo nōie sit totū ptinēs ptes tales multas: ⁊ h est qñ etherogenū totū cui⁹ ps aliq trūcata ē totū ñ destruēs ⁊ hoc est q nos ꝓsueim⁹ vulgariter vocare mutilatuz ⁊z nō ꝓprie q: mutilatū est amputatū naso: si eni duo oculi dāt ⁊ altera vnitatū auferat ab altera nō est colobon q: neutrū est ps alterius in colobon aūt amputatuz oz eē ptē ⁊ diminutū siue mutilatū: siue colobniū oz eē totū. Nunq̃ eni colobniū est equale relicto ex amputatiōe: ⁊ vlr nullius q̃titatis nūerus detrūcata aliq pte ip siue ex hoc nō efficit colobnius: i colobnīs eni substātia formalē q̃ est spēs oz manere post ptis detrūcationē: pte āt aliq a quolibet nūero amputata resultat alia nūeri spēs tā in trūcato q̃ in diminuto ⁊ h est sicut si dicamus q cilix siue archa est coloba tūc eni post trūcationē adhuc manet archa ⁊z sit aliq pte diminuta. Numerus aūt sicut dixim⁹ dēpta aliq pte nō manet idē. Adh aūt q̃ dicta sūt oz addicere q illa sūt coloba ꝓprie q̃ sūt ptiū dissimiliū sicut dixim⁹ aut ēt neqz h oīa q̃ dicta sūt sufficiūt ad esse colobi. Nūerus eni ē vt diximus ñ ē colobon q̃ uis dissimiles hēat ptes vt dualitatē ⁊ trinariū. Sz generaliter dicemus q nullū taliū totoz est colobon cui⁹ ptiū situs ipo noie partiū nō facit diaz: sicut manus q̃ suo noie dicit positionē extrinsec⁹ i latere: ⁊ oculus suo noie dicit positiōez supius: ⁊ cor suo noie positiōez interius ⁊ sic de alīs sicut supius determinatū est: ⁊ iō omogenia sicut aq ⁊ ignis ⁊ hui⁹ q̃ i ptib⁹ nō habēt positiōez nisi p accidēs nō sūt colobia si diminuant: ea enim q̃ dicūt colobia oz talia esse q̃ in suba ptiū p se hēant positiōis diaz. Amp̄. cū oīb⁹ inductis oz quātitatē esse ptinuā ptiū eo mō q̃ ptinuū dicit colligatū ad vnū p nāz vl p artē: aliq. n. q̃ st dissimiliū ptiū habēt quādā armoniā ⁊ nō ptinuationez: ⁊ in cōpositiōe illa habēt cōpositoz positiōez q vnū est extra ⁊ aliud intra ⁊ tñ illa nō sūt colobonia: q̃ nullū diminuit ex alio cū oīa distincta sint abinuicē fm suas totalitates ⁊ nullū eoz ptinuū cū alio. Ad h āt q̃ dicta sūt oz scire q nō q̃libet tota ptinua dicūt colobonia: ⁊ ea tota q̃ colobonia oñr: ñ sorciūt h nom̄ cuiusq pticule priuatiōe. Si eni auferant ea q̃ nō sūt ppria sube sicut ab aue plume vel pili ab hoie nō dicunt colobonia pp taliū priuatiōez: h eni sūt nō de esse totius fm q totuz ⁊z q̃dā superflua q̃ recrescūt ablata ⁊ si nō recrescūt h ē p accidēs in q̃busdā. Adhuc aūt cilia si sūt ppria sube totius tñ non adhuc dicunt colobonia: si auferat aliqd vbilibz: in tali eni loco pōt esse positū in toto q ablatū nō diminuit ⁊z destruit totū: ⁊ in tali loco pōt esse ablatū q est de iſluētib⁹ ⁊ effluētib⁹ fm mām q̃ nō determinat aliquā ptē q̃ positiōis determinatā hēat differētiā i toto: ⁊ hoc est sic si dicam⁹ q cilix siue archa ꝓpozet in fundo: nō eni ex hac pte positionē habēte diminuit: ⁊z ps aliq̃ cedit i ipa archa. Sz colobon siue colobniū vocat si auris amputat ab ali siue oculus aut extremitas aliq̃ pedū vl manuū ex h eni nō destruit aīal ⁊z sub stātia ⁊z manet adhuc aīal ⁊z trūcatū vel mutilatū: h tñ totū nō dicet colobniū si ds ab eo priuet carnē aliquā q: caro ē ps fm māz influēs ⁊ effluēs nō determinans situ i toto ⁊z positiōis spāle differēti ā: nec ē colobniū si diminuat cor aut splen aut epar q: illa sūt itra ⁊ priuata destruūt totū: ⁊ iō illoz subtractio iterfectio est ⁊ nō diminutio ⁊ iō nō dicit colobniū nisi diminuat extremitatē aliquā q̃ ē ō ppria suba tot⁹ ⁊ q̃ ablata nō destruit totū. Adhuc aūt nō pp oēs ablatiōez cuiuslibet extremitatis dicit colobon ⁊z oz q priuatū ñ recrescat: Aliter eni cēt de iſluētib⁹ ⁊ effluētib⁹ fm mām ⁊ q: oz colobniū diminutū cē i aliq q ē de ppria suba totius iō calui nō sūt colobni: Sic igit pz q colobon cuidā toti accidit ⁊ nō oi nec accidit vli q suas ꝓstituit ptes ⁊ saluat i q̃libet eoz: ⁊ id qō ē totū ps ē vlis h igit dicta sint de colobon. Oz āt scire q si colobon fm diminutā rōez ipsi⁹ accipiat tūc qōlibz iductoz aliq mō i ppriete tatis colobon pōt appellari sp tñ accidit toti ⁊ ñ vli.

Cap. ix. de modis qb⁹ determinat generis mltiplicitas.

e A ex qb⁹ ē aliqd q̃dā sūt pricipia ⁊z esse ⁊ de his būt ē: q̃dā aūt sūt pricipia ⁊z cognitiōez ⁊ hec sūt gen⁹ ⁊ dia ⁊ de his oz terminare q: aliter nō possum⁹ venire i cognitiōez sube ⁊ qd ē: determinem⁹ igit prio mōs generis ⁊ modos differēdi ⁊z genus ⁊ postea accipiam⁹ ppriū modū generis: ⁊ ppriuz modū die ⁊ oñdem⁹ nās ipoz. Gen⁹ g̃ dicit vno mō a generatiōe qñ coz q̃ sūt vni⁹ spēi ppagatio vel generatio ꝓtinua ē ⁊ h mō oīa illa q̃ mltiplicāt sub sōza vna generatiōe vniuoca dicūt cē gen⁹ vnū: h. n. oīa si vnius

potentie ⁊

potentie ⁊ vnius formę ⁊ eoꝝ ꝓpagatio est sub forma vna sicut dicit' boiuz esse gen⁹ vnū eo q ꝓtinua eoꝝ generatio ex vno nō itercipit aliq̄ generāte vel generato ꝑz formā aliā ⁊ ex ꝟ ꝑz q oiuz eoꝝ quoꝝ ē gen⁹ ꝟ mō dictū vnū ꝓpagatio ē vnū ex vno ꝑz nāz q̄cūq; sit ꝟlud: ꝟ eni q̄dā ponūt ꝓstellatiōez quādā q̄dā aūt idiui duū eiusdē generis vnū q̄dā āt rōnē nature vnā q⁹ virtus generantis ē a nā illa ⁊ virt⁹ q̄ ē in mā imago ē virtutis illius: ⁊ ideo tres opiniōes tāgūt mouēs ꝓmū ⁊ agēs ꝓmū ⁊ determinatū ⁊ formā ꝓmaz virtutes ⁊ act⁹ informātē ⁊ q̄ ad ꝟ q̄libet sic opinātiū aliq̄ mō dicē vez. Alio aūt mō dicit gen⁹ ex q̄ aliq̄ sūt sicut ex ꝓrio mouēte mām ad generationē ipsoꝝ sicut eni dicit vulgariter q̄ dā sūt elines genere ⁊ q̄dā ioues eo q ꝓrio res ab elino ꝓrio patre sequētes vo a ioue ꝓrio generā te sūt traducti ⁊ magis q̄dē denoiat ꝓsequēs a generante patre q̄ a mā siue a matre. Aliq̄n tñ denoiat a matre femina sicē a pyrrea siue pyrra pyrrite vocāt: hmōi aūt cā in libro de aial⁹ assignata ē q⁹ videlz mater ē sicut mā pater aūt ē sicut factor ⁊ spēs i generatiōe. Amp. aūt tertio mō ⁊ gen⁹ q ē q̄si id i q̄ sūt spēs sicē i subo ꝟbali sibi ꝼm imaginatiōez ⁊ sensuz ⁊ ꝟ ē simillimū cū mā sicut supficies dicit gen⁹ figuraꝝ supficialiū ⁊ solidū sive corpus dicit esse gen⁹ figuraꝝ corporaliū: ꝛz i ꝟ est ꝟia q̄ hec sine trāsmutatiōe figuris supficialib⁹ vl' corporalib⁹ determinant: figuraꝝ. n. ēaliq̄ supficial' ⁊ ꝟ q̄ ē supficies q̄dā talis vl' talis ꝟ ē sic vl' sic figurata: figuraꝝ vo alia ē q̄ ē solidū siue corp⁹ tal' vel tal: ꝟ aūt siue sit supficies: siue solidū subm ē differētiꝫ ⁊ idifferētiꝫ q̄ cōstituūt figuras eē subz tñ sine sui trāsmutatiōe. Amp. aūt gen⁹ dicit ꝓprissime q ē gen⁹ sicē dicit gen⁹ i oratioⁿi b⁹ diffinitiuis i his eni id q̄ ꝓmū iest: ⁊ q inq̄d ꝑdicatur ꝟ dicit esse gen⁹: ⁊ ꝟ ē q̄si fundamētū oium aliozꝝ sive sint subalia siue accidētalia: ꝟ eni est subm ꝓmū nō exist̄s in aliq̄ sicut in subo ⁊ hui⁹ q̄dē ipe ozie subales dñr eē q̄litates: ⁊ ꝟ differt ab eo q ante dictū ē qm̄ supficies q̄dē realiter ē in q̄ ꝼm aliquā ptē sui fiūt figure: ⁊ solidū ē in q̄ ꝑz aliquā ptē sui fiūt figure corporee ⁊ nō ꝼm totū q⁹ figura nō ē nisi ꝼm exterius in solido ⁊ figura nō est nisi in termino supficiei: ⁊ ꝟ q̄dā nō ꝓsideraue rūt: ⁊ iō nō nisi tres modos generis eē determinauerūt gen⁹ aūt in oratiōib⁹ diffinitiuis est ipa suba ei⁹ cui⁹ est gen⁹: nō ꝑz ptātē ipsi⁹ ꝛz ꝼm totā ipsi⁹ nāz ⁊ subm ⁊ differētie sūt sicut q̄litates essentiales istius generis ⁊ ꝟ ē gen⁹ ꝓprie dictū. Capitulariter ḡ pstringentes q̄ dicta sūt dicim⁹ q gen⁹ tot modis dicit sicut dictu ē: ꝓrio eni mō dicit ꝼm generationē ꝓtinuā eiusdē nature ꝼm spēz ⁊ ꝟ ē generis fluxus: sub vna cōi nā. Aliud autē scōm gen⁹ dicit ꝼm generatiōez ex vno ꝓrio mouēte. Aliud aūt dicit sicut forma siue figura supficiei vel corporis. Aliud aūt quarto mō dictū dicit gen⁹ sicut mā nō tñ oi no idē cū mā: id eni cui⁹ ozia ē ⁊ essentialis q̄litas specificās ipz ⁊ determinās ꝟ ē subm q̄dā: q aliquo modo dicimus materiam.

Cap⁹. x. ⁊ est: di. de. nāz generis ⁊ distinctiōez ei⁹ a materia ⁊ a differentia.

b Ec aūt vt plenius itelligant oz nos determinare nām generis subtili determinatiōe sicē autē iā patuit nā generis ē cui⁹ q̄litas essentialis ē ozia. Natura igit q̄ in suis subalib⁹ cōsistit ad eē suū nō idigēs ozia ē gen⁹ qm̄ si adesse suū vt gen⁹ ē ozia indigeret oporteret q i oi generis diffinitiōe recipeē dif ferētia ⁊ ꝟ falsum ē: qm̄ ꝛz aliq̄d gen⁹ diffiniat ꝟ tñ accidit ei nō inquātū q̄dē gen⁹ ē ꝛz potius vt ē spēs q̄dā ex genere sup ozi ⁊ ozia ꝓstituta: si eni gen⁹ ꝼm q gen⁹ haberet diffinitiōez oē gen⁹ haberet diffinitiōez q falsuz est: ⁊ ꝓstat ex ꝓcedētib⁹ qz id qō simplr ē gen⁹ ⁊ nō ē ni si gen⁹: nullā ꝟ penit⁹ diffitiōez. Jā eni oñdim⁹ q cū dicim⁹ suba ē ens p se exist̄ens: p se exist̄ēs nō dicit nisi nō in alio existere ⁊ ꝟ nō addit sicut ozia aliq̄d sup ens ⁊ iō realiter idē ē ens vez ⁊ suba ⁊ ozia aliā sūt modi q̄ dā entis. Cōstat igit q gen⁹ in eo q gen⁹ ad esse sui ꝑz ipm q gen⁹ ē nō idiget ozia: ad esse igit suū ꝼm q gen⁹ est nō est natū recipe altez ē igit sicut exist̄ēs in se ipso in eo q ē gen⁹. Jgit ꝟ mō ē in se exist̄ēs in nullo exist̄ēs vt in subo: ⁊ exinde ꝟz q in q̄d ꝑdicat ⁊ ē suba ei⁹ cui⁹ est gen⁹ qz eo cui⁹ gen⁹ est nō indiget aliquo ad esse suū in eo q gen⁹ ē. Mā aūt nō cōpat ad id cui⁹ mā est sicut nō idigēs aliq̄ ꝛz poti⁹ sicut impfectū indigēs forma: ⁊ iō nō cōparat nisi sicut ps que est in potētia aliud ꝼm eē: ⁊ iō in se subsist̄ēs nō itelligit nisi p analogiā ad formā: ⁊ iō differt a genē i ꝟ ipo ⁊ ꝟ ē vna cāz q̄z mā nō ꝑdicat de eo cui⁹ ē mā: cū tñ gen⁹ ꝑdicet de eo cui⁹ est gen⁹: gen⁹ eni cū sit suba nō determinata p ozias sed determinabil' ⁊ nō designata p mām ꝛz designabilis: ⁊ hec suba ē totū q̄ in q̄d dicit coz q̄z ē oz q sicut suba ꝑdicat ō his q̄sūt sub ipa q ita et gen⁹ ꝑdicet: hō eni ē suba aiata sensibilis et si nō intelligat designari p accidētia idiuiduātia: ⁊ si nō itelligat determinari p oziam rōnalē est eni hō suba ꝓfusa q̄ ē q̄d ipsius sicut est suba determinata ⁊ designata. De his aūt in ꝓsequētib⁹ sequētis post istō capitulū plenius agem⁹. Quātū enim ad ꝑsentē ptinet speculatiōez nō intendim⁹ oñdere nisi q̄d sit generis nā: ⁊ q̄liter differt a mā. Quāuis igit sic differat a mā sicut dictū est tñ plurimā cū mā ꝟz cōueniētiā: ⁊ inter ceteras ꝓueniētias q̄s ꝟz cū ipa precipue ꝟz tres. Quaꝝ vna ē q̄ est aliaꝝ cā q gen⁹ est forma hui⁹ cōpositi q est ꝓpinqua mā vel remota: siue eni mā remota accipiat siue ꝓxima semp ē cōposita nā forme hui⁹ cōpositi q ē ex mā q̄ est suba q̄dā ⁊ potētia q̄ ē habitualis inchoatio forme: ē forma id qō vocam⁹ genus ⁊ i ꝟ ꝟz affinitatē cū materia: id eni quod nec forma est nec formam ꝟz nec ꝟz anologiam ad formā nō est designabile p nomē aliqō ⁊ sui nulla pōt esse penit⁹ notitia. Secūda aūt ꝓueniētia ē q̄ ozit ex ipa q sicut mā nō est aliq̄d nisi i potētia ita gen⁹ i eo q gen⁹ ñ ē aliq̄d existentiū determinatū nisi i potētia. Tertia āt ꝓueniētia ē q si cut mā i potētia ē habēs formas ita gen⁹ ptāte ꝟz differētias q̄ sūt q̄litates ipsius sicut forma subalis essentialis q̄litas ē materie: Unde āt hēat genus qō ꝑdicet de toto cū tñ nō sit nisi ps eē toti⁹ posterius dicem⁹. Qō aūt iē oixim⁹ de nā generis q ē q̄d determinabile differētiꝫ ⁊ designabile mā ⁊ indiuiduātib⁹ in oi eo cui⁹ est gen⁹ ita dicim⁹: q ē essentialis vniuscuiusq; q̄litas q̄ est differētia: ꝟ eni pōt accipi dupliciter vno q̄dē mō in se absolute accepta: sicut si rōnale ipam dicem⁹ rōnabilitatē ⁊ ꝟ mō q̄dē pōt eē ps ei⁹. s. hois: ⁊ genēaliē loq̄ndo ei⁹ cui⁹ est ozia: ꝛz nō ꝟz ozie rōnē nec ꝟ mō oz re cui⁹ pars ē ꝑdicat. Doc eni mō nō est ꝑdicabile de aliq̄ nisi forte de se ipa. Scōo aūt mō accipit: sicut eē determinati act⁹: ⁊ ꝟ mō ē ozia qz ꝟ mō ꝑ diuisionē exit a genere ⁊ ē in ipo ptāte ⁊ est q̄litas eius: ⁊ sic ꝛz nō sit eadē natura cū genē tñ ꝟ mō ꝑdicat ō spē qua ꝓstituit qz ipa ē esse ipsius ꝼm actū sicut gen⁹ est esse ipsius ꝼm potētiā est aūt attēdēdū q genus in eo q gen⁹ nō ē nisi subz pri mū i eē ei⁹ cui⁹ ē gen⁹ ꝛz ꝼm q sit determinatū ad actū vl' ñ determinatū vl' sic designatū idiuiduātib⁹ vl' ñ ōsignatū ꝟ nō ꝓuenit ei ꝑz se p ea q̄ accidūt sicē supra dixim⁹ de vli ⁊ iō vnū ⁊ idē i suba ē determinatū ⁊ nō determinatū ⁊ designatū ⁊ nō designatū: simili et accidit ei cē i itel

lectu vel nō esse in itellectu. Quātū enī ē de nā sua nō est nisi suba q̄d existēs nō in alio p̄ h̄ q̄ ē gen°: ⁊ iō p̄ h̄ ip̄m q̄ ē subm p̄mū est q⁊ id qō simplicit nō h̄z ī alio existere ē subz: ꝓpter q̄ accidit etiā ei cōe esse q⁊ h̄ h̄z iquātū ē nō ō̄signatū vl nō dēminatū: cū āt gen° sit sic subm respectū potētie habēs ad ōrias: sequt̄ nēcio q̄ oino simplr nō ē gen° neq⁊ h̄z gen° oino simplicē nāz sicut de°: ⁊ si intellect° in oino simplici ponit gen° oz q̄ intellectus sic ponēs gen° respect° diuersitatis generis ⁊ potētie ponat in semetip̄o accipiēdo simplex ad mo dū cōpositi: lz aūt dixerim° ōrias ꝓtineri ī ambitu gene ris siue ptātis ei°: tn̄ gen° nō idiget eis ad sui subam eo q̄ oēs sūt post subam ipsi° h̄ igit̄ est q̄ de generis h̄ di/ cere voluimus natura.

Cap̄.xj.de his que sunt in potestate generis ⁊ sunt vere differentie ipsius.

Ost hec aūt ꝓsiderādū q̄ recipiant in genere si p cut essentialia ip̄z ad spēz dēminātia. Pos/ set enī aliq̄s dubitare q⁊ ex q̄ ōrie ꝓsequūt na turā generis ⁊ subz ⁊ h̄ q̄ ꝓsequit nāz alicui° ⁊ subaz ei° q̄litas ē⁊ accidēs videt. Cui ōrie eēnt accūtia gene ris: h̄ aūt oino ē falsum ⁊ ip̄ossibile q̄n accidēs nō p̄si/ cit in eē id cui° ē accidēs. Ōria aūt lz nō p̄ficiat genus in eē generis tn̄ p̄ficit ip̄m in esse sic̄ ⁊ forma q̄ nō p̄ficit mām in esse materie: tn̄ p̄ficit ip̄z in eē q⁊ tā eē generis q̄ eē materie ē eē potētie: ois aūt potētia idiget aliq̄ p/ ficiēte alio a seip̄a vnde notādū ē q̄ cū diuidit gen° di/ uidētia talia debēt eē q̄z vnū nō pmutet ī aliud fz esse vl fz rōnē saluata suba diuidētis neq⁊ vnū ⁊ idē oz sal uata rōne sube sub forma ouaz diuidētiū inueniri q⁊ ali ter gen° nō diuidit: si enī vnū diuidētiū mutat ad for/ mā alteri° saluata rone sue sube tūc forma alteri° diuidē tis ē in eo nō sicut q̄dā ps eē ipsi°: ē igit̄ accidēs ⁊ q̄ in vno ē accidēs ī nullo ē suba igit̄ h̄ ēt ī alio aliq̄ aliq̄ non potuit eē forma subalis: idē āt sequit̄ si daret q̄ idē eēt sub forma ouoz diuidētiū. Amp̄.ꝓsiderādū ē q̄ sunt imediate a generis ptāte exeūtia: h̄ aūt ē si gen° sequāt fm ip̄m q̄ ē: vnde si q̄s diuidat subam dicens q̄ est ens susceptibile mot° vel ens nō susceptibile mot° siue i su/ sceptibile motus patet q̄ ille non sunt differentie quia susceptibile esse motus non conuenit substantie fm ip̄z q̄ suba est sz fm q̄ corpus local' est vel relatū ad locuz insusceptibile aūt nō ꝓuenit ei p h̄ q̄ suba ē sz p h̄ q̄ in/ corporea ē q̄dā suba ⁊ iō diuidēda ē p corporeū ⁊ icor poreū. Unde si fiat diuisio p ea q̄ ꝓueniūt gratia iferio ris sp̄ fit p ea q̄ nō ꝓueniūt generi fz ip̄z: ⁊ iō illa ñ sub stātialiter dicūt eē i ptāte generis sic̄ ēt nō sūt i mā q̄ nō sī i ptāte ipsi°. Amp̄.si sint imediata generi nō adhuc necessario sūt differētie ipsi° q⁊ possūt eē accidētia cōco mitantia genus: ⁊ h̄ cognoscūt i h̄ q̄ i genē ꝓcto ad spe ciē ⁊ designato ī idiuiduo existētia nō dāt eē lz sūt esse ꝓsequētia: sic̄ si aial diuidat p masculū ⁊ femina h.n. cō comitāt aial i eo q̄ ē aial: ⁊ sūt aialis soli° ⁊ ois ī aia li determinato ⁊ designato sequūt eē pfectū q⁊ potētia ge nerādi: nō ē nisi tā existētia ⁊ pfecti i eē. Ōria aūt sex° nō ē nisi fm potētiā generādi ī alio vel ex alio determina ta: ⁊ iō ista sunt cōcomitantia: aial ex passione materie fm calidū vel frigidū: sic̄ i scīa de aialib° dēminatū ē. Cōflict° enī multi sūt in mā: ⁊ aliq̄n q̄dē alterādo i du/ cūt aliq̄d ꝓportiōabile sibi vl ꝓportiōatū suo fini aliq̄n ēt iducūt p̄ter ꝓportionē illā aliq̄d accēs: ⁊ q̄n fini aia litatis dēminādē i oēs spēs ꝓportiōatū ē tūc illud acci dēs totā comitat generis cōitatē: ⁊ tn̄ nō ē ōria: fuit ēt aliq̄n accidētia: q̄ sūt accidētia gratia generis supiozis vl ōrie generis supiozis: vt si dicerē q̄ aial ē albū vl ñ albū: hec enī accidūt gratia cozpis: q̄ est genus aialis. Aliq̄n enī sūt accidētia gratia ōrie generis ipsi° q̄ diui dit sicut si dicā aial eē nutritiuū vel nō nutritiuū vl' alio mō tali h̄ enī accidūt eo q̄ accipiūt a potētia aie ⁊ non ab ip̄a aia: ⁊ quocūq⁊ mō tali accipiant ōrie. Ōrie cōt dicte sūt: ⁊ nō ꝓprie: lz aliq̄n sūt cōcōitātes totū gene/ ris ambitū. Ōrie āt vere sūt q̄ sicut forme ⁊ act° sī in tra generis ptātē. Ille enī specificāt gen°: sicut forma mām ⁊ ille sūt q̄ dāt eē subale: ⁊ iō gen° ad h̄ q̄ actu sit idiget dēminate ⁊ adhoc q̄ h̄ aliq̄d sit idiget ⁊ deter/ mināte: ⁊ specificāte ⁊ designāte ⁊ cū nō p̄dicēt de eo q̄ subicit nisi fm q̄ est nā ipsius de q̄ p̄dicat: ꝓstat q̄ p̄/ dicat vt determinatū ⁊ speficatū ⁊ designatū ⁊ sic ē to tū: Si enī p̄dicaret vt nō determinatū: ⁊ designatū cū hoc mō nō sit nisi ps sequeret q̄ p̄dicaret ps de toto ⁊ h̄ ē ip̄ossibile: si q̄s aūt obiciat q̄ gen° dēminatū ē idez cū spē ⁊ determinatū ⁊ designatū: idē est cū indiuiduo ⁊ sic eadē erit p̄dicatio generis ⁊ spēi dicem° q̄ h̄ ē fal/ sum. genus enī siue sit determinatū siue fm se in esse po tētiali acceptū semp est genus: ⁊ iō supius dixim° q̄ ge neri accidit esse determinatū: vl' nō eē dēminatū. Qō ex h̄ ꝓbat q̄ neut̄ hoz̄ igredit̄ i illius nature diffinitio nē q̄ est genus: vnde respectus quē h̄z ad determinans ⁊ designās nō facit ip̄m nō eē gen°: sublato.n. determi nāte nō tollit nā generis ⁊ posito ip̄o nō ponit q⁊ sine h̄ h̄z eē⁊ nō idiget determināte ad h̄ q̄ h̄eat eē generis sil'r aūt cū designātia ip̄m sint indiuiduātia q̄ facit̄ ip sum sic id solū eē nō est aliud sublatis p intellectū indi uiduātib° remanet adhuc gen° id qō ē lz destruat̄ singu laritas q̄ p̄ diuiduātia designata fuit: spēs aūt ē totū cā dēminatū potētia ⁊ actu: ⁊ iō remota ōria p intellectū spēs nō remanet spēs: ⁊ iō spēs nō idiget dēminate eē suū sz designate tn̄ idiuiduo: ⁊ iō spēs vt totū p̄dicat de his igitur in tantuz dictum sit a nobis.

Cap̄.xij.de modis q̄b° dicit diuersū genere.

Is bitis facile scit̄ q̄ sūt diuersa genere. Di/ b uersa enī genere sūt q̄z ē diuersum ꝓximū su/ biectū cui° ōrie sūt q̄litates: ⁊ illa sī nō eiusdē potētie: ⁊ iō nō resoluit altez in altez q⁊ ea q̄z nō ē po tētia vna nō trāsmutant vel resoluunt adinuicē ⁊ silr q̄ sūt diuersa genere nō trāsmutant vel resoluunt ambo ī idē: q⁊ si in idē resolueren nō resoluerent nisi i cādē po tētiā ⁊ sic eēnt vnius ⁊ eiusdē generis ⁊ h̄ ē ꝛ hipothe sim sicut spēs ⁊ mā in genere sūt vnū q̄n spēs siue for/ ma ē in ptāte materie sicut in genere. Diuersa ēt dicūt in genē: sicut q̄cūq⁊ dicūt: fm diuersā entis cathegoriā Alia nāq⁊ fm hmōi cathegoriā q̄d siue suba significāt. Alia q̄le q̄d ⁊ Alia q̄tū q̄d ⁊ alia significāt q̄d ē alio/ rū p̄dicamētoz̄ fz q̄ ī logicis pri° ē diuisum: ea enī q̄ st in diuersis cathegoriis nō resoluūt abinuicē sic̄ sūt sub alterna in q̄b° iferi° resolui in suū supius neq⁊ resoluūt ambo ad vnū aliq̄d sicut spēs coeque resoluūt ī vnū ⁊ idē gen°: h̄ igit̄ h̄ mō ⁊ hac de cā diuersa genē dicunt.

Cap̄.xiij.⁊ est di.de.superius inductos modos mul/ tiplicis generis ⁊ fm quē modū ōria sit q̄litas generis.

Portet aūt scire q̄ modi q̄ de multiplicitate ge o neris ⁊ differētiū genere dicti sī oēs ad vnuz respiciūt generatio enī ꝓtinua vni° ꝓximo ē ge neris eo q̄ id qō ꝓximo vnū existēs cōicabile ē multis est genus: ⁊ si spēs cōicat se multis h̄ non ꝓuenit ei pri/ mo sz ꝓuenit ei in q̄tū est aliq̄d generis nec ꝓuenit ali/ cui ante genus q⁊ illa q̄ cōicār ante gen° existētia nō cō municāt vniuoce sz p anologiā. Amp̄.spēs nō cōicat se nisi p diuisionē materie genus aūt fm formalē multi plicatiōez se cōicat q̄ verioz ē cōicatio: eo q̄ forme qui

bus cōicat

bus cõicat se genus de ipa exeũt generis ptãte:mã aũt de ptãte spẽi nõ exit. Generatio eni ꝓtinua primo ⁊ p se ẽ generis:genº eni dicit sicut a mouẽte primo in tali cõicatione oz ꝙ illud sit pticulare qz talis motº nõ nisi pticulari ꝓuenit ſz cũ ꝓbatũ sit talẽ cõicatõez ꝓio generis esse ꝓstat ꝙ ⁊ mouẽs ad talẽ cõicatiõis fluxũ nõ habet primo virtutẽ mouẽtẽ ad ẖ nisi ex nã generis q̃ ẽ in ipo:pz igit ꝙ etiaz secũdus modus ad genº respicit qz ſz sit actº pticulariũ virtutũ tñ ꝺbº fiũt actº oẽs insunt pticularibº a nã iſti igit sũt duo modi magis ipropriũ.

Tertius aũt modº minº iproprius ẽ i ẖ eni dicit subm primũ ſz qz nõ in toto subicit iõ aliq̃d hz iproprietatis est autem adhuc ⁊ alius in illo modus in proprietatis qz ⁊ figura nõ ẽ in eodẽ genẽ cũ superficie ⁊ corpe: ⁊ si q̃ dẽ superficies ⁊ corpus vere genera eẽnt figura superficialis ⁊ corpalis oporteret ꝙ orie cuz genere eẽnt eiusdez generis eo mõ q̃ oria ad genº reducit. De mõ aũt illo in sequẽtibº erit manifestũ ẖ aũt q̃ dicta sũt circa modũ tertiũ valde sunt notanda qz circa modũ illuz vsqz hodie plurimi errauerũt. Quartus aũt modus verus est q̃ est ille ꝙ subm primũ in oratiõibº diffinitiuis subz dicit eẽ cuiº qualitates sũt orie ⁊ iuxta hũc modũ sumit modus tertius. Qꝺ aũt q̃litas generis dicit oria ⁊ nõ spẽi iõ est qz ipa nõ ẽ q̃litas eiº cui dat eẽ ⁊ ipm in eẽ cõstituit:spẽi aũt dat eẽ ⁊ ipaz in eẽ ꝓstituit ⁊ iõ ipsiº spẽi ẽ suba ꝓpria:genº aũt nõ ꝓstituit i esse nec dat ei eẽ ſz cõsequit ipm ⁊ qz ꝓsequit ipm genº:nec aliq̃d aliud in q̃d ꝑdicatũ est de rõne eius: ⁊ iõ scõm totã essentiã ipsiº remanet q̃litas ꝙ nõ facit spẽs in cuiº rõne è q̃d qꝺ ẽ genº ⁊ hec est cã ꝙ id qꝺ simplr est genº ẽ tñ q̃d. Qꝺ autẽ est oria ẽ q̃le tñ ⁊ ꝙ est pticipãs vtrũqz ẽ qual q̃d ⁊ ẖ est spẽs vl id qꝺ fz diuersos respectº ẽ spẽs ⁊ genº:si tñ q̃dã ꝓpria ẖ obiciẽtes dicunt eni ꝙ id qꝺ ꝑdicat de aliq̃ vt ens de rõne ipsiº aut est cõissimũ ꝑdicatũ aut nõ est cõissimũ:ſz est in alio quodã cõiore. Oria aũt ꝑdicat de aliq̃:sicut ens de rõne eiº de q̃ ꝑdicat qz sic ꝑdicatur de spẽ nõ aũt ꝑdicat vt ꝑdicatũ cõissimũ. Predicatur igit vt ens in alio cõiori. Omne aũt ꝙ est predicatũ in alio cõiore existẽs:hz oriam p quã differt ab his q̃ sũt secũ i eodẽ:igit oria hz oriaz ẽ aũt ẖ obiectio alfarabꝫ ⁊ auicẽne phoꝝ quã ⁊ sic soluũt dicẽtes ꝙ ẖ ꝓpositio ꝙ oẽ ꝙ ꝑdicat de aliq̃ vt ens de rõne ipsiº aut ẽ ꝑdicatũ cõmunissimũ aut est in alio cõiore ꝓpositio est q̃ ꝓcedi põt i aliquo qz esse in genere cõiori dupliciter dicit aut eni est in genere cõiore ita ꝙ illõ cõius genº sit de rõne ipsiº aut vt sit cõcõitans ipz. Cũ aũt addit ꝙ oria predicat de spẽ ẖ simplr dicũt esse verꝫ qm rõnale ꝑdicat de hoie:⁊ alie orie ꝑdicant de aliꝭ spẽb:nõ eni ipa rationabilitas oria ẽ ſz potº rõnale:⁊ cũ hoc itez dupliciter dicat de habẽte vz aiam rõnalẽ:⁊ ẖ ẽ hõ ⁊ sic nõ est oria:ſz oriam habẽs ⁊ dicit de actu siue endelichia q̃ est essentialis actº q̃ est eiº ꝙ hz aiam rõnalẽ eẽ in eo ꝙ rõnale ẽ ⁊ sic ẽ oria q̃ cũ genere ꝓstituit spẽz:⁊ ẖ mõ ꝑdicatur oria de eo cuiº est oria:illo aũt mõ q̃ accipitur vt rõnalitas nõ ꝑdicat nisi ad modũ generis de hac rationabilitate ⁊ de illa. Cũ aũt vlterius ꝓcludit ꝙ oria nõ existẽs ꝑdicatũ cõissimũ sit i alio cõiori dicũt ẖ posse ꝓcedi sub ẖ sensu ꝙ in genere esse dicit id ꝙ cõcomitat genº:ẖ aut solutio ſz bona ⁊ vera sit tñ aliq̃d addẽdũ videt vt intelligat. Genº eni dupliciter cõcomitari põt vt videlz subm tñ vel vt subm ⁊ principiũ qꝺaz: Si vt subz tũc cũ illo ꝙ sic ꝓcõitat ñ ꝓstituit aliq̃d vnũ sicut corpº ꝓcomitat ꝑdicationẽ colorati qz si ẽ coloratũ est corpus. Aliqñ aũt comitat genº aliq̃d sicut subm sil ⁊ principiũ sicut ꝓcomitat orie positiõez. Oria autẽ p diuisiõez exit a genẽ ⁊ ẽ in ipo ⁊ principiat ab ipo sic determinatũ ⁊ pfectũ principiat ex indeterminato ⁊ imꝑfecto:⁊ sicut forme principiant ex mã eo ꝙ inchoatio ipaꝝ ẽ in ipa:⁊ iõ genº ⁊ generis potẽtia pficit ⁊ determinat ex oria ⁊ in ꝓstitutiõe spẽi non addit sibi oria vt penitº aliõ ſz potiº vt idẽ determinatũ. Qꝺ aũt sic ẽ i genẽ: nõ hz genº vt ens ꝺ rõne sui:⁊ iõ nõ seq̃t ꝙ hẽat oriaz ſz potius ẽ simplex actº seipo ẖ ẽ tota sua q̃ddit̃as differens ab oibº aliꝭ in eodẽ genere secũ existẽtibº: ⁊ ẖ valde notãda sũt qz plurima in hac scia ⁊ sequẽtibº habẽt vtilitatẽ:ſz attẽdẽdũ est ꝙ sicut diximº oria nunquã est designãda vt abstracta vt verbigratia rõnalitas ⁊ in rõnalitas orie dicant: qz ista significatio nõ ẽ nisi in mõ intelligẽdi oriaz ꝑ modũ nature existẽtis ꝑ se cuiº essentia acq̃sita ẽ ex principijs sue diffinitiõis ⁊ ẖ mõ nõ ẽ ac q̃sitũ esse orie cũ ipa sit q̃litas simplex:sed intellectº differẽtie est sicut si ponamus nõ esse mãm hoiis:⁊ adhuc remanere hoiem in esse aialis rõnalis:⁊ tũc itelligamº actũ aialitatis vltimũ fm illũ modũ q̃ est actº eius quia sic nõ est abstractũ:ſz in esse acceptũ sic eni semp ẽ simplex ⁊ tñ semp ẽ in aliquo ꝙ determinat ⁊ pficit ꝑ ipm esse eni in potẽtia ⁊ esse in actu idẽ est ⁊ eiusdẽ esse fm subaz:⁊ nõ differt nisi ꝑ esse potẽtie ⁊ esse actº:in eo ꝙ est actº ⁊ in eo ꝙ est potẽtia q̃ oria i subali esse nulla facit diuersitatẽ:⁊ ẖ ꝓz cũ dico mẽsurã ⁊ addo lineã q̃ est mẽsura fm solã lõgitudinez determinata nihil addo ꝙ in mẽsura nõ fuerit vel ꝙ a mẽsura diuersuz sit: ſz id qꝺ fuit potẽtia ⁊ idẽterminatũ feci esse actu:⁊ determinatũ esse aũt indeterminatũ ⁊ in potẽtia ⁊ esse determinatũ ⁊ actu demonstrãt q̃dẽ principioꝝ quãdã diuersitatẽ sed nõ inducũt aliq̃ diuersitatẽ in ipo esse fm subaz. Amplius aũt ex his ꝓz ꝙ oria sube suba ẽ ⁊ oria accidẽtis est accidẽs qz nõ põt esse nisi in suba cuiº principiũ suba est ⁊ cuiº effectº est suba:similiter aũt nõ põt esse nisi accidẽs cuiº principiũ accidẽs est ⁊ cuiº effectus est accidẽs. Ostẽdimus aũt principiũ orie esse genº quãuis.n. nõ sit principiũ effectiuũ est tñ principiũ in quo tota est oria fm esse ꝓfusum ⁊ inchoatiuũ:ex ẖ aũt vlterius patet ꝙ si in genere nõ sit oria fm ptãtẽ formalẽ oria ꝑ diuisionẽ nõ exibit a genere ⁊ si oria ꝑ diuisiõem nõ exit a genere oria cũ genere nõ ꝓstituit spẽm ⁊ sic genº non erit genus:ex his igit patet generis ⁊ differẽtie nã: facile aũt est ex his cognoscere diuersa genera fz modũ superius assignatũ qm ex quo in genere sũt orie oppositeꝫ ⁊ prime maxime distãtes:ex q̃bº sũt oẽs medie orie ⁊ iõ nõ sũt prime oportet ꝙ ptãs generis sit forma q̃daz ambiẽs orias oppositas. Quecũqz autẽ ambiunt vna formali ptãte fz rẽ accepta trãsmutãt adinuicẽ. Quecũqz q̃ sũt in genere vno eoꝝ est trãsmutatio adinuicez ⁊ est cã vera quare adinuicem trãsmutant qz sic sũt eiusdẽ potẽtie:sublata igit hmõi cã tollat effectº ⁊ sic diuersa genera sũt vnũ qz adinuicẽ nõ ẽ trãsmutatio:⁊ sic patet oĩum q̃ inducta sunt clarus intellectus.

Cap. xiiij. de distinctione modoꝝ falsi.

Ex cõpositione principioꝝ prouenit verum ⁊ falsum:⁊ silr ex cõpositiõe ptiũ entis ⁊ ex eadẽ ꝓuenit ens ꝑ accidẽs sicut ẽt ex ipsa entis ⁊ vnius diuisiõe q̃.ꝝ. induximº ẽ manifestũ:⁊ iõ oportet nos in hui⁹ libri fine de his tractare. Primo autez de falso tractabimº eo ꝙ accidit cõpositiõi accidẽs ãt magis accidit cõponẽtibº. De vero ãt nõ determinabimus qz de ẖ multa iã i. iiij. li. supius sũt determinata. Dicimus igit ꝙ falsum est in cõplexis primo ⁊ in incomplexis scõo vel in his q̃ sicut vnũ esse dicũt incõplexorũ:falsum aũt in cõplexis dicit vno mõ ꝑ vicinitatem res

falsas sibi iuicē ñ attributas: vel ad se iuicē diuisas qñ
ꝫ vex ⁊ falsum in aia sint sicut in subo cōponēte ⁊ diui
dente ⁊ acciptēte tñ cā veri ⁊ falsi est in reb⁹ ex hoc q
cōponunt vel diuidunt ⁊ iō in eo q res ē vel nō ē oīno
est vera vel falsa falsum aūt hmōi duplex est. Qdaz
enī est causatū p hoc q res q̄ significant cōponi nō cō/
ponunt vel qñ significant diuidi nō diuidunt simplicit
aliud aūt est q ipossibile est cōponi vel diuidi q̄ diuidi
vel cōponi significant: sicut dicit diametrū esse cōmēsu
rabilē vel diametrū non esse cōmēsurabilem: hoc enī
est falsuz ⁊ impossibile ⁊ sicut te dicit sedere qñ stas vl
nō sedere qñ sedes: h enī est falsum sed nō impossibile
⁊ ideo primū ꝺdē semp est falsum scōz aūt qnqz est fal
sum ſz nō semp ⁊ hm̄ modi falsitatis no sunt vnus ⁊ idē
Dñr itē falsa fm rē siue sint cōplexa siue incōplexa q̄z
falsitas nō est nisi in aia efficiēte ea ideo q illa apta na/
ta sint ꝺdē videri eo q sūt rez quārūdā imagines: Sz
cū apprehēdēte nō vident qualia sint aut qualia nō sūt
aut simpliciter nō sūt ⁊ vident esse. Simpliciter enim
nō essentia q̄ tñ esse vident sūt scalsa gratia h ē vmbre
q̄ nō sūt nisi lucis priuatio ⁊ qz lumen vsqz ad terminū
quēdā priuat iō vmbre vident figurari ⁊ vñr motu lu/
minis ascēdere ⁊ descēdere ⁊ reflecti ⁊ hmōi mot⁹ ha/
bere ⁊ ꝓpr h aliꝺ esse: taliū autē aliꝺ ꝺdē dicūt esse
formā q̄ apparet in speculo. ſz nos de hac iā in scientia
de sensu ⁊ sensato determinauim⁹. Que aūt aliꝺ sūt
ſz nō accipiunt vt sūt somnia sūt illa enī sūt ꝺdē aliꝺ:
ſz nō sūt ea quoz faciūt fantasiā qz sūt motus a sensu
fm actū facti ⁊ in somno fantasiā faciūt rez presentiuz
⁊ iō aia ꝙuertit sup ea sicut sup res p̄sentes. Dico aūt
illa esse somnia q̄ ñ si vere itelligētie i somnijs accepte
vel oracula illa enī nō sūt somnia neqz aliter accipiunt
q̄ sūt. De his aūt iā q̄ tū ad nālē phiā spectat in li. de
somno ⁊ vigilia ē determinatū. Amp. aūt h inqrent i
sciētijs de diuinatiōe: istis igit modis oñr res false aut
qz videlz nō sūt: cū tñ esse significant aut qz ē ab eis fan
tasia nō entis. Alio aūt mō dicit falsū eo q oratio diffi
nitiua ē falsa q̄ ꝺdē ē nō entis inquātū est falsa: ois enī
oratio diffinitiua falsa est q̄ attribuit diuerso ab eo cui⁹
ipsa est fm rei vitatē sicut diffinitio circuli falsa ē de tri
gono. Iste autē modus i tres subdiuidit modos si enī
diffinitio de eo cui⁹ nō est falsa est tūc etiā nomē de eo
cui⁹ nō est falsū est ⁊ iste est modus secūdus: est aūt no
mē ⁊ diffinitio dupliciter attributa diuerso: aut enī i to
to diuerso sicut si dicat lapis figuratus de⁹ sicut idoluz
falsuz est: aut in pte diuersum est sicut dicit aurū falsuz
vel argētū q alie nature pmixtū est: ⁊ iste ē modus ter
tius: p oppositū modū vex erit indiuiso esse ⁊ ei⁹ q est
qñ oratio diffinitiua vel nomē attribuit nō diuerso sed
eidē cuius ē nō fm partē ſz fm totū. Quislibet aūt si
ratio diffinitiua ꝓsideret duplex est: cōtingit enī diffini
tionē cuislibet esse vnā simpliciter ⁊ ꝓtingit eā nō esse
vnā ſz multa q̄ꝺā ꝙgregata ad vnū: si enī quelibet res
ꝓsideret absolute ſz q ex ꝓprijs sue nature pēdet prin
cipijs sic ꝺdez rō diffinitiua q̄ dicit q ꝺd erat eē vna est
simpliciter nec alicui diuerse attributa ⁊ hoc ꝺdē in sub
stātiaz diffinitiōib⁹ est manifestū: est aūt etiā vex in ac
cidētiū diffinitiōe qñ fm se ꝓsiderat nā ipsoz: si enī dif
niatur albedo q est coloz disgregatiuus visus ad nihil
diuersum refert hec diffinitio ⁊ sic dictū est in thopicis
q si ꝺs bicubitali magnitudine posita ꝺd dixerit qō po
situ ē q̄ tū eē ꝺd ē dicit ⁊ quātū significat: ⁊ si ꝺs a bedi
ne posita dixerit qō positū est coloꝛe eē ꝺd ē dicit ⁊ q̄le
significat: ⁊ sic est in oib⁹ nisi forte in relatiōe ⁊ i his q̄z
essentie ex cōpositiōe relationū causant sicut supius di
xim⁹. Cōsiderata igit eo mō q̄ diffinitiōes habēt q̄ ad
nihil diuersum referunt: ⁊ ideo ille simpliciter sūt vere
si aūt ipsa accidētia ꝓsiderēt fm esse ⁊ nō ſz q sūt essen
tie q̄ꝺā sic sūt subē passiōes ⁊ oportet eas p subas dif/
finiri sicut ois passio diffinit p subz: ⁊ si suba hoc mo/
do cadit in diffinitiōe accidētis tūc ēt diffinitio subē ca
dit i accidētis diffinitiōe: ⁊ qz subiz accidētis sūt diuer
se nature ideo tūc diffinitio ad diuersas naturas videt
referri: ⁊ sic fm ea q̄ p̄dicta sunt falsa esse videt ſz non
est quinimo vera est quia hec diffinitio nō dat de vno
fm naturā. Sed dat de eo q est vnū fm subi vnitatez
⁊ ideo qñ vni subo attribuit nō est falsa ſz vera ⁊ nō at
tribuitur diuersa ab eo de quo dat: ꝫ ergo talis diffini
tio sit quasi multe res ille sūt in eodē subo q videlz est
idē subo ⁊ id accidens q p ipsum subm est patiens ⁊ ta
le vnū ⁊ idem est socrates ⁊ socrates musicus. Data
igit de vno fm subm ⁊ attributa vni subo vera est falsa
aūt est oratio diffinitiua qñ nullius simpliciter eiusdē ē
de quo dat ſz diuerso ab illo attribuit ꝓpter qō quidez
Anth. fatuę opinatus est h enī nihil sermōe diffinitiuo
dicere dignū⁹ est vere nisi oratiōe diffinitiua que om
nino est esse ipsius rei ꝓprijs: ita q nō dicebat diffiniri
nisi vnū dicat sup vnū idē ⁊ ideo cū genus ⁊ differen/
tia dicant naturas diuersas dicebat per hoc non posse
fieri diffinitiōez nisi falsaz. Similiter cuz vniuersalia
sint q̄ ponunt in diffinitiōe magis q̄ diffinitū dicebat
ad diuersum referri diffinitionē ⁊ nomen ⁊ ideo oēm
diffinitionē esse falsam ⁊ nō debere diffiniri nisi vnū p
vnū ⁊ diffinitiōez esse dixit noie incōplexuz ꝓpria si/
gnificatiōe rē declarās. Accidit enī aūt ex dictis anto
nū q nō ꝓtingit ꝓtradicere qz si noia nō significāt ea q̄
i diffinitiōe explicant nō est ꝓtradictio sicut oñdim⁹ in
ārto hui⁹ scie li. in ꝑhabitis. Accidit ēt ex dictis eius
dē antonij q fere semp necesse ē mētiri i oi oratiōe dif/
finitiua. In oi enī oratiōe diffinitiua cōpositoꝛ ora/
tio refert ad diuersa qz nihil cōponit nisi ex diuersis: ꝫ
si q̄ sūt fz antoniū q̄ dicit vnū p vnū diffiniri diffinitio
nes simplices simpliciū in illis mētiri fm dictū eius nō
est necessariū. Relictis igit his tanq̄ absurdis dica/
mus q vnūqōqz ꝓtingit diffiniēdo dicere nō soluz sua
oratiōe diffinitiua q̄ dicit ꝺd erat esse sicut ē diffinitio
data ex ꝓprijs rei principijs: vex ēt vnūqōqz ē diffinien
do dicē oratiōe diuersi oratiōe diuerso mō dicta q̄ est
subi ⁊ passiōis ⁊ ꝓtingit ꝺdē oia falso dicere diffinen/
do oratōe ad diuersa relata. Cōtingit ꝺdē oia falso di
cē diffiniēdo oratiōe ad diuersa relata: ꝓtigit ēt oia ve
re h mō dicē p diffinitionē diffinitiōe q̄ ad diuersa fm
nām refert. Sz ad idē subo sicut supius dixim⁹ qz tūc
subm oblique cadit in diffinitiōe passiōis sicut dicim⁹
symū q ē curuitas nasi ⁊ sic dicim⁹ q octo sūt dupla rō
ne ꝓportiōis multiplicatiōis dualitatis qz octo sūt bis
q̄ttuoꝛ ſz octo nec sunt q̄ttuoꝛ nec duo ſz sunt ipa multi/
plicatio q̄tuoꝛ p duo. Ista igit h mō q̄ dictū ē falsa dñr
Preter oēs aūt q̄ dicti sūt falsi modos dicit hō falsus
q fm ꝑharesim siue eligētiā libēs ē hmōi orationuz q̄
semp diuersis q̄ ꝙueniūt attribuūt p̄cipue qñ fictoꝛ ē ta
liū orationū falsaꝛ nō ꝓpter aliud aliꝺ nisi ꝓpter id
ipm hoc ē vt mētiat q libidinosum mēdaciū a nō nul/
lis ꝓsuevit appellari: h aūt est cui placet mēdaciū nō vt
p mēdaciū doceat vt poeta vel vt lucretur vel vt noce
at p mēdaciū sic mercatoꝛ ſz libet ei mētiri apud se ⁊ ad
alios loquēs ē factoꝛ ⁊ iuētoꝛ taliū orōnū mēdaciū: h
aūt hō dicit falsus sic res dicim⁹ falsas q̄ cū q̄z falsā faciūt
fantasiā sicut ille que appēt ⁊ nō existūt ꝓpter qō ora/
tio impia merito refutat q̄ nihil habuit nisi ꝑharesim
⁊ voluntatem

ꝛ volūtatē mēdatꝫ. Dicebat.n.leucippus ꝙ oīa eadē
sūt vera ꝛ fl'a.ꝫ enī phs dixit eē fl'm ꝙ pōt ex facultate mētiēdi mētiri ꝛ talis ē ꝙ sciēs ꝛ prudēs mentitur ꝛ hūc talē dicit ēt cē vex ꝙ ꝙ volēs ꝛ sciēs mētitur melior ē fz'istū ꝙ ille ꝙ nolēs mētit ꝛ volēs vex dicere. Sic igit ꝙ volēs mētit volēs vex dicit ꝛ ē idem sl's ꝛ ver' sz mēdax melior ꝙ verax. Amp.idē leucipp' accipit ꝛ hoc fl'm ꝙ volētes turpia sūt meliores ꝙ ꝙ inuiti ꝛ ignorātes aliꝙd turpe cōmittunt ꝓbat āt qō dicit p inductionē malox corpaliū. Claudicās.n.sola volūtate dignior ꝛ melior ē illo ꝙ nō volūtate claudicat ꝙ ꝙ claudicat nō volēs claudicat p necessitatē curue tibie cū hēt curuā tibiā. Volūtate ēt claudicare dicim' hoc imitari claudicātē imitās āt claudū nō hz tibiam curuā ꝛ sic dixit in alīs. Si āt aliꝙs libēs ꝛ fm prohereslim sibi faceret necessitatē claudicādi sic ꝙ sibi ipi volēs tibiā instringit.ꝫ forsan īdignior ēēt eo ꝙ p necessitatē cēt claud': ꝛ talis claudicās volūtarie icorpe ēēt,īdignior sic ēt ī more turpior ē ꝙ volūtate turpior ē ꝙ ꝙ inuitus. In more āt sp sic ē eo ꝙ nos p volūtatez dñi sum' nostrox actuū: ꝛ iō leucippus spōte dixit mēdaciū ꝛ nō erat sil'e qō p simili induxit.

Capl'm.xv.de mōis eius qō est fm accīs.

Mnib' hītis ꝙ determināt mōs entis p se in hoc vltimo capl'o ꝙ restat determinādi sunt mōi ei' ꝙ iest fm accīs: nō.n. ꝓposuit ꝫ ōter minādū de gnib' accītis: qz gna illa supi' assignauimus vbi dixim' mōs quāti ꝛ qlis ꝛ ad aliꝙd ꝛ alioꝝ p̄dicamētoꝝ. Et iō nō restat hic determiare nisi ō modis ei' ꝙ iest vt accīs pp ꝙ ēt oportuit p̄mittē de modis falsi q̄x vn' fuit qñ ad diuersū appropriat diffinitio qz multi putabāt ō eo ꝙ iest fm accīs eē sic patuit ex p̄dcis. Cū igit iā oñdim' ꝙ hoc nō ē vex restat nūc mōs hui' accītis determiare. Dico igit ꝙ accidēs hic veri' sūptū dicit ꝙ iest alicui ꝛ ptigit ipz affirmādo dicere de aliq nō tñ ex necessitate neqz fz magis siue vt in pl'ib': ꝙ.n.fm accīs iest dicit eē cadēs a necessitate. Et iō p priuationē siue negationē eius ꝙ ō necessitate iest hz exponi:tale āt accīs ē duob' modis aut ē cā quāus sit cā p accīs aut nō est cā. Sz simpl'r accidit sbo vel alij accidēti. Et si ꝙdē ē cā tūc ē sic causa ꝛ fortūa vt si ꝙs fodiēs vt plātaret arborem fossa scā thesaux iueniat:accidit enī fodiēti fossam thesaurū iuenire quāuis fossio i loco vbi latet thesaur' sit cā iuētiōis thesauri. Jō āt accidit ꝙ nec ex necessitate ꝫ ē ex ꝫ sp hoc ē ex fossura fouee iuētio thesauri nec sp ē hoc post hoc ꝫ ē iuētio thesauri post fodere foueā neqz ē fm magis vel in pl'ib' ita fiat ꝙ si ꝙs fodiēdo plātat iueniat thesaux. Et scō mō dicit accīs ꝙ ñ ē cā ꝛ isto mō p̄dicabl'r dicit accīs vt si ꝙs music' ē alb' nō ē.n.vel fit alb' iō tū ē music' neqz dicit sic ꝙñ sit ex necessitate music' alb' neqz dicit sic:qz ita sit ī pl'ibus siue fm magis tale fiat accīs:igit qñ aliꝙd iest alicui:ꝛ iest nō oī sed cuidā hoc ꝛ nō vbiqz sz alicubi ꝛ nō sp sz aliqñ ꝛ non ideo qōsit nunc āt ꝫ illō iest fm accīs: qz si sbm eēt cā quare iest nō eēt ocō mō accīs accītis:ꝙ ē p accīs ꝛ nō p se nō ē aliū cā determiata ꝛ ordinata:qz ī cāu ꝛ fortūa illō ꝙ ē fm accīs nō habet vnā cāz sz duas q̄x neutra ē ordiata ad alterā sz vtra qz ē i eo ꝙ accidit forte siue fortuitu. Qui.n.i loco aliq absc̄odit thesaux nō ad ꝫ absc̄odit vt plāte sodiens iueniret nec ꝙ fodit plāte ad ꝫ fodit vt thesaux iueniret sz cāu accidit ꝫ igit ē ī determinatū: sicut si dicamus ꝙ alicui accidit venire eginā in portū sz tūc accidit qñ nō pp ꝫ aduēit nauigādo illa itētiōe vt ī portuz egine veniret. Sz poti' cū ad aliū locū nauigare ītēderet ab hyeme siue aqlonari vēto flante ꝓra nauim detēt' aut forte a latrōib' piratis captus venit ꝙdē eginā p̄ter ītētionē ꝛ ꝫ ꝙdē ē fm accīs eginā venire ꝛ nō venit ꝫ luc iquātū ipz siue p cām fm se sed pp diuersuz ab eo ꝙ ē fm se ꝛ hec ē ca p accīs. Hyems.n. siue vētus aqlonaris seuiēs ē cā aduētus ꝛ nō aliꝙd ꝙ nauigaret ex itentiōe veniēdi ꝛ ꝫ ē ꝙ sic ē cā p accīs erat eginā venire cā. Dis ꝙ mōis dicit accīs p accīs dicit āt ꝛ alr ꝙ nunc dictū est accīs sic illa ꝙ sūt in vnoꝙz sbo fz se ita ꝙ sbm ē in rōne ipoꝝ diffinitiua:ita tñ ꝙ nō sunt entia in sba ipoꝝ dicēte ꝙd absolute. Dixim'.n.in p̄hitis ꝙ accīs duplicē hz diffinitionē acceptū enī vt q̄dā ps entis ꝛ nā nō pēdet nisi ex ꝓprijs siue eēntialitatis p̄cipijs ꝛ nō ex sba sbi:acceptū āt vt passio sic diffinit p sbm: velut in triāgulo rectilineo iest duos rectos hēre āgulos fm mēsurā quātitatis triū āgulox ꝙ eq̄les sūt duob' rectis sz illō ꝙ sic dicit accīs ptingit eē sēpiternū:iō ꝙ sbm ē cā ipsi': ꝛ iō posito sbo ponit ꝛ ipm:accidētiū vo p̄dictox nulluz cōtingit eē sempiternū ꝛ hui' ꝙdē rō iam assignata ē in alīs locis. Jn fo.n.phicox ꝫ ē determinatum.

Incipit liber sextus p̄me phie ꝙ ē de accīte cuius primus tractatus ē de inq̄sitione ꝓpria p̄me phie ꝛ de modo diffinitionis quo vtitur.

Capl'm.j.que sit inquisitio ipsius propria.

Mnibus iam determiatis q̄ sapiē huic p̄ambula eē vident nūc inq̄rere oz de ente ꝛ pribus entis fm ordinē ꝛ cū prima diuisio entis sit in sbam ꝛ accīs ꝛ accīs ꝓprie sit demōstrabile ō sba eo ꝙ accīs solū diffinitoz ꝓprijssime accipiēdo diffinitionē hz a demōstratiōe potentie differētē:oz ꝙ id ꝙ primo q̄rit sit accīs sba aūt ꝓñr aliū modū hēbit cognitiōis. In ista.n.sapia q̄runt p̄ncipia ꝛ cāe vere entiū. Vera āt entia sūt que sūt ex p̄ncipijs sbe cōposita ꝛ talia entia pendent fm eē ex p̄ncipijs ꝛ cāis sui eē: ꝛ iō entia vere fm ꝙ sunt entia sciunt ex inq̄sitiōe p̄ncipioꝝ ꝛ cāx in phitis aūt sepi' distinctio hita ē iter p̄ncipia ꝛ cās. Qō aūt iquirēda sint ꝫ a nobis p̄ncipia ꝛ cāe entiū vere fm ꝙ sunt ētia ꝓbat p inductionē pticulariū sciax. Jn medicina.n. pf uāte sanitatē ꝛ in illa q̄ ex egritudine ītēdit inducē cōualescētiā nō pōt ꝫ fieri nisi inq̄rāt p̄ncipia ꝛ cāe sanitatis ꝛ ꝓualescētie ꝛ sīr in mathaticis sūt p̄ncipl'r ꝛ el'ta ꝛ cāe p q̄ sciūt ea q̄ sūt q̄sita in mathaticis: ꝛ sic total'r siue vl'r ois sna spālis q̄ ē in scia ex alijs certificata q̄ p̄ncipās ē nom̄ alicui' scie oñsiue ē circa cās ꝛ p̄ncipia ei' ꝙ q̄rit i ipa. Sz ī ꝫ differūt ꝙ alique eax sunt circa cās certiozes ꝛ p̄ncipia certioza ꝛ magis ꝓpria ꝛ aliq̄ sunt circa cās simpliciozes ꝛ p̄ncipaliter simpliciora ꝛ magis vniuersalia sicut musica magis est circa certioza ꝛ ꝓpria ꝛ determinata:ꝛ arismetrica ē circa magis simplicia ꝛ vl'ia:ꝛ pspectia ē circa certiora geometria aūt circa magis simplicia: oēs tñ ille iō pticlares scic dcē sr:qz circa vnū aliꝙd sr ī pte ētis determinatū:ꝛ de ꝫ vno circa qō sūt tractāt gen' vnū entis sibi sbz ꝛ tractāt ō eo circūscripte ꝛ p̄cise querēdo tm illa q̄ sūt ill' gnis iquātū ꝫ ē. Sed nō querūt de ente simpl'r nec inquātū est ens de ipo.n.ꝙ ē inquātum simpl'r ē nullā oino faciūt orationē diffinitiuā qz q̄uis

forte aliqñ vtantur diffinitione ſbe inquātū ſba ē nō accipiūt tñ tunc ſbam inquātū eſt ſba ſed ad genus determinatū appropriāt eam: ⁊ iō vtētes ſba ſimplr nō pcipiūt ſbam ſimplr pp q ēt nō vere q ſciūt ſciūt nec vere demōſtrāt q demōſtrāt ſine prime phie ſapia. Iſte igit ſcie pticularis accipiūt ſciam de hoc ente iquātuz ē h in pte entis determinatū: ⁊ alie q̄dem ſcias pticulariū palā faciūt h ſbm ſiue ſbatuz q nos ſenſibile corpus vocamus hoc ē ſenſibilib⁹ qualitatib⁹ diſtinctum h.n. ens cōſiderat ſcia nālis alie aūt aliā accipiūt entis ꝓditionē que facit q̄d ſiue aliquid ē ſic vel ſic in aliq̄ pte entis determinatū ſicut ē nūer⁹ vel cōtinua quātitas immobilis vel hmōi aliq̄d ⁊ ꝓſiderat ea que fm ſe inſūt illi generi circa qō ſunt vt de hoc quidē neceſſariū oēs demōſtrant in hoc differentes q q̄dā magis ⁊ firmius demōſtrāt q̄dā aūt minus ⁊ infirmius: ſicut.n. in principio libri de aīa nos dixiſſe meminim⁹. Scie dupliciter differūt ab inuicem vt vz nobilitate ſbi quēad modū ſcia de aſtris: vincit geometriā: differūt ēt certitudine demōſtratiōis ſicut geometria vincit ſciam de aſtris. Quia igitur oēs ſcie ens inquirūt in pte ⁊ de ipſo iquirūt ea q̄ inſunt ei fm ſe pñr accipit ex taliū ſcia/rum inductione q in nulla earū eſt demōſtratio ſbe in eo q ſba eſt nec in aliqua earū demonſtratio ē eius qō quid eſt in eo q q̄d ē quia demōſtratio ſbe in eo q ſba eſt ⁊ demonſtratio eius quod quid eſt inquantū q̄d eſt ſimpliciter pertinet ad iſtam ſciam q̄ conſiderat ens inquantū ē ens qz alie ſbam ⁊ q̄d eſt ſimplr accepta non vere cognoſcūt ſicut dixim⁹: ⁊ iō de ſba ⁊ q̄d eſt ſimpliciter acceptis alius modus oñſionis ē a pticularibus ſcietijs ⁊ iſte modus prime phie ē ꝓprius: ⁊ ſilr pticulares ſcie nihil dicunt ſtabiliēdo ⁊ pbādo ſi ē vel nō ē gen⁹ ſbm circa q ſunt ſz reliquūt ipz ē ⁊ hui⁹ cā ē qz eiusdē ſcie eſt manifeſtū facere h ipm q ē q̄d inquātū eſt q̄d ⁊ ꝓbat h eſſe ſiue oñdere ſi ē h vel non ē: ſic n. nos oſtendimus in phitis iſta ſcia vel ſapia q̄ vere ex primis ꝓſiderat entis principia ſola ve dicit q̄d ⁊ ex ipſis principijs q̄dditatis ꝓbat eē ſbcta pticularū ſcia/rum: ⁊ iſte ē itellectus verus Ari. ⁊ Aue. errauit in expoſitione itentionis ipſi⁹, dicit tñ vez. Aue. ſz nō ad propoſitū. Eſt aūt dictū ipſi⁹ q ſba nō demonſtrat eo q ipa nō ē ō aliquo qz quāuis forte ſba ſcōa poſſit oñ ſiue fillogizari de ſba ſbcta tñ fa ſba put ē in p̄dicato dicit quale q̄d q ꝓprie eſt eſſe ſbale ⁊ quale eſſentiale p̄dicatur de eo q vere ē ſba ſbcta ſicut oñdetur i ſeḡnti huius opis libro. Adhuc aūt hec via ſilogiſmi oñſiui licet poſſet fieri p diffinitionē ſbe tñ nō ē potiſſimus modus demōſtratiōis qz in potiſſimo mō demōſtratōnis cā quare p̄dicatū inſit accipit in ſbo q in diffinitione cadit paſſionis: ⁊ ſi debite ſumat ſbm dicit ⁊ q̄d ⁊ ꝓpter q̄d ſicut ſi querat cā eclipſis ſolis non ē cā luna ſimpliciter. Sed luna in nodo caude draconis vel capitis infra gradus eclipticos ad directā aſpectus diuerſitatē oppoſita: ⁊ ſic accepta vt ſbm ꝓprium cadit in diffinitiōe paſſiōis. Curſus igit ⁊ trāſitus demōſtratiōis ē a ſbo in p̄dicatū a p̄dicato aūt in ſbm nō ē potiſſima demōſtratio: neq; ēt ē indigētia tal demōſtratōis eo q circa hoc nō ptingit mentiri cū vnum accipiat in alio. Et iō dicit Aue. q genus de ſpē nō demōſtrat intelligēs h de potiſſima ⁊ ꝓpriſſima via demōſtrationis. Dicit ēt Aue. q eiusdē ſcie ē oñdere ⁊ q̄d ⁊ an ē ſiue ſi ē hoc vel nō ē per demōſtrationē eniz ſimplicez ſcit q̄d ē ⁊ p idē ſcitur eē in eo q q̄d dicit eē: ⁊ ſic ſcia vni⁹ ⁊ eiusdem gōnis ſcitur q̄d ē ⁊ ſi eſt qñ bñ ⁊ debite ſcit q̄d ē ⁊ per eandē ſciam ſcit ꝓpter q̄d ē qz ſi vere ſcitur diffinitio ſcit oīs cā qz mā ſcitur ex genere ⁊ forma ſcitur ex differētia ⁊ cum forma ſit finis ex forma ſcitur finis ⁊ cū forma ēt ſit ex forma ſicut ſanitas ſani vl ſanati eſt ex ſanitate q̄ eſt in aīa medici ſicut in ſeptimo libro huius⁹ ſcie demōſtrabitur. Scit ēt efficiens primus ex forma. Ex his aūt principijs ꝓbatur eē de eo ō quo querit ſi eſt vel nō ē: ⁊ ſic pz q in talibus eiusdē ſcie ē manifeſtum facere ⁊ ſi hoc ē vel nō ē. Dicit Aue. etiā q genus nō demōſtrat ſicut dixim⁹ qz licet de eē vo dubitet de aliquo vtrū ſit vel nō ſit in rei veritate tamē ꝓcepta ſpē quocunq; modo in aīa nō dubitat de genere eo q genus claudit in intellectū ſpēi ſiue ſit ꝓcepta ſpēs extra aīam ſiue non. Si.n. nullus ſupponatur eē triāgulus in mā ſiue eē ſupponat ſp verū ē triangulu⁹ eē figurā vnde triangulo exīte figura dubitari pōt an triangulus ē vel nō eſt ⁊ cū queritur an h ē vel non eſt ſufficit ad ꝓbandū q ſit q hēat eſſe fz q eē cōſiderat in principijs ēt quocunq; modo ⁊ hoc modo an ē ꝓbatum ē per q̄d ē fm Aue. ⁊ iō in principijs ēe ens eſt: illud aūt q nec in principijs eē eſt nec fuit nec erit nec ē in mā ſua illud determinatur ad nō eē qñ queritur an h ē an nō ē. Sic igit potiſſimo mō ſba nō hz demōſtrationē eo q nō eſt de alio. Sed hz alium modū oñſionis qui vel ē per cōpoſitionē vel diuiſionem vel forte aliqua parte ſui per diffinitionem vel ēt p accīdtia que ſicut in principio de anima dictum ē maxima partem cōferūt ad ſciam eius q quid ē: q aūt h intendimus h ē q opz eē vnā ſciam que ꝓſiderat principia ⁊ cās vere entis q eſt ex primis ſbe principijs compoſita ſba ſicut ante habitis determinatum eſt.

Capl'm. ij. q tres ſunt theorice eſſentiales.

Ex oībus aūt predictis accipit q phica ē ſcia circa quoddā genus entis eo q nō circa ſbaz ē ſimplr: ſed circa talē ſbam in qua ē principium motus ⁊ ſtatus: ita q principiū ſit in ea ſiue itriſeū: ⁊ qz h ſba nō ē cāta a nobis neq; ab opere noſtro palā ē qz phica neq; practica ē neq; poetica neq; factiua.

Diſtinctū aūt eſt inē actiuū ſiue practicū ⁊ poeticuz ſiue actiuū a nobis in. vj. ethicoz: poeticoz. n. ſiue factiuaz eſt principiū q̄dē in faciēte ⁊ hoc ē principium primū q̄dē qō ē intellectus factiu⁹ aut ars q̄ ē principiū cū rōne factiui aut alia potētia q̄dā ōficiēs ab arte: ſicē idustria ſcibilū q̄ q̄dā hūt ex habilitate nature i oībus.n. itellectus ſtrenu⁹ facit potentē ars vo facit perfectū ⁊ idustria facit habilē: ⁊ ideo dicit plo opa puerozē notāda qm̄ i primeuo oñdūt ad q̄ ſūt potentes ⁊ biles: practicaz vo quas ethicas vel ciuiles vel iconomicas vocāt ē principiū i agēte ſicut ēt i factiuis. Sz hoc principiū eſt ꝓhēſis ſiue eligētia cōferētiū ⁊ bone ſtoz. Idē.n. dicim⁹ eē factū in arte mechanica q ē puoluntariū eo q principiū ei⁹ ē volūtas ⁊ itellectus. Colligam⁹ igit ex dictis oñtes q ſi oīs ſcia aut practica ſiue moral aut poetica ſiue factiua ⁊ artificial: aut ē theorica cū practicaz ⁊ poeticaz ſit principiū in nobis facietib⁹ theoricaz aūt ſit principiū extra nos ⁊ de q̄ eſt ſcia phica nō ſit in nobis ſed extra nos: manifeſtū eſt ſciam q̄ ē phica practicā nō eē ſz theoricā ſiue ꝓtēplatiuā: ē tñ theorica nō circa ens fm q ens hñs ſpeculationē. Sz circa tale determiatū ens q ē poſſibile mouer/i ita q principiū mot⁹ ⁊ ſtat⁹ hz i ſcipo q ē circa ſbam que eſt fm rōnem formalem ſolum que fm magis ſiue in pluribus nō eſt ſepabilis ſed ꝓcepta cum mā ſenſibili q̄ ſubiecta ē motui ⁊ mutationi. Si.n. ē circa aliquaz aliā formā ſicut infra dicemus: nō tamē eſt circa formā illā fm q eſt ſepata ſed potius ē circa cā fm q ē inclinata ad

tata ad mām talē qualē diximus sicut ē aliqua aīa q̄ ē intellectualis. Opz.n.q̄d erat cē siue rōnem diffiniti/ uā que mediū ē in demōstratiōe oīs theozice nō obli/ uisci: qz sine rōne tali q̄rere ꝓclusiones tales nihil ē ꝓ ficere qz si mediū certū nō hēatur in demōstratiōe nū q̄ certitudinaliter ꝓuenitur ad ꝓclusionem. Eoꝝ autē que diffiniunt ⁊ silr ipsaꝝ diffinitionū siue q̄d ē q̄daz ita sunt ꝓcepta cū determinata ⁊ sensibili mā sicut si/ mum q ipso noie ⁊ diffinitiōe in se ꝓcipit nasum q̄ nō ē de quacūq; mā sed de ea per quā pōt cē sensus odo/ ris. Quedā āt diffinitoꝝ ⁊ diffinitionū sunt sic ꝓca/ uum q nō dicit nisi depssum in supficie: ⁊ supficies lz sit sbm quoddā figure nō tamē dicit mām determina/ tam sensibilē aliquā sed vnius rōnis ē in oi superficie. Differūt ergo ista duo in hoc q simū est ꝓceptū q̄dez cū mā sensibili determinata q̄ qz ꝓcipit in rōne diffini tiua. ideo nō ē vniocū qñ accipitur in alia mā sicut i na so lapideo vel ligneo. Dicit.n.simū quasi nasus con cauus: ꝓcauitas vo sm rōnē diffinitiuā ē sine mā sensi bili qz lz supficies nō habeat cē nisi in mā sensibili ta mē in rōne diffinitiua nō ꝓcipit mām sensibilē hāc vel illā. Sunt aūt oīa quecunq; vē pbica sunt diffinibilia sicut sē ꝓcipiēcia māz sensibilē determinatā sicut patet per inductionem: qz sic sūt nasus oculus facies caro os ⁊ totalr aīal ⁊ soliū radix cortex: ⁊ totalr planta: ⁊ si militer lapis metallū ⁊ ignis ⁊c. oīa: hoꝝ.n. nullius ē rō diffinitiua sine mā in qua ē principiū motus ⁊ muta tiōis. Sz qōlz istoꝝ sp in sua diffinitōe hz māz cū pri cipijs motus ⁊ mutatiōis ꝓceptā. Et ideo palā ē qm i p̄ habitis opz querere q̄d ē ⁊ diffinire ꝓcipiēdo in diffi/ nitiōe mām hmōi. Ideo ēt de aīa aliqua speculari est pbici. De oi.n.aīa speculabit q̄cūq; nō sine mā sen sibili ē ⁊ talis ē quecūq; ē endelichia corpis pbici po tentia vitā habentis. Si qua aūt aīa nullius oīno cor poris ē actus de ipsa ꝑut hmōi ē nō speculabitur pbi cus. Ex oībus aūt inductis pz q pbica nō poetica vel practica est scia sed theozica. Hmōi sbe qual dicta nūc ē: sic āt per oīa eadē de cā cū principiū sciendi q ē mediū i mathaticis nō sit ab ope nostro neq; i nob ēt in mathatica oium ē scia que est theozica veri. Sed si oīs mathatica ē imobiliū ⁊ insepabiliū a mā mobi/ li ⁊ determinata nō ē manifestum nunc. Sed oz ꝑpriā de hoc alibi cē ꝓsideratiōē: qz ipa que de astris ē ma/ thatica videt cē de corpore q ē determiate nature mo bilis sicut de celo ⁊ stellis: sed quo ad vnā eius partē q̄ ē de quātitatibus celestiū: licet cōsideret id qō mouet tñ nō ꝓsiderat in eo principia motus: sed potius mēsu ras quantitatis eoꝝ q̄ mouent ⁊ motuū ipoꝝ ⁊ ideo mathatica est illa ꝓsideratio. Altera aūt pars ipsius q̄ ꝓsiderat effectū astroꝝ i iteriorib⁹ miscet se pbice sic diximus in ꝫo pbicoꝝ: q vero sufficit ad ptem spe/ culationē ē q quedā mathatice scie speculantur entia determinata inquātū sūt imobilia ⁊ iquātū per diffini tiuaz rōnē sepabilia a mā sensibili ⁊ determiata p hoc q nullū principiū motus determinat nūerus vel quan titas ꝓtinua sm q ē mēsura tñ nec aliquā mām sensibi lem ita vendicat sibi q vniuoce sm eē nō sit ēt in alia. Semp tñ speculat id cuⁿ est nō in eo q ē mobile ⁊ cō ceptū materie sensibili. Si vo ē aliqō ens q simpli citer ē imobile eo q est simplex ⁊ impūbile nullā ha bens magnitudinē penitus ⁊ sempiternū eo q ipm est necesse vel imediate pendēs ex eo q ē necesse cē: ⁊ ē sepabile sm eē ⁊ rōnē diffinitiuā eo q ipz nō ē nisi sba simplex palā ē q de hoc ipo ē alicuⁿ theozice nosse cū illius principiū nō sit in nobis: de h aūt nosse nō ē pbi ce pbica enim non est nisi de mobilibus quibusdam de hoc etiaz non est alicuius mathematice: quta nulla ma thaticarum speculatur nisi ea q̄ sm esse sunt coniuncta sed ē alicuius theozice ꝓtozis his que ab vtrisq; di/ uersa ē: pbica nāq; ē quidē circa sepabilia sicut vle se/ paraī a pticulari: sed nō est circa imobilia eo q in rō/ ne diffinitiua ꝓcipit mām determinatā principijs mo tus. Quedā aūt mathatica ē q̄dem circa imobilia sed tamē forsan ē circa ea que sm eē sunt insepabilia a mo bili mā: sed ē circa ea que sm eē quasi sunt in mā sensi bili. Ꝓria vo pbia q̄ ab vtrisq; diuersa ē ⁊ circa imo bilia simplr ē ⁊ circa simplr sepabilia. Immobilia vo entia sunt simplr cāe omnes que sūt sēpiterne nō sbcte motui sm eē vel sm rōnem tales aūt maxime sūt cāe eē sm q est. Tales.n.cāe sunt diuine ⁊ sunt cāe bis singularib⁹ que manifesta sunt in mūdo. Omnia.n.hec procedūt ex his que diuina sunt sicut ex cāis ⁊ ꝓnci/ pijs primis: patz igit ex oībus que inducta sunt q tres erūt pbice theozice ⁊ nō plures mathatica vz ⁊ pbica ⁊ theologica siue diuina h aūt late in primo hui⁹ sapie libro a nobis disputatum est.

Caplm.uj. q h scia sit diuina ⁊ honozabilissima ⁊ vtis ⁊ prima.

n On eni ē alicui nō manifestū q si in aliquo sci bili diuinū intus existit: tunc opz q in tali nā imobili ⁊ sepata ⁊ simplici existat vnde sicut in pbicis pbica sunt in quoꝝ diffinitione cadit nā q̄ est simplr nā: ⁊ h ē forma eo q oēs alij mōi nature ꝓpoz/ tione ullius nature oīr nā. Ita in prima pbia oīa oīr di uina eo q in diffinitiōe eoꝝ cadit deⁿ qz sicut iferiⁿ la te ꝓsequemur oīa alia exeunt a primis principijs di uinis ⁊ in ipsis sunt sicut artificiata in mēte artificis: ⁊ sicut artificiata resoluūt ad lumē itellectus primi acti/ ui ⁊ p ipm diffiniunt ita oīa resoluunt ad lumē sepata rū sbaꝝ ⁊ ipse sepate sbe resoluunt ad lumē itellectus dei p qō subsistunt ⁊ per ipm sicut p primū principium diffiniūt ⁊ hec est cā q diuina ⁊ theologica dicit hec sapia. Opz aūt honozabilissimā sciam cē circa ho/ nozabilissimū genus sbm ē aūt honozabilissimū genⁿ sbm h q ē diuinā diuina tgit ē honozabilissima sciaꝝ sicut.n. in primo huiⁿ sap e libro ꝓbatū ē theozice scie sunt desiderabiliozes aliis sciētijs oībus q̄ vel sūt pra tice vel poetice siue artificiales vel adminiculātes si/ cut sūt logice. Ista aūt sapia desiderabiliozē ē iter tho ricas eo q sicut dixiⁿ ipsa stat in luie intellectus diui ni quo scito nihil inuenitur vltra querēdū: ⁊ ideo hoc est scire q omnes hoies nāliter desiderāt. Ex hoc aūt q diximus primā pbiaz cē circa diuina imobilia ⁊ se parata ⁊ simplicia. Dubitabit fortasse aliq̄s vtrū ipsa scia sit vtis sicut sepe iam diximus. Aut forte sit circa aliqō genⁿ sbm vnū: ⁊ circa nām vnā diuinam ⁊ sic sit scia pticularis sicut ⁊ alie scie q̄ circa vnā ptem entis ꝓtēplāt. Sz hoc soluit q nō ē idē modus in mathicis ⁊ pbicis q̄ sunt circa vnū ens determinaūt ⁊ in diuina scia qz geometria ⁊ astrologia sūt circa aliquā naturā cuⁿ principia nō sunt oium principia neq; sunt principia entis sm q ē ens: ⁊ silr ē de pbica. Illa vo quā diuinā vocamⁿ ē cōis oiuz q̄ lz sit de deo ⁊ diuinis ē tñ ō his sm q illa sunt principia vniuersi eē per h q sunt princi pia entis vere sm q ē ens ⁊ h est sba non nisi ex prin/ cipijs substantie inquātū sba est cōposita: hoc.n. ꝓbat a silī. Si.n. vt quidam pho dixerūt nō est aliqua sba diuersa existens a pbicis sbīs. Sed oēs sbe resol/ uūt ad illā sbaz quā pricipalr ꝓsiderat pbūs: ⁊ q̄ nomē ⁊ rōnē sbe pbice dat oībus alīs tūc oportēt q pbica

eēt scīa prima ⁊ vlīs. Si ergo ē aliqua scīa de sba imo
bili q̄ principiū est vniuersi eēt prior q̄ phica sequitur
q̄ illa sit phia prima ⁊ vlis. Et qz ipsa ē prima opz
q̄ ipsa sit speculatiua primoꝝ ⁊ vlium ē igit eē ipsius
de ente inquātū ē ens speculari: ⁊ ea speculabitur que
insunt enti iquātū ē ens. Dia.n.ꝫ reducit ista in princi/
piū vniuersi eē cuius itellectus cā est entis nō inquan/
tū ē ꝫ ens vel illud: sed inquātum est ens simplr: ꝫ.n.
ens esse vel illud ꝫz a determinātibus se ⁊ distinguē/
tibus: ⁊ inquātū per illa cōsideraī in ꝓtemplatione ca
dit scīaꝝ pticularium in cōi aūt determinātia ipz sunt
duo quātitas: vz ⁊ motus pncipia: esse.n.primū nō pē
det nisi ex ipsis pncipijs eē ⁊ sbe: ꝓsequit aūt illud fm
itellectū mēsuratū esse quātitatē non ꝓcernens sensibi
lē mām. Ultimo aūt determinans est id qō sit ex pri
cipijs motus ⁊ penes ista tria sunt accepte tres theo/
rice ⁊ iter illas sola prima est diuina phia ⁊ vlis.

Tractatus scōs sexti libri methaphice q̄ ē de eo q̄
accidit p accīs. Lapl'z.ſ.q̄ de eo q̄ accidit p accīs n
ē aliq̄lr speculatio ꝓtica vel theorica.

q Uomō āt ens simplr ⁊ absolute acceptū ꝓ
ut ipm ē principiū dicit multiplr sic in quin
to supiozi libro ē determinatū. Dicit.n.ens
fm accīs ⁊ ens per se: ⁊ fm accīs q̄dē dici
tur ens diminutū. Ens.n.diminutū dicit duplr qm id
qō casus ē entis eo q̄ cadit a pncipijs entitatis dicit p
accīs eē fm suū nomē. Dicit ēt ens diminutū q̄ habz
eē i aīa q̄ accidit omni enti ⁊ hoc ē vez cuius oppoſi
tū nō ens ē quasi falsū.. De his erit dicēdū in libro ꝫ
priuo.n.de ente diminuto rōnē entis hīte dicendū est
vt illo expedito tractatibus entis veri cum subtilitate
possimus itendere. Sicut ergo dictū ē ens cōiter acce
ptum multipliciter accipit vno q̄dez mō ens dicit per
accidēs ⁊ diminutū siue sit in re siue in aīa. Scdo āt
mō dicit ens per se q̄ hz entis pncipia ⁊ hoc diuidit
fm figuras cathegorie quoddaz.n. dicit q̄d ⁊ signifi/
cat q̄d quoddā aūt significat ēle ⁊ quoddā quantū ⁊
quoddā vbi ⁊ quoddā qū ⁊ alia significat. ad aliquid
fm hūc modū. Amp. ꝑter ea que dicta sunt oīa dici
tur ens p se de potentia ente ⁊ de actu ente: sicut ante
in entis diuisione dictū ē qm igit ens sic multipliciter
dicit primū: in hoc libro dicendū est de eo q̄ ē fm ac/
cidens. ꝫ aūt ⁊ primo de ꝫ ente fm accīs ē notanduz
qz nulla oīno circa tale ens pōt eē speculatio certa nō
n.ꝫ loqumur de ipsi⁹ accītis nā in se ꝓsiderata q̄ in ge
nere ē ordinabilis: sed pot⁹ de eo q̄ accidit sbe p acci
dēs: ꝫ.n. pncipia siue essentialitatīl nō habz: ⁊ cū vnū
qōq; de quo ē speculatio terminet per pncipia sui esse
⁊ nō alr sequit necessario de ente p accīs nō eē aliquā
certā speculationez. signū aūt huius ē qz nulla scīa stu
diosa ē de tali accīte suū sit ꝓtica siue theorica: studi
um.n. nullus artificū ipēdit ad determinādū hmōi ac
cīs: ⁊ ꝫ quidē pz primū in poeticis siue artib⁹: ille.n.
q̄ facit domū nō studet vt faciat eā ad q̄cūq; q̄ possūt
accidere domui facte. Talia.n.q̄ possūt facte acci/
dere domui sūt ifinita: accidit.n. domui domū eē qui/
busdā voluptuosam q̄busdā aūt nociuā q̄busdā ꝟovti
lē ad lucrū ⁊ alijs itutilē ⁊ q̄busdā faustā. Alijs aūt
infaustā ⁊ sic de alijs ad que artifex cū studio non pōt
itendere. Nihil.n. phibet factā iam domū eē diuer/
sam p accīs ab oībus vt si dicam exītibus domib⁹: ⁊
hoz accidentiū nulli penitus ē edificatiua siue edifi/
cabilis ipa ꝓtica siue ars opatiua. patz igit q̄ de pra
ticaꝝ nulla cū studio intēdit ad hmōi accidēs p accīs
eodem ꝟo modo pz q̄ nec theoricaꝝ aliqua intendit
cū studio ad tale per accīs: geometer enī nō speculat
hmōi accidētia vtrum accidāt figuris quas cōsiderat
vel nō. Non.n. speculatur si diuersum ē trigonum ⁊
trigonū: p hmōi accidēs vt.ſ. vnū sit album ⁊ alterum
calidū vel vtrū ligneū vel serreū trigonū hēat diuer/
sitatē ab eo q̄ est habere tres eqles duob⁹ rectis: quia
forte mālis trigonus hz duob⁹ rectis tres angulos ma
iores vl forte miores: ⁊ ꝫ accidit ei iquātū ē in sensibi
li mā ⁊ ad hoc nō studet geometer eo q̄ ipe nō demō/
strat nisi de triāgulo imaginario ⁊ tal⁹ ois triāgulus re
ctilineus hz tres angulos equales duob⁹ rectis: patet
igitur ex dictis q̄ nec theoricaꝝ aliqua cum studio in/
tendit ad huiusmodi accidentia.

Lapl'm.ij.q̄ accīs fm aliquē modū ē nō ens ⁊ ideo
non ē perfecte scibile.

b De āt rōnabiliter ꝓcidit cū ipsa nā talis acci/
dētis accīs.n. entis nō hz rōnē perfectā nisi
noīe solū: ⁊ nō habet eē vez entis. Si.n. ac/
cidens fm sui noīs accipiat rōnē tūc ē ordinabile in fi
gura p̄dicamēti ⁊ termiatū ꝑpriā gnīs pncipijs: ⁊ ꝫ
mō ē ens fm se si aūt accīs p accīs fm suum esse acci
piat nō causat nisi ab eo q̄ ē raro: ⁊ hoc nō ē entis pri
cipiū sed potius defectus pncipij entis: pncipiū.n. en/
tis aut ē fm semp aut est fm frequenter: ⁊ q̄ nec sem/
per nec frequēter ē raro est ⁊ p accīs. vnde pz q̄ acci
dēs fm suū nomē casum dicit ab entis pncipio ⁊ de/
terminatur p negatiōez ei⁹ q̄ ē semp ⁊ frequēter eē. vn
de ēt plo modo quodā non male ordinauit sophicam
circa nō ens. Sophaꝝ n. rōnes maxīe sūt circa accīs
fmoni vel rei ⁊ huius q̄dē exēplū ē sicut si dicat. vtrū
idē sit vel diuersū musicū ⁊ grāmaticū ⁊ musicus ⁊ co
riscus. Dico aūt idē q̄ essentialr ē idē. Si.n. sic idē sit
musicus ⁊ coriscus: tūc q̄c̄d accidit vni accidit ⁊ alte
ri accidit aūt coriſco cognosci cogīsci igit accidit ⁊ mu
sico q̄ nō sequit: igit musicus ꝓter eēntiam est coriſc⁹.
Et sic ē musicū casus ab eēntialitate coriſci. Si q̄s.n.
cognoscat coriſcū fm oēm eēntiā coriscitatis nō ꝑpter
hoc cognoscit musicū. Cadit igitur ab entitate coriſci
hmōi accidēs. ſlr aūt est in alijs omnibus. Aliud aūt
exēplū huius ē si oē q̄ vere ē ⁊ nō semper fuit factum
ē: ergo si aliquis musicus ens grāmaticus est factus vl
grāmaticus ens musicus est factus nō aūt fuit ⁊ simili
ter ē in alijs quecūq; alie rationū sophisticarum sunt
tales. Non.n. sequitur si grāmaticus est factus q̄ nō
ante fuit simplr: sed q̄ non ante fuit grāmaticus: gram
maticum igitur eē vel fieri nihil est eēntie eē vel fieri: ē
igitur casus ab essentialitate: videt.n. accīs ꝓpiquū
q̄d nō enti ⁊ ꝫ quidē palam est ex hmōi rōnibus qua/
les inducte sunt q̄.n. ē in aliquo vere exītium modo il
liuo ē gño ⁊ hz determinata pncipia sue generatiōis
⁊ eoꝝ q̄cūq; talia sunt ē vera corruptio p ea que ꝓria
sunt gñantibus: eoꝝ ꝟo que sunt fm accidens q̄ p ac/
cidens ē accidens nō est gño vel corruptio que deter/
minata hēat gñationis vel corruptionis pncipia: igi/
tur id qō est fm accidens nō ē aliq̄d vere entiū fm q̄
ē huiⁿ. Cū igitur vnūq̄q; ex eisdē pncipijs sit ⁊ scia
tur patet q̄ sicut accīs p accīs non hz entitatis prici/
pia ita nō habet pncipia per que scirī possit non igit
de accīte est aliqua scia studiosa.

Lapl'm.iij.de pncipio ⁊ cā eius q̄ fit fm accidēs
per accidens.

o Poztet tamē nos loq̄ de accidente aliq̄d am
plius q̄ dictū est inquātū loqui ꝓmgit i eius
nā q̄ ē valde ideterminata. Oportet igitur
nos determinare primo ꝑpter q̄ causam est hmōi ac/
cidens: ꝫ

cidens. ℏ.n. habito simul cum illo palam erit quare de ipso nō est aliq̄ scientia certa. Inuestigantes igitur cāz ⁊ naturaz huius accidentis dicimus: q̄ in vniuersitate entium quedam videntur similiter se habentia ⁊ ex necessitate fm q̄ necessariuz ē q̄ impossibile est aliter se habere in sba ⁊ opatiōe ꝓpter sue nature ordinem: ⁊ necessitatē: talia.n. nō sūt ocā necessaria fm vim vel violentiā: qz sicut in añbitis in quinto libro dixim⁹ i talibus nihil fieri pōt fm violētiā: sed sunt necessaria primo mō ocā necessitate eo q̄ nō contigit aliter se habē: sicut sunt cā prima ⁊ intelligētiaꝫ ⁊ celoꝫ ordines: ⁊ ℏ sūt in q̄bus nō ē mā aut si ē in quibusdā eoꝫ: tūc sūt illa ex mā sua tota: ⁊ iō nihil de ipsis remanet in potē tia nisi forte ad vbi ⁊ exit ℏ ꝓtinue ad actū regulariter ⁊ de necessitate ꝓpter q̄ nihil cōtingens radicari pōt in illis: ℏ.n. eo q̄ vno mō se hñt rōa sunt oium alioꝫ.

Alia vo q̄ sub istis regulant ex necessitate q̄dē non sūt sz q̄si fz magis siue vt in plib⁹: ⁊ in his ē mā nō tota intra: ℏ.n. sūt frequēter ⁊ possūt nō cē: ⁊ vtrūq̄ isto rū. id vz q̄ ē semp ⁊ id qō ē frequēter. oñr fm cām efficientē ē aūt cōtingēs ad vtrūlibet: ⁊ ℏ dicit fm cām mālem. Et ideo id in ordine taliū cāꝫ nō ē ponēduz id aūt quod ē frequēter ē principiū ⁊ cā talis acciden tis qual⁹ ℏ querimus q̄ vz raro accidit. Cū id quod ē frequēter nō ꝓcedit ad actū in potētia materie ipsius radicat accñs raro cātum a duabus negatiōibus cum casu vel fortuna sicut in vltima ꝓte quinti libri dictum ē. Qō.n. nec semp nec frequenter ē cū potentia ad eē ℏ ē per accidēs q̄ raro accidit ⁊ q̄ ē frequēter fz cām efficientē nihil ꝓhibet esse ꝓncipiuz ⁊ cām mālē eius q̄ ē raro: licet frequēter ⁊ raro esse sint oppositos ha bētia modos. Qō.n. nec semp sit nec quasi fm magis sit siue vt in pluribus ℏ dicim⁹ eē fm accñs sicut cū in terra miozis latitudinis q̄ ē, quartā clima nō sit calor in vere sed potius frigus hyemale ⁊ glaciale: ℏ.n. ac cidere dicim⁹ sed q̄ cauma sit in vere in talib⁹ terris ñ dicim⁹ eē fm accñs: ℏ.n. q̄ frigus sit verno tpe nec est q̄ sp fit neq̄ fm magis siue in plibus sed q̄ raro. Ali ud vo q̄ cauma sit ē nō raro siue frequēter. Silr āt ho minē albū eē dicimus fz accñs p̄cipue in terris pue la titudinis: ℏ.n. neq̄ semp fit: neq̄ vt in plibus: hoiem vo eē aial nō dicimus fm accñs qz aial ē in hois rōne edificatoꝛē vo sanitatē facere dicim⁹ fm accñs qz non ꝓuenit hoc edificatoꝛi facere sed medico q̄ñ edificato rē ꝓtingit esse medicū: ⁊ opsopius siue coquus cui⁹ est sapozatū q̄dⁱ pulmētis ꝓiectare aliq̄n facit aliq̄d in ci bis salubre. Sed nō facit hoc fm artē opsopoticā siū coq̄nariā. Et iō dicim⁹ q̄ ℏ accidit: ⁊ ē aliqs modus qz facit salubre cōtingēter: simplr nō facit qz si simplr fa ceret fm artē coq̄nādi faceret: ⁊ sp vel frequenter ois coquus ℏ faceret: alioꝫ.n. q̄ vz freq̄nter fiūt sūt aliq̄n alie q̄dā potētie poetice hoꝫ vo q̄ dcō mō sūt p accñs nulla ē ars opatiua neq̄ aliqua potētia. Dico āt poten tiā facultatē ⁊ hitū ordinatū rōne nō necessaria qui ē hitus nō firm⁹. sed adhuc q̄si tremēs iter opposita sic ē hitus oppñatiuus: neq̄.n. talē potētiā poeticā cū rō ne pōt habere id qō ē per accñs sz ille hitus multū ha beat potētie in eo qō ē ad opposita ꝓpter sui ꝑfectō nē ⁊ hui⁹ cā ē qz eoꝫ q̄ sunt fm accñs aut fcā sunt fm accñs cā ē fm accñs q̄ cā ē casus vel fortuna radicata vel principiata in potētia eius q̄ fit freq̄nter. sicut dixi m⁹ pri⁹: ⁊ iō sit q̄nq̄ q̄dē. Nō.n. oia sūt ex necessita te ⁊ sp aut exñtia aut fcā sed plima fiūt fm magis: ⁊ iō necesse ē id qō ē fm accñs neq̄ sp fit neq̄ fz magis ⁊ iō necesse ē id qō ē fm accñs neq̄ sp sit neq̄ fz ma gis siue in plib⁹ sicut dicim⁹ musicū eē albū: qz tñ alī q̄ñ fit sz raro fiat tñ opz q̄ fm accñs fiat ⁊ si sic nō di ceret: tūc oporteret q̄ oia fierēt ex necessitate qz si nō aliq̄d raro. opz q̄ nihil fiat freq̄nter in quo radicat id qō fit raro: ⁊ tūc sequit q̄ si nihil fit raro q̄ nihil fiat nisi sp ⁊ ex necessitate: qz si aliquid fiat frequēter ha bebit potētiā ad nō eē ⁊ q̄ hz potētiā ad non eē aliq̄n impediet ab eo q̄ ē frequēter: ⁊ tūc incidet id qō fit ra ro. Talia.n. ꝓpie incidētes hñt causas q̄ raro fiūt ꝓ pter q̄ ēt mā eoꝫ q̄ frequēter fiūt erit cā ꝓtingens q̄n fit in ea aliq̄d ꝑter id qō ē fm magis siue in plib⁹. Opz igit eius q̄ ē fm accñs principia sumere ex trib⁹ negoi bus querēdo vtrū nihil ē fm accñs. Et opz dicere q̄ nō ē nihil neq̄ sp neq̄ fz magis siue vt in plurib⁹. Im possibile.n. ē id qō ē fz accñs aliq̄d eoꝫ eē ē igit qōlz eueniēs ꝑter hec tria fm accñs. Sed vtrūq̄ hoꝫ ē ali quo mō fm magis qz illud ē frequēter fm modū mo uētis ⁊ efficiētis ⁊ ē raro fm potētiā materie q̄ āt ē sp nulli taliū ē principiū ⁊ cā qz sicut dicimus nihil ē i eo i potētia q̄ respiciat ad nō eē. Si aūt quedā sint sempi terna de his posterius in hac sapia perscrutādū est.

Caplm. tiū. q̄ de eo q̄ ē p accñs nō sit scia.

q Uia vo scia nō ē accidētis palā ē ex iductis Scia nāq̄ ois aut ē eius q̄ ē sp: aut eius q̄ ē frequēter siue fm magis. Si.n. oē q̄ scit per sua principia ⁊ cās scit ⁊ id qō non hz hmōi principia simplr q̄dem non scitur: sed modus quo scit ē modus quasi priuatiōis: p hoc.n. scit q̄ nō nihil ē neq̄ sp ne q̄ frequēter exñs: ⁊ sic nō simplr reducit ad nihil sed in ℏ q̄ aliq̄d ē caret principio ⁊ cā fm verā rōnem cau se ⁊ principij. Tale aūt ⁊ talr ens nemo pōt adiscere apud se neq̄ pōt alīū docere. Si q̄s.n. alteꝫ istoꝫ de beat facere oz q̄ diffiniat hoc q̄ discit vel docet aut p sp aut p frequēter. Alia.n. si fm eē accipiātur principia determinātia se nō hñt eo q̄ vt vlia accipi nō possunt sicut accipit medicus mellicra tū vtile eē febricitāti fz magis: ℏ expertū hz ⁊ vt in plurib⁹: q̄ aūt ꝑter hoc est nō frequēter existēs nō hēbit principiū quo sit aliquā do ⁊ alicubi: qz p casum ē aliquādo ⁊ alicubi ⁊ casus accipi nō pōt cū sit indeterminatū: sed neomenia acci pit per artē siue lune noue incēsio eo q̄ neomenie fm ordinē sue cāe semp sūt ⁊ fm actū sūt fm magis ⁊ fre quenter: accidēs aūt de quo ℏ loq̄mur ē ꝑeter vtraq̄ hec. Dictū ē igit a nobis q̄d ē accidēs ⁊ ꝓpi quā cām est: ⁊ qz de ipso nulla pōt eē scia.

Caplm. v. q̄ nō oia fiunt ex necessitate qz quedā fi unt per accidēs si negat quedā fieri per accidēs tūc se q̄tur omnia ex necessitate fieri.

q Uia vo principia ⁊ cause huius accidentis sunt ea que sunt genita quidē ⁊ corruptibilia eo q̄ sunt frequēter manifestū est q̄ ℏ sūt cāe huius accidentis quando sunt absq̄ generatiōe ⁊ cor ruptione naturali ita q̄ vlterius non generāt neq̄ cor rumpūt fm ordinem illuz quo pendent ea que sunt fre quenter ex his que sunt semper. Diximus.n. q̄ quan do id qō est frequenter impeditur a cursu suo ⁊ ordine exitus de potentia ad actuz: tunc inducitur casus. Ma nifestum est igitur q̄ lz principia ⁊ cause huius accidē tis sint genita ⁊ corruptibilia q̄ tamen non necessario fm ordinem eundem generant ⁊ corrūpunt ⁊ generā tur ⁊ corrumpuntur. fm infinitam successionem ex pre terito vel in futurum: possunt.n. impediri ex materie i equalitate: vel ex alia causa: ⁊ tūc icidet id qō ē raro si ue casus: ⁊ id qō ē p accidēs. Si āt aliqs his ꝺdicēs ℏ ñ ꝓcedat: sz oia dicat cursu ordiato sibi succedē ⁊ vnū

esse ex alio ex necessitate in omne futurum & ex omni preterito tūc sequtur q̄ omnia erūt ex necessitate. Si.n. facti & corrupti non ponat aliqua fm accīs cā sed oīa cām habēt cēntialē & necessariā tūc op3 q̄ oīa fiāt: & fcā sunt ex necessitate. Queramus.n.de aliquo futuro vītes vtrum erit ḃ aut nō. Si igitur nulla sit cā nisi necessaria & p cēntiā dicta cū hac posita ponit effect⁹ & destructa destruit. Si ē hoc q̄ ē cā necessario fit hoc q̄ ē effectus sinaūt nō ē illud q̄ ē cā. tunc non fit hoc q̄ ē effectus ḃ aūt q̄ ē cā ē vel factum ē si aliud q̄ ē cā eius anterior est vel factū ē: & ita manifestū ē q̄ si sem/ per auferatur tp̄s tēpoꝛi ifinito ī quo ē decursus media rū causaꝝ iter primū & vltimū deuenict vsq; ad aliq̄d nūc pñs in quo erit necessario gñatū id de quo q̄situꝫ ē: & huius exēplū est q̄ queram⁹. Utrū sortes moꝛitu rus sit in ifirmitate nāli vel violenta moꝛte: q̄ in hoc nō ē differētia quātū ad pñtem intētionē: & dicem⁹ q̄ fm p̄dcā moꝛietꝫ de necessitate in hoꝛa futura aliq̄ de/ terminata: q̄ dicemus q̄ prima cā moꝛtis sue ē necessaria: & hanc dicem⁹ cē si exit ab eq̄litate aie & coꝛpo/ ris exit āt ab equalitate si aliud q̄d faciat: hoc q̄ō ē exi tur⁹ ab equalitate & ḃ iterum erit si cā eius necessaria fuerit: & sic decurrēdo a prima cā vsq; ad vltimū esse cū necessario ex prima cā posita ꝓcluditur effect⁹ vlti mus qui ē in aliquo nūc determinato: & sic oīa erunt ō necessitate & sic ēt concludit ex pñti in prim q̄ factoꝝ aliq̄d fuit ex necessitate factū & nihil cōtingenī sine p accīs: & hmōi exēplū est ac si dicamus q̄ hic ifirmus necessario sitit sitit enī necessario si comedit sitim faci/ entia que sunt calida sicca. sed comedere sitiz facientia ponit ex necessitate si ē aut ponit ex necessitate nō cē si nō ē fm supius inductā hypothīm. Igit iste aut ex necessitate moriet aut ex necessitate nō moriet: q̄ cale bat similia cōplexioni sue comedit: & si ḃ comedit siti/ uit & vinū bibit: & si vinū bibit febrē accendit vel rixa tus fuit: & sic necessario ifirmitate vel occasione moꝛ/ tuus ē: positū āt ē primū eē necessariū: & vnūq̄q; me dioꝝ positū ē eē necessariū suppposito priori q̄ pōitur eē cā sua cēntialis & necessaria ergo & vltimū ē necessa riū. Silr āt sequit̄ incouenies si aliquis in tali ꝓcessu ꝓcedat supsiliēdo de effectu ad cām de pñti in prim. ea dē.n.ē rō cōsecutiōis fm p̄inductā hypothīm. Jā.n.ē ḃ q̄ dicit̄ ex necessitate esse in aliquo suo principio sa/ cto ī ꝓterito q̄ fuit ēt necessariū. Dale.n.dico factū ꝓ teritū ex nēcatevñ p pñtiā necessariā erūt futura. Sic sꝫdicam⁹ necessario moꝛi eū q̄ viuit eo q̄ iā ī ꝓterito ali q̄d necessariū factū ē ꝓpter q̄ ex necessitate nō moꝛitꝫ & ḃ ē sicut sꝫdicam⁹ necessario moꝛi q̄m p̄ria se inuicē cōpositū dissoluētia sunt in eodē coꝛpe sed lz p̄ria sint in eodē nō tū moꝛs inducit sine ifirmitate aut violen/ tia: & iō si p̄ria insunt necessario ponit fore ifirmitas & si ifirmitas ifit tē moꝛietꝫ. palā g̃ ē q̄ oē pñs supsiliēdo a posteriori ī anteri⁹ vadit vsq; ad aliq̄ō primū princi/ piū & illud principiū nō vadit ad aliud añ ip̄m: & si il/ lud erit necessariū erūt oīa necessaria & sequit̄ nihil fie ri p accīs. Dico aūt hoc necessariū nō id q̄ō ē suppositi tiōis & pñe: sed illud q̄ ē necessariū absolute & necessi tatē habet ꝓsequētis. Cū aūt hoc sit inconueniēs oꝛdi/ cere q̄ causa coꝛp q̄ fiunt p accīs sit illud q̄cūq; eue/ nit p accīs & cōtigēter & q̄ cā gñonis⁹ eius q̄ ē hmōi p se nulla sit oīo ſz casus & fortuna sūt ei⁹ cā & iste sūt cāe p accīs. Sed si q̄rat ad āle principiū & ad āle cām fiat talis anogoge siue supsiliēs reductio maxie pscru tādū ē ad quā deueniat cām primā. Utrū vz illa sit mā aut finalis q̄ ē cuius cā fit q̄d fit aut deueniat ad cām mouētē: oīxim⁹ q̄ radicat in mā coꝛ q̄ frequēter fiūt sicut in sbcto & cā eius ē mouēs fm casū vel fortu nā & ē in his q̄ fiūt ꝓpter aliq̄d sicut subtiliter determi natū ē a nobis in Fo phico & siue deductio fiat in ꝓte ritū siue in futuꝝ nulla ē deductio: q̄ talia accītia sic ē sitis moꝛs & but⁹ non euenīūt ex vna cā sed ex mul/ tis possunt euenire q̄ cāliter ī ducunt sic cuilz ēt ꝓ par uaz facile ē videre ꝓsideratiōez.

Lap'm.vj.& ē oī.de.q̄ oīa reducunt in cām vnā & quātū accīs p accīs est in rebus

Ubitabit āt aliq̄s ex p̄dcis dubitatiōis sumēs rōnē. Utrū oīum entiū vniuersitas reduci bilis sit ad principiū vniuersitatis idē & vnuz si autē oīa reducūtur ad vnū vniuersitatis principiū. ḃ nō erit nisi intellect⁹ diuin⁹ actiuus oīum: & cū ille sit cā vno mō exīs & ordiata vident oīa eē ex principio vno & ordinato ergo & ea q̄ sūt p accīs sunt ab hmōi principio: & sic coꝛ q̄ fiunt p accīs cā prima nō ē p ac/ cidēs: & hoc ē p̄dcā. Si āt nō oīm sit cā vna: tūc seq̄ tur q̄ ordo vniuersitatis nō ē ad vnū: & ex hoc sequtur q̄ plā sint vniuersitatis principia & plā vniuersa q̄ ābo sunt absurda. Si aūt vniuersitatis principiū ē vnū: tūc q̄rit vñ ꝓuenit diuersitas cāꝝ coꝛ q̄ fiunt semp & co rū que fiunt frequēter & coꝛ q̄ fiunt raro. Ad hec aūt & hmōi nō ē difficile soluere. absq; omni.n.dubitatio/ ne tenendū ē q̄ vniuersitatis principiū ē vnū: & ḃ ē intel/ lectus diuinus q̄ per suā sciam que tū scia ē idē ipsi est cā oīum q̄ sunt prima & vno mō se hīs ad oīa: & ē cā ordinis oīum coꝛ que sūt q̄ ipse ē q̄ facit causata & di stribuit & ordinat ea sicut vna ars ē in semine hois que facit & distribuit & ordinat oīa coꝛporis mēbra: sicut nos in vltima hui⁹ sapie ꝓte sumus ostēsuri. Q̄ō āt di ximus q̄ ea que fiūt raro & fiūt per accīs nō reducū/ tur nisi ad cām per accīs intelleximus de cā ꝓxia & nō de cā prima in qua stat reductio oīum. Jam.n.ostē/ sum ē q̄ō id q̄ō ē frequēter per suā mām ē principium eius q̄ ē raro. Reducitur ēt ad cām vere mouentē. Licet accidat illi q̄ fodiens sepulchꝝ vere opatur ad inueniēdū thesaurū lz nō operet ad hoc inquātū ē se/ pulchꝝ fodiēs: sed inquātū fodit in loco thesauri sic ēt reducitur ad eā q̄ vere ē cā finalis licet accidat ēt il li: q̄ nisi fodiēs ēt intenderet fodere sepulchꝝ nō fode ret: vñ pz q̄ ꝓpter aliq̄d fodit & non vane fodit: & sic fodienti inuenire thesaurꝫ accidit et ideo dicit̄ p acci/ dēs euenire: id aūt q̄ ē frequēter reducit ad semp inq̄ tū reducēdo mām sp ifluit eē oīum per gñonez & cor ruptionē: eē enī oīum ifluit motor sed motus icorru ptus ꝓparat mām quāuis āt itellectus diuin⁹ vno mō se hēat: & imāliter & itēporaliter & simplr & imobili/ ter tñ mā coꝛ q̄ fiunt frequēter ꝓcipit bonitates suas multipliciter & māliter & tēporaliter & cōpolite & mo biliter: & hoc ē ideo q̄ itellectus diuinus nō tollit pos sibilitatē a mā: & ideo licet in ipso oīa sint imobiliter tñ in mā fiūt cōtigēter: & huius exēplū ē in anima que sicut ars est in semine in qua sunt omnia que fiunt i mā mēbroꝝ vnite & simpliciter & immāliter & imobiliter & in oppositis modis fiūt in mā membroꝝ & sic patet q̄ iniuste Aue. reprehendit eos qui dīt oīa procede/ re ab intellectu actiuo sicut a tabula inscripta formis omnium q̄q̄ exemplum de tabula non satis conueni ens sit actiuo intellectui: sed de possibili itellectu pos/ set habere aliquid conuenientie sicut nos tam in libro tertio de aīa q̄ in libro de itellectu & itelligibili oñdi/ mus. Uerissime aūt scimus q̄ oīa forma que est in pri ma materia in potētia est fz rōnez i itellectu cāe pric.

Et ideo a

Et ideo a platone dictus est esse mundus archetip⁹.
Scimus etiã q intellcũs diuinus causando scõm ef
fectũ stat in vltimo cãto. nec dubitamus quin oẽ q est
in aliquo sit in ipso scõm potestatẽ eius in quo est. t iõ
que in itellectu primo sunt simplr t imãliter t impali
ter t imobilr t vno mõ oĩbus ẽrũs dispositiõib⁹ sunt
in mã: pp q nõ sequit q si intellcũs prim⁹ sit hmõi imo
bilr t certe q ista eueniãt imobilr t certitudinalr: qz i
tellectus diuinus non tollit a mã nec a causis scõis dis/
positiones suas ppzias t quãdo res eueniũt tũc sunt in
causis medijs t in mã t scõm potestates illoz eueniũt
t nõ fm ptãtẽ prime cãe. Sic igit pz q oĩa reducũ
tur p anagogen ad cãm primã t cũ casus t fortuna t
accñs de quo loquimur verissime est in reb⁹ nõ aũt ad
cãm accidẽtales reduci possunt oĩa eo q ante qõlz p ac
cidẽs est id q ẽ p se: nec pñt reduci ad id q ẽ frequẽter
cũ h indigeat cã pp h q est i potẽtia t oẽ q est in potẽ
tia indiget eo q ẽ in actu p qõ educit de potẽtia. Oz
igitur q reducantur oĩa ad id q est semp t vbiqz vno
mõ t simplex actus exñs: q agendo per sciam intelle/
ctus largit formam t motu corporis incorruptibilr cõ/
tinue aduehit mãm suscipiẽtez. t iõ mot⁹ talis dicit eẽ
tanq̃ vita quedã exñtib⁹ oĩbus. Est aũt nõ pretereũ
dum q cũ accñs de quo loquimur scõm eẽ sit accipien
dum sicut tã añ dixim⁹: nõ cadit in aliquo genere vno
sicut pz in oĩbus exẽplis p̃inductis: qz sortẽ eẽ albũ vel
musicũ esse albũ vel inuentũ ex fossura esse thesauz t
t huius alia oĩa sunt in multis generibus: t h cõtingit
pp nãe sue determinabilitatẽ qñ fm esse accipit. t ideo
cõtingit etiã q ad cãm vnã reduci nõ põt hmõi accñs.
h igit t tãta de accñte p accñs dicta sint a nobis.

Incipit tractatus tertius sexti libri methaphisice
qui est de vero t falso Cap'm primũ in quo ostẽdit q
vez t falsum sunt in aĩa primo t sunt ens aĩe poti⁹ q̃
ens ratum extra aĩam.

p Retermitã ergo nũc õ accñte fm accñs. satis
enim sufficiẽter determinatũ est de ipso sz cõ
siderabimus nũc id q est vez cuius oppositũ
est q̃sl falsum. h. n. ens ẽ õ cõpoue t diuisione
q̃ i spẽbus rez facit aĩa t itellcũs: accidit aũt nãis rez
in intellectu esse sicut dixim⁹ in añ habitis vbi locuti su
mus de vlr: totalr aũt siue vlr id q sic vez vel falsuz ẽ
est circa participationẽ ẽdictionis. sic̃. n. in. iij. de aĩa li.
determinatũ est: intelligẽtia. n. est idiuisibiliũ in qb⁹ nõ
est vez vel falsum. In qbus aũt vez t falsum est iam
cõpositio q̃dã itellectuũ est. prio. n. ponẽs t diuidẽs
inter accepta est itellcũs vel aĩa apprehẽsiua p fantasiã
t extimationẽ t q cõponit t diuidit sic̃ ponit t diui
dit ita enũciat t interp̃tat in voce. Et iõ voces eaz
passionuz q̃ sunt in aĩa sunt note: t iõ vez t falsum q̃
sunt in enũciatione sunt signa vitatis t falsitatis q̃ sũt
in aĩa. pp q dicit q vitas est adeq̃tio rez t intellectuũ
t qz voces etiã sunt signa rez: iõ itez i eo q res est vel
nõ est ozõ vera vel falsa est: totũ vero h ens est circa ẽ
dictõis pticipationẽ. ẽdictio aũt ẽ oppõ ppositionũ cu
ius nõ ẽ mediũ fz se: vlr. n. oĩs affirmatio i ponẽ ẽ: ne
gatio aũt in distinctõe siue diuisione falsũ aũt huius en
tis ẽ pticipatio oppõnis ẽdictozie. Et ex hijs pz q ve
rum h i ponẽ ẽ q̃ ponẽ nõ facit nisi intellcũs qz res
ipse sine complexione sunt t quelz ipsaz nõ ẽ nisi vna. Et
cũ p̃dicat aliq̃d de aliquo siue sit essentialis p̃dicatio si
ue accidẽtalis q̃ ad ponẽ ipsam nihil differt qz vtraq̃
cõpositio est t equalr vna sic̃ alia t si oẽ q scitur p sua
principia sciat. Cũ talis ppõ principiũ efficiẽs hẽat
intellcñ t subctñ primũ pstat q nõ terminat ens talis
compõnis nisi p intellcñ ponentẽ t diuidentẽ t p in
tellectuz in effectu q̃ est subctñ ipsi⁹: adh aũt sic̃ pz ex
hijs q̃ de vlis nã ẽdiximus p̃dicata enũciationũ t sub
iecta ponunt t diuidunt, put sunt in lũie itellcũs sic̃ sũt
in forma prima t finis est aliquo mõ forma eadẽ in q̃ i
tellcũs inuenit se ipz: t tũc est adeptus seipsum t tunc
oĩa hmõi entis principia sunt in itellcũ nec p alia enti
tatis sue principia põt õterminari qz ea q̃ ponunt oĩa
aliã penitus hñt entitatẽ t sic̃ diximus in antehabitis
nõ debent inqri de reb⁹ alia principia q̃ q̃ sunt sibi p/
pria qz sapiẽtis ẽ vt in primo hui⁹ sapie libro diximus
oĩa sic̃ decet scire t h ẽ iquãtũ expostulat vniuscuiusq
nã: t par ptãtuz est i geometricis pbabilr t ex cõiectu
ris t rethoricis discipliabilr psuadere. t iõ phs deter
minat de vo sic̃ ipm se hz t h sufficit. nec est plus req
rendũ. Amp̃. falsum lz nihil sit in re tñ ẽ ens apõ in
tellm nec determinat nisi p eadẽ principia q̃ sunt prin/
cipia veri qz diuidẽs est intellcũs t idẽ subicitur eidẽ.
t q̃ diuidunt: diuidũtur, put sunt i lũie intellcũs t ad
sinẽ adipiscẽdi seipm i hijs t h subtilr a nobis pbatũ ẽ
in. ij. libro de intellcũ t intelligibili. Talis igit deter
minatio est enti q est vez t enti q est falsuz ppzia nec
per aliã valet determinari essentialitas ipsius qz tñ ea
que facit intellcũs referũtur ad rẽ. eo q sunt principia
eadẽ rei t veri q ẽ i aĩa q̃uis nõ sint eodẽ mõ accepta.
iõ vez respectũ quẽdã dicit t õpẽdẽtiã ad rẽ extra: sz
tñ esse veri nõ est nisi in aĩa quõ aũt accidit intellectui
simul intelligere res in ponẽ exñtes siue etiã in oppõ
ne aut sepatim: sicut sunt ea q̃ sunt sine complexiõe vel op
põne alius sermo habet determinare: qz h spectat ad
sciam tertij libri de aĩa vbi loquuti sumus q intelligen
tia indiuisibiliũ ẽ in hijs in qbus nõ est vez vel falsum
vbi aũt vez t falsum est inde ppõ quedã intellectuũ ẽ
t incõplexa nõ collata adinuicez sic̃ dixit empeõ. sunt
sicut multoz capita germanoz sine ceruice q̃ postea li
te t amicitia complexa t composita vel diuisa sunt p intllm
purũ t imixtũ sic̃ dixit anaxa. iõ qñ ponit germana ẽ
compositio vera t qñ diuidit litigãtia vera est diuisio t si
ponit litigantia t diuidit germana sunt ppõ t diuisio
falsa. Sic igit cũ ea q̃ ponũtur in lũie sint intellcũs t
ponens sit ipse intellcũs t subctñ sit intellcũs t finis
sit intellcũs adeptõ constat q itez primo nõ est nisi in
intellectu. Cũ aũt opposita ponit nõ sunt opposita
nisi in mã extra aĩam. ostẽdimus. n. in hijs q̃ de aĩa t i
tellectu t intelligibili disputata sunt q forme rez p h
hñt esse in aĩa q sunt lumẽ quoddã intelligẽtie agẽtis
t fm q sunt tale lumẽ nõ hñt oppositũ: sicut etiã i scia
de sensu t sensato dixim⁹ q colores fm esse spũale q
hñt in pspicuo nõ hñt oppositũ t in quoz vno pũcto
medij pspicui pñt in esse fm esse spũale albedo t ni/
gredo qz alr p idẽ spaciũ vndiqz nõ viderent albũ t ni
grũ ab eregione ẽ se aspiciẽtib⁹. t fz ẽmocritũ q̃ dixit
lumẽ corp⁹ esse subtile qõ est defluxus cõtinuus lumi
nosi corpis in pspicuũ putiũ t õterminatũ est hui⁹ exẽ
plũ q cum radij diuersoz luminariuz solis t Jouis t
alioz defluãt in mediũ in oppositis virtutib⁹ tñ simul
sunt in quoz pũcto pspicui i neõfusi. t inprmixti pp eẽ
spũale q hñt: sic igit simt t sepatiz complectẽdo t sin cõ
plexione plura t opposita accipit intellcũs. Dico aũt
simul t sepatim q̃si acceptio sua nõ sit deinde ita q sit
vnius primo t alterius postea sed plura cõplexa sunt
vnũ q̃d ppositũ p intellm t vntẽte ponẽ fuit vnũ fal
sum. n. t vez nõ sunt in reb⁹ sic̃ bonũ t malũ. Ostẽ
dimus. n. in fine primi phicoz q prima principia entis
mobilĩ sunt bonũ t malũ qz forma ẽ sic̃ diuinũ t bonũ

ꝛ optimū in ꝙ est mãe appetitus: priuatio aũt nõ ma/
chinat nisi ad maleficiū ab aliquo procedẽte intellectũ
ꝛ cũ h sint entis principia oportet ipsa eẽ in reb⁹ verũ
aũt ꝛ falsũ nõ sunt nisi in mẽte falsũ aũt plus ẽ imẽte q̃
vex qz falso i re extra nihil ꝓresp̃odet pp ꝙ relatũ ad
rẽ est nõ ens vo aũt aliq̃d ꝓresp̃odet p modũ cãe sic su
pradixim⁹ ꝛ h dicim⁹ ō vo ꝛ falso q̃ sũt ꝓpositõis ꝛ di
uisiõis. Circa simplicia.n.h est incõplexa ꝛ circa q̃d
est qõ dicit diffinitio est vex ꝛ falsum sicut in.v.li. hu/
ius sapie ꝰ distinximus ꝙ nõ est in mẽte sz in re ipa ex/
tra mentẽ accepta. Ens q̃ vex ꝛ falsum sunt sepata
a rebus ꝛ sunt in aia: ꝛ ꝰ q̃dẽ vbi diximus de vli dixi/
mus quedã de hmõi sepatis: cũ subtilitate aũt oia q̃ cũ
qz speculari oz de hmõi ente sepato ꝛ circa non ens se
paratũ ꝙ tali enti opponitur posterius erit perscrutan
dum infra in libris huius sapie. xij. ꝛ. xiij. vbi oẽs di/
uersitates opinionũ circa tale ens existentiũ inducem⁹
ꝛ quid veritatis habeant ostendemus.

Capi. ij. in quo ostẽdit ꝙ huiusmõi ens est relinquẽ
dum sicut ꝛ ens per accñs eo ꝙ nõ est in aliquo genere
entiũ nec alr q̃ mõ dictũ est põt determinari.

q Uoniaz aũt sicut iã pz cõplexio huius qõ de
terminat veruz ꝛ diuisio est in mẽte ꝛ non in
rebus extra manifestũ est. ꝙ h ꝙ ita est ens hz
diuersam entitatẽ ab alĩs q̃ ppzie ens sũt extra aiaz ha
bentia esse: aliquis.n. in tali ente mẽte copulat aut diui/
dit id ꝙ est quid cũ aliquo aut quale quid aut quantita
tem aut aliud predicamentũ cũ aliquo si quod tñ aliud
ab hĩs vere predicamẽtum inueniat eo ꝙ oia alia po
tius sunt compões ꝛ respect⁹ entis q̃ entia q̃dã sz tñ
h non est ad propositũ. Sed h cõstat cũ mens copulet
ea que vel sunt in vno ꝛ eodẽ predicamento siue ea q̃
sunt in diuersis ipsa compõ ꝛ diuisio nõ est in aliquo p
dicamento. Si.n. cõponit vel diuidit ea que sunt i vno
ꝛ eodẽ genere compõ ꝛ diuisio nõ sunt in eodẽ genere
qz oia que sunt in genere sunt aut genera aut spẽs autẽ
diuidua aut principia eoz que sunt in genere sicut po/
tentia ꝛ actus. Cũ aũt cõponit ꝛ diuidit ea que sunt
in diuersis generibus tunc magis est clarum ꝙ cõpõ ꝛ
diuisio non sunt in genere. Sed singulum incõplexo/
rũ est in aliquo genere entis: igitur cum querũtur entis
genera ꝛ partes pretermittendũ est accidens p accidẽs
sicut supradiximus ꝙ nõ est in aliquo genere entis: ꝛ ẽ
pretermittendũ ẽt vex ꝙ est sicut ens: qz sicut iã osten
dimus illud etiam ꝙ nõ est in aliquo genere entis ꝛ ac
cidentis q̃dẽ causa ẽ indefinita ꝛ incerta sicut ostendi/
mus superius: huius autem veri videlicet causa est mẽ
tis aliqua passio ꝛ vtraq; istarum causaz est circa ge/
nuentis ꝙ reliquum est ꝛ extraneum ab eo ꝙ est vere
ens in aliquo genere entis determinato existens. Et
ideo neutrũ istorum entium ostendit aliquid determi/
natum extra in rebus rataz entitatem habentibus: neu
trum enim hoz aliquã vnam entis naturã: pretermittã
tur igitur ista entia perscrutanda enim sunt principia ꝛ
cause illius entis ꝙ vere est ens inquantuz est ens h.n.
est in genere aliquo entis. Palam autem est ex hĩs
que sunt determinata in quinto libro vbi distinximus
quot modis vnumquodq; dicitur ꝙ ens ipsum ꝙ vere
est multipliciter dicitur.

Incipit prime philosophie liber septimus qui est
de substantia prout ipsa est rei quiditas ꝛ totũ esse. Cu
ius primus tractatus est de principalitate substantie.

Capz primũ ꝛ ẽ dis. de. q̃ ẽ intẽtio ꝛ q̃ sunt ipsi⁹ sbe
acceptiones ꝛ qualiter accñs est substãtie modus.

o Ictum est ꝙ perscrutãde sunt
entis cãe ꝛ principia ꝙ est vere
ens inquãtũ ẽ ens ꝛ verã dicit
nãz ẽtis h ẽ ãt substãtia pp ꝙ ō
substãtia pscrutari oz fz prin
cipia ipsius ꝛ diuersitatẽ est aũt
substãtia ꝓcepta cũ mã ꝛ sepa/
ta. ꝛ ea q̃dẽ q̃ ꝓcepta est cũ mã
quo ad nos notior est. ꝛ iõ pri⁹
de ipsa ꝛ post modũ aũt de se/
parata dicendũ est. Amp. ꝓceptã cũ mã substãtiã tri
pliciter determinari oz scõm principia vz ꝛ scõm exi/
tum ipsi⁹ ad eẽ ꝛ h est p potentiã ꝛ actũ ꝛ fm ꝙ in esse
cõstituta ꝓsiderat. ꝛ h vt vnũ ꝛ multũ. Sic.n. ꝓsequi
tur eam vnũ eẽ vel multa. ꝛ ea q̃ causant abvno ꝛ mul
to: sicut nos in sequẽtib⁹ ostẽdemus. Amp. principia
substãtie sunt mã ꝛ forma ꝛ p̃cipue forma principiũ ẽ
substãtie ꝛ hãc duplr ꝰterminari oz vno q̃dem mõ fz
ꝙ ipsa ẽ eẽ totũ substãtie ꝑzie ꝛ q̃ditas ipsi⁹ q̃ significa
tur per diffinitionẽ. ꝛ h mõ oz nos pscrutari de substã/
tia in h septimo huius prime phie libro. Alio aũt mõ p
scrutanda est ꝑt ipsa est forma q̃dã ꝛ nã fm se cõside
rata diuersa a mã q̃ est altera pars cõpositi sic aia ẽ for
ma hois nõ p̃dicata de ipso: ꝛ h mõ large loquẽdo a q̃
busdã ẽt vocat q̃ditas sz i ꝑzie ꝛ h mõ ꝓsiderabim⁹
de forma in sequenti libro q octauus erit huius prime
phie liber. Cõsiderãtes igit de pricipio substãtie qõ
est totũ esse ꝛ q̃ditas ipsius p̃dicata de ipsa diximꝰ pri
mo q̃dã q̃bus ab ente ꝙ est accñs distinguit primo q̃dẽ
ꝙ ipsa vt q̃ditas prime substantie ꝓsiderata adhuc du
plicẽ hz ꝓsiderationẽ. Diximꝰ.n. in ꝓhitis vbi ō vlis
nã locuti sumus q vlis nã ẽ ipsa nã rei simplex accepta
q̃ est notio eius cuius nã est h igit si in ipsa sui simplici/
tate ꝓsideret ipa nã est quã explicat p se diffinitio. ꝛ h
mõ p se refert ad ipsam diffinitio ꝛ ea q̃ p se ꝓueniunt
ipsi ꝛ h nõ referũtur ad primã substãtiã nisi p accñs q̃
ipsa nã est eẽ prime substãtie substãtiale ꝛ sic ipsa est nã
vnica simplicit. Alio aũt mõ ꝓsiderat fm accña ꝓña
ipsam ꝛ p̃cipue fm h accñs ꝙ est ipsã esse primã cõica
bilẽ ꝛ cõicationẽ multiplicabilẽ in multa quoꝝ oiuz ipa
est eẽ substãtiale ꝛ sic efficit p̃dicabil de multis ꝛ cõ
cata efficit cã accñtis in hĩs in qb⁹ est: ꝛ h mõ ẽt ipsuz
accñs duplr accipit fm sui nãm: põt.n. accñs accipi sic
qvocat aliq̃d substãtie sub eẽ tali ꝙ cadit in genere ac/
cidẽtis põt etiã dici accñs ipm eẽ talis substãtie ꝛ hui⁹
q̃dẽ exẽplũ est expressius i colore. Si.n. diffiniat color
esse extremitas ꝑspicui in corpore terminato cum ex/
tremitas ꝑspicui sit suba ꝓstat ꝙ color dicit substãtiaz
sub eẽ accñtali ꝙ ẽ imutatiuum visus eẽ. Si itez dicat
ꝙ color ẽ motiuũ visus fz actũ lucidi: luciꝺ in actu lũis
itez est substãtia q̃dã qz lucidũ in actu lũis est ꝑspicuũ
illuminatũ: ꝛ h ẽ substãtia ꝛ sic itez dic color substãtiã
quãdã sub tali eẽ ꝙ ẽ visus motiuũ: ꝛ color q̃dẽ in nãz
cadit accñtis ab eẽ illo sub quo substãtia talis accipit ꝛ
si ipsa substãtia subtrahat nihil penit⁹ remanet neqz in
re nec in itellcũ de nã accñtis. ꝛ iõ principia sbe sunt pri
cipia accñtis: ꝛ h mõ est accñs ordinabile i genere ꝛ ō
terminat in nouẽ generibus entis. Si aũt color nõ di/
cat nisi ipm eẽ talis sbe nõ cointellecta substãtia erit co
lor ens deficiẽs nõ intelligibile: qz nõ est motiu⁹ visus
nisi fm actũ lucidi q̃ si in colore nõ intelligat nõ põt ca
pi ab intellectu q̃d sit color: ꝛ erit ref q̃ in nullo genere
locari põt ꝛ ex hĩs q̃ iã diximus duo intelligũtur vnũ
qõ p accñs vere nõ est nisi modus sube aliõ aũt ꝙ si ac
cipiat accñs sine substãtia tali cui⁹ ipz ẽ modus nõ erit

aliqua

aliqua differentia entis opposita substãtie p̃ cuius diui
sionẽ locari possit in genere ħ vel illo. Sic aũt nos di'
ximus q̃ calor ħ mõ est substãtie modus. ita etiã calor
est sube modus dissolute ⁊ rarificate extra se pulse per
motũ corpis ꝓtinuũ sup ſbam dissolutã factũ: p ħ. n. hz
calor dissoluere ⁊ mouere a cẽtro ⁊ congregare ⁊ oia
hmõi facere q̃ attribuũtur calori. Si aũt dicatur calor
esse talis ſbe eẽ nõ cointellecta ſba nõ erit calor res ali
qua ordinabilis in aliquo genere vel ꝓprehẽsibil' p rõ/
nez: idẽ aũt est defrigore q̃ nõ ẽ modus nisi substantie
cõstantis in se ipsa nõ dissolute pp ħ q̃ distat a corpe in
corruptibili dissoluẽte ⁊ sil'r est de ãlitatib⁹ passiuis q̃
sunt humidũ ⁊ siccũ. Humidũ. n. est modus substãtie
subtilitate refluẽtis sup seip̃az in aq̃ ⁊ ẽ mod⁹ substãtie
fluẽtis ad aliud pp spiritualitatẽ in aere: ⁊ ħ p3 ex ipsis
diffinitionib⁹. Siccũ aũt terminatũ apud se nec refluẽs
sup seipsum nec ad aliq̃d: ⁊ ħ planũ est videre in oibus
nec vnq̃ põt pleno intellectu itelligi accidens nisi fini
tũ intelligat p esse substãtie cui⁹ ip3 est modus ⁊ sic di
ximus de accñte q̃ ẽ in genere ãlitatis ẽ etiã vex̃ ò quã
titate. Si. n. accipiat ꝓtinuũ cuius ptes ad vnũ cõez
terminũ copulant ꝓstat q̃ ħ dicit eẽ ciusq̃ hz ptes p se
nõ aũt hz partes p se nisi mã corpis: ꝓtinuũ igit dicẽ sub
stantiã sub huius copulatiõis esse ⁊ ipsa ꝓtinuitas ẽ eẽ
tal' ſbe quã si subtrahã̃ p itellectũ remanet itellcũs ac
cidentis ifinitus: ⁊ nõ reducibilis ad gen⁹ aliq̃ entis.
In ceteris aũt p̃dicamẽtis entiũ q̃ remanẽt ħ liq̃do p3
cũ ipsa nõ sint nisi q̃dã ſbe cõpationes q̃ sine compatis
nullo mõ ẽ intelligere. Hijs igit' sic acceptis facile ẽ de
principalitate substãtie ad alia entia determinare.

Capi. ij. q̃ substantia que est principium substãtie
prime prima est omniũ entium.

c No enim dicitur multipliciter sicut prius in. v.
libro supradiximus vbi determinau' m⁹ quo
tiens fit anologia vnũquodq̃ dicit. Signat
enim ens aliqñ q̃d est siue q̃ditatẽ õsignatã p eẽ substã
tiale ſbe prime aliqñ enim signat ħ aliq̃d designatũ q̃ ẽ
ſba prima ꝓposita designata q̃ ꝓprie ⁊ principal'r ⁊ ma
xime ſba dicit. Aliqñ aũt ens signat q̃ ãle aut quan
tũ est aut signat singula alioꝝ fm genera entis que sic
p̃dicãtur determinatas nãs designãtia i generib⁹ accñ
tiũ quoꝝ qõlz dicit aliq̃d sub eẽ ſbe tali vel talivel eẽ
ipsuz q̃ est modus q̃dã ſbe. Dot modis aũt ente p se
dicto palã est ex hijs que p̃inducta sunt q̃ primũ ⁊ pri
cipale ens inter ħ ẽ illõ qõ signat ſbam ⁊ ħ fm primuz
modũ acceptionis ſbe qz ipsa nã ſbe sic simpler in se ac
cepta q̃ designat ipsa diffinitiõe est principiũ ſbe prime
⁊ hz substãtia prima principalioz sit q̃ scõa substãtia q̃
pp ħ scõa vocat: qz posterior est ⁊ depẽdet a prima fz
esse eo q̃ destructis primis ipossibile est aliq̃d alioꝝ re
manere: vle aũt aut nihil est aut posteri⁹ tñ ipsa nã p̃di/
cto mõ accepta prior ẽ q̃ substãtia pria q̃ ẽ individuũ
ꝓpositũ designatũ in genere substãtie sic principiũ pri⁹
est principiato: vle. n. est cõe ⁊ cũ oẽ cõe a singulari p/
cedat sic ⁊ ipsa cõitas ꝓcedit a singulari. vt ex ipsa dif
finitiõe cõis p3 cũ dicit cõe esse q̃ ptingit plurib⁹ oz ne
cessario q̃ ħ mõ dictũ vle siue scõz sit posteri⁹ prio sin
gulari designato: qõ aũt nã ipsa simplex q̃ est principiũ
prie substãtie designate sit primũ ens iter tres mõs ẽtis
dictos: sic ꝓbat qz qñ q̃rimus qõne nõ designante nãm
substãtie fz designãte aliq̃d circa substãtiã q̃ ẽ modus
eius. sic est ãlitas modus q̃l' nõ dicim⁹ ħ mõ q̃rẽtes ãle
quid est ħ Respõsio nõ certificat nisi ãlitatẽ dicim⁹. n.
qz est bonũ vel malũ q̃ sunt ãlitates sed nõ certificam⁹
quãtitatẽ ipsius vt dicamus qz est tricubitũ nec reddi/
mus substantiã eius vt dicamus hoiem esse vel deuz.

Qñ aũt q̃rimus de nã ipsa substãtie oñtes q̃d est ħ
nec respõdemus de quãtitate vt dicam⁹ esse tricubitũ
nec de qualitate vt dicamus albũ vel nigrũ. Sz respõ
demus ħ de quo q̃ritur hoiem esse vel deuz vel aliq̃d
tale: cõstat aũt q̃ p q̃d est de nã q̃rimus ⁊ nõ de indiui/
duo designato alia vo entia oñr ⁊ sunt entia qz sũt cẽ
tialiter entis. In oibus. n. hijs q̃ multiplr oñr ad vnũ
hñt id vnũ cãm totius multiplicitatis. Dico aũt ħ eẽ
entia q̃ sunt huius sic principij ⁊ multiplicitatis nõ sic
asinus est sortis. sic. n. in se simplex acceptũ est primum
in multiplicitate: acceptũ. n. sub esse talivel tali cõstituit
mõs multiplicis ⁊ ipsi modi sortiuntur nomẽ primũ p
ħ q̃ oñr esse ħ vel illud sub quo primũ designat. Sic
igit ens simplr est substãtia q̃ ẽ principiũ substãtie desi
gnate. Alia vo nomẽ entis accipiũt qz sunt ãlitates
ipsius in substãtia ꝓposita principiate ab ipsa substãtia
⁊ alia oñr entia qz sũt hmõi entis quãtitates ⁊ alia iõ
entis hñt nomẽ qz sunt talis entis passiões ⁊ alia aliq̃d
tale dicũt fm distinctionẽ genez entis: pp quã cãm ẽt
dubitauit aliqs ãtiquoꝝ ⁊ pcipue melissus vtz vadẽ
⁊ sanare ⁊ sedere ⁊ alia talia p̃cipue q̃ oñt accñs ꝓpara
tionis ita q̃ vnũqõq illoꝝ sit ens aut nõ ens ⁊ ca du/
bitatiõis fuit qz ħ nõ sunt entia nisi qz sunt cẽntialr en/
tis: ⁊ iõ subtracto eẽntialr ẽte nõ vident eẽ ẽtia. Sil'r
aũt esse dicebãt i alijs talib⁹ oibus accñtibus nihil. n.
hoꝝ ẽ aptũ natũ aliq̃d finitũ eẽ fm seipsũ acceptũ: sub
tracta. n. substãtia ab ipso p itellectũ negz aliqõ accñtiũ
possibile est separi a substãtia sed magis ħ vex̃ est q̃ si
aliq̃d p̃inductoꝝ est de numero entiũ: sic vadẽs aut se
dens ⁊ sanõs ⁊ p̃cipue sessio ⁊ sanatio ⁊ ãbulatio ħ p
certo nõ sorciũtur nomẽ entis nec apparẽt entia nisi iõ
q̃ est aliq̃d coꝝ subctñ determinatũ cuius ista sunt ali
qõ esse ⁊ ħ subctñ est substãtia prima in q̃ substãtia q̃ ẽ
principiũ huius substãtie est principiũ taliũ q̃ sunt mõi
esse ipsius. Sil'r aũt singula que i tali cathegoria ac
cidẽtis apparent sic accipiũt nomẽ entis bonuz. n. ⁊ se
dens ⁊ bonitas ⁊ sessio nõ sine ħ entia oñr: palã igit est
qz pp substantiã q̃ primũ ens est etiã illoꝝ singula sunt
entia vocata ⁊ exñtia igit substãtia est primũ ens ⁊ sub
stantia nõ est aliquid ens fm q̃ dicimus aliquid eẽ q̃ ẽ
alicutus ⁊ nõ absolute est: substantia. n. ħ mõ nõ est ali
quid sed est ens simplr ⁊ absolute ⁊ ħ est q̃ intendim⁹
probare in isto capitulo.

Capi. iij. de modis quibus ſba est prioz alijs accñtib⁹.

c Um aũt multiplr dicat ipsum primũ substan
tia est oium entiũ primũ triplr: notitia vz ⁊ rõ
ne ⁊ tpe: ⁊ q̃ oibus hijs mõis primũ sit ꝓbat
vna rõne. alioꝝ. n. oiuz cathegorematũ siue p̃dicamẽ
toꝝ nullũ est separabile fm esse aut fm intellectuz a sub
stãtia: sed substãtia sola fm esse ⁊ intellectũ separata ẽ ab
alijs in se ipsa ⁊ itelligit in se ipsa. Dico aũt accñs nõ
eẽ separabile nõ pp ħ q̃dẽ q̃ itellcũs nõ possit distingue
re iter accñs ⁊ substantiã sed qz accñs nec eẽ nec intel/
lectũ hz si penit⁹ absoluat a substãtia sic p3 ex añhitis
substãtia aũt cũ nõ depẽdeat fm esse ⁊ intellectũ ab ac
cidẽte ⁊ eẽ ⁊ itellectũ hz separata ab ipso: substãtia. n. in
eo q̃ substãtia duratõe ⁊ tpe est ante oẽ accñs ita q̃ est
etiã añ ħ accñs q̃ est tpe qz deus ẽ añ oia hmõi eterni
tate simplici: pria aũt substãtia q̃ maxime substat actuz
substãdi hz a mã in q̃ fundatũ est eẽ substãtie prime ⁊
quãuis prima substãtia nõ sit añ accñs qõlz tpe: tñ pria
mã p quã substãtia prima substat est añ qõlz suũ accñs
tpe ita q̃ etiã est ante ħ accñs q̃ est tpe ⁊ locus prime
substãtie gratia mãe ex q̃ est. Cũ aũt dicim⁹ substãtiã

sic esse separatam ab accñte intelligimus q̄ quelz sub/ stantia prima ꝺz principiū q̄ sibi substare tribuit ē ante qōlz suū accñs lz nō sit añ qōlz accñs cuiuscūq; tpis: sic igit̄ ꝑz q̄ substātia est accñte prior tpe est añt ⁊ alī mo dus intelligēdi ḃ idē vt dicat substātia simplex illa nā que est q̄d ⁊ esse substātie prime q̄ facit primā substan tiā esse id qō est hoc.n. si simplex accipiat sicut in vita/ te sue eēntie est nō cōcernit aliquā loci vel tpis differē tiam: ⁊ iō est vbiq; ⁊ semp sed esse vbiq; ⁊ semp dicit̄ duplr. Dicit̄.n. vbiq; esse ⁊ semp q̄ eēntialr ⁊ ꝓsen tialiter ē in oi loco ⁊ i omni tpe in se ambiens oēm.lo/ cum ⁊ oē tps ⁊ sic deus dicit̄ eē vbiq; ⁊ semp: dicitur ēt vbiq; ⁊ semp qō oria loci ⁊ tpis nō coartatur.ad eē ḃ ⁊ nūc ⁊ hoc mō forme q̄ sunt q̄d exñtiū qñ in nā sim plici accipiūtur sunt vbiq; ⁊ semp: ⁊ ḃ mō sunt ista añ tps ⁊ locū ⁊ locus ⁊ ips accidūt ipsis qñ sunt eē rer exīstētiū: ⁊ q̄ sic accepta sunt añ tps ⁊ locū sunt ꝓnter añ qōlz accñs ⁊ iste ē verior intellcūs q̄ prior. Amp. hmōi sba est etiaz prima rōne q̄ sic ꝑz ꝑ antedicta eē accñtis diffinirī ꝑ genus ⁊ oriam entis nō pōt nisi cum sba. lz substātie rō nihil i se ḃz extraneū: ⁊ iō necesse ē q̄ substātie rō ilsit in vniuscuiuscūq; accñtis rōne ⁊ nō ꝓuertit̄ ḃ q̄ i rōne substātie necesse sit rōnē accñtis ieē.

Amp ēt notitia p̄cedit substātia oē accñs q̄ tūc pu tamus nos maxime scire oīa singula fm sui eē nām qñ cognosc mus q̄d est singulū eoꝝ sic q̄d est hō aut q̄d ē ignis. Magis.n. cognoscim⁹ ꝑ quid q̄ ꝑ notitiā acci dētaliū rei sic si cognoscam⁹ q̄le aut quātū aut vbi aut qñ est ipsa res quā q̄rimus nosse. ḃ aūt palā est q̄ ēt in ipsis accñtibus in qb⁹ ḃ minus videt q̄ i substātia ma gis cognoscim⁹ ea ꝑ q̄ditates suas quib⁹ ipsa sunt ḃ q̄ sunt singula q̄ qñ ip̄m q̄ quid est cognoscim⁹ ꝑ accidē talia: sic ꝑ q̄le aut quātū ⁊ hmōi: multo igit̄ dignius ē ḃ in substātia q̄ ꝓpriā ḃz diffinitionē cū accidēs nō hēat ꝓpriā diffinitionē eo q̄ in diffinitiōe sua recipit̄ substā tie diffinitio fm q̄ est cā ⁊ subctm̄ accidētiū sic in phi/ tis ōterminatū est: cū igit̄ quid ē accidētiū nō sit sine q̄ ditate substātie ꝑz q̄ substātia sit principiū cognitionis quid ē ⁊ pp quid ē: est ante accñtiū congnitionē: ⁊ si di ximus in principio de aīa q̄ accidētia ꝓferūt multū ad cognitionē q̄ quid ē ḃ dictū intelligēdū ē de scia q̄ ⁊ nō de scia quid ⁊ pp q̄d manifestū igitur ē q̄ triplr sub stantia prior est accidētibus tpe rōne notitia.

Caplm. uij. qualiter qō de quiditate substātie sensibi lis conducit ad notitiā prime cause: ⁊ iō aboībus que/ ritur qualr ⁊ diuersimode ponat fz opiones ātiquoꝝ.

E quo igit̄ q̄ditas substātie prime dictis mo dis principiū est oīs entis dignū est q̄rere de ipsa. Indsitio.n. de ipsa cōducit ad notitiā cāe prime fm q̄ ipsa ē pria forma: ⁊ vltim⁹ finis: ⁊ hec sūt cāe q̄ principalr inquirunt i hac prima phia: q̄ditas.n. sub stātie prie q̄ ē idīduū designatū i genere sbe i ḃ differt ab accñte q̄ accñs q̄dē nō est fm sui nāz eēntia aliq̄ fm se accepta q̄ facit eē aliq̄ ꝑz potius est eē quoddā substā tie cōstitutū a sba pp q̄ sba recipit̄ in ejus diffinitiōe ⁊ sic bene dic̄ Auer. oē qō ꝓstituit aliq̄d in eē ē diffinitm ipsi⁹ pp qō accñtis eēntia nulla est fz se accepta: ⁊ si di catur aliqñ eēntia erit eēntia ab eē deriuata dcā ⁊ nō erit eēntia cuius act⁹ sit eē ꝑz forma substātial⁹ ⁊ q̄ditas est eēntia fm se nō ab eē deriuata ꝑz potius cui⁹ actus ē eē fm sbam: ⁊ iō nō accipit̄ vt mālis tm̄ q̄ eē māle accīt ei ꝑ ḃ q̄ quidē ē i mā ꝑz accipit̄ etiā fz se ⁊ sic ḃz eē im māle ⁊ simplex: ⁊ si q̄rit̄ origo buiꝰ eē q̄ forma fm se accepta sic ḃz nō pōt ad aliq̄d referri. nisi q̄ ḃz ḃ iquā tū est radius q̄dā ⁊ lumē prime forme q̄ est itellcūs di uinus: adhuc aūt forma subāl⁹ p eē māle nō est itellgi bilis ꝑz ꝑ seip̄az ⁊ nō p aliō sic accñs. Cū igit̄ sit intel ligibilis p seipsaz oz q̄ ḃ hēat inquātū imixtū ē ei lum intellcūs primi a quo exīt ⁊ sic itex q̄ditas rei sensibi lis ꝓducit ad notitiā cāe prime formalis. Hūs igit̄ de causis ipsa est q̄ olim ⁊ nūc ⁊ semp q̄situ ē ⁊ q̄rit̄ ⁊ in quiritur q: oēs hoies nā scire desiderāt ḃ mō dictā for mā prima q̄ est fons formaꝝ ⁊ vltimū finē q̄ sic ducte exercitus vniuersoꝝ q̄ sunt ē i motore primo: ⁊ iō sem p ab antiqs ō ipa q̄ditate sbe indidue designate q̄d ipa sit ens ḃ q̄ sba sit ipsa q̄ditas ipsoꝝ sensibiliū pp qō ēt nos oz principiū inqsitionis facere de ipsa. lz.n. in phi co auditu inqsiuim⁹ de sbe sensibil⁹ principiis ḃ nō feci mus nisi fm q̄ ē ipsa mobil⁹. Cū aūt dicimus sba mo bilis duo dicimus q̄ vz sba est ⁊ q̄ mobil⁹ est ⁊ cū scīū tur principia ei⁹ inquātū est mobil⁹ nō scītur principia sbe iquantū est sba. Cōsiderabimus igit̄ ḃ principia ei⁹ sensibil⁹ iquātū ē substātia nō iquātū ē sensibil⁹. h.n. ꝓpriū est huic prime phie: cōueniētissime aūt faciem⁹ ḃ si antiquoꝝ dcā q̄sideravimus primo. ex hīs.n. quā uis forte nō in toto sint vera iuuabimur ad vītatis inq/ sitionē antiquoꝝ aūt primi q̄dā q̄ entis principiū i māe spē eē posuerūt q̄ditatē oīs substātie sensibil⁹ ad ḃ retu lerūt. Et hoꝝ q̄dā dicebāt ḃ q̄ ē sensibiliū q̄dital⁹ eē vnū sic ꝑmenides ⁊ melissus. Quidā vero dixerūt illud eē plā mālia. sic empeḋ. ⁊ mlti alī ⁊ hoꝝ q̄ ḃ pri cipiū plura eē dicebāt q̄dā pōebāt eē plā ⁊ finita sicut ipse empeḋ. ⁊ q̄dā dicebāt ip̄z eē ⁊ plā ⁊ infinita sicut Anax. qui posuit infinita hōgenea esse principia. Oēs aūt in ḃ cōueniūt q̄ quiditas rei ē ipsa; mā vl māe ꝓpo sitio ⁊ q̄ nihil aliud ē q̄ oat substātie eē q̄ est nisi mā ⁊ quicquid est pp mām ē accñs: ⁊ iō nobis maxie ⁊ pri mū ⁊ solū vt ita dicat de sic ente ē speculādū quid ē q̄ est ipsa quiditas talis substātie. Dico aūt maxie q: ḃ maxime ē ens ⁊ alia entia nō sunt entia nisi q: sunt ali/ quid ipsi⁹ primū aūt q: ē principiū oīs entis solū vo q: ipsa sola ē vere ens. Diuersitates aūt oppinātiū ō ḃ est q̄ quibusdā antiquissimis videt q̄ nō sit aliq̄ substā tia nisi corpea eo q̄ substātie q̄ est quiditas manifestissi me videt in eē corpib⁹ q̄ sunt p se exītia terminata sup ficiebus ⁊ locis: ⁊ q̄ sunt terminata superficiebus ⁊ lo cis maxime videt̄ eē p se ⁊ substare in seipsis nō ad aliquid aliud dependētia. ⁊ iō alia ⁊ plātas ⁊ corp/ tes ḃ mō substātias eē dicim⁹: ⁊ corpa nālia q̄ sunt ela vt ignē ⁊ aquā ⁊ terrā ⁊ singla talū ⁊ alia q̄cūq; sūt p tes istoꝝ aut q̄ sūt ex hīs q̄ nālia siue elalia dicim⁹ cor pora aut q̄ sunt ex partibus istoꝝ aut ēt ea q̄ sunt ex oi bus istis sic illa q̄ ex oībus elis sunt ꝓpositā sic est mū dus ⁊ celū ⁊ ptes celi sic astra ⁊ luna ⁊ sol ⁊ oīa hmōi

Sed pscrutādū ē a nobis vtrū hec sole substātie sūt ⁊ quiditates entiū aut alie q̄dā sunt substātie q̄ sūt qui ditates substātiaꝝ ⁊ nulla p̄inductaꝝ est substātia q̄ ē quiditas prime substātie designate. videt.n. q̄busdā q̄ nihil hoꝝ sit q̄ditas substātie indidue ꝓpositē designa te sed potius quiditates sunt termini corporis qui sunt superficies ⁊ linee ⁊ p̄ctū ⁊ vnitas. ḃ.n. videtur magis esse substātie ⁊ quiditates q̄ corpus ⁊ solidū. Dico aūt corp⁹ ⁊ solidū qñ fm istos due sunt opiones vna ē dicentium corp⁹ eē q̄ mēsurat tribus dimēsionib⁹ ⁊ il li dicūt superficiē ⁊ lineā ⁊ p̄ctū eē quiditatē corpis: alī aūt corpus dīt cōpōi ex superficieb⁹ solidū ꝓuectis ⁊ illi dīt superficiē solā esse corpis quiditatē: ⁊ hoꝝ eius rō nes in antecedētib⁹ explicuimus: vnitatez aūt dicebāt iō q: ipsa est q̄ q̄lz res ē vna: ⁊ iō est añ p̄ctū q: ꝑctū est vnū ⁊ linea vna est ⁊ superficies est vna: vnitas aūt

est causa

est causa oīs vnius: ⁊ ideo ipsa est principiū oīs rei primum sic in antehabitis sepe dixim⁹ ḃ aūt opio videt esse pithagoricoꝝ. Amp. aūt quidā antiquoꝝ sunt q̄ preter sensibilia nō opinant eē aliq̄d talū mathematicoꝝ. sed oia ḃ eē i sensibilibus ꝺm eē sic ipsi quos nūc noiauimus pithagorici: quidā aūt opinātur eē plura p̄ter sensibilia q̄ sunt quedā quiditatesꝫ sensibiliū ⁊ tū ꝺz esse nō sunt in sensibilibus sic plo qui ip̄as spēs ydeales ⁊ mathematica dicit esse duas substātias tertiā vo dic̄ sensibilium corpoꝝ eē substātiā ⁊ rōnē huius pōnis supius sepius sunt a nobis assignate Leucippus aūt nepos plonis achademicus pbs dixit plures eē substantias quas tū abvno q̄ ē vnitas inchoat ⁊ vniuscuiusq; istoꝝ dic̄ eē substātiā q̄ ē quiditas eoꝝ q̄ principiant i vnoquoq; ordine principiatoꝝ. Alia igit oium quidem primā dixit eē substātiā siue quiditatē numerorū eo q̄ numeri pp sepius a nobis inductas rōnes sunt prima principia ⁊ prime quiditates oīum: ⁊ q; numeri nō sunt principia nisi in cōsonātia ꝓportiōis musice nālis iō dixit aliā esse substātiā ⁊ q̄ditatē musaꝝ quas novē esse posuit sub quaꝝ cōsonātia oium ꝓsistit quiditas ⁊ deinde post ḃ posuit cōsonātias lūis ⁊ vmbre obtene brārū lumē intelligētie: ⁊ has dixit eē quiditatesꝫ aiaꝝ q; aīa rōnal' in vmbra intelligētie ⁊ sensibilis in vmbra rōnis ⁊ vegetabilis in vmbra sensibilis ab ipso agētis intellectus lumine quiditatū. ⁊ ḃ mō ꝓtendit Leucipp⁹ sbas vsq; ad ḃ corpora sensibilia q; celū ponit in vmbra vegetationis ⁊ elemētum in vmbra celi quiditati ⁊ rursum mixta corpora ex irradiatione celi sup el'm dic̄ accipe siue q̄ditatis sbam. Quidā posterioꝝ pbōrū spēs ⁊ numeꝝ eādē dicūt hēre nām eo q̄ ipsa spēs nūt eē ēntias sepatas q̄ applicate rebus ꝓferunt eis eē ⁊ distinctiōes ⁊ numeꝝ: ⁊ iō spēm ipsam q̄ res numerantur nūt eē rei formalē q̄dita tē ⁊ id q̄ hītū siue ꝓns est sub ipsa spē est linea ⁊ superficies q̄ sunt prima ꝺm eos corp⁹ inquātū corpus ē elementātia ⁊ sic devenit q̄ditas vsq; ad celi sbam q̄ est q̄ditas prima corporis nālis ⁊ deide sunt in quiditatib⁹ suis corpa sensibilia actiua ⁊ passiva. Hec igit i summa sunt q̄ de reꝝ q̄ditatibus dixerunt antiq̄. De hūs ergo quid bñ dictū sit aut nō bene ⁊ q̄ sit sba q̄ quiditas est ⁊ vocat ⁊ vtꝝ quiditates sint aliquid sepate preter sensibiles exītes sbas indiduas. aut nō sunt aliquid p̄ter eas sed ab eis sepate: ⁊ itez quomō sint buⁿ quiditates q̄ vel sunt separate a sensibus vel nō sunt sepate ab eis: ⁊ itez vtꝝ in rei vītate sit aliq̄ quiditas sbe separate exīs ⁊ pp quā cām ⁊ quō est separata talis q̄ditas aut si nulla quiditas est separata alicuius sbe a sensibili suba.

Sed oīs quiditas est in sensibilibus sbūs pscrutandū est a nobis q̄ sicut supradiximus ponimus sbaz q̄ ē quiditas substātie prime eē primū ens q̄ est quid est sicut superius illa substantia ipe prior esse est ostensa.

Capi. v. a quibus modis multipliciter dicit substantia ⁊ quomō magis dicatur substantia.

a

Nte oia aūt oz nos distinguere quot mōis dicitur sba vt videamus q̄ sit prima substantia que principiū est oium entiū. Quantū igit ad p̄sentē p̄tinet speculationē. notandū q̄ sba si nō mⁱ tipliciter dicit q̄tuor modis dicit apud antiquos ⁊ ꝺz veritatē maxime ⁊. n. sba dicit quid erat esse q̄ est ipsa rei vera diffinitio: adhuc aūt illa nā simplex cui accidit vle esse sicut dixim⁹ in antehabitis ⁊ cui per se ⁊ nō ꝺm accns attribuitur diffinitio dicit substantia rei ⁊ est predicabilis de re ipsa cuius est nā. Adhuc aūt dicit vle id q̄ predicatur in quid de re de qua p̄dicat ⁊ q̄ est subiectū primū cuius qualitates sunt drie ⁊ ḃ est genus: plo aūt dicit substātiā primo mō dictaz sicut ḃ dictū ē esse ip̄az rei quiditatē. Vle aūt dixit esse primū ydeale cāliter ꝓbūs ēntialia vniuscuiusq; rei siue entis. Genus aūt dicit esse essentialr cōstitutionē sbe īgrediens in quid predicatū. Fuerūt etiā nōnulli qui qui dē sbam sic diuersificauerūt q̄ substātia formalis aut ē totū eē aut pars ipsi⁹ ⁊ totū quidē eē est nā q̄ est quiditas pars aūt duplex est dria vz q̄ est sicut vle q̄ dicit eē substantiale sic q̄ est q̄le quid ⁊ genus q̄ est subctm̄ in quid predicatū ⁊ in potentia exīs: ⁊ iō ꝓportionatuz materie: oibus aūt p̄inductis modis substātia est p tria diuisa. Quartū aūt q̄ dicit substātia est subctm̄: subiectū vo est de quo oia alia dīr ⁊ ipsum nō dicit ō alio ḃ. n. ḃz verā subiecti rōnē: ḃ aū est indidua substātia ō signata indiuiduātib⁹ in genere substātie ⁊ ꝺm hāc diuisionē mā sub genere cōprehendit pp similitudinē potentie: ⁊ q; sic in prehibitis dixim⁹ genus est forma cōis mām sub potentia ꝓpinqua vel media vel prima designās: oz igit primū de ḃ determinare q; subiectū primū maxime videtur esse substātia subiectū aūt primū mō quodā dicit esse mā: ab illa. n. ḃz substātia prima q̄ substat. ⁊ iō mā dicitur substātia: ⁊ aliomō dicitur substantia forma triplr variata sic diuersificauimus eā p quid erat esse ⁊ vle ⁊ genus quā q̄dā in se ꝓsideratā vocant ēntiaz. ⁊ ḃ est satis rōnabile: in intellectu aūt ꝓsideratā vocāt vle: ⁊ ḃ nō est rōnabile q; ls vle nō nisi in itellectu sit nō tū ab ḃ est vle q̄ ē in itellectu sed potⁱ⁹ ad ḃ q̄ est multiplicabile ⁊ cōicabile plurib⁹: prout aūt altera ps est ꝓsiti vocāt eā formā: ⁊ ḃ notatio etiā nō ē cōuenīēs q; magis dicit forma ꝑut est extra mām foꝛmās ⁊ actus dicit ꝑut ē in mā. ⁊ dicitur ymago ꝑut refertur ad primū formās q̄ ē extra māz. Tertio vo mō dicit substātia ꝓsitū q̄ est ex hūs duab⁹ sbūs: ⁊ ḃ est indiduū designatū in genere sube. dico aūt grā exempli mām q̄dē sic est ea formā aūt spālitatis q̄ spēz cōfert sicut est figura ydoli in ere: ⁊ q̄ ē ex hūs dico sic est tota cōpositā statua in artificiato designata ⁊ pfecta. Hec igit diuisio trimembris priorē quadrimēbrē in se ꝓprehēdit. Si aūt fiat compatio iter ea q̄ dcā sunt videbitur p rōnē q̄dē forma maxime sbstātia eē. si. n. spēs est prior q̄ mā: ⁊ est magis ens eo q̄ facit eē māz priora ea exīs eo q̄ mā ē in potētia nec de potentia educit ad actū nisi p ḃ q̄ est actus ⁊ spēs: oz tūc q̄ eē sit prior eo ꝓposito q̄ est exutrisq; q; q̄ ē priⁿ⁹ priore est etiā prius posteriore pp eādē rōnē. ps. n. cū cōstituat totū prior ē toto ⁊ sic mā prior ē ꝓposito: sic igit figuralr siue supsicialiter ⁊ topice inquātū cōi signo apparere potuit. dicū est q̄d ē substātia: topica aūt ⁊ ex ꝓbabilib⁹ logicis sumpta rō substātie est q̄ ꝺm suū nomē videt ꝓuenire ⁊ ḃ est q̄ substātia ē iō dicta substātia q; nō dicit de subiecto aliquo q̄ sibi subsłet ad ḃ q̄ accipiat eē in ipso: ꝛz q; ipsa ē subctm̄ de quo alia oia dīr p̄dicamēta ⁊ accipiūt eē in ipsa: ⁊ iō nō sunt entia nisi q; sunt aliq̄d eius sicut paulo añ diximus. Oz aūt nos nō solū ita topice de sba determinare: sed ēt p magis ēntialia sibi ⁊ p modū demōstratiōis. nō. n. sufficiēs est ꝺz facultatē prime phīe mō topico de substātia determinare eo q̄ iste modus cōis ē ⁊ ex ꝓbabilib⁹. ⁊ iō nō manifestus eo q̄ nō est p ēntialia imediata determinās q̄d ē ⁊ pp quid.

Sed anteq̄ hac subtilitate determinem⁹ de sba iter ea i q̄ diuisimus sbam rōnē faciamus ꝓpōnis vt ex ip̄a ꝓparatiōe magis appareat q̄ substātia vere sit ipsa prie substātie q̄ditas: in ipso aūt prio aspectu topice ꝓsiderādo videt q̄ mā sit maxime substātia. Si. n. oret q̄

mā maxime nō sit ſba tunc diffugit a notitia noſtra q̄d
ſit ſba. Si.n.rō ſbe est quā iduxim⁹ q̄ oibus alijs sub
stat ⁊ sibi nihil substat in q̄ sit tūc mā maxime ſba eē vi
det.alijs.n.sublatis p itllm ab indidua ſba nihil appa/
ret remanēs ꝑter māz.oia.n.alia sunt aut passiōes siue
q̄litates corpoꝝ aut poemata q̄ nos factiones vel opa
tiones ⁊ actiōes i cōi vocamus aut potēcie siue vtutes
opationū ⁊ passionū:longitudo vō ⁊ latitudo ⁊ ꝓfun
ditas q̄ quibusdā ſbe eē videbātur aligñ quātitates q̄
dā sunt māe ⁊ nō sūt ſbe:quātitas.n.nō ē ſba sed magis
illud ē ſba cui sic subiecto hmōi tsunt primū: ablata āt
longitudine ⁊ latitudine ⁊ ꝓfundo nihil videt remāe
re nisi si q̄d ē ipsuz subctm̄ oibus in quo sunt h̄ q̄ ab oi
bus huius q̄ in sunt ē diffinitū ⁊ determinatū:sic igit in
cedētibus ꝑ huius topicā cōsiderationē necesse ē q̄ so
la mā videat eē ſba pp qō ēt moti plurimi antiquoꝝ di
xerūt q̄ oēs forme sunt accītales. Dico aūt māz q̄
quidē tales hz ꝓdictiōes q̄ fm seipsā nec quātitas nec
aliquid aliud dicit quib⁹ ens determinatū diuidit ꝑ ge
nera entis.ē.n.aliquid de q̄ sic de ſbo p̄dicatur hoꝝ sin
gula ⁊ oz q̄ illud hēat eē diuersuz ab oibus q̄ p̄dicant
de ipso q̄ sunt in singulis cathegoriis. Alia.n.oia p̄dicā
tur de ſba prima ⁊ ſba ꝓia ⁊ ēt ſba scōa p̄dicatur ō mā
⁊ iō ipsa est id q̄ est fm se non relatū ad aliud aliquid
ipsa.n.nec ē quidditas p̄dicata q̄ ē forma substātial' neq;
est quātitas neq; ē aliquid aliud alioꝝ p̄dicamētoꝝ ne
q; ēt negatiōes neq; priuatiōes hoꝝ:negationes.n.ho
rū ⁊ p̄dicatiōes nō ꝙueniūt ei nisi fm accīs illud quo
ipsa subicit motui ⁊ enti q̄ p̄dicat de ipsa:fm aūt q̄ cō
sideraī ipa i sua substātialitate solū ē ipa diuersa ab oi
bus hijs ⁊ est id q̄ ē in ente ꝑter oēs formas. Ex hijs
enim ⁊ huius rōnibus speculātibus accidit māz vl' so
lā vel maxime esse ſbam:⁊ sōmatim recolligenda sunt
ista q̄tuoꝝ q̄ ad h̄ inducūtur.s.q̄ remanet vltima oib⁹
alijs p intellectū ablatis:⁊ q̄ ipsa ē q̄ substare ⁊ existe
re facit oia p h̄ q̄ ē subctm̄ sic iā antedictū est. Tertiū
aūt est q̄ ipsa est diuersuz q̄d ab oibus alijs ex q̄ oium
alioꝝ ē ineē suū aut nō ē ineē.sz cui insunt oia. Sic.n.
hz rōnē sbi ad oia quotquot sunt alia. Quartū aūt ē
q̄ ipsa ē cui nec affirmatiōes:nec negatōes ꝙueniūt ali
quoꝝ:affirmatiōes āt ñ ꝙueniūt:q; si aliq̄d affirmaret
de ipsa p h̄ q̄ illud cēt in ea nō esset receptibil alicui⁹ al
terius q; p illud q̄ de ipsa affirmaret esset actu illud q̄
affirmaretur de ipsa negatiōes aūt nō cōueniret ei nisi
essent in ipsa affirmatiōes alique pp q̄s remouerent de
ipsa ea q̄ affirmatiōib⁹ opponūtur. Adhuc āt si nega
tiōes ei cōueniret oporteret q̄ ille cēnt negatiōes i gnē
que supponūt priuatiōes:priuatiōes aūt relinquūt sbz
cū aptitudinē. Aptitudo aūt dicit hitus ⁊ forme ꝓfusā
inchoationē q̄ nō cōtingit māe fm esse māe:sed potⁱ⁹
p h̄ q̄ aliq̄d accidit ipsi de esse forme q̄ ē in ipsa.igitur
q̄tuoꝝ h̄ sunt māe cōdictiones ex quibus videt mā pl⁹
oibus alijs esse ſba. Si.n.remanet vltima ipsa sola
est q̄ subest oibus ⁊ q̄ oibus subest maxime substat ḡ
maxime ē ſba. Adhuc ſi oibus alijs p h̄ q̄ sibi insunt ē
cā existendi:⁊ q̄ō oibus est cā exñdi ⁊ verissime p se ē
ipsa maxime p se est.igit verissime est ſba q; ſba est q̄ p
se existit. Amp̄.si ab oibus alijs diuersa est p h̄ q̄ non
cōtingit ei ineesse ab oibus diuersa est p h̄ q; nō depen
det ad aliud fm esse. Qō aūt nō dependet ad aliud fz
esse maxie ē igit ipsa maxime est:⁊ q̄ maxime ē ſba est
igit mā maxime ſba est:adh̄ aūt a quo oiuz remouent
affirmatiōes ⁊ negatiōes maxie est p h̄ q̄ ipz fz seipz
est:a mā aūt oiuz remouētur affirmationes ⁊ negatōes
igit mā maxime est p h̄ q̄ ipsa fm seipsaz est. Oēs āt
iste rōnes sumpte sunt ex typis ⁊ signis fallibilibus:⁊
iō nō ꝓbāt mām maxime eē ſbam. Cū.n.dicit substa
re oibus q̄ relinquit post oia h̄ q̄dē ē verꝝ sz h̄ nō dic
maximā entitatē:sed iperfectissimā q̄ indiget determi
nari p oia accītalia ⁊ ſbalia añq̄ possit i actu ꝙplero ō
signari:⁊ sic pz cū ſba vltimā ⁊ ꝙpletissimā hēat enti/
tatē q̄ mā maxime est ſba. Cū āt dicit q̄ ipsa p h̄ q̄ sub
stat oibus substare ⁊ existere facē oia h̄ plane est fm q;
forma substātial' fm eē ⁊ existere ꝓut ipsa cēntia est nō
dependet ab ipsa.sz potⁱ⁹ ab itellcū agēte cuius ipsa ē lu
me. Silr aūt mā nō p se substat accīti sz potⁱ⁹ substat
ipi ꝓut esse primū hz a forma ſbali.q; accīs sic iā dixi
mus ꝓut ordinabile in p̄dicamēto dic̄ substātiā sub ta
li eē vel tali. Sicut.n.accīs reducit ad p se h̄ pz p an
tedicta ex h̄ itez q̄ dicit q̄ remouet ab affirmatōibus
oium ⁊ negatiōibus nō sequit nisi q̄ nullū penit⁹ hēat
esse determinatū:eē.n.māe in eo q̄ mā est nō ē eē deter
minatū,vel pfectū aliq̄ pfectione sz ē eē icōpletissimū
⁊ iperfectissimū :pz igit q̄ hmōi determiatio nō suffic
de mā:est igit ipossibile q̄ ex hijs aliqs ꝓbet māz ma
xime eē substātiā. Sed ē ēt vna rō oib⁹ iductis ꝑpō
derās q̄ ꝓbatur forma eē maxime substātia q̄.n.fz suā
cēntiā sepabile ē a mā nō dependēt i cēntialitate ad ipaz
⁊ q̄ in eē q̄ ē cēntial' act⁹ eius dat eē oibus eis q̄ sūt ali
q̄d h̄ qō sūt illud ē vltimū ens ⁊ maxie ens:forma aūt
est talis:vt pz ex supius ꝓbatis q̄ vt cēntia sit nō depē
det ad māz ⁊ in ipso eē q̄ ē actus eius oib⁹ dat eē h̄ q̄
sunt q̄ aliq̄d sunt.igit ipsa vltissime ē ⁊ maxime ē ⁊ q̄ vl
time est ⁊ maxime ē substātia ē:igit ipsa maxie est ſba
⁊ prima suba: ⁊ q̄ aliqñ dictū ē q̄ ſba ē q̄ principalr ⁊
primo ⁊ maxime ⁊ ꝓprie dicit vt aliqs hō ⁊ aliqs bos
p qō aliquib⁹ videt maxime ſba esse indiduū designa
tū in gnē ſbe nō ē dictū fm hāc intētionē inq̄ mō sum⁹
qz cū dicit ſba duo oñr ordo vz vnⁱ⁹ sub altero ⁊ stās
p seipz invera cēntialitate ⁊ alijs cā cēntie:⁊ si q̄dē ipe
ordo actendaē tunc prima ſba erit q̄ ordinē substantie
hz ad oia alia supioza:⁊ h̄ ē q̄ est ita subctm̄ q̄ fm suā
nām nō est supius aliquo ⁊ h̄ mō primā diximus esse
ſbam in scia in q̄ cōsideauimus de ordine p̄dicabiliuz
ad ſbm:hic vero vera intēdimus entitate que cōue/
nit actui ad aliud fm entitatē nō dependēti q̄ oib⁹ alijs
dat esse.h.n.maxime stat in entitate ⁊ h̄ mō verꝝ ⁊ pti
mū ens huius actus ⁊ forma est:h̄ igit est ens prim⁹ ⁊
maxime ⁊ prio ſba exñs:⁊ h̄ rō nulla penit⁹ pōt hēre
ꝓdictionez:⁊ id q̄ est ex hijs duobus mā vz ⁊ forma
cōpositz est ſba apparēs siue designata in eē p formā
⁊ mā etiā est actu esse hūs p formā. Itaq; dimissa mā
⁊ ꝓposito de tertia ſba q̄ est forma primo ⁊ maxie ſba
exñs est pscrutandū cū volumus entiū sensibiliū inq/
rere quidditates. Illa.n.tertia ſba est dubitabilis ⁊ multi
dubitauerūt circa eā:ſba vō ꝓposita q̄ est indiduū desi
gnatum est de qua nullus vnq̄ dubitauit eo q̄ sensus
ipsaz ostendit:de mā ēt licet q̄dā dubitauerūt q̄d sit tñ
quia cēt nō dubitauerūt sed oēs supponētes eā eē du
bitauerūt quid esset:⁊ iō quidā athomos quidā āt hō
genea ⁊ quidā vnū vel pla ela eā dixerūt. De mā.n.
duplex pōt esse ꝓsideratio i quātū vz mā est. vel inquā
tum est ſba q̄dā:de ipsa aūt inquantū mā est sufficit q; i
phitis est determinatū:inquantū.n.mā est actus suus ē
trālmutatio q̄ est actus in potētia exñtis ⁊ p hūc actuz
sufficiēter cognoscitur ⁊ scitur inquantū aūt ſba q̄dā ē
que ſbm primū est alias hz actiones q̄ sunt non in ali/
quo esse ⁊ alia in ipsa esse ⁊ alie q̄ paulo ante determi
nate sunt ⁊ quo ad illas determinatur in ista sapientia
in sequentibus. Siliter autem de forma duplex po/

test esse

test esse determinatio: videlicet inquantū est motus ad ipam ⁊ sic determinatū ē in phīcis determinatōe q̄ conducit ad cognitionē motoris primi ad quē reducit oīs motus: determinari hz etiā inq̄ tū substantia ⁊ substantie sensibilis principiū ⁊ h mō ingram⁹ de ea h ⁊ hoc mō sic paulo supius demonstrauimus cōducit ad sciaz forme prie ⁊ vltimi finis ⁊ sic sūt in ea multe dubita//tiones ⁊ multi errores vt dixim⁹.

Capitulum. vj. qualiter procedendum est ad q̄ditatis inquisitionē.

Q Uia igitur oēs confitent q̄ sensibiliū sunt substātie querēdū est de q̄ditate substātie prime i illis sensibiliter designatis substātijs: vex ēt qz a principio isti⁹ ꝓsiderationis diuidētes distinxim⁹ quid determinauim⁹ subaz: ⁊ quot modis: ⁊ hoz modoz vn⁹ quidē videt ee quo subam dicim⁹ quid erat eē siue rei q̄ditatē speculādū est prio de illo: sic igit est speculādū ꝑ omni q̄ speculat vt speculādo semp trāseam⁹ ab eo q̄ notius est nobis ad illud q̄ notius est in nā: h enī doctrine principiū est: sic dixim⁹ in quito libro supius: oīb⁹ enī accipiētib⁹ disciplinā: h mō fit discipli/na ꝓuentū ꝑterq̄ in solis mathaticis: ⁊ hui⁹ cā est qz illa nō ab expientia sumūt generationē. Oēs aūt alie scie ab expimēto sumētes inicium conuenienti⁹ a nobis notis ichoāt: ⁊ sic ꝓcedūt dicūt ad ea q̄ manifesta sūt in nā ad q̄ disp̄ nostri intellect⁹ est sic disp̄ oculorū vespertilionis ad lumē solis: ⁊ iō cū morales scie precipue sint circa act⁹ op⁹ē in eis sic ꝓcedere: hz. n. diuin⁹ sit bonū ciuitatis q̄ hois ⁊ diuinissimū id q̄ gentis: tm̄ ꝓcessus ē in talib⁹ ex vniuscuiusq̄s bonis q̄ fiūt per monasticā prio in totaliter bona q̄ sūt bona rei pu. ciuitatis vl gētis: ⁊ sūt h singula bona p rōnē iusticie legalis ⁊ spālis q̄ cōsistit in cōmunicatōe ⁊ distributōe.

Ex hijs enī q̄ circa ꝓpria in monastica ꝓbant sūt. Ciuiū rectores eligūtur ⁊ sic ab hijs q̄ nobis sūt nota ꝓcedit in per se nota: qz eadem sūt nature nota ⁊ p se nota: ea aūt q̄ singulis sunt nota ⁊ prima ꝑz doctrinā multociēs paulati efficiūtur ⁊ sūt nota qz paulati de expe/rimēto in expimētū colligunt: ⁊ entis q̄dē cui⁹ p se ē notitia q̄ est ipa q̄ditas pauc hñt aut nihil: pauc hñt qz nō nisi p accīs hñt: nihil āt hñt qz nihil stās hñt p seipz vt tm̄ notitia sit stātis ⁊ pmanētis ꝑz seipz: attn̄ ex sic male notis oz tēptare noscere oīno ⁊ fm seipa nota: trāsire enī oz sic dixim⁹ p h sensibilia eadē nota nobis: h. n. maxie est faciēdū in sapiētia q̄ nō bētur nisi oībus alijs ad ipam amiculātibus ꝓbitis ⁊ sic in seipo de intelligibili ⁊ intellectu oīndim⁹: intellectus noster nō surgit ad theologica ꝓtinēda nisi ꝓ⁹ se sit adept⁹ in oīb⁹ inferioribus in effectu intellectis: primū igit sic ꝓcedētes a sensibilibus substātijs ad substātias alias. Dicem⁹ q̄ daz rōnibus logicis de eo q̄ est quid est ostendendo primū q̄d est in vnoquoq̄ sensibiliū seoz se.

Capitulum. vij. q̄ nec accidens per accidens nec accidens per se est de q̄ditate sube.

Q Uirētes igit de q̄ditate substatiaz sensibilium ꝓbabimus p: io q̄ nihil accidētiū separabiliū vel iseparabiliū est de quiditate subaz ⁊ h quidē ꝑz in accīte separabili q̄ est accīs per accidens: cū enī diffinitio q̄ dicit q̄ditatē sit eadē que ē res diffinita: oz q̄ ꝓueniat ei per magis intrinseca essentialia ⁊ ꝓpinquissima ad eē: ⁊ sic opz q̄ cōueniant ei cui⁹ est diffinitio in prio mō dicēdi p se qz ille est essentiali/oz oībus sicut supra in quinto libro ⁊ in analeticis posteriorib⁹ determinatū est. Nihil aūt eoz q̄ cōueniunt per accidēs est intrinsecū ⁊ essentiale cui contingit per accidēs ꝓpter quod fm primū modū dicendi per se nō pōt esse de rōne diffinitiua ei⁹ cui contingit per accidēs: nō enī te esse p essentiā ⁊ q̄ditatē idē est q̄ musicum eē q̄ tibi contingit per accīs: cui⁹ ꝓbatio est quia nō fm te ipm siue fm essentialia tibi tu musicus es.

Queram⁹ enī dicētes quis tu vel quid sis fm teipm: ⁊ fm teipm quidē nō es eē h q̄ cōficit tuū per accīs ex subiecto ⁊ accidente: id enī ipm q̄ tu es p substātiam nō ita se hz fm se vt in essentia sua sit aliquid nature extrance ab ipso: ⁊ ex ista rōne vlteri⁹ ꝓcludit q̄ nec accidēs per se q̄ est iseparabile ē de subiecti siue sbe diffinitione qz est extranea nā ab ipso ⁊ eē substātie ꝓpriis: ⁊ ab eo q̄ est esse ꝓpriis nō dependet ipz eē substātie sic dependet a diffinitib⁹: h āt ꝑz si enī sumā p se accīs ad subiectū ꝓprimū vt superficies alba siue colorata albedo vl color nō est de q̄ditate superficiei nō enī superficiē eē fm eē substātiale est superficiē albā eē nz est quid siue q̄ditas ipsius id qō ꝓficit ex vtrisq̄s superficie vz ⁊ albedie: ⁊ si q̄rit quare dicem⁹ hui⁹ cām eē qz albedo adest ei q̄ āt adest ē extraneū ab eo q̄ int⁹ est intrinsecuz ⁊ cēntiale substātie. Oīs igitur illa rō in q̄ rōne id fm eē substātiale dicēte in q̄ nō inerit aliq̄d accidētale sz oīa insunt substātialia rei intranea ex q̄b⁹ id fm eē substātiale dicit illa rō est q̄ est quid erat eē singulis substātijs sensibilib⁹: qz si superficiē albā eē ē superficiē eē fm eē substantiale cū multis tā per se q̄ per accīs insint eidē superficiei sic albā lenē siue planā eē ⁊ alia hmōi: oīa h erūt vnū in eē substantiali ⁊ adinuicē ⁊ cū subo: ⁊ q̄ q̄dem eadē sunt subiecto ꝑz ex h q̄ diffinitia sūt eē diffiniti. Q̄ō āt adinuicē sūt eadem ꝑz ex h q̄ diffinitia idem qō diffinit ad min⁹ fm eē sūt eadē hz nāe sint diuerse: h āt q̄ dixim⁹ q̄ accīs p se q̄dē ⁊ addit subo: et alio mō itelligit. Sz ad h vt h facile accipiat volum⁹ enī eē p/monitū lectorē q̄ in spē diffinita actu sūt diffinitia: vñ cū diffinit hō diffinit per ea q̄ actu sūt in ipso ⁊ explicātur p diffinitionē ꝓpter q̄. si subiectū q̄ est substātia diffiniret p accīs p se oporteret q̄ subiectū actu eēt in recto itellectu accītis diffiniti: sic cū dicim⁹ sim⁹ h enī dicit spēm ei⁹ modi accītis ⁊ fm h sim⁹ actu diceret nasū ⁊ in recto ⁊ eēt ēntialis ꝓdicatio cum diceretur simus est nasus: sic cū diceret hō ē aial vl hō est rōnale Ex ꝙ poibeli āt q̄ dicit accīs eē per se ⁊ tm̄ diffinitiuū eē substātie est subiectū in intellectu accītis nō q̄dē actu nec in recto qz nō ē ēntia accītis ⁊ tūc sp necesse ē fieri additionē nugatoriā qz idē eēt nasus sim⁹ q̄ nasus nasus sim⁹ ⁊ in illo simo itez eēt intellect⁹ ⁊ nas⁹ in recto: ⁊ h ꝓcederet in infinitū ⁊ h additio sequit ex eo q̄ dicit accīs p se remanē accīs ⁊ tm̄ eē diffinitū ē. n. sicut dixim⁹ in recto ⁊ actu ⁊ ēntialr in simo itelligit nasus

Cū āt dicit eē accīs addit ei sic subiectū ⁊ sic bis erit ibi nasus vt subiectū ⁊ vt ēntiale ꝓdicatū ⁊ h manifestū est si resoluat h q̄ dico nasus sim⁹ fm ꝓmissaz pōnē erit enīz tūc idē nasus sim⁹ q̄ nasi nas⁹ curu⁹ h aūt non ꝓtingit si dicat accīs ñ eē diffinitiuū subiecti sz pot⁹ sb iectū eē q̄si diffinitiuū accītis qz tūc sbm ñ ē i itellectu accītis actu sz potētia ⁊ ñ ēntialr sz sic cōstituēs ipm accīs h mō q̄ accīs ꝓstituit p subaz sic in aphitis dixmus: ⁊ sic itez subz nō ē in itellectu accītis nisi i oblī ⁊ h ꝑz qz cū resolvo simū tūc ē nasi curuitas ipa simitas: curuitas aūt nō ē dicēs nasū nisi potētia: pōt. n. eē in naso ⁊ i aliq̄ sbo sic in crure vl inalio nz ē ēntia curuitas nasi nec aliq̄d de ēntia ipi⁹ qz tūc oporteret q̄ suba esset accidens q̄ est falsum ⁊ ideo non in recto predicatur de ipso. Explicite ergo ponitur nasus ad simum iō non remanet in itellectu ipi⁹ extrahi enīz pōt extra

intellectum ipsius cum nihil sint essentialium ipsi nec in recto predicatum de h q est entia simitatis ingr tuz simitas est: h enī nō est nisi curuitas r ideo apposituz non est de intellectu: sed est qsi differētia determinans essentiā simi in eo q simū est: eē enī accītis fz ſsuū eē n determinat nisi p suū sbz: r q in diffinitionib⁹ est sicut determinās: h est loco differētie. Dico aūt loco differētie qz accīs ꝓpria nō hz diffinitionē: neqz ꝓpria differētia fz subiectū ꝓstituēs ipz i eē est loco differētie in notificatiōe accītis. Quod aūt dixim⁹ de simo inq̄tum simū est dicim⁹ de colorato vel albo cū dicim⁹ superficies est colorata vl alba: in añbitis aūt oñdimus qm accīs ordinabile in genere r spē nō absoluit ab eē substātie qz ipm est q̄dā substātia sub tali eē: r iō non ē nisi mod⁹ substātie. Ex p̄dictis aūt pz: q si aliq̄d eoz que in intellectu aliorz actu insūt nō ad oñdēdā essentiā ad dat nugatio erit sic cū dicit hō aial: cū aūt dicit hō est aial predicatū oñdit de subiecto q est in rōne ipi⁹ r illa ꝓpō est per se: de hijs igit in mī dcm sit.

Capitulum octauum q accidens veram non potest habere diffinitionē.

Quoniā vo sunt composita h entia diuersarum naturarum oia q̄ dicūtur scōz alias cathegorias r nō sunt vere vnū eo q id qō subicit in oiuz entiū diffinitōe est q̄d substātie: substātia enī est id qō cōstituit accidēs in eē r iō primum diffinitōe accītis est substātia: iō oñdem⁹ q nullū accidētiū fm aliquaz cathegoriā verā hz diffinitionē: in oibus enī diffinitionibus eoz subicitur q̄d substātie r quid q̄litati r q̄d q̄titati r qñ r vbi r aliis generib⁹ r hijs ēt q̄ sunt in pluribus generib⁹ vt mot⁹. Cū enī diffinies q̄d albedo dicit color disgregatiu⁹ visus. Si h vera diffinitio est opz q resoluat in primū sui esse principiū eo q hoēs diffinitōes resoluūt vsqz ad primū eē principiū: resoluamus igit colorē in primū sui esse principiū dicētes q color est extremitas corpis terminati pspicui nā pfecti: cōstat q pspicui nā est substātia r iō principiū primū esse colozis est substātia r sic est in mot⁹ rōne qñ dicim⁹ motus est act⁹ exītis in potētia: exīs enī in potētia est mā r sic est in oi ycote ꝓpter q in añbitis dixim⁹ q accīs nō hz differētiā entis qua ordinet in p̄dicamēto nisi accipiat sic q substātiā dicat sub eē tali vel tali: r sic i topicis dicit q si posita albedie dicat quis q positū ē colorē eē quid substātie dicit significat aūt q̄le. Cū igit oīs diffinitio accītis dicat substātiam vt q̄d r significet accīs vt q̄tum vel quale vl aliud alteri⁹ p̄dicamēti r sic h mō oē accīs ē ex diuersis naturis dicēs quoddā cōpositū ex cōgregatōe nō fm vniōem nature vni⁹ r eiusdē pscrutādū ē si sit aliq̄ rō vere diffinitiua q̄ dicat q̄d erat eē cuiuscūq̄ eoz r vtrū inest eis q̄ vocam⁹ accidētia vere q̄d erat eē sicut vbi gratia vtrum albo homini q dicit ex subiecto r accīte q diuerse nature sunt nō ad vnū eē p sua principia referibiles sit attribuēda vera diffinitio ita q dicat verissime q̄d erat eē vnū fm q̄ditatē albo homini: r qz oī diffinito ponitur nomen vnū q̄ significat nā illa cui p se attribuit diffinitio pona m⁹ q h nomē vestis sit nom illi⁹ nāe in albo. n. hoie diffinitio assignāda est. Si vere hz diffinitionē ita q illa diffinitio dicat q̄d est vestē eē fz q vestis significat nāz vnā albi hois. Nomē enī h ꝓgrult eo q accīs fm q dicit extrinsecū q̄d substātie hīt quidā est substātie qō antiqui poete p peplū palladis significabāt palladē substātiā peplū aūt formas substātiā circūstātē appellātes

Sic igit ꝓcedētes dicim⁹ ad h q vera sit diffinitio fz ipoz diffinitiū ꝓsiderationē q̄tuor eē necessaria q vz diffinitia diffinito sint eētialia fm primū p se dicendi modū. Et q totalr ad vnū eē r vnicū diffinitia referātur r illud dicāt totū. Et q diffinitio alicui⁹ vnius r vnite nāe sit pio r ex h resultat q̄rtū: q sit talis natura r spēi q vnū vnius nāe gen⁹ eētialiter pticipat quia illius eētialis q̄litas est differētia r illa coniuncta illi⁹ generi ꝓstituit diffinitionē. Hūs aūt ad faciliorē intellectū sic ꝓsupponit dicim⁹ q h q vere est q̄d nō est eoz q neqz fm se sūt dicta qz q̄cūqz dictione r noie significātur illa dicit cū alio ens cōpositū: aut forte distinguē oz in eo q est ens fm se aliquid. n. est fm se pio cui⁹ rō et intellect⁹ tot⁹ est absolut⁹: nō ad aliquid extraneū de pēdēs r h mō substātie nomē r intellect⁹ est absolutus qui p nihil sibi diffinit extraneū. Alio mō dicit fm se q icōplexe significat quocūqz mō r h p posteri⁹ dicit fm se sic dicit q singulū icōplexoz fm se acceptū aut significat sbz aut q̄litatē aut nāz alicui⁹ generis r tūc pz q hmōi scōi fz se dicti q̄d erat eē q ipz ē: h q est ex additōe vni⁹ generis nature ad alteri⁹ generis natura illud vero qō erat esse q est ei⁹ q pio mō fm se dicit nō est ex additōe: fz ex eētialib⁹ vni⁹ nature principijs eē ꝓstituētib⁹: h aūt pz ex h q illud qō erat eē secūdo mō fm se dicti dicit addi alij nature p idē eē quiditatis illud qō diffinit vt vbi gratia. Si aliquis diffiniat dicēs albi hois eē sub vno noie designati: h. n. dicit accīs ex q̄ substātiā vt sue ꝓstitutōis principiū claudit in suo intellectu. Rō enī diffinitiua p aliud nomē simplex attribuit eidē ꝓpositō q dicit alb⁹ hō vt supra dixim⁹ q vestis significat totū illud qō significat alb⁹ hō h enī qui sic diffinit diffinit nomē vestem: vz q̄si album hois qz est nomē eē illi⁹ q est albi hois: r h pz nō eē verā diffinitionē cū principia hois r principia albedinis nō possūt eē eētialia eidē. Nec h dico q alb⁹ hō nō dicat quid albū r silr vestis: cū sba vbiqz dicat q̄d: fz h quid nō dicit q̄d erat eē eo q eētialr ambo ista suis principijs ad idē eē nō referuntur r silr oē accīs dicit quid r significat quātū vl q̄le vel aliquid hmōi.

Sz h quid cū extraneū sit ab accītis nā nō ē quid erat eē diffinitōis. Deficit g̃ r accītis diffinitio in h q eē accītis ꝓstituētia nō sūt coeētialia supra qō fuit prima ꝓditio vere diffinitionis. Amplī⁹ id qō est vere quidē aut totaliter quid aut nō ē vere quid r h pz p ipī⁹ quiditatis rōnē: quid enī vere est id qō ē r dicit quid erat eē totū r vnicū: qñ vero aliud eē de alio dicit sic in diffinitōe sit accītis tūc nō est totū id qō ē qō quid eē: fz potī⁹ mod⁹ quidā eē qui est alicui⁹ sic dixim⁹ in hui⁹ li. septimi principio: sic si dicā quid albū nō enī dico eē aliquid q sit h absolutū fm se: fz dicā q̄litatē alicui⁹ h est eē quid fm se solū sustātijs inē. Igit quid erat eē verissime est eoz quoz diffinitio sui q̄ditatiua est rō rōnuz eaz q̄ quid erat eē dicētiū. Diffinitiua aūt rō nō est nisi fm se intellectoz quia diffinitio est vera qñ diffinitō hz nomē cū ipa rōne idē r vnū signās: r h signatū est nā vnica generis vni⁹ cui p se attribuit diffinitio i. n. aliter diceret qō vz nō vnice nature vnius fz ꝓgregati ex diuersis eēt diffinitio tūc oēs rōnes quoruūcunqz ex diuersis cōpositoz ēnt veri termini siue diffiniti esse diffinitones: possibile enim est nomen vnum ponere diuersis adunatis quocūqz mō r h nomē inē alicui rōni q̄ de tali assignari pōt vno cōgregato. Igit ylion si/ue ylionis erit diffinitio vnū eē dicēs cū in metrū ylion infinita milia contineat actionum r passionum r qualitarum r aliorum accidentium ad vnicum esse non reducibilium. Ex hijs igitur patet q principia vere diffinitionis debent referri ad totalitatem vnicam.

Amplī⁹

Amplius cōsiderādū si diffinitio sit alicui⁹ primi cui p se diffinitio attribuit. Talia āt sunt ꝛ sola illa q̄cunq; sic p̄dicātur p se q̄ non aliud vnius nature p̄dicatū vl dicūt de alio alteri⁹ generis ꝛ nature sicut faciūt oia accidētia. Sic igit p tertiā ꝓditōez diffinētiū pz accētis nō eē verā diffinitionē. Ex h aūt ꝓcluditur quarta q̄ vz q̄d erat eē nō erit in aliq̄ spē q̄ est nō generis sue nature. Cū.n.oē accēs gen⁹ hēat substātiā sub tali eē vl tali nō hz accēs spēm sub assignato genere positā in cuius intellectu actu ꝛ eentialiter ꝛ in recto sit totū suuz gen⁹ q̄ ad oia ea que ipm in eē cōstituūt. Diffinitto igitur vera nō erit nisi hūj solū spēb⁹ q̄ dcō mō ponūtur in suis gnerib⁹. Ea nāq; q̄ sic nō hñt gen⁹ nō videnē dici in ꝓio mō dicēdi per se fm ptícipationē. Illa .n. sola ptícipātur q̄ sūt in ip⁹ ptícipātiū rōne sicut dcm est in topicis: h igit que dñr fm pticipationē genꝰ: talia sunt passiōes: nec est diffinitio ei⁹: q̄ dicit de alio q̄si accēs. Et si dñr nō vt q̄d sz vt alterius alicui⁹. Dec āt oia plana sunt per antedictas rōnes.

Capitulum nonū fm quē modum accidētia possunt habere diffinitionem.

Q Uia per se ꝓio quidē dicit duob⁹ modis: primo quidē fm modū primū q̄n p̄dicatū est in rōne subiecti. Secūdo aūt fm modū scōz q̄n subiectū est de rōne p̄dicati: ꝛ ꝓio q̄dē mō sunt p se vere diffinitionis ptícipia: scōo aūt sūt per se ptincipia diffinitionis accētis q̄ est p se. Opz q̄ accēs aliquo mō hēat diffinitionē. Rō igit diffinitiua q̄dā erit etiā cuiuslibz alio⁹ p̄dicamēto⁹ a substātia q̄ significant aliq̄ mō q̄d ꝛ h rō cōuenit accēti si est sibi nomē signās q: h huic inest. Nō eni pōt hēre nomē significās q: h ē absolute: sicut pz p añdicta: h aūt rō fm illud nomen data nō est rō diffinitiua fm primā diffinitiōis intētionē: sed est rō aytologia: h est p se notatione certoz ꝛ hāc q̄dā vocāt rōnē maioris ōclaratōis q̄ sit ipm nomē: sed h rō simplr diffinitio nō erit nec dicēs q̄d erat eē simplr sed poti⁹ h eē in hoc: aut oz dicē q̄ diffinitio multiplr ꝛ similiter q̄d erat eē multiplr dicēt: sicut eni sepi⁹ dcm est ipm q̄d est vno q̄dē mō ꝛ ꝓio significat substātiā ꝛ significat h aliq̄d absolute. Alia vo singula p̄dicamēto rū oñt ēt q̄d inq̄tū ñ absoluūtur ab intellectu substātie ꝛ significāt quātitatē vel q̄litatē ꝛ alia talia hūj in accidētalitate p̄dicamētali: sic eni ens est in oib⁹ sed nō silr: sz fm anologiā: ꝛ hic est q̄ huic p̄dicamēto q̄ ē substātia inest primū illi aūt q̄ est accētis p̄dicamētuz inest ꝓsequēter: ita oib⁹ dō inest q̄d sue q̄d erat eē ꝛ simplr quidē inest substātie sicut ꝛ ens quodaz aūt mō inest alīj q̄ nō sunt nisi mod⁹ entis ꝛ sicut bñ dicit auer. nō sūt ens nisi ens ab eē deriuatum sit sicut in añbitis oñdim⁹. Dicim⁹ eni q̄litatē aliquo mō eē q̄d sed nō eē q̄d simplr h tñ magis q̄litati cōuenit q̄ alīj accidētiū p̄dicamētis q: ē q̄dā q̄litas generis ꝛ spēi q̄ substātia est ꝛ q̄ditatis ps q̄dā ꝛ h est differētia: ē vtꝛ q̄dā in diuidut designati q̄litas q̄ est locata in nā accidētis. Jn alīj aūt p̄dicamētis non oino sic est q: q̄titas materie accidit: alia aūt ꝛ si accidūt q̄dā ex ipis generib⁹ sorte vel spēb⁹ tñ nō dicūt nisi q̄sdā ꝓparationes ei⁹ q̄ ē: Sic igit id q̄ q̄dem q̄busdā cōtingit simplr. Alīs aūt q̄ nō dicūt ens sz dicūt entis aliq̄d ꝛ oñ id qō est alicuius nō dicūt q̄d absolutū: vñ diffinitio q̄dā est hui⁹ q̄ est nō ens: sz est illi⁹ q̄ est ens aliq̄d. sic̄ logici dicūt de nō ente q̄ sit diffinitiuū entis: h eni nō ē simplr ñ ens sz ens q̄dē sic ꝛ hmōi: vbi gratia q: sz negatio nihil diffiniat tñ negatio hui⁹ vel illi⁹ approximare facit q̄dita/ti: sicut si venari velum diffinitionē p negationē diuidentiū cōe aliquid sicut q̄d est hō querēs dicā q̄ substātia rū alia est corpea alia incorporea: ꝛ hō nō est substantia incorporea ꝛ corpeaꝝ substātiaꝝ aliā dicā eē animatā ꝛ aliā inanimatā ꝛ dicā hoiez nō eē substātiā inanimatā: itez dicā alias ꝛ corporeas substātias aliā eē sensitiuaz. aliā vo insensitiua ꝛ hoiez nō eē q̄ insensibilis ē: ꝛ rursus diuidā sēsitiū aliā eē rōnāle aliā vero irrōnāle ꝛ negez ab homine substātiā corpeaz vtiq̄ sentiētē irrōnalē. Jn hūjs āt pz q̄ negatio iḡr tū negatio ē simplr nihil diffinit tñ negatio nō simplr sz relinquēs gen⁹ cū opposita differētia inḡr tū est negatio hui⁹ ꝛ ab h facit inueni/re diffinitionē ꝛ h mō diffinīri dicim⁹ q̄litatē p negationē diffinitionis substātie ꝛ entis cui⁹ tñ ipa q̄litas ē eē quoddā. Opz igit in hūjs q̄ diffiniūtur intēdere ꝛ ꝓcipue cū subtilitate intelligē quō oz diffinitēdo dicere circa singula vt nō detur eis magisq̄ quō se hñt in eē neq; aliq̄d auferat eis: q̄propter ꝛ nūc oz ꝓsiderare in accidēte quō se hēat ad eē q: h q̄ dixim⁹ est manifestū per ipam diffinitōis rōnē. Est eni diffinitio rō ōterminās eē p terminos ei⁹ qui sūt act⁹ ꝛ potētia q̄d igit erat esse siliter inest reb⁹ sicut ꝛ eē ꝛ primū q̄dē ꝛ simplr inē substātie. Deide aūt ꝛ posteri⁹ inē alīs sic̄ ꝛ ipm quidē in talib⁹ nō est simplr quid ē: sz oz illis quid erat eē q̄/litatē eē aut quātitatē: aut oz dicē ea cū suba eē equino ce entia aut nos oz in diffinitione entiū eē addētes i entitate aut auferētes ꝛ h est vez qm in diffinitōe substātie id qō addit alīj ꝛ cui addit ambo sūt de entitate substātie: sz in diffinitōe accētis addit subz sic̄ differentia cōstituēs accīs ꝛ illud aufert ab entitate accētis sic̄ ēt multiplr dicim⁹ eē dictū nō scibile p additionē scibilitatis sicut prima cā est nō scibilis q: vicit scibilitatē nostrā ꝛ oēm intellectū sic̄ nos in sequētib⁹ oñdem⁹ quia id qō nō scit nisi p posteri⁹ se fm sui maiorē ptē rema//net nō scitū: ꝓia aūt cā nō scit nisi p posterius se: aliq̄d aūt dicum⁹ nō scitū q: aufertur ei scibilitas sic̄ tēpus ꝛ motus ꝛ mā ꝓia q̄ nō scīūtur nisi inḡr tū ptícipāt ō actu qui tñ aut nihil eoꝝ ē aut nō ē eoꝝ fm q̄ ē act⁹ simplr sed inḡr tū est ipfect⁹: est igit rectū talia dici nō equiuoce nec vniuoce simplr est eni equiuocū cui⁹ solū nome est cōe ꝛ vnū suba aūt cui aptat diffinitio ꝛ insup ipsa diffinitio penit⁹ diuersa: vniuocū aūt illi opposituz est cui⁹ nomē ꝛ suba ꝛ subē rō est penit⁹ vnū: analogū autez est ꝓportionatū ad vnū ꝛ h est cui⁹ nomē ē vnū ꝛ res siue substātia notata illo noie est vna ꝛ eadē sz rō ē diuersa eo q̄ rō diuersificat p rē ꝛ modū rei illi⁹: huic aūt opponit multiplr dictū cui⁹ q̄dē nomē vnū ꝛ rō nominis vna res aūt nō penit⁹ vna sic̄ totū ꝛ ps q̄ de ptinuo ꝛ discreto vnica oñr rōne cū tamē nō vna sit totalitas nz vna rō cōtinui ꝛ discreti. Sic ꝓ certo ens nō ē nisi res vna q̄ ē substātia rō āt diuersa nō ē io q: res sit diuersa: sz poti⁹ q: modi eiusdē entis sūt diuersi: ꝛ ab ipso ente ꝛ ab inuicē quēadmodū etiā dicim⁹ medicinale vnū quidē eē ꝛ simplr fm cām efficiētē ꝛ finē sz multos eē modos diuersoꝝ fm ꝓportiones eoꝝ q̄ faciūt actū efficiētis referēdo eū ad cūdē finē. Cū eni dicimus medicinale eē corp⁹ medicati ꝛ opus medētis ꝛ vas seu instrumētū medici dicim⁹ h oia eē medicinalia ad vnū quid ꝛ idē referēdo: nō tñ h oia qō oino dici//mus eē ꝛ vnū sz nō ꝓpter h dicim⁹ ea dici sic eq̄uoce/ ꝛ silr est in quiditate ꝛ diffinitōe: ea igit q̄ sic ꝓportio/ne ad vnū dicūtur vt q̄dā modi ipius quecūq; mō alī//quis velit vocare vel dicē nihil refert q̄ ad ꝓpositā intētionē. Palā.n.est quocūq; mō dicat ea q: simplr q̄ nihil hz extraneū ꝛ ꝓia fm primū modū dicendi p se diffinitio ꝛ q̄d erat eē cui diffinitio per se attribuit nō

est nisi substātiaꝝ: diffinitio aūt quocūqz mō dicta non solū est substātiaꝝ sz ⁊ aliozꝝ accītiū: sed nō est primū ⁊ simplr diffinitio ipozꝝ: nō eni seqtur de necessitate si ponimus qꝫ h est h per se qꝫ hoc sit vera diffinitio qō si gnat illud idē cum aliqua q̄cūqz diffinitiua rōne: sz oz qꝫ ipm significet illud cū quadā rōne illa vz q̄ est ex talibus quozꝝ qō̄z dicit de diffinito fm primū modū dicendi p se qz tūc oīa illa actu eētialiter ⁊ in recto claudūtur in intellectu diffiniti non tamē est extenso nomine rōnis sicut patz p aītedicta: sed h oz nō ignozare qꝫ sine rō dicat pzio mō sine extenso noīe sicut dicit rō accītis qz nō erit diffinitio nisi vnū ⁊ vntⁿ sit nomē.

Cū aūt oē nomē iponat ab eo qꝫ pzio cadit in intelle//ctu iponētis ⁊ significet id ipm pz qꝫ vbi nō vnitas intellectⁿ ibi nō est vntⁿ vnū nom̄ oz igit sēm̄obeat vnū nomē cē diuersozꝝ qꝫ illa diuersa claudanē i itellectu vno ⁊ eodē ⁊ h nō est nisi in pzio modo ⁊ scōo dicēdi per se opz igit qꝫ nomē cui aptat diffinitio dicat vnū fm pzi//mū modū dicēdi p se vel scōm: ⁊ q̄cūqz aliter oīt vnū cōpositionis, vel cōtinuitatis vel colligationis sub illo vno nō sunt diffinibilia: ⁊ iō accīs per accīs cū suo sb iecto compositū nō est vna rōne diffinibile nisi ipz accidēs per accīs ad accīs p se reducat pzio: ⁊ ei tunc vnū nomē spēi sue ponat sicut est h nomē simū vel similtas ⁊ claudū vel aquilū ⁊ hmōi: ⁊ ex h pz qꝫ hō albus nō est res diffinibilis vna rōe idest diffinitione nisi pⁿ ad p se reducat vtrū vz albū dicat superficiē ex multo cōpositā pspicuo in qua clare diffūdit lumē: ⁊ huic nomē vnū ponat qꝫ in se claudat subiectū obliq̄ ⁊ eē accidētis in recto sicut similtasⁿ est nasi concauitas ⁊ hmōi

Ex hīs igit sic intellectis dicimⁿ vnā eē diffinitiuā rōnem si in altero'modozꝝ dicēdi p se vntⁿ intellectⁿ est ⁊ nō ꝓpter h erit vna diffinitio si est vntⁿ qꝫ quocūqz mō cōtinuitatis siue colligationis siue alterⁿ ꝓpōnis ē vnū aut etiā quacūqz cōmunicatiōe ordinis: sicut dixⁿ in ꝓhabitis sicut diximus poemata yliaca eē vnū poema sed erit diffinitio vna si est vnius quocīēs vere dicitur vnū. Unū vo dicit sicut ens fm se aut pzio mō vel secūdo dicit ens duplr h dō eni entiū dicit h aliq̄d qꝫ vere est ⁊ est substātia: aliud vo signat q̄litatē ⁊ aliud quātatē ⁊ h nō dicit ens: sed h eē alicuⁿ qꝫ claudit in itellectu ipsiⁿ ⁊ h mō dicit vnū cui rādet diffinitio vna: ex h seqtur qꝫ albi hois si ad p se subiectū reducat erit q̄dā rō ⁊ diffinitio sed tm̄ alia ē rō albi ⁊ substātie sicut alia ē rō substātie ⁊ accītis. Sic igit pz q̄liter ē diffinitio accītis ⁊ q̄lr n ⁊ cū aptat diffinitio accītis ex suo genere ⁊ ex sua differētia sicut cū dicimⁿ qꝫ albedo est color disgregatiuⁿ visus. neqz genⁿ nz differētia ē sine intellectu subiecti eo qꝫ vtrūqz illozꝝ sit accīs: sz tm̄ qa differētia refert ad genⁿ ⁊ est q̄litas ipsiⁿ qm̄ in diffini//tione accītis ꝓtūgunt genⁿ ⁊ differētia nō intelligit bis subiectū in illa diffinitione qz ex h qꝫ vnū refert ad aliud ex ambobⁿ nō intelligit subiectū nisi semel ⁊ iō non fit in tali diffinitōe repetitio nugatoria: h igit a nobis ō diffinitōe accidētis dicta sint.

Caplm. x. ō. solone errozis q̄rūdā q̄ dicebāt accītiū nullā esse diffinitionē ⁊ ō differētia accidētis ad speciē veram ⁊ differentiam verā.

b Abet aūt dubitationē ex antiquozꝝ quozūdā opinione. Si eni qs consideret vere ⁊ ꝓprie diffinitionis ꝓditionē: dicet cū qbusdā antiqs nullā esse diffinitionē ex additione substātie ⁊ accītis que sūt diuersozꝝ generꝝ nature ⁊ tūc orit dubitatio magna cuiusmōi diffinitio erit eozꝝ que nō simplr sunt fm suū intellectū vnⁿ generis: sz fm pricipia se in eē constituētia sunt ō numero copulatozꝝ sicut sūt accītia. Si eni diceret qꝫ nisi talia hñt aliquā q̄ditatē mīⁿ daret eis q̄ hñt fm ea q̄ ꝓdicta sūt: adhuc aūt cū nihil demōstrari posset nisi p diffinitionē seqret qꝫ si accītia nullā hērēt diffinitionē qꝫ nō possent ōmōstrari: qꝫ oino ē absurdū. Opz igit dicere qꝫ accītia hēant diffinitionē sz si h cōcedat ex oībus q̄ ꝓmissa sūt: sequit qꝫ necesse est palā facere diffiniēdo ea ex additōe ad suū subiectū.

Dico aūt gratia exēpli subiectū sicut ē nasus ⁊ passiōnē siue p se accīs sicut est ꝓcauitas in genere ⁊ sicut est similtas in spē quozꝝ vtrūqz est ex duobⁿ dictū qz vtrū qz hozꝝ accītiuz dicit h in hoc p se in scōo mō dicēdi p se ⁊ nō fm accīs: attēde tm̄ qꝫ ꝓcauitas est genⁿ similtatis ⁊ nō pōt eē qꝫ oino ꝓpriū subiectū sit generis ⁊ speciei: ⁊ iō cū nasus sit ꝓpriū subiectū similtatis aliq̄d cōmune ꝓcauitati erit ꝓpriū subiectū cōcauitatis h aūt cōe est superficies depssa ⁊ superficies depssa nō est genus nasi: neqz ēt essentialis differētia ipsiⁿ ⁊ iō nō hz se oino ad nasū sic ꝓcauitas se hz ad simū. Et iō cū dicit nasⁿ cōcauⁿ de intellectu pzio cōcauitatis nō est subiectū similtatis ꝓpriuz oz tm̄ sicut dixⁿ qꝫ vtrūqz sit aliqō subiectū ꝓpriuz: ⁊ h iō est qz nec cōcauitas q̄ est genus neqz similtas q̄ est species est passio nasi q̄ sit accīs p accīs: sz vtrūqz est passio fm se siue p se accīs: nz accidūt ista sicut album accidit calie aut sic accidit homini cui accidit caliā eē qui est albus sz sicut accidit masculinū ⁊ femininū animali ⁊ sicut accidit quantitati eāle ⁊ vt generaliter dicat sic accidūt oīa q̄ fm se siue p se existūt in aliq̄bus subiectis: sz in oibⁿ hīs lz subiectū sit ō intellectu accītis nō tm̄ est de pzio intellectu ipsiⁿ ⁊ iō nō est essentialis sibi sicut eiusdē nature exīs nec in recto cadit in rōne eiⁿ: ⁊ iō nō ē in ipo nisi potētia ⁊ sic ēt dimidiū claudit i se duplū ⁊ vt generaliter dicat oīa q̄ sine aliis nō intelligūtur absolute cū tm̄ nō sunt de pzio itellectu ipozꝝ: ꝓcauitas aūt cum genus similtatis sit sicut color genus albedinis ē de primo intellectu ipsiⁿ qz spēs in suo pzio intellectu dicit genⁿ ⁊ differētiā ⁊ h duo dicit vnū i actu ⁊ duo ⁊ separata i potētia: ⁊ iō nūqꝫ pōt eē qꝫ posita spē sequtur ab ea generis intellectⁿ ⁊ silr differētie. Differētia aūt cū in se genⁿ hēat aliq̄ mō nō hz in se nisi potētia ⁊ genⁿ nihil ē o nā differētie exīs. Diffserētia. n. ñ ꝓstituit i eē a genē sic nz forma a mā: ⁊ iō genus nō ita concludit in intellectu differentie sicut in intellectu spēi: propter quod cum dicitur animal ratio//nale diffinitio ē qz lz genⁿ sit subiectū ⁊ differētia eētialis q̄litas ipsiⁿ tm̄ qz nō ē in ipa sic aliq̄d eētie sue iō pōt extrahi de ipa: ⁊ qñ ꝓiūgit ei in rōne iā nō itelligit in ipsa: nō aūt sic ē de spē ⁊ iō cū dicit aīal rōale dicit aliq̄d qꝫ diffinuri potest. Cum aūt dicitur aīal hō vel hō aīal nō est aliq̄d qꝫ possit diffiniri qz pp intellectū generis i spē idē bis in diffinitōe dicit. Adh aūt cū differētia sit generis sic subti cuiⁿ est eētialis q̄litas ⁊ accidens qꝫ est p ꝓpria passio sit ēt subti cuiⁿ ē eētialis q̄litas siue p se nom est tm̄ idē modⁿ hītudis differētie ad genⁿ ⁊ ecouerso q̄ est subiecti ad passionē ⁊ ecouerso: qz differētia cum sit forma substātialis est eētia nō ꝓstitura a mā q̄ significatur p genⁿ sz potⁿ in eē ꝓstituēs ipm fm actū ⁊ iō non diffinitur p genⁿ sic nz forma p mām. Sz ecouerso genus ⁊ mā diffiniunt nō q̄dē p differētiā vl forma sz in analogia ad ipa: accīs aūt p se hz se ad subiectū sicut ꝓstitutū in eē p ipm ⁊ subiectū se hz ad accīs sic in se ꝓpletū ⁊ cā accīti i eēndo: pp qꝫ accīs nz ē ens nz eētia nisi ens ⁊ essentia ab esse dicta intelligantur ꝓpter qꝫ oportet ipsum per suum proprium subiectum diffiniri eo qꝫ sicut iam antediximus idem est diffinitum

qꝫ est in eē

q̄ est in eē cōstitutiuū: ⁊ eo mō diffinit quo ineē constituit. Ex oib⁹ āt ⁊ductis ħ est necessariū accipe q̄ ħ q̄ ponit diffiniri sicut spēs absoluti eē in suo prio intellectu claudit diffinitia nec vnq̄ possūt p aliquā appō/nē vel ōterminationē ita separi ab ipso q̄ nō sint in intellectu ipsi⁹ fm actū ita q̄ diffinitio ipsius tota ⁊ vbiq̄ ponit̄ p noie ipso: quecūq̄ aūt diffiniunt nō vt spēs absoluti eē: sed vt accidētia diffinitia sua nō hūt de intelctu suo prio ⁊ iō nō actu neq̄ essentialiter cōtinētur in ipsis: ⁊ iō cū apponūt eis sepant ab intellectu nois ipsoꝝ ⁊ tūc nō intelligunt in ipsis: sicut ⁊ gramatici onāt q̄ in verbis prie ⁊ scōe pſone intelligit determinatum suppositū eo q̄ agere ⁊ pati substātie est ꝓpriū ⁊ tunc nō intelligitur in ipsis qñ apponit: vt si dicam ego lego tu legis qz nō est suppositū de prio intellectu rei que iportat per verbū. Hīs ita suppositis ⁊ distinctis sc̄itur q̄ oia accīdentia q̄ fm se existūt ex additiōe dictas habēt diffinitiones talia vo sunt accidētia per se in q̄b⁹ sic diffinitēs existit p ītellectū nois aut rō diffinitiua si loco nois ponat rō aut nom̄ ſbiecti cui⁹ erat p se passio ipa ⁊ tale accidēs nō ꝓtingit diffinitiua rōne oīdere sepatim p principia vni⁹ ⁊ eiusdē nature ⁊ generis sz opz q̄ diffiniatur p suū primū ⁊ ꝓpriū subiectū. Si aūt essent q̄dem accidētia sz nō p se sz p accidēs: sicut album illa possunt oīdi diffinitiue sine subiecto in quo sūt sicut si diffiniat albū sine hoie: sz tn non pñt diffiniri sine quo cunq̄ subiecto qz accīs per accīs ad accīs per se reducitur ⁊ tūc ꝓpriū subiectū diffinit vñ femininū q̄ ē accīs per se sine aīali ñ diffinit q̄ est ꝓpriū ei⁹ subiectū

Ex oib⁹ igit q̄ ⁊ducta sūt ħ accipit q̄ hmōi accidē/tium aut nō est q̄d erat eē ⁊ diffinitio: aut si est taltū q̄d erat eē ⁊ diffinitio aliter est q̄ substātie quēadmodū iā sepi⁹ dictū est. Dubitatio igit qua q̄rebat vtrū taliū ē aliq̄ diffinitio in prē affirmatiua est determinata qz q̄dā est taliū accidētiū aliq̄lis diffinitio.

Capl'm. xi. de determinatiōe errozis alioꝝ q̄ dicebāt accīntium p se eē diffinitionē verā sicut ⁊ substātie.

e Sr āt ⁊ alia dubitatio de hmōi diffinitionib⁹ q̄ cōtingit ei q̄ cōcedit talia accidētia diffinitionē hēre. Si.n. sim⁹ dicat ab aliquo eē species q̄ absolute ponit sub assignato genere ⁊ nō dirigit simū ad substātiā sicut ad suū eē ⁊ q̄ditatis cōstitutiuū tūc q̄ditas simi ē q̄d absolutū ad nihil extra suā dependēs essentiaz: ⁊ sic erit vez ens ⁊ vera essentia ⁊ erit ħ dictū ei⁹ q̄ dicit accīs eē ens nō ex aliqua additiōe q̄ditatē habēs: tūc.n. diffinitēs accidēs in spē acceptū cēnt de intellectu prio accidētis q̄ p nullā additionē determinationis possūt separi ab ipso ita q̄ in ipo nō intelligātur: ⁊ fm ħ sicut nō pōt dici aīal hō ꝯgrue ita nō pōt dici nasus simus qz nasus fm ħ de prio intellectu est simi sicut gen⁹ ⁊ differētia sūt de intellectu prio spēi. Si igit sic loquēdo fm hāc pōnē idē ē sim⁹ nasus ⁊ ꝯcau⁹ nasus fz intellectū primū: tūc erit idē simū ⁊ ꝯcauū qz cōcauū est q̄d simi sicut in rei vitate est vez qz cōcauitas ē vnū gen⁹ simitatis ⁊ ē idē ipi qz ī ītellectu ei⁹ claditur prio: sed ħ opinio dicit q̄ simū ⁊ cōcauū sunt vnius nature non ex additiōe dicte ⁊ sic idem in esse vnius ⁊ eiusdē generis nature sunt simū ⁊ ꝯcauū vtrunq̄ formaliter acceptū. Si vo ħ est vez sicut ꝓbat p oia supradicta ēt oz dicē q̄ ħ spēs sim⁹ inq̄tū est accīs est concauitas in naso: ⁊ cū ħ ꝯcedat q̄ diffinit ħ accīs sicut spēs absoluti entis ⁊ verā habētis diffinitionē tūc sequit̄ q̄ aut nō contingit dicere nasus sim⁹ ex appōne vnius ad altez: aut si dicit erit nugatio bis idē dictū vt dicatur nasus nas⁹ concau⁹ oīdim⁹. eni iā in ꝓbitis qō subiectū est in diffinitione accīntis. Si aūt ħ accīs nō vt passio sz vt spēs absoluti entis accipiat tūc subiectū erit in diffinitione ei⁹ sicut de intellectu prio ipsi⁹ existēs ⁊ sicut tūc nō ꝓtingit dicere aīal hō ita nō contingit dicere nasus sim⁹: aut si diceret erit nugāo eiusdem repetitio qz cū dico nasus sim⁹ loco simi q̄ est nomen spēi ponā rōnē ipsi⁹ q̄ est nas⁹ ꝯcau⁹ ⁊ tūc nasus simus erit idē q̄ nasus nasus cōcau⁹. Secūdū ħ igit nasus sim⁹ ē nasus nas⁹ ꝯcau⁹: pz igit q̄ est incōueniēs dicē q̄ in hui⁹ accidētib⁹ sit q̄d erat eē absoluti entis. Sin aūt ħ negatur sequtur q̄ infinita sunt q̄ nugādo repetūtur in vna ⁊ eadē ⁊ eiusdē rōne: qz cū dico nasus nasus ꝯcauus constat q̄ ꝯcau⁹ nō p̄dicatur de simo nisi fm eē q̄ hz in naso ⁊ cū sit accidēs itez dirigit ad supficiē depsam in naso ⁊ tūc itez cū ħ dicit ħ positio q̄ cōcauitas hz diffinitionē entis absolutā ⁊ ex ħ itez sequtur q̄ subiectū est de prio intellectu ipsi⁹ ⁊ tūc diffinies ħ totū q̄ est nasus nasus ꝯcauus dicā nasus nasus nasus in me/dio depressus: ⁊ cū itez depressus q̄ in hac diffinitiōe ponitur sit accidēs vt absoluta spēs diffinita cadit in intellectu eius primo nasus ⁊ diffinies itez ħ totū dicaz nasus: nasus nasus: nasus curu⁹: ⁊ ħ idē curuus per eandē rōnē dicet in se primo intellectu ꝓtinēdo nasū ⁊ ħ nō stabit vnq̄: ⁊ hac de cā dixim⁹ supra q̄ gen⁹ cū spē positū nō est q̄d diffinibile ⁊ qz ħ iconueniēs sequtur ex hac pōne q̄ dicit ⁊ accidētia remanere accidētia ⁊ tn diffinitiones veras hēre sicut hūt spēs substātie q̄ sub assignato ponūtur genere palā est q̄ diffinitio vera nō est nisi solius substātie. Nā ⁊ si aliaꝝ cathgoriaꝝ est diffinitio est necesse diffinitionē ex additione eē vt ē diffinitio q̄litatis ⁊ diffinitio imparis. Nō eni negam⁹ diffinitionē eē accidētis p gen⁹ ⁊ differētiā sue coordinatōis ⁊ sui p̄dicamēti sicut diffinitur albedo p colorē congregatiuū visus sicut est diffinitio imparis: q̄ nō diffinitur sine numero ⁊ numer⁹ non diffinit sine quātitate: ⁊ q̄ntitas ñ diffinit sine ſba: ⁊ diffinitio femininī nō est sine aīali sed nz gen⁹ nz differētia in talib⁹ sunt nisi ex additione ad substātiā: ⁊ in hīs si dicat q̄ hūt veras ⁊ p se dictas diffinitōes tūc sequtur q̄ idē bis dicit nugatorie sicut ⁊ in illis q̄ supra dicta sūt q̄ sūt simū ⁊ cōcauū. Si vo ħ q̄ vz sic sequtur nugari tūc necessario sequtur q̄ diffinitio nō erit coꝝ q̄ fz eē suū extranee nature copulata sūt sicut est numer⁹ ⁊ ipar ⁊ alia hīs silia accidētia. Dium aūt hoc solo vera ē q̄ sic dubitans obliuiscit ⁊ ignorat qz rōnes diffinitiue taliū accidētiū nō dicūtur certe ad certitudinē diffinitionū primā. Si eni cōcedat q̄ hui⁹ accīntiū sunt termini determinates ipsoꝝ eē oz altez duoꝝ dicē q̄ videlz altero mō sūt q̄ substātie aut quēadmodū dictū ē pri⁹ q̄ multiplr diffinitio dicatur ⁊ sic̄r multiplr dicatur q̄d erat eē cui per se redditur diffinitio: ⁊ iō vno q̄dē mō nullius accīntis erit diffinitio prio vz ⁊ ꝓprie sūpta diffinitiōe ⁊ ħ mō q̄d erat eē nō ierit alicui nisi substātie. Alio aūt mō secūdario vz ⁊ ex additiōe ita q̄ diffinitū nō sit spēs absoluta nz sub genere absoluti ⁊ simplicis entis posita erit diffinitio talium accīntium.

Capl'm. xij. de distinctiōe diffinitōis ⁊ q̄ditatis ⁊ de vero intellectu q̄ditatis ⁊ diffinitionū accīntis.

q Uia igitur est diffinitio ipsi⁹ q̄d erat eē rō: palaz est ex p̄dictis in hoc.n. differt rō a q̄d erat eē qz qō q̄d erat eē dicit naturaz cui p se attribuit diffinitio ⁊ diffinitio dicit hui⁹ nature explicitaz rōnem: palā ēt est ex p̄dictis qz quid erat esse aut solaꝝ est substantiaꝝ si ꝓprie q̄d erat eē accipiatur aut est substantiaꝝ maxime ⁊ primū ⁊ simpliciter: maxime q̄dem

q; ip3 est causa quidditatis accidētiū: primū aūt q; ip3 est primū cadēs in intellectu accidētiū simpliciter vo q; ipm nō refert ad nāz alienā: ad intellectuz aūt omniuz eoz que dicta sunt ⁊ vt perfecte distinguatur quidditas accidētis a q̄ditate subaz. Attēdēdū est q; accidēs qñ diffinit dupliciter pōt accipi aut eni accipit vt spēs subiecta aut vt passio: ⁊ si accipit vt spēs subiecta sic quidē intelligitur sba in ei⁹ diffinitiōe: 3 nō accipit ⁊ sic dicit auice. q; intellect⁹ accidētis intellect⁹ ē absolut⁹. Si āt accipiat vt passio sic suba ⁊ intelligit ⁊ accipit in ei⁹ diffinitiōe ⁊ primo q̄dē mō diffinitio dicit a quibusdā pri cipiū demōstrationis extra demōstratōez. Scōo aūtē mō diffinitio accepta ē demōstratio pōne differēs: in tali eni diffinitione accipit sbm q; est suba ⁊ cā accidētis que est mediū ⁊ accīs ipm q; est p̄dicatū. Sūt aūt qui negātes diffinitionē ee passionis aliter obiectū: cū eniz accīs diffinit ex genere ⁊ differētia sue coordinatiōis dicū q; est diffinitio formalis q̄ dat de accīte ,put ipsum est spēs. Tales aūt diffinitiōes dyaletice sunt ⁊ vane oēs sicut in principio de aia dictū est. Et si aliqs ad h dicat q; sicut dictū est etiā in talib⁹ diffinitionibus intelligit substātia 3 nō ponat expresse q̄ substātia i ee pstituit accīs quā q̄dē percipit prim⁹ pbus q̄ ō vno q̄/q; annunciat ,put ipsum est eo q; ipe est doctissim⁹ cau saz. Sed dyaleticus q̄ nō accipit nisi q; extrīsecus ad hereret rei de signis ⁊ ycotis nō pcipit substātiā q̄ intel/ligitur ⁊ intrīsecus pstituit. Et iō dyaleticus in talib⁹ est van⁹: q; per id q; accipit ad ee accītis pstituū non deuenit: prim⁹ aūt pbus in eadē diffinitione nō ē van⁹ q; per substātiā quā in accītis genere ⁊ differētia intelli/gitur puenit ad vez ee accītis. Adhuc alr obicit de eo/dē videt eni accīs verā hēre diffinitionē: qm̄ id q; ve/rā h3 demōstrationē h3 verā cām ⁊ q; h3 verā cāz ve rā h3 diffinitionē q; cā ⁊ diffinitio sūt idē. Ampli⁹ si/cut dicit auic. accīs duobus modis diffinit: aut eni dif/finit vt essentiale cui⁹ spēs est absoluta eo q; secūdū ee nō dep̄ēdet nisi ex sue coordinatōis p̄cipuis: ⁊ sic diffi nitur sm formaz aut diffinit sm ee: ⁊ tūc diffinit vt est passio substātie ⁊ qñ sic diffinit diffinitio facit scire cāz ipsi⁹. vera aūt est diffinitio q̄ facit scire cām verā: igitur videt hēre diffinitionē. Neutra tm̄ istaz videt posse ee mediū in demōstratōe q; pria ñ dicit cāz cum medi um demōstrationis debeat ee cā. Si aūt videt data ee p māz ⁊ illa h3 mediū per qō pōt p̄cludi ⁊ ōmōstra ri ⁊ sic etiā illa nō est mediū demōstrationis. Amplius aut accīs diffinit sm speciem facta diffinitione aut sm mām: facta aūt diffinitiōe q̄ est demōstratio pōne dif/ferēs: ⁊ iā quidē oñsum est q; prima nō pōt ee medium neq; scōa. De tertia āt sl̄r videt q; ñ possit ee mediū q; illa in se p̄tinet oēs tres demōstrationis terminos: cō tinet eni subiectū q; est extremitas minor et si illa diffi nitio eēt mediū tūc minor extremitas eēt mediū vl̄ pa medū q; est falsū cū minor extremitas nihil sit cāe: nul la igit diffinitio ipius erit mediū ⁊ sic videt nullā hēre diffinitōez: q; cū ipa sit maior extremitas si h3 diffinitio nē illa eēt diffinitio primi termini: sine maioris extremi tatis vt in posteriorib⁹ dictū est. Forte aūt dicet aliqs q; mediū in demōstratione nō est diffinitō minoris ex tremitatis q; si h darēt in demōstratōe semp eēt maior ꝓpō falsa ⁊ ēt p̄clusio ⁊ h iō est q; minor extremitas ē aliq̄d abstractū ⁊ illi⁹ diffinitio cū sit abstracti est etiaz abstracta: ⁊ huius diffinitio nō p̄dicat de ꝓcreto q; est subiectū: forte aūt ad h rñdebit aliqs q; si passio sm q; in abstractiōe est ponret in demōstratōe tūc eēt maior ꝓpō falsa ⁊ cōclusio sl̄r nō aūt sic ponit ⁊ iō maior est vera ⁊ etiā cōclusio: sed h est falsū cū mediū in demon stratiōe sit diffinitio maioris extremitatis. Maior āt extremitas sm sic rñdētē est aliq̄d cōcretū de quo non erit vera diffinitio abstracta. Sed q; h nō multū sunt ad ꝓpositū cū nō intēdam⁹ h demōstrare 3 pot⁹ de di/stinctiōe diffinitionuz ⁊ q̄ditatū oz attēdere q; i vītate accīs, diffinitiōez ⁊ simplr diffinitionē nō h3: ⁊ 3 cā ⁊ diffinitio sint idē eo q; diffinitio dat per cām tm̄ diffini/tio ⁊ cā differūt sm rōnē: ⁊ iō pōt alicuius eē cā sim/plr cui⁹ tm̄ non est diffinitio simplr sicut demōstratiōis in q̄ demōstrat accīs de subiecto: ⁊ in vītate vez ē q; accīs duplr pōt diffiniri māliter. vz ⁊ formaliter. Sz diffinitio mālis accidētis sola est q̄ est mediū in demō/stratione potissima diffinitio aūt formalis minoris ex/tremitatis pōt etiā ee mediū in aliq̄ demōstratiōe q̄ sim plr demōstratio est. Un̄ notādū q; tā substātia q; acci dēs pōt demōstrari ⁊ formaliter ⁊ māliter: 3 diffinitio mālis substātie pōt demōstrari ⁊ h3 mediū q̄ ōmōstre/tur diffinitionē formalē sui sm spēm factā ipsi⁹ substā/tie sicut dixim⁹ in scōo de aīa de ipius aīe diffinitioni/bus. Diffinitio aūt sm spēm data substātie nō pōt de mōstrari demōstratione ꝓpter q̄d dicēte. Sed si de/mōstrat h erit demōstratio q:: mālis aūt diffinitio acci/dētis cū dicat q̄d ⁊ ꝓpter q̄d est mediū in demōstratio ne potissima ⁊ iō demōstrari h est demōstratōe ꝓcludi nō pōt. Et si dicit aliq̄s demōstrari hoc erit itelligēdū sic q; ex demōstratiōe pōt elici ⁊ sciri q; scito medio q; est cā scit q; illud est diffinitio. Diffinitio aūt accītis sm spēz facta ꝓcludi pōt per demōstratiōez: sicut ⁊ ipa passio siue accīs: adh aūt diffinitio mālis accidētis du plex ē: est eni mālis illa in q̄ accipit subiectum sub noīe ꝓprio sbi ⁊ ē mālis i q̄ ñ solū accipit sbz sub noīe sbie cti. 3 pot⁹ rō subiecti accipit ⁊ h ē mediū in demōstra tione potissima: attēdēdū in est q; in mathematicis que abstracta sunt ⁊ in q̄b⁹ est demōstratio potissima in qua oēs termini sunt in rectitudine subiectū q̄dē est q̄d ab/stractū sicut linea vl̄ triāgulus: passio aūt q̄ ē maior ex tremitas est quid cōcretū: ⁊ diffinitio mālis q̄ est medi um est diffinitio accītis: ⁊ iō nō totū mediū pōt ee mā passiōis circa quā est passio 3 aliqd ei⁹ est mā passiōis ⁊ iō mediū cōpositū est ⁊ primū q̄ō in ipo est sicut ge/nus passionis: ⁊ h significat in cōcretione ⁊ q̄ sequunt sunt mā passionis circa quā ē passio: ⁊ h materia est ne/cessitas passiōis: h aūt sunt formalia subiecte in̄ tum subiectū est ⁊ iō diffinitio talis mālis passionis cōposi/ta est ex eo q; est passionis ⁊ ex eo q; formale est subie ctū in̄ tū est subiectū: q; subiectū p formā suā cā ē sb iecti: ⁊ sic p3 q; accīs dicit h alicuius siue h in hoc sicut dixim⁹ i p̄hitis. si āt aliqs dicat q; sic oēs termini cadūt in rectitudine: sīc cū dicit nasus simus ⁊ diffinitio simi dicto mō cōposita sit mediū tūc erit nugatio sm ea q̄ su pra dicta sūt dicem⁹ q; h nō sequit: q; nō dicim⁹ q; sub iectū cadēs in diffinitione passionis sit gen⁹ ⁊ id q̄ō est nature accidētalis sit differētia: ⁊ iō nō est de pio intel lectu passionis ꝓpter q; nō est nugatio: sed forte cōtra h itez obiciet aliqs sciens q; si a sit spēs accītis diffi/nita diffinitiōe formali siue sm spēm dicta: ⁊ sit. b. genus ei⁹ ⁊. c. differētia eo q; diffinitio sm spēm data dat per gen⁹ ⁊ differētiā cū tā. b. q̄. c. sint accidētia neutrū erit sine intellectu subiecti: est āt. b. de itellectu. c. eo q; gen⁹ est aliquo modo de intellectu differētie ergo subiectū q; est de intellectu. b. est etiā de intellectu. c. ⁊ simīliter ipm simpliciter. c. in intellectu suo h3 subiectū: h ergo subiecta que sūt de itellectu. c. aut opposita in spē q; ē nō pōt q; sic vnū nō cēt de intelllectu alterius aut sunt

idem

idē: ⁊ tūc idē bis dicit ⁊ erit nugatio sed ad ħ dicēduz q̄ subiectū. b. ⁊ subiectū. c. re vera sunt substātie ⁊ q̄ in c. intelligit subiectū. b. sz illa sbcta se hñt adinuicē sicut gen⁹ ad differētiā ⁊ ió est vnū determinās alterū sicut differētia determinat gen⁹. Et ió subiectū. b. se hz ad subiectū. c. sicut primū se hz ad id q̄ est ꝓsequēter sicut vegetatiuū se hz ad sensitiuū. Jn talib⁹ aūt primū ē in se cū do in potētia tm̄ ⁊ nō actu ꝓpter qō nō accidit idez bis dicere sicut patet ex supius hūtis: talis tm̄ diffinitio accidētis nō ꝓpter ħ mālis vocat q̄ illa est ex genere ⁊ differētia siue coordinatōis: sz poti⁹ illa que dicta sūt pri⁹ ex qua cū formātur tres termini demōstratiōis pri mus mod⁹ dicēdi p se erit in ꝓpōne scōa: ⁊ scōs mod⁹ dicēdi p se erit in prīa. Tertⁱ ēt mod⁹ dicēdi p se: erit in scōa. Et quart⁹ modus dicēdi p se erit in cōclusione si replicat cā quare primū insit minori extremitatī. Tantū igit dictū sit de differētia diffinitionū accītis ⁊ substātie ⁊ diffinitionū accītiuz adinuicē.

Jncipit tractatus secūdus septimi libri qui est de cōparatione q̄ditatis ⁊ diffinitionis ad aliq̄d cui attri/ buit q̄ditas ⁊ diffinitio scōm idem vel diuersum.

Capitulum primū de eo de quo est intētio ⁊ sunt in eo solutiones sophatū platonis.

Trū ār idē aut diuersū sit q̄d erat esse ⁊ vnū
v q̄q̄ designatoz sub ipso supposito natu/ re cōi nūc aūt deinceps pscrutādū est: ⁊ ħ est q̄rere vtrū nā illa q̄ est q̄ditas oīum eoz q̄ quid sūt ab ipsa ⁊ sub ipsa sit essentialiter idē cū ipsis fm̄ cē: aut ali q̄d aliud sepatū p eē ab ipis: ħ enī est aliq̄d q̄ ē plibā/ dū ad pscrutatōez de substātia: singulum enī suppositoz alicui⁹ nature nō aliud videt eē ab illa q̄ditate q̄ ē sui met substātia q̄ ipm̄ ē id q̄ est: ⁊ idē ē dicē q̄d erat eē singuloz. q̄ ē dicē substātiā singuloz q̄ ñ eēt vez si q̄ ditas esset substātia q̄ dā fm̄ esse sepata a suppositis il/ lis in q̄bus est q̄ditas: anteq̄ aūt ħ ꝓbet tangam⁹ aliq̄d de pōne platonis qui ħ negat dicēs substātias q̄ sūt re/ rū q̄ditates eē sepatas a substātijs sensibilib⁹ sic incoz/ ruptibile sepatur a corruptibili. Arguit aūt plato sic q̄ incorruptibile nō est corruptibile q̄ditas aūt icorru/ ptibilis est sensibilis aūt ħ substātia est corruptibilis. Adhuc aūt q̄ditas est p̄dicata de plurib⁹ ⁊ accipiatur exemplū in hoie: q̄ aūt p̄dicat de plurib⁹ nō est aliquis hō igit nō est hō ⁊ sic q̄ditas hois nō est hō vt videt. Amplius q̄ditas hois nō est substātia vt in sequētibus patebit ⁊ q̄ nō est substātia nō est hō q̄ditas igit hois nō est hō. Adhuc si q̄ditas hois est hō tūc eadē rōne q̄ditas sortis est sor. ⁊ si sor. currit q̄ditas sortis currit ⁊ si hō currit q̄ditas hois currit ⁊ hmōi sophismata mlta inducit valde. Adhuc dicit si hō est spēs cui⁹ē qui/ ditas tūc cōuersz est vez q̄ spēs ē hō ⁊ si est hō tūc ē aliquod appellatū hois ⁊ ħ est falsū q̄ nulli⁹ nois pri/ mū significatū est appellatū eiusdē: ħ aūt oia q̄ infinita sūt soluūtur p ea q̄ dixim⁹ in quito hui⁹ sapiētie li. vbi de vli locuti sum⁹. Si. n. ipa nā simplr accipiat fm̄ se il li multa accidūt ⁊ fm̄ quodlz accīs hz q̄ dā sibi attri/ buta q̄ nō attribuunt eidē fm̄ q̄ est sub alio accīte: ⁊ ħ q̄dē cuilz facile pz cū igit nā hois accipit in ħ noie hō ħ pōt fieri q̄tū ad primū signatū: vel q̄tum ad fm̄: pri mū aūt signatū est q̄ prio cadit in ītellectu ⁊ illi rndēt applicata ipo noie q̄ sūt sb illo signato Scōarij aūt si gnatū est id cui iponit ħ nomē ⁊ ħ cōpositū: primū aūt signatū est forma simplr suū q̄litas essentialis q̄ signifi/ cat hō ⁊ ħ forma dupl̄r considerat q̄ lz in se simplr sit tm̄ accipit in multis ⁊ oppositis modis significādi. Accipit enī aliq̄n fz q̄ ē absoluta p ītellectū a suis ap/ pellatis sicut q̄n dicit hō predicat de plurib⁹ nihil enīz est in appellatis ipis q̄ de plurib⁹ p̄dicet tale enī p̄dica tū contingit forme ita q̄ nō cōtingit appellatis: accipi/ tur etiā forma inq̄tum est multiplicabilis ⁊ sic ponit: cū dicit ois hō est ois hō multiplicabilitas enī contin/ git forme ⁊ nihil est multiplicabile nisi forma. Silr āt secūdariū signatū q̄ est ꝓpositū cui iponit nomē ac/ cipit dupl̄r aut .n. accipit absolutū a suis suppositis aut inq̄tū est sua suppositā: ⁊ absolutū quidē accipit q̄n di citur hō p se diffinit: vt sua suppositā extīs accipit q̄n dicit hō currit vel hō est aīal vel aliud hmōi: vñ cū di/ cit q̄ditas hois est hō ħ est simplr loquēdo falsa q̄ cū dicit q̄ditas est quiditas hominis absoluti a suppositis cui p se attribuit diffinitio: ⁊ si illa esset hō eēt aliq̄s hō q̄ quiditas hois est singulare sub ħ cōi quiditas: ⁊ cuz de ipo p̄dicat hō opz q̄ esset aliq̄s singularis hō: ⁊ est ac si diceret diffinitio hois ē hō q̄ falsū est: q̄ diffinitō hois ē oratio p eētialia dicēs eē hois ⁊ ħ nō est hō: lz aūt ħ sit falsa quiditas hois est aliud q̄ hō: tñ ħ est ve ra q̄ditas hois nō est aliud q̄ hō: q̄ si eēt aliud eēt ali/ quid aliud designatū sepatū ab homine sic dixit plato ⁊ ħ nō est vez. Cū aūt dicit q̄ditas hois est suba di/ stinguēdū est: aut enī quidital hois stat pro diffinitione aut p forma si p forma adh dupl̄r ꝓsiderat aut .n. dicit formā q̄ est alia a mā subiecta cuz mā ꝓstituēs ħ aliq̄d ⁊ sic quiditas hominis est substātia: aut stat p eē māe ac/ cidentali ⁊ substātiali ⁊ sic quiditas hois nō est substā/ tia sz eē substātiale. Ex hijs aūt tā patere potest q̄ iste due sūt vere q̄ditas rei nō est aliud a re cuius est quidi tas: ⁊ q̄ditas rei est eadē rei cui⁹ est q̄ditas: ⁊ tm̄ ħ ē falsa quiditas rei est res ipa cuius est q̄ditas ⁊ accipiam⁹ ħ m hoie gratia exēpli q̄ enīz q̄ditas hois nō sit aliud ab hoie pz p ħ q̄ q̄ditas hoīs in actu q̄ pticipat ab hoie ñ est in alio nisi potētia inq̄tū participat ab alio idiuiduo sic ēt dicim⁹ q̄ gen⁹ ⁊ differētia sunt vnū in actu ⁊ duo in potētia inq̄tū gen⁹ pōt determinari ab alia differētia

Quod aūt sit eadē rei cui⁹ est q̄ditas ex ħ pz q̄ vere participat ab eo cui⁹ est q̄ditas nec tm̄ sequit si q̄ditas hois nō est aliud sz eadē homini q̄ q̄ditas hois sit hō ꝓpter ħ q̄ supra dictū ē q: significatū hois nō est aliq̄ō appellatū eius q: ħ subiectū quiditas hois ē significare sic diffinitio hois ⁊ cū diceret eē hō oporteret q̄ esset aliquis hō singularis. Similiter cū dicit homo est spēs est vera siue spēs accipiat in rōne illa q̄ p̄dicat de plurib⁹ siue in illa q̄ ponit sub assignato genē: sz primū cōtingit forme scōm aūt cōpositō ⁊ cū talia sint subie/ cta q̄lia p̄dicata eē permiserint hō in subiecto cū dicit hō est spēs stat p forma vel cōpositō: sed ꝓuersa ē fal/ sa spēs est hō q: ibi hō in p̄dicato stat p nā multiplica ta per sua suppositā siue singularia vel appellata: nec ħ est cōuersa istius hō est spēs: sz si cōuertat sic dz ꝓuerti spēs est hō qui diffinit vel absolut⁹ a suis appellatis ⁊ tūc est vera ħ: hec igit ⁊ hmōi sūt q̄ platonē deceperūt q: nō vidit q̄ eidē multi modi signādi accidūt fm̄ q̄s est species ⁊ vle ⁊ quiditas ⁊ hmōi ⁊ q̄ attribuit ei fz vnū modum signandi nō ꝓuenit ei fm̄ aliū modū signi ficādi. Et ió putabat illas res esse diuersas.

Capitulum secūdum de rationibus quibus proba tur quiditates nō eē diuerse ab alijs quoz sūt q̄ditates

i Nhijs aūt q̄ p̄dicanē fm̄ accidēs diuersū eē videbit quid est a subiecto de quo p̄dicat q: quiditas subiecti nō est quiditas accidentis nec ecōuerso sic alb⁹ hō inq̄tū hō est diuersū ē fm̄ qui/ ditatē ⁊ albū hominē eē inq̄tum est alb⁹: si enī daretur q̄ idem est boiem eē in eo q̄ est quid ⁊ albū hoiez eē

in eo q̄ alb⁹ ẽ erit idẽ fm quiditatẽ hõ in eo q̄ hõ ⁊ albus in eo q̄ albus ⁊ h̄ quidã tã dixerũt dicẽtes formas substãtiales esse accidẽtia sicut in añhabitis superi⁹ inductũ est: igit sequtur alterũ duoꝝ q̄ videlz aut albũ homine ⁊ hominẽ fm quiditatẽ sit idẽ cẽ aut q̄ nõ est nec esse q̄ ea q̄ p̄dicãt fz accidẽs sint eiusdẽ quiditatis cũ hijs de quib⁹ p̄dicant h̄ ãt adhuc ꝓbat p h̄ q̄ si duo vl plura accidẽtia accipiũtur vt extremitates copposite cũ vno subo si vnũ accidẽtiũ cũ subo est eiusdẽ quidita/ tis tũc eadẽ rõne ẽt scõm est eiusdẽ q̄ditatis cũ eodẽ ⁊ que vni ⁊ eidẽ sunt eadẽ ipa sunt eadẽ sequeret igit q̄ illa accidẽtia essent eiusdẽ quiditatis adinuicẽ. Sz h̄ ẽ falsum q̄ nõ vident extremitates cẽ eedẽ sibi inuicem fm quiditates sicut vident esse eiusdẽ q̄ditatis cũ sub/ iecto q̄ sic album esse cẽt fm quiditatẽ musicũ eẽ q̄ ab surdũ est q̄ oibus manifestũ ẽ h̄ nõ esse vez. In hijs ãt p̄dicatis q̄ dicunt fm se semp necesse est idẽ esse fm q̄/ ditatẽ subam ⁊ id cui⁹ est suba a subalibus eni subie/ ctis nõ sunt diuersa subalia p̄dicata: cũ eni verbũ sub/ stãtiuũ q̄ est nota cõpositionis vnionẽ significet p̄dica ti cũ subo talẽ notat vnionẽ qualẽ possunt hẽre ꝓposita ⁊ in accidẽtaliter vniti notabit accidẽtalẽ in sbaliter ãt vnitis vnionẽ subalem denotabit. Substãtie ergo p̄/ dicatoꝝ q̄ formalia sũt ⁊ q̄ditates nõ sũt diuerse fz cẽ a suis subiectis nec sũt nature priores ⁊ diuerse fm esse q̄ tẽpore p̄cedãt ea quoꝝ sũt substãtie ẽles substãtias dicũt cẽ illi q̄ ponũt substãtias rerũ cẽ ydeas. Si.n.si/ cut illi dicũt sũt diuersũ bonũ in substãtie quiditate: ⁊ bone esse in re nãli tũc erũt alie etiã ⁊ sepate substãtie p se aĩal ⁊ aĩal cẽ ⁊ ens aliq̄d ⁊ ens fz sc: ⁊ h̄ erũt natu re quedã ⁊ ydee p̄ter eas q̄ p̄dicte sũt q̄ sunt res iste q̄ sunt apud nos ⁊ sũt ille priores tẽpore q̄ iste substãtie sensibiles eo q̄ sũt factibiles istas ⁊ h̄ totũ sequit ex h̄ q̄ quid erat cẽ ponit cẽ suba fm se sepata ab eo cuius est suba. Cõstat ãt q̄ falsũ est q̄ nihil ꝑxim⁹ gnãtiõi q̄ h̄ aliq̄d ⁊ substãtie cões generantur p ꝓñs q̄ h̄ gene/ rat hunc ⁊ p ꝓñs hominẽ ⁊ aĩal ⁊ sic õ alijs. Ampli⁹ aũt si ponam⁹ istas substãtias q̄ditatẽ vz ⁊ id cui⁹ est q̄/ ditas eẽ absolutas abinuicẽ tũc erũt destructe abinuicẽ q̄ ea quoꝝ sunt q̄ditates nõ erũt h̄ q̄ sunt sine suis q̄/ ditatib⁹ ⁊ ipe q̄ditates nõ erũt fundate ineẽ rato in nã ⁊ h̄ aliq̄d sine hijs quoꝝ sunt q̄ditates: ⁊ tũc sequit q̄ eaꝝ reꝝ quaꝝ sunt q̄ditates nulla erit p subam suam q̄ nõ sciũtur ista scia ꝓpter quid ⁊ q̄d nisi p suas q̄dita tes. Alie aũt substãtie q̄ sũt q̄ditates nõ erũt entia p/ fecta ⁊ fũdata in eẽ ⁊ sic sunt destructa cũ nõ sint nisi in intellectu. Dico.n.destrui tales substãtias q̄ditatuz si nec bono huic realiter vt nõ diuersũ ab eo ineſt bonuz q̄ est q̄ditas p quã bonũ est h̄ q̄ ẽ in bonitate sua nec es se bonũ inẽ huic bono q̄ q̄ diuersa sunt abinuicẽ fm eẽ hoc vnũ nõ iest alteri subaliter ⁊ tũc h̄ nõ sciũtur per suas q̄ditates. Scia eni cuiuslibet ẽa est scia q̄ scit q̄d erat eẽ illud ⁊ in bono ⁊ in oib⁹ alijs nõ similiter se hz q̄ lz accidẽtia faciũt ad sciaz ei⁹ q̄ q̄d est h̄ nõ ẽ nisi ce scia q̄ est ⁊ nõ de scia quid est: igit si nec bonũ eẽ ẽ bo/ nũ eo q̄ q̄ditas boni est a bono sepata. Sequit q̄ nec ens sit ens q̄ quiditas q̄ ens h̄ est ens est ab ente sepa/ ta ⁊ sic sequit q̄ nec vnũ est vnũ: est eni simul rõ de oi/ bus ⁊ oĩa vel sũt suis quidtatib⁹ nõ sepatis ab eis vl nullũ penit⁹ si sue ab eis sepate sũt quiditates: vñ si nec ens aliq̄ō est ens p suã quiditatẽ sue entitatis sequit q̄ nec alioꝝ aliquis est h̄ p suã entitatẽ ⁊ quiditatẽ. Am/ plius cui nõ iest bonũ eẽ siue quiditas q̄ bonũ est nõ ẽ bonũ: eadẽ igit rõne sequit q̄ benignũ nõ est cui nõ in/ est benignũ cẽ: ꝓstat aũt q̄ sũt aliq̄ bona ⁊ benigna: oz igitur vt benignũ eẽ ⁊ benignũ ⁊ bonũ eẽ ⁊ bonũ sint vnũ fm esse ⁊ nõ sepata abinuicẽ fm eẽ: ⁊ similiter est de oibus p̄dicatis essentialib⁹ q̄ nõ fm aliud vt accidẽ tia sed fm se dicũtur ⁊ sunt prima: sic cã que est forma ⁊ quiditas principiũ est ad id cui dat eẽ quid fm q̄ ip sum quid est: h̄.n. sufficies est ad eẽ ⁊ ad sciam talis pri oritas q̄uis nõ sint spẽs ydeales sepate. Adhuc ãt ⁊ si ponant eẽ ydee fm aliquẽ modũ tũc adhuc tales for me magis sufficiũt ad eẽ ⁊ sciaz q̄ ydee in h̄ q̄ iste sũt in rebus quaꝝ sunt quiditates ⁊ forme ydee aũt nõ: p id aũt q̄ nõ est in re res ipa nec est nec scitur. Est aũt at tendere q̄ in hijs oib⁹ quiditaa accipit sic nos superi⁹ diximus ꝓ eo vz cui p se attribuit diffinitio ⁊ h̄ mõ q̄/ ditas nõ est diffinitio ⁊ lz h̄ mõ multa accidãt ei ipa tñ fm esse est in appellatis ⁊ suppositis ⁊ ab ea sunt ea q̄ sunt ⁊ extra ea nõ est quiditas fm esse simpliciter nec ẽ absoluta ab eis nisi potẽtia fm quã in nullo sic est quin possit eẽ in alio: ⁊ plato vidẽs hanc absolutionẽ ipsius ⁊ accidẽtia q̄ accidũt ei fm se putabat eẽ quiditates se/ paratas a reb⁹ fm eẽ ita q̄ hẽrent eẽ distinctũ ab ipsis. Cũ ãt dicit ens eẽ est ens ⁊ bonũ eẽ ẽ bonũ duob⁹ mo dis intelligi põt si eni enũciabile sit bonũ eẽ ⁊ ens esse tũc vez est bonũ eẽ nõ esse bonũ ⁊ ens eẽ nõ eẽ ens: ⁊ subam eẽ nõ eẽ subam sicut act⁹ nõ est id cui⁹ est actus ꝓpter diuersũ modũ significãdi: enũciabile eni sic for/ matũ nõ est res in aliquo p̄dicamẽto q̄ nõ dicit rez ab solute ad actũ rei ⁊ est sic singulare: oz q̄ si subam esse cẽt suba q̄ cẽt aliq̄ suba: ⁊ lz ens nõ sit distinctũ p dif/ ferẽtiam ab aliquo ente tñ in mõ significãdi differt qñ significat p ens ⁊ eẽ: sz i preinducta disputatõe nõ sic ac cipitur sed pot⁹ dicit ens eẽ ⁊ bonũ esse id qõ est homi ni fm eẽ fũdatũ in ente rato fm naturã ⁊ h̄ est bonũ id qõ est p quiditatẽ q̄ est bonũ fm se. Adhuc aũt dili/ genter aduertẽdũ est q̄ quiditas predicto mõ sũpta si sub h̄ accidẽte accipit q̄ est potẽtia eẽ in suppositis p̄di cat de suppositis ⁊ sic oz ipaz formaliter accipi quia si fm esse mãle accipiat sic actu est in hijs in quibus est ⁊ sic nõ p̄dicat de aliquo ⁊ hijs sic intellectis plana sunt ea que inducta sunt.

Caplm tertiũ de ip̄probatione positionis ydeaꝝ p h̄ ipm q̄ ponunt eẽ subs subox ⁊ p̄incipia scie ipox.

Ex hijs aũt q̄ inducte sũt sil cũ dictis palã ẽ q̄ si fuerint ydee quas quidã dicũt eẽ reꝝ q̄dita e tes ⁊ quiditatũ ptes: tũc sequit q̄ subiectũ si ue suppositũ illaꝝ subaꝝ nõ sit suba subiecta nõ eni sũt substãtie nisi p sbalẽ formã ⁊ quiditatẽ q̄ in ipsis sicut in subiectis sunt ⁊ suppositis: ydeas aũt fm hãc potẽti am necesse est eẽ subas p se exĩtes ⁊ nõ de subo aliq̄ in quo eẽ hẽant p̄dicatas. Si eni sint de sbo in quo sunt ex hijs rõnibus q̄ inducte sunt sequtur q̄ fm participa tionẽ sũt vnũ in esse cũ hijs de q̄b⁹ vt subiectis vl sup positis p̄dicant ⁊ h̄ est cõtra ypothesiz: ⁊ cũ dicuntur vnũ cũ subiectis erũt vnũ ⁊ idẽ fm eẽ singula nõ fm eẽ accidẽs: sed ita q̄ sint eẽ singuloꝝ subox ⁊ quid erat eẽ ipsox: ⁊ qz sic tã oñdim⁹ quod scire singula per potis simã sciam hoc est scire quid erat esse ipsoꝝ ⁊ singula sciũtur suis quiditatibus nõ sepatis ab eis necesse ẽ ex positionez ipaꝝ sequi q̄ quiditates vniuscuiusq̄ sunt vnũ cum ipo ⁊ nõ sepatum quid ab ipso: h̄.n. sequitur ex ipsa ypothesi dicente q̄ singula suis sciuntur quidi/ tatibus: vñ ex quo plato putabat astruere ydeas ex ip so destruuntur fm suã positionẽ: qz vo nõ oĩa que ad/ herent substãtie sunt quiditates ipsi⁹ per quas ipsa sub iecta siue supposita sint h̄ q̄ sunt ⁊ sciantur: sz tm ea q̄ fm primum modũ dicẽdi per se p̄dicant de suppositis

Ideo ea

Jdeo ea que fm accidẽs: dicũtur de subiectis vt musi/cum ⁊ albũ: ꝓpter ea que duplicẽ hũt significationẽ in eo q denoiatiue dicta duas diuersas dicũt naturas ió nõ est vex dicere de illis q idẽ sit quid erat eẽ ipox ⁊ id subiectũ de quo ꝓdicant. Diuersũ eni quid est id subiectũ est id subm cui accidit ⁊ ipm accidẽs q acci/dit. Et ió ꝓdicatũ de subo aliqñ fz ꝙditatẽ idẽ est subiecto ⁊ aliqñ nõ est idẽ cũ ipo quiditas eni eadẽ nõ est hoi ⁊ albo homini inq̃tum hõ albus est eo q diuerse sunt nature hõ ⁊ albedo ⁊ nõ est vnũ nã alterius: sed tm̃ hõ est idẽ subo passioni de se denoiatiue ꝓdicate qz h̃ sunt vnum per accñs ⁊ si hõ est albus aial rõnale ẽ al/bũ fm esse acceptũ sicut dixim⁹ in quinto vbi distinxi/mus vnũ per accñs. Jn oibus igit hijs q̃ sũt quidita/tes vel ptes quiditatũ semp opz ꝓdicatũ p se ineẽ sub iecto ita q ipm ꝓdicatũ sit de eẽ subiecti: absurdũ eniz apparebit si quis vnicuiq; substãtie siue insit siue nõ no mẽ iposuerit quo ꝺd erat eẽ vocẽt qz si sepatũ est p eẽ a subo tũc nõ est aliq̃d de eẽ subiecti ⁊ sic equũ eẽ equũ erit diuersũ ab equo qz id quo equ⁹ est id qõ est sepatũ est ab ipo. Si aũt equ⁹ est equ⁹ aliquo cõstituẽte ipz in eẽ equi erit equ⁹ ⁊ siliter de alijs ẽ subsãtijs apud nos subiectis ⁊ sensibilib⁹ exĩstẽtib⁹ h̃ aũt quo equ⁹ ẽ equ⁹ est q̃ditas ipsi⁹: quid igit, phibet quin etiã nũc statiz si/ne sepatox põne eẽ q̃ditatẽ siue quid erat eẽ in suba sẽ sibili q̃ ipa est qõ est si suba sensibilis est ꝺd erat esse si ꝓdicatũ de ipa nõ tm̃ est vnũ suba cũ subiecto siue sup posito. Sed ẽt rõ taliũ ꝓdicatox est vnũ cũ suppositi/to eo q ipa ꝓdicata sunt quid de subi rõne exĩtia sicut satis palã ẽ ex hijs q̃ dicta sũt: in talib⁹ eni ñ ẽ accñtalis vnio subiecti ⁊ ꝓdicati sic nõ fm accñs ẽ vnũ eẽ ⁊ vnũ q̃ñ h̃ per cãm dicẽtẽ ꝺd intelligit: tũc eni vnũ esse sit ab eo q est vnũ sicut dico lucem solẽ eẽ dicit. Si eni act⁹ eẽntialis vm⁹ ẽ vnũ eẽ ⁊ act⁹ eẽtialis entis ẽ ens eẽ ⁊ ac tus eẽntialis hois vel quiditatis hois est hoiez esse ⁊ siliter est in oibus alijs: ⁊ h̃ nõ est si q̃ditates ⁊ sube se/parate sũt qz tũc act⁹ eax nõ sũt in istis sensibilib⁹. Et ió nõ dant eis eẽ substãtias. Ampli⁹ si aliud ⁊ sepatũ fuerit ꝺd erat eẽ ⁊ aliõ ꝺd ẽ tũc oz q sit forma forme ⁊ si forma est forme: h̃ ibit in infinitũ qz sepata ponuntur h̃ aliq̃d eẽ ⁊ opz q aliquo sint h̃ aliq̃d ⁊ h̃ est itex sepa tũ ⁊ cũ eẽ sepatũ fm eẽ necessario sit h̃ aliq̃d ꝓpter il//lud q supradixim⁹ qz videlz nõ est de subo aliquo in q̃ sit ió itex est illud h̃ aliq̃d ⁊ aliud a se hẽbit q̃ ipz sit ⁊ h̃ ibit in infinitũ: qz vt dicit boeti⁹ q est hz aliq̃d quo ip sum est id q est: quo est aũt nihil hz admixtũ qz si quo est hẽret aliq̃d quo ipz eẽt iret in infinitũ. Et ió opz po nere q quo est esse hẽat in subo ⁊ nõ sepatuz qz si sepa tũ esse hẽret eẽt hoc aliq̃d ⁊ abiret h̃ i infinitũ: qz h̃ q̃dẽ quid erat eẽ q cõstituit rẽ in eo q est oz vnũ eẽ cuz re hoc est nõ separatum ab ipa: ⁊ sicut dicit ponens ydeas h̃ indiget alio sepato q nõ sit vnũ cũ re q̃ est h̃ aliq̃d igit ⁊ in sepatis erit eadẽ rõ q vz q in illis est h̃ aliq̃d indigeret alio qõ ꝓstituit ipm ⁊ cũ illud sit sepatũ erit itex hoc aliq̃d ⁊ indiget alio vsq; in infinitũ: oẽ.n.q se/paratũ eẽ hz distinctũ ẽ h̃ aliq̃d ⁊ ió dicit boeti⁹ q quo est nihil hz admixtũ ⁊ qz nihil hz admixtũ ió sepatum eẽ nõ pot: palã igit est ex oibus q̃ dicta sũt q in primis substãtijs q̃ ꝓprie ⁊ principaliter ⁊ maxime sube dicũ tur ⁊ q̃ dicũtur eẽ fm se de ipsis ⁊ nõ fm accñs: h̃ eniz fz primũ modũ dicẽdi p se dicũtur de ipis vnũquodq; sic dictox ꝺd erat eẽ ⁊ vnũquodq; q ẽ ipa q̃ditate idẽ est ⁊ vnũ non separatuz ab ipo

Explm quartũ de solutione sophisticox elenchox ad positionẽ istã inductox.

b Oc aũt mõ dicẽdo q vz quiditas sit eẽ el⁹ q nõ est separata ab ipo oẽs sophistici elẽchi sel/uuntur q̃ sunt ad eãdẽ potẽtiã astruẽdam que est de ydeis palã eni ex dictis est qz eadẽ que nũc dcã est soluũtur solutõe. Si.n. sillogizet hijs q̃ dicta sunt ꝓtradicẽs sophma sic si q̃ditas est id cui⁹ est q̃ditas igit socratẽ eẽ est socrates eadẽ rõne fz socratẽ esse in eo q hõ est est idem cũ eẽ aial rõnale ⁊ aial rõnale est duo igit socratẽ eẽ in eo q hõ ẽ ẽ socratẽ eẽ duo. Adhuc socratem eẽ in eo q hõ est est aial rõnale eẽ ⁊ aial rõna le est diffinitio socratis igit in hoc q hõ est est diffini/tio. Sunt aũt ⁊ alij multi elenchi sophici sicut si q̃di/tas hois est hõ: q̃ditas aũt est icorruptibilis ⁊ simplex ⁊ principiũ scie ⁊ hui⁹ multa q̃ accidũt q̃ditati vl diffi/nitioni: igit hõ ẽ oia illa qõ falsũ ẽ oẽs.n. elẽchi illi pec cãt fz accñs sicut cuiz patere putam⁹. Soluũt aũt oẽs ex hijs q̃ dicta sũt qz qñ dicim⁹ quiditatẽ hois esse idẽ homini nõ intelligit q oino sit idẽ fz intelligit per cãm formalẽ eẽ dictũ qz vz actus forme ⁊ quiditatis eẽntialis est eẽ hois ⁊ hõ p cãm ⁊ nõ est idẽ p oimodã indifferẽtiã: ⁊ ió multa accidunt vni q̃ nõ accidunt al/teri ⁊ cũ dicit q aial rõnale est duo q accidit diffini//tioni assumit. Est eni diffinitio actu vnũ sed accidit ei duo eẽ potẽtia inq̃tũ gen⁹ põt eẽ cũ alia differẽtia sicut supius dixim⁹: eẽ aũt vnũ quo hõ est vn⁹ est ab vnitate diffinitionis q̃ ipa actu est vnũ: aial enim in diffinitione hois ꝓut ipm est de quiditate ei⁹ fm eẽ actu accipit ⁊ h̃ est ꝓut differẽtia hois est determinatũ ad actũ ⁊ esse actuale: in genere aũt acceptũ nõ dicit aliq̃d actu exñs ⁊ ió hoc mõ est potẽtia altex ⁊ altex. Siꝛ aũt cũ di citur aial rõnale est diffinitio ⁊ est idẽ hõi: ergo homo est diffinitio ⁊ hõ hz diffinitõez: igit diffinitio hz diffi nitionẽ ⁊ h̃ ibit in infinitũ. Dixim⁹ ãt iã q aial rõnale p cãm formalẽ est hõ ita q causa formalis accipiat non forma designata p nomẽ hois: fz tota nã composita cui diffinitio attribuit: ⁊ nõ dixim⁹ q oino nulla differẽtia sit iter hominẽ ⁊ eius q̃ditatẽ: accidũt ergo multa q̃di/tati q̃ ñ accidũt homini ⁊ ecõuerso siẽ cõpositũ esse ex carnib⁹ ⁊ ossib⁹ accidit homini ⁊ nõ accidit diffinitio ni ⁊ hẽre diffinitionẽ accidit hõi q nõ accidit diffini//tioni ⁊ hmõi sunt multa q̃ facile est determiare fm di/cta. Et ió añ istã disputationẽ q̃ dã plibam⁹ de talib⁹ elẽchis sophisticis. Oẽs eni hmõi elẽchi de quib⁹ põt aliq̃s esse interrogatus in opponẽdo ⁊ ex q̃bus veris sentẽtijs põt soluere eosdẽ nihil penit⁹ differũt ab hijs que nũc dicta sũt: oẽs.n. peccãt fm accidẽs ⁊ vnã ⁊ eã dem q̃ nũc dicta est hñt solutionẽ sic igit dictũ est a no bis quomodo quid erat esse est idem cum eo q est ⁊ quomdo non est idẽ cum singulo eo q est ⁊ soluti sunt elenchi sophistici.

Capitulum quintũ de hijs que de principijs eorum que fiũt premittũtur ad oñenduz ydeas ad generatio nẽ non ꝓdesse ostenditur etiam in hoc capitulo q ge/neratio est a conuenienti.

a D ostendendũ aũt q ille forme non prosunt ad generatõez oz nos p̃mittere de principijs ex quibus fit h̃ q generat ⁊ vtrũ generat ex cõuenieti omne q generat: ⁊ vtrũ generat cõpositũ vl mã vel forma: hijs eni plibatis oñdemus q forme se/parate nihil ꝓsunt ad generationẽ. De prima igit di cimus q eox que fiũt alia fiũt a nã alia ab arte alia ãt sunt athomata siue p se facta. Dico aũt p se facta que nõ habent cãm p se sed fiunt a cã p accñs, siue a casu ⁊ fortuna. Omnia vo q̃ fiunt quocunq; mõ fiant fiunt ab aliquo efficiente per se vl per accñs: ⁊ fiunt ex aliq̃

p ỹ

sicut ex mā ⁊ fiunt quid siue aliquid ꝼz aliquam formā distinguēte in eē substātiali vel accītali quid eni ḃ dico large eē ꝼm quālibet cathegoriā aut eni fit ḃ aut q̄tuz ḃ aut qle ḃ aut qñ aut aliqd alioꝝ ꝑdicamētoꝝ gene/rati. Generatões aūt nāles in hūjs q̄ fiūt hee sūt quo/rū generatio est ex nā ⁊ ex māli pncipio sicut ex q̄ fit ⁊ ḃ pncipiū dicim⁹ mām a quo aūt dicim⁹ pncipium efficiēs nāle a quo fit aliqd coꝝ q̄ fiūt aliqd de nume/ro entiū ꝑ nāz quid ꝟo nāle dicimus q̄ fit qd ⁊ ḃ aliqd ꝼm formā nālē vt hō aut plāta aut aliqd aliud taliuz ⁊ ḃ dicim⁹ eē substātias idiuiduas q̄ primo ⁊ pncipali ter ⁊ maxīe dicunt eē substātie: oīa ꝟo facta aut nā aut arte bñt mām ⁊ ḃ ꝓbat ex ḃ q̄ quodlz coꝝ pōt eē ⁊ ñ esse. pncipiū aūt tale q̄ se bz ad eē ⁊ nō eē potentia in vnoquo q̄z est mā: vl'iter aūt loquēdo in oīb⁹ nālib⁹ ⁊ ar tificiatis illud ex quo res ē mā est ⁊ illud pncipiū ꝼm q̄ fit ḃ qō est nā siue forma est cuiuslibet vt planta: aut aīal aut aliqd aliud hūjs sīle: a quo autē fit sīc mouente aut efficiēte est nā siue nāle pncipiū ꝼm sīlitudinē eius dē spēi dictū: q̄z generās aut est vniuocū aut reducīt ad vniuocū qñ est generās ꝓpriū: ⁊ si nō est sīle in spē tñ ē ꝓxime sicut qñ mul⁹ generat ex equo ⁊ asina vel quā do fit generatio ex putrefactione. In hūjs eni semēti/nuz mouēs cōformitatē bz ad generati spēz lz nō ple/nā hēat sīlitudinez: hoc aūt in nālib⁹ est oñsū ea ꝟo que sic sunt mouētia generāt in alio q̄ est mā: in generātib⁹ eni ꝓpriūs ⁊ mouētib⁹ hō generat hoiez: sic. n. cōueni entia in spē sunt genita cū sint generātib⁹ ꝓpter nāz spēi generātis q̄ potētia sīle sibi ifluit materie: alie aūt gene rationes q̄ nō sunt nāles ꝟz artificiales ꝓprie dicūt poe sees: oēs eni poeses siue facture sūt ab arte aut ptāte in/dustrie alicui⁹ ꝑter artes sicut auces faciūt nidos: aut sūt a mente q̄ ñ adhuc ꝓcepit artē sicut multi hoies ad ali/qua idustriā bñt ex ipa nature aptitudine: hoꝝ etiā q̄/dā fiūt q̄ dicūtur anthomata siue ꝑ se facta sīc q̄ fiunt a casu ⁊ a fortuna: ḃ eni duo reducunt ad cāz efficiētē: sīc ēt a cā efficiēte fiūt ea q̄ fiūt a nā: q̄dā tā a casu q̄ a nā fiūt eadē vel cōueniētia suis efficiētib⁹. Et aliqñ fiūt ex semine siue ex spermate mouēte ad sibi simile: aliqñ aūt fiūt sine semīnib⁹: siue spermatib⁹ sicut in hūjs q̄ fiūt virtute stellaꝝ ⁊ ex putrefactōe. De hūjs ergo oibus ꝼm suas oiuersitates in posteriori ab ista scia pscrutan/dū est ⁊ ꝓz q̄ oīa illa fiūt ab aliquo efficiēte ⁊ mouēte ꝼm formā ⁊ spēz cū eo qō generat: ab arte ꝟo fiūt quo rūcūq̄ prima spēs mouēs p̄cōcepta est in aīa q̄z ars ē factiuū pncipiū cū rōne: spēm aūt dico id qō erat esse cuiuscūq̄ artificiati: ⁊ pria substātia formalis. si eni ar/tificiatū diffīnat dicet q̄ est illud q̄ attingit spēm q̄ est in intellectu actiuo artificis ⁊ forma q̄ est in itellectu ⁊ in artificiato differunt q̄dē ꝼm eē ꝟz nō ꝼm rōnē q̄z ipsa spēs q̄ facta est in re artificiata ꝼm ipsectā inchoationē est in itellectu. Sic eni ꝟioꝝ quodāmō est vna ⁊ ea/dē spēs in itellectu sīc species sanitatis iudex est sani ⁊ egri: priuationis eni spēs est illa spēs q̄ est suba siue for ma opposita sīc tā dixim⁹ sīc sanitas spēs sani ⁊ est in// firmitatis quodāmō sic in ꝓio libro isti⁹ sapiētie dixi/mus qō nihil ꝓhibet idē eē cāz duoꝝ oppositoꝝ q̄z ab sētia spēi sanitatis oñdit infirmitas eo q̄ ifirmitas pri uatio est ⁊ spēm ꝓprīa nō bz: sanitas aūt est rō factiua q̄ est in aīa medici ⁊ est spēs in scia factiua ⁊ nō specu/lativa ⁊ ḃ est eadē rō infirmantis ꝑ hūc modū q̄z huic scie sanitatis si vere ⁊ recte sanū siue sani rō fuerit in eē huius q̄ est rō sanitatis ꝑ ꝓsentiā ⁊ rō infirmitatis ꝑ absētiā ḃ aūt rō est sīc eq̄litas q̄z rō sanitatis ꝓsistit in eq̄litate humoꝝ sicci ⁊ calidi ⁊ illi⁹ priuatio iducit ineq̄ litatē q̄ est cā infirmitatis ⁊ ipa infirmitas fit ār semp a cōueniēti siue a nā siue ab arte fiat. Si eni ponam⁹ ali quē frigiditate laborare nō fiet eq̄litas q̄ est sanitas ni/si fiat caliditas ⁊ caliditas nō fiet nisi fiat expulsio hu moris frigidi ⁊ expulsio fri. nō fiet nisi potet calidū fri gidi dissolutiuū: ⁊ ita semp itellect⁹ actiu⁹ ꝑcedit om/nia cōsiderādo ꝼm ordinē inter media vsq̄ ad ḃ q̄ idē vltimū q̄ ꝑ spēm primū est in itellectu valet ꝑficere. Et postq̄ oīa sic ordinauit ⁊ disposuit ꝼm rōnē tūc de inde iā ab hūjs motus incipit q̄ vocat poesis ḃ est factu ra cū artis rōne ⁊ ḃ oīa fiūt post sanitatē in aīa medici ⁊ ad sanitatē q̄ est in ꝓplexīōe aīalis ⁊ oīa media sic di sponūtur q̄ aliqd cōueniētie bñt cū primo ⁊ vltio que sunt eadē rōne. Igitur in talib⁹ accidit mō quodā ex sa nitate sanitatē fieri: ⁊ domū ex domo accidit eni ex do mo q̄ sine mā ē in itellectu fieri sanitatē vel domū q̄ ē in mā ꝑfecta extra mētē artificis. Dico aūt ḃ exponē do q̄ suba siue forma siue mā est qd erat eē q̄ diffinitur artificiatū sīc ꝑ dixim⁹: generatiuū aūt ⁊ motiuū in ta/libus est duplex primum enim in talib⁹ generatiuū vo/catur intelligētia actiua: scōz āt q̄ mouet ab illo ⁊ ē me diū mouēs ⁊ motū ⁊ ḃ vocat poesis siue factura cū rō ne: ḃ aūt q̄ est intellectiua est mouēs a pncipio ḃ est a spē quā ꝓcipit q̄ ē finis mouēs: ⁊ ḃ est sanitas in mēte/illa ꝟo mouētia scōa q̄ inducūt sanitatē poesi sua mo/uētur oīa spē pria q̄ finalis est itelligētie mouētis q̄z il/lam finaliter intēdit ⁊ ḃ est q̄ dicīt q̄ vltimū operis si/ue poesis primū est in ītēcione: sīlr aūt hūjs sunt ⁊ singu la media mouētia q̄ ifra siue media vocāt siue ifima sīc sunt in singulis q̄ fiūt ab arte vl'a nā: sic igit ō pncipūs eoꝝ q̄ fiūt ⁊ q̄ ia a ꝓxīētib⁹ sibi efficiētib⁹ fiūt dcm sit ḃ eni sufficiūt ad ꝓpositā intēcionē.

Cap'm sextū q̄ omne q̄ fit ex cōueniēti fit ꝼm effi/ciens ⁊ ꝼm materiam.

Ideo aūt adhuc q̄ oz q̄ oē qō fit fiat a sibi cō
D uenienti non tantū in efficiente sīc iam dictuz est: sed etiam ex materia sibi cōueniente. In mouente enim primum mouēs rōnem mouendi influit omnibus medīs que mouent sicut īstrumenta: ḃ enim oīa ad motū pria spē mouētis informant. Dico aūt ḃ fieri vt ꝓualescit aliqs ex ifirmitate frigida oz adeq̄ri ⁊ sic ꝑz q̄ quid siue qditas sanitatis est id adequari ad geometrica ꝓportionē siue medietatē ḃ aūt q̄ est ade/quari erit si calesiat eo q̄ excessus frigoris cā fuit ineq̄ litatis ḃ eni existit q̄ est id q̄ est adeq̄ri. Id aūt q̄ est adeq̄ri p calidi inductionē fit ab aliqua actiua potesta te ⁊ ptas ḃ siue sit primi agētis siue medij iā faciēs in eo q̄ fit sanū: actiua eni potestas est pncipium trans/mutationis in aliud ꝼm q̄ est aliud ⁊ iō illa potestas ē illud vnde ichoat motus sanandi. Et si illa potestas est ab arte tūc pncipiū motus est spēs q̄ est in aīa. Si aūt est inchoatio illa ab anthomate siue a ꝑ se sien/te siue a casu vel fortuna: tūc incipit ab hoc qñ quidē sa ciendi pncipiū est ab arte sicut est in mederi tūc forsi tā pncipiū motus est a calefactiōe. Calorē aūt facit forte fricatōe. Et tunc fricatio est inceptio poesis ⁊ calor est initiū sanitatis: ⁊ est aūt ps talis sanitatis si ma net in ipa aut sanitas sequit ipz si calor nālis qui est ps sanitatis cōualescit ⁊ vigorat a caloze accidētali excita to ꝑ fricationē: tūc eni sequit cuz aliquid tale q̄ est ps sanitatis ⁊ ḃ fit aut ꝑ plura media aut ꝑ vnū: ḃ autē q̄ est vltimū finē includēs vocat vltimū faciēs ⁊ q̄ ē ita finē vltimū includēs ps est sanitatis ⁊ sanitati sīle. Si militer aūt ⁊ dom⁹ fit ex aliqbus sīlibus sibi q̄ sunt par tes figure ipsi⁹ sicut lapides sic cōpositi ⁊ alioꝝ vnū/quodq̄

quodq; ex quo fit domus. Si enī lapides ⁊ ligna sic disponātur fiet cōtignatio ⁊ compago parietuz ⁊ tecti q̄ est pars figure domus ⁊ cōtignatio nō fiet nisi ita disponātur q̄ sūt pars cōtignationis:ita vō non disponentur nisi sic dolentur ⁊ sic dolatio pars est dispositionis ⁊ sic semp precedens est in sequēti vt pars quedā ipsius:ꝓpter quod sicut dictū est ipossibile est aliquid fieri si non p̄existit in suo simili q̄ est q̄daz pars formalis ipsius q; igitur sic pars conueniēs ei qō fit p̄existit facto ex necessitate:palā est ex dictis q̄ ħ non rātuz est in forma efficiētis sed etiam in mā:mā nanq; pars est:mā.n. inest ⁊ fit ⁊ inq̄tum inest est principiū facti:inq̄tuz āt fit ⁊ trāsmutatur est principiū fieri:aliud ergo principium eius q̄ fit q̄ est aliud a mā est de numero eoz q̄ sunt in ratione ⁊ ħ est forma que nō est principiū nisi facti:vtrunq; vō horz ħ est compositū ex vtroq; dicim⁹ factū sicut sunt erei circuli. Sic enī dicimus quid sūt inq̄tum sunt erei ciruli:sic.n.⁊ mām dicimus quia ea ⁊ spēm dicimus q; figura talis q̄ ex medio puncto ad superficiē vndiq; equales hz lineas:ħ q̄ dicimus figurā est genus non mā ad qō primo differētia spēz figure cōstituens:⁊ cū dicimus nolle cōgregato ereus circulus ħ totum in rōne sua diffinitiua cōcipit mām sicut supra in .vj. huius sapiētie libro diximus de oībus nominibus p̄hitis. Sed opz distinguere in eo ex quo fit aliquid q; id ex quo aliq̄d fit sicut ex mā fieri dicuntur ⁊ illa ex mā fieri dicunt quādo nō fiunt illa mā sed fiunt illius materie per trāsmutationē ⁊ alterationē ⁊ materie assimilationē ad illud q̄ fit. Non enī statua fit lapis sed lapidea ⁊ iō mā nō in recto p̄dicatur de eo cuius est mā sed per denominationē:in priuatione aūt etiam dicitur ex quo fit aliquid sicut dicimus fieri sanū ex infirmo ⁊ priuatio neq; in recto neq; p denominatione nem p̄dicatur de eo q̄ fit ex ipa:hō enī cōualescens:nō dicitur denoiatiue illud ex quo fit sicut ex priuatōe.

Causa vō huius est quia ħ q̄ fit ex aliquo duplr dicit fit enī ex aliquo sicut ex priuatōe ⁊ fit ex aliquo sicut ex subiecto quod subiectū dicim⁹ mām sicut dicimus q̄ bō fit sanus sicut subiectū ⁊ laborans fit sanus sicut subiectū sub priuatione existēs:magis ertā dicit fieri ex priuatōe vt ex laborāte sanus q̄ ex homine:qz priuatō sicut dissimile ⁊ cōtrariū abicitur subiectū aūt sicut assimilatum manet:ꝓpter quod laborās non dicit denominatiue sanus qz nihil eius manet cū sanato sed dicit homo ⁊ sanus bō ⁊ nō denominatur sanus ab homine qz subiectū est idem ipi fm accidēs ⁊ nō est trāsmutatū sed sua quiditate existens. In hīs aūt que dicūt tantū mām opz denominatiue dici mām sicut homo nō dicit caro ⁊ sanguis sed carneus ⁊ sanguineus. In oībus aūt mutatur mā ex priuatiōe:sed aliquoz priuatio non est manifesta neq; nominabilis ꝓpto nomine sicut in eree figure cuiuslibet siue ydoli siue spere vel cuiuslibet alterius figure nisi forte in talibus ex infigurato dicam⁹ figuratū fieri sed nō dicim⁹ ex iydolo fieri ydolū vl ex inhomine fieri hominē:⁊ ħ mō ex cemētis ⁊ lignis fit domus nō ex indomo dicētes fieri domū: tamē in talibus ex hijs subiectis priuationi videt fieri q̄ fit sicut illic in hīs que priuationē hñt fit ex laborāte siue infirmo:ꝓpter q̄ sicut nec illic dicit in recto illud q̄ fit ipsum ex quo fit sed in obliquo per denominationē subiecti ⁊ nō priuationis sic nec ħ dicit statua lignū i recto sed ex ligno ꝓducit statua lignea ⁊ nō ꝓducitur lignuz ⁊ ꝓducitur statua enea ⁊ nō ꝓducit es ⁊ lapidea sed nō lapis ex lapide ⁊ dom⁹ cemētaria sed nō cementū.

Si quis enī ħ subtiliter inspexerit intus nō dicit q̄ simpliciter absq; mutatione ⁊ priuationis abiectione fit ex ligno statua aut ex cemētio domus qz oz ista fieri continue ꝓmutando id ex quo fit ⁊ nō dicit illud fieri simpliciter:sicut ex substinēte formā in se sine mutatione ⁊ huius cā est q̄ ita dicit illud q̄ fit ex ipo fieri. Si aūt sic fit ex ipo q̄ continue abicit dissimile ⁊ cōtinue accipitur simile:palā est qm̄ omne q̄ fit fit ex cōuenīēti fm mām. Omne enīz appetēs aliquid nō appetit ipm nisi per similitudinē ⁊ cōuenientiā q̄ hz cū ipo ꝓpter q̄ ꝓbatur omne quod fit ex cōuenīēti sibi fieri fz mām ⁊ omnes formas generatoz esse in mā per inchoationē ⁊ nullam esse separataz. Sic igit dictū sit a nobis q̄ omne q̄ fit fit a cōuenīēti sibi fm mouēs ⁊ mām.

Laplm septimū in q̄ oñdit q̄ nō fit nisi cōpositū.

Incepo aūt oñdemus non fieri nisi cōpositū ⁊ non māz in esse materie nec formā in eē forme sed cōpositū in esse cōpositi fm q̄ ipm est hoc aliquid formā autem nō fieri nisi per accidens fm q̄ ipsa est in ħ composito q̄ fit fm eē compositi. Dicamus igitur q̄ illud q̄ fit ab aliquo fit omne qō genitum est:ħ aūt a quo fit dico eē id vnde est principium motus ⁊ hoc est mouēs ⁊ facīēs ⁊ generās opz etiam fieri ex aliquo sicut dixim⁹:ħ autē q̄ fit ⁊ generatur nō fit priuatio qz non manet in genito sed abicit ⁊ est tota abiecta in factū eē id quod fit sz fit ex mā. Jaz aūt diffiniendo siue distinguēdo dixim⁹ fm quē modū ħ ex ħ fieri dicimus ⁊ quomō fit ħ q̄ fit ex ipa mā assimilata ħ aūt q̄ fit gratia exēpli est spera aut circulus aut quod cūq; aliuz euenit fieri quēadmodū dicimus q̄ sic faciens qui est principiū motus nec facit ea q̄ est subm per se nec facit sperā fm se siue formā sphericā nisi fz accīs inq̄tum est spera siue speritas in ħ q̄ est cōpositū sed facit id q̄ est enea spera simul ⁊ ħ ē cōpositum:illā enim eneā sperā facit cuius ꝓbatio est qz facere aliq̄d ex totaliter subiecto siue ex eo q̄ totū manet in facto est facere ħ aliquid. Non enī totū subiectū fit ex totaliter subo quia sic idem esset ex seipo q̄ nō potest esse qz sic idem esset ⁊ nō esset simul. Similiter forma non fit ex totaliter subo qz sic forma hēret mām partē sui ex qua esset ⁊ sic nō esset simplex sz cōposita:⁊ esset hoc aliquid:Relinquit igitur q̄ ex totaliter subo nō fiat nisi ħ aliquid. Dico aūt exponēdo ħ qz bñ contingit facere efficiētem ea rotundū simul q̄ est cōpositū per istā rōnem sed nō contingit eū facere rotundū siue ipam rotūditatē facere ⁊ ea rotundū facere nō est ipaz rotūditatem facere vt sperā siue sphericitatē sed facere ea rotundum est facere aliud aliq̄d ab ipa rotūditate sic̄ speciem cōstitutā ⁊ hāc spēm facit in alio q̄ est mā ⁊ ħ est per accidēs ⁊ nō per se sperā facere p se aūt cōpositum nam si facit aliquid is qui facit tunc opz q̄ ex aliquo alio fiat sicut diximus ⁊ ħ est subiectū:sicut dicim⁹ eū facere eneā sperā:⁊ ħ cōpositū ita dicim⁹ eū facere qz ex ħ q̄ est ea siue mā ħ compositū facit q̄ est spera. Si igit etiam hoc q̄ est spera siue speritas facit tūc opz q̄ illud similiter faciat ex duobus sibi cōuenientib⁹ qz ex parte efficiētis erit conueniens in forma ⁊ ex parte eius ex quo fit erit similitudo i mā:⁊ sic erit forma forme ⁊ ħ ibit in infinitum:qz eadē rōne qua generat vna forma generatur ⁊ alia ⁊ hoc vadit in infinitū. Aut oz dicere q̄ prima forma generet ex non forma:⁊ si hoc datur tūc opz q̄ generet ex nichilo q̄ nō accipit aliqđ intellectus. Palam igit qz nec spēs fit nec aliq̄d q̄ in sensibili substātia est q̄ formā vocare opz ⁊ p̄cipue ꝓpter primā rōnē quā induximus:forme enī nō est generatio per se sed per accīs sicut diximus nec generatur

quiditas que est quid erat esse hoc q facit esse ħ q est.
Hoc aũt q est forma ⁊ quid erat esse est q per acci//
dẽs in alio fit ⁊ fit aut ab arte aut a natura aut ab aliqua
alia potestate effectiua. Multũ autem differt in alio
fieri ⁊ ex alio qz qõ in alio fit nõ fit nisi ex ꝓsequenti ⁊
factio nõ est per se de ipo nec ad ipsuz trãsmutatur mã
sed q fit ex aliquo est directe terminus efficientis ⁊ ħ
est cõpositum facit igitur factor eneã speram esse eo q
facit cõpositum q est ex hoc ere ⁊ spera. Nam si arti
fex facit hoc demõstratũ cõpositũ hãc sperã cẽ cuzħ õ
mõstratũ ⁊ õsignatũ fit spera enea ex mã ⁊ forma ꝓpo
sita constat q hoc cõpositũ facit sperã esse sperã. Spe
tam aũt esse vliter si est generatio spere enee opz q il/
la generatio sit ex aliquo sicut ex mã: ⁊ sic omne geni/
tum egebit esse diuisibili ⁊ oportebit esse hoc geni//
tum demõstratum cẽ ħ ⁊ ħ mãm ⁊ formam. siue cõpo/
situm ex mã ⁊ forma qz tam oñsum est q mã manet in
omni genito ⁊ facto. Dico aũt ħ quidem mãm esse in
genito illud aũt esse spẽz qz ħ duo sunt principia facti ⁊
generati. Si autem cõcedat diffinitio spere esse ⁊ qui
ditas q spera est corpus q equale est ex medio centro
ꝓductis lineis huius quidem spere sic diffinite ħ q est
vna pars eius erit in quo erit ista formalis quiditas q̃
facit speram esse sperã siue ħ q est ſm esse spere: ħ enĩ
est in illo ⁊ nõ est sine mã. Aliud aũt est omne siue to/
tũ q factũ est ex mã ⁊ forma simul sicut q est enea spe
ra. Ex omnibus aũt que iducta sũt palã est: qz in hoc
cõposito facto ħ quidã q est quiditas dans composito
esse sperã est quasi spẽs decide aũt etiam quasi suba hoc
mõ quo artificiales formas ⁊ q̃ditates vocamus ſbas
qz dãt nomẽ ⁊ cẽ ⁊ rõnẽ artificiatis: ⁊ ħ nõ fit nisi ꝓ ac
cidẽs sic̃ sept⁹ dixim⁹. Sinodus aũt siue ꝓgregatio toti
us ex mã ⁊ forma ꝓposita ⁊ dicta ſm eã ſubaz siue for
mã q̃ nõ sit illa p se sit ab efficiẽte ⁊ generãte ⁊ qz ꝑter
subam q̃ est q̃ditas mã vnũ est ꝓponẽtiũ q manet in ip
so ⁊ ħ q̃dẽ ꝓponẽtiũ est ħ sicut mã ⁊ ħ aliud est ħ sicut
suba ⁊ q̃ditas opz q oẽ genitũ sit diuisibile in duo ſm
potẽtiã lz sit vnũ in actu qz lz q̃ditas p̃dicet de ipo so/
la: mã tñ etiã p̃dicatur de ipo ꝓ denoiatõez q nõ fieret
si nõ maneret in ipo: q igit ñ fiat vel generet ꝓ se nisi cõ
positũ ⁊ nõ mã siue forma sit dcm̃ a nobis.

Capi. vij. in q̃ ꝓbat q idee nihil ꝓsunt ad gnãtionẽ.

Omnibus aũt hys plibatis queram⁹ vtrũ ne/
o cesse sit ponẽ quãdã ydealẽ vel extra rẽ sepa
tã spã q̃ fit ꝑter has sensibiles siue mãles ⁊ fa
ctas speras: ⁊ vtrũ necesse sit ponẽ domũ ydealẽ q̃ fit ꝑ
ter cementum ⁊ alia que sunt mã domus: aut nunq̃
facta est aliqua talis spera aut domus imãlis siue isen
sibilis. Si enĩ in artificialib⁹ nõ est necessariũ domũ
ponere exẽplarẽ extra factiẽtem ⁊ mãm tunc multo mi
nus ħ necessarium est in prehabitis qz nã est omni arte
certior ⁊ nõ indiget aliquo extra factiẽte ⁊ dirigente ⁊
rectificante opus suũ. Si enim isti questioni respon//
dens dicat aliquis q opz esse exẽplaria extra: illa exẽ/
plaria erũt ħ aliquid siue quid hoc dico autẽ ħ qõ esse
qñ sunt prie formе ⁊ quiditates istorum: sed qz ħ quod
sic quid dicimus significat tale in cõmuni ⁊ hoc non est
determinatũ ⁊ designatum particulare in substantia nõ
gnificat ħ quiditas alicd pticulare sed quiditatẽ desig/
nat ĩ cõmuni qõ ãt designat ĩ cõmuni quiditatẽ simpli
cẽ ⁊ separatum est ⁊ nõ tangit mãm ⁊ quod non tan/
git non agit ⁊ qõ nõ agit non alterat nz transmutat.
Iste tales forme igitur nz alterant neq; transmutãt ma
teriam cum in p̃cedentib⁹ hitum sit q non fit aliquid ni
si ab eo q mãz trãsmutat. Ampli⁹ forme ſbales simpli
ces ñ sũt alicui ꝛrie nz actiue sũt nz passiue: ⁊ iõ ignis
simplr ñ agit nz patit ab aliq̃: sed actiua ⁊ passiua sũt q̃
litates: ꝓp q ẽt ea q̃ sũt formas ſubales ex solo situ p/
tiũ materie consequentia neq; actiua sunt neq; passiua
ꝓprie sic̃ raz ⁊ dẽsũ ⁊ cãta ab hys leue ⁊ graue. Si
igitur ydee q̃ sunt substantiaz q̃ditates sunt forme sub
stantiales simplices neq; agũt neq; patiuntur ⁊ sic ite/
rum nõ transmutant mãz. Iste sunt igitur due cause qui
bus demõstratur formas hmõi ad generationẽ nihil ꝓ
desse. Id enim quod facit artificialiter ⁊ q generat na/
turaliter facit ⁊ generat ex hoc demonstrato materiali
principio tale ħ particulare factum vel genitum con/
ueniens in forma cum generante ⁊ mã sicut in anteha/
bitis est ꝓbatum. Et quãdo quod generatũ est tũc com
plete est tale generatum hoc compositũ quale est gene/
rans in actu ⁊ ex quo generatur in potentia ⁊ ħ poten/
tia non est mãlis tantum: sicut sepe diximus: sed est for/
malis sicut forma inchoata ⁊ cõfusa que continue pro
cedit ad perfectũ ⁊ determinationẽ sicut ex vita ad sen
sum ⁊ ex sensu ad rõnem sicut sepius in naturalibus li/
bris ꝓbatum est ⁊ in antehabitis scientie istius ⁊ sic pz
qualiter a conuenieti ſm speciem ⁊ formam procedit a
cõuenienti ſm formam ⁊ spẽm tam ex parte efficientis
q̃ ex parte materie. Omne vo quod sic fit ⁊ ex quo
fit est indiuiduũ designatũ in genere substantie sicut ca
lias ⁊ socrates sicut in artificialibus: omne quod fit est
cõpositum designatum in mã sicut spera enea vl lignea
est ħ aliquid designatum: homo vo ⁊ animal in hys q̃
fiunt per naturam est sicut spera enea non designata: lz
totaliter siue vniuersaliter accepta ⁊ ħ etiam dicũt for/
mas conceptas cum mã sensibili sicut ⁊ spera enea: ⁊ ñ
dicũt formas a mã sensibili separatas ⁊ ille sunt in qui/
bus denotatur essentialis conuenientia huius geniti ad
generãs hoc: ⁊ sic pz q nec termini gnãtionis qui sũt a
quo ⁊ ex quo fit generatio ⁊ idẽ quod generat nec for
ma cõuenientie que est inter eos est nisi in mã sensibili
manifestum est igit qz speciez ydealiũ cã si que sũt spe
cies preter singularia extra mãm sensibilẽ existẽtes si/
cut quidam pbi platonici consueti sunt dicere spẽs yde
ales esse causas generationis sunt ad generationẽ non
necessarie. Cum omne quod exigit ad generationẽ cõ
ceptũ sit in ipa mã sensibili. Adhuc aũt qz nec si essent
alique tales separate spẽs ꝓpter ipas essent ille substãtie
genite singulares quas nos eas q̃ sole substãtie sũt ſm
se distincte ſbas appellam⁹: qz sic̃ tã paulo añ dixim⁹ nec
actiue cẽnt nec passiue nec mãz generabilitũ ⁊ corrupti
bilitũ tãgerẽt q̃cũq; tactu vero vel methaforico sic̃ for
me tãgere dicũtur qñ subo ꝓiũgunt ⁊ alterãt ip̃m sicut
dicim⁹ q frigus tãgit nos qñ alterat sic̃ determinatũ ẽ
in ꝓmo libro de gnãtione ⁊ corruptione. Si aũt obici
at ds q si ħ sp̃ ex ħ ⁊ tale ħ ex tali illo ꝓceptũ cũ mã
ex ꝓcepto cũ mã ħ erit in infinitũ in añ sumẽdo ⁊ sic in/
finita erũt actu q ẽ ipossibile ħ dubitatio nõ ẽ ad ꝓpos
tã intẽtionẽ in q̃ nihil amplius intẽdim⁹ nisi ħ q forme
separate nõ ꝓsunt ad generationẽ ipa ãt dubitatio tacta ẽ
a nobis ⁊ soluta in octauo phicoz.

Capm nonũ de verificatione huius ꝓpositiõis
cõueniẽs fit a cõueniẽti in nãlibus.

Uia vo tã dixim⁹ q oẽ generatũ fit cõueniẽs
q a ꝓueniẽti ſm formã ⁊ spẽm ⁊ ħ ꝓpõ videt
in q̃busdã hẽre istãtia ⁊ vilicabim⁹ eã prio in
hys q̃ fiũt p nãz ⁊ postea ẽt ĩ alys: dixim⁹ igit palã cẽ in
multis qz generans ſm formã tale est quale est genera
tum siue sit generans primũ sicut homo generans: siue
sit generãs ꝑximũ sicut femẽ generans nec tamen ẽ idẽ

numero

tumere: neq; vnum sed est vnū in specie diuersum nu/
mero pp mãe diuersitatem ⁊ ħ quidez patet in gener̃
tibus primis phicis perfectis: hō nãq; generat homi
nem ⁊ leo leonem ⁊ sic de alijs: manifestum est aũt etiã
in gener̃tibus proximis q; sicut in sextodecimo ⁊ dn
todecimo de aialibus probauimus gucta femine in aĩ
libus nō est nisi materia sed sperma masculi est actiuū
qō resoluitur in ꝑ̃m formantem qui intra viscositatẽ
seminis continetur ⁊ ingreditur in ipsuz sicut aia in cor
pus ingreditur: in seminibus aũt plantaꝝ idem est quia
in hijs due virtutes sunt coniuncte impregnans videli
cet ⁊ impregnata. Est autem ħ formatiua virtus que
radicatur in sba que est quiditas seminis ſm q; ipsuz se
men est ⁊ in genere cãe efficientis ⁊ non materie: sic.n.
hz virtutes oium partium similiū ⁊ dissimilium. Et
ió virtus eius est sicut virtus intellectus actiui siue pra
tici. Omne.n.qō ad similitudinẽ sui diuersa operat
ſm formam ⁊ speciem est principiū operationis sic̃ in,
tellectus ⁊ non sicut nã q; vnum solum operatur: virtu
tem aũt illã cõstat valde diuersa ſm formam ⁊ speciez
operari: ⁊ ideo dicit q; ħ virtus a quibusdã phis vocat
intellectus in semine: ⁊ hoc diximus ⁊ declarauimus i
sextodecimo libro de aialibus: vnde etiã ħ virtus vo
catur artifex: ⁊ pp viz creatricem quã hz in formis mẽ
broꝝ ⁊ virtutibus earũdem a non nullis vocat diuina
⁊ ab hijs qui subtiliores sunt perypatheticoꝝ vocatur
aia ⁊ artifex. Aia quidẽ q; ois que operat facit ad
vite potentias. Artifex aũt q; omnia cõducit ⁊ produ
cit ad modum intellectus artificis q̃ est forma eorum
que producit. nõ enim dicit ars q; aliũde didicerit for/
mam artificiati. Sed potius q̃ ipsa p suã quiditatez
est species ⁊ ratio formarum quas producit in sibi con
iuncta mã pp q; dictum est a quibusdam phis arabum
peritis q; cõparatur ad sbam spermatis siue seminis si/
cut intelligentia comparat ad suũ orbem: ⁊ mãm quaz
mouet suus orbis eo q; etiã illa substãtialis est ars for
marum quas motu orbis producit in partes mãe sub/
iecte: sicut ⁊ ista primo formal cor vel membrum q; est
loco cordis ⁊ motu illius ⁊ virtute in partes mãe pro/
ducit formas mẽbroꝝ: ⁊ ħ est ꝓpatio hui⁹ virtutis ad
sbam seminis ⁊ non cõparat ad cũ sicut nauta ad nauẽ
sicut quidaz mencientes dicunt. sic.n. cõparatur aia ad
iã factũ corpus: sed cõparatur ad ipsum sicut factor na
uis ad mãm nauis: ⁊ iste sunt due virtutes diuerse ⁊ di
uersarum comparationũ q; vna est de genere architec
tonice ⁊ altera est de genere vsualis: sed id q; ad presen
tem pertinet intentionẽ ħ est: q; quiditas seminis in ta/
li virtute proxime est generans: ⁊ est cum generato cõ
ueniens ſm aliquem modũ speciei quo ſm speciem cõ
uenit artifex cũ artificiato ⁊ sic ex ipso procedũt tam
vegetabilis q̃ sensibilis. In alijs autem generatis q̃
inanimata sunt virtus formans est a lũe de celo desu
per influente q; est sicut nã nõ sic̃ artifex aliq̃d simile si
bi in potẽtia producens in effectu generatum. Sic igi
tur patet q; in phicis conueniens generat a convenien
ti sicut homo ab homine nisi aliquid fiat preter naturã
ex duaꝝ specieꝝ cõmixtiõe sicut generat equus mulũ
⁊ leo leoparduz ⁊ leopardus lunzã ⁊ sic est in multis
animalium cõmixtionibus. In hijs tamen similiter cõ
ueniens fit a conuenienti sicut in simplicibus q; proxi
me generans q; cõmune est super equũ ⁊ asinũ quoruz
virtutes mixte sunt in semine: nõ est nominatũ quo ad
formam generis proximi ex quo conuenientia generã
tis accipitur ad genitum: ambo autem ista mixta essent
forsitã vocãda mulus in potentia virtutis formantis.
Si talis formatiua virtus nomen proprium haberet ⁊
sic patet q; in hijs conueniens fit a conuenienti ſm for
mam: dubitari aũt potest de hijs que ex putrefactione
generantur virtũne ipsa fiant a conuenienti ſm speciem
⁊ formam. Sed nos tam de hijs in methoris ⁊ alijs
libroꝝ naturaliũ locis reddidimus causam: q; videli
cet humido viscoso educto ⁊ exspirante necesse est ad
frigus ꝓtinentis aeris pellẽ circa cõstare qua circunstã
te: necesse est intra ipsam in humido convolui exspiran
tem spũm ⁊ cum cõuoluitur pulsare incipit: virtus aũt
radiationis stellarũ in talibus inducit humido putrefa
cto virtutem formatiuã ⁊ cũ sit in mobili ⁊ spiritu pul
sante materia necesse est animal fieri ad speciem vir/
tutis formantis: ⁊ sic patet q; in omnibus phicis con/
ueniens fit a conuenienti intra materiam phicam con/
cepto nec aliud est generans phice nisi huiusmodi con
ueniens: ⁊ ex hijs vlterius palam est q; in precedẽti. c.
concluſimus q; videlicet non oportet nos probare siue
approbatũ accipere id q; quasi exẽplar ponitur formal
q; est species separata ydealis q; ad cõueniens sibi for
met generata. In hijs enim sbijs sensibilibus generan
dis ⁊ formandis ab huiusmodi exemplaribus maxi,
me exquisite sunt separate species ydeales eo q; indi/
uidua talia maxime primo ⁊ principaliter sunt sbe vn/
de si in istis nõ sunt necessarie in oibus inutiles ad ge
nerationem esse probantur: sed ea q̃ dicta sunt gene
rans in mã existens sufficiens est facere oia que fiunt ⁊
sufficiens oino ad generationem est cã spẽi ⁊ forme in
qua est ꝙuenientia generãtis ⁊ geniti sit in mã: ois ãt tã
talis in mã ꝓcepta spẽs est singularis ⁊ idiuidua sic̃ ca
lias ⁊ socrates generãtes: ⁊ nihil talium est ydea vlis
⁊ separata: generãl aũt ⁊ generatũ numero quidẽ sunt
diuersa pp mãm nãq; diuisam per actum generationis
sunt diuersa sed ambo sunt idẽ spẽ: spẽs .n. idiuidua hz
essentiam est in viroq; lz sit diuisa ſm esse.

Capi. x. q; ꝓpositio q̃ dicit id qō fit a conuenieti nõ
hz instãtiã: in hijs q̃ fiũt ab arte ⁊ nã neq; in hijs q̃ fiũt
ab arte vna simplici neq; i hijs q̃ a duab⁹ fiũt artibus.

Uta vō qu daz sunt q̃ fiunt simul a nã ⁊ arte
q ⁊ in hijs nõ videt cõueniẽs a cõueniẽti fieri
eo q; nõ põt idẽ ſm idẽ duobus differentib⁹
cõuenire. Ideo dubitabit aliqs quare alia sunt simul
ab arte: ⁊ ab anthomato: siue p se exĩte generãte sic̃ sa
nitas ⁊ agricultura ⁊ multa que per celestem effectuz
fieri ꝓcurat astronomus de quo dicẽ tholomeus q; sa/
piẽs iuuat celestẽ effectũ sic̃ iuuat terra aratõne ⁊ semi
natõe: q̃dã aũt nõ fiũt nisi ab arte sic̃ domus. De hijs
enim q̃ tm̃ fiũt a nã ꝓ̃ia hitum est: cã vō ei⁹ q; q̃dã fiũt a
nã ⁊ arte q̃dã aũt ab arte solũ est qz quoruñdã mãm i se
hñs agẽs ⁊ formãs principiũ tal̃ est q; quidẽ sufficit in
cipere ⁊ facere ⁊ fieri aliquid istoꝝ q̃ fiũt ab arte i qua
arte exĩstit aliq̃ pars rei nãlis q̃ facere incipit nã sicut in
añ prelibatis diximus ⁊ in talib⁹ ars ministrat expedi
ens ad actũ ⁊ remouẽs ipedimẽta. Nã aũt est q̃ opat.
ió ħ quidẽ talis mã potẽs est moueri ab arte. Alia aũt
cui⁹ motus nulla ps ꝓtingit ab arte illa nõ põt ab arte
moueri nec mutari neq; iuuari: ⁊ ħ sunt pauca vires ar
tificũ excedẽtia: sic̃ est generatio mõnũ ⁊ terremot⁹ ⁊
tonitrui ⁊ hmõi. Et alia sunt q̃ nullã hñt vtutẽ motũ
incipiẽtia in mã ⁊ in hijs oz q; mot⁹ sit ab arte ⁊ hmõi
mã q̃ a sola arte mouet ad formã ad quaz nõ sunt aliq̃
mouẽdi principia i nã: alia moueri põt sicut ars habet
potestatem mouendi ab arte simplici: sicut materia edi
ficationis. Et alia non possunt ita moueriut potesta
tem mouẽdi habeat artis ꝓcepta nisi iuuet ab alia arte

quia licet vna ars mouere possit non tamen sic mouet vt conueniat nisi iuuetur ab altera ⁊ regatur sicut est ars tripudiandi que non perficitur absque musica, quia ad modulos musicos tripudiat is qui saltat. In omnibus tamen hmõi que a duabus vel pluribus sunt potestatibus siue sunt artis ⁊ nature simul siue sint duarum artiũ vna est forma in facientibus ⁊ hỹs que fiunt ad cuius cõueniens fit ꝺ ꝙ fit. vnde illa duo principia non sunt fm formam oria sed vnũ sunt in forma. Et ideo idem ipsum ꝙ fit põt habere cõuenientiã cũ vtraq; ⁊ ꝺ est sicut diximus in octauo phicoꝝ ꝙ motus localis in hỹs q̃ mouẽtur a nã motu recto est a generante vel ab eo ꝙ remouet ꝓhibens. In oĩbus hmõi virtus incipiens motũ est nãe ⁊ artis est remouere ꝓhibẽs dũ modo illa ars habeat partẽ eius ꝙ sit vel aliquid ꝙ cõsequitur id qõ fit: sicut ẽ calidũ respectu sanitatis sicut diximus in superius prelibatis: quoꝝcunq; igit facto/rum talis est mã ꝙ conueniens facto vltimo nullo mõ est in ipa fz nãe principia sicut se hñt lapides ad domũ ꝺ ipossibile est moueri nisi ab alio ꝙ mãe est extrinse/cum. ⁊ ideo etiã nõ transmutat mãz nisi extrinsecus fz figuram solã: ⁊ sic quidẽ etiã dicimus esse ignẽ ⁊ nãe instrumentũ in quibusdã sicut in hỹs q̃ ab igne accipiunt spẽm ignis ⁊ artis esse instrumentũ in aliis sic in fabrilibus de ferro in quibus mollificat ignis mãz vt a malleis producant in figuras gladioꝝ ea que fabricantur.

Et ideo sepius diximus in diuersis libris ꝙ in talib⁹ forma q̃ est in mente fabri informat instrumenta ꝺbus operatur faber ⁊ in motibus istoꝝ efficit sicut est forma q̃ est in mã in principijs nãe: ⁊ iõ conueniẽs in talibus ad qõ fit factũ non est forma separata per se exñs q̃ non sit in instrumentis tãgentibus mãm ⁊ membris artificis in q̃ deriuatur a mente ipsius q; aliter nullo mõ tangeret mãm aliquo tactu: ⁊ tũc nõ esset intelligibile ꝙ moueret: ꝺ igit est vera cã ꝙ quedã nullo mõ fiũt sine artifice habente artem. Alia vo sunt sine eo p naturam. Ab hijs.n. principijs q̃ non sunt hñtia artẽ q̃ dã mouẽtur q̃ abscq; omni arte certius p formã quã intus hñt moueri possunt qñ mouens cõiungit mobili p immediationẽ sicut diximus in seminibus simul mixtis mouẽtibus ⁊ mobilibus q̃ sunt in pregnãs ⁊ i pregnatum cõiuncta: alia vo nõ hñtia huius principiũ aut nõ sufficiens sicut cõuenit hñtia mouẽtur ab habentibus artem aut in toto aut in parte. Ex oĩbus aũt q̃ dicta sunt palã est q; mõ quodã oĩa fiunt ex conuenienti sibi vniuoco quãuis nomen aliqñ nõ sit positũ sic diximus supra de nã cõi super equũ ⁊ mulum. Sicut etiaz de nãlibus diximus supra: aut si non fiunt ex vtraq; parte ex vniuoco ex efficiẽte vz ⁊ mã tñ non fiũt ex oĩno eq̃uoco sed ex eo ꝙ in parte vniuocũ est ⁊ in parte equocum sicut dicimus domuz fieri ex domo aut intellectu artificis ⁊ in illa parte fieri abvniuoco. Sed q; mã fz nãe principia nihil in se cõcipit forme talis: iõ in illa parte non est vniuocũ: ⁊ sic fit ex parte equiuoca dom⁹ ex domo aut ex intellectu. ars.n. est spẽs tñ nihil hñs materie ⁊ sic fit ab arte tñ simplici aut a parte artis p aliquã partẽ q̃ in mãm per artẽ inducta hz aliquã pa: tem cũ eo ꝙ fit: ꝺ aũt ioia sunt va nisi aliqꝺ fz accis fiat ⁊ ꝺ talibus postea determinabimus. In talibus aũt vbi pars facti siue faciendi est pars facta per artẽ ipsa pars ẽ cã fm se faciendi primũ siue proximũ illi sicut supradixi/mus. calor.n. in motu facto vel fricatione calorem nãlẽ facit vel excitat in corpore ⁊ ille aut ẽ sanitas aut pars sanitatis aut sequit eum pars alĩ sanitatis: aut sanitas ipsa ex integro pp ꝙ etiã ars ⁊ artifex dicit sanitatẽ facere q; illud facit medicus ꝙ cũ opere nãe facit sanitatem ⁊ ex opere medici accidit calor cuius excitationẽ sequitur sanitas. Sic igit manifestũ est ꝙ ꝓpõ illa ꝙ conueniens sit a cõuenięti fm formã: ⁊ ꝙ ꝺ cõueniens est intra principiũ agẽs ⁊ mãm vel intra principiũ agẽs tñ non hz in aliquo instantiã: ⁊ sic vlterius pz ꝙ forma separata a mã ⁊ ab efficiẽte nihil penitus prodest ad generationẽ nãlitũ vl ad facturã artificialiũ. Sed ꝺ aduertendũ est ꝙ cũ diximus sanitatẽ esse in aĩa medici siue i intellectu q̃ tñ sanitas est res nãlis eo mõ dicimus quo oĩum rerũ veritates dicim⁹ esse in intellectu. Licet.n. dixerim⁹ in libro ꝺ aĩa ꝙ lapis nõ est in aĩa sed silitudo lapidis intelleximus ꝺ de lapide fz esse lapidis q; fm ꝺ non est nisi in mã ⁊ cũ dicit silitudo lapidis esse i aĩa intelligitur ꝺ de similitudine lapidis eẽntiali q̃ est i ipa simplr natura lapidis ⁊ forma ipsius vel quiditas cui i quantum est intelligibile quoddã lumẽ accidit eẽ i aĩa ⁊ est vle in ipso intellectu lz nõ ex ꝺ hẽat vniuersalitatem sicut in antehitis determinatũ est. Sunt tñ q̃ cõcedunt huius locutões hõ est in aĩa sanitas est in aĩa lapis est in aĩa eo ꝙ in talibus nolã illa stant pro suis primis significatis vel secũdarijs: sed nolunt cõcedere cõuersas istaꝝ ꝙ vz id ꝙ ẽ in aĩa sit hõ vel sanitas vel lapis: ⁊ rõ ipsoꝝ est q; predicatũ dicit inherẽtiã: ⁊ cũ dicitur id qõ est in aĩa est ꝺ vel illud id qõ est in aĩa significatur vt singulare ⁊ cũ predicatũ illi significatur in herere oz predicatum esse denotans suppositũ ⁊ sic seq̃retur ꝙ si id qõ in aĩa est: esset hõ ꝙ esset aliquis hõ ꝺ vt ille: sed q; ꝺ non est de intentione ꝓposita nõ curam⁹.

Sed ꝺ est nõ pretereundũ ꝙ in hỹs formis q̃ nullo modo sunt in potentia mãe intellectus est forme prima cã: in illis cũt q̃ sunt ab arte ⁊ a nã. Natura est cã ⁊ intellectus apprehensoꝝ ⁊ minister.

Capi. xj. ꝙ sillogismi quid est scire facientes ⁊ generationes ab eodem procedunt principio.

Ex omnibus aũt inductis pz ꝙ processus oĩs eius ꝙ generat ⁊ fit est a conuenienti fm formã q̃ est ipsa ei⁹ ꝙ fit substãtia quẽadmodũ igit in sillogismis vere scire faciẽtib⁹ ẽ ꝓcessus ab omnium principio ꝙ est substãtia ⁊ quiditas: ita ⁊ in istis sunt procedẽtes generatiões: omnes.n. sillogismi ꝺd ẽ demonstrantes ⁊ sciam ꝺd est facientes mediũ habent substantiam que est ꝺditas ⁊ similiter se hñt cũ hỹs ea que fiunt ⁊ precipue illa que sunt nã constituta. sperma enim facit a formatiua spẽ sicut ea q̃ fiunt ab arte fiunt a formatiua ⁊ faciente spẽ. Sperma enim habet spẽz potestate non materiali sed effectiua sicut prediximus ⁊ ab illius potestatis spẽ ad factũ siue faciendũ est in parte equiuocũ: ⁊ in parte vniuocum sicut ⁊ forma artis. Sed tamẽ alius est modus equiuocationis. nõ enim est sperma paruũ aĩal: sicut dixit plato sed est virtute facti ua ⁊ generatiua aĩal sicut forma artis non est artificiatum sed virtute factiua est generatũ: ⁊ iõ nõvna rõe cõuenit mãe spermatis ⁊ mãe aĩalis: ⁊ quo ad ꝺ ẽ nomen eq̃uocũ sic⁹ ostẽdim⁹ i qntodecimo libro aĩaliũ. Et iõ quãdo dicimus ꝙ conueniens sit a cõuenienti nõ opz omnino sic querere conueniens fm omnimodã vniuocationẽ: sicut quãdo dicimus ꝙ ex homine est homo semina vo fit ex viro p dissimilitudinẽ aliquã ꝓcipioꝝ generantiũ: ⁊ ideo forma patris generãtis non omnino per eandẽ virtutẽ semper saluatur in spermate q̃ est in viro generãte: ⁊ ꝺ etiaz est cã quod mulus nõ fit mulo pyroma siue progenitor quia licet mulus habeat semen non tamen omnimodam retinet virtutem illius speciei q̃ ẽ cõmunis equo ⁊ asino sed deficit ab ea ⁊ si

quãdo

quando proficit ad generationem hoc fit adiuuante calore extrinseci circūstantis vnde in calidis locis aliquādo mula concip̄ ⁊ generat. Dia vō que sunt ab anthomato siue per se ip̄a a propria ⁊ cōmixta specie illa fiunt sic̄ illic diximus esse in arte ⁊ sillogismis ⁊ h̄ sunt quorū materia a se ipsa moueri potest eo mō quo sperma mouet a virtute formatiue speciei que sicut itelligētia agens est in ozbe sic est in materia sibi cōiuncta: quorūcunq; vero mā non per se moueri potest sic ea īpossibilia sunt fieri aliter q̄ ex eis formis artium quas dixi mus. oportet enim ista fieri ab altera duar̄ artiuz siue simpliciter siue nā est faciens vel que est sicut nāe minister. In oibus tamen quo ad generationē sbe proce/dunt generationes ⁊ facture ex quiditate sicut sillogis/mi: ⁊ ideo quoad scientiā quid est eadē sunt principia scientie ⁊ rei fm nām propter q̄ ex eisdē ex quibus est res per eadē scitur ⁊ cognoscitur: propter scire igitur non oportet ydeas inquirere.

Capi. xij. q̄ tam i sba q̄ in alijs predicamētis qō fit est cōpositū sed in alijs accītibus nō semper fit hoc q̄ fit a conuenienti.

n On solū aūt de sba ēvep̄ q̄ diximus q̄ vz fieri earum non est fm generationez quā faciūt species separate: sed h̄ est verum de oibus primis generibus entis fm eandem similitudinem: ⁊ ratio cōmunis vna est de oibus siue fiant fm substantiaz siue fm quantitatem ⁊ in alijs cathegorijs similiter: in omnibus. n. id quod fit fit in mā sicut enea spera in qua fit non spera forma nec es q̄ est materia sed cōpositum ⁊ forma spere fm esse in ere fit ⁊ nō fm se: ⁊ sic forma fit per accidens: ⁊ si per se fieret forma ⁊ per se es siue materia tunc ex forma ⁊ materia non esset vnum sed duo: q̄r quecūq; sunt duorum efficientiuz termini duo sunt non vnū. Adhuc aūt non possent esse vnius rationis efficientia si vnum faciat formam ⁊ alter̄ materiā ⁊ sic iterum vnum non posset esse compositū. Amp̄. distincta in efficiendo distincta sunt in esse q̄r per efficientiam efficientis procedūt ad esse ex duobus aūt in eē distinctis nunq̄ fit oino vnum: oportet igit si ex duob⁹ vnum fit q̄ alter̄ sit in altero sicut esse ⁊ id cuius ē esse ⁊ h̄ se habent sicut potentia ⁊ actus neutruz ergo fit p se sed ꝓpositum sicut superius determinatū est. In omni enim faciendo oportet preexistere materiaz semp ⁊ speciem per aliquē modum ⁊ sicut h̄ est in quid sube ⁊ in generatione ita est in qualitate fm alterationem ⁊ in quantitate fm augmentum ⁊ diminutionez ⁊ invbi fz loci mutationem ⁊ in alijs similiter cathegorijs. In nullo enim horū fit species nisi fiat in mā: non enim fit quale forma separata: sed fit quale lignū vel aliud tale: nec fit quantum separata quantitate sed fit in mā sicut quantum lignum. sicut neq; fit aīal separatum sed aīal carneum ⁊ osseum: sed proprium sbe in quo differt ab alijs predicamentis ex hijs est accipiēdū quia in generatione sbe semper necesse est preexistere ante id q̄ fit aliam sbam que existat per se cōmunis ad id q̄ fit fm conuenientiam que facit ⁊ generat sicut necesse est preexistere aīal si id quod fit sit aīal: sed quale ⁊ quantuz: quando fit quale vel quantum non est necessarium preexistere fm actum: sed potestate soluz: ⁊ huius causaz iam in principio huius septimi assignauimus q̄r videlicet causa accidentis per quam est ⁊ diffinitur est substātia que est prima sub tali esse q̄ est esse accidens. Ex hijs igitur ostensum est sufficienter de substātia que est quiditas q̄ oportet ipsam separatam non esse ⁊ q̄ error est si quis ponat ipsam separatam esse ydeā ostēsiuz etiam est ydeas ad generationem non prodesse.

Incipit tractat⁹ terti⁹ septimi libri methaphisice d̄ē de comparatione partiū diffinitiōis ad partes diffiniti.

Capitulum primum de duabus questionibus que sunt circa hoc ⁊ rationibus questionum illarum.

Uoniam autē omnis diffinitio ratio est fines siue terminos eē rei colligēs ⁊ oīs talis ratio partes h̄z. Queram⁹ vtrū sicut tota rō se h̄z ad totū eē rei ita se habeant partes diffinitiōis ad partes rei vl̄ non. Adhuc aūt cum ex partibus cōstituatur totum ⁊ esse totius pendeat ab esse partiū. Dubitabit aliquis etiā preter inductam qōnem an oporteat partiū rōnem esse in totius ratione diffinitiua an non. Respō sio aūt istius secunde qōnis est q̄r in q̄busdā rōnib⁹ totum videt inesse partiū rō: in quibusdā aūt non videtur inesse. Circuli. n. rō totius in se nō habet eam rationem que est inciliōnū siue portionū circuli q̄ sunt partes eius sed potius ecōuerso q̄r portiones circuli ⁊ ipse semicirculus diffiniūtur per circulū. Dicitur. n. q̄ portio circuli ē pars circuli semicirculo maior vl̄ minor semicirculus aūt circuli medietas est linea per centrum ducta q̄ vocatur dyameter. In alijs aūt rōnib⁹ totum videtur inesse rō partium q̄r cū syllaba si quod dam totū diffinitur per rōnes eloz̄ fm q̄ ipsa est vox composita ex duobus vocibus sonante ⁊ cōsonāte: vnde dicitur q̄ syllaba est cōprehensio litterar̄ idistāter prolata: argumentaliter aut generaliter ad hoc dices q̄ si prioza quedam sunt partes toto eo q̄ cōstitutiua sunt prioza ꝓstituto tūc cū āgulus rect⁹ sit totū ad acutū angulus ⁊ acutus sit pars recti ⁊ inueniat aliqñ sine recto ⁊ aliqñ cum ipso sicq; videatur prior esse nā ⁊ sic digitus hois in hoie sit pars eius nec extra hoiem digiti habeat rōnem videbitur alicui forte q̄ in diffinitiōe totoz̄ debeant rationes hmōi partiū inesse: cum tñ illa que sunt tota istar̄ ⁊ similiū partiū sunt prioza fm rōnem diffinitiuā istis partib⁹: q̄r acut⁹ diffinitur p rectū sic̄ ⁊ expansus in primo geometrie. acutus. n. est recto minor ⁊ expansus est qui recto maior est. Simil̄r aut̄ cum digitus sit pars manus. manus aūt sit instrumentū ⁊ organū operatiui intellectus. Intellectus aūt sit de potēcijs naturalibus: naturalibus ꝓsequentibus eē hominis patet q̄ ⁊ digitus est de hij⁹ que esse consequūtur. ⁊ ideo diffinitur per suū totum. Angulus aūt rectus in eo q̄ rectus est formaliter efficit a ratiōe medij ⁊ cum omnis a medio deuiatio cognoscatur ⁊ sit medij deuiatio acutus ad minus ⁊ obtusus ad maius opz angulum rectum esse vt diffinientē acutū ⁊ expansum: ⁊ ideo huius partes fm rationē dicimus esse diffinita ex illis que sunt sua tota. Sed si hec accipiāturvt res absolute ⁊ non in rōne partis ⁊ totius fm relationē q̄r si vt relatiua accipiūtur tunc adinuicē sunt prioza quia tunc adinuicem diffiniunt.

Capi. ij. de solutione secunde questionis.

a Dōes aūt huius qōnes soluendas dicem⁹ distinguētes q̄ pars dicit multipliciter ⁊ vnus quidē modus est q̄ pars dicit illud q̄ mensuraturvel mensurat fm aliq̄ quantitatem q̄ pars accipit in mathematicis q̄ dicunt quedā esse nāe ⁊ esse subalis principia: sed h̄ modus pretermittat a nobis q̄r nos q̄rimus pteo essentiales esse rei constituētes q̄ indicat diffinitio ⁊ multotiens iā ostendimus q̄ mathematica nō sunt talis esse principia: sunt aūt partes ex quibus suba vniuscuiusq; cōposite rei est sic̄ ex ptibus ⁊ de illis ē p scrutādū. Si igit fm ea q̄ p̄missa sūt qōdā i re ē sic̄ mā

in quavel ex q̄ est res ipsa: aliud aūt in eē rei est sic spēs ⁊ forma. tertiū aūt est sic ꝓpositū ex hīs tūc sic i p̄missis diximus etiā ſba ē ūtis trib⁹ modis. Est.n. ſba mā a substādo ⁊ fundādo dcā siue sit mā i q̄ siue ex q̄ ē res sed h ſba nō facit esse rem id quod est ſm enim q̄ esse rei que est ab essentia est h ſba nihil penitus est de esse rei sed ipsa est in qua est eē eius q̄ ē ⁊ h mō dicta suba nō est q̄ sit aliquid de eē rei sed q̄ substat ipsi eē: ⁊ ex h p̄z ipsam nō accipe nomē ſbe nisi p aliquaz analogiam ad formā q̄ vere ſba est ⁊ est ipse modus analogie q̄ substat esse formali. Est etiā ſba ⁊ vere ſba spēs ⁊ h sicut supius oudū diximus est duplex p̄tinā vz signatum q̄ est forma a q̄ nomē iponitur ⁊ ē simplex q̄ cum mā cōstituit cōpositū ⁊ q̄ ps est nō est de toto p̄dicabilis: est etiā spēs cōpositū ex potētia q̄ est genus ⁊ actu qui est dria cōstituens q̄ est nā ⁊ spēs cui p se ⁊ primo attribuitur diffinitio ſm q̄ absoluta ⁊ segata intelligit ⁊ est a suis suppositis ꝑticularibus ⁊ h q̄ totū est ⁊ nō pars p̄dicat de suppositis qñ intelligit vt multiplicabilis p suppositа. Sic.n. est in multis ⁊ de multis ⁊ h oia cōstant ex superius determinatis ⁊ ptes illius sunt partes ex quibus est rei esse fz q̄ qlz res est id q̄ est ⁊ non ſm q̄ ipsa res h demōstratū est vel illud: ⁊ huius quidē mā nulla est penitus pars lz ipsa sit fundamentū in quo fundatur ſm q̄ in h est vel in illo per demōstrationem designato: est etiā ſba q̄ est ex hīs mā vz ⁊ forma sicut h aliqd in ſba per nutū ōmōstrantē designatū p3 igit q̄ aliqñ mā pars alicuius eēntialis eē dicit ⁊ aliquando nō: est.n. ps eius q̄ ipso suo noīe designat māz h enim nō hz esse nisi māle sicut in genere ſbe calias ⁊ socrates q̄ dñt id qō est ex hīs carnibus ⁊ hīs ossib⁹ ⁊ in genere accñtiū sumus q̄ dicit cōcauū in h mā q̄ est nasus ⁊ gibbus q̄ dixit cōuexum huius māe q̄ est dorsum ⁊ multa alia sunt talia. Nō aūt mā ōsignata ē ps illoz que noīe nō dicūt designatā māz ⁊ h sunt q̄ noīe suo quātū ad scōariū nois signatū q̄ ē id cui ipz nomē imponit nō dñt nisi id ꝓpositū i quo est spēi rō q̄ h est vnū actu ⁊ duo vel plā potentia sicut in p̄missis diximus. Et iō illud vere diffinit ⁊ h in genere ſbe est sicut hō ⁊ aīal ⁊ hmōi ⁊ in genere accñtis ē sic cōcauū vel cōuexū. h.n. lz nō sint ſm esse nisi in mā tñ noibus suis nō designāt nisi mām intellectualē. Designatio aūt māe intellectualis sicut in tertio huī⁹ sapie libro supradixim⁹ ē p̄ forma generis eo q̄ nā generis nō dicit aliqd in actu exñs fz in potētia solū ⁊ q̄ tale quoddā genus respectu figure est superficies ⁊ generalr quātitas iō quidā dñt quātitatē esse intellectualē mām ⁊ h q̄dē verū est. Sed dictū ipsum nō est sufficiēs q̄ ſm ea q̄ h dicta sunt designatio intellectualis māe aliqñ est designatō māe sensibilis sicut aīal designat intellectualem mām. Aliqñ aūt est designatio māe ymaginabilis sicut concauū vel cōuexū vl rotundū vel trigonū designat mām vnde cōcaui ſm esse cōcaui nō est pars caro sed illa ex quib⁹ est formalr cōcauitas. Caro aūt vel aliud tale ſbm est materia in qua fit q̄ nulla est pars eē cōcaui ſm q̄ est concauū. Similitatis vō ſm ea que dcā sunt pars aliq̄ est mā q̄ cū eiusdē sit diffinitio cuius est nomen ⁊ nomē dicat eē ex hac designata materia q̄ est nasus oz q̄ diffinitōis pars sit nasus: h etiā mō in artificialibus totius quidē statue designate pars est eo q̄ est materia: statue vō absolute accepte ps nō est eo q̄ statue accidit esse in h ere ⁊ nō accidit ei h ſm eē statue fz potius fz q̄ est h statua designata: q̄ sic principiū eius indiuiduationis est eo: h igit mō spē qualibet absolute accepta ipse orie cōstitutiue sunt spēi inquantū spēm hz vnū qōq; entiū ⁊ ille sunt diffinitiue ipsi⁹ ⁊ p̄dicate de ipo, put sunt actus eius q̄ sic sūt termini determinātes genera ⁊ sic dñt esse totū ⁊ potius dñt esse q̄ ens ⁊ genus h mō determinatū differentijs dicit esse ⁊ nō ens ⁊ predicat de toto sed māle principiū non est dicendū aliqua predicatione ſm se sed potius denoiatiue sicut ereū ⁊ carneū vt p3 ex suprадictis. Nec igit cā est q̄ circuli rō diffinitiua nō hz eam rōnem in se q̄ est partiū que partes sunt incisionēs portionū: lz rō diffinitiua syllabe ſm q̄ est vox cōposita ex duabus vocibus sonante vz ⁊ consonāte hz in se rationem el'oz. litterate vocis cōsonans. n. accipit vt potētia ⁊ terminat ad vocalem sic ad actū eius: sicut p3 in h sono huius syllabe da. in qua. d. non sonat nisi el'o terminato ⁊ in actu fcō p a nec. a. sonat nisi vt actus. d. ⁊ vtraq; littera h mō dñt totum esse syllabe lz differēter q̄. d. dicit vt potētia terminata in sonando ⁊. a. dicit vt actus terminans cū tñ. d. ⁊ a. littere sint diuerse. Sic igit el'a sunt ptes rōnis diffinitiue syllabe quasi spēs ⁊ forme quedā ⁊ nō vt materia: incisiones vō huius circuli demonstrati sic sunt partes quasi materia huius integri q̄ est h rotū da quantitas siue rotundū quantū ⁊ sunt partes in quibus sit ipe formalis circulus ⁊ sunt h partes ꝓpinquiores forme q̄ māe sensibil q̄ est es qñ in ere sit rotūditas circuli: lz tñ sunt in mā ymaginabil quia lz quātitas per rōnē diffinitiuam abstrahat a materia sensibili: tñ est dispō siue mensura materie: ⁊ iō distinguūt quidam inter materiā que vere est mā ⁊ materiam que est vt materia ⁊ materia quidē q̄ vere est materia est que est ſbm oium ⁊ fundamentū formaꝝ. Jd aūt q̄ est vt materia est quātitas cuius mensurā sequūtur forme corporales que sunt in maiori ſbo maiores ⁊ minori minores: sicut qualitates sunt que dñr passiones vel passibiles qualitates: vtriusq; aūt partes dñr partes ſm materiā ⁊ nō referunt ad diffinitionē sed referūtur ad totū integrū q̄ constituūt ⁊ partibus quidē quātitatiuis similes sunt partes tot⁹ potestatiui ⁊ totū ipsum est sic totū integruz potestate suaꝝ partium perfectū: ⁊ iō etiā partes illius tot⁹ quodāmodo sunt partes ſm materiam.

Capi. iij. de solutione instātie que dat circa solutionem inductam.

v Jdcirc tñ quedā eoꝝ que dicta sunt habere instantiam. contingit. n. sic cōsiderare syllabaz q̄ neq; el'a oia sunt in ratione diffinitiua syllabe vt si cōsideretur syllaba scripta in cera vel carta vel audibilis q̄ in aere sonat. sic.n. syllaba audibilis in aere sonās est motus cōpositus ex duobus motibus naturalibus vz ⁊ aīali quoꝝ quidē naturalis est tremor fracti aeris aīalis siue spūalis est alteratio auditus sola forma simplici siue aere: ⁊ h modo etiā syllaba scripta est integrū ꝓpōitum ex figuris distinctis quaꝝ nulla est vt potentia vel actus ad alterā: ⁊ iō oēs partes syllabe hīs duob⁹ modis accepte sunt partes ſm materiam: ⁊ ideo hoc modo non ingrediūtur syllabe diffinitionem sed superius dicto modo syllaba est discreta quantitas ⁊ mensuratur producto ⁊ correpto: ⁊ hoc modo littere sunt ōratione ipsius. hoc aūt modo quo h loquimur de syllaba. Syllaba est qualitas quedam moti aeris: ⁊ ideo iaz vt sic considerata syllaba est elementū q̄dam pars eius sicut materia. Huius autem signum est q̄ linea accepta vt quātitas q̄daz integra corrumpit ⁊ resoluitur in ī diuiduaex dbus etiā p̄out tale totum ē ꝓponit sic hō corrumpitur siue resoluitur in carnes ⁊ ossa ⁊ neruos ex quibus materialiter ꝓponitur. Et iō etiā talia tota integra sunt ex hīs materialib⁹ partibus ſm qō

sic vtimur

sic vtimur partibus substantie materialis: sunt autez ex hijs quasi ex materia ⁊ quasi ex partibus integri qō ite gratur ex ipsis. Speciei vero que non est ex talibus ⁊ illius nature cuius est ratio diffinitiua per se non est aliqua talis pars secundum materiam dicta quia quidi tas ipsa tota est ante h̄ cum materia ⁊ integrum nō sint in esse nisi ab ipsa quiditate: ⁊ quia quiditas est ante h̄ omnia: ideo etiam partes quiditatis que sunt genus ⁊ differentia sunt ante omnia ista. ⁊ ideo in rationibus nominum nominantium suū totum essentiale non in/ tegrum non sunt talium partium rationes. Talium igi tur partium ratio inerit quibusdam que videlicet sunt integra suis materialibus partibus constituta quibus/ dā aūt nō inerūt q; sunt tota ēntialia cōstituta princi/ pijs esse q̄ sunt genus ⁊ oria: vnde in nullis talib⁹ acci pitur mā vel māe pars q̄ dicāt formā fm id q̄ scōario significat nomē nisi sit nomen notians formā ꝓceptā cū mā ipo noie designatā: ⁊ h̄ sunt noīa quotūdā accītiū sicut est simū ⁊ gibbus ⁊ claudus ⁊ huiusꝑ pp. h̄. n. q̄dā diffinibilia sunt ex hijs in q̄ corrūpūtur p resolutionē quedā aut nō. Quecūq; igitur sunt sic cōcepta spēs in mā vt simū ⁊ eneus circulus h̄ quidē in eadē ex q̄b⁹ sunt quoꝝ alteꝝ est mā p resolutionē corrūpunt: ⁊ cū vnumq̄q; ex eisdē sit fm suū ꝓpriū esse ex quib⁹ cō ponit pſ illoꝝ est mā: illaūo q̄ noiant talia q̄ si resoluā tur nō corrūpūtur vel resoluūtur in mām sed sunt sine mā designata dantia sibi esse actu sic sunt rones q̄ solū sunt speciei nō cōcepte cū mā designata illa in mām nō corrūpūtur resoluta in sua principia aut oino ad mālia nō resoluunt sic separate sbe: aut si resoluanē nō ita resol uuntur sic ista quoꝝ principiū cōstituēs est mā. h̄. n. nō resoluūtur ad māz nisi p accīs h̄ ē p eē q̄ hñt in mā: ⁊ nō resoluūtur ad māz sic ad principiū q̄ cōstituat esse ipoꝝ pp q̄ mālia ⁊ quātitatiua sunt q̄dā principia ⁊ p tes illoꝝ q̄ sunt sub eis. Spēi vo nō ꝓcepte cū mā nec sunt principia neq; partes ⁊ sic resoluit lutea statua eo q̄ cū luto cōcepta est in lutū ⁊ spera enea corrumpitur in ea sive resoluit ⁊ callias resoluit in carnē ⁊ ossa sic ē mām sensibilē designatā. Amp. aūt circulus resoluit in inciliōes sic in ptes vt māe ꝓpt. n. circulus noīat quā tū integrū rotundū circulus est aliq̄d qō sit cōcipit cū hmōi mā prout aūt circulus nō dicit nisi eē circulatōis sic hz alia principia cōstituētia ⁊ sic nō resoluit ad inci siones sed ad figurā planā vna linea cōtentā vt ad ge/ nus ⁊ ad id q̄ in medio cui⁹ est pūctus q̄ centrū vocat a quo oēs linee ad circūferentiā ducte sunt eāles sicut ad oriam. Ex hijs aūt q̄ dicta sunt pz q̄ nomē ꝓpriē est illius nāe formalis cui p se attribuit diffinitio ⁊ indi uiduo designato q̄ p māz indiduū ē attribuit p accīs ⁊ sic equoce dicit circulus ille q̄ simplr ⁊ p se circulus est: ⁊ illi q̄ sūt singuli sive singulares in mā dōsignati cir culi eo q̄ nomē spēi nō est ꝓpriū ⁊ p se ⁊ fz ipm singu lorū sive singulariū circuloꝝ. lz. n. rō logice q̄dē p̄dicet fm esse de indiuiduis ⁊ si phice ꝓsideretur esse q̄dē pri mū sit indiuiduoꝝ ⁊ posteriuſ sit eoꝝ q̄ sunt in ipis: tñ cōsideratione primi phi primo ⁊ p se ꝓuenit illi q̄ p se est sba ⁊ primo ⁊ h̄ est natura formalis ⁊ q̄ditas ⁊ eq̄/ uoce illis cōuenit quoꝝ nō p se ē ipm nomē fz p accīs sic diximus: logicus. n. ꝓsiderat rōnē phicus aūt eē mo bilis ⁊ primus phus id q̄ ē p se sba faciēs esse id q̄ est.

Capitulum. iiij. de manifestatione ⁊ declaratione solutionis inducte.

Uamuis aūt fm veritatē p̄dicta sit soluta q̄ cōa tñ solutio h̄ nō satis clare soluit qōnē primā. ⁊ iō de eisdē de/bus dixim⁹ amp. ad huc dicemus manifestius ea que dicta sunt repetentes.

Constat aūt q̄ in rōne insunt ille ptes que sunt ipsi⁹ rōnis ⁊ quiditatis partes fm q̄ est rō ⁊ quiditas ab il/ lis. n. ptibus sicut a principijs dependet esse diffiniti: ⁊ ea in que sicut in partes ⁊ ipsius esse principia diuidi/ tur rō diffinitiua ea sunt ipso q̄d est ⁊ diffinitiōe prio/ ra fz naturā aut oia aut quedā: dico āt oia sicut in hijs que nullo mō sunt in mā sensibili nec cōcepta sunt ipso noie cū ea sic diuina: quedā aūt dico sicut in hijs q̄ cō cepta sunt cū materia. In hijs. n. non oia sunt forma lia sed quedā oz designari materialiter. h̄ aūt in sequen tibus iſtius tractatus erit manifestū: ea aūt in que non diuidit quiditas nec quiditati attributa diffinitiua ra/ tio sic in principia ipsius esse fm se sunt mālia que non recipiūtur in rōne diffinitiua lz fm esse sint in tali mate ria: recti vo ratio diffinitiua nō diuidit in acuti rōnem sicut in principiū cōstituens angulū rectum fm h̄ ipsuz q̄ rectus est sicut pz p antedicta sed potius rō que est acuti anguli diuidit ⁊ resoluit in rōnē recti. qui. n. dif/ finit acutū in diffinitione vtitur recto sic principio con stituente acutū: est enim acutus q̄ minor est recto. Si militer aūt adinuicē se habent circulus ⁊ emicyclū si/ ue semicirculus: emicyclum. n. diffinit per circulum ⁊ similr se hñt adinuicē digitus ⁊ hō: ⁊ iō digitus diffi/ nitur per suū totū q̄ est hō. est. n. digitus pars hois ta lis h̄ est cōtempata carne ⁊ osse ad opus ⁊ tactus sub/ tilem discretionē. Talia aūt sunt quecūq; sunt pars vt mā ⁊ in que diuiditur quātitatiuū integrū sicut in ma teriā ex q̄b⁹ partib⁹ est cōpositū. Quecūq; vo sunt partes vt rōnis diffinitiue principia ⁊ sbe que est quidi tas fm rōnem ⁊ nām priora sic principia sunt prio ra principiato aut oia aut quedā sicut supradixim⁹: h̄ aūt vt clarum fiat cōsideremus in ipsa animaliū aia ani malium. n. est aia fm vitam manifestā: aia. n. est sba ani mati a q̄ est ipsa sba aiati a qua est ipsa aialis quiditas. est enim aia fm rōnem sba ⁊ species ⁊ quid erat eē ta/ lis corpus q̄ est phicū potentia vite hās sicut in secū do de aia diximus: considerata. n. aia hois fz q̄ ipsa ē cū corpore constituēs hominē sic est forma: considera/ ta aūt fm q̄ ipsa est principiū vite sensitiui ad rōnem si cut ad actū vltimuz terminati ⁊ perfecti est ipsa anima quiditas considerata aūt i principijs essentialibus ip̄m esse aie declarātibus est ipsa diffinitio: ⁊ rō hois ali/ quo modo: q; sic attribuitur ei explicās esse diffinitio ⁊ q; aia per h̄ talis est fm se ⁊ fm essentiā q̄ est principi um huius vite in tali vel in tali corpore: iō sic tota aia se hz ad totū corpus sic partes se hñt ad partes corpo ris ⁊ sicut totū integrū cōpōe mēbroꝝ corpus nō diffi nitur bene nisi per aiam que est actus eius ⁊ nihil tñ est de esse ipsius aie. Ita quelibet pars nō bene diffinit si/ ne particulari virtute ipsius q̄ est pars anime nihil exi stens de esse ipsius actus: vñ pupilla nihil exīs de q̄di tate visive virtutis nō pōt diffiniri nisi visiua vtute ⁊ q̄ nihil sit de visiua virtute ostendit. p h̄ q̄ si senior accipi at oculū iuuenis videbit vtiq; sic iuuenis q̄ nō eēt ve rum si pupilla esset de q̄ditate visus. aial. n. cuius actus est aia nec i toto nec in partibus māe existit sine sensu p tes igit aialis fm q̄ ē aial priores sunt ipso aiali aut oi no vtr si aial fm se accipiat: aut quedā eius ptes prio res sunt ipso si accipiat aial non in simplici aialis natu/ ra sed participans ipsam naturā simplicem aialis. h̄. n. hz corpus ⁊ habet quasdā partes māles que non sunt priores ipso sed posteriores: ⁊ ideo diffiniuntur per ip sum totum sicut est digitus ⁊ oculus ⁊ huiusmodi si/ cut autem dicimus de aiali sic ⁊ similuer est vnūq̄q;

aliud totum qđ diffinitur corpus.n.ꝛ partes corporis sunt mãlia ꝛ posteriora tali ſba totius ꝛ totũ aĩal diuidit̃ur in ea ſic in mãm ꝛ q diuiditur in ẖ nõ eſt quidez ſubſtãtia que eſt quidditas ſed eſt ipſuz integrũ q eſt cõpoſitũ ex aĩa ꝛ corpore participãs illã ſubſtantiã q̃ eſt quiditas:qz aũt quelz pars ſuo toto prior eſt eo q conſtituit ipſum:iõ etiã tales mãe partes ſunt integro toto quãtitatiuo priores ſed non ſunt priores quiditate qz non ſunt ptes eius.ſunt igit quodãmõ ante aĩal:ꝛ alio mõ nõ ſunt ante ipm.partes.n.tales ſic dicimus nullo mõ hñt eſſe ſepate a toto ꝛ ab actu totius. Digitus enim aĩalis nõ eſt digitus aliter quocũq; modo cõtingat eſſe figuratũ digitũ niſi ſit aĩalis digitus niſi ds dicat q ſit digit⁹ equiuoce ſicut lapideus vel pictus.ꝛ iõ diffinit̃ p actũ aĩalis.ſic.n.ptes ſunt lymargice inciſiones circuli lz nõ determinẽt ſibi mãm ſenſibilẽ ſpãlem quãuis aũt quedã partes mãe ſunt q̃ poſite ponũt totũ ꝛ deſtructe deſtruũt ipm integrũ q̃ vocãtur principales:ꝛ iõ vidẽtur nõ posteriores eſſe toto ſed ſimul ꝛ q̃ ſunt ꝓprie ptes in q̃bus primo eſt rõ ſbe q̃ eſt actus fz q parcipatur a mã. Ut ſi grã exẽpli dicamus q ẖ eſt cor.aut ſic q̃dã dñt q ẖ ẽ cerebrũ nihil refert vl̃ differt quãtũ ad ꝓpoſitã intẽtionẽ qz nõ loquimur hic de priori tate tpis ſed de illa q̃ eſt fm rõnẽ ꝛ nãm fm quã diffiniens prius eſt diffinitione ꝛ diffinito. Sic igit clare pz q partes rõnis ſunt ea in q̃ reſoluitur rõ ꝛ ille ſunt rõne priores ꝛ partes mãe ſunt in q̃ reſoluitur integrũ q rõne participat ꝛ illa ſunt integro q̃dem priores ſed q̃ditate posteriores ꝛ hoc mõ declarata ẽ iducta ſolõ.

Capi.v.q diffinitio nõ eſt niſi vlis ꝛ nõ particularis niſi p posterius ꝛ equiuoce.

Ex hijs aũt q̃ dicta ſunt perpendi põt q illius
e q eſt vle ꝛ quid abſolutũ eſt diffinitio pticularis aut p ſe nec nomen eſt nec diffinitio niſi equiuoce ꝛ ſecũdario:hõ.n.ꝛ equus ꝓut in particularibus ꝓſiderãtur ſiue ſingularib⁹ ꝛ nõ i ipſa nã abſolute vlr loquẽdo de oĩbus ſimilib⁹ nõ eſt ſba p ſe ꝛ primo q̃ eſt quid vel q̃ditas impata p nomẽ cuius eſt diffinitõ ſed eſt totũ quodã quãtitatiuũ ꝛ integrũ in mã ðſignatũ ꝛ ex mã in actu exiſtẽte pfectũ. Diximus.n.q p/tes huius mãe nõ ſine actu ſuo ſunt partes eſt igit tale totũ ex ẖ mã ꝛ ẖ fõza ꝛ ſic pticipata rõne ꝛ vlr in oĩb⁹ loquẽdo. Singula vo particularia ſub q̃libet cõi nã vt ſuppoſita accepta ſunt ex vltima per ſenſibilẽ demõſtrationem deſignata ꝛ in actu exñte mã vt ſocrates ꝛ de alijs ſingularibus oĩbus eſt ſimilr:igit fm p̃dicta eſt pars quedã q̃ eſt pars ſpẽi ita q dicamus ſpẽm ipz q̃d erat eſſe ſiue q̃ditat̃:pars etiã quedã eſt integri ex ſpẽ ꝛ mã ꝓpoſiti ſed ille q̃ ſunt rõnis partes ſunt ptes ſpẽi ſolũ ꝛ ipſa rõ eſt vlis ẖ eſt eius q ẽ vle:lz nõ ſit ei⁹ rõ fm q eſt vle ſed fm q eſt eſſe vniuerſum ita q de cẽntialibus nihil ẽ extra ipſuz: eẽ.n.rez pẽdet a principijs ſbe q̃ eſt quiditas.ſic.n.circulũ eſſe fz q circulus ꝛ ipe circulus fm q circulus ſunt in ẖ idẽ q ad idẽ ẖ eſt ad idẽ eſſe ꝛ eadẽ ipſius eſſe principia referũtur:ꝛ ẖ eodẽ mõ oĩa ſupradicto mõ cõſiderata i aie eẽ p quiditatez ſunt idẽ ẖ eſt ad idẽ relata:integriv̄ vt eſt hic circulus ꝛ ſingulariũ alioz alicui⁹ ſiue ſit ſenſibile ſingulare q ſenſibili mã indiuiduatũ eſt ſiue ſit intellectuale q intellectuali mã indiduatũ eſt ſic ſunt ſingularia mathematica illius nõ eſt nomẽ neqz rõ:qz in talibus ẖ circulus nõ eſt idẽ q huius circuli eſſe nec ẖ caro eſt idẽ q hui⁹ carnis eſſe:nec hic hõ ẽ idẽ q huius hois eſſe qz ẖ hõ eſt ab indiuiduatione mãe huius ꝛ ab ẖ nõ eſt eſſe ipſius:ſed potius a rõne ꝛ quiditate hois ſic participata p eſſe q accidit ei in hac mã ſicut cuilz patere põt ex p̃dictis vbi diximus q in talibus pars nõ bene diffinit ſine ſuo actu ſic participato. Intellectualia vo ſingularia dico vt ſingularia mathematica ſenſibilia ãt dico vt erea vel p aliã mãm mobilẽ indiduata ſicut lignea ꝛ lutea ꝛ ſimilia:ꝛ hoz nõ ẽ diffinitio primo niſi equoce ꝛ ſecundario:vnde iſta nõ ſciũtur p ſuas veras diffinitões ſz potius cognoſcũtur intellectualia cũ itelligẽtia mãe ymaginabilis ꝛ ſenſibilia cognoſcũtur cũ ſenſibili mã p ſenſũ:ꝛ abeũtia a ſenſibili vel ymaginabili pfectione materie ꝛ a pñtia ſenſus nõ palã eſt vtrũ aliqñ alicubi ſunt aut nõ ſunt qz ſingulare extra ſenſum poſitũ eſt in certũ:vle aũt eſt vbiq; ꝛ ſemp:ꝛ locus eius eſt intellectus:alia aũt q̃ ſunt particularia ſemp denoiant ꝛ ſciũtur vli noie ꝛ rõne q̃ p posterius ꝛ p accẽs ꝓuenit eis ꝛ huius cã eſt qz mã quidem ſi fm ſe ipſam accipiatur ignota eſt nec ẽ ẽt principiũ cognoſcẽdi aliq̃d nec noſcitur ꝛ ſcitur niſi p analogiã ad formã ſicut ſupius diximus. Et iõ etiã mãe partes nõ ſunt principia cognitionis fm rõnem:materia vo duplex eſt ſenſibilis quidẽ ꝛ intellectualis ſenſibilis quidẽ eſt q̃ ſenſibiliũ quidẽ q̃litatibus,actiuis ꝛ paſſiuis diſtinguit vt es ꝛ lignũ ꝛ q̃libet materia mobilis in q̃ ſunt principia motus ad formã:intellectualis vo ẽ q p rõnẽ intellectualẽ abſtracta eſt a motu ꝛ mã:fm cẽ ãt ẽ i ſenſibilib⁹ nõ in q̃ tũ ſenſibilia ſũt ſz iquãtũ q̃titatẽ diſcretãvl̃ ꝓtinuã hñtia ſic ſũt mathematica ꝛ ẖ ẽt ptes hñt q̃ nihil ſunt q̃ditatis ſpeciei que eſt circulus ꝛ triãgulus ꝛ hmõi. Sic igit a nobis dictuz eſt quõ ſe hz de toto ꝛ pte de toto inq̃ cẽntiali ꝛ de toto integro ꝛ de parte integrali ꝛ cẽntiali ꝛ de priozitate partis ꝛ totius.

Capi.vj.de mõ reſpõdendi qõnib⁹ factis a principio.

Declarata aũt ſic ipſa veritate oz etiã interro/
o gationi ſiue qõni ꝛ obiectõi obuiare qñ aliqs interrogat vtrũ rectus angulus ꝛ circulus ꝛ aĩal ꝛ alia hmõi ſunt priora q̃ ſunt tota quedã:aut ptes ſunt priores hijs in qs diuidũtur ex q̃bus ſunt ꝛ qz ẖ interrogatio potẽtia plures ẽ eo q totũ ꝛ pars nõ vno mõ dñr iõ no ſimplr ꝛ vna reſpõſione reſpõdẽdũ. Si enim ſic in ꝑhabitis diximus aia eſt aĩal ꝛ ipz aiatũ ẽ. etiã aĩal ꝛ ſingulũ eſt aĩal aut ſingula ſũt aialia aĩal ipz in oĩbus hijs modis diuerſimode accipit.cũ.n.dicim⁹ aiam eẽ aĩal:tũc aĩal eſt viuũ ſenſitiuũ ad rõnale ſic ad actũ terminatũ.ẖ.n.mõ aĩa eſt aĩal q eſt vle fm ſe abſolute acceptũ. Cũ aũt dicimus aiatũ eſſe aĩal tũc ipz eſt qõ eſt aĩal a ſba corporea mãli pticipatũ:ẖ aũt accipit ꝓut fm eſſe actu eſt in vno ꝛ ſic ſingulũ ẽ aĩal aut ꝓut actu eſt in vno potẽs eſſe in alijs ꝛ ſic ẽ inſingulis.ꝛ ẖ mõ ſingula ſunt aialia. Sllr aũt dicendũ eſt qñ qritur de circulo:ꝛ de ẖ q eſt circulũ eẽ i eo q ẽ circulus ꝛ ſimilr eſt ſi q̃ritur q̃d eſt rectus ꝛ rectũ eẽ ꝛ q̃ ſit ſba recti q̃ eſt q̃ditas ꝛ q̃d ſit ipz q̃d cui q̃ditas attribuit ꝛ cuius ſit fm pticipationẽ in quo hz eẽ:ꝛ hu⁹ q̃dẽ cui⁹ eſt dicẽdum eſt rectũ ꝛ circulũ posterius eẽ ꝛ rõnẽ iporum eſſe ipſoz prius q̃ ſunt in rõne diffinitiua:ꝛ eſt eẽ alicuius particularis recti ſic eius q̃ eſt cũ mã eneus rectus ꝛ eius q̃ eſt in lineis q̃ ſunt intellectualis materia qñ accipiũtur linee ſingule ſiue ſingulares. Rectus aũt ꝛ circulus qui eſt ſine mã formal⁹ rectus ꝛ circulus eſt quid posterior eis ptibus formalibus ꝛ eſſentialibus que ſunt in rõne ſua diffinitiua:prior aũt eſt eis ptib⁹ q̃ inſunt ſingulis ſiue ſingularibus:ſimplr igit nõ ẽ reſpõdẽdũ:ſivere ſit rõ diuerſa q̃ nõ ſit oino aĩal ſicut dixerunt qui ſeparata poſuerũt: vno quidẽ mõ igitur ẖ ſunt dicenda priora toto:alio autez modo dicendũ eſt q nõ

ſunt priora

sunt priora. Sed tota priora sunt ipsis sic igitur patet solo ouax qonum que a principio de partibus fcē sūt.

Laplm.vij.de inquisitiōe distinctiōis partiū forma liū ⁊ spēi a partibus mālibus ⁊ materie.

d Ubitatur āt merito q̄ sūt spēs siue formales ⁊ qualitatiue ptes ⁊ que nō: sed ꝓcepte cum mā cuius sūt ptes māles oñtes ipo noie actū cū mā ꝓceptū eo q̄ sicut in p̄hitis dictū pars nulla bñ determiat sine suo actu q̄ de nūero ptiū māliū ⁊ p̄hicarū ē. Oz aūt hāc h inducere dubitationem: qz nisi pt⁹ manifesta fiat bui⁹ ptiū distinctio nō pōt diffiniri singulū eox q̄ diffinibilia sūt: hiū.n.ē in p̄cedēti⁹ q̄ diffinitio primo ⁊ p se ē vltis illi⁹ q̄ secūdariuz ē notis q̄ diffinit significatū q̄ q̄dē vle dicit eo q̄ ē vniuersuz q̄ddā q̄ in se oia cōtinet q̄ sūt ipsius eē principia: ⁊ h ē spēs q̄ totū est eē eo q̄ q̄cq̄d post ipaz ē de idiuiduāti bus ē: si igit nō sit manifestū q̄ partiū ē quasi mā ⁊ q̄ nō est quasi mā tunc neq; rō diffinitiua q̄ rei diffinite est nō erit manifesta qz spēi nulla pars pōt eē mā ad disti guēdum aūt hmōi partes formales a materialibus in quibusdam est facile ⁊ in q̄busdam est difficile. Que/cūq;.n.statim ip̄o noie ⁊ rōne notis apparēt nō intrinseca materie sensibilis sed supueniētia ei eo q̄ sunt ante in mā q̄ ipsa sensibilitas: ⁊ fm vnā ⁊ candē rōnē sunt in diuersa spē sensibilis materie sicut circulus fm vnā ⁊ candē rōnem ē in ere ⁊ lapide ⁊ ligno ⁊ celo illa q̄/dē manifesta eē videntur qz nullius horx pars esse fm notis illius q̄dditatē est mā. Et iō pars q̄dditatis circuli nō est mā sensibilis q̄ ē eos vel lignū vel celū vel lapis eo q̄ circuli q̄ddītas separata ē ab oībus istis ex q̄ in diuersis fm vnā ⁊ cādē rōnem ē. Nihil aūt ꝓbiber idē eē silr ē in his que videtur fm rōnē eē separata a mā sensibili. sicut sunt p̄hica trī in illo eē accepta q̄ cātur ab ip̄is p̄cipijs p̄he q̄ vere p̄ha est q̄ ē forma dans eē ⁊ q̄ddītas: ⁊ hmōi sile est sicut si circuli oēs ponerē tur eē ence: h.n.posito adhuc nō sequeret q̄ es eēt alicui q̄ddītatis circuli vel spēi ip̄ius. Sed in talibus que ꝓcepta sunt cū mā spēm ipsaz mente siue intellectu auferre ⁊ separare a mā ē difficile: horis.n.spēs sp appet in carnibus ⁊ ossib⁹ ⁊ talibus materie ptibus. Est.n. impossibile intelligere horez sine mā horis designatione ⁊ silr est de oībus spēbus p̄hicis. Opz igit quere re vtrum huius māles partes sint ptes spēi ⁊ rationis aut nō sunt ptes eius sed tm̄modo sunt mā que nō recipitur in spēi diffinitiōe. sed tm̄ qz talia p̄hica nō sunt in diuersis ip̄e materijs: tō ea nō oino possumus separe.

In his ergo valde necessariū ē distinguere iter ptes forme ⁊ materie qz in talib⁹ maxie incidit error in quibus difficilimū ē distinguere. Dac.n.de cā epicurus inter principia eē non posuit nisi mām auferens oio formā qz vidit p̄hicox spēs: sine designatiōe materie non posse intelligi: res.n.ex eisdē est ex q̄bus intelligitur: sicut sepe dixi.nus.

Laplm.viij.de solutiōe inducte qōnis fm ocā stoycox pythagoricox ⁊ platonicorū.

a Ad hanc aūt de distinctiōe partiū qōnem diuersi soluūt diuersimode ⁊ debem⁹ oiuz enumerare opiniones vt liquidius in hac tā vtili qōne appareat lucide veritas: qz.n.videt quidē cōtingere partes spēi separi a partib⁹ materie in p̄hicis: sed nō est manifestū qualiter h fiat. tō aliq̄ dubitauerunt q̄dam ēt circa ip̄a mathatica que fm esse sunt in p̄hicis vtrū ne haberēt ptes fm formā ocās ex q̄bus diffinirent. De circulo.n.⁊ trigono ⁊ alijs dubitauerūt figuris q̄ vna vel pluribus terminant lineis ⁊ consenserunt in hoc q̄ nō est cōpetens figurax diffinitio per lineas data terminātes ⁊ p ꝓtinuū: cōtinuū enī ⁊ lineas ⁊ hmōi oia dicūt silr habere se ad spēs figurax. sicut se hñt carnes ⁊ ossa ad hoiem que sūt materie ex quib⁹ q̄ddītas spēi nō ꝓstat neq; diffinit linee.n. ⁊ ꝓtinuū in rone materie referūt ad illa sicut es ⁊ lapis sunt māe circuli sicut illi oñt: diffinitionum igit partes formales fm istos oēs referunt ad nūeros quos oñt eē p̄cipia p̄hisicox ⁊ rōnē linee dicūt eē cā rōnem que est duox hox aūt rōnē ḡre sic oñt ostēdimus in p̄missis huius sapie. hij aūt sūt de scola pythagore. Eox aūt qui ydeas oñt eē ante mathatica due sūt opiniones. Quidā.n.numex eē separatz aūt ab eo cui⁹ ē nūerus eo q̄ i sepabilis ē sicut supra in q̄nto libro ostēdimus ⁊ isti dicūt ipsaz lineā eē dualitatē q̄ est idē ip̄i linee eo q̄ idē uisio ē cā vnitatis ⁊ in linea sunt duo indiuisa que sunt due vnitates: ⁊ due vnitates sunt binarius vel dualitas ⁊ illi dicūt hāc dualitatē eē formalē linee quidditatem ex qua diffinitur. Alij aūt separant dualitatem a linea ⁊ dicunt dualitatem eē spēm linee: separatam quidem fm esse: sed participatam a linea: sicut ⁊ alia separata participantur ab his quorum sunt. Dij.n.dicunt q̄ quedam sunt fm spēm eadem sibi ipsis: sicut ip̄e species: ⁊ h non dicūtur fm aliā spēm qz si semp eēt spēi spēs abiret hoc in infinitū ⁊ talē dicūt eē dualitatez ⁊ spēm dualitatis: qz exquo nūeri spēs sūt ⁊ dualitas est p̄cipiū pluralitatis opz q̄ dualitas sit ꝓpria spēs speciex: ⁊ sic dualitatis nō ꝓt eē alia spēs. Dualitas igit nō dicit dualitas fm aliā spēm a seipsa in linea āt non sic eē dicūt qz linea dicit ⁊ ē linea: ⁊ duo per spēz dualitatis formal' q̄ est ante ipsam. Isti igit tales in numeris ponūt eē rex quidditates ⁊ q̄ddītatū partes oibus aūt istis accidit vnū inconuentēs: ⁊ hoc ē vnū multox esse spēm quox tm̄ multorum spēs expresse ⁊ ad oculi demōstratiōe diuersa esse videtur: qz vnus ē nūerus quo nūeramus diuersa verbigratia canes ⁊ hoies ⁊ ligna ⁊ hoc idē accidit pythagoricis qz fm dicta eorum contingit vnam oium spēm facere: ⁊ cum res nō habeat simul diuersas spēs spālissimas sequnt alias formas que sūt in rebus non esse spēs nisi numeros ⁊ taliter sequitur omnia esse vnum spē: qz oium est vnus et idem formalis numerus quo omnia numerantur sicut per se patet omnibus.

Laplm.ix.de vera solutione preinducte qōnis.

e Ex omnibus autem inductis manifestum est q̄ ea que sunt circa diffinitiones hñt quandā dubitationem in qua soluenda diuersimode sentiunt antiqui ⁊ dictum est etiam propter quā causaz huiusmodi habent dubitationem. Qō omnia igitur sic reducantur ad formas q̄ oino auferatur materia ē superfluum qz sicut diximus quedam sicut p̄hica sunt h i h qz oñt quid in materia sensibili aut similiter se habent ac si sint in materia sensibili: qz ⁊ si non nominent mām designatam tamen oportet q̄ in diffinitionibus eorum fiat materie proprie designatio: ⁊ h quidem est verum vnde dicendum q̄ conceptum cum mā duplicit er est conceptum cum illa: vno quidem modo conceptum cum mā dicitur in cuius ratione est materia designata ⁊ determinata: ⁊ h quidem est in accidentibus: sicut simuz: ⁊ in sbis sicut socrates. Alio aūt modo dicitur cum materia conceptum in cuius rōne non iest quidem mā sed materie designatio ad actum terminatum ⁊ hoc modo genus proprium p̄hicum dicit materie designationem: sicut diximus in tertio libro huius sapientie: ⁊ hoc modo eē p̄hicum conceptum est cum

mā: ⁊ si dicat q ēt mathematica diffinitū p gen⁹ dō q illō gen⁹ non dicit nisi māz ⁊ designationē māe intellectua lis ⁊ nō sensibilis possz ēt dici fm superius dicta q est in phicis materia intellectualis que ē gen⁹ ⁊ cū hac cō cepta sunt oia phica ⁊ est materia phica que ē sensibil ⁊ cū hac nō omnia phica sunt cōcepta. Si aūt aliqs dicat q ē mā i potētia ⁊ mā in actu ⁊ mā i potētia ē ea que ē adequata spēi ⁊ designat per genus ⁊ cū hac cō cepta sunt omnia phica. Materia aūt actu est q̄ ac/ cidētibus ⁊ formis sbalibus fm actum demōstrata est ⁊ hec ē indiuiduū ⁊ h omnia ad vnū ⁊ idem reuertun tur: h aūt determinato queram⁹ an sit vera pabola siue fabula q̄ minor sensu nō etate eo q nō ab etate defe/ ctio est sed a sensu. De aiali ꝙsueuit dicere ꝓpter cere bri defectū bene se habet: cōstat.n.q nō bene ha/ bet se q de per se aiali ⁊ de per se homie dicit stultitia plonis: educit.n. hominis intellectū ⁊ abducit de ve/ ritate ad errores ⁊ facit suscipere opinionē de sepatis quasi sit cōtingēs hoiem esse sine partibus mālibus. si cut sine ere cōtingit eē circulū per intellectū cum hoc nō sit simile penitus eo q aial oē est forsan aliqō sensi bil ⁊ sine designatiōe materie nō ꝓtigit intelligere aial ⁊ sine designatiōe mobilis materie nō pōt diffiniri ⁊ hmōi designationē materie importat genus spēi phice igit ēt aial diffiniri nō pōt sine designatiōe partiū mā/ lium qualitercūq; ad actū se habētiū eo q nulla par/ tium sine actu diffinitur sicut tam dudū diximus: ⁊ hu ius quidē signū est q man⁹ nō semp est pars hois: sed tūc ē pars quādo perfecta virtute anime potēs ē opus manus pficere. Ideo aiata manus ē pars hois nō aia ta vō sicut abscisa vel claudа nō est pars. Dico aūt aiatam que parte anime ē aiata: q̄ si partes cēt aialia pticulares aie potentie eēnt aie eaz.

Capl'm.x. qualiter differenter mathematica ⁊ phica cōcepta sunt cum mā.

Dicēt autem aliquis fm supradicta querere
p quare rōnes partium nō sunt rōnis vlis par tes cū sint formales ita q circulus diffiniat p emyciclia ⁊ portiōes: ista.n. nō sunt determinata sen sibili mā: q̄ mathematica per rōnem a sensibili mā sūt ab stracta: sed dicemus ad h q sicut pz ex supradictis ni/ hil refert mām quorūdam eē nō sensibilem ⁊ hanc eē omnis talis rei partem que nō est fm se quid erat esse ⁊ spēs. Materia ergo talis nō est pars circuli q̄ est vlis cui per se attribuit diffinitio: sicut sepe dixim⁹: sz singulor circulor h ⁊ ibi incōtinuo imaginator ta/ les materie sunt partes sicut dictū est superi⁹. Est enīz materia quedā sensibilis cū qua concepta sunt phica.

Alia aūt est itelligibilis cū qua sūt cōcepta mathe/ tica integra ⁊ fz quā vnus circulus vel triāgulus dicit maior ⁊ alⁱ dicit minor. Cū tamē rō circuli vel tri anguli nō sit maior in vno ⁊ minor in alio. In phi/ cis aūt nō est sic: si.n. sumam⁹ exemplū in aialibus que perfectiora sūt inter phica palam est in his: q aīa est in eis prima sba que est forma ⁊ hec sepata nō intelligit aut nō tota intelligit separi: ⁊ sic diffinitio eius conci/ pit mām eo q nominat h in hoc ⁊ ñ h separaz ab hoc ⁊ corpus in aialibus est sicut mā qō sine actu nō intelli gitur h sine mā sensibili ex qua est. hō vō ⁊ aial q̄ est ex vtrisq; ē ⁊ ē quasi vle: ouplr.n. designatur vt inte/ grum vz ⁊ tūc est ex vtrisq;: ⁊ tūc partes eius sūt par tes materie: ⁊ est in eis maior ⁊ minor. Designatur ēt homo fm q homo dicit scōz hominis significatum cui diffinitio per se attribuitur ⁊ hō tūc ē vle: qō ē vbi q; ⁊ semper: quocūq; aūt mō accipiat aial ⁊ ptes ei⁹ impossibile est ea intelligere nisi cū mā vel materie de signatione: sicut supra diximus. Si aūt accipiam⁹ indi uiduū in genere aialis: vt socratem ⁊ coniūcum conce/ ptum erit.n. cū sensibili materia. Si quidem socra/ tes est animal ouplr: hoc est: ē ouplicis sbe exīs socra tes ē aia ⁊ corpus ⁊ ideo socrates resolutus in ouipli/ cem sbam est anima ⁊ est corp⁹ sicut diximus q ydro mel est aqua ⁊ mel quādo resolvitur in sua componē/ tia. In talibus.n. compositum nō est aliquid preter sua componentia: in his.n. indiuiduis cōpositis aliud principior componentiuz est vt anima q̄ est perfectio aliud aūt est vt totum congregatū: q̄ indiuiduū nō di cit mām simplicem: sed dicit forma huⁱ participatz ab h designato per demonstrationē sensibilem. Si vō dicat indiuiduū quo ad sua principia componētia esse simplex aīa ⁊ simplex corpus tunc designatur vt com positum vniuersali ⁊ particulari: ⁊ vt vle ⁊ particula re ⁊ h est quādo dicim⁹ q socr ē h homo ⁊ hic homo est hō: tūc.n. compositū vz ex anima simpliciter ⁊ cor pore simpliciter predicatur de hoc hoīe: ⁊ h homo ō sorte ⁊ hoc modo vle q̄ est scōa sba designat in singu lari qō est esse ipsi⁹: hoc modo quo supradictum est q̄ spēs est esse indiuiduor: ⁊ quocūq; modo varientur hec ⁊ ipsa cōposita ⁊ componētia semp oñt aliqd cō ceptū cū sensibili materia. Si.n. simpliciter designe tur compositū phicū: hoc est non in indiuiduo desi/ gnatū tūc dicet per ipa componētia extra q̄ nō est pri mo forma: ⁊ deinde mām. In se aūt dicet q ē ex vtro q;. Si aūt nō simplr sed in idiuiduo designetur tunc ⁊ iterū qōlibet ip⁹ ouplr est designatū. s. per cōponen tia vt per aiam hanc ⁊ animatū q̄ ē totū ⁊ est designa tum vt pria sba stans sub scōa ⁊ prima sba est singula/ riter animatū hac anima scōa āt sba est cōpositum: ex anima simplr ⁊ corpore simplr ⁊ nullū horū ē sepatū a mā. Utrū āt alia quedā sba q̄ est qdditas talū phi carum spēr ⁊ indiuiduor sit preter mām q̄ cū mā sen sibili nō sit concepta ita q oporteat nos querere sbam qdditatis eor⁹ diuersam quādam ab ea que dcā est ⁊ sepatam a sensibilibus. Sicut si dicamus numeros eē sbaz istorū aut ydeas aut mathematica alia: aut aliqd tale posterius in huius sapie libro duodecimo ⁊ ter/ tiodecimo erit pscrutādum: huⁱ⁹.n. gratia ēt tentabi/ mus diffinire ⁊ determinare de sensibilibus sbīs q tn opus modo quodā ē phice speculatiōis ⁊ est secūda/ riū opus prime phie speculatio de sba sensibili: q̄ phi cum nō oportet solū scire de mā: sed ēt de sba formali que est fm rōnem sba vocata: quāuis.n. phs primus consideret primā formā maxime scire faciētē oz eum tn secūdario opere quasi ex altera specula ꝓspicientē cōsiderare q̄ sit forma huius ⁊ cuius ⁊ vtrū sepata sit forma sensibiliū: phicus aūt cū cōsideret pncipia mo/ tus, nō considerat formā nisi vsq; ad h q ipa ē termin⁹ motus: ⁊ iō determinare non poterit vtruz forme sen sibiliū sepate sint.

Capl'm.xj. in quo est recapitulatio dictor⁹ ⁊ conti/ nuatio dictorum ad dicenda.

Ueret āt fortassis aliquis quō in diffinitioni
q bus cū sint partes que sūt in rōne diffinitiua ⁊ quare sit diffinitio rō vna cū plures cōtine at ptes palā. n. q: res diffinita ē vna q̄re aūt sit res vna partes hūs speculādū est posterius in tractatu sequen ti. sed repetēdo ea que determinata sunt dicim⁹ q̄ iam dictū est qd erat esse ⁊ quō diffinitio siue qd erat esse dictū p predicationē de omni diffinito est idez fm p/ dicationē: lz nō sit idē simplr cū diffinitio dicat formā

quandam: ⁊

quandam: ⁊ diffinitum dicat cõpositum ex mã ⁊ fo⁊/
ma: dictum ẽ ẽt quare quozũdã rõ que dicit ꝙd erat eẽ
in se habet ptes diffiniti sicut rõ cõgregati siue integri
in se hꝫ partes quãtitatiuas. Alioꝝ autẽ diffinitto⁊
rum que sũt spẽi simplicis nõ hꝫ in se partes quãtitati
uas integri: dictũ ẽt est ꝙ in sbe rõne que sba est fozma
sicut spẽs absoluta: nõ sunt partes sic ꝙ sint quasi ma/
teria eo ꝙ ptes materie siue quãtitatiue nõ sunt partes
illius sbe sed sunt ptes totius integri: ⁊ hui⁹ toti⁹ quo
dammodo est rõ diffinitiua: ⁊ quodãmodo non est sic
tant: hitis determinatũ, est n am, in eo ꝙ ẽ cum mã de
signatũ nõ est eius, ppie rõ: hoc.n. modo est diffinituꝫ
⁊ nõ cognitũ: cũ mã neqꝫ finiat aliqd neqꝫ sit pncipiũ
cognoscendi sed rõ est talis cõpositi ꝙ ẽ fm illã sbam
que est primo dicta sba: h aũt est fozma ⁊ cõpositũ illõ
est spẽs sicut hois qui est compositũ quoddã ẽ rõ ani/
me humane que ẽ prima sba hois. Sba nãqꝫ prima
ẽ spẽs ⁊ fozma que inest ⁊ non est sepata ex qua ⁊ mã
tota dicit eẽ sba composita ⁊ integra: sicut concauitas
fozma est ex qua ⁊ naso ꝙ est sbm componit nasus si/
m⁹: ⁊ sic cõponit simitas siue simositas: ⁊ ideo nasus
simus nõ est quid diffinibile: bis.n. erit in his nasus si
ambo illa diffiniãtur sicut dictũ est in primo huius se/
ptimi libri tractatu. In tota⁹ vo composita sba que
est sicut nasus sim⁹: aut calyas inest ẽt mã. Dictũ est
ẽt in premissis qz quid erat eẽ ⁊ singulũ diffinitum cui
attribuit quid erat esse in ꝙbusdam ẽ idem vt in his
sbijs vlibus que sũt prime siue imediate diffinitiõi: si/
cut curuitas ⁊ curuitati eẽ sunt idem fm hoc ꝙ ad idẽ
referunt fm eẽ si curuitas supponatur eẽ sba prima in
h ꝙ est diffinitioni proxima. Dico autez primam h
sbam ꝙ nõ dicit quid siue ꝙdditas sed aliud qõ in alio
sit sicut in sbo ⁊ mã quecũqꝫ vo sbe sunt vt in mã aut
concepte cum hac sensibili mã nõ sãt idem ipe ⁊ esse
ipaꝫ ꝺa eẽ ipaꝫ attribuit vli sbe: ⁊ ipe sũt sbe pticula
res. Adhuc aũt dictũ est ꝙ sba ⁊ sbam eẽ non sunt
fm accñs vnũ ⁊ idem sicut idem sunt socrates ⁊ musi
cũ: h.n. eadẽ sunt fm accñs cuz tñ diuerse nature sint
socrates ⁊ musica. Omnibus aũt hijs sic determina
tis trãsibimus ad querendũ qualiter diffinitio sit vna
⁊ qualiter sit vnius esse ꝙ plurium est nãꝫ cõpositũ.

Incipit tractatus quartus septimi libri methaphice
qui est quare diffinitio sit vnũ ⁊ nõ multa. Capl'z. j. de
ipsius qõnis disputatione.

p Rimũ ãt qõ nunc restat dicẽdũ ẽ id qõ in
analeticis posterioꝝ⁹ dictũ est: in analeti
cis.n. posterioꝝibus pri⁹ a nobis ẽ mota di
cta de diffinitõibus dubitatio: dico aũt eã
esse dubitationẽ: ãre dicimus verã diffinitionẽ eẽ vnã
actu ⁊ vnius actu eẽ rõnem cum ⁊ ipsa ptes hẽat ⁊ id
cui⁹ est sicut diffiniti sit cõpositũ: h.n. in analeticis di/
ci nõ potuit cum in logicis nõ intendat de diffinitione
nisi fm ꝙ ipsa ẽ pncipiũ faciẽs scire de quo pdicat in
ꝙd: ⁊ sic ipsa ẽ pdicatũ propositioꝝis: ãre aũt sit vnũ ⁊
nõ multa nõ scit ex ea fm ꝙ est pdicatũ sed potius ex
cõsideratione partium ipsius inquantũ sunt nature re/
rum diffinitaꝝ: ⁊ h speculatio est primi phi qui cõside
rat entia fm ꝙ pendent ex esse prime sbe que ẽ fozma
sicut sepius dixim⁹. Dic ergo querim⁹ quare diffini
tio est vnũ actu ⁊ non multa vel multe nature hꝫ actũ
sicu: si ponamus ꝙ diffinitio hois est aial bipes: ⁊ ꝙ/
re est aial bipes vnum ⁊ nõ multa: nõ.n. potest esse cã
quã quidam dicunt ꝙ alterum insit alteri: qz cum dici⁹
mus hõ albus alteꝝ inest alteri: ⁊ tamẽ in eo ipo ꝙ di
cimus homo ⁊ album sunt multe nature que actu mul
te sunt vnum vero fm accñs dñr h duo: quando sbm
ꝙ est homo patitur suscipiendo albedinem h quando
albedo inest ei: tunc.n. vnũ est sbo homo ⁊ albus ho/
mo: sic aũt non est in diffinitione: cum.n. in illa sint ge/
nus ⁊ differentia neutrum illoꝝ participat altero si
cut participat sbm accñti quãuis.n. differẽtia sit gene/
ris qualitas: sicut iam dudum in antehabitis dictum ẽ
tamẽ qz differentia est essentia fm se ipam non cãta ab
aliquo alio: ⁊ ipa ideo non est in genere sicut quedam
pars neqꝫ sicut accñs cum sit essentialis fozma gñis
fm ꝙ genus fm eẽ accipitur in specie: ⁊ sic pꝫ ꝙ gen⁹
est vt potẽtia ad esse differentia finitũ ⁊ perfectuz. Si
autem daretur ꝙ genus participet differẽtĩa sicut sbz
participat accñte sequeretur ꝙ gen⁹ actu participaret
contrarĩa simul qz accñs actu est quãdo inest sbo: ⁊ cũ
nihil, differat nisi per ea que aliquo modo sunt in ipso
⁊ genus differat contrarĩs differentĩs sequitur ꝙ cõ/
trarie differentie sunt in ipso genere: si igit sunt in gene
re sicut accñs in sbo sequitur ꝙ contraria sit actu sunt
in eodem ꝙ est impossibile: igitur genus non partici/
pat differentia: sicut sbm accidente: tamẽ etiã si h det
ꝙ participet: sicut sbm accñte eadem ad h relinquitur
rõ qõnis si plures differẽtie in vna colligantur diffini/
tione ad vnum genus: sicut si dicamus ꝙ homo ẽ ani/
mal habens pedes siue pedale bipes non alatum: quã
do.n. non habet nomen differentia hz eam per conse/
quentẽ nominare negatiõez: ⁊ hoc modo nõ alatum si
ue carens alis est differentia hominis. Queramus
igitur de inducta iam diffinitione quare est vnum ⁊ nõ
multa cum multa colligat. si omnia h vt accñtia se hñt
ad aial sbm: non.n. potest assignari cã huius qz differẽ
tie isunt vni generi sicut forma materie vel accñtia sbo
nam sic ex omnibus que in mundo sunt erit vnum: qz
sicut in libro celi ⁊ mundi ostendimus omnia superio/
ra formantia ⁊ mouentia sunt in inferioribus sicut in
mã formata ⁊ mota: cum tamen in mundo sint multa
fm eẽ ⁊ mãm ⁊ non vnum: sed quecũqꝫ sunt in diffini
tione opz vnum esse ⁊ non multa. Diffinitio.n. ẽ ꝙ/
dam rõ vna numero ita ꝙ genus nõ numeratur fm eẽ
suum: nec differentia fm eẽ alterum licet sit aliud esse
genus ⁊ aliud esse differentia: ⁊ sic diffinitio est vna nu
mero sba siue quidditas fm ꝙ ꝙdditatem sbam voca
mus qua quelibet res est id qõ est: ⁊ qz diffinitio ẽ vna
sic numero oportet eã eẽ rõnem vnius alicui⁹ numero
⁊ h est vle de quo supra diximus cui⁹ nulla pars ẽ mã
nec numeratur nisi per esse actuale vnũ ꝙ est suoꝝ dif
finientium vnoꝝ siue que fm eẽ vnum sunt: infra autẽ
oñ demus ꝙ hõ iesse ⁊ posse opari ⁊ agere sunt vnũ
⁊ idem quãuis vnum sit sbm ⁊ alteruz fozma ⁊ actus
finiens esse ⁊ posse ⁊ operari sbi: sba.n. diffinita signi
ficat vnum quid non vnũ qual' ⁊ determinate signifi/
cat h aliqd non ꝙdem in idiuiduo designato cũ h per
ipam sbam quidditatis sit h ꝙ est: ⁊ nõ per scipm sed
significat h aliqd in nã diffinitũ: ipa.n. nã composita ꝙ
est secũdarium hominis significatũ cui imponitur no/
men h aliquid est determinatũ cui⁹ per se est diffinitio
h.n. ẽ ꝙ dicimus per nomen diffiniti hz primũ nominis
significatum sit fozma simplex a qua imponitur nomẽ
⁊ que primo cadit in intellectum nominantis.

Capl'm. ij. qualiter ex nã diuisionis primuz ppendit
quare diffinitio est vnum ⁊ nõ multa.

a Dhuius ergo qõnis declaratiõez oz primũ
intẽdere fm diuisionẽ: diuisiõe.n. sicut in ana/
leticis diximus venamur diffinitionẽ: ⁊ opor
tet diligenter attendere qõo diuidens exit a diuiso ⁊

qualiter se habet ad ipsum in essentiali ⁊ formali diui/
sione: nihil.n. aliud est in diffinitione nisi genus q̄ pri/
mū genus dicit eo q̄ nō in alio aliquo est genere ⁊ vl
tima differētia ē: h.n. genus q̄ dicit primū est simplex
genus solū sine compositione differentiaꝝ. Alia vō ge
nera que sunt species ⁊ gña ⁊ vocantur gña subalterna
sūt primū genus ⁊ cū h̄ comprehense differētie: q̄ alr
nō eēnt spēs: superiora.n. fm primū modū dicendi per
se p̄dicata actu sunt in inferiorib⁹. Et iō supponūt il
lis suppositis: ⁊ h̄ ē sicut si dicamus primū genus aial
habitū vō siue ꝑñs genus q̄ differētijs ē comprehen/
sum dicam⁹ aial bipes siue bipedale: ⁊ itez ꝑñs post il
lud dicimus aial bipes nō alatum: ⁊ hoc dicamus de/
terminari differētia rōnal̄ in hoiem ⁊ irrōnalis in si/
miā que dicitur pigmeus. Similr aūt est ⁊ eadez rō si
plura dicant intermedia gña: oino. n. nō differt p plu/
ra subalterna gña aut p pauca h̄ dici: ergo ēt nō differt
si per pauca aut per duo tm̄ dicat primū vz gen⁹ ⁊ vl/
timā differētiam: quantūlibz. n. per multa dicat: nō sūt
nisi due nāe indiffinitiōe gñis vz primi ⁊ differētie ⁊
differētia exit de gñis ptāte in qua ip̄a est inchoata ⁊
cōfusa sicut sepe diximus: ⁊ ideo duoꝝ que in diffini
tione sunt h̄ quidem ē gen⁹ aliud vero ē differētia vt
aial bipes q̄ supposuimus eē diffinitionē aial est q̄ddā
genus ⁊ alterū q̄ est bipes est differētia. Si ergo gen⁹
est in diffinitione nō erit genus simplr accipiēdo gen⁹
fm gñis nām tm̄ que est sbm sed est nā gñis nō preter
spēs que sūt ip̄a gña comprehensa cū differentijs. Aut
si ē quoddā simplex gen⁹ tūc erit gen⁹ sicut mā: q̄ ip̄z
est materie designatio: sicut in p̄missis diximus: q̄ō. n.
simplr dicit gen⁹: aut erit forma sbi illi⁹ q̄ō substat for
me prime in ordine ⁊ illi⁹ designatio ē gen⁹ q̄ō est sim
pliciter ⁊ primū aut erit sbm ⁊ forma sicut genus sub/
alternū: q̄ō cuz differentia vel differētijs est comprehē
sum: ⁊ quocūq; modo signatum fuerit erit simile mate
rie: q̄ potēcia ē ⁊ in eo est forma vltima per inchoatio
nem ⁊ cōfusionem: q̄ vnū ē ex mā ⁊ forma compos
tum aut accipit nomē ex forma aut ex mā ⁊ quocunq;
modo fuerit semper simile ē materie ꝓpter rationem
quā diximus: genus. n. in ipsa re acceptū: fm esse ⁊ non
extra: est in actu ⁊ actus eius est differētia vltima: gña
n. in h̄ differentiā h̄ñt ⁊ quedā magis assimilantur for
me ⁊ quedam magis materie: hui⁹ aūt q̄ est simile for
me ⁊ materie simul est vox: ē. n. vox gen⁹ ⁊ mā inquā
tum. n. differētie pcussionū vel syllabaꝝ ꝓducto ⁊ bre
ui mēsuataꝝ faciunt ex ea spēs ⁊ clemēta vocū litte/
rataꝝ sic ē vox mā: inquātū aūt vox nō trāsmutata p̄
dicatur de vocib⁹ litteratis est gen⁹: ⁊ hoc modo cu/
pzū ydoli quidē est mā tm̄ ⁊ nō genus q̄ trāsmutattū
i figura recipit ydoli formā ⁊ nō p̄dicat i recto ō ydo
lo. Jupiter. n. nō es ſz ereus vocatur syllaba aūt nōvo
cea ſz vox dicit: cū igit̄ sic diffinitio sit ex gñe primo
sbo ⁊ differentia que sūt differētia ab inuicē palam est
q̄ diffinitio ē rō collectiua que ē ex differētibus. Ex
his. n. accipit q̄ diffinitio ē ex gñe ⁊ differētia que sit
essentialiter in gñe p inchoationē ⁊ cōfusionē ⁊ sic pz
q̄ gen⁹ fm actū differētia terminatū acceptū ad idem
eē sbe ⁊ q̄dditatis referūtur ⁊ q̄ differētia fluit a ptāte
gñis: sicut actus exit a potentia tribuens esse distinctū
potentie.

Caplm. iij. qualr per diuisiōem inuestiganda est vl/
tima cum spē cōuertibilis differētia.

Ad adhuc. Anteq̄ soluamus p̄dictam dubi
9 tationē opz diuidi oia formaliter differentia
differētie cū gñe ꝓpbēse si sic dicim⁹ q̄ aial
differētie sūt pedalitas ⁊ ñ pedalitas. Sīlr āt vlteri⁹
aialis pedalis suis cēntialib⁹ differētijs differētes spe
cies opz sic scire per diuisionē ita q̄ accipiatur differē
tia pedalis aialis inquātum est pedale: ideo nulla ē di
uisio si pedale diuidatur per alatum ⁊ non alatum: q̄
alatum ⁊ non alatum non sunt essentialiter ⁊ formali/
ter in pedali inquantum est pedale: ⁊ ideo non bene di
uidit qui sic diuidit pedale: sic enī diuidens propter nō
posse ⁊ non scire diuidere sic diuidit. Sic ergo diuidē
dum est pedale q̄ pedalitū aliud ē fissorum ⁊ in multa
pedum aliud aūt nō fissoꝝ ⁊ non in multa pedum: sic
enī ex forma cōi ⁊ cōfusa ⁊ indeterminata: ⁊ in potē
tia exñte semper p actum intelligēdi reducitur forma
specificans ⁊ distincta siue distinguens: ⁊ determinata
⁊ que actui existit: ⁊ sic ex oībus superioribus suis flu
it inferius h̄ns in se virtutes ⁊ potēcias oium superio
rū: cū tamē essentia vna ⁊ simplex existat: pedes. n. fis
si ⁊ nō fissi: sūt differentie pedis eo q̄ fissio pedis que
dam est fm actū exñs pedalitas: sic autē vult semper
procedere diuisio quousq; veniat determinata ad ea q̄
nō sūt differētia fm formā nec formalē h̄ñt diuisionez
sed si diuidūtur h̄ erit per mām sicut indiuidua diuidū
tur ⁊ tūc invltimis differentijs in q̄bus stat diuisio tot
erunt fm actū spēs pedaliū q̄t sunt pedū differētie: sic
si dicamus q̄ ē pes integer ⁊ diuisus in duo ⁊ diuisus
in multa: ⁊ tūc q̄ nullū in gñe cōe dicit vltimo actu de
terminatī sed in spē determinatū facit actu exñs: tūc
erūt aialia in actu ⁊ spē determinata equalia differen/
tijs vltimis si ista que dicta sūt sic se h̄ñt q̄ vere sūt vl
time differētie: h. n. per hypothesim petiuim⁹. Ex di/
ctis igit̄ palam ē q̄ finalis q̄ indiuisa ē differētia sba ⁊
actus rei ē ⁊ diffinitio hoc mō q̄ diffinies ⁊ vltio ter/
minās dixim⁹ eē diffinitionē: h. n. nō ē gen⁹ q̄ termina
tur sed differētia terminās: vnde ēt vlteri⁹ ex h̄ pz q̄
differētia vltima vnica ⁊ cōuertibilis cū spē diffinita
quāuis. n. in posterioribus analeticis dictū sit q̄ partes
diffinitiōis sūt in plus q̄ diffinitū ⁊ totum ineque: hic
tamē dicim⁹ q̄ vltima differētia est ineque cū diffini/
to ⁊ nō in plus q̄ ibi loquētes de demōstratiōe diffini
tiōe vsi sum⁹ fm q̄ est mediū faciens scire passionē in
esse sbo: passio aūt verius scit inesse sbo quādo scitur
fm singulas forme partes inesse vt si queramus hois
passiones dicim⁹ nō humanū cē sed potius esse vegeta
tiuū ⁊ nutritiuū ⁊ augmētatiuū ⁊ sēsitiuū ⁊ hmōi ⁊ sic
accepta forma fm partes potētiales ip̄i⁹ semp ē i plus
q̄ diffinitū. Cū aūt hic cōsiderem⁹ rei diffinite vni
tatē ⁊ vnitas nō sit a partib⁹ potētialib⁹ forme: sed ab
ipsa tota vt ē actus ⁊ termin⁹ hic ꝓsideram⁹ eā prout
ē tota ⁊ actus ⁊ termin⁹ ⁊ sic cōuertitur cū spē differē
tia. Ex oībus aūt his que dicta sūt pz q̄ differētia
vltima ex oib⁹ exit vt act⁹ ex potēcia ⁊ q̄ actus ille ñ
est alia essentia a potētia sed esse eius est aliud ⁊ aliud
⁊ ideo differt per essentiam: sed est differentia sic eius
dem indeterminati ⁊ determinati ⁊ indistincti ⁊ di/
stincti: sbm aūt primū q̄ nihil est differētie distincta nā
ē ab ipso sicut id q̄ō ē mā distincta ē nā ab eo q̄ ē forma
sicut sepius dictū est mā aūt nihil est diffinitiōis sed to
tū eē ē potētie et act⁹ formatiui. Si aūt fiat diuisio
q̄ nō idē multotiēs dicatur in terminis diffinitionū: h
n. esset inutilis: superfluitas aūt h̄ accidit sicut si q̄s di/
cat q̄ homo ē aial pedale bipes q̄m bipes actu dic̄ pe
dalitatem: ⁊ tūc idem est dicere q̄ aial pedale pedale
duoꝝ pedū eo q̄ cēntiale superius actu cōtinet in suo
inferiori: ⁊ ideo p appositionē nō extrahitur de ipso.

Unde sic dicens nihil aliud dicit q̄ aial habens pe
des: bipes

des bipes: bipes.n.nō ē differētia hūtis pedes sed spe cies ⁊ h est dicere aīal habēs pedes duos hūs pedes quāuis.n.idē sepius accipiat ꝓpria diuisiōe ita q diui dētia sūt cēntialia diuiso ⁊ no addāt extraneā cēntiaz ⁊ oñr equalr differētijs veris tamē idē multotiēs di cere nugatoriuz ⁊ superfluuz ē. Et h iō ē qz cū differē tia vna sit vltima q̄ ē differētie cōis diuise tūc sic conti nue ꝓcedendo ea q̄ est finalis sba: sicut forma ⁊ actus exñs erit spēs qz ē totū esse spēs: ⁊ nō erit spēs bis ac cepta differentia aliq̄. Amp.aūt cauendū est q non fiat diuisio fm accñs: si.n.diuidat sic dicēs pedaliū ali ud albū aliud nigrū erūt tot diuisiones q̄t sunt sectiones quaz nulla ē in alia essentialr: ⁊ iō nō ordinabunt ad vnū vltimū qō sicut actus exeat ab oib⁹ alijs: sicut ex potētijs: sic igit tria cauenda sunt q vz nō accipiatur extraneū diuidēs a diuiso: ⁊ hoc fit qñ diuidēs cēntia liter nō ꝓtinet intra ambitū diuisi: ⁊ q nō idē bis dica tur qz h est cōtra ordinē diffinietiū in quib⁹ vnū debet eē ꝓius ⁊ alterius posteri⁹: ⁊ q nō sit accñtale diuidens diuiso: qz sic vnū nō cēt in alio cēntialiter: qz accidens q cū sit in aliquo nō est in eo vt pars quedaz cēntic: ⁊ ex oībus dictis palā est qz diffinitio ē rō que ē ex veris differētijs: ⁊ haz differentiaz finalis ē fm rectū diffe rentia ⁊ actus: hoc aūt palā erit: si quis tales diffinitio nes ex diuisiōibus collectis trāsponat ab ordine vere diuisiōis i altū ordinē quo scōz in priori cēntialiter nō cōtineatur: vt si quis dicat in hois diffinitiōe q ē aīal bipes hūs pedes superfluū.n.ē hūs pedes dicto bipede sicut paulo añ ostensum ē: sic.n.dicēdo nō ē ordo i sba que est diffinitio ⁊ q̄ddītas. Si ergo sic idē dicat que ri posset quō oporteret intelligere in diffinitiōe: h qui dē prius illud vō posteri⁹ cū idē nō sit prius se ⁊ poste rius cū igit i diffinitiōe vnū sit pri⁹ alto fz nāz ⁊ itelle ctū ꝓstat q illō q ē sic pri⁹ nō ē mā. Adhuc cū vnū sit cēntiale ad alterz ꝓstat q est aliq̄d forme. adhuc cū vnū sit nō idē alteri cōstat q vnū est genus alterz dif ferētia: ⁊ ex h sequitur q vltima differētia ē tm̄ vna ⁊ simplex qz abiret in infinitū si qōlz eēt gen⁹ cū differē tia cōprehensum: ⁊ sic primū genus ē tm̄ genus ⁊ oēs itermedie differētie sūt potē: ie vltime differētie: ⁊ ipa ē actus vnus ⁊ vltim⁹: oia aūt intermedia gña subiūciū tur ex primo gñe q actu ē in ipsis: ⁊ h modo genus ē forma distincta vltima differētia qñ fm eē accipit qō explicat diffinitio: sic ergo ab vltimo actu ⁊ diffinitio est vna ⁊ res distincta est vna ⁊ eadē: hui⁹ aūt probatio ē: qz si cōsideret aīal fm eē fm q actu ē in hoie ipa aīa litas nihil ē extra rōnem: viuere.n.⁊ sentire ad rōnem formantē ea sūt terminata: qz viuere vel vegetari si ac cipiat fm ipm gñare patet q gñans ē ad formā ⁊ figu rā hois inquātū hō est qñ in phicis oñsum est vnūqō q̄ gñari a cōuentēti: gñatiua aūt q̄ ē in semie nō ad for mā hois gñaret nisi forme hois eēt i formate oia gña tiōis principia sicut ostēdimus in libro de nā aie ⁊ gña tiōe: sicut.n.ītrumēta architecti nō opant ad formam artificiati nisi forma arte informata ita nec principia ge nerationis ad spēm aliquā generant nisi informata ipsa spē: propter q in seminibus oiuz aiatoz aīa dicit esse sicut artifex ⁊ sicut in celo intelligētia: h aūt oia in āte habitis plene probata sunt sicut aūt ad spēm gñatiua gñat: ita ad candē spēm cōuertit nutrimētū nutritiua: ⁊ auget augmētatiua. Sēsus aūt ⁊ sensibile depurāt ⁊ in ordinē agūt ad itellectū: ⁊ iō dicit in ethicis q vi res sensibilis aīe pticipāt aliqualiter rōne ⁊ sicut est in actibus ⁊ potētijs ita est in nā. Oportet igit q̄cq̄d ē aīalitatis in hoie informatū sit rōne pz igit q eē ē vnū ⁊ diffinitio vna qz simlr ē in oībus alijs. Hec igitur ⁊ tot dicta sint a nobis de diffinitiōibus que sūt circa diuisiones ⁊ q primū ē ⁊ pncipal in his hoc ē q dictū ē quales queda sūt diffinitiones fm ea que diximus.

Tractatus.v.septimi libri methaphice: in quo oñ ditur q vle nō est cā formal sbe simpliciter neqz aliq̄ pars ipi⁹. Laplm.j.de distinctiōe sbe ⁊ de diffinitione vniuersalis.

Uoniā aūt in hoc toto libro de sba per serutā dū ē itez repetem⁹ ab initio dicta q de sba. Dictū ē.n.q sba dicit tanquā sbm ⁊ tanquā q̄d erat esse: q ē diffinitio ⁊ q̄ddītas ⁊ tertio dicit sba q ē ex his ⁊ ārto dicitur sba vle q ꝓprie sicut dictū ē diffinit ⁊ diffinit p vniuersalia q̄ sunt p̄dicata de se sicut q̄ddita tes ipsi⁹ vel ptes q̄ddītatū. De duob⁹ aūt modis q bus dicit sba dictū ē: diximus.n.q q̄d erat eē ⁊ de sbo dixim⁹.n.qz duplr subicitur id qō sbm vocat Subi citur.n.prima sba q̄ est h aliq̄d vt h aīal q substat pas siōibus siue formis accñtalibus q̄ sūt accñtia cōposi ta: subicit ēt ⁊ dicit sbm. sicut mā sbm ē pfectiōe que ē forma pficiēs ⁊ de his quidē iā dictuz ē: qz aūt vle vt vle videt q̄busdā maxime eē cā formalis ⁊ pncipiuz eē ipsi⁹ singularis opz nos de hoc tractare ⁊ sic oñdi mus q in gñatōe sensibiliū vle nō ē agens ⁊ gñans ita opz nos ostēdere q i esse singulariū vle vt exñs p se nō est cā vel pncipiū eē alicui⁹. Ad hoc aūt q h be ne itelligāt. opz repetere q̄dā de supradictis: q vz tri plex ē vle añ rē ⁊ h est cā phūs sicut dicim⁹ solē esse cām vlem oiuz gñatoz eo q lumē solis generale for mans est omnia generata: ⁊ lumen intelligētiaz hoc mō phūt oia quoz sūt cāe: ⁊ vniversa sic phēt id qō ē vniuersi eē principiū sicut ars ⁊ itellectus artificis pre habet artificiata oia. Aliud aūt ē vle q ē nā quidez prius re ipa ⁊ tpe ē cū ipo: ⁊ h est nā rei formalis quā supra fm significatū nois vocauimus: fm id qō ē in re ipsa nā: cū.n.dico homo duo important p nomen. s. quo iponit nomē ⁊ cui ⁊ quo iponit ipm nomen est q primo formal ⁊ mouet intellectū eius q̄ audit vel no minat nomē: ⁊ h ē forma a qua nomē iponit ⁊ per hoc deuenit ad h cui⁹ ē illa forma: ⁊ h ē sba cui nomē ipo nit ꝓpter q dicit q antiq̄ grāmatici q̄rebāt q̄d nomen p sba ⁊ q̄d p qualitate accipiēdo igit id cui iponit no men hō fm id qō ē in re ipa illud ē vera sba hois cui attribuit vera diffinitio. Hō aūt siue hois sba duplr ꝓsiderat fm se vz ⁊ fm ea q̄ accidūt eidē ⁊ fm se qui dē nō est nisi ipa sba cui⁹ mā nulla pars ē sic diximus ī añbitis. Si aūt cōsiderat fm ea q̄ accidūt ei tūc cō siderat fm eē q ꝓtingere ei pōt ex cōparatiōe ad aliō ⁊ si q̄dē ꝓsideret fm eē q hz ex h ē radius immālis ī tellige tie sic accidit ei eē in itellectu possibili sic in loco sue spēi. Si aūt ꝓsideret fm eē q accidit ei in mā sic ē actus materie: ⁊ si ꝓsideret fm eē q̄ ē in pticulari h est duob⁹ mōis: h.n.pōt ꝓsiderari fz potētiā ⁊ aptitudinē quo fm eē multiplicabile est in pticularia ⁊ sic est vle aut ꝓsideret fm q actu ē in illis: ⁊ sic est singulare sup positū sub cōi nā demōstratū: sic cū dicit h hō vel ille ⁊ q̄cūq̄ q̄tuor vltimo dictoz modoz accipiat vle sic vle eē dicit ⁊ nō ens p se exñs: ⁊ iō vt sic acceptuz vt dicit boet⁹ sit q̄dā similitudo cēntialis eoz quoz ipm ē ⁊ nō dicit nisi eē sbale ipoz ⁊ hoc mō ē ꝓns id cuius ē vle: ⁊ h mō ē tertio mō dictū vle ⁊ sic p̄dicat de oī eo de quo p̄dicat nec sic dicit ens q sit sba aliq̄ exñs fm se sic dicim⁹ mām existere nō in alio ⁊ formā esse cēntiā ad sui eē nō indigentem alio q̄dā in quo eē ac

cipiat formet: ⁊ sic dicit ħ aliq̄d existere ꝑm se: sed vł sic dictū ē cē ſbale q̄ ſp ē in alio nec esse pōt q̄n in alio nō ē ⁊ ħ mō ñ ē ſba sed ſbale q̄ddā cē q̄ accidit ſbe p ħ q̄ vł ſcō mō dictū ē qualitas ſbalis ⁊ ſba exñs: ⁊ de hoc vłi sic cē ꝓsequēte ⁊ ſbam nullā oicēte: sed potius modū accidētis hñte dixerūt q̄ddā q̄ erat cā ⁊ principiū cē: q̄ si cēt vez cū cā ⁊ principiū eius q̄ existit p se sit ens ⁊ cētia nullo indigēs ad suū cē ⁊ sit ōtermiata vna vn⁹ ⁊ nō sit cā per ħ q̄ ē cē in alio: sed p ħ q̄ ē cētia absoluta diuina ⁊ optima oporteret q̄ vłe p̄dicatū de re cēt talis exñtia ⁊ ħ nō ēvez cū exñs de existēte ⁊ ens de ente nō p̄dicēt sicut tā ante dixim⁹ ſz potius ħ q̄ p̄dicat vt inherens predicat: ⁊ vt cē ſbi de q̄ p̄dicatur: ꝓpter q̄ dixim⁹ q̄ si ſbm q̄ ē exñs ⁊ nō ibe rens de ſbo p̄dicet nulla est p̄dicatio q̄ fal. est fal. vel fal. est plo. Sic igitur accepto vłi ostendem⁹ q̄ vłis non est ſba.

Caplm. g̃. in quo ostendit pluribus rōnibus q̄ ipossibile sit quotūlibet ſbaz cē de nūero vłr dictorū.

q Uod aūt impossibile sit quotūlibet ſbam cē de nūero vłr dictoz̄ videt multis rōnibus. Primū q̄dē q⁹ id gō realr ē ſba singłi ē p⁹ pria singłi ⁊ q̄ realiter nō est in alio nec ꝓtingit alīj: vłe aūt q̄ a q̄busdā dicit cē ſba ē gō ꝑm actū cōe est: ħ n. dicit vłe gō pluribus ieſſe aptū natū ē: ⁊ ħ cē cōe ⁊ oībus ꝑm actū ineē dicūt qui vłe ſbam dicūt cē oiuz.

Amp. si vłe ſba ē ħ modo quo ipm cōe oiuz ē quę ramus cui⁹ ē ſba: aut. n. ē ſba oiuz aut nulli⁹ q⁹ vna rō ē de oībus illis q̄ claudūt intra ambitū sue p̄dicatiōis oium aūt nō ē possibile q⁹ vnū ⁊ idem ꝑm rē sit ſba cōis eo q⁹ diuisa: ⁊ distincta sunt ꝑm suas ſbas omnia.

Sz si dicat q⁹ ē vni⁹ soli⁹ cum vna rōne se hēat ad alia sicut ad illud gō dicit; cē opz q⁹ ipm sit ēt oia alia quorūcūq̄ aūt ē vna ſba ⁊ vnū q̄d erat cē ꝑm cē ea sē vnū ergo oia q̄ vłe circuit ābitu sue p̄dicatōis sūt vnū ⁊ cū ponat vłe cē ꝑm id q⁹ ē in⁹nā cōe esse oium sequit ex ħ q⁹ oia sint cētialiter vnū: sic. n. dixerūt q⁹ vłe ſz id gō ē nā quedā ⁊ quidditas ē pars ꝓticularis: si autē vłe non nisi rōne cōe diceret hoc esset vez ſz ex hoc nō sequit vłe cē ſbaz: sed potius cē ſbale: sicut dixim⁹ Amp. ſba ꝑm id gō ē nō dicit de aliquo vt ſbo ſba inq̄ que ē realr ſba entis: q⁹ illa ē ꝓꝓria vłe aūt ꝑm cē vłis non ꝑm id gō ē semp dicit de aliquo vt ſbo: sicut. cōstat ex prehibitis: ergo vniuersale nō est ſba ꝑm esse vłis ⁊ ħ quidē ē necessariū. Sed queram⁹ an sic q̄dē nō ꝓtingat ineē vłe eis q̄bus ieſt sicut alal dicit in cē i hoie ⁊ equo sic⁹ q⁹ sit q̄dā q̄dditas ipoz realr fz id gō ē vnū exñs i vtroq⁹ vt nō dicat q̄d in vtroq⁹ sz potius dicat q̄dā rō ipsoz ita vz q⁹ sic⁹ dixit plo q⁹ q̄d hominis ⁊ q̄d equi sit diuersum ⁊ singulare sit vtrūq⁹ ⁊ corruptibile: fz q̄dā forma ē incorruptibilis cōis vtriq⁹ que nō ē q̄d ipoz sed separata ⁊ illa ē rō ipoz per quaz accipit scia incorruptibilis de ipsis. Si aūt sic dicatur nihil differt ēt si oiuz vnū vłe rō dicat cē oium eorū q̄ sunt in ſba q: p illā cōitatē nō vni⁹ erit ſba alicui⁹ vnius sicut ħ vłe hō ſba dicit cē hois istius in quo est ⁊ tūc idē incōueniēs itez accidit q⁹ pri⁹: erit. n. vłe ꝑm esse alalis ſba ⁊ illius ſba erit in quo ē vt spē sive forma ſba exñs vt ꝓꝓriū illi: ⁊ q⁹ ē ꝓꝓriū illi nō inē alīq̄ ⁊ sic redit idē incōueniēs q⁹ prius ⁊ ħ q̄dē sequit ex ħ q⁹ vłe vt ens alīq̄ ꝑm se exñs vnuz de oībus p̄dicari dicitur q⁹ nō est vez: predicatur. n. vt esse ſbale. Sicut per antedicta manifestum est ⁊ tūc non ē ſba sed ē ſbale. Amp. aūt impossibile ⁊ inconueniens est ħ q⁹ est vłe ꝑm cē vłis cē partem ⁊ formā eoz̄ que sunt: ⁊ ſbe esse indiuidue designate sicut dicūt qui vłe ꝑm esse vłitatis acceptū dicunt esse ſbam: impossibile. n. ⁊ inconueniens est ħ designata indiuidua ⁊ ſbam que vere est prima ſba esse vel componi ex non ſbīs: ⁊ iterum impossibile est q⁹ sit ex ħ q⁹ est ħ aliquid: q⁹ hoc ē in sectum exñs ⁊ nō habet rōnem essentiał partis componentis ſbam. Sed ħ q̄ō est vłe ꝑm esse vłitatis est quale sicut ꝓeostensum est ⁊ id ex quo est aliquid est prius illo ergo si particularis ſba que vere ſba ē exvniuersali cōponitur ꝑm id, quod ieſt sequitur q⁹ ex quali componitur ⁊ q⁹ qual sit prius ipa ſba: ⁊ ħ quidem est impossibile: qual. n. neq⁹ ratione neq⁹ tempore neq⁹ generatione prius est q̄ ſba: passiones. n. impossibile est esse priores ſba: quia si essent priores, tunc essent separabiles: ⁊ ħ non potest esse q⁹ in principio huius septimi ostensum est q⁹ per ſbam diffiniunt: cum nihil sint nisi esse quoddam ſbstātie. Est autem hic aduertendum q⁹ in veritate differentia est qualitas essentialis ⁊ generis ⁊ speciei constitute: ⁊ id eo quia essentiał est essentia ꝑm se accepta: ⁊ non ab esse deriuata: sed potius per se ipsam esse faciens prior est ipsa composita substantia quā ꝓstituit: sed hoc modo accipitur in esse forme ⁊ est diuini cuiusdam ⁊ optimi q⁹ sic est radius diuini luis q⁹ optimū ē vniuscuiusq̄ ꝑm analogiā qua pōt ptingere ad ipz: accipit aūt aliq̄n vt designatio eē ſbał ꝓpositi: ⁊ tūc ē ꝑs totū illō cui⁹ eē ſbale dēsignās ħ igit nō relatū ad eē vłitatis in oībus est vłe: ⁊ hoc mō qualitas ē ꝓsequēs cōpositū sicut tā ꝓbatū ē: ⁊ ħ modo acceptū ē ab his q̄ vłe i cē vłis ſbam cē singłariū posuerūt. Amp. socrati ꝑm istā opinionem icrit ſba: si. n. vłe vt ens p̄dicat sicut illi dñt: ⁊ nō sicut esse ſbale: tūc cū dicit fal. ē homo: hō q̄ ē in p̄dicato est in forte sic⁹ ſba ⁊ ens per se exñs: ergo inē ei sicut aliquis hō ergo fortes ē hoc q⁹ ē fortes ⁊ aliq̄s hō: cū. n. fortes sit singłare q̄ddā ⁊ homo vt p se exñs p̄dicetur ō ipso: ⁊ nō sicut inherens ⁊ cē opz q⁹ hō stet pro aliquo singłari ⁊ distincto hoie: ⁊ cū fortes sic dicat cē homo queraf: aut. n. ē hō qui ē fal. aut ē hō q⁹ nō ē fortes. Si aūt ē hō qui nō ē fortes tūc ħ ꝓposito ē ſła fal. est hō Si aūt ē hō q⁹ ē fal. ergo hō q⁹ ē itelligibilis ſba soluz fal. ē: ē aūt fal. ēt q̄dā hō sensibilis ergo fortes est hō sensibilis: ⁊ hō itelligibilis: igit fortes ē homo quidaz ⁊ hō q̄dā: totałr vo sive vłr accidit si hō q̄ p̄dicatur ō singulis ē ſba in ſbo exñs vt ſba distincta ⁊ nō vt cē ſbale ⁊ sił alia quecūq̄s ita dñr sive p̄dicant vt hō q⁹ nihil taliū p̄dicatoz̄ que sūt in rōne diffinitiua ē ſba ibe rēs: ⁊ q⁹ nihil eoz̄ ē extra ea de q̄b⁹ dñr ⁊ q⁹ cē coz̄ ē in alio. Dico aūt nō cē extra ea de q̄bus dñr q: sequitur ex dictis q⁹ nō est q̄dā separatū exñs alal ꝑter alia aliqua ⁊ singularia ⁊ sił sequitur q⁹ nihil aliud de numero eoz̄ q̄ sunt in rōnibus diffinitiuis sint extra ea: ō q̄bus dñr: ⁊ ex ħ sequūtur multa inconuenientia: q̄n. in sunt eis ⁊ vt ſbe insūt ⁊ nō vt cē ſbale vt cū dico q⁹ ħ hō ē hō: aut. n. ē idē hō aut diuersus ⁊ si est diuersus: tūc ꝓpō est fła. Si aūt ē idē ⁊ ē in eo tūc sequit q⁹ idē est in seipso q⁹ nō capit intellectus: speculātib⁹ aūt subtiliter ex his ⁊ hmōi rōnibus palā ē q⁹ ſba rei non ē aliq̄d de his que vłr ꝑm cē vłitatis existāt ⁊ q⁹ nullū cōiter p̄dicatoz̄ significat hoc aliq̄d sicut p se exñs vt asſit plo: ſz significat cē ſbale q⁹ ē q̄l vel tal sic⁹ p nomē p̄dicatū designat. Sin ātē nō sic dicat alia quoq⁹ mlta ipossibilia accīt ꝓ̄ iducta: ⁊ iter alia ipossibilia accidit tertium esse hominez ⁊ tertio dato accidit esse infinitos qm̄ cū dico fal. est homo predicat homo non vt esse sed vt homo p se exiſtēs ⁊ ſuba ens ⁊ ħ est ħ aliquis homo

quis homo ⁊ ille est vlis ⁊ nō sensibilis: hō ergo est ħ sensibilis hō ⁊ intelligibilis hō: ꝑ dicat aūt hō de vtro ꝙ istoꝝ: ⁊ p eandē rationē est etiā ille suba p se existēs ⁊ ille est tertius ab vtro ꝙ illoꝝ: ⁊ de illis tribus ꝓdicabit quartus ⁊ sic in infinitū. Amp. etiā ita manifestū esse vle: fm esse vlitatis subam p se existētē nō esse nec aliquā ptē huius sube: impossibile est enī subam vnam cōpositā esse ex talibus substātijs duab⁹ vel pluribus: que insunt sicut perfectiones ħ est sicut existentia distincta in se ipsis perfecta quecūq; sic distincta sunt sua perfectione ⁊ sunt duo nunq; sunt vnū perfectiōe: qz vtrū q; sua forma distinctū est ab alio: sed si aliqua duo sunt potestate illa possunt vnū fieri vel esse actu sicut linea potētia est duo media ⁊ actu vnū ⁊ sic duplum actu ex duobus ptāte dimidijs: huius aūt causa est qz endelechia diuidit vt forma māz terminās: sic aūt suis endelechijs separate sunt suba sensibilis ⁊ vlis fm eos qui vle subam esse dicūt: igit si dicat composita ex vtraq; istaꝝ suba esse vnū aliquid nō erit cōpolita ex his substātijs distinctis q̄ sibi inuicez insunt sicut dicit plato: ⁊ hac ꝓsideratiōe democritus falsam positionē afferens causam verā tñ sue opinionis assignās dicit recte cū dicit impossibile esse aut ex duob⁹ actu perfectis existentib⁹ ⁊ separatis vnū fieri aut ecōuerso ex vno fieri duo perfecta ⁊ separata q̄ inferūt ei sicut distinctū esse in ipso habētia: illi enī qui sequunt democriti opiniones faciunt oiuz rez esse subam demēsiōes indiuisibiles siue atbos ⁊ hos esse distinctos suis actib⁹: ⁊ ideo nihil vere dicunt vnū esse sed cōpositiōe ordine ⁊ figura atbo/rū dicūt res distīgui ⁊ nō fz verā formā q̄ facit vnū distinctū: ꝓpter qō etiā negāt esse generationē: palā aūt ē qz etiā in numero se habebit silr apud eos q̄ dicunt numerū esse existentiū subam. Si enī numerus est cōpositio vnitatū: sicut dicit a q̄busdā in tali enī nūero oportet alterū dicere: q̄ videlz dualitas quā illi aliquaꝝ rerū dicūt esse subaz aut nō vnū q̄d ⁊ sic nō est suba vna: vnius in dualitate vnitas existēs nō est endelechia distincta p se fz post⁹ vna vnitas miscet alteri: vt ex vtraq; fiat vnū sicut dicimus ex mixtis vnū fieri ⁊ ħ illi nō dicūt q̄n ponūt numeros eē subas rez q̄n potius dicūt vnitates endelechia manē distinctas. Ex oib⁹ igit iducis manifestū est vle fm esse vlis substantiā dūtinctā ⁊ per se existentem non esse.

Cap. iij. de solutiōe dubitationis exorte ex predictis ex qua solutiōe arguit ꝓtra ponētes ideas.

Abet tñ q̄ dictū est quādā dubitationē q̄ etiā mouit platonē ad hmōi positiōez. Si enī fz tā inducta dicat q̄ nō possibile est aliquā substantiā esse ex vlib⁹: sicut probatū est eo q̄ vle est tale aliq̄d q̄ potius dicit esse subale q̄dā sicut ⁊ qualitas dicit esse sube: ⁊ ideo vle ipossibile est signare ħ aliq̄d absolutū ens sicut absolutū ens est forma fz q̄ est essentia ⁊ absolutū ens est materia fm q̄ est essentia quedaz ⁊ sicut absolutū ens est cōpositū: fm dicta etiā nō ꝓtingit aliquā endelechiā q̄ suba est esse ex his q̄ nec sube sunt: his oibus sic suppositis videt sed ex dictis q̄ nulla particularis vel vlis suba sit cōposita: qz ois talis cōpositio: fit ex natura vlis cōmunicabili ⁊ nā particularis incōmunicabilī: igit ois suba est incōposita: qz etiaz spēs cōponit ex quid est q̄ est genus ⁊ quo est q̄ est differentia: ⁊ vnū est incōmunicabile ⁊ determinatū ⁊ alterū incōicabile ⁊ determinās: dico aūt incōicabilē per diuisionē formalē fz sit cōmunicabile p materie diuisionē: igit nec ratio diffinitiua erit alicuius sube qz ois diffinitiua rō est alicuius cōpositi: ħ aūt est cōtrariū ei q̄ videt oibus. Omnib⁹ enī bene sapiētib⁹ videt q̄ ⁊ a nobis dudū in ħ li. dictū est q̄ aut solius sube est diffiniti uus terminus si vere accipiat ⁊ primo dicta diffinitio: aut q̄ maxime sit sube si cōi nōie diffinitio dicta accipiat: p hec autē que nunc dicta sunt sequit q̄ nec sube est diffinitio igit videt q̄ nullius penitus sit diffinitio queramus igit vtrū mō quodaz erit p vlia diffinitio ⁊ modo quodā nō erit: sicut enī in premissis innuimus si accipiat vniuersale fm id q̄ est substantia ⁊ diffinit ⁊ diffinitur: si aūt accipiatur fz esse vniuersalis quale est non est diffiniens nec diffinitum: ħ autem q̄ nūc in summa dictū est in posterioribus in. viij. libro dicendis erit magis manifestum. Ex his autem eisdem que dicta sunt manifestum quid eueniat inconuenientium his qui ponunt ideas que separata dicunt entia: ⁊ subas rerum singularū ⁊ dicunt q̄ species constituitur simul ex genere separato ente: ⁊ differentijs separatū esse habentibus. Secundum ħ enim dicta querimus de animali illo q̄ est genus sepatū ⁊ est in homine ⁊ i equo: aut enī homo ⁊ equus in illo animali idem ⁊ vnum numero sunt aut diuersum numero in illo est homo ab equo. Non enim querimus vtrum in ipso animali sint homo ⁊ equus vnum ratione palam nāq; est quia in ipso sunt vnum ratione cum ⁊ nomen vnum sit: ⁊ ratio substātie est eadem dicens enim animalis rationem in vtroq; eādem dicit rationem. Si igitur homo qui est vniuersale est aliquis homo fm se separatum esse habens tunc necesse est q̄ etiaz ea ex quibus componitur ille homo sint etiam separata fm se: ⁊ sic ħ aliquid significatuz: qz omne q̄ habet esse actu ⁊ separatum ⁊ distinctum est ħ aliquid hec igitur sunt separata: ⁊ sunt de numero substantiaꝝ fm se existentium. Igitur animal genus fz se existit sicut ⁊ homo ⁊ sic animal non est substantia hominis: quia id quod est substantia alterius non separatum fm se existit: sicut in antehabitis probatum est. Ad huc autem fm se ħ animal q̄ est in equo aut idem equo ⁊ animali sensibili q̄ est equus: aut diuersum ⁊ si est diuersum tunc propositio est falsa: cum dicitur ħ animal q̄ est equus est animal. Si autem est idem tunc animal separatum est in non separato sensibili sicut si tu idez in te ipso sis. Ostendimus autem in quarto phicorum q̄ intellectus nō admittit aliq̄d esse in se ipo. Adhuc at queramus quō erit vnū in his que actu ⁊ separati sunt existentia ħ enī nup ex rōne democriti oñdim⁹ impossibile esse. Adhuc queramus quare illud animal q̄ est genus ⁊ separatū existit nō existit p se ipz fz ponit esse in animali sensibili ⁊ substātia eius existere omne enim q̄ per se ipsum separatū bz esse illud existit per se ipsū non indigens alio ad existendum. Demum iterum obicit contra positiōez istaz constat enim q̄ vnum genus q̄ est pedale animal constituat oppositas species participatione bipedis ⁊ multipedis ⁊ ex hoc sequitur impossibile si differētie ille sint separate oportet q̄ sint actu. Non autez sunt nisi i genere vno ergo vnum genus actu simul habebit oppositas differētias actu existentes ergo contraria simul actu inerunt eidem vni ⁊ eidē enti q̄ distinctū bz esse ⁊ sepatū: si aūt contradicat aliquis obiectis istis ⁊ dicat q̄ genus q̄dē est res p se existens ⁊ substātia nō esse substātiale sicut diximus fz nō bz distinctū esse a reb⁹ q̄z. est suba fz ē in eisdez. Tūc queram⁹ q̄s mod⁹ est p quē est suba q̄n dicit aliqs animal bipes aut animal habens pedes fm modum vi delicet coniungitur anmal bipedi ad constituendū speciem sicut res cōiungitur rei ⁊ ens enti ex quo non est esse sed ens per se sicut ista positio dicit forsan enī dicit

aliquis q̄ componitur sicut pars parti: aut copulatur sicut pars continui copulatur continuo: aut q̄ forte miscetur sicut miscibilia que alterantur ad vnum mixtionis medium: sed omnia h̄ inconuenientia sunt quia in his oibus est cōitas rei t entis fm se: in vlīb⁹ aūt esse cōe nō considerat sz ratiōe: in cōpositis enī ex forma t mā vel ex mēbris diuersis qōlibz cōponētiū est res q̄dā: t nō esse rei quoddā: t silr ē in copulatis in ptinuo t silr est de mixtis in mixtiōe oia aūt hec inconuenientia sunt de vlī dicta qz oīb⁹ dictis tribus modis diuersum fm esse cōpositū: t copulatū vel cōmixtū est in vno quoq̄ cōpositoꝝ t copulatoꝝ t mixtoꝝ t nō est vnum in quolibet: isti aūt q̄ separata dicūt vlia dicūt vnū esse in vnoquoq̄ sui ambitus particulari. Si aūt sic cōponitur vel copulat vel miscet: sz infinita sunt copulata cōposita t mixta quoꝝ dicit aīal esse substātia nō enī potest dici q̄ hō sit aīal fm accidēs igit oportet q̄ animal multiplicet in illa t in oēs partes cōpositoꝝ copulatorū t mixtoꝝ igit aīal q̄ est suba taliū est multiplicatuz in infinitū in h̄ t ptes eoꝝ ergo nō est res vna cōis aīa lib⁹. Et si res est diuersa ratio rei diuersa est: ergo aīal nō est vniuocū ad illa t sic nō est genus. Hec autē ratio aristotelis valde est aduertēda qm̄ in cōpositis t copulatis t mixtis nulla est forma: que fm esse nō sequat nām mixti: t ideo dicimus q̄ nō est animal t equus simul neq̄ infans t iuuenis simul: neq̄ iuuenis t senex simul siue vir t etiā fm prudentiā dictus intellectus h̄ modo nō videt equaliter inesse oībus hoīb⁹ sed potius in sedendo t quiescēdo fit aīa sciēs t prudēs: t cuz in vnoquoq̄ fieri sint infinita facta videt q̄ quelibet forma h̄moi sit infinita quodāmodo potētia ad actū ꝓcedēte nec sit eadē in vna hora: que est in alia: sicut nō est eadē sanitas in mane t in vespe: t si aliqua forma est q̄buꝰ nullā recipit alterationē p accidēs videbit illa separata esse t nō vna esse oium: intellectus aūt immixtus t separatus videt talit esse sepatus: t ideo idē esse omni: h̄ ārt t hmōi i li. iij. de aīa sufficiēter satis determinata sūt: tñ a simili huius dixit plato ideas esse sepatas t formas que sunt in indiuiduis dixit imagines esse idearū sicut enī vnus dicit intellectus p suū lumē agēs ambiens oēs intellectus continuo t tpe ꝓiunctos: ita dixit ideā vnā vt radiū quēdā agētis itellectus in ipo itellectu existentez ambiētē oēs formas sensibiles eoꝝ q̄dū est vna cōitas Et forte nō oino dicit falsum sed de h̄ p tractare est alterius phie nūc enī nō suscipimus explicare nisi dicta t opiniones peripatheticoꝝ: t ideo adhuc reuertētes ad ꝓpositū obiciem⁹ ꝓtra eos q̄ dicebāt vniuersalia esse quedā separata: dicimus igit q̄ fm h̄ idem aīal separatū multa erit eo q̄ vnū t idē separatum aīal erit suba i vnoquoq̄ aīali sensibili: t h̄ q̄dē sequit ex h̄ q̄ sensibile aīal nō dicit aīal vle: fm aliud aliq̄d accidēs tale cū dicit h̄ aīal nisi fz ipaz separati aīalis subaz: sin ārt sic nō dicat: sz q̄ fm aliud dicit aīal tūc sequit q̄ hō sensibilis erit ex illo aīali fm q̄ dicit aīal t tūc illud idem fm q̄ dicit aīal erit genus ipsius. cū dicit hō ē aīal t separatū nō erit genus ipsius. Amp̄. aūt fm eos q̄ ponūt ideas esse oia ex q̄b⁹ est hō formaliter t fm differētiōez sunt idee est aūt suba hōis id ex quo est fm substantiā igit idea ex qua est hō non est aliud: t aliud substātia hōis sed idē: esset enī impossibile dicē q̄ hō substantialiter esset ex idea: t q̄ tñ cū illo aliud eēt fz substantiā hō q̄ idea: ex h̄ aūt sequit q̄ idez ideale aīal sit vnūq̄q̄ aīal p subam: t sic omne aīal in aīalibus sensibilibus existēs est idē aīal p subam t ea sunt vnū numero que sunt eadē per subam igit oia aīalia sunt vnū numero aīal. Amp̄. queramus ab iſtis ex quib⁹ separatis illa sunt sensibilia: t quō sunt illa aīalia ex p se aīali separato aut quō pōt intelligi q̄ possibile sit esse aīal q̄ idem est q̄ suba istius sensiblis animalis t tñ sit separatū ꝓter aīal h̄ sensibile. Amp̄. queramus quomodo ea sint separata t tñ sint in sensibilibus: h̄ enī omnia sunt: ad quoꝝ positionē sequunt multo absurdiora dictis: si autē impossibile est sic se habere ꝓpter incōuenīētia que sequunt palā est q̄z nō est idea istoꝝ sensibiliū separata ab eis sicut quidā dicūt. Oportet igit q̄ vniuersale in esse vniuersalis: sit dispositio particularis: t sit substantialis particulariū similitudo t ideo nō est substātia eoꝝ sic enī iā sepius diximus: natura ipsa que forma est vt natura ꝑsiderata multiplicabilis est in multa: t tunc multa est: t diuisa t singularia qz tñ est essentialis similitudo intellectus agit eam ex multis ad vnū qz vnū est q̄ abstrahit ab oibus: t h̄ cōmunitatis vnitas ꝓcedit a singularitate suaiin mā: inquātū est causa similitudinis essentialis t hoc modo vniuersale in intellectu est t posterius t nō causa rei particularis: sed causatur ab ipso per intellectū abstrahentē: t sic patet q̄ est esse quoddā: sicut dispositio est esse eius q̄ disponit p ipsaz si quis igit ponat ipm ens quoddā in se ꝑsistēs t causam rei particularis tunc obuiabunt oia inconuenientia inducta: t h̄ modo dixerunt existens p se esse illi q̄ posuerunt ideas sicut manifestū est ex oīb⁹ inductis.

Lab̄. iiij. q̄ idee sensibiliū sunt singularia de q̄b⁹ nec est diffinitio neq̄ demōstratio ex q̄ sequit q̄ nō vlia sī.

Uoniā aūt sicut in antehabitis est expositum
q est diuersa suba id qō vocam⁹ integrū: t id qō vocatur ratio siue vniuersale q̄ diffinit: oportet igit iterū ex hoc ꝑsiderare vtrū separatoꝝ sit diffinitio: vel demonstratio si enī nō est diffinitio ipsoruz vel demonstratio cōsequit q̄ nō sint vniuersalia: sed particularia per modū integroꝝ: dico aūt q̄ h̄ q̄ sic est substantia: sicut integrū est cū materia concepta ratio siue forma: sicut diximus in antehabitis. Alia vero suba est: que est fm formā: t vniuersale est tota ratio cuiꝰ nulla pars est materia: que cū ita dicta sint ꝓstat q̄ harum substātiaꝝ: que sunt sicut integra est p se corruptio: eo q̄ etiā gēratio est huius rationis siue forme dātis rationē que est cōcepta cū mā: illius aūt rationis que est tota ratio nō est sic generatio vt etiā corrūpat fm se: t h̄ patet qz in artificialibus que imitant naturalia nō fit domus vlis fm se accepta ꝓter particulares domos: sed fit h̄ domus: t ab h̄ artifice verū illa q̄ sunt tota ratio sine generatione sunt t non sunt quia nō per se fiunt vel destruuntur: sed potius fm essentiam ingenerabilia sunt t incorruptibilia: fm esse aūt q̄ habent in integris generantur t corrumpuntur illis generatis t corruptis: ostensum est enim in antehabitis quia nullus talia generat vel facit per se ꝓpter q̄ substantiarum sensibiliuz t singulariuz nec diffinitio est vera neq̄ demonstratio quia omnia sensibilia habent materiam cuiꝰ h̄ est natura q̄ per eam contingit ea aliquando esse: t aliquando non esse: dico autem sensibilia que qualitatibus tactus sunt determinata t sicut in primo celi t mundi ostendimus q̄ potentiam habet ad non esse non est potēs esse semper t ideo omnia singularia sensibilium sunt corruptibilia: Si ergo sicut in analeticis posteriozibus ostensum est demonstratio est necessariozuz que semper sunt diffinitio scientialis que est demonstrationis principiuz est etiam necessariozum semper existentium: t hoc non ꝓtingit esse t nō esse sicut nec ipa scia q̄ effectꝰ ē demōstrationis q̄nq̄ sciētia est q̄nq̄ ignorātia: sz potiꝰ de sic

contingentibus

contingentibus est opinio que est tremens vnius partis cõtradictionis habitus propter formidinem alterius. Ita ergo contingẽtis nõ ꝓtingit esse demonstrationem nec diffinitionẽ ſz potius opinio est de ipso: palã igit q̃ numq̃ erit taliũ singulariũ sensibiliũ diffinitio nec demonstratio: corrupta enĩ sciẽtiã habẽtibus verã nõ sũt manifesta qñ habent a sensu saluatis veris eorũ rationibus vl̃ibus in aĩa: qz nõ ꝓpter h̃ q̃ in sensu accipit est scia ipoz ſz p h̃ q̃ i aĩa ẽ vle eorũdẽ: igit subaz sensibiliũ nõ erit demonstratio neq; diffinitio vera que est per partes qualitatiuas sicut dixim⁹: qua propter qñ quis diffinit oportet illũ ad tãtũ studentez esse: vt si diffinit singulare vt nõ ignoret vle: q̃ semper et incorruptibiliter est actu ⁊ h̃ est vle: q̃ totũ est ratio: si enĩ h̃ ignorat nõ cõtingit diffinire: igit nec ideã aliquã est diffinire est enĩ idea de numero singulariũ ex quo separata esse ꝓ ſz ponit vt dicunt ponẽtes ideas: iaz enĩ ante dixim⁹ q̃ vl̃ia sensibiliũ nõ possunt esse sine intellectu sensibilis materie: singularia igit sensibiliũ oĩa sunt corruptibilia ⁊ ex h̃ sequit ideas esse sensibiles ⁊ corruptibiles ex q̃ singularia quedã esse dicunt ⁊ sic illa opinio destruit se ipsam p h̃ q̃ separate ponit ideas sensibiliũ: h̃ etiã alio modo est necessariũ iã enĩ superius dixim⁹ nomẽ vniuersalis nõ esse particularis nisi equiuoce: rõnẽ aũt oẽz diffinitiuã necesse ẽ cẽ ex noĩb⁹ ipaz nãz vl̃is ꝓ ſz se ipaz nominãtib⁹: vñ si aliqs sic nomẽ nõ sciat diffinitũ erit ignotũ qz nõ diffiniet p ea q̃ p se ⁊ ꝼm ipsum ꝓueniunt ei sed dicto modo posita noĩa sunt cõia oĩbus sui ambitus: igit ista noĩa nõ erũt singulariter existẽtis vnius sed ⁊ aliozꝝ ciusdẽ cõmunitatis existẽtiũ: ⁊ h̃ est si quis te diffiniat nõ diffiniet te p nomẽ ꝓpriũ q̃ ab individuatione ponit eo q̃ h̃ nõ dicit id qõ vere ẽ suba q̃ tu es id qõ es: ſz diffiniet te p cõia tibi iherẽtia: sicut si dicat q̃ tu es aĩal gressibile ⁊ ponam⁹ h̃ esse diffinitionẽ i qua aĩal est genus ⁊ gressibile est differẽtia aut dicat q̃ tu es aĩal albũ vl̃ aliqd huiusmodi q̃ nõ p se distinctũ sit ens ſz q̃ in alio sit ⁊ esse dicat: pateꝝ igit q̃ separata singularia q̃ sũt vt entia nõ in alio existẽtia: nõ sũt noĩa p q̃ fiat diffinitio aliqua: si quis aũt ad h̃ respondere volẽs: dicat nihil ꝓhibere: q̃n ea q̃ separati existẽtia sunt cõia multis simul cũ h̃ huic soli in esse ⁊ sic esse suba m⁹ ⁊ ita dicat q̃ idee in eo q̃ sũt separate sũt cões: in eo aũt q̃ in istis sũt sube sũt singulozꝝ. Cõtra h̃ primũ dicẽdũ q̃ si militer sicut ista ꝓueniũt spẽi ita ꝓueniũt ambob⁹ illis q̃ ꝓstituũt spẽm h̃ est generi ⁊ differentie sicut si dicamus q̃ si hõ cõis est separatus actu existẽs: ita erũt ista duo aĩal ⁊ bipes separata actu existẽtia: ⁊ etiã esse ipsa in sempiternis q̃ esse dicunt: ⁊ ꝼm h̃ necessariũ est: q̃ ipsa p se existentia sint prioza ⁊ q̃ sint sicut ptes cõpositi q̃ sunt priores cõposito: sed q̃ sint sepabilia ⁊ separata si hõ potest esse separatus: aut enĩ nihil est cõmuniũ separatũ aut necesse est q̃ ambo ista separent. Si aũt nihil est cõiuz separatũ: sed semp hz esse in alio tũc sequit q̃ genus non erit in esse aliquo preter spẽs ⁊ h̃ est falsuz qz intellect⁹ generis nõ pẽdet ex spẽ: intellect⁹ aũt ẽ separati ꝓ ſz eos q̃ formas ponũt esse separatas. Si vero genus est separatũ ꝓter spẽs tũc cadẽ rõne differẽtia erit separatim existẽs: qz ipsa magis suba est: h̃ igit est primũ q̃ sequit ex illa positiõe: ⁊ ꝼm h̃ differẽtia est p se: nõ in genere itellecta ⁊ cũ magis suba sit erit prioz genẽ q̃ oĩa absurda sunt: deinde sequit etiã ex dictis eo q̃ ista ponunt esse prioza specie: ⁊ ꝼm h̃ in se ipsis saluari: qõ non cõtrario auferunt: nõ enĩ sequit ꝼm h̃ si genus non est differẽtia nõ est: nec sequit q̃ si nulla differentiaꝝ est genus nõ cẽ qz ponunt illa diuisum habere esse adinuicez. Sequit etiã ista nõ declarare se inuicẽ: qz ꝼm h̃ differẽtia nõ distinguit genus nec determinat ip̃m: qz ꝼm h̃ rationabilitas nihil est aĩalitatis: cũ dicit aĩal rationale. Amp̃. si ꝼm dicta ex spẽbus ꝓpositis sũt idee: p resolutiõez cõpositi i cõponẽtia ex quo enĩ separata simplicia magis sũt ⁊ verius sũt q̃ cõposita ꝼm inductã opinionẽ: tunc ẽt in separatis magis ⁊ verius sũt ea q̃ sunt incõposita ⁊ simplicia istis: ex quib⁹ sunt per resolutionẽ: ⁊ h̃ sunt cõposita. Amp̃. etiã illa simplicia ex quibus cõpositi est species idea sicut genus ⁊ differẽtia separata egebunt etiã predicari in multis: cũ sint vl̃ia sicut animal: ⁊ bipes: qz si oret q̃ nõ predicantur in multis non cognosceretur q̃ essent vniuersalia. Si aũt in multis predicãtur cũ separata sunt abinuicẽ predicabitur animal in multis cum sit tamen singulare separatum ens ea de q̃bus predicatur erunt animalia nulla differentia vel specie animalis distincta: ⁊ idẽ sequitur de differentia idea enĩ est quedã separata idea quã impossibile ẽ predicari Et ideo nec de multis predicatur nec de vno: cum non dicat alicuius esse sed ens distinctũ ꝼm seipsum: ⁊ h̃ nõ videt esse cõsonũ veritati: qz omnis idea participabilis esse a subo aliquo ponitur. Et ideo ex ista opinione oppositа: ⁊ seipsa destruentia sequuntur.

Cap̃. v. de causis errozis ponẽtiũ ideas. ⁊c̃.

Situr quẽadmodu⁊ pauloante diximus ponens hanc positionẽ obliuiscitur non attẽdẽs q̃ in sempiternis singulariter existentibus impossibile est diffinire quia singulare non diffinit nec diffinitur siue sit sempiternum siue non: talia autem sunt quecũq; sunt ꝼ ſz suas species vnica in vnico individuo existentia vt sol ⁊ luna que si diffinuntur non diffiniuntur vt individua: sed vt vl̃ia eo q̃ multa sũt vl̃ia: vnicũ vel nullũ individuũ sub se habẽtia sicut dixim⁹ in ẽnto huius sapientie libro: isti enim nõ solũ peccant diffiniẽdo: in h̃: q̃ talia ponunt in diffinitione quibus ablatis non propter h̃ auferetur diffinituz: sed etiam peccant in h̃ q̃ diffiniunt per singularia que vniuersalia esse non possunt: quia si forma simplex sit singularis ista nunq̃ potest esse vniuersalis ⁊ h̃ modo dicunt de ideis q̃ libet est singularis separata: putabant enim cõmunionẽ non fieri nisi per actum nature quo simile propagatur a simili per generationem quandam ⁊ ideo in multis talibus inuenitur forma vna: sed in his que non generantur dicebant esse singularitatem solam non attendentes q̃ oĩs forma de se cõicabilis est ⁊ q̃ etiã nomẽ idiuidui a formis cõicabilib⁹ imponit sed principiuz individuationis in ipo est materia: sic̃ igit dixim⁹ dupliciter peccabant diffiniendo qz vz indiffinitiõe ponebãt ea quibus ablatis nõ auferetur diffinitũ ⁊ qz p singularia diffinebãt vnde solẽ sicut singulare qõdaz diffinientes dixerunt sol est astrum pigeon aut morepheꝰ: hoc est p iserius terre vadẽs aut latẽs nocte ⁊ h̃ diffinitio nulla est quia siue sol stet sub terra latens: siue appareat nõ min⁹ est sol: id q̃ est p subaz suã ⁊ formã: ⁊ absurdũ est si decret nõ esse qñ latet ⁊ q̃ omni die creetur sol nouus quia sol dicit subam quandam vt diximus que non auferet ex h̃ q̃ latet vel apparet ista igitur vna fuit eis causa erroꝛis. Amplius quecũq; ꝼm potestatẽ sue forme contingunt esse in pluribus illa non sunt singularia solum. Si enim ponamus: solem alium esse diuersum ab isto talis erit secundum formam qualis est iste: palã igitur quia ille etiam sol erit ⁊ sic sol de istis predicabitur vniuoce igitur quantum ad potestatem forme solis de sole est cõmunis ratio: h̃ igit sicut dicimus ẽ scõa cã

errozis: qz ſm iſtos ſol eſt de ſingularibus: ſicut elion aut ſocrates: quoniam ſi non ſunt idee ſingulares tunc queramus ab eis: quare nullus tantum auſert ideet: q̄ neq; habeat naturā quandā cōmunē diffinibilē: ſi enim ħ fieret ab aliquo ipſoꝝ profecto manifeſtū fieret ei q̄ ħ eſt verū q̄ nunc a nobis dictuz eſt: q̄ vꝫ ſingulare vt ſingulare nō eſt diffinibile. Adhuc autē alia cauſa fuit eis errozis qz nō diſcernere ſciuerunt inter ea q̄ concepta ſunt cuz materia ꝛ non intelliguntur ſine ea ꝛ inter ea que cū materia concepta non ſunt: manifeſtuz eſt enī q̄ ſubſtantiarū que eſtimātur eſſe ſeparate plurume ſūt poteſtate: ꝛ educuntur de materia concepte cū ipſa nec diffiniuntur ſine intellectu materie ſicut eſt animal ꝛ ip ſe animaluꝫ partes quarū nulla habet rationē ſeparataz ſed potius ſeparate ab eis quoꝝ ſunt partes: ꝛ nomen amittunt ꝛ rationē: niſi dicantur equiuoce ꝛ quando ſe parātur non remanet niſi materia: in quā reſoluunt̄ que eſt ſicut terra ꝛ ignis ꝛ aer: nihil enī iſtoꝝ eſt vnuz in ſe diſtinctū ꝛ ſeparatū ſed vt coaceruatio ſunt ſiue cōpoſi ta cū ſuis totis integris: ꝛ ideo nec nomen habent in ge neratione nec eſſe ſeparatū aliquod q̄ in potentia exi/ ſtentia antēq̄ manifeſtantur educta ad actum ꝛ fiat per generationē aliquid ex eis vnū per formā cum materia conceptaz: ꝛ non eſſe ſeparatū habentē: maxime autez ſit cauſa errozis: ſiquis ſuſcipiat per conſiderationē par tes quoꝝdā animatoruz ꝛ ea que ſunt anime ꝛ talium animatoꝝ partiū: ꝛ q̄ conſideret q̄ ambe partes diui/ ſe ꝓpinque fiant entes ꝛ poteſtate endelechia ſiue actu ꝛ hoc eſt: ſicut in ſcientia animalium determinauimus: q̄ ea que ſunt ſimiliū partiū: ꝛ viſcoſi humoris quan/ do ſunt viuum actu ꝛ motiuū poteſtate ſunt duo ꝛ fiūt actu duo quando diuiduntur ꝛ tunc vtraq; pars viuit ꝛ mouetur ꝛ putabant iſti q̄ non viuerēt partes anima cōiuncta corpori cū corpore inciſo deſtruatur talis ani ma: ſed q̄ viuerent ꝛ mouerētur anima ſeparata q̄ue eſt numerus ſeipſum mouens: quia dicebant q̄ partes di uiſe ab aliquo habent principia ſui motus ꝛ hoc eſt ma xime in animalibus curuis: ſiue rugoſis: ħ enim de cau ſa quedam animalia diuiſa viuunt: horū autē cauſa a no bis in ſciētia animaliū ſufficienter determinata ē: attamē quantuz ad preſentem ſufficit intentionē eſt q̄ ħ omnia q̄ poteſtate ſunt diuiſa quando etiam ipſum animal eſt vnum natura ꝛ continuitate ſm actum ꝛ ideo ſeparata anima non eſt eis cauſa vite ꝛ motus quando diuidun/ tur: In copulatione tamen quando colliguntur par/ tes diuiſe non conualeſcunt: quia talis diuiſio eſt eis le ſio organoꝝ in quibus ſunt opera vite: que ſunt cibum acciperere ꝛ digererе ꝛ huiuſmodi ꝛ cū in omni animali motus ꝛ ſenſus fluat ex vno ꝛ referatur ad vnuz: talis ordo ad vnū leditur in diuiſione. Das igitur ſui errozis cauſas acceperunt.

Cap. vj. q̄ ens ꝛ vnū ꝛ principiū ꝛ cauſa ꝛ elemen/ tum non ſunt ſubſtantie exiſtentiū.

Quoniā vero vnū dicit eſſe ens: ꝛ ſuba vni⁹ q vna eſt eoꝝ quoꝝ ſuba formalis eſt vna nu mero: que cū concepta materia conſtituit ens ſicut patet ex p̄dictis palā eſt qz nec vnuz nec ens vni/ verſaliſſima prima ꝓtingit eē ſubaz ꝓſtitutaꝫ rex in eē ſicut ēt ħ ipſo q̄ dico elementū principiū ꝛ vlīa ſūt ſube rez ꝛ huius ſignū eſt quia reddito noie cōi de principio ſube exiſtētiū querimus adhuc: qō ſit principiū rerū de terminatū vt trāſeram⁹ ad notius determinatū ꝛ par ticulatū: ꝛ ħ habēteꝫ quieſcimus ſcientes ħ eſſe princi piū: tamen eoꝝ que ſunt ſube ꝓprie deſignate magis eſt principiū ens ꝛ vnū que indiſtincta ſunt ab ipſis for mis earū q̄ principiū ꝛ cauſa ꝛ elementum que dicunt quaſdā cōditiones conſequētis vel accidentales eis ꝛ cum ens ꝛ vnū vlīa nō ſint ſenſibiliuz principia multo minus eoꝝ ſunt principia principiū ꝛ cauſa ꝛ elemētū nihil enī cōmuniū ſm eſſe cōis eſt ſuba ſenſibiliuz: ꝛ ħ cauſa eſt qz ſuba nulli ineſt niſi ſibi ipſi: ħ ad nihil dicit niſi ad ſe abſolute: ꝛ ineſt habenti eaz compoſito dico aūt ſubam cā: que eſt cauſa eſſe que eſt forma. Amp. cū vnū multipliciter dicatur: non poteſt eſſe q̄ ſimul ꝓz multiplicitatē illā totā ſit in vno cuius dicitur eſſe ſuba Conſtat autē q̄ vnū cōmune multipliciter dictū eſt cō/ mune igit̄ ſube nō eſt propter qō manifeſtū ē ex dictis q̄ nullū vl̄e ſeparatū exiſtit p̄ter ſingularia ꝓz eſſe ſin/ gularium predicatum de eis.

Cap. vij. in quo recte ꝛ in quo nō recte dixerunt po/ nentes formas.

Illi tamen qui ponunt ſpecies eſſe ſeparatas: i vno quidē modo dicūt recte: ꝛ alio modo dī/ cūt nō recte. In ħ enī dicunt recte q̄ qñ cōſen ſerunt q̄ ſunt ſubſtantie per ſe exiſtentes q̄ ſeparārunt eas: quia tales ſubſtantie habent eſſe ſeparatū ſed in ħ: non recte dicunt q̄ dixerunt vnā ſeparatā numero ſub/ ſtantiā ꝓ eēntiā i multis eſſe ſpecie: nō enī pōt vnū nūe ro eſſe per eſſentiaz in multis numero: cauſaz vero bu ius poſitionis acceperunt quia propter ignorantiā ſuaz non habent reddere que ſunt incorruptibiles ſubſtātie ꝛ forme que ſunt preter ſingulares ꝛ ſenſibiles: hac enī de cauſa ideas dicunt eſſe eaſdem ſpecie cum corrupti/ bilibus: qz ſicut dicunt iſtas corruptibiles ſcimus quan do per ſe hominem ſeparatum ꝛ per ſe equum ſepa/ ratum addimus ſenſibilibus: ſm idem verbum ſiue nomen ꝛ rationem ſicut exemplar ꝛ imago ſunt eiuſ/ dem nominis: ꝛ rationis: ꝛ ſcitur imago per tropicuz eius: qui eſt exemplar: huius autem dicunt eſſe ſignum quia quamuis ſenſu viſus non percipimus aſtra: tamen exiſtimo nulluz dubitare q̄ non ꝓpter ħ minus exiſtūt aſtra eiuſdem ſubſtantie per quas nunc iocundamur in pulchritudine celi contemplata. A ſimili ergo quāuis nunc non haberemus iſta que ſunt ſenſibilia tamen for ſan eſſet neceſſariū eſſe iſta ſm incorruptibilē ſubſtan/ tiā qua ſciuntur ꝛ ſunt apud intellectum: ſed ratione ea dem contra eos poſſumus vti. Si enim ulla ſenſibi/ lia nō habēt eſſe per intelligibilia ſeparata quibus ſciū tur que quidē non ſeparata ſunt niſi in intellectu ꝛ cum in intellectu non ſint ſeparata non ſunt: ꝛ cum ſeparata non ſunt tunc ſimpliciter non ſunt: ſicut iſti dicunt a pri mo arguendo ſequitur ad vltimum q̄ ſi intellecta non ſunt: quod ſimpliciter non ſunt: ꝛ ſic entia nō ſunt in na turis ſuis ꝛ principȳs: ſed potius ab intellectu eſſe acci piunt: ſed contra ħ eſt: q̄ ſi ſubſtantia rei per quam res eſt id quod eſt ab intellectu eſt tunc multo magis ſenſi/ bile non eſt niſi quando in ſenſu eſt ꝛ hoc abſurduz eſt quia aſtra ſunt quāuis non videantur: ꝛ ſimiliter ſenſi/ bilia alia quāuis non ſentiantur. Hanc enim opinionē ſupra in. 3. huius ſapientie libro deſtruximus: ꝛ oſten/ dimus ens non relative dici ad intellectum vel ſenſum ſed potius econuerſo: iſti tamen maxime innitebantur iſti rationi quā paulo ante dixim⁹ q̄ videlicet ſimile ſit a ſimili: ꝛ propter ħ primum ſimile oportet eſſe pri/ mum generans non generatum: ꝛ quia eſt non genera/ tum eſt etiam incorruptum: ꝛ ſic eſt ſempiternum: vnde dixerunt illas eſſe veras formas: ſenſibilia autem dixe rūt nō habere formas ſz formaꝫ imagines. Ex oib⁹ igit̄ ĩductis manifeſtū eſt q̄ nihil vniuerſalium ſm eſſe vl̄e eſt ſuba ꝛ q̄ non eſt aliqua ſuba ex non ſubīs: ꝛ ideo non eſt

ideo non est ex vniuersalibus: plato aūt ꝛ quidā pytha
goricoꝝ: q; vniuersalia dicebāt esse pncipia ꝛ subarū
singularū: ꝛ sciētie dicebant illa semp esse in intellectu
agēte ꝛ possibili ꝛ iō discere ꝑz ipos nō est nisi imemo
res recordari. Cū aūt h̄ oñsuz sit vlia non esse subam
sed esse substantiale abstractum a rebus sequitur intelli
gibilia semp fieri in aia ꝛ sic possibilis itellect⁹ sit itelle
ct⁹ i effectu ꝛ h̄ ē nō recordari imemores ꝑz ō nouo scie
tiā accipere: qualiter aūt intellectus agens semp agat ꝛ
intelligat: alibi a nobis determinatū est.

Cap. vij. de intellectu quidditatis ꝛ sube vera deter
minatiōe p questionē quare siue propter quid.

Omnibus aūt istis opinionib⁹ improbatis fa
o ciemus aliud istius inqsitiōis pncipiū: ꝛ fm
veritatē philpathetice opinionis dicemus ꝛ
quid ꝛ quale q̄d oportet dicere subam q̄ est quidditas
quā supius esse subam diximus sensibiliū ꝛ singulariū
forsan eni ex quidditatib⁹ sensibiliū subaꝝ palam erit
etiā de illa suba q̄ fm esse separata ē a sensibilib⁹ subīs:
q̄ est forma prima ꝛ ois sube cā prima ꝛ vera quā nos
in sequētib⁹ oñdemus esse lumen intellectuū agētiū se
paratoꝝ cuius etiā i prehabitis iā aliquā mētionē feci
mus: incipiamus igit dicētes q ꝑ certo sube sensibilis
cōposite q̄ h̄ aliq̄d ē: aliq̄ō ē pncipiū ꝛ quedā cā q̄ est
q̄ddītas ipsius ꝛ lz hāc superius oñdimus p diffinitio
nē: tū adhuc vt certior sit doctrina: manifestabim⁹ ean
dē ꝑ naturalē de qualibet re questionē: ꝛ h̄ ambe mani
festatiōes sūt logice hinc igit manifestū erit tales ſ bas
habere quādā subam pncipiū ꝛ causam: semp eni per
questiōez quare q̄rit sic q intēdit pncipiū ꝛ cā: querit
eni ꝑ quare sic vt querat quare aliud q est predicatum
alīq q alicui q est subm insit ꝛ illud p̄dicatū essentia
le fm id qō est cā est ꝛ pncipiū subi: cū eni querit per
quare tūc querit sicut si dicamus q querit quare musi
cus homo: musicus homo est: ꝛ h̄ no est querere quare
idē de se dicit ſz potius hoc est dictū querere quare ho
mo musicus est aut quare ē aliq̄d aliud q p̄dicat de ip
so si aliud querit de hoie: nō eni facim⁹ h̄ vim aliquā si
plures interrogatiōes fiāt vt vna: nō aūt pīngit quere
re qōnē quare siue ꝓpter q̄d quare penitus idē est id ip
sū sibi q illius nulla cā est vel pncipiū ſz de vno sim
plici pōt queri questio q̄d est. In qōne eni ꝓpter q̄d si
ue quare oportet qōnem manifestaz esse quia est ꝛ q
ipsum hz esse ꝛ h̄ ideo est: q; questio q; ꝛ questio pro
pter q̄d sūt circa idē q; vñ insit aliq̄d: ꝛ ꝓpter q̄d insit
de eodē sūt. Dico aūt explicādo: vt si dicamus q; lu
na patit eclipsim: ꝛ qñ hoc manifestū est: tūc querimus
quare patit eclipsim volētes scire pncipiū essentiale
istius passiōis: eiusdē vero q; idē vna ꝛ simplex est subi
rō nec intercidit aliqua causa quare idez sibi insit vnde
vna est rō ꝛ vna cā in oīb⁹ talib⁹ vt quare hō est hō ꝛ
quare musicus hō ē musicus hō: vnde in q̄busc̄uq; nul
la est diuersitas inter predicatū ꝛ subm nō pōt queri ꝓ
pter q̄d siue quare: ꝛ h̄ est in primo simplici q idē pen
tus est cū oi eo q hz: forte aūt aliq̄s ad ista istādo dicet
q singulū eoꝝ q̄ sūt indiuisibile est siue indiuisuz ad se
ipsum. Indiuisum aūt est vnū ꝛ idē esse fm ea q̄ in q̄n
to determinata sūt ꝛ sic de nullo pōt fieri qō ꝑ quare siue
ꝓpter q̄d: ſz ad h̄ rndem⁹ q q̄uis quodlibet existētiuz
sit in se vnū fm numeꝝ ꝛ subm tī est aliq̄d cōe de om
nib⁹ p̄dicatū ꝛ h̄ est fm veritatē ꝓueniēs eis ꝛ de h̄ po
test queri ꝑ quare q; h̄ iam ineſt subo. Queret aūt eti
am nō mō de accidēte q ineſt subo: ſz ēt de forma sub
stātiali: ꝛ recte querit q̄rēs: quare hō est aīal tale: lz. n.
iā oudū dixerimus: q in talib⁹ q̄ sūt in prio mō dicēdi p
se p̄dicatū p itellectū nō possit separi a subo: ꝛ ideo nō
intercidat cā ꝑ quā tale predicatū de subo possit demō
strari: tū q; cū dicit ō subo diuersis mōis pōt dici de ip
so: h̄ aūt planū ē ex h̄ q cū talia sint subiecta qualia pmi
serint predicata cū dicit hō est aīal stat hō ꝑ nā multi
plicata p indiuidua: q; illis ꝓuenit esse aīal ꝛ quo ad h̄
actu aīal includit ꝑ intellectū i hoie: tū q; bene dicitur
homo est animal ꝛ homo est rationale: licet non bene
dicatur sic homo est animal ꝛ rationale ꝛ iō significa
tur animal potentia esse sine rationali: ꝛ hoc modo di
uersum est ab homine: ꝛ quo ad ambitum huius poten
tie querit cū dicit quare hō est aīal ꝛ ambitus hui⁹ po
tētie ipedit ꝓuersionē ꝓsequētie cū dicit si hō ē animal
est ꝛ nō ꝓuertit: h̄ aūt q est idē de se penitus nō querit
ꝛ h̄ palā est ex dictis: vnde animal nō est oīno hoi idez
iam eni nō querit quare illud existit. In oībus aūt in
quibus quare querit oportet esse manifestū q; existunt
ꝛ sunt: nā si h̄ non sit ita: tūc penitus nihil querit quare
sit sicut querimus quare ē tonitruū relinquētes esse ma
nifestū q; est sonitus in nubibus nisi eni hūc esse scire
mus nō quereremus pncipiū ꝛ causam huius soni sic
eni semp aliud de alio est quesitū. Cū querit quare h̄
est sicut cū querimus dicētes quare cemētuz ꝛ lapides
sunt domus palam enim est q; sic querens querit pncipiū ꝛ causam q̄ est ipsa quidditas domus sic ex mate
ria facte: hui⁹ aūt causa quā querit ē q̄d erat esse dom⁹
in illa materia sic eni logice loquēdo declarat quiddi
tas in quibusdā aūt ꝑ propter q̄d ꝛ quare querit pncī
pium q est cuius causa ꝛ h̄ est finis vt forsan in domo
aut scāno in quib⁹ determinatus attēdit finis vltimus si
cut iā oudū determinatū ē in libris antehabitis: in qui
busdā vo hac eadē questione querit quid mouit primū
q est causa mouens: h̄ eni etiā est vna de nūero causaꝝ
ꝓpter quā etiā res sit. Sed causa mouēs in fieri querit
ꝛ corrūpi factoꝝ ꝛ corruptoꝝ. Altera aūt causa que
est forma ꝛ quidditas: queritur in esse rei cuilibet quesi
tū aūt ꝑ causam ꝓpter quid siue quare obliuiscit: ꝛ la
tet: maxime in his que nō dicunt fm nature diuersitatē
adinuicē ꝛ h̄ est in substātiis fm primū modū dicēdi ꝑ
se dictis vel idē cōpositū de se dicit ac si ipsum penitus
est simpliciter: ꝛ h̄ causa est simpliciter dici talia q; non
ita deprehendit diuersitas in his que vnius nature sūt
sicut in his que sunt nature diuerse q; ea que vnius na
ture sunt ꝺdicata ꝛ subcta sunt idē actu ꝛ duo potentia
ꝛ ideo fm q sunt idē predicatū nō ponit in nūerū cū su
biecto. In subo aūt ꝛ actidēte sunt duo actu q; subm
ponit in numerū cū predicato: ꝛ ideo in his min⁹ latet
ꝛ hmōi obliuio est sicut cū homo quid est h̄ quando ꝑ
quare queritur de quidditate hominis: ꝛ nō querit diſ
finite quare homo est h̄ aut h̄ qō vt diuersuz predicat
de ipso: sed in talibus oportet nos querere tāgētes que
stionē ostendendo aliquā fm potentiā predicari ad su
biectū diuersitatē. Si aūt ad subm aliq̄ō nihil sit com
mune sicut est in primis simplicibus: tunc nihil est que
rere: cū quedā sic ꝑ quare querunt quia illa sunt simpli
cia ꝛ cām non habent: quoniam fm dicta oportet talia
subiecta habere aliq̄d essentiale cōmune ꝛ existē fz ē
illa. Palam quia querens per quare querit materiam
ꝛ naturā huius q existit sic fm naturaz sicut queramus
dicentes: quare est h̄ domus dicemus respondētes ma
teriaz dicendo quia h̄ existunt ex quibus est ꝛ sic quid
erat esse domū materie adiungimus. Et si queramus
q̄re est h̄ hō. Dicemus māz cū forma q; ē ex tali coꝛ
pore talis figure ꝛ talis cōplexiōis: ꝑ q̄re igit q̄rit cau
sa materie p quā ē i actu hui⁹ ē aūt spēs siue fōza cui inē

esse quid: ⁊ hec species: ⁊ forma est ipsa rei substantia Ex dictis aũt palã est qz in vere simplicib⁹ ⁊ primis nõ est aliqua questio p quare nec doctrina demonstratiõis est in talib⁹ sz diuersus est modus questionis taliũ.

Cap.nonum de probatiõe q⁹ in omni cõposito aliqd est forma substãtialis pter cõponẽtia.

n Unc autẽ infine hui⁹ disputationis de suba q̃ est qd̃ditas dicimus: q⁹ omne qõ est cõpositus ex aliquo si vere cõpoĩt sic compoĩt vt oẽ fiat vnũ ita q⁹ vere sit vnũ: in quinto aũt dedimus differentiã inter totũ ⁊ omne: h aũt loqmur de vnitate vniuersi q̃ magis est forme ⁊ qualitatis q̃ quantitatis: vnitas aũt qua cõpositũ q⁹ natura cõponit fit vnũ nõ ẽ vnitas coaceruatiõis sicut est in aceruo granor⁹ ⁊ lapidum: sed est vera vnitas qua quidditas: ⁊ ipsum q⁹ quid dicitur est vnũ ⁊ nõ multa sicut superius in h eodẽ li. est ostensum: h aũt vnitas est sicut syllaba est vna vel dictio vna q̃ cõponit ex duob⁹ sonis: ⁊ syllaba quidẽ nõ ẽ ipa elemẽta materialia i ea: si enĩ dicaz ba. syllaba ipsa nõ ẽ id ip̃m. b. ⁊ id ip̃m a nec caro est ignis ⁊ terra que sũt materia ipsius qz cũ illa sint multa actu: nõ est vnũ ab illis sz ab aliqua vnitate q̃ est alia ab ipsis. Hui⁹ aũt signuz est: qz dissoluta syllaba ⁊ carne sũt ⁊ manẽt illa ex q̃bus sũt ⁊ cũ sic manẽt nõ sunt in actu caro ⁊ in actu syllaba si aũt syllaba ⁊ caro nihil esset preter ea: oporteret etiã q⁹ post dissolutiõez factã in ista essent caro ⁊ syllaba: cõiunctio enĩ ⁊ separatio ĩtor⁹ nõ inducit essentie varietatẽ: ⁊ si ista essent syllaba ⁊ caro ꝓiuncta etiã post dissolutionẽ eẽnt idẽ sicut patet in aceruo lapidũ q̃ post separationẽ est lapides: sicut in ipsa coacervatiõe eo q⁹ aceruus nõ dicit nisi vnitatẽ collectiuã: ⁊ nos de illa nõ loquimur sz de vnitate nature qua vere est vnũ cõpositũ multi tñ q̃ formã nihil eẽt dixerũt vnitatẽ nature nõ dixerunt esse nisi coaceruationis. Dicimus igit q⁹ illa ad q̃ fit resolutio cõpositi sũt elementa vt ignis ⁊ terra oportet igit q⁹ aliqd sit syllaba: nõ solũ elemẽta cõposita vocale ⁊ ꝓsonãs: sed diuersum ab illis: q⁹ est ratio ⁊ forma cõpositi ⁊ similiter caro nõ est solũ terra ⁊ ignis aut calidũ ⁊ frigidũ alĩata ab excellẽtijs ad mediuz: sz est diuersum q⁹ est qd̃ ⁊ speciei eius fm q⁹ ipsa est caro fm actũ sz enĩ mixta alterent adinuicẽ: ⁊ ad mediũ veniãt: tũ ex hoc nõ habẽt formas subales: qz forme substãtiales nõ miscẽtur cũ sint simplices: sed ipsa mixtio fm rationẽ sue ꝓportiõis qua miscent forma q̃ est act⁹ materie efficiunt ꝓpriũ subiectũ: sz tñ ipa mixtio nõ est forma subalis: cũ enĩ ois mixtio q̃ fm ꝓportionez ẽ: ⁊ ꝑcipue fm ꝓportiõez geometrice medietatis sit ad aliqd ⁊ illud ad qõ est siue ꝓpter q⁹ nõ sit aliqua pars materialis mixtor⁹ qz aliter eẽt idẽ ꝓpter seipsum oportet q⁹ mixtio corpor⁹ nãlium sit ꝓpter aliqd ⁊ hoc ẽ forma.

Amp.aliqd est q⁹ vnit mixta: ⁊ si qs dicat q⁹ h ẽ act⁹ medij h esse nõ pot qz ille nõ est nisi alterationis extremor⁹: fm q⁹ mediũ est nos aũt iferius oñdemus: q⁹ forma subalis accidẽs nõ est: Si aũt qs dicat q⁹ mediũ est q⁹ educit de extremor⁹ mixtiõe q̃si de potẽtia ad actuz ⁊ nõ ẽ de natura extremor⁹: ⁊ ex hoc sequit nostra intẽtio q⁹ vz forma spalis q̃ nullũ mixtor⁹ est: nec oia simul sic educta de potẽtia vl suba ad actũ ⁊ sit vnitas ꝓpositi nãlis qz sicut in ante habitis diximus h est in potẽtia in materia ꝓxima ⁊ designatio illius potentie est gen⁹ ꝓximũ ⁊ in potentia remota est in mã remota ⁊ designatio illi⁹ potẽtie ẽ gen⁹ remotũ: ⁊ sic semp egredit act⁹ de potẽtia: eo q⁹ oẽs differẽtie in ambitu alicuius generis ꝓtinent ⁊ educunt de illo: ⁊ ideo cũ ꝓducũt in esse res nõ fit forma ex nihilo ⁊ cũ resoluunt entia nõ cedit forma in nõ esse. Hec aũt forma generis q̃ inchoatio formarũ est intrinsecũ mouẽs est ad generationẽ naturalẽ quãdo excitat ⁊ cõualescere incipit p motũ efficiẽtis q̃ est in actu pfecto. Ex dictis igit ꝓstat q⁹ omne cõpositũ est quid aliud a suis cõponentib⁹: h aũt quid aliud a cõponẽtib⁹ elemẽtis forte diceret aliqs esse aut elemẽtum aut ex elemẽtis ⁊ sic subam compositi: nõ esse nisi materiã: h aũt sic ip̃robat: si enĩ h est elemẽtũ itez eadẽ ratio ẽ de isto sicut de alijs qz videlicet caro in h ⁊ alia resoluit ⁊ sunt nõ caro: ex his aũt que sunt nõ caro non fit caro nisi aliquo alio addito: q⁹ facit carnẽ esse carnẽ igit oz illis iterũ addi: addat igit sextũ elemẽtũ illis: h itez p⁹ resolutionẽ ⁊ ante generationẽ carnis sũt nõ caro: itez igit ñ fit ex illis caro nisi aliq̃ alio addito: ⁊ tũc itez quero si h sit elemẽtũ: ⁊ hoc modo ꝓcedã in infinitũ addẽdo ex h enĩ ⁊ igne ⁊ terra ⁊ alijs oibus elemẽtis: ⁊ amp. alio q⁹ est preter ea additũ eis caro erit ergo illud sic ꝓcedẽdo vadit in infinitũ: ⁊ si dicat q⁹ ẽ ex elemẽtis illud additũ: tũc nõ est ex vno elemẽto: sz ex pluribus nihil enĩ est ex vno cõpositũ: h igit aut illud idem erit ꝓpositũ ex elemẽtis: ex eo q⁹ ex ipso sic cõposito ex elemẽtis cõponit aut erit aliud ⁊ posq⁹ ip̃m est p cõpositionẽ: tñc cũ elemẽtis componit aliud q⁹ est ex ipso ⁊ quocũq⁹ hor⁹ duor⁹ modor⁹ dicat in ipso eandez dixi mus rationẽ quã diximus d̃ carne ⁊ syllaba: h enĩ resoluit in cõponẽtia q̃ sunt nõ illud igit non fit ex ipsis nisi quodã addito: ⁊ sic idẽ sequit q⁹ prius: si aũt qs dicat q⁹ dato q⁹ cõpositũ est ex forma ⁊ materialib⁹: idẽ sequit sic sit. n. ꝓpositũ ex. a. ⁊. b. ⁊. c. materialib⁹ ⁊. d. sicut forma ⁊ sit ꝓpositũ totũ. e. dico igit. e. totũ cõpositũ est ex a. b. c. ⁊. d. ergo resoluit in illa: illa autẽ nõ sũt. c. ergo. e. nõ fit ex illis nisi aliquo addito sit illud. f. Iterũ ꝓcedo sicut prius. e. enĩ resoluit in. a. b. c. d. f. q̃ nec oia nec singula sunt. e. E. igit nõ fit ex ipsis nisi aliq̃ addito ⁊ h ꝓcedit in infinitũ sicut prius: videt igit nõ ꝓcludere ratio inducta. Ad hec aũt respondentes dicimus q⁹ ratio inducta de necessitate concludit sz cũ additũ sit elemẽtis. forma dans esse cõpositũ nõ resoluit in formam ⁊ materialia manẽtia qz forma nõ manet nisi fm potentiam sicut diximus ante ⁊ ideo postea ex ipa ⁊ illis materialib⁹ ⁊ alio addito nõ fit vnũ sz potius formam de materia educit generans ⁊ ipsa dat esse ⁊ nomẽ cõpositio ⁊ est quidditas ipsius vnde hoc additũ elemẽtis videtur esse elementũ: ⁊ cã quare h est caro: ⁊ h syllaba Dico aũt elemẽtũ nõ materiale sz intrinsecũ cõstituẽs ⁊ sic h additũ est totũ ipsius esse qz pe st suũ cẽ nõ nisi materia est: que nihil est de esse: licet esse quoꝛũdã sit in ipsa sicut ante diximus de causa ⁊ suba carnis ⁊ syllabe ita est in omnib⁹ alijs ex materia ⁊ forma compositis siue vocent simplicia sicut elementa: siue vocent cõpositis sicut materialia ⁊ plante ⁊ animalia forma enĩ materie addita suba est singulorũ: h enĩ forma est prima ⁊ proxima causa ipsius esse quo vnũquodq⁹ est id q⁹ est esse enĩ ꝓprius est actus ipsius.

Cap.x. de natura formar⁹ accidẽtalitũ ⁊ qualiter distinguuntur a forma substantiali.

q Uomodo vero quedã forme que etiã addite sunt elemẽtis in cõposito nõ sunt sube: eo q⁹ nõ dant esse simpliciter: sed potius causat a subiecto in quo sunt sicut forme accidentales. Oportet q⁹ quecũq⁹ forme q̃ sunt sube rez. sint substantie fm ipsaz rei naturã: ⁊ ipsa forma rei ꝓstitute natura est ꝓpria ⁊ cũ natura ꝓstiterit fm actũ ꝓstituta tũc manifestabit qb⁹ accidẽtib⁹ ipa nã ẽ substãs suba vt subiectũ cui⁹ cẽ quoddã est forma accidẽtalis sicut in principio huius

septimi dictum

septimi dictum est. Ab ipsa. n. sba cōposita per formaz mām continentem ⁊ terminantē fluunt virtutes in mā ⁊ ab ipsis causantur forme accidentales in composito.

Et ideo quedā istaz formaz sequūtur forma sic̄ potentie nāles: q̄ dā aūt sequunt mām sicut nāles ipotentie: ⁊ quedā causantur a passionibus vel accioībus sbi sic constituti. Oēs aūt tales forme sunt esse ꝑntes ⁊ non hñt quiditates absolutas a sba: ⁊ ideo etiā nō hñt absolutā a sba diffinitionē ⁊ huius cām tā in antehabitis dixīmus: q vz vnūqōq diffinitur per se ꝓstituens in esse principioz̄. Et io cum huius forme in eē cōstituantur per sbam opz q etiā per sbam diffiniātur: ⁊ ideo etiā absolute essentie non sunt quaz actus sit esse sed potius ab esse dñr essentie si nomen essentie eis attribuatur ipropzie. forma aūt sbalis q̄ vere sba est non ꝓpzie dicitur elm sed principiū: ⁊ cā propzie vocat eo q ipsa totius eē est cā ⁊ principiū ⁊ aliquomō finis: elz vero est māle principiū propzie loquendo in qō diuidi tur ⁊ resoluitur id q ex mālibus cōpositum est sicut in materiam manentē ⁊ in corruptā sicut syllaba ba. resoluitur in sonans ⁊ consonans. a. ⁊. b. forma aūt nō est in qō, resoluitur compositū ex mā ⁊ forma qz forma non manet sed sicut generat per accidens. ita etiā corrūpit per accidens in potentiā māe ex qua educit per generationem: sic igit demōstratur q forma est preter māz aliquid additum composito q multi negauerunt.

Incipit prime phie liber. viij. q̄ ē de sba fz q ipsa est forma ⁊ actus ⁊ nā. Tractatus primus ei⁹ ē de manifestatiōe q materia est sba ⁊ q forma est talis suba.

Capi. primū que sit libri intētio ⁊ qs mōus i ipso.

E eis que dicta sunt de suba ad quā refertur diffinitio sillogizare oz ⁊ colligere ō sba fz q ipsa est forma ⁊ actus ⁊ nā ei⁹ cuius est sba. copulatim igit colligētes ⁊ sillogizātes ex principijs sbe ꝓductis ostēdem⁹ eā dē sbam ad quā refert diffinitō eē formā ⁊ actū ⁊ nām diffiniti: ⁊ h facto finē intentū attingim⁹ in sermōe de sba. h. n. solū dicēdū remāsit de principijs sbe sicut pz ex diuisione q̄ in principio septimi libri in hac eadem scia inducta est. Hec igitur nostra est intē tio in h octauo prime phie libro. dictū est. n. in antehabitis qz in hac sapia vere entiū h est sbaz querunt cause ⁊ principia ⁊ ela qz sine hijs ens vere non cognoscit cui principium sit id a quo fluit res primo cui conuenit vnūquodq; analogū per primā ipsius rōnē ⁊ alia sunt modi ipsius liq̄de colligitur q sive h insit rei sive nō iz modus eius: sine h nō pōt sciri id cuius ipsum est principiū de cā est h magis euidens. cā. n. est quoz sequitur aliud sicut ostensum est in primo ⁊ secūdo huius sapie libro: ⁊ io sive insit cā p essentiā sive nō sine ipsa nō scitur id qō querit ⁊ h etiā i multis ad propzietatē hui⁹ sapientie spectantibus planuz est videre qz nec fluentia a prima cā ⁊ ab alijs separatis cognoscere possumus nisi illis cognitis cū tñ nulla illaz causaz elemētū sit sui causati sed lumine suo cōstituat ipsum sicut in sequentibus ostendetur: nec etiā accidentales forme cognoscuntur sine cā sua q̄ est sba subiecta: cū tñ sba subiecta non sit elm accidentis: ⁊ in sbijs sensibilibus multa causant ex celestibus cum tñ nullū celestium sit elm inferioz ⁊ sic se habz influentia intelligentie supra aiam ⁊ in calitate vite ⁊ sensus ⁊ ymaginatiōis ⁊ desiderij ⁊ motus q̄ causantur ab aia in corpore: tales aūt cause querūtur in hac sapia ⁊ sine eis nō pōt sciri qō querit: elm āt est q ingreditur in esse rei sicut diffinientia ingrediunt diffinitū ⁊ constat q sine illis sba sciri non pōt. Ex oībus igitur hijs planū est videre q volentibus nobis inquirere sbam q̄ est actus ⁊ nā ex talibus inquirere oz.

Capi. ij. de diuersitatibus sube q̄ est natura rei ⁊ē.

Ubstantie aūt q̄ sunt nature rez dupl̄r ab antiquis ōtemnant: quedā sbe cōiter concesse sunt ab oībus esse sbe. io q primo subsistēt ⁊ i se subsistunt. Alie aūt sunt nec io dicte sbe qz subsistāt sed qz sbam faciunt esse id qō vere est ⁊ de illis nō est adeo manifestū q sint sbe: ⁊ io de illis quidā priuatos ⁊ propzios enuntiauerūt sermones. quidā. n. illas negauerunt esse sbas que nō subsistāt alijs entibus. Quidam aūt quāuis concedāt has esse sbas: tñ quidam eorum ens dixerūt esse numeros ⁊ quidā mathematica: ⁊ quidā armoniā ⁊ quidā separata q̄ vocant ydeas sic̄ sepius in antehabitis dictū est. Ille vo sbe que sbe esse confesse sunt ab oībus sunt phice q̄ subiciuntur motui ⁊ mutationi vt ignis ⁊ terra ⁊ aq̄; ⁊ alia corpora simplicia q̄ fm diuersos diuersimode ponunt: ⁊ in scō loco confitentur esse sbas q̄ sunt ex hijs sicut sunt plāte ⁊ partes plantaz ⁊ aialia ⁊ partes aialiū tam homogenee q̄ eterogenee ⁊ corpora q̄ sunt oium finis ⁊ extremitas continens que nulli nitūtur sicut celū ⁊ partes celi. propzijs aūt ⁊ priuatis ⁊ non cōmuniter confessis sermonibus quidā dñr esse sbas ⁊ naturas rez spēs ydeales: ⁊ hoc io dñr qz etiā mathematica quāuis sint separata a rebus dicunt esse sbas rez ⁊ nās: alias aūt sbas sequitur esse sbas ex ipsis sbe rationibus qz vz sunt principia cōstituentia sbam designatam ⁊ cōpositam sic̄ diffinitio quid erat esse significans sive quiditas ⁊ sbm cuius est dria ⁊ actus. Amp. aūt fm hanc eandē rōnē genus q fm sui nām est quid sbe speciei magis ⁊ per prius est sba q̄ species ⁊ vle magis est sba q̄ singulare sed hoc est aliter sive p aliā sbe rōnem q̄ superius ī ducta sit. materia. n. ab eo q est primo substare suba dicta est: indiuidue aūt sbe designate dicte sunt esse sube qz primo ⁊ principalr ⁊ maxime substāt sed spēs ydeales ⁊ mathematica: io dicte sūt sbe qz cū i se separate sint cā sunt alijs q̄ sunt ⁊ dicuntur sbe. Genus aūt ⁊ vle sbe sunt qz sunt in rōne sbe qz non diffinit neq; diffinit nisi vle ⁊ primū vlium diffiniētium est genus ⁊ vltimū diffinitum est species q̄ est totum esse singulariū. Et ideo in hac rōne sbe magis est sba genus q̄ spēs ⁊ magis est sba vle q̄ singulare: vlijo ⁊ generi etiā ydee copulant fm eos qui ponunt ydeas eē rez formas ⁊ nās quia fm eādem q̄ dicta est rōnem videntur esse sube. q̄ enim ponūt ydeas dicūt eas esse rez singulariū principia: qm aūt sermo diffinitiuus qui significat quiditatez est sba: ⁊ h rō designans ipsum est diffinitio: ideo in antehabitis de diffinito sive de sba ad quā primo ⁊ per se refertur diffinitio determinatū est. Adhuc aūt qz diffinitio nō est simplex: sed rō composita est: ⁊ oīs rō talis hz partes. Ideo necesse est nobis considerare de partibus diffinitionis: vtrū vz designata noibus partium sint sbe ⁊ nāe rerū vel nō ⁊ q̄ sunt de ipsis partibus diffinitionis partes sbe ⁊ q̄ nō ⁊ oz cōsiderare si easdē ptes diffinitōis diffiniri oz aut nō. cū. n. sba q̄ vere diffinibilis est diffinit videtur ptes diffinitionis esse sbe: cū aūt accns diffinit nō videt sic eē: silr aūt ptes diffinitionis nō prime diffinibiles esse videnť: prime āt nequa q̄. Amp. aūt fm superius bñ determinata nec vle est

ſba in rõne vl'io nec genus in rõne generis qz nãe ſim/
plici q̃ eſt ſba rei accidit vl'e eẽ p ħ q eſt ſepata p intel/
lectũ ⁊ cuidam tali nãe accidit eſſe genus p ħ q eſt pri
ma potentia ambiens oríam q̃ ſunt eius q̃litates ſic̃ pz
ex ſupius determinatis: ⁊ iõ ꝺ⁹ hmõi hic omittimus
cũ non queramus ħ niſi ſbam q ẽ nã rei fm ſuũ eẽ vel
fm q ipſa ẽ id q eſt: de ydeis vo ⁊ mathematicis vtz
ſint ſube rerum vel non poſterius perſcrutãdum erit in
vltimis huius ſapie libris duodecimo vz ⁊ tertiodeci
mo: ħ aũt auctores eaz oñt eſſe pter ſenſibiles ſbas
nunc aũt tractabimus de manifeſtis ſbijs q̃ ab oĩb⁹ cõ
feſſe ſunt: ⁊ hee ſunt ſbe ſenſibiles nec tractabimus de
eis fm q ſenſibiles ſũt qz ħ pertinet ad phicũ ſed po/
tius tractabimus de ſenſibilib⁹ fm q ipſoz ſba pẽdet
ex ſbe principijs primis q̃ ſunt actus ⁊ nã ſenſibilium.

Capi.iij. de ſbijs que ſunt vera rei nã ⁊ qualiter ꝓ
batur q mã talis ſit ſubſtantia.

Ed ſenſibiles ſube ſicut oẽs confitẽtur mãm
ſ ꝺdẽ hñt. ſic̃ quandã nãm ſui. ħ. n. q dico mãz
habere cũ oĩs mã in moro corpore cõſideret
ſicut in ſecũdo huius ſapie libro ꝓbatuz eſt': idẽ eſt q
mãz ſitualẽ in potẽtia ad vbi ⁊ formã aut in potẽtia ad
vbi habere: ⁊ ħ eſt cã eius q eſt ſenſibile ⁊ ſic per ſe eſt
ita ſenſibilis ſba hz mãz ⁊ predicatũ eius in rõne ſbi.
Subſtãtia tñ aliter ꝺdez eſt mã ⁊ aliter eſt rõ ⁊ forma
quaz vtraq ẽ nã ſenſibilis ſpẽ deſignate. Dico aũt
mãm in quolibet cuius ipſa mã eſt nã quedã q nõ ẽ ali
quid ens actu ⁊ perfectum ptãte vero eſt ħ aliquid. ſic̃
enim in precedẽtibus diximus ſi accipiat mã vt altera
pars cõpoſiti nõ eſt predicabilis de eo cuius eſt mã qz
ſic eſt actu ens ⁊ accipitur vt ens quoꝺdã ⁊ nõ vt eſſe
pp q de nullo fz rectũ predicabilis ſed oblique: ⁊ ſi ac
cipiatur vt in ptãte ad formã tũc ipſa nõ accipit vt ens
ſed vt eſſe ⁊ ſic deſignatur per genus q predicatur de
eo cuius eſt genus. ⁊ iõ mã ꝺdem non eſt genus ſed tñ
genus non eſt ſine mã: ⁊ iõ ſic dicitur q mã potestate ẽ
ħ aliquid qz ipſa eſt ħ aliquid fm eſſe inchoationis ſic̃
ſepe diximus. Aliter ỹo dicit ſba rõ ⁊ forma: forma
quidẽ q̃ ħ aliquid ꝓpoſitũ ens ẽ ħ aliꝺ ⁊ ipſa ẽ va nã
eius. Et accipit etiã forma duob⁹ mõis vno ꝺdẽ mõ
prout ipſa nã ⁊ actus dans eẽ ⁊ ſbam ei cuius eſt nã: ⁊
ſic p̃dicat de ipſo: iõ q ipſa ħ mõ conſiderata totũ ẽ cẽ
ipſius. Alio aũt mõ accipit vt eſſentia q̃dã ſepata ⁊
ſic eſt pars accepta vt ens ⁊ nõ vt eẽ: ⁊ ħ mõ no p̃dica
tur de eo cuius eſt forma: ⁊ qz ħ loq̃ ſuſcepimus de ſba
fm q eſt nã rei ſubſtantiate nõ loq̃mur ħ de mã niſi fm
q potestate eſt ħ aliꝺ ⁊ de forma nõ loq̃mur niſi fz q
ipſa eſt actus ei⁹ q eſt ħ aliꝺ ⁊ eſt p̃dicatũ de ipo. for
ma. n. rõne abſtrahẽte ẽ ſepabilis ſic̃ dixim⁹: tertiũ vo
qõ etiã ſba eſt illud eſt ꝓpoſitũ q eſt ex hijs ⁊ eſt ſba ꝺ
ſignata cuius ſolius generatio eſt ⁊ corruptio ⁊ motuſ
qz nõ generat nec corrumpit niſi ꝓpoſitũ ⁊ ħ i ſequẽti
bus huius octaui libri ꝓbabitur: ſba etiã eſt id q ẽ ſim
pliciter in eſſe ⁊ nã ſeparatũ qz fz rõnẽ ⁊ ordinẽ ſbaz
quedã ſunt ſbe ſepabiles: quedã aũt nõ de q̃bus in vn
decimo huius ſapie libro pquiret: qz vo mã ſit ſba pa
lã erit ex hijs q̃ dicã. ſic̃. n. in phicis oliz determinatũ ẽ
in oĩbus motibus ⁊ mutationib⁹ q̃ ſunt inter oppoſita
eſt aliꝺ q eſt quaſi fundamentũ fixũ ⁊ ſbm motibus
⁊ mutationib⁹ illis ſic̃ in motu fm locũ oz eſſe aliquid
q idẽ manens ſerꝝ in toto motu ⁊ nũc eſt ħ ⁊ itez po/
ſtea in ſba manẽs ibi ⁊ ſic idẽ manens in tota ſitus re
nouatione: eodẽ aũt mõ ⁊ in augmẽti motu idẽ in ſba
eſt q nunc eſt tñ ⁊ poſtea minus vel maius ⁊ ſimilr in
alteratione idẽ in ſba eſt q nunc eſt ſanum: ⁊ poſtea in
motu qui eſt de ſanitate ad egritudinẽ laborat ⁊ ħ pla
num eſt in motibus q̃ ſunt de ſbo ad ſbm. Eſt ħ aũt ve
ruz in mutatiõe q̃ eſt fm ſbm qz yle ſbam eſt primũ ge
neratiõis ⁊ corruptionis ⁊ idẽ fundamẽtũ q nũc eſt in
generatione ⁊ itez erit in corruptione ⁊ illõ quidẽ fun
damentũ nũc quidẽ eſt ſbm q̃ſi aliq̃d ens generatũ ⁊ p
fectum q itez idẽ ſbo manẽs erit ſbm quaſi fm priua
tionem: q̃ eſt fm nõ eſſe ħ ⁊ in hijs mutationib⁹ eẽ mãz
que fixa manet in tota mutatione ⁊ eſt primũ ſbz gene
rationis ⁊ corruptionis. Sequũtur alie mutationes
qz q̃quid generat alterat ⁊ augmentat ⁊ mutat fz lo
cum: ſbm aũt ⁊ fundamentũ aliaz mutationũ nõ neceſ
ſario ſequit vna aut due: aut plures mutationes fm for
mam mutatiõis dicte qz nõ ſequit ſi aliq̃ nã eſt fixũ fun
damentũ in loci mutatione q eaꝺẽ ſit fundamẽtũ fixũ
in generatione ⁊ alteratione ⁊ augmento: nõ ẽ. n. neceſ
ſe ſi q̃d hz mãm localem q etiam hẽat mãz generabi
lẽ ⁊ corruptibilẽ: q̃ aũt oĩa ſit iter fieri aliq̃d ſimplr ⁊
iter fieri aliq̃d nõ ſimplr i phicis dcm ẽ i libro q̃ gnã
tiõe ⁊ corruptione vocat. Ex oĩbus aũt q̃ dcã ſunt ſil
logizari cõuenit q quicq̃d eſt fixũ fundamentũ vnũ ⁊
idem manẽs in omni ⁊ tota trãſmutatiõe ſenſibiliũ eſt
ſba ⁊ nã eoz. mã. n. eſt fixũ fundamentũ vnũ ⁊ idẽ ma
nens ẽt in omni ⁊ tota tranſmutatiõe ſenſibiliũ. Ma
teria igitur eſt natura ⁊ ſubſtantia eorum.

Capi.iiij. de opinione democriti de ſubſtãtia que eſt
forma ⁊ natura ſenſibilium. ⁊c.

Ed quoniaz ab oĩbus etiã primis pĥantibus
ſ conſeſſum ẽ ſubiectã mãm vt ſubiectã mãz eẽ
ſbam ⁊ nãm ſenſibiliũ ⁊ q illa mã q̃ eſt ptãte
ħ aliq̃d vt paulo ante diximus: iõ vlteri⁹ ad ħ ꝓbatio
nes iducere nõ oz: igit nũc dicere ꝓuenit nobis eã ſbaz
ſenſibiliũ q̃ eſt q̃ſi actus ⁊ nã formal ſenſibiliũ ⁊ ꝺ hac
quidẽ multi vt diximus ꝓprios iã ptulerũt ſermones.

Democritus ꝑ q̃ corpa indiuiſibilia cõfeſſus eſt eẽ
ſenſibiliũ mãz tres primas orias eẽ ſimul exiſtimat ita
q nulla illaz triũ reducat ad aliã ſic̃ ad priozẽ: nã fm
iſtũ corpus indiuiſibile ẽ vnũ ⁊ idẽ ſed differt formall
bus orijs. Riſmo tropi ꝺyatigu: ⁊ riſmuz q̃dẽ vocat fi/
gurã pp numerũ lineaz ⁊ angulo⁹ indiuiſibiliũ eo q
quedã alb⁹ ſunt trigona ⁊ q̃dã tetragõa: ⁊ ſic ꝺ alijs
figuris: troppi aũt cõuerſionẽ fm poſitionẽ ⁊ ſituz dic̃
eo q q̃dã ſunt ſuprapoſita in cõpoſito q̃dã infra ⁊ que
dã a dextro ⁊ queda a ſiniſtro ⁊ q̃dã añ ⁊ q̃dã retro.

Dyatigin aũt dic̃ ordinez eo q in q̃buſdã cõpõitur
trigonũ cũ rotundo ⁊ in q̃buſdã cũ tetragono ⁊ in q̃/
buſdã octhogoniũ cũ oxogonio ⁊ i q̃buſdã cũ pẽtago
no ⁊ ſic de alijs: ex hijs trib⁹ diuerſe ſenſibiliũ cauſant
orie q̃ ſunt nãe eoz ⁊ forme. Hec igitur iſte dic̃ pri/
mas formaz orias. Sed ħ mirabile q tres iſtas oiz
ſenſibiliũ poſuit formaz orias. videtur. n. multe eẽ ſen
ſibilium formales orie q̃ ad iſtas tres reduci non pñt.
Alie. n. oñr orie ꝓpõe q̃ ẽ ꝓplexio mãe ſicut oĩa quoz
cõplexio in mixtura cõſiſtit ſic̃ eſt in artificialibus mel
licratũ miſcetur ex aq̃ ⁊ melle ⁊ in phicis ea q̃ mixtibi
lia ⁊ mixta dicimus in libro p ygeneos: in q̃bus hz mix
ta ſint multa p ſbam in vno actu mixti ſunt tñ vnũ fm
formã ⁊ nõ mixta ſic̃ ea q̃ ex cauſis frigidis ⁊ humidis
⁊ ſiccis cõmiſcẽtur qz nõ pficitur mixtũ actu calidi vel
actu frigidi vel actu ſicci vel actu humidi nec pficitur
actu medij inter calidũ ⁊ frigidũ qz mediũ iter calidũ
⁊ frigidũ nõ eſt mediũ inter hũidũ ⁊ ſiccũ: ⁊ ſi mixtũ
acciperet formã ab actu medij inter frigidũ ⁊ calidum
oporteret q etiã accipet formã ab actu q̃ eſt mediũ in
ter humidũ ⁊ ſiccũ ⁊ cũ mediũ humidi ⁊ ſicci non ſit

medium

medium calidi ⁊ frigidi oporteret q̄ mixtio non esset vnū sed plura vel duo ad minus ſm preinductas rōes ⁊ recurrendū ē ad ea q̄ in antehitis bñ cōsiderata sunt q̄ vz mā ſm q̄ est in potētia ⁊ designatur p genus ē in vna potētia simplici ad mediū calidi ⁊ frigidi būidi ⁊ sicci: mixtio.n. ē miscibiliū alteratoꝝ vnio i libro.n. pygeneos ꝓbatū est q̄ ālitates nō sunt miscibiles. Et iō q̄ minimū cuiusq̄ miscibilis est cū minimo vniuscuiusq̄ alterius in mā resultat inchoatio medij actus vnius ⁊ simplicis q̄ tm̄ mediū fluit a calidis ⁊ frigidis ⁊ humidis ⁊ siccis adinuicē alterātibus ⁊ alteratis: ⁊ q̄ fluit ab oībus ālitatibus actiuis ⁊ passiuis alteratis adinuicem. iō hz virtutes oium qualitatū dictaꝝ ⁊ si sit simplex ⁊ vnū: q̄ sic ī materij vna exit ex alia sic mixtū ex simplici ⁊ cōplexionatū a cōmixto ⁊ cōpositū a ꝑple/xionato ⁊ organizatum ex cōposito: ita forma exit ex forma ⁊ sequēs semp retinet vtutes ꝓcedētiū cū tm̄ sit cētia simplex: ⁊ h̄ mō in formalibus causis cā prima ria est in scōaria ⁊ scōa in tertia ⁊ sic de alijs: sic igitur mix fuit de democrito q̄ nō vidit q̄ quedā oriaz se cō stituētē ⁊ ab alijs facientē differre hñt a mixtiōe. Alia aūt talē cōstituentem oriam accipiūt a ligatione sic ī nā libus capitis ossa sunt vnū caput iuncturis ⁊ ligamētis in potētia exña ad actū capitis vnū: alia aūt talē accipiunt oriam viſco vt liber in artificialibus ⁊ ī nālib⁹ multa q̄ viſcoso humore glutinantur. Alij aūt accipiunt eā gunfo siue encastratura vnius in alterū sic ī artificialibus arcba ⁊ in nālibus mēbroꝝ pixides ⁊ vertebra.

Alia accipiūt hāc oriam ex hoꝝ pluribus sicut corpus hois in phicis ⁊ domus in artificialib⁹: alia accipiunt cā ex positione q̄ est ordo ptiū in situ sic limē ⁊ superliminare in artificialibus ⁊ ciliū ⁊ supciliū in nāli/bus: ista.n. pōne talia accipiūt nōia ⁊ oriaz. Alia itē accipiūt cā a tpe sic prādiū ⁊ cena ⁊ mane ⁊ meridies ⁊ hmōi. Alia itē accipiunt cā a loco sui ortus sicut spūs siue vent⁹ auster ⁊ aquilo ⁊ zephirus ⁊ hmōi: oi co aūt locū ꝓout locus p ālitates actiuas ⁊ passiuas q̄ sunt in ipso generationis ē principiū. Alia aūt oriaz se cōstituentē accipiūt a passionib⁹ siue potētijs ⁊ ālitatibus corpis sensibilis q̄s in scōo pygeneos ⁊ in ārto methoꝝ distinxim⁹ sic est duricies ⁊ mollicies ⁊ spissitudo ⁊ raritas ⁊ siccitas ⁊ būiditas ⁊ frigiditas ⁊ calidas ita q̄ alīq̄ fuerunt q̄ primas ālitates formas sbales eloꝝ esse dixerūt ita q̄ caliditas sit forma sbalis ignis ⁊ humiditas aeris frigiditas aque: siccitas aūt terre: h̄ tm̄ falsuz est: q̄ nō pōt ee q̄ aliq̄d in se sit ālitas ⁊ ad alterū sba. nihil.n. eoꝝ q̄ sunt ālitates facit sbam: ⁊ iō cū prime ālitates in suis naturis nō sint sbe formales non pñt esse sbales forme alicui⁹. Id.n. q̄ ꝓfert alicui sbaz esse prius in se ipso est suba. Qđ aūt ālitates iste in se sint ālitates ⁊ nō sbe methaphisica ꝓbatione ꝓbat sic. detur.n. calidū siue caliditas esse sba tūc oportebit quidē oē calidū sit calidū pticipatione caloris sic sol. est hō pticipatione hois ⁊ ſm h̄ vnū ⁊ idē plures solmas sbales pticipabit nō ad se inuicē ordinatas: ⁊ quarū vna nō est potētia ad alterā q̄ ē ipossibile. Adhuc aūt si calor participat a calido sic sba calidum erit vere vnū ⁊ nō multa nisi in potentia q̄ ſm est cum sit plura actu ⁊ nō vnū nisi p accīs: q̄ ḡ diximus q̄ multa hūj ālitatibus differūt intelligēdū est q̄ ista sūt signa diuersaꝝ oriaꝝ: calor.n. in igne est sic potētia nālis ignis sic incidere in ense ⁊ nō inē ei sic a calidis p accīs sic albedo accidit albo homini. Alia ēt orias accipiūt a quibusdā hoꝝ. alia vō a pluribus ⁊ alia ab oībus ālitatibus q̄ dicte sunt ⁊ vlr in hūj q̄dā oñr ꝑz supabūdantiam ⁊ q̄dā ꝑz defectū: sicut nos in antehitis hui⁹ sapie ⁊ in libris phicis determinauimus q̄ ꝑrioꝝ vnū ꝑz superabūdantiā dicit ⁊ aliud ſm defectuz: ⁊ iō supha/bundātia ⁊ defectus sunt prima ꝑria ad q̄ oia alia reducūtur. Ex oībus aūt q̄ dcā sunt palā ē q̄ ⁊ quot sūt ea que dant orias q̄ ꝓstituūt res in ee totiens dicit etiā ee vni⁹ differre ab ee alteri⁹: ⁊ iō nihil dixit ōnocrit⁹ qñ supius tres inductas dicit tm̄ ee rex orias: limitis enim siue liminis esse ex tali pōne q̄ ponitur in hostio ⁊ ee suū sbale est ita pōt: ⁊ h̄ significat nomē eius. Silr ät ⁊ cristallū esse ē sic aq̄ inspissari apprehēdente mäz aq̄ frigide sicce remoto vlr calido: quozundā vō esse sbal' formale sic diximus: ex oībus hūj diffiniet. Alia.n. sunt mixta: alia vō cū h̄ ꝓplexa siue cōplexionata. alia vero cum hūj duobus ꝓpositā ⁊ ligata: ⁊ iō i hōgeneis alia sunt spissata sic coagulata ⁊ elixata: ⁊ alia sunt in esse cōstituta alīq̄ orijs i ārto methoꝝ determinatis sicut ea q̄ formalr sunt entia: ⁊ si ita sūt entia quēad modū exigit esse q̄ ē actus forme q̄ ipsa ꝓstituit vt manus ⁊ res ⁊ oia alia hmōi. In oībus aūt hūj sumenda sunt pria oriaꝝ genera siue prime orie in genere ad q̄s cēs alie reducūtur: h̄ nāq̄ sunt principia totius illi⁹ coordinationis q̄ est in illo genere sic dicimus ea ee pria que sunt ſm magis ⁊ minus siue supabundātā ⁊ defectū vt spissum ⁊ rarum q̄ sunt prima ꝑria a qbus alia ꝑria causant sic alibi est ōterminatū: oia nāq̄ q̄ sub illis sunt: sunt q̄dā supabūdātia ⁊ quedā defectus ⁊ silr ē de hūj q̄ sunt in genere figure ꝑz q̄ figura est determinatio quāti corpis. Oia.n. h̄ primas orias hñt aspe/ritatē ⁊ lenitatē q̄ causant a recto ⁊ curuo eo q̄ curui p tea. ab extremoꝝ ptibus exeūt ⁊ sic fiunt aspa. lenia ät partes intra extrema equalr disponūtur ⁊ h̄ causant a recto cuius media nō exeūt ab extremis: hūj siue alīq̄ quibusdā accidit misceri ⁊ a mixtione hēre ee h̄ vel illud: oppositis aūt p defectū mixtionis hñtibus esse accidit vō sic misceri siue deficere a talis mixtiōis armonia. Palā igit est ex oībus ꝺductis q̄ si sba q̄ est forma cā est quare qōlz hoꝝ hēat esse h̄ q̄ est ſm spēm ⁊ nām: querendū est q̄ forma est cā p quā hz esse in nā ⁊ spē qōlz istoꝝ sba igit que est cā formalis ipsius esse vniuscuiusq̄ rei nihil eoꝝ est que dixit democritus ne q̄ est aliquid cognatuz hūj que dixit.

Capi. v. q̄ sba que est actus etus cuius est sba proportionalis debet esse potentie ⁊ predicatur de mā.

Portet aūt scire q̄ hoc q̄ vniuscuiusq̄ rei vā forma sbe ē id q̄ maxime ē sibi ꝓportionale in potentia exñti. actus.n. ꝓportionalis ē sem per ꝓprie potētie ⁊ educit ex ipsa ⁊ h̄ est q̄ in sbijs siue sbalibus de mā predicat: diximus.n. iā in antehabitis q̄ si forma accipiat vt actus ⁊ mā accipiat vt potentia q̄ forma p̄dicat de potētia ⁊ mā. ⁊ h̄ mō designat p genus ⁊ p̄dicat de eo cuius est potētia q̄ sic vtraq̄ tā forma q̄ mā acciptūtur vt esse cōpositi: ⁊ nōvt ens qōdā distinctū: ea igit que sic de mā p̄dicātur sunt maxie actus etiā in alijs diffinitionibus q̄ nō tm̄ p formā: sed etiā p mām dantur: sicut cā exēpli si nūc opus sit diffinire lignū aut lapidē dicimus diffiniētes id esse actū q̄ in diffinitione est positū vt actus ꝓportionalis potēcie p̄dicatur de mā sicut si diffiniamus domū dicētes q̄ domus est ligna ⁊ lapides ad figurā talez sic ꝓposita: aut forte in quibusdā diffinitionibus addimus ēt cām finalē: cui⁹ cā sit h̄ q̄ sit: si vō velimus diffinire cristallū dicemus q̄ est aqua cōgelata ⁊ ita siue ad formā sit potētie ꝓportiōalē cōgelata ⁊ simul diffiniētes symphoniā dicemus q̄ est ꝓmixtio talis soni acuti ⁊ grauis ad mo

dulum taliter vel taliter ſono ꝓportionatū. Eodē mō eſt etiā in aliis: palā igit ex dictis ē q alterius mūe ſiue potentie eſt alius actus ⁊ vnūqōq eſt in potentia in illo a quo ſuo ꝓꝓio ⁊ ꝓportionato motore educit. ⁊ eodē mō alterius mūe ⁊ potentie alia eſt rō ſiue diffinitio q̄ refertur ad actū q̄ eſt ſua ꝓꝓia nā ⁊ forma ⁊ in h bene dixit plo qñ dixit q fm meritu mūe forma i fundit̄. Alioꝝ.n. fm q diximus actus eſt cōpoſitio alioꝝ aūt mixtio ⁊ alioꝝ eſt alicꝭ alius actꝰ de hijs q̄ diximꝰ ꝓꝓ qō etiā ꝑbi diffiniēdo ea q̄ ſunt diuerſificatur. Dij.n.quid ē domus dñtes dñt q domus eſt lapides cementū ⁊ ligna ⁊ hij dicūt id q eſt domus ptā te mūe. iſta.n.q̄ dñt in diffinitione ſunt mā ſub ptāte ad actū ꝓſtituta. Alij vo diffiniētes domū dñt q ē vas qō ē cooperimētū pecuniaꝝ aut corpoꝝ aut alicꝭd tale formal addunt ⁊ cōſtat q illi i diffinitōe dicūt actū ⁊ formā ꝓ ut eſt actus potētie. Alij aūt abo iſta potētiā ⁊ actū cōponētes dicūt diffiniēdo tertiā ſbam q̄ ē h ⁊ ex hijs ⁊ h planū eſſe putamus cuiꝰ q meminit eoꝝ q̄ p̄determinata ſunt. oibus.n. videt q dria q̄ cōſtituit rē in eſſe ſit rō diffinitiua ſpēi ⁊ actꝰ in quo cōpletur diffinitio p̄dicata de potētia: ea aūt diffinitio q̄ eſt in exēplis mālibus ſicut lignis lapidibus ⁊ cemēto videt eſſe magis mūe. Tales aūt terminos ſiue diffinitiōes maxie ꝓbauit eſſe recipiēdos ſapiēs architas. Dū ⁊.n.termini ſunt vtriuſq cōpletiui. ſ. potentie ⁊ actus ſic ſi diffiniētes dicamus q̄d eſt venema ſiue ſerenitas dicimꝰ q ē q̄d es in plurimo aere. hec.n. diffinitio aerē cōplectit ſicut mām ⁊ quietē vt ſbam ⁊ actū. Similr aūt ſi diffiniētes dicimus q̄d eſt trāquillitas ⁊ dicamus q tranquillitas eſt maris equitas ſiue eq̄litas. in hac.n. diffinitione mare eſt vt ſbm q̄ſi mā: actus aūt ⁊ forma ē equitas ſiue eq̄litas ꝓp quod iſte pfectiſſime ſunt diffinitiōes: palā igit ex p̄dictis eſt q̄ ſit vera eius qō ſenſibile eſt ſuba ⁊ quomō vna ſba ſua eſt vt mā ⁊ alia eſt ſba ⁊ nā ſicut forma: qz forma eſt actus. Tertia vo ſba eſt q̄ eſt ex hijs cōpoſita ⁊ eſt illa ad quā refertur diffinitio ⁊ h eſt q̄ in prima huius octaui parte voluimus inueſtigare.

Capi. vj. qualr id q eſt ſba rei ſignificat ꝑ nomen ⁊ eſt in eo digreſſio declarās qualr oē nomen ſignificat ſbam cum qualitate.

Portet aūt nos nō ignorare de quo multi nō
o bene cōſiderātes obliuiſcūtur ⁊ latet multos

Cū.n.iā habitū eſt q id q eſt cā ⁊ ſba eſt forma ⁊ actus rei ꝑ quā ſicut vltimā ⁊ ſimplicē dria cōſtituitur ⁊ diffinit: illa eni dria eſt a q̄ quelz res denoīatur: ⁊ iō querendū vtrū nomē iſtud ſignificat ſubaz cōpoſitā q̄ ſola diffinit aut ſignificat actū ipz ⁊ formaz a qua diffinitū denoīatur: verbigrā ſicut in artificialibus h nomen domus vtrū ſit ſignū cōis cōpoſiti ita vz q ſignificat totū h q ē tectū vt decet ꝓpoſitū ex lapidib⁹ ⁊ cemento aut ſit ſignū actus ⁊ ſpēi ſiue forme q̄ eſt talis figura māſionis. Similr aūt in mathematicis eſt qō qz in recto ⁊ linea pōt dubitari: vtrū nomē recti ⁊ nomen linee ſignificet dualitatē duoꝝ punctoꝝ terminātiuz lōgitudinē ſolā ſiue latitudinē ſimul aut ſignificet tm̄ duo puncta terminātia. diffinitur.n.linea recta q ē lōgitudo terminata duob⁹ pūctis ⁊ lōgitudo i hac diffinitiōe ē pro mā: duo aūt pūcta terminātia ſunt ſic forma: ⁊ in pbicis querit vtrū h nomē aīal ſignificet aīam in corpore ita q vtrūq ſignificet ſil aut ſignificet aīam tm̄. aīa.n.a qua noīatur aīal eſt ſba ⁊ actus corpis alicuiꝰ pbici organici ſic i hijs de aīa dictū ē: ad ſolutionē huiꝰ qōis p̄notādū ē q cuius eſt nomē eius ē diffinitio: in omni aūt noīe quoddā ē a quo in ponit nomē ⁊ qō dā ē cui iponit ꝑ q oē nom̄ ſignificat ſbaz cū q̄litate: h aūt facil ēvidere in oibus noibus ſpeciez: ⁊ indiui/duoꝝ qz in noibus ſpērū actus vltimus eſt a quo nom̄ imponit ⁊ ipſum cōſtitutū ⁊ ꝓpoſitū ex genere ⁊ dria eſt cui iponitur nomē: in noibus aūt indiuiduoꝝ ſuppoſitum ſbe eſt cui iponitur nomē ⁊ collectio accīdīū eſt forma a q̄ imponit. Eſt aūt h a quo iponitur nomē in grāmaticis pro q̄litate ſz id cui iponit eſt ꝑ ſba. In noibus aūt generꝝ ſubalternoꝝ planū eſt h idē accipe ſed in noibus generaliſſimoꝝ ſz nō ſit ꝓpō tm̄ eſt in eis accipere ipſius p̄dicamēti nāz ⁊ modū p quē diſtingui tur illa nā ab alterius predicamenti nā ⁊ primū illoruz eſt pro ſba ⁊ reliquū pro q̄litate: ſed noīa driaꝝ ſubas ⁊ actus ſimplices ſignificāt ⁊ nō aliquā ſbam illis actibus ſubſtratā: ⁊ iō forte alicui videt q ſolā qualitatez ſignificent ⁊ nā ſbam: ſed intelligendū qō ſz fz rē non ibi ſit ſignificata niſi eſſentialr q̄litas tm̄ in ipſa q̄litate eſt quid reducibile ad genus ſicut principiū generis: ⁊ eſt modus quo illud diſtinguit ab alīs ⁊ ſz dria a ſe ipſis differant tm̄ modus quo reducit ad genus non ē mōus quo diſtinguitur ab alijs. Et iſti tales modi ſufficiūt grāmatico: ⁊ iō talia ſignificāt etiā ſbam cū q̄litate: ſed de ipſo ente forſā dubitabit alicꝭ. h.n. videt eſſe primū in quo nō eſt ꝓpō rei nec etiā modi: ⁊ iō nō videt ſignificare ſbam cū qualitate. Sed attendendū q ſz ſimplex ſit ens fm rem tm̄ modi eius ſunt diuerſi. eſt.n. ens ipſum creatū primū ante qō nō eſt creatuz aliud: ⁊ q̄dā modus entis eſt eſſe ꝑ creationē ⁊ non ꝑ informationē ſic determinatū eſt in libro cauſaꝝ quo ad hos duos modos ſignificat ſbam cū qualitate qz ipuz qō eſt in ſe eſt ſibi pro ſba ⁊ modus eius entitatis ē pro qualitate.

In noibus vo accidentiū q̄ ſimplicia accidētia ſignificant ſic albedo ⁊ color ⁊ hmōi ipſa nā eſt pro ſuba ⁊ modus ꝓqualitate. In adiectiuis aūt noibus ſba ſignificatur infinita q̄ eſt ſuppoſiti nō illa quā hz nomē pro ſba qñ dicit nomen ſignificare ſbaz cū qualitate ſed de h hic non intendimus: ſi aūt obiciatur in noibus dei in qb⁹ ſignificare videt ſbaz cū q̄litate ⁊ ſic in deo cēt quedaz ꝓpō dicendū q in deo nulla q̄dez eſt cōpoſitio ſed diuerſitas modoꝝ ſignificādi nō repugnat ſimplicitati diuine in deo. vere.n.eſt ſuppoſitū diuinū ⁊ nā diuerſi mode ſignificata fm diuerſitatē oium attributoꝝ q̄ ō attribuūtur ⁊ penes iſtā diuerſitatē accipit ſba ⁊ qualitas quā noīa diuina ſignificāt. Sin aūt ad h aliqs ad huc inſtet ⁊ obiciat q ſi nomen ſignificat ſbam cū qualitate ⁊ ipſa ſba ſignificata per nomē ſit nomē videt ſignare ſbam cū q̄litate: ⁊ ſimlr aūt ⁊ ipſa qualitas noie ſuo cū ſit nomē videbit ſignare ſbam cū qualitate: ⁊ habit in infinitū q eſt inconueniens. Adhuc aūt videt fm h ſbe eē ſba ⁊ qualitatis qualitas q intellecūs refugit qz eſt abſurdū. Adhuc aūt cū ſba ſuo noie ſignificet qualitatē videt negatorie adiungi qñ dicitur nomē ſignificare ſbaz cū q̄litate propria vel cōi. Sz ad oia h ⁊ ſimilia hmōi dicendū q cū dicit nomē qōcūq ſignificare ſbam cū qualitate ſba fm q ſignificatur ꝑ nomē accipit a q̄litate ſepata ⁊ ſimlr q̄litas ſepato intellectu accipit ⁊ diſtincto: ⁊ ideo lz h nomē ſba ſignificat ſubſtātiā cū qualitate Et ſimlr h nom̄ q̄litas: tm̄ ꝓput ſba ſignificat in noie fm q eſt pars orationis nō hz cointellectā ſibi qualitatē. ⁊ iō non ꝓceditur in infinitū nec eſt ſba ſbe nec q̄litas qualitatis: nec etiā negatorie vnū coniungit cū alio. Hijs ita prenotatis adhuc ita intelligēdū eſt q id qō ſignificat ꝑ nomē id ꝓpie eſt a q̄ nomen iponit: res aūt ſuppoſita cui iponitur ſignificat ꝑ h q̄ comparatur ad illud ſicut participās ⁊ illi ſubſtās

appellatum

appellatū aūt eiusdē rei nullo mō significat p nomē qz cū appellata pluria sint ꝛ forte infinita iportata p nomē nisi potentia oporteret q nomē infinitū significaret q est absurdum. Sed mā nō separata a potētia sz sub potentia ꝛ actu stant: ꝟ mō q analogiā hz ad actuz: ꝟ etiā mō significatur p nomen qñ nomen est nomē actus vt est actus ꝛ pfectio actualr diffusa ꝛ cōtinens cōpositum ꝛ mām: sic.n. significatur p modū concreti ꝛ nō p modū simplicis ꝛ abstracti sic hō ꝛ nō sicut humanitas ꝛ sic docuimus in antehabitis q diffinitio formal ꝛ mālis idē dicunt sub mō differenti. Dijs igitur sic preintellectis dicimus soluentes qōnem superius inductā q nomen actus vltimi siue ab actu vltimo impositum est in vtrisq; s. tam in forma q̄ in cōposito sicut hō nomen aial vel hō vel aliud tale. Sed nō est vna rōne vtriusq; dictū sed est vtriusq; sicut relatorum ad vnū: ꝛ quorū vnū analogiā hz ad alterū. Jn oib⁹ aūt talibus pro principio supponēdū est q id q est cā noīs est id cui conuenit nomen primo alijs aut cōuenit p respectū aliquē ad illud: forma aūt a qua nomen iponit est cā noīs ꝛ cōpositū q̄ ē nā ad quā refert diffinitio ꝛ cui nomē ipsuz iponitur pp actus ꝛ forme participationem: etiam illi p posterius ꝛ in secundo gradu cōuenit nomen: mäe aūt analogiā hñti ad actū cōuenit nomen tertio: appellato āt nō ꝓuenit nomē diffiniri nisi p accidens. h̄ n. q̄ sunt mā ꝛ cōpositū sunt ꝛ dicūtur ea sicut corpus ꝛ aīa hō ꝛ aial ꝛ corpus phīcū organicū potētia vite vtens: dicit etiā hō ꝛ aial. Sed etiā h̄ duo sunt ꝛ dicuntur illa ad aliq̄d h̄ ē ad actū quē participant relata: ꝛ cā noīationis est qz oriam constitutiuā in esse accipiunt ea noiatione que est actus ꝛ forma vez. Iz hec tria significentur p nomen diffiniti diuersimode tn̄ hec separatim accepta per intellectum non oia participant nomen diffiniti sed ipsa differunt ab inuicem: qz sic mā non est forma nec cōpositum ꝛ forma neq; est ꝓpositū neq; mā ꝛ cōpositū neq; est mā neq; forma. sed vt distincta ꝛ oria accipiūtur ab inuicez: ꝛ q̄uis sic differūt ab inuicem tn̄ nihil h̄ñt huius orie ad gōnez superius inducram de suba significata sensibili nā sba sensibilis q̄ ad quiditatem q̄ dicit quid erat esse h̄ q est spē ꝛ actu exūtit ꝛ fm h̄ in sba sensibili h̄ nō distincto ꝛ separato intellectu accipiuntur. Jn oibus.n. talibus forma ꝛ forme esse est idem qz nō est separata forma p se a qua forma cōūcta mäe eē accipiat: vñ idē est esse qō ē act⁹ essentialis forme: ꝛ forma ipsa q̄ñ non separata accipē tur sicut idem est aīa ꝛ esse aie in eo q est aīatuz: ita idi est q non est separatū ab aīa vel nā formalis a qua sit esse aie q est esse aīati sed hoc mō non est idē homo ꝛ bois esse qz hō q est compositū nō habet a seipso sed p analogiā participationis aie: ꝛ h̄ ita quidem dictū dixim⁹ nisi aīa ꝛ aīa hominis forte hō dicatur sicut seipe dicitur quando nō habentur duo noīa vnū actus ꝛ alterum cōpositi. Sic aūt vt separata accepta forma alicui quidē conuenit nomē forme ꝛ alicui nō cōuenit qz sic nō cōuenit mäe nec composito sed soli actui simplici sicut dixim⁹: sed non facit aliquid ad questionez de substātia sensibili cuius actus semp est coniūctus ꝛ non separatus ꝛ h̄ quidē in quibusdā est valde manifestum qz quicūq; mente perquirat vtrum syllaba constituatur ex elemētis litterarū que sunt quasi mā ꝛ ipsa cōpōne que est quasi forma ꝛ actus statim etiā parum intelligentibus nō videtur syllaba componi ex hijs qua si separatis ꝛ separatum esse habētibus qz nulla cōpositio cōstituens syllabā separatū esse hz a litteris. Similiter aūt nec domus est cementuz separatū ꝛ ꝓpō separatum esse habens ꝛ h̄ certum est qz ꝓpositio ꝛ mixtio non est ex hijs quoz est compositio ꝛ mixtio separatuz esse habentibus: ꝛ similr est in oibus alijs talib⁹ artificialibus in quibus nūq̄ māle principiū distinctuz est a formali distinctū esse h̄ñte sic supliminare forma liter esse ꝛ nomē accipit a quadā positione que tamen positio nō est ex supliminari separabilis fm esse distinctum: superliminare enim est magis ex positione tali q̄ tamen ab eodē fm esse nō est separabile. Similiter aūt nec hō sensibil ē animal ꝛ bipes si animal ꝛ bipes separatim esse habentia accipiantur sed oz hoiem sensibilez esse aliquid formale ꝛ māle q est preter ea que separatum esse habent ab ipso. Ea enim nā que sic separatum habet esse nec est elemētum sensibilis substantie neq; est ex elementis aliquibus cōposita sed est sba quedam separata ꝛ tales sbas dicunt esse stoyci qui auferunt materiam dicentes mäz nihil esse de esse rei nec referri ad nomē vel rōnem vel esse diffiniti sicut sepe i antehabitis diximus. Si igitur h̄ separata nā causa est esse ꝛ sba tunc hanc eandem dicunt esse sbaz nāe cōposite sensibilis. Hanc aūt eandē sbam q̄ separatum esse habet est cā eē sbe sensibilis fz stoycos: necessariū aūt est esse sempiternā aut corruptibilē quidē sed non corrumpi simplr sed fm quid: ꝛ eadem necessitate sequitur q sit facta siue generata fm quid absq; eo q sit fcā vel generata simpliciter. dicunt enim factaz ꝛ corruptā esse fm esse q habet in hoc ꝛ non simpliciter: sed simpliciter esse ingenerabilē ꝛ incorruptibilem. manifestū aūt est ꝛ alibi demonstratum qz nec in artificialibus neq; in nālibus aliquis facit speciem vel genera: nec facit mām. neutrū enim horum terminus est generatiōis neq; factionis sed id q efficitur vel generatur est h̄ aliq̄d compositum ꝛ manifestum est q h̄ compositum quoddam significatum fit ex hijs cōponentibus: sed vtrum sbe ille corruptibiliuz: ex quibus componitur ꝛ fit corruptibile sint separabiles fm esse ab ipsis: sicut dicunt stoyci non est palā ex hijs que dicta sunt: tamen palaz est ex dictis qz quorūdam sicut artificialium ꝛ accidentium nō contingit principia ex quibus sunt eē separata ꝛ illa sunt oia illa quecūq; nullo mō contingit separatuz esse habere q esse sit preter rem ipsam compositā in q̄ sunt sicut domus syllaba ꝛ vas ꝛ huiusmodi alia: fortassis aūt forme ꝛ actus talium fm ipsam nām: neq; sba sunt sed accidētia neq; composita per tales formas nō sunt aliquid substantialiter ens distinctum in natura sz figura artis est forma accidentalis. Et similiter nec aliquid alioz quecūq; nō nā sed arte constituuntur est sba sed actus accidentalis pp q etiaz Empedocles leuci formā dicit nō esse sbam qz si esset substātia principium generationis esset ꝛ produceret simile in forma ꝛ specie q falsum esse videmus qz si plantatur lectus ꝛ virtutē germinandi accipiat non exoritur lectus sed lignuz q mā fuit lecti ꝛ nō forma pp q forme artificialium in veritate accidentia sunt ꝛ inseparabilia ab hijs quorum sunt forme.

Capi. vij. ꝛ est cōclusio ex hijs que dicta sunt que sit vera ꝛ perfecta cuiuslibet sbe sensibilis diffinitio.

Ex hijs igitur que inducta sunt manifestuz est q sic ponit q substantia ī sensibilibus q̄ corruptibilia sunt sola natura illa est que est separabilis sicut stoyci dicunt: ꝛ illius nomen non participat composituz neq; mā: ꝛ sicut non participant nomē sic non participant diffinitiuam rationem: ꝛ tūc tēpus ꝛ locū hz dubitatio cui ꝓsenserunt antistenidi cuiusdā antistenis sequaces indocti ꝛ stulti qui dixerunt nihil

penitus esse diffinibile sensibilium: oium enim dixerūt esse logicā diffinitiuā rōnem: logicam aūt rōnem eē separatorū a mā q̄ inq̄ tū separata vt sepe ostendimus nihil sunt de esse rer̄ sensibiliū. De hac aūt dubitatōe qz multa in antehabitis dicta sunt: hoc solū determinātes dicim⁹ q̄ dicere diffinitiuo cōtingit sermone quale quid est vnūqōq̄ sensibilium sicut gratia exempli contingit dicere quid est argentum per ꝓpriaz diffinitionē ⁊ tamē nō sic dicendo qz nō est sicut plūbū eo q̄ ydea argenti differat ab ydea plumbi: h igit est vere de subaa rei q̄ contingit vere esse terminum ⁊ rōnem esse ipsi⁹ in quo termino principia q̄ sunt de esse rei continētur: licut contingit esse terminū ⁊ rōnem cuiuslibet sbe cōpositе: siue illa sit sensibilis: siue sit itellectualis: prima aūt diffinięntia ex quibus ille terminus ⁊ rō conficit nō cōtingit diffinire: ⁊ h est propterea qz rō diffinitiua significat aliquid de aliquo: in omni aūt eo i quo significatur aliquid de aliquo oz quoddā eē sic mām ⁊ quoddā sic formā. Dubitabit aūt forte de h aliquis ⁊ dicet q̄ si diffinięntia indiffinibilia sint cū dicit q̄ hō est aīal rōnal' h ipsum aīal q̄ in diffinitione hois ponitur erit indiffinibile. Adhuc aūt ⁊ ipsa diffinitio indiffinibilis est: non q̄dē diffinitio fz q̄ est intētio significata p h nomē q̄ est diffinitio: sed fm q̄ est diffinitio vniuscuiusq̄ terminus: ⁊ si h sit verū tñ multi dubitauerūt de cā huius quare talis rō indiffinibilis sit. forte aūt vellet aliquis dicere q̄ prima diffinientia indiffinibilia sint sed nō ꝓprima vnicuiq̄: ⁊ sic cuz dicit q̄ hō ē aīal rōnal' aīal nō est primū diffiniens: ⁊ iō pōt diffiniri ⁊ diffinitur sed sba q̄ est primū diffiniens ad q̄ resoluitur aīal non est quid diffinibile sed fm h nō est generalis cā que dicta est q̄ h est cā quare aliq̄d nō sit diffinibile qz non significat aliquid de aliquo. Adhuc aūt cū oē predicatū significet aliquid de aliquo videt esse oē predicatū diffinibile: per oppositū aūt nullū sbm videt esse diffinibile cum non significet aliq̄d de aliquo ⁊ cū diffinitio predicat de spē diffinita videbit diffinitio esse diffinibilis ⁊ nō diffinitū cē diffinibile. Ad oia aūt h ⁊ hmōi sciendū q̄ cū dicit q̄ h est diffinibilis q̄ significat ō aliquo intelligendū est q̄ modus significādi talis oz esse q̄ in suo intellectu claudat aliquid predicatū ⁊ actū ⁊ formā q̄ sit de aliquo participante nomē ipsius act⁹ ⁊ forme p analogiā ad ipsum sicut in p̄cedenti. c. dictū ē.

Et ideo diffinitio nō est vlteri⁹ diffinibilis qz h mō plura in se nō claudit sed potius explicata in se hz ea q̄ruz vnū est de aliquo ⁊ alterū de quo est illud: ⁊ cū dicitur hō est aīal rōnale aīal fm q̄ ē diffinitiuū hois nō significat aliq̄d de aliquo vt iā dictū est. Et iō h mō non est diffinibile: ⁊ sīr oria nō est diffinibilis qz h mō duo vel plā in suo nō claudit intellectū: ⁊ cū dicit hō ē hō: hō fz q̄ ē in sbo nō ē diffinibilis qz nō significat eē sed ens ⁊ nō significat ens aliq̄d de aliq̄ sed potius ipz esse significat aliq̄d ō aliquo: idē āt ē si dicā aīal ē aīal ⁊ i oīb⁹ talib⁹ idē modus est intelligēdi: h igit modo verum est q̄ h est indiffinibile qz nō signat aliquid de aliq̄: ⁊ solū ē h diffinibile q̄ aliq̄d de aliquo significat.

La. viij. de silitudine vel anagoga diffinitiōis ad numer̄ pp eos q̄ dicebant numeros sbam eor̄ que sunt.

Alam aūt etiā ex inductis est qz diffinitio significat aliquid de aliquo q̄ si quēadmodū pythagorici dicūt sbe rer̄ sūt numeri q̄dā illi numeri nō sunt sepati numeri sic sunt numeri vnitatū qui sunt numeri quib⁹ nos numeramus ⁊ sunt discreti sed quidam numeri numerati qui sunt causa terminationis ⁊ distinctionis esse rei per quas ipa res diffinita cadit in differentiam ⁊ numerum cum rebus aliis sicut nos in antehabitis ostendimus: diffinitio. n. si concedatur esse numerus concedet non esse numerus simpliciter sed numerus quidaz in h. n. assimilatur numero magis q̄ continuo qz sicut numerus q̄ de genere discretorum est cū diuiditur in vnitates indiuisibiles ⁊ nō in semper diuisibilia sicut diuidit cōtinuū ita diffinitio diuiditur ad indiuisibilia q̄ nō significat aliq̄d de aliquo sicut p̄eostēsum est: rōnes aūt diffinitiue nō sunt infinite p diuisionē diffinientiū: sicut cōtinuū est infinitū p diuisionem diuidentium: ⁊ ad eundē modū est numerus q̄ est de gnē discreto⁹: h aūt p diuisionē stat advnitates indiuisibiles: ē aūt ⁊ alia silitudo nūeri ad diffinitiōes quēadmoz. n. i q̄cūq̄ nūero ōmōstrato ablato vl' addito alio nūero q̄ ē aliq̄ ptiū mā nūeri ꝓstituti nō remāet spē idē nūerus q̄ pr⁹ fz diuersus q̄uis sit minimus q̄ aufert vel addit sic nec diffinitio manet idē termin⁹ ⁊ q̄d erat esse ablato aliquo vl' addito q̄ sit de ptib⁹ diffinitionis. Si. n. a quinario auferā vnitatē nō remanent eedē spēs nūeri sed q̄ternari⁹ ⁊ si addā vnitatē fit senarius q̄ ē alia spēs numeri a q̄nario: sic si dicā coz p⁹ aiatū nutribile: ⁊ addā vnā oriaz dicēdo coz p⁹ aiatū nutribile sensibile nō erit eadē diffinitio qz pria ē plāte scōa aialis ⁊ si auferā vnā q̄ est nutribile ē alia diffinitio: ⁊ h planū est vnicuiq̄. Sz si numerus est diffinitio sic q̄dā dicūt pp iāductas silitudines ⁊ ē aliq̄d qō ē diffinitū de q̄ p̄dicat nūerus tūc oz eos dicere cui sit vnus dict⁹ nūerus: tū c aūt nō hñt dicere cui ⁊ q̄ de cā sit vnus p essentiam induct⁹ nūerus. nūerus. n. aut nō vnus essentiali aliq̄ vnitate aut si vn⁹ hz vnitatē coaceruationis.

Si. n. ille vnus numerus q̄ dicit diffinitio q̄d ē h q̄ē faciens vere vnum essentialiter ex multis discretis ⁊ coaceruatis que verā ⁊ essentialē non habent vnitatē. diffinitio enim vna est ⁊ nō multa sicut nos ostendim⁹ in septimo huius sapie libro. talem enim multitudinez coarceruate vnitatis nō habent orīe que ponūtur in diffinitione: ⁊ h merito accidit qz que sunt eiusdē rationis diffinitiue quātūcūq̄ sit numerus oriaruz: tamen etiā sbaliter ⁊ vere ab vna ⁊ vltima oria fit vnum: ⁊ h nō est vnū vt vnitas quedā existens discretū hñs esse aut sicut vnum punctū in ꝓtinuo indiuisibile positū sed est vt endelechia ⁊ natura quedaz q̄ singula sunt vnū per essentiā ⁊ actū sicut sepedixim⁹: sed in h est diffinitionis similitudo ad numeruz q̄ sicut numerus nō magis hz vnū ita q̄ vnus numerus sit magis numerus q̄ alius ita nō est magis ⁊ minus in sba specici diffinita ita q̄ vna sit magis ⁊ minus sba q̄ alia ⁊ si magis ⁊ minus dicitur hoc accidit fm q̄ ita sba est in mā fm esse qz sic fluunt ab ipsa potentie naturales ⁊ impotētie fm quam expeditioz est vel impeditioz in operationibus naturalibus. Sit igitur vsq̄ tantū terminatū fm presentem intentionem de generatione ⁊ coꝛruptione octaruz substantiaꝝ separataꝝ quō contingit ⁊ quomō est impossibile ⁊ de anagoga eaꝝ ad numerum in vltimis. n. libris ist⁹ sapie subtilius de istis ꝓscrutabimur.

Tractatus secūdus octaui libri prime phīe qui ē de modis ꝓntibus sbaz que est nā ⁊ actus sensibil' sbe.

Capi. primū de mōis mālis principij quibus comparatur ad factum sensibile.

Uamuis aūt mō declarauerim⁹ sbam ꝓ ut est act⁹ ⁊ forma sbe sensibilis oz tñ iterū resumere de ipsa ⁊ determinare mōs ipsius ⁊ remouere dubitationes cōtingētes de ipsa ⁊ sic oñdere ḡre ipsa ē vnū ⁊ nō multa sic fecimus i septio vbi ostēdim⁹ h de sba cō

posita

posita simpliciter ⁊ absolute cōsiderata: ḃ enim habi/
to actingemus finē considerationis nostre: in principio
septimi libri huius sapiētie p̄determinatū est cum n̄ ā q̄
dam substātie sensibilis sit suba mālis ḃ opz primū in/
telligē ⁊ nō obliuisci: q̄ licet oia sensibilia sint ex eodē
māli principio q̄ yle vocat aut multa sensibiliū cōposi
toꝝ sint ex eisdē mālibus primis principi⁹ sicut liqua
bilia oia sunt ex aqua ⁊ subtili terreo: ⁊ quāuis sit ea//
dem mā oibus factis siue generatis q̄ est eis vt princi/
pium ⁊ primū subiectū tn̄ opz q̄ aliqua ꝑpria ⁊ ꝓpria
sit cuiuslibet sensibilis designati que nō est alterius: si/
cut fleumatis generati in aīali est prima siue proxima
mā ꝑpria dulcia ⁊ crassa aquosa ⁊ subtili calido dige/
sta. Colere vō rubee ꝑpria mā est amara cōbusta vel
q̄dā rubea terrestria cōbusta ea enī q̄ sensibilia sūt aut fi
unt ex eodem principio māli aut si plures materie sūt/
eiusdem: tunc opz q̄ vna sit mālis ad aliā sicut si dica/
mus q̄ fleuma sit ex plurib⁹ q̄ ex dulci ⁊ crasso tūc. n.
sit crassum ex dulci sicut ex māli ꝑpio principio ⁊ fleu
ma ex crasso. Sil'iter aūt si colera resoluat resoluet in
rubea quedā sicut in ꝓximā mām: ⁊ illa rubea resoluit
in cōbusta seruētia sicut in mām ⁊ sic colera dicit eē ex
rubeis ⁊ cōbustis: dicit enim ḃ ex hoc fieri sicut ex mā
hūj⁹ duobus modis q̄ aut vz est via ad hoc: vt ex ipo
fiat p̄ mediū vel sine medio: aut q̄ est principiū ei⁹ qō
resoluit in ipsū sicut in māle principiū: contingit tamen
in q̄busdā ex vno māli principio exīte aliquando fieri
diuersa ꝑp diuersitatē mouētis cause que fm formas ⁊
formatiuas diuersas mouet de potētia ad actū sicut ex
ligno tanꝝ ex vno māli principio fit arca ⁊ lectus quā
do artes mouētes sunt diuerse ⁊ ex vno māli principio
q̄ est mēstruū pozce fit pozcellus ⁊ sil'itudo hois quia
mouēs ad figurā pozcelli est spma pozci ⁊ mouens ad
figuram hois est stella quedā: tamē q̄ sūt hñt sibi de//
terminatas materias ita q̄ ex aliis etiā diuersis mouē/
tibus fieri nō possunt. Sicut serra: ḃ enī fieri non pōt
ex lana vel ex ligno q̄ imouēte eā nō est vt ex lana vl'
ex ligno serrā faciat. Si aūt ex alia ⁊ alia mā cōtingit
aliquādo id fm formā facere palā est q̄ ars ⁊ principi
um factiuū q̄ est vt mouēs ē idē fm formā ⁊ spēm: sic
si fiat vrceus ex terra ⁊ argēto: nā si ponat q̄ mā diuer
sa sit ⁊ q̄ etiā mouens sit diuersū in forma sequit neces
sario q̄ id q̄ factū est sit diuersū scōm mām ⁊ formaz
⁊ ḃ generale ē in oib⁹ principi⁹ ꝑpri⁹ mālibus ⁊ mo
uētibus ⁊ fm spēm ⁊ formā q̄ informat sensibile factū
siue sit in artificialibus siue in nālibus.

Caplm secūdū q̄les ⁊ q̄t cāe dñt reddi ad quodlibz
q̄sitū de substātia sensibili.

Quando vō aliquis volēs scire substātiā ⁊ na
q turā sensibilis per diffinitionē q̄rit quid est cā
p q̄ā hz diffiniri ⁊ demōstrari quia pluribus
modis dicunt cause opz dicere omnes causas q̄ conti
gunt eē cause quesiti si pfecte sciri debeat: sic̄ si quera//
tur que sit causa quasi mā: dicim⁹ q̄ mestrualia in guttis
femine sūt causa quasi mā ⁊ si quereretur quid est cau/
sa mouens dicem⁹ q̄ est spma viri in cuius spiritu virt⁹
formatiua est p̄ modū artis: ⁊ si querētur quid cā for//
malis ⁊ spēs dicem⁹ q̄ quiditas ipsi⁹ siue quid erat esse
⁊ si queratur quid est ḃ q̄ est cuius causa sit siue finis:
dicemus q̄ id q̄ cā finalis q̄ ē itēta p primū mouēs: cō
tingit aūt aliq̄n fortassis q̄ ḃ ambo sūt idē forma vz ⁊
finis q̄ forma ē in q̄ desinit operatio mouētis ⁊ sic ē finis
mot⁹ ⁊ gnātiōis lz forte aliq̄d aliud sit finis ītētōis ⁊ ō
ḃ satis in scōo hui⁹ sapiētie libro determinatū est: ⁊ q̄
cunq̄ diffinitio omnes quesiti cōtinet causas ḃ dicit ⁊
quid ⁊ ꝑpter quid quesiti ⁊ est ꝑfectissima ⁊ est ipa de
mōstratio positione differēs sicut in analeticis posterio
ribus est determinatū. Jn hūj⁹ aūt omnibus opz dice
re ꝓximas ⁊ essentiales: ⁊ cōuertibiles causas vt si q̄/
ratur que sit ꝑpria alicuius mā nō opz dicere ignē aut
terram que sunt prima elemeta ex q̄bus componit sen
sibile: sed opz dicere mām ꝑpriam ⁊ ꝓximā ⁊ ḃ est q̄
substracta est ꝓxime potētie ad actum: mā enī nō facit
cognoscere nisi illo modo quo ꝓximā analogiā habet
ad actum q̄ sic hz nomen diffiniti ⁊ rationē sicut in an
tehabitis determinatū est: ⁊ q̄ sicut in scōo ō ꝓbico au
ditu oximus in generabilib⁹ ⁊ ꝓbicis omnes sūt qua/
tuor cause eiusdē oz q̄ circa nāles causas ⁊ genitas sic
versari querētem per reditionē omniū causaꝝ si quis
recte philosophādo versatur in cognitiōe generabilis
ꝓbici. Si enī hee quatuor q̄ dicte sunt cause sunt sen/
sibilium generatoꝝ tunc opz has ⁊ tot cognoscere: in
hūj⁹ aūt que naturalia quidē sunt sed sūt sempiterna si/
cut celestia corpora forsitan est alia ratio: forsan enim
q̄dam ꝓbicoꝝ corpoꝝ nō habent mām aut nō habent
talem mām que sit in potētia ad esse sed que est actu fz
esse semper lz sit in potētia ad vbi sicut sepi⁹ in p̄habi/
tis dictum est: habent enī ḃ mām solum fm locū mobi
lē vnde in illis nō queritur mālis causa q̄ sit ex qua si/
unt sed querit mā que est subiectū actu existēs perfe//
ctum in eē. Similiter aūt est in hūj⁹ quecunq̄ quidez
sunt ꝓbica sed nō sunt substātie sicut accidētia que nō
fiunt ex mā q̄ nō est in hūj⁹ mā ex qua sint sed subiectū
in quo sunt est ens cōpletum in actu exīs: sicut dicimus
q̄ q̄dā est cā eclipsis ⁊ hoc nō est mā ex qua in potētia
existēs sed subiectū in se cōpletum lune que est subm
eclipsis nō est aliud per eclipsim quasi sit patiēs aliq̄d
⁊ exiens de potētia ad actū: sed est subiectuz eclipsis i
se actu ens completū quidē per subiectum ⁊ formaz: ⁊
si queratur in talibus que est cā quasi mouēs ⁊ cozrum
pens lumē nō assignamus causam trāsmutantez substā
tiam lune sed terrā ⁊ terreni corpozis vmbrā cui⁹ vō
causa sicut finis si q̄ratur in eclipsi dicemus q̄ forsan
nulla est q̄ in talibus ista contingūt per motum ⁊ con/
uersionis necessitatē ⁊ nō ꝑpter aliquid intentū extra.

Si vō queratur que sit forma ⁊ spēs dicim⁹ q̄ est il/
la que est ratio ⁊ quiditas rei quesite sicut priuatio lu/
minis. Sed ratio ⁊ spēs in talibus nō est manife//
sta neq̄ diffinitio dicens cām est manifesta nisi cū ratio
ne ⁊ spē sit causa faciēs sicut si dicam⁹ quid est eclipsis
⁊ dicimus q̄ est priuatio luminis nō est manifesta diffi
nitio. Si vō addatur causa mouens que est terra in
medio capitis ⁊ caude diametralit lune obiecta tūc rō
formalis ꝑfecta ē cū cā faciēte ⁊ ē diffinitio dicēs ⁊ q̄d
⁊ ꝓp q̄d ⁊ manifesta q̄ ē ōmōstratio eclipsis in luna so
lū pōne differēs. Sil'r āt ē de dormitiōe siue somno
si q̄rat q̄d sit p oēs causas ñ. n. ē manifestū q̄ō sit sbz q̄ō ē
primū patiēs sōpnū q̄ō q̄rit loco materie q̄ nō hz māz
nisi sbm actu exīs in q̄ est primo: ⁊ si dicat q̄ subm sō/
pni ē aīal oz q̄ itez ḃ aīal nō fm se sz fm aliq̄d sui sit
subm ꝓpriū sōpni. Et oz q̄rē q̄d sit illud q̄ ē ꝓpriū ⁊
ꝓximū sompni sbm virū vz ḃ sit corp⁹ vl' aliq̄d aliozꝝ
mēbrozꝝ aīalis. Deide ḃ hito q̄ret a q̄ sic a faciēte cā
ē sompn⁹: deide q̄ret q̄ passio illi⁹ mēbri sit sompn⁹.
Querēdo q̄ditatē ⁊ rōnē somni q̄ est cēntia sompni in
illo mēbro ⁊ nō in toto aīali ꝓpio ⁊ dicim⁹ q̄ ē imobili
tas siue quies talis. Et tunc querimus ꝑ quid vt pri/
mum patitur illam immobilitatem ⁊ dicimus q̄ ꝑ eua
porationez frigidam a loco digestiōis ad cerebrū ⁊ ibi
infrigidatam ⁊ reflexā ad organum primi sentientis

ſicut in libro de ſompno ⁊ vigilia determinatum eſt ⁊ tūc perfecte ſcimus quid eſt ſompn⁹ diffinitione dicēte quid ⁊ ꝓpter quid ⁊ ſic de alijs.

Laplm tertium qualiter idē ſubiectū eſt diuerſimo de ſuſceptibile cōtrariorū.

q Uia vo q̄dā q̄ nō hñt p ſe generationē ſz ſine generatione p ſe ⁊ corruptiōe p ſe ſūt generatione p accīs ⁊ nō ſunt corruptione p accīs ſicut ſunt pūcta qñ ſūt ⁊ totaliter loquēdo ſpēs vles ⁊ forme cōes ſubſtātiales ⁊ accītales: h eni ñ generāt ⁊ corrūpunt niſi generato ſenſibili cōpoſito ⁊ corrupto nō eni generat per ſe ſepatim albū ſz generat albū lignū ⁊ de oib⁹ talibus qualiter generent ⁊ quo ſe hēant ad terminos generatiōis ⁊ corruptionis in quinto libro de phico auditu terminauim⁹: ſz q nūc q̄rit h ē q ſi omne q eſt factū eſt aliq̄d determinatū ⁊ ex aliq̄ determinato ſicut ex potētia ⁊ mā ꝓpria ſicut paulo añ dictū eſt tūc oz q nō oia cōtraria fiūt adinuicē ex q̄buslibet cōtrarijs: ſed diuerſa cōtraria fiūt adinuicē ex quibuſdā determinatis in quib⁹ ſūt ī potētia fm idē ſubiectū ſaluatū: ſicut alb⁹ hō fit ex nigro hoīe ſaluato in ſubiecto ⁊ albū h mō ſit ex nigro fm ſubiectū ⁊ ſaluatū: ⁊ h iō eſt q⁊ ſubiectū ſaluatū eſt in potentia equaliter ad vtrūq; ⁊ cū eſt albū actu ſaluatū in ſe eſt nigrū in potētia ⁊ ecōuerſo cū eſt nigrū actu eſt albū potētia ⁊ ſubiectū ſic determinatū mā determinata nō eſt mā fm idē ſaluata oīs rei: ſed eſt tm potētia ad ea quoꝝ eſt tranſmutato adinuicē fm idē ſubm ſaluatū: q̄ vero fiūt ſine trāſmutatione p ſe dicta aut nō ſunt ſine corruptione p ſe dicta hoꝝ nō eſt mā ſicut pūcta ⁊ forme ſic in principio huj⁹ capituli dixim⁹: hz tn quādā dubitatōez quo mō ad cōtraria inter q̄ eſt trāſmutatio p ſe ſe hēat mā cuiuslibet hoꝝ q̄ ꝓria eē dicūtur: h eni bn videm⁹ in q̄busdā ſicut ſi corp⁹ idē ſaluatū eſt ptāte ſanū ⁊ ꝓriū eſt ſano ifirmitas tūc bn videm⁹ q idē corp⁹ ſaluatū poteſtate eſt vtrūq; iſtoꝝ ſz nō eſt idē modus in alijs: q̄a videm⁹ q aq̄ eſt mā q̄ ptāte eſt vinū ⁊ ptāte eſt acetum ſed eſt ſubm ⁊ mā vini fm hitū ⁊ ſpēm vini q̄ pficit eā in eē vini fm ſubam ſz aceti nō eſt mā ſaluata in eē vini ⁊ ſuba ſz poti⁹ fz priuatione ſpēi vini. Et iō nō eſſe in vino ſaluata eſt aq̄ ptāte vinū ⁊ acetū nec eq̄liter recipit ambo ſz ſub hitu vini eſt ptāte acetū ⁊ nō eſt potētia acetū niſi hitū vini primo accipiat ⁊ nō efficit actu acetū niſi fm priuationē hītus ⁊ ſpēi ⁊ corruptiōez q̄ ē ꝓter nām ipi⁹ ⁊ ex corruptiōe principioꝝ nāe. Dubitatio igit quedā orit ex dictis q̄re vinū ſaluatū i eē nec mā ſit nec ſit poteſtate acetū ſaluatū vinū cū tn ex vino fiat acetū cū ſanū ſaluatū in eē ſubali ⁊ ſubiecto ſit ſubiectū egri ⁊ ptāte egrū cū ſit ex ſano egrū ⁊ q̄rit ſi vides ſaluatū in eē ſit ptāte mortu⁹ aut nō ſz ad oia h determinatio vera eſt q in ꝓtrarijs vnū ſnbm ſaluatū eſt potētia ambo ꝓria quando ſit vnū ex alio. Jn hijs aūt q̄ opponūtur vt priuatio ⁊ hītus cū priuatio nō ſit priuatio niſi habit⁹ ⁊ ſpēi nō eſt mā priuatiōis ſuſceptibilis niſi prius ſuſcipiat hitū ⁊ cum priuatio priuet hitū nō pōt eſſe idē ſubiectū primū vtriuſq; in vno eē ſaluatū nec pōt eē ſubm priuatōis: niſi p corruptionem principioꝝ faciētiū hitū: ⁊ iō de priuatōe ad hitū eiuſdē materie ñ ē regreſſio niſi pri⁹ redeat p reſolutōez in mām primā ⁊ p q̄litates ⁊ vtutes ⁊ mixtōes diuerſas itez principia faciētia hitū ꝓſilez recipiat: vñ in talib⁹ ſubiectis p ſe corruptis fm accīs fiūt etiā corruptiōes hītuū ⁊ ſpēꝝ ſic mā aialis q̄ eſt fz corruptionē eſt mortuū ⁊ eſt q̄dā potētia ⁊ q̄dā mā nō ſaluata ſz corrupta ⁊ fz corruptionē ⁊ potētia mā vocata. Silr aq̄ ē q̄dā mā corrupta aceti mā ⁊ acetū potētia q⁊ ñ ē potētia acetū niſi corruptione vini: tn eſt potētia acetū q⁊ ſit ex hīs ſicut in die noꝝ vbi noꝝ ſaluata nō ſit dies ſz dies fit poſt noctē corrupta forma noctis ⁊ q̄cūq; per corruptionē hītus trāſmutat adinuicē h ſi debeat fieri regreſſus a priuatione ad hitū opz redire ad mām primā vt ſi ex mortuo debeat fieri aial oz q⁹ mortuū reſoluatur ad primā māz q̄ eſt ela q̄tuor: ⁊ deinde p mixtionē ⁊ pplexionē ⁊ cōpōnē hoꝝ fiat aial ⁊ acetū ſi debeat fieri vinū oz q⁹ reſoluat in aquā ⁊ aq̄ miſceat ad principia vini tūc eni tali cōtēpatione facta in mā educit forma ut p generationē vniuocā. Sed q̄uertit in vite vl in ſemē aialis ut p generationē eq̄uocā ſi virtute ſtellarum ſiue generāte vniuoco ad eē deducit: ſicut eſt generatio coꝝ que ex putrefactione naſcunt de quibus alibi determinatū eſt a nobis.

Laplm quartū de declaratōe dubitationis ⁊ ſolutionis q̄re diffinitio eſt vnū ⁊ nō multa.

b Abitis aūt hijs q̄ dcā de partib⁹ diffinitōis put ille ſūt nature ⁊ ſubſtātie ſenſibiles dubitanda ſunt redeundū eſt ad dubitationē q̄ mota eſt in ſeptimo ⁊ perſicieda ⁊ declarāda eſt h pfecte ſolutio ipſius: h autem inducta dubitatio eſt circa diffinitiones ⁊ numeros quos quidā ponūt eē diffinientes omnes ſubſtātias. Queritur eni tūc qua de cā diffinitio eſt vnū ⁊ nō multa. Ratio aūt dubitatiōis eſt q⁊ oium coꝝ que plures partes hñt ⁊ nō ſunt vnū coaceruatione aut collectiōe ſicut numerus ſz h ipz totū eſt aliq̄d vere vnū que vnitas ꝓter ptes ſiue partiū coaceruatonē aut ꝓpoſitū ē aliqua vna cā ſue vere vnitatis. Jn corporibus eni alijs q̄ nō ſunt vere vnū: ſed cōpoſitione partiū ſunt vnū plana eſt cā ſue non vere vnitatis que alie vnitates non vere ſunt tales vel tales que ſunt cōtactus vel cōglutinatio aut colligatio aut alia paſſio talis q̄ eſt ſicut viſcoſitas cōtinens multas ptes in vno vel ſicut gunphis concauatū eſt vnum diffinitio vo que eſt rō talis vel talis eſt vere vna non quidē cōiunctione quēadmodū ylias q̄ eſt vna menſa cōpoſitis in vnū p cemētū aut ſicut metrū q⁹ eſt o excidio troye q⁹ ē vnū ordine metri ⁊ ē ſua vnitas q⁊ ē vnius yſtorie ⁊ vnius materie de q̄ eſt. Reſtat igit querē dū quid eſt q⁹ facit vnū hominē eē vere qui tn ex multis cōponitur ⁊ quare eſt vnū ⁊ nō multa ita q⁹ cēt plura coaceruata q̄ cadunt in eius diffinitōe ſicut aial ⁊ bipes. Adhuc aūt ⁊ aliter aggrauat iſta dubitatio ſi ē vt quidā phi aiunt idem quod aial ⁊ illud idem q⁹ eſt aial etiā eſt bipes: tūc enim querit quare homo non eſt illa q̄ ſunt alia abinuicē ⁊ ſic erit duo nō vnum vere ita q⁹ fm pticipationē hoꝝ duoꝝ homo vere ſit hoies ⁊ nō ſint h pticipatione hois alicuius vnius q̄ vere ſit vnus ſz ſint vere duo: ſicut duoꝝ ſunt pticipationes aialis: videlz ⁊ bipedis que fm vitatem due ſunt nāe: ⁊ nō vna alia eni eſt natura genus: ⁊ alia eſt nā differētia: palam aūt eſt q⁊ ſi aliquis ſic trāſformāt queſtionē vt cōſueuerūt ſtoyci diffinire: ⁊ dicere vnitatē numeroꝝ ⁊ ydearum nō contingit reddendo verā vnitatis cām ſoluere dubitationē inductā: que eni dicūt vere ſūt plura ⁊ nō vnū niſi fm quid. Si autem eſt vez ſicut nos dicimus q⁹ in diffinitione licet plura ſint tn in ea eſt h quidē ſicut materia ſubſtās poteſtati ad actū illud vo eſt in ea ſicut actus ⁊ forma: ⁊ iō h quidē eſt ptāte illud vo actu tunc adeo manifeſta eſt cauſa vnitatis q⁹ etiaz queſitū nō vi debitur hēre cauſam dubitationis: iſta eni apozia ſiue anguſtia ⁊ ambiguitas eſt cadē cū h ſi dicam⁹ q⁹ teres dicēs rationē teretis ſiue ſpere eſt q⁊ teres eſt ei rotūdū

h enim

ħ enī nomē teres est signū diffinitiōis ⁊ ponit loco eius ꝓpter quod cū dicit quid cause ārē sit vnū vere rotundū ⁊ eo nullatenus videt esse dubitatio qz statiz videt ħ quidē eē mā ptāte spera siue teres ħ aūt forma actu teres exns dd ergo cause est q̄ idē q̄ ptāte est ens est ens actu nisi generatio ⁊ faciēs cā q̄ sic educit ipz ꝺ potestate entis ad actu ens q̄ nō largit ei aliquā diuersitatē ⁊ multitudinē aut pluralitatē: sed id q̄ ptāte est ens facit existere fm actū nulla enī penit⁹ pōt eē cā diuersa q̄ faciat ptāte sperā actu eē sperā sed vterq; hoz ē dd erat eē rei ⁊ diffinitio ⁊ iō diffinitio est vnū ⁊ nō multa ad eē enī diffiniti refert diffinitio ⁊ nō ad diuersas naturas materie ⁊ forme sic nos in añhabitis sepe declarauimus. Si aūt quis obiciēdo dixerit q̄ nō oia sunt cōcepta cū mā qz diffiniūt mathematica q̄ꝓ diffinitōez sepata sunt a mā: ꝺicem⁹ sicut ⁊ in sexto huī⁹ sapiētie libro determinatū est q̄ māei alia ē itellectualis ⁊ alia sēsibilis fm ꝓpriētatē illā intellect⁹ q̄ itelligit cū cōtinuo ⁊ tēpore: ⁊ iō in omni rōne diffinitiua ħ qi: dē mā illud vo forma ⁊ actus ⁊ mathematica lz nō sint cōcepta cū mā sensibili sunt tn ꝓcepta cū mā intellectuali sicut circulus qui est figura superficialis ⁊ in hac rōne superficies est mā intellectualis: figura vo talis est sicut perfectio ⁊ act⁹ quecūq; vo nō habēt mām intellectualem vel sensibilez sicut ipsa subē principia que sunt mā ⁊ forma illa ⁊ sunt vere vnū sz nō hñt aliquā cām aliā sue vnitatis sicut hñt illa q̄ sūt cōpōsita sed seipsis sūt vnū: eē enī ipsoz statiz sine alio causante est vnū sicut etiā vnūquodq; talīū ens ħ ibm inq̄tum est q̄ledā si/ue ālē aliqd ens: sic enī mā est aliqd ⁊ forma aliqd ꝑ se ipaz: ita etiā vtrūq; istoz est aliqd vnū: ita tn q̄ ens ⁊ vnū nō sunt eoz genera ꝑ q̄ sūt vnū ⁊ ħ est cā ārē ens ⁊ vnū ñ ponūtur in diffinitionib⁹ vt potētia ⁊ actus qz dicūt aliquas naturas distinctas eius de quo ꝑ dicantur

Siliter aūt est de eo q̄ est qd erat eē siue qditas siue forma ħ enī ꝑ seipaz statiz est ens ⁊ vnum ita q̄ ens ⁊ vnū nō dicūt ea ex qbus ꝓponit ꝓpter q̄ nulli eoz principioz est aliq̄ alia a seipsis cā ꝑ quā sint ⁊ vnū sint stati enī per seipm vnūquodq; talīū est ens qd ⁊ vnū: nō q̄ sit in ente ⁊ vno ārē i genē diffinitiuo vt dixim⁹ nec est in vno ente sic in naturis distinctis ⁊ sepabilib⁹ ab ipsis singularib⁹ q̄ dicunt ens ⁊ vnū: qz ens ⁊ vnū ēt ꝑ intellectum nō potest separi ab aliquo: ħ igitur vera solutio est inducte dubitatōis

Lap̄m quintū de errore antiquoz male soluētium inductā questionē ⁊ de cā erroris.

Ropter hāc aūt dubitationē q̄ iducta ē diuersa valde dixerūt phi ⁊ cā diuersitatis eoz ē qz posuerūt ptes diffinitiōis actu diuersa q̄dā eē ⁊ siliter mām ⁊ formā ⁊ iō q̄ siuerūt media ꝓiūgētia extrema q̄ tn diuersa cē supposuerūt. Uidebāt enī eis q̄ actus ⁊ potētia sunt ⁊ ꝓtraria mutuo se expellentia ab eodē susceptibili ⁊ iō dicebāt illa nō posse cōiungi nisi aliquo medio q̄ vtrūq; ꝑticipat: sicut albū ⁊ nigrū cōiungūtur in palido ⁊ calidū ⁊ frigidū in mixto ⁊ ħ mediū vocabāt ꝑticipationē ⁊ querunt postea que sit cā eius ꝑticipatiōis ⁊ qd sit sic ꝑticipare. Alī aūt cāz vnitatis corporis q̄ est mā ⁊ aie q̄ est forma dicūt consubstātialitatē quādā ita q̄ suba vna ꝓposita sint ꝑ mixtionē duaz subaz diuersaz aie ⁊ corpis sicut dixit li cofzon: vñ dicit q̄ illoz duoz actōes ⁊ oppōnes sunt cōmixte sicut ⁊ subē cōmixte sūt pp qō ēt dicit sciaz ñ eē opationē vel speculationē aie fm se: sz opationē mixtā ⁊ dicit cā esse scientie corpis ⁊ aie ita q̄ aie ⁊ corporis ⁊ cā vitatis in ea sit aia: cā aūt falsitatis sit corpus: ⁊ sīr dixit q̄ intelligē est ꝓiūcti ⁊ q̄ nulla opatio nū aut passionū sit aie ꝓpria. Alī vo magis errantes cū quoz errore multi cōueniūt moderno⁹ dñt q̄ aia cōiungitur cuz corpore mediante vita ita q̄ anima rōnalis cum corpore coniungitur mediante vegetabili ⁊ sensibili ⁊ sensibilis coniungitur cum corpore mediante vegetabili ⁊ vegetabilis coniungitur cū corpore mediante spiritu vitali quem dicunt esse corpus substātiale diffensum ꝑ totū corp⁹ ⁊ maiorē conueniētiā hēre cū aia vegetabili q̄ corpus terrestre phicū organicū. In oibus aūt hīs est vna ⁊ eadē rō q̄ pri⁹: siue enī illud qō dicit eē mediū sit ꝓualescere quoddā corpis ad vitā aut sit cōsubstātialitas quedā aut cōpositio q̄dā extremoz aut ꝓiunctio quedā diuersoz aie ⁊ corpis siue sit forma sanitatis aut eqliter ꝓplexionis mediū quoddā ptingēs aiaz ⁊ corpus: vna est rō q̄ pri⁹ ārē sit vnū ⁊ ñ multa quāto enī plura sunt q̄ cōueniūt ad cōpōnē tāto videt min⁹ eē vnū ⁊ videt magis eē multa: ⁊ sile ē qz eo eē trigonū ꝓpō est eris ⁊ trigoni ⁊ albū vnū eē ꝓpō ē superficiei ⁊ albedis Si igit mediū q̄rūt ꝓpōnis aie ⁊ corpis debēt q̄rere mediū in oibus cōpositionib⁹ ⁊ mediū erit fm ħ mediās inter cōpōnem medū sicut inter cōpositionē extremi: ⁊ ħ mō mediū erit medū ⁊ ħ ꝓcedit in infinitū. Adhuc aūt iste cōpōnes trigoni ⁊ circis ⁊ albedis ⁊ superficiei ñ faciūt vere vnū: sz vnū ꝑ accīs q̄ est ꝓgregatū ⁊ sic adhuc redibit prima qō ālīter ex mā ⁊ forma fiat vere vnū ⁊ nō vnū cōgregatū. Cā aūt huius erroris qz ptātis ⁊ endelichie querūt vnionis rōnē quasi vtrūq; istoz sit differēs a reliquo ⁊ q̄ vnūqōq; istoz sit actu ⁊ sit differētia: ex duob⁹ aūt q̄z vtrūq; ē in actu nūq̄ fit vere vnū nec ēt itellect⁹ ħ pōt accipere: vera aūt cā vnitatis est qz sicut sepe dictū est mā vltia q̄ est ꝓxima ⁊ dicit a qbusdā necessitas illa inest ꝑ substātiā in diffinitōe ⁊ est idē cū forma ptātis qz ptās est act⁹ vltimi inchoatio vel necessitas sz aliud est a forma actu: si enī vtrūq; sepatū accipiatur fm actū tūc sunt mā ⁊ forma aliud ⁊ aliud. Similе igit aliqd est querē que sit cā vnius q̄ i vitate ē idē prius in potētia ⁊ postea in actu: ⁊ querē q̄ sit cā quare cōpositū ex mā ⁊ forma ē vnū ⁊ ñ multa vnū. n. aliqd ē qlibz istoz ⁊ q̄ ē prio ptāte ⁊ q̄ ē postea i actu ⁊ ħ est vnū q̄ quo: buī⁹ igit nulla alia cā est vt añdiximus nisi id q̄ est mouēs ipm ex ptāte ad actū ⁊ mouēdo ips sū ex potētia ad actū nō largit ei nouā ēntiā aliquā. Et iō nō facit ipm multa sz vnū in actu: est enī ħ vnum actu ⁊ potētia duo si sepet mā ⁊ forma. Quecūq; vo simplices subē nō hñt mām ⁊ sūt sepate sic intellectus siue intelligētie hee nō hñt māz: ⁊ hee non educunt de potētia ad actū ⁊ hee simplr ꝑ seipas sūt vnū qd: tm ⁊ nō multa: ħ enī nulli nitūtur materali principio ed de hīs in libro quinto queremus.

Lap̄m. vj. ⁊ est digressio ponēs rōnē eoz qui materiā ⁊ formā dicūt esse vnam essentiā ⁊ iō diffinitionem esse vnū ⁊ non multa.

Portet nos aūt digressionē ħ facere ⁊ subtiliter adhuc de dicta q̄stione interi⁹ perquirere quare diffinitio sit vnū ⁊ nō multa ⁊ diffinitū similiter: ħ enī q̄ dicta sunt multis causa fuerūt erroris.

Alī enī diuertētes a causa diuersitatis ⁊ formidātes dicere diffinitionē esse diuersa dixerūt idē i essentia eē mām ⁊ formā ⁊ ad hoc sequūt infiniti errores. Alī aūt secedētes ab ħ dixerūt totā generationē nō eē nisi cōgregationē ⁊ nihil vere ⁊ per essentiā vnam eē vnū Alī aūt multa media q̄rentes cōiunctōis anime ⁊ corporis ⁊ forme ⁊ materie risibilia dixerūt de medīs cō

tūgētib⁹ q̄ suo mēdatio ꝓsinxerūt: sicut enī dixit aris. in duodecimo ꝓme phie ficūlest oē q̄ ꝓter rationē ponitur. Dī aūt qui mām ⁊ formā vnā dicūt esse substantiam ⁊ essentiā has ꝑ se inducūt rōnes: dicūt enī q̄ vl'e ꝑdicatur de plurib⁹ ⁊ q̄ nihil predicat nisi forma dicitur aūt q̄ mā est suba ⁊ forma est suba: igit̄ suba est cōe ꝑdicatū de mā ⁊ forma. Cū aūt nihil predicet nisi forma cōis ⁊ nō ꝑdicatū per accidēs sed subale videbitur mā fm esse subale esse forma. Igit̄ mā ⁊ forma sūt idē per essentiā mā enī de nullo ꝑdicat: sed quicqd ꝑdicat est forma cū enī dicit mā est suba ꝑdicatū q̄ est substātia est nomē appellatiuū qō qualitatē cōem significat q̄ q̄litas nō est forma accidētalis sed subalis q̄litas autē subalis forma subalis est ⁊ cū predicatū nō sit alia entia sepata ab essentia subiecti videt istis q̄ mā sit fm essentiā idē subali forme. Si quis aūt dicat q̄ ex hūs ñ sequit q̄ mā sit forma q⁹ cū dicit q̄ mā est sba: ⁊ sba est forma nō ꝑdicat substātia de mā vt ens vel essentia ſz vt esse: ⁊ idē cuz dicit mā est suba idē est ac si dicat mā ifōmata est forma sube ⁊ in hac resolutione forma cadit oblique. Et ideo nō sequtur q̄ mā sit forma ꝑ essentiam. Cōtra h̄ itez obiciētes dicūt q̄ quecūq; sūt vni⁹ generis pticipant vnam nām cōem: mā aūt ⁊ forma vt dicūt sunt vni⁹ generis q⁹ vtrūq; horz est suba participant ergo nām vnā. Cum aūt vtrūq; corz sit simplex neutrū corz aliquid addit supza nām illā nisi forte modū quendā sicut in quinto dixim⁹. Cum igit̄ forma vere sit suba ⁊ mām per essentiā constat esse substātiam h̄ duo q̄ sunt mā ⁊ forma erūt vna ⁊ eadē simplex essentia ⁊ nā: h̄ aūt cōfirmāt per h̄ q̄ essentiā cōmunē que ptāte hēt ⁊ ambit multa nō diuidit ⁊ distinguit nisi actus mā autē accepta sub h̄ cōmuni q̄ est substātia neq; est actus: neq; hz actū. Igitur nō diuidit essentiā ꝑdicati cōis. Cum igitur sit idē cū essentia forme videbitur mā in nullo diuidi ab essentia q̄ est forma

Adhuc aūt q⁹ si mā ⁊ forma nō differūt nisi ꝑ potentiā ⁊ actū ⁊ illa nō faciūt differre fm essentiā eo q̄ idē q̄ est pri⁹ in potētia postea est in actu videt q̄ mā in se accepta nō differt a forma fm se accepta: circūscribatur .n. potētia a mā ⁊ act⁹ a forma ⁊ cū in alio ñ differāt videt tūc q̄ circūscriptis hūs q̄ faciūt differētiā ab vtro q⁹ q̄ remanet sit idē per entiā ⁊ h̄ maxime videtur q⁹ cū omne q̄ nominat vel significat nō nominet vl' significetur nisi noie habit⁹ vel priuationis ⁊ si mā noiatur noie hitus: cū habit⁹ sit forma videt q̄ in h̄ nō diuidit/tur ab essentia forme: si aūt noiat noie priuatōis sequitur idē q⁹ priuatio nō est pura negatio: ſz relinquit aliqd forme. Si igit̄ circūscribit id q̄ est priuatōis ⁊ potētie nō remanet aliqd ꝑ h̄ q̄ diuidit ab entia forme ⁊ sic mā ⁊ forma sūt essentia idē. Ampli⁹ act⁹ ⁊ potētia sunt duo prima cōtraria in quolibet genē sicut in sequēti huius sapiētie libro declarabit. Sunt igit̄ duo pria cōtraria in genere sube h̄ñ enī vnū cōe ꝑdicatū q̄ neutrum eoz diffinit actus aūt diffinit ip̄m ad vnū cōtrarium ⁊ potētia diffinit ip̄m ad altez. Circūscriptis igit̄ hūs q̄ determināt ip̄m nō remanet nisi nā cōis: igit̄ mā ⁊ forma circūscriptis potentia ⁊ actu sunt vna nā ⁊ entia cōis: aut igitur cōmunis natura est essentia alia ⁊ alia aut vna ⁊ eadē: nō pōt aūt dici q̄ sit entia alia ⁊ alia q⁹ circūscripta sūt distinguētia ⁊ cessante distinguēte remanet idēptitas igit̄ mā ⁊ forma sunt vna ⁊ eadē radicaliter essentia: h̄ ⁊ alia quedā absurda q̄dā errātes ⁊ in errorē suū alios inducētes inducūt cōcedentes q⁹ mā ꝓria quā vocāt necessitatē ⁊ forma sūt idē in entia ⁊ q⁹ generis nō est alia entia ab entia differētie: q⁹ cū dico q⁹ ex aere fit ignis sic ⁊ nos in ꝓcedētib⁹ dixim⁹ ignis fm ichoationē est in mā aeris ⁊ tō aer est in potētia ignis ⁊ ille hitus ichoat⁹ p virtutes agētis ingressas in aerē cōualescit ⁊ ꝓtinue, pficit ad necessitatē ⁊ tādē terminat in ignem. Et tō dicūt totā mām esse idē forme ⁊ genus differētie ⁊ nō eē has naturas diuersas: ⁊ cū dico ignis fit ex aere dicūt q⁹ ꝓpositio notat circūstātiā māe pficiētis ad actū: ſz si h̄ ē vez qō dicūt sequit oia esse vnū ⁊ idē p entiā q̄cūq; enī vni ⁊ eidē sunt eadē p essentiā ip̄a sūt sibi inuicē eadē ſz rōnale ē idē aīali p entiā ⁊ irrōnale ē idē eidē ergo rōnale ⁊ irrōnale sut idē p entiā ⁊ ñ differūt nisi p modū quēdā ⁊ accīs ⁊ h̄ tā iueniūtur ꝓcessisse q̄dā modernoz phorum. Ampli⁹ aūt si h̄ est vez q⁹ dicūt sequit oia eē ea dē p entiā q⁹ mā pria erit vna ⁊ eadē cū oib⁹ differētijs fm iductā rōnē ⁊ differētie erūt adiuicē eedē: ⁊ sic oia erūt eadē. Si aūt ad memoziā reducātur q̄ nos in ꝓhabitis dixim⁹ nihil hoz sequit inꝓueniētiū q⁹ idē ſz sit formaliter q⁹ est in potētia ⁊ actu ⁊ nō differūt nisi p eē ⁊ eē tū mā nō est idē cū forma q⁹ mā dic̄ subie// ctū vtriusq; ⁊ h̄ nūq̄ idē est cū forma sic ꝓbatū est in se cūdo phicoz. Adhuc aūt q̄cūq; sic se hñt adiuicēz q⁹ vnū est pri⁹ nā ⁊ altez posteri⁹ illa nō sūt vna nā: ⁊ vna entia sic āt se hñt adiuicē genus ⁊ differētia: videt igit̄ q⁹ h̄ ñ sit vna nā: h̄ idē arguit ex h̄ q⁹ gen⁹ ē qd ⁊ differētia est q̄le ⁊ q⁹ gen⁹ nihil diffinit eoz q̄ ꝓtinct differētia aūt diffinit: adh̄ aūt q⁹ gen⁹ ē ꝓpositū ⁊ differētia simplex ⁊ alia talia sūt infinita q̄ ad h̄ possūt induci: ꝓpq̄ō a vīa quā dedim⁹ in septio ñ ē recedēdū ⁊ dicēdū q⁹ in veritate mā nullo mō ē idē forme q⁹ alr idē eēt agēs ⁊ patiēs ⁊ cū agēs sit actu ⁊ patiēs nō sit actu sequeret q⁹ idē eēt actu ⁊ fm idē nō eēt actu ⁊ sic ꝺdictoria eēnt sil' vera: vñ ꝓpositū ex mā ⁊ forma ē vnū sic dicit aris. q⁹ ptes el⁹ referunt ad vnum essentialr q⁹ ē tota rei entia ⁊ est totū fm id q⁹ est: nō enī accipit mā vt distincta in actu ⁊ forma vt p se distincta q⁹ sic ex eis nūq̄ fieret vnū ⁊ vnū nō refert ad altez ſz accipit mā sub potentia q̄ est hitualis inchoatio forme ⁊ forma sumit vt actus diffusus ⁊ terminās ⁊ finiēs ptātis illi⁹ indeffinitatē: ⁊ sic pz q⁹ totū eē ꝓpositi ⁊ diffiniti est vnū ⁊ nō cōgregatū q⁹ subiectū māe q⁹ substinet eē est fūdamētū ⁊ nihil est de eē rei: sic ēt boeti⁹ dicit q⁹ spēs est totū eē in diuiduoz: q⁹ igit̄ obicit q⁹ mā est suba ⁊ forma est sba ⁊ q⁹ idē ꝑdicat de vtroq; ⁊ q⁹ h̄ est entiale ꝑdicatuz dicēdū q⁹ oia q̄ sic obiciūtur vana sūt ⁊ friuola signis ñ, veridicis ⁊ logicis innixa q⁹ suba nō ꝑdicat de mā ⁊ forma vniuoce ſz p pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ tō forma vere est suba ⁊ mā est sba p relationē ad formā sic sepe dixim⁹ ⁊ tō ꝑdicatū h̄ nec est entiale nec accītale ſz est qdā modus ei⁹ q⁹ ad subaz q̄cūq; mō refert. Et tō suba ñ dicit vnā mām q̄ sit in vtroq; istoz mā vz ⁊ forma.

Eodē mō dicim⁹ cū dicit q⁹ forma ⁊ mā sūt i genē vno q⁹ sit vna cōis nā in vtroq; h̄ enī est falsū sicut iā patuit Cū aūt dicit q⁹ mā ⁊ forma nō distinguūtur nisi actu ⁊ potētia si circūscribātur distīguētia remanz vnica nā dicim⁹ q⁹ h̄ falsū est q⁹ mā ⁊ forma p actū ⁊ potētiā ꝓprie nō distinguūt: ſz poti⁹ p potētiā mā refert ad formā ⁊ analogiā hēt ad ip̄az ⁊ h̄ nō ē distinguē ſz vnire: sed se ip̄a mā nō est forma q⁹ mā ē subm ⁊ fūdamētū q⁹ diuidit diuisione quātitatiua in plura subiecta ⁊ forma nihil ullo⁹ est ſz poti⁹ est act⁹ ⁊ termin⁹ nō nisi diuisiōe q̄litatiua diuisibilis: ad ea āt q̄ de nā generis ⁊ differētie dñt satis pz solutio p ea q̄ dicta sūt in quinto hui⁹ nostre ꝓme phie libro: sic igit̄ ꝓcedēdū est ⁊ declinabit omnis error ⁊ h̄ est q⁹ intendim⁹.

Incipit

Incipit liber nonus prime phie qui ē ō potētia ⁊ ac
u'cui⁹ prim⁹ tractat⁹ ē de multiplicitate potētie ⁊ act⁹.

Capitulum primū que libri intentio ⁊ que causa intro
ductionis.

i Nter omnia que de principijs veri
entis dicta sunt: ħ iam constat esse
verissimū ens quod vnicuiq; con//
fert vere esse ⁊ perfecte ⁊ ꝓbatum
est iam multis modis q̄ ħ est actus
vltimus in vnoquoq;: opz nos igi//
tur intendere ad inuestigandū sub//
tiliter actum vltimū. Cum aūt actus vltimus sit ꝓ/
prie ⁊ ꝓxie potētie cōpletiu⁹ ⁊ in ꝓxia potētia suppo/
natur potētia prima ⁊ inter medie omnes. Oportet ēt
docē et inuestigare nām potētie sine hūj enī nescitur q̄
vere est ens: necesse igit habemus post libros duos hu
ius sapiētie de principijs substātie inductos iducē hūc
de potētia ⁊ actu libū qui. ix. est huius prime phie q̄
nisi scitis potētia ⁊ actu entis veri vera principia nō sci
untur ergo iam de primo ente ad qō omnes alie cathe
gorie entis referunt: ħ est de suba iam multū in anteha
bitis dictū est: iam enī diximus q̄ ꝑz sūe que vere ens
est rōnem dicuntur per analogiā alia entia vt quātitas
q̄ ē huius mēsura entis ⁊ qualitas q̄ vere entis dispō
⁊ alia entia predicamentoꝝ sunt sic aliquo mō dicta ad
substantiā: oia nanq; per analogiā aliquas substātie ba
bent rōnes sicut diximus in sermonib⁹ primis siue prin/
cipijs hui⁹ sapientie habitis in tertio ⁊ quinto hui⁹ sa/
pientie libris: qm̄ vo sicut sepius patuit ent ū aliud di/
citur quid siue suba aliud qualitas aliud q̄ntitas ⁊ vnū
quodq; ipoꝝ. aut fm ptātem aut fm actum constat q̄
potentia ⁊ actus sequūtur ens inquātum est ens: alia. n.
entis p̄dicamenta que sunt p̄ter substantiā ⁊ qualitatez
⁊ quantitatem potius sūt q̄dam modi entis ⁊ cōpara/
tiones ⁊ ideo etiā ħ scōa rone determinabim⁹ de potā/
te ⁊ endelechia siue actu. Est igitur ⁊ adhuc ratio
tertia q̄ cum de principijs substātie ⁊ entis tā determi
natum sit ⁊ suba nō fluat ex suis principijs nisi exeun/
do de potētia i actū oz nos ħ de potētia ⁊ actu deter/
minare: primū igitur loquemur de potestate q̄ potestas
p̄cedit actū quādo ambo sūt in eodē determinātes aūt
de potestate primū determinationis principiū sumem⁹
de potestate que maxime ꝓprie dicit ꝑz nō sit vtilis ad
qō nunc itēdere volum⁹ eo q̄ doctrina nō erit facilis ni
si ab ea incipiam⁹: ptās ꝓprie est in mā mobili ad foz/
mam ⁊ ħ est potētia phica que nō est de nostra inten//
tione eo q̄ est entis ꝑticularis ⁊ nō est entis fm q̄ ē ens
vt plus eni ⁊ fm intentionē magis ꝓprie est potestas
sīlr ⁊ actus in hūj solū que sūt fm motū sicut diximus
sed ꝑz ħ sit nō ꝑz nostrā intentionē quā hēm⁹ de ente lo
quētes fm q̄ est ens tamē lōquētes de tali ptāte in de/
terminationib⁹ ⁊ diuisionib⁹ quib⁹ de actu potentiā se/
quente diuidentes determinabim⁹ oñdemus etiā ō alijs
actibus vltimis q̄ sūt actus ⁊ principia veri entis q̄ si
cut diximus vere ens est vere ens per actū vltimū: ħ igi
tur est necessitas quare opz nos de potestate ⁊ actu lo/
qui: diximus eni q̄ vere ens est ad quod referē diffinitio
⁊ ħ est nā constituta ex potestate ⁊ actu nec mā est ali/
quid de esse vere entis nisi ꝓut per analogiā ptātis re/
fertur ad actū actus etiā siue forma siue etiā differentia
vltia nisi accipiat vt actus nō est aliquid de esse. Si
aūt accipitur vt actus differētia vltia constat ex omni/
bus p̄ductis q̄ fluit ex potestate sicut ꝓfectio ex incho
atione ⁊ diffinitēs ex indistincto vel determinante siue
diffiniēte: ⁊ ħ potestas sic accepta vt ꝓfusa nihil diffini
ens est huic intētioni phie prime ꝓpria ꝑz ꝓpter doctri
ne facilitatē inchoem⁹ a phica ptāte: scitis aūt sic ptāte
⁊ actu sciem⁹ vere entis principia ⁊ tūc ꝓplebit scīa de
vero ente ⁊ inquiremus tunc de vno ⁊ multo vt sciam⁹
q̄lr vere ens ē vnū ⁊ multa: ⁊ deide de ptib⁹ ei⁹ inuestiga
bim⁹ q̄ sint sepatū ⁊ p̄tū ⁊ ꝓplebimus doctrinā istā.

Cap'm secūdum de multiplicitate potētie ⁊ de redu
ctione multiplicitatis ad vnū primū

q Uod igitur multipliciter dicat potentia ⁊ pos
se determinatū est a nobis in hūj distinctioni
bus potētie quas in quinto posuim⁹. Harum
intētionū potētie quas ibi executi sum⁹ ille ħ ꝑtermittā
tur quecunq; dicūtur potētie equiuoce ⁊ fm methafo/
ram ⁊ non fm analogiā ad vnū: methaforice aūt dicte
sunt que nō dicūtur fm motū qui est exitus de potētia
ad actum siue actus existētis in potētia fm q̄ est in po
tentia: quedam eni potētia dicūtur quadam similitudi/
ne methaforica sicut ea q̄ potentia dicūtur i geometria
ibi enī quedam possibilia ⁊ quedā ipossibilia dicūtur
eo q̄ aliqua similitudine possunt ⁊ nō possūt sicut dici
mus q̄ latus trigoni q̄ō substēditur recto angulo in oz/
togonio trigono pōt in duo quadrata latez̄ continētiū
rectum angulū nec tamē vnq̄ per motum exibit de ista
potētia ad effectū: ⁊ cū motus sit actus exītis in potē/
tia opz q̄ illa potētia sit per methaforā dicta: ħ igitur
ꝑtermittatur. Sed quecūq; posse dicūt relata ad ean
dem spēm ⁊ formā omnia illa sunt principia quedā po
tentie ⁊ dicūtur per resolutionē ad primū vnū q̄ ē foz/
ma separata ⁊ est causa omnibus alijs que potētie quedā
sunt ⁊ possunt eē: ⁊ q̄ forma est principiū agendi fm
se ideo illud primum est principiuz transmutationis in
alio fm q̄ est aliud sic enī diffinita est potētia actiua in
quinto hui⁹ sapiētie libro nec ħ opz explanationē diff/
finitionis iterare. Aliud aūt q̄ est patiēdi potētia est sic
in cā in primo patiēte qō est mā prima ⁊ ħ est principi/
um mutationis passiue ab alio fm q̄ est aliud sic in qui
to libro p̄determinatū est. hitus aūt siue forma q̄ est hi
tus ⁊ ħ est forma nō prima sed habita in subiecto ⁊ mā
est princip'iū ⁊ potētia in illo subiecto q̄ quidē patit sed
nō patitur ad deteri⁹ ⁊ nō patit fm viā corruptionis ab
alio inq̄tum est aliud q̄ est principiū actiuū ⁊ transmu
tatiuū: talis enī forma q̄ est hitus subiecti nō inducit in
subiectū nisi pertransmutans ⁊ agēs q̄ sic actus actuo
rum sunt in patiēte ⁊ dispositio. Si aūt pateret in de/
terius ⁊ fm viā corruptionis tūc forma nō habit⁹ esset
sed potius abiceret ⁊ tēderet in nō esse. In oibus enīz
hūj⁹ hmōi terminis ipsaz̄ mediaz̄ ⁊ vltimaz̄ iest rō
prime potētie siue sit fm ordinē potentiaz̄ actiuaz̄ si/
ue sit fm ordinē potentiaz̄ passiuaz̄ ⁊ itez̄ fm alium
modū diuisionis potentiaz̄ dicūtur potentie quedā so
lū faciēdi sicut ille que tantū formalitū sūt principioz̄
quedam autem dicuntur potentie solum patiendi si//
cut ille q̄ sūt principioz̄ tm̄ materialiū ⁊ vtraq; istaruz
dicit duplr aut enī est potētia simplr faciēdi aut simplr
patiēdi aut bñ patiēdi aut bñ faciēdi ⁊ iō oz q̄ in scōa/
rū potentiaz̄ rōnib⁹ q̄ fm bñ determinant inūnt rōnes
primaz̄ potētiaz̄ q̄ determinātur fm facē aut pati sim
plr. Palā igit est ex dictis q̄ aliq̄n in q̄busdā quasi
vna est potētia faciēdi ⁊ patiēdi ⁊ ħ est forma mālis in
ꝓposito q̄ vt forma faciēdi est principiū vt āt mālis ēt ē
principiū patiēdi: possibile. n. est aliq̄d hēre potētiā pa/
tiendi p'r se in se ipso ⁊ etiam possibile vt sit illa po//
entia alterius ⁊ patiatur ab alio ⁊ quod contingit

aliquādo q̄ ḃ est ipossibile sicut in simplicibus in quibus nulla est patiēdi potētia ī patiēte: ⁊ enī compositō ꝓpterea q̄ hz quoddā passiue potētie principiū q̄ est materia aliq̄n patitur patiens principiū passionis hñs in seipo: ⁊ aliquod est q̄ patīt ab alio crassuz enī ꝓpter potētiam cōbustibilez cōbustum ē ab alio quodā cōburente: cum tamen principiū sue passionis habeat in seipo: ḃ etiaz mō suppositiuū in coytu q̄ est incūbens masculinū sic̄ est eunuchizabile ab alio quodam testes excidēte aut etiā a fronte ꝓpria vel apostemate.

Similiter est etiā in alīs. Quedā autez hñt principium potētie actiue in faciēdo aliq̄d cui⁹ principiuz est in ipsis sicut principium faciēdi in phisicis est calor ⁊ in artificialibus est ars edificatoria: calor enīz est principium agendi in calefactibile ⁊ edificatoria hz potētiā faciendi edificationē que est alia potētia: sicut alia est potentia nature a potētia artis ꝓpter quod nihil per se apteż natū ē aliq̄d pati a seipso q̄ potētia actiua ⁊ passiua sunt diuerse fm principia. Cōtinuum est ⁊ simplex nō habēs aliud ⁊ aliud in potētia agendi ⁊ patiēdi est penitus ipossibile sicut pz ex añdictis.

¶ Lapl'm tertium de distinctione priuationis q̄ potētie actiue opponitur.

Pponitur autē tali potētie priuatō que est potentia actiua a forma principium hñs ideo ēt sicut in logicis dictū omnis potētia ⁊ impotētia que est priuatio sunt eiusdē subiecti ⁊ fz idē q̄ est susceptiuū habitus illius ⁊ forme sicut cecū ⁊ vidēs opponuntur circa oculū priuatio aūt que est impotētia dicitur multipliciter sicut supius in quinto libro distinctū est. Dicitur enī priuatū simpliciter non habēs siue sit aptum natū habere siue nō dicitur etiā priuatū eo q̄ caret q̄ aptum natū est habere ⁊ ḃ dupliciter dicitur vno videlicet modo qñ omnino non hz q̄ aptum natuz est habere. Alio aūt modo dicit priuatū q̄ nō hz aliq̄d in tempore q̄ quādo aptū natum est habere aut siue illo modo non habet fm quem aptū natum est habere sicut si aures aliquis non habeat ad audiendum quāuis habeat figuram aurium aut etiam q̄ non habeat aliquid quocunq; modo natuz est hēre sed defficiat aliquid de modo ipsius nāli. In quibusdā vō in quibus magis ꝓprie sumitur priuatio nō accipitur in tōto ambitu ꝓmuntatis: sed dicim⁹ priuari ea si nō habent ea q̄ apta nata sunt habere: ḃ autē omnia planissime ostensa sunt in quinto libro huius sapientie vbi de natura ⁊ distinctione priuationis dictū est.

Lapl'm quartū de distinctione potētiaꝝ rōnabiliuz ⁊ irrationabilium.

Uoniā vō horum principioꝝ que sunt origines potētiaꝝ quedā insunt hīs q̄ sunt in aīa quedam autē insunt aīatis que habent animā que vtitur rōne palam autē est q̄ etiam potentiaꝝ quedam sunt irrationabiles quedam aūt sunt cum ratione siue rōnabiles ꝓpter q̄ omnes artes ⁊ scie que dicunturr practice ḃ est operatiue sunt potētie quedam est enī ars cū ratione principiū factiuū: artes autē ⁊ industrie operationū sunt habitus cum rōnibus ꝓbabilibus potentes ad fieri ⁊ nō fieri q̄ ideo vocantur potentie que se hñt ad opposita ad esse ⁊ non esse: ⁊ fm hunc modū sapiētia ⁊ sciētia ⁊ intellectus que sūt virtutes intellectuales nō possunt dici potētie: artes autez ⁊ potētie siue operatiue sciētie sunt quedā principia operatiua agētia in alio fm q̄ est aliud haꝝ autē potentiarum quecūq; cum rōne sunt sunt eedē contrariorū sicut etiam scia eadem est contrariorū: quecunq; aūt sunt potentie irrationabiles ⁊ sine rōne faciētes sunt vnius tm̄ sicut ⁊ ipa potentia est vna: nā enim ⁊ forma non agit nisi vnum sicut calidū non est nisi calefaciendi potentia medicina vō que est cum ratione est sanitatis ⁊ ifirmitatis: causa vō ḃ est q̄ ratio est sētētia q̄dam ⁊ vna ⁊ eadem ratio ostendit rem ⁊ eius priuationem q̄ priuatio non hz diffinitionē sed scitur per rationē habitus ñ tamen similiter est amboꝝ sed magis est eius q̄ existit ⁊ ḃ est habitus alterius aūt nō est nisi per deflexum ab ipo: necesse est igitur tales sciētias potentiales cē quidem contrariorū ita tm̄ q̄ sint vni⁹ fz se alterius vō sunt nō fm se sicut ēt dicit rectum esse iudex sui ⁊ obliqui q̄ recto ⁊ ipm cognoscimus ⁊ obliquū: rō vō quidem habitus est fm se priuationis vō est non fm se sed potius per defectū ipsius: ⁊ ideo priuationis est mō quodam ⁊ fm accidens: ratio vō habitus ostendit formam suā diffinitione negatione autem ⁊ ablatione huius ostendit contrariū q̄ ē priuatio. Si enī priuatio ē primo modo dicta q̄ est eius q̄ nec hz habitum nec natū est habere ostenditur negatione hitus. Si aūt est priuatio relinquēs subiectū cum aptitudine tunc ostenditur habitus ablatione priuatio enim prima est inter contraria eo q̄ contraria reducuntur ad priuatiue oppositā: ⁊ priuatio prima nihil aliud est nisi ablatio habitus vbi natus est esse: q̄ vō contraria simul actu in eodem non sunt ⁊ sicut iam dixim⁹ scia ⁊ omnis potētia rationalis est poteutta quedam in habēdo rōnem non tamē anima hz huius motus tantum principiū animatū enīz hz potentiā que in modū nature aliquādo mouet tantum ad vnum: salubre enī nō facit ex parte aīati nisi sanitatē et calefactibile nō facit nisi caliditatem ⁊ etiaz si sit habitus cum rōne aliquādo non facit nisi vnū sicut virtus moralis ⁊ ciuilis que est habitus in modū nature cum rōne consentaneus: sed sciēs dixit ptātem cum ratione nō in modū nature mouentis sed per rōnem sūptam ex diffinittone scilibis ⁊ ideo facit ambo: q̄ vna ratio est habitus ⁊ contrarij q̄ est priuatio: est enī vna sicut diximus amboꝝ ratio nō similiter: ⁊ ḃ ratio est in aīa scientis que per hmōi potētiā hz motus principiū q̄ est actiua potētia ⁊ ꝓpter ḃ ambo cōtraria mouebit ab eo principio formali terminās ea ambo ad idem q̄ ē ratio habitus: est enim vnū ⁊ idē cā duoꝝ vnius ꝓprie sētiā sui ⁊ alterius per absentiaz ⁊ iō ea que sunt cum rōne potentia faciunt ⁊ agūt cōtrario mō: hīs que sūt potētia sine rōne sed faciūt in modū nature q̄ cum rōne potētia factum contraria ad idē terminata per diffinitionem: ea aūt q̄ in modo nature potētia sūt nō faciūt nisi vnū: vnum enī ⁊ idē principiū contrariorū continetur ⁊ bētur in ratione vna ⁊ eadē. Dissimiliter tamen sicut diximus adhuc aūt ⁊ ḃ considerāduz est in potentiis q̄ videlicet ad potentiaz bene faciendi sequit̄ potentia faciēdi simpliciter sed nō conuertit̄ q̄ sequitur si possum bene citharizare: possum citharizare sed non sequitur si possum cithārizare possum bñ citharizare.

Similiter aūt de potētia est patiēdi q̄ ad posse bene pati sequitur posse pati sed nō conuertitur ⁊ ḃ per se ē manifestum necesse est enī bene facientē facere sed non ē necesse facientē bene facere.

Tractatus secundus noni libri prime pḃie qui est de contradictione eoꝝ qui negant potentiā p̄cedē actū

Lapl'm primū in quo est errōis illius explanatio ⁊ psuasio p quā in errorē sunt inducti ⁊ ḃ est digressio.

Sunt autem

Unt aũt quidã qui olno negant potentiã antecedere actũ sequẽtes dictũ quorũdã phoꝝ megaricorũ cuiusdã megaris discipuloꝝ: dicũt enĩ tunc aliquẽ solũ posse quãdo opat nõ posse autẽ quãdo nõ opat: vnde dicũt nõ edificantẽ in actu nõ posse edificare sed edificatẽ dicũt posse qñ edificat ⁊ similiter dicũt etiã in alijs: pſuasi aũt isti videnẽ ea ratiõe quã in secundo de phico auditu ⁊ in scõo huius sapiẽtie libro tetigimus dicũt enĩ q cuz potẽtia actiua sit causa effectus sui ⁊ causa ⁊ causatũ sint simul non erit potẽtia actiua ante opus eius vt videt. Adhuc autẽ det q sit ante effectũ: ⁊ sit in potentia Cuz igit nihil veniat de potẽtia ad effectũ: nisi p motũ ⁊ mouens diuersum a se oporteat q potẽtia actiua p motuz efficeret agẽs: ⁊ haberet aliqd aliud mouẽs q si ꝓcedat ĩfinita sequẽt icõueniẽtia qz fz h potẽtia actiua ẽ passiua: passiuum enĩ est q mouet alio qõdã mouẽte. Adhuc aũt de isto mouẽte q actiuã potẽtiã mouet ad actũ ꝗro silr qd ipm moueat ad actũ ⁊ si etiã illud p aliud mouens venit ad actũ de illo restat cadẽ questio: ⁊ hoc vadit in ifinitũ: igit stãdũ ẽ i prio ⁊ dicẽdũ q ñ habeat potẽtiã ante actũ. Amp. idẽ eodẽ mõ se habẽs semp facit idez aut nũquã. Cũ igit potẽtia actiua sit a forma ⁊ forma sit natura eodẽ modo se habẽs nõ erit aliqñ agẽs aliqñ aũt nõ agẽs sed semp agẽs aut nũq̃ ⁊ quocũq̃ mõ dicat: sequit q nõ est potẽtia agẽdi anteq̃ agat. Adhuc aũt nulla nã destituit essentiali ⁊ ꝓpria operatiõe. Si igit forma q̃ est prĩcipiũ potẽtie agẽdi est nã essentialiter operãs nunq̃ destituit operatione illa ⁊ sic nunq̃ ẽ ante operationez. Eodẽ aũt modo dicũt de potentia passiua pſuadere volẽtes q nõ sit ante actũ qz q soluz est in potẽtia passiua nõ est actu ⁊ q actu nõ est: non est in rez nã igit q in potẽtia passiua solũ est: nõ est in rez nã: ⁊ si sic est nec ꝓcedit nec sequit actũ potẽtia passiua sed est cũ actu q̃ dat ei esse in nã. Attẽdendũ aũt est q. Auer. dicit q isti megarici supponebant res nõ habere ꝓprias potẽtias sed oia agere p potẽtiã cause prime: ⁊ q illa agat in ipsis q̃cq̃d agũt ⁊ qz in illa nõ ꝓcedit potẽtia actũ: ideo dicũt potẽtiã nõ esse ante actũ: ⁊ si h est causa dicti tũc ratio eoꝝ fuit h: q̃cq̃d põt scõz põt p primum qz scõa causa hz ã prima ⁊ q est ⁊ q cã est: sicut igit ẽ in his q̃ aiata sũt q virtutes elemẽtoꝝ h q agũt: agũt potẽtia aie ⁊ virtutes inferioꝝ agũt virtutibus celestiũ: sicut sepissime ostẽdimus: ita p resolutionez vltimorũ ad media ⁊ mediorꝝ ad prĩa videbãt megaricis q oia quecũq̃ agũt agũt potẽtia diuina: ⁊ lz hãc ratõez ⁊ suppositionẽ. Auer. dicat esse megaricoꝝ: ꝓstat p certo q ipsi nõ sũt pſuasi p illaz sz potius p eas quas nos ante induximus ⁊ h declarat ex h q etiã passiuã potentiã actũ dixerũt nõ ꝓcedere q̃ tñ in primã cãm resolvere nõ possunt. His aũt nõ est difficile respondere q sicut dictũ est potẽtiarum alia est actiua alia est passiua ⁊ actiuarꝝ alia cũ ratiõe alia sine ratiõe: ⁊ illa que est sine ratiõe nõ agit nisi qñ approꝑinquat passiuo in qõ agit ⁊ qñ illi nõ approꝑinquat est in habitu ⁊ sic est ante actũ ⁊ cũ ex tali potẽtia efficit actu agẽs non mouet de forma ad formã: sz in eadẽ forma in qua est agit ⁊ non fit mutatio in ea sz in patiẽte qõ approꝑinquat ei cũ nõ fuerit ante ꝓpinquũ ⁊ tãgẽs. De h aũt dictuz est in scõo de aia q̃tũ sufficit: patet etiã ex h q nã nõ destituit prio prĩa operatione: sz q nõ operat h est p accidẽs qz non est ꝓpinquũ patiẽti ⁊ nihil penitus operat qñ nihil suscipit suã operationẽ illa aũt que est cũ ratiõe potentia actiua cõiũgit ad opus p appetitũ qz a se ipa põt agere ⁊ nõ agere q nõ põt illa q̃ est forma naturalis q̃ agit p nature necessitatẽ: ⁊ p h patet q nihil ẽ qõ dicũt de potẽtia actiua qõ aũt dicũt õ potẽtia passiua nihil est qz lz potẽtia passiua nõ sit in actu quẽ nata ẽ suscipere inquã tũ passiua est: est tñ in aliquo actu ⁊ sic patet q est aliqd ens in rez nã. Qõ aũt. Auer. dicit esse rõnẽ megaricorũ nihil ẽ: qz lz scõz hẽat a primo quicq̃d hz virtutis ⁊ potẽtie tñ virtus primi q̃ est in scõo p applicatiõem ad mãz secũdi efficit ꝓpria scõo ⁊ determinata ad ꝓprias operatiões: ⁊ sic efficit pticularis ⁊ mãlis ⁊ ꝓpria ⁊ scõz sic agit p eã: ⁊ h mõ ꝓcedit ad actũ: ⁊ est ante actũ suuz etiaz quãdo non agit.

Cap. ij. de icõuenientibus que sequuntur ex illa positione megaricorum.

Ni conuenẽtia aũt q̃ sequũt positionẽ megaricoꝝ nõ est difficile videre palã enĩ q fz dictũ i coꝝ nõ est edificatoz nisi qñ fm actũ edificat qz fm istos idem est dicere edificatorem esse possibile esse q edificatorẽ edificare eo q dicũt q potẽtia nõ nisi in actu est. Et similiter est in alijs potẽtijs q̃ sunt artes. Nos aũt tã in scõo phicoꝝ soluẽtes hãc difficultatẽ q̃ est q cã ⁊ causatũ sunt simul: ostẽdimus q ĩmediata cã edificij nõ est edificatoz sz alia: sz edificatoz est cã edificationis: ⁊ lz edificatoz fm actũ sit cã edificatiõis tñ edificatoz fm potẽtiã est ante edificationẽ habẽs enĩ artẽ: est in potẽtia edificãs ⁊ artẽ habẽs est etiaz anteq̃ vtat arte. Si enĩ daret q ante edificationẽ non haberet artẽ ⁊ potẽtiã cũ nos videamus q taleꝫ non habet artes q̃ nõ didicit eas aut nõ aliquo mõ accepit p inuentionẽ: ⁊ vt generaliter dicat nõ hz artẽ cui qualitercũq̃ nõ ꝓuenit aliqñ recipere eã: ⁊ si pdit eã aut pdit oblitone aut passiõe aliqua cerebri cõmouẽte sicut est apoplexia minoz q̃ ignorãtiã scitoꝝ inducit aut pdit eaz tpe p maximã etatẽ rõnẽ ad deliratiõnẽ ⁊ debilitatez mouẽtẽ. Si aũt res subi in toto ⁊ in partib⁹ maneat incorrupta ⁊ semp sit vno mõ tũc sequit fm ipsam positionẽ q qñ quiescit ab actu sine omni mutatiõe subi q nõ hz artẽ in habitu q absurdũ est valde: ⁊ itez q statim edificabit ⁊ tũc queremus ab eis qñ accipit artem quã ante parũ nõ habuerat quãdo nõ edificabat ⁊ hoc idẽ icõueniẽs sequit in potẽtia inaiata. Secũdũ enĩ hanc positionẽ nõ erit aliqd dulce neq̃ frigidũ neq̃ calidũ neq̃ amarꝝ neq̃ generaliter loquẽdo erit aliqd sensibile in potẽtia qñ nõ sentit: ꝓtingit igit his q incidãt in rationez errozis pythagore q̃ dicit veritates entiũ esse in apparẽdo in sensu vel imaginatiõe cuiꝰ nos errorẽ destruximus in huiꝰ sapiẽtie li. iiij. Sequit aũt ex inducta positiõe q etiã aial sensum nõ hz nisi quãdo sensu vtitur fm actum: cuz sensus etiam sit potentia quedã sentiẽdi. Si q̃ cecũ est q nõ hz visum ⁊ aptũ natũ est habere ipsum ⁊ q tñ est ens ⁊ i esse saluatũ sequit q ipsi idẽ qui h dicũt sepe ceci fiũt ⁊ surdi ⁊ vno die ⁊ eodẽ quotiẽs fm actũ nõ vtunt visu ⁊ auditu. Amp. si h fm rectaz ⁊ verã rõnẽ est ipossibile q priuatũ est prãte tũc sequit ex ista positiõe q ipossibile est fieri q̃cq̃d nõ fit vel factũ est fm actũ sed q̃cũq̃ dicit q h est vel futurũ est q ipossibile est fieri mẽtit ipossibile enĩ fieri sine priuatiõ prãte fiẽdi significat hoc q h nõ põt esse vl fieri: igitur q dicit prãtẽ nõ ꝓcedere actũ dicit q nihil sit vel futurũ est igit iste rõnes megaricoꝝ auferũt motũ q̃ ẽ exitũs in potẽtia actus: ⁊ auferũt generationẽ q̃ est finis motus qz motus ⁊ generatio nõ est nisi eoꝝ q̃ nõ sũt: ⁊ ipossibile est ea fieri. Secũdũ etiã istas ratiões ille q̃ stat nõ hz potẽtiã ad nõ stãdũ ⁊ sic semp stabit ⁊ q sedet semp sedebit cũ nõ habeat potẽtiã ad nõ sedẽdum

nūquā enī stabit si modo fm actum sedet quia cuz pri
uat⁹ sit potētia surgēdi ipossibile ē eū surgere eo q̄ sur
gere nō pōt ꝓpter priuationē potētie surgēdi: si aūt ista
incōuenīētia nō ꝓtingit dicere ꝛ ꝓcedere palā est q̄ po
tētia ꝛ actus sūt diuersa: ꝛ q̄ potētia nō semp cōiūcta ē
actui. Iste ẏo megaricoꝝ rationes potentia ꝛ actū idē
ꝛ mdiuisa faciūt ꝓpter q̄ nō paruū q̄d querit destruere
ratio ista destruit enī motū ꝛ generationē: ꝛ artē ꝛ ap
petitū ꝛ mām ꝛ generaliter oēm potētiē q̄ queri: iuua
mētū ꝛ expellit nocumētū. Oportet igit ꝓcedē q̄ ꝓtin
git aliq̄d esse possibile esse ꝛ possibile no esse ꝛ ecōtra
rio q̄ aliq̄d sit possibile nō esse. ꝛ possibile esse: ꝛ h non
solū ꝓtingit in suba: sz silr ꝓtingit h etiā in alīs cathe
gorīs q̄ possibile vadere ꝓtingit nō vadere: ꝛ q̄ nō est
vadēs est possibile vadere est aūt h possibile cui si po
nit ineſſe actus cuī⁹ ineſſe dicit potētia nihil sequit im
possibile: dico aūt h explanādo vt si aliq̄d dicat possibi
le sedere vel ꝓtingere sedere si huic insit act⁹ sedēdi ni
hil sequit ipossibile ꝛ h ē fm similitudinē vnā in eo q̄
possibile est moueri ꝛ mouere: ꝛ in eo q̄ possibile ē sta
tui aut statuere ꝛ in eo q̄ possibile est esse ꝛ fieri: ꝛ i eo
q̄ possibile est nō esse aut fieri: ꝛ in oīb⁹ alīs est eodē
mō: ꝛ fm aūt megaricos videt q̄ actus fm suū nomen
ꝛ fm sui nois rōnē sit cōpositus ad endelechiā siue ꝑfe
ctionē q̄ act⁹ dicit terminus actiōis ꝛ ꝑfectus terminus
eius q̄ est fieri in actiōe ꝛ tō act⁹ refert ad alia maxime
q̄ sī ex motib⁹: ꝛ q̄ fiūt ꝑ motū materie maxie sūt act⁹
ꝛ ꝑfectiōes: act⁹ enī sicut iā dixim⁹ maxime videt esse
motus eius q̄ vere mouet: q̄ ꝑfect⁹ act⁹ nō ē nisi finis
act⁹ impfecti q̄ est mot⁹: ꝛ h est cā q̄ isti megarici nō at
tribuūt moueri his que sūt nec tātū remouēt ab eis q̄
nō sūt moueri in suba: sz etiā fm oēs alias cathegorias
in q̄b⁹ est motus ꝑ se vel ꝑ accidēs. Snialia āt ꝛ sciētia
lia ꝛ ꝓcupiscibilia dicūt nō esse nisi in aīa ꝛ tō q̄ ꝑ mo
tū ista nō sūt dicūt ista nō ē actu: vl endelechia ꝛ oino
nō esse: ꝛ tō dicūt ea nō esse mota: h tō aūt dicūt q̄ illa
sola sī entia q̄ sī actu entia ꝛ illa sciētia actu ꝑ motū. Sz
q̄ sūt potētia sūt q̄dā de nūero entiū fz q̄ bmōi sūt ꝛ h
nūquā sūt ante actū q̄ sicut iā dictū est illud nō ē q̄ nō
est endelechia ꝛ actu: endelechia aūt ꝛ actus non sunt
nisi ꝑ motū ꝛ quoꝝ nō est mot⁹ nō ē act⁹ vel esse: ꝛ sic
ea q̄ in aīa sūt vt rōnales potētie ꝛ ea q̄ in mā sunt ante
motū sūt absolute nō entia vt dicūt. Si aūt cōcesseri
mus ea q̄ dicta sūt in ꝓiorib⁹ analeticis q̄ vnūqōq; di
cit possibile inquātū sequit ad ipm esse vel nō esse tūc
palā est q̄ nō ꝓtingit dicere q̄ aliquid sit possibile ꝛ q̄
nūquā erit oino: q̄ si nūquā erit oino tūc nō priuat ab
eo oino fieri ꝛ esse nisi ꝓpter priuationē potētie essen
di: tñ possibile est aliq̄d q̄ nō erit: fz cū dicit q̄ aliq̄d oi
no nō erit: h dicit ꝓpter impossibilitatē essendi illō: vn
de h duo nō sūt simul vera aliq̄d possibile est esse ꝛ q̄
illud idē oino nō erit: ꝛ tō fugiēdū est ab his q̄ sūt esse
ipossibilia illa enī oino nō erūt. Dico aūt h explanan
do vt si quis nō geometricus dicat q̄ possibile est dia
metrū cōmēsurari coste q̄ tñ oino nō cōmensurabit ille
enī sic dicēs nō excogitat h ipossibile ē fz pot⁹ suppo
nit omne finitū cū finito cōmēsurari ꝛ admirabit si nō
cōmēsurat: ꝛ si sciret cām quare nō cōmēsurat q̄ vz se
quit nūerū parē esse imparē si dyametrū cōmēsuret fu
gēt ꝑcul dubio ab h dicto ꝛ diceret q̄ ipossibile ē dya
metrū cōmēsurari: nihil enī ꝓhibet q̄ aliq̄d q̄ possibile
ē ee aut fieri nō sit aut nō fiat: fz tñ nō pōt dici q̄ illō oi
no nec est neq; fiet q̄ illud q̄ oino nec est neq; fiet ē im
possibile: fz tñ ex his q̄ ponūt megarici sequit q̄ illud
q̄ possibile est esse nullo mō ē vel fiet sicut ante dixim⁹
q̄ illud q̄ nō est nō hz potentiaz vt sit ꝛ q̄ nō hz potē
tiā vt sit ipossibile ē fieri ꝛ q̄ ipossibile ē fieri oīno nec ē
nec erit: ꝑsuademur enī ꝑ rationē possibilis q̄ illud est
aut factū ē qō nō est q̄de fm actū nūc fz tame possibile
erat fieri ꝛ ad hoc nō erit ꝓsequēs aliqō ipossibile: non
est enī hoc falsum ꝛ ipossibile fz potius falsum ꝛ possi
bile: ꝛ tō nihil sequit ipossibile q̄n dicimus esse q̄ non
est q̄ tñ possibile est esse: simul aūt cū his q̄ dicta sūt pa
lā est q̄ si nos ponimus: q̄ b. sequtur a. d. a. q̄ tūc sequit
q̄ si. a. est tūc etiā. b. est ꝛ si. a. possibile est esse sequit q̄
necessario. b. possibile est esse. Si enī deꝝ ꝓsequētiam
hāc nō esse necessariā fz q̄ possibile sit esse. b. a. posito
in esse cū nihil ꝓhibeat h nō esse id qō tñ possibile ē ee
sequit q̄ existēte. a. pōt nō esse. b. q̄. b. nō sequit ad. a. ꝛ
h ē ꝫ hipothesiz. Si igit. a. possibile ē esse q̄. a. q̄n pos
sibile est esse si ponat in esse nihil ipossibile accidit: acci
dit aūt si ponat in esse fm megaricos ipossibile q̄ seq
tur: si. a. est. b. esse est necesse q̄ fz eos ipossibile erat ee
ꝛ h sic declarat: si possibile erit esse. a. possibile est ee. b.
ex hipothesi: ponat igit. a. esse sequit. b. esse q̄ erat pos
sibile esse fz possibile esse fm megaricos est priuatū po
tētia essendi ꝛ q̄ est priuatū potentia essendi ipossibile
est esse igit si ponat. a. esse sequit q̄. b. ipossibile est esse
q̄ est valde absurdū: sic enī erat ipossibile esse. b. q̄uis
a. poneret in esse. Scōm aūt ꝓsequētiā q̄ posuim⁹. b.
seq̄ ad. a. sequit q̄ si necesse sit q̄ ipossibile sit esse. a. se
quit q̄ cū ēt necessariū sit ipossibile esse. b. fz primū ho
rū est ipossibile fm megaricos: ḡ ꝛ scōz: primū enī ē q̄
si possibile sit esse. a. ꝛ fm istos si possibile est esse. a. im
possible est ee. a. Sequit igit q̄ si ꝓpter potētiā ad ee
a ipossibile est esse. a. q̄ etiā ꝓpter potētiā ad esse. b. im
possibile sit esse. a. Si igit. a. est possibile ꝓpter poten
tiā ad esse. a. sequit necessario q̄ etiaz. b. sit possibile sic
enī positū est q̄. a. ꝛ. b. se habeat adinuicē ḡ. a. existente
necesse est etiā esse. b. Si aūt sic se habētib⁹ adinuicez
a. ꝛ. b. sequit fm megaricos q̄. b. nō sit ita fz potius q̄
b. impossibile sit esse: tūc etiā sequit q̄. a. b. nō se habēt
adinuicē vt dictū ē ꝛ h ē ꝓtra hipothesim: sequit enī ex
hipothesi q̄ si. a. possibile ē esse q̄ necessario etiam. b.
possibile sit esse. Et si ponat esse. a. q̄ etiam. b. sic est
necessariū: ex hipothesi: necessariū est enī q̄. b. sit possi
bile si. a. sit possibile. Si aūt possibile fm suā rationez
h significat qō dictū ē: tūc sequit si. a. est: ꝛ qñ. a. est: ꝛ vt
a. erat possibile esse tūc necessariū est fm eos dē oēs mo
dos esse ꝛ possibile esse ꝛ illud q̄ est. b. patet igit q̄ po
sitio megaricoꝝ est falsa q̄ talē destruit ꝓsequētiā.

Tractatus. iij. noni libri prime phie q̄ est de ꝓditiō
bus potentie ꝛ actus.

Cap. primū de ꝓditionib⁹ potētiaꝝ precedentiū vel
sequentium suos actus.

Mnib⁹ aūt modis potētiaꝝ ꝛ vt dictis
tū est existētib⁹. Oportet attēdere q̄
● q̄dā sūt ꝓnate nobis ꝛ innate sicut po
tētie sentiēdi: q̄dā aūt acq̄rūt more ꝛ as
suetudine sicut potētie moraliū virtutū
ꝛ artiū ꝑticaꝝ vt q̄ est tibicinādi vl ci
tharizādi potētia: alie aūt acq̄rūt disciplina ꝛ doctrina
vel iuētiōe vt virtutes ꝛ potētie intellectuales sicut ille
q̄ sūt sciaꝝ ꝛ artiū: ꝛ tō idigēt expimēto ꝛ tpe ꝛ tō q̄s
dā ipsaꝝ necesse ē acq̄rere ꝛ habere ꝑ opationes ꝓcedē
tes ipas potētias: ꝛ ille nō sūt cū ipsis actionib⁹ vt oñ
megarici fz potius innascūt, ex opis assuetudine ꝛ ex ta
lib⁹ opib⁹ generāt silēs opib⁹ potētie: tales enī sunt oēs
potētie q̄ cūq; more ꝛ assuetudine: ꝛ rōne doctrine vel
inuētiōis fiūt: alias aūt potētias actiuas q̄ nō sūt tales
q̄ generētur

q generentur ex assuetudine vel doctrina ⁊ etiam illas potẽtias que ꝓsistũt i nõ agere ſz in pati nõ est necesse q sue opatiões ,eas p̃cedãt q⁹ ex opatiõib⁹ talib⁹ nõ generant ſz pot⁹ tales potẽtie suas p̃cedũt opatiões. Adhuc aũt qñ oẽ q ẽ possibile siue potẽs est aliq̃d potens ⁊ aliqñ potẽs ḃ qõ põt ⁊ p̃ aliquẽ modũ est potẽs ⁊ q̃cũq; alia necesse est ad eẽ in diffinitiõe seu determinatione ꝓditionũ potẽtis opꝫ oĩa addere ad hoc vt potens sit expeditũ ad id ad qõ dicit habere potẽtiã. Adhuc aũt alia dicunt q̃dẽ potẽtia fm rõnẽ. Alia aũt dñr potẽtia irratiõabilta irrõnabiliũ:sũt potẽtie irrõnabiles:ſz ipetu nãe mouẽt ad id cuius potẽtiã habere dñr. Adhuc aũt alias q̃dẽ potẽtias ⁊ necesse ẽ inesse aiato sicut augmẽtatiuũ ⁊ sensitiuũ ⁊ hui⁹:alias ãt q̃ si nãles necesse ẽ esse in ambob⁹ i aiato vꝫ ⁊ i inaiato. Opꝫ aũt tales eẽ oẽs dictas potẽtias vt possint agere vel pati qñ appꝛopinquãt passiuo:⁊ poetico ḃ ẽ actiuo:actiuuꝫ enĩ agit appꝛopinquãs passiuo: ⁊ passiuuꝫ patit qñ appꝛopinquat poetico actiuo: q̃dã sũt potẽtie q̃s nõ necesse ẽ agere vel pati ẽt cũ appꝛopinquãt passiuo vel poetico boc est actiuo:actiuum enim agit appꝛopinquans passiuo ⁊ passiuum patitur quando appꝛopinquat actiuum q̃dã enĩ potẽtiaꝝ oẽs sũt sic q vna ẽ vni⁹ tm̃ sicut naturales poetice siue actiue potẽtie. Alie aũt sicut rõnales sũt poetice ꝓtrariaꝝ igit si ꝓcedat q ille agũt q̃tiẽscũq; appꝛopiquãt ei circa q opant oporteret cõcedere q ille ꝓtraria taciũt simul:⁊ ḃ ẽ ipossibile ſz enĩ potentia sit ꝓtrariaꝝ:tm̃ nõ simul facit ꝓtraria igit necesse est q istis potẽtijs ꝓueniat aliq̃d diuersum ab alijs q ꝓpꝛiũ est eis q ipedit ne semp agãt qñ appꝛopinquãt ei circa q agũt. Dico aũt ḃ eẽ heresim:ḃ ẽ appetitũ ⁊ ꝓ heresim ḃ est eligẽtiã tales enĩ potẽtie q̃ rõnales eẽ dicunt:ẽt qñ sũt ꝓuũcte ei circa qõ opant tm̃ nõ agunt nisi agere appetãt ⁊ eligãt q exĩ talꝫ potẽtia desiderat ḃ maxime facit qñ ḃ circa qõ opat existit i tali dispositiõe sicut potẽtia põt i illõ ⁊ qñ passiuo i qõ agit appꝛopiquat possibile igit qõ est potẽs ſz rõnẽ est necesse agere quãdo desiderat id cui⁹,ꝫ potẽtiã ⁊ vt ḃꝫ ḃ facere ḃꝫ aũt facere p̃sente passiuo ⁊ ita se habẽte,put põt in ip̃m sin aũt aliter se hẽat,facere nõ poterit:nec opꝫ nos in ꝓditionib⁹ taluꝫ potẽtiaꝝ addere q agat in id cui appꝛopinquat si nihil exterioꝝ ꝓhibeat potẽtia enĩ vt est potentia faciẽdi:ḃꝫ facultatẽ faciẽdi. Dixim⁹ aũt q nõ oĩno ḃꝫ faciẽdi facultatez:ſz si ḃꝫ vt ⁊ qñ ⁊ quõ põt agere ⁊ istis sic determinatis nõ opꝫ addere nisi extrinsecũ aliq̃d ꝓhibeat q: ḃ icludit in ĩtellecta ꝓditionũ q̃ dicte sẽ q possit vt ⁊ qñ:⁊ quõ. Jn illis enĩ satis sũt determinata q̃ exterius ꝓhibẽt:ḃ enĩ q̃ sũt exterius ꝓhibẽtia auferũt q̃dã illoꝝ q̃ dixim⁹ indiffinitiõe siue determinatiõe ꝓditionũ potẽtie. Si enĩ extrinsecus aliq̃d ꝓhibeat nõ erit appꝛopinquãs passiuo vt põt in ip̃m,ꝓpter qõ ẽt qñ tales potẽtie ẽt simul volũt ac cupiũt facẽ duo aut ꝓtraria tm̃ nõ simul faciũt ea q: vnũ ꝓtrioꝝ ꝓhibet alteꝝ fieri:⁊ tõ aliq̃d extrinsecũ ẽ ꝓhibẽs:cõtraria enĩ nõ hñt simul suã faciẽdi aut fiẽdi potẽtiã nec ipa scientia potẽtia est potẽtia ꝓtraria simul faciẽdi faciet.n.ea quoꝝ est sicut potẽtia eoꝝ est aũt vnius p se ⁊ alterius p absentiã ipsius:⁊ tõ sil̃ esse nõ possunt cõtraria quorũ est potẽtia rationalis.

Cap.ij.de modis ⁊ dispositionib⁹ q̃ ꝓuenũt actui.

Quoniã aũt iã dictũ est de potẽtia q̃ dicit fm
q modũ diuersum mot⁹ q quẽ exit in actuꝫ determinabum⁹ nũc de actu q̃d vꝫ est act⁹:⁊ q̃le q̃d ẽ,diuidẽtib⁹ enĩ ⁊ distinguẽtib⁹ actũ erit simul cũ ḃ etiã manifestũ possibile q ſz potẽtiã dicit ḃ enĩ adnuꝫ cẽ õterminãt q cũ respectũ habẽt adinuice⁹:⁊ lõ sicut vnũ rl'oꝝ ñ diffinite cognoscit sine reliquo ita nec potẽtia diffinite cognoscit nisi cognito actu nõ enĩ solũ ḃ dicim⁹ possibile siue potẽs q aptũ natũ est mouere aliq̃d ſz potẽtiã actiuã aut moueri ab alio ſz potẽtiã passiuã ſz ẽt aliter ⁊ alijs modis ꝓpter qõ querẽtes de actu tractabim⁹ etiã de his de quib⁹ potẽtia alijs ⁊ diuersis modis dicit. Est ãt vt generaliter dicat act⁹ rẽ pfecte existere nõ ita q̃dẽ existere sicut dicim⁹:aliq̃d ptãte existere sicut in ligno dicim⁹ existere mercurĩ ydolũ ⁊ sic dicim⁹ in toto existere medietatẽ:eo q mercurius auferẽt de ligno:⁊ de toto auferri põt medietas:⁊ sicut dicim⁹ sciẽtẽ existere qñ sciẽs nõ speculat fm actũ q̃ tñ potens est speculari :ea enĩ q̃ fm habitũ sũt in potẽtia sũt ⁊ nõ in actu antẽq̃ agãt. Jd aũt q est actu ẽ in singulariter ⁊ simplr existẽtib⁹ ⁊ sepati: ḃ aũt q dicere voluim⁹ est manifestũ in ĩductiõe oĩuꝫ eoꝝ q̃ vere actu existũt oĩa enĩ ḃ sepatim ⁊ singulariter existũt:talis aũt ĩductio sufficit ad act⁹ manifestatiõnẽ ⁊ nõ opꝫ q nos queramus terminũ diffinitiuũ cuiuslibet act⁹ ſz sufficit ꝓspicere id qõ actui est ꝓportionale in potẽtijs fm respectũ ad ipsum:q: sicut se hꝫ edificãs fm actũ ad edificabilẽ:q̃ potẽs est edificare:⁊ nõdũ edificat:⁊ sicut se hꝫ vigilans ad dormiẽtẽ q̃ nõdũ vigilat. Et sicut se hꝫ vidẽs actu ad id qõ claudit oculos:⁊ tñ hꝫ visuꝫ fm habitũ:⁊ nõ dũ vtit visu:⁊ sicut se hꝫ id qõ remotũ ⁊ sepatuꝫ a mã ad mãm q̃ ẽ in potẽtia:⁊ sicut se hꝫ paratũ i actu ad nõ patũ qõ est in potẽtia ita ẽ vt gñalit dicat act⁹ ad potentiã ⁊ ei⁹ differẽtie sũt differẽtie alterius ptis istaꝝ diuisionũ ⁊ differẽtie relique ptis sũt eius qõ ẽ in potẽtia sue possibile nõ enĩ oĩa silr dñr fm actũ:ſz ꝓportionaliter sicut ḃ dicit actu esse in hoc vel hoc dicit esse ꝓportionaliter adhuc fm actũ aliqõ enĩ dicit act⁹:sic motꝰ cõparat⁹ ad potẽtiã cui⁹ est act⁹ imperfect⁹ aliqua vo dicũt act⁹ sicut luba q̃ est act⁹ ⁊ forma dicit act⁹ ad aliquã materiã in q̃ fuit i potẽtia. Alio aũt mõ ab his duob⁹ modis dicit infinitũ in potẽtia inane i potẽtia:⁊ q̃cũq; talia p silitudinẽ istoꝝ dñr esse ptãte ⁊ actu in multis q̃ sũt i nũero entiũ sic dicit aliq̃d ptãte ⁊ actu videri ⁊ ñ videri ⁊ ẽt viso q videt oĩa ista ꝓtingit aliqñ simplr vera eẽ qñ exeũt de potẽtia ad actũ qz in talib⁹ act⁹ totã potentiã determinat ⁊ finit: visum enĩ dicit duplr fm potẽtiã ⁊ actuꝫ dicit enĩ visum aliq̃d qz videt fm actum ⁊ aliq̃d dicit visum qz videri põt ⁊ cuꝫ videt tũc est visum ſz actũ. Jnfinitũ aũt nõ eodẽ mõ ẽ i ptãte tanq̃ sit actu futurũ ⁊ sepatim existẽs actu infinitũ sit ſz notitia ẽ ifiniti siue scia ⁊ rõne:qz p diuisionẽ continuũ nõ tollit a mã diuidẽs enĩ nõ redit ⁊ facit actu ifinitũ de factis diuisionib⁹:nec ita reddit ip̃m q faciat sepationẽ ifinitaꝝ actu ſz pot⁹ sic qz q̃tũlibet diuisiõib⁹ acceptis vlteri⁹ remanẽt accipiẽde fm rõnẽ ꝓtinui:⁊ tñ accepte sũt finite sic in tertio de phico auditu declaratũ ẽ:sic igit manifestũ erit nobis q aliq̃d ẽ actu ⁊ qual̃ q̃d est illud.

Cap.iij.de modis quibus aliquid dicitur esse in aliquo:sicut in potestate.

Jcut aũt dicim⁹ de differẽtijs act⁹ ita opꝫ di
s cere de differẽtijs eius qõ ẽ ipotẽtia i aliquo.

Determinãdũ enĩ ẽ a nobis ḃ qñ vnũ qõq; dicit eẽ in ptãte in aliq̃:⁊ qñ nõ:nõ enĩ dicẽdũ q qõlibet sit in ptãte in alio qõ q̃cũq; mõ ẽ mã est. Querim⁹ igitur vtrũ hõ sit terra ptãte aut nõ ſz magis sit in ptãte in mã qñ iã facta ẽ ſpma cõpletũ ex q̃ fiat hõ:⁊ ḃ ẽ q̃rere vtrũ sit res vt in potẽtia in aliq̃ q ẽ mã ꝑxima ⁊ remota vel in eo in q̃ ẽ sicut in mã ꝑxima ⁊ cõpleta fm eẽ dispositiões:nec forsitã adhuc est in mã ꝑxima in potẽ/

e q̃

tia fm quẽcũq; modũ oino ſz fm modũ ſpãlẽ fm quez educit o illa: nõ eni a medicina q̃ ẽ potẽtia ſanãdi qõcũ q; t quocũq; mõ ſanatũ eſt nec ite; in potẽtia eſt in ali quo q; fortuna vel caſu eductũ eſt ex illo: ſz id qõ eſt in potẽtia in aliquo eſt aliq̃d determinatũ: ſicut in medici/ na ſalubre ptãte dicit ex quo fm potẽtiã artis t nature ꝓducit ſanitas: terminus aũt diffinitiuus illius ẽ q; h ẽ in potẽtia in aliquo: q; ẽ factũ t ꝓductũ ab aliq̃ mouẽte t ẽ endelecchia facta ex ptãte entis: h eſt ex potẽtia ta/ lis entis q; ꝓportionali t ꝓxima ptãte eſt illud ſicut in artificialib⁹ in qb⁹ principiũ eſt volũtas dicit aliq̃d eſſe in aliquo ſicut in ptãte qñ fit ex illo ſtati volẽte artifice ſi nihil exteriozuz ꝓhibeat t ſiſr eſt in ſanato q; ſanatũ ẽ in potẽtia i illo ex quo fit ſanitas: ſi nihil ex pte ſanati ꝓhibeat. Si eni aliq̃d exterioz ꝓhibeat ex pte facie tis vel facti tũc impedit p accidẽs. Id aũt qñ eſt p acci/ dẽs nõ ꝓhibet q; aliq̃d nõ ſit in potẽtia in alio ex q̃ pro duci eſt natũ: ſic igit id in potẽtia eſt in alio q; vno mo/ tore artis vel nature ꝓducit ex ipſo ſic eni ptãte dom⁹ eſt in h: ſi nihũ eoz q̃ ſunt in h obeſt p ſe dñ ex eo fiat domus. Nihil ãt obeſſe dico tã ex pte efficiẽtis: q̃ ex pte materie vt dictũ prius eſt t h eſt qñ nihil eſt q; op/ porteat plus adeſſe vel abeſſe aut ab alio motore per mutari q̃ a factore dom⁹ in ptãte dom⁹: ſiue in mãz do mus. Si eni abſit lignũ qõ oporteat prius tranſmuta/ ri ex terra in plãtã t poſtea hãc plãtã p edificatorẽ mu tari in trabẽ tũc nõ ẽ ptãte domus in illa mã t in alijs eſt ſiſr extra q̃ tñ mãlia eſt principiũ generatiõis q; ẽ in ipſo qõ hz ptãtẽ actiuã qñ nullũ ꝓhibet exteriozũ tunc eni illa q̃ ſũt ptãte in ipſo: erũt p ipm t ꝓducent in actũ t fm hũc modũ illud q; nõ oũ eſt ſpma cõpletuz eo q; oporteat ipz adhuc in aliud cõmutari t oigeri: nõ ẽ po teſtas eius q; generabile eſt ex ipſo: t h ẽ ſicut ſi gratia exẽpli dicaz q; hõ ptãte eſt cib⁹ vel ſanguis cũ nec cib⁹ nec ſanguis vno motore mutet in hoiez ſz cib⁹ i ſangui nẽ vertit calore epatis t ſanguis in ſpma virtute mẽbro rũ t vaſoz ſeminarioz: qñ vo ſpma p ſuũ principium q; ipm trãſmutare hz factũ ẽ tal t completũ: tũc taz eſt h ptãte qõ ꝓduci hz de ipſo: illa aũt q̃ adhuc in mã pri ma t remota ſũt diuerſo egẽt principio trãſmutante ſic diximus q; terra nõdũ eſt ptãte ſtatua idoli nõ eni ẽ trã ſmutata vt vno mouẽte in idoluz ſz pluribus qz virtu/ te celeſti mutat in cupꝛũ t tũc deinde cupꝛũ ex terra ge neratũ mouẽte policleto ſtatuifice mutat i ydolũ: h ãt qõ dicim⁹ eſſe mãz ꝓpriã t ptãtẽ alicui⁹ videt eſſe non h ſz illius qz nõ p̃dicat de ipo ſubalti ſz denoiatiue illud eni q; eſt ptãte ſimplr: ſiue vlr: t nõ ꝓprie t ꝓxime eſt ſemp id qõ ẽ poſterius fz reſolutionẽ ad mãz: vñ di ximus q; archa q̃ ẽ actu nõ ẽ terrea nec; ẽt terra fz ma teriã ꝓpriã ſz eſt ligneа nõ lignũ. Si vo adeſt mãle primũ q; p reſolutionẽ nõ dicit denoiatiue ab alio ma/ teriali aliquo h eſt mã ſimplr t prima in illo ordine mã t h ẽ ſicut ſi dicam⁹ q; mã terre ſit aer tũc eni terrã dici mus denoiatiue aereã t ſi aeris mã ſit ignis dicim⁹ de noiando aerẽ eſſe igneũ ignẽ aũt cũ ſit mã prima in hoc ordine nõ denoiam⁹ ab alio quodã mãli prioꝛi ſz dici/ mus ipm ſimplr mãz t h ẽ aliq̃d exiſtẽs nõ denoiatuz ab alio in hoc eni mõ p̃dicatiõis differt aliq̃d eſſe vle p̃dicatũ primũ q; ſubaliter p̃dicat vtẽs de rõne ſubi t aliq̃d eſſe ſubm primũ q; nõ p̃dicat niſi p denoiationez h aũt aliq̃d q; ſic eſt ſubm primũ t mã nõ dicit ſubm: ſi cut ſubm paſſionũ ſiue accidẽtiũ a qb⁹ ſit ſubi denoia/ tio: in materijs eni denoiatio ſit a mã t nõ denoiat ma/ teria ſz i accidẽtib⁹ fit denoiatio ab accidẽte: t denoia/ tur ſubz: t h eſt ſicut ſi gratia exẽpli dicã q; hõ corpus t alia exiſtẽs eſt ſubm q; ſubſtat paſſioni: tũc eni ſubz h dicit muſicũ fm paſſionẽ aie: t dicit albũ fm paſſionez corꝛis illud eni ſubm aduenięte muſica nõ dicit muſica abſtracta p̃dicatiõe ſz muſicũ p̃dicatione denoiatiua. Et ſiſr: hõ nõ eſt albedo ſz albũ nec hõ ẽ ambulatio: vl mot⁹ ſz ambulãs t mot⁹ cõcretiue loquẽdo: t h dicit vt illius t nõ vt illud. Palã igit ẽ ex dictis q; vltimũ ſubaliter p̃dicatũ t nõ p denoiatiõez eſt ſuba t forma t act⁹ q̃ vo nõ ſic p̃dicant ſz ſũt vt ſpẽs t forma q̃dã: t vt h aliq̃d p̃dicatũ vltima mã illoꝛ eſt mãlis ſuba t il la dicit nõ illud: ſz illius: t rectũ t dignũ ẽ q; mã t paſ ſiões illius dicant t nõ illud qz ambo illa mã vz t paſ ſito ſunt infinita: t indeterminata t nõ ſpecificãtia aliq̃d ſic igit dictum ẽ a nobis quando aliq̃d dicẽdũ eſt in po teſtate in altero t quando non.

Tractatus. iiij. noni libri prime phie in quo cõparat actus potentie fm rationem prioris.

Cap. primũ in quo ꝓbat actus prioꝛ eſſe potẽtia ſub ſtantia t rõne: t aliqñ eſſe primo tpe fm aliquẽ modũ.

q

Uoniã aũt ſupius in q̃nto determinatũ ẽ quot modis dicit prius vnũ eẽ altero palã faciemus: qz prioꝛ eſt act⁹ q̃ poten tia ſuba rõne t tpe t nobilitate ſiue di/ gnitate in bonis ſz i malis potẽtia min⁹ mala ſit q̃ act⁹. Adhuc ãt oſtẽdẽdo p/ determinare oz q; cũ cõparamus actũ potẽtie fm rõnẽ prioꝛitatis accip;mus magis large potentiã q̃ diffinita ſit in antehabitis diffinita eni ẽ in antehabitis fm q; po tẽtia dicit principiũ mutabile ſiue mutationis in alio fz q; eſt aliud t hãc diximus eſſe potẽtiã actiuã. Mõ au tẽ magis large ſumẽtes potẽtiã dicim⁹ potẽtiã totaliter ſiue vlr ꝓ omni principio mot⁹ ſiue ꝓimobilitatis: h eſt dẽtis ſiue ſit hui⁹ principiũ in alio ſiue ſit in ipo: nã eni quã h ſummimus ſub rõne principij ſit ex eodẽ princi/ piũ mot⁹ t quietis: t nã eſt eadẽ in genere cũ principio ꝓpter qõ etiã i ſcõo de phico auditu diximus nãz eẽ vir tutẽ virt⁹ aũt oĩs principiũ eſt nã eni eſt principiũ mo/ tiuũ ſz nõ eſt principiũ mot⁹ in alio: ſz eſt principiũ mo tus in eodẽ cui⁹ ipa nã eſt inquãtũ eſt idẽ. Tali enim omni principio potẽtiali prioꝛ oſtẽdet eſſe act⁹ rõne ſub ſtãtia t tpe etiã prioꝛ ẽ qnq;: qñq; aũt nõ: q̃ rõne pri/ oꝛ ſit palã ẽ ex dictis in nulla eni potẽtia actiua ptin/ git agere eũ q̃ põt agere niſi prius hẽat ptãtẽ ad actũ: t h ꝓbat inductiue in oĩb⁹ ptãtib⁹ acq̃ſitis nõ innatis: ſi cut dico edificatorẽ fm actũ q̃ potẽs ẽ ex hitu edifica/ re t ſpeculatorẽ fm actuz qui potẽs eſt ſpeculari ex ha bitu t in potẽtijs paſſiuis dicim⁹ viſibile fm actũ q̃ po tẽs ẽ videri. Cũ igit act⁹ ſint p̃ijs potẽtijs fz rationẽ t potẽtia oĩs diffiniat per analogiã ad actũ palã ẽ q; ra tioe actũ eſt neceſſe p̃exiſtere potẽtie t notitiã actualẽ: notitie habituali q̃ ẽ potẽtia t ipfecta: ſuba eni potẽtie pfectiua eſt act⁹: tpe ẽt eſt prioꝛ act⁹ potẽtia fz nõ eſt idẽ nũero ad quẽ ẽ potẽtia ſz idẽ ſpẽ prioꝛ eſt: dico aũtẽ ex planãdo h qz h q̃dẽ hoie õſignato t demõſtrato fz nu/ merũ iã exiſtẽte fm actũ: t h frumẽto demõſtrato fm actũ t h videte fm actũ prius eſt mã q̃dẽ tpe q̃ eſt potẽ tia prius eni h mõ eſt ſpma ex q̃ ẽ hõ iſte t prius eſt ſe/ mẽ ex q̃ ẽ frumẽtũ illud t prius ẽ viſibile tpe anteq̃ vi deat ſicut ſupius ẽ oſtenſuz: h eni tria potẽtia ſunt: hõ t frumẽtũ: t videẽ: t nõdũ actuz fz tñ q̃dã in ſpẽ iſtoꝛuz exiſtẽtia diuerſa ab eis nũero ſi actu entia t prioꝛa his q̃ fm potẽtiã dicta ſũt ex qb⁹ iſta facta ſũt: ita eni ẽ i oi nã q; ſemp ex ptãte ente fit actu ens ab aliq̃ prioꝛe actu ente: ſicut fit hõ ex hoie t muſicus ex muſico docente muſicã oz igit q; ſemp ſit aliq̃d prius mouẽs id qõ ex

potentia venit

potentia venit ad actuz mouens autez esse iam actu est sic igit nō in eodē nūcro sz in eadē spē tpe actꝰ potētia est prioz igit suba ⁊ rōne simplr ḋdez actꝰ prioz est potentia tpe aūt aliqñ ḋdē ē prioz aliqñ aūt est posterioz.

Cap.ij. in quo probatur adhuc actus eē prioz potentia tempore ⁊ substantia.

Jctū est aūt iā. a. nobis supza in septimo huiꝰ
D sapiētie li. vbi fecimꝰ sermones de suba: qꝫ oē qꝫ gñat: gñat ex aliq ⁊ ab aliq generāte: ⁊ h̄ generās ē idē spē cū genito. Si gñatio ē vniuoca ⁊ si nō ē vniuoca gñatio tūc tm ē pueniēs aliq mō fm formā q̄ ꝓpter videt etiā ḋbusdā: qꝫ ipossibile sit qꝫ sit edificatoz fm habitꝰ acqsiti ptāte: q̄ fz actū nō ante edificauit nec videt citharedꝰ eē fm habitꝰ ptāte q̄ nō ante fm actuz citharizauit discēs enī citharizare fm actū citharizās ē ille q̄ citharizare discit: ⁊ silr in alijs potentijs acqsitis qz habitꝰ tales oēs generant ex silibꝰ actibus ꝓpter qō ēt sophicus ḋdē elēcus factꝰ ē ḋbusdā negātibꝰ sciaz fieri ꝓ doctrinā vel disciplinā qz oīs nō habēs ds sciaz in habitu faciet id cuiꝰ est scia ⁊ si facit id cuiꝰ est sciētia cū h̄ nō possit facere nisi ꝓ sciam hz sciētiaz ⁊ sic videt sequi insolubile qꝫ nō habēs sciaz hz sciaz: si sit accipere sciaz ꝓ disciplinā ē enī sophisma menōis pythagorici discēs enī nō hz sciaz: ⁊ cū discit: facit actū cuius est scia. Et nō facit hūc nisi ꝓ sciaz: ⁊ sic hz sciaz anteq̄ accipiat sciaz ꝓ adiscere. Solutio aūt huiꝰ ē qz facti vltimi ⁊ cōpleti ꝓculdubio aliq̄d ē factū ante ⁊ totaliꝫ siue vlr loquēdo etꝰ qō motū ē in motū eē est aliq̄d ipm qꝫ ante motū est cū motꝰ sit actꝰ imꝑfectꝰ: ⁊ ois actꝰ imꝑfectꝰ est aliq̄d actꝰ ꝓfecti ⁊ hoc palā ē ex his sermonibꝰ ds ī sexto libro de phico auditu determinauimꝰ de essentia motus: ⁊ iō cū discēs sit in motu accipiēdo sciaz necessariū est qꝫ p̄habeat aliq̄d scie sz h̄ ē actꝰ ipfectꝰ: cuiꝰ nō ē scia sic ī ethis manifestū ē. Et sz h̄ sit solutio sophismatis: tm̄ eadē rōne ꝓbat qō ēt prioz sit aliq mō actꝰ qꝫ potētia fm generationē ⁊ tps. Est aūt etiā suba prioz actꝰ potētia ⁊ h̄ ḋdē primū ꝓbat ꝑ hoc qꝫ quecūqz sunt gñatiōe posteriora ī la sūt prioza spē ⁊ suba: sic ē prioz vir puero ⁊ prioz hō spmate vir enī ⁊ hō iā h̄ñt spēm: sz puer ⁊ spma nō habēt: oē enī qꝫ fit vadit ad principiū spēi ⁊ sube: principiū aūt ē id cuiꝰ cā fit huiꝰ ār cā fit tota generatio: actꝰ aūt ḋ est suba ⁊ spēs est finis ⁊ huiꝰ actꝰ gratia sumit potētia ꝑ analogiā ad actū: ⁊ h̄ ꝓbat inductiue: aī alia enī fz nature ordinē nō videt fz actū ⁊ vsū visus vt visum habeant fm habitū sz ecouerso visum habēt vt videāt fm actū: silr est in acqsitis habitibꝰ qz habēt edificādi sciaz vt fm actū qñ volūt edificēt ⁊ theoricā sciaz h̄ñt phi vt speculent fz actū qñ volūt sz non speculāt fz actū vt theoricā habeant i habitu nisi sint meditātes ⁊ discētes ⁊ isti nō speculant simplr: sz inq̄tuz si fm ḋd agūt aliq̄d speculatiōis: aut si dicat quis qꝫ habēs habitū nō speculet: h̄ nō est iō qz habitus nō sit ad actū sicut ad finē sz qz nō eget speculari fm actū. Amplius mā iō dicit eē ptāte qz venit ad spēz qñ vo actu ē tūc est in spē: silr aūt ē ⁊ in alijs quozūcūqz motꝰ ē finis alicuius in q̄ motꝰ ē in motū esse ꝓpter qō sicut docētes putāt reddere finē quē intēdūt ex doctrina qñ demōstrāt discipline agētē perfecte actiones quaz est scia: silr facit ēt nā: ⁊ iō nā hz finē qñ hz actū ad quē ē mā ⁊ motꝰ in quem itēdit mouēs in mouēdo: ⁊ h̄ ē qñ hz spēz ⁊ substātiā mouētis q̄ est finis vltimꝰ motꝰ in quo motꝰ ē in motū eē. Si aūt ds diceret h̄ nō esse vā sz diceret potētiā esse finē sicut actū vltimū ⁊ nō distare potētiā discēdi ab actu scie accepte ꝑ doctrinā sequereꝫ inconueniēs qꝫ passiones q̄ fuit bō iers: ⁊ nihil sciēs laudabiliū esset a deo ꝓfectus sicut mercurius: qui tante speculationis fuit qꝫ deus putabat esse scie: ⁊ h̄ est inconueniēs. Si enī passiones ē sicut mercurius interius ⁊ exterius ⁊ nihil finaliꝫ ꝓfectionis hz mercurius sup passionē tunc scia nō est manifesta fm actū speculatiōis mercurij sz ē iners ⁊ rudis: sicut est passiones: h̄ aūt qꝫ actꝰ sit finis ēt ꝓbat alia rōne qz operatio operantis est finis actꝰ aūt ē opꝰ qō dā ⁊ h̄ patet ex ipa rōne nois actꝰ: qz fm qꝫ vnusqsq; qꝫ operās hz opus ita ⁊ tali nōie vocat actꝰ eiꝰ. Et ꝓstat qꝫ illi q̄ iponūt noia ꝓserūt ipsa noia endelechie ⁊ actui ab actu enī ⁊ sine denoiat ois res: ⁊ ideo fabrica tozis cuiꝰ opꝰ est fabricatū actꝰ dicit fabricatio: ⁊ sic est in oibꝰ aliꝭ. Qm̄ sicut in principio ethicoꝝ dictū est hoꝝ ḋdē opātiū vltimū qꝫ intēdūt ē vsus ⁊ actio sicut vigelatoz ⁊ citharedus ⁊ cantoz nō h̄ñt aliq̄d vltimū ⁊ finē nisi vigelare ⁊ citharizare ⁊ cantare ⁊ in ptātibus innatis vltimū visus vt visus est ptās nāl vt visio siue videre nō enī intēdit ꝓter visionē aliud quoddā a visu opus. Jn quibusdam vo potestatibus ꝓeter agere fit aliq̄d qꝫ intēdit qꝫ etiā apotheleisma vocat sicut ab edificatoria itēdit edificiū qō est domꝰ vel aliud tale ꝓpter edificationē: q̄ est actꝰ edificātis tm̄ ꝓpter istā diuersitatē nō minꝰ vlr actꝰ finis est. Est enī huic ḋdē finis qui nihil intēdit ꝓter agere. Jlli aūt ḋ apotheleisma intēdit nō magis est finis apotheleisma qꝫ actus siue agere: edificatio enī q̄ est actio ⁊ edificatum qꝫ est apotheleisma simul fuit ⁊ fuit cū ipsa domo finis qz edificatio reliquit in edificato: patet igit qꝫ quoꝝ erit apotheleisma genitū vel factū diuersum ꝓeter ipm vsum qui est actꝰ elicitus de potētia hoꝝ actꝰ ⁊ vsus est in ipo facto apotheleismate sicut edificatio est in edificato ⁊ ꝓtextio que est textoris actio est in ꝓtexto: silr aūt est ēt in alijs ⁊ totaliter loquēdo fm istū modū motꝰ ē in moto: qz motus nō est nisi fluxus actꝰ ipfecti ad pfectū ⁊ iō qꝫ est in motu sub esse ipfecto est in motū esse sub actu pfecto fm esse: ⁊ ita forma domꝰ fluit in edificatū ꝑ edificationez ꝓtinuā quoꝝ vo nō est aliud ḋd apotheleisma opꝰ ꝓter ipsum vsum siue ipsam actionē in eis existit actio finis sicut finis visio est in videte: ⁊ speculatio finis est in speculāte ⁊ vita siue viuere est finis in aīa ꝓpter qō etiā felicitas ꝓtēplatiua: est speculatio in agere. Vita nāqz talis q̄ felicitas est ⁊ dicit est speculatio ⁊ speculari theorematā firma pura ⁊ admirabilia.

Cap.iij. in quo ꝓbat actus p̄cedere positionē ꝑ resolutionē ad actiōez sempiternoꝝ ⁊ est in ipo cozelariuz contra ponentes ydeas.

St aūt adhuc ⁊ alia rō ꝑ quā palā est qꝫ actꝰ
E suba prioz ē qꝫ potētia ⁊ nō tm̄ suba sz ēt tēpore sicut dixim̄ primo: sicut enī docuimꝰ ī octauo de phico auditu vbi docuimꝰ reducere motus ⁊ mouētia ī motū primū ⁊ mouēs primū vna actio semp anticipat ⁊ ꝓponit sibi aliā vt sui cām vsqz duz resolutio veniat ad eā actiōez q̄ ē mouētis primū mobile ⁊ actio maxie ꝓprie est actio ⁊ finis ⁊ prioz oibꝰ. Sempiterna enī fm subaz prioza sūt his q̄ sūt corruptibilia: ⁊ id qō est sempiternū nihil est ptāte q̄ sit potētia ad formā ⁊ huiꝰ ḋdē h̄ est rō qz ois potētia simul ē ꝓtradictiōis: qꝫ enī nō est possibile existere nō existit vnqꝫ in aliquo. Omne aūt qō possibile est nō ex necessitate ꝓtingit agere ⁊ iō ꝓtingit aliqñ nō agere: qō igit possibile ē esse cōtingit esse ⁊ ꝓtingit non esse idē igit possibile est esse: ⁊ nō esse: id aūt qꝫ est possibile nō esse hoc ꝓtingit nō esse ꝓtingēs aūt nō esse est corruptibile aut simplr ⁊ fm substātiā: aut quo adhoc qꝫ est fm qualitatē ⁊ alterationez vel fm augmētū ⁊ diminutionē: illud aūt est qōdā cōti

gere nō cē aut fz locū aut fz q̄ tū aut fz qual'. Simplr
āt dicit ꝓtingere nō esse q̄ cē corruptibile fm subam igit
nihil eoꝝ q̄ sūt icorruptibilia simplr est simplr potētia
ens: qz si eēt potētia ens haberet potētiā ad nō esse sim
pliciter: ⁊ h̄ q̄dē subtiliter ꝓbata sūt in primo celi ⁊ mū
di. Hic aūt sufficit ea cōmemorasse nihil enī prohibet
q̄ id qō ē incorruptibile simplr sit in potētia fm q̄d aut
fm quale aliq̄ mō aut fm vbi nō q̄dē fm quale actiuaꝝ
vel passiuaꝝ qualitatū: fz fm illuminatiōez: ⁊ luminis
priuatiōez maiorē vl̄ mīnorē: q̄liū āt i potētia sūt ad vbi
corpa incorruptibilia fm formā mutātia locū: ⁊ nō fm
subam: in. vj. de phīco auditu demonstratū est. Incor
ruptibilia igit oia sūt simplr in actiōe: ⁊ nō i ptāte nec ē
i potētia aliq̄d eoꝝ q̄ ex necessitate sīt ⁊ illa ꝓstat cē pria
cui⁹ ꝓbatio ē qz primū ē p qō sūt oia alia: scim⁹ aūt q̄ si
illa corpa incorruptibilia nō eēnt nihil eēt mot⁹ q̄ ē sem
piternus: nec ē verū q̄ si aliq̄d ē motū sempiternuz q̄ h̄
fz potētiā sit motū potētiā q̄ ē simplr potētia ad eē vt
dixim⁹ qz vnūqōq; q̄ huī⁹ ē ipsa potētia ꝓhibet ipz exi
stere fm actuz ante mām. In omnib⁹ enī hmōi actus
sequit potētiā i eodē: qz igit potētia nō ē i ppetuis: sed
actu sūt semp ꝓpter h̄ semp agūt sol ⁊ astra: ⁊ totū celū
nec ē alicui terribile ⁊ timēdū vt aliq̄n stet fm nāz q̄ tū
q̄dā de nā tractātes timuerūt ⁊ iō fecerūt athlātē celuz
substētare ne cadat: nec potētia exīēs in actū vl̄ aliquid
educēs eā in actū facit h̄ eē agētia eo q̄ nō ē in eis potē
tia ꝓtradictiōis: sicut enī corruptibilib⁹ iferius motis q̄si
eis sit sup laborē q̄ ꝓtinua sint i oī motu suo ⁊ toto: sub
stātia enī q̄ est materia ē cū potētia ⁊ nō actu: ⁊ ipsa mā
cū priuatōe cāt potētiā ad nō eē ⁊ ante priuatōez cāt la
borē ⁊ fatigationē in his q̄ penā sentiūt q̄n ꝓter nāz ma
terie mouent: tñ ea q̄ sūt entia in trāsmutatiōe subē sicut
īferiora aliquo mō imitant supiora q̄ sūt icorruptibilia
sicut terra ⁊ ignis: ⁊ his silia: ⁊ enī ea semp agūt ēt trās
mutādo se inuicē fm ptē: ⁊ nō fm totū habēt enī h̄ fm
se in se ipsis mot⁹ siue mot⁹ ⁊ alterātiōis ꝓncipiū.
Oēs alie potētie ab his q̄ diffinite sūt esse in ppetuis q̄
sūt ad vbi: ⁊ ad qualitatē illuminatiōis ⁊ obscuratiōis
sūt potētie ꝓtradictiōis ad esse ⁊ nō eē qōcūq; ē tali po
tētia possibile est sic mouere pōt ēt nō sic mouere: sic di
xim⁹ de potētijs rōnē habēt⁹ q̄ possunt mouere ⁊ nō
mouere eo q̄ sūt ꝓtrioꝝ. Irratiōales vō actiue potē
tie sic dixim⁹ sūt ad sic mouere: eo q̄ nō sūt eedē ꝓtradi
ctiōis. Tales aūt irratiōales actiuas potētias in se ha
bēt elemēta ⁊ iō ꝓtinue trāsmutāt adinuicē fm altera
tionē declinī circuli: sicut in scō pigeneos ē demōstra
tū a nobis: qz igit īferiora nō possūt trāsmutari ppetue:
fm subm corruptibilem motū imitant tñ supiora q̄ fz
nāz in q̄cte mouēt ⁊ fz subaz corruptibilē nō cadē nūe
ro fz cadē spē reiterant ⁊ cū mot⁹ eoꝝ ad primū motū
reducat sicut ad cāz ⁊ ille semper sit in actu: constat q̄
act⁹ ante potētiā ē nō tm̄ suba ⁊ rōne fz ēt tpe: correlari
uz aūt q̄ ex iductis sequit ē q̄ si alique sūt nature tales
aut subē q̄les eē oñt ydeas q̄ sūt in nūero rōnū sensibi
liū rez: eo q̄ fm eos vāt sensibilib⁹ eē ⁊ rōnē sequit ex
dicto ist⁹: q̄ multo magis actu scitiuum ⁊ sciēs scit hoc
q̄ scit in iferiorib⁹ sensibilib⁹ quā ideā q̄ ē p se scia fz il
los ⁊ id q̄ est motū in iferiorib⁹ ē magis actu motū q̄
mot⁹ q̄ est idea: ea nāq; q̄ sunt in sensibilib⁹ magis sunt
actiōes fm actū existētes: ⁊ illa q̄ sūt in nūero idearuz
sūt potētie istoꝝ: ⁊ h̄ ē magnū icōueniēs qz fz h̄ corru
ptibile magis ē actu q̄ incorruptibile.

Cap. viij. in quo declaratur q̄ actus in bonis nobilior
est potentia: sed in malis est posterior ⁊ correlarium est
q̄ in perpetuis non est malum.

q Uia igitur actus: fm illam rationem prioris
fm quā nobil⁹ ⁊ melius pri⁹ eē dicit: sit prior
potentia ⁊ oī principio mutabili siue mouēte
palā erit ex his q̄ nūc dicem⁹: q̄ eni dicunt fz posse sūt
potētia ad ꝓtraria sicut h̄ posse q̄ diximus cōualescere
idē est ad infirmari ⁊ simul eadē est potētia i radice hu
moꝝ ꝓualescēdi ⁊ infirmādi ⁊ eadē potētia in radice la
borādi ⁊ dolēdi ⁊ cadez est potentia edificandi ⁊ de
struēdi ⁊ eadē potētia ex parte eius qō fit ad edificari
⁊ ad destrui: igit simul existit posse contraria simultate
potētie fz ꝓtraria vna simul existere impossibile simul
tate act⁹: nō eni simul sūt sanū esse aliq̄d ⁊ laborare ne
cesse ē ergo alterū eoꝝ q̄ sūt in actu esse bonū qōcūq;
naturā seruat ⁊ ordinē retinet nature. Posse vō qz nō
h̄z actū est similiter ⁊ equaliter vtrisq;: ⁊ iō fz simi
xtū aliqualiter bono nō tamē h̄z bonū pfectū equaliter
eni se h̄z ad vtrūq; ⁊ ideo si dicit aliq̄d aut vtrūq; con
trariorum dicet aut neutrū. Necessariū ergo q̄ in om
nibus bonis actus nobilitate ⁊ bonitate sit ante poten
tiā qz actus habet bonū purū ⁊ impmixtū potētia aūt
est permixta malitie ⁊ nō ē bonū i pmixtū purū ⁊ diffi
nitū. In malis autē necesse est finē ⁊ actū esse indignio
rez ⁊ peiorem potētia qz qui valens est ⁊ potens face
re malū habet se ad ambo cōtraria. Et ideo potuit qui
dē facere mala: sed nō fecit ⁊ ideo palā est q̄ in potētia
mali nō est aliquid distinctū ⁊ diffinitū malū: sed est ad
huc in rebus ipsis que dicuntur posse malū: ⁊ nō est ni
si ipsa potentia operandi malū id eni q̄ est fm actū ma
lū est posterius post potentiā: igitur peius est quādo est
actu q̄ quando est in potentia: ⁊ indignius. Et correla
riuz huius capituli est q̄ patet ex dictis q̄ in eis q̄ sunt
sempiterna a principio existentia: nihil ineſt maluz nec
peccatū neq; corruptū: h̄ eni omnia differentes species
sunt malorū ⁊ cū in eis non sit potentia non est in eis q̄
est post potentiā. Est aūt: vt diximus malū posterius
potentia nihil igitur est ens malū ⁊ si dicant quedā stel
le male ⁊ infauste h̄ est dictuz quo ad nos ⁊ nō quo ad
ipas sicut determinatur in scientia de astris. Sic igi
tur manifestū est q̄ actus est ante potentiā suba ⁊ ratio
ne ⁊ tempore ⁊ nobilitate in bonis sed in malis est po
sterior potentia.

Cap. v. in quo probatur q̄ in mathaticis actus nobi
lior est q̄ potentia.

l Icet autē dixerimus q̄ in geometricis poten
tia methaforice ē: ⁊ nō determinata p motuz
tū p ea q̄ sūt i dyagramatib⁹ siue descriptioni
b⁹ figuraꝝ act⁹ ipe elicit de potētia ⁊ est nobilior ea ⁊
q̄n bene describūt actu linee ⁊ anguli sciūt theoremata
fm actū: si aūt p imaginationē nō exprimūt nō sciūt ni
si potētia ⁊ h̄ ꝓbat p h̄ q̄ dyagramata iueniūt p itelle
ctū actu scita: qz diuidētes lineas ⁊ agulos inueniūt fz
actū sciaz ipoꝝ. Si vō a principio eēnt p diuersitatez
oiuz lineaꝝ i ptinuū ptractaꝝ bene descripta a pricipio
manifesta eēnt: ⁊ fz actū scita nūc āt q̄n nō fm actū li
nee ptracte sūt nō sūt figure ⁊ anguli nisi ptāte ⁊ iō tūc
nō sciūt nisi ptāte: ⁊ exēplū hui⁹ ē sic si querem⁹ quare
trigonū ē duo anguli recti siue ēre triāgulus h̄z tres an
gulos equales duobus rectis: hoc enim non scit nisi ex
hoc q̄ anguli qui sunt circa vnum punctum linee caden
tis supra lineam rectam sunt aut recti aut duobus re
ctis equales. Et ideo nisi protrahatur quodlibet
vnum latus triangli in continuum ⁊ direcum ita q̄
alterum latus sit in puncto stans super illud non scitur
fm actū id per qō probatur q̄ triāgulus h̄z tres equa
les duob⁹ rectis: ⁊ q̄n ꝓtrahitur: tūc est actu ⁊ scitur

in actu a

in actu a vero geometrico: ⁊ añ hoc nō fuit nisi in po/
tētia ⁊ sciebatur in potētia. Si ergo lat⁹ illud q̄ est se/
cus triāgulū: ⁊ ē equedistās linee que ē latus triāguli
ptractū ab eo pūcto vbi linea sup lineā cadēs circū se
facit duos equales duobus rectis eēt necesse ⁊ ī actu
descriptū: statim eēt palā fm actū sciēti geometriā q̄
triāgulus h3 tres eāles duob⁹ rectis q̄ sciret q̄ altrin
seci āguli paralelle cadētis supra lineas rectas eēnt eā
les: ⁊ sic colligeret ꝓbationē. sicut p3 in primo thoze/
matū euclidis: aliud aūt exēplū hui⁹ ē sicut si querat
ām angulus triāguli in emicirculo descripti q̄ stat sup
circūferētiā semp ⁊ vl̄r ē rectus: h.n. nō scit nisi poten
tia nisi describant linee: describā.n. emicirculū dyame
tro ducta: ⁊ ꝓtrahā ab angulis dyametri duas lineas
q̄litercūq; volo se ī circūferētia cotigētes Et alterā
illoꝝ a pūcto ꝓtact⁹ ꝓtrahā ī ꝓtinuū ⁊ directū: tūc.n.
oi videt geometrico palam fm actū ē q̄ si in triangu
lo sūt tres eāles duob⁹ rectis: ⁊ si duo āguli q̄ sunt ad
basum que ē dyameter sūt eāles: ⁊ q̄ latus illud q̄ eri/
gitur ad dyametrū ab alio latere ꝑ circūferētiā incōti/
nuum ꝓtracto ē statua fm recturas angulo⁹ ꝓpēdicu
lariter erecta palā fm actū efficit q̄ angulus in circū/
ferētia cadēs ē rectus vl̄r: palā igit ē q̄ in mathaticis
ptāte intellecta ad actū ducta inueniunt intellecta fm
actū. Cā aūt hui⁹ ē q̄ intelligētia vera ē ipsi⁹ act⁹ ⁊ nō
potētie que nihil determinat: igit potētia cognoscit ab
actu ⁊ ꝓpter h̄ faciētes de potētia actū cognoscūt tūc
potētia: actū aūt fm idē nūero⁹ q̄ est in potentia ⁊ actu
ē fm viā gnationis posterio: potētia sed rōne ⁊ sba ē
prior sicut sepe dictū ē. Sic aūt ⁊ in alīs mathati/
cis. p3 igit q̄ cū actus sit sicut scia fm actū ⁊ potentia
sit sicut ignorātia q̄ sicut scia melior ē quā ignorantia
ita actus melior ē ⁊ nobilior q̄ potētia ⁊ sic ⁊ rōne ⁊
sba ⁊ aliq̄n tpe ⁊ nobilitate prior ē act⁹ q̄ potētia ⁊c.

Lap̄m. vj. in quo per nām vere scitorū ꝓbat actus
eē nobilior potentia ⁊ ante ipsaꝝ.

Uoniā vo tā ens q̄ nō ens dicit multiplicit
q fm oēs figuras cathegoriaꝝ ⁊ qōlz illorum
dicit fm potētiā et actū op3 nos ēt in his oī
dere actū eē nobiliorē potētia. Dicam⁹ igit q̄ in oi
ente fm gna p̄dicamētoꝝ vnū dicit de alio aut fm po
tētiā aut fm actum aut ꝑria siue disparata oīr de iuicem
q̄ aūt maxime ꝓpriū ē in his p̄dicatiōib⁹ h̄ ē qō ē ve
rū vel falsuꝫ: ⁊ h̄ est in reb⁹ ꝑ cōpositionē vl̄ diuisionē
Et ideo si aliq̄s putat diuidi diuisum ⁊ cōpōi cōpo
situ ⁊ ecōtrario se hēat ipsa res ille mentit quando id
qō vez dictū ē aut falsū ē aut nō est: siue.n. dicat eē si/
ue nō eē cōponēdo vel diuidēdo si res alr̄ h3 quā di/
cit semper mentitur q̄ in eo q̄ res est vel nō ē: ē oratio
vera vel falsa: h̄ enī q̄ est fm rē maxime perscrutāduꝫ
est q̄d sit qō dicimus: sicut.n. diximus in quarto huius
prime phie nō ꝓpter nostrū extimare res est vel nō ē.
Et ideo verū non ē extimādo sic eē vel nō esse: sic
te esse albū: sed ideo q̄ tu es in rei veritate albus: ideo
nos hoc q̄ ē in re dicētes dicemus vez ⁊ si alr̄ dicam⁹
tūc dictio nostra ē falsa. Dē ita prenotatis. op3 sci/
re q̄ quedam sunt que fm rē semp cōponunt ⁊ impos/
sibile ē ea diuidi sicut ea q̄ necessaria sūt simpliciter: q̄
dam aūt semp diuidunt ⁊ impossibile ē ea cōponi si/
cut ea que simpliciter sūt ipossibilia: ⁊ quedā ecōtra/
rio modo se habent istis sicut contingētia que contin/
git aliquādo componi ⁊ esse vnum per compositionē
⁊ aliquādo contingit ea nō componi ⁊ eē nō vnū per
compositionem sed eē plura per diuisionē. Circa cō
tingentia igit eadē eē ⁊ falsa ⁊ vera sunt opinio ⁊ ora
tio: q̄ ⁊ opinio ⁊ oratio sunt falsa ⁊ vera in eo q̄ res
est vel nō est: ⁊ ideo orationē ⁊ opinionē circa h̄ con/
tingit q̄nq; eē verā ⁊ q̄nq; falsam ꝓpter ꝑmixtionem
potentie cū possibilibus ⁊ cōtingentibus. Circa aūt
ea que ipossibile est alr̄ se habere nō sit h̄ vt sint aliq̄n
vera ⁊ aliq̄n falsa sed illa sunt que aut semp sunt vera
aut semp falsa ꝓpter h̄ q̄ potētia nō ē eis admixta: cū
igit scia certa nobilior sit q̄ opinio q̄nq; vera ⁊ q̄nq;
falsa erit actus q̄ est cā scie nobilior potētia que est cā
opinionis. Amp. circa incōposita que sūt simplicia
siue icomplexa cū per diffinitionem oīr quid esse aut
non eē ē quoddā verū ⁊ quoddā falsum: h̄ tamē vez
non est compositum: vel compositionis ⁊ enūciatiōis
verū vt ipsum sit quidem q̄n est cōpositum vel nō sit
quādo ē diuisum sicut per compositōez dicimus albū
esse lignum aut sicut dicimus incōmensurabilem esse
dyametrum: q̄ in talium simplicium quidditatibus ⁊
diffinitionibus nihil p̄dicatur de alio: ⁊ iō nec verum
nec falsum est in eis ad similitudinē aliorū: ⁊ sicut nec
verū ē ī his idē cū vero compositiōis: ita nec esse ē in
his simplicibus idē cū eē compositionis. Sed tñ qua
dā veritate q̄ ē rei entitas: h̄ q̄dē est vez ⁊ aliud ē fal
sū: nō.n. simile ē verū diffinire ⁊ affirmare siue diffini/
tionis ⁊ affirmationis sicut nō ē idē diffinitio ⁊ affir/
matio: sīr aūt ⁊ ignorātia veri diffinitiōis nō est simil
ignorantie dictionis siue affirmationis quia decipi circa
qd ē non ptingit nisi per accīs si ignoretur significatio
termini: sed ignorantia eius q̄ ē q̄d eē est ignorātia pu
re negationis siue priuatōis q̄ ē nihil cōprehēdi de re
Circa verū aūt ⁊ falsum q̄ est in compositiōe contin
git decipi ⁊ est ignorātia male dispositiōis ⁊ non pure
priautionis. Similiter āt circa eas compositas sbas
que sic composite sunt q̄ ab actu sunt inseparabiles nō
est deceptio male dispositionis sed pure priuationis q̄
q̄dditas eaꝝ est q̄dditas incōplexi semp in actu exīstē
tis: tales.n. oēs sunt actu nō potētia. Si.n. eēnt aliq̄n
potētia posset nō esse cōposite q̄ est falsum: q̄.ri. sunt
potētia sūt aliq̄n gnate: ⁊ aliq̄n corrupte: nūc aūt patz
qō id qō ē purus ens: vno modo semp cū actu compo
situm nec gnatur nec corrumpitur. Si.n. daret gna
ri oporteret q̄ ex aliquo gnaretur: ⁊ sic sequeretur q̄
ab actu eēt diuisum q̄ ē cōtra hypothesim: q̄cunq; vo
talia sunt q̄ ipsa sunt tantū esse quid siue quidditas: ⁊
sic sunt actu indiuiso ab eis circa ista nō est deceptio nā
deceptio circa compositionē ⁊ diuisionem est tñ per
ignorantiam male dispōnis: sed talia simplicia aut con
tingit simpliciter ītelligere⁹ ⁊ cōprehēdere per ītelle/
ctuꝫ aut nō: ⁊ tūc ē circa ea ignorātia pure priuationis
⁊ vez q̄ querit de eis ē id qō querit ꝑ qōnem q̄d ē ⁊
ām̄itur si talia ꝑ diffinitionē sunt aut nō: eē vo cōpo/
sitiōis q̄ ē vt vez: ⁊ nō eēt falsum vnū q̄dē illoꝝ est
si res cōponitur p̄ h̄ q̄ aliq̄d inest alī: ⁊ h̄ ē verū si vo
nō cōponit ⁊ significat componi: tūc est sicut falsum ⁊
vnū illoꝝ ē q̄ddā vez si ens ⁊ eē sic ē. sic̄ significat ī
positiōe. Si vo eē nō ita ē vt ī cōpositiōe significat tē
n̄ ē vez: sīr ām̄ cū sit vez adeq̄tio rerū ⁊ ītellectuū ve
rū ē igit cū ītelligūt sic̄ sc falsū vo ē cū ītelliguntur vt
nō sūt: h̄ ām̄ sīz ī ītellectu nō ē sic̄ ig̃rantia vel deceptio
pure priuatiōis q̄ ēsic̄ cecitas q̄ pura priuatio ē ī occlo
h̄.n. intellectus cecitas ē: vt si dicam q̄ nihil oīno ali/
quis habet de intelligibili sed est sicut ignorātia male
dispositionis in qua aliquid hētur de intelligibili sed
male habet. Ex oībus aūt que diximus h̄ ē elicere

q̄ ꝯrea res q̄ sunt ĩmobiles ⁊ sp̄ actu existentes nulla ꝑ̄ius ē deceptio male dispositiõis sz potꝰ si aliq̄n ali qs p itellectū suscipit ea q̄ ĩmobilia sũt nõ ignorabitvn q̄ sic si dicamꝰ q̄ trigonū accipit hẽre tres duobꝰ re/ctis cãles ille si nõ putat ꝑmutari trigonū eo q̄ scit ip/suz ĩmobilẽ eẽ non opinabit q̄ q̄nq3 habeat tres duo bus rectis equales ⁊ quandoq3 non q3 si sic cẽt tunc oporteret q̄ ꝑmutaret ⁊ h̄ est ipossibile: nec itez̄ q̄ scit mathatica ĩmobilia eẽ eo q̄ sepata sunt a potẽtia opi/nabit q̄ aliq̄d q̄dẽ mathaticoꝝ sic h3 ⁊ aliq̄d nõ: ⁊ h̄ ẽ gratia exẽpli: sicut si dicã parẽ eẽ nũerũ ꝑimũ vel ꝑfe ctũ esse q̄ ꝑstituit ex suis ꝑtibus: tales.n. nũeros opina bit eẽ aut nullos aut aliquos q̄dẽ sic ⁊ aliquos nõ aut oẽs nec h̄ oppinabit eẽ in nũero aliquo q̄ ẽ ꝑter vnum cuiꝰ h̄ ẽ p se passio: nõ.n. putabit aliq̄ q̄dez sic eẽ in illa spẽ nũeri ⁊ aliq̄ nõ sed sp ⁊ de oĩbus illius spẽi nũeris aut vez̄ dicet aut mẽtiet sic se hñte nũero vt ĩmobili ĩ oĩbus igit ĩmobilibꝰ ꝓpter ĩmobilitatẽ actus est vera scia in alijs ãt ꝓpter pmixtionẽ potẽtie non ẽ nisi opio sic igit scia ⁊ itellectꝰ ẽ nobilioz opinione sic actus no bilioz est q̄ potentia.

Incipit liber decimꝰ ꝑime ꝑbie q̄ ẽ de vno ⁊ mul/to ⁊ differẽtijs eoꝝ: cuiꝰ tractatus ꝑimꝰ ẽ de mõis mꝫ tiplicitatis vniꝰ ⁊ qualiter sit ꝫmetrum vniuscuiusq3 ⁊ qualiter se habeat ad ens.

Capl̄m. j. de q̄tuoz mõis vniꝰ ⁊ qualr isti reducunt ad vnũ ⁊ q̄lr reducũt ad duos in quo ꝑio ẽ disgressio declans tres rões q̄re hic agẽdũ ẽ de vno ⁊ multo.

Jrca sb3 q̄ ẽ diffinitio ⁊ ad quã diffinitio refert iã in añbitis q̄ situũ ẽ q̄re vnũ ⁊ nõ multa ⁊ qz vnũ ẽ sba dcã ab eo q̄ ẽ potẽtia ⁊ ab eo q̄ ẽ actu q̄ sũt vnũ ⁊ ñ multa: iõ oportuit iuestigare õ potẽtia ⁊ actu vt sciret ꝑ̄ia po tẽtia ⁊ vltimꝰ actꝰ q̄ sũt cã vni tatis ⁊ eẽ sbe q̄site ⁊ qz de his tã quãtũ sufficit expediti sumꝰ in libro ꝑcedenti: ideo nũc restat inq̄rere de vno q̄ sba ẽ vna ⁊ ꝑ oppositionẽ ad ipm oz inq̄rere ẽt de multo: hitis.n. vno ⁊ multo ⁊ differẽtijs eoꝝ sufficiẽter scit sba ⁊ eiꝰ pricipia ⁊ q̄ ip sa ex illis pricipijs ẽ actu ⁊ vnũ ⁊ nõ multa vnũ ẽt ⁊ multa seq̄t ens inq̄ tũ ẽ ens ⁊ cũ nos q̄ramꝰ de ẽte inq̄ tũ ẽ ens oz nos determiare õ his q̄ sequũt ens inq̄ tũ ẽ ens: ⁊ iõ itez̄ de vno ⁊ multo nos opz determiare. Adhuc ãt q̄m vnũ ⁊ ens q̄uertunt ⁊ neutrũ addit ali q̄d sup reliquũ: ⁊ sũt ꝓdicata q̄ nihil distingũt sicut di stinguntꝰ genꝰ ⁊ differẽtia siue sit differẽtia sbalis siũ dif ferẽtia accñtalis: ⁊ qz sic se hẽt vnũ ad ens: iõ in scia õ ens oz ẽt determiare õ vno: ⁊ qz iã õ vo ens ⁊ pricipijs eiꝰ hitũ ẽ iõ nũc de vno restat iq̄rere ⁊ gratia vni us opz ẽt determinare de multo. Reuocemꝰ igitur nũc q̄dã eoꝝ q̄ in q̄nto dicta sũt vt accipiant ea q̄ sũt ad ꝓpositũ vnum igit qz multis mõis dicit iã dictũ ẽ i q̄nto hui⁹ sapiẽ libro vbi tractatũ ẽ de diuersis mꝫtipli cibus q̄tiẽs siue q̄t mõis dicit vnũq̄q3 ipoꝝ: vno vo multiplicit decõ: sic ibidẽ oñsum ẽ capitales mõi vnius ad quos oẽs alij reducunt sũt q̄tuoz: nõ.n. h̄ sumimus mõs vniꝰ p accñs q̄s ibi determiauimꝰ p oẽs differẽ/tias modoꝝ eiꝰ sed accipimꝰ vnũ p se q̄ ad q̄tuoz pricꝰ eẽntiales modos reducit ꝼm primũ ⁊ pricipalẽ eiꝰ mul tiplicitatẽ: modoꝝ igit vniꝰ primoꝝ ⁊ ꝼm se dictoꝝ ⁊ nõ ꝼm accidẽs ẽ quo dicit ꝓtinuũ vnũ ⁊ qz ꝓtinuũ est cuiꝰ ꝑtes ad vnũ cõez terminũ copulant: ⁊ copulatio ad vnũ ⁊ mltũ fit mlto mõis nã ⁊ arte: iõ iste modꝰ di uidit in mõs plees: q̄ aũt simplr aut maxime ẽ vnũ cõ/tinuitate ẽ id qõ nã ꝓtinuũ ẽ ita q̄ cõtinuitas ipsa ꝼm se fit nã ipsius ⁊ actus quo h3 eẽ ⁊ vnũ eẽ ⁊ h̄ nõ ẽ co/pulatiõe diuersoꝝ ĩ vnũ aut ligatõe quocunq3 mõ fiat colligatio: ⁊ de his modis copl̄atiõis ⁊ ligatiõis siue fiãt arte siue nã prosequuti sumus in q̄nto hui⁹ sapie li bro: tñ qz signũ ꝓpriũ ꝓtinui vniꝰ ẽ q̄ eius motus est vnus. Jta q̄ quacunq3 eius parte mota mouet totum. et iõ cuiuscũq3 cõtinui vnius ẽ indiuisibilior motus ⁊ magis simplr illud iter ea que continuitate nũeri sunt maxime ẽ vnũ: ⁊ h̄ ꝓstat eẽ primũ celũ: sicut bñ ꝓba/tũ ẽ in octauo de phico auditu: alia aũt sũt q̄dẽ ⁊ cõti/nuitate vnũ dicta sed ad primi continui ⁊ vniformis vnitatẽ relata. Si q̄s aũt instet ⁊ dicat q̄ circũferen tia duaꝝ formaꝝ: est in eo qõ hẽt formã cõcaui ⁊ foꝛ/mã conuexi: ⁊ rectũ nõ est nisi forme simplicis: ⁊ ideo rectũ dicat magis esse vnum q̄ sperictũ siue rotundum siue circulare dicimus q̄ forma continui ẽ ante formã circularẽ ⁊ ante formã recti per itellectũ ⁊ l3 plꝰ sit formaꝝ rotundũ q̄ rectũ tamẽ ille forme vel adimũt de vniformitate ⁊ simplicitate: sed ecõtra l3 forma re/cti vna sit tamẽ tollit vniformitatez ⁊ simplicitatem in nã ꝓpter diuersitatẽ terminoꝝ recti qui q̄n accipiũtur in corpore phico simplici inducũt cõtrarietatez in situ ⁊ iõ cõtinuũ circulare magis vnũ ẽ ⁊ magis vnꝰ mo/tus q̄ rectꝰ. Sed forte adhuc dubitabit q̄s de vnitate motꝰ vnius eo q̄ sensibilr manifestat q̄ vnius ⁊ eius/dẽ aque continue manãtis plures sunt motꝰ: sicut vide tur in caribdi ⁊ fluxu ⁊ refluxu ⁊ circũfluxu q̄ sũt mo tus aque q̄ ẽ caribdi: ⁊ idẽ videt in motu aeris ⁊ turbi ne in quo ẽt aer fluit ⁊ refluit ⁊ circũgerit: sed h̄ solue re nõ ẽ difficile qz ꝑ certo l3 quelz pars aq̄ ⁊ aeris cui libz ꝑti sui gñis statim continuet vt eam tangit ꝓpter humidum q̄ semp fluit ad alterã: tamẽ scitur q̄ pars fluens sepatur a pte refluente ⁊ circũfluẽs separatur a circũstãtibus oĩbus: ⁊ iõ ad illas nõ habet cõtinuita/tẽ ꝓpter qõ non oz q̄ cũ illis hẽat motũ vnũ sic igitur vnũ cõtinuitate sit determinatũ. Amp̄. vnũ ẽt est tale ⁊ ẽ modus scõs q̄ totũ dicit vnũ qõ h3 aliquã formã ⁊ spẽm vnientẽ ptes que cõponũt totũ: maxie autẽ sic ẽ vnũ qõ per nãm vnitã totũ ẽ ⁊ nõ vi siue violẽtia q̄/dam artis compositum sicut violentia cõponũtur que cũq3 visco aut gũpho siue clauo: cõclauantur aut cõ/motione aliq̄ violentia: sed potius per nãm formebabet in se causam suam vt sit continuũ ⁊ compositum ad vnum: tale vnuz aũt est cuius motus est vnus indi uisibilis loco siue sbo ⁊ tempore sicut est corpus ani/malis vnum ex compositiõe ad vnum q̄ est coꝛ ⁊ mo tus a corde per membra vnus est sicut in libro de prin cipijs motuuz aialium iam olim ostẽdimus: tamen in ter ista que sic vnum dicũtur si fiat compositio tunc id iterum hoc modo est primo vnum qõ licet sit ex dex/tro ⁊ sinistro compositum tamen sicut ⁊ aialia habent in se sui motꝰ principium ⁊ habẽt motum maxime vnum sicut est primum mouens, compositum ex mo/uente ⁊ eo q̄ mouetur: sicut eadem probauimus in fi/ne. viij. phicoꝝ: motus enim circunferentie prioꝛ est eoꝝ motuum qui in circulo ozbium inferioꝝ se/runtur eo q̄ circunferentia sicut iaz paulo ante dixim⁹ ẽ prima ⁊ magis vna dimensio: dicuntur igitur quidẽ sic vnum aut vt ꝓtinuum aut vt totũ. Aliud autem ⁊ tertio mõ dicitur vnũ si rõ diffinitiua coꝝ ẽ vna ta/lia vo q̄ sic vnũ sunt ea sunt quoꝝ itelligẽtia q̄ ẽ qõ est

vna est

vna ē: alia vo ꝛ q̄rto mō vnū ſt quox ītelligētia ē idi uiſibilia eē ſicut rō pūcti ꝛ vnitatis indiuiſibile tñ ꝛ di uiſibile dicit ſpē aut nūero. Eſt.n. aliq̄d ſpē diuiſibile q̄ diuiditur qualitate eſſentiali: ꝛ nūero diuiſibile eſt q̄ diuidit q̄titate ꝛ nūero mäe. Indiuiſibile vo nūe ro ē id qō vocam⁹ ſingulare: q̄ in illo nō iuenit diuer ſitas in nūerādo. Spē vo idiuiſibile ē ſicut note ꝛ ſic ſcia eius qō ē q̄d ē note q̄dē. ſicut puncta ſpē aūt ſic ea quox ē vna ſcia pp q̄d ē ꝛ vna itelligētia: ꝛ box mō rū ſm quēlz modū: id qō primo dicit vnū eſt id qō in ſbjo ē cā vnius: ſbas āt dico q̄ ſūt q̄d erat eē determi nātes: ꝛ ad hūc modū alij referunt modi vni⁹. Di/ cit igit vnū tot modis q̄t dictū ē q̄uo: vz ꝓtinuū nāli ꝛ totū ꝛ ſingulare ſiue idiuiſibile ſimplr aut ſm nūex ꝛ vnū ſpē q̄ ē vle. Si aūt oēs modi vni⁹ ꝓſiderent oia oñr vnū reductione ad mōz tertiū: q̄ oia oñr vnū q̄dā indiuiſibilitare ſed ſi ipſa rō indiuiſibilitatis ꝓſide rat tūc oia reducūtur ad modū primū ꝛ ad modū vl/ timū vnius: oium.n.q̄ vnū oñr indiuiſibilitate aut ſic ē q̄ oñr idiuiſibilia ab idiuiſibilitate ſui motus aut ab i/ diuiſibilitate ſue ſpeciei ꝛ intelligentie ſiue quidditatis ꝛ forme.

Lapl'm.ij. in quo ꝓbat q̄ nō ē vniuocum de oibus vni⁹ vnū: ſz ad vnū primū aliq̄d ē multiplicitas ci⁹ re lata ꝛ illud dicit primo ꝛ principaliter vnū.

Portet aūt itelligere q̄ nō ē dicēdū q̄ ea que
o oñr vnū dicant ſimplr p itētionē vnā: ꝛ iō nō pōt dici p vnā cōez rōnē q̄d ē vnū eē ꝛ q̄ eſt eius rō: ſic ꝓ vnā rōnē cōez ꝛ vniuocā determinant ea q̄ ſūt in vno gñe ꝛ eodē: dicit.n. vnū tot modis nō vni uocis q̄t determiati ſūt: ꝛ box vnox ē vnū qōq; vnū cui inē aliq̄s dictox modox cū tñ q̄lz dictox modox multos ſub ſe cōp̄hendat p primus ꝛ p posteri⁹ dictos: ꝛ iō neceſſe ē q̄ q̄n aliq̄s dictox modox inerit alicui box q̄ vnū oñr ꝛ q̄nq; idē modus vel alius vni⁹ ſcſt alij. qō ēt dicit vnū q̄ ēt cōſideret p analogiā qō illox magis ſit ꝓpinquū noi vni⁹ in mō primo ꝛ principali: ꝛ h q̄dē magis vel maxie dicit vnū: alia vo q̄ p mōm nō ita ꝓpiquū ꝑticipāt modū vni⁹ oñr vnū ꝑtāte. Et iō in cōſideratiōe illa facim⁹ ſicut facim⁹ in ꝓſideratio ne elemēti: ꝛ in cōſideratiōe cāe. Si aliq̄s eget dice re multiplicitatē elti ꝛ cāe q̄ determinat ꝛ diſtiguit ꝛ i reb⁹ q̄ elta oñr: ꝛ ſi eget dicere multiplicitatē redden/ tē terminū ꝛ rōnē noīs principalr dicit: ille.n. ꝓſuppoſit noīs rōnē fz quē principalr dicit eltū ꝛ cā: ꝛ ic̄ videt q̄ rex magis illud nomē ꝑticipat ꝛ illā dicit eē primo ꝛ principalr eltū ꝛ cām ꝛ alia q̄ cūq; ſint q̄bus ꝓuenit no mē dicit eē modos illi⁹: h āt gratia exēpli dicamus ſic q̄ eltū ē in cōpoſitiōe primū ꝛ i reſolutōe vltimuz qō nō diuidit vel reſoluit ad aliud vlterius ſe ꝛ q̄dā q̄dē dixerūt q̄ h elm ignis ē eo q̄ ē ſubtiliſſimū corpoz ſpē ſubtiliſſimū aūt vt illi dnt nō reſoluit ꝓ diuiſionē vlteri⁹: videm⁹ aūt ꝓ diffinitionē elti poſita q̄ ignis re ſoluit in mäz corpis ſimplr quā hēt añ ſe: ꝛ iō dicem⁹ q̄ ignis nō ē ſm primā rōnē elm ſed poſt⁹ cuiuſdā cor pis elm q̄ vz ē compoſitū ex ꝓꝛ̄ḡs. Dicebāt aūt ali qñ q̄ elm ſozlan ē ifinitū eo q̄ an ifinitū nihil eē dice/ bāt ad qō reſoluat ifinitū ꝛ ꝫ h itex dicem⁹ q̄ h nō ꝑt eē fz primā rōnē elz: q̄ ēt ifinitū hz mäz añ ſe ex q̄ fit ꝛ inq̄tū reſoluit ꝓ itellectū. Alij āt forte dicūt q̄ ali q̄d aliud corpox ē tale q̄ dicit elm aut forte tal nō di/ cūt elm ſed vapoꝛ vel corpus igne groſſi⁹ ꝛ aere ſub tili⁹ vel aliq̄d hui⁹ ꝛ ꝓtra oēs talr dicētes vtemur eaō arte ꝓ ſupradictā. n. elti rōnē palā ē q̄ nō ē idē ignis eē ꝛ eē elti: ſed poti⁹ ignis ē elm nō q̄dē ſicut primū ꝓpo ſitiōis corpis ꝑticipiū: ſed ē vt res q̄dā ꝛ nā q̄dā ꝓ foz mā diſtincta q̄ ē elm nō corpis ſed cuiuſdā corpis: no mē vo elti ſignificat q̄ illi accidat ſiue ꝓueniat elti rō: q̄ ē aliq̄d cōpoſitiōis ꝑticipiū: vt ex h vt primo cōpo nēte fiat ꝛ q̄ iſit in re cōpoſita ꝛ h mō mā prima ē elm nō ignis vel aliq̄s corpox ſimpliciū. Eadē aūt arte vtemur multiplicitate noīs cāe ꝛ in multiplicitate no/ minis vni⁹ ꝛ in talib⁹ oībus q̄n volum⁹ iuenire illō q̄ primo ꝛ principalr ꝛ maxime dicit ꝛ ad qō oia alia re/ ferunt ꝓp qō ꝛ vnū principalr ꝛ primo ē idiuiſibile eſſe ꝛ h enti h ē vnū ēti ē h eē q̄ vz idiuiſibile ſit: iſepabile aūt ſiue idiuiſibile ē aut loco idiuiſibile ſic q̄ vni⁹ ſunt ſbi: h.n. loco iſepabilia ſūt aut q̄ ſit idiuiſibile ſpē ſiue mēte ſiue rōne ītelligētia ſic ea q̄ſ ſpēs ꝛ forma ꝛ q̄d ditas vna ē: aut ēt q̄ idiuiſibilita toto ꝛ q̄ indiuiſibilia ſunt determinato ꝓtinuo cu⁹ ptes copulantur ꝛ termi nant vno. Scōm hos igit mōs accipiēdū ē primū ꝛ principalr vnū in q̄lz gñe vni⁹ ꝛ entis ꝛ ad iſtō oia alia referūt qō maxie ſm ſuū ābitū ē indiuiſibile.

Lapl'm.ij. q̄ vnū q̄ ē metrū ꝛ principiū in q̄lz gñe ē q̄dā idiuiſibile ad modū vnius qō eſt metruz ꝛ prin cipium in numeris.

Onuenit aūt vni q̄ maxie ē vnū ꝛ primū cu
c iuſlibet gñis ſiue ābitus mltiplicitatis cuiuſli bet q̄ ſit metrū ſiue mēſura: ꝛ metrū ſiue mē ſura ē p̄io eius q̄ ē magis ꝓprie quātitas: cū aūt quā titatis aliud ſit ꝓtinuū ꝛ aliud diſcretū erit magis p̄io prie quātitas diſcretū q̄ cōtinuū eo q̄ i diſcreto magis ē cumulus ptiū: ꝛ iō q̄ idiſcreto ē vnū primū metruz ꝛ vnū idiuiſibile maxie dictū ꝛ ab illo ad oia alia trā ſumit primū vnū in q̄lz gñe eē: metrū ēt ē quo quātitas cognoſcit quātitas āt aut cognoſcit vno: aut cognoſci tur nūero: ꝛ ſi dicat q̄ nūer⁹ cognoſcit nūero ꝛ q̄ nu merus magis ꝓuenit nūero q̄ id qō nō ē nūer⁹: hic ad idē reddit q̄ ille nūerus quo nūerus cognoſcit op3 q̄ cognoſcat vno q̄ cū vnū qōq; cognoſcit mimo ꝛ pri/ mo ſue ſbe ꝛ mimū ꝛ primū ſit in quo ſtat reſolutio: ꝛ reſolo nūeri nō ſtet nſi i vno oz q̄ oīs nūerus cogno ſcat vno: ꝛ iō oīs quātitas inq̄tū quātitas ē cognoſcit vno primo in quo ſtat reſolo quo āt primo cognoſcit quātitas ē vnū ipm ꝛ ꝓpter h vnū ē prime quātitatis q̄ ē nūeri principiū ꝛ nō nūerus ſicut nulla res primum principiū ens alicui⁹ gñis ē genus illud: h igit vnum ꝛ vnitas q̄ ē numeri principiū principalr dicit metrū: ꝛ ab h ēt in alijs p analogiā dicit metrū illud quo primum vnū qōq; cognoſcit ꝛ quo certificat ꝛ reddit ipſi⁹ eſſe metrū. n. cuiuſlz gñis ētis ē vnū q̄ qōlz ens q̄n in ea q̄ ꝓcedūt ab vno gñis illi⁹ principio multiplicat: ꝛ extē/ dit vnū in ipſo iterat ꝛ coaceruat cū alio vſq; ad vlti mū q̄ ē illi⁹ gñis maxie cōpoſitū ꝛ q̄ nō venit in cōpo ſitōez altertus: ꝛ h ē ſic in lato ꝛ ꝓfundo: ꝛ grauitate ꝛ velocitate cuius ꝓbatio ē q̄ grauitas ꝛ velocitas ſt q̄ddā cōe in modis ꝓꝛ̄ḡs: vtrūq; n. iſtox ē duplex per appoſitionē ꝛ diminutionē ſic dixim⁹ in ſexto phicox.

Graue.n. q̄ ē quātulūcūq; hñs motū ꝛ iclinationez grauis ꝛ graue itex ē qō hz excedētiā in motu ꝛ incli natōe grauis: fz oēs gradus appoſitōis ifinite gravio rū ꝛ grauiox: ſm q̄ hz diuidere magnitudinē ſpacij i infinitū. Siīr āt ecōtrario dicit velox qō quātulum cūq; hz motū ꝛ iclinationē velocis ꝛ itex velox dici tur qō hz excedētiā mot⁹ ꝛ iclinatiōes velocis fz oēs additiones quibus diuidit tps in ifinitū. Velocitas n. q̄dā eſt tardioris ꝛ tardioris: ſic ꝛ grauitas quedaz ē grauioris ꝛ grauioꝛ ꝛ leuioris ꝛ leuioris ꝛ fz has exteſiōes ab vno ꝓcedētes i mltitudinē. Jn his oib⁹

ē metrū ⁊ pncipiū id qō ē primū vnū ⁊ idiuisibile ꝑz illō gen⁹ cui⁹ ē metrū ⁊ pncipiū. Sic ãt ꝫ eē dixim⁹ in discretis: ⁊ in his q̄ extēdunt ex vno ꝑ modū q̄ nūerus ꝑ additionē excrescit ex vno: ita ēt ē ī cōtinuis q⁹ lz illa p diuisionē nō deueniãt ad vnū minimū neq⁹ extē dant ex vno minimo ꝑ additionē tñ qñ reddit ⁊ certificat eaꝝ quãtitas vtunt in lineis vt vno q̄si athomo: siue idiuisibili linea pedali vel alia quecūq⁹ mima esse ponūt: sic agri mēsuratores primū ponūt digitu⁹ vt lineã idiuisibilē. Et iterato digito q̄ ponūt scōa⁹ mē surã palmū ⁊ iterato iterū palmo quater tertiã mēsurã ponūt pedē ⁊ ex pede vno ⁊ semisse quarrã mēsuram ponūt cubitū: ⁊ ꝫ mō ꝓcedētes duodeci mēsuras pro ducūt q̄b⁹ oiu⁹ ꝓtinuaꝫ mēsurãt quãtitates: vbiq⁹ nã q⁹ ⁊ in oibus primū metrū ⁊ mēsurãs q̄rūt tale aliq̄d q⁹ sit vnū ⁊ idiuisibile: hoc ãt idiuisibile ē aut simplr ⁊ simplr idiuisibile ē sic in nūeris: aut ē idiuisibile vnū q̄le ꝓducēs ex se virtutes q̄litatū ꝑ additionē sic ī gra ui leui veloci ⁊ tardo aut ē idiuisibile q̄to q̄dã posito sicut in mēsuris ꝓtinuo⁹ iter mēsuras primus ponitur digitus ⁊ in pōderib⁹ granū ordei vbicūq⁹ in q̄lz gñe mēsurãdi entis nō videt aliq̄d addēdū vel auferēduz ꝫ dicit eē primū indiuisibile vnū ⁊ certū oium alio⁹ metrū: ⁊ iō cū in nūero sit tale vnū cui nihil penit⁹ pōt addivel auferri constat q⁹ metrum nūeri est metrum ⁊ vnū certissimū: vnitatē. n. nūeri oēs sp ponūt primū eē idiuisibile. Jn alijs vō entib⁹ nūerãdis imitant tale vnū quale ē in nūeris quãtū possūt. Nã a stadio mē surãdo in ꝓtinuis: ⁊ talēto mēsurãdo in pōderib⁹: ⁊ si mlīē q̄lz magno vel maiore accepto ⁊ posito forsã fit obliuio ⁊ ignorãtia quãtū sit additū ⁊ ablatū: q⁹ icer tio: ē quãtitas maior q⁹ minor: ⁊ iō si iteret sup aliq̄d q⁹ titas maior nō certificabit mēsuratū eo q⁹ quantitas mēsure ē ignota: ⁊ iō additū vel determinatū in mēsu rãdo ex quãtitate magna ē ēt ignoratū: q⁹ si ignoratur pncipiū ignoratur ēt pncipiatū: sed in minori quãtita te: ꝫ non ē q̄ magis ē certa: ⁊ iō cū iterat vel addit vel subtrahit ab eo qō mēsurat magis certificat quã maior

Et iō oēs phī ⁊ hoies facūt ꝫ eē metrū in q̄lz gñe a quo primo ſm sensū nō cōtingit auferre sensibilez: ⁊ nota dignã quãtitatē: ⁊ ꝫ faciūt in hūidis ⁊ siccis ⁊ in dimēsionib⁹ grauis ⁊ imēsuris dimēsionis ꝓtinue: ⁊ iō ī humidis minimū ponūt cadū: ⁊ in siccis modiuz ⁊ in graui⁹ ⁊ leui⁹ siue pōderib⁹ granū ordei ⁊ idimēsi onib⁹ ꝓtinuus digitū ⁊ tūc putãt se cognoscere totum quãtū qñ cognoscūt ꝑ ꝫ mēsurãs primū metruz.

Cap'm. iiij. in quo ꝓbat ſm quē modū sit vnū q⁹ est metrū in quolibet gñe.

Odē aūt mō ⁊ in reb⁹ oibus ꝓcedūt ſm nāz
c exñtibus ⁊ nō exñtibus ſm artē: motū. n. om nē mēsuratū simplici motu ⁊ velocissimo: ⁊ ꝫ ē motus celi q̄ ꝓportiõe hita ad id q̄ mouet puissi mū hz tps: ⁊ iō in astrologia tota in qua cursus ⁊ cō iunctiões ⁊ puēt̄iões ⁊ diſtãtie stellaꝝ mēsurant talis motus primi mobil' q̄ oiu⁹ vocat ē primū ⁊ metruz quo oĩa mēsurant: supponūt. n. q⁹ ⁊ verū ē q⁹ mot⁹ pri mi celi sit iter oēs magis eq̄l ⁊ velocissim⁹ oium alio rū: ⁊ ideo ad illū iudicãt ⁊ nūerãt oēs alios stellaꝝ ⁊ celoꝝ motus. Silr aūt in musica primū quo neuma ta mēsurant ē discrimē siue differentia q̄ vocat dyesis q̄ vincit tonus semitoniū: ⁊ iō dyesis ē iteratū primuz in musicis. Silr ãt in voce litterata ē primū elemen tū littere prie: ista ãt oĩa cū nō sint vni⁹ ⁊ eiusdē gñis: ita sunt vnū in cōi dictū q⁹ illō vnū qō ꝑdicat ō eis nō ē cōe sicut gen⁹ vnū sed pori⁹ sic dictū ē ꝑ analogiã ad vnū primū idiuisibile in nūeris q⁹ a pmo vno in nūeris sumit analogia ad oĩa alia q̄ in diuersis gñib⁹ vnū di cũt. Sz ꝫ ē aduertēdū q⁹ illud q⁹ ē metrū primū i q̄ libz gñe nō semp nūero idē ⁊ vnū idiuisibile ē q⁹ ē me trū verū aliq̄n sūt plia q̄ tñ ponunt vt vnū sic in musi cis ponit primū semitonū: q⁹ hz duo discrimia q̄ sunt due dyeses q̄ q̄dē nō sūt duo ſm auditū: sz in ſmonib⁹ ⁊ vocib⁹ duo ē: sed q⁹ cantus mēsurat ꝑz melos ad au ditū relatū iō duo illa discrimina ꝑ vno simplici ponū tur: Silr aūt in vocib⁹ litteratis q̄ sūt syllabe dictiões ⁊ orationes nō possum⁹ ponē vnã vocē cl'alē q̄ mēsurēt oēs: sz sūt el'a ⁊ ipa ꝓlatiõe el'oꝝ q̄b⁹ mēsuram⁹ vocē primã litteratã q̄ ē syllaba. q̄lz illoꝝ tñ elemētoꝝ in diuisibile ē ⁊ si ē tēpus lōgū mēsuram⁹ illud duobus breuib⁹ ſm ꝓlationē ⁊ tps breue ponim⁹ vt vnū idiui sibile simplex vñ oimēsuratio in musicis ⁊ vocib⁹ lit teratis mēsurat duob⁹ sic dictū ē. Silr ãt in geome tricis ē q⁹ in illis oimēsuratio q̄ est diameter siue linea dyagonalis in q̄drato vel q̄drãgulo alēs ꝓte longiori mēsurat duob⁹ lateribꝰ triãguli q̄ ꝓtinēt agulū cui oĩa meter subtēdit: sicut ꝑz in primo euclidis q⁹ q̄drata duū latez valēt vnū q̄dratū dyamet: ꝫ ãt mō mensurat ⁊ latus ⁊ oēs oimēsiões. Sᵗ. n. sūt linee rōnales ⁊ cōi cãtes mēsurãtur aliquo nūero ⁊ vnitate illi⁹ nūeri: ⁊ si nō sūt tales mēsurant ꝓportiõe quãtitatis cōtinue in latere vel in diametro sūpte eo q⁹ multe ꝓportiões si in ꝓtinuis q̄ ad nūeros reduci nō possūt sicut ꝑz i vlti mis thoꝛematibus. scōi libri euclidis: me trumaūt oi um ē: sicut vnū q⁹ ipso cognoscim⁹ ex quot ⁊ q̄b⁹ ē to ta ſba mēsurati diuidētes ipam ſbam ſm metri itera tionē: aut ſm quãtitatē aut ſm spēm ⁊ formaz sicut ꝑz ꝑ exēpla añdicta. Metꝝ aūt iō ē vnū ⁊ idiuisibile q⁹ qō primū ē singul' ē idiuisibile ꝑ aliquē mōm: nō. n. silr ⁊ eodē mō oē vnū primū ē indiuisibile: ē. n. vnū aliqō in mēsuris cōtinuis pes ⁊ i nūeris primū ē ipa vnitas ⁊ aliud ē in alīs vnū primū ⁊ iō aliqō vnū ē oino indi uisibile sicut vnū in nūero: alia vō vna prima sūt idiui sibilia posita ad sensum eo q⁹ ſm sensibilitū notã nihil ꝑt eis auferri: ꝫ. n. volūt mēsuratoꝛes eē idiuisibilia sic dictū ē foꝛsan eni oē ꝓtinuū ē semp diuisibile sed de ꝫ hic non suscepimus disputationem.

Cap'm. v. in quo ꝓbat qō vnū qō ē metꝝ in quolz gñe ē cognatū illi gñi ⁊ ē i eo disgressio tres excludēs errores q̄ ex hoc oriunt.

Emp ēt id qō ē metrū opz eē cognatuz ei q⁹
s mēsurat ꝑ ipm ꝑz ãt ꝫ ꝑ iductionē: q⁹ oimē suratiõis metꝝ ē oimēsio. Et silr vnaq̄q lōgitudo prima simplicit vel ſm positionē metꝝ ē lon gitudinis: ⁊ ad eũdē modū latitudo latitudinis: ⁊ vox prima vocis ⁊ grauitas prima grauitatis: ⁊ vnitatum vnitas: sic. n. opz accipere in oibus cognatum ipis mē suratis metrū sed nō opz iō vnitatē nō eē metrū nūeri q⁹ metꝝ nūeri nūerus ē: ⁊ iō q⁹ opz silr in gñe conue nire metrū ⁊ mēsuratū quinimo opz in nūeris accipe metrū ⁊ nō silr in spē aliq̄ nūeri sicut mēsuratū ē in ali q̄ nūeri spē q⁹ nō sūt silr digni ad nomē ⁊ rōnez metri nūer⁹ ⁊ vnitas q⁹ sicut in ꝑhibitis dixim⁹ quãuis aliq̄s numerus mensureꝛur per nūeruz tamen ille mensuras numerus sicut a primo mensurante mensuratur ꝑ vni tatem. Et ideo vnitas dignioꝛ est nomine metri: ve rum sicut dignantur vnitates esse metruz vnitatū que sunt nūerus ⁊ nō dignantur vnitatē esse metrum eo q⁹ ipa nō ē nūerus. Nūerus. n. ē pluralitas vnitatū: ⁊ nō vnitatis: sic ēt in quolz cognatū metꝝ ē ponēdū: ⁊ nō oĩa mēsurãda sūt vnitatibus nūeroꝝ sic q̄dã pubs

gozicozum

gorico⁹ dixerũt. Ex his aũt q̃ sic a nobis de vno determiata sũt tres nõ dissimulãdi erro:es surrexerũt pp h.n.q oẽ mẽsurãs vnũ dicit ad aliquã silitudinem vni⁹ q est nũerus q̃dã fuerũt q̃ dixerũt q illud vnuz q cũ ente ꝓuertit ꝛ p anologiã circuit oẽ genus q est nihilominus vnũ q q̃lz dicat vnũ ẽ vnũ nũerale q ẽ ꝓncipiũ nũeri: ꝛ ex h seq̃t q vnũ accidẽs aliq̃d addit sup ens ꝛ hz se ex additõe ad ipm: ꝛ h nõ ẽ verũ.

Alij aũt dixerũt q q: vnũ ẽ q̃d ẽ primũ oiuz ꝛ dicit ad vnũ nũeri p anologiã: ꝛ io dixerũt q ex nũeris cõponuñ entia: ꝛ io vnitas ẽ q̃ ẽ mẽsura ipoz ꝛ contra has duas opiniones in phitis satis ẽ disputatũ. Cõtra primã oiuz disputatũ ẽ in q̃rto ꝓra scõaz aũt disputatũ ẽ in primo: ẽ aũt tertia optimo dicẽs q in quolibet gñe primũ illius gñis ẽ illõ idiuisibile q ẽ mẽsura aliorũ sed cũ determiare debẽt illud idiuisibile diuersificãtur p tres differẽtias: q̃dã.n.dicũt q primũ in gñe ſbe q omnia alia mẽsurat ẽ motoz primus ꝛ essentia primi motoris. Alij aũt dicũt q primũ illud ẽ nã gñalissimi. Et tertij dicũt q h ẽ mã prima hij aũt q̃ dñt q primũ in gñe ſbe q̃ ẽ ens vez ꝛ pfectũ ẽ motoz primi⁹ has ꝑ se iducũt rões: primũ.n. fm p̃dcã ẽ id q maxime ẽ idiuisibiľ simplex maxie aũt idiuisibile simplex ẽ motoz primus: q̃ ẽ idiuisibilis ꝛ imptibilis non hns magnitudinẽ penitus. Amp̃. id ẽ metrũ ad cuius cẽ alia mẽsurata gradũ entis accipiũt oia aũt scõa sũt in gradu entitatis p aliquẽ accessũ ad primũ vident igit scõa mẽsurari p primũ. Amp̃ nũq̃ in aliquo ordine primũ mẽsurat p scõz sed ecõuerso cũ igit primus motoz sit oiuz primũ videbit primus motoz cẽ metrũ oiuz Adhuc aũt eius q ẽ metrũ videt cẽ ꝓprũ q̃ sit cã cũ aũt primus motoz p suũ itellectũ agẽte: causa ẽ igit priuz mẽsurãs: hijs ꝛ hui⁹ rõnib⁹ assẽtit Auerois ꝛ sui seq̃ces primã cam oñtes cẽ metrũ entis. Obijciet aũt aliq̃s in q̃riũ q: id ẽ metrũ q̃ iterat in his q̃ mensurat sz primus motoz nõ sic iterat ẽntibus. Adhuc aũt id q metrũ ẽ aliud ẽ de ſba mẽsurati: sicut vnitas aliq̃d ẽ d ſba nũeri: primus aũt motoz cũ ẽtibus non cõmiscet. Hij aũt q̃ dñt natura gñalissimi cẽ primũ mẽsurãs ꝛ metrũ duas potissimũ iducũt rõnes: vnã q̃dẽ q: h ẽ primũ indiuisibile simplex in gñe. Alia aũt q: nã gñalissimi ẽ ſbz primũ iteratũ in oibus q̃ sũt ciusdẽ gñis ꝛ h dñt debere ꝓuenire metro. Sz ꝓra eos ẽ q nã gñis nihil certificat negz diffinit: metrũ aũt certificat ꝛ diffinit id cui⁹ ẽ metrũ: Illi vo q̃ dñt q mã ẽ primũ mẽsurãs oñt h triplici rõne vna q̃dẽ ẽ q: metrũ ꝛ mẽsuratũ nõ ꝓuenit spẽ sed gñe ꝛ ptãte: ꝛ h pz in nũero q̃ mẽsurat vnitate q̃ ꝓuenit cũ eis nõ spẽ sed potẽtia solũ q: sic dicit in arismeticis vnitas ptãte ẽ ois nũerus alia aũt rõ ẽ quia metrũ ẽ iteratũ in his quoz ẽ metrũ nihil aũt iterat in entib⁹ nisi ſba mãe. Tertia rõ ẽ q: mã ẽ sola prima q̃ subijcit oi subẽ: ꝛ cũ primũ ſbm debeat cẽ primũ metrũ eius q̃ sit ex ipso sicut nũerus ex vnitate videt prima mã cẽ metrũ. Obijcit ẽt ꝯ istos q: nã p idẽ non iterat in ſba sz pot⁹ p diuisionẽ. Adhuc aũt q: mã icerta ẽ ꝛ nõ itelligit nisi p analogiã ad formã ꝛ q ẽ icertũ diuidit ꝛ nõ hz metri rõne. Adhuc multitudinis ẽ nũero nõ ẽ cã nisi diuisio materie igit mã in entib⁹ hẽt se sic nũeratũ ꝛ sicut nũeras. His igit oibus sic obiectis: videt dici melius cũ Auer. q primus motoz p itellectũ suũ ẽ metrũ entis q ẽ in ſba: itellectus.n. su⁹ sic i sequẽtib⁹ ꝓbabit ẽ cã entis ꝛ lumẽ itellectus siue forma ẽ hypostasis ẽtiũ iteratũ in ipis entib⁹ ꝛ pfectis oi ẽti eẽntialitatẽ ꝛ ad ipz mẽsurata ẽtia ẽtitatẽ hñt logice vl ꝓpice ꝛ illõ lumẽ hz q ẽ i ꝓprijs eẽntialib⁹ ꝛ nãlib⁹ maiorẽ ꝛ miorẽ accipit determiationẽ. Et io ens determiatũ mẽsurat a prio penit⁹ simplici cui nulla scã ẽ oppositio ꝛ q̃n dicit q metrũ ẽ aliq̃d de ſba pz tã cẽ vez q lz primus motoz p ſbam nõ sit ò nã ẽtiũ: mo p lumẽ itellect⁹ substãtificat etia sic colores substãtificant p lumẽ q ẽ in pspicuo. In se aũt ẽ certissimũ sim plicissimũ ꝛ manifestissimũ fm nam lz quo ad nos sit occultũ pp nostri itellect⁹ debilitatẽ. Illi aũt q̃ ponũt nam gñalissimi cẽ metrũ pua ꝛ exigua rõne moti sunt: ꝛ adhuc nec videt pscientiẽdũ cẽ dictis eoz: insufficiẽti.n. crediderũt signo: q: simplex ꝛ primũ fm itellectũ nõ necessario ẽ metrũ nisi ꝛ alia ocurrãt q̃ ꝓueniũt metro: ꝛ h ẽ q reddãt ꝛ certificẽt ea q̃z metra sũt i quãtitate: quãtitatẽ aũt dico fm accessum ad ens primuz ꝛ vez vel fm recessũ ab illo. Hanc.n. extẽsionẽ ad similitudinẽ quãtitatis hz oẽ ens q̃ ꝓcedit ab itellectu prio sed de h multũ dixim⁹ ꝛ adhuc in sequẽtib⁹ plura dicem⁹. Hij aũt q̃ mãm posuerũt cẽ metrũ oino pter rõnẽ dixerũt pp rões q̃ in cõtrariũ adducte sunt: lz.n. metrũ in spẽ nõ ꝓueniat cũ mẽsuratis tñ rõnẽ mẽsurãtis nõ hz pria mã: sed potius pria forma sicut dixim⁹: ꝛ dico primã q ẽ fm eẽ primã ꝛ nõ fm rõnez tm ꝛ ex his pz solutio dubioz.

Caplm. vj. in quo p rõnem pitagoze oñditur q̃d sit primũ mensurãs in entibus.

Unt q̃dã pitagoze deliramẽta seq̃ntes q metrez dixerũt cẽ sciam ꝛ sensũ eo q sic dixim⁹ in q̃rto hui⁹ sapie libro vez ponũt cẽ i oppẽdo hoi p sensum ꝛ sciam ꝛ q res sequũt ea q̃ sũt in alia potius q̃ ecõuerso dicti aũt ista⁹ cã fuit q: cognoscimus magis id q̃ mẽsurat q̃ cognoscam⁹ mẽsuratũ id.n.p q̃ certificat incertũ certũ ẽ ꝛ cognitũ certificat aũt mẽsuratũ p mẽsurã certã. Supponebãt aũt isti q̃ id q̃ ẽ in aia certissimũ ẽ ꝛ notissimũ: sed tñ istud dictuz falsũ ẽ: sz pot⁹ cuz res extra aiam exẽtes sint cã nostre scie pot⁹ res extra aiaz exẽtes mẽsurãt aiaz fz sẽsum ꝛ cognitionẽ q̃ ecõuerso: ꝛ in talib⁹ accidit nobis sic si dicam⁹ q aliquo alio a nobis nos mẽsurãte nos ipsos cognoscim⁹ fm q quãti sum⁹ cũ cubitũ nos mẽsurãtẽ nobis ipis supponim⁹. Sic.n. spẽs rez accipiẽdo nostrũ itellectũ ꝛ iuenim⁹ ꝛ cognoscim⁹: sic subtilr in ko libro de itellectu ꝛ itelligibili nos oñdim⁹ pitagoras vo oium rerũ dixit cẽ metrũ hoiem scientem bõ.n. talis ẽ sciẽs ꝛ sentiens: metrũ aũt ẽ sciens ꝛ sentiens: io q: sentiẽs hz sensum ꝛ sciens habz sciaz ꝛ sensum: ꝛ sciam dicim⁹ cẽ metra ſboz sensibiliũ ꝛ scibiliũ q: sensus ẽ spẽs sensibiliũ ꝛ itellect⁹ ẽ spẽs scibiliũ sicut in libro de aia tertio ẽ oñsũ. Dicim⁹.n. q sensus ꝛ scia nihil sũt supabũ dãs sup formas sensibiliuz ꝛ scibiliũ: ꝛ io dicẽtes hãc positioez rõne iducta aliq̃d dicere videnť ꝛ lz falsum dicãt sic oppinãtes tñ ex ratiõe dci coz accipimus q vnũ in rõne nois ẽ q maxime dicim⁹ cẽ metrũ: ꝛ h ẽ primũ idiuisibile ootũ ꝛ certũ: ꝛ h q̃dẽ p prius ꝓuenit quãtitati: ꝛ deide ꝓuenit ẽtẽ̃litati p posteri⁹ ꝛ h ẽ palã p p̃dcã: tale aũt q̃ hz ꝛ nomen ꝛ rationem metri erit in aliquo tale si est idiuisibile fm quantitatem: ꝛ in alio si est idiuisibile fm qualitatem. vnde necesse est q illud vnuz q ẽ metrum sit idiuisibile aut simplr aut inq̃tuz vnũ ꝛ primũ ẽ positiõe: sicut in antehitis determinatũ ẽ: q: vo vnum sic ponit p q̃ quãtitas mẽsurat vniuscuiusq necesse ẽ diuersa poni que q̃dẽ licet in se idiuisibilia sint tñ ad põdus vl alr ad mẽsurã relata supponunt certe ꝛ idiuisibilis cẽ quãtitatis: oia.n. extẽsa ex vno aliquo principio fm eẽ itelligunt ꝛ fm extẽsionẽ hãc hñt fm suam

nām quādā quātitatē ⁊ inquātū talia sūt mēsurabilia
p vnū ⁊ h q̄dē vnū ex quo extendunt in sensibilibus
spēm sensus: ⁊ isēabilibus spēm itellectus dixit cē py/
thagoras: ⁊ io dixit sensū ⁊ itellectū cē mēsuraz oium
est aūt h primū vt diximus lumē itelligētie determina
tū ad nām entis in gñe: ⁊ qz h sicut p determinationez
factā ad genus diuersū ē. Jdeo primū mēsurās in gñi/
bus entis est diuersum: ⁊ p simile modū diuersū efficit
in spē qñ ad spēm determinat: ⁊ io in spēbus diuersis
sūt metra prima diuersa: ⁊ aliqñ ē accipe sub spē aliq̄o
īduiduū q̄o simplicius ⁊ puri⁹ illā accipit nām ⁊ illo
idiuiduū aliqñ dicit metrū esse aliorum q̄ sunt in eadē
spē eo q̄ ad modū ei⁹ mēsurat nā spēi in alijs: lz.n. spe
cies ⁊ gña nō fm magis ⁊ minus dñr de sbijs tñ quā/
do accipiūtur fm ee ⁊ fm q̄ sunt nature sboz in cōse
quētib⁹ se potētijs nālibus b̄ntur fm magis ⁊ minus.

Capl'm. vij. in quo determinat q̄ sit vna nā in quoli/
bet gñe prima vtrū sepata vel cōiuncta ⁊ si coniuncta
que sit illa.

St aūt nūc inquirēdū q̄d sit illud vnū q̄o est
pncipiū ⁊ metrū entiū fm sbam ⁊ nām. vtz
vz se bēat vnuz illud quēadmodū supius in
tertio libro in q̄onibus tractauimus de ipso vel nō vbi
inq̄sitū ē q̄d ē illud vnū fm sbam ⁊ nāz ⁊ quomō nos
opz loqui de ipo vtrum vz loquēdū sit de ipso quasi
de sba aliqua existente que sit sba vna ciusdē vnius ō
quo loquimur sicut omnes prius pythagorici dixerūt
vnitatē esse pncipiū oium quasi vnā sbam existentem
oium: ⁊ sicut posterius post pythagoraz dixit pl'o po/
nēs vnū q̄ est ydea cē pncipiū oium: aut magis sit il
lud vnū quedā nā que supponit pbice ⁊ opz querere
de vno fm quē modū opz notabilius ⁊ significantius
dici: sicut quidā nāliū dixerūt q̄ nō posuerūt pncipia
mathatica: pbicoz.n. alius illud vnū q̄ē oium pnci/
piū dixit cē amoz ē eo q̄ amoz ē vnitiu⁹ amātiū: Alius
aūt magis respicies ad nām dixit illud cē aerē ppter
humidū subtil' cōtinuās q̄ ē aeris ppriū. Alius at di/
xit illud cē infinitū eo q̄ nihil ē extra ipm ⁊ io cōuēit
ei maxie cē vnū. Obijcientes gūt cōtra eos qui ma
thatica ponebāt dicim⁹ q̄ si ē sicut in septimo supra p
bauimus ⁊ in q̄nto q̄ nullus vliū pōt cē sba rez sic di
ximus in septimo cū sermo haberet de sba ⁊ ente tūc
ēt cē nō pōt q̄ h vle vnū q̄ pythagoras ⁊ pl'o ponūt
esse gen⁹ oium sit sba rez: vle.n. nō est vnum q̄d pter
multa in q̄bus hz ee ⁊ ē cōe ad illa fm p̄dicationē so/
lū: ⁊ nō fm ee ⁊ sbam vnaz que saluat in oibus illis ⁊
palā ē ex ibi dcis sic ens q̄ ē p̄dicatū cōe ñ ē sba entiū
ita nec vnū q̄ zuertit cū ipo pp eādem rōnē: h.n. duo
ens ⁊ vnū maxime ⁊ vlr p̄dicant de oibus qz igit ge/
nera q̄ sūt minus vlia nō sūt nature quedam ⁊ sbe se/
pabiles ab alijs io nec vnū ⁊ ens q̄ sūt magis vlia cō/
tingit cē nās sepatas ab alijs ⁊ pp easdem cās nec ens
nec vnū nec gña alia sūt sbe q̄dā ⁊ nāe sepate. Amp.
aūt necesse ē q̄ in oibus sir se bēant ens ⁊ vnum qñ
igit i q̄lz gñe entis ē aliō ⁊ aliud vnū sicut ē alia ⁊ alia
nā entis sicut ⁊ in quātis ē vnū q̄ ē de nā q̄titatis palā
ēx p̄dictis: in oibus.n. illis totalr siue vlr q̄rit q̄d in
quolz gñe vnū sicut q̄rit: q̄d ē nā entis in ipso. ⁊ h q̄o
io ē qz nō ē sufficiēs dicē q̄ h idē vnū q̄ ē primū ⁊ vle
sit ppria vniuscuiusq̄ gñis nā. Sz sicut q̄rim⁹ de co
loribus q̄d ē color vnus ⁊ primus ⁊ dicim⁹ illū cē al/
bū ⁊ deinde p ducim⁹ alia q̄ sūt de gñe coloris: ex h pri
mo colore ⁊ eius cōtrario nigro. Ex his.n. duobus
oia q̄ sunt de gñe coloris vident cē genita: ⁊ nō sūt ge
nita sicut ex duobus pncipijs: sed potiꝰ sicut ex bitu ⁊
priuatiōe qz dicim⁹ q̄ nigrum ē priuatio albi: sic tene/
bra ē priuatio lucis. Jta dicim⁹ q̄ ē vniuscuiusq̄ nāvna
pria ex qua sicut ex pncipio ꝓcedūt oia q̄ sūt gñis illi
us: vnde si entia oia cēnt colores entia cēnt q̄dā nūer⁹
ꝓcedēs ex vno primo q̄ ē color alb⁹. palā aūt ē qz q̄ū
dā entiū sicut dictū ē vnū ē cē sicut color. Si tñ in
coloribꝰ sicut dictū ē aliq̄d q̄ vnū hz cē primuz vt al/
bū: h.n. forte verꝰ ē lumē q̄ ē color sba: sz ō h hic nō
sacim⁹ vim. Sed q̄ō dixim⁹ gratia exēpli ē iductuz
Silr aūt si oia entia cēnt melodie tūc nūerus entiū nō
eēt nūer⁹ sepat⁹ sz poti⁹ nūer⁹ entiū eēt discrimē primū
q̄ ē dyesis siue semitoniū: semitoniuz.n. hz duas dye/
ses: siue vnū discrimē dyesum ⁊ nūerus sepatus non
eēt sba eoz ⁊ vnū primū q̄dē eēt aliq̄d sepatum: sz nō
eēt sba entiū: nō.n. tūc vnū q̄ ē sepata vnitas eēt entiū
sba fm hanc positionē sed primū discrimē dyesum ex
q̄bus ē semitoniū. Silr se hz ⁊ in sonis elemētorū.
Sl.n. entia cēnt nūer⁹ sonoz ⁊ vnū primū de soni nā
eēt sba rez q̄ ē forte elemētum vocale q̄ ē p se sonās
primū ⁊ eodē mō si ētia cēnt figure ortogramine hoc ē
rectilinee tūc entia eēnt nō nūerus sepatus sz nūerus
figuraz: ⁊ vnū illi⁹ nūeri eēt primū ortogramineū q̄o ē
trigonū ex quo fieret oīs figura: eadē aūt rō ē ēt i alijs
gñib⁹ entiū ⁊ pp h si sic ꝓcedat in alijs sic in passiōib⁹
⁊ quātitatib⁹ ⁊ q̄litatib⁹ ⁊ i motu: ⁊ dicat q̄ ētia p̄dcō
mō nūeri sūt ⁊ vnū aliq̄o primū ē in oīb⁹ ex q̄ ꝓducūt
tūc pz q̄ entia nō sunt nūerus simplr sz nūerus q̄dā ⁊
vnū nō simplr sed aliq̄d determiate nature vnū ē prin
cipiū ⁊ sba eoz. Si vo h idē vnū ē sba: tūc ēt in sbijs
siue in gñe sbe necesse ē silr se hēre: sic.n. dixim⁹ silr
se hz in oibus q̄o dictū ē: palā igit ē q̄ vnū in q̄libz ge
nere ē cuiusdā nature: ⁊ h q̄dē vnū q̄o ē pncipiū ⁊ vle
nullius gñis determiati ē nā: sed ē multiplicatū p ano/
logiā ⁊ diuersuz in oib⁹ ⁊ ē sic i coloribꝰ color vn⁹ pri
mus: manifestū ē igit q̄ vnū ipm q̄ sic in sba ē primuz
ipm ē vna sba prima in gñe sbaz. qz vo vnū ⁊ ens si/
gnificāt idē lz mō diuerso. io vtrūq̄ istoz sequtur ⁊ cir
cuit oēs cathegorias: ⁊ qz p vnā ⁊ cādē rōnē nō sūt h
in aliq̄ vna cathegoria manifestū ē ex p̄dictis: nō.n. sē
vniuoce de oib⁹ p̄dicata ⁊ i quid siue sba neq̄ ingle p/
dicantur de omnibus neq̄ inquantuz ⁊ sic de alijs: sed
in predicatione silr se habet vnum tanquam ens ⁊ neu
trum addit aliq̄d distinguens aut distinctum super hil
de q̄ p̄dicat nisi forte in mō q̄ in priuatiōe ꝓsistit sic nos
in supioribꝰ huiꝰ sapie oñdim⁹: ⁊ io cū dicit vn⁹ bō ni
hil dicit diuersuz ab hoie h q̄ addit vnū quēadmodū
nihil diuersū dicit cū dicit bō ⁊ bō ens. Nihil ergo
diuersū dñr ens ⁊ vnū pter q̄d ⁊ pter qual' ⁊ pter quā
tū ⁊ in his oibus idē ē quid vnū cē q̄ ē q̄d cē ⁊ quan/
tū vnū cē ⁊ quātū cē ⁊ quale vnū cē: ⁊ quale cē.

Tractatus scōs. x. libri prie phie q̄ ē de oppositiōe
vnius ⁊ mlti ⁊ eiusdē ⁊ diuersi ⁊ equal' ⁊ iequal' ⁊ silis
⁊ dissimilis. Capl'm. j. de oppositiōe vni⁹ ⁊ multi ⁊ est
in eo di. de. iiij. gña oppositoruz.

Je hitis opz nos determinare oppositō
nē q̄ ē iter vnū ⁊ multa ⁊ qz vnuz in sba
b ē idē ⁊ vnū in quātitate ē eql: ⁊ idē in q̄/
litate ē sile. Opz nos ēt loq̄ de opposi
tiōe q̄ ē iter idē ⁊ diuersū ⁊ de ea q̄ ē inē
equale ⁊ ineqle ⁊ de ea q̄ ē inē sile ⁊ dissile. Dicam⁹
igitur incipientes q̄ vnum ⁊ multa quibusdam modis
opponuntur: vnum enim ⁊ pluralitas que est multitu/
do quedam se habent ad inuicem: sicut diuisibile ⁊ in
diuisibile. Omne enim q̄ est plurale ⁊ multum di/
citur: aut diuisum in plura si pluralitatem habet actua
lem aut

lem:aut dicitur vt diuisibile si pluralitatem habeat in potentia: vnum autem aut dicitur simpliciter indiuisibile oino aut si quidē est diuisibile fm potentiā tamē supponitur vt indiuisum fm actū. Quoniā ergo iaz scimus ex hijs q̄ in logicis determinata sūt q̄ ꝓtraposition nes siue oppones q̄uor modis oñr quoꝝ vnus est oppositoꝝ fm priuatione ⁊ habitum. Alter aūt fm cōtrarietatem. Tertius fm ꝓtradictionē. Et quart⁹ sicut opponūtur relatiua: lz nos h̄ de cōtradictione ⁊ oppōne relatiuoꝝ nō indigeam⁹ ad pñs: dicamus igit̄ q̄ fm p̄dicta apparet q̄ vnū ⁊ multū que se hñt vt indiuisibile ⁊ diuisibile nō opponūtur fm cōtradictionē neq; opponūtur vt ad aliq̄d dicta: vnū ār dicitur ⁊ oñdit eē ex cōtrario suo q̄ sibi opponit sicut ex diuisibili dicit ⁊ ostendit indiuisibile sicut ois priuatio dicit ⁊ ostenditur ex suo habitu: dicit enī priuatio per diffinitionē hab⁹ ⁊ oñdit ex ipō q̄ habit⁹ ē p̄ncipiū cognitōis priuatōis ⁊ sic indiuisibile oñdit ex diuisibili: pluralitatē enī ꝯz sensum magis q̄ vnitatez cognoscim⁹ ⁊ diuisibile magis est sensibile q̄ indiuisibile ⁊ ideo fm rōnē que accipit a sensu diuisibile ⁊ pluralitas sūt pri⁹ q̄ indiuisibile ⁊ vnū

Est ār h̄ valde attēdēdū q̄ cū nos añ ōtermiauerim⁹ q̄ vnū indiuisibile est metrū certificās eē entiū ⁊ priuatio nihil penit⁹ certificet q̄ vnū nō pōt eē priuatio nec opponi vt priuatio multo. Sz poti⁹ cū vnū sit simplex ⁊ añ se nō habeat aliq̄d priuⁿ nō pōt exponi p aliquod positiuū siue affirmatiuū lz exponit p consequētē negationē q̄ nihil est ipsi⁹: sed nā q̄ ipz est ꝓcedit affirmata ⁊ posita ⁊ ideo lz fm suū nomē dicat a priuatione tñ fm nāz habit⁹ est ⁊ potētia affirmatiua: ⁊ ideo oppō q̄ h̄ determinata est inter vnū ⁊ multa oñsa est esse ꝯz nomē. Nomē aūt iaz dixim⁹ ipositū eē a negatione cō/sequēte ⁊ eadē rō est in eo q̄ dicit primū ⁊ in eo q̄ dicitur principiū quoꝝ vtrūq; exponit p cōsequētez se negationē ⁊ h̄ est interpretatio nois quo ad nos facta ⁊ nō fm rē ipaz. Scias aūt q̄ vnū nominatū statiz in intellectu relinquit formā suā ⁊ fm hāc formā opponit multo fm modū cōtrarietatis ⁊ nō fm supposita: ⁊ h̄ pz q̄ vnū est de ꝓstitutione multi q̄ n̄ posset eē. Si opponeret ei fm suppositū. Sic igit̄ in forma opponit cōtrarie ⁊ in noie opponit priuatiue ⁊ in suppposito nō opponit: sed est cōstituens multū h aūt q̄ est multū opponi hz ad paucū sicut opponūtur relatiua: ad vnū aūt hz oppōnē ꝓtrarietatis ⁊ priuationis: q̄n multū est recedēs ab vno p diuisionē ⁊ diuisio priuatio est vnitatis poti⁹ q̄ vnitas priuatio diuisiōis: diuisio.n. ois i rōe priuationis ꝓsistit. Et iō pithagoras posuit eam eē de nō entib⁹. Si aūt opponit q̄ ꝓtraria nata sūt fieri circa idē vnitas aūt ⁊ multitudo nō ordinātur ad idē: dicēdū ista nata sūt fieri circa idē q̄ ois multitudo ꝓcedit ex vno ⁊ h̄ vnū in generib⁹ diuersis diuersū est vt dixim⁹ paulo añ ⁊ talis ordo ad vnū sufficit ꝓtrarietati in genere. Si aūt accipiant contraria phīca q̄ sunt agentia ⁊ patiētia: tūc cōtraria sunt circa idē q̄ est mā subiecta sicut pz ex determinatis a nobis in phīcis: attēdendū ē etiā q̄ nō ens nō opponitur nō enti nec potētia potētie sed ens enti opponit ⁊ act⁹ actui opponit ⁊ act⁹ potē/tie ⁊ fz oppōnē entis ad nō ens quādo ad idē refertur est sumpta oppō cōtradictionis. Secundū oppōnem aūt qua act⁹ actui opponit est sumpta oppō relatiuoꝝ in qua p oppōnē respectuū oppō est quia vtrūq; refert ad reliquū ⁊ ideo vtrūq; est de alteri⁹ rōne: fm oppōnē aūt actus ad potentia est duplex oppō aut enī potētia dicit diminutionē in actu tm̄ aut in actu ⁊ in principijs subiecti fm que sbz receptibile est habit⁹: ⁊ primo quidē modo est oppō cōtrarietatis: ⁊ iō vnū contrariorum vt priuatio se hz ad reliquū ⁊ est mot⁹ de vno ad aliud ⁊ ecōuerso: fm reliquū aūt modum est oppō que dicit priuationis ⁊ habit⁹ ⁊ ē mot⁹ ō habitu ad priuationē sed nō regressus de priuatione ad habitū: sicut iā in añ habitis in nono libro determinatū est: nec possūt eē plura genera oppositoꝝ ⁊ qr pria nō sunt nisi ens ⁊ nō ens ⁊ potētia ⁊ actus ⁊ ista adinuicē ⁊ ad vnū pluribus modis fm cōpōnem cōparari nō pñt: h aūt subtili⁹ ⁊ p lixius in logicis sūt determinata.

Laplm secūdū de oppositione eiusdē ⁊ diuersi ⁊ silis ⁊ dissimilis ⁊ eqlis ⁊ ineqlis.

Icut aūt iā ante descripsim⁹ vbi distinximus
s cōtraria in quinto hui⁹ sapiētie libro vni⁹ quidem in sbīa ꝓpri⁹ effectus est idez ⁊ in qualitate sile ⁊ in quātitate eqle: ⁊ pluralitatis vo siue multitudinis in substātīa quidē ē diuersū in quātitatib⁹ āt ineqle ⁊ in qualitatib⁹ dissimile. Cū aūt idē dicatur multipliciter vno q̄dē enī mō dicit idē q̄ ⁊ rōne forme ⁊ numero materie est idē ⁊ h vocat idē numero sic tu tecū es idē numero: h enī ⁊ spē forme ⁊ numero māe est vnū ⁊ idē. Amplⁱ aūt dicim⁹ idem si est vna rō prime subē fm formā sicut fm spēm linee dicunt linee q̄ sūt eqles rectilinee dicunt eedē cum illa ⁊ eqlia inter se trigonia eadē trigonio sibi eqli quamuis sint plura fm numeꝝ: fz in talibus id quod facit idemptitatē est vnio quā facit eqlitas qr p nullā formā ineqlitatis abinuicē sepant. Similia vo fm speciem sunt illa q̄ non sunt eadē simpliciter fm numeꝝ entia nec fm substantiaz in differētia ⁊ tamē ipoꝝ ē vna eqlitas: ⁊ iō maior minor est sile quāuis sit aliud ab ipo ⁊ ineqle quia vnius sunt eqlitatis sicut ineqles recte linee: hec nanq; sunt q̄dem adinuicē simles sed nō sunt simpliciter eedem. Alia vo dicūtur similia si hñt eādem spēm ea in q̄bus magis ⁊ min⁹ est tamē in illa spē nō sunt magis ⁊ minus qr tunc spēs illa est similitudo essentialis eoꝝ: sicut hoēs sile sūt adiuicē lz vn⁹ sit maior ⁊ alter minor vt puer ⁊ gigas ⁊ nan⁹. Alia iteꝝ dicūtur similia si ea/dē passio insit eis fm spēz quamuis illa passio insit eis fm magis ⁊ minus sicut duo alba quoꝝ vnuz ē magis albū reliq̄. Alia aūt iteꝝ similia oñr q̄ lz plura hēant ⁊ in vno nō simpliciter cōueniāt aut etiā hēant simpliciter altera abinuicē tamē pchira sunt h est p manibus ⁊ in pōptu ē facile reducere cā inconuenientiaz sicut stagnū simile est argento aut auro rubicūdo ignis ⁊ croceo simile est rubeum: ⁊ colere rubee ignis: qr p facilez additōez p manib⁹ est reducere stagnū ad argēti ꝓuenientiā ⁊ aurū ad rubozē ignis ⁊ croceū ad rubozē ⁊ colerā ad ignis rubedinē: palā est igit̄ qr diuersū ⁊ dissimile dicit multis modis ⁊ aliud ēt dicit oppōnis mō ad idē qr aliud ē diuersū. Et iō sicut omne ad omne ⁊ q̄d libet ad quodlz est idē vel diuersū. Ita omne ad omne ⁊ quodlz ad quodlz ē idē vl aliud: aliud aūt dicit ab aliquo: si nō hz secū idēptitatem in rōe forme ⁊ numero māe: q̄ ꝓpter etiā tu ꝓpinqs tibi diuersus es ⁊ aliō ab eis. Alio aūt mō dicit aliud ⁊ diuersū vt in mathematicis p opponē ad illū modū eiusdē q̄ dicim⁹ eē rectarū linearū ⁊ eqliū trigoniorū: sic linea curua aliud ē a recta ⁊ q̄dratū a trigono. Diuersū igit̄ ⁊ idē dicitur oē ad oē ⁊ cā est qr oē q̄ est ens est ⁊ vnū ⁊ idē causat ab vno ⁊ opponit ei diuersū ⁊ aliud ⁊ h supponūt ens ⁊ neutrū eoꝝ cōuenit nō enti qr inter idē ⁊ diuersū sive aliud nō est oppō cōtradictiōis vt vnū sit ens ⁊ alterū nō ens ⁊ iō neutrū eoꝝ dicit in hijs q̄ nō sūt entia q̄ sunt idē vel diuersa vl alia. Sed in ceteris omnib⁹ oi

s

eltur alterꝫ eoꝝ: sic enī sequit q oē ens enti est vnū cuꝫ ipo aut nō vnū aptū natū esse cum ipso ꝛ ens ꝛ vnum cōuertūtur. Ita dicere opꝫ q idē ꝛ diuersū est omne ens enti. Idē igit ꝛ diuersū talē hñt adinuicē oppōnē qualis determinata est ꝛ aliud est idē cū diuerso qz alius ꝛ diuersum distātiā dicūt fm substātiam ꝛ vtrum, q illoꝝ causat a diuisione q est cā pluralitatis ꝛ multitudinis: ꝛ iō vtrūq talē ad idē hꝫ oppōnē qlis est iter vnū ꝛ multū ꝛ hāc iaꝫ in añbitis sufficienter determinauim⁹

Lapl'm tertiū de differentia ꝛ diuersitate ꝛ ꝛrietate.

D Jfferentia vō ꝛ diuersitas aliā quādā hñt diuersitatē siue ōtermiatōez eo q ista aliū hñt respectū ꝛ resolutionē q idē ꝛ diuersū. Diuersum enim cum sit diuersū ab aliq non ē necessarium eē diuersū alicui in quo cōueniat secū: ꝛ h est ideo quia idē ꝛ diuersū sequūtur omne ens. Omne.n.ens omni enti est aut idē aut diuersū siue cōueniat in aliquo cum ipso aut nō. Sꝫ qz omnis differētia aliq̄d vnū in quo est ptāte diuidit iō ꝓprie loquēdo id qō est differēs ab aliquo p differētiā est differēs alicui vni q diuidit cū opposita sibi differētia ꝓpter q necesse est q idē aliq̄d sit cū illo a quo diuidit p differētia: hoc aūt idē in quo differētia cōuenit̄ est aut genere idē gnālissimo aut subalterno aut est spē idē si hēant differētiā q̄litatū actiuaꝝ vl passiuaꝝ accidētaliū: oē nāq differēs aut differt genere aut spē ꝛ genere q̄dē differētia dicūtur ñ q̄dē quorū nō est vna cohelemētatio cathegorie sꝫ potiꝰ quorū nō est vna cōis mā que sit sbm primū ꝛ hoꝝ nō est trāsmutatio adinuicē pñt tñ esse in vna cathegoria eo q oēs differētia ꝓprie loquēdo est in genere p̄dicamēti. Quoꝝ aūt nō est aliq̄d vnū nisi ens ꝛ vnū sūt q̄dē diuersa abinuicē: sꝫ nō differētia ꝓprie loquendo. Alia tñ ꝛ diuersa sunt ꝛ largo mō differētia quecunq fm figurā cathegorie sūt alia ꝛ alia: spē vō sūt differētia quoꝝ idē est genus ꝓximū. Si aūt idē est genꝰ remotū adh dicūtur eadē spē sꝫ minꝰ ꝓprie: ꝛ h mō si sūt spēs diuerse oñr etiā minꝰ ꝓprie differētia spē. Genus enī dicit illud fm qō ea q differūt spē ambo idē ꝛ cōuenire dicunt. Cōtraria vō dicūt esse differētia ꝛ ipa cōtrarietas dicit q̄dā esse differētia: qz aūt hoc bñ supponimus sicut verꝝ esse palā erit p inductionē: omnia aūt quecūq differētia sūt ꝓprie videntur in aliquo eadem eē ꝛ nō solū eē diuersa in oibus sꝫ quedā diuersoꝝ sūt genere diuersa q̄dā aūt nō sꝫ sunt in eadē cohelemētatione cathegorie. Que aūt sunt eadē spē sunt in eodē genere: in aliꝗ aūt determinatū est q̄ sunt eadē genere subiecti vel diuersa: h enī in logicis logice ꝛ in libro celi ꝛ mūdi phice determinatū est. Ex hīs enī q̄ ibi dicta sūt scitur q̄ sūt eadē genere vel diuersa: pz igitur ex dictis q ꝛrietas quedā est differētia qz vō differētie cōtingūt ea q̄ sūt abinuicē differētia plus ꝛ minꝰ oꝫ q aliq̄ maxime sint differētia q̄ maxime distāt a medio ꝓtactu in quo se differētie ꝓtingūt ꝛ h est id in quo sūt ptāte materie ꝛ h est vtriusq sbm illud enī diuidētes sepant abinuicē maxime hāc maximā differētiā q̄ maxie distat dicimꝰ eē ꝛrietatis: vnde ꝛrietas est duoꝝ sb vno genē differētiū maxie distātia ꝛ h ē verꝝ de pura ꝛ ꝓpria ꝛrietate qz vō distātia est in spatio loci q se pp hoc cōtrarietas in loco causa est ꝛrietatis in aliꝗ ꝛ iō ponit distātia vt cā in diffinitōe ꝛrioꝝ vli ꝛ huius cām nos iā assignauimꝰ in libro de nā loci ꝛ locati ꝛ in celo ꝛ mūdo: qz vō cōtrarietas maxia est differētia ꝛ maxie distās palā erit ex iductōe: ea enī q̄ genere distāt nō ꝓprie hñt maximā abinuicē distātiā eo q nō hñt viā ꝛ spatiū q̄ mouēat abinuicē maxme āt di-

stātiū via ē cōis media: ꝛ hui⁹ signū ē qz diuersa genere si aliud nō impediat sūt in eodē subo nec mutuo se expellūt. Sed talia tñ diuersa fm genꝰ large loquēdo distant magis ꝛ nō sūt ꝓueniētia sibi plusq̄ ea q̄ differūt spē: ꝛ qz nō hñt viā adinuicē sꝫ sūt distātiā vltra viā pz qz generatiōes sūt ex cōtrarijs vltimis aut si sūt ex medijs opz q medijs accipiat vt ꝓcipās vltimū: ꝛ iō illoꝝ cōtinua est via adinuicē inter ātrietates in q̄libet genere acceptas illa est maxie q̄ est vltioꝝ: ꝛ ꝓio diuidit generalissimū: dictū aūt est q maxia distātia ē cōtrariorꝝ maxia aūt i quolz genere est illa q̄ ē finalis extremi ꝛ ipmixti ꝓrij ad suū final extremū ꝛ ipmixtum cōtrariū. Dicimus.n. aliq̄d tūc eē maxime cui⁹ nō est ypbole h est excessus ꝛ dicimus aliud eē final ꝛ in sine extra vel vltra qō nō amplius aliq̄d distātius est accipere vel hēre possibile. Finalis enī differētia hꝫ ꝛ tenet finē distātie sic ꝛ oia alia finalia finē hēre dicūtur. Cōstat aūt q extra vel vltra finē nihil est: finis enīz in omni eo q est vltimū est ꝛ cōplemētū: ꝛ iō nihil est penit⁹ qō egeat aliquo vlterius qñ ponit finale rerꝝ. Ex hīs igit q̄ dicta sūt satis palā est q cōtrarietas finalis q̄dam est distātia. Cū aūt cōtraria dicātur multipliciter sequit q id qō finaliter est ita sic dictū est q hꝫ maximā distātiā. Sunt enī cōtraria media ꝛ extrema sicut diximꝰ: ꝛ h est vt si ita dicam⁹ q eē cōtraria ilit eis q̄ maxime ꝛ finaliter distāt.

Lapl'm quartū q tm vnū vni est cōtrariū fm oppōnem vere ꝛrietatis.

B Jꝫ aūt sicut dictū est existentib⁹ palā est qz talī genere oppōnis plura vni opponi vel ꝓtraria eē possibile non est ꝛ huius cā est ꝛ róqz vltimo nihil est vlterī qz qō p suphal ūdātiā dicit convenit vni soli nec pōt eē q vna distātia ab vna pte plura hēat vltima ad q̄ terminet: ꝛ h q̄dem est verꝝ si vera est cōtrarietas distātia vera duoꝝ terminoꝝ ꝛ vnū ꝛ finale est terminꝰ ex pte vna. Si vō h est in loco in quo ꝓria est cōtrarietas tūc necessariū est q ēt alioꝝ ꝓrioꝝ sint veri ꝛ simplices vltimi termini. Finalis enī differētia est illa q̄ plurimuꝫ differt quecūq enī sūt genere differētia illa nō est exterius extra distātiā accipere in spē sua qz illa sunt nō habētia viā sicut paulo ante diximus: oñdimꝰ enī qz ad ea q̄ sunt extra genꝰ nō ē differētia hoꝝ q̄ p distātiā cōtinuā hñt viam adinuicē: h enī distātia q̄ contrariorum est cōtinue vie est ꝛ in eodē genere ea que sic plurimū distāt sunt cōtraria: maxima nanq̄ distātia hoꝝ sicut sepi⁹ diximus est finalis ꝛ finalis ē q̄ in eodē susceptibili plurimū differt: cōtrariī enī vna ꝛ eadē ē mā. Nec sunt plurimū differentia nisi ea que sunt sub eadē potētia materie: ꝛ h nō possūt eē nisi simplicia ꝛ extrema: ꝛ sic nō pōt opponi vnuꝫ nisi vni simplici. Si aūt quis obiciat q h in ethicis dicitur fallax signū qz vnū q̄ ē volūtariū opponit duobꝰ iuo lūtarijs vni q̄dem p ignorātiā dicto. Reliquo aūt pertinet ad violētiā dicendū q in veritate p maximā distantiā nō opponitur nisi vnū vni sicut ꝓbatū est sed qz duo continet in se oē volūtariū: oīs enī volūtas est in rōne appetitus exīs q̄dam ꝛ iō per formā rōnis opponit iuo lūtario p ignorātiā ꝛ p formā appetitus opponit iuo lūtario p violentiā ꝛ sic inter quatuor formas rōnis vꝫ ꝛ ignorati ꝛ appetitus ꝛ violēti sunt due distātie maxime ꝛ in vtraq opponit vnū vni tm. Quod aūt diximus q localis distātia ꝓria est distātia cōtrarietatis: fꝫ quosdā hꝫ calumpnias qz cū primū genꝰ q est subm ꝛ causa oīum aliorꝝ sit suba videt q contrarietas q̄ est in suba sit prima cōtrarietas ꝛ cā cōtrarietatū aliorꝝ ꝛ sic

nō videt

nō videt esse prima cōtrarietas q̄ est fm situ̅ ⁊ locum sed hec ⁊ similia nō difficile est soluere quia cum dici/mus locu̅ esse generationis principiu̅ ⁊ ꝓtrarietatē q̄ est in loco esse cām aliaꝝ ꝓtrarietatū nō accipim⁹ locu̅ vt spatiu̅ mathematicu̅ sed pot⁹ corpora q̄ sunt locus locās alia corpora phica ⁊ sic subē q̄dam locātes ⁊ q̄/litates actiuas ⁊ passiuas dātes corporib⁹ locatis inip sis ⁊ iō fm rōnē accepta prima ꝓtrarietas est q̄dem ge neris primi q̄ est suba. Si aūt fm esse accipiat tūc est prima cōtrarietas loci supioris ⁊ inferioris fm differē tias suas sic dixim⁹ in libro de nā loci ⁊ locati: h.n. mō locus generatōis est principiu̅ generatōis quēadmodu̅ ⁊ pater sicut dixit porphir⁹. Cū aūt dicitur ꝓtrioꝝ maxima est distātia in eodē susceptibili accipiunt am/bo cōtraria vt actus puri educti de potētia susceptibi/li q̄ mediū est iter ea ⁊ eāliter se hn̄s ad vtrunq; in q̄ sunt simul in potētia sed nō in actu ⁊ vtrūq; in potētia est ad reliquū sicut statiz patebit in sequētibus.

Caplm quintū de oppōne priuatōis ⁊ habitus ⁊ āliter ꝑ ria sunt priuatiue opposita:

Ruma aūt cōtrarietas in quolibet genere est p habitus ⁊ priuatio ⁊ hui⁹ cā est q̄: in omni ge nere prima principia coꝝ q̄ sūt in genere sunt potētia ⁊ actus: potētia aūt sub priuatione existēs pri/uatō noīat: quozūcūq; enī cōtrarioꝝ alteꝝ ē vili⁹ ⁊ mi nus nobile h fm priuatōis modū determinat sicut fri/gidū ad calidū priuatio est ⁊ albū ad nigrū de h autez sepe in pluribus locis determinatum est a nobis non tamē omnis priuatio alteꝝ est ꝓrioꝝ. Multipliciter enī dicit priuatio sicut in quinto distinxim⁹. Sz illa pri uatio est contrariū q̄ est finalis fm maximā distatiā h enim supponit illam esse inter extrema alia autem cō traria q̄ cōtrarietatis nomen ⁊ rōnem pticipāt p ista ⁊ fm ista cōtraria vocāt p aliquā ad ista analogiā: q̄dā. n. dicunt ꝓtraria q: hn̄t in se ista finalia cōtraria ⁊ cōpo/nūtur ex ipis vt media inter albū ⁊ nigrū: q̄dam aūt di cūtur cōtraria q̄ faciunt aut sunt poemata siue opatiua ip̄oꝝ: alia aūt dicūtur ꝓtraria q: sūt de pfectōe ⁊ mu/tatione istoꝝ ⁊ siliter se hz rō aliox q̄ dicūtur ꝓtraria q̄uis aūt sic añdictū ē opponāt ꝓtradictoria ⁊ priuati ue opposita ⁊ cōtrarietas ⁊ ea q̄ sunt ad aliq̄d nō tn̄ h oia genera similē hn̄t modū oppōnis: palā eni est q: pri mū genus hoꝝ oppositoꝝ q̄dez est ꝓtradictio ⁊ cōtra dictoria sūt extrema ētis ⁊ h dicit primū q: diuidit ens ⁊ nō ens generaliter respectu oīs subiecti vni⁹ priuatio vō hz q: est gen⁹ oppōnis q̄ est ꝓtradictio q̄dā circa sb iectū determinatū: dixim⁹. n. tā q: si aliq̄d est q: nō bēt id q: ipossibile ē ip̄z hēre aut si nō hz id q: aptū natū ē hēre hoc priuatū ē aut totaliter aut nō hz illo mō: aut illo tēpore q̄ determinatuz est q: hēre oz: multipliciter enī iā h distinxim⁹ sicut p̄ dictū est a nobis in alīs locis hui⁹ sapiētie in quinto vz libro vbi oēs modi priuatio/nū distincti sūt: palā igit est q: priuatiue opposita q̄dam cōtradictio sūt in potētia ōterminata aut ꝓcepta cū su/sceptibili ōterminato sic cecū ⁊ vidēs circa aialiꝫ oculū in tēpore ⁊ mō quo oz hēre visū ⁊ q: sicut priuatio sub iectū sibi determinat cuius cōstātia supponit cōtradi/ctio aūt nō. Ideo ꝓtradictōis nō est mediū fm se sz pri uationis ē aliqn̄ mediū aliqō ⁊ h manifestū est inductio ne. Nā si cōtradictorie accipiā eāl⁹ nō eāl⁹ de oib⁹ di uidunt verū ⁊ falsū oē enī q: est vel est equale vel non eāle est sed si accipiā priuatiue opposita sic dicēdo eā/le vl̄ inequal⁹ nō de oib⁹ possum dicere: nō enī oē q: est equal⁹ vel in eāle alicui est. Sz equal⁹ ⁊ in equale sūt so lū diuidētia verū ⁊ falsū in eo q: est susceptibile eālita/tis ⁊ ineālitatis ⁊ h est gen⁹ determinatū q: dicim⁹ quā tum vel quātitatē. Reducta ergo ꝓtraria ad idē suscep tibile accipiūt rōnē priuatōis: ⁊ habit⁹ qz priuatio ⁊ habit⁹ hn̄t mediū ⁊ falsa sunt ambo de h q: nō ē ꝓpriū susceptibile coꝝ. Si igit gnātōes oēs ⁊ mutatōes que sūt ad formā in mā ōterminata fiūt ex ꝓtrarijs: fiūt aūt ex cōtrarijs sic q: fiunt ex spē aliq̄ siue spēi hītu aut pri uatione spēi ⁊ habit⁹ ⁊ forme: tunc palā est ex hoc ip̄o q: cōtrarietas est priuatio quedam. Si oīs genera/tio est ⁊ mutatio talis sicut dictū est: ⁊ p̄cipue ista q̄ de nō subiecto ad subm vel de subiecto ad nō sbm: priua/tio vō que est ꝓtrarietas forsan nō est priuatio oīb⁹: sz q̄busdā sicut dixim⁹. Cā vō est q: multipliciter cōtin/git priuari priuatū sicut sepe determinatū est ea enīz so la cōtraria sunt ꝓprie ex q̄b⁹ sunt adinuicē mutationes vltimoꝝ ⁊ maxīe distantiū: ⁊ illa sola sūt priuationes adinuicē: h aūt palā fit p inductionē oīs eni cōtrarietas q̄cunq; supponat inducēdo hz alteꝝ ꝓtrarioꝝ vt pri/uationē sui ⁊ potētiā. Nō tamē h oppō est: similiter ⁊ eāl⁹ oium: sed pot⁹ generis determinati ineālitas. n. nō est ineālitas oium sed eālitatis tn̄ est priuatio. Sili ter ⁊ dissimilitudo nō ē priuatio oiuz sed similitudinis tn̄ ⁊ sic malitia nō est priuatio nisi virtutis ⁊ sic ē in oib⁹ alīs p priuationē dictis. Differt aūt priuatio sic sepi⁹ dcm̄ ē dicit. n. aliq̄d priuatiuū si ē solū priuatiuū simplr nulla adiecta determinatōe aliud āt dicit priuatōez cū ōmiatōe tēporis sic iberbis in tēpore adolescētie post pubertatē ⁊ iō puer nō est imberbis aliud aūt dicit pri uatiuū in aliquo mēbro vnde lapis cecus non dicit vel claudus vel surdus aliud ēt dicit fm aliquā etatē deter minatā vt catulus cec⁹ post nouē dies ⁊ aliq̄d dicit pri uatū in aliquo ꝓprio sibi ꝓueniēte ⁊ aliq̄d dicit priua/tū tēpore sicut claudus qui nō habet rectas tibias in quocūq; tēpore nō bēat ⁊ ꝓpter hoc hoꝝ q̄ priuatiue opponūtur ⁊ ꝓtrarie est aliqn̄ mediū aliqō vnde vide/mus q: est hō qui neq; bon⁹ neq; malus est bonitate ⁊ malitia ciuilibus sicut is q̄ inciuilis est ⁊ rustic⁹. Ali/quoꝝ aūt priuatiue oppositoꝝ nō est mediū circa ꝓpri um susceptibile sicut paris ⁊ ip̄aris circa lineā: ampli⁹ aūt eoꝝ que hn̄t mediū alia hn̄t medium determinate suppositū ⁊ diffinitū alia aūt nō sz medietas eoꝝ est in determinata ⁊ idiffinita. Ex omnib⁹ igit istis palā est qz semp alterū i ꝓtrarijs dicit ex priuatōem.

Caplm septimū de mediate ⁊ imediate oppositis ⁊ āliter vnū vni vel duob⁹ vl̄ plurib⁹ opponit

Ex omnib⁹ aūt hijs que dicta sūt: h est intelli e gendū q: siue vnū ⁊ multū principia sint alio rū cōtrarioꝝ siue genera h duo sufficiūt quia ad vnū reducit vnū contrarioꝝ ⁊ alteꝝ ad multū ⁊ h diuersificant fm diuersitatē geneꝝ sic supius in h eodē libro ostendimus sufficiūt aūt iō ista ꝑ principijs vel ge/neribus sumpta qz oīa alia referunt ad ista ꝑ idē q: cau satur ab vno ⁊ diuersū q: causat a multo vel pluri: qm̄ vō sicut p̄ determinatū est vnū vni est contrariū forsan dubitabit aliquis quō pōt opponi vnū ad multa: cum multa nō sunt vnū nec vna nā aliqua ⁊ quō pōt esse q: eāle opponit magno ⁊ puo q̄ nō sunt vnū. Querētes p hāc dictionē vtrū semp ponim⁹ cā in cōtrapōne ⁊ ta/li cōtrapōne q̄ diuidēdo infert alteꝝ p respōsionē. Dicimus. n. q̄rentes de ꝓtrarijs vt vtrum h est album aut nigrū vt q̄rentes in cōtradictōe p vtrū. Dicimus vtrū est h albū aut nō albū ⁊ querētes in priuatiue op positis dicim⁹ vtrum est hoc cecū aut vidēs ⁊ in ad ali q̄d querētes dicimus vtrū ē h pater aut filius. Sed de hijs q̄ sibi nō cōtraponūtur nō dicim⁹ querētes p vtrū

Nō enī dicim⁹ querentes vtrū ħ est albū vel hō q; neutrū pōt eē ꝛ vtrūq; pōt eē. Non ergo in talib⁹ nō oppositis querim⁹ p vtrū nisi p accidēs ex suppositōe ītentionis dicim⁹ se a liq̄ habere ad aliq̄d vnū vt oppo sita ꝛ opposita ñ sint: sicut dicim⁹ vtrū venit eleon aut socrates intēdēres q; alter ꝛ nō reliquus nec vterq; oꝛ venire tūc enī diuisiꝛ vt cōtraria eleon ꝛ socrates se ha bēt ad venire ħ tñ fꝛ necessitatē nō ē vex in aliq̄ gene re q; alterū taltū semp iferatur sine reliquo: ꝛ hui⁹ cā est q; nō sūt opposita socrates ꝛ eleon sꝛ ex suppositio ne p accidēs ħ idē euenit in talibus q; euenit in oppo/ sitis. Sola enī opposita ꝓpriuꝛ habent ħ q; nō cōtin/ git ea simul fꝛ actū exīstē: ꝛ ħ ꝓpriō oppositoꝝ vtrū sic interrogās qñ dicit quis eoꝝ venit eleon aut socrates posito q; non ambo simul venire possint ꝛ ignoretur quis eoꝝ veniat. Si enī daret q; cōtingeret eos simul venire deriſio esset interrogatio p vtrū quādo dicitur vtrū venit socrates aut eleon. Si vō ēt ita se hꝛ in oī interrogatione facta p vtrū tūc oē de quo iterrogatur p vtrū similiter ꝛ fm vnū ꝛ eundē modū incidet in cō trapositionem que est in genere contrariorum vnius et multi: sicut si iterrogarē vtrum vterq; simul veniunt aut alter ꝛ attēdat oppō iter vtrūq; q; ē plura ꝛ alterꝝ q; est vnū suppositū q; ħ oppō querat. Si aūt sicut iā bene determinatū est interrogatio q̄ est ipius vtruꝛ sp est in oppositis videm⁹ autē q; q̄rit vtruꝛ aliq̄d sit ma/ ius aut minus aut equal tūc q̄ram⁹ que sit cōtrapositō equal ad ea que sunt mai⁹ ꝛ min⁹. Nō enī alteri soli ē cōtrarium vt videt p nām interrogatōis facte p vtrum nec ambob⁹ pōt esse ꝓtrariuꝛ vt videt fm p̄dicta vbi p batuꝛ est vnuꝛ vni eē cōtrū. Quod.n. ambob⁹ sit cōtrū videt ex ħ q; ñ magis eq̄le videt opponi maiori q; mi/ nori. Amplius aūt si dicat aliq̄s q; equal opponit ma iori ꝛ minori p rōnē ineq̄litatis que est in vtrisq;: tūc q̄ ram⁹ quō eq̄l ꝓtrariū est ineq̄li aut enī ħ q; dico ineq̄l erit in plurib⁹ ita q; significet plures nās q̄ sūt quenientes diuisiꝛ maiori ꝛ minori: aut est in vno ita q; significet vnā nām qua opponat vtrūq; illoꝝ in vna cōi nā: ꝛ si dicat q; ineq̄le significet vnū ꝛ idē q̄ est vna nā simul in ambobus tūc sequit q; sit oppositū ambob⁹. Illa.n. nā vna nō est potēa subiecti eo q; illa nulli opponitur erit igitur ħ natura forme ꝛ actus p quā opponit maio rī ꝛ minori ꝛ ex ħ sequit q; ineq̄le sit nec mai⁹ nec mi/ nus ꝛ q; nec minus est eq̄le ergo ineq̄le ē eq̄l qđ est im possibile. Si aūt eq̄le dicat duas naturas significare q;aꝝ vna quenit maiori ꝛ altera minori Adhuc q̄dē iuuat negatio ꝛ inducit vt hoc dicāt illi q̄ dicūt inequal esse dualitatis maioris ꝛ minoris sꝛ ex ħ sequit q; vnū q; est equal⁹ ob⁹ est cōtrariū q̄ vt due nature assignan tur in eo q; est inequale p negationē ineq̄litatis ħ est cō tra ħ q; iā subtiliter determinatū est q; tñ vnū vni op/ ponit ipossibile est igit vnū ob⁹ opponi. Amplꝰ eq̄/ le mediū q̄dā videt eē magni ꝛ pui ꝛ ex ħ iteꝝ alta oritur difficultas videt enī q; cōtrarietatis nullū sit me diū ꝓius q; ex diffinitōe ꝓtrarietatis q̄ supra posita ē videt nō posse eē mediatio aliqua ꝓtrariorꝝ q̄cunq; n. esset mediatio illa ñ esset nec eē posset distātie final sꝛ poti⁹ illa distātia q̄ mediatōem hꝛ sp hꝛ mediū ali q̄d ꝓpinquū ꝛ illud semp sumet ꝑticipando extrema fm diuersum modū q̄ aūt sic sibi mediādo appꝛopinquant nō maxie distāt. Cū igit cōtraria maxie distēt cōtra/ ria non videntur esse que mediū hñt ꝛ sic multa priua/ tiue dicta nō sūt cōtraria qō iteꝝ est cōtra supi⁹ disputa ta. Restat igit q; eq̄li opponat ineq̄le aut sicut negatō ni eq̄litatis aut sicut priuationi eiusdez ꝛ sic vtrū vni opponat. Sꝛ ħ iteꝝ videt stare ñ posse q; ñ videt eq̄l opponi tñ alteri sed duob⁹ ambob⁹. Dicat q̄ rō ꝓre magis opponit magno q̄ puo opꝛ igit q; negatio eius q; dicitur inequale q̄ est priuatiua sit hoꝝ ambor⁹ que sunt mai⁹ ꝛ min⁹ ꝛ iō ꝓ ꝓius ꝛ rōnē simplr dicit ineq̄l ad vtrūq; ꝛ nō ad vnū p alteꝝ. Dicim⁹ enī q̄rēteꝝ p vtrū vtrū ħ est maius vel eq̄l aut vtrū ē ħ eq̄le vel mi nus ꝛ ħ q̄dē est vex q; eq̄le dicit mediū excedēns ꝛ excessi. Mediū aūt in eo q; mediū forma ē cōparata ad duo ꝛ ideo duo habet opposita nec impedit quin contraria maxime distent quamuis habeant media q; medium nō impedit distātiā extremorum. Sed vnuꝛ aliquādo mediū plus distat ab extremo fm oppōnem generis q̄ extremū ab extremo sicut est in ꝓportioni/ bus ꝛ in hꝫ q̄ ptinēt ad electionē q; mediū duaꝝ ma litiaꝝ est virtus q̄ in genere boni: ꝛ due malitie ambe sūt in genere mali: fm q; bonū ꝛ malū sūt genera eoꝝ q̄ fm mores ōtermināt. Nichilomin⁹ tñ extrema fm potētie distātiā ꝛ extēsionē eius maxie distāt: ꝛ ħ potē/ tia est ꝓportio susceptibil ꝛ ubi ad actū ꝓtrariorꝝ quia cū mediū simbolū hēat cū extremo facilioꝝ est trāsmu tatio a medio ad extremū quā ab extremo ad extremū ꝛ iō maioꝝ est distātia extremi ad extremū q; extremi ad mediū vel ecōuerso. Mediū enī est i qō ꝓius ve nit trāsmutatū q; in extremū sicut dictū est in sexto phi coꝝ. Attēdendū aūt est sicut ꝛ supra dixim⁹ q; prima tio hñs mediū non est semp quecunq; cā sꝛ opꝛ q; sit generis determinati: nō.n. vex est q; oē ens oī enti sit equal vel maius vel min⁹ sed tñ illud in quo aptū na/ tū est esse equale ꝛ maius ꝛ min⁹: est enī eq̄le alteri q; neq; ad ipm magnū neq; paruū est sed est aptū natū eē equal sibi ꝛ magnū eē ꝛ paruū ꝛ eq̄le q̄dē opponit ambobus illis ꝓut ipa sūt negatio priuatiua significata p inequal: quaꝓpter etiam tale oppositū mediatū est si cut etiā in moribus q; neq; malū est neq; bonū opponi tur ꝛ bono ꝛ malo: sed mediū tale in ꝓportionatis ad inuicē ꝛ cōtrariꝭ est inmoiabile ꝛ multipliciter dicitur ꝛ ħ ē necessariū q; ñ ē vnū tñ mediū fꝛ vnicā ꝓportio nē tñ susceptibile cōtrariorꝝ sꝛ fm multas ꝛ ideffini/ tas: ꝛ iō magis et significāti⁹ dicit p abnegationē vtri usq; extremorꝝ sicut si mediū inter albū ꝛ nigrū dicat q; nec est albū neq; nigrū: ħ.n. mediū nō dicit vnū tñ vnice ꝓpriōis ꝛ ptícipationis extremorꝝ sꝛ dicit mō quodā infiniti sic colores medū in q̄b⁹ ipa dicit priua/ tiua negatō qñ dicit neq; est albū nec nigrū: ħ.n. est ne/ cesse aut subalbū esse aut palidū aut tale aliq̄d mediū ꝛ ex ħ pꝛ q; illi q̄ oppinant q; oīa media oporteat pro prijs dici nominib⁹ nō recte cogitāt dictōeꝝ qñ mediū notatur p abnegationē extremorꝝ. Oppinātur enī illi q; si mediū notetur p abnegationē extremorꝝ q; inter q̄ cūq; qnocūq; mō abiuicē sepata multa ħ mō possūt oī ci media: st enī ħ vex eēt tūc iter pedē ꝛ manū q̄ sūt mē bra distātia in corpore est mediū q; neq; pes nꝛ manus ħ enī dñt qꝛ ꝛ id q; nꝛ bonū est nꝛ malū est boni ꝛ mali mediū ꝛ ħ dñt q̄ꝫ talia media sint eq̄lr oiuꝝ est ꝛ nō de terminēt sibi gen⁹ determinatū: ħ aūt sicut iā ostendimus nō est necesse accidere eoꝝ enī q̄ sūt opposita q̄ signifi cātur in negatione q̄ est mediū qō est iter ea est aptū na tū eē distātias q̄ sūt generis determinati: hec.n. sūt extē tiones potētie determinate alioꝝ vō nō est talis diffe rētia distātie abinuicē eo q; q̄ū dā ꝑgregatōes ꝛ cohe lemētatōes sūt i alio q̄dā genē nꝛ cū istis hñt vnū sbꝫ ꝛ iō nec adiuicē hñt ꝓportionē nꝛ mutātur adinuicez.

Caplm. viij. de solutōe dubitatōis que ē de oppositōe vnius ꝛ multi.

Est autē

e St aũt simílis cũ inductis dubitatio si enī de
tur q multa simplr opponũtur vni sequitur
impossibile ꝛ incõueniẽs. Sequit enim q
vnũ erit aut paucũ aut pauca q est incõueniẽs. Si.n.
multa paucis opponũtur ꝛ vnũ vni tñ opponit opz
q vnũ sit paucũ: ꝛ ex h sequit q vnũ sit plura qz oia
pauca sunt plura. Amplí si concedat q duplatio ẽ
multiplicatio tũc enī sequit q duo sũt multiplex ergo
multa ꝛ ex h sequit q vnũ paucũ qz si duo sunt multũ
cũ nõ possint eẽ multũ nisi ad vnũ oẽ aut ẽ multũ dicit
opponi pauco ergo vnũ est paucũ ad qõ dicit multum
q est duo nihil enī est pauci duob nisi vnũ. Amplí
sicut breue ꝛ ꝓductũ siue lõgum se hñt ad lõgitudinez
sic ad pluralitatẽ se hñt multũ aut paucũ: sed in lõgitu
dine tã breue q̃ ꝓductũ est linea ꝛ nõ punct ꝑ in plu
ralitate tã multũ q̃ paucũ est pluralitas: oñsum est aũt
q vnũ ẽ paucũ ergo vnũ est pluralitas q est absurdũ.
Amplius hoc q est multuz ꝛ multa simul est quoddã
multum pluralitatis huius enī nõ est instãtia quin sem
p multuz sit multa nisi in quodã ꝓtinuo humido ꝛ in
determinato sicut est aer ꝛ aqua qz aq̃ est multũ ꝛ non
multa pluralitate aliq̃ sz in numeris semp q est multuz
est multa pluralitate: sz fm h paucitas erit pluralitas
quedã ꝛ qz paucitas etiã est pluralitas ꝛ q est paucuz
hoc mõ est pauca ꝛ ex h sequit q vnũ sit pluralitas q̃
dam: si conceditur vnũ eẽ paucũ necessariũ aũt est cõ
cedere vnũ eẽ paucũ si concedatur duo eẽ multa: sicut
añ ꝓbatũ eẽ videt ꝛ h est incõueniẽs. Sicut aũt dixi
mus multũ dicit aliqñ multa ꝛ aliqñ multũ dicit differ
rẽtia a multis velut aqua q̃ dicit multa aq̃ ꝛ tñ nõ dicitur
multa pluralitate: Sz in hũc q̃ sũt multa pluralitatẽ
sunt ea q̃ sũt diuisibilia in actu plura vel diuersa: ꝛ dicũ
tur multa tñ vno mõ ꝛ hic mod ẽ q pluralitas hñs ex
cedẽtiã ad aliã pluralitatẽ dicit multa respectu ipi aut
si hz pluralitas illã excedẽtiã simplr q̃ est excedentia
enormis ad aliã pluralitatẽ: ecõtrario aũt dicit paucuz
q est pluralitas ofectũ hñs aut simplr aut respectu al
terius pluralitatis excedẽtis eã ꝛ vtrũqz istoꝝ est tan
q̃ numerus: aut tanq̃ id q nõ opponit nisi vni: subz.n.
multi ꝛ pauci nõ hz oppõnẽ nisi ad vnũ eodẽ.n. mõ di
cimus multũ ꝛ multa sicut dicim vnũ ꝛ vna aut albuz
aut alba. Oia enī h aliter ꝛ aliter dñr in generib diver
sis: sz in genere numeri hñt se sic dictũ ẽ ꝛ tũc ex h sol
uitur ĩducta qõ qz si cut mensurabile dicit ad metrũ ꝛ
ad metrũ q est mẽsurabile ꝛ ad mẽsurabile. Sic adin
uicẽ dñr multiplicatões: oia enī numer est quedã mul
ta ꝛ sic numer est vnũ: sicut mẽsuratũ est vnũ. Oia.n.
numer mẽsurabilia ẽ vni q nũerat ipz ꝛ ẽt ẽ oia nume
rus cõpositũ quoddã vni mẽsurati: sz nõ oia numer ẽ
cõpositus ex pauco qz duo est numer q̃ nec ꝓponit ex
multis nec ex paucis tñ tria sũt q̃ sunt vnũ paucũ ꝛ mlt
tũ ꝛ inter h vnũ est tñ metrũ. Sz paucũ est ꝛ metrũ
multi ꝛ mẽsuratũ vno multũ aũt simplr est mẽsuratũ.
Scõm p̃dicta duo q̃ sũt pauca simplr sũt multa: h mõ
euodñr multa eẽ pluralitas nõ hñs excedẽtiã: duo.n.
st numer nõ hñs excedetiã ad aliq̃d qõ sit numer ꝛ
nõ hñs excedẽtiã simplr. Nõ enī est excedẽtia duo sz
poti duo siue dualitas est primũ q in numeris ẽ pauca
simplr binari enī est primũ in numeris simplr defectũ
hñs in pluralitatis excessu: pp q ẽt ñ recte affirmauit a
naxagoras suam ponez dicens q simul sũt oẽs res sim
plr ꝛ sũt infinite puitate loco enī puitatis debuit dixisse
paucitate qz paucitas est passio pluralitatis ꝛ non pui
tas nõ enī sũt finita homogenea que ponit anaxagoras
qz paucũ nz ꝓpter vnũ vt dicunt q̃dã neqz ꝓpter duo
q aũt nõ ꝓpter vnũ pz qz paucũ est plura q aũt nõ ꝓ
pter duo palã est qz duo est multũ quoddã ꝛ multum
opponit pauco h aũt añdeterminatũ est. Dicam igit
qõnẽ soluẽtes q vnũ opponit multis p respectũ: sicut
metrũ opponit ei q mẽsurat: aliq̃ aũt sunt ad aliq̃d per
accñs vt illa quecũqz nõ fm se sũt ad aliq̃d p h ipsuz
q sũt sed poti qz alia q̃dã relata sunt ad ipa. Jn hũc
enī relatio est in altero extremoꝝ tñ fm eẽ ꝛ in reliq̃ ẽ
tñ fm rõnẽ est aũt a nobis diuisũ in quito hui sapien
tie libro qz ea q̃ sũt ad aliq̃d dupli sunt ad aliquid alia
nãqz sũt ad aliq̃d sic sibi p oppositos respect ꝛia siue
cõtraposita. Alia vo dñr ad aliq̃d nõ p oppositos re
spectus sed p respectũ vni qõ est ad altez ꝛ ñ ecõuer
so sicut scia ad scibile respectũ hz: ꝛ nõ cõuertit: vnde
scibile est ad aliq̃d qz aliud aliq̃d ab ipo dicit ad ipm
vnũ vo nihil ꝓhibet eẽ min aliquo vt duob sed nõ ꝓ
pter h sequit q sit pauci aliquo qz nõ sequtur si est min
q sit paucũ pluralitas enī quasi quoddã gen est nu
meri: numer enī est pluralitas mẽsurabilis vno vñ etiã
vnũ ꝛ numer opponũtur nõ vt ꝓtrarie sic innuit obie
cta sz poti sicut dictũ est vt q̃dã ad aliq̃d dicta q̃z vnũ
respectũ hz ad reliquũ fm eẽ ꝛ reliquũ nõ est ad illud
nisi fm dici ꝛ fm eẽ absolutũ: non .n. ei opponit nu
mer ꝛ multũ nisi in q̃tũ est mẽsurabilis numer ꝛ mul
tũ nec vnuz opponit multo ꝛ numero nisi in q̃tũ ẽ me
trũ ꝓpter qõ nõ sequit q oẽ qõ ẽ numeri p aliquẽ mo
dũ sit numer qz vnitas est numeri: est.n. metrũ ꝛ tamẽ
vnitas nõ est numer. Si q̃d enī ĩdiuisibile est numeri
q̃dẽ est sz nõ numer. Silr ad aliq̃d dicta est scia ad sci
bile. Sz scibile ad sciaz nõ reddũt p relationẽ illi qui
bñ nãm relatiuoꝝ cõsiderãt: videt tñ aliquib scia me
trũ eẽ ꝛ q scibile sit mẽsuratũ sz ecõtrario est fm veri
tatẽ: ꝛ ío accidit p cõsequẽtiã q oia scia est scia scibi
lis sz nõ oẽ scibile est scie: qz mõ quodã scia mẽsurat
p scibile vñ scie numerant fm scita: ꝛ sic opponit vnũ
ꝛ multũ ita q multũ est ad vnũ vt ad metrũ suũ plura
litas aũt nõ est cõtraria pauco sic gen nõ est cõtrariuz
spẽi: sz h est q multa est sic pluralitas excedẽs ex plura
litate aliq̃ superexcrescẽte et sic nec vnũ oi mõ est ꝓtra
riũ pluralitati nisi fm formã sic dictũ est qz pluralitas
est q̃d diuisibile vnitas vo est q̃d ĩdiuisibile vñ multitu
do ꝛ pluralitas sũt ad aliq̃d sic scia refert ad scibile: ali
ud aũt est q vnũ nõ fm se ad aliq̃d est sz sicut metrũ ꝛ
h est ad aliq̃d fm dici solũ ꝛ h accidit ei inquãtum est
metrũ multũ aũt ꝛ paucũ opponuntur ad aliq̃d: ita q
vtrũqz est ad reliquũ eo q vnũ dicit excessuz ꝛ altez
dicit defectũ ꝛ h sunt verissime ad aliq̃d fm oppositos
respect. Si aũt est cõtrarietas inter vnũ ꝛ multa h nõ
est nisi gratia formarum sed verissime sunt opposita
vt ad aliq̃d dicta: sicut iam dictum est ꝛ per hoc patet
solutio dubitatorum.

Capl'm. xj. in q̃ ꝓbat q media eiusdẽ generis sunt cũ
extremis ꝛ q ꝓponũtur de ipis.

q Uomodo vo iam ostendimus in antehabitis q
cõtrariorꝝ cõtingit esse mediũ sequit necessa
rio q mediuz cõtrariorꝝ ꝛ ipa cõtraria quo
rum est mediũ sint in eodẽ genere: h aũt pz ex ipa me
dij rõne media enī illa dicim eẽ in qõ pri necessariũ
est pmutari id qõ pmutat q̃ in extremũ sic q pmutat
ex grau q est ypate dictũ ad h q est acutissimum icã
tu si ꝓtinue trãsit de extremo ad extremũ: oz q conti
nue veniat p minimas differẽtias ꝛ rões mediorꝝ q̃ sũt
medij ptogi siue soni q aũt dico q h est vez si con
tinue trãsit ita dictũ est qz in ꝓtinuo trãsitu sunt quedã
media fm mãm ꝛ potẽtiam oia: sed nõ vt in actu distin

cta sicut ẽt in pbicis determinauim⁹ q⁹ in quolibet mo/ tu sũt media fm potẽtiã insinita: sic̃ eni in coloze qñ est cõtinua mutatio ex albo in nigrũ pfecto pz⁹ venit in/ punticũ ⁊ palũbinum: ⁊ oẽs alios medios fm esse mã se acceptos ⁊ h fm vnã simlitudinẽ est in oib⁹ alijs in qbus est ptinua mutatio ab extremo in extremũ: nõ. n. cõtingit pmutationẽ fieri ex vno genere in aliud gen⁹ nisi fm accidẽs sicut si dicam⁹ ex coloze aliquo pmuta/ tionẽ in figura nõ qdẽ p se. Sed q⁹ ex alteratione co/ lozis simul ⁊ figura pmutat: sic̃ ẽt mutat figura qñ nix liquescit in aquam ⁊ h est fm accidẽs: ⁊ io inter gene/ ra diuersa p se ñ est mediũ: q⁹ duo genera diuersa inq̃ tũ hui⁹ sũt due potẽtie ex qbus extẽdit oppõ formaz q̃ est fm spẽm ⁊ lz ad diuersitatẽ genez sequat diuer/ sitas spẽz tñ h nõ est alia de cã nisi q⁹ negata potentia negat ⁊ actus: ⁊ io nõ sequit si nõ sit pmutatio inter ge nera q⁹ nõ sit pmutatio inter spẽs sed si est pmutatio in ter spẽs vnius generis sequit⁹ oia media sunt ò gene/ re illo in quo sũt extrema. Igit necesse est q⁹ media ⁊ extrema quoz sũt media sint in eodẽ genere: oia autez media sunt media q̃rũdã oppositoz inter q̃ est pmuta tio nõ. n. est pmutatõ p se nisi iter opposita. Et hac rõ ne itez apparet q⁹ ipossibile ẽ q⁹ aliq̃ sint media nisi op positoz ⁊ ea q⁹ sũt eiusdẽ generis min⁹ sũt opposita q⁹ si essent media aliq̃ ñ ò nã oppositoz tũc cũ p media sit pmutatio posset eẽ pmutatio ad nõ opposita q⁹ cũ mo tus sit via ⁊ flux⁹ qdã ñ dic̃ ad extremũ: nisi q⁹ ẽ de nã medij: oppositoz ãt q̃ sũt opposita: fm ꝯdictionẽ ñ est mediũ aliqꝺꝯdictio. n. ẽ ꝯpõ qdã cui⁹ alia q̃cũq; pa ẽ semp ⁊ eternaliter vera ⁊ nõ pmixta cũ falso: ⁊ si dare tur q⁹ altera pa nõ eẽt semp sic ipmixta sequeret q⁹ eõ/ tradictio nõ nullũ mediũ hẽret: ⁊ sic ꝯdictio nõ diuide ret vez ⁊ falsũ: q̃ oia in ẽrto hui⁹ sapiẽtie libro repro/ bata sũt: inter ꝓtradictoria igit nõ est mot⁹ lz mutatio q̃ finis mot⁹ est nõ mot⁹: sicut in pbicis dictũ est. Lete/ roz vo q̃ p ꝓtrapõnẽ opponunt q̃dã sũt ad aliqd q̃dã opponũtur priuatiue ⁊ q̃dã ꝓtrarie lz iter ea q̃ sũt ad aliqd q̃cũq; cũ oppõne ad aliqd nõ sunt ꝯria nõ habẽt mediũ. Cã vo est q⁹ q̃dã relatiuoz nõ sũt in eodẽ ge/ nẽ sicut. n. dixim⁹ aliqñ vnũ ad aliqd dictoz ẽe relatiuũ fm suũ eẽ ⁊ nõ fm reliquũ ⁊ tũc nõ sũt in eodẽ genere ⁊ hitũ est supza q⁹ ò genere in gen⁹ nõ est pmutatio: qd eni posset ẽt fingi mediũ scie ⁊ scibilis p qó est mot⁹ de scia ad scibile siue scitũ. In aliꝭ ãt relatiuis q̃ am/ bo in eodẽ genere sũt nõ põt eẽ mot⁹ q⁹ sicut dixim⁹ in anhabitio mot⁹ ẽ de potẽtia ad actũ lz duo opposita fz relõnẽ sũt duo act⁹ quoz neutrũ ẽ in potẽtia ad alterz lz posito vno ponit ⁊ alterz. Sz si q̃ relatiuoz sũt cõ/ traria vl priuatiue opposita illa hñt mediũ sicut magni ⁊ pui mediũ est eq̃le. Si ãt sicut oñsũ est media cõ/ trarioz sũt in eodẽ genere tũc sequit necessario q⁹ ppo nãtur ex etidẽ ꝯrijs quoz ipa sũt media. Dico autẽ cõponi mediũ duplr aut. n. ꝓponit ad actũ ⁊ formã me dij ex formis ꝯrioz sic̃ in colozib⁹ medijs aut cõponit ad potẽtiã ⁊ virtutẽ medij ⁊ nõ ad actũ eo q⁹ pticipat aliquo mõ virtutes extremoz ⁊ nõ actum sicut est in medio spacij ⁊ sit⁹ ⁊ sicut est in q̃litatib⁹ q̃ nõ hñt me/ diũ fm actũ. De h tñ alibi a nobis determinatũ ẽ: ta/ liũ eni medioz ⁊ ꝯrioz aut est aliqd gen⁹ cõe cui⁹ po tẽtia extẽdit in illa aut nullũ est gen⁹ eoz. Nõ põt ãt dari q⁹ nullũ gen⁹ sit talũ ⁊ si dat q⁹ ipoz sit aliqd ge/ nus oz dari q⁹ aliqd sit pz⁹ medijs i genẽ illo q⁹ lz spe cies coeq̃ue sint in genere fm q⁹ sunt spẽs tñ q̃ genus fm esse accipit ⁊ ea q̃ sũt sub genere sũt ꝯria ⁊ media minus erũt extrema nõ coeq̃ua medijs lz principia eo rũ ⁊ cause: ⁊ sic in genere est aliqd añ media lz constat q⁹ extremoz ꝓtrarioz orie q̃ priores sũt medijs sunt ꝓstituẽtes ⁊ faciẽtes spẽs ꝓtrarias; q̃ sũt q̃si generis spe cies ex genere. n. ⁊ differẽtijs cõstituit spẽs. Quibus igit talis differẽtia cõstitutiua est sicut albi ⁊ nigri est ta lis priozitas ad media ⁊ p tales differẽtias primas al bedo qdẽ est coloz disgregatiu⁹ nigredo ãt est coloz cõgregatiuus. Et ipe differẽtie q̃ sũt priores in gene re colozis sũt disgregatio ⁊ cõgregatio ⁊ illa contraria q̃ illis differẽtijs cõstituũtur sunt priora ⁊ simpliciora: illa ãt q̃ sũt ꝯria siue cõtrarietatis mõ differentia sunt magis ꝓtraria q⁹ illa q̃ nõ sic differũt primis differẽtijs.

Reliqua ãt sũt media ⁊ scoa q̃ fm ordinẽ nãe sunt mixta siue cõposita ex genere differẽtiaz extremaruz sicut pz in oib⁹ colozibus q̃ sunt medij. Illi. n. sunt albi ⁊ nigri fm cõpõnẽ diuersã. Igit cũ cõpositũ sit in ge/ nere cõponẽtiũ opz q⁹ medij colores dicant eẽ de gene re in quo sũt albi ⁊ nigri. Est ãt h genus coloz ⁊ est coloz ex qbusdã differẽtijs primis ꝓstituẽs cõtraria: h ãt que sunt media nõ sunt contraria prima sed potius sunt ex prijs. Sin ãt h negaret ⁊ diceret q⁹ media cõ/ stituũtur ex simplicib⁹ primis et genere: tũc sequitur q⁹ nullus sit medi⁹ sed oẽs extremi ⁊ sic qlibet medio rum erit alb⁹ vel niger coloz q̃ sũt extrema. Opz igit dici q⁹ diuersa media sunt primoz ꝓtrarioz ⁊ h est ne/ cessariũ: ⁊ fm p̃dicta prie differẽtie eẽnt disgregati// uũ luis ⁊ ꝯgregatiuũ h. n. differẽtie prie sũt q̃rẽde p q̃s media cõstituant fm cõpõnẽ. Quecũq; vo sunt vere ⁊ simplr cõtraria in genere aliquo: illa nõ sunt cõposi/ ta ex aliquo medioz suoz. Necessariũ est eni q⁹ illa q̃ sunt in eodẽ genere cõposita cõponãtur ex icõpositis ⁊ simplicib⁹ eiusdẽ generis aut q⁹ maneant incõposita ⁊ simplicia. Illa vo que sũt priora cõtraria sũt incõpo/ sita siue nõ ꝯposita eximicẽ ⁊ io sunt principia alioz. Sed q̃ sunt media aut oia sunt cõposita aut nullũ cum vna ⁊ eadẽ rõ sit de oib⁹ q̃ supza dicta est q⁹ vz mediũ ẽ in q̃ primũ venit id q⁹ mutat q⁹ in extremũ: constat ãt h esse falsũ q⁹ nullũ mediũ sit ꝯpositũ. Dabit h g eẽ vez q⁹ oẽ mediũ ꝯpositũ est ex eiusdẽ generis ex// tremis: ex ꝯrijs. n. p cõpõnez sit aliqd ⁊ io trãsmutatio sit pz⁹ i mediũ q⁹ i extremũ: mediũ. n. erit vni⁹ cuiusq; ꝯrij aut maius aut min⁹ eo q⁹ nihil p eq̃litatẽ ꝯponit ex cõtrarijs q⁹ si aliqd p eq̃litatẽ extremoz cõponeretur illud fm eq̃les virtutes hẽret cõtraria: ⁊ cuz nullũ eq̃l oñeat sup alterz esset illud cõpositũ incorruptibile.

De h ãt dixim⁹ in libro secũdo de ꝓgenitis ⁊ oñdim⁹ inconueniẽtia q̃ sequũtur ad dictũ eius q̃ dicit medium ex equalib⁹ cõstare extremis mediũ ergo est ⁊ maxie mediũ mot⁹ ⁊ cõtrarioz q⁹ fm magis ⁊ min⁹ hz ꝓtra/ ria extrema. Mediũ eni mot⁹ semp vnũ extremũ hz in accipiẽdo ⁊ alterz in abiciẽdo ⁊ id q⁹ habet in accipi endo fm virtutẽ fortiorẽ habet q̃ uis in pricipio mot⁹ ⁊ iuxta principiũ min⁹ hẽat fm formã. Omnia igit q̃ sunt media sic sũt cõposita: sicut. n. dixim⁹ quicqd ẽ vni us quidẽ magis alteri⁹ vo min⁹ est cõpositũ ⁊ est in il/ lis quoz dicit esse ita q⁹ sit vni⁹ qdem magis alteri⁹ vo minus: q⁹ vo inter cõtraria eiusdẽ generis imediati nõ sunt diuersa priora eo q⁹ prime differentie vni⁹ generis nõ sunt nisi due tũc opz quod oia media sint ex duo/ bus cõtrarijs primis q̃ sũt media eiusdẽ generis ꝓpter quod etiã subcõtraria siue cõtraria inferiora contenta sub primis ⁊ media opz esse ex cõtrarijs primis. Di co ãt contraria iferiora q̃ nõ sunt pure prima sed sunt iuxta prima vt salsus ⁊ pinguis in saporib⁹ sunt iuxta amaz ⁊ dulce: palam igit ex dictis est q⁹ omnia media

sunt in eodẽ

sunt in eodē gnē cū hīs quoꝝ sunt media ⁊ q' oia media componūtur ex extremis.

Lapl'm decimū de oppōne differentiaꝝ primarum que sunt in eodem genere.

Diuersum vō spē est q' ab aliquo est diuersum ita q' ipsaꝝ sue diuersitatis cām hz ab ea oria que facit diuersitatē diuidēdo potētiā generis ⁊ oportet vt h' q' sic p diuisionē diuersificat ist ābobus diuersis: ⁊ h' est sic' si dicā q' h' genus aīal p diuisionē diuersum est spē oz q' ābo diuidētia ipm sint aīalia necessariū ē igit q' i eodē gnē sint q̄cunq; diuersa spē sic' p diuisionē ab vno gnē p̄dicrūt. Tale nāq; h' voco genꝰ qō ambobus diuidētibꝰ vnū ⁊ idē dicit p p̄dicationez esse ⁊ nō fm accīs hīs ptāte oriaꝝ diuisiuā generis ⁊ cōstitutiuā spēi siue illud generis sit, sic mā i cuiꝰ ptāte est actus siue sit aīal sic forma cōis q̄ nihil diffinit sz p orias in spēs determinat. Hīs.n.duobꝰ modis sumit genus ꝓprie vt in dnto huiꝰ sapie li. determinatū ē: ad diuersitatē.n.nō sufficit q' diuersuz nō sit nisi aliq̄d cōe p̄dicatū de ipsis: sed oz etiā adesse aliud vtriq; q' facit diuersa eē fm actū: ⁊ ista diuersa oz esse h' aīal ipm q' ē cōe nō fm eē: sz fz rōnē predicati sb'al. oz.n. esse h' q̄dē equū p equi oriam illud aūt hoiem p oriam ꝓstitutiuā hois: pp q' etiā h' q' est genus est cōe sic diuersoꝝ ab i uicē fm speciem ⁊ quando vtrūq; accipit fz se diuisū tunc h' q̄dē est tale aīal: ⁊ illud tale ⁊ nō sunt vniꝰ spēi sicut si h' q̄dē sit equus illud vō hō. Et ex h' cōcludit q' eadē oria q̄ sic diuidit genꝰ ē ipsi' generis diuersitas.

Dico.n. generis oriam esse illud q' facit diuersitatē in genere illo inquātū fac' diuersum. sz h' esse idē genus determinādo ⁊ finiēdo vt actus determinat ⁊ finit potentiam generis: ⁊ h' oria p certo est ꝛrietas illa prima que diuidit genus: h' aūt pla est ex inductiōe: oia nāq; quecūq; genera inducūtur diuidunt p aliq̄ prima ⁊ maxime distātia ⁊ opposita sic' cū dico aīal rōale ⁊ irrōnale. sz.n. h' q' dico irrationale priuatio quedā sit ñ fm intellectū dicit illā nām in qua cōueniūt oia illa sup q̄ habundat hō p rōnē ⁊ sic dicit quādā potentiā vlteriꝰ diuisibilē donec stabit in vna specifica q̄ forte innoīata ē sicut ⁊ i supioribꝰ huius sapie ōterminatū ē. Ostēsuz est aūt paulo añ q' ꝛria sunt in eodē genere oria.n. sīnalia maxime distātiū fm extensionē vnā potētie generis est ꝛrietas: ois aūt oria q̄ est spēs faciēs differre est aliq̄d ⁊ alicuius generis: ⁊ h' idē est genus q' est equalr in ambobus spē differētibus ⁊ ex h' sequit q' oia ꝛria sūt in eadē cohelemētatiōe cathegorie q̄cūq; sunt cōtraria spē oria ⁊ nō genere. Oria.n. spē sunt abinuicē maxime oria ⁊ h' q̄dē nō hñt gnē oria vt color ⁊ sapor ⁊ sba. ⁊ iō cōpatiunt se adiuicē nec hñt māz adinuicē fz cuius extensionē maxime distent sic' iā in añbitis dixi/mus. Spē.n. differētiū est oria final' q̄ maxima est ⁊ tal' diuersitas nō sit eoꝝ q̄ sil' sunt adinuicē in sbo vno oz igit q' oria talis sit cōtrarietas. h.n. est diuersa eē spē ea q̄ in eodē sunt gnē hēre ꝓtrarietatē q̄ sunt vlteriꝰ in/diuidua p orias sic' sunt spēs spālissime q̄ vlterius non diuidunt: q̄cūq;.n. spēs subalterne accipiunt ille nō sūt distincte pvltimū actū: ⁊ iō nihil determināt: sic' nec genus: ⁊ iō ille orie nō sunt vltime sz sunt pmúxte potentie generis: eaꝝ q̄cūq; sūt oīno idiuidua ētia sic' particularia nullā hñt oriaꝝ ꝓtrarietatē qz non differūt nisi p mām: oēs aūt ꝓtrarietates fiūt in diuisione vltimaꝝ oriaꝝ ⁊ in medīs q̄ sunt inter illas sic' in p̄cedēti capīo dictū est: ⁊ h' fit in spēbus vltimis priusq; veniat ad in diuidua pticularia p solā mām ⁊ accīa oria. Ex hīs pla est q' si aliq̄d diuersoꝝ spē accipiat in gnē aliquo illud nec idē nec diuersum est aliq̄d id q' nolatuz est genus eius ⁊ huiꝰ cā est qz genus nihil distinguit nec diffinit ⁊ sic nec facit idē nec diuersum: ⁊ h' equalr ē oiuz speciez cōuenientiū in vno genere. Materia.n. ostēditur ⁊ cognoscit negatione forme q̄ est primo: genus aūt est vt mā eoꝝ quoꝝ dicit esse genus: ⁊ iō sicut potentia māe: nec idē nec diuersum est ab actu: ita nec genus a spē cōstituta in ipso gnē. Nō.n. accipitur h' genus sicut illud qō dicit ab vno primo patre deneiatuz sic' dicit genus eraclitum qō ab eraclito primo patre incepit. Sed illō vocat h' genus q' in nā māe est genus ⁊ primum sb'z nec dicit genus ab ipsa q̄ nō sunt in eodez genere ⁊ differūt gnē ab hīs q̄ sunt in genere eodē qz h' sicut diximꝰ nō faciūt maximā diuersitatē. Spē vō orie differūt ab eis q̄ sunt in eodē gnē. ꝛrietatē.n. necesse ē eē oriaz ⁊ nō spē differre sz facere ⁊ ꝓstituere ea q̄ spē differūt. tal'.n. oria non inest nisi hīs solum q̄ sunt existentia in eodem genere. Oria autem ista finalis in omni gnē fac diuersuz: ita q' illa diuersitas nō p̄ōt eē in sbo eodē. Sed tales spēs sunt aut dispate aut ꝛrie qualr aūt orie taliū q̄ dispata sunt sint ꝛrie i supioribꝰ a nobis determinatū est.

Lapi. xj. de solutione duaꝝ qōnū quare mas. ⁊ femina non differūt spē ⁊ q̄re nō eis cōtrarietas facit oriaz fm speciem.

Ubitabit aūt aliq̄s dubitatiōe ex p̄dictis oc/casiōata quare femia nō differt a viro fz spēz cū masculinū ⁊ femininū videant eē ꝛria eiusdē generis ⁊ sūt diuersa orīs ꝛrīs: aīal.n. masculinū ⁊ femininū nō sunt diuersa spē cū tñ masculinū ⁊ femininū videātur eē orie ꝛrie aīalis nō p accīs sz p se iquātū est aīal. nō.n. ĩsunt h' aīali p accīs vt albedo ⁊ nigredo sz potius masculinū ⁊ femininū ĩsunt aīali iquātū ē aīal: ⁊ huiꝰ signū ē qz oē aīal ē masculinū vel femininū sz i q̄busdā aīaliū spēbꝰ nō sit comptū sic' in anguilla ⁊ in q̄busdā pisciculis ⁊ i q̄bus nō nisi femininū inuenit. Sz de hīs i libro aīaliū determinatū ē. Est aūt alia silis huic qō ⁊ enūciatio q̄ p̄ambula ē ad solutionē ist⁹ ⁊ tñ fere eadez ē isti. est.n. gnālioz ⁊ solutio ipsius dic' cāz ex q̄ determinat de masculino ⁊ femínio pticulariter mota qō ⁊ h' ē qō q̄ querit q̄re est q̄dā ꝛrietas q̄ fac alia ⁊ alia siue diuersa ⁊ diuersa spē ⁊ q̄dā est ꝛrietas q̄ h' nō facit. Cū.n. dividit aīal p gressibile ⁊ volatile iste orie ꝛrie sunt ⁊ faciūt diuersa aīalia spē aliū aūt ⁊ nigrū eē aīal nō facit diuersuz eē spē: q̄ramus .n. diuidētes qz h' ē iō qz aut ista sunt pprie aīalis passiones q̄ sunt gressibil' ⁊ volatil' ⁊ nō illa q̄ sunt albū ⁊ nigrū eē: aut h' ē pp aliā cāz. Si.n. iō ē h' qz sunt ꝓprie passiones aīalis tūc etiā masculinū ⁊ femininū debēt facere diuersa i spē qz ꝓprie sūt passiōes aīalis. h' aūt falsum ē. Oz igit hui' q̄rere cām aliam: dicem' igit q' q̄dā rō forme dātis eē ⁊ rōnē ē spēs imediate educta de sba potētie generis ⁊ q̄dā est q̄ nō est talis sz ē spēs ⁊ forma māe cāta ex aliq̄b' passiōib' ei' q̄ sunt aut passiones principioꝝ grāntiū aut forte sunt gnātū cōsequentes: ⁊ q̄cūq; q̄dē sunt rōnes formaꝝ q̄ sunt i rōne diffinitiua extracte de gnē sic' actus de potētia ille ꝛrietates faciūt diuersitatem fm spēm: q̄cunq; vō sunt ꝛrietates q̄ sunt in supposito iquātū ipz est ꝓceptū cū mā ⁊ cānt de passionibus māe sunt accidentia ꝓpria vel cōia māe ⁊ iō fm spēs nō faciūt diuersitatē eo q' talis diuersitas nō a mā est sed a forma: ⁊ iō albedo ⁊ nigredo nō fac hoies qz nō h' sunt hoiuz ꝓstitutiue differētie nec alibi in hois albedine oria specificata ē ad nigrū hoiem nec nomē spēi ē a tali accītali oria positū: sz potiꝰ ab illa q̄

formal' est ⁊ specifica: ꝓpositus.n.hō est q̄si quedā mā.

Sed tñ mā nō fac̄ i eo verā ⁊ fm rōnē oriaz: hoies .n. nō sunt hoies ab hois mā sz potꝰ ab hois forma ⁊ h̄ ē i eis nō diuisa nisi fm accñs h̄ ē fz eē q̄ hz in mā. ⁊ tō diuersa q̄dā mālia sūt carnes ⁊ ossa ex q̄bus ē h̄ ⁊ h̄.

Sz h̄ diuersum i nūero ē itegrū totū differēs ab alio toto itegro. Spēs aūt ⁊ forme ſbales nō sunt diuerse p se ⁊ huiꝰ cā ē q̄ mālis ꝟrietas nō ē in rōne oñte forma dātē ſbam q̄ ē spēs sed h̄ demōstratū ē vltimū inte grū indiuduū q̄ i mā cōceptū est sic callias. Callias.n. est rō ⁊ forma q̄dā ꝓcepta cū mā ⁊ silr albus hō si callias est albus: pz igit q̄ fz accñs māe est hō albus silr aūt est h̄ in hūje q̄ fm rōnē nō cōcipiūt mām si i mā sen sibili acciptātur. ereus.n. circulus ⁊ ligneus nō differūt spē circuli sz p māz tñ. Silr aūt ⁊ triāgulꝰ ereus ⁊ cir culus ligneus q̄ differūt spē nō est h̄ diuersitas pp māe diuersitatē: sz potius tō q̄ i rōne spēi ⁊ forme triāguli ⁊ circuli iest oriaꝫ ꝟrietas q̄ diuidūt figurā ⁊ ꝓstituūt fm spēm triāglm ⁊ circulū q̄n diuidūt figurā trilatera lē ⁊ rotūdā: tñ forte aliqs queret vtrū mā fac̄ diuersita tē spēi q̄n ipsa ē diuersa fm spēm aut nō: aut si fac̄ aliq̄n diuersitatē spēi ⁊ aliq̄n nō q̄ q̄dā dixerūt q̄ i mathma ticis q̄dē nō facit diuersitatē spēi q̄n ē diuersa fm spēm vt in circulo ligneo ⁊ triāgulo ereo q̄ illa nō recipiunt mām in sua diffinitiōe: aliq̄n āt fac̄ sic i phīcis q̄ ꝓcepta sunt cū mā ⁊ mā cadit in diffinitiōe ipsoꝝ. Nā si q̄rat q̄re hic equꝰ ab h̄ hoie diuersus ē fz spēz forte cā sumi tur tā ex fōza q̄ ex mā cū rō taliū sit ꝓcepta sic cuz mā sicut in añhabitis in. vj. ⁊. vij. huius sapiē li. determina tū est. aut.n. h̄ ꝟrietas est tō q̄ ꝟrietas oriaꝫ eq̄ ⁊ hois cadit in rōne diffinitiua ipsoꝝ ⁊ mā sola nō ē huius ali qua cā: nec ēt mā cū forma fac̄ h̄ fz forma sola q̄ q̄ cō cepta ē cū mā tō recipit mā in diffinitiōe: sz tñ ipsa nō ē aliq̄ cā diuersitatis sic̄ videmus i planioꝝ exēplis al bi hois ⁊ nigri equi diuersitas ē fm spēm sz h̄ nō est in quātū h̄ est albus ⁊ ille niger ⁊ h̄ patz q̄ si dare⁊ q̄ am bo eēnt albi equus ⁊ hō tñ adhuc diuersi eēnt fm spēz ⁊ ex h̄ pz q̄ accña q̄ sunt ex mā ⁊ ipa mā nō sunt cā di uersitatis: ⁊ h̄ hito gōnis supⁱ iducte facil' ē solutio q̄ vez est q̄ masculinū ⁊ femininum sunt aialis ꝓprie pas siones sz nō orie: ⁊ tō oē aial est mas. vel fe. ⁊ aial reci pitur i diffinitiōe masculini ⁊ femini sz nō sūt orie q̄ cāntur ab accñtibꝰ māe q̄ subicit gnātiōi. vñ nō sūt orie fz ſbaz forme accepte sz potiꝰ fz suas cās sunt i mā ⁊ corpe ⁊ h̄ pz q̄ h̄ q̄ idem spma fit femina ⁊ mas si ꝟria paciatur fm calorem ⁊ frigus sicut nos in scīa de gene ratione animaliuz determinauimus.

La. xij. q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile orīnt fz genus.

Æ hūje aūt q̄ dcā sunt orīt q̄ō non dissimilanda e quā in iſto libꝰ decimi fine ponem⁹. Dixi mus.n.q̄ ꝟria q̄ sunt i rōe forme diuersificāt spēm: ea vo q̄ sunt fm mām spēm nō diuersificāt. Sūt aūt q̄dā ꝟria corruptibile ⁊ incorruptibile ⁊ mortale ⁊ imortale q̄ a q̄litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis in mā videtur cārī: ⁊ tō oz queri vtrū ipsa diuersificēt spēz vel nō aut neutrū eoꝝ sz pñt cōuenire eidē spē vel gnē: videt aūt statim q̄ cū incorruptibile dicatur fz priuationē q̄ illa priuatio sit i aliq̄ potētia ōterminata ⁊ nō vniat cū aliq̄ potētia q̄ deduci possit ad corruptibile: ⁊ h̄ pz ex h̄ q̄ sic in prio celi ⁊ mūdi ꝓbatū est incorruptibile ē q̄ō hz potentiā ad sp eē ⁊ corruptibile q̄ō hz potētiā ad q̄nq̄ nō esse. Si igit ista silr sint in vno gnē nō pōt h̄ eē ni si altero duoꝝ modoꝝ. aut.n. sunt orie coeque i gnē ⁊ sic ex vna potētia ꝓducit actus semp exñdi: ⁊ actꝰ q̄n q̄ nō exñdi q̄ō eē ñ pōt: q̄ cū genꝰ ōsignet māz sub po tentia q̄ ē inchoatio forme exñtis oz q̄ vna eēt cois ⁊ vniuoca mā ex q̄ duobꝰ generātib⁹ ꝓduceret id q̄ō hz potentiā semp exñdi ⁊ id q̄ hz potētiā q̄nq̄ nō exñdi ⁊ q̄ iste due potētie eēnt vnū in radice q̄ nullus accipit intellectūs: aut oporteret q̄ illō eēt alio mō sic vz q̄ incor ruptibile nō dicat oriam coeq̄lē corruptibili. Sz ge nus q̄dā sic̄ supradixim⁹ rationale dicere generale q̄ō dā ⁊ nō oriam specificā: ⁊ si h̄ mō dicat tūc cū idē sequ tur q̄ prius q̄ illud generale deducet ad orias specifi cas p spālissimā aliquā oriaz ⁊ sequet idē q̄ priꝰ q̄ sp in radice prima erit designatio alicuius potētie q̄ ē idē corruptibil' potētie ⁊ sicvnū ichoāl fz cētiā h̄bit cor ruptibile ⁊ incorruptibile q̄ absurdū ē fz nāz. Necesse est igit diuersum gnē: ⁊ nō tm spē eē corruptibile ⁊ in corruptibile. Qō.n. rōne sola cōi accipit ⁊ non desi gnat mām i phīcis ⁊ realibꝰ inutile ē ⁊ vanū. Sz tñ ea q̄ nūc dixim⁹ vlibꝰ sermōibꝰ ⁊ logicis dcā sūt accipiē do illa noīa corruptibile ⁊ incorruptibile vlr nō referē do ad ōterminatū aliq̄d. Sed accipiēdo ea i cōitate lo gice ꝓut q̄dā sunt logicis iducti rōnib⁹ q̄ oppnati sūt q̄ necessariū nō sit q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile diffe rūt spē cū tñ fm veritatē ēt gnē sbi differāt. Dñt.n. illa spē nō differre sic̄ nec albū ⁊ nigrū differunt spē ⁊ isti sunt tā stoyci q̄ ēt epicuri q̄ dñt corruptibile ⁊ incor ruptibile eē accña ex hūje q̄ aliq̄ sunt i mā vel sepata ⁊ h̄ q̄dē est dcm stoycoꝝ. Epicuri aūt dicebāt corrupti bile ⁊ incorruptibile eidē accidere ex h̄ q̄ ē in mā vl' isle māe sic̄ patuit cū de sectis hūje i prio huiꝰ sapie li. diſpu tauimus scōum hos.n. ⁊ precipue stoycos qui ponunt ydeas idē spē ptingit eē corruptibile ⁊ incorruptibile: ⁊ sumul s: cōcesserimus q̄ h̄ duo advle q̄ ē spēs referū tur: sic.n. ptingit q̄ aliqs hō ē albꝰ ⁊ aliqs hō est niger silr sub h̄ vli q̄ est hō ita ptingit q̄ vnus hō ē corrupti bilis ⁊ aliqs incorruptibil' sub h̄ vli q̄ est hō q̄ ēvle ad sepatū ⁊ ad nō sepatū ⁊ i singularibꝰ sic̄ ptingit q̄ vnꝰ ⁊ idē hō aliq̄n est albꝰ ⁊ aliq̄n niger successiue ⁊ nō silr ita cōtingit q̄ vnꝰ ⁊ idē hō sepatꝰ ē incorruptibilis ⁊ cō tūctus cū mā ē corruptibil' sz successiue nō silr q̄ sunt ab surda. Sz solutio dubitatois istiꝰ ē fz pypateticos q̄ haꝫ duaꝫ ꝟrietatū q̄ sunt albū ⁊ nigrū ⁊ corruptibile ⁊ incorruptibile altera q̄dē iest p accñs sic̄ añdixim⁹ h̄ .n. p accñs iest q̄busdā q̄ est albū ⁊ nigrū q̄busdā sic̄ ⁊ alia multa isunt p accñs māe alia aūt nō ē p accñs sic̄ ē corruptibile ⁊ incorruptibile. h̄.n. nō isūt p accñs. Ac cñs.n. ptingit nō existere: corruptibile aūt oē de necessi tate corūpet ⁊ sic ē de nūero coꝝ q̄ est necessitate exi stūt i oib⁹ hūje q̄b⁹ inē. Si q̄s āt dicat q̄ nō ex necessi tate corūpet tūc sequtur q̄ erit idē ⁊ vnū spē sil' ⁊ idez ⁊ vnū nūero successiue corruptibile ⁊ incorruptibile. Si .n. idē ipz corruptibile ptingit nō existere corruptibile vel idem ipz incorruptibile cōtingit non existere incor ruptibile. h̄.n. tā paulo añ demōstrauim⁹: aut igit h̄ i cō uenieſ oabit aut oz dicere q̄ corruptibile ⁊ incorruptibi le sunt ſba ⁊ forma aut idē i ſba forme exñs corruptibi le q̄dē corruptibiliū ⁊ incorruptibile incorruptibiliū vni cuiq̄ ⁊ h̄ q̄dē ē vez. Eadē aūt rō ē si dicat corrupti bile eē fz accñs. idē.n. erit corruptibile ⁊ incorruptibile q̄ ē absurdū. Cū ābo ista q̄ sūt corruptibil' ⁊ incorrupti bile ō nūero coꝝ q̄ de necitate sint existūt ⁊ sint i rone fōzaliū oriaꝝ. Igit si corruptibile ⁊ incorruptibile hūt ꝓpositōez fz primū mōz ꝟrietatis p se ⁊ ñ fz accñs ne cesse ē q̄ ista gnē diuersa sint ñ tm spē sic̄ paulo añ dixi mꝰ palā igit ē q̄ has orias fz eē acceptas in vno cōi ñ cōtingit eē spēs q̄busdā sepatas sic̄ dixerūt esse stoyci: ita q̄ nō eq̄uoce dicat illud cōe, generis de spēbus sep a

tis incorruptibi

tis incorruptibilibus ⁊ de sensibilibus cōceptis cū mā. corruptibilibus. Si aūt sic in vno gnē vniuoco nō cō uenīūt corruptibilia ⁊ incorruptibilia multo minus cō uenient in vna spē qz diuersa gnē in ſbijs plus distāt q̄ ea q̄ sunt tm̄ diuersa spē lz ea q̄ differūt alijs generibus repugnantiā nō habeāt quin aliq̄n possint esse in subo vno sicut in antehabitis ostendimus.

Incipit liber vndecimus prime phie cuius prim⁹ tractatus est de suba in cōmuni ⁊ diuisionibus eius.

Capi. primū de intentiōe libri ⁊ quare theozia ista est tota de substantia.

Ota ista pars thorice ō ſba ẽ sic sepedixim⁹. In ista.n. sapia q̄/ runt p̄cipia ⁊ cāe ſbe tanq̄ ve re entis ⁊ primo ⁊ principal'r ⁊ ℞ lz tā in q̄nto ꝓbatū sit: ℞ tam̄ aliquā de hoc faciem⁹ reme/ morationē. Ens igit q̄ dicit de oīb⁹ aut ita se hz ad oīa q̄ ẽ vniuersum ⁊ totum ad oīa vel ita dicit de oībus q̄ est ſm analogiā ꝓ prī ⁊ ꝓ posteri⁹ ꝑ dicatū ō ipīs ⁊ si q̄dē se hz ad oīa entia vt totū ⁊ vni uersū qōdā oīa ꝓtinēs ꝓstat q̄ ñ oīa ꝓtinet vt coeq̄a i ipo sed q̄dā sunt in coordiatōe cōtēroz ante alia sic ēt in vno genere p̄dicamēti ꝓtēta sunt q̄dā añ alia. Si g̃ talis est cohelemētatio vniuersoz sub ente: ita q̄ ipsuz sit totū ⁊ vniuersuz qōdā ad alia sic q̄dā dixerūt tūc ꝓ culdubio in ista cohelemētatiōe ſba est ꝓioz alijs: ⁊ iō loquēdo de ente primo loquendū est de ipsa sic de ente q̄ precedit alia. Si aūt nō sic sed ſm analogiā p̄dicat de entib⁹ ⁊ de vno p̄ prius ⁊ de alio deinceps siue p posterius tūc itez ea q̄ ocā sepe sunt ipsa ẽ primū ens ⁊ vere ens solū ⁊ sic itez primū loquēdū est de ipa. Si mul aūt cū hijs q̄ ocā sunt itelligendū est q̄ entia alia a ſba etiā si de eo q̄ simpl'r ẽ loquamur nō oīr entia: sed oīr entis q̄litates aut motus aut mēsure aut aliq̄d aliō ita q̄ potius sunt entis q̄ entia: ⁊ cum ita sit ⁊ non sit loquendum de eo q̄ est entis nisi determinatum sit de ente qz sicut in septimi huius phie principio ꝓbaui/ mus accīa q̄ nō sunt entia simpl'r lz entis nō hñt rōnē in q̄ recipiat ſba ⁊ rō ipsoruz. Oportet igit ꝓ hāc rō nē potissime loq̄ de ſba. Si q̄s aūt hāc rōnē nō valere dicat ⁊ asserat oīa illa simpl'r esse entia de q̄bus p̄dicat ens quocūq; mō tūc sequet etiā nō albū ⁊ non rectum esse entia: qz dicim⁹ q̄ ℞ nō albū q̄ ẽ linea ẽ ens ⁊ ℞ nō rectū q̄ est color ẽ ens: ⁊ ℞ mō entia sunt ꝓuatiōes q̄ ẽ absurdū: lz poti⁹ sūt entis eo q̄ ꝓuatō ꝓp ea q̄ relin quid ſbm nō ẽ oīno nihil lz est entis. Si aūt nos lo/ quētes de ente de ꝓuatiōib⁹ nō oz tractare: tūc etiā ō alijs q̄ nō sunt simpl'r entia lz sunt entis nō tractabim⁹.

Sed de ſba q̄ est ens simpl'r ⁊ absolute. dicim⁹. n. ea que sunt ꝓuatiōes sic esse q̄ sunt entis: sic ẽ ens qōdā nō albū: ⁊ eodē mō oīa accīa entis sunt ⁊ nō entia sim pliciter. Amp. nihil alioz ꝑter ſbam est sepabile ita q̄ sint p se sepatū ab alijs exñs. Sola aūt ſba ẽ se/ paratū ab alijs exñs. Igit sola ſba est ens principal'r ⁊ simpl'r. Et sic itez loquētes de ente loq̄mur de ſba qz sic alia nō exīstūt p se ita nec rōnē hñt per se absolu tam: ⁊ eodē mō nō p̄nt sciri p se simpl'r ⁊ absolute: ℞ ät nō tā ꝓbat rō q̄ testimonia antiquoz q̄ in ipso ope sue thorice h̄ testificant. Cū.n. illi debēt q̄rere de ente q̄ runt ſbe cās ⁊ p̄ncipiū ⁊ el'a q̄ nō general'r facerēt tā q̄ ab ipsa veritate coacti nisi ſba principal' esset ens ⁊ simpl'r. Ex hijs igit palā est: q̄ tota ista thorica cōsi stit circa ſbam. Et si q̄d tāgitur in ea de accīt⁹ ℞ nō est nisi iquantū accīa sunt hui⁹ entis q̄ ẽ ſba. Cū igit iam a principio libri sexti huius sapie de ſba in cōi de/ terminatū sit ⁊ de principijs eius q̄ sunt partes diffini/ tionis: ⁊ ostēsum sit de potētia ⁊ actu q̄ sunt principia ſbe ⁊ sic declaratū q̄ ipsa est vnū ⁊ nō multa ēt inuesti gatū sit de vno ⁊ multo in oīb⁹ reb⁹. Restat vt ℞ ad p tes ſbe descēdamus. In vl'i. n. scire est scire in potētia ⁊ si pfecte oz sciri ſba oz q̄ i ptib⁹ i. ppria nā cognoscat ⁊ adh̄ faciendum ℞ quasi a principio exordiri oz inue stigando que sint partes ſbe ⁊ que passiones earum.

Capi. ij. de diuisiōe ſbe in vl'e ⁊ p articulare q̄ sit magis substātia ⁊ principiū ⁊ de ꝓceptiōe q̄ est in illis.

Unt aūt quida q̄ diuidūt ſbam in ſbam vl'em ſ ⁊ ſbam ꝑticularē siue designatā: ⁊ vl'em q̄dez ſbaz vocāt gnā ⁊ spēl: ꝑticl'arē aūt vocāt q̄ ostī gnat demōstrata ad sensuz ⁊ oīt q̄ vl'ia magis sūt ſbe q̄ particularia ⁊ dicti eoz cā est q̄ gnā oīt eē subas ⁊ oīt q̄ ℞ sunt p̄ncipia ⁊ ſbe alioz. oē. n. q̄ est p̄ncipiū eē ⁊ scie alterius est p̄ncipalius illo: genera aūt sic se hñt ad alia q̄ sunt p̄ncipia esse ⁊ scie alioz sic oīt: ⁊ ideo genera oīt ſbas esse maxime: ⁊ cā huius est qz de rebus nō fecerūt nisi logicā inquisitionē: nos aūt iā in mlt⁹ locis oīonis isti⁹ ostēdim⁹ imꝑfectōez q̄n id el'z q̄ est nā ⁊ nō genus lz nā simplex: ⁊ potētia q̄ cū actu cōplet esse ⁊ accidit huic nāe q̄ sit vl'e ⁊ q̄ sit genus ⁊ q̄ sit p̄ncipiū scie ⁊ ℞ oīa plana sunt p supradicta i q̄n to huius sapie libro: ⁊ iō etiā ostēdim⁹ q̄ nullū vl'e ẽ ſba in eo q̄ vl'e est. Et iō sūt antiq̄ores hijs alijs q̄ ma gis oīt esse ſbas res ꝑticulares ⁊ h̄ oīt ēt eē p̄ncipia ſbaz sic ignē ⁊ terrā: ⁊ ceteraꝫ huius ⁊ nō oīt q̄ ſba sit ⁊ p̄ncipiū cōe genus q̄ ẽ corpus. De hoz aūt di/ sputatiōibus adinuicē satis in primo li. huius sapie de terminatū ẽ. Stoycoz. n. tota scola defendit vl'ia eē p̄ncipia ⁊ ſbas rez: epicureoz aūt secta q̄ antiquioz oībus ẽ magis elegit ꝑticularia ⁊ sensibilia eē p̄cipia q̄ vl'ia qz lz ℞ secta i multis erauerit nō tñ in ℞ errauit quin videret q̄ vl'ia colligūtur ex ꝑticularib⁹ cū ex mlt⁹ ꝑ memorijs acceptis vna fit vl'is acceptio. Intelle ctus aūt est q̄ sic ex ꝑticularibus agit vl'e ⁊ iō vl'e ꝓ̄ius est ꝑticulare: ⁊ iō nō pōt eē p̄cipiū ipsi⁹ nisi logice ac cipiat ſm intētiōes rez ⁊ nō ſm res ipsas. Sic. n. dici mus vl'e eē añ ꝑticulare ⁊ p̄ncipiū eē ad ipz: fz vita/ tē tñ ita se hz q̄ si ipsa nā accipiat ad quā refert diffi/ nitio illa ẽ vnū illud q̄ est potētia diffinita ⁊ determia ta ad actū tūc ꝑculdubio illi⁹ sunt p̄ncipia potētia ⁊ actus ⁊ mā quidē nihil ẽ de eē nec de p̄ncipijs ei⁹ nisi sub potētia q̄ ẽ forme ichoatio designet ⁊ sic designat ꝑ genus ⁊ h̄ mō genus ẽ p̄nciꝑiū esse ⁊ ſbe ⁊ oria est designatio actus ⁊ spēs ẽ totū esse spēl ⁊ ſm hūc mōz diffinitio data ꝑ gen⁹ ⁊ oriaz dic potētiā ⁊ actū ⁊ māz ⁊ formā sic nos in añhitis ostēdim⁹ ⁊ h̄ mō eadē sunt p̄ncipia eē ⁊ ſbe q̄ sunt p̄ncipia scie lz al'r ⁊ al'r acce pta: ℞ aūt mō nō ꝓcesserūt q̄ dixerūt gnā eē magis ſbas ⁊ p̄ncipia lz poti⁹ itentiōes cōes ſm q̄ cōes sunt dixe rūt eē sepatas ꝑ se ⁊ nō ꝑ intllm̄: ⁊ iō nō oīr i istis ha/ buisse nisi ꝓsideratōez logicā: ⁊ iō sunt decepti ℞. n. mō diffinitiōes logice sunt ex itentiōib⁹ cōib⁹ i q̄b⁹ intelle ctus agit vl'itatē ⁊ sunt vane oēs ⁊ tāto vaniores q̄ to intētiones ille ꝑ se a stoycis ponunt eē cōes ⁊ sepate: cū nec cōes sint nec sepate nisi inq̄ tū ill's agit in eis vl'ita tē ⁊ sepatōez. In mō igit p̄cipioz ſbe epicurei melio res si stoycī lz errauerit i ip̄a ſba pōnis qz p̄cipia ētis vt ē ens ẽ siue ſbe vt ē ſbañ sūt ignis ⁊ aq̄ lz poti⁹ ea q̄

a nobis sepius determinata sunt i prehabitis istius sapie.

Capi. iij de trimēbri diuisione sbe in corruptibilez mobilem t in incorruptibilem mobilem t in eā q ē separata t est in eo di. de. qualr differenter vtuntur cās phicus t primus phus.

Substantie vere vera diuisio est q diuidit in tres qz sbe tres sunt. Diuidit. n. primo sba in eā q est sensibilis t in eā q est insensibilis.

Sensibilis aūt diuidit in eā q est corruptibilis t i eā que est incorruptibilis: insensibilis autem dicit immobilis que suas inferius habebit diuisiones t sic sunt tres in cōi sensibilis t incorruptibilis sed mobilis t sensibilis corruptibilis t mobilis t insensibilis t imobilis separata: t de oibus hīs oz nos determinare fm modū t proprietatē huius sapie: ostēdemus. n. q est imobilis t separata t qualr ipsa est principiū mobilis sbe t incorruptibilis t ostēdemus qualr imobilis separata p motum sensibilis incorruptibilis est principiū sube sensibilis t mobilis t corruptibilis t in h erit opus huius q sapia vocat finis t cōplemētuz qz tunc scimus pfecte ens vez t in se t in partibus t fm pprias passiones ipsius. Sba. igit vna quidē est sensibilis t ullius diuisio est q alia istius sbe pars est sempiterna sicut celuz t oia q in celo cōtinētur. Alia aūt eius pars est corruptibilis t has duas sbe partes: oēs etiā pa. intelligētes esse confitentur qz per sensum conuincuntur has duas eē sbas: sensibilis aūt corruptibilis est vt plāte t alalia alia aūt pars cōdiuidens sbam cū ista sicut diximus ē sempiterna t huius sbe ela sumere necessariuz est in h sapia siue vnū sit illud elementū siue sunt multa ela ipius. quāuis. n. in phicis sumpta sint ela eius q est mobil non tn sunt sumpta prout ipsa est sba: sed prout ipsa est mobilis. Sed nos sumemus h ela eius prout ē sba fluens a primo formali t vltimo fine. Has duas eni cās hec sapia cōsiderat propzie i phicis aūt māz t efficientez consideramus t si de forma aliquid diximus h non fuit nisi de forma mobili t de fine prout finis est terminis motus mouētis. h aūt efficiētē primū t per se ostendemus esse vlem finē t q ab ipso fluunt oēs sbe mobiles t q ipse est sicut dux exercitus adunuersum h enim est propriū istius scie t h mō nō accipiemus aliquid a scia nāli: quāuis aūt ibi p motuz ostēderim⁹ primum mouēs esse imobile nō tn ostendimus ipsuz prout ipsuz est cā vniversi eē t forma t finis: t h mō inuestigabimus h primū motorez: vnde pz q ista theorica multū sup phicā cōtēplationē, est nec est dicendū sic quidam dixerūt q vz de causis t principijs mobilis sube tractet tam methaphisicus q phicus sed methaphisicus in eis dicat, ppter q d t phicus accipiat qz si sic phicus acciperet a methaphisico oporteret q phica sub alternaret prime phie q a principio huius sapie falsuz esse ostēdimus: nec ēt est dicēdū sic quidā alij dixerunt q phicus cōsideret efficientē t māz t methaphisicus formaz t finē qz iz nos i tertio hui⁹ sapie li. tā oñderim⁹ q primus phus principalr cōsiderat formā t finē p q demōstrat fz, pprietatē sue sapie eo q ille maxie facilit scire tn tā phicus q methaphisic⁹ cōsiderāt oēs q̄tuor cās. Sed phicus cōsiderat eas, put sunt principia mobilis: primus aūt phus reducit efficiētē in formā primā t finē vltimū t sic ipse est cā vniversi eē t forma t finis t si accipiat p motū prima cā h nō est vt sciat iquātum est mouēs talē motū sed potius iquātū ipse ambit virtute t forma sua mobile t motuz q est instrumētū fluxus totius entis ab ipso: t h mō nō cōsiderat ipsuz phicus. Tertia vo sba est imobilis oino t hāc quidā dixerunt esse separabilē t est rō eoz qz d d d est pjunctū māe subiacet potētie t cū eis potētia determinet ad vbi vl ad forma oz necessario q oē q est cōjunctū māe subiaceat motui localivel motui localr sil t motui ad fōraz.

Et si cōjunctio cū mā cā est mobilitatis erit separatio a mā cā oppositi q est imobilitas per se t per accns h igitur causa est istius diuisionis.

Capi. iij. de diuisione sbe separate t de hīs q conueniunt sbe sensibili.

Anc aūt imobilē sbaz d d d sunt in duo diuidē
b tes. Alij aūt in vnā nām ponūt cā eē eo q ydeales spēs ponūt in eadē nā cū mathematicis. Alij aūt solū oñt eē mathematica de numero sepatay sbay t illi d d d q in duo diuidūt sunt plonici qui ponebāt ydeas t mathematica principia eē sensibiliū zvtraq; dicebāt esse sepata tā ydeas q̄ mathematica. Illi aūt d q in vnā nām ista reduxerūt sunt pythagorici q numeros mathematicos oium principia eē dixerūt t h eē sepata. Illi aūt d q sola dixerūt esse mathematica fuerūt d d d quā dediscipul plonis d q dixerunt phica poni ex mathematicis eo q pūcti fluxus facit lōgitudinē t additio linee ad lineā facit superficiē: t addita superficies superficiei facit corpus. Et sic poni oñt sensibilia ex mathematicis sepatis: iz ille sbe d d d q sensibiles sunt phice sūt eo q cū motu sunt: phicus aūt oia pside rat q sunt cū motu t iste oino sunt diuerse a sepatis vt oñt eo q nullū principiū hñt cōe cū sepatis: iz potius sepata sunt principia istay t iste sūt principiate sbe. Sēsibilis aūt sba est illa q mutabil ē: t sic sepe dixim⁹ q̄s mutatio q̄ est ad formā est ex oppositis vel ex medijs inter opposita qz mediū poparatū extremo est extremū iz aūt mutatio sit ex oppositis nō tn est ex oppositis oibus d d d q̄cūq; pingit sed pot⁹ ex oppositis p se t nō p accns. Cū. n. dico albū t nō albū sunt opposita nō est qōlz nō albū oppositū albo qz vox est nō albū t tn nō opponit albo. Sz mutatio ē ex nō albo q ē ꝛriū albo t silr ē i alijs t si sic mutatio oīs est ō ꝛrio i ꝛriū sic diximus in pzio phicoz necesse ē aliq d subici illis ꝛrijs q sit sbm mutationis: t h ē tertiū q est mā t hui⁹ cā ē q ꝛria nō trāsmutant admixtē ita q sint sbm trāsmutationis sed sunt trāsmutatiōis termini. Et ipsa trāsmutatiō fluxus d d d ē ꝛriorū. Amp. vnū d d d ē ꝛrioz ad qō est trāsmutatio manet. aliud aūt ꝛrioz a quo ē trāsmutatio nō manet sz abicit. Sbm aūt q tertiū est subvtro qz ꝛrioz manet idē: oz igit aliq d eē tertiū p̄ter ꝛria t h est mā. Sūt aūt trāsmutationes si fm gnā in d b o s sūt diuidant q̄tuor: sunt. n. q d ā in q d siue in sba: q d ā ät in q̄litate t q d ā in quātitate t q d ā invbi: Illa aūt q est in h siue in sba est illa q est generō simplr vel corruptio simplr. Ea vo q est in quātitate est augmētū vel decrementū. Illa aūt q est fz q̄litatē est alteratio: q̄litates aūt in cōi vocamus passionē. Et ea q est fm vbi vocat ferentia siue latio siue loci mutatio t oz q i ꝛricta te sint mutationes singulor. si sunt recte: t iō in oibus illis necesse est trāsmutari mām. q fm valorē siue fz potētiā possit in ābo ꝛria. h. n. oia pueniūt illi sbe quā sensibilē vocamus. In oibus aūt hīs mōis trāsmutatō fm locū est a generāte t cānte formā: sic ostēduz est in viij. phicoz. Et i oib⁹ hīs attēdendū est q ens dicit dupliciter sic distinxim⁹ i nono hui⁹ sapie li. Dicit. n. ens fm potētiā t ens fm actū: t oē q hīs trāsmutatiōib⁹ trāsmutat trāsmutat ex ptāte entis i ens actu: t iō i oibus talib⁹ duabus trāsmutatiōibus sunt q̄tuor termini sic pz in gnātiōe t corruptiōe. Est. n. corruptio ex actu ente i ptāte ens t generatio e ꝛ t sūt isti termini q̄tuor

fm rationez

fm rationem terminoꝝ tres tñ fm rem: ⁊ ideo quidez in vna transmutatiõe duo sunt termini tñ fz rẽ ⁊ rõnẽ in duobus aũt quatuor fm rõnez sed tres ad minus fz rẽ qz contrariũ alterꝰ priuatione designatur ⁊ si mã designatur cũ potentia priuata actu: tunc sunt duo principia motus siue transmutationis tantum. Si autem accipiatur vt subm amboꝝ tunc sunt tria sicut ⁊ h ⁊ in phicis dcm̃ ẽ. Sic igit oẽ q trãsmutat transmutat ex ptãte ente in actu ens sic̃ ex albo ptãte in actu albũ est alteratio ⁊ silr est in augmento ⁊ decremento ⁊ in oibus alijs: dico aũt ex potestate ente in ens actu quoniã proculdubioverum est q nõ solũ fit trãsmutatio ex nõ ente fm accñs: sed etiam fit ex ente in ens: id.n. ex quo fit transmutatio est nõ ens fm accidens ⁊ h est non simpliciter non ens sed inquantũ est subm potentie ⁊ potentie eius ad quod est transmutatio ⁊ h est ens in potentia ex quo fit ens in actu.

Capi. v. q fm ea que dicta sunt soluunt dubitationes antiquorum.

Thoc quidẽ oẽs antiqui de phisicis loquentes dicere intendebãt sed exprimere non sciuerunt hoc enim quod sic dicim⁹ vnum ens in potentia ex quo fit omne qõ fit. Et ẽ illud vnũ quod Anax. intendit qñ dicit oia esse vnum mixtũ ex oibus ⁊ ex illo fieri omne qõ fit: nõ eni oẽ qõ fit ex illo fieret nisi in ipso esset aliquo mõ inchoatio formarum oium cũ priuatione actus: ⁊ hoc nonvocauit ipse priuationẽ sed latentiã. Sed multo dignius est q dicamus oia sic simul esse in prima mã fm potentiã ⁊ priuationem q̃ q dicamus oia simul esse fm actũ ⁊ latere hoc etiã est q Empedocles dicere voluit per mixturam elemẽ torum quatuor ex qua oia fieri dixit. Similiter autẽ ⁊ hoc idẽ dicere intendit anaximander d posuit infinitum ex quo fierent oia pp materie ad qõlz q fit ex ea indefinitatez. Similiter aũt hoc est q democritus ait nobis oia esse potestate in primo mãli principio qõ est athom: sed non erant actu oia fm potentiã nisi conderetur q cẽnt continuata cũ materia oia. sed hoc nõ conceditur. Dicebat enim h generationẽ non esse nisi cõgregationem ⁊ segregationem: ⁊ iõ dixit oẽs figuras ⁊ situs ⁊ ordines athomorũ potentia esse quo ad nos: quia sic vel sic nobis apparent in hõe vel illis formis cũ non sunt sic fm actum qz nõ sunt nisi congregatio ⁊ segregatio q̃ formas fm actũ spẽ differẽtes nõ faciunt lz videantur eas facere quo ad nos: fm g̃ ea q̃ dicta sunt oia quecũq; trãsmutatur h̃nt mãm: lz nõ vnã ⁊ eandẽ h̃nt proprijã mãm sed potius diuersam sicut in antehabitis ostendimus. Quedã etiã q̃ sunt de numero sempiternoꝝ: ⁊ hec sunt quidez quecũq; nõ sunt genita sed sunt mobilia ferentia fm locum: sed quãuis ista generabilez nõ habeant h̃nt tñ potẽtiã advbi ⁊ vbi siue vnũ ⁊ vnũ qõ idẽ est. Patet ergo q sic loquẽdo de sensibili substantia oia dubitatio soluitur antiquoꝝ ⁊ oẽs intenderũt hoc dicere sicut diximus licet verbis proprijs exprimere nõ valerent. Dubitare tamẽ potest adhuc aliquis ex quo nõ ente fit generatio cũ dicimus generationem fieri ex nõ ente: tripliciter enim dicitur nõ ens sicut in alijs locis diximus. Dicitur enim nõ ens quod absolute nihil est ⁊ fm hoc conueniunt oẽs phi q ex non ente nihil fit oino. Dicitur etiã nõ ens priuatio in genere q̃ non supponit proprijũ subm ⁊ fm hoc iterum nõ fit trãsmutatio ex nõ ente nisi p accidẽs sicut si dicam ex nõ ente albo quod est dulce fit albuz.

Tertio mõ dicitur non ens priuative qõ relinquit p primum subm in quo est formę inchoatio cũ actus priuationę: ⁊ hoc quidẽ dicitur non ens quãdo est quidez potestate ens: sed non est nõ ens cuiuslibet generis qz hoc mõ fit diuersum ex diverso q̃ h̃nt drias ꝓtrarias ⁊ sic fit oppositũ ex opposito sicut dixim⁹. Scõm g̃ hũc modũ nõ sufficit dicere q silr sunt res oẽs fz latẽt sic dixit Anax. oz ergo q p̃dicte res differãt fm mãm qz cuiuslibet rei est mã ꝓpria eo q nos iã diximus q mã supponitur cũ forme inchoatione: ⁊ sicut inchoationes illę sunt diuerse ita ⁊ materie. Si.n. nõ sic dicat esse q̃ remus ab Anax. quare res facte sunt infinite ⁊ diuerse fm formas sed mã est vna in se eq̃liter ꝓtinens oia videt. n. q ex vno vnomõ se habẽte semp nõ fit nisi vnũ ⁊ sic oia deberẽt esse vnũ ⁊ nõ multa ⁊ infinita p spẽm ⁊ mãz. Et si dicat aliquis cũ anaxagora q intellectus in eis fecit segregationẽ: videt h nihil esse qz intellectus est vnus ⁊ simplex ⁊ impermixtus: ⁊ iõ non põt esse cã mixtionis ⁊ diuersitatis. Et iõ sic dixim⁹ cãm mixtionis oz ex pte mãe assignare ⁊ ex pte potẽtie mãlis: qz q̃uis mã sit vna sbo tamẽ ipsa est facta in actu illud ⁊ nõ aliud qõ p ꝓpriã potẽtiã ⁊ formalẽ ichoationẽ erat ante fm ptãtẽ. Sic g̃ ois antiquoꝝ soluitur dubitatio.

Capi. vj. de principijs sbe sensibil mobil ⁊ corruptibil ⁊ q nõ sit nisi ꝓpositũ ⁊ nõ mã neqz forma fm se.

Uiuslibet aũt sbe mobilis ⁊ corruptibilis ⁊ sensibilis tres sunt cãe ⁊ tria principia ex qb⁹ incipit ⁊ causat esse ipsius ⁊ principioꝝ: vnũ quidẽ ẽ rõ ⁊ spẽs ⁊ dicit forma siue hitus fm q forma est formãs cẽ ⁊ rõ fz q est finis mutatiõis ⁊ spẽs ꝓut ipm est sba ad quã refert rõ diffinitiua. Scõz aũt ẽ priuatio q̃ dẽ est principiuz ⁊ nõ cã ⁊ est ipsa in q̃ est ichoatio forme cũ negatõe actus ⁊ ꝓplemẽti. Tertiũ aũt est mã q̃ est subm mutationis ꝓut substat priuatiõi: sed id qõ est cã loco isti⁹ est cã mouẽs de q̃ inferi⁹ facimus mẽtionẽ: ⁊ sic sũt tria q̃dẽ principia ⁊ tres cãe sũt qz q̃rũ qõ ẽ cã finalis i talib⁹ i idẽ incidit cũ fõza. Hoc aũt dico principia ⁊ cãs ei⁹ q i talib⁹ fit qz cũ sit oria iter illõ qõ fit ⁊ cãz ei⁹: ⁊ silr sit oria iter id qõ ẽ principiũ ⁊ principiatũ hoꝝ principioꝝ ⁊ causarꝝ nullũ sit qz nec mã fit nec spẽs ⁊ de priuatione ꝓstat p se ⁊ de efficiẽte q nõ fiũt qz priuatio ẽ q̃ in mutatiõe abicit ⁊ mouẽs ẽ nõ id qõ mutat. Quod aũt nõ fiat mã nec spẽs fz sed illa sint duo vltima ex quo ⁊ in q̃ fit trãsmutatio sic ostẽdit. Omne.n. qõ trãsmutat aliq̃d it ab aliquo ⁊ i aliq̃d trãsmutat ipz: ab aliq̃ q̃dẽ sic̃ a prio mouẽte: illõ vo qõ trãsmutat est mã q̃ est ante trãsmutationẽ ⁊ post oẽm trãsmutationẽ relicta sic̃ in primo de phico audit⁹ est ostẽsuz: id vo in qõ est trãsmutatio est spẽs q̃ ẽ finis trãsmutatiõis. si igit detur q id qõ fit ẽ alterũ eoꝝ sequit q sunt ista mãvz ⁊ spẽs in infinitũ: ⁊ h est sic̃ si detur q nõ solũ fit h ꝓpositũ qõ est es rotũduz qñ fit spacupiea: sed etiã fit es ⁊ fit ipsa rotũditas inquatũ id qõ mutat necesse est stare in aliquo qõ ẽ finis ⁊ terminus mutationis. Si.n. fiat mã cũ oẽ qõ fit fiat ex mã oportebit q mã q̃ fit hẽat mãm ex q̃ fit: ⁊ h necessario ibit i infinitũ qz de illa mã ex q̃ fit ista eadẽ est rõ: ⁊ h ꝓcedit sine fine. Simlr aũt si det q fiat forma fm se oportebit q illud sup quo fit forma terminet ad aliquã formã eo q sic̃ tã habitũ ẽ oẽ qõ mutat ex aliquo ⁊ ab aliquo ⁊ in aliqõ mutat: g̃ forme est forma ⁊ h ibit in infinitũ ⁊ h facile ẽ videre ⁊ cũ h sit ipossibile ꝓstat q nec mã fit nec forma. Probatur postea idem ex h q vniuscuiusq; sba fit ex vniuoco ⁊ cõueniẽti sibi in noie ⁊ rõne lz forte nomẽ nõ sit ipositũ. Cũ aũt oẽ qõ fit fiat ex vniuoco sibi in noie ⁊ rõne oz q finis motꝰ sit spẽs q̃ ẽ silitudo primi faciẽtis: ⁊ q ẽ terminꝰ motꝰ siue mutatiõis

non fit per mutationē sicut iam ostensuz est nisi forte p̄ accidens inquantū educitur de potētia. Similiter ait qđ subicitur mutatiōi est ex quo fit id qđ fit p̄ mutationem: ⁊ hoc fieri nō pōt p̄ mutationem cū sit ante eam:

Qđ aūt omne qđ fit fiat ex ꝓueniēti sibi ⁊ noie ⁊ rō ne probatur per inductionez. Omnia.n.que sunt sbe facte a natura ⁊ alia quecūq; fiunt: fiunt ex cōueniēti ⁊ vniuoco sibi noie ⁊ rōne: oēs enim reo que fiunt aut fi unt a nā aut fortuna vel casu aut anthomato h̄ ē p̄ se: ⁊ dico per se fieri sicut ea q̄ simile sibi in spē non hnt extra generans. Inter hec aūt est oria qz ars est principium in alio: est enim ars principiū factiuū cuz rōne in alio in qđ inducit formā artis. Natura aūt est principium nō in alio sed in eo in quo est p̄ se ⁊ nō fm accīs sicut determinatū est in secundo de phisico auditu hō nāq; generat hoiem. Reliquevo cause que non sunt ars ⁊ nā non tā cause sunt q̄ p̄riatiōes hay causaruz ⁊ non sunt cause nisi p̄ accidens ⁊ p̄riatiōes sunt artis ⁊ nature q̄ sunt per se sicut casus ⁊ fortuna: licet.n.h̄ sit in hīs que fiunt pp aliqđ tm̄ p̄riatur in hīs ⁊ intētio nature ⁊ artis. Et iō forsan iste casus vocat eo q̄ cadunt ab intentione cause nālis ⁊ artificialis. Et iō non est necesse q̄ in hīs queratur q̄ omne qđ fit, fiat a ꝓuenīti sibi in noie ⁊ rōne cum non habeant causam sed cāe p̄riationē fz q̄ fiūt a casu ⁊ fortuna. Secundū aūt q̄ ista reducunt ad cām artis ⁊ nāe sic fiūt ac vniuoco sibi noie ⁊ ratione sicut in ꝓximis patebit. qđ āt fit ab arte constat q̄ fit a simili sibi fz formā qz domus que est in lignis fit a domo que est in aīa architecti sicut diximus in septimo huius sapīe libro ⁊ cū eiusdez forme fm rationem sit idem nomē constat q̄ oīa talia que fiūt p̄ artē fiunt ab vniuoco. Que aūt fiūt p̄ nāz dicūtur h̄ a nobis q̄ hnt generās vniuocū sibi ⁊ vniuocam habent generationē. In oibus aūt talibus lz generans sit extra id qđ generatur q̄ dicitur formatiua tm̄ virtus generantis q̄ est habet esse in mā ex qua est generatio ⁊ est forma similis generato p̄ter h̄ solum q̄ aliter est in generato ⁊ aliter in mā ex qua sit generatio.

In generato.n. est sic act⁹ pficiens ⁊ dās ee ⁊ rōnez ⁊ in mā est sicut artifex in artificiato: hec enim est sicut ars artificis trāsducta per instrumīta ⁊ mot⁹ artificis i materiam q̄ mutatur vt accipiat formam artis sicut in alīs locis tam in libro aīaliuz q̄ in alīs nostris nālibus libris diximus aias aīaliuz esse in seminibus eoz.

Dec ergo forma q̄ formatiua vocatur si nomē accipiat idem nomen habebit cū noie generati eo q̄ omne nomen a forma ꝓponitur ⁊ conueniētia in forma est cōuenientia in noie vel rōne igit ⁊ ista fiunt ab vniuoco.

Et cū ea que casu fiunt vel fortuna reducātur ad ea que fiunt nā vel arte constat q̄ etiam illa q̄ fiunt casu ⁊ fortuna fm q̄ habent causam fiunt ab vniuoco. Ea vero q̄ fiunt anthomato hoc ē per se sunt aīalia gnāta p̄ putrefactionē ⁊ de hīs iaz in libris phīcis i plurib⁹ locis ostēdimus q̄ humor putrefactus in eis est sic̄ humor seminis aīaliū ⁊ calor qui ē in eis ⁊ spīritus formatur virtute stellay ⁊ celi ⁊ loci in quo sunt anguli incidentium radioy ⁊ per hanc virtutem hz virtutez formatiuaz q̄ est similis formato sicut forma artis est similis artificiato: hec etiam fiūt a sibi vniuoco ⁊ sic inductione probatū est q̄ oīa que fiunt a sibi vniuoco fiunt. Et ex ista propositōe conclusum est q̄ nihū fit nisi cōpositum ⁊ non forma vel mā: habet ergo intentio quā promisimus q̄ cum sint tam principia ⁊ tres cause eī quod fit non fit aliqđ illoy principioy sed ipsuz tantū compositum.

Capi. vñ. de differentia trium subay q̄ sunt forma materia ⁊ compositum.

Ex hīs aūt accipitur q̄ sube quidez sunt tres materia vz ⁊ forma ⁊ ꝓpositum quaruz due sunt ꝓponentes ⁊ tertia est cōpositū: hec aūt tres sbe diligenter considerande sunt qz non scitur sba corruptibilis sensibilis de qua h̄ loquimur nisi hīs diligenter scitis. Dicamus igitur q̄ mā vniuscuiusq; ē cū qua est h̄ aliquid ens ⁊ apparens. Nam quecunq; sunt tactu ⁊ nō ꝓplantatione h̄ sunt mā ad sbm cuius ē mā sicut dicit aristoteles ⁊ horum qdem verborum iste ē intellectus qz quinq; accident materie ex quibus pfecte cognoscitur nā ipsius: quorum vnū ⁊ primuz est q̄ accidentia sensibilia sunt quibus subicitur mā propria vniuscuiusq; ⁊ forma non est sbm illorum accīdium. Sz mā ⁊ iō materia primo est quidez potentia quanta ⁊ quanta fm actum subicitur sensibilibus: ⁊ iō notitia materie est illud q̄ in re sentitur ⁊ subicitur quantitati ⁊ situi ⁊ sensibilibus: ⁊ dicitur fz h̄ materia cūqua est hoc aliquid ens eo q̄ ipsa est primum principiū indiuiduationis ⁊ cū indiuiduat ens apparens per h̄ q̄ ē sensibilis distincta qualitate sensibili ⁊ quātitate: h̄ igit duo sunt propria mā. s. q̄ sit cū hoc aliquid inquantū est indiuiduans. Et q̄ sit apparens inquantū ipsa est id qđ quantitate ⁊ sensibili q̄litate determinat in sbijs sensibilibus. Neutrū eoy accidit forme ⁊ si vtrūq; hoy accidit cōposito: hoc est pp mām: fm aūt q̄ accidit materie in cōparatione ad formam qz forme subal non est sentiri lz intelligi: qđ aūt facit id q̄ est sensibile est materia ⁊ sic itez facit ipsa h̄ aliquid ⁊ nō forma q̄ facit quale quid in intellectu ⁊ h̄ facit aliquid fm q̄ est in sensu apparens. In sensu enim apparens est omne qđ in sensu apparet p̄ mām: ⁊ aliter esset intelligibile nō sensibile. Tertiū aūt q̄ accidit materie ē h̄ qđ dicit in fine primi phīcoy vz q̄ mā non intelligit nisi per analogiam ad h̄ aliqđ ⁊ ad sensibilem sbam q̄ est p̄ formam ⁊ cū protendim⁹ intellectum ad accipiendū sbam ei⁹ ⁊ nām dicimus q̄ ipsa est h̄ aliquid ⁊ id q̄ sensu apparet ⁊ non per se intelligibilis. Quartū aūt est q̄ accidit materie proprie ⁊ proxime ⁊ non remote: h.n. est h̄ aliquid fm cām qz ipsa est cā huius inquantū est h̄ apparens in sensu designatum. Quintum est aūt ⁊ h̄ ē melius ⁊ magis proprium oibus que dicta sunt qz cū resoluimus posterius in prius fm formam ⁊ actū in potentiam inuenimus semp cōmuni⁹ ⁊ vltius in quo stat resolutio: ⁊ h̄ scito non scitur res nisi in potentia sic̄ manifestū est ex multis q̄ determinata sunt in precedētib⁹.

Similiter aūt cū proximā mām resoluimus in prior em ⁊ notiorē non facimus hoc nisi p̄ forme absolutionem: ⁊ iō forma nulla est qñ accipitur mā prima sed p̄ priuationem intelligitur formaruz: ⁊ ideo cōitas forme prime ⁊ cōitas māe prime sunt equiuoce qz vna est per formay p̄riationē ⁊ altera per simplicissime forme potentiāb aūt mō mā nō est in nā fz solū i intellectū accepta per p̄riationē formay ⁊ sic nō est in potentia vt sensibilium mā. Si igitur debeat accipi prout est mā quedā non sensibiliū accipietur quidē prout ipa est h̄ aliquid non quidem in esse formali sed apparens in ipso ad sensuz preter formas: ⁊ fz h̄ quecūq; in re ipa sunt tactu ⁊ continuatione ⁊ non complantatione siue ordine sunt mā ad sbm cuius est mā: qz sicut diximus mā est id q̄ determinatur cōtinuitate ⁊ tactu in reb⁹ cōplantatio aūt vnius cū alio ordinatio omnis fit p̄ formā qz mā nec est cā cōplantationis nature nec ordinis sed forma: iste igit est p̄fect⁹ intellectus māe ⁊ h̄ ē sniā

perypateticoruz

perypateticoꝝ. Et ideo in hūȝ que separata sunt nulla est mā prozsus: ſȝ b in sequentib⁹ declarabit qz b nō loq̄mur nisi de principȝ sbe sensibilis: nā aūt q̄ est sba formalis est b aliq̄d inquantū ipsa forma ē hitus q̄dā.

Inquantū eniz est hitus ipsa est actus primus ⁊ inquātū est habitus ⁊ actus primus est b aliq̄d id qō ē in esse nāe qz forma sola ⁊ tota cā est totius esse: ⁊ iō dicitur esse b aliquid p cām loquēdo qz ipsa est cā huⁱ⁹ q̄ ē b aliq̄d inquantū est sicut mā nō est cā eē sed huius est cā inquantū est b indiuiduū designatū. Amp. āt tertia sba est q̄ ex hūȝ est cōpolita ⁊ illa est singula indiui dua designata q̄ fm rē quidē accepta optime p cōpositum designanť. Singularis aūt illa sba ē q̄ est ysocrates ⁊ callias ⁊ est b sba cōpolita quā antediximus fieri ab vniuoco ſ. bi conuenièti in noie ⁊ aliquo mō in rōne ſi nomē imponatur fm rōnē forme q̄ est insemine ex quo fit productio sbe.

Capi. viij. ⁊ est di. de. qualr fm diuersa ocā phozū diuersozum vniuocū fit ab vniuoco.

Unt tñ qui contra b obiciunt multas ferētes instantias. generatur eniz ignis ⁊ calor ex motu ⁊ nō videť eē vniuocū aliqō generās. Generatur etiā mulus ex equa ⁊ asino: ⁊ nō videť eē vniuocū cōueniens: generātur etiā multa ex putrefactione vt mures ex terra ⁊ apes ex carnibus vaccaꝝ ⁊ vespe magne citrine ex carnibus equoꝝ ⁊ serpētes pui de capillis muliex ⁊ alia multa ex stellis ⁊ sol dicit eē pater vegetabiliū ⁊ sol cū circulo decliui dicitur eē cā generationis vniersoꝝ ⁊ nihil hoꝝ videtur eē vniuocū ⁊ sic videť hēre instantiā p inducta, ppō sed ad b soluēdum multe sunt oppiniōes diuersoꝝ ponēde vt elucescat veritas. Platonis igit snia ē oia fieri ex dūȝ scōis quibus deus docꝝ dedit sementē generationis: doū aūt scōi sunt stelle ⁊ orbes celestiū mouētes mām ad oiuz generabiliū ꝓductionē: ⁊ illa sementis dicit forma que dā formās mām ad cōueniens sibi in noie. Hāc etiā ⁊ hmōi formā dicit cōicari māe p datorem formarū ⁊ ipsam māz forme aptari recipiēde p qualitates actiuas ⁊ passiuas fm numeꝝ ⁊ ꝓportionē mouentes ⁊ digerentes ⁊ alterātes: hos aūt ꝓportionales dicit nūeros causari ex ꝓportiōe motus ⁊ luminis celestis vlr māz mouentis: ⁊ precipue iō qz forma illa q̄ est semē generationis est in hūȝ q̄ mouent ⁊ illa apprehēdit virtutes actiuas ⁊ passiuas sic apprehēdit forma artis instrumēta artificis qñ i mām artificiati producit formā artis artifex: ⁊ iō illā dicit vocari formā a formādo sic dictaz eā aūt q̄ est in mām inducta dicit vocari ymaginē eo q̄ imitatur formā que est extra mām ⁊ vocat a quibusdā resultatio ⁊ a dbusdā resolutio: a dbusdā aūt vocatur vmbra eo q̄ obscurat qñ mām ingredit: ⁊ dicit q̄ nā p intentionē: quā hz eo q̄ opus nāe est opus intelligētie respicit ad illā formā sicut ad exēplar qñ producit res ad generationem: ⁊ iō exequit ad par: ⁊ b mō fit vniuocū ab vniuoco sibi cōueniēte. Cōtra aūt hanc oppinionem multa sunt q̄ obicit aris. qz si forma est extra mām nō est esse sbe sensibilis nec est principiū cognitōnis ipsius: adb fm b nō educitur de potentia ad actuz sed inducit i māz ex quo sequit q̄ sba diffinita sit multa ⁊ nō vnū. Adb aūt sequit ex b q̄ oēs forme sbaꝝ sensibiliū sint incorruptibiles qz oēs sunt extra ⁊ nō sunt in mā nisi p vestigiū: cuius Joānes sarracenus dat exē plū dicens q̄ sic est in testudinibus ⁊ voltis murorum primo ponitur arcus ligneus sup quem cōcludit testudo ⁊ postea remoto arcu remanet vestigiū in testudine ⁊ separatur arcus ⁊ remanet: ita est in formis ydealiꝫ formantibus substantias sensibiles: ⁊ corruptis sensibilibus manet forma ydeal' que non nisi per vestigium est in sba sensibili: redeūte aūt eadē ymagine celi q̄ hz semē illud formā illā itez formabit i māz ⁊ reiterabit simile illi qō sunt in prioꝛi seculo. b. n. ē iuramentū deorum q̄ amplo redit sacramento. Sic igit planū est qualiter oia fiūt ab vniuoco. Sūt aūt adb alȳ q̄ aliter solunt inductā questionē. dñt. n. oium formas preexiste/re fm rōnē ⁊ ydeas in mente dei siue prime cāe ⁊ hanc creare oēs formas: ⁊ qz mens diuina est ars oiuz sicut in arte fit vniuocū ab vniuoco ita etiā sit in nā qz in nā dñt esse artificiatum dei. Huius aūt dicti sui tales inducunt rōnes. dñt. n. iā esse probatū in libro perygeneos sbam nihil agere sed oēm actionē esse primaꝝ qualitatū vel eoꝝ q̄ creantur ex ipsis. Qualitates aūt actiuas ⁊ passiuas nō agere dñt nisi ad spēz sibi vel sbe sue simile: qualitatez aūt simile sibi dñt esse sicut si caliduz calefaciat ⁊ frigidū infrigidet vel forte calefaciēdo dissoluat quedā ⁊ iduret q̄dā: ⁊ frigidū simılr coagulet vel cōstringat sicut dictū ē in quarto methoꝛoꝝ. Simile aūt sbe sue ē sicut si calidū ignis rarefaciat ⁊ frigidū inspissęt qz raꝝ ⁊ spissum videꝛur dicere potētiā in ptibus sbe quāte. Sic igit dñt q̄ cū nihil hoꝝ educat formā sbalē ⁊ p̄cipue eā q̄ nō est forma coꝛporalis videt eis q̄ oēs tales p̄cipue forme q̄ nec sint coꝛporales nec fm situ coꝛpis diuīse sint p creationez prie sbe q̄ creat ipsas ex nihilo: huⁱ⁹ aūt p̄cipuā dñt eē rōnē qz cū ꝓstet oēs cās q̄ sūt fz ordinē colligate ab iferioꝛi vsq; ad superemā semp aliquid dignitatis ⁊ actōis hēre in effectu rōnabile est primū maximā hēre dignitatez: nō aūt pōt habere dignitatē nisi in faciēdo: igitur si alie faciūt formas videt q̄ illa penitus vacet ab efficiēdo: b aūt est ī possibile igitur videt q̄ illa efficiat id q̄ est in re principalissime: b aūt est forma: igit videt q̄ faciat formaz ⁊ cōstat q̄ nō facit ipsā ex alio ḡ facit eā ex nihilo. Cō/tra hos aūt obicit. Auer. multa dicēs q̄ isti destruūt potētias in rebꝰ qñ cuius est in rebꝰ nullus effectꝰ illius nulla est potētia cū ois potētia p aliquē modū reducat ad actū. Cū igit i rebꝰ sensibilibꝰ vel mobilibꝰ nūq̄ fiat actus nisi p creationē oꝛ q̄ nulla sit in mā potētia ad actū nisi forte disponēs māz ⁊ nō educēs actū de potētia ⁊ b ōstruit totā phiā q̄ est de potētia ⁊ actu: ⁊ q̄d̄ est de gnātione ⁊ coꝛruptiōe ⁊ q̄ q̄d est de nā qz nā est potētia quedā ⁊ ōstruit fieri totū q̄d est de nā. iō dñt alȳ q̄ oēs quidē forme sūt i mā ⁊ actu sunt i ea ſz latēt ⁊ gnātio nō est eductio actꝰ de potētia sed manifestatō q̄dā ipsius p occultationē alioꝝ q̄ phibebāt ipz eē manifestū ⁊ ꝫ hāc oppinionē multa obicit aristo. q̄ in locis plurimis iā ptāsiuimuꝰ: ē aūt q̄ ostēdit istā positionez nihil eē p̄cipue b q̄ fz b nō est vere gnātio in hūȝ q̄ generātur ⁊ coꝛrūpūtur: ⁊ itez qdꝰ fm b infinita sunt in infinitis ex quo qōlz infinite gnātur vel manifestat ex quolz. Adhuc aūt qz intellectus agēs quē ponit ista anaxagoꝛe oppio nō est faciēs aliq̄d ſz segregās tm ⁊ si q̄ritur vnde hēat segregare nō pōt assignari rō qz tm̄ competit ei cōgregare quātū segregare: adb āt qz fz b nō fit vniuocū ab vniuoco ſz id qō nō est cōueniēs cū aliquo mānifestat ex illo. Adhuc āt pōni huic nō ē possibile assignare. vñ veniūt fōze ethogenecoꝝ. Has. n. sic est forma hois ⁊ equi ⁊ manus ⁊ pedis ⁊ huⁱ⁹ hoꝝ eniz infinita nō pñt dicere latere i quolz: b ⁊ hmōi alia multa obiciūtur ꝫ istos: iō itez alȳ sunt q̄ dñt q̄ in vitate nihil hoꝝ q̄ inducta sunt vere ſz potiꝰ ita est q̄ intelligētia largit oēs formas. virtus. n. intelligētie mouentis informat motus ⁊ vtutes celoꝝ: ⁊ b informata

eis dē virtutibus apprehēdunt q̄litates agētes ⁊ patientes ⁊ formant eas ita vt non possint agere nisi ad formā quā largit intelligētia: quasdā aūt dicūt esse māes q̄ receptibiles non sunt forme in ea puritate ⁊ nobilitate in q̄ est intelligētia: ſz recipiūt eas in aliq̄ resultatiōe in qua possibile ē eis recipe eā: ⁊ huiꝰ exēplū dāt in igne q̄ cū sit vnū spē ⁊ indiuisibile i aliq̄ mā nō inducē nisi fumum ⁊ i alia inducit flāmā fumosam ⁊ in alia inducit flāmā clarā. Et similr dīt q̄ intelligētia agēs i dbus dā nō iducit nisi cē terrestre ⁊ in dbusdā vitā addit q̄ ē vmbrosa resultatio vite sue ⁊ i dbusdā addit sensuz ⁊ in hīs que accedūt ad celi eq̄litatē ⁊ maxime recedūt ab excellētiſſ ȝrioꝝ iducit formā simlē sibi que est aīa intellectual: h aūt oppio multū assimilat plonis oppinioni que ponit creatorē formaꝝ ⁊ ſz eā vt dic. Auer. forma est ab extrinseco ⁊ nō educta de potētia māe ſz totus inducta: ⁊ si h est vez ñ cr̄es gnāta nō est vnū ſz multa ⁊ nō ē aliq̄ mā ppria alicui rei ſz ex quolz pōt fieri qōlz q̄ i pcedētibꝰ ostēsum est qō mā ppria est in q̄ est forma ſm etꝰ ppriā inchoationē ⁊ alia multa ipossibilia sequūtur ad hāc oppinionē. Oībus igit hīſ obmissis dicimꝰ q̄ oēs isti tā ab ipsa vitate coacti aliq̄d dixerūt de vitate ⁊ itenderūt dicere q̄ ois forma educit de potētia ad actū mouēte aliquo q̄ ē conueniēs in nomine ⁊ rōne: q̄ aūt hoc sit pz si ponam⁹ q̄ ⁊ quot circūstāt gnātioni sbe sensibilis. Sūt aūt illa vt i cōi dicat dnq̄ quoꝝ primū ⁊ principale est q̄ oē q̄ gnātur educit de potētia ad actū ⁊ h potentia de q̄ educit ē intra māz ⁊ tñ nihil ē ō sba mae. Scōz ē q̄ oē q̄ educit ō potētia ad actū extrahit p aliq̄ō mouēs q̄ aut gnāto ē vniuocū aut reducit ad vniuocū. Tertiuz ē q̄ ois motus inferioꝝ q̄ ē in mā gnābiliū reducit ad motū celi qui cā est ⁊ mēsura huiꝰ motus p formā intellīgētie mouētis motū illū ⁊ p formā stellaꝝ orbis ⁊ p vtutes radioꝝ. Quartū est q̄ nihil fit ex nihilo penitꝰ ſm nām: sed q̄cūq̄ fiūt pcedūt ex indeterminatis ⁊ cōfusis ichoatiōibꝰ suaꝝ eētiaꝝ q̄ indite sūt mae. Quintuz est q̄ nō qōlz fit ex quolz: sed oē q̄ fit ex aliquo sui generis pcedit ⁊ h genus ambitu suo ⁊ extēsione ābit id qō fit ⁊ suum ȝrīū: ⁊ iō ȝria sunt vnum in radice sui generis. Pro igit cōsideras q̄ dē mouēs primum mae nō ꝑiunctū ē intelligētia p formā motus celi cāns motū mae ⁊ formas ⁊ regulas totā gnātionē dixit oē qō generat sic fieri ab vniuoco q̄ forma illa q̄ regulat ⁊ format gnātionē est hīs virtutē seminis i efficiēdo ⁊ formādo ⁊ regulādo ⁊ hāc dixit ydeā cē ab hac mā separataz ⁊ quo ad h bñ dixit cām primā ⁊ vlez tāgendo ⁊ nō primā ⁊ ppriā: ⁊ iō dictū est i scō pygeneos q̄ sol ⁊ circulus decliuus sunt cās corruptionis ⁊ gnātionis: ⁊ in h maledixit q̄ posuit q̄ h forma i māz induceretur q̄ h nō ē vez cū ipsa nō sit nisi mouēs ⁊ sit vlis ⁊ nō cōiūcta. virtꝰ. n. eius p media tangēs mām mouet potētiā q̄ ē i mā ⁊ educit eā ad actū ⁊ potētiā nō iducit in mām nec etiā actū: q̄. n. potētiā formalē nō iducat in māz manifestū est ex hoc q̄ si illā induceret tūc tal cēt intelligētia i motu celi qual ē in mā: ⁊ h nō pōt esse q̄ sic nō cēt nisi i potētia ⁊ q̄ nō ē nisi in potētia nō mouz neq̄ agit ⁊ sic mouēs primū nō esset mouēs ⁊ ȝdicto ria verificarent de eodē. Adhuc aūt dic aristo. q̄ ſz h generō cēt sigillatio q̄dā ⁊ nō trāsmutatio alicuiꝰ mae ⁊ sic forma q̄ priꝰ in mā fuit maneret cū sequēti⁹ sic q̄n sigillat cera manet forma cere cū figura sigilli. Adhuc aūt ſm plonē forma nō educit de potētia ſz inducit in ipsam q̄ oia sunt absurda ⁊ falsa. Illa aūt positio q̄ dic p creatōez fieri formas gnātoꝝ respexit ad h q̄ primū oium mouētiū ē cā pria ⁊ q̄ mouēs ē vniuocū: ⁊ iō hz apud se formā gnāti ⁊ cū id q̄ gnātur nō bēat formā ⁊ pcedat añ esse ad eē videbat largiri formā ita q̄ nihil forme p̄existeret i mā ⁊ sic fōza cēt ex nihilo: ex nihilo .n. fieri dicit q̄ nihil sue essentie hz añ se suppositū in q̄ fiat: h āt positō errauit i h q̄ cū dicit generatū fieri ex nō ē nō ens nō dic nō ens q̄ oino nihil ē ſz nō ens potētie formal q̄ ē medū iter eē ⁊ ñ eē ⁊ sic illō q̄ fit ex potētia aliq̄d sue eētie p̄suppōit añ se ex q̄ fit ⁊ h vidit aris. ⁊ iō ip̄obauit hāc positionē ⁊ sic dicēdo nec potētia ōstruit nec aliq̄ō sequit i ꝓueniēs. Illi āt q̄ posuerūt fōzaꝝ latētiā adb respexerūt q̄ eē q̄ gnātur gnātur ab vniuoco ⁊ cū nō videret gnāns vniuocū extra māz ⁊ viderūt q̄ potētia ñ vniuocat actui elegerūt dicere fozmas oēs ſm actū p̄existere in mā ſz latere. Cōtra h āt obicit aris. multa q̄ sunt scripta in diuersis libris suis ⁊ nostris q̄ vz ſz h oia sunt i oībus. Et q̄ infinita i in finitis ⁊ q̄ a finito educit infinitū ⁊ q̄ gnātio nō ē ſz alteratio occulti ad mānifestū: ſz id qō totā istā ōstruit positionē ⁊ ppriū est huic sapie ē q̄ ſm eā nō idigem⁹ cā mouēte q̄ sit mouēs p se: mouēs. n. p se non ponit in nā nisi pp h q̄ id q̄ est i potētia nō exit i actū nisi p id q̄ ē in actu. Si igit forma ſm actū sit i mā nō indigemꝰ ali quo mouēte ⁊ h est absurdū. Ex hīs igit plane colligitur qualr sola oppio illa que ō potentia dicit educi actuz vera est ⁊ oēs alie sūe aliq̄d hñt vitatis ſz nō sunt vere. Ad ea aūt q̄ iducta sunt ꝓpōnē istā q̄ oē gnāns generat ab vniuoco facilē ē respōdere p ea q̄ dicta sūt a nobis i locis plurib⁹. Nō. n. dicit h vniuocū pure vniuocū sed id q̄ i forma ꝓuenit. lz nō ꝓueniat i eē illiꝰ forme sic forma q̄ est i semine ꝓuenit cū forma gnāti nō in eē ſz in vtute ⁊ actu ⁊ eētia cōfusa ⁊ sic forma i aīa artificis cōuenit cū illa q̄ est extra: ⁊ h mō motꝰ vt cā calōris ꝓuenit cū calore q̄ motꝰ h mō ē dissoluēs ⁊ rarificās ⁊ trahēs potentiā ad actū calōris ⁊ h mō carnes vaccaꝝ semētinaz hñt i se ichoationē forme apū ⁊ cō mixtū ſpma asini cū mēstruo eque semētinā hñt potentiā multi ⁊ in oībus alīs facillimū ē h mō ōterminare.

Cap. ix. an aliqua forma pōt cē extra ꝓpositū cuiꝰ ipa est forma ⁊ ostēdit q̄ nulla nisi intellectus.

Nquiqsdā aūt sbīs gnālibus forma nunq̄ ē i ꝑter ꝓpositā sbam q̄ sic ō ipsa educit ad actū ita corrupta ipsa corrūpit i ipsaz potētiā p accidēs nō p se ⁊ nō manz i actu post ꝓpositū sic nec fuit in actu añ ꝓpositū: sic est spēs siue forma dom⁹ q̄ nō est si nō sit in lapidib⁹ ⁊ lignis nisi dicat aliq̄s q̄ est ars in mēte artificis: ⁊ h p̄cipue ē in formis artis q̄ nō sūt sbe ſz accña. ⁊ iō sine subiectī cē nō pñt: ſz tñ formaꝝ haruz ⁊ aliaꝝ nō est p se gnātio ⁊ corruptio sic añdictū ē sed alio accñtali mō sunt ⁊ nō sunt: q̄ gnāto cōposito sunt ⁊ corrupto ꝓposito nō sunt: sic dicimus domū ⁊ sanitatē sine mā nō esse nisi sic i artificialibus mētalr ⁊ nō ſm esse q̄ sciūt iste forme q̄ sunt i ppriis materiis extra aīam ⁊ sic ē de oi eo q̄ est ſm artē. Sz q̄ iste forme sunt accña forte aliq̄s diceret. q̄ iō nō sunt sine mā q̄ sunt accñtia: ⁊ iō forme que sunt nā sube sue sunt sine materiis suis: etiā post corruptionem ꝓpositi sic sine ipsa fucrūt ante ꝓpositi gnātionē: iō oz nos pcedere tā in formis nālibus q̄ artificialibus. Dic. n. aliq̄s forte q̄ q̄ forme nales sbaꝝ sensibiliū sunt sbe iō nō malefacit plo: cū dixit q̄ spēs ydeales sūt quoꝝūcūq̄ ē nā ⁊ nō aliozꝝ eo q̄ alia sunt accña ⁊ nō sbe. Si igit sunt spēs sic dixit plo ꝓculdubio ñ sūt spēs nisi coꝝ q̄ sūt i mā sicut est hōgeneum ⁊ etherogeneū ⁊ simplex ⁊ ꝓpositū vt ignis caro capud: oia nāq̄ ista dīt formas ꝓceptas

cum materia

cum mā. Adhuc aūt formę illę quas dixit plo sunt maxime illius ſbe q̄ final' est in q̄ stat tot⁹ ſbe diuisio q̄ ē in diuidua ſba q̄ maxime substat cuiusſ formę sunt species ⁊ genera que formas dicit esse plo. Hāc aūt nos iā ostēdimus educi de mā ⁊ nō induci ī eā: ⁊ iō nec istius ſbe videt eē forma p̄ter ꝓpositū: h aūt talia ē inuestigā dū. accipiam⁹. n. principia illi⁹ ſbe singula: ⁊ videam⁹ q̄ ipsoꝝ p̄ñt saluari sine mā ⁊ q̄ nō: videm⁹ aūt q̄ cāe illę que dicunt mouētes sunt distincte a mā ⁊ sūt ipaꝝ māꝝ añcedētes: ⁊ sunt ēt añ illa q̄ facta sunt p̄ gnātionē. ⁊ iō de illis cōstat q̄ p̄ñt eē sine illis q̄ facta sunt q̄ sunt ꝓpositā fcā p̄ gnātionē. Alie aūt cāe q̄ sūt ōsi rō siue formā dāe esse ⁊ rōnē ꝓpositę sunt siī ⁊ nō sunt nisi cū cōposito: ⁊ iō sic dictū ē ille de potētia educunt ⁊ nō sūt extra mām ingredientes in mām sic dixit plo ⁊ h̄ ꝓbat p̄ inductionē ⁊ simile nā q̄n sanat hō: tūc est sanitas ſz illud eē q̄ facit sanū. Et silr q̄n sit ſenea ſpa; tūc ē figura enee ſpe ſm eē q̄ fac̄ ſpicī. In aīa enī artificis exīstentes formę ille nō sunt ſm ordinē ⁊ actū formarum sed potius ſm intentionis rōnē q̄ aīam nō facitūt sanā vel ſpicā: ⁊ iō nihil taliū formaꝝ videt posterius post corruptū ꝓpositū remanere. Si tñ aliq̄d formaꝝ illaꝝ taliū manet: h̄ plcrutā dū est subtili ⁊ ꝓpria indagatōe nā de q̄busdā formis nō de potētia māe eductis ſz potius ab extrinseco ī mām inductis nihil ꝓhibet formā manere post ꝓpositi dissolutionē. Ut verbigrā inuestigādū si aīa est tal' aliq̄d. ꝓstat. n. p̄ oīa q̄ in. iij. d̄ aīa ⁊ in ſcōo de itellectu ⁊ itelligibili ⁊ ī libro de īmortalitate aīe dicta sūt qō nō tota ⁊ oīs aīa sic est ſepabil' a cōposito corpe ſz itellectus ⁊ fortitā ipossibile etiā ē oēz ⁊ totū itellectū manere post corpis dissolutionē: h aūt qualr vex sit reuocent ad memoriā ea q̄ ī. iij. de aīa ⁊ ī ij. de intellectū ⁊ itelligibili dcā sunt a nobis. Suppoī mus. n. intellectū agētē ptē esse aie ⁊ esse formā hūane aie p̄ ea q̄ in. iij. de aīa dcā sunt: possibilē aūt itellectuz ponim⁹ nō esse p̄ parationē in corpe sic mētitus ē alexāder eo q̄ nec forma est armonie corpis nec aliq̄d ꝓ̄ñs armoniā sed eē locū ſpērū intelligibiliū sic p̄spicuū est locus coloꝝ ī q̄ sunt ſm eē ſpūale qō lux cōsert ipsis: ⁊ iō intellectus agens ⁊ possibil' se hūt adinuicē sic agēs p̄ essentiā ⁊ sic mā q̄ nō ē oino mā respectu intelligibil' ſz pot⁹ vt locus se hz ad illa: ſz ēt sic mā respectu agētis sicut se hz p̄spicuū ad colores sic locus: ⁊ sic se hz mā ad lucē. Intellectus aūt formal' est q̄ inberet possibili ⁊ intelligibilib⁹ de actiōe agētis ꝓuenies sic ⁊stud est forma visus ſm actū ⁊ visibiliū q̄ de luce ī corporatur colori ſm qō motiuus est visus. Intellectus aūt oino sepatus est intellectus intelligētie: cui⁹ itellectus hoīs ē ymago q̄dā ambitōs suū mobile q̄ ē corp⁹ hoīs sic̄ itelligētia sepata ambit suū mobile q̄ ē spa ⁊ itellectus hoīs est in illo sic̄ lumina īferiora sunt ī lumine ſupiori a q̄ recipiūt ⁊ formas ⁊ mot⁹ p̄ influētiā. Et ꝓtinuat hui⁹ influētia formę ⁊ mot⁹ vsq; ad cām primā q̄ mouet spērā primā vlr influētē q̄ est penit⁹ lux pura q̄ a nullo aliquid recipit ⁊ itellectus hoīs ꝓtinue extēdēdo se a seipo supi⁹ tādē p̄ ꝓtēplationē celoꝝ deuenit in ꝓtēplationez diuinoꝝ ⁊ in illis p̄fecte ꝓtēplās stat sic̄ sol. Sz itellectus iste humanus ad seipm nō deuenit: vt in se sit nisi pri⁹ se inueniat. Cū igit lumē intellectus ⁊ itellectuū sic iā dictū ē sparsum sit in oīb⁹ intelligibilib⁹ primū q̄ acq̄rit intellectus p studiū est itellectuū speculatiuorū collectio in tribus thorice partib⁹ q̄ sunt phica mathesis ⁊ prima phia sicut a principio hui⁹ sapie li. determinauimus. Cetera aūt q̄ sunt de rōnibus ī grāmaticis q̄ ministrāt itelligibiliū signa ⁊ logicis q̄ dāt inueniēdi ⁊ accipiēdi vex mōz ⁊ rethoricis q̄ ex signis aliq̄d p̄ suasionis elicitūt ⁊ poeticis q̄ cōtecturare docēt ex integumentis: ethica aūt sunt p̄parationes ex pte studētis ne auertat a cōcupiscētijs: ⁊ h̄ intellectus sic acceptus est speculatiuus. Quia vo in oīb⁹ speculatiuis id q̄ fulget est lumē intelligētie illustrātis sic̄ id q̄ fulget ī coloribus est lumē solis iō p̄ resolutionē itelligibiliū in lumen intellectus q̄ micat ī eis hō adispicit ꝓtinue lumen intellectus sepati ⁊ ingredit in ipz ab extrinseco: ⁊ h̄ est intentio duplicis act⁹ quoꝝ vnus manet ⁊ alter ñ manet. Et hui⁹ cā est q̄ vnus est ſbalis ⁊ ſba eius ⁊ alter est accñtalis sic̄ dico q̄ lucis est act⁹ ſbalis lucere ⁊ est ſba ipsi⁹ lucere q̄ lux se ipsa lucet. Alt⁹ aūt act⁹ potius ē opatū q̄ dā sic̄ est fulgor ⁊ ruborauroze: ⁊ h̄ accidit luci ex mā cui icidit ⁊ cū sepat lux a mā tali tūc manet ſz actū primū ipsi⁹: p oēm eū dē modū dicendū est q̄ intellectus adeptus est quē adipiscit hō ex resolutiōe oiuz q̄ ſm actū itellecta sunt ī lucē itellectus q̄ micat intellectis oībus: ⁊ acceptio plena huius lucis ē intellect⁹ adeptus quo hō adipiscit intellectū verū ⁊ ꝓpriā lucē eius ſm ambitū oīum intellectoꝝ q̄ lux intellectus est ſba itellect⁹ ipsi⁹: ⁊ hz duplicē actū vnū q̄dē quo reflectit sup ꝓtinuū ⁊ tēpus q̄ ē act⁹ eius sic̄ act⁹ lucis solis sup alienā mām sic̄ dixim⁹ de splēdore aurore. Aliū aūt hz quo lucet in itellectū puris ⁊ nudis ⁊ in se nō reflexus ad ꝓtinuū ⁊ tp̄s sed pot⁹ illustrās intellecta in ipsis primis ſbe p̄incipijs ⁊ entis: ⁊ iō itellectus iste ſm actū vnū manet post ꝓpositi resolutionē ⁊ ſm aliū nō manet ⁊ tūc si q̄s ꝓprie loquat nō corrūpit intellect⁹ adeptus. Sed q̄dā actio ipsius corrūpit q̄z hāc nō hz nisi in cōtrar⁹: de agēte āt cōstat q̄ nō corrūpitur. Silr aūt nec possibil' corrūpit ex quo locus ipe est spē: ⁊ ſbz agētis ⁊ nō differt ab eo nisi sic̄ p̄spicuū a luce ⁊ ꝓpositio hoꝝ intellectuū est sic̄ ꝓpositio solis ⁊ intellectus adeptus ī hijs ē sic̄ ꝓprietās solis ī oīb⁹ effectibus suis ſbalibus ⁊ reductio ipsi⁹ intellectus est in intellectu itelligētie sic̄ reductō illustratoꝝ a sole ad solē ⁊ pfectio ei⁹ in itellectu primo ē sic̄ recordatio resultationis ⁊ vmbre speculi ad faciē eius cui⁹ obiectu fcā est ymago resultās: ⁊ sic planū est qualr nō tota aīa est manens post cōpositi resolutionē ſz itellectus ⁊ intellectus etiā nō totus manet ſz ī pte corrūpit ſm quandā actionē ipsius. Ex hijs etiā p̄z cū oēs formę educātur de potētia ad actū sic̄ diximus ⁊ solus itellect⁹ adeptus sit ingrediēs ab extrinseco q̄ nō oz ydeal' eē pp illā cām q̄ oē q̄ generat fiat ab vniuoco gnānte q̄z in gnātione vniuoca hō generat hoīem ſm se ⁊ ī pticulari h̄ gnāt hūc ⁊ dlz gnāt aliquē pticularē. Silr aūt ēt est in artibus: ars. n. medicinal' in itellectu medici rō ē vniuoca sanitatis q̄ est in humoribus. Alia āt q̄cūq; sunt gnāntia equoce ad vniuoca reducunt. Et vtus formatiua q̄ est in materijs coꝝ est sic̄ ars in intellectū artificis sicut p̄z qō calor q̄ ē in semine hoīs virtutes diuinas accipit a celo ⁊ aīa dbus formatur: ⁊ iō dicit itellectus ⁊ artifex a pypateticis. h̄ aūt oīa dcā sunt ſz oppionē peripateticoꝝ q̄z in hijs nec i aliis in hac via phie dicimus aliq̄d ex ꝓpria intentionē quam in phia hēmus nō h̄ suscipim⁹ explanare sed alibi dicet.

Capi. x. vtrū eadem sint principia ⁊ ela diuersoꝝ numero vel genere vel specie an diuersa.

Quod aūt p̄cipue sciendū de principijs sensibilium corruptibiliū: h̄ est q̄ aliox ſm numeꝝ sunt principia etiā alia ſm numeꝝ ſz forte cōueniāt in spē ⁊ diuersox ſm spēz ꝓuenientiū tm ī gnē diuersa sunt principia spē sed ī gnē cōuenientia ⁊ diuer

sozum in genere pncipia sunt diuersa in gnē sed eadē possunt esse anologia siue ꝓportione: h aūt qualr sit verum sic est declarādū: lz. n. pncipia sint diuersa diuersozuz tn̄ h eadē diuersa pncipia nihil ꝓhibet fm analogiā ⁊ ꝓportionē esse eadē oīuz: tn̄ de h forte dubitādo obicit aliq̄s dicēs q̄ si eadē sunt pncipia ⁊ el'a sbarū, ⁊ eoz q̄ ad aliq̄d ⁊ cuiuslibet cathegoriaz q̄ h mirū videt p̄cipue de ad aliq̄d q̄ ita debilis est essentie q̄ multi antiquoz eē huius p̄dicamēti nō dixerūt eē rē lz cōparationē q̄ in sola existit rōne. Impossibile aūt videt q̄ eadē sint pncipia ⁊ el'a oīuz cathegoriaz. Si enīz eadē sint pncipia tūc ex eisdē p̄cipijs ⁊ el'is erit ad aliq̄d ⁊ sba: queramus igit qō ē illō principiū ⁊ qō est illud el'm ex quo cōiter est sba ⁊ ad aliq̄d ⁊ nō erit assignare q̄ nihil est cōe fm rez sbe ⁊ ad aliq̄d qō possit esse vtriusq̄ principiū: ⁊ el'm: oporteret aūt si sba ⁊ ad aliq̄d hērent idē pncipiū ⁊ el'z q̄ illud eēt cōe vtriq̄ ⁊ prius vtrōq̄ illoz q̄ el'm est pr̄ eo cuius ē el'm.

Adhuc aūt dici nō pōt q̄ sba sit el'z el' q̄ ē ad aliq̄d nec ecōuerso id q̄ est ad aliq̄d pōt esse el'm sbe q̄ el'z ē de intrinsecis ⁊ cēntialibus ⁊ cōstituētib' rē cuius est el'z: ⁊ si sba esset el'z ad aliq̄d oporteret q̄ eēt ad aliq̄d in gnē sbe ⁊ ecōuerso si ad aliq̄d eēt el'm sbe ⁊ ꝓpriuz pncipiū oporteret q̄ sba eēt in gnē el' q̄ est ad aliq̄d quoz vtrūq̄ est falsum ⁊ eadē rō est de alijs generib' Amp. queram' quō cōtingit q̄ oīum el'a sint eadē non enim ē possibile q̄ aliq̄ el'm sit penitus idē cū eo q̄ cōponitur ex el'is q̄ nihil cōponitur ex vno simplici: ⁊ si idē esset el'm cū eo q̄ ꝓponit ex el'is tūc idē esset ꝓpositū cū simplici ⁊ oporteret q̄ oīa el'a ꝓponentia eēnt idē ⁊ vnū simplr q̄ nō pōt esse. Sillabe. n. ꝓpsite q̄ est ba nō pōt idē esse el'm ꝓponens eā siue sit. b. siue. a. nec ipsa simplicia sunt inter se eadē q̄. a. nō pōt esse. b. ⁊ h oīa ꝓtingerēt si eadē essent el'a cū ipsis el'atis. Si autē oīum el'a essent eadē sequeret q̄ oīa essent eadē ⁊ el'a inter se eēnt eadē sic iā ostēsum est. Adhuc aūt nō pōt dici q̄ el'a oīum q̄ sunt eadē sunt vnū ⁊ ens ⁊ q̄ h sint el'a omniū q̄ vnū ⁊ ens fm q̄ sunt nō sūt aliō ab ipsis quoz dñr el'a. ista. n. q̄ sunt vnū ⁊ ens insunt singul' simplicibus ⁊ hūjs q̄ sunt de numero ꝓpositoz ⁊ non hñt driam ad illa: sic el'z ad el'atū sic sepe ostēdimus ⁊ h si sint el'a cū el'm ⁊ el'atū nō sint idē oz q̄ vnū ⁊ ens nec essent sube nec ad aliq̄d cū tn̄ h sit necessariū q̄ vnū sit sba ⁊ ens ⁊ sil'r ad aliq̄d est vnū ⁊ ens ⁊ eadē rō est de oībus p̄dicamētis: videt igit q̄ pp istas rōnes nō sunt oīum eadē el'a ⁊ pncipia: h igit aut oz ꝓcedere aut oz dicere sic dicere cōsueuimus in h sapia de multipl'r dictis q̄ est q̄dē vnomō q̄ est vez oīum esse eadē el'a ⁊ pncipia ⁊ q̄dē est modus alr fz quē nō ē vez. Modus aūt fz quē ē dicere el'a ⁊ pncipia eē eadē i cōmuni valde ⁊ remote quo pncipia ⁊ elementa sunt eadem sicut si forsan diceremus q̄ sensibilium corporum sunt eadē pncipia ⁊ el'a: ⁊ diceremus q̄ in talibus trās mutationib' sensibiliū sunt due q̄litates agētes prime ⁊ q̄ vna illaz q̄ ē calor est q̄si spēs ⁊ eadē alio mō est pncipiuz: sic priuatio est frigus ⁊ q̄ mā ē pātē ambo ista nō sic mā ꝓpria sensibiliū: sed sic sbm primū. Sic. n. dicēdo nō assignam' pncipia ⁊ el'a sensibiliū nisi valde in cōi: ⁊ h cōitas p analogiā vni' cuiusq̄ appropria ta facit alia. ⁊ alia esse el'a ⁊ pncipia buī' ⁊ illi'. Sba aūt cōiter accepta: sic in p̄habitis dixim' est ⁊ ca q̄ sūt pncipia sbe: ⁊ etiā illa ꝓposita sba q̄ est ex hūjs ⁊ talef sunt sbe oēs ille ⁊ oīa illa quoz ista sunt pncipia: ⁊ h quidē determinatur dupl'r: aut. n. q̄dē determinatur p/ ut est sba ꝓposita solū aut prout est sba sensibilis. Si determinat ꝓut est sba ꝓposita solū tunc est sba' cuius sunt pncipia mā ⁊ forma. Si aūt determinat ꝓut sba sensibilis ⁊ mutabilis tūc ē sba illa q̄ fit vnū ex calido ⁊ frigido sic est caro ⁊ os ⁊ alia mixta p actionez primaz q̄litatū: necessariū. n. est q̄ id q̄ factū est ab illis q̄ sunt trāsmutationis ⁊ mutatiōis pncipia sit diuersum ab ipsis pncipijs. Dez igit q̄ dicta sunt ea sunt pncipia ⁊ el'a q̄ inducta sunt aliez vo el'oz sunt alia ⁊ si alia sunt fm numerū cōuenientia in spē sunt el'a eoz alia fm numez ⁊ in spē cōuenientia. Si vo alia sunt i spē conuniētia in gnē ⁊ el'a sunt alia in spē conueniētia in gnē ⁊ si alia sunt in gnē nō cōueniētia in aliquo nisi per analogiā dicto de illis: tunc ⁊ pncipia sunt alia in gnē nō exntia eadē nisi fm analogiā. Hoc aūt dico ō sba prout determinat h sba ⁊ nō prout determinat vt sensibilis: oīum aūt q̄tūq̄ sunt quocūq̄ mō dria vt ita' dicatur de pozpijs pncipijs nō est accipe eadē esse pncipia sed potiꝰ h est irrationale lz in ꝓportionis cōitate pōt dici oīum esse eadē pncipia. Et h est sicut si aliquis dicat q̄ in cōi pncipia sunt tria q̄ sunt spēs ⁊ priuatio ⁊ mā in cōi. Sed h si compentur ad spālia vel indiuisibilia singula sunt diuersa pncipia fm diuersitatē vniuscuiusq̄ generis pncipiatoz sic in colore q̄rentes pncipia ꝓpositoz colorū nō primoz dicemus q̄ pncipia sunt prima simplicia vt albū q̄ ē spēs ⁊ nigrū q̄ est q̄si priuatio ⁊ superficies terminati quasi mā ō inde querētes pncipia dicī: dñt q̄dā pncipia assignātes ꝓpria q̄ sunt tenebra q̄dē priuatio ex q̄ fit dies ⁊ lux spēs ⁊ aer qui ptāte ē ambo. Ex hūjs. n. sunt nox ⁊ dies ⁊ sic est de singulis: h igit mō accipiūt pncipia sbe sensibilis ꝓut ipsa est trāsmutabilis q̄ sic diximus trāsmutationis sunt pncipia tria q̄ in cōi sunt q̄dē mā priuatio ⁊ forma ⁊ sunt oīum trāsmutabiliū fm analogiam eadē: sed diuersoz gnē vel spē vel numero sūt diuersa genere specie ⁊ numero.

Capi. xj. q̄ sensibiliū sbaz pncipia q̄ dñr cāe ⁊ el'a sunt fm analogiā eadē ⁊ fz apropriatū modū diuersorum sunt diuersa.

n Os aūt vt pfectā faciamus doctrinā nō tn̄ determinabimus pncipia trāsmutabilis sbe fz q̄ est trāsmutabilis: sed adh addemus determinātes pncipia sbe sensibilis fz q̄ ipsa ē sensibilis. h. n. sunt in cōi loquēdo tria vel q̄tuor vel q̄nq̄: lz ēt ista diuersoz sint diuersa: q̄ āt h vez sit sic declarat. Sic enīz sepedixim' ille cāe q̄ insunt rebus alie sunt ab illis q̄ q̄dē cāe sunt lz nō insunt: ille. n. q̄ insunt sic forma ⁊ mā dñr el'a ⁊ mā magis ꝓprie ē el'm q̄ forma: alie āt q̄ nō insunt vt efficiēs ⁊ finis dñr pncipia ⁊ cā est nomē cōe ad el'a ⁊ pncipia: lz q̄dā dicātur pncipia q̄ nō sunt cāe: sed de illis nō intēdim': h palā igit ex dictis ē q̄ diuersa sūt pncipia ⁊ el'a in omni re q̄ h3 pncipia ⁊ el'a ⁊ q̄ cā sua cōitate ꝓplectit ambo h: ⁊ in istis q̄ sic dñr extra res eē cāe rez diuidit pncipiū: vñ p3 q̄ id q̄ est q̄si mouēs aut status: h ē cā mot' ⁊ q̄etis in reb' ē vnū de pncipijs ⁊ ex h cōcludit q̄ el'a coz q̄ hñt el'a cōiter loquēdo fz analogiā sunt tria q̄ sūt mā ⁊ forma ⁊ cū hūjs finis in q̄busdā q̄ ē forma q̄ h duo in sba sensibili in idē incidūt: pncipia aūt ⁊ cāe extēso vocabulo accepto pncipio sunt q̄tuor q̄ pncipiū extēso vocabulo cōuertit cū cā. Sed vnūq̄q̄ istoz aliud ⁊ aliud ē i alio ⁊ alio: h. n. mō sūt diuersa. extra aūt h oīa est prima cā vl'is q̄ oīum est cā mouēs: ⁊ sic sunt q̄nq̄ pncipia. s. mouēs extra gen': ⁊ mouēs i gnē ⁊ mā ⁊ forma ⁊ finis. Et si nos primā cām ponamus eē añ primū mouēs ⁊ celū tūc erit cā efficiēs ñ mouēs vnū pncipium ⁊

ciplum ⁊ cā prima mouens vlis ⁊ cā mouēs in genere ⁊ mā ⁊ forma ⁊ finis ⁊ h fm analogiā accepta erūt ea dē oium sed cōtracta ⁊ appropriata erūt alia aliozū ⁊ diuersa sic si dicā grā exēpli: q h sunt sanitas infirmitas corpus ⁊ mouēs medicina. medicina. n. est spēs talis ordinationis qz cū in aīa medici actū proprium nō habeat vt sanā faciat aīam tñ inordinatōez q est mālē sub priuatione existētis educit ad ordinez: infirmitas. n. est priuatio ⁊ corp⁹ mā ⁊ sbm sanitas finis ⁊ forma ⁊ medicīa mouēs vlr. Sūpta aūt medicina cū virtute nāe est sic mouēs cōiunctū mobili: h etiaz modo vnū mouens est primū vlr. In gnē mouēs est ars edificatoria i architecto: in h. n. ⁊ in huius diuidit principiuz in cōi sumptū: qñ aūt sic diximus in phicis mouēs q̄dā est vniuocū: sic hō mouēs in gnātione hois ⁊ itez in ipsis artificialibus q̄ fiūt a mēte artificis mouente: est ēt mouens vniuocū aliquo mō: ⁊ h ē spēs artis vel ꝛrū spēi qñ mouet ad corruptionem sic diximus fm aliquē modū principia sunt tria: ⁊ fz aliquē modū q̄tuor ⁊ sl q̄dē trea sunt cāe duplr pñt accipi. Si. n. sunt principia cōiuncta ⁊ cāe cōiūcte sunt tres. s. mouēs piūctū sic semē in phicis ⁊ mā ⁊ forma. alio aūt mō sunt tria mā ⁊ forma ⁊ finis: cāe aūt sunt aliquo mō q̄tuor ⁊ fm quosdā quinq efficiens vz nō mouēs ⁊ mouēs ⁊ mā ⁊ forma ⁊ finis. Sed fm aristo. nō sunt nisi q̄tuor qz ipse non ponit efficiētē nō mouētem: mouēs. n. sanitatis siue ad sanitatē est medicina ⁊ est mouēs nō piunctū ⁊ mouēs domus siue ad domū nō piunctū est edificator: mouēs aūt piunctū sanitatis est medicina sumpta ⁊ mouēs domū piunctū est ars in manib⁹ ⁊ instrumentis architecti fm actū edificātis ⁊ in phicis hō gnāt hoīem ⁊ est mouens nō piunctū: mouēs aūt piunctū est sperma hois.

Amp. aūt id q est pter oia h ⁊ nō ordinabile cū ipsis ⁊ primū oiuz id qō est mouēs oia p motū celi primi ⁊ mundi ⁊ fz pl'onē añ h id q est cā efficiēs oium q sine motu quo moueat efficit deus deoz in celestib⁹ ⁊ largitur eis sementē gnātionis quē exequūtur p motū celorum: sic igit loquēdo iterū alio mō q in priori capitulo dictū sit principia ⁊ cāe ⁊ el'a sbaz ⁊ oium aliozū sūt ⁊ eadē fm analogiā ⁊ tñ diuersoz numero spē ⁊ gnē sūt diuersa gnē ⁊ spē ⁊ numero. In oib⁹ tñ hīs aduertē duz est q vnūqōq fit a sui generis motore vniuoco sicut supra ostēdimus: h tñ aristo. dictū formidat alexā/der obiciēs q corrigia i inflagro facit liuorē ⁊ in se nō hz liuorē ⁊ serra in ligno facit incisionem ⁊ nō hz incisionē ⁊ sol generat hoīem ⁊ nō hz formaz hois ⁊ casu fiunt multa ⁊ p accīs q̄ nō sunt vniuoca: ⁊ iō dicit alexander ⁊ cōsentit ei themistius ⁊ cū hīs videt sentire. Auer. q cū dicit qō oē q fit fit a mouēte vniuoco q h ꝓpositio verificat trib⁹ adiectionib⁹ q vz intelligat de cā ⁊ nō de instrūmēto ⁊ q intelligat o piūcta ⁊ nō ò separata ⁊ intelligat de cā p se ⁊ nō ò cā p accīs. Nos aūt nō putamus h esse ita sicut isti dicūt sed ꝓpositionem gnāliter intelligimus eo mō quo supius per disputationem verificata est.

Capi. xij. de tertio modo qualiter sunt oiuz eadez principia fm analogiā: ⁊ h mō quo sba est principiū accidentium ⁊ principia sbe sunt principia aliozum.

Os aūt adh tertio mō ostēdemus q̄liter oia n ⁊ oium principia ⁊ el'a sunt fm analogiā eadē ⁊ tñ in vno quoq fm diuersitatē generis ⁊ spēi ⁊ numeri sunt diuersa: dicimus igit q entia q̄dā sunt sepabiliū ita q sunt fm se ⁊ p se ⁊ sine alīs: q̄dā aūt in sepabilia nō p se exīntia sed cē eoz est in alīs cē q cadunt in eoz diffinitione: ea aūt q sic sepabilia sunt sbe sunt ⁊ cū alia entia nō sint nisi in sba nec diffiniant nisi sba cadat in diffinitiōe eoz oz q sba sit oium aliozū cā eo q sine sbīs nō sunt passiōes ⁊ motus ⁊ alia q̄cūq accīntia: ⁊ iō in cōi loquēdo principia ⁊ cāe sbe ⁊ principia el'a oium accīntiū eadē sunt fm analogiam ꝓpria tñ principia sbe nō ꝓpria principia sunt accīntiū sic ostē sum est in phīis: h aūt h mō ē: sba cni sensibil' sic in. vj. huius sapie li. determinatū est ꝓcepta est cū mā q̄ ē determinata ꝛrietate: ⁊ iō cū accīntis sbm sit ꝓprie ꝓpositū ꝑculdubio oē accīns sensibile ē accīns mālē fm q a forma sbali sic vel sic pfecta ē: mā. n. fm se q̄dē infinita ē ⁊ indeterminata ⁊ cū potētia sit ad formā sbalē ⁊ sit potētia ad formā accīntalē erit potētia ad formā sbalē fz nām añ potētia ad formā accīntalē lz tpe sit sil': ⁊ iō est h qz forma accīntalis ē ꝓpositioni ⁊ nō mālē ꝓtingēs nō. n. mā sint accīns nisi prius finita forma sbali, vel tñ si intelligamus primā mām in potētia cē ad primā formā sbalē q est sbe sensibilis cū h q potentia ꝓcedit ad actū oz q h mā accipiat quātitatē. Sed h est quātitas indeterminate dimēsiōis ⁊ cū ois sba sensibilis sit ōterminate dimēsiōis ⁊ figure pz q quātitatē ꝓpriā accipit mā a forma sbali ⁊ sic est de oibus alīs accīntib⁹ ꝓprīs sbe: accīntia aūt p accīns fiūt a causis p accīns ⁊ nisi in sba ꝓposita: sic igit manifestū est q cāe sbe ꝓposite sunt cāe accīntiū ⁊ principia sbe sunt principia accīntiuz. quāuis aūt sba noie suo nō ipoztet accīns tñ sba sensibilis noie suo ipoztat accīns: ⁊ h accīns cātur a principiis ipsius sbe. Et si aliqs obiciat q calidū ⁊ frigidū ⁊ alia huius trāsmutāt mām sube sensibilis ⁊ sic videt esse añ cā dicendū ē q sbam sensibilē duplr est accipe.

Si. n. accipiat sba sensibilis i cōi nō erit trāsmutatio sbe sensibilis nisi a sba sensibili nec erūt q̄litates actiue ⁊ passiue nisi in aliq sba ⁊ sic pz q sba sensibilis est añ accīntia sensibilia. Si aūt accipiat in numero sba sensibilis h vel illa nihil phibet añ hāc vel illā sensibilē cē q̄dā accīntia trāsmutātia māz ipsi⁹. Sumat g̃ in cōi sba tūc p rōnē prius introductā principia sbe sunt, principia principioz accīntiū ⁊ sic principia sbe sunt principia oiuz ⁊ h mō p analogie cōitatez eadez sunt principia oiuz qz cāe ⁊ principia ⁊ el'a sbe in eo q sba est sunt cāe ⁊ principia ⁊ el'a oium aliozū: sic. n. in principio isti⁹ prie phie ostēdim⁹ ex principīs sbe i eo q sba est oriūtur principia eoz q̄ determinata sūt quātitate ⁊ eoz q̄ ōtermināta sunt ꝛrietate ⁊ ipa sba vt diuinū q̄d p̄cedit oia alia ⁊ est principiū ipoz. Sūt aūt q̄dā puersi intellectūs comētatores q̄ pp ista dixerūt quātitatē ⁊ q̄litatē nō cē ò veritate eēntie sbe sensibilis asserētes q ex quo tota eēntiatur sba ex duob⁹ principīs q̄ sunt mā ⁊ forma ⁊ cetera sunt post eē ipsi⁹ q sba sensibilis pōt esse sine hīs ⁊ h mō etiā neq quātā neq q̄lis ⁊ fz hūc modū dixerūt eē deos sensibiles sensibilib⁹ sil'es in nā q̄ ad hoies ingrederent hostīs clausis: ⁊ h etiaz mō dicunt hoies remanere post mortē: fz h est error qz lz sba i eo q sba de virute nois ⁊ rōnis sue nō ipoztet nisi sbe principia: tñ p certo sensibilis q est aīal ⁊ hō ⁊ plāta de noie suo dicit subtiā ⁊ quātitate ⁊ q̄litatib⁹ totius ⁊ partiū determinatū. oculus. n. nō est oculus nisi sit ex humido ⁊ frigido ⁊ sic est i alīs: ⁊ iō absurdū est q isti inducūt: ⁊ iō sufficit h de h tractasse vsq ad tñ. hoc. n. magis speculāda sunt in scia de nā deoz ⁊ vita futura.

Ca. xiij. q ārto mō sūt fz analogiā eadē principia oiuz q̄ sunt aīa ⁊ corpus ⁊ intellectus ⁊ desideriū

Einde itez aliter speculabimur q̄liter fz analogiā q̄ sunt eadē principia oiumq tñ diuersoz sunt diuersa si appropriātur, dicam⁹: igit

q̄ ea principia q̄ fm analogiam principia oium forsan sunt aia ⁊ corpus: aut intellcūs ⁊ desideriū ⁊ corp⁹: h aūt ālter sit vel ꝛ sic oz intelligere. Si.n. sbe fz eē accipiantur ꝓculdubio sunt ante accītia fz esse qz sba cadit in rōne accidētis. Si aūt ipse sbe fm ordinē cāe ⁊ causati accipiātur ⁊ fm q̄ ꝓcedūt in esse ꝓcerto aiate sbe sunt ante inaiatas: ⁊ si ulterꝛ aiata suba resoluat i sua principia resoluetur in aiam ⁊ corpus ⁊ si tria principia uīs motus ⁊ esse accipiant ꝓcerto inueniet primū intellcūs ⁊ scōz desideriū ⁊ tertiū corpus qō intellcūs agentis ⁊ desiderij est ꝓprium ⁊ aiatū instrumētū: h aūt probat fz hūc modū ⁊ ostēdat primo q̄ aiata substantia est añ inaiatā. Hoc aūt planū est si ad mētē reuocamus q̄ cū substātia inaiata ꝓcedit ad esse q̄ h nō fit nisi agēs aliqō agat ad formā q̄ sit agēs vniuocū: h āt nō pōt esse nā: qz nā nō facit nisi vnū ⁊ ꝓterea nā nō est nisi virtus inaiate substātie ⁊ cū h nō possit ee substātia prima inter substātias ꝓpositas oz q̄ hēat añ se aliā incorruptibilē aiatā q̄ agat sbas inaiatas oēs tā simplices q̄ alias q̄ sunt gnābiles ⁊ corruptibiles. Hec aūt sba aiata cā est ⁊ sbaꝝ inaiataꝝ ⁊ ordinis eaꝝ ⁊ mot⁹ eaꝝ ⁊ h sba aiata est corpus celi fm sciam ꝑypatetico rum: ostensum est aūt in viij. phicoꝝ q̄ mouēs primū qō est ꝓpositū ex motore ⁊ moto siue lato est primū celū.

Igit ostēsum est ꝑ hūc modū q̄ aiatū est ante inaiatum fm ordinē causalitatis. Itē ibidē in fine octaui phi coꝝ ostēdimus q̄ primo primum mouēs ē simplex penitus ⁊ h cū sic se hēat ad corpus primū sic motor pro certo hēbit rōnē aie ⁊ nō nāe qz nā nunq̄ mouet corp⁹ illud cuius nā est motu fm locū. Adhuc aūt nā non mouet nisi ad vnū ⁊ cū ꝓuenerit quiescit in illo cui⁹ cā est qz nā nō est cā motus localis nisi ꝑ accs: mouendo.n. ad formā ꝑ accs mouet ad locū q̄ est illi⁹ forme: motor aūt celi nō mouet vnq̄ ad aliquez situ nisi moueat etiā ex illo. In aliq̄d igit mouere ⁊ ex illo nō est nāe fz aie prima igit principia sbe sensibilis sunt aia ⁊ corpus qō mouet aia: cū aūt ois motus celi sit fm formā q̄ est in intellectu eo q̄ sicut in mēte artificis est spēs artis ita in intellectu motoris est spēs eius qō efficit ꝑ motū eius qz aliter esset motus eius ꝓter intentionē ⁊ eēt casu ⁊ p accidēs: oz igit q̄ id qō est primū principiū mouēs sicut ars sit intellectus vir agēs cui⁹ scia ꝓratica cā est oium que fiunt sic ars est cā eoꝝ q̄ fiunt p artē: igit intellcūs est cā prima: intellcūs aūt nō explicat ꝑ motū celi nisi sit desideriū inferioꝝ motoꝝ: ⁊ etiā supioris ad cōicādum esse cuius cā est scia sui intellectus: q̄ ēt ōsideriū ē de causis primis oium: nō aūt inducit in māz nisi ꝑ corpus distinctuz virtutibus accedētibus ⁊ recedētib⁹ fm motū planes ⁊ motū aplanes sicut ostenditur in sequētibus ⁊ hec virtutes nō sunt nisi corpis celestis. Sic q̄ cōstat prima principia sbe sensibilis ee aiam ⁊ corp⁹ ⁊ intellecm ⁊ desideriū ⁊ corp⁹ celeste. Si aūt hunc rōni adiungat qō ante ꝓbatum est q̄ vz sba est principiū ⁊ causa accītiuz erit ꝓbatū q̄ ista sunt principia oium ⁊ sunt eadē fm analogiā sed diuersoꝝ tñ sunt diuersa qz vno mō se hītia nō causabūt diuersa fz accedētia ⁊ recedētia diuersimode ꝑ motū corpis aiati qō est celū ⁊ h diuersitas ostēdi hz in illa parte astronomie q̄ de mūdi accītib⁹ intitulatur quā quidā de cōstellationib⁹ gnātionum vel de geneaticis vocauerunt.

Capituluz. xiij. q̄ fm analogiam sunt eadem principia oium siue extra siue intus ⁊ siue cōicātia cū mā siue nō cōmunicantia.

a Mplius adh alio mō ⁊ quinto ostendemus oium principia esse eadē fm q̄ est principium id qō est proportionale in cōmunitate sumptum analogie ⁊ nō in cmunitate generis vel spēi vel eiusdē fz numerū ⁊ h est sicut si sumamus principia q̄ ꝓstituūt ꝓpositam substantiā sensibilem: ⁊ h sunt actus ⁊ potentia: sed tamen etiā h licet in cōmuni oia vocētur actus ⁊ potentia tñ ꝓprie accepta sunt alia in alīs ⁊ aliter huic ⁊ alr alī cōuenientia. Sed h notandū est diligenter q̄ in quibusdā idem quadoq̄ ē actus ⁊ quādoq̄ potētia: id enim q̄ est actus aliquando est potentia vnū numero existens sicut viuum caro ⁊ hō. Et oia.n.h eadem penit⁹ potentia sunt primo ⁊ postea sunt actus: ⁊ ideo ista cadūt in dictas drias ambas ⁊ in dictas cās ⁊ sic est de oibus que generantur. Adhuc aūt obseruādum est in talibus q̄ si spēs que est in talibus actus est entis seꝑabilis q̄ per se esse pōt ut substātia: tūc etiā illud q̄ fit ex illis sicut ex principijs ⁊ elementis est seꝑabile ⁊ per se est existens: actus enim ⁊ potētia sunt in omni genere: precipue tamē sunt in hīs in quibus p se est motus ⁊ principalissime sunt in sba qz actus ⁊ potentia in substātia causa sunt actus ⁊ potentie in oibus alīs generibus: ⁊ sicut dixim⁹ iam actus est spēs: priuatio aūt est id per qō res est deterius ⁊ potentia q̄ complectitur ambo: unde priuatio est sicut tenebre in aere: aut sicut labor siue infirmitas in corpe cōplexionato.

Sed materia est h q̄ est potestate: mā.n. potens est fieri ambo tā act⁹ q̄ priuatio. Aliter aūt adh q̄ dictū est differunt actu ⁊ prāte ea quoꝝ nō est eadē spēs sed diuersa sic dicimus diuersa spē esse cām hois sicut ea que sunt ignis ⁊ terra dicimus hois causam esse: sicut mā dicit causa ⁊ species hois ē causa formalis ꝓpria.

Adhuc aūt dicimus aliud aliquid esse causaz hominis q̄ tamē est extra hoiez cōforme in spē sic est pater generans ⁊ dicimus q̄ h oia sunt potentia ⁊ actu quandoq̄ ⁊ cōmunicantia homini in mā: dicimus etiam q̄ sol ⁊ circulus inclinatus siue decliuus sint cause mouētes hominis ⁊ aliorꝝ generabilium que nō sunt in potētia neq̄ cōmunicāt cū homine in mā: neq̄ sunt spēs talis qualis est homo neq̄ priuatio ꝓuenit ipsis neq̄ sūt mouentia coniuncta cum mā neq̄ vniuocationez neq̄ conformitatē cū hīs habentia quoꝝ dicuntur esse cause: h ergo mō iterum fm analogiam eadem sunt principia oium cōmunitate analogie que cōplectitur causas intrinsecas ⁊ extrinsecas ⁊ cōmunicantes in mā ⁊ priuatione ⁊ nō cōmunicantes ⁊ tamen sic analogice eedem accepte valde sunt diuerse si querantur singulorum cause ꝓprie qz tunc non erit eadem potētia nec eadem priuatio: nec eadem spēs nec idem pater vel generans nec idem sol nec idem circulus. Sed potius tunc vnaquēq̄ res ꝓpria mensuratur peryodo solis ⁊ circuli inclinati: ⁊ ideo etiam illa que sunt eadem spē ⁊ diuersa numero in regimine sui esse habent diuersitatem etiam si in vno loco ⁊ in vno tempore ⁊ in vno loco cōmuni nascantur quia circulus natiuitatis vnius alius est a circulo natiuitatis alterius quāquā in vno ventre simul concipiantur ⁊ in vna hora generentur. Sic igitur principia ⁊ cause sunt eedem ⁊ non eedem vt dictū est supra.

Capitulū. xv. qualiter principia referūtur ad principiata vniuersaliter ⁊ particulariter ⁊ qualiter sunt prima ⁊ qualiter non.

a Mplius aūt oz q̄ quedā principia: fz nō sint vlia tñ oñr ⁊ significant vt vlia: alia vo nō fz significantur vt particularia: ea autem q̄ sunt principia omniū ⁊ prima sunt ⁊ principaliora sunt duo quoꝝz

quoꝝ vnuꝫ quidē est forma que actu est ħ sicut dixim⁹ in anbitis. Secūdū aūt est mā q̄ ptāte est ħ ⁊ hec quidē duo vlia nō sunt ꝓpria sunt principia rei ⁊ substantie principiū eni singulariū substātiaꝝ singulare est:res aūt oēs singulares sunt:hois eni vlis nō est aliquis hō vlis principiū:sed singulariū horum principiū primū est singularis hō sicut pr̄⁹ est principiū achillis p ħ q̄ est pater eius fm generationē vniuocā. Huius eni designati hois ē alius pater ⁊ ħ pater huⁱ⁹ filij ⁊ silr est in alijs sicut huⁱ⁹.b.principium est ħ.a. sz.b.totaliter siue vlr acceptū est principiū syllabe.ba. vliter ⁊ simplr accepte vñ intelligere opz q̄ sicut triplr significat substātia cōposita. Sic etiā tripliciter significāt principia ipius significātur.n. vt suppositū nature tm̄. Sicut cū dico ħ vel ille significāt etiam in nā cōi sicut cū dico hō vel aial vel substātia significāt ēt in accidētibus sicut cuz dico:filius vel socrates vel albⁿ musicⁿ vel aliq̄d huⁱ⁹ sed ꝓprie loquēdo ħ generat hūc ⁊ q̄ hic est hō iō p ꝓñs hō generat hoiez:⁊ aial generat aial ⁊ suba subaz ⁊ q̄ hic est filius iō pater filiū generat ⁊ alia huⁱ⁹ sicut deon sortē ⁊ pr̄⁹ achillē. Istis ergo modis significant principia ⁊ principata sed tm̄ pticulariter ꝓprie significātur ⁊ vlr p cōsequēs ⁊ accidētaliter p accñs. Dein de ēt notāndū est q̄ spēs substātiaꝝ diuerse diuersas habēt causas ⁊ principia illa q̄ sūt cause substātiaꝝ:sūt ēt cause aliorꝝ entiū ⁊ ela ipoꝝ sicut in ꝓbabilis oñdim⁹ q̄ sicut se hz sba ad alia entia ita se hñt principia sbe ad principia aliorꝝ entiū q̄n tamē ꝓpria principia sumunt vniuscuiusq̄ entis tūc eoꝝ q̄ sūt in diuersis generibus sūt diuersa genera principioꝝ ⁊ ħ mō nō in eodē ꝺdez genere sūt principia coloꝝ ⁊ sbaꝝ ⁊ quātitatū ꝑter.n. solā cōitatē ꝓportionis ⁊ analogie nō hñt aliquā cōitatē principia eoꝝ q̄ genere generalissimo diuersa sunt silr ea q̄ sūt diuersa numero sūt tamē eadē spē principia hñt diuersa nō spē sz numero sic forma platonis differt a forma socratis ⁊ mā platonis a mā socratis nō differt nisi numero: vñ talia principia sūt aliud ⁊ aliud fm diuersū qđ diuersificat principiata ⁊ iō sicut forma bois ē alia spē a forma asini:ita mā est alia spē:⁊ sic forma alius alia est genere a forma plāte ita etiam mā:⁊ sic oia q̄ sūt taliū diuersoꝝ genere ⁊ spē ⁊ numero diuersificantur sicut vires ⁊ actⁿ ⁊ passiones nāles. Tria aūt sunt principia sicut dixim⁹ mālspēs:⁊ mouēs q̄ priuatio abicitur ⁊ finis est idē cū forma ⁊ ista principia fiūt ꝺdē oium eadē vlī rōne vel ꝓportione analogie ⁊ nō alr.

Queret ergo q̄ sūt principia sbaꝝ ⁊ ela ⁊ q̄ ad aliq̄d:⁊ q̄ ēlitatū ⁊ sic de aliis enub⁹ ⁊ querere vtrū eadem sint principia oiuz genez hoꝝ aut diuersa palā est q̄ est qō multipliciter dictoꝝ. Singula.n.principia q̄ diximus dicūtur multipliciter p analogiā ⁊ sic cōitate analogie ⁊ multiplicitate sūt eadē. Diuersoꝝ aūt genere spē vl numero nō sūt eadē sz diuersa nisi sit sīē dictū est:⁊ ħ mō sūt oium principia eadē cōitate multiplicis p analogiā accepti. Sēt ergo sic eadē inquātū ꝓportionali/ter in cōi accipiūtur sic eni oium principia sūt mā spēs ⁊ priuatio cōiter accepta ⁊ ħ mō quo substātioꝝ cause sūt cause oium eo q̄ destructis substantijs destruūtur oia alia sicut sepius dixim⁹. Amplius principiū in cōi significat quando dicim⁹ q̄ id est principiū q̄ primū est endelechia siue prima forma:sic aūt ꝓpria diuersa sūt fm diuersitatē genez ꝓpria eni cōtrarietas in quolz genere est id qđ prima est endelechia in illo qz vnū illoꝝ contrariorꝝ est forma ⁊ alterꝝ priuatio sicē sepe diximus. Hec aūt sic ad principiata ꝓpria relata nō possūt cē oium principia in aliq̄ cōitate generis vl multipliciter dicti fm ꝓportionē qz ipa sūt appropriata p ħ q̄ ad principia determinata referūtur. Et idē dicēdū est de cā cōi vel ꝓpria ⁊ de mā cōi vel ꝓpria. Sic igit dictū est a nobis de principio sensibiliū ⁊ ꝺterminatū ē quot sūt ⁊ que quō sūt eadē ⁊ quō diuersa.

Tractatus secūdus vndecimi libri prīe phīe qui est de substātia insensibili ⁊ imobili.

Caplm primū in quo oñdit istⁿ tractatⁿ introductio ⁊ ordo ⁊ q̄ necesse est aliquam substantiam insensibilem ⁊ imobilē esse.

a Ħ hinc aūt querem⁹ de sba imobili ⁊ icorruptibili. Cū eni p supradicta iā ꝓstet tres ēe sbas q̄z principia iq̄rēda sūt q̄z vna est sensibil mobilis ⁊ corruptibil cuⁱ⁹ principia ꝺterminata sūt:⁊ scōa est sensibil ⁊ mobil ⁊ icorruptibil ⁊ tertia imobil insensibil ⁊ incorruptibilis. Et tertia q̄dē est principiū scōe nec pōt sciri scōa nisi p tertiā:nō.n.pōt ꝺterminari aliq̄d fm ꝓprietatē istⁱ⁹ sapiētie ꝺ motis motu ppetuo nisi p sciaz imotoꝝ. Oz nos in isto tractatu sequēti post primū loq̄ de imobili sba ⁊ insensibili ⁊ incorruptibili ⁊ tūc iducē de ea q̄ est mobil ⁊ sensibilis ⁊ incorruptibil q̄ facto ꝑpleta est oīs nostra intentio quaz habuim⁹ in hac sapiētia. Jn hijs aūt q̄ dicepl dicem⁹ nemo arbitret q̄ aliq̄d dicam⁹ de nostra itētione sīē nec dixim⁹ in aliquo librorꝝ nāliū:sed tm̄ declarabim⁹ opiniones ꝓpatheticorꝝ de istis substātijs relinquentes alijs iudiciū q̄d verum vel falsuz sit de hijs q̄ dicūtur

Dicam⁹ ergo incipiētes q̄ tres sunt substātie quaruz principia querimus quaꝝ sūt due pīce cuz motu ⁊ materia cōcepte ea vz de qua dictū est.q̄ est sensibilis mobilis ⁊ corruptibilis ⁊ ea que ē sensibil ⁊ mobil ⁊ icorruptibilis de cuⁱ⁹ q̄dem natura in libro q̄ de celo ⁊ mūdo inscribitur dictū est:sed q̄dam etiā in vltima istius sapiētie parte dicent: vna aūt ⁊ tertia ab hijs substātia que est insensibil ⁊ imobil de qua nunc dicenduz est ⁊ primū quidē q̄ declarādū est de ipa est ħ videlicz q̄ necessariū est q̄ aliqua sit substantia imobilis. Adhoc aūt ꝓbandū sumam⁹ ꝓpōnem in antehabitis septimā/batam q̄ videlicet sba est primū inter ea que sūt ⁊ principiū aliorꝝ ꝓpter qđ sequet q̄ si substātie omnes essent corruptibiles q̄ oia essent corruptibilia qz corruptis sbis substantijs ipossibile est aliq̄d aliorꝝ remanere: oñdimus autem in primo celi ⁊ mundi q̄ nihil est hñs potētiaz ad nō esse q̄ nō alī corrumpatur. Si igit omnes substantie sint corruptibiles oēs hñt potētiā ad nō esse igitur corrūpentur aliquādo ⁊ tūc sequet q̄ nihil erit oīno q̄ est ipossibile apud intellectū qz sicut ex nichilo nihil fit ita ex eo q̄ est nūq̄ fieri pōt id qđ nihil est penitus. Et si omnis substantia corruptibilis est tūc cōpositum omne ⁊ oīs mā ⁊ omnis forma est corruptibilis ⁊ sic nihil erit penit⁹. Si aūt diceret aliquis q̄ nō sequitur ꝓña q̄ inducta est qz in generatione circulari el'o rū gōlibet elemētum fm quālibet partē corruptibile est ⁊ tamen manet in toto ⁊ sic nō cessant generatio ⁊ corruptio ⁊ semp manet mund⁹ dicimus q̄ illa instā/tia ꝓuenit ex ignorātia qz nisi supponat q̄ aliqua substantia est incorruptibilis in toto q̄ oblique affert ⁊ deserit generās ñ erit corruptio in ꝑte ⁊ generatio in ꝑte ⁊ nisi sit allatio circularis ñ saluat aliq̄d in toto:⁊ tūc hēt id q̄ itendim⁹ q̄ aliq̄ sba est icorruptibil:q̄ aūt aliq̄ sit incorruptibil sba ꝓbat p ea q̄ i octauo ꝺ phīco auditu dicta sūt ibi.n.ocm est q̄ ipossibile ē motū primū aut fieri cū nō esset aut corrūpi vt nō sit postq̄ fuit:semp.n.erat fm nām. Dictū est ēt ibidē ⁊ ꝓbatū q̄ ipossibile est tēpus fieri aut corrūpi ⁊ huⁱ⁹rō est qz cū tēpus sit nume

rus motus circularis ⁊ id q̄ ferk in circulo semp hēat rōnem finis ⁊ principij in quocūq; nūc signatur tēpus illō hēbit rōnē finis respectu p̄teriti ⁊ principij respectu futuri ꝑ ante q̄libet nūc fuit primū tēp⁹ ⁊ post quodlibet erit tēpus ⁊ si sic se hz tēpus nō pōt fieri aut corrūpi. Itē tēpus fm principia nāe acceptū negz fieri potest negz corrūpi sicut nec motus. Motus igit hoc modo fm nature principia est semp cōtinu⁹ in esse sicut ⁊ tēp⁹ ⁊ temp⁹ sic mot⁹:tēp⁹ eni aut idē ē cū motu aut ē passio eius sicut in phīcis est pbatū. Cū igit in quocunq; nūc ponat fieri mot⁹ ⁊ tēp⁹ sequet pr⁹ nō fuisse tēp⁹ ⁊ motū ⁊ cōtinue posteri⁹ fuisse vtrūq; z pr⁹ ⁊ posterius nō fuit sine tēpore ⁊ motu. Sequetur q̄ motus fuit añ motū primū ⁊ tēpus fuit añ tēpus primū q̄ ē impossibile:h aūt oīa subtiliter indagata sūt in octauo phīcox nostrox:opz igit fm nāe p̄cipia semp fuisse motū ⁊ tēpus:motus aūt cōtinu⁹ ⁊ ppetu⁹ nō est aliqs nisi ille qui est fm locum ⁊ inter motus qui sunt fm locū solus est perpetuus qui est circularis ⁊ circuli motus:ergo oportet q̄ habeat motorem perpetuum ⁊ semp manētez:h aūt oīa sufficiētissime sūt a nobis determinata in octauo libro de phīco auditu nec hic oz repetere q̄z ibi oñdim⁹ q̄ nō est mot⁹ etern⁹ nisi ⁊ motoris eterni q̄ fm principia nāe nūq̄ fuit nō mouēs:lz fm volūtatez dei vt multis videt potuerit aliqn̄ icipere cū añ nō eēt ⁊ hāc ēt rōnē in phīcis nostris sum⁹ p̄secuti:⁊ fm duas vias ibi ostendimus mūdū cē eternū ⁊ motum nō esse eternū:⁊ oñdim⁹ q̄ ista nō repugnāt qn̄ nostra demonstratio nō ꝓbat nisi q̄ motor tēpore nō p̄cedit mobile ⁊ motū ⁊ h est verū ⁊ cōcessū ab oībus eternitate enīz p̄cedit ⁊ nō tēpore:eternitas aūt nō dicit durationē divisibilez ⁊ iō fm nullā durationē extēsaz divisibilē primus motor ⁊ prima cā p̄cedit motū ⁊ celū ⁊ mūdum nec vnq̄ ītēderunt phī motū celi cē eternū nisi ūllo mō quo eternū dicit h cū⁹ iceptionē ⁊ cē nō p̄uenit tēpus Sic eni mot⁹ semp fuit ⁊ ēt tēpus h aūt oīa a nobis alibi declarata sūt motor igit illi⁹ mot⁹ semp fuit nec fuit tēpus quādo nō esset.

Caplm secūdū q̄ h sba est actus purus nihil habēs admixtū de potētia.

J aūt dicat q̄ illa sba q̄ motor ē primi motus nō est fm actū mouēs:lz est actiu⁹ fm aptitudinē:⁊ est motor mobilis q̄ aptū ē moueri:lz nō mouet ⁊ dicat q̄ nō fm actū est agēs aliqd semp sequitur q̄ nō sit mot⁹ semp:h aūt q̄liter fiat sic accipiat. Sumamus.n.id q̄ in scōo de aīa tā ꝓbauim⁹:⁊ in scōo huius sapientie q̄ videlicet duplex ē mutatio vna q̄dē qn̄ de ignorāte fit sciēs ⁊ alia qn̄ de sciēte fm hītum fit cōsiderās fm actū ⁊ supponam⁹ ea q̄ p se manifesta sūt q̄ vz primus motor nec p se mutat nec p accēs:si igit det q̄ primus motor est fm hītū motor ⁊ nō fm actū tūc oz q̄ de otio veniret ad actuz ⁊ cū ita sit q̄ primus motor p sciaz sui ipi⁹ ⁊ suā sciam moueat oportebit q̄ ipe fz hītū cōsideret se ⁊ sic de hītu venit ad actū:⁊ sic in primo motore est mutatō ⁊ cū ita sit q̄ id q̄ exit ō potētia ad actū nō exeat nisi p aliqd mouēs oportebit q̄ hēat aliquē,aliū motorē:⁊ h est icōueniēs qz nulla penitus pōt cē mutatio in primo motore qz sicut iferi⁹ oñdem⁹ id q̄ p essentiā mouet nunq̄ cessat ab actu primus aūt motor p essentiā suā est motor ⁊ mot⁹ est act⁹ ei⁹:sic lucere est actus lucis. Idē ār sequt si mobil ē primū celū ⁊ nō fz actū motū q̄ tūc oportebit q̄ aliq̄ dispō accedat p quā fit mot⁹ fz actū ⁊ sic in primo mobili añ primū motū ē motus q̄ oīa sūt ipossibilia sic in phīcis est oñsum:quodcūq; .n.horz duoz nō ponat cē i actu fz in potētia ad motū sequit nō cē primū motū vel q̄ possibile est primū motuz nō esse qz id q̄ est in potētia vt agat cōtingit nō agere ⁊ si nō agere ponat nihil sequit ipossibile. Sequit aūt primū motū nō cē q̄ est ipossibile ergo ipossibile est primū motorē q̄ est sba prima nō esse aliqn̄ movētez fm actū. Si ergo ponam⁹ substātias q̄ sūt motor ⁊ mobile cē sempiternas ⁊ nō ponam⁹ q̄ motor fz actū mouet ⁊ mobile fm actū mouet nihil ꝓdest pūti intētion:qz sequit ex h motorē primū ⁊ mobile primū nō cē substātias primas ⁊ sempiternas:⁊ h mō ēt nihil ꝓdest ponere spēs illis q̄ sūt auctores eaꝝ nisi ponāt illas spēs movere fm actū ita q̄ insit in eis potētia cōtinue movēdi nām ad trāsmutationē alr.n.spēbus exīti bus cessabit generatio. Si.n.ponat nō movēs spēs quāuis sit ppetua tamen insufficiēs erit ad causandū inquietā generationē et siliter alia q̄cūq; sba ponit esse prima cā trāsmutationis insufficiēs erit nisi ponat fm actū esse movēs ⁊ semp:sic igit nec spēs nec q̄cūq; alia suba ponat cē prima insufficiēs erit cā generationis nisi agat fm actū semp:nā si det q̄ nō agat aliqn̄ vel non egerit semp vel possibile sit ipam aliqn̄ nō egisse sequitur q̄ mot⁹ nō erit sempiter⁹ qō eni in potētia est cōtingit nō cē. Et si ē possibile prima sbaz fz actū n̄ movē si ponat n̄ movē nihil sequit ipossibile. Sequit āt motū nō cē sempiternū ⁊ h est ipossibile est ergo ipossibile primā subam posse aliqn̄ nō cē in actu movētem. Oportet igitur primā subam cē tale principiū cui⁹ suba sit actus nihil hīns admixtū de potētia:h aūt alr ⁊ fozti⁹ demōstrat. Revocet .n.nobis id q̄ in scōo hui⁹ sapiētie libro hītum est oēs vz causas in quolz genere causē resolui ad vnā primā q̄ est cā oīum aliaꝝ eo q̄ scōa cā a pria cā hz ⁊ q̄ est ⁊ q̄ cā est. Oēs igit movētes causē resoluuntur ad cām primariā movētē Cā aūt prima movēs nō pōt esse nisi illa q̄ p essentiā movet ⁊ cuius actus essentialr est ipe motus quē movet ⁊ h iam sepi⁹ ꝓbatū est:qz si det q̄ nō p essentiā movet sequit q̄ movet p aliqd additū essentie sue ⁊ sic est p accns movēs. Nullū aūt p accns movēs est primū:igit primū movēs nō est primū movēs ⁊ sic ꝓtradictoria verificant de eodem. Oportet igit q̄ primū movēs sit p essentiā movens fz q̄ est p essentiā movēs eius actus essentialis est motus quo movet:nunq̄ autem destituitur essentia essentiali actu quādiu manet essentia sic lux semp lucet ⁊ nō destituit actu lucēdi q̄diu est lux ergo si pria sba est ppetua opz q̄ ppetuū sit ei q̄ moveat. Si quis āt dicat q̄ p essentiā movēs nō est p volūtatē ⁊ sciaz movēs nec facit multa motu suo fz vnū:dicim⁹ q̄ iste instā/tie ꝓcedūt ex ignorantia phīe:qz taz oñdim⁹ q̄ id q̄ est primū in genere aliquo simlitudinē habēs intellectus p essentiā multa facit:sicut spūs ⁊ calor q̄ est in semine hois:prima aūt sba movet p modū agētis itellect⁹ ⁊ sic instātie nō valent que inducunt:de voluntate aūt ei⁹ in serius tractabim⁹ q̄uis aūt sic fm veritatē dicam⁹ tamē ostendem⁹ q̄ motoris simplicis ⁊ primi est act⁹ simplex ⁊ primus ⁊ p diuersitatē corpis q̄ movet inducit in tota mā diuersitas cū tamē sit ipa sba simplex:q̄to eni prior est illa suba tāto relatione hz ad plura ⁊ tāto est virtutis multipliciorīs:forte aūt dicet aliqs q̄ si per essentiā movet tūc nō pōt nō movere ⁊ sic ad movēdū est coactus qō est valde icōueniēs dicere de pria sba.

Sed ad h ⁊ hui⁹ nō oporteret nos studere si bene sciretur qd est coactū:coactū.n.violētū est. Et hui⁹ principiū est in altero ⁊ h nō ē i prima sba ⁊ iō nō cogit ab aliq̄. Si āt aliqs dicat q̄ ad min⁹ ē nāe ad motū obligatio ⁊ q̄ obligatū ē facē aliqd ñ hz libertatē in illo ⁊ sic

prima

pria sba obligata mouet ⁊ nō hz libertatē in mouēdo sed h nihil est penitus cōmunicare.n.se p essentiā ⁊ cōi care bonitates suas p essentiā sume est libertatis:libe⁹ eni h dicim⁹ q cā sui est ⁊ nō cā alteri⁹ ⁊ iō cū sue fonta litatis cā cōmunicet se motu suo ⁊ ꝓpter se nō est obli gata alicui sed poti⁹ ordinatōis sue aī dominationis sue q restringi nō pōt quin pfūdat motū qui est act⁹ talis q p ipm pfundit ois bonitas nobilis in eē q fm ē post eā:⁊ si volūtas illā restringeret sequeret q illa volun/ tas minoraret pfusionē bonitatū:⁊ h esset inuidia mi/ norari primā subam:⁊ iō bñ dixit plo inuidiā relegatā eē a deo qñ volūtas essentiaī nō restringit essentialē p/ fusionē bonitatū. Et attēde q qñ dico q est p se ⁊ fm ipm ⁊ eēntialiter mouēs:⁊ tñ mouet vt itellect⁹ agens nō pōt intelligi q moueat nisi p essentiā ⁊ nō p aliquā formā q̄ sit nō essentia sua sic mouet intellect⁹ statuarij qñ facit statuā p formā statue hz poti⁹ sic qñ calidū cale facit ⁊ nō mouet nisi ꝓpria eēntia ita p eēntiā ꝓpriā mo uet prim⁹ motor ⁊ ipe est forma oiuz eo⁹ q̄ sūt p ipm vnus ⁊ simplex idiuisibilis:sic virt⁹ formatiua in semi ne p eēntiā est forma oiuz mēbro⁹ in corpe q̄ intus ⁊ extra facit ⁊ h hic sufficit exēplariter explanatū eē qz h in sequētib⁹ p ōmōstrationē erit manifestū.

Lap̄m tertium ēliter pria sba est īmālis ⁊ vbiq; ⁊ sola ⁊ semp est id qō necesse ē eē fm sbaz ⁊ fm potētiā

a Mlti⁹ tales substātias oz esse penit⁹ sine mā dico aūt eē sine mā nō q̄dē abstractū a mā qz abstractū a mā aliq̄n sunt cōiunctū materie hz sine mā dico illud cui⁹ penitus nihil hz materie ꝓprie/ tatē aliquā. huius aūt cā est qz tales substātias p essen tiā mouētes opz eē sempiternas:primā āt iter illas:cū h opz eē necesse esse:⁊ quid sit necesse esse diximus in quinto huius sapientie libro:q aūt tales sbaī oporteat esse sempiternaī ex h ꝓbat q oz aliq̄d aliud ab ipis eē sempiternū ⁊ h est generatio indeta in inferioribꝫ sicut oñsū est in scō pygeneos li. Sēpiternū aūt nō est ni/ si duplex vnū q̄dē hz sucessionē q est causatū alte⁹ hz substātiaz q est cā ⁊ si sempiternū est aliq̄d fm succes/ sionē opz q sit sempiternū fm substātiā:qz sequit ne/ cessario si effect⁹ est q et causa ꝓpria sit illi⁹ effect⁹ :id aūt q est sempiternū fm subaz est duplex sicut iā i p/ missis hitū est quo⁹ est sba sensibilis mobilis q̄ reite/ ratur īcorruptibilis mota sic celū:⁊ cū oē motū habeat motorē cōiunctū sibi vt ꝓbatū est in. viij. phīco⁹ opz q cū illa sba sit alia sba īmobil⁹ oino sempiterna. Si āt est īmobilis penitus nō potest esse diuisa ⁊ distensa per vbi nec p formā qz nō nisi hȳe duob⁹ modis dicit īmo bile penit⁹:q aūt penit⁹ est indiuisibile p vbi ⁊ formaz ē oino carēs mā cū omnis mā p h sit mā qz p vbi ⁊ for mā ⁊ diuisibilis ⁊ extēsibilis ē ⁊ ista est vera demōstra tio q sba pria sit īmālis ⁊ pulcrior oiuz ōmōstrationū ⁊ quicq̄d aliud ad h inducit nō hz demōstrationis ve/ ritatē. Ex hȳe igit vlteri⁹ elicit q est vbiq; ⁊ semp ⁊ q sit vbiq; sic ꝓbat:quicq̄d eni restringit ad situ ⁊ lo/ cū opz q restringat p aliq̄d indiuiduās nihil aūt ē idiui duās p se nisi mā igit q penit⁹ caret mā penit⁹ caret īdi uiduante. Sz prima sba caret pen it⁹ mā sicut iā ꝓba/ tū est igit caret indiuiduāte igit ñ ē h vel ibi. Dico āt eē vbiq; sic q nō hz respectū ad locū aliquē oia ambi/ ens:nō aūt pōt nō oia ambire sba q̄ p essentiam mouet oia. Dic aūt videm⁹ q ois motor tota suā ambit mām quā mouet sicut aīa ambit totū corp⁹ ⁊ ea q̄ q̄cūq; mō sunt in corpe igit ineuitabiliter sic sequit primam sub/ stātiā eē vbiq; q aūt sit semp iā aī ꝓbatū est. Est igit vbiq; ⁊ semp p h q est sine mā. Dicet aūt fortassis ali quis q ēt sūt alia immālia sicut motores iferiores ⁊ in/ tellect⁹ hois ⁊ tñ aliquo modo sūt mobilia ista ad mi/ nus p accns ⁊ diuisibilia p formas q̄ fluūt sup ipos in/ tellectus. Sz q h dicit nām intellect⁹ ignorat ois.n.in tellectus fm q intellect⁹ est est īmobilis penit⁹ ⁊ vbiq; ⁊ semp. Hoc aūt ēliter sit iferi⁹ oñdem⁹ i ꝓprio loco:⁊ de vli hz q ē q̄dā intellect⁹ iā ꝓbauit Arī. in prio poste rio⁹ analetico⁹ q est vbiq; ⁊ semp:vñ lz iferiores in tellect⁹ aliter sint vbiq; ⁊ semp ⁊ īmāles q̄ pria sba tñ ista cōueniūt eis scōa relatione ⁊ nō pria ⁊ h in sequēti bus determinabitur quicq̄d eni aliquo mō est ambiens oia fm aliq̄ē modū est vbiq; ⁊ quidq̄d est cui⁹ eē non deficit fm illū modū quo nō deficit est semp sed eē sem p diuersimode ꝓtingit prie substātie ⁊ sube inferiori se cūde qz pria suba sic semp ē q tota ē simul ñ diuisa nec distēsa p formā ⁊ vbi: inferior ⁊ secunda sba hz potē tiā distēsam aliquo mō in eo q nō pure est necesse eē. Id eni q hz cām fm potētiā depēdet ad illā ⁊ nō ē ne cesse eē sed possibile fm h. Secūde aūt substātie oēs cāte sūt a prima ⁊ receptūt formas sui mot⁹ ab ea ⁊ iō ⁊ fm eē ⁊ fm mouere potētias hñt distēsas ⁊ aliq̄ mō diuisas ꝓpter q sempiternitas ea⁹ nō est tota simul. Si aūt aliquis dicat q h nō pōt eē vez cū eni sint sem piterne vel eterne nō pñt hēre cām fm eē. Dictū ē āt q sempiterne sūt ergo cām ineē nō hñt. Dicem⁹ q h rō apud recte phantes nō cōcludit Si eni ponam⁹ mū dū eē eternū sic q̄dā pho⁹ posuerūt nō tñ remouet p h quin hēat cāz fm eē:quāuis.n.dies sit cū psentia solis ⁊ psentia solis nō pueniat eē dici:tñ nō tollitur qui di/ es fm eē suū caset a solis psentia ⁊ oino eodē mō ē in hȳe q̄ facit prima cā sbas sepatas q̄ sūt in eē constitute luie essentie sue:nec opz q pria essentia pueniat eas alt q̄ diuisibili ouratōe sic in pcedētib⁹ oñdim⁹ lz pcedat eas mō perfecte eternitatis q̄ tota stat simul sic h oñ/ sū est. Patet igit prima subaz īmobilē ⁊ incorruptibi bilē ⁊ immālē ⁊ sempiternā ⁊ vbiq; exīstē eē. Ex hȳl āt facile ꝛcludit ipm actū primū nihil potētie admixtū habētē eē. Si.n.aliq̄d hēret potentie nō ēet necesse eē ē āt oi mō necesse eē igit est act⁹ pur⁹ nihil hñs potētie admixtum. Scias autez q hec omnes demonstra/ tiones sunt h solo supposito q prim⁹ maior sit sba pria h aūt negat plo ⁊ sui seq̄ces q̄ dixerūt cām primā effi/ ciētē differre a pria cā mouēte ⁊ si h est vez tūc non cō cludūt ea q̄ inducta sūt. Sz ad veritatē hui⁹ iuestigan/ dā opz intēdere circa tymeū plonis ⁊ h nō est pñtis ne gocij in quo nō suscepim⁹ nisi perypatheticoꝝ positio nes exponere.

Lap̄m quartū in quo destruit error eo⁹ q̄ dixerūt potētiā p̄cedere actū in pria sba.

Ubitabit tñ aliquis. Si eni prius est a quo nō d cōuertit ꝓña:sicut in logicis determinatū est.

Omne aūt agēs potētia hz agēdi q aūt potē tiā hēt agendi nō semp ꝓpter h agit videbit hz nām eē añ actū . Si aūt h ꝓceditur sequit aliq̄n nihil eē entiū:ꝓtingit eni aliq̄d posse eē ⁊ tñ nihil eē qz nō est necesse q id q pōt eē sit ⁊ ita nō est necesse q id q pōt eē agēs sit agēs ꝓpter h:⁊ h cōcedūt q̄dā theologizā/ tes pbi q dicūt primā cām nō semp mouisse hz fuisse tē pus qñ nō mouit ⁊ cām oñt fuisse qz volūtate mouit ⁊ quoddā tēp⁹ fuisse in q̄ mouē noluit:volūtatē volitū di cūt eni differre quātū placet ⁊ est mix de istis q ponūt mām cōfusaz fuisse sp ita q nullū tps puenit māz ⁊ tñ dicūt deū ñ mouisse ⁊ isti sūt q ex nocte mūdū gnānt qz dicūt tūc fuisse tenebras qñ mā informis ⁊ confusa fuit.

Et postea lucem exortam ex puriori parte illius ma

terie ⁊ factum esse diez: ꝺ etiã mõ dixerũt ꝙdaz phi dicentes omnes res fuisse simul pꝛio in vna mã confusa postea res fuisse distinctas: oẽs enĩ quotquot sũt qui dicũt tẽpus fuisse qñ celũ nõ mouebat ⁊ qñ celũ nõ fuit dicũt idẽ impossibile ꝙ sequit ex dictis eoꝝ ⁊ ꝺ est ꝙ potẽtia p̃cedit actũ ⁊ ex ꝺ sequit ꝙ aliqñ nihil sit. Scias aũt ꝙ qui dicit sicut dicit lex nostra ꝙ videlicet pꝛimus motoꝛ nõ tẽpoꝛe sed eternitate indiuisibili p̃cedit motũ ⁊ mobile ad dictũ illi⁹ nihil penit⁹ sequit impossibiliũ inductoꝝ. Adhuc aũt qui dicit vt plo dixit: vz ꝙ pꝛim⁹ motoꝛ nõ est cã pꝛia ⁊ pꝛia cã est efficiẽs nõ mouẽs ⁊ ꝙ ꝺ esse fecit pꝛimũ motorẽ ⁊ motum simul sine motu ⁊ tẽpoꝛe nihil dicit ad qõ sequat ipossibile: ꝺcũꝙ aũt dicit ꝙ pꝛia mã cõfusa tẽpoꝛe p̃cedit motũ ⁊ mũdũ dicit põnem⁹ ad quã sequũtur ipossibilia inducta ⁊ plura alia. Queram⁹ ergo ab illo si aliqñ nõ fuit motoꝛ in actu mouẽs qũo possibile erat ꝙ illa mouerent ꝙ postea mota sũt: nõ. n. poterit dicere ꝙ ipsa eadẽ mã mouerit seipsaz qꝛ nulla mã mouet seipsã. Sz videm⁹ ꝙ ars que ẽ extra mãm mouet mãm sicut ars tectonica mouet ligna ⁊ lapides ad faciẽdũ domũ. Et siliter in pbicis mã seipsaz nõ mouet qꝛ ĩstrumẽta ꝙ sũt mã generationis aialiũ ⁊ terra ꝙ est mã plãtaꝝ nõ mouẽt seipsa: sz menstrua aialiũ mouẽt spmata aialiũ vel id ꝙ est loco spmatis de ṽtute putrefacti ⁊ stellaꝝ ⁊ terrã mouent semina vl vis semẽtina stellaꝝ vl ipẽs alicui⁹ que cõcludit in humoꝛe putrefacto sic̃ sepe dixim⁹: ꝺ aũt ꝙ sic mouẽt ñ mouẽt nisi mota ⁊ iõ necesse est ꝙ añ oẽ qõ motũ mouet ponat aliqd ꝙ ꝓtinue mouet cũ nõ sit mot ũ ab aliquo sed sit pꝛimũ mouẽs cõtinue ⁊ imobile ⁊ ꝙuis ꝺ ipfecte viderũt ꝺdã iõ in põne ſua fecerunt ꝙ aliqd semp est in actu mouens sic̃ fecerũ: leucip⁹ ⁊ plo

Jst. n. sp dicũt fuisse motũ. Leucip⁹ ꝺdẽ motũ atho/moꝝ in vacuo. Plato vo dixit pꝛimã cãm semp fuisse in actu ⁊ numeꝝ semp seipsũ mouisse sz nõ dixit celũ semp fuisse motũ nec tẽp⁹ semp fuisse: sz eẽ generatũ vtrũꝙ sic̃ oñsũ est in pbicis: ⁊ ꝙuis isti sp dicũt motũ fuisse tñ nõ deteminãt ꝛe ⁊ ex quo mouẽte ille mot⁹ sit ⁊ quis sit vtrũ rect⁹ aut circulꝝ mot⁹ fuerit nec dicũt eũ sic fuisse sicut est pꝛim⁹ mot⁹ in nã nec dicũt eũ fuisse olim que fuit cãm nec ẽt ipsi⁹ mot⁹ assignãt cãm cũ tñ ꝺ sic facẽ sit phi pꝛimi: nihil. n. mouet vt cõtingenter ⁊ a casu in hijs ꝙ semp aut frequenꝝ mouent sz i talibus opz semp aliud existere: sic̃ est pꝛia sba mouens ⁊ sicut pꝛimũ celũ est sicut nũc illa semp existere ꝓbata sunt ꝙ cũꝙ enĩ fm nãm sunt sic̃ sunt vt dictũ est ꝙ hñt motorẽ ⁊ id ꝙ mouet. Silr aũt ꝙcũꝙ violẽtia mouẽtur hñt ẽt motorẽ qꝛ aũt mouent ab intellectu opatiuo vt artificialia aut ab alio extriseco sic̃ ꝓiecta aut tracta aut aliter impulsa. Deinde queram⁹ a sic dicentib⁹ ql motus sit pꝛius iter mot⁹ fz naturaz: ꝺ. n. valde differt quicũꝙ est ille ꝙ pꝛior est fm nãm qꝛ mot⁹ ad formã nõ põt eẽ pꝛim⁹ ⁊ iter mot⁹ locales nõ põt eẽ pꝛim⁹ nisi motus circuli ⁊ sic iter circuli mot⁹ oz eẽ pꝛimũ ꝙ est circuli vnisormis ⁊ ꝓpetui. Hoc aũt ñ est ipossibile dicere platonicis fm ſuã põnẽ qꝛ illi existimabãt aliqñ ꝙ pricipiũ pꝛimũ mouẽs cõiunctũ ei ꝙ mouetur sit numer⁹ se ipm mouẽs quẽ aiaz mũdi dicebãt eẽ: ꝺ. n. aia cũ ifusa sit entib⁹ motis aut cũ celo icepit eẽ si ñ in celo eẽ ponat aut ẽt icepit eẽ posteri⁹ celo. Si ponat ifusa oibus motis motu ꝓpetuo sic̃ mouent generabilia ⁊ corrupti bilia in quieto motu ꝺ in scõo pygeneos est determinatus ⁊ hoꝝ vtrũꝙ iã dixit plo ⁊ ẽt sequaces ei⁹: ⁊ ꝺ iõ est dictũ qꝛ pꝛima subaz mouẽtẽ vere nõ cognouerunt

Quod aũt hui⁹ disputationis cã est: ꝺ est ꝙ existimãt multi phoꝝ: ꝙ potẽtia ẽ pꝛior actu sicut obiectũ ẽ a pricipio ⁊ ꝺ ꝺdẽ vno mõ bñ dictũ est. Alio mõ aũt male/dictũ est: dictũ est ãt iã a nobis in nono supꝛapositio li/bro ql̃iter potẽtia est añ actũ ⁊ ql̃iter nõ. Quod autẽ oium pri⁹ sit id principiũ ꝙ semp est actuale testatur Anaxa. ⁊ ois alius phs ꝙ ordinẽ vidit mouẽtiũ ⁊ motoꝝ dixit. n. Anaxa. ꝙ intellect⁹ agens semp ẽ in actu agens nihil pmixtũ hñs potẽtie. Silr aũt ⁊ empe. ꝓpter ꝺ posuit amoꝛẽ ⁊ odiũ semp mouere. Et anaxa. ꝺdẽ posuit intellectũ agẽtẽ eo ꝙ nihil agit diuersa pri/mũ nisi itellect⁹ Empe. aũt posuit amoꝛẽ ⁊ odiũ qꝛ vi dit diuersaz eẽ generationẽ ⁊ corruptionẽ q̃ꝛ vna diſ/solui sic̃ odiũ ⁊ altera ꝙgregat sic̃ amoꝛ.

Capm quintũ in quo ꝓbat ꝓ modũ generatiũ ⁊ corrũpentium ꝙ vnũ est pꝛimũ mouẽs sp ⁊ actu existens nihil habens de potẽtia.

Jmliter aũt dicũt oẽs isti qui oñt semp motũ eẽ sicut leucipus ⁊ democritus ⁊ ꝺ est cã ꝙ oñt ꝙ chaos siue vacuũ nõ fuit ifinito tẽpoꝛe chaos neq; nox ifinito tẽpoꝛe remãsit nox qꝛ ꝓ ea que ponebãt semp eẽ mouẽtia factũ est vt generatis eẽt plenũ chaos ⁊ vt tenebꝛa noctis ꝓuperet in lucẽ ꝓducto sole ꝓ itellectũ vel amoꝛẽ ⁊ odiũ mouẽtia. Jlla enĩ mouẽtia semp sũt eadẽ in mouẽdo aut in circuitu aut aliter alio ꝺcũꝙ motu. Jntellect⁹ enĩ sp mouet ⁊ silr amoꝛ ⁊ odiũ. Et iõ dixerũt iã noiati phi ꝙ res semp circuitũt ꝓ generationẽ ⁊ corruptionem ex mixto in mixtuꝝ ⁊ sic̃ continue iplet chaos ⁊ nox terminat in diẽ ⁊ dies in noctẽ ⁊ ꝺ eẽ nõ posset nisi act⁹ pꝛius sit ꝙ potẽtia. Si aũt sic dicat ꝙ eadẽ mã generatoꝝ sp sic mouet in circuitu opz de necessitate dicere ꝙ aliqd est ꝙ semp silr agit ⁊ fz modũ vnũ. Jã. n. i scõo pygeneos oñsũ ẽ ꝙ i omni generatõe ⁊ corruptõe duo sunt quoꝝ vnũ ẽ cõtinua ipi⁹ esse pmanentia fm eẽ diuinum ⁊ alteꝝ est diuersitas generatõis ⁊ corruptõis ⁊ iõ opz eẽ duos motus circuli pꝛimos quoꝝ vn⁹ sit vnisormis ꝙ est pꝛimi celi diuin⁹ ꝙ cã est eẽ diuini in oib⁹: ⁊ alter mot⁹ obliquus afferẽs ⁊ defferẽs astrũ generãs qui est circulus obliquus in quo mouent astra oia fm accessuz ⁊ recessuz quoꝝ sol ẽ pricipiũ ꝓpter qõ sol pater generatõis vocatur ab antiquis. Nec aũt ꝛz ꝺ supponatur ⁊ in scõo pygeneos sunt phice ꝓbata in sequẽtib⁹ ꝓbabũtur ex ꝓpꝛijs istius pꝛie phie: ꝺ aũt ꝙ ꝺ sufficit ad pñs ẽ hoc ꝙ si fm dicta p̃nominatoꝝ phoꝝ idẽ est ꝙ semp mouetur in circuitu accessũ ⁊ recessũ faciẽs generatõez ⁊ corruptionẽ siue illud sit amoꝛ ⁊ odiũ siue itellect⁹ oistinguens siue circulus obliqu⁹ opz aliqd eẽ supꝛa ꝺ ꝙ sp silr agat eql̃r accedẽs ⁊ recedẽs ⁊ si ponat ꝙ odio mõnẽte semel inẽ entib⁹ generatio ⁊ corruptõ oz ꝙ ponat aliqd agẽs alr ⁊ alr qꝛ alr nõ faceret diuersaz generationẽ: vz ⁊ corruptionẽ: ⁊ ex ꝺ sequit vt dictũ est pꝛius ꝙ sup ꝺ sit aliqd agẽs vnisormiter. Ex hijs igit duob⁹ elicitur ꝙ necessariũ est ꝙ sit aliqd ꝙ fm se ⁊ essentia liter agat ⁊ vno mõ ⁊ ꝙ aliqd scõo mõ agat fz aliud ⁊ aliud in accessu ⁊ in recessu. Opz igit fm ꝺ ꝙ oñ ẽ ꝙ aut agat semper fm diuersum aut ꝙ agat fm motũ pꝛimum pꝛime substantie omne id ꝙ perpetuum habet motum: tot⁹. n. ⁊ ois mot⁹ supioꝝ diuidit in ꝺ duo ⁊ nõ plura pꝛia ꝙ. n. fm diuersũ accedit ⁊ recedit ⁊ itez ⁊ itez ⁊ sic ꝓtinue nõ põt eẽ cã ꝓtinue pmanẽtie. Opz ergo ꝙ illi aliqd sit meli⁹ ꝙ sit vera cã: illi⁹ aũt cã ñ ẽ ni si illud ꝙ sp ⁊ silr se hz: ꝙ ãt alr ⁊ aliter est diuersum ⁊ diuersitas non est causa cõtinuitatis in esse: ꝙ autem sp est ⁊ agit ⁊ aliter ꝺ cõplectitur ambo dicta qꝛ inq̃tũ est semper causat ex motu pꝛimi ⁊ inq̃tum est aliter ⁊

aliter

aliter causatur ex motu obliquo. Palam igit est q̄ motus primi in genere sic se hñt vt dictum est ⁊ hoc ē q̄ omnes phi diuiserūt motū celi pria diuisione in motū planes ⁊ in motū aplanes sicut inferius oñdetur: qz vo sic est vt dictū est ⁊ ita res se hz ⁊ si dicat q̄ primus motus nō sit essentialiter a primo motore sequit q̄ res generate ex nocte erūt ⁊ q̄ simul fuerūt oia sic̄ sepe dictū ē ⁊ q̄ res generate soluūtur ex nō ente q̄ oia ipossibilia sunt fm nām. Opz igit dicere q̄ primū erit sempiternū ⁊ quod mouet id quod in motu est sempiter / num ⁊ sempiternū mouet motum celū eni est aliquod sempiternū. ⁊ q̄ mouet id q̄ i motu ē sempiternū ē sba actu exīs nihil hūs ad mixtū de potētia: h ät iā in octauo de phico auditu ocularuim⁹ q̄ est aliq̄d cōpositū ex motore ⁊ moto q̄ est medium duorum scilicet eius q̄ est mouēs tantum ⁊ eius q̄ est motum tantum. Si inueniat vnū componētium sine altero q̄ ēt reliquū inuenit sine isto: in nā aūt inuenit id q̄ est motū nō mouēs ⁊ inuenit mediū cōpositū q̄ est mouēs ⁊ motū. Igit inuenit ēt sba mouēs tm̄ ⁊ semp i actu exīs quā ipossibile ē moueri et h ꝓpō nunq̄ hz instātiā in hūs quoz vtrūq; cōponētū est suba ⁊ nō accīs ⁊ in q̄bus cōponētia sunt habētia modos oppositos sicut mouens tm̄ hz oppositū modū ad id q̄ ē motū tm̄ ⁊ ad id q̄ ē motū ⁊ mouē s: mouēs ät tm̄ erit sēpitnū mouēs motū ⁊ iō opz q̄ sit suba semp actu exīs ⁊ nunq̄ i potētia: mā ät generabiliū ⁊ corruptibiliū est suba q̄ est mota tm̄ non mouēs circulus aūt celestis est suba mota mouēs: igit prima sba q̄ est insensibilis erit imobilis ⁊ mouēs tm̄.

Caplm. vj. ōliter prim⁹ motor immobil mouet sicut desideratū ⁊ amatū.

Jo aūt sic determinatis opz videre ōliter moueat ex quo est immobilis ⁊ act⁹ pur⁹ ⁊ sim// plex ab oi mā separat⁹: imobile aūt exīs mouet per cētiā sicut iā añdixim⁹ ⁊ h est q̄ mouet sicut si distinguam⁹ amatū siue amabile siue desideratū ⁊ desiderabile in amabile p se ⁊ p accīs: amabile eni p se est q̄ p se est bonū ⁊ optimū. Amabile ät p accidēs est q̄ vt nūc vel h affert aliquā in sensu vtilitatē vel delectationē ꝓpter quā amatur ⁊ nō p se ⁊ pp se appetit: eoz ät q̄ p se appetūtur q̄dā sūt intellectualia bona ⁊ q̄daz nō sunt intellectualia ⁊ ꝓstat q̄ illa q̄ intellectualia sūt nō hñt cōtrariū oino ⁊ iō amabiliora sūt ⁊ delectabiliora q̄ alia. Adhuc aūt inter se intellectualia q̄dam sunt cōnaturalia ⁊ q̄dā nō sicut intellectui ꝓnāle bonū est q̄ est pfectio ipi⁹ fm ipam quā intelligit ex alio sicut qñ intelligit q̄ diameter est assimeter est itelligibile fm ipm: hz qñ intelligit scip̄m est theoria fm ipm itellectū ad h aūt inter illa q̄ sūt fm ipm intelligibilia q̄si bona q̄dā sunt q̄ faciūt ipz intellectū ee intellectū in sūmo ⁊ q̄dā nō: ea eni q̄ de se intelligit nō faciūt ip̄m ee in pfetione vltia q̄ ät intelligit de luie prime sube faciūt eū ee in sūmo quo pōt ee. Cū igit ꝓbatū sit primā sbaz nō ee mālē ꝓstat q̄ ipa est intellect⁹ pur⁹ ⁊ cū sit pria cōstat q̄ est suba sūma ⁊ cū sit vlr agēs: cōstat q̄ largitur oēs pfectōes ⁊ est sūmū bonū: ⁊ cū sit essentialr agens cōstat q̄ cōicat se ⁊ sic dicūt q̄dā expādit se p oēs itellectuales intellect⁹: ipa igit maxie est amata ⁊ desidērata ab oib⁹ ⁊ oē q̄ mouet desiderat ipaz: h igit mō mouet nō mota eo q̄ ipa nihil desiderat extra se: desideriū aūt est cā mot⁹ ois: mouet aūt sicut desiderabile ⁊ itellectuale bonū oiuz fm cē ⁊ nām vniuscuiusq;. Diuz aūt sic motoz ⁊ mouētiū sūt principia eadē ⁊ simul qō nō est in desiderīs nostris qz ip̄m intellectuale bonum in celestib⁹ idē p se ip̄m est principiū desiderij ⁊ mot⁹ in nobis aūt ⁊ mālib⁹ cōcupiscibile q̄dē ⁊ magis cōcupiscibile ⁊ q̄ ē maxie cōcupiscibile ē apparēs bonū primo in sensu ⁊ q̄ volum⁹ esse primū bonū in se ⁊ iō excitat desideriū prio añ motū quo moueamur ad ipz. Desideram⁹ eni ip̄m qz videm⁹ ip̄m ee bonū: vel qz videt bonū alijs vel forte nō est bonū in se sz videt bonū iō q̄ desideram⁹ ip̄m: ⁊ iō illud tale nō statiz est principiū mot⁹ ad ip̄m ⁊ aliqñ ēt nō pōt ee principiū mot⁹ sz continemus nos ne moueamur ad ip̄m aliquando. Sz h bonū q̄ est intelligētia: semp est bonū vicēs desideriū: ⁊ iō semp mouet qz quocienscūq; motor fortior est eo q̄ moueri debet sit mot⁹ ⁊ qñ nō est fortior non pōt mouere. Unde h mō intellect⁹ mouet ab intelle/ctuali bono sine dilatōe ⁊ sīi medio qz ñ sit prio nūcio boni p sensū q̄ moueat appetitū nec est aliq̄d retrahens ex parte accipiētis intellect⁹ cū id q̄ amat p se bonū sit ⁊ imediate ifluat ⁊ sic vicēs totū desiderū est cui ifluit ⁊ iō mot⁹ stati ē actio et i eo q̄ mouet ad ip̄z itellectuale vo bonū sic dixit pitagoras ⁊ sic nos paulo añ dixim⁹ diuersū est ⁊ diuersoz coelemētatio bonoz ē q̄ sunt fm se bona. Sz i illa coelemētatione oiuz bonoz ⁊ primū ⁊ nobilissimū id cui⁹ sba ē illud bonū ⁊ ñ iformatū p formā alienā ⁊ q̄ est simplex bonū ⁊ q̄ est fm actū purū cui nihil admisceť potētie: h.n. est oio bonū bonū ⁊ ab oib⁹ desideratū cui⁹ ifluētia se hz ad orbes sic ifluētia luis solis ad formas vite q̄ ad gnātionē mouet vegetabilia ⁊ aialia: h.n. lum̄ solis hz vnū sit tm̄ receptū ab vnoq̄q; iformat calore viuificū ⁊ sm vniuscuiusq;: ⁊ mouet ad ꝓpriū ⁊ cōnāl boni ꝓsecutionez: ⁊ iō antiq̄ solē vocabāt datorē vite: ⁊ sic ē i prio motore simplici lum̄ ēntiale sibi ifluente sup orbes celi ⁊ vniuersū cē: h.n. ē forma formās ⁊ ad cē mouēs oia ⁊ oia in seip̄o phabēs vtute simplicis cālitatis sue ⁊ oia substātificās ⁊ h ab itellectualib⁹ itellectualiter ⁊ nālib⁹ nāliter ⁊ a corpalib⁹ corpaliter ⁊ a celestib⁹ mobiliter fm vbi a gnābilib⁹ ät fz potētiā mot⁹ ad formā pcipiť ⁊ oia mouet ⁊ hz in se p̄cipue tria: vz q̄ est p se sine priuatione intellectuale priuatio. n nō nisi p altez. ē i intellectu: ⁊ est sbaltter sine assimilatione sic ea q̄ nō p se sz sua silitudie sūt i itellectu sic sūt ea q̄ cū ꝓtinuo sūt ⁊ tē poze: ⁊ tertio est primū ⁊ vltimū bonū ois boni qō est principiū ⁊ finis idē manēs pfectū. Et iō viuit oē de sideriū: cū ät dico idē bonū ee simplex ⁊ vnū nō idē dico sz simplex q̄ addit sup vnū modū oicit vni⁹: vnū. n. cōiter loquēdo significat id q̄ est prio metrū sic dixim⁹ in libro decimo isti⁹ phie. Sz cū addit simplex vnū significat simplicitatis modū quo primū hz vnitatē est eni simplex vnū in quo nullus est numer⁹ qz oia q̄ sunt in ipo sunt idē sibi ⁊ q̄ nulli nitit subo sed ē entia simplex.

Caplm septimū ⁊ est di. de. ōliter pria suba est simplex ⁊ super omne nomen

Biciet aūt fortassis aliq̄s q̄ cū pria suba cognoscit se videt q̄ prima suba reflectit sup se. o

In omni aūt q̄ reflectit supra se: due sunt nature reflexa vz ⁊ ea sup quā reflectit igit videt prima substātia nō ee simplex sz vna videt ee absq; simplicitate: Amplius ꝓpositiones vere formant de pria substantia ⁊ cū dicim⁹ q̄ ipa est prima ⁊ q̄ ipa est bona ⁊ q̄ ipsa est act⁹ ⁊ q̄ ipsa est volēs ⁊ sciēs ⁊ hui⁹ In omnibus aūt de quib⁹ format ꝓpositio vera aliq̄d est q̄ subicit ⁊ aliquid est q̄ predicat ergo sunt ibi due nāe videtur ergo vnū simplex nō esse. Adhuc autem vnū simplex in fine simplicitatis non est nisi vnum sz pria suba verissime videt ee multa qz est essentia: ⁊ motor

ꝛ sapiẽs ꝛ actꝰ ꝛ intellectꝰ ꝛ oia buiꝰ q̃ sonãt nobilitatẽ
lz in oibus hȳs emineat sup oia alia ꝛ sic itez simplex
esse nõ videt: adhuc aũt dubiũ est q̃liter noietur ex quo
eni pria est nõ capit ab aliquo intellectu scõo nisi p mo/
dũ possibilitatis scõi intellectꝰ modꝰ aũt ille nõ est fm
nobilitatẽ q̃ est in suba prima ergo scõus intellectꝰ ō pri
ma suba nihil capit vnde cõdignũ sibi nomẽ formare
possit: ꝛ sic innoiabilis esse videt: ħ aũt ꝛ huiꝰ oia sol/
uuntur; q̃ dicta sũt qz prima suba cũ sit intellectꝰ vliter
agẽs nõ cognoscit se p modũ reflexionis sup se qz re ue
ra quicqd reflectit supra se aliquã hz aut ex duabꝰ na/
turis aut ex duplici eẽ vniꝰ ꝛ ciusdẽ cõpositionẽ: ex//
duabꝰ qdẽ naturis sicut in hȳs q̃ cõponũtur ex aia ꝛ
corpore i qbꝰ aia sup corpus reflectit: ex duplici aũt eẽ
vnius nature sicut dixim⁹ de intellectu vnito sube iferi
ori: ħ .n. fm suam nãm ꝛ sepatꝰ ẽ ꝛ agens fz ãt q⁹ est
locus spẽz est possibil ꝛ est aliud ꝛ aliud eẽ vniꝰ sube
qz agẽs reflectit sup possibilẽ. Sed nõ est alia ꝛ alia
suba vel essentia ꝛ ħ mõ nõ est in prima suba cuiꝰ intel
lectus nulliꝰ est receptiuꝰ sz potiꝰ est fontalis plenitudo
oium formaꝝ q̃ fluũt ab ipo: sicut intellectꝰ artificis est
fons formaꝝ artificialium lz ħ non in toto sit sile nisi
ponerem⁹ q⁹ ipe intellectꝰ sine aliquo hitu sibi addito p
ferret formas artis luie sue sube: ꝛ q⁹ ipa sba sua esset
forma oium artificialiũ: ħ ergo mõ simplici prima suba
cõtemplatrix sui est ꝛ iõ sola pfecte seipam ꝓtẽplatur
qz in ea idẽ est intellectꝰ intelligẽs ꝛ mediũ quo intelli
git qõ est spẽs sui ipius ꝛ res intellecta. Quod aũt q̃
ritur de formãda ꝓpõne dicẽdum q⁹ p certo tãta ẽ sim
plicitas prime substãtie q⁹ ipa est essentialr qcqd hz cũ
ꝓpõ formaꝛ de ea: qz lz in ea nõ sit subiectũ ꝛ cui subi/
cit tñ oia q̃ sunt in ea sũt verissime in ea ꝛ sua sapiẽtia
vera est sapiẽtia ꝛ sic est de vtute ꝛ actu ꝛ volũtate ꝛ
huiusmodi oibus. Cũ igit simplicitas nõ tollat veri/
tatẽ eoꝝ q̃ sibi actribuũtur de ipis fm modũ signandi
diuersũ qui ꝓportat in ipis ꝛ affirmatiua ꝛ vera forma
tur ꝓpõ ꝛ in ulla idem est in predicato ꝛ subiecto peni
tus: sed aliter significat fm modũ significandi cui mõ
ñ subest diuersa res sz rõ nois qõ sibi attribuit. Quod
aũt queritꝰ de noibus ciusdẽ substãtie prime videt di/
cendũ ꝓ certo q⁹ sicut ꝓbat obo. q⁹ sit sup oẽ nomen ꝛ
sup oẽm intellectũ nec intelligit nisi ab aliq̃ eoꝝ q̃ cau/
sant ab ipa: q⁹ influit luie suo in ea q̃ sub ipa sũt ꝛ ab il
lo noiat ipfecte qz nõ capit fz pfectionẽ ꝛ eminẽtiã fz
quã est in ipa sz mõ ꝓportionali capacitati intellectꝰ q̃
ipam accipit: ꝛ iõ melꝰ noiat negatõe oiuz q⁹ affirma/
tione: sed qñ noiat intelligit nomẽ p negationẽ ꝛ eminẽ
tiã ꝛ cãz: sic si dicã eã eẽ sbaz stati dicã nõ eẽ sbaz eo q⁹
cũ sba ꝑ aliq̃ alio nõ est ꝑ genere vno: ꝛ addã q⁹ est emi
nẽs supra oẽm substãtiã ꝛ est oiꝰ substãtie causa ꝛ sic ẽ
in oibꝰ noibus qbꝰ noiat. Noia aũt qbꝰ noiat sũt que
absolute ꝛ p se i oi re dicũt nobilitatẽ ꝛ bõitatẽ nãe sic
est eẽ ꝛ intelligere ꝛ substantiam eẽ ꝛ sapiẽtiã vtutez
ꝛ bonitatẽ ꝛ actũ ꝛ motore eẽ ꝛ huiꝰ: ħ .n. oia p prius
sunt in ipa ꝛ p posteriꝰ i aliꝭ ꝛ ħ mõ quo sũt in aliꝭ ca
dũt in intellectꝰ secũdos: ꝛ isto mõ diminuta sũt a nobi
litate simplicitatis prime ꝛ iõ illo mõ ñ vere attribuun
tur prie substãtie nisi p negationẽ ꝛ eminẽtiã ꝛ causam
sicut dixim⁹.

Capl̃z octauũ ꝛ est di. de. q̃tuoz q̃ prie sbe ꝙueniũt q⁹
vz nõ ẽ in genẽ q⁹ nõ hz vle ꝛ ꝑticulare ꝛ q⁹ multiplex
ẽ in resolutõe ꝛ q⁹ diffictioz ẽ ab aliꝭ q̃to pfectioz aliꝭ

Ex hȳs pz q⁹ duo sunt que soli prime sube con
e uenirũt quoꝝ vnũ est q⁹ ipa nõ est in genere ali
quo p oẽm modũ sed ante oẽ geu⁹. Scõm ãt
est q⁹ in ipa nõ est aliq̃d vle ꝑticulare vel cõe vel ꝓpri
um ꝛ huic addũt q̃dã alia duo quoꝝ vnum est q⁹ q̃to
simplicioz ẽ i ẽntia tãto multiplicioz ẽ in relatõe ꝛ esse
ctiꝰ. Scõz ãt est q⁹ q̃to simplicioz ẽ tanto nobilitate
sua ab aliꝭ distinctioz est ꝛ nulli hẽt aliq̃d cõe. Noꝝ
aũt primũ sic ꝓbatur oẽ q⁹ est in genere aut est in ipo sic
spẽs vel genꝰ aut sicut principiũ generis aut spẽi ꝙstat
aũt q⁹ prima substãtia nõ est in genere sicut genꝰ vl spe
cies ergo nõ est in genere. Si eni esset sic genꝰ aut ꝑ/
dicaret aut apta nata esset ꝑdicari de pluribꝰ vt ens de
rõne diffinitiua eoꝝ de nullo ãt tali põt ꝑdicari prima
substãtia ꝛ ꝙstat q⁹ nõ est spẽs vl indiuiduũ qz tũc esset
cõpositũ aliq̃d ex genere ꝛ differentia vel ex forma ꝛ
mã q̃ oia absurda sũt de pria suba. Si aũt esset princi
piũ generis tũc eẽt aliqõ elemẽtũ cõstituẽs genꝰ q⁹ est
substãtia igit eẽt forma vel mã ꝛ quodcũqz eoꝝ oporꝛet
eẽt vnibilis per eẽntiã multis ꝛ coponibilis cũ illis q̃
oia sũt absurda ergo nõ est in genere sube. Et cõstat
q⁹ nõ est in aliquo genere accidẽtiũ ergo in nullo est ge
nere. Et cũ dicat suba alia rõne dicit de ea suba ꝛ de
aliꝭ dicit. n. sba ab actu substãdi: qñ substat p se vel per
aliud p se sicut mã ꝛ subm p aliud sicut forma: dicit ẽt
suba res p se existẽs ꝛ ħ mo dicit duobus modis. Si
eni dicat p se p oppositũ eius q⁹ est p aliud tũc hz du//
pliciter intellectũ: dicit eni p aliud existere q⁹ in se nõ hz
eẽ sz in eius diffinitione cadit aliud q⁹ ipi est cã existẽ/
di ꝛ sic accciděs est res p se existẽs: dicit etiã p se exñs
p oppõnẽ ad id q⁹ est p cãm existẽs ꝛ sic sola substãtia
diuina prima est p se exñs q̃ sola ipa penitꝰ nullã habet
cãm in esse. Sic ergo scit q⁹ nõ est in genere sube ꝛ
aliquo modo ipa sola est substãtia: ꝛ ħ mõ supra dixi/
mus in quinto huius sapientie libro q⁹ ipa sola est ens
eo q⁹ non habet aliq̃d potentie dependentis ad quãcũ
qz cãm aliã. Quod aũt in ipa nõ sit vle ꝛ particulare
posset qdẽ statiz cõcludi p ħ q⁹ nõ est in genere cũ ni//
hil sit in genere directe nisi vle vel ꝑticulare tamẽ melꝰ
ꝓbatur sic. In quacũqz nã est vle ꝛ ꝑticulare ẽ illa
sũt due nature quaꝝ vna est cõmunicabilis ꝛ altera in
cõmunicabilis: lz in eo q⁹ est in fine simplicitatis nõ ẽ ni
si vnũ simplex vt hitũ est: ergo nõ est ipa vle ꝛ ꝑticula
re: vbicũqz aũt est vle ineſt ꝑticulare ꝛ econuerso qz pti/
culare nõ ẽ ꝑticulare nisi qz est cõis nãe suppositũ pticu
lans ipz. Adhuc aũt prima substãtia cũ sit pria non est
cõicabilis pluribꝰ eo q⁹ ipossibile est eẽ primũ in pluri/
buꝰ qz pria nõ sũt plura. Oẽ ãt vle cõicabile est pluri/
bus ergo pria substãtia nõ põt eẽ vlis igit in pria sub/
stãtia nõ est vle vel ꝑticulare. Quod aũt tãto multi/
plicioz sit in relatione q̃to prioz ẽ ꝛ simplicioz sic ꝓba
tur: quãto aliq̃d est simplicꝰ tãto sui ad plura idiget ꝛ
in pluribꝰ inuenit. Simplicissima est ãt pria substãtia
igit tãto sui ad plura idiget ꝛ in pluribꝰ vt cã primaria
inuenit: ꝛ quãto i pluribꝰ inuenit tãto relonẽ hz adpla: cũ
igit sit cã oiuz prioz q̃to prioz ẽ ꝛ simplicioz tãto mlti
plicioz est in ħ q⁹ plura referũtur ad ipaz: ipa. n. fm suũ
eẽ ad nihil depẽdet ꝛ nullo indiget: sed alia oia eo q⁹
causant ab ipa depẽdẽt ad ipam ꝛ referũtur ad eã: fm
q⁹ sũt causata ipi⁹. Respectꝰ ãt scõz ad primũ nõ intel
ligit nisi coitelligat ẽt respectꝰ primi ad scõa sz respectꝰ
primi ad secũda rõnis est ꝛ nõ rei depẽdẽtia: sed secun
doz respectꝰ ad primũ ẽ depẽdẽtia fz rẽ: ꝛ iõ respectꝰ
secũdoz ad primũ variat ꝛ impedit plenã ipoz simpli/
citatẽ: q̃qt ãt sint respectꝰ primi ad scõa ñ obstãt simpli
citati qz nõ sũt reales sz sũt quozũdã respectuũ rões ꝛ
talia relativa in ꝑcedẽtibꝰ dixim⁹ eẽ in diuersis generi/
bus quia vnũ tantum fm rem est in genere relonis

Altez

Alter⁹ aũt nõ sicut sictũ ⁊ sciã: multi aũt ⁊ magni dubitauerũt de quarto eo enĩ q̃ viderũt primã ſbam ſimplicẽ eſſe ⁊ in fine ſimplicitatis ⁊ viderũt q̃ prima p̃dicata q̃ ſimplicia ſũt p̃dicanť de oibus ⁊ nõ diſtinguntur ab aliquo ſicut vnũ ⁊ ens putabãt primã ſubam eẽ indiſtinctã ⁊ eẽ omne q̃ eſt: ⁊ putabãt ipam cũ prima mã ⁊ prima intellectus nã eẽ idẽ penit⁹: rõne aũt pua p̃ſuaſi ſũt ſicut dixim⁹ q⁹ putabãt oĩa illa eẽ eadẽ que nõ differũt differẽtia diſtinguẽte: pria aũt mã ⁊ prima natura intellect⁹ et pria ſuba differẽtia diſtinguẽte nõ diſferunt q⁹ ſi differre dicãtur: tũc hẽbunt differẽtiam qua diſtinguũt. Oĩs aũt differẽtia diſtinguẽs aliq̃d cõe diſtinguit igit q̃lz iſtor⁹ hz duo in ſe diſtinguẽtẽ vz diſferẽtiã ⁊ cõem nãm diſtinctã ergo quodlz iſtor⁹ eſt cõpoſitũ ⁊ h̃ eſt cõtra ypotheſiz q⁹ datũ fuit q⁹ quodlibz iſtor⁹ eẽt ſimplex. Si aũt dem⁹ q⁹ ſic ſũt cõpoſita p h̃ ñ excuſat obo q⁹ reſoluam⁹ ꝓpoſita iſta i ſua ſimplicia tũc ſequit q⁹ primũ diuinũ ⁊ primũ mãle ⁊ primũ itellectuale ſũt vnũ. Ad hoc ãt adhuc rõcinãtur p ſignũ ꝓpriũ q̃ dicũt eẽ cũ demõſtratõe ⁊ cõuertibile: dicũt enĩ q⁹ quor⁹ eſt vn⁹ ⁊ reſpectu eiuſdẽ cõis ambitus illa ſũt eadẽ vn⁹ aũt ⁊ reſpectu eiuſdẽ eſt hor⁹ trũ ambit⁹ q⁹ quodlz h̃or⁹ triũ ambit oẽs formas ⁊ prehabet eas quoddãmõ q⁹ oẽs forme ſũt in pria ſuba ꝓpter q̃ etiã a platone dicta eſt mũdus archetip⁹ ⁊ oẽs forme ſũt i itellectuali nã ⁊ oẽs ſũt in mã pria: videnť igit h̃ tria eẽ vnũ ſm eſſe idiſtincta a q̃bus ſi queram⁹ quare mã nõ intelligit formas ſicut itellect⁹ cũ itelligere formã ni// hil ſit ſm eos niſi q⁹ eſt intus vt forma eſt ⁊ nõ vt ẽ res nihil penit⁹ rñdẽt nec valet reſpõdere p̃cipue cum vna nã ſit intellect⁹ ⁊ materie ⁊ in h̃ inc̃ueniẽs de neceſſitate incidit etiã liber auicebron quẽ ſõtẽ vite vocauit q̃a ipe dixit q⁹ vna nã cõis eſt materie ⁊ intellect⁹ lz intellectus addat primã formã ſup mãm ⁊ ſic ſit cõpoſitum primũ q⁹ q̃vis addere cõcedat formã ſup mãm primã tñ p h̃ nõ ipedit quin receptio forme in intellectu ſit receptio materie ⁊ q̃ ſũt vni⁹ rõnis in receptione formaꝝ hñt cundẽ actũ in cõ: forma igit ſicut ſm eẽ diuidit ⁊ diſtinguit mãm ⁊ facit q⁹ vna eſt lapis ⁊ alia eſt aſinus ita fz eẽ in ſpẽs diſtinguere debet intellectũ ⁊ ſubaz primã q̃ eſt abſurdiſſimũ ⁊ iõ ab hoie oi hor̃ẽda ẽ iſta viliſſima pbia q̃ nũq̃ ꝓceſſit õ ſubtilitate pypatheticoꝝ

Unde ſciẽdũ ſicut ⁊ alibi dixim⁹ q⁹ pria ſimpliciſſima diſtinguntur abinuicẽ ſeip̃is ⁊ iõ maximã hñt diſtinctionẽ ⁊ ſba q̃dẽ prima eſt primiſſima ⁊ extra genus. Intelligẽtia aũt cõpoſitũ eſt primũ in genere acceptũ ⁊ dico primũ ſm eẽ ⁊ nõ ſm coelemẽtationẽ cathegorie p̃dicabiliũ q̃liter aũt intelligẽtia cõpoſita ſit i ſequẽtibus docebim⁹: mã aũt pria eſt primũ ſubz fz priuõnẽ forme acceptũ ſicut in añbabitis oñdim⁹ vñ pz q⁹ cum h̃ tria pria dicim⁹ eq̃uoce et nõ vniuoce primũ vocamus: ⁊ cũ dicũt q⁹ diſtinguẽs diſtinguit aliq̃d cõe dicemus q⁹ hoc nihil eſt dictu niſi in eis q̃ ſũt in genere in q̃bus cõitas generis p differẽtias diſtinguiť ſz qñ ſimplicia a ſeip̃is diſtinguũtur ſicut diſtinguũt differẽtie prime abinuicẽ vnũquodq̃ diſtinguit ab exteriori quolz ⁊ ñ diuidit nãm cõem q̃ ſit in ipo ⁊ in alio. Quod aũt dicũt de ambitu formaꝝ dicẽdũ q⁹ ambit⁹ ille eſt eq̃uocus q⁹ prima ſba p̃habet formas ſicut cauſans eas p ſe ipaz ⁊ nõ hz eas ſicut ſbm: fz q⁹ ipa p ſuã eſſentiã ẽ forma ⁊ lux ſua dat ⁊ iũdit eas ⁊ iõ intelligẽdo ſeipaz intelligit oĩa q̃ ſunt ⁊ q̃ eſſe p̃nt ⁊ eq̃liter intelligit ea duz ſit ⁊ dũ nõ ſũt q⁹ quocũq̃ mõ variẽt res ſm mãm ipſa res remanet idẽ ſons luĩe ſuo replẽs omne q⁹ ſue lucis ⁊ bonitatis ẽ p̃ceptibile. Intelligẽtia aũt ambit formas eo q⁹ eſt lumẽ lucis cauſe prime ⁊ ymago ⁊ iõ movetur ad ipam ſicut in ſequentib⁹ erit manifeſtũ: mã vo ambit eas ſicut ſm eẽ recipẽs ⁊ ſic plana eſt cã q̃re nõ intelligit eas. Hui⁹ enĩ nulla alia cã ẽ niſi q⁹ ſunt in itelligẽtia ſicut in loco ſp̃ez ⁊ in luce in mã aũt ſunt nõ ſicut in loco ſz poti⁹ ſicut in ſubo q̃ de potẽtia fz eẽ exit ad actũ. Et hui⁹ cã eſt q⁹ intellectũ nõ diſtinguũt ſicẽ ea q̃ ſũt in loco nõ diſtinguunt locum ſicẽ colores ſm eſſe ſpẽi exñtes in ſpectuo vel ſpicuo puto nõ diſtiguũt p ſpicuũ exñtes aũt in ſpicuo terminato diſtiguunt ipm ſi cut actus diſtinguit potẽtiã q̃ depriuatione facit eẽ actũ

Cap̃lm. ix. q̃liter mouet vt bonũ ⁊ p̃ id q̃ mouet ad aliud q⁹ eſt motũ mouet oĩa alia.

b Is aũt ſic determinatis reuertamur ad ꝓpoſitũ de mõ mot⁹ motoris. Reſumamuſ aũt q⁹ mouet vt optimũ ſimplr ⁊ vnicuiq̃ optimuz ſm q⁹ eſt capax ſui vnũquodq̃. Sic enĩ bonũ in qualibet vna coelemẽtatione q⁹ eſt finis coordinator⁹ ſic ẽ ſemp optimũ coordinator⁹. Sic ⁊ q⁹ ſic eſt ꝓportionale oĩbus coordinatis eſt primũ bonũ illi⁹ coordinatõis ⁊ ſic eſt in motorib⁹ ⁊ celis. Et iõ prima ſuba in eis ẽ optimũ ⁊ mouẽs primũ q⁹ vo illud eſt cuius cã eſt totũ q⁹ eſt illi⁹ coelemẽtatõis ⁊ cã final⁹ oium oñdit p diuiſionẽ bonor⁹: eſt.n. bonũ alicui ⁊ h̃ eſt q⁹ eſt huic vl illi bonũ ⁊ eſt bonũ ſimplr q⁹ ẽ ſicut dixim⁹ oĩs boni bonũ ⁊ ſbaliter bonũ. Bonũ huic ⁊ illi eſt bonũ pticulare ⁊ diſtinctũ ab eo cui⁹ eſt bonũ q⁹ h̃ bonũ bonificat id cui⁹ eſt bonũ p̃ iformationẽ ⁊ in oi informatione.

Aliud eſt q⁹ informat ⁊ aliud q⁹ iformat ⁊ iõ tale quid nõ eſt ſubaliter bonũ fz eſt ſicut nõ ens bonũ fz factum bonũ p formã boni ſibi aduenientez ⁊ iõ illud mouetur ad formã boni. Id aũt q⁹ ſimplr eſt bonũ eſt eſſentialiter bonũ ⁊ ſuba ſua eſt ipm bonũ ⁊ iõ nõ eſt ſicut ñ ens bonũ p formã boni factũ bonũ pp q̃d ſequit neceſſario q⁹ ipm imobile ad bonũ oĩa alia mouet ad bonũ ſuũ: p h̃ q⁹ ſua eſſentialis bonitas ⁊ ꝓportionalis eſt oĩb⁹ ⁊ pticiẽs in eẽ ⁊ bñ eſſe oĩa ⁊ vincẽs vnũquodq̃ ⁊ ñ movẽs intellectũ p aliud ſicut mouet ſenſibile bonũ fz influens eip̃ ſeip̃m pticipatur tñ alr ⁊ alr ab intellectualibus ⁊ alĩs ſicut dixim⁹ ⁊ tũc cadit in diuerſũ eẽ bonor: mouet aũt illud bonũ quaſi deſideratũ ⁊ p̃ motũ deſiderãtiũ ipm mouet oĩa alia ita q⁹ bonitas ei⁹ p vniuerſũ eẽ rer⁹ cãtarum diffũditur ⁊ ſic oĩa deſcẽdũt ab ipo ita q̃dẽ q⁹ itelligẽtie itellectualr capiũt ipaz ⁊ q̃libz mtelligẽtia bonũ q̃ ſibi iſluit p motũ ſui orbis exſequitur ⁊ explicat ⁊ id q⁹ intelligẽtia p motũ explicat materie generabiliũ ⁊ corruptibiliũ infũdit ⁊ ſic ſemp tota ipleť nãe capacitas ⁊ q⁹ itelligẽtia recipit itellectualiter explicat a celeſti circulo corpaliter ⁊ mãliter recipitur a mã actiuor⁹ ⁊ paſſiuor⁹. Adhuc aũt q⁹ intẽpaliter ⁊ id uiſibilr eſt in cã pria ⁊ immẽſurabilr: h̃ i itelligẽtia q̃dẽ eſt imãlr non tñ oino idiuiſibiliter ⁊ eſt in ea mẽſurate ſm q⁹ ſibi ꝓpetit ⁊ h̃ in circulo celeſti eſt mobiliter ⁊ diſtẽſe nõ ſimul: in mã aũt eſt oino tẽpaliter ⁊ diminute ⁊ mãliter ⁊ ſic primũ q⁹ oino eſt neceſſe diffũditur in id q⁹ eſt neceſſe ex alio ⁊ neceſſariũ ex alio diſtẽditur in id q⁹ eſt neceſſariũ ex ordine motus in circulo ⁊ h̃ deficit in id q⁹ eſt frequẽter ⁊ h̃ deficit in caſum ⁊ id q⁹ fit raro.

Cap̃lm. x. ⁊ eſt diſgreſſio declarãs opiniones ypatheticor⁹ de aiabus celor⁹.

e Ecũdum aũt q̃ dicta ſunt ꝓcul dubio conſtat q⁹ oẽs ypathetici dixerũt orbes celor⁹ aias hẽre. Sz q̃dã dixerũt aias has intellectu ⁊ ymaginatione ⁊ deſiderio ſiue appetitu diſtingui hoc

habētes ꝓ rōne q3 op3 eas esse intellectuales intelle/ctu actiuo q3 formas ꝓ motū sui orbis efficiūt sic arti/fex explicat formā artis ꝓ artis instrumēta ⁊ hec sunt forme q̄bus plene sūt intelligētie sicut spirit⁹ formatiu⁹ seminis aialiū plenus est formis mēbrorꝫ quas facit in mēbris. Sz q3 vt dicūt intellect⁹ vltis est ⁊ forma ñ ex/plicat nisi ꝓ hūc ꝑticularē motū orbis: h aūt ꝑticularis motus nō ē act⁹ mouētis nisi q̄ scit eum vt est ꝑticula/ris. Et h cognitio nō ꝓficit ꝓ solū intellectū sz ꝓ yma ginationē mobilis ⁊ mot⁹ ⁊ oiuz accītiū mot⁹ ĩō huic a ie dederūt ymaginationē. Cū aūt intellect⁹ ⁊ ymagi natio nō moueāt nisi p̄cipiēdo ⁊ determinādo motū: ō sideriū aūt vel appetit⁹ moueāt sic ipetū faciētes ⁊ mo uētes: ĩō dederūt isti aie ēt desideriū: sensū aūt negaue rūt ineē ĩō q3 celestis circulus nullius est sensibilis rece ptiu⁹ ⁊ hmōi simile dñt in artificib⁹ q3 ibi est intellectus ꝓ suā ꝑticā sciaz mouēs. Sed mot⁹ nō fit nisi ꝓ yma/ginationē instrumētorꝫ ⁊ actū iporꝫ ⁊ ꝓ desideriū ope rādi qō extēdit manū. Quod aūt artifex sensus h3 ex ipfectione dñt esse ꝓpter hoc qō intellect⁹ suus non est sufficiēs ad artē ex seipo nisi accipiat a sensu nec obe/dit et mā nisi violenter applicet ꝓ motū instrumētorum ⁊ man⁹. Et ĩō in libro de aialib⁹ dixim⁹ manū eē orga nū intellect⁹ ꝑratici siue opatiui siue actiui vel factiui vel quocūq3 nōie alio vocet. Celestis aūt circulus sen sū nō h3 q3 non accipit a reb⁹ sensibilib⁹ nec manū h3 nec exteriora instrumēta q3 mā quā ambit obedit ei sic mā corpis obedit aie q̄ cōtinet ipz ⁊ accītia aie ⁊ yma ginatōes variāt ipz, ⁊ ipzimūt in ipm ⁊ sic vniuersa mā quā ambit circulus aliquis obedit aie circuli ⁊ circulo ⁊ motib⁹ ei⁹ ⁊ ipzimit a circulo fm formas fluētes ab intelligētia ꝓ ymaginationē mot⁹ ⁊ circuli ⁊ h positio antiq̄ est multorꝫ ⁊ magnorum ⁊ hāc Auic. sequi vi//det fuit aūt h ēt platonis vt videt in dictis ei⁹. Alq̄ aūt de hūs q̄ posteriores fuerūt dixerūt q3 celestes q̄dē cir culi hñt aias sz ꝑter aias sūt intelligētie sepate opatiue ꝓsidētes eis ⁊ has intelligētias fm vulg⁹ angelos vo/cāt Et i obⁱ alq̄s dñt cū opiniōe iā iducta: dñt. n. isti q3 itelligētia nō est nisi sepata sic dixit Anaxa. ⁊ est prin//cipiū distinctōis formarꝫ ⁊ rerꝫ primū q3 sic dixim⁹ su/pra in nono libro hui⁹ sapiētie oēs intellectuales virtu tes ⁊ potētie eo q3 distincte sunt sūt ad multa ⁊ non ad vnū: h igit q̄b⁹ plene sūt intelligētie ꝓ influētiā prime sube influūt ⁊ agūt in aias celorꝫ ⁊ celi exequūtur eas ꝓ motū sicut dixim⁹. Hāc aūt opinionē elegit sequi Al/gazel ⁊ quidā alq̄ de sapiētibus arabū ⁊ h qō h intendi mus accipere est q3 ēt isti cōsentiūt in h q3 celi sūt aiati Jn idē aūt videt penit⁹ cōsentire iudeus ꝑhus qui vo/cat raby moyses ⁊ iude⁹ q̄ añ ipm fuit in ꝑhis magn⁹ q̄ vocat ysaac: q̄dā aūt ꝑcipui pypatheticorꝫ mediā inter hos aliā secuti sūt via ⁊ celos q̄dē aias hēre dixerunt ⁊ intelligentias ab ipis aiab⁹ sepatas nō posuerūt sz ip/sas aias de virtutib⁹ aie nihil hēre dixerūt nisi agētem vl̄r intellectū ⁊ desideriū sive appetitū: phi. n. nō est ali q̄d singere ⁊ dicere nisi qō ꝓ rōnē pōt oñdi ⁊ q3 isti cō sentiūt in h cū alīs q3 celi hñt aias ĩō sufficiūt in h per tres rōnes ꝑcipuas quarꝫ vna sumit ex ꝑte mouentis scōa aūt ex ꝑte motus ⁊ tertia ex ꝑte effect⁹ q̄ est ꝓ mo/tū. Ex ꝑte mouētis q̄dē q3 nos videm⁹ q3 oē q3 per se mouet hñs in se pncipiū mot⁹ est aiatū ⁊ motor su⁹ ē aia sicut oñsū est in. viij. phicorꝫ. Celū in seipo h3 prin cipiū sui motus ergo motor ei⁹ est aia: q3 aūt celū nō stat hui⁹ est alia cā quā iferi⁹ ꝓprio loco explanabim⁹ Ex ꝑte aūt mot⁹ sic oñdit celū hēre aiaz cōstat eni q3 mot⁹ celi ñ ē violētus ⁊ extra nām: aut igit est a pncipio q3 est nā aut a pncipio q3 est aia ⁊ siq̄dē est a pncipio q3 est nā cū nālis virtus ⁊ potētia nō sit nisi ad vnū ⁊ finitum qñ erit in illo stabit in ipo sicut per inductionez probat in oib⁹ ꝓ nām motis: sed nos videm⁹ q3 vbicūq3 signat aliquod vbi ad quod mouetur astrū statiz mouetur ex illo ad vbi aī signatum mouere ⁊ ex ipo ⁊ ad diuersa vbi mouere ⁊ ip circa idē mouere diuersimode respi/ciēdo illud fm accessū ⁊ recessū in circulo obliquo nō ē vtutis ad vnū ⁊ vno mō mouētis sz virtutis distinguē tis q̄ se h3 ad multa ⁊ h vt⁹ ē aia: ⁊ h ē argumētū. alex. ⁊ abbreuiatoris ei⁹ remistis. Et alq̄ q̄dem accepezūt ab istis. Ratio aūt q̄ sumit ab effectu est q3 celestis cir culus mouet ad vitā ⁊ ad sensū cū aūt nulla forma cor poralis moueat ad vitā ⁊ ad sensū nisi illa sola q̄ infor mata est aia op3 celestē circulū aiatū esse nā eni non est forma nisi corpalis. Hūs aūt rōnib⁹ cōsentiētes dicti pypathetici dñt aias has nō nisi intellectum ⁊ deside/riū de virib⁹ aie hēre nec oēm h̄t nostre aie differētiā intellect⁹ sed eū solū q̄ est agēs formas vt ꝓ dictū est: q̄/liter aūt vn⁹ intellect⁹ accipit ab alio prioze se posteri⁹ dicem⁹: h igit intellect⁹ ē actiu⁹: ⁊ cā entis ꝓ suā formā actiuā⁹ vel vt melⁱ dicat ꝓ seipm q̄ est forma facti ab ip so: desideriū aūt est id q3 elicit motū in eo q3 fert: nec oz ymaginationē ponere ĩō q3 ista forma non est de for//mis a reb⁹ extractis sz potⁱ⁹ de hūs q̄ ꝓcedūt in res fi/endas ⁊ faciēdas: ⁊ ĩō q3 in intellectu est immāliter ꝓce/dēs in id q3 fert ⁊ i māz efficit ꝑticulare: corp⁹ aūt cele/ste nō est adeo ipfectū sic corp⁹ hois. Sz sicut corp⁹ hois h3 virtutes affixas mēbris q̄ mouēt mēbra ⁊ flu unt a corde ⁊ aia ⁊ nō h3 eas ex seipo corp⁹ vel mēbra ita ꝓ corpis illⁱ excellētiā ⁊ imortalitatē h3 illud cor pus ex seipo virtutes q̄bus exequit motū ⁊ nā sua est nā et⁹ qō ē ad motū talē: ⁊ ĩō aie celorꝫ supflue hērēt ta les virtutes cū virtutes corpis celi ad h sufficiūt ⁊ fm tal⁹ virtutes ponit hēre ōrtrū ⁊ sinistrū ⁊ hmōi ⁊ q3 natu ra sua est nā organi mot⁹ talⁱ ĩō nunq̄ fit obediētia inter motorē ⁊ id qō mouet ⁊ sic nūq̄ lassat. Sic si dicerem⁹ q3 pes nō h3 nām alia nisi organi ⁊ nō grauis q̄ est po/tētia ad aliū motū q̄ sit organi mot⁹: tūc pes nō lassa/retur in motu sz semp esset obia inter virtutē gressibi/bilez q̄ mouet pedē ⁊ ipz pedē ⁊ in sup esset in motu ta li sūma delectatio semp cū delectatō vera non sit nisi in opatione nāli nō ipedita ⁊ nō ꝓhibita. Jste igit sūt cir ca aias celestiū opiniones pypatheticorꝫ q3 eni astrono mi dicūt de h nihil est ad ꝓpositū q3 nō ꝓlideraī motū celestiū fm principia mot⁹ sz potⁱ⁹ fm numerꝫ ⁊ mēsu/rā quātitatis sue. Hūs aūt opinionib⁹ nihil addo sz si/ue vere sint sive nō: tales iudicētur a lectore q̄les ex rō nibus q̄ inducte sūt esse ꝑnt.

Cap'lm. xj. q3 primo motori ⁊ alīs motorib⁹ celorum motus sui sūt delectabilissimi.

Situr fm ea q̄ sepe dixim⁹ si q̄d mouet quocū
i q3 mō moueat illud necessario ꝓtigit alr se hē re cū ois mot⁹ sit aut vbi post vbi aut forma post formā: ⁊ ĩō id qō mouet ad min⁹ ꝓtigit alr se hēre sz locū ⁊ si nō se hēat alr fm sbam ⁊ illi⁹ q3 sic se alr h3 op3 aliq̄d eē mouēs ꝓ se siue ꝓ essentiā sua q3 sit ens ⁊ mouēs ita q3 entitas sua moueat ⁊ sit actu ens absq3 oi potētia alr se hñdi ⁊ h nullo mō ꝓtigit alr se hēre ⁊ h mo uet primū motū ⁊ h scōz locū: ferētia nāq3 circuli ē pri ma mutationū oiuz: ⁊ interferētias prima mutatio q̄ est in circulo prio: hāc igit mouet mouēs primū: tale ergo mouēs est ens mouēs ex necessario q3 a nullo dependet sz fm suā essentialē bontatē mouet ⁊ iḡtū sic necessario est bñ ⁊ optime sic est principiū mouēs ⁊ ē mot⁹ actus

sibi essentialr

sibi essentialiter connãlis. sicut enim diximus in quinto huius sapiẽtie libro necessariũ dicit tot modis q̃ ibidẽ ɔtermiati sunt: ⁊ vnoq̃dem mõ dicit necessariũ vi siue violẽtia ⁊ h ẽ ꝓtristabile ⁊ motꝰ aialiũ nõ ẽ sine tali necessario inquãtũ mã organi mouet in oppõitũ motꝰ p/cessui. Et iõ labor est in tali motu cẽ enim q̃ est ꝑter nãlem impetũ vincẽte motore alieno motorẽ nãlez. Aliud aũt necessariũ q̃ est necesse cẽ nõ dependẽs ab alio ⁊ h est actus purus ⁊ nunq̃ est h sine bñ ⁊ optime ⁊ iõ illud est opatio essentiaꝫ dulcissima Tertio ãt mõ est necessariũ q̃ simpliciter nõ cõtingit aꝑ se hẽre qz lz cãm hẽat ex q̃ pẽdet tñ illa imobilẽ ⁊ nature sue ꝓportionaliter ꝓfectiua ⁊ cõfirmis q̃lis necessitas est in se/cũdis q̃ toto desiderio ad primũ mouent ⁊ ex tali ꝓncipio pẽdet celũ ⁊ tota nã: ⁊ iõ dulcissimꝰ ẽ celo motꝰ sus ⁊ dulcissimũ vnicuiq̃ cõseq̃ per motum nãle aliq̃d de eẽ diuino primi mouẽtis: ꝓpter q̃ sine q̃rte mouẽtur celũ ⁊ nã nec vnq̃ laborãt vel laxant. Huiꝰ aũt ꝓbatio pulcherrima est q̃ vnicuiq̃ finis cõnãlis et ꝓprius est delectabilissimus ⁊ dulcissimꝰ finis aũt est attingere tale fm effectũ q̃le est primũ mouẽs fm mãm. Quz igit primũ mouẽs itellectualia ad itellectualiuz eẽ fm nãm sit intellectꝰ purꝰ attingere illuz fm eẽ ⁊ veritatẽ ẽ delectabilissimuz ⁊ dulcissimuz: ⁊ huiꝰmõi ẽ valde notãda qz est necessaria: ⁊ h est cã q̃ theozia sic attingens intellectuz puꝝ in hoie aufert tediũ ⁊ tẽpus lz nõ pmaneat diu ꝓpter ɔmoda cozporis ⁊ motũ sensibiliuz ẽ autẽ idẽ itellectꝰ mouẽs in tota nã lz nã nõ attingit bonũ efficiẽtis primi in rõe intellectꝰ: sed in vmbra privationũ ⁊ mãe ⁊ iõ delectabiliter quidẽ mouet ad ipz lz ñ tãtã in eo ꝑcipit dulcedinẽ. In celestibꝰ aũt ꝓfectissimo mõ attingit ⁊ ideo motꝰ eoꝝ sunt in eximia dulcedine ⁊ delectatione. Eminenter autem est in primo motore in quo ſbaliter idẽ est finis ⁊ ꝓncipiuz: vñ deductio ⁊ delectatio in celestibꝰ est semp ⁊ ꝓtinue talis q̃lis est aliq̃n ad modicuz in nobis q̃n mouẽtẽ per ꝓtẽplationẽ attingim⁹ intellectuz: q̃ autẽ illa deductio sem per ꝓseueret sic in nobis est ipossibile in hac vita: sed tñ h est summuz q̃ aia põt hẽre in cozpore vt mẽte saltẽ aliq̃n itellectũ puꝝ attingat ⁊ si exuta cozpe illi ꝓtinuabit quod in cozpe raptim aliq̃n attingit boc erit sũmũ gaudiũ ⁊ regnũ celoꝝ. Qõ ãt vez sit qõ diximꝰ ꝓbat a signis in alijs aie opib⁹ voluptuosis. Dec enim oia sũt in actu ⁊ agere ⁊ no bitu vel q̃rte voluptas eni sicut in ethicis dictũ est actꝰ est tal: ⁊ iõ vigilia ⁊ sensus fm actũ ⁊ intelligẽtia fm suũ actũ sũt voluptuosa quia voluptas siue delectatio faciens deductionẽ est opatio ꝓprij ⁊ cõnãlis habitꝰ nõ ipedita. Si q̃ aũt alia sunt voluptuosa ⁊ delectabilia sũt voluptuosa qz referũtur ad actus ⁊ opatões sicut spes in futurꝫ ⁊ expectatũ bonũ fm actũ ⁊ memorie ꝓteritoꝝ ⁊ cõnãliũ q̃ fm actũ afferunt bonoꝝ. Sz illa itelligẽtia q̃ ẽ fm seipaz itelligẽtia ⁊ oĩs boni fluuꝫ indeficiẽs est eiꝰ q̃ est fm se optimũ qz ipsa est sui ipiꝰ ⁊ iter itelligẽtias q̃ maxie intelligẽtia ⁊ magis elõgata a ꝓuatione est boni qõ est maxime bonũ qz fm q̃ se meliꝰ et eẽtialiꝰ attingit sic meliꝰ ⁊ essentialiꝰ attingit primũ ⁊ puꝝ intellectũ ⁊ quãto h sublimius attingit tãto sublimiꝰ iocũdat ⁊ delectat: h aũt sic fit quocienscũq̃ eni intellectꝰ itelligit aliꝰ itelligit fm itelligibile q̃ itelligit trãsũptionẽ: tũc ipz itelligibile fit ꝑ resolutionẽ ordinãs intellectũ ad seipz ⁊ sit intelligibile ipz intellectꝰ fm actũ intelligẽs. Dico ãt fm trãsũptionẽ intelligibile itelligẽ sic supradictũ est ꝺ intellectu adepto q̃n intelligibile in locũ spẽ trãsũptũ resoluit in spẽz intelligibiliũ h est in ipz itellectũ: tũc. n. sicut colozes in ꝓspicuũ trãsũpti ⁊ in spẽz colozꝝ resoluti sunt lumẽ: ⁊ lumẽ ⁊ colozes sũt idẽ actu: ita itelligibilia resoluta in spẽm intelligibiliũ sũt idẽ actu cũ intellectu ⁊ sic ordinãt intellectũ ⁊ sic idẽ sũt intellectus ⁊ intelligibile. Susceptibile .n. intelligibilis ⁊ sbe eiꝰ q̃ est intelligibile ẽ itellectꝰ: q̃n est locꝰ ⁊ spes spẽꝝ intelligibiliũ. Dico aũt sbe ullius susceptibilem itellectum q̃ est sba intelligibiliũ nec aliq̃ alia cã ẽ qz itellectꝰ susceptibile est intelligibiliũ nisi qz ꝓpria suba q̃ substãtificat oĩuz cẽ ⁊ substãtiam est itellectꝰ cuiꝰ lumẽ est ypostasis formaꝝ substãtialiũ sicẽ lumẽ solis est ypostasis colorũ ⁊ iõ intellectꝰ hñs intelligibilia eo mõ quo dictũ est statĩ agit actionẽ cõnãlẽ ꝓpriã ⁊ delectat: ⁊ si h est vez igit multo magis agit ɔlectabiliter illud qõ putat ⁊ scit sine fallacia se hẽre vt diuinũ itelligibile ⁊ optimũ ⁊ h fit q̃n sicẽ ꝑ resolutõez siue trãsũptõez itelligibile adeptꝰ ẽ seipz ita ꝑ resolutionẽ ⁊ trãsũptõez sui ꝓprij luis iã in uẽti ꝑ itelligibile adipiscit primũ ⁊ puꝝ itellectũ: h .n. est in theozia dulcissimũ ⁊ desideratissimũ ⁊ q̃ oẽ qõ intellectũ hz hz nãliter scire fm actũ ⁊ ꝓtẽplari desiderat. Ex oibꝰ aũt hijs q̃ dicta sũt palã est q̃ ⁊ si deꝰ si/ue intellectꝰ primꝰ ⁊ purus sic se hẽat sicẽ nos habemꝰ nos aliq̃n q̃n mẽte attingimꝰ cũ sp erit mirabilis ⁊ mirabiliũ delectationũ plenꝰ qz cũ sibi nõ desit h semp hẽbit q̃ nos aliq̃n habuimꝰ q̃n hẽmus amirabiliozes ⁊ firmiozes ⁊ puriozes delectatões. Si aũt hz sine mẽsura magisq̃ nos tũc est mirabiliꝰ in delectatiõe pura sine mẽsura q̃ nos vel aliq̃d cãtũ suũ et ita ista cõsideratio est melioꝝ q̃ est in tota phia quia ꝑ certo sic se habet deus: ⁊ hoies diuini efficiunt q̃n sic se hñt.

Lapim. xij. q̃l vita inẽ substãtijs sepatis ⁊ celis ⁊ q̃ aie eoꝝ dñr eq̃uoce ad aias aialiũ inferioꝝ.

Uiusmodi aũt theozia vita est ꝓprie loquẽdo
b ⁊ talis vita q̃ est cẽ viuẽ eni viuẽtibꝰ est esse ⁊ q̃t modis dicit vita in scõo de aia dictũ est.

Huiꝰ aũt sic ꝓbat vita est actꝰ ꝓtinuꝰ: h aũt actꝰ alicuiꝰ agẽtis est: h aũt agẽs nõ põt esse nã sz actꝰ altcuiꝰ qõ est pius potes q̃ nã ⁊ h est multiplex ⁊ fm quẽlibet modũ nã se hz ad illud sicẽ motũ ⁊ principiũ vite se hz sicẽ agẽs ⁊ mouẽs ⁊ iõ in scõo de aia oñsũ est q̃ aia est principiũ vite in hijs q̃ hñt aiaz ⁊ vita est actꝰ eiꝰ eẽntialis ⁊ cõtinuꝰ in cozpꝰ organicũ ⁊ h actus viuũ dicit ⁊ vita illa est cẽ eiꝰ: ⁊ si caret illo nõ dicit noie viui nisi eq̃uoce sicẽ manꝰ nõ dicit manꝰ q̃ nõ hz actũ vite manꝰ: ⁊ sic nõ est oculus q̃ nõ hz actũ vite oculi ⁊ sic ẽ in alijs ⁊ ex h accipit q̃ vita viuoꝝ est eẽ ⁊ dãs rõnẽ diffinitiuã ipis viuis: ⁊ qz sensus siue sensitiua aia est ẽt principiũ vite: iõ viuere dicit sentire ⁊ sentire est sentientibus eẽ ⁊ dãs nomẽ ⁊ diffinitionẽ. Est aũt fm h potissimũ principiũ vite intellectꝰ purꝰ: actꝰ igit intellectus ꝑcul/dubio est vita ⁊ actꝰ intellectꝰ q̃ est fm ipius intellectꝰ sba siue itellectui eẽntialẽ Sz q̃n aia q̃ est endelechia cozpis organici est principiũ et cã vite ⁊ est in viuo privatio vite cõtraria fm potẽtiã ꝓpter h q̃ cozpꝰ cõplexum est ex ɔtrarijs: ⁊ iõ actꝰ vite aie nõ est pura vita imꝑmixta potẽtie ⁊ ꝓuatõi. Sed in separatis intellectibus actus vite est purꝰ: neq̃ potẽtie neq̃ ꝓuatione admixtus ⁊ iõ illa vita ideficiẽs est ⁊ perpetua nihil hñs cõtrariũ ⁊ nihil hñs q̃ diminuat eã ⁊ est in actu ꝓtinuo sempiterno. Adhuc ãt q̃cũq̃ essentia simplex hz actũ aliq̃ẽ nunq̃ destituit illo sicut essentie nunq̃ deest esse ⁊ luci nunq̃ deest lucere ⁊ sic ẽt illi qõ ꝑ se est principiũ vite nunq̃ deest viuere ⁊ semper vita fluit ex ipo in/deficiẽter. Ex omnibꝰ aũt q̃ tã in ꝑhabitis diximꝰ cõstat q̃ primũ principiũ est actꝰ purꝰ ⁊ ꝑfectꝰ essentialiter

ꝛ qꝛ eſt ſubſtãtia illa itellect⁹: ex nũc dictis ꝓſtat ꝙ ẽ actus vn⁹ ſm ſeip̃m ſiue eſſentialiter: talis autez principiꝫ actus eſt vita ſempiterna ꝛ optima ꝛ vita eſt act⁹ quẽ cõtinue influit motozib⁹ ſecũdiſ ꝛ omnib⁹: ꝛ iõ in principio octaui de phico auditu dictũ eſt ꝙ mot⁹ huius motoziſ eſt q̃ſi vita q̃dam exñtib⁹ omn. h⁹ qꝛ quicꝺ eſt in motu eſt ex motore: cui⁹ ipſe motus eſt act⁹ nec unq̃ iſte motus principiũ eſſet vite niſi p ſe vita ꝛ eſſentialiter eſſet vita primus motoꝛ ei⁹: h autem in añhabitis oñſũ eſt.

Et iõ democrit⁹ vidẽs ꝙ motoꝛ p ſe viuus largit vitã per motũ dicebat ꝙ oĩa hñt aĩas intellectuales ſed ſunt in quibuſdã materijs oppꝛeſſe q̃ nõ operantur niſi eſſe ſine alimẽto ꝛ ſenſu. In quibuſdã aũt min⁹ oppꝛimũtur ꝛ in illis opantur eſſe ꝛ vitã ſine ſenſu: ꝛ in alijs plus ſunt libere ꝛ in illis opantur eſſe viuere ꝛ ſenture ꝛ cũ ſepate ſunt operant intelligere: viuẽ igit vita pura eſt intellect⁹ oino ſepati q̃lis eſt ſuba prima ꝛ intelligentie ſeparate: ꝛ ideo ſm antiquos phos dicimus deum eſſe aĩal ſempiternũ nobiliſſimũ: ꝛ h ꝺ̃ diffinitio data eſt a pꝛpatheticiſ de prio ꝙ mouet ꝛ eſt ꝓpoſitũ ſicut diſtinxim⁹ i octauo phicoꝝ ꝛ ꝓpoſitio ſua ẽ ex primo motoꝛe ſimplici ꝛ primo coꝛpe moto: h. n. apud antiquos de⁹ vocabat ꝓpter diuinũ itellectũ ꝛ ꝑpetuitatez ꝛ vlitatẽ cauſandi q̃ hz: de h eni dicebant ꝙ vita talis q̃ ſemp eſt eterna ineſt deo ꝛ h dicebãt deũ ẽ.

Et cũ oñt ſic aĩaz ineẽ celeſti circulo nõ dicũt eiuſdẽ rõnis ẽ aĩam cũ illa q̃ ẽ aĩaliũ iferioꝝ. Sed cũ oẽ id principiũ dicat aĩa ſic̃ in prio de aĩa nos dixiſſe meminimus a quo p eſſentiã plures ereũt opationes ſubſtãtias ſepatas iõ vocãt aĩas qꝛ eſſentialiter operant mẽta: tñ aĩa q̃ eſt principiũ vite iferioꝝ aĩaliũ oꝛganica ẽ ꝛ diuerſitatẽ oꝛganoꝝ opat formatiua vt⁹ q̃ ẽ in ſemie ꝓpter multã idigẽtiã coꝛpis aĩaliũ vñ ſens⁹ aĩaliũ eſt ꝓpter ſalutẽ ipſoꝝ. In ſupioꝛib⁹ aũt coꝛpoꝛa remota ſũt a cõtrarijs ꝛ iõ nec vegetatione nec ſenſu idigẽt ꝛ iõ h aĩa in eis vegetationẽ ꝛ ſenſũ nõ opat ꝛ dico ſenſũ cõiter ꝓut alibi dixim⁹. x. cẽ ſenſus. v. videlz exteꝛioꝛes ꝛ .v. interioꝛes nullũ eni penit⁹ hñt ſenſũ nec etiã hñt rõnem: neq; id ꝙ ꝓticipat qualiter rõne qꝛ rõ eſt cũ decurſu iquiſitiua ꝓpter dubiũ collectionis coꝝ q̃ p ſigna a ſenſibus accipit ꝓticipans q̃liter rõne ſicut iraſcibilis ꝛ cõcupiſcibilis q̃ rõnis pſuaſionẽ ꝓcipiunt oriũtur ex ſenſu niſi ſenſibilis cõtingit rõnẽ ſed poti⁹ ſm pꝛpathe ticos ꝺ rõnabilius loquunt ſupioꝛa nõ hñt niſi intellectũ ꝛ intellectuale deſideriũ nec hñt itellectũ ꝛecipiẽtẽ cũ cõtinuo ꝛ tẽpoꝛe ſed hñt itellectũ ꝛ ſũt intellectus vlr actiu⁹ q̃ eſt forma ꝛ ſpẽs coꝝ q̃ ſũt in nã ſicut itellect⁹ artificis ẽ forma ꝛ ſpẽs coꝝ q̃ ſũt p artẽ ꝛ ſic̃ forma tiua q̃ eſt in ſemine prehabet ſpẽs mẽbꝛoꝝ: ſic intelle//ctus iſti p̃habẽt formas ꝛ ſpẽs oĩum ꝛ ideo plato dixit hãc ſpẽm ẽ ideã ꝛ vniuerſale ꝙ eſt añ res ꝛ prehabet formas coꝝ: ꝛ ex h pz ꝙ ſic manus eſt inſtrumẽtũ itellectus pratici i artificialib⁹ ita tot⁹ celeſtis circul⁹ eſt inſtrumẽtũ hui⁹ itellect⁹ ad totã mãm nature quam ambit.

Pꝛeter h etiã eſt aduertẽdũ ꝙ hui⁹ itellect⁹ nihil accipit a coꝛpe qõ mouet ſz poti⁹ formaſ quaſ hz apud ſe p motũ celi influit materie ꝛ iſte itellect⁹ nulli⁹ penit⁹ coꝛporis eſt act⁹ ita ꝙ accipiat p coꝛp⁹ illud ſic̃ viſus p oculum ꝛ audit⁹ p auris tympanũ: ꝛ nõ eſt endelechia coꝛporis aliq̃ nec eſt principiũ hui⁹ vite oꝛganice ꝓpter qõ pz ꝙ equiuoce dicit aĩa de ſupioꝛi ꝛ iferioꝛi aĩa. Et ſiliter ſi ſuperioꝛa a q̃buſdã vocant aĩalia equoce dñr aĩalia tñ ab actu aĩe q̃ eſt vita talis qualis dicta eſt antiqui dicebãt ea aĩalia: ꝛ ſic loquit apulegius deum diſſiniẽs ꝛ dicẽs ꝙ eſt aĩa motu ꝛ rõne mũdum gubernãs

Peripatheticoꝝ aũt cõſuetudo fuit nihil penit⁹ dicere ꝙ certa rõne ꝓbare nõ poterãt ꝛ qꝛ ante primi celi motoꝛẽ p rõnẽ nihil inueſtigare ꝓterãt: iõ ante primũ motoꝛẽ nihil eẽ ponebãt. Adhuc aũt qꝛ in omni natura motoꝛ coꝝ q̃ p ſe mouẽtur ꝓportionatus ꝛ cõiunct⁹ eſt mobili iõ dicebãt primũ motoꝛẽ ꝛ ꝓportionatũ ꝛ ꝓiunctũ eſſe primo mobili ꝛ ex hꝫ ẽ vnũ qõ p ſe mouetur ꝛ ſiue h vez ſit ſiue falſũ hic ꝓ certo eſt intellectus verboꝝ Ariſto. ꝛ in prĩa phia ſua ꝛ in celo ꝛ mũdo ꝛ in. viij. ſuoꝝ phicoꝝ.

Cap̃m. xiij. ꝛ eſt di. de. q̃liter intellect⁹ ſepati dicunt vniri coꝛporibus.

Et ãt dubitatio apud ñ nullos platonicoꝝ q̃liter vntiantur iſti intellect⁹ oꝛbib⁹ quoꝝ ſũt motoꝛes ꝛ aĩe ꝫ iſtos ꝛ hãc dubitationẽ mouẽt etiã nõ nulli pꝛpatheticoꝝ ꝛ ꝓpter difficultatẽ ſolutionis ei⁹ aliquãtulũ diuertũt in dogma platonis: ex quo eni intellect⁹ vlr agens ſemp eſt ſeparat⁹ ꝛ manet ſeparatus ꝛ nulli nihil hẽt cõe ſic̃ dixit Anaxa. videt cũ coꝛpore nihil penit⁹ vnũ facere ꝛ ſic videt extrinſecus a coꝛpore oꝛbis. Sed ariſ. ꝛ ſui ſeq̃ces ſupponũt quatuoꝛ ꝓpones q̃ iducũt eũ ad ponendũ ꝙ eſt itrinſec⁹ coꝛpoꝛi ꝛ vnitus quaꝝ vna eſt q̃ ꝓbat in principio. viij. phi coꝝ ꝙ inter motoꝛẽ ꝛ mobile nõ eſt mediũ. Scõa aũt eſt ꝙ motoꝛ q̃ eſt extra ꝛ p eſſentiã mouet mobile abſq; eo ꝙ trãſmutet ipſm mouet violẽter. Tertia eſt ꝙ prim⁹ motus nõ põt eſſe violent⁹. Et quarta fortioꝛ omnib⁹ eſt ꝙ qñ motoꝛ eſt extrinſec⁹ mobili tũc mobile ꝙ mouet pfecte nõ attingit formaꝫ motoꝛis p motũ ſuũ ſicut pz ꝙ ſi caloꝝ nãlis nõ eſſet iſormat⁹ intrinſeca forma vite nõ ageret: ars. n. ꝛ q̃cũq; fiũt inſtrumẽtis in aĩatis nõ agũt ad formam vite viuũ ꝛ cẽ: ſed inducunt figuras ꝛ accidẽtia q̃dam ꝛ cũ videret Ariſto. ꝙ mot⁹ celi inducit eẽ ꝛ vitã ꝛ ſenſũ dixit ꝙ mot⁹ ille eſt anime intellectualis q̃ intrinſeca eſt coꝛpoꝛi ꝙ mouet.

Si aũt queritur q̃liter vnita dicit ꝛ ſepata ſuba adhuc dicit ꝙ ille ſube ſunt ſepate eo ꝙ in opatione eſſentiali ſibi nullo vtũtur coꝛpe ſicut in tertio de aĩa ꝛ in pluribus locis oñdim⁹. Sed vnite ſunt qꝛ ambiũt ꝛ cõtinẽt ꝛ mouẽt coꝛpoꝛa actu vite ꝛ mot⁹: ambiũt aũt amplitudine virtutis ſicut lumẽ ſolis ambit emiſperiũ lumẽ eni ſolis ſic ãbit emiſperiũ ꝙ in pſpicuo claro ſeip̃z imittit ꝛ pſpicuo nõ claro ſed nebuloſo vergit in coloris pſpicui ſpẽm: tangit aũt ꝛ imiſſũ in ſupficie termini coꝛpis efficit caloꝝ diuerſus ſm ſupficiei diuerſitatẽ ꝛ ſic videm⁹ ꝙ oĩa q̃ ſunt in emiſperio aliquo mõ ſubiciũtur et iformãtur p ipz: ſic ẽt infunditur aĩa coꝛpoꝛi ꝛ diuerſis mẽbꝛis infuſa diuerſũ accipit eſſe potẽtiaꝝ ſicut lumẽ in diuerſi coꝛpib⁹ emiſperij. Intellect⁹ aũt coꝛpoꝛi non imittit ſed ambit illũ lumine ſuo ꝛ lumen ſuũ facit actũ q̃ eſt mot⁹ in ipſo coꝛpe ꝙ mouet. Lumẽ eni ſuũ eſt ſcia pratica qua mouet ꝛ illa recipit celũ ab ipſo ſicut man⁹ artificis recipit formas artis ꝛ ſicut manus mouet p formas artis ita mouet celũ p formas intellectus. Sicut. n. antedixim⁹ coꝛpa celeſtia nõ indigẽt virtutib⁹ coꝛporalib⁹ quib⁹ moueant quas virtutes recipiant ab aĩa ſiue in intellectu eo ꝙ hñt illas ex nãli ſua pfectione: illa aũt coꝛpoꝛa q̃ ex cõtrarijs ſũt ꝛ motus ꝛplexionãtiũ ea eſt cõtrari⁹ motib⁹ anime illa indigẽt actu ꝛ pfectõe aĩe ꝛ vtutũ aĩe ꝺb⁹ pficiant ad mot⁹ ꝛ opa anime: ꝛ iõ aĩa illoꝝ ẽ endelechia coꝛporis ꝛ vires talis aĩe ſunt endelechie ptiũ coꝛporis ꝛ hoꝝ nihil eſt in coꝛporib⁹ celoꝝ: ꝛ iõ intellectus ipſoꝝ nõ eſt act⁹ coꝛporalis ipſoꝝ ſed ambit ea ſicut motoꝛ ambit mobile qõ mouet ab ipſo ꝛ ſic̃ artifex ambit manu inſtrumẽta

cum ꝺbus

cum ꝺbus oꝑatur ⁊ ex ꝟ patet ꝙ actus vite ipoꝝ nō ē ſm actū vl' endelechiā corporalē aliquā ſed eſt ꝟz vitā intellectus ſepati de qua ꝓ̄ius dictū eſt ⁊ tanto felicioꝝ quā noſtrā qꝝ nos in theoria exñtes nō facim⁹ theoremata ſed poti⁹ facitū nos ſm actū vite ⁊ felicitatis. in illis aūt ſepatis ſubſtātijs ipe intellect⁹ fundit vitam ⁊ facit formas ⁊ exequit eas per motū ⁊ ꝟ ē ꝙ dixit plato ꝙ pater deoꝝ dixit dñs ꝙ exequerent formas ad par ⁊ equū ⁊ ad ſe ſumerēt ꝙ ſile ſibi cognoſcerēt. Iſte ergo eſt modus vnionis in diuinis ⁊ ſeparatis itelle/ctibus cū corpibus ſpericis celeſtib⁹.

Caplm. xtiij. de excluſione erroꝝ pithagoricoꝝm ⁊ ſpeuſippi.

Uicunqꝝ non ſufficiunt in p̄bitis queſtionib⁹ vnicuiqꝝ ſatisfacere volētes ad ſilitudinem eoꝝ q̄ in generabilibus vidēt ſicut fecerūt pithagorici ⁊ ex poſteriozibus nepos platonis ſpeuſippus. Dñ nō dicūt ſicut nos dixim⁹ ſed poti⁹ oia q̄ induc̄ta ſunt negates dicūt ꝙ optimū ⁊ nobiliſſimū nō ē in primo ꝓncipio rex: ⁊ bn⁹ dicti ſui ꝓſuaſionē adducūt a ſili in generatione qꝝ vidēt ꝙ ⁊ plāte ⁊ aīalium q̄/dam ſunt ꝓncipia ⁊ cauſe q̄ ſūt ſemina ⁊ ſpermata in ꝺbus nō eſt nature bonū ⁊ ꝑfectū cū in ipſis nō ſūt plāte ⁊ aīalia niſi in potētia ⁊ ſic oñdimus in.ix. buꝝ ſapientie libro ſm potētiā nō determinat bonū ⁊ ꝑfectum: ſed ſm actū: vñ bonū ⁊ perfectū poti⁹ eſt in plātis ⁊ in aīalibus ſm actū exñtibus ⁊ ꝓncipiatis quā in ꝓncipijs coꝝ: iſti aūt tales ſic dicētes nō rectā hñt extimationē: ſic.n. determinatū eſt in añhabitis oēm potētiam p̄cedit actus: vñ ſpermata ſūt ex actu exñtib⁹ q̄ diuerſa ſūt a ſpermatibus ſicut diuerſus eſt actus a potētia ⁊ illa ꝓioza mouētia ⁊ finalia qꝝ finis ē ſimil ꝓncipio nec mouēs q̄ elcit a mouēdo niſi oeducat ad ſile ſibi q̄ tum ſilitudo ſua ꝓportionalis eſt ei ꝙ mouet: vñ ꝓmū ñ ē ſperma ſed poti⁹ finaꝫ ſpermatis ꝙ vltimo ſit ex ipſo ꝟ eſt mouēs ꝓmū: ſicut ſi aliqs dicat hominē ꝓiorē ſpmate ⁊ qꝝ ſperma ſimilitudinē ꝟz anime hominis que agit in ſpermate ſicut ars: iō ex ſpermate generaꝫ hō. Et iō ſperma diuerſuꝫ ab hoīe ē ex hoīe nec aliꝫ poſſet ꝓducere hominē: ⁊ cū generās ꝓmū nō eſt vniuocum ſicut cū ſol generat hominē informat forma q̄ ē in mā generatōis a forma celeſti: ⁊ ꝟ celeſtis corporea iformatur ab illa q̄ eſt motoris celi q̄ eſt ſemp ſeparata ⁊ imālis. Et hec eſt ꝓia forma generās ⁊ perfectiſſima nec generatio eſt delectabilis oī nāe niſi ꝓpter illā formam ꝓmā: tota.n. mortaliū natura reſtoret ⁊ idelectatione diffūditur quando induit illā ⁊ tota nā mouet vt illa q̄ tū pōt imbuaꝫ: ⁊ de ꝟ ꝺdez multa iā dixim⁹ in p̄ceden tibus ſicut ēt actus ꝑfectiſſim⁹ eſt ꝓmoꝝ nāe ꝓncipiorum. Sed pythagorici ⁊ ſpeuſipp⁹ nō cōſideraūerunt nature ꝓncipia niſi ꝓxima q̄ ſunt in potētia ⁊ iō decepti ſunt: manifeſtū eſt ergo ſatis ex hijs que dicta ſūt qꝝ eſt aliqua ꝓma ſubſtantia ſempiterna ⁊ immobilis a ſenſibilibus ſeparata.

Caplm. xv. ꝙ ꝓria ſba nec eſt corp⁹ nz virt⁹ in corpore ⁊ eſt in eo diſgreſſio declarans erroꝝ auicebron de mālitate itellectus.

Ex dictis aūt ⁊ ꝟ ⁊ in. viij. pbicoꝝ pz qō iſtaz
e ꝓmā ſubam nō contingit hēre mēſuram per ſe vel per accñs: p ſe. n. ꝟz mēſuraz quātitatis per accñs aūt illā ꝟz menſurā q̄ dicit eſſe virt⁹ in corpe Hec enī ꝺuplex eſt aut ciz ē forma corporaꝫ q̄ ī ꝓprio ſubo exñs maioꝝ eſt in maiori ⁊ minoꝝ ī minori ſic̄ grauitas ⁊ leuitas: aut nō quidē eſt corporalis ſz eſt virt⁹ in corpe ⁊ illa ꝺdē nō eſt maioꝝ in maiori ⁊ minoꝝ ī minori ſz tū ē armonia q̄d. m ſicut ſenſus ⁊ iō exigit ſui ſb iecti quādam eſſe armoniā: que ſi nō ſit in ſubo ſed ſit plus vel minus nō mouebit ipm: eſt enim ꝓportio inter mouēs ⁊ motū ⁊ ſi motū ſit extra ꝓportionē nō mouebitur a motore: ⁊ ſic̄ corp⁹ eſt ꝓportionatuz motori ita vt⁹ motoris ꝓportionata eſt mobili ⁊ q̄uis ñ corrūpatur armonia corpis tñ ſi maius ſit aut min⁹ nō mouebit niſi a motore ꝓportionato tāto mobili ⁊ nō maiori aut minori: ⁊ ſi mobile ſit mobile tpe finito non mouebitur a motore ꝓpio ⁊ cōiuncto niſi tpe finito nec virtutē hēbit ad mouēdum ipm per tpus infinitū qꝝ aliter nō eſſet ꝓportio inter motorē ⁊ mobile. Ex hijs apparet ꝙ motoꝝ ſepatus nō eſt corp⁹ nec virtus corporalis nec virtus in corpe qꝝ illā ſubſtātiā ſeparatā nō contingit hēre mēſuram aliquo mō p ſe cū nō ſit corp⁹ neqꝫ p accñs cū nec ſit virt⁹ corporalis neqꝫ virtus in corpe ſicut dictū eſt. Sed ꝟ ſuba ſine pte eſt ⁊ nō in maiori maioꝝ: nec in minori minoꝝ. Et eſt indiuiſibilis cū nō ſit virtus armonica vel aliquo mō mālis cuius ſignum eſt qꝝ mouet ꝓ infinitū tpus quātum eſt de ſe ſufficiens enī eſt per infinitū tēpus ſine fine mouere. Et iā oſtendimus in p̄babitis ꝙ id ꝙ eſt finitū ſicut virt⁹ corporis nō habet potētiā infinitā q̄ moueat per tēpus infinitum mēſurā enī dimēſionis ſequit virtus corpis q̄ eſt in ipo vñ cū ois dimēſio corpis aut ſit finita aut infinita oꝝ virtutē: aut finitā aut infinitā eſſe: oñſū eſt aūt ꝙ ſuba ſeparata nō eſt finita cū ſit actionis infinite quod aūt nō ſit infinita ſicut virtus corpis oſtendit ex ꝟ ꝙ nullū penitus corpus eſt dimēſionis infinite Opz igit ꝙ iſta ſubſtantia nō ſit virt⁹ corporis ſz ſit ſeparata: ⁊ iō nec paſſibilis eſt receptione forme alicui⁹ nec alterabilis recep/tione cōtrarioꝝ ⁊ oportz ꝙ nō hēat magnitudinem penitus per ſe vel per accñs: oēs aūt alij mot⁹ qui ſunt ad formā poſteriozes ſūt eo q̄ eſt ſm locū ⁊ hūc motū mouet ꝟ ſubſtātia imobilis exñs. Sic ergo manifeſta eſt nā huius ſubſtātie eo ꝙ hunc ꝟz modū quē dixim⁹ pz aūt in ꝟ erroꝝ libri auicebron ꝺ ponit oē id qō recipit formaz mām exiſtere ⁊ mām eſſe mām a potentia recipiēdi formā: mām aūt minoris ⁊ artioris potētie eſſici p formaꝫ receptionez: ⁊ cū recepit formā que ē intellectualitas nō eſſe tā ample receptionis ſicut pri⁹ ⁊ iō intelligentiā dicit eſſe nō tot ⁊ taliū formaꝫ recepti/uam ſicut mām: hēre tamē intelligētiā mām ſicut ſubiectū ſui a quo ſi abſtrahat vel remoueat forma intelle/ctualitatis dicit relīq mām ꝓmā ⁊ iſte eſt erroꝝ ex maxima pbie ignorantia ꝓueniens qꝝ ſi intelligētia dicit mām tūc nō poteſt ꝓbari ꝙ aliq ſuba ſm eſſe ſit a mā ſeparata: adhuc aūt intelligētie vt intelligētie nō eſt recipere aliquā formā ſicut mā recipit. Sed intelligētie ſeparate q̄ vl'iter eſt agēs eſt facere formas ⁊ intelligētie poſſibil' ē recipere formas ſicut loc⁹ recipit locatū ⁊ ſic̄ recipit ſpēs intelligibiliū formas ⁊ ſpecies intelligibil' cum ꝺbus eſt vnū actu ſicut lumē recipit colores in ꝙ/ſpicuo illuminato ſicut ſepe dixim⁹ Amplī⁹ ñ pōt itelligi in tota nā ꝙ forma aduenīēs māe tollat ab ea rōez ⁊ modū receptibilitatis quē ꝟz ī recipiēdo formas ⁊ ſi tollat ab ea quarūdā formaꝝ receptionē q̄ forte oppōnē vel diſperationē habent cū forma recepta. Si enī ponamus ꝙ mā recipit hāc formā q̄ eſt aīalitas bene tollit a mā receptionē formaꝝ oppoſitaꝝ vel diſparataꝝ que ſūt lignū ⁊ lapis tñ nō tollit ab ea modū recep/tionis quin oēm formā quaz recipit recipiat ſm eſſe ita ꝙ quelibet diſtiguit ⁊ diuidit eā ſm cē. Si ergo intellectus eſt forma recepta in mā oꝝ ꝙ quelibet forma poſterius recepta ab intellectu ſm eſſe ſit ī intelletu ⁊

distinguat intellectū ⁊ diuidat ad spēs diuisas q̄ est ab surdū ⁊ iō error iste fugiend⁹ ē ab oi homine q̄ liber ille fere in omnib⁹ inuenit errone⁹. Sz tenendū est p̄ ꝓstāti qō supadixim⁹ q̄ id qō a nulla forma vel motu vel magnitudine vel cōtrarietate distinguit̄ p̄ certo est īmāle ⁊ sic immālis est nō modo solū prima sba sz omnes sbe separate ⁊ ideo sunt indiuisibiles per formā ⁊ impartibiles per motū ⁊ non habent aliquam magnitudinem penitus.

Caplm. xvj. ⁊ est digressio declarans solutionem iohannis gramatici.

Difficultatē tamē h̄ affert subtilis obo. Jo. gra
o matici: dicit enī q̄ omne corpus virtutem habet corpoream: ⁊ cū corpus sit finitū necesse est illā virtutē finitam eē celū aūt corp⁹ finitū est: igitur hz virtutē corporis finitā. Omne aūt q̄ finitū est finiti est motus ⁊ actionis ergo virt⁹ illa nō mouebit tempore infinito nec celū erit motus infiniti vt videtur. Si enī diceret ꝓpter h̄ celū esse corruptibile non sequeretur nisi hoc adderet q̄ cū celū sit īstrumentū motus vīs qui nām totam saluat ⁊ cōtinet si nō ponat celum moueri sequit̄ q̄ non saluat in eē q̄ illud q̄ est frustrā est i nā ⁊ sic sequit̄ celū eē corruptibile. nec tūc valet solutio quā dant q̄dam hic q̄ concedūt celū habere virtutē finitā. Sed hanc nō dicūt esse nisi potētiā ad motum localē ⁊ nō ad formā ⁊ iō cū corruptio sit mot⁹ ad formā: vel mutato: nō sequit̄ vt dicūt q̄ celū sit corruptibile. Sequitur tamē ineuitabiliter fm modū iā prius inductū. Sunt aūt q̄dam qui hanc obiectionē excludere ⁊ soluere volūt concedentes q̄ celū habet virtutē finitam ad motū. Sed q̄ h̄ virt⁹ nō est mouēs celum q̄ illa virtus est sicut virt⁹ instrumēti mobilis virtus aūt separate substātie est que mouet ⁊ virt⁹ separata nec ē finita nec infinita ⁊ hz actū infinitū iō celū mouet tēpore infinito q̄ tum de se est ⁊ iō concedūt q̄ celū stabit tēpore determinato quātū est de virtute coniuncta sibi ⁊ q̄ hz principiū standi in seipo. Sed q̄ nō stabit h̄ est de virtute exteriori separata Si enī h̄ est vez qō dicunt tūc videt̄ q̄ celi virt⁹ ad moueri nō fit ꝓportionata virtuti sepate ad mouere. Sed quādocunq̄ non est ꝓportio inter motorē ⁊ mobile soluit̄ motus: ergo videt̄ q̄ celi mot⁹ soluet fm nāz ⁊ hoc nūq̄ aliqs dixit pbus: quidam q̄dem inueniūtur dicere ⁊ dixisse q̄ solvetur fm dei volūtatem sicut plato ⁊ theologi q̄dam: sed nunq̄ aliquis dixit q̄ soluend⁹ esset fm nām. Dicendum igit̄ videt̄ q̄ celū nō hz virutē corporis ad motum nisi eam que est aptitudinis ⁊ instrumēti ⁊ de hac virtute nihil cōcludit obo Johannis gramatici q̄ cū ꝓbatur q̄ virtus finita corporis nō mouet motū infinitum ⁊ nō agit actionem infinitā h̄ nō tenet nisi de potētia virtutis actiue ⁊ nō passiue: virt⁹ aūt instrumenti ad motū ē vt⁹ obediētie ⁊ passiua: ⁊ cū pōit̄ q̄ sba īstrumēti nullā recipit alterationem ꝓpter potentiaz semp existendi quam habet: sequit̄ q̄ instrumentum semper est in eadem aptitudinē ad motum ⁊ cū motor sit īmobilis ⁊ actus p̄ior sequit̄ q̄ semper mouebit ⁊ sic semper durabit mot⁹ fm nām principiorū mot⁹ que sunt mouēs ⁊ id q̄ mouet: nec est h̄ mirū in corpore perpetuo q̄ etiaz in corpore corruptibili sic esset si semp maneret habilitas eadem ⁊ ideo dictum est in libro de aīa q̄ si senior accipiat oculum iuuenis videbit vtiq̄ sicut iuuenis ⁊ si h̄ dictū est de motore qui est virtus in corpore finite actionis multo magis est h̄ vez de virtute celi q̄ est virtus obedientie ad motorē separatum qui nec est virtus finita neq̄ infinita: sed indiuisibilis ⁊ simplex sicut iam ante diximus h̄ igitur dicta itez de prima substantia sufficiat. Iterum enīz reuertemur ad cōsiderationem ipsius posti⁹ inq̄siuerim⁹ de motoribus inferioribus celoz inferioz.

Capitulum. xvij. qua arte inueniend̄a ē pluralitas motoz separatoz.

Ex hīs igitur inquirere incipientes queramus
o vtrum ponendum sit q̄ vna sola sit talis substantia separata sicut multi dixerūt: ⁊ dicunt vsq̄ hodie aut sunt plures substantie separate. Et si plures sint opz nos querere q̄t sint numero ⁊ qualiter se habeant adinuicē. In questione ista oportet q̄ non obliuiscamur sz diligēter reminiscamur eoz que alīq̄ negociati sunt de illa materia tūc enī inueniemus q̄ nostra inquisitio est valde necessaria quia apparebit q̄dā de pluralitate taliū substātiaz nihil certū tradiderunt: cuz tamē planū sit valde ⁊ nō difficile inuenire moduz pluralitatis eaz: planū enī est ex sepius demōstratis q̄ omne q̄ mouet̄ p̄ se hz motorē cōiunctū sibi est aūt certū per antedicta ⁊ per vnū quālibet sperā hēre motum ꝓpriū ⁊ per se moueri. Cū igitur plura sint in celestibus per se mota sicut p̄ se mouent alia alia cōsequit̄ necessario multos esse motores: q̄ enī q̄dam platonicoz dicūt substātias esse separatas nō ad mobilia corpa relatas oino dictū est ꝓter rōnē pbie q̄ h̄ nulla rōne potest ꝓbari: similiter aūt opinio quā multi susceperunt circa spēs ydeales nullā penit⁹ hz ꝓpriā pbie perscrutationē dicūt. n. q̄ spēs sunt numeri ꝓportionū quarūdā. Sz debētes loqui de numerus vt pricipijs primis entiū aliquādo aliqua loquūtur de numeris q̄si in infinitū excrescentibus: aliq̄n aūt loquunt de eis ac si numeri pricipiorum crescāt vsq̄ ad decada determinate: eo q̄ denari⁹ surgit ꝓgressione cōtinua ex primis numeri principijs simplicib⁹ ⁊ cōpositis: sic enī vnitas nō est numer⁹: sed numeri principiū binari⁹ aūt simplex est numer⁹ ex duobus simplicib⁹ ꝓpositus ꝓpter qō ēt binariū q̄dam pluralitatē nō dicūt q̄ ex nullo plurali cōponitur: trinari⁹ aūt ex vna cōposita pte est ⁊ altera simplici cōposit⁹ ē: quaternari⁹ autē primus est q̄ ē ex cōpositis ptib⁹ ⁊ ex hīs ꝓgressione cōtinua surgit denari⁹: ⁊ iō prim⁹ ē limes numeroz ꝓpter qō pricipia q̄daz entiū vsq̄ ad ō cadū multiplicabāt: ⁊ h̄ est cā q̄ ēt pithagoras in vtra q̄ coelemētatione bonoz vz ⁊ maloz decez principia posuit sic̄ in principio hui⁹ sapiētie libro determinatum est: quando aūt de specieb⁹ locuti sūt nullū numez arti ficiose tradiderūt nec silr dicūt ꝓpter quā cām tanta sit pluralitas nūeroz cū studio aliq̄ demōstratiuo p̄ter cōuentētiā quā dixim⁹ nūc de parib⁹ ꝓgressionis ex qua surgit denari⁹. In illa enī est simplex primum ⁊ simplex primū cū simplici prio ⁊ cōpositū primū cū simplici prio ⁊ cōpositū primū cū ꝓposito prio que q̄dez variato videt̄ esse pricipioz ⁊ id qō surgit eē dicūt primū pfectū ex oi mō pricipoz nūez Nobis aūt nō ē p̄cedendū sic: sed dicēdū relinquit̄ nobis de numero substātiaz separataz ⁊ substātijs diuinis q̄ determinate sūt a nobis. Dee. n. sube sunt corpa diuina imortalia q̄ celestia vocant q̄ oia iā moueri ꝓbauimus per seipsa ita q̄ pricipia sui mot⁹ habent in seipis. Jam autem determinatum est a nobis q̄ id qō est principiū ⁊ primuz oium entium est immobile ⁊ fm se: ⁊ fm accidens: dictum enim est q̄ h̄ est mouens motum illum qui inter omnes motus est vnus ⁊ simplex ⁊ sempiternus. Et h̄ est motus quem vocant diurnū: qui nō dicitur vnus ⁊ simplex eo q̄ non habeat partes: sed iō dicitur vnus ⁊ simplex q̄t vniformis ē ⁊ equalis per totū: ⁊ ideo dicitur primus

etur primus qz causa est oium alioruz z suus motor ē prima causa vniuersi entis fm perypateticos qz sic dixim⁹ omne qđ motū est necesse ē moueri ab aliquo z id q est mouens primum motū necesse est imobile esse qz aliter iretur in infinitū i mouentibus z motis. Et iterum sicut diximus necessario est sempiternum motū a sempiterno motore moueri z vnum motū simplicez necesse est ab aliquo motore simplici moueri qui p cēntiam mouet. Et forte aliquis dicet q ſba separata nō relata ad motum z mobile est ante ſbam relatā ad motum z mobile: z iō prima causa debet⁹ poni nō mouēs sed efficiens tantum sicut dixit plato. Adhuc aūt qz prime ſbe separate immediacius cōiungitur intelligentia que ē etiā ſba separata q̄ celū qđ est ſba corporea: z sic a primo simplici nō immediate est motus z mobile: sed ſuba separata immobilis z forte adh addat: q ab vno primo simplici nō debet esse imediate nisi vnū simplex. Motor aūt secundus z mobile fm quo sunt z h nō immediate debet exire a prima ſuba simplici: z ideo congruentius est a prima ſba esse ſubstantiā intelectualē. Et postea mediante illa alia causari. Ad huc aūt qz immediatius causatuz prime cause videtur debere esse ſil'us: nihil aūt est simili⁹ prime ſbe q̄ intelligētia z sic illa immediate debet causari a prima ſba.

Ad hec oia z infinita similia que obici possunt z a platone obiecta sunt vna est Responsio perypatetico/rū, quod iste rationes omnes topice sunt siue dyaletice z vane in prima phia z forte sophice z in errorē inducentes: qz ponere primā ſubam nō mouentez ē ponere esse ociosam sicut ostensuz est supra in octauo phicoz. z ponere eam ociosam est ponere q aliquando mouetur de otio ad actum: aut oportet dicere q semp esset sicut dormiens z q non esset optimā qz probatuz est q optimū est in actu z nō in habitu. Adhuc aūt si darem⁹ q ageret formas z nō moueret oporteret dicere q aut ille forme quas ageret essent per se actu existentes qđ supra ip̄batum est vbi ostendim⁹ q nihil fit nisi ꝑpositū: aut oporteret dicere q ageret ꝑposita ex mā z forma: z tūc oporteret dare q moueatur materia: z etiam si mouetur oportet q aliquid moueat eaz qđ sit corpus motum z illius motus corporis erit ante motū māe ad motum: z tunc redibit q ipsa primo mouet celum. Qđ enim quidā dicunt q causat angulos z postea orbes probari per demonstrationē non pōt. Et ideo hoc dicere ē preter phiā dicere: z cōtra hoc nō disputamus nec disputare possumus: z iō rationes tales topicas refutamus. vnde ſba separata nō relata ad motum z mobile nulla esse potest fm rationē phicam nec motum aliquid est ante motū localiter: z ideo rō nihil dicit nisi q corpus motū primū imediatū sit prime ſbe mouenti: z licet intelligentia fm q est intelligentia magis similis videatur prime ſbe q̄ corpus: tamē intelligē tia proportionata scđo mobili non tantum accedit ad primum mouens quantum mobile primū qđ ꝑportionatum est ſbe prime mouenti: z similiter licet primum mouens sit vnū simplex tamen illud q est ab eo nō est vnum simplex: sed est corpus compositū qz si simplex esset penitus sic ipsum nō esset distinctū ab ipso. Sed bene concedendum est q est vnum solū: z h est proximū actui primo z puro: z h est corpus non nisi in potētia ad vbi existens z motor illius est ſba prima fm peripatheticos sicut diximus: z ideo etiam illud aīal eē dixerunt: z bene pōt esse q errauerunt in h tamē sic dicunt: z h quā diximus est ratio ipsoꝝ: sub ipsa aūt substantia multas dicunt esse ſbas mouentes diuersas speras consequenter ordinatas que omnes respiciunt ad primam ſbam sicut serui ad dominum: z ideo oēs optinent in cōmuni motum qui est propius prime ſbe qui est motus diurnus velocior z simplicior omnibus motibus celorum: de h tamen in sequentibus subtiliter declarabitur: mō enim non inquirimus nisi an plures substantie sint separate z mouentes: z qz plures constat eē sicut iam probauimus queremus qua arte z qua ratione possumus peruenire ad numerū z ad ordinē eoruz.

Capitulum. xviij. q necesse est planetaruz motus a diuersis esse motoribus quorum quilibet est ſba q̄dā separata z immobilis motu quem mouet.

Idemus aūt etiā oculis corporalibus preter
v illam ferentiā circularem quam dixim⁹ motum siue ferentiam vniuersi que est simplex z vniformis: z dicimus eam moueri a prima substātia in mobili alias multas ferētias: siue mot⁹ circulares sempiternas sicut sunt motus planetarum qui sunt sempiterni circuli: corpus enim celeste sempiternum est z instabile q nunq quietē interponit in regiratione sicut sacit reflexus motus in recto sicut ostendimus in quinto phicoꝝ. Qđ enim planetarum motus z circuli diuersi sint probatur ad visum qz videmus q nō possunt in vna continua superficie esse mota: quorum vnuz est tardius alio eo q sicut in septimo phicoꝝ probatuz est tardum diuidit magnitudinē. motus aūt planetaruz sunt in tarditate valde diuersi: de causa autem huj⁹ tarditatis siue h sit ideo qz motor velocioris nobilior sit q̄ tardioris: siue ideo sit qz tardior est maioris quanti/tatis circuli q̄ velocior nō curamus h qz nō querimus h causam sed solum h q inferiores videmus velociores superioribus: z ideo in orbe vno reuolui oēs planete nō possunt sed in multis z in tot vel plurib⁹ quot sunt ipsi planete qui reuoluuntur. Necessariuz est autem q̄libet harum ferentiarum siue circulationum moueri a quadam substātia separata que sit immobilis fz se z sit sempiterna z huius quidem necessitatis cā z ratio est qz si astrorum ipsoꝝ natura sempiterna quedam nā est oz q z mouens ea sit sempiternū qz sempiterne nāe sempiternus est motus: aut oporteret ponere q eēt ociosa ex quo facta est ad motū z salus ei⁹ sit in motu sicut in antehabitis ostensum est: h aūt nā mouens est pri⁹ moto sicut omne mouēs prius est q̄ id qđ mouetur ab ipso nō prius tempore sed prius est sicut cā prior ē causato qz motor est causa motus z mobilis q mouetur q̄uis duratione temporis simul sit cum ipso. Hec autē in sequentibus ostendetur. Eadem aūt necessitate ꝓbatur q motor ille d ē prior eo qđ mouet si id qđ mouetur est substantia quod z ipse necessario est ſba: qz ſba non causatur nisi a substantia nec vnq̄ potest eē accidens principium substantie: sed econuerso substantia est principium accidentis sicut sepe in antehabitis probatuz est: ex quo igitur hoc sic necessarium est esse: tūc palam est q tot necesse est esse substantias mouētes z fm nām sempiternas z imobiles fm se z que sint sine dimensione eo q nec sint corpora nec virtutes i corpe quot sūt perpetua mota corpora ꝑpter iā inductā cāz.

Hec enim demōstratio sumitur ab effectu primo eēntiali z conuertibili. Palam igitur est ex hijs que dicta sunt quia sunt in quodam numero substantie separate plures z q harum quedam est prima z quedaz sunt secunde z quedam tertie z sic sunt in diuersis ordinibus sicut ordinantur spere eorum que mouentur.

Capi. xix. z est dis. de. qualis sit natura substantiarū separatarum inferioꝝ que sunt post primam ſbam.

Oc igitur habito sic oz primo inquirere qua/
b les fm nām sint iste substārie ⁊ qualiter se ha
beant ad primā substantiam ⁊ adinuicē:que/
rentes autez quales sint fm naturam queremus an sint
simplices aut cōposite ⁊ an sint imobiles oino sicut pri
ma substantia ⁊ an sint diuisibiles per aliquē modum.
Quod enim sint intellectus quidam siue intelligētie fa
cile probatur qz principioꝝ mouētiū in motu illo quo
per se mouentur ea q̄ mouentur id q̄ mouet rōne boni
simpliciter est intellectus sic in antehabitis est ostēsuz.
Cōstat aūt omnes speras a se moueri ⁊ moueri gra
tia boni qđ simpliciter est bonū:ergo mouētia eas sūt
intellectus:cuz aūt omnis intellectus sit actiuus vel spe
culatiuus:⁊ speculatiuus nihil moueat oportet istos in
tellectus esse actiuos,⁊ h quidem est verū:ad h aūt cū
ois intellectus actiuus totuz illud moueat qđ ambit in
strumentū motus eius oportet q̄ quilibet horum intel
lectuum totū illud moueat q̄ continet spera ipsius:ois
autem spera siue sit superior siue sit inferior cōtinet to/
tam materiam actiuoꝝ ⁊ passiuoruz. Ergo quilibet
istorum intellectuum mouebit ⁊ aget vniuersaliter i to
ta natura generabiliū ⁊ corruptibilium:⁊ h pro certo ē
necessarium ⁊ verum. Adhuc aūt cū omnis intelle
ctus agās eius qđ agit prehabeat formas qz aliter age
ret casu ⁊ nō attingeret finem:oportet q̄ quilibet isto/
rum intellectuū plenus sit formis eorum que agit: ⁊ h
est quod dicitur q̄ intelligentia est plena formis:vide/
tur aūt ex hūs forte alicui intelligentias cōpositas esse
qz forme nō insunt alicui nisi sit compositum. Adhuc
aūt q̄ dicitur q̄ ex intelligentiis quedam sunt que ha/
bent formas magis vniuersales ⁊ quedaz sunt q̄ habēt
formas magis particulares ⁊ taliū formarum habitus
non videt esse posse sine cōpositione:sed ad hec ⁊ simi
lia omnia leue est soluere si supradicta omnia in mente
habeantur bene. Diximus enim q̄ substantia separa
ta que est causa rerū prehabet res sicut principiuz ⁊ cā
⁊ tale principium nō prehabet formas rerum fm se di
stinctas sed potius prehabet eas virtute qz quanto ip/
sum simplicius est ⁊ prius tanto virtus eius ambit plu
ra sicut virtus luminis solis:⁊ sicut virtus spiritus que
est in spermatibus ⁊ seminibus ⁊ illud principium non
habet formam additam sibi:sed ipsa essentia eius ē for
ma omniū illorum:⁊ illustratio procedēs ab ipso i cor
pus motum facit motum distensuz in corpore ⁊ in illo
incipit diuersificari virtus eius sicut virtus luminis so
lis multiplicatur in hūs quibus incidit:⁊ licet ipsuz lu
men in sole vnum sit ⁊ indiuisibile in quolibet pūcto so
lis tamen fm q̄ magis distat ab ipso diuiditur plus ⁊
plus:⁊ q̄ incidit vni qđ illuminatur nō est idez etiā cū
eo q̄ incidit alij qđ etiaz illuminat ⁊ sic est in virtute ⁊
lumine istorum intellectuum agentium. Ille enim sunt
indiuisibiles in ipsis substantiis indiuisibilibus sed vir
tus ex pansa in corpus motū in partibus moti ē diuer/
sa ⁊ magis diuersificatur quando per motū incidit ma
terie generabilium:⁊ sit in tātuz diuersa q̄ id quod per
cipit vnum nō est idem q̄ percipit reliquum:vnde pa/
tet q̄ ex hūs formis nulla inducitur compositio in mo
toribus separatis:⁊ q̄ dicit vna vniuersalis ⁊ alia par
ticularis non est ideo dictum q̄liū ⁊ particularium
sint receptiui intellectus isti:sed potius dicitur vniuer/
salis sicut virtus plus ambiens:sicut est virtus spere su
periozis ad inferiorem:⁊ dicitur particularis sicut vir
tus spere magis determinate ad materiam. In talibus
enim habent se in similitudine quadaz formarum adin
uicem sicut prima ⁊ secunda. Sicut enim videmus
formam generis non coartatam nec determinatam:sed
simplicez ⁊ illā dicimus esse differentiam primi gene/
ris q̄ est generalissimum ⁊ sub ipsa accipimus aliaz dif
ferentiam ⁊ in illa est virtus prime ⁊ est magis coarta/
ta ⁊ sub hūs accipimus iterum tertiam in qua due sunt
precedentes iterum determinate:⁊ ita accipimus vsq;
adultimaz que nō potest plus coartari ita est de formis
motorum ⁊ motuum. Omnes enim mouent ad esse
sed sicut ordināt ad eē vita sensus ⁊ ratio ⁊ intellectus
le morale ita ordinātur forme ille: vñ quelibet earū est
simplex:sz qz scōa manat ex prīa ⁊ tertia manat ex pri
ma ⁊ secunda ⁊ sic de alīs est descendendo:⁊ quia sic
inferioris motoris lumen ⁊ forma determinatur: dicit
habere particulariores formas q̄ superior:⁊ ex omni/
bus hūs nulla inducitur compositio:sicut nec i formis
vt dictum est. Sed ex alia quadā ratione multis vidē
tur esse composite.dicunt enim q̄ ⁊ verū est qz oē q̄ est
citra primā sba est recipiens a sba prima:recipiēs aūt
⁊ receptū oñt quandā ꝓpōnē:⁊ ad h obiecerunt pytha
gorici dicētes q̄ post monadē est dyas attribuētes mo
nadē prime sbe que vere est vna in qua nullus ē nume
rus: dyadē aūt scōe ⁊ deinde sbe:⁊ sicvidet ois sba se
cūda esse ꝓposita ⁊ q̄ maxime ⁊ multos ⁊ magnos ad
h induxit est h q̄ ois sba scōa reflectitur super seipsaz
ois aūt intellectus reflexus sup seipsuz est ꝓpositus qz
aliud est in eo q̄ reflectitur ⁊ aliud sup qđ reflectit fiūt
ergo due nāe ⁊ sic est ꝓposita intelligentia vt videt:⁊
h cōcedūt multi preter h solū q̄ nō oñt intelligentiam
esse duas nās:sed vnā duplicē fz duplex esse qđ hz:est
enim intelligentia sicut dictū est ambiēs ⁊ mouēs cor/
pus qđ est orbis celi:vnde fm q̄ est intelligentia refle
ctitur super seipsaz fm q̄ mouet sicut dico q̄ ars fm q̄
ars ē reflectitur sup se fz q̄.s.mouet instrm̄:formalitas
enim artis ꝓuertitur ad instrm̄ qñ mouet ipsuz ⁊ fm q̄
mouet ipz sic ꝓducit in mām ⁊ qdā tactu metaforico/
tangit eam. Et iō ibi hz esse aliquātulū magis māle
q̄ in seipsa:⁊ est simile de lumine qđ est vna quedā cēn
tia in se:⁊ fm q̄ tangit superficiem colorati:⁊ tñ hz du/
plex esse ⁊ formale ipsius conuertit super māle ipsius.
Et iō illa obo nō probat ex duplici essentia ꝓstare in/
telligentiā sed hēre duplex esse in essentia vna.

Capi.xx.⁊ est dis.de.exitū intelligentiaꝝ in eē a cā
prima ⁊ exitū celoꝝ in eē ab intelligētia ⁊ a prima cā.

Ec aūt intelligentia scōa ⁊ deincepe ordinis
b se hz ad primā cāz sicut cātū ad cāz.lz.n.cāe
efficientis nō sit nisi educere formā de mā in
hūs q̄ hñt mām tñ in hūs q̄ nullā hñt mām causalitas
cāe prīe ē subare scōam ⁊ fundare:qz cū itelligētia sic
dicūt ꝓpatetici sit fōza celi ⁊ motor nō educit de ipso
vt de potētia qz nō ē gnābile celū ⁊ q̄uis pōeret eē ge
nerabile nō tñ ex ipso educeret:qz nō est itelligētia for
ma ⁊ sba q̄ sit in mā sz potius corpus nō aptat ei nisi vt
sit instrm̄ motus:⁊ nō aptatur ei tanq̄ necessariū ad eē
talis sbe qz intelligētia ad esse suū corpore non indiget
Est igit intelligētia id q̄ in eē fundat a luce prime cāe
sicut lumina stellaꝝ cōstituūtur a lumine solis.h aūt lux
prime cāe aptat sibi celū scōm sup qđ est irradiatio for
maꝝ eius ⁊ p ipsum ⁊ p se irradiat sup oē illud q̄ con
tinet celū eius:⁊ iō lux prima ifluit sup scōaz ⁊ illūina
tio illa fundat eā in esse qz illuminatio illa cū sit actiua
⁊ actiui intellectus vīr est cā esse ⁊ id q̄ cōuenit secū i
eē ē cātū primū q̄ añ fluit a cā prīa fz q̄ ē mouēs ⁊ for
mā actiuā ita iuexit mobili suo qđ mouet ab ipa ē celū
scōz q̄ mouet intelligētia scōa:i oīb⁹.n.hūs aduertēdū
ē q̄ oēs ꝓpatetici ꝓueniūt i h cū stoycis ⁊ maxime cū

platonicis

platonicis qō māteria prima non exiuit in esse per causam aliquam generantem vel mouentem sed q̄ sit perpetua: perypatetici aūt dicebant q̄ mouens primus duppliciter consideratur in se vz & sic est lux: & intellectus actiuus vel supra lucem & intellectū existens: considerat etiam vt causans & ex parte illa methaforice attingit materiam: & quodam modo incorporatur sicut intellectus artificis in se lux est: & ex parte qua mouet incorporat forma & lux artis corporeis ist̄rumētis.

Qō igit̄ est a cā prima prout ipsa est lux immensa in se existens & lucem emittens est intelligentia primi ordinis post eā: q̄ aūt fit ab ipsa fm q̄ est tangens mām est celū primū qō ipsa p̄ suā formā agēte mouet: primo. n. considerata est ipsa actus & scōo mō ꝓsiderata est potētia actiua mixta māe: & simil̄ intelligētia primi ordinis sub cā prima hz hanc duplicē ꝓsiderationē & in se quidem prout est lumen causatū a cā prima irradiat ab ea lumē intelligētie cui iungit̄ irradiatio cause prime: & q̄ sic fit duplici irradiatione magis est determinatū & cōtractū q̄ q̄ fit ab vno lumine simplici: vñ q̄ sic fit a duplici lumine est intelligentia scōi ordinis q̄ scōa est sub prima: & ex illa ex parte illa q̄ contingit mām itez̄ procedit suū celū q̄ ex parte illa est potētia sic̄ ante dictum est: & sic causant oēs intelligētias & oēs orbes: hunc aūt modū causandi ꝓpatetici de natura accipiūt q̄ sic̄ dicitur in octauo phicoꝝ i hīs q̄ p̄ se mouent id qō fit i mūdo maiori simile est ei qō fit in minori mūdo: h est in aīali perfecto qō mouet p̄ se motu locali: in aīali aūt illo videmus q̄ virtus formatiua q̄ ē in semine & est similitudo aīe & intellect⁹ actiui inquantū est ab aīa patris & est seminis humori mixta inquantū est mālis & ex ipsa inquantū est quidē lux & silitudo aīe patris fm oēs vires aīe patris procedit & educit aīa nati q̄ est lux corporis. Inquātū aūt est mālis qō fit ab ipsa ē corpus hz diuersitatē organoꝝ: & si q̄s obiciat q̄ i celo nō proceditur a potētia ad actū eo q̄ celū est ingenerabile oñt ꝓpathetici q̄ nō obstat h̄ q̄n talis sit ordo causandi. Si. n. dicemus q̄ sol semp stetit & stabit in emisperio tñ per h̄ nō tolleret quin sit sol cā diei & simil̄ vestigiū pedis semp causat a pede q̄uis positio pedis in puluere nō precedat vestigiū: & sic ē in multis: vnde licet status talis mūdi in itelligētijs & orbib⁹ q̄lis nūc est fm oē tp̄us fuerit sicut nunc tñ p̄ h̄ nō excludit causalitas quin vnū fm esse causetur ab alio & semp inferius causatur a suo superiori: adh̄ aūt si quis obiciat q̄ prima cā q̄ supra nomē est nō reflectit supra se sic̄ oēm est in antehabitis & ita videt q̄ nusq̄ attingit mām q̄ si attingit videbit duplex esse hēre sicut h̄nt alie intelligentie: & h̄ supra negatū est dicendū q̄ h̄ est vez̄ fz plōnicos: & etiā fm illos q̄ ponunt intelligētias alias esse sbas q̄ aīas celoꝝ: sed fm illos q̄ oñt easdē esse subas & aīas celoꝝ & intelligētias nō est ita: q̄ lux prime cause simplex est & pura: & iō cū attingit mām non recipit obumbrationē sed vincit eā & vincēdo terminat ad eē instrumēti sui: qō est celū primus. Cū aūt irradiat ad constitutionē intelligentie primi ordinis h̄ fit p̄ actum qui est ꝓpositi & ē actus prime cāe in orbe primo: & iō fit q̄ id qō sit p̄ huius irradiationē est ordinis inferioris q̄ ipsa sit: sicut in hoie actus ꝙgenerationis ē actus cōiuncti: & tñ id q̄ in genitura est similitudo aīe ptinḡit in esse aīe & q̄ in genitura est mixtū cū humore & i uiscatum ei facit cōstitutionē mēbroꝝ: & iō fit q̄ filius frequēter dissimilis est patri ex parte corporis. Iste igitur est modus quo & intelligentie & orbes causantur a cā prima & ex isto ordine p̄z qualiter prima cā irradiat super oē qō ē: q̄ vniuersitatē māe ꝓtinet suus orbis & tñ lumen eius est illud cui cōiungit̄ radius intelligentie scōi orbis: & tñ ille inferior sic iungitur sibi & determinat ipsum: & iste sic duplicatus radius iungit̄ inferiori: & itez̄ magis determinat & sic sit processus descēdēdo vsq̄ ad mām generabilū in qua per q̄litates & formas māles maximā recipit determinationē: talis igit̄ fm perypateticos est exitus in esse intelligentiaꝝ & orbium: & p̄ h̄ p̄z qualiter quelibet intelligētia individuatur per suū orbem & non per aliud.

Capi. xxj. & est dis. oc. modum per quē vna intelligentia est ab alia.

In hoc aūt ordine aduertendū est q̄ semp superior influit inferiori: & id q̄ influit est suum lumē essentiale: & est totū bonū & desideratū intelligētie inferioris: & tñ q̄ fons totius luminis & eē est prima cā: iō illa est que amatur ꝓportionaliter a q̄libet & ipsa se īmittit cuilibet quātū quelz pōt suscipe de ipsa & huius cā est q̄ oēs quot quot sunt optinēt motum quē ipsa mouet q̄ est diurnus: ita q̄ ille motus etiā est in spera actiuoꝝ & passiuoꝝ in oīb⁹ elīs mobilib⁹ vnde etiā mare influit & effluit ad modū circuli quātū pōt: terra aūt q̄ īmobilis est moueri nō pōt. Et ideo ipsa sola iter simplicia corpora in h̄ ordine est mota nō mouens: & in h̄ deficit virtus primi motus: de h̄ aūt diximus i. viij. phicoꝝ nostroꝝ. Et cuz quelz ab altera accipiat fm ordinē ita q̄ inferior ab oīb⁹ superiorib⁹ tamē acceptum nec est ꝓpositū: neq̄ est inducēs ꝓpositionē: & huius cā est quā diximus in antehabitis q̄ vz q̄n forma posterior fluit ex forma precedētiva vl̄ pluribus ille forme precedētes nō sunt in sequenti nisi fm modū virtutis & potentie: & essentia manet simplex sic̄ esse est in vita: & vita in sentire: & sentire in rōne: & huius & sic virtus oiuz mēbroꝝ est in spermate qō exit ō mēbris & in sequenti quidē semp fit determinatio maioꝝ & minoꝝ: sed tñ nulla essentiarum ꝓpositio q̄ aliter vnie oēs essent composite. Adhuc autez cum sic accipit inferior a superiori bonitatem: & lumē per h̄ accedit ad ꝓformitatē superioris: & quāto plus conformat superiori tanto fit magis simplex & magis vna & indiuisibilis. Et iō omnis intelligentia dicitur eē substātia que nō diuiditur. Modus aūt istius acceptionis qua vna sic accipit ab alia & oēs accipiunt a prima per duo similia satis pulchre ab hīs qui precesserunt nos phis est ostensum: & vnū q̄dem exemplum est in artificijs diuersis que accipiunt sub vno sicut est frenifactiua & gladiaria & scutaria & equestris: & huius sub militari que vtitur omnibus hīs. Omnes enim ille informis quas inducūt in materiā respiciunt ad militarem & vna respicit ad aliā sicut frenifactrix ad equestrē & sic se habēt intelligentie mouētes & orbes adinuicē. Aliud autem est simile in regimine ciuitatis in quo oēs qui i aristocratia sunt & qui i timocratia respiciūt ad regem. Similiter aūt faciunt & qui sunt in officijs & artibus cōmunicationibus & respiciūt ad se vna ad aliam sicut officiorum cōmunicatio ad timocratiam & timocratia ad aristocratiā & aristocratia ad regimen siue ad regez ita q̄ semp superior informat inferiorem: & iō sit vt in tali ordine ille qui sublimissime sūt & liberaliores actus suum nō habeat determinatū in aliqua materia sed est vniuersalis eorum influentia fm optimum felicitatis actuz: sicut militaris se habet ad inferiores & regimen se habet ad alias potestates. cum enim alie potestates determinate sint in quadam sollicitudinis parte sicut in materia determinantur frenifactrix & gladiatrix

regimen consistit in speculatione ⁊ continentia totius si cut militaris omnibus vtitur: ⁊ non habet determinatam materiã aliquã. Hoc autem ideo non est dictum q aliqua sit influentia superioris super inferiorem nisi per motum corporis aiati fm perypatheticos. Sed qz aiatum primũ indeterminatas ⁊ vltimas influit ⁊ exequit formas ⁊ ille determinant ad mãs plus: ⁊ pl⁹ fm q magis ⁊ magis descẽdunt ad mãm hãc ⁊ illam.

Si aũt est aliqua alia irradiatio superioris super inferiora sicut dixit plo ⁊ sicut dñt thologi illa p rõnẽ inuestigari nõ pot: sed oz q ad illã inuestigandã ponantur alia principia ex reuelatiõe spũs ⁊ fide religionis ⁊ de hac nõ est loquẽdũ in phia ppathetico qz cũ eis ista scia nõ cõicat in principijs: quãuis aũt tal irradiatio sit p actũ ꝓiuncti tñ qz actus ille est intelligẽtie ⁊ primi motoris vt mouentis: iõ semp ꝓtingit ad formã mouẽtis sicẽ sepe diximus quantũ possibile est recipe formas mouentis illi qõ mouet. Ex hijs aũt tã pz q id qõ ẽ indiuisibile ⁊ simplex in cã prima in itelligẽtia ptensuz ⁊ extensum sit in quãtitate orbis q est instrumentũ motus in ptes ipsi⁹ ascendẽtes ⁊ descẽdẽtes in motu: ⁊ iõ diuisibiliter effundit in iferiora ⁊ id q de ipso accipit vnũ nõ ẽ id q de ipo accipit alterũ: ⁊ h est vera cã qre oportuit ꝓduci orbes q essent instrumẽta motuum superiorũ ⁊ vt vndiqz mãm eqliter respicerent oportuit fieri spica.

Ex hijs etiã scitur cã dicti plonis q deus deorũ dixit superioribus celestib⁹ dijs q ipse esset q sementẽ gnãtionis faceret ⁊ ipsis traderet sementẽ illũ ad exequendum. Et ex hijs itez pz q sic motores simplices ⁊ cõpositi se bñt ad mãm ⁊ adinuicez sic se hz ista sapia ad alias scias ⁊ ecõuerso alie scie ad ipaz: ⁊ iõ ipa vlis est ⁊ i determinata quo ad sbm de quo est qz nõ est õ ente ꝓticulari determinato: ⁊ iõ magis libera ⁊ magis diuina ⁊ alie oẽs ꝓticulares scie respiciunt ad ipsam sicẽ i primo huius sapie li. ostẽsum est: ⁊ qz humana negotia magis sunt circa ꝓticularia: iõ vtiliores q̃dem sunt nõ nulle ꝓticularitũ scia ⁊ artiũ. nobiliores aũt ⁊ diuiniores nulla est penitus: sed nunc de numero motorum ⁊ orbium tempus est vt inquiramus.

Capi. xxij. qualr ex motib⁹ sperarũ colligit motorum numerus fm eudoxium.

Umerum aũt ⁊ pluralitatẽ ferentiarũ siue circulationũ ex q̃bus cognoscit motorũ numerus oportet cognoscere ex illa phia de numero mathematicarũ scia que maxime est ꝓpria talium motũ inuestigatiõi: h aũt est astrologia q̃ tales motus ex tribus inuestigat ex visu vz ⁊ rõne ⁊ instrumentis.

Ad visum aũt deprehendit motus diurnus qñ stelle ab oriẽte emergẽtes paulatiz ascẽdere vident ad medium celi ⁊ deinde paulatiz descẽdẽtes vident donec occidunt in occidẽte: rõne aũt deprehendunt multi motus ad quorũ experiẽtiã nõ sufficit vita hoĩs sicẽ est motus augiũ ⁊ ymaginũ stellarũ q̃ dñr fixe: illarũ. n. motꝰ est ꝓpletus in triginta sex milib⁹ annis: ⁊ h non scit nisi p rõnẽ qz si aux ⁊ ymago stellarũ mouet in. c. annis gradu vno tunc infra vnũ annũ mouet ad minus vno minuto: ⁊ h possumus expiri ⁊ qz eqlis ẽ motus rõcinabimur q in partib⁹ tpis equalib⁹ eqles pficiet pfectiões ⁊ tũc inueniemus q in centũ annis pficiet gradũ ⁊ qz sunt de toto circulo trecẽti ⁊ sexaginta gradus rõcinabimur q in. xxxvj. milibus annorũ pficiet totũ circulũ: p instrumẽta aũt cõuincit multos motus astronomus vt sunt instrã diuersa de q̃bus h agere nõ est ꝓueniens sicẽ est armilla ⁊ instrumentũ eqnoctij ⁊ instrumentuz latitudinis stellarũ ⁊ astrolabiũ ⁊ hmõi: de oĩbus aũt hijs intendit astrologia: illa nãqz est de sba sensibili icorruptibili sicẽ de celo ⁊ motib⁹ eius: de hijs. n. facit thoricã speculationẽ: alie vo mathematice de nulla sunt sba sicẽ arismetrica q̃ est circa nũeros ⁊ geometria q̃ est õ quãtitate imobili ⁊ musica q̃ est circa numeros armonicos in cantu modulato. Quia igit astrologia sola considerat motus orbiũ celestiũ sumamus ex ipsa quecũqz in ea sapient⁹ dicã esse vident: qz aut sciemus numerum motuũ ⁊ ex hijs numerꝰ motorũ cõcludem⁹: aut admirus artẽ inueniẽdi motores fm numerꝰ in determinatũ sciemus qz numerus eorũ erit fm numerꝰ motuum: alr. n. ꝓ rõnẽ numerꝰ eorũ inuestigare nõ possumus. Quõ aũt plures sint ferẽtie siue circulationes delatorũ in circuitu astrorũ manifestũ est etiã parꝰ ꝓsiderãti⁹ i astris qz sicut diximus: etiã visu ꝓprehendũtur motꝰ astrorũ fm ordinẽ ⁊ ꝫ ordinẽ signorũ moueri. vnũ qõqz. n. astrorũ errantiũ fert ⁊ ferri videt pluribus q̃ vno: qz ad visum videt ⁊ fm ordinẽ signorũ ⁊ ꝫ ordinẽ signorum moueri. ſz quot nũero sint hec ferẽtie siue circulatiões nos dicim⁹ hic snie grã nõ inuestigãtes veritatẽ õ hijs fm nostrã sniam sed recitãdo ea q̃ dñt quidã ꝓbabiliores mathematicorũ: dicimus aũt h iõ vt pluralitas aliq̃ motuũ ⁊ orbiũ celestiũ suscipiat mẽte ⁊ q̃cũqz suscipit fz illã erit ẽt nũerus sbarũ mouẽtiũ sepatarũ. Quõ aũt de hijs verũ sit: oz q relinquat illis q̃ querũt mot⁹ ⁊ orbes istos fm ꝓpria siue facultatis principia ⁊ oz q ab interrogantib⁹ ista p modũ quo nos h ista q̃rimus relinquant illa psuasio in eis si q̃d videt alior motuũ eẽ in superioribus ꝓter eos qui mõ dicent a nobis ⁊ dicti sũt ab auctoribus astrologie ⁊ illis q̃ tractãt talia: ⁊ oz nos amare vtroqz ⁊ illos q̃dez q̃ fundamẽta prima posuerunt ⁊ eos q̃ addiderunt sed oz nos psuaderi a certioribus. nos. n. fm ꝓuenientiã istius sapie nõ possum⁹ tñ descẽdere vt õ ente ꝑticulari disputemus. Sed h qõ ꝓsuasuz est ibi accipimus: ⁊ ex illo sillogizabim⁹ id qõ intendimus de numero motorũ: ꝓbabiliorũ aũt vn⁹ ⁊ prior q̃ fundamẽta dedit in astrologia apud ãtiquos caldeos eudoxus extitit ⁊ ille quendã numerꝰ motuũ in astrorũ speris dedit. hic. n. sicut ois astronomus solẽ ⁊ lunã q̃ sunt duo manifestiora luminaria ispexit p obseruãtias instrumẽtorũ ⁊ vtriusq; ferentiã siue circulationem posuit esse in trib⁹ speris: eo q ipse supposuit astrum nõ ꝓprio motu ferri sed motu circuli siue orbis alicuius: vidit aũt solẽ ⁊ lunã ferri ab oriente in occidẽtem: ⁊ iõ dedit eis speram aplanorũ: h est eam q̃ sine errore est q̃ ferret solẽ ⁊ lunam ab oriente in occidẽs motu diurno: vidit etiam q mouent luminaria h fm ordinem signorũ in zodiaco ab occidente in orientem p medium latitudinis zodiaci. Et iõ dedit eis orbez aliũ deferentẽ ea in motu illo: vidit etiã iterum in illis motum latitudinis ⁊ in luna quidẽ vidit motũ latitudinis nõ tantũ respectu equinoctialis sed etiã respectu zodiaci. Et putabat simuler q in sole esset vtraqz latitudo qua declinat ad meridiẽ ⁊ ad aquilonẽ ⁊ ad istũ motũ dedit eis tertias duas speras ⁊ sic soli ⁊ lune simul dedit sex speras deferentes. Sperã aũt deferentẽ dico que defert astrũ per motũ suũ continuũ: revoluens aũt spera vocat que revoluit astrũ retrorsum ad reuertendum ad locũ zodiaci vnde motũ est ꝓius: orbem autẽ nullũ revoluentem posuit iste soli ⁊ lune eo q cõsensit cum antiquis q revolutio nõ fieret orbe revoluente sive regirante. Sed raptu superioris orbis q̃ retrahit vt dixerũt aliqñ planetã retrorsũ ad locũ vñ añ mot⁹ fuit: dicebat tñ iste q orbis latitudinis fm quẽ luna fert maiorẽ hz inclinatorẽz ad meridiẽ ⁊ ad aquilonẽ q̃ fm

quam

quã fertur sol. Sic g colligit q endoxos sex spas dedit soli t lune deferẽtes: alioꝝ aũt errãtiũ astroꝝ motuꝫ posuit sic q vnuscuiusq motus cẽt in ãtuor spis t primam quidẽ t scõam qꝫ dantur pp motus duos aplanes t planes dixit eãdẽ siue simlẽ soli t lune. Dixit.n.q spera q̃ est aplanoꝫ in motu diurno fert oẽs spas t oẽs stellas t simlr dixit q illa q̃ est ordiata sub ista spera q̃ est planes: t hꝫ nãlem motũ zodiaci sed ordinẽ signoꝝ dixit t oiuꝫ cẽ eo q oẽs planetas videratab occidẽte in orientẽ nãli t ꝓprio motu moueri. Tertiẽvo spere q̃ reuoluit in latitudinẽ respectu equinoctialis t zodiaci accepte dixit simlr polos esse in medio zodioꝝ zodiaci eo q in reuolutione illa maiorẽ circulum putabat esse zodiacũ: t putabat q tñ declinarẽta zodiaco versus aquilonẽ quantũ declinãt ab eoversus austrũ. Et iõ zodiacus maior circulus est quẽ abscidit motus latitudinis planetaꝝ: t iõ necesse est q poli eius sint in polis zodiaci: t h est cẽ polos in medio zodioꝝ. Quarte aũt ferentie siue circulationis posuit orbẽ inclinatoꝝ ad mediũ suũ h est zodiaci qꝫ ex quo aliqñ apparẽt in zodiaco nullã hñtes latitudinẽ ab ipo t mouẽtur sub signis ita q eclipsant solẽ t eclipsantur ab ipso necesse fuit q haberẽt orbẽ ibi se deferentem.

Dixit g iste q tertiũ motus spere i orbꝫ planetis hñt eosdẽ polos preterq̃ in venere t mercurio. Circuli enim siue spe latitudinis veneris t mercurij dixit hẽre polos ꝓprios a polis alioꝝ differẽtes. Et forte iõ dixit h qꝫ vidit q isti duo alias hñt latitudines quaz alĩ planetevnus q̃dez in austro: alter aũt in meridie. Hoc aũt est obseruandũ q iste soli latitudinẽ posuit dupliceꝫ vnã quidẽ respectu equinoctialis: t h ꝓcedũt oẽs astronomi. Alterã aũt respectu zodiaci t hãc latitudinez nõ ponit tholomeus. Qõ aũt in oibus hũs fm nostrã in qua sumus intẽtionẽ accipitur: h ẽ q iste spas posuit. xxvj. Soli quidẽ t lune sex. xx. aũt aliis quinqꝫ planetis sed si vez est q dicit erit numerus separataꝝ substantiarum. xxvj.

Capi. xxiij. de numero sperarꝫ fm calippum.

Alippus aũt in põne quidẽ sparũ quantũ ad ordinẽ sperarꝫ eandẽ posuit cũ eudoxo. Iz in numero discordauerit: ordinem.n. absciden/tium t augiũ eundẽ posuit cũ eudoxo: t oñr auges sũme elevationes t abscides infime de pressiones vniuscuiusq planete: t ex hvidet q ecẽtricos posuit deferẽtes circulos iste calippus qꝫ cõcẽtrici circuli nõ hñt auges t abscides sed vbiq est in eq̃li elevatione t ꝓpter sionem astrũ qõ mouet i eis: pluralitatẽ vo Jouis q̃dẽ t saturni t alioꝝ triũ planetaꝝ preter luminaria ordit eãdem cũ eudoxo: ita q dixit q multos hẽrent circulos deferẽtes t ꝓcessit q quilz hẽret q̃tuor sicut dixit eudoxus sed tñ nõ stetit nec fuit ꝓtentus in h sed cũ diceret q illis de causis q̃libet hẽret q̃tuor deferẽtes q̃s dixit eudoxus addidit cuilibet vnũ deferentẽ pp spalẽ motũ cuius astrologiã eudoxus nõ ꝓpleuit: t sic eandem dedit cũ eudoxo pluralitatẽ deferentiũ circuloꝝ: sed addidit cuilz vnũ t põt eẽ q illũ q̃ntuz addidit pp elevationẽ planete t de pressionẽ quã fieri videbat õ q̃ eudoxus nihil dixerat: nõ tñ aũt posuit iste spas deferentes sicut eudoxus: sed ẽt posuit revoluẽtes: t oñr revoluẽtes q̃ planetã reuoluũt retrorsum ꝫ ordinẽ signorũ ad locũ vñ recessit p motũ: defferentes aũt q̃ planetã diutius tenẽt i vno loco circuli signoꝝ q̃ i alio. Cũ aũt eudoxus spas tres deferẽtes dedisset soli t tres lune iste duas revoluẽtes existimabat addẽdas esse soli t duas revoluẽtes dixit addẽdas lune: t h dixit eẽ necessariũ si ea apparẽtia q̃ est in luminarib⁹ debeat se reddere p cãm ymaginatiuã: vidit.n. solẽ q̃rtas eq̃les circuli signoꝝ in tẽporib⁹ ineq̃libus ptrãsire: t qꝫ in quadã q̃rta moratur diutius t in q̃dã breuius dedit soli duas revolentes q̃ ꝓcedere facerẽt solẽ aliqñ citius: aliqñ tardius q̃ mouet in deferẽte: in deferẽte.n. mouet equaliter: vñ cũ eq̃litas illa nõ semp maneat dicebat iste q in eq̃litas motus nõ poterat cãri nisi ex motu ꝓposito diuersaꝝ sperarꝫ in oppositũ mouẽtiũ: spe, aũt in oppositum mouẽtes: si sunt sup eosdẽ polos destruũt seipsas: t iõ nõ potuit dicere q cẽnt spe deferẽtes in oppositũ qꝫ cuz aliq̃ triũ q̃s ponit eudoxus oporteret eas eẽ sup eosdẽ polos ꝑcipue cũ planeta manẽs vel retrocedens sub eisdẽ signis: t sup eundẽ arcũ videat retrocedere sub q̃bus signis t sup quẽ arcũ visus ẽ ꝓcedere. Videns g q nõ potuit ista retrocessiõis vel retardationis astrologia ꝓplere ex deferẽtibus addidit soli duos revoluentes vnũ q̃dẽ q̃ faceret velocitatẽ in q̃rta q̃daz t aliũ q̃ faceret tarditatẽ in q̃dã quarta alia: vidit q luna diutius moraꝫ in mãsione vna t velociꝰ p trãsit mãsionẽ aliã t in q̃dã mouet motu eq̃li medio. Et hũs duabus de causis lune dedit ẽt duos revoluẽtes reliqs vero planetis a luminaribus singulis addidit vnã sperã deferentẽ sic dictũ est pp ꝓcessiõez ad abscidẽ t elevationẽ ad augez vt dictũ est. Sed dicebat iterum calippus q si ꝓpositę sunt spe redditure oia q̃ apparẽt in ipsis necesse est: q cuiuslibet quinqꝫ errãtiũ syderꝫ sint alie spe diuerse q̃ sunt vna minus ꝓ quolz quã sint deferẽtes t sic cũ deferẽtes sint q̃nqꝫ ꝓ quolz errãtiũ: oꝝ istas esse ãtuor ꝓ quolz t illas spas dixit eẽ revoluentes eo q sunt reuertẽtes retrorsuz: t ad idẽ dirigentes potẽtia astri: vñ processit fm ordinẽ signoꝝ t prima q̃dem haꝫ sperarꝫ semp ẽ inferius astri inclinati fm circulũ obliquũ in quo inclinate mouent a circulo equinoctiali. Ille.n. circulus in quo fm latitudinẽ mouẽtur planete: dicit inclinatus eo q iclinat in austrũ t aquilonem a duobus circulis in q̃bus aliqñ apparent planete quoꝝ vnus ẽ eq̃noctialis: t alter est zodiacus: t qꝫ ineqaliꝫ mouent in latitudine illa: iõ dedit eis sperã revolventẽ: alias aũt tres dedit pp tria q̃ apparẽt i eis quoꝝ vnũ ẽ retrogradatio scõz statio: t tertiũ cursus directõ sic.n. tot sperie positis solũ ꝓtingit planetaꝝ ferentiã siue circulationẽ oia facere q̃ apparẽt in ipsis: qꝫ g fm dicta calippi spe in q̃b⁹ ea astra ferũtur alie q̃dez sũt octo sicut celi septẽ planetaꝝ t spera stellaꝝ fixaꝝ q̃ oẽs sũt spere deferẽtes. Alie aũt deferẽtes. v. planetaꝝ ꝑter luminaria attribute sunt. xxv. Haꝫ aũt deferentium sperarũ eas q̃ sũt deferẽtes stellas nõ oꝝ ꝓuerti retrorsum vel extra viã deferentiũ in q̃bus spis deferẽtibus fert astrũ q ordinatuz est in ipsis i fine ita q finis astri spera est qꝫ in sua supficie mouet: posterioꝝ vo astroꝝ que melꝰ videtur revolui q̃ sunt iuppiter mars venus t mercuriꝰ sũt ãtuor revoluẽtes circuli t i sũma ãtuor astroꝝ sũt. xvj. revoluẽtes circli: t i sũma saturni sunt etiã quatuor lz nõ ita expresse videãtur: sic alioꝝ quatuor planetaꝝ. Sic g p oẽs planetas numerus sparũ t deferẽtiũ t revoluẽtiũ ẽ. lv. q̃nqꝫ. n. plãetaꝝ sũt. xxv. deferẽtes. t. xx. revoluẽtes q̃bus si addãtur sex differẽtes luminariũ t ãtuor revoluẽtes fiunt. lv. Si autẽ q̃s abstulerit ab h numero. viij. speras q̃ addunt circulis eoꝝ t dixerit luminaria speras simplices hẽre tũc remanebũt spe. xlvij. fm igit calippũ tanta sit pluralitas sperarum. Et ideo fm illius dicta rationabile est q etiam suscipiatur q principia mouentia t sbe imobiles q̃ mouẽt istas spas sint fz eũdẽ numeꝝ tot quot sũt

ſpere: ꝟ aũt eſt rõnabile nõ neceſſariũ: qz neceſſariũ nõ poteſt ꝟ inueſtigari: ſed oz vt relinquaẽ illis qui fortio res ſunt in iſta inueſtigatione qui proprĩa celi pricipia ꝓſiderãt q nõ ꝓpterẽ iſti ſapiẽ que nõ de ente ꝑticulari.

Capi. xxiiij. t eſt diſ. de. oppiniones modernozum de numero orbiũz t motuũ celozum.

Opiniones aũt modernoꝝ aſtrologoꝝ diminuũtur ab antiquis in vno. Antiqui. n. caldei q̃ ſemp de aſtris pitiozes erant tres deberunt vias ad inueſtigationẽ accñtiũ q̃ apparent in motibus aſtroꝝ t vna q̃dẽ via antiquiſſima fuit q orbes nõ eẽnt niſi octo: t oẽs hẽrẽt cũdẽ motũ ab oriẽte i occidẽtem: ſed planete t ſtelle nãli motu nõ motu orbis mouerẽtur ecõuerſo ab occidẽte in orientẽ t vederũt exẽplũ de ꝟ ſicẽ ſi rota voluatur: t ꝫ motũ rote nitatur formica in oppoſitũ motus rote: t hĩ dicebant q planete mouẽtur in latitudine pp ſuoꝝ circuloꝝ declinationez t quidã eoꝝ eleuãtur t deprimũtur t retrogradãtur t diriguntur ex motu ꝓprio ſm ſpiſſitudinẽ ſui circuli qz celũ cuiuſlibet eoꝝ ponũt eſſe ſpiſſum: motũ ãt planete motũ dñt eſſe ſapientis: t deſcẽdit t aſcendit ſm q ꝓpetit mãe quã mouet: t ꝟ oppio a modernis dimiſſa eſt. Alia opinio eſt quã fere oẽs ſequuntur moderni q̃ eſt tholomei q̃ ꝓpleuit eã p demõſtratões equationum t q̃dã addiderũt ei valde paruũ: t ꝟ additũ nõ ẽ niſi in motu octaui celi: q dicit eẽ ſtellaꝝ fixaꝝ. Iſta autem opinio ponit ecentricos t epiciclos t centra diuerſa t in ſũma colligit in. l. motibus quoruz tres ſunt octaue ſpe vnus q̃dẽ q̃ eſt diurnus t ſcõs q̃ eſt ymaginuz t ſtellaꝝ motꝰ ab occidẽte in orientẽ in cẽtũ annis gradu vno: t tertius quẽ inuenit chebit q̃ dicit motus acceſſiõis t receſſionis capitis arietis t libre ſup oya metrũ. viij. graduũ fere q̃ ẽ de aquilõe in auſtrũ t ecõuerſo. Soli aũt dant motus duos t lune. v. t mercurio. vij. t cuilibet alioꝝ planetaꝝ. viij. q̃ oẽs ſiꝫ faciũt .l. t hoꝝ motuũ aſtrologia eſt ꝓpleta. Tertia aũt opinio eſt ab antiqs deriuata ſꝫ nuper p alpetragiũ quẽdam arabẽ hyſpanum renouata. Dic. n. oẽs ſpas dicit moueri ab oriẽte in occidẽtẽ t q oẽs mouẽtur motore vno ſicut hñt motũ vnũ ſed qz virtus illiꝰ motoris fortioz eſt in celo immediato ſibi q̃ in eo q ꝓiũgit ei pmediũ: iõ motũ circuli ꝑficit in primo celo in ſpatio viginti quatuoꝛ horaꝝ: i ſcõo aũt celo qõ eſt ſaturni nõ ꝑficit totã circulationẽ ſed remanet aliquãtulũ t ille remanẽtie quotidiane ſiꝫ collecte diminuũt vnam circulationẽ in ſpacio. xxx. annoꝝ. Et iõ videt ſaturnus moueri cõtra firmamentũ ſm ordinẽ ſignoꝝ t in xxx. ãnis cõplere circulũ. In celo aũt Jouis iteꝝ plus diminuitur virtus motoris: t iõ excreſcũt more eius ad circlo nez in xij. annis t in celo martis iteꝝ minore exiſte virtute motoris ꝑficitur mora in circulũ in duobꝰ annis t dimidio. In ſole aũt ꝑficit in vno anno t ſic de alijs eſt vſq ad celũ lune q eſt vltimũ t in tantũ deficit i illo virtus q tãto ſpatio mnuit q infra mẽſem ꝑficit circulus: qz aũt planete videtur declinare i latitudines diuerſas t exaltari t deprimi t ſtare t retrocedere t dirigi in curſu t eclipſare ſe i vna hora t nõ alia: iõ dixit iſte oia hec accidere ex diuerſitate põnis poloꝝ horuz orbiũ t ex motibus poloꝝ eorũdẽ quos dicit moueri circa polũ mũdi t aſcendere t deſcẽdere circa eum t hmõi ymaginatiõis figura quidẽ deſcripta eſt: ſꝫ aſtrologia p obſeruationẽ quãtitatũ motuũ nõ eſt cõpleta: ex oibus aũt hijs eſt accipe q ẽt ſolũ ptinet ad ꝓpoſitus q ſm antiquos vnus ẽ motor orbiũ. Et qz ſtelle proprio motu moueri ponuntur ab illa opione tot ſunt motores ſtellaꝝ quot ſunt ſtelle t in hac opione conſentire videtur ỹſaac t Rabi moyſes egiptius t alij q̃ plures. Scõz aũt viã tholomei i q̃ ponit q ſtella mouet motu orbis ſui oporteret ponere. l. eſſe motores ꝫ numeꝝ. l. motuũ qui inueniũtur in celis ſm obſeruationes aſtroꝝ quas pviſum t inſtrumẽta t rõnẽ deprehẽderunt: ſm aũt opionẽ tertiã noue ſunt celi qz vnuz q eſt ſimplicis motus ponit eſſe primũ t octaua ſpa ponitur eſſe ſcõz celũ: t ꝟ oino mouẽtur aut in ſe aut i polis ſuis: t iõ oz ponere. ix. circulos t totidez motores vnũ quidẽ primũ t octo ſub ipſo qui polos mouẽt iſe riozuz ſperarum: talis igit t tantus erit numerus ſbarum ſeparataꝝ t imobiliuz.

Capi. xxv. t eſt diſ. de. numeꝝ motoꝝ ex ꝓprijs prime phie t per rationez.

Ea aũt que magis certa ſunt t ex hijs ꝓprijs iſtius prime phie dicta ſunt quoꝝ mentionẽ aliquã in primo t quinto iſtiꝰ ſapie libro feci/mus: quatuoꝛ. n. orie eſſe ſbaꝝ inveniuntur: eſt. n. eſſentiaꝝ eſſe ſimpliciſſimũ ſicut oſtendemus in ſequẽtibus huius libri. Hoc aũt eſſe tres accipit determinatões t vna quidẽ eſt p mãm. Scõa aũt eſt p qualitatis figurã. Tertia aũt p primaꝝ q̃litatũ agentiũ t patientium cõmiſtionez t ꝓplexionẽ. Hijs aũt neceſſe ẽ reſpondere in cauſis t principijs nãe quãdã oriam. Cũ igitur primus motor ſit eſſentia ſimplex t motus ſuus ſit cõtinuus t vnus t equalis: oz neceſſario q ipſe per ſuã ſbam t motũ faciat eẽ in oibus: t ꝟ motus eſt aplanes t cã motus diurni in oibꝰ ſpis t ſic ab vno ſimplici primo mobili ẽ motus vnus ſimplex: ꝓñs aũt ẽ vt in ſcõo mobili duo ſint motꝰ: t iõ ſpa ſtellata ſcõz mobile eſſe nõ põt ſicut alibi dixim⁹: ſimilr aũt t ꝓpõ eẽ cuz mã nõ ſit niſi vnũ principioꝝ ꝓponentiũ moueatur ad alterꝝ. Cũ igit motus primus motus q̃ cãt eẽ ſit motus ab oriẽte in occidẽtẽ oporebit ſcõz motũ eẽ ab occidente in oriẽtẽ ꝫ primũ motũ q: ille motus ẽ ꝓpõnis prime t p hũc modũ vnũ principioꝝ ꝓponentiũ obuiabit alteri t hic motꝰ eſt ſcõi mobil': t ꝟ duo ſunt celi occulti: quoꝝ vnũ hz motũ diurnũ pp eẽ: alterꝝ ãt motũ planes pp ꝓpõm cauſat in oibus: ꝓſequit aũt ꝟ eius q ꝓpoſitũ eſt determinatio p quãtitatẽ t figurã t ꝟ effectus etiã ꝫ oẽs aſtronomos eſt celi ſtellati ppqõ ẽt illi celo multe ymagines ꝓſtellationũ attribuũtur t ꝟ ẽ tertiũ celũ tres hñs motus ſicut in antehitis determinatũ eſt t huc vſq motus t mobilia ſunt ordinata ſemper vno modo creſcentia ſm receſſum a primo ſimplici.

Omne aũt qõ determinatuz eſt mixtõe t cõplexione primarũ qualitatum eſt attributũ septẽ ſperis. vij. planetarum t ille nõ adeo ordinate habũdant in motibꝰ ſicut mobilia ſuperioza: ſed põne t impõne in motibꝰ diſponuntur ſm q mixtionez perficere poſſunt. In mixtione aũt non eſt niſi frigidum cũ ſicco t frigiduz cum humido t calidũ cum ſicco t calidũ cũ humido: eſt autem frigidũ cũ ſicco: t neutra illaruz qualitatum eſt vite: ſed vtraq̃ mortificatiua ſed tamen in mixtura operatur potentiã bene tenendi ſed male recipiendi t cum potentia male recipiẽdi impediat mixturã oportuit ſperã per motuz ſuum ꝟ operantẽ longiſſime poni a loco mixtionis: t tñ oportuit ipſam eſſe pp potentiam bene tenẽdi: t qz ꝟ habet ꝑficere ſpera ſaturni: iõ elongata eſt maxime a loco mixtionis t ſuppꝛema facta eſt t tardiſſimi motus qz aliter mixtura oĩs ſolueretur: frigiduz aũt cũ humido eſt duplr: eſt. n. humidũ ſimplex q eſt elale t eſt humidũ ꝓplexiõale q ẽ ſbz vite t illõ quidẽ q ẽ ſimplex oz hẽre ſortẽ motũ vt miſcibilibus

ingeratur t

ingeratur: ⁊ ideo ꝓpter illud est spa lune vicinissima loco mixtiõis: vt fortius moueat ꝓpter q̄ ẽt fluxus ⁊ refluxus maris seq̄tur motũ lune: humiõ aũt complexionale hz mouere spa veneris: ⁊ ideo soli cõiuncta ẽ qui ẽ dator vite: calidũ aũt cum humido ẽ ⁊ calidũ cũ sicco humidũ ãt cũ calido eẽ nõ põt nisi sit humiõ spirituale ex quo fiũt spũs q̄ sunt vectores virtutũ vite ⁊ ideo nõ põt esse excellẽs caliõ: qz h non ẽ nisi cũ sicco ⁊ ideo calidũ est cũ humido cõplexionale calidum ⁊ spũale hũidũ: ⁊ h mouet spera iouis ꝓpter qõ alr̃ post saturnũ locata ẽ: qz ex tẽperamẽto sui non posset mouere mãm mixtiõis: sed mote tã ⁊ mixte se influere põt: calidũ aũt cũ sicco dupliciter ẽ: aut.n.ẽ motiuũ totius materie aut digestiuũ ⁊ maturatiuũ materie. hz mote: ⁊ illud q̄dẽ q̄ ẽ motiuũ totius materie ẽ feruens ⁊ furẽs calidũ q̄ mouet spera martis ꝓpter qõ elongata ẽ moderate vt attingere possit ⁊ nõ incendat ⁊ hẽt locũ tertiũ: siccũ aũt cũ calido digestiuo ⁊ maturatiuo seminũ ⁊ conceptuũ ẽ spera solis mouens ꝓpter qõ in medio planetaꝝ ẽ posita sicut cor ⁊ sibi attribuitur dare vitã. Cũ ãt isti sex planete sic mouere hẽant prin cipia mixtiõis vnus solus ẽ q̄ cõmiscibilẽ ⁊ applicabilẽ hz virtutẽ q̄ est mercurius: ⁊ iõ hz motus inuolutos multos ⁊ ponit iter duos planetas q̄ mouere hñt frigidũ ⁊ hũidum qõ maxime ẽ cõmiscibile ⁊ isti sunt luna ⁊ venus. Scõm aũt istaz rõnem. x. erũt ordines sbaꝝ mouentiũ: ẽ aũt attẽdendũ q̄ nõ putovnq̄ fuisse cõprehẽsos ab aliquo mortaliuz oẽs motus celoꝝ: ⁊ ideo ẽt de sbũs imobilibus ⁊ pcipue de nũero eaꝝ in certũ est: sed id qõ rõnabilius dici poterit vt videt tã a nobis dictũ ẽ qz h certũ ẽ spas eẽ cãs eẽ ⁊ vite ⁊ differẽtias spaꝝ eẽ cãs differẽtiaꝝ que sũt i esse ⁊ vita: ⁊ iõ videtur talis esse nũerus eaꝝ qual nunc dictus est.

Capl̃z. xxvj. ⁊ ẽ di. de. dubitationes q̄ oriũtur circa predicta

Ritur ãt hic qõ grauis quã lz in scõo celi ⁊ mundi retigerimus tñ ẽt h soluẽda videt esse ẽ aũt h: quare primi duo celi nullã penit⁹ hñt stellã. Tertiũ aũt hz multas valde ⁊ septez alij celi qõlibet hz vnã mñ: ⁊ cã huius ẽ proculdubio qz spa que vniformitatis ẽ cã nõ põt eẽ diffozmis in habẽdo stellas vel stellã ẽ aũt eẽ in se vniforme q̄ ẽ effect⁹ prime spe. Similiter aũt cõpositio que tñ est ex principijs ibe nõ hz diffozmitatem: ⁊ ideo scõz ẽt ñ hz stellã aliquã: sed cũ figure sint plurime ⁊ ꝓprie q̄bus distinguntur entia quãta oportuit q̄ stellata multis stellis esset spera tertia ꝓpter qõ ẽt ab astronomis isti spe attribuitur mouere terrã q̄ ꝓducit figuras plantaꝝ ⁊ alialiuz ⁊ cũ alie spe nõ moueant nisi principia simpliciũ ⁊ complexionãtũ: ⁊ illa sunt singula nõ potuit qualz aliarũ sperarꝝ habere nisi stellam vnaz pro vnaquaq̄ ⁊ tali ordine dispositas vt dictũ est: h ẽt soluitur id qõ in celo ⁊ mundo ẽ tactũ q̄ cum motus gradatim crescant ex prima spa vsq̄ ad tertiã postea non crescũt gradatim vsq̄ ad quartã vltimã: qz sol fm obseruatiões ꝓbabiliozes nõ hẽt nisi duplicẽ motũ ⁊ saturn⁹ ⁊ iuppiter ⁊ mars hñt plures: huius.n. cã ẽ q̄ in veritate planeta hz motus tot q̄t põt pficere motũ ad quẽ ẽ: qz sic̃ tam in sequẽtibus ꝓbabit motus ẽ ꝓpter id q̄ mouet p ipm: ⁊ iõ opz q̄ quilz planeta tot hẽat motus q̄t exigunt ad effectũ eius pficiẽdum: ⁊ cuz sol simplicissimi sit effectus qz ẽ dator vite: ideo motus habet paucioꝝ oibus alijs planetis: quãuis.n. dirigat semina ⁊ maturet h magis pficit magnitudine corporis sui q̄ multitudinẽ motus. Adhuc aũt cũ iste qualitates planetarum ⁊ stellarum referuntur ad vitam oportuit q̄ stelle oẽs illuminarent a sole ⁊ per lumẽ suũ in suis corpibus informatũ moueant mãm sicut dictũ ẽ: ⁊ h quidẽ q̄ oẽs a sole illuminentur ꝓbabiliozi dicit opinio astronomoꝝ: sed dubitabit fortassis aliq̄s q̄ cũ motoz preſideat spe ⁊ vtatur ea: sicut instrumẽto motus sui vtꝝ pſideat stelle vel toti spe aut alicui alij parti ipsius: ⁊ q̄ rõnabili⁹ de h dici põt ẽ q̄ in spis simplicibus quarum lumẽ adeo simplex est q̄ vilui nõ subijcit intelligẽtia mouens toti spere preſidet. In stellatis autem pſidet stelle magis ita tamen q̄ sine h ⁊ nũc sit in spera stella: lz maioz virtus ei⁹ sit in vna pte q̄ in alia.

In stella aũt propter sbe spissitudinem magis lumẽ calcatur ⁊ multiplicatur ⁊ cum stella lumine suo faciat quicquid facit opz q̄ ipsa stella principale sit instrumentum intelligentie exequẽtis formas suas p stellas ⁊ orbes. Sicut.n. intelligentia agens que in nobis est p spũs inuehit manibus ⁊ instrumẽtis formã quã ducere vult in mãm ita itelligentia agens que mouet orbem ⁊ stellam vel stellas luminari inuehit formas ⁊ p lumen luminaris traducit eas in mãm quã mouet: ⁊ h sic tangens mãm educit eam de potẽtia ad actũ ⁊ huius signũ ẽ q̄ sapiẽtes astronomi p h principia que sũt loca stellarum pronosticant de effectibus q̄ luminibus stellarum inducuntur rebus inferioribus: h ergo que dubitari possunt circa predicta sic determinata sunt.

Capl̃m. xxvij. in quo est probatio q̄ nũerus separa⁹ rum sbarum nõ aliter põt accipi q̄ dictũ est.

Ꝺeamus aũt nũc ad ꝓpositũ dicentes q̄ si r aliq̄s dicat q̄ ñ possibile ẽ q̄ aliqua sit serẽtia siue circlatio q̄ prẽdat p ꝯtinetate ad serẽtiã si circulationẽ astr: h ẽ q̄ dicat q̄ astrum fertur motibus uc q̄s induximus ⁊ non orbis: sicut.n. dixerũt multi: ⁊ q̄ astra oia ferunt ab oriente in occidẽtem motu diurno ⁊ motu ꝓprio ferunt ecõuerso ab occidẽte in orientẽ: ⁊ nulla ẽ circulatio circuli que cõtendat ptra motũ primũ ⁊ dicat oẽm nãm ⁊ oẽm sbam que imobilis ẽ ⁊ imãlis ⁊ ipassibilis ⁊ est fm se nõ determinata p mãm sortiri sp q̄ melius ẽ: ⁊ estimet ipsam eẽ finẽ ⁊ optimũ tunc oportet illũ concedere q̄ nulla erit diuersa nã separata q̄ nõ moueat aliquã stellã: lz necesse est q̄ iste sit nũerus sbarum q̄ accipit fm nũeꝝ eoꝝ que mouent celo siue illa sint stelle siue orbes: nã si sunt alique alie nature separate ꝓter eas q̄ dicte sũt ille mouebũt sic̃ ille nãe q̄ exultũt fines ⁊ optie ⁊ pfecte qz alr essent ociose sicut in antehitis determiatũ ẽ: mouebũt aũt eas q̄ sũt vehibiles siue mobiles in circuitu ⁊ ille sunt stelle vel orbes. Si igit supponamus q̄ ipossibile sit alias eẽ ferentias siue circulatiões ꝓter eas que dicte sũt h. n. rõnabile ẽ suscipere: ex his opiniõibus q̄ cõparate ⁊ collecte sũt a dictis antiquoꝝ ⁊ modernoꝝ tunc opz q̄ nũerus haꝝ sbaꝝ sit fm nũeꝝ eoꝝ q̄ circũferunt. Si.n. demus q̄ ⁊ veꝝ ẽ q̄ oẽ ferens siue mouens localiter ⁊ circulariter ẽ mouens nõ ꝓpter se: sed gratia circũuexi: sũ q̄ ab ipo circũuehit: tñ pp nãz q̄ alr nõ subsistere põt: tũc sequit necessario q̄ ois ferentia siue circulatio ẽ alicui⁹ q̄ circunuehitur ⁊ sic nulla serẽtia erit ita sui cã q̄ moueat p seipsam sine mouẽte nec põt dici q̄ sit alicuius circũuehibilis illud mouẽs nisi astroꝝ vel orbiũ celoꝝ: ⁊ tũc cõcludit q̄ nũerus sbaꝝ imobiliũ ẽ qui dictus ẽ prius. Si.n. aliq̄s diceret q̄ vnũ circũuehibile astrũ vel orbis sit cã alterius circũuehibilis ita q̄ vnũ corpus moueat aliud ⁊ corpus mouẽs itez egeat corpe gratia cuius ipm moueat tũc opz q̄ h in infinitũ vadat: cũ oẽ corpus moueat ab

elio sicut in phicis probatū ē. Cū aūt nō sit possibile abire in infinitū oz q̄ dē q̄ ad aliquē finē stet oēs circulatio coꝝ q̄ circūuehunt ⁊ sūt diuina corpora que sunt in celo in quo maior ē ordo q̄ in alijs corpibus stare aūt non pōt nūerus iste si corpus moueat corpus sicut dixerūt aliqui. Opz igit q̄ stet sic q̄ moueatur ab imobili principio separato ⁊ sic iterꝝ redibit q̄ nūerus sbaꝝ separataꝝ mouentiū est fm nūerū coꝝ q̄ mouent accipiēdus: ⁊ si aliqne eēnt sbe separate nō mouentes sicut dixit plo eēnt ociose q; sbe tales nō ponūtur in nūero ⁊ ordine cātoꝝ sed potiꝰ in nūero ⁊ ordine cāꝝ ⁊ cāe nō possunt cāre eē in iferioribus nisi p motū superioꝝ: vnde quicquid dicit de cāis vl dijs nō mouentibus d̄ oīr eē ante primū motorē ē error. Fz phiaz dicebant. n. quidā sequētes socratem vnū eē deū sublimē d̄ est oīum deoꝝ pater: ⁊ ē imobilis nō mouēs sed cāns oīa: ⁊ que primo cāntur ab ipso sūt. xij. dij incorporales ⁊ imobiles ⁊ nō mouētes ⁊ illi quasi senatuz celi optinēt ⁊ sub istis sūt dij corporales d̄ mouent d̄ sūt planete ⁊ stelle alie: ⁊ sub istis iterū sūt dij terreni d̄ hñt numina sua super ea q̄ procedūt ex terra ⁊ h̄ est antiquoꝝ opinio ⁊ dicit q̄ tradita est a socrate. Cū aūt nihil hoꝝ ꝓbari possit p rōnē nō ē illud dicendū in phia: neq; phs pōt disputare cū istis q; nō cōicat cum eis in principijs. Sz h̄ q̄ scit p phiam ē q̄ oē q̄ mouet mouet ab alio: ⁊ q̄ motus ꝓpetuus ē a perpetuo motore d̄ nec est corpus nec virtus in corpore ⁊ iō separatus ⁊ imobilis ⁊ indiuisibilis nullā hns magnitudinē per se vel p accīs: ⁊ nec finitus nec infinitus. Et iō scitur, q̄ fm nūerum taliū motuū est numerus taliter mouentiū ⁊ q̄ omnes huius motores sūt separate sbe p se exīntes ⁊ sunt principia alioꝝ q̄ fiūt in nā.

Caplm. xxviij. qualiter celum sit vnū ⁊ multa ⁊ q̄lis sit multitudo sbaꝝ separataꝝ.

Uia vo vnū celū totū sit manifestū ē ex his q̄ dicent nūc. Nā si daretur q̄ plures eēnt celi sicut bō est nā que multiplicat in plura nūero conuenīētia in vna nā spēi: tūc oporteret q̄ circa q̄libet celū eēt tale principiū eēntie q̄ eēt spē vnū ⁊ numero multa potētia vel actu ⁊ ex h̄ seq̄ret q̄ cū principiū sit forma celi que ē sba separata q̄ motores ēt vnius celi ⁊ possent eē ⁊ nūero multa ⁊ spēvnū: sed quecūq; sūt nūero multa: mām hñt per quā diuidunt q; differē tia nūero nō differūt per formā sed p mām solā. Multoꝝ. n. nūero differētiꝰ ē vna ⁊ eadē rō spēi: sicut vna ē rō hois quāuis hēat multa indiuidua ⁊ quoꝝ q̄libet ē vnū nūero sicut socrates ē vnus: illud. n. q̄ est d̄d erat eē tm ⁊ separatum ⁊ primū nō h̄z mām aliquā: eo q̄ ipm est endelechia siue actus purus ⁊ simplex sicut iam in antehītis ꝓbatū est. Opz igit q̄ primū mouens q̄lz celū sit vnū tm ⁊ rōne ⁊ nūero fm q̄ idem nūero est in quo nulla inuenit diuersitas in nūerando ⁊ illud mouēs ē ens imobile: ⁊ q; sic motor ē vnū nūero ⁊ spē siue rōne: ⁊ motor est forma ⁊ actus eiꝰ q̄ mouet. Opz ēt q̄ id q̄ mouet motu cōtinuo ⁊ vno in quo reiteratur fm vnā ⁊ eandē sbam incorruptibilem motū sit vnū solū spē, ⁊ nūero ⁊ rōne. Ergo q̄lz celū q̄ mouet est vnū solū fm suā spēm ⁊ rōnē: ⁊ ex ista ꝓbatiōe hētur q̄ oēs sbe separate differūt ab inuicē spē ⁊ sic spē differūt sbe separate ita differūt ēt celi ⁊ stelle mote ad inuicē spē ⁊ nulla cū alia est vna spē ⁊ eadez h̄ ēt ꝓbatur alr q; quecūq; habēt vnā mām cōem que multiplicat per mām hñt actū vnū quo ipsam mām accipiūt: ⁊ h̄ actus est gñatio: ⁊ h̄ cōstat p h̄ q̄ nō ē multiplicatio vnius mātie in multas mās: nisi pp eē diuinuz q̄ nō permanet in vno solo sic ꝓbatū ē in fine scōi pt geneos que igit nō hñt actū gñationis ipa sūt vnū nō multiplicabile per nūeꝝ: celi igit ⁊ stelle ⁊ sbe separate sūt nō multiplicabiles per nūeꝝ: ex h̄ accipitur q̄ sicut loco sperarū vna ē superior altera ita ēt dignitate vna sba differt ab altera: quāuis igit oēs sint intellectuales tñ intellectus differūt p h̄ q̄ superiores sūt magis simplices q̄ inferiores ⁊ sicut dixim⁹ formas entiū habēt magis vles ⁊ magis ambitēs q̄ inferiores: ⁊ fz hūc ordinē oēs referūtur ad vnū primū sicut mēbra in homine referunt ad cor ⁊ sic oēs opantur ad idez ⁊ mouent idē: ⁊ ab hac vnitate ordinis aliqñ totū celū dicitur vnū in qua vnitate primus motor ē sicut cor: ⁊ sic oūz a quo oēs accipiūt motū ⁊ formas quas p motus suos deducūt in mām. Et sic spere ⁊ stelle iferiores sūt sicut mēbra in corpore que accipiūt ⁊ largiuntur ⁊ motor primus ē sicut cor q̄ a nullo accipit sed largitur oībus ⁊ oīa: q; nihil ē corporaliū virtutū q̄ cor nō largiatur sicut in libro de aialibus oñsum ē ⁊ fm hūc modū superiores planete saturnus ⁊ iuppiter qñ cōiunguntur de circulo in circulū vel de triplicitate in triplicitatem accipiūt a speris superioribus formas vles q̄ signant res maiores q̄ accidūt in mūdo sicut oñt sapientes astrorū

Istis igit modis celū ē vnuz ⁊ multa ⁊ ꝓculdubio scias q̄ si celū ē vnū spē ⁊ multa nūero tūc oīa que in celo sūt haberent mām vnā ⁊ formas diuersas nūero. Dico aūt mām vnā que potētie ē vni⁹ ⁊ quecunq; sic mām hñt vnā trāsmutant ad inuicē corpora igit celestia transmutabilia eēnt ad inuicē q̄ nos videm⁹ eē falsum. Si aūt quis q̄rat qualis sit multitudo sperarū ⁊ stellaꝝ. Respōdendū q̄ ē multitudo coꝝ sicut coꝝ d̄ descendūt ab vno principio ad h̄ q̄ sint principia determinantia eē sicut dictū ē ⁊ nō possūt eē determinantia vnū eē ⁊ idē: nisi sint diuersa cōuenīētia in vna cōi nā intellectuali fm prius ⁊ posterius: ⁊ h̄ cōitas nō ē coꝝ q̄ sūt vnū spē vel gñe: sed coꝝ que ꝓportiones ⁊ analogiā hñt ad vnū: ⁊ iō quidā dixerūt q̄ sicut rō est in vmbra itelligētie: ⁊ sensus in vmbra rōnis ⁊ vegetabile principiū i vmbra sensus: ita vna itelligētia est in vmbra alteri⁹ ⁊ prima itelligētia in vmbra cāe prime. Et dixerūt ēt q̄ q̄dā intelligētia ē q̄ infusa ē actiuis ⁊ passiuis in spa eloꝝ q̄ opat in semibus ⁊ cui⁹ ē op⁹ nāe ⁊ hāc dixerūt eē in vmbra itelligētie q̄ ē in spa lune: ⁊ ꝓp illā dixit orphe⁹ q̄ oīa sūt plena diis ⁊ q̄ aīa trahit a respirātib⁹ p auras sed de ista disputatiōe dispputatum est alibi a nobis.

Caplm. xxix. q̄ fm eos d̄ fabulose loquūt de celestib⁹ nūerus motoꝝ accipit fm nūeꝝ mobilium sicut fm eos qui loquūtur de eis phice.

Quod aūt de celo ⁊ astris traditū ē a senioribꝰ ⁊ atiq̄ssimis in fabule figura dimissū ē posterioribꝰ. Est aūt hoc ynia q̄ celestia corpa sūt dij ⁊ q̄ h̄ oīa ꝓtinēt vniuersa nām ⁊ hñt eā in ptate ꝓuertēdi, put volūt ad libitū. ⁊ reliq̄ q̄ de his dicā sunt ab ātiq̄s ita a posteris sūt adducta ad pīuasionē multoꝝ vulgarū ⁊ ꝓuersa sūt ad leges q̄b⁹ colūtur religiones coꝝ ⁊ ad cōserēs ad vitā hoium ita q̄ colūt ea supplicatiōib⁹ ⁊ sacrificijs vt ad ꝓpitiationē ⁊ placationē inducāt: oñt. n. celestes sbas eē ꝓformes ⁊ hoib⁹ ad silitudinē trāsformāt eas aialiū alioꝝ. Circa h̄ aūt multa oñt ynia quadā silitudinis q̄ sūt silia dictis. Si q̄s aūt separans ⁊ distinguēs dicā coꝝ id solū accipiat ab eis q̄ ista dicūt eē deos: tūc ēt ab his accipim⁹ estimationē qz sbe separate sūt q̄dā diuise sbe: ⁊ q̄ sic dicē putabit duci ad ipossibile ea q̄ sepe p successiones phoꝝ iuenta sūt

quoꝝ oīum

Quor oiuz opinio sp fuit q̄ ille sbe eēnt oij ⁊ nobiles ⁊ i celis habitatōes hērēt: qñ ⁊ añ h nostra tpa fuit pbia ⁊ forte ꝑm successiōes seculoꝝ ⁊ tpum sepe corrupta: ⁊ itez reinuēta sicut ⁊ alie artes: ⁊ casdē illoꝝ opinio nes q̄ ex illis tpib⁹ sibi successerūt videm⁹ vsq; nunc ad h nostra tpa saluari: oēs āt isti pbi sic succedentes p secla ꝓcoꝛditer posuerūt vt oixim⁹ has eē sbas diui nas ⁊ motozes eaꝝ eē sbas sepatas: ⁊ eē ipsa pncipia gñatiōis: ⁊ tō ēt ꝑm eos q̄ fabulose pbiam tradiderūt ꝑm superius iductū modū accipiēdus ē nūerus moto rū: ⁊ sbaꝝ imobiliū: fabula.n. aliq̄d pbie ē: ⁊ ex mūis q̄bus philosophari iceptum ē ꝓ: ex pbiaz: quāuis āt fabula ad boium ⁊ aliox vtilitatē retozq̄at celestia tñ h nō itenderūt q̄ hoies eēnt ⁊ afalia: sed potius ex sili/ tudinibus q̄busdā p ꝓprietates quasdā dissimiles faci unt vulgariter inotescere q̄dā pbica: nec itenderūt di/ cere nisi q̄ talia coꝛpa virtutē cāndi in ſioꝛib⁹ hñt ⁊ sbe q̄ mouēt ea sepate sūt ⁊ imobiles ⁊ itellectuales: ⁊ sūt itellectus practici quaꝝ itellectus cā ē entiū cūm q̄cūq; in mām cāntur p gñationē sicut dicit in libris o nā ⁊ virtute deoꝝ: quāuis. n. sepe corrūpant habitatiōes p intēpies q̄ ex motu planetaꝝ accidūt: ⁊ plaga q̄ non ē habitabl' efficiat habitabilis ⁊ ecōtra plaga q̄ ē habitabilis cōuertat ad ihabitationē ⁊ in his successiob⁹ destruā tur terre ⁊ scie ⁊ itez reedificent sicut nos oñdim⁹ in libꝛo de nā locati ⁊ loci: tñ h sp remānsit q̄si ꝑ reliquis apud oēs q̄ coꝛpus q̄ mouet ꝑpetuo motu mouetur nō a nā sed a motoꝛe q̄ ē aīa ⁊ itellectualis sba sepata q̄ p itellectū ē cā entis ⁊ p motuz suū exeq̄tur formas quas hz in seipsa. Et opinio igit̄ paterna q̄ a primis ꝓgenitoꝛib⁹ ē deriuata nō amplius manifesta ē nobis de primis sbīs quā mō dictū est.

Cap'm. xxx. de mō itellectus sbaꝝ sepataꝝ.

A aūt q̄ sūt circa itellectū hui⁹ sbaꝝ sepata/ e rū quasdā hñt difficultates quas oz determi nare. Una aūt ullaꝝ ē q̄ videt eē ex nūero eo rū q̄ apparēt oibus ⁊ ē q̄si cōis ꝓceptio ab oibus sup/ posita q̄ itellectus ⁊ itelligere sepataꝝ sbaꝝ sit q̄dā maxime diuinū ꝯz itelligēdi mod⁹: cū aūt tal' sit itelle/ ctus ocāꝝ sbaꝝ maxime difficultatē hz q̄ō itelligen/ do sic se hñs: aut. n. sba itelligit sepata aut non itelligit ⁊ si itelligit aut itelligit ꝑm actū aut ꝑm habitum: si itelligit ꝑm actū aut sic itelligit q̄ itellect⁹ ⁊ itelligē: ⁊ res itellecta idē sint aut q̄ h sint diuersa. Dec. n. oia sunt dubia q̄ inq̄rere opz: ⁊ si q̄dē nō itelligit: tūc non erit sba intellectual' ⁊ tūc q̄ram⁹ q̄d erit ꝑm nām insi/ gne sba sepata cū cōstet nām nō itellectualē non hēre aliq̄d nobile siue ilsigne. Si āt ē q̄dem itellect⁹ siue i tellectual' nā sepata ⁊ vtit itellectu ꝑm actū: sed hz itel lectū i hitu. tūc hz se itelligēdo sicut dormiēs scit quia dormiēs vt frequēti⁹ hz itellectū ⁊ non vtit ipso: ⁊ h itez nō ē nobile: qz sic erit trāsmutabilis sepata sba ⁊ ociosa: ⁊ h tā i ātecbitis ipꝛobatū ē. Si aūt dicat q̄ hmōi nā q̄ ē sepata itelligat q̄dē: sed itelligēdo nō het aliq̄d ꝑpriū p q̄ō differat ab aliis q̄ itelligūt h apō nos tūc sequtur q̄ itelligētia q̄ ē act⁹ itellect⁹ nō sit idē cum sba sua sed su⁹ itellectus ē in potētia sic itellectus hūa nus. Et p itelligere exibit in actū ⁊ itelligētia que ē ꝓsideratio itellect⁹ ē differēs a sba ipsi⁹ itellect⁹ sic dif fert in hoie. Sepata igit̄ sba nō est optima ⁊ nobi/ lissima sed ē ipsecta ⁊ potētie admixta qz itelligit ei i eē q̄dā honozabile q̄ educit eā de potētia ad actū: oē n. q̄ potētiā educit in actū honozabili⁹ ē illo: sic agēs honozabili⁹ ē patiēte: oporteret. n. tūc q̄ illud itelligi/ bile eēt in lumine alicui⁹ itellectus agentis ꝑ q̄ō educe ret itellectū in potētia exītem de potētia ad actū: ⁊ sic altioz eēt aliq̄s itellect⁹ agēs q̄ eēt nobilioz q̄ aliq̄s in tellectus sbe sepate. Amp. siue ponam⁹ q̄ itellect⁹ sit idē cū sua sba siue nō ⁊ siue ponam⁹ ēt q̄ itelligētia que ē ꝓsideratio itelligētis sit idē in sba cuz intellectu siue nō queram⁹ de eo q̄ itelligit q̄d sit illud ⁊ quō se hēat ad ipz aut cū itelligit seipz im ⁊ itelligēdo se itel ligit alia: aut itelligit diuersū a se ⁊ h ē querere. vtrum spēs itellecta sit idē ipsi p sbam aut diuersa: ⁊ q̄ram us itez si itelligit diuersum aliq̄d a se aut illō diuersuz est idē aliq̄d sp per qō itelligit q̄cq̄d itelligit aut intelligit aliud ⁊ aliud sp sicut nos: h. n. oia oppiata sī iā a pbis.

Si aūt itelligit diuersū a se ita q̄ spēs itellecta non sit idē ei. Tūc q̄ram⁹ vtrū differt in aliq̄ illud bonū ⁊ nobile itelligere sbaꝝ sepataꝝ a nostro intelligē vel nō: ⁊ videt q̄ in nullo differt q̄ ad h qz sicut nos p aliō itelligim⁹ a nobis ita facit̄ sbe sepate ⁊ tūc q̄ramus: vtrū ꝓtigēs sit itelligere sbas sepatas: vel n: ꝓtigēs. n. eē videt qz illō aliō p q̄ itelligit sba sepata pōt ineē ⁊ nō ineē sicut ⁊ in nobis: ⁊ h de q̄busdā optimis ⁊ no/ bilissimis sbīs absurdū ē itelligere: palā ē ergo ex hīs q̄ h qō ē sba sepata ē itelligē qōdā q̄ ē maxie diuinuz ⁊ itelligit honozabilissimum ⁊ p honozabilissimū in/ tellectū q̄cq̄d itelligit: honozabilissimū āt hīs intelle ctū hz cū sp in actu ⁊ indiuisibilē ⁊ nō mūtat de itelle/ ctu vno in aliud vel de potētia ad actū: si. n. mutaretur ꝑm intellecta ipm fozet idigni⁹ qz oporteret q̄ efficere tur in actu p intellecta ⁊ an ea eēt in potentia: mutatio n. talis ē q̄dā motus sic determiatū ē in scdo de aīa ⁊ i scdo de intellectu ⁊ itelligibili ⁊ ē motus ipfecti venie tis ad pfectionē: pbatū ē āt in añhitis q̄ sbe sepate sūt imobiles: ⁊ p se ⁊ p accīs. primū ergo pncipiū si dica tur nō eē intelligētia pura sed dicat eē potētia q̄ p ali/ ud a se efficit in actu rōnabile laboziosū fieri i accipiē do intellectū ⁊ itelligere ꝑm actū qz itelligit p aliud a se q̄ ꝓtinet ei itellectū sicut actus ꝓtinet potētiā: oē. n. q̄ itelligit p diuersū a se hz potētiā ⁊ exitus illius ad actū motus ē q̄ lassitudinē iducit in eo q̄ ē māle. Mā le āt sp ē qō ē in potētia: deiñ palā itez ē qz aliq̄d aliō erit ab ipo q̄ ē dignissimū: in nā. n. intellectuali oz aliq̄d dignissimum ponere primū: ⁊ h non pōt eē illud p q̄ diuersū a se itelligit qz h ē i potētia ⁊ laborat i itelligē do: in h. n. q̄ sic itelligit digni⁹ ē itellectu q̄ ipse q̄ itel/ ligit itellectus: taliter. n. itelligēti inerit ⁊ itelligere. sic diuersū ab ipso: ⁊ intelligētia q̄ ē ꝓsideratio itellectus ēt ierit sicut diuersū ab ipso ⁊ erit indignissimū ab ip/ so itelligēte: cū. n. ipse itelligēs. sit sba sepata si itelligit p diuersum a se sp itelligit p aliq̄d q̄ sibi ē idignū cum ipa sit nobilissima oiuz sbaꝝ: ⁊ sic ois itelligētia sua q̄ dā ēvilificatio sui ipi⁹: qz sp ꝓtigit viliori se: eēt ergo diffugiēdū sbe sepate ab oi intellectu ne vnq̄ itellige ret ꝑm actū: qz ēt in nobis sic ē q̄ nō videre quedā in q̄bus vilificat visus meli⁹ ē q̄ videre: ⁊ si sic intelligit nō erit nobile q̄d itelligētia ipsi⁹: h aūt i itellectu hūa no ñ ē sile: qz hz noster itellect⁹ itelligat p diuersū a se: illud aliq̄n sit vilius tamē qz nō itelligit illud nisi i actu ⁊ luie agētis itelligit noster itellect⁹ p nobili⁹ se ⁊ no bilitat ⁊ adipiscit itellectū agētē ꝓtinue: h āt in primis sbīs dici nō poterit qz ille nō habent aliq̄d nobili⁹ se per q̄ itelligibilia fiāt: ⁊ ideo si separata substantia in telligit p diuersū a se oi mō itelligit p vili⁹: ⁊ ois itel/ lectus su⁹ est vilificatio sui ipsi⁹ qz id qō adipiscit p in tellectū ē vili⁹ ipso. Opz igit̄ dare q̄ seipm ⁊ p seip suz itelligit si ꝓcedat q̄ ipe ē id qō potissimū ē in itelli gēdo: ē āt adh aliud qō de itellectu sepataꝝ sbaꝝ: oz

aduertere qz cū itelligētia apud nos sit itelligētia dcā ad itelligētiā itelligibilē eo q itellect⁹ est rei itellecte i tellect⁹ t fz eē depēdet ad itellectū: itellus āt fz actū in nobis sp ē alt⁹ siue alteri⁹ itellect⁹: sicut t sensus t opinio t mēs t oia que fz hūc modū oñr: respect⁹. n. hoz oiuz ēt in ipa voce nois q̄ vocant iportat. Jn itellectu aūt sepate sbe non ē ita qz ille non dependet ad rē cū sit cā rei sz ecōuerso res depēdēt ad ipaz sicut artificiata depēdēt ad itellectū artificis. Amp. si itelligere sepate sbe ē alt d aliud ab ipa fm q̄ iest ei itelligere bn: t fm optimū modū itelligēdi q̄ ē fm actum. tūc sp fm aliud ab ipo hz itellectū optimū: t tūc non putabis q̄ idē sit id qō itelligit cū itelligētia in q̄busdā sicut in eisdē nō ē idē scia t res scita. Et cū optimus itellectus sit ille q̄ ē fm actū sp optimus intellectus in his q̄ sic itelligūt erit ab alio. t h ē in o.bus q̄ hñt itellectū in potētia. Jn potētijs quidē mālibus vez est qz sine mā p abstractionē idē ē sba t q̄d erat eē sic oñsum ē in septio hui⁹ sapie libro. Jn theozicis vo h ē itellectualib⁹ t puris idē penit⁹ ē rō p quā fit itellectus t res itellecta t ipa itelligētia q̄ ē ꝓsideratio itelligentie: cū igit sba sepata sit tota theozica t itellect⁹ pur⁹ nō itelligit diuerso exīte itellectu t itellecto: q̄ cūq⁹. n. theozica nō mām hñt idē sūt in eis itelligētia q̄ ē actio itellectus t itellectū: t vnū sunt h tria in eis itellectus videlz t id qō itelligit t ipa actio itellectus q̄ itelligētia vocat: in nostro āt itellectu non sunt idē nisi p accīs qñ videlz accidit ipi itellectui q̄ itelligat: tūc. n. in nobis idē ē itellectus t id qō itelligit. Amp. aūt adh restat circa hūc locū dubitatio de eo q̄ itelligit prima t sepata sba vtrū sit cōpositoz itellect⁹ eius vel non: nostra. n. itelligētia idiuisibiliū in qb⁹ nō ē vez vel falsum qñ āt veroz vel falsoz iā ē cōpositio q̄dā itellectuū: t si dcē q̄ itellect⁹ sbe sepate sit cōpositus: tūc oz q̄ trāsmutet in ptibus cōpositōis totius ita q̄ vnā ptē accipiat primo t postea aliā t tūcynā cōponit cū altera: t sic trāsmutat sup cōpōētia t cōpositionē ipoz t h nō facit itellect⁹ nisi q̄ itelligendo diuersa t a se t ab iuicē accipit itellecta. t h iā oñsum ē nō ꝓuenire intellectui sbe sepate: h. n. icōueniētia ꝓ certo sequūt aut opz redire ad id qō supradictū ē q̄ videlz oē q̄ nullo mō hz mām vl potētiā mālē sicut hz hūanus itellect⁹ ē idiuisibile t nō itelligit p diuersū a se: hūanus aūt intellectus quāus nō hēat mām ex qua sit non tñ caret potētia mālī inq̄tū accipit cū ptinuo t tpe t inq̄tū in telligit p diuersuz a se: qz recipe diuersū a se nō accidit nisi hñti mālē potētiā: accipe. n. cū ptinuo t tpe accidit ei q̄ iclinat ad mām determiatā forma ptinuitatis t ꝛnetatis: sic ergo dicemus aut q̄ itellect⁹ sbe sepate ē sicut hūanus q̄ fm ē aut opz nos dicere q̄ itellectus cōpositoz q̄ itelligit accipiēdo diuersū a se hūhz t suū optimū sortit in h intelligibili aut in illo fm q̄ adeptū itellectū colligit ex itelligibilib⁹: t sic itellect⁹ sbaz nobiliū ēit sic noster itellus: aut oz dicē qō id qō nobilissimū ē in nā itellectuali ē aliō q̄d a nobis q̄ no i telligit sicut nos cōposita: sed pot⁹ itelligit cōposita resoluta ad simplicia t diuersa in se t seipz itelligēdo itellit t mālia imālr t tpalia itpalr t cōposita t cōplexa simplr: sic aūt se hñs sba sepata t talis ē itelligētia ipsi⁹ imobilr t eternalr: sic igit de itellectu sbaz sepataz fm Arist. sit determinatū. Suis eni verbis nihil penitus addidimus nisi explanationem.

Capitulum. xxxj. t est di. de. nām intellectus sbaz separatarum.

Edēndū adhuc videt nobis ad pncipiū vt
r meli⁹ videat veritas dcōz: determīāda. n. q̄uoz sit ō itellectu sbaz sepataz q̄z tria taz tacta sit sub breuitate: pzio g̃ q̄ram⁹ q̄lis sit itellect⁹ diuinaz sbaz: t huic addem⁹ q̄lr se hñt ad iuicē itellectus illaz sbaz t q̄lr se hñt ad itellectū primi motoris siue sbe prime: scōo āt q̄rem⁹ q̄l sit mous itelligēdi illaz sbaz: vtrū vz aliq̄d diuersū a se accipiāt aut nō: t q̄s sit modus itelligēdi illi⁹ intellect⁹ q̄ nihil accipit. Tertio q̄rem⁹ q̄lr itelligit ea q̄ itelligit: vtrū vz in vlī vel pticulart aut itelligit cōposita t an intelligit mālia t priuatiua t hui⁹. Ultio āt ex oīb⁹ his q̄rem⁹ an itellect⁹ istaz sbaz depēdet ad ens itellectuz vel ecōuerso. Ens itellectū depēdet ad ipm: de oībus n. his iā nimis breuiter fz ax. trāsiuim⁹ ita q̄ breuitas gñat obscuritatē. De pzio igit q̄l sit itellus sbaz diuinaz determīādo dicem⁹ q̄ itellectus noie suo sonat sbam sepatā t imālē q̄ nulli aliq̄d hz cōe: q̄q̄d. n. ē illud q̄ formis q̄ in ipo sūt vel ab ipo ad nullū eē alicuius forme distinguit oio ē sepatū a mā tal āt ē ois intellect⁹ t agēs t possibilis: t q̄cūq⁹ alio noie significetur. Si. n. formis distinguēt t determinaret ad esse oportēt q̄ ipe oia eēt q̄ itelligeret q̄ fm ē. Est āt māe ꝓpriū q̄ oi t soli ꝓuenit formis q̄s hz ad eē determinari. pz igit oēm intellectū a mā eē absolutū. Si āt alicui aliq̄d hēret cōe iā eēt intellectiu⁹ coz q̄ eēnt de nā illoz: sic oculus nō videt nisi q̄ cōicant cū nā pspicui t auris nō audiuit nisi q̄ cōicāt cū aere tremēte: t oportet q̄ eēt virtus armoniaca t organica q̄ oia iposs̄ibilia sūt t iprobata a nobis in libro. iij. de aīa: t qz nō ē virt⁹ in corpe nec actus alicui⁹ corpis: nō oia intelligit t vlr ē oiuz t nāliū t matheticoz t diuinoz. Est igit nā itellectualis talis vt dcā ē: t h iā ab ātiq̄ssimis acceptū ē ꝓba. Anaxagore q̄ talē eē dicit itellectū solū. Cū igit sit sine oi mā t potētia māli nisi p accīs accidat h intellectui hūano ꝓiūcto imaginatiōi t sensus sicut dicim⁹ oz q̄ intellect⁹ de nā sua inq̄tū ipe in tellus ē cū alīa re aliq̄d cōitatis hēat. Talī āt exīs itellectus sic iā pz p multa q̄ in ꝓcedētib⁹ determinata sūt opz q̄ sit mouēs t imobilis p se t p accīs. Si. n. non mouet pbatū ē q̄ eēt inutilis t ꝓcipue si nō mouēt t eēt aptus mouere fm mām: videm⁹. n. q̄ ea q̄ pfectum hñt motū volūtariū sūt ea que hñt intellectū in iferioribus: alia. n. a alia mouēt instinctu nāe p aliquē mōm. Solus āt hō discretū hz motū t mouet bono simpliciter t nō bono vt nūc tñ opz igit intellectū sepatum eē mouētē actu: qz si nō mouet cū ex se sit motus ptncipiū oporteret q̄ eēt ociosus t inutilis in eo q̄ esset motiuus t non moueret: dicere aūt de sba sepata q̄ sit inutil t ociosa ē error cū h sit maxia demōstratio qua demōstram⁹ sbas sepatas eē qz scim⁹ ipas eē p motū ꝓpetuū. Si āt mouēs moueret ab alio q̄d ꝓ se non eēt mouēs primū t ꝓpetuū sic sepe ꝓbatū ē. Si q̄s aūt obꝯciat q̄ iferiozes motozes mouent a pzio motore: dicem⁹ q̄ h ē fm q̄lr āt se hēant ad ipm in pte iā dixim⁹ t ꝓ illa pte adhuc dicem⁹ iferius: neq; ēt mouet p accīs qz motus p accīs reducit ad motū aliquē p se sicut hō q̄ mouet motu nauis p accīs reducit ad motū nauis q̄ ē p se tūc oportēt q̄ aliq̄d añ ipm moueret p se q̄ absurdū ē: vñ pz q̄ nec p se nec p accīs mouet sba sepata intellectual: dato ergo q̄ mouet cuz ois motoz moueat ad aliq̄d opz q̄ō ad aliq̄d moueat: t sicut in añbitis ē ꝓbatū mouebit ad eēvniuersū: cuz igit intellect⁹ sepatus nō moueat ad esse vniuersi nisi largiendo formas q̄b⁹ vniuersa siūt t sūt t distinguūt opz

q̄ de nā

q̄ de nā intellectus sit sepati vare formas pz ex añdi/ctis q̄ ħ nō ē itellect⁹ possibilis vel speculatiui vel ad epti. Isti.n. intellectus mouent ⁊ fiūt in nobis ⁊ nō faciūt neq; cānt res sed fiūt ⁊ cānt reb⁹: nec isti itelle/ctus mouēt instrumēta aliq̄: sed potius accipiūt a coz/pozeis organis sicut ab instrumētis: colligam⁹ igit ħ in vnū ⁊ hēbimus nām sbe sepate que ē itellect⁹ sepatus nulli hñs aliq̄d cōe motu suo quo mouet largiēs foz/mas ad eē quas largit cēntiali luie suo p ħ q̄ est itelle/ctus vlr ē agēs nihil a cozpoze recipiēs q̄ neq; mouet per se neq; per accīs. ħ igitur est nā sbe sepate.

Capitulum. xxxij. ⁊ est di. de. modum qualiter itel/lectus diuini se habeant ad inuicem.

Icut in añbitis determiatū est iste sbe se hñt
e ad iuicē sicut se hñt ad iuicē celi quos mouēt ⁊ iō sicut celū ābit celū ⁊ ptinct ip̄m ita q̄ in/ferius magis hz determiatū ⁊ distinctū motū q̄ supe/rius. Supiozis aūt motus ē magis vlis ⁊ formalis ⁊ cōtentiuus: ita se hz itellectus sepatus ad itellectū ⁊ ħ nō fit sic quod vna sba moueat aliam sed sicut dñt astronomi q̄ in ꝓiunctiōe luminū celestiū iferioz appli catur supiozi eo q̄ determinat ipo ⁊ superius fm illaz viā nō applicat iferiozi sed iformat ip̄m: ita dicem⁹ q̄ iferioz itelligētia applicat supiozi p ħ q̄ determiat ip/sam ⁊ supioz nō applicat iferiozi: q; nihil recipit ab ip sa sed largit ei lume formale ⁊ vle qō hz: ⁊ ħ applica/tio fit vsq; ad mouēs primū q̄ largit oibus ⁊ a nullo accipit: ⁊ iō nulli dicit applicari: ⁊ sicut luia stellarum vnūtur ⁊ fiunt vnū sine motu mixtiōis ita vniunt foz me itelligētie supiozis formis itelligētie inferiozis ad opatione eē qō facit in mā: nec ē dicēdū q̄ aliq̄d largit itellectus supioz itellectui iferiozi nisi p motuz cozpis qō mouet itelligētia supioz q; nō posset p phiam ueni ri modus quo supioz largiret ⁊ iferioz accipet. Hz potius sicut nos videm⁹ q̄ oē instrumētū mouet in foz ma sui motozis ita celū cōpositum ex motoze ⁊ moto mouet in forma itelligentie mouētis ip̄m: ⁊ cū iferio/ris celi itelligētia cū suo celo cōtineat a superiozi sicut mā ptinet a forma sic per motum applicatur ei forma quā largit superioz ⁊ iferioz determinat eā magis ad mām ⁊ exequitur eā per motū sui celi sic tā in añbitis dixim⁹: nec tñ iferioz mouet a superiozi ꝓprie lo/quēdo hz ibi ē talis receptio sic in cozpe hūano recipit virtus ptcularis ab vli sicut sensus ptcularis recipit a sensu cōi ⁊ sicut virtus epatis recipit a virtute cordis ⁊ sicut vis motiua recipit a virtute cerebri ⁊ cordis. In oib⁹. n. talibus id qō ē formale fluit a virtute vli ⁊ ptcularis virtus determinat ħ ad actum: ⁊ iō applica tio talis nō ē motus sed determinatio. Ad primum igit motozē oēs hñt se sicut accipientes ab ipso: ⁊ ħ q̄ sūt ⁊ ħ q̄ cāe sūt sicut in añbitis dictū ē: ad iuicem aūt sic se hñt q̄ ħ qō accipiunt a primo motoze ōterminat fm descensum vt proportionet huic pti materie ⁊ illi q; ħ q̄ accipit vna ꝑs mē nō accipit alia tñ in his acce ptiōibus quilz mouet p cēntiam sicut in añbitis est oñ sum ⁊ quilz est cēntia simplex ⁊ imobilis licz supioz sit simplicissimus ⁊ imobilissimus ⁊ maxime virtutis.

Cū āt cōpantur in virtute motiua ad inuicē nō com parātur fm virtutē mouēdi tpe infinito: q; in illa vir/tute sunt equales. sed compant fm vigozē mouēdi: q; in hoc vna supat aliā. Et similiter sicut anima hominis nō mouet cozpus capre ⁊ sicut ars carpētaria non mo uet instrumēta artis ubicine ita itelligentia que mouet vnū celum non mouet aliud celum: ⁊ ħ ideo est q; ⁊ ipse intelligentie ⁊ celi earum differunt spē ad inuicem sicut in anteh abitis determinatum est.

Capitulum. xxxiij. ⁊ est di. de. quis sit modus intel/ligendi sbarum diuinarum.

Ex dictis aūt iā fere intelligit q̄s sit modus i
e telligendi istaꝝ sbarū nō aūt intelligunt ens cātum nisi per modū illū quo sūt cāe ipsi⁹: ⁊ ħ est sicut si ponamus q̄ ipsa sba intellectus ꝑatici sit ars ⁊ nihil addit ei penitus iste itellectus in se quidem indiuisibil' ē sed extēsus in manus ⁊ instrumēta diuisibi lis ē ⁊ formā artificiati que ipe ē p ptes exequit ⁊ in/strumēta que accipiūt formā partiētis nō accipiunt for mā tūdamēti. sed ponamus q̄ alīs instrumētis fac̄ vnū quā alterum: ⁊ si demus ēt q̄ eisdem instrumētis facit vtrūq; adhuc vez ē q̄ illa forma q̄ sit p ea in faciēdo fundamentū: ⁊ tñ non possumus dicere q̄ ipse itellectus tal' qui itelligē/do seip̄m itelligit se in se indiuisibiliter nō itelligat for mā artis ꝓcedentē a se in manum ⁊ instrumēta ⁊ non itelligat ea qñ ē in mā artificiati. Et si q̄ramus p q̄d itelligat dicemus q̄ p nihil nisi per seip̄m: ⁊ si q̄ramus vtrū aliq̄d diuersum a se intelligat dicemus q̄ sic qñ forma in manib⁹ ⁊ instrumētis ē diuersa a seipo ⁊ for ma in mā extra magis ē diuersa: ⁊ si queramus: vtrum aliq̄d itelligēdo sic recipiat. Dicem⁹ q̄ nihil penitus recipit sed oia facit nec per itellectū possibilē vel con tēplatiuū vel adeptū intelligit sed oia itelligit per in/tellectū agentē ⁊ operātē: ⁊ iō scia illa nec ē scia in vli neq; in ptculari: q; scia rei in vli ē scia rei in ħ quo ip sa res nō ē nisi in potētia sicut hō in aīali: ⁊ hoc modo nō ē ħ q; tota ⁊ expressa forma artificiati ē ars siue ac cipiatur in itellectu siue acciptat in manu ⁊ instrumen tis siue accipiat ꝓout ē mā. Nec ēt scia non ē scia in ptculari q; scire rē iparticulari ē scire in ħ q̄ ē nā sua ⁊ hoc mō per ħ q̄ est nā rei non itelligūt sbe sepate ⁊ iō haꝝ sbaꝝ est equiuoce dcā scia ad sciam nostrā: q; sci entia nostra caulatur ab ente q̄ scimus scia aūt illaruꝫ sbaꝝ est cā entis: huius aūt exemplū pulchrū satis ou plex inuenitur in nā quoꝝ vnū ē in virtute spūs qui ē in semine: ħ. n. iō q; discrete ⁊ diuersa in forma operat aliqñ a phis vocat intellectus ⁊ aliqñ vocat ala ⁊ si ponamus q̄ sit aia ⁊ itellectus per sbam ꝓstat q̄ illa sba nō per formā aliquā addītā sibi: sed per suā sbam opat oēs formas membroꝝ q̄ fm q̄ sūt in ipa idem sunt ipsi sbe: ⁊ fm q̄ ꝓcedunt ab ipsa in hūozem ⁊ mē bra diuersificant ab ipsa ⁊ quāto plus recedūt ab ipsa tanto plus diuersificant ab ipsa ⁊ ab inuicē: ⁊ tñ si q̄ra mus vtrū ille itellectus cognoscat formas mēbroꝝ quātūcūq; recedāt ab ipo dicem⁹ q̄ sic q; si ñ cogno/sceret nō oparet eas p suā sciaꝫ. Et si q̄ramus p q̄d co gnoscit easdē dicemus q̄ p seip̄m q; ipse ē p cēntiam cā ipsaꝝ: ⁊ si q̄ramus quō sunt in ipso dicemus q̄ sūt ip̄m lumen eius: ⁊ fm q̄ sunt in ipso sunt id q̄ ipse ē ⁊ tamen fm q̄ distant ab ipso multa accidūt eis que nō accidunt intellectui illi: q; fm q̄ distant ab ipso nō sūt idem ipsi ⁊ id qō de lumine eius habet vna non ē illō q̄ de lumine eius habet alia: aliud autem exemplū est de sole ⁊ luce solis ponamus. n. q̄ sba solis sit ipsa lux eius nec habeat aliam sbam adhuc lux solis indiuisi/bilis quidem erit in sole ⁊ erit diuisibilis expansa per omne perspicuum ⁊ erit causa colorum fm se lux ex/pansa imittit perspicuo superficiei terminati cozporis ⁊ lux sua erit ipsa colorum sba. Et si queramus vtrum sol habeat colores dicemus q̄ habet eos sicut cū pre habēs ⁊ fm ħ sunt id qō sba eius. Et si queram⁹ vtrū colores recipiantur a luce solis dicemus q̄ nō sed po/

tiº cãntur ab ipsa ⁊ modus q̃ sunt in ipa est modus lo/ ci spẽi non modus receptionis mãe : sicut alibi dictum est. Et si ponamus q̃ sol sit intellectualis sba cognoscit oẽs colores per modũ q̃ iam dictus est sepius: qõ igitur dixit themestius de sbãs diuinis q̃ cognoscunt res per ħ q̃ cognoscũt se eẽ cãs rex̃ insufficiẽter dictũ ẽ nisi determinet modus cãlitatis isto mõ quo dixim⁹ qz ex ħ q̃ aliq̃d se cognoscit vt causam non cognoscit cãtum nisi in potentia.

Lapl'm.xxxiiij.⁊ ẽ di.de.modũ cognitionis diuinarũ sbax̃ ex parte cogniti.

Am ãt clax̃ est id qõ tertio q̃rebatur de cognito a sbãs diuinis: iã.n.scitur q̃ sbax̃ diuinaruz scia: nec ẽ vlis nec pticularis necvniuoca nostre scie: ⁊ qz non cognoscũt aliud non cognoscẽdo seipsas ideo mãlia quidẽ cognoscũt ĩmãliter ⁊ cõposita simpl'r ⁊ tpalia intempozaliter ⁊ multa vnite ⁊ diuisa indiuisibiliter: sicut.n.se habent oĩa ad lucẽ sui intellectus q̃ est cã ipox̃: sic.n.forme sunt in virtute formatiua ⁊ sic sunt colores in lumine solis: ⁊ sic sũt artificiata in arte ⁊ ħ non ẽ difficile videre per añdicta qz receſſio eax̃ a cã diuina est extensio earuz in motum ⁊ quãtitatẽ ⁊ in mãm: ⁊ ex ħ accipiunt ⁊ multitudinem ⁊ tẽpozalitatem ⁊ motum ⁊ cõpositionẽ ⁊ diuisionem ⁊ nihil hox̃ hñt a sba diuina que est cã eax̃ per itellectum: ⁊ ex ħ ẽt soluit qualiter sciunt priuationes ipse diuine intelligentie : hae.n.scium sicut ars scit pcẽa artis per ħ qz non habẽt artis formã perfectaz. Sunt aũt q̃ ex ħ obijciunt q̃ sbe diuine non sciunt res prout sunt qz multe sunt ⁊ diuise ⁊ composite ⁊ mãles ⁊ huius: ⁊ ħ obo ex ignorantia prouenit qz licet ista nõ accipiãt causata: a causa sed a materia: tamen causa cognoscens causatum per seipsam cognoscit distantiam ⁊ dissimilitudinẽ sui a causato quolibet ⁊ si cognoscit istam dissimilitudine m cognoscit ⁊ causam dissimilitudinis ⁊ modum: ⁊ sic cognoscunt omnia suo modo sube diuine nec fuit aliquid dicere q̃ quidam ignari pbie tradiderunt dicentes q̃ cognoscunt res in vli ⁊ ĩ particulari ⁊ videntur esse de hac opinione. Auicẽna ⁊ Jsaac ⁊ Algazel: qz cognoscere in vniuersali ⁊ in pticulari non accidit nisi intellectui contemplatiuo: ⁊ si nos pbice loquamur sicut debem⁹ in hac materia sbe diuine ptẽplatiuo itellectu nihil cognoscũt: nec hñt talẽ intellectũ sz hñt itellectũ ⁊ sunt itellect⁹ vlr agẽs sicut dictũ ẽ ⁊ illi nõ cõuenit cognoscere vle ⁊ pticulare sz poti⁹ cognoscẽ se ⁊ modos suos q̃bus explicat seipm in instrumẽta q̃bus operat in mãm. Sed in hac scia diuina oẽs fere errãt qz err ozẽ Auicẽne sũt secuti: ⁊ q̃ dã nostrox̃ sequũt eũ ẽt in ipis q̃ ipimet nõ itelligũt.

Lapl'm.xxxv. ⁊ est di.de.vtrũ itellectus sbax̃ diuinarũ dependet ad id qõ intelligit vel ecõuerso ⁊ q̃d sit illud q̃ oẽs homines scire desiderant.

Trũ ãt iste talis itellect⁹ ad itelligibile depẽdeat l' nõ sz ecõuerso itelligibile ad itellectũ opz nũc inquirere: dictum.n.ẽ in precedentibus q̃ scia relatiue dicit ad scitũ ⁊ scitum nõ relatiue dicitur ad sciam. Jn scia autem diuinarum substantiarum iõ q̃ scia est cã entis ecõuerso est sicut ⁊ in forma artis: artificiũ.n.refertur ad artem sed ars non necessario hoc ipm q̃ est refertur ad artificiatum: ⁊ sic ẽ in oĩbus que se ad inuicẽ hñt vt cã ad cãtum: cãtuz.n. ỏpẽdet ad cãz ⁊ ẽ cãtũ ad altex̃ sz cã fz hoc ipz qõ ẽ nõ depẽdet ad cãtũ sz ẽ ipsa ad seipaz ⁊ ñ ad altex̃: cãtum aũt ad alterũ tm: siue.n.sit cãtum siue nõ sit cã saluatur hoc ipm qõ est. Sed cãtuz nõ saluatur in esse nisi cã esse habuit: ⁊ propter ħ quidã dixerũt q̃ cã prima non potest deesse alicui causato qz si in cãto causa non sit causatum peribit: ⁊ huius assignant rõnem dicentes q̃ sbe separate non p formã aliquam additaz sibi sed per essentiam sunt cause eoruz que sunt ⁊ fiunt causa autem per essentiam semper agit fm actum: ⁊ sicut vita est exñtibus ita q̃ esse rerum videtur esse continuus quidam fluxus ab eo qõ eẽntialiter est cã eẽ: sicut dies est quidem continuus fluxus luminis solis in emisperiuz ⁊ sicut vita continuus est aĩe fluxus in corpus: si autem sit sic: tunc videtur q̃ eẽ omnium eoruz q̃ sunt fieri quoddam ⁊ q̃ nihil habet idem eẽ permanẽs ⁊ fm ħ sic̃ motus est forma post formam ita esse omnium eorum que sunt est motus quidam ⁊ forma est vna post aliam: ⁊ fm ħ nihil omnium eorum que sunt in eodem statu permanet: huius autem adħ aliam assignãt rationem: dicunt enim omnia que fluunt ab intelligentia per motũ cõtinuũ explicari: ⁊ que p motũ cõtinuũ explicãt: videẽt in motu ⁊ in fluxu esse ⁊ hac de causa dicunt etiam omne esse mensurari tempore ⁊ tempus esse quantitatem eorum que sic in motu ⁊ in fluxu sũt. Si ãt eẽ staret ⁊ nõ moueret se: tũc nõ haberet ꝑteritũ ⁊ futurũ ħ ãt fim ẽ: hz.n.oẽ eẽ q̃ sub motu celi ẽ ꝑteritũ ⁊ futurũ igit ẽ ifieri ⁊ nõ stat vt dicũt. Si ãt ħ verũ ẽ seq̃t q̃ nihil sit i actu pfecto: mot⁹.n.ẽ actus ipfectus ⁊ act⁹ ipfect⁹ ẽ pp actũ pfectũ. Et si act⁹ pfect⁹ nõ sit nec actus ipfectus erit. oĩa igit erũt in potẽtia ⁊ nihil i actu ⁊ iõ ꝓculdubio tenẽdũ ẽ q̃ eẽ rex̃ ẽ eẽ cẽntie stãtis fz se: ⁊ ħ nccario ꝓbat inducta obiectio: ⁊ si pbice loq̃mur tẽ cã non adest sp cãto qz lumen sbax̃ diuinarum quãdo procedit ad mãm per motũ non ẽ nisi mouẽs ⁊ forma que ẽ actus mãe educitur de mã pmouẽs illud ⁊ rõ ẽ actus stans ⁊ pmanens: nec ẽ simile de vita ⁊ lumine diei qz illa fluũt ab vno mouẽte cõtinue: ⁊ ħ non facit actus q̃ est pfectio potẽtie sed educitur de mã ipa sicut dictum ẽ: tamẽ plonis rõ fuit actum predicto modo induci in mãm: ⁊ si ħ concederetur non seq̃retur propter ħ q̃ eẽt fluxus continuus: qz receptuz ẽ in recipiente per potentiã recipientis ⁊ qz mã fundat formã stabit forma inquãtũ stat mã quãuis mã aliquã do contrarietate determinetur ⁊ cõtraria ꝓtinue agãt in inuicem ⁊ patiãtur ab inuicẽ ⁊ incõtinua actione ⁊ passione sit mutatio: nõ tñ esse ꝓpter hoc fluit si est eẽ sbe qz motus ille nõ est in ipo nisi p accñs: tñ quãtũ ad talem mutationem hz preteritum pñs ⁊ futuruz sic ergo pz id quod querebatur de intellectu diuinarax̃ sbarum. Est autem attendẽdũ q̃ ordo istarum sbarum talis est q̃ semper superior est lux ⁊ forma inferioris vsq̃ ad morozem primum qui est lux ⁊ forma omniũ ⁊ si quelibet intelligentia resoluat lumen suuz in id qõ est sibi cã intelligendi: ⁊ lux sic adipiscitur superiorem ⁊ lumen suum ⁊ illã resoluendo venit in eam que ẽ ante eam ⁊ sic recurrit vsq̃ ad primaz sbam ⁊ inferiora omnibus est illa que est lux ⁊ forma intellectus nostri ⁊ qz nos alibi iam docuimus qualiter homo adipiscitur intellectum suum tũc iam ex isto potest sciri qualiter adepto intellectu ꝓprio adipisci potest intellectum sbarum diuinarum ⁊ qualiter ista adeptio stat in itellectu sbe prime que est lux omnium intellectuum ⁊ intelligibilium p seipsam: ⁊ cum omnes homines natura scire desiderent: ⁊ illud desiderium naturale stet in fine ⁊ rõne ⁊ causa omnium intellectuum ⁊ intelligibiliuz pro certo stabit desiderium in scia itellectus prime sbe ⁊ pp hoc adipiscendũ desideraꝛ scire alia omnia ⁊ q̃ perueniꝛ ad ipm stat ⁊ hz finẽ felicitatis ptẽplatiue.

Lapl'm.xxxvj.

Cap.xxxvj.in quo terminat de primo motore secũ/dũ rõnez finis prout ip̃m est oĩs boni bonũ ⁊ omnia ad ipsuz ordinantur.

Erscrutãdũ est post ħ qualiter se habet bonũ p ⁊ optimũ in totius vniuersi nã:palã eni est p ea q̃ dicta sũt:q̃ primus motor: vt bonũ om/nis boni mouet oĩa que sunt ⁊ q̃ omne qđ est desiderat ip̃m vt bonũ ⁊ optimũ suũ:⁊ q̃ omnia que sunt aliquã cõsequunt eius bonitatẽ:⁊ p illaz sunt ħ q̃ sunt:⁊ ideo querendũ relinquit virũ bonũ hoc q̃ natura vniuersorũ hz ⁊ desiderat sit separatũ qđ ab entib⁹ ⁊ sit idẽ fm se sicut dixerũt quidã aut sit bonũ in tali ordine participatũ q̃ est in ipsis ordinatis ita q̃ participet a quolibet fm analogiã:⁊ sit ei causa ordinis ad primũ bonum ⁊ optimũ aut sit vtroq̃ mõ sicut est bonũ in exercitu. In illo eni ⁊ est bonũ separatũ q̃ est in vno q̃ est ouz exercitus:⁊ ħ est victoria sup malitiã hostis:⁊ ũ in eodem exercitu est bonũ illud proportionaliter fm modũ vniuscuiusq̃ aliq̃d cõferentis ad victoriã ad quaz confert aliter miles pugnans ⁊ aliter equũ preparans militi ⁊ aliter gladiũ faciens:⁊ aliter coquinans:⁊ cibũ parans ⁊ aliter speculans hostẽ:⁊ aliter acĩe ordinans ⁊ sic de alĩs cũ tamen vnusquisq̃ horũ aliq̃d ad victoriã ducis operet:⁊ eni in ħ ordine quidez bene miles in actu pugne ⁊ magis est bene miles in actu pugne q̃ alĩ q: miles nõ est ꝓpter ordinez fm q̃ est in subministrantibus militi equũ ⁊ arma ⁊ cibũ:⁊ alia quecunq̃: sed ordo q̃ est in subministrantibus est propter militis actũ: sic eni in omnibus est in quibus est ordo fm bonuz: ⁊ melius ad idẽ optimuz ordinantis. Dicemus igitur q̃ est bonũ ⁊ optimũ q̃ est in vno primo motore: ⁊ est bonum vniuscuiusq̃ sibi proportionatũ ⁊ est bonũ vtroq̃ modo quando fm analogiã vniuscuiusq̃ boni oĩa ordinãtur ad primũ ⁊ illud bonũ est bonũ finis vltimi q̃ non est in vno nisi fm analogiã ad alia. Est aũt ħ bonũ superfluens largitas boni diuini in quo considerat primũ bonũ vt optimũ ⁊ aliorũ vnũq̃q̃ est in gradu boni:fz q̃ se habet prope vel longe ad illud p ħ eni vincitur malitia priuationis que nititur semper ad maleficiũ sic determinat i fine primi phĩcoz:vincit aũt p eẽ diuinũ q̃ aliq̃ participat ab his q̃ sũt semp ⁊ aliq̃ ab his q̃ sũt frequent:⁊ aliq̃ ab his q̃ sũt raro:⁊ a qbusdã acqrit motu ꝓpetuo⁊ a quibusdã motu nõ ꝓpetuo⁊ a qbusdã motu vno:⁊ a qbusdã motib⁹ ouob⁹ ⁊ a qbusdã miltis motibus:omnia enim aliquo istorũ modoruz ordinata sunt ad primi boni participationẽ fm analogiã congruam vnicuiq̃ ⁊ nõ similiter:nõ eni similiter ⁊ fm gradũ vnuz participant illud marina ⁊ volantia ⁊ plante ⁊ similiter alia que participant ipsuz:videmus eni q̃ aliud est bonũ marinoz ex frigido ⁊ humido ⁊ aliud bonũ volatiliũ ex leui spirituali calido ⁊ humido ⁊ aliud bonuz plante que vires accipit ex terrestri frigido ⁊ sicco omnia eni ħ non sic se habent quasi alteri ad alterũ nisi sit ordinis fz analogiã boni: fz post⁹ est eis aliquid ordinis fm dictã boni proportionẽ eo q̃ ad vnum omnia coordinantur ordine tamen dissimili sicut diximus ⁊ ħ est quẽadmodum in omnis magne domus familia in hac eni pater familias est sicut motor primus ⁊ liberi sicut celestia corpora ⁊ serui sicut ea que ex necessitate mouentur generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ bestie sunt sicut materialia coniuncta malitie. In homo eni tali liberio quidẽ nõ est possibile aliquid facere licentiose: fz oĩa faciunt ad nutum patris familias iunctis ex desiderio ⁊ dilectione parentis: nec in eis est locus malitie: ⁊ ideo oĩa aut plurima eoz que faciunt sunt ordinata ad bonum parentis percipienduz. Seruis vero ⁊ bestijs paruũ quid eoz que agunt est ad vtilitatez cõmunẽ ⁊ non nisi ħ q̃ faciunt superiore mouente multitudo autẽ operũ suorũ que procedit ex proprio motu est ab euentu fm q̃ euenit ex impetu dementis concupiscentie ⁊ irrationabilis ire:nõ eni respiciunt ad patrem familias ex ratione sed ex necessitate quadam coactionis. Seruos eni ħ vocam⁹ eos qui nati sunt serui:a natiuitate aũt seruus est q̃ nõ sufficit p se ipsum ad vite regimẽ publice vel priuate. Liber aũt qui causa sui põt eẽ in vite regimine:dominus autez qui ex lumine intellectus:⁊ sibi sufficit ⁊ alĩs. Bestia vero que in regimine vite semper indiget vt agatur ab alio:⁊ quando sibi relinquitur fertur ad opera impetu concupiscentie ⁊ ire. Serui igitur ⁊ bestie non referuntur ad iconomice finẽ ⁊ bonũ:nisi mouente quodã alio qui ex seipso est bonus:⁊ ita est in rebus vniuersi fm analogiaz participati boni:cuiuslibet eni eoz que sunt natura ipsa quoddam est boni principiũ fm diuersum gradũ bonorum. Dico autẽ q̃ oportet oĩa ħ venire ad discernendũ graduz competentez vnicuiq̃ fm ordinem bonorũ:⁊ in hac q̃dem discretione quedã sic sunt q̃ omnia eoruz sunt cõmunia bona ad totum vniuersum:sicut sunt ea que vno modo se habent vt celestia:omnia enim que attribuunt illis de motu ⁊ coniunctionibus ⁊ preuentionibus ⁊ respectibus ⁊ alĩs conueniunt ad communem vniuersi vtilitatem. Alia autem que sunt frequenter sunt sicut serui ⁊ permixtas sibi habent malitias ⁊ non attingunt vniuersi bonũ nisi inquãtũ ab illo qõ semp est vno modo regunt ⁊ continentur:ea autẽ que raro sunt sicut bestie que non diriguntur nisi quodã freno eoz que semp ⁊ eoz q̃ fiũt frequenter in bonũ ordinis vniuersi.

Cap.xxxvij.de opinionibus ⁊ erroribus antiquorũ qui aliter dicunt q̃ predictum est.

On autẽ oportet obliuisci eorũ impossibiliuz n ⁊ q̃ absurda ⁊ impossibilia sunt que continguntur aliter dicentibus q̃ nos hic diximus de primo bono ⁊ vltimo: ⁊ ordine bonorũ ad ipsum nec oportet obliuisci eorũ que dicunt illi qui grossius circa hanc materiam loquuntur. Adhuc autẽ non oportet obliuisci eorũ circa que sunt minime dubitationes sicut sũt nostra dcã:nõ eni sufficit dicẽ ea q̃ vera sĩ in tã alta materia nisi etiã ostendant errores eoz qui aliter senserunt circa illã: cõueniũt aũt oẽs antiquiores in ħ q̃ oĩa quecũq̃ nos dicimus participare bonũ diuinũ ⁊ differẽter esse illud bonũ inesse his que semper ⁊ hĩs que frequẽter ⁊ hĩs que raro fiunt ex cõtrarijs: sed tñ hoc nõ recte dicit q:nõ oĩa fiũt ex ꝓtrarijs q: celũ non fit ex ꝓtrarijs nec etiam ea in quib⁹ sunt ꝓtraria fiunt ex contrarijs tamẽ q: mãm opz subicere ꝓtrarijs q: cõtrarijs existẽtib⁹ siue subo q̃ est mã ꝓtraria sũt ipossibilia ad/inuicẽ:ħ aũt incõueniẽs a nobis soluit rationabiliter ponentib⁹ tertiũ qđ esse q̃ est subm vtriusq̃ ꝓtrariorũ.

Isti aũt tales q̃ sic ex ꝓtrijs oĩa faciũt:ordinẽ destruunt bonoz q: fm eos nihil est bonũ ⁊ optimũ distinctũ ab entibus:nec aliquid est q̃ ꝓximum sit illi bono per esse semp i vna suba saluatũ:vnde illi dñt ac si bonũ dom⁹ totũ sit in seruis ⁊ bestijs ⁊ nihil sit q̃ ad vnũ ⁊ ad ordinẽ redigat dissonas actiões ipoz. Alij corrigentes errores istoz:faciũt mãm elemẽtũ illud q̃ diuersuz est a ꝓtrarijs:fz qđ sit illud mãle nõ recte dñt fz dñt vnũ cõtrarioz mãle cẽ ad alterz:dñt.n.puũ ⁊ magnũ eẽ ꝓtra:⁊ puũ cẽ mãz magni:⁊ q: inequãle mãle est ad equãle. Et sil⁹ dicũt de vno ⁊ multo dicunt eni multa cõponi ex vnis

multis: ⁊ equale ex inequalibus: ⁊ magnum ex paruis ⁊ in hac sententia fuit Plato: qui magnum ⁊ paruum materialia contraria esse dixit formale autem principiū dixit eē ydeā: ⁊ ideo ēt destruxit ordinē bonoꝝ: error aūt ille soluit eodē mō: illa enī q̄ vere ē materia est vna ⁊ subiecta vtriq; ꝓtrioꝝ ⁊ ideo nulli ꝓtrioꝝ potest esse ꝓtraria. Amp̄. fm istos oia sunt malitie participatiōe ꝓter vnū qō fz eos est materia: ⁊ hāc tamē ponūt esse elemētū ad alterꝝ contrariorꝝ vt diximus: ⁊ ponūt esse alterꝝ ꝓtrariorꝝ materiale elemētū ad alterū ⁊ ideo isti ponūt malitie participationē ⁊ nō ponūt aliq̄d p qō malitia ꝓticipata redigat ad bonū ordinē. Sz alī sunt phi q̄ vt principia oium ponūt bonū ⁊ malum q̄uis cū h dicāt q̄ in oibus bonū est maxime principiū vident enī isti q̄ bonū ⁊ malū sunt in istis que sunt ex ꝓtrarijs ⁊ dicūt q̄ nihil est in cātis qō non sit ex cā: ⁊ iō dicūt bonū ⁊ malū ēt esse in celi partib⁹ ⁊ in motoribꝫ celoꝝ: ⁊ ideo kalodemones ⁊ kacodemones esse dixerūt: dicūt tamē in q̄busdā maxime bonū esse principiū ⁊ ab hijs deriuata ē secta hereticoꝝ q̄ ponūt duo principiū. Alī vo videtes q̄ nunq̄ redigit ad ordinē boni vniuersum nisi sit vnū bonū ⁊ optimū distinctū nihil habēs de malitia dicūt ⁊ recte dicūt in h: q̄ essentia liter bonū est principiū: sz tñ dicunt insufficiēter: nō enī dicūt quō bonū est principiū verū videlz sit principiū quasi finis: aut sit principiū quasi mouens aut sit principiū quasi spēs ⁊ forma. Est aūt bonū principiū in ratiōe hāz triū cāꝝ: q̄z vt desideratū ē finis: ⁊ vt largiēs ē mouēs: ⁊ vt vniuocū ē spēs ⁊ forma: ⁊ h oia iā i prehabitis satis ꝓbata sūt: verū de ordine bonoꝝ ēt empeō tradit iconuenīēter dicit enī q̄ bonū qō est ois boni bonū ⁊ cā est amor. Hūc enī dicit esse principiū sicut finis est principiū q̄z est id cuius cā sit ⁊ dicit ēt qō est vt mouēs q̄z dicit q̄ amor colligit: colligere aūt mouere est: q̄z dixit q̄ generatio est cōgregatio: dicit etiam q̄ amor est vt ma dicit enī q̄ est pars mixti in generato q̄z amica sibi facilius ꝓuenīt in mixtura. Sed fm empeō sequit q̄ idē sit principiū vt mā ⁊ vt mouēs: cū tamē ista nō cōtingat idē esse fm rez sicut ostensum est in scō phicoꝝ. Queramus igit ab empeō fm q̄d amor est bonū illud qō est ois boni bonuꝫ. Si enī nō ē mouēs efficiētē nūc scimus q̄ nō est principiuꝫ vt finis nec sine intētiōe finis mouet id qō est ois boni bonū: patet igit q̄ amor nullo modo est principiū. Est autez adhuc iconueniens fz empeō. qui ponit odiū qō est cōtrariuꝫ amori esse incorruptibile ⁊ h dicit esse cām mali ⁊ separationis. Hāc enī dicit esse nāz mali q̄ separat: Si. n. sic est vt dicit q̄ bonū ⁊ malū in oibus pugnāt ⁊ nō ē reducibile vniuersū in ordinē boni sicut dixim⁹ q̄z nō vincit malū nisi p id qō ē bonū puꝝ ⁊ optimū ⁊ p id qō necessario ē bonuꝫ semp nihil participās de malitia ꝓpter qō antiqui theologi posuerūt in celo nō esse locuꝫ malitie ⁊ in iferno nō esse locū alicuius boni. Anaxa. aūt dixit q̄ principium vniuersi esse est bonū ⁊ est principiū vt bonū: dixit enī q̄ mouēs ad esse est intellectus cū aūt intellectus nō moueat nisi p intentionez oportet q̄ moueat alicuius bom cā ⁊ ponebat q̄ hoc bonuꝫ est diuersum ab ipso intellectu: ⁊ ideo aliter dixit q̄ nos ō bono mouēte: q̄z nos diximus q̄ bonū mouēs ē ipe primus motoꝝ ꝓout ipse est ois boni bonū: q̄ aūt mouēs moueat intētiōe alicuius boni q̄ mouēs est intellectus patet in artib⁹ mouētibus per intellectū: medicina enim que est forma artis in ītellectu mouet ⁊ h est sanitas q̄dā q̄z est forma ⁊ ratio sanitatis: ⁊ hoc mouet intētiōe sanitatis que inducit in aīalis cōplexione que nō ē idez illi que est in intellectu mouētis: adhuc aūt diminute dixit Anaxa. quia cū omne mouens moueat ex aliquo in aliq̄d ⁊ ex cōtrario incontrariū: ideo inconueniens fuit nō ponere cōtrariū intellectus ⁊ boni ꝓpter qō mouet intellectus: vnū enī cōtrariorū est priuatio que ꝓtrariatur forme quā intellectus mouēs inducit in mām ⁊ bono ꝓpter qō mouet. Sic ergo dicēs. Anaxa. etiā nō cōpleuit ordinē boni q̄z nō posuit q̄ aliq̄d ꝓticipet malitiā q̄ indigeret ordine fz oia posuit esse pura bona.

Cap. xxxviij. ⁊ est de inconuenientib⁹ q̄ sequunt: ad preinductos errores.

Illi aūt q̄ dicūt oia esse ꝓtraria aduinicez non vtunt ꝓtrarijs fm rectā rationē ꝓtrariorū nisi aliqō fz quādā figurā ⁊ similitudinez dicat ꝓtria esse corruptibilia ⁊ incorruptibilia ⁊ q̄rat cām ꝛre q̄d sūt corruptibilia ⁊ alia incorruptibilia cāz enī verā huius nullus dicit. Dicunt enī isti q̄ oia entia: sūt ex eisdem principijs primis ⁊ ideo aut oia debēt esse corruptibilia aut oia incorruptibilia. Quicūq; ergo sic dicūt palā est q̄ nō ꝓficiunt debitū ordinē boni quē diximus. Illa enī incorruptibilia sunt que motu fm locū bonitatez primi boni participant vt liberi: corruptibilia vo que ꝓpter malitie nām bonitatē illā sine mutatione subē participare non possunt ⁊ sunt vt serui ⁊ bestie in domo. Amp̄. alī sūt q̄ dicūt oia fieri ex nō ente ⁊ cōstat q̄ illi cōcedūt q̄ oia participāt malitiā: alī vo volūt vi argumētatōis cogere q̄ h qō isti dicūt nō ē vex eo q̄ aliq̄d vnū est principiū ex quo fiūt oia. Et cū nō sit q̄ faciat diuersitatē in vno ⁊ vnū nō sit cā diuersitatis alicuius dicūt q̄ oia sunt vnū sicut in primo huius sapiētie li. sanctis est ostēsum ⁊ nullus istoꝝ dicit q̄re semp sit generatio ⁊ quid sit generatio ipa: ⁊ q̄z ordo participatiōis boni nō determinat nisi p hoc q̄ est cā q̄ generatio ē semp fm successionē ⁊ in h q̄ generatio ipsa est ideo isti non dicūt cām boni qō est in ordine. Adhuc aūt tria determinare oportet quoꝝ vnū est bonū imobile mouēs nihil habēs de potētia ⁊ malitia fz substātiā: scōz ē bonū motū mouēs nihil habēs de malitia ⁊ potētia fm substantiā sed habēs potētiā ad vbi fm motū tm. Tertiū aūt est ꝓmixtū habēs subam cū malitia reducibile tñ ad bonū p generationē inquietā fm successionē. Illis aūt q̄ dicunt duo esse principia necessario contingit tertiū ponere ꝓcipuū qō est magis ꝓpriū ⁊ illud ē ipecies. Hoc enī est q̄ participauit iā ⁊ participat ab inferioribꝫ: ex ꝓtrarijs enī agētib⁹ ⁊ patiētib⁹ aduinicē cū illa sunt qualitates nihil ꝓtituit fm substātiā sed suba est que iā participauit esse in seipsa q̄z est p seipsam: ⁊ ideo cū participat facit esse p se id qō participat eē. Alijs autē q̄ dicūt bonū ⁊ malū esse ꝓtraria ex quib⁹ fiunt oia ⁊ dicūt cuilibet bono esse ꝓtrariū malū: cōtingit q̄ etiam isti sciētie que per se est sapientia ⁊ honorabilissima erit aliq̄d ꝓtrariū ⁊ hoc dicūt esse ignorātiam: ⁊ sic diuine sciētie ꝓout est in intellectu dei ⁊ est diuinus intellect⁹ q̄z sua scia est cā oium est cōtraria ignorātia q̄ est valde absurdū cū sciētia sua sit sibi essentialis ⁊ sit p subaz idē q̄ ipe. h aūt iconueniētia nō sequūtur ad dicta nostra nos. n. dicimus q̄ ꝓio bono ⁊ optimo nihil penitus est contrariū: oia enī cōtraria sunt circa ea fm potētiā que materiā habēt: ꝓtrietates enī in substātia ⁊ ignoratia ītellectus sunt ordinata ad ꝓriū habēs: prime aūt substantie nihil est contrariū sicut diximus. Amp̄. ꝓtrietas erit principium omniuꝫ ⁊ omnia erunt ex contrarijs sicut isti dicunt si ponamus q̄ nulla sunt entia preter sensibilia: sed si h non sit veruꝫ quinimo substantia ē triplex sicut a principio huius libri vndecimi diuisimus

tunc sunt

tunc sunt multa preter sensibilia ⁊ sunt preter contrarie tatē: ⁊ tūc vere erit aliq̄d bonū ⁊ optimū q̄ est oīs bo/ ni principiū ⁊ erit in ꝑpetuis subīs intellectualib⁹ ordo ⁊ erit generatio in his q̄ p successionē participāt bonū diuinū ⁊ erūt celestia corpa q̄ p motū circuli causa sunt perpetuitatis in participatiōe bonoꝝ ſm analogiā con gruā vnicuiq̄. Si aūt dicat sicut dixerūt antiq̄ theo/ logi ⁊ phi oēs q̄ principiū ē principij: principiū eni phi dicūt esse principiū separatū diuinū vel mathaticum: ⁊ si nos dicamus q̄ h̄ principiū principij ē spēs idealis aut nūeri: h̄ principiū nō habet rationē principij ſm modū alicuius cause. Si eni haberet modū alicuius cause il la esset cā formalis illius aūt modū nō hz q̄ est in ma/ teria: ⁊ ydee ⁊ nūeri ponunt esse extra materiā. Sin/ aūt nō sic dicamus ⁊ ꝓcedamus nūeros ⁊ spēs esse cau sas qualdā queramus ab eis q̄ sic dicūt dicēteo: nūquid motus pōt ꝓuenire ex talib⁹ causis q̄ separate sūt a ma/ teria: h̄ eni iā probatū sepius est q̄ nō mouet materiaz: nec oat esse materie q̄ hz esse separatū ab ipsa. Adh aūt queramus ab istis quare ⁊ quō mēsura q̄ est princi piū ⁊ cā mēsure erit intra mēsurā istā sensibilē ⁊ ꝑcipue si nūerus ponat esse principiū: hoc eni ponit esse princi piū sicut elemētū. Queramus igit qua de cā sit conti nuū: ⁊ mēsura nūeri intra mensurā continui sicut princi piū principij est in principio principiato. Numerus. n. q̄ de genere discretoꝝ est non facit ꝓtinuū: nec est princi piū eius vt mouēs nec vt spēs siue forma. Dicebāt au tē isti nūerū esse principiū ꝓtinui: ⁊ ꝓtinuū mathaticum esse principiū cōtinui sensibilis: ⁊ olim hoꝝ rationē di ximus in huius sapiētie li. primo: ſm istos aūt nihil erit ꝓtrarioꝝ q̄ sit ⁊ poeticū siue actiuū ⁊ motiuū: q̄cquid eni est cōtrarioꝝ hoc p motū ad ꝓtrariū recipit nō esse isti aūt dicūt h̄ principia esse eterna ⁊ imobilia: ꝓtrarioꝝ aūt est facere entia posterius ex potētia: ⁊ post potentiā ⁊ si sic fiūt entia ex principijs tūc nō si sempiterna prin cipia sensibiliū sed sunt sempiterna principia isensibiliū ſm istos igit hoꝝ que sunt cōtraria q̄ dicūt principia ē aliq̄d auferendū de numero principioꝝ ⁊ hic iaz olim quasi dictū fuit ⁊ ꝓcessum a quibusdā istoꝝ ⁊ est cōtra sensum q̄ videmus sensibilia ex ꝓtrarijs ⁊ esse ⁊ gene/ rari. Amp. nullus istoꝝ dicit a quo sint isti nūeri ⁊ a q̄ sit illud sensibile vnū: ⁊ a quo sit alia ſm q̄ alia ⁊ a quo sit corpus ſm q̄ corpus: ⁊ vīr a quo sint spēs reruꝫ di/ stinctarū in eo q̄ sunt distincte. Sed nō cōtingit eis h̄ dicere per ꝓpriaz vniuscuiusq̄ cām alicui si nō dicit: vt nos dicimus. Et si nō facit principia cōmunicare sensi bilib⁹ ⁊ materie: sicut nos determinauimus cū de prin/ cipijs sensibilis subē loqueremur. Similiter aūt: ⁊ illi ꝓpria vniuscuiusq̄ principia nō possunt dicere qui di/ cūt q̄ numerus mathematicus est principiū primum: ⁊ dicunt q̄ quelibet res sic semp habet aliam ſbam q̄ est principiū suū ⁊ est separatus numerus ab ipsa. Adhuc qui sic dicunt principia cuiuslibet esse alia ⁊ separata il/ li faciunt ac si id q̄ est suba vniuersi esse sit accidētal' il li cuius est suba illa eni suba q̄ sic est alia q̄ est separata nihil penitus cōfert ad esse siue illa suba separata sit si/ ue nō sit: q̄ sicut in antehabitis multipliciter ē probatū id q̄ est extrinsecū ⁊ separatū nihil est de esse subē sensi bilis: h̄ igit modo nō sit participatio boni vniuersitatis ⁊ dicūt quidā q̄ principia sint multa: h̄ eni sequit ex di ctis eoꝝ qui ponunt multa separata esse principia: ⁊ h̄ est incōueniēs: q̄ entia que sunt in vno vniuerso nolūt nec etiā possunt tractari bene vl male ꝟz ord nē ad plu res principioꝝ dominatus: sicut dicūt hij q̄ ponūt plu/ ra esse principia: pluribus eni principijs nō ad se inuicē ordinatis suppositis nō saluatur ordo ad vnuz bonū ⁊ optimū q̄ est causa ordinis in oībus: h̄ aūt oportet sal/ uari q̄ aliter entia adinuicē nō haberēt cōmunionē bo ni. Oportet igit q̄ dominatus primi ⁊ optimi sit vnus solus cuius participatiōe oīa sint vel fiant bona.

Lēc. xxix. ⁊ est di. de. qualiter est vnus dominatus summi boni ī omnibus bonis.

Secundū igit ea que dicta sunt bonū q̄ est cau
e sa ordinis ⁊ boni in vniuerso nō potest consi/ stere in duobus principijs: q̄z duo principia nō possunt esse vniuoca. Si eni essent vniuoca tūc nō dif/ ferrent nisi per materiā: ⁊ oporteret q̄ ante se haberent aliud q̄ esset principiū vtriusq̄: ⁊ sic neutrū eēt princi/ piū. Si autē nō essent vniuoca: nec respectū haberent ad vnū vniuocū vtriq̄ tunc oporteret q̄ essent contra/ ria ⁊ quecunq̄ sunt contraria habent respectū ad vnuz q̄ est genus vtriusq̄: ⁊ sic iterum nō possent esse princi/ pia. Si aūt diceretur q̄ non sunt in genere duo princi/ pia sed sint sicut genera alioꝝ tunc sequit q̄ h̄ duo prin/ cipia duos habēt dominatus in vniuerso si vtrūq̄ om nū est principiū: cū autē principia non sint nisi sicut mo uentia sequitur q̄ duo mouentia sint in omnibus. Et cū omne mouens moueat ad formā similē mouenti eo q̄ omne quod fit: fit ab vniuoco: sequtur ex h̄ q̄ motus duorum mouentiuz habent duos fines. Igitur ⁊ ipse motus erit duo motus q̄z erit fluxus duaꝝ formarum que omnia sunt absurdissima ⁊ phice contraria: nō ergo possunt esse duo dominatus ī entibus sed vnus tantū. Cū aūt omne imperfectū in natura reducatur ad aliq̄d perfectū q̄ est causa prima: ⁊ nos inueniamus bonum vniuscuiusq̄ imperfectū: quod malitie ⁊ priuatiōi primi xtū est oportet q̄ in natura sit bonū ⁊ optimū q̄ priua/ tioni ⁊ malitie penitus est impermixtuz: ⁊ h̄ nō potest esse nisi per essentiā suam sit ipsa pura bonitas. Omne enim cuius esse non est bonitas habet bonitatem addi/ tam sibi. Et omne q̄ habet aliquid additum sibi ha/ bet illud sicut esse suum consequens: igitur in ipso aliud est quo est ⁊ aliud quo bonū est: igitur essentialis actus illius non est facere bonū: primi aūt principij semper est facere bonū. Igitur bonitas sua est essentia sua q̄z iam ante probau mus q̄ actio sua ē essentia sua: ⁊ ideo quic quid ab eo est bonū est ſm q̄ ab ipso est: ⁊ si per intelle ctū poneretur ipsum quidē esse ⁊ non bonū esse: procul dubio non sequeretur q̄ id esset bonuz q̄ esset ab ipso bonū igitur est essentia eius ⁊ natura. Si dicet forte aliquis q̄ eadē ratione intelligentia sunt ⁊ sapiētia que cūq̄ sunt ab ipo: ad q̄ respondemus q̄ nō sequitur q̄a licet primum principium sit simplex tamen multis mo dis significatur propterea q̄ omne genus perfectionis que vere est perfectio est in ipso: ⁊ cū significatur vt es/ sentia h̄ significatio est significatio nature ipsius: ⁊ simi liter q̄n significat vt bonum quia bonū ē vnicuiq̄ vl/ tima assimilatio ad ipsum: que assimilatio nō est nisi ad naturam ſm quod vnicuiq̄ est possibile ⁊ cum similitu do sit in bono perfectiuo: nō ⁊ assimilatio nisi finis qui est vltimus sicut mouens primum q̄ est essentia ⁊ esse ⁊ sic patet q̄ bonum ⁊ ens primum siue substantia vnā naturam dicunt modo diuerso principium ergo ⁊ bo/ num sunt vnam naturam ⁊ eandem dñtia: sicut igitur p pter esse principij sunt quecūq̄ sunt ab ipso ita propter bonū bona sunt quecūq̄ sunt ab ipo bone intelligēria aūt ⁊ sapiētia quāuis significent id quod est naturā ta men ſm modum rationis qui importat p nomē: nō per tinet ad naturā ſz ad actū potētie naturalē: nō aūt est ne cessariū q̄ cātuz semp accipiat potētiā naturalē siue cāe

precipue quando in multis defecit ab ipso ꝛ nũquã ita deficiat quin esse ꝛ aliq̃ similitudinez cause accipiat: cũ aut ħ necessario sint vera ꝛ similitudo semp sit cã appetitus naturaꝫ eo ꝙ esse ꝙ est simile appetit ꝛ refugit cõtrariũ opꝫ ꝙ omne ꝙ est a primo bono ꝛ optimo appetat ipsum primũ bonũ ꝛ optimũ: cũ vero iã sciamus ex pħicis octerminatis ꝙ appetitus est cã motus ꝛ actionis ꝛ opis sequit necessario ꝙ oĩa appetũt bonũ sub rõne similitudinis ad primũ bonũ: ꝛ ꝓpter illud mouẽtur oĩbus motibus suis: ꝛ agũt omnes actiões suas ꝛ operant oĩa sua opera. Amp. aũt iã in precedẽtib⁹ habitũ est ꝙ vna simplex bonitas nõ participat a multis ꝛ diuersis quoꝝ vnũ ꝓcipit diuersum ab eo ꝙ ꝓcipit alterã nisi illa simplex bonitas extẽdat in aliq̃d in quo diuisionẽ accipit. Adhuc aũt scitũ est in naturalib⁹ ꝙ oẽ ꝙ ꝓtuatũ ẽ nõ accipit bonũ suũ nisi ꝑ motũ: ꝛ ꝙ ħ sensibiliũ mã nõ mouet ꝑ idẽ eodẽ mõ se habẽs opꝫ igitur ꝙ prima simplex bonitas in celũ motũ extẽdat ꝛ ħ motũ motu suo materialib⁹ ꝛ sensibilib⁹ boni participatione largiat. Iste igit dominat⁹ est boni primi ꝛ optimi ꝛ sic in formã boni redigit quicq̃d est ab ipso sicut bonus paterfamilias in formã boni qua ipse regit domũ redigit oĩa que in domo sunt liberos vꝫ ꝛ seruos ꝛ bestias: ꝛ quicũqꝫ aliter dicũt de dñatu boni sequunt eos inconuenientia que dicta sunt.

Incipit tractatus.iĝ. vndecimi libri prime pħie qui totus est di. de. subam incorruptibilez sensibilẽ mobilẽ.

Cap̃.j. de cꝛalib⁹ pricipijs sube celestis q̃ si fõza ꝛ mã.

c Um aũt in pricipio huj⁹ libri dixerimus ꝙ tres sunt partes sube vlis: quedã enim ẽ suba sensibilis corruptibilis ꝛ mobilis quedã aũt est suba insensibilis: ꝛ imobilis ꝛ incorruptibilis ꝛ quedã est suba sensibilis ꝛ incorruptibilis: ꝛ tamen mobil. Jam autem quãtuꝫ sufficit breuitati de pricipijs duaꝝ subaꝝ pertransiuimus. Restat nũc de pricipijs tertie partis sube aliq̃d dicere: ħ autem suba est celũ: ꝛ orbes ꝛ stelle ꝛc. que in celestib⁹ cõtinent: de pricipijs enĩ illius partis sube ħ est dicendũ ꝛ aliter: q̃ in libro de celo determinatũ sit. Ea aũt q̃ ab antiquis dicta sunt inducemus vt bene quidẽ dicta sumẽtes facilioꝛe faciamus declarationẽ. Inueniunt aũt peripatheticoꝝ q̃dã tripliciter loq̃ de pre ista sube: cũ enĩ sciamus omne corpus ꝓstare ex forma ꝛ mã: inuenimus quosdam loq̃ de forma celi ꝛ mã ꝛ celoꝝ ꝓpter actu in quo perficit celoꝝ esse ꝛ saluari. Adhuc aũt qꝫ sicut in antehabitis est determinatũ animatũ est anteqũ inanimatũ dicũt quidã principiũ celi esse aĩam ꝛ opꝫ nos inquirere de ħ principio vtrũ celũ sit tale corpus cuius forma ꝛ principiũ sit aĩa ꝛ qualis sit ipa: sicut aliqua celi aĩa. Adhuc aũt cũ aĩe ꝛ corporis sit principiũ intelligẽtia opꝫ nos oñdere qualiter intelligẽtia sit ꝛ aĩe ꝛ celi principiũ: ꝛ his octerminatis oñdemus qualiter nostra aĩa ꝓcedit in esse ꝛ aĩe aliorũ ꝛ qualiter agẽtia oĩa ꝛ patiẽtia ꝓuenerũt ex ipsis q̃ habẽt aĩaꝫ quãdã ꝛ ab intelligẽtia ꝛ tũc fere ꝓsequuti sum⁹ ꝓpositũ ĩ omni eo ꝙ intẽdim⁹ in hac sapientia nisi velimus addere ea que alĩ oꝛerũt de ist̃is subis separatis. Inuestigãtes aũt celestiũ materiam ꝛ formã sumimus ħ qõ premisimus: ꝙ ꝓculdubio omne ꝙ ꝑ formã distinctũ est in esse mãm hꝫ: celestia aũt oĩa ꝑ formas distincta sũt in esse: ꝛ ideo opꝫ ꝙ mãm habeãt. Adhuc aũt omne ꝙ est in potẽtia ad formã quocũqꝫ mõ sit forma corpalis hꝫ mãm celũ aũt in potẽtia est ad formã hꝫ q̃ mãꝫ: habitũ enĩ ẽ a nobis in. vj. pħicoꝝ nostroꝝ ꝙ celũ mutat locũ ꝑꝫ formã ꝛ nõ ꝑm subaꝫ: quicq̃d aũt motu mutat formã accipit ꝙ motũ forma post formã ꝛ dc q̃d ꝙ motũ accipit forma post formã est in potentia ad formã: dcq̃d aũt est in potẽtia ad formã ꝓfecto hꝫ mãꝫ Celũ igit ꝛ celestia mãm habẽt. Est aũt vnũqõqꝫ celestiũ corpoꝝ ex mã sua tota cuius ꝓbationẽ iam alibi dedimus: qꝛ dcq̃d est de potẽtia ad formã esse dantẽ nihil habꝫ extra formam quaꝫ hꝫ ex mã sua tota: oĩa vo celestia sic habẽt potẽtiã completã ꝙ actũ ꝙ de potentia nihil relinquit ꝙ aliã formã sunt ergo oĩa celestia ex materia sua tota. Ex hoc aũt vlterius sequit ꝙ nihil celestium multiplicabile est per numerum: multiplicatio enim per numeruꝫ est multiplicatio per mãm nihil aũt potest multiplicari ꝙ mãꝫ ꝙ est ex sua mã tota: qꝛ ipsum nõ est potẽtia in alia mã. Constat igit oĩa celestia abinuicẽ specie ꝛ genere esse diuersa. Cõtra ħ tñ q̃dã obiciũt dicẽtes ꝙ spẽs motuũ simpliciũ differũt etiã ꝑꝫ naturas corpoꝝ simpliciũ. Igit quoꝝ vnus est motꝰ eoꝝ vna videt esse natura formal celestiũ aũt vnus est motus qui est circulatio: videt igit celestiũ vna esse natura ꝑꝫ formã. Sed ꝙ ħ nõ sit necessariũ expresse apparet in his que habent rectũ motũ: ħ enĩ videmus descendere sicut aquã ꝛ aerẽ ꝛ terrã ꝛ tñ non esse vnius nature ꝑm speciẽ. Si quis autẽ dicat ꝙ ħ mouent a natura que est grauis in omnibus istis illud nihil est quia in octauo pħicoꝝ ꝓbatũ est ꝙ motus taliũ corpoꝝ est a generante ꝛ dante formã speciei. Si autẽ dicat quis ꝙ nõ eodẽ mõ descẽdũt ista nec vnũ hñt terminuꝫ sue descẽsiõis sic alibi ꝓbatũ tũc patebit solutio iducte dubitatiõis: qꝛ tunc scitur nõ esse inconueniens ꝙ etiã circulariter moueantur que non sunt eiusdem speciei dũmodo non eodẽ modo circulariter moueantur sed sint super diuersos polos: ꝛ forte super diuersa centra sicut dixerũt sapientiores caldeoꝝ. Ex his igit scitur ꝙ falsum est ꝙ multi dicunt ꝛ ꝙ ꝓsequẽtia nulla est quã inducũt: dictũ enĩ ipsoꝝ est ꝙ oĩa celestia sint nature quinte ab elementis ꝛ ideo sunt nature eiusdẽ ꝑm speciẽi ħ enĩ iã ostensuꝫ est esse impossibile: cõsequentia aũt quã inducunt est ꝙ eoꝝ que sunt vnius ꝛ eiusdẽ nature vnus sit motus vnus autẽ motus qui est circulatio est esse ꝑ idẽ centrũ ꝛ ad candẽ ptẽ. Sic igit vt oñt falsuꝫ ẽ dc q̃d oñt de ecentricis: ꝛ epicyclis: ꝛ de motu planes q̃ ẽ erraticus ꝑm ordinem signorum ab occidẽte in orientẽ ħ enĩ ꝓña fundamẽtũ hꝫ falsuꝫ ꝙ est antecedẽs: ꝓbatũ enĩ est ꝙ nõ sunt eiusdẽ nature superiozia oĩa nos autẽ sniam de ecentricis: ꝛ epicyclis: nec approbamus nec improbamus: sꝫ in sequẽtibus ostẽdemus ꝙ corpoza celestia oẽm motũ habẽt q̃ intelligẽtie mouẽti debitus ẽ ad ħ ꝙ formas quas hꝫ ꝓducãt in mãꝫ ad ħ. n. est celũ vt sit ĩstrumẽtũ intelligẽtie: sicut manꝰ est instrumẽtũ intellectus architectonici.

Cap̃. ij. declarãs q̃liter motꝰ celi ẽ actꝰ celi in q̃ ꝑfecte saluatur esse eius ꝑm ꝙ ipsum est celuꝫ: ꝛ ꝙ ideo est cõtinuus ꝛ semper permanens: ꝑm naturã ꝛc.

Um aũt aliqõ corpꝰ motũ duplicẽ hẽat actũ: actũ vꝫ ꝑfectũ: q̃ ẽ forma ꝛ actũ imperfectuꝫ q̃ ẽ motus ipsius ad formã: sunt quedã corpora q̃ a seipsis mouent q̃ habẽt principiũ motus ꝛ status in seipsis sicut corpa aiata ꝛ hũc motũ hñt duplicẽ vnũ q̃dẽ ad formã q̃ est actus ꝓfectꝰ cuiꝰ finis in quo motꝰ ille est in motũ esse est actus imꝑfectus: ꝛ habẽt motũ processiuũ de loco ad locũ: qui nec est actus perfectus nec imꝑfectus sed est ad desiderati ꝓsecutionẽ: ꝛ motꝰ ille non est fluxus desiderati aliqs: sed approximatio tãtũ: ꝛ quãuis ita sit ꝙ spẽs desiderati mouet ħ motus tamen ille

tamen ille motus non est forma post formā siue fluxus speciei desiderare in rez desiderata: sed est vbi post vbi ⁊ non est actus alicuius siue pfectus siue impfectus: ꝫ est ad id qō est quies desiderꝫ. Oēs aūt isti motus q̄ sunt in corporib⁹ sunt ꝓpter aliq̄d q̄ est finis ipsoꝝ ⁊ in ipso ꝗescit ⁊ cessat motus. Est aūt adh̄ motus: qui est motus instrumētoꝝ ⁊ mēbroꝝ artificis in materiā quā habz ⁊ mouet h̄ est a mouēte forma que est in intellectu agēte ⁊ in motu mēbroꝝ: ⁊ instrumētoꝝ inducit h̄ forma in materiā: ⁊ tñ hz aliquid illius forme motus ⁊ est bene forma post formā qz lz ictus ⁊ sectio dolabre nō sit forma domus tñ inquātū ictus est ad ꝓpendiculi rectitudinē: ⁊ ad figurā anguli debitā aliquid successiue dat de forma ⁊ inducit formā p partes: ⁊ sic aliquo mō dat formā post formā: nec inuenimus nos in his q̄ sunt plures motus ⁊ iste vltimus motus eo q̄ est aliquo modo forma post formā est actus impfectus: sed est attendendū q̄ cū isti motus sint actus ⁊ mouentis: ⁊ eius q̄ mouet duo ex eis actus sunt mouentis in actu pfecti ⁊ perficiētis id qō est impfectuz primus videlicet ⁊ tertius: ⁊ sunt imperfecti actus eius q̄ mouetur. Medius aūt est actus impfecti mouentis: ⁊ querentis pficere se per desiderati ꝓsecutionē. In his aūt cōsiderandū est q̄ ois talis motus ꝓpter impfectionē ē mouētis vel mobilis ⁊ sic semp est ab aliquo q̄ est nature extranei: ad id qō est aliquo modo perfectio eius q̄ mouet. Si.n. id a quo est motus esset naturalis ꝓfecto in ipo nā quiescere: ⁊ nō abiceret ipsum: h̄ tñ in motu artis nō est verū eo q̄ ille nō est a natura ꝫ a principio extrinseco ⁊ ē cū violentia aliqua nisi qñ est nature minister artifex: sicut est medicus: ⁊ alchimicus aliqñ: ⁊ qz motus tales sunt ad illud q̄ est actus perfectus ⁊ sunt vie ad ipsum ideo attingentes ipsum actū cessant: ⁊ sic fit q̄es. Est autem motus in suba corporea nō mobili aliquo motu corporis ⁊ h̄ est multiplex qñ est impfecta sicut quādo ex ignorātia mouet ad scientiā vel ex prauitate ad virtutis perfectū ⁊ de h̄ nō loquimur qz nihil facit ad propositū sed de illo motu quē hz iā perfecta: ⁊ fm naturā ꝓpriā fm q̄ est intellectus p seipsuz vniuersaliter agēs ⁊ explicās seipm in ea que agit ⁊ perficit: h̄ aūt motus nō ꝓprie motus est sed est actio existētis in actu essentialiter p se ipsuz: ⁊ h̄ actio qz essentiale est nūquā cessat manēte ipsius intellectus suba: ⁊ cū illa sit incorruptibilis semp manebit i esse ⁊ agere ⁊ h̄ actio qz essentiale est nō est aliquid habēs impfectiōis sed est pfecti q̄ suas exserit ex se ipso perfectiones: ⁊ talis est cōtēplatio itellectus qua ꝓtēplat seipz: ⁊ id qō ante eū est indeficiens sibi ⁊ id qō post ipsum est qō est ex ipso. Ipse enī itellectus cōtēplans se cōtēplat ex indeficienti inesse ⁊ agere in deficiēs inesse ⁊ agere: ⁊ ideo h̄ actio nihil hz imperfectiōis: sed tota est subalis ⁊ naturalis ⁊ delectabilis: cōtēplans aūt id qō est ante se cōtēplat causaz prio rē se vt absolute primā: ⁊ sic ꝓtēplat ex lumine essentiali fluente sup se: ⁊ sic itez contēplat ex perfecto ⁊ optimo ⁊ indeficiēti ⁊ id qō cōtemplat est bonū ⁊ optimū ⁊ indeficiens: ⁊ ideo etiā contēplatio illa nihil hz tedij sed potius plenitudinē felicitatis: contēplans aūt id qō est post se contēplat: id qō est ex ipso essentiali lumine suo ⁊ contemplat ipsum in eodē suo lumine: q̄ dat ei cē Et quāuis forte id qō est post se aliq̄d habeat impfectionis ⁊ impuritatis in suo esse tñ h̄ non habet ex lumine q̄ dat ei esse: ⁊ ideo intellectus q̄ sic contemplat verū nihil hz imperfectionis: ⁊ huic simile est q̄ artifex pfectus artificiatū contēplans in lumine artis q̄ dedit cē artificiato cōtēplat ipsum in puritate que nō hz defectū cū tñ forte ꝓpter nodositatē ⁊ tortuositatē materie fm ipsam quā habuit ex lumine artis pulchritudinē in materiā traduci nō potuit. His itaq; prelibatis: videamus an celū hēat motū nature vel motum aie vel motū artis aut motū contemplantis intelligētie agentis. Si.n. dicat q̄ mouet motu nature cū ois motus nature sit ex impfectiōe ad aliquā perfectionē que imperfectio primo ⁊ pfectio postea succedūt sibi in ipso mobili oportet q̄ celū moueret de ptrario ad cōtrariū q̄ oino absurdū est. Adh̄ aūt cū natura sit mouēs ad vnū sinez q̄ est actus vltimus: fm vbi: vel formā oporteret q̄ celi motus staret in fine quodā q̄ est contra naturā. Ad h̄ aūt: si natura que est ad vnū tñ sicut ꝓbatū est in nono huius sapiētie libro mouet: ab.a.i.b. nō mouebit cū h̄.a.b.in.a. In motu aūt celi nō est astrū egrediens ab aliquo puncto nisi referat in idē punctū. Igit⁹ motꝰ celi non est a natura: ꝫ qz nūquā fuit aliqs stoicoꝝ vel pipatheticoꝝ q̄ de hoc dubitauerit: ideo h̄ relinquamus: sufficit enī q̄ de h̄ dictū est: videt aūt iste motus nō esse aie motus: h̄ enī sicut diximus formā non explicat: ⁊ h̄ nullo mō cōuenit celi motui: de quo ꝓbatū est: q̄ est ālis vita quedā existēnb⁹ oib⁹: nec esset vita existentiū nisi formas esse ⁊ viuere cōtinue inferret existentib⁹. Nō est igit motus aie adh̄ aūt qz mouēs nullo etiam motu est aia: ⁊ est mpfecta nō habens desideratū fm rē ꝫ hz speciē tm̄ ⁊ querens ipsum adipisci fm rē mouens autē celū verisibile est dicere imperfectū in aliquo. Adhuc aūt anima fm hoc esse mouens sicut virtus in corpore talis enī est anima que est principiū mouens p concupiscentiā ⁊ iram: sicut in libro de principijs motuū aialiū determinat nullū autē mouentiū q̄ est virtus in corpore fm nām potest mouere infinito tēpore. Est autē celi motus fm naturā tēpore infinito igit nō erit a mouente anima: nec potest esse motus artis qz tunc nō esset naturalis ꝫ violentus: nec vnq̄ induceret aliquā formaz subalē que oia absurda sunt. Et si dicat aliquis q̄ est artificialis: sicut minister nature est artifex illud nihil ē qz sic potissimū in natura corpus ministraret ⁊ nō esset potissimū agens in genere corporū qō est valde absurdū: oportet igit dare necessario q̄ motus celi sit motus agentis intelligentie ⁊ contēplantis se ipsam ⁊ id qō est ante eā ⁊ id qō est post ipsam sicut diximus. Si autez sic dicimus motū celi esse motū itelligētie sicut manus est mota ab intellectu artificis: tunc natura celi se hz ad intelligētiā sicut natura manus inquātū manus se hz ad artē ⁊ intellectū artis: ergo nā celi ē moueri sic ab intelligētia ⁊ hoc mō saluat in esse celi vt celū est: q̄n itelligētia ꝓtinue mouet ipsum ꝓdicto mō ꝓtēplationis: ⁊ sic motus eius: nō est actus eius impfectus sed potius est actus eius vltimus ad quē est esse eius: ⁊ i q̄ saluat suū esse: ⁊ ideo nūquā quiescere pōt fm naturā: esse enī eiꝰ ē ꝓtinue formā luis itelligētie mouētē accipe ⁊ exerere p motū: ⁊ ideo sicut eē corꝺis saluat i percipiēdo vite actum ⁊ exerendo in membra ⁊ quando h̄ non potest facere non est cor amplius: ita in esse celi saluatur celuz accipiendo exortum ex intelligentia lumen ⁊ vlterius inserendo illud materie. Et h̄ valde notabile est: quia per h̄ scitur vera celi natura: que non nisi per istam philosophiam poterit determinari: vnde sicut cor accipiēdo exerit vitam: ⁊ accipit ab anima ⁊ exerit in corpus: ⁊ hoc est esse corꝺis fm q̄ est cor ita celuz accipiēdo continue ab intelligētia exerit p motum lumē intelligētie q̄ est forma esse ⁊ vite oium coꝝ que sunt ⁊ viua sūt: ⁊ iō celi esse saluatum ē in motu: nec saluaret in esse nisi sic continue moueretur ⁊ motus eius est actus

perfectus: sicut ꝛ motus cordis in animali.

Cap. iij. de solutione dubitationis q̄ fit circa p̄dicta.

Dubitabit autē fortassis aliquis: dicens ꝙ motus qui continue exit de potentia ad actū non potest esse actus perfectus motus autē localis est continue de potētia ad actū q: de ubi ad ubi: ꝛ ideo non potest esse actus perfectus: ꝛ est ista obiectio eorū q̄ ignorāt naturas rerū: adhuc autē quidā obiciūt dicentes ꝙ natura celi est in termino esse sicut natura ignis ē esse in termino elementorū ꝛ qz sua natura est esse in termino simpliciter ideo circūuoluit in illo sicut ignis in spera elementorū: hoc autē irrationabiliter omnino dicta sūt cū enī dicit ꝙ exitus de potētia ad actū non potest esse actus perfectus hoc non est verū nisi ubi id vnde mouetur motū est simpliciter in potentia ꝛ id ad quod mouetur est simplr actus: aut ꝓsequens potentiā in eo ꝙ potentia aut ꝓsequēs actū in eo ꝙ actus huius autē exemplū ē in motu ad formā. In illo enī id vnde est motus est simplex potentia cū priuatione: ꝛ locus talis a quo recedit: nō est locus eius: nisi ffz ꝙ est in potētia: ꝛ ideo per vnū motorē mouetur: ꝛ a potentia ꝛ a loco. Similiter id ad quod est motus est simpliciter actus ꝛ finis: ꝛ locus ad quē mouetur ē simpliciter locus in quo saluat: id qō motū est ad formā: ꝛ ideo idē motor mouet ad formā: ꝛ ad locū: sed vbi mouetur aliquid perfectissimū: in loco suo ꝛ nō ad aliquā formā in vbi ꝙ relquit: ita fm actum est locus eius sicut vbi ad qō vadit ꝛ ideo fm subam nūquā mutat locū sed fm quandam formā mutat tantū: ꝛ ideo ille motus nō ꝓprie est exitus de potētia ad actū: sed est de actu ad actū: ꝛ est motus perfectissimi cuius esse est in motu esse sicut dixim⁹ Qō aūt dicitur ꝙ circūuoluitur nō habēs quo moueatur sicut ignis circūuoluit circa sperā elementorū hoc dictū est platonicorū qui dicunt ignee nature esse celū: ꝛ hoc alibi a nobis est improbatū. Celū enī est alterius nature ꝛ sicut corpus hominis habet esse ab actu vite anime: ꝛ sine hoc nō haberet esse: ita esse celi est actus intelligentie in ipsum ꝛ motus circularis est actus saluans ipsum in hoc esse: ꝛ figura circularis datur ei ꝓpter motū sue salutis in esse sicut datur cordi figura ꝛ motꝰ cordis: non enī ambiret materiā in quā agit intelligentia nisi esset spicū: nec vndiqz ingereret formā intelligētie ipsi materie nisi motū haberet circularē: ꝛ cōtinuū. Sz contra hoc forte quis obiciet dicens: ꝙ in nulla natura dignius est ꝓpter indignius se: corpora autem celestia digniora sūt ꝙ generabilia ꝛ corruptibilia videt ergo ꝙ nō mouentur ꝓpter illa ꝛ vt instrumenta eorū: instrumēta enī queruntur ꝓpter materiā in quā inducenda est forma per motū instrumētorū. Hec aūt que sic obiciunt: etiā ante nos a quibusdā soluta sunt qz cū dicit celi motus esse ꝓpter salutē sui esse statim scit ꝙ celū mouetur ꝓpter seipsum lz hoc ꝓsequatur: ꝙ vniuersa saluantur in motu ipsius sicut: ꝛ cor mouet sōz sistolē: ꝛ dyascolez ꝓpter seipsum: licet ex hoc motu sequat acceptio vite ꝛ salus in omnibus membris. Salus enī esse celi est in ꝓtinua acceptione luminis intelligētie: ꝛ explicatione ipsius ꝙ motū: qz ꝙ hoc hz esse inquātū est celum. Sequitur aūt ex hoc ꝙ tota materia ꝙ partes esse accipiat diuersum: fm ꝙ diuersimode elongatur vel obliquatur ad ipsuz: ꝛ hoc est solutio vera: cū hoc tamē dixerūt quidam iā ꝙ non intendit inferiorū generationē per motū suū sed intelligentie se assimilare intendit que est causa vniuersorū: hanc aūt cālitatē dicūt esse in hoc qō sicut primus motor cā est ꝙ se ipsum vniuersorū ita celi sint causa ꝙ motū ꝛ hoc ē dictuz Auerrois: ꝛ nihil penit⁹ valet sicut cuilibet patet qui ea que dicta sunt bene intelligit ꝛ aduertit: ex omnibus aūt que dicta sunt patet ꝙ principia subē mobilis ꝛ sensibilis sed non corruptibilis sunt materia ꝛ forma: ꝛ materia quidē est que est in motu in vbi determinata: forma aūt q̄ ē i esse qō dat intelligentia ꝛ actus eius ꝓprius: ꝛ fm naturā saluans in esse ipm motus est circularis.

Cap. iiij. de improbatione erroris Auicēne.

Et aūt Auicēne opinio ꝙ celi motor propinquus sit anima ꝛ motor remotus sit intelligētia: ꝛ ad hoc quidē nō inducit rationez que sufficiat: ꝛ est hoc sua ratio cui plus inititur: qz motus particularis est motus celi ꝛ partiū celi q̄ est ab. a. in. b. ꝛ .. a. b. in. c. ꝛ sic continue donec perficiat hoc circulus. Igit iste motus particularis est a mouente cognitionē particulārē habente de partibus huius motus singularis: cognitionē aūt singularē de entib⁹ nō habet intelligētia pura ꝛ simplex: dicit enī ꝙ aliquis intellectualiter cognoscit oēs motꝰ: ꝛ lune: ꝛ motus modorum capitis: ꝛ caude draconis: ꝛ quātitates eorū fm omne tēpꝰ: quāuis ille intellectualiter sciat ratiōes eclipsiū oium: no tamē scit hanc eclipsim: vel illā nisi ꝑ aliquid quod est ꝓpriuz isti eclipsi ꝛ illi: hoc aūt ꝙ facit ipsum scire ꝓpriū huius vel illius nō est nisi sensus vel imaginatio: qō ergo ꝓpria huius motus cognoscit est imaginatio ꝛ sensus.

Quicūqz aūt motor est huius celi in hoc motu cognoscit hoc vbi: ꝛ illud: ꝛ oia accidētia huius motus: vt est hoc motus. Igit ille motus nō est intelligentia: sed anima habēs adminus imaginationē particulariū: cū aūt nō moueat celū nisi per ōsideriū ꝓcedit. Auicē. ꝙ nō hz hec sia desideriū cōcupiscentie vel ire: sed hz desideriū sapientis qō est boni simpliciter ꝛ nō boni vt nūc sicut in precedentib⁹ determinatū est. Quecūqz autē sic inducunt ab. Auicē. oino sunt erronea ꝛ falsa sicut in prehabitis est probatū. Ille enī intellectus qui est vniuersaliū est quidē speculatiuus ꝛ nō actiuus. Intellectꝰ aūt actiuus duplex est vnus quidē q̄ ꝑ accidens est actiuus ꝛ alius qui est actiuus per seipsuz: per accidens autē est actiuus noster intellectus qui nō agit nisi ꝑ formā artis acceptā vel inuētā: per se aūt actiuus est qui per se ipz ꝛ per suam essentiam est actiuus rerum: ꝛ talis est intellectus substarū mouentiū celos sicut sepe dixim⁹: ꝛ ideo similis est hic actio actioni virtutis formatiue que est in semine que agit diuersa in figura ꝛ specie sicut intelligētia ꝛ anima: ꝛ ideo etiaz a quibusdā intelligentia vocatur: ꝛ tamē vt agat in materiā quā ambit per spiritū nō indiget imaginatiōe aliqua: ita etiā diximus ꝙ corpus celi perfectissimū corporū est ꝛ qz est sicut instrumētuz intelligentie fit in eo forma intelligentie traducta in ipsum absqz imaginatione: hoc enī forma qz est ad rē ꝛ non a re ipsa abstracta: non vadit per viā abstractā: sed per viā cōpositōis: ꝛ sicut desideriū quo mouet: nō est alicuius boni ꝙ sit hic: ꝛ nunc sed boni simpliciter ꝛ tamē mouet hic ꝛ nunc: ita etiā intellectus qui est simpliciter intellectus actiuus mouet hoc ꝛ nūc q̄uis ipse nō sit hic ꝛ nunc: hoc enī ideo fit qz corpus accipit formam vt instrumentū: ꝛ ideo accipit eā ꝑ gradientē in materiā: ꝛ habet eā extensam ꝛ protēlaz in motū quā intellectus hz simpliciter: sicut supradiximus: vnde. Anicēna: nō potest dicere: ꝙ hoc imaginatio sit alicuius sensibilis anime sed dicit ꝙ sicut in nobis aliquo modo concepto ab intellectu multiplicāt imaginationes ad illud ꝛ affluūt de sideria: ita multo magis dicit esse in illis corporib⁹ que multo perfectiora sunt corporibus nostris: ꝛ hoc nō est necessariū sic ꝑ dixim⁹: in nobis enī qñ aliqs multū ꝛ arte

ꝛ exercitio

⁊ exercitio perfectus est inuenitur operans ex intellectu siue imaginatiõe que moueat a natura cõstat aũt celestia corpora esse perfectissima: ⁊ ideo tali imaginatiua non indigere.

Cap. v. de improbatione erroris eox q̃ dicũt celi motorẽ p̃imũ esse aiaz imaginatiuã: ⁊ motorẽ primũ esse intelligentiaz: ⁊ de improbatiõe erroris eox q̃dicũt q̃ non mouetur nisi a natura.

a Unt aũt quidã q̃ oĩa negãt que inducta sũt dicẽtes celos nõ posse esse corpora p̃ intelligentias aiata. Accipientes huius sue snie psuasionẽ ex eo q̃ aia est motor multox ⁊ in hoc differt a nã qz potẽtia cũ cognitiõe semp est ad multa. Cũ igitur motori semp p cõgruitatẽ respondeat mobile oportet corpus animatũ omne esse cõpositũ ex organis disparibus in figura ⁊ cõpositiõe ꝓpter diuersitatẽ potentiax anime. Cũ igit celũ sit simplex corpus ⁊ vniforme videt celũ nõ esse corpus animatuz: ⁊ putant hanc suã obiectionẽ esse valde fortẽ: adhuc aũt addunt dicẽtes q̃ aiata q̃ mouent a seipsis standi etiã habẽt principiũ in se ipsis celi aũt nũq̃ stant fm naturã: ergo nõ mouent a motore qui sit anima. Amp. omne qõ mouetur ab ipsa aia bz instrumẽta p̃ que expleat ⁊ perficit motuz animalẽ celũ aũt nõ huius bz instrumẽta. Sed oĩa h facile determinant: si aduertãt ea que ponũt peripatheticiquox opinionẽ hic explanamus qñ eni aia intellectual separata ab alĩs accipit h est eq̃oce dicta anima ad alias aias ⁊ est pauce diuersitatis fm potẽtias: ⁊ est mouens corpus in quo ꝓpter ipsius corporis perfectionẽ: nõ indiget imaginatioe ⁊ sensu: ⁊ qñ sic accipit tunc etiã nõ indiget corpus organozũ diuersitate: sed idiget tm̃ quãtitate ⁊ figura motui suo cõgruẽtib⁹ ⁊ h tã in anteh habitis ostẽsum est. Si eni securis p se ipsam moueret forma intellectus artificis nõ indigeret architectus manu qua moueret securim: ⁊ ita est in intelligẽtia ⁊ celo ⁊ ideo mẽbris talibus nõ indigẽt quibus indigẽt ista corpora animata: desideriũ autẽ quo mouẽt celũ fluit ab intelligẽtia in ipsum: ⁊ illud est quo corpus desiderat esse p̃ intelligentiã: ⁊ ideo mouetur per totũ accipiendo ipsius intelligẽtie actũ quo sit sicut diximus in ante habitis: ⁊ ideo probatũ est q̃ mouẽt ab eo q̃ ẽ impartibile ⁊ imobile: nõ habẽs aliquã partẽ penitus. Si aũt moueret ab aia imaginatiua ꝓ certo moueretur a virtute partibili ⁊ nõ posset mouere tpe infinito: adhuc tm̃ dicit Auicẽna q̃ licet anima sit virtus partibilis mouẽs celũ tamẽ motus fluit in ipsam ex intelligentia que est suba separata ⁊ impartibilis fluere aũt in animaz dicit motũ p̃ hoc qõ dicit in ipsam fluere virtutẽ motiuã ⁊ qz intelligẽtia separata est ⁊ impartibilis: ⁊ nõ infinita: nec finita ideo dicit: q̃ aia põt mouere p̃ tempus infinitũ. Sed hec solutio nõ est ꝓueniẽs qz etiã in alia fluit ab intelligẽtia virtus motiua: ⁊ tamẽ nõ mouẽt tẽpore infinito: ⁊ ideo nõ sic dicendũ est: sed potius h modo quo nos hãc qõnẽ determinauim⁹ supra vbi solum⁹ obiecta Jo. grãmatici: de principijs igit icorruptibilis corporis ⁊ sensibilis hec dicta sunt.

Cap. vj. de improbatione eorũ qui dicebant celos ⁊ animas celox ⁊ intelligentias constitui ex trib⁹ modis contemplandi.

c St aũt nõ ꝓtermittendũ: etiã q̃ quidã conati sunt dicere multitudinez horum principiorum̃ p̃ modũ mirabilẽ: ⁊ huic mõ multi posteriox adheserũt: cũ eni loquunt de celox principijs fz esse ce lorũ: ⁊ animax principijs fz esse animax: ⁊ sili de intelligentiax principijs que sunt inferiores ⁊ post esse motoris primi dicunt primaz subam non mouere celũ primũ sicut mouet proximus motor sed esse primũ motorẽ. Sz ẽ necesse p̃ modũ oẽz qui nullo alio idiget vt sit ⁊ nullo mõ est in potẽtia ⁊ ideo ex se ipso est ens necesse: ⁊ h dicũt esse prime sube proprijũ: proximũ aũt suũ causatuz q̃ est ex ipso dicunt esse intelligentiã que qui dẽ cõtẽplat se ⁊ cõtẽplat id qõ est ante eã ⁊ cõtẽplat id qõ est post eã: ⁊ qz h intelligentia non est a seipsa nisi in potẽtia: ideo cũ ꝓtẽplat se cõtẽplat se vt in potentia: cũ aũt sic ens necesse ab alio bz necessitatẽ essendi q̃ est ante ipsum ⁊ ideo cũ cõtẽplat id qõ est ante se est ens necesse p̃ aliud. Cũ aũt cõtẽplat id qõ est post ipsam cõtẽplat id qõ est in potẽtia nec accipit esse nisi p̃ ipsam ⁊ ideo h est in potẽtia plusquã ipsa: dicũt igit q̃ cũ ꝓtemplat id qõ ante se est ꝓpter qõ ipsa est ens: necesse est intelligentia que est ens necesse fm q̃ est intelligentia: cuz aũt cõtẽplat se efficit causa aĩe quã mouet intelligentia q̃ ẽ mouens celũ p̃ virtutẽ quã itelligẽtia ifluit ipi: ⁊ cũ cõtẽplat id qõ est post ipsam q̃ est aia que est principiũ corporis efficit celi causa q̃ mouet p̃ aiam illã cõtẽplationẽ eni dicũt esse luminis irradiationẽ ⁊ lumen illud dicũt factiuũ subax. Si aũt querit qualiter fm h in esse deducit secũdi ordinis intelligẽtia. Dicũt iteruz q̃ ex cõtẽplatiõe prime intelligentie qua cõtẽplat causaz p̃ma fit coniunctio luminis intelligẽtie cõtẽplantis cũ lumine prime cause cõtẽplate. Et h luminũ applicatio ẽ determinatio primi luminis simplicis ⁊ ex h surgit secũdi ordinis intelligẽtia. Et cũ h iteꝝ cõtẽplat causam primã ⁊ primi ordinis intelligentiã ipso lumine q̃ vniuersaliter actiuũ est fit intelligẽtia ex triplicato lumine ⁊ h sit tertij ordinis intelligẽtia ⁊ sic deꝺcẽdẽdo fiũt intelligẽtie decẽ vt dicũt quax nouẽ psidẽt nouez celis quos tm̃ dicũt esse. Decima aũt psidet spere actiuo rũ ⁊ passiuox: ⁊ h est que irradiat sup in aias nostras ⁊ lumine suo agit in eis ⁊ oũ quelibet contẽplat se fit causa aĩe: oũ aũt cõtemplat id qõ est post se fit causa corporis illius aĩe: sup quã irradiat. Si aũt querit ab istis fm quẽ modũ huiusmodi contẽplatio sit cã esse intelligentie: ⁊ aĩe ⁊ corporis dicũt sicut ⁊ nos diximus q̃ cõtẽplatio ista est in lumine vniuersaliter actio q̃ p̃ seipm est cã entis. Hoc igit i se ipo causa est itelligẽtie prime reduplicatũ aũt ⁊ determinatũ cum lumine intelligẽtie fit cã aliax intelligẽtiax: sed vbi vmbratur fit cã aiarũ ⁊ mixtũ materie in contẽplatione anime q̃ est cã ⁊ act⁹ corporis fit cõstitutiuũ corporis. Sed vt nos quera mus ab istis q̃d fundat lumen cõtẽplatiõis istius ad h q̃ efficiat id quod est intelligentia vna ⁊ alia: tunc non est sufficiens dictum eorum qz ex quo lumen contemplationis est faciens esse ⁊ esse est actus eius oportet q̃ aliq̃d fundamẽtũ eius sit per q̃ intelligentia ei⁹ efficiat h aliud: h eni est impossibile dicere istis precipue cũ dicãt q̃ intelligẽtie nõ diuidunt diuisiõe materie: sed diuisiõe forme tm̃. Nos aũt d nõ ponimus aias alias nisi intelligẽtias causas istius diuisionis superius assignauimus: similiter aũt ⁊ theologi d itelligentias multas ponũt separatas ⁊ aias ponũt indiuiduãtes eas esse materiã que tm̃ subali forma determinat ⁊ nõ quãtitate vel cõtrarietate. Adhuc aũt qualiter possit ꝓbari q̃ hui⁹ cõtẽplatio prioris faceret intelligẽtiã cũ fm lumẽ conjunctuz primo nihil accipiat impuritatis vel inferioritatis: ⁊ tõ videt q̃ ex illo nõ resultaret intelligẽtia secũdi ordinis sz equalis prime intelligẽtie vel nobilior ea. Adhuc aũt cũ dicit q̃ intelligẽtia cõtẽplat se ⁊ sic est in potẽtia ⁊ nõ ens necesse ⁊ ex h ꝓducit aĩa cuius modi genus causandi ẽ illud videt q̃ nullũ: qz sz illa nõ sit ex

se id qō est ipa tñ cū cōtēplat se ipaz est in actu ⁊ lumē nihil videt habere impuritatis adhuc aūt contēplat id qō est post se ⁊ p hoc dicit esse cā corporis: h eni nō vi/det habere pfectam cālitatis rōnē nisi forte velint dice re q; ptēplari est facere p lumē intellectus actiui ⁊ tunc dicit melius q; lumē ꝓterminatū ad id qō ē post se i ma teriā facit formā celi: adhuc aūt isti nō possunt reddere ratiōez quare stet ista cōtēplatio in .x. ordinib⁹ intelligē tiaꝝ ⁊ nō multiplicet: multo amp. ⁊ ideo non videtur esse rationabile quod dictum est.

Cap. vij. de duabus vijs quibus processerunt antiq phi in cognitione principiorū subē.

Icut aūt nos in precedētib⁹ diximus aut via platonis aut via arist. opz nos incedere in ma teria ista de qua loquimur platonis aūt via fū dat sup propositiōes ꝓbabiles nō necessarias qō vide licet incorporeū sit ante corporeū: ⁊ simplex ante cōpo situ: ⁊ q; primū principiū vniuersi esse sit ens primū nō coniunctū corpori nec in genere existēs cū aliquo entiū cātoꝝ: ⁊ q; ꝓspici nō valeat nisi ab aliquo vix ⁊ raptim q; totū a carne mētis sepauit cōtuitū ⁊ q; h nūerus non sit: sed potius vnitas pura ⁊ bonitas: ⁊ cā esse oium: ⁊ q; primū q; est iuxta h sit binarius qui cōficit ex luce prime cause ⁊ mā: que nō nisi forma simplici determina tur: ⁊ q; tertiū ens in genere nō in nūero est corpus sun plicius oib⁹ q; est circulare: ⁊ sic descēdēdo opz nos cō texere entia donec veniamus ad ea que sūt ex mā agen tiū ⁊ patiētiū ⁊ simpliciū: ex quoꝝ cōmixtiōe fiūt com posita que fm variationē minorē ⁊ maiorē accipimus prime mixta tñ: ⁊ deinde mixta ⁊ cōplexionata i quo rū cōmixtiōe plus receditur ab excellētia ꝓtrarietatis quā in his que mixta sunt tantum ⁊ ideo sunt animata: ⁊ hijs que complexionata sunt ponimus gradus do/nec aliquid recedat ab excellētijs in tantum q; appro/pinquat equalitati celi: ⁊ huic damus aiaz rōnalē ⁊ po nemus datorē formaꝝ triplicē primā quidē causaz que dat formas primis subijs sepatis: ⁊ semētē dat oiuz ali arū formaꝝ fm autē q; dat corporib⁹ celestib⁹: ⁊ ille est multiplex: ⁊ dat orbibus ⁊ stellis de luce sua aias ⁊ se mētē formaꝝ inferioꝝ q; sunt cōposita. Tertiū aūt q; preest his que sūt sub luna dādo formas illis. Et aliquē semētē mālū formaꝝ quā quidā vocāt intelligētiā que irradiat sup aias ⁊ separata: ⁊ dicemus oēm motū non esse nisi preparatiōez formā autē nō extrahi de potētia ad actū sed potius dari a datore formaꝝ: sed quēlibet ordinē mām aūt dicem⁹ nō fieri sz esse matrē q; ꝓcepto semine datoris formaꝝ fm triplicē ordinē distinguitur p partes ⁊ diuidit in entia fm ꝓportionales numeros vniuscuiusq; entis. Aris. aūt nō dicit aliq̄d in hijs nisi p demonstrationē: ⁊ q; nō pōt esse demonstratio primo rū p causaz: ideo ꝓtetus ē de demonstratōe q; que est p effectū. Cū aūt ꝓbatū sit omne corpus moueri ab ali/quo qō nō est corpus si corpus illud p se moueat ipe p numerū motuū ꝓcludit numerū motorū qui nō sūt cor pora: ⁊ cū numerus motuū superiorꝝ totus sit infinitus fm tēpus ita q; quilibet est infiniti ipis: ⁊ motus infini tus nō pōt esse nisi motoris separati ⁊ impartibilis: cō/cludit totū numerū motorꝝ esse subas sepatas ⁊ impar tibiles. Impartibilia aūt nō possunt esse forme corpo rales vel virtutes in corpore: nec habere diuisionez ta/liū potētiaꝝ quales operant in organis corporꝝ ⁊ ideo sunt intellectus puri sepati: ⁊ q; vnus ē mūdus ⁊ vnus dominatus ⁊ q; spera est intra sperā cōtēta: ideo opor/tet ordinē esse talē in motorib⁹ qualis est in motis: ⁊ iō necesse est esse primū q; sit motor imobilis a nullo acci/piēs ⁊ oia largiēs subali suo motu. Et q; nihil mouet nisi ad bonū suū fz esse ⁊ ideo oportet motorē esse mo uētē: vt bonū ⁊ optimū: ⁊ desideratū ab hijs q; mouēt sz q; nobis incerta sunt tria circa ea q; mouent: ideo du bitauit. Aristo. de trib⁹ illis ⁊ nō certificauit ea p de/mōstrationē. Incertū ē eni nobis vtz vnū corp⁹ pluri bus moueat motib⁹ an vno tm incertum etiā nobis est vtrū ab vno corpore q; est stella virtus motiua fluat in orbē vel an stella moueat motu orbis sui tm ⁊ nō p se. Incert⁹ ēt nobis ē nūerus motorꝝ corporꝝ celestiū cū moub⁹ suis. Et ideo aris. dubie loquutus est de istis p rationē aūt certā nihil pōt cōprehēdi esse extra h. Et ideo penitus de illis aut nihil dixit: aut etiaz talia esse reprobauit. Quidam aūt neutrā istaꝝ sequunt viā pu tātes incedere p viā phie: ⁊ ꝓfundūt phiaz i theologiā dicētes q; in veritate: ab vno simplici primo agēte p es/sentiā nō est nisi vnū si ergo q; ē ab ipso sit multū ⁊ mul tiplex nō agit p essentiā videmus aūt vnū celū nō pro/duci in esse p alterū: nec oīno generari celū ex mā: ⁊ ip sum esse multiplex valde: oportet igit q; ꝓducat in esse p aliq̄d agēs p electionē: h eni multa agit vnū existēs si cut vult: ⁊ causat ex nihilo cū nō indigeat preiacēte mā ꝓpter excessum infinite virtutis ipsius sup omne agēs: sed sicut nos in antehabitis protestati sumus nos istas pōnes nō prosequmur: q; nō suscepimus in hoc negocio explanare nisi viā peripatheticoꝝ quecūq; autē plato dixit: hēant firmitatem quā possunt donec forte ab aliq̄ explanent: theologica aūt nō ꝓueniūt cū phicis in prin cipijs q; fundant sup reuelationē: ⁊ inspiratiōnē ⁊ non sup rōnē: ⁊ ideo de illis in phia nō possumus disputare quecūq; aūt alia: h dicēda forēt de suba mobili ⁊ sensi/bili: ⁊ incorruptibili in primo ⁊ secundo libro de celo ⁊ mundo sunt explanata.

Incipit methaphisice li. xj. q̄ totus est de principijs subē sensibilis separatis cuius primus tractatus est de positionibus eoꝝ q; mathematica pōnūt esse principia.

Cap. primum de quo sit intentio ⁊ de diuisione opi/nionum hic introducendarum.

E principijs aūt subē triplicis de q̄b⁹ nūc locuti sumus quidā penit⁹ aliter tradiderūt: ⁊ ho/rū errorē opz nos manifestare vnde sicut a principio ist⁹ scitie posuimus falsas eoꝝ posi/tiōes q; de principijs subē q; est veꝝ ens mētiti sunt ita nūc in hui⁹ sapiētie fine manifestabi/mus errorē eoꝝ q; de principijs subē triplicis falsa tradi derūt: dictū est aūt a nobis iā de suba q; est principiū p rimū ⁊ ꝓximū ⁊ ꝓximū sensibiliū i principio vndecimi libri quē iā ꝓsecuti sum⁹ diximus aūt ibi in methodo determina/uimus eni de mā phicoꝝ corporꝝ q; sūt sensibilia ⁊ cor ruptibilia ⁊ posterius determinauimus de ea suba q; est principiū eorūdē corporꝝ q; ē fz actū: ⁊ ē forma que sz fm se sit prior mā tñ in subijs que vere phice sūt deter minate actiōe ⁊ passiōe cōtrariorū posterior est forma qz ꝓcepta sī cū mā: ⁊ i eis mā recipit i diffinitionib⁹ ea/rū: ⁊ ēt in eis precedit potētia actū. Cum vo nostra p scrutatio in q; nūc sum⁹ ē vtruz est aliq̄ suba q; sit preter sensibiles subas imobilis ⁊ eterna q; sit principiū sensi/biliū subarū: an nō est aliq̄ talis. Et si ē aliq̄ talis suba pscrutatio nostra est q; est illa: iō primū speculāda sūt q; ab aliqs

ab alīs sūt dicta: vt errorē eorū videtes: nō assentiam⁹ hīs qui non bene dixerūt. Si quid autem aliqui bene dixerūt: q̄ est dogma cōe nobis ⁊ illis sepatim p̄ honore auctoritatis eorū attribuat illis: sic enī nos vītes dogmate coī graues nō reputabimur: tāquā impugnatores eorū. Nō enī graue ʒ amabile reputari debet si vnus aliq̄ melius quidē dicit: ⁊ alter vtens eisdē ad suorū dictorū cōfirmationē dicit ea nō deteriora faciēdo p̄ impugnationē. Dicta igit antiquorū de principijs substātie sūmatim pstringētes: dicimus q̄ eorū q̄ sepata ponebāt esse principia subē due sūt opiniones quarū vna quidē dicit subas illas que sūt principia subē esse mathematica sicut nūeros quosdā ⁊ lineas quasdā: ⁊ alia mathematica cognata istis: alia autē dicit esse principia subē oēs ideas iste tñ opiniones in se ipsis differunt. Quidā enī istorū in duo genera reducūt in vnū quidē ideas ī alio vō mathematicos nūeros ideo q̄ nūerū dicūt p̄portionē q̄ inuenitur in principijs ēm q̄ principia sūt q̄b⁹ p̄portionib⁹ principiorū ligant entia adinuicē ideas aut dicūt formas simplices ad quarū imitationē ⁊ sigillationē formant subē alīa aut virorūq̄ horū idearū videʒ: ⁊ mathematicorū nūerorū dicūt esse vnā naturā generis cōem ideo q̄ etiā idee nō formāt entia nisi sub quadā nūeri p̄portiōe q̄ aliter idea nō esset huius idea ⁊ idea vnius nō differret ab idea alterius: alij etiā de eadē secta exīstētes dicūt q̄ nō sunt alique subē que sint principia nisi mathematica: ⁊ h̄ ideo est q̄ nō putabāt esse subam aliquā nisi corporalē ūm: sicut nos in antehabitis ostēdimus: ⁊ illā putabāt cōponi lineis ⁊ superficieb⁹: lineas aut ⁊ superficies putabāt esse ex numeris eo q̄ dicebāt punctū esse vnitatē addita positione ⁊ vnitatis fluxū facere lineā: ⁊ sic principiabāt entia q̄ vere sunt entia: ⁊ oīa alia dicebāt esse subarum qualitates ita q̄ etiā aiam dicebāt quādā esse nūerorū armonicā: ⁊ potētias aīe cārī ex mathematicis reflexis lineis ⁊ circulis sicut nos in primo de aīa determinauim⁹: in disputatiōe ʒgit ista primo perscrutādū est de hīs q̄ ponūt mathematica esse principia: ⁊ nullā eis aliā addūt nām q̄ cū eis sit subē principiū: sicut faciūt illi q̄ querūt vtrū idee sint aut nō sint: ⁊ si sint vtrū sint principia ⁊ tales subē q̄ faciūt substare entia vel nō. Illi enī querūt aliquid addere mathematicis q̄ cum eis sint principia: sed nos principiū hui⁹ q̄nis ponemus quasi apud mathematica solū sit ratio p̄cipij: siue ipsa mathematica sint p̄ se separata ēm esse siue nō sint ēm esse separata. Et si nō sunt querem⁹ quō sōt: ⁊ quō sint ēm esse sepatū illa que sūt post ista mathematica q̄ principiant ab ipsis ⁊ postea queremus q̄ sunt cōuenientia simplr ⁊ ēm se ipsis ideis: ⁊ queremus etiā de oīb⁹ q̄ diuulgant de principijs subē gratia legis leges enī diuersorū gētiū multa de principijs talib⁹ diuulgauerūt: loquēdo ō hijs vītes rationib⁹ vulgarib⁹ q̄ sunt extra modū pbīe: q̄ metha sorios ⁊ fabulis loquunt de huius: ⁊ sic loq̄ nō est pbīcū cū sicut dicit in scō topicorū: h̄ peccatū sit in pblematib⁹. Amp̄. autē oz vti plurima rōne inī oēs q̄nes ad illā pscrutatiōnē q̄n perscrutabimur si subē q̄ sunt principia oium sint nūeri vel idee: opʒ enī p̄ius perscrutari an idee sint ⁊ illa est tertia q̄ō: vna enī est an idee sint: ⁊ secūda an idee nūeri sint ⁊ tūc restat tertia q̄ō si idee nūeri existētes sint principia subarū ⁊ subē q̄ principiū est subē est suba. Si enī sunt mathematica sicut q̄dam dīt: q̄ aut sint in sensibilib⁹ ēm esse: aut q̄ hēant esse separatū a sensibilib⁹ ⁊ h̄ mō etiā alij q̄dā dixerūt: aut sorte neutrū horū est verū q̄ aut nō sunt aut sunt alio mō; q̄ videlʒ ēm esse sunt cōiuncta sensibilib⁹: ⁊ ēm ratiōeʒ sint sepata, h̄ autē modo si sunt nō erit nobis dubitatio de esse mathaticorū q̄ scim⁹ q̄ ēm esse sūt ī sensibilib⁹ ʒ, de mō cēndi ē dubitatio ⁊ h̄ q̄ō q̄ dē ita diuisa est vt diximus: ⁊ ideo p̄ius disputādū est: de mathematicis anteq̄ de ideis disputemus h̄ enī mō tenebimus etiam ordinē phorū q̄ priores fuerunt q̄ mathematica dixerūt principia esse q̄ illi qui ideas eē principia primitus inuenerunt.

Cap.ij. ⁊ est disputatio ꝯ eos qui mathematica sepata esse ⁊ subiectū habētia dicebāt esse ī sensibilib⁹.

Disputātes igit de sensibilib⁹: dicem⁹ h̄ primū q̄ mathematica subo ⁊ esse sepata impossibile sit esse in sensibilib⁹ ita q̄ simul sint cū plasmate siue cū indiuiduo sensibili q̄ p̄ nāʒ plasmat ⁊ habet multas rōnes: si enī simul sint cū plasmate oportet q̄ duo solida simul sint in eodē loco. Nos autē iā diximus in huius sapiētie tertio libro q̄ impossibile ē duo solida esse in eodē loco q̄ sicut ostendimus in pbīcis si duo solida sint in eodē duo solida erūt vnū solidum. Amp̄. si mathematica cōcedant esse cū sensibilib⁹: ⁊ q̄ tñ sint ēm esse ⁊ subiectū sepata: ⁊ nō sint mēsure sensibiliū: sed quasi in eis ⁊ cū eis exīstētia tūc eiusdē rationis est p̄cedere: etiā alias naturas: ⁊ alias potētias esse in sensibilib⁹ ⁊ q̄ nulla natura sit sepata ab ipsis p̄ locū ⁊ h̄, est falsum ⁊ ꝓra ea q̄ in vndecimo huius sapientie libro p̄bata sunt: ⁊ hec rōnes in tertio huius sapientie libro a nobis superius sunt inducte: cuʒ de dubitabilibus huius scītie disputaret. Ad hec autē q̄ dicta sūt dicemus q̄ sequit q̄ q̄cūq̄ corpus ipossibile est diuidi ex dictis istorū. Nā si diuidit corpus opʒ q̄ ʒ istos diuidat ēm cōponētia diuidet ergo ēm superficies ex q̄bus cōponit: ⁊ eadē rōne q̄ superficies vt isti dicunt cōponit ex lineis diuidet ēm lineas: ⁊ vlterius q̄ linea cōponit ex pūctis diuidet linea ʒ pūcta igit si pūcta ipossibile ē diuidē ita q̄ ʒ pūcta fiat diuisio eo q̄ diuisio p̄tinui nūq̄ stat i indiuisibili tūc etiā sequit q̄ nō fiet diuisio superficiei ēm lineā ⁊ si nō pōt fieri diuisio ēm lineā tūc etiaʒ ēm alia nō pōt fieri diuisio: q̄ aliquo mō sunt indiuisibilia ⁊ h̄ sequit generaliter in oīb⁹ q̄ dicūt cōponi ex huius p̄incipijs q̄ sūt pūcta linee ⁊ superficies: queramus igitur ab istis q̄d differat dicere q̄ dicam⁹ sensibilia q̄dē esse tales naturas q̄ cōponant ex punctis ⁊ lineis ⁊ superficiebus: aut q̄ dicamus sensibilia q̄dē nō esse nās sic cōpositas: sed q̄ quedā nature mathematice sint in eis q̄ talē habēt cōpositionē: idē enī inconueniēs sequit vtrobiq̄. Si enī p̄cedat, sicut dictū est diuidi sensibilia sequetur q̄ eadē rōne sic diuidunt mathematica que sūt in ipsis: aut oportet dicere q̄ nec sensibiles subas vere sit sic diuidere: nec etiā possibile sit diuidi sic naturas separatas quas mathematicas esse dicūt: nā si concedant esse solida sepata q̄ diuersa sint ab hijs q̄ sūt sensibilia: ʒ solaliter sint in ipsis ⁊ sint principia eorū: ⁊ sint priora ipsis sensibilib⁹ tūc cū sicut solidū sensibile se hʒ ad solidū mathematicū ita superficies sensibilis se hēat ad superficiē mathematicā ⁊ linea ad lineā: ⁊ punctū ad punctū necesse est etiā alias esse superficies sepatas in istis superficieb⁹: ⁊ lineas in lineis ⁊ pūcta in pūctis que sunt p̄ter superficies illius solidi mathematici q̄ est in solido sensibili ⁊ p̄ter lineas ei⁹: ⁊ p̄ter pūcta ⁊ sint sepata. Hui⁹ autē p̄sequētie ratio est: q̄ semp nō compolita, principia sūt priora cōpositis: si igit corporib⁹ sensibilib⁹ priora sūt corpa nō sensibilia eadē ratiōe superficies sūt priores superficieb⁹ ⁊ opʒ q̄ ille superficies sint priores etiaʒ illis superficieb⁹ que in imobilib⁹ siue mathematicis solidis que sunt ēm se habētia esse ⁊ subm ⁊ huius cā est q̄ cō

ceditur quodlibet principiuz fm esse ꝛ subm ꝓius esse principiato: ꝛ cū h ꝓcedit supficies esse principiū solidi oportet igit dicere q aliqua sunt plana ꝛ linee fm esse ꝛ subz ab eis que sunt in solidis siue cū solidis separatis: dicūt enī illi q aliq simul sunt cū mathematicis solidis sicut cōposita cū ipsis ꝛ alia sunt ꝓioza mathematicis solidis sicut principia que vt dicūt fm esse ꝛ subm ꝓioza sunt ipsis: eadē aūt ratiōe ꝛ hazꝝ supficierū q̄ fm esse separate sunt a solidis erūt linee principia: ꝛ ideo separatū esse habētes ꝛ illis lineis: qz ꝛ ipse cōposite sūt ex indiuisibilib⁹ lineis vt dicūt oportet esse alias ꝓiores lineas ꝛ illis oportet esse ꝓioza puncta p eandē rationē: ꝛ hijs lineis indiuisibilib⁹ oportet adhuc ꝓioza esse pūcta separatū esse habētia qz vt dicūt principia illarū sunt puncta. Sz illis nō amp̄. vt dicūt nō sunt. Amp̄. ꝓioza pūcta alia: qz illa sunt principia ꝓima fm opinionē istoꝝ: dicūt enī q si istis essent adhuc ꝓioza alia puncta fieret absurda ꝓgeries: ꝛ infinita: qz ꝛ eadē ratiōe ꝛ illa puncta ꝛ superficies ꝛ linee haberēt alia se principiantia: ꝛ ꝓcederet in infinitū si semp pūcti pūctus: ꝛ linee linea: ꝛ superficiei superficies esset principiū: predicto aūt modo accidit q solida quidē sunt vnica siue vnius generis que sūt circa sensibilia: ꝛ illa que sunt in mathematicis ꝛ sic sunt duo genera solidoꝝ: ꝛ supficies que circa solida sunt: sunt in his solidis sensibilibus: ꝛ mathematicis que sunt silr duo genera supficierū quib⁹ vnū addit genus supficiei q est principiuz solidi ꝛ sic sūt tria genera supficieꝝ vnū q̄dē q est principiū ꝛ duo principiata: sed linee vere existētes sūt quaternarie sunt enī sensibiliū: ꝛ mathematicoꝝ linee in solidis ipsis: ꝛ linee supficierū in ipsis supficieb⁹: ꝛ linee diuisibiles que sunt principia istaꝝ: ꝛ linee indiuisibiles que sunt principia lineaꝝ diuisibiliū: puncta aūt fz h accidit esse q̄ntia quoꝝ primuz est principiū: ꝛ scom est suba linee ī diuisibilis ꝛ tertiū suba linee diuisibilis quā facit fluxu suo: lineā enī indiuisibilez sicut dicūt isti non facit fluxu sed positiōe ꝛ cōtactu. Quartū aūt est non fm se suba sed p lineam cuius ipsum punctū suba est: ꝛ est illud q est in supficiei terminis. Quintum aūt longius adhuc est suba corporis p h q est suba linee ꝛ supficiei: ꝛ fm istū modū solida fm esse sunt duo: ꝛ supficies tres: ꝛ linee quattuor: ꝛ puncta. v. ex quib⁹ est esse q est: nullus aūt posuit istoꝝ puncta esse principia sensibiliū qz lz corpori accidat diuisio in infinitū: ꝛ etiā corpori mobili fm q est mobile tñ tamē nō accidit corpori sensibili fm q est sensibile. Isti aūt dicebāt q iō corpus diuidit in infinitū qz cōponit ex infinitis punctis ꝛ supficieb⁹ ꝛ lineis: ꝛ ideo sextū genus punctoꝝ nō addiderūt: sunt aūt qui ista numerāt fm esse principioꝝ ꝛ principiatoꝝ vt dictū est ꝛ sic stant in dicto numero ꝛ sunt qui ista numerāt fm mām ꝛ isti dicūt ea esse infinita: qz sic linea cōponit ex punctis infinitis: ꝛ quidē prima via est platonis. Secūda aūt democriti nos aūt ab hijs q̄ nūerāt ista fz esse formale principioꝝ ꝛ principiatoꝝ queramus circa que enumeratoꝝ erūt scientie mathematice: nō. n. pōt dici q̄ sciētie mathematice sint circa illa plana ꝛ circa illas lineas ꝛ circa illa puncta que sunt in solido immobili omnis enim scientia precipue doctrinalis que demonstratiua est semper est circa ea que natura ꝓioza sunt inter ea de q̄bus est sed sunt puncta ꝛ linee ꝛ supficies nā ꝓioza quaz illa que sūt in solido imobili: ꝛ sūt illa que sunt principia ipsius solidi h aūt est absurdū qz nos scimus sciētias mathematicas esse de hijs que sunt fm esse in solido nō mō mathematico sed ēt sensibili: ꝛ si alia essent que fm esse ꝛ subm differūt ab istis ꝓ certo sciētie mathematice eēnt de illis: ꝛ non de istis: ꝛ eadez ratione est de numeris quos quidā istoꝝ dicūt esse principia: fz istos enī vt dixim⁹ puncta principiāt ex vnitatib⁹ ꝛ sic quedā vnitates que sunt principia punctoꝝ erūt fm esse ꝛ subm separatum ꝓeter singula puncta non essent enī sube nisi haberent separatū esse ꝛ subm: ꝛ sic erunt vnitates separatū esse habētes ꝓeter singula entia singularia: siue sint sensibilia sicut corruptibilia ꝛ mobilia siue sint intellectualia sicut mathematica: igit diuersa eēnt genera mathematicoꝝ numeroꝝ q̄ est itoꝝ incōueniēs qz tota arismetrica est de his nūeris que fm esse sunt in sensibilibus ꝛ intelligibilib⁹. Amp̄. queramus ab istis quō ꝓtingit solvere ea que determinata sunt supra in huius sapiētie libro tertio ibi enī quesiuimus: si tot vt dictū est sint genera mathematicoꝝ circa que sit astrologia. Astrologiam enī videmus esse simul circa corpora sensibilia ꝛ mobilia que sūt celestia: ꝛ etiā circa ea circa que est geometr. qz cū celū consideret ꝛ motū eius nō cōsiderat ipsa nisi fm quātitatē absolutā. Quō aūt possibile ē esse celū: aut aliō qōcūq corpus qō motū hz ꝓeter h celū ꝛ ꝓeter h corpus motuz circa qō fit astrologia: que vt dicūt nō est de sensibili: sed de alio qō fm esse ꝛ subz diuersum: ꝛ separatū est ab isto. Similis aūt questio est de sciētia optica siue pspectiua ꝛ sciētia armonica siue musica: iste enī fm ea que dicta sunt cū sint scientie non possunt esse de sensibilibus: cū trā vox circa quā est armonica ꝛ visus circa quā perspectiua nō sunt nisi circa sensibilia ꝛ singularia: ꝛ cum sūt circa sensibilia ꝛ singularia tūc palā est q oportet eos dicere q sūt alij sensus ꝛ alia sensibilia fm esse quā ista: ꝛ tūc queremus quid magis habent illa singularia ꝛ illi sensus quam ista singularia ꝛ isti sensus: ꝛ si nō pōt inueniri tunc oportet q etiā alia cōcedant eadē esse illa ꝛ ista: ꝛ tūc sequit q illa: ꝛ illi sensus sint idē cū istis. Igit ꝛ armonica ꝛ pspectiua sunt circa illa ꝛ similiter alie sciētie mathematici. Amp̄. autem a mathematicis describunt quedaz quātitates in figuris ꝛ describunt vlr ita q quicq̄d demonstrat de illis vlr demonstratū est de omni quātitate cōsimili qz igit omne vle abstrahit ab hoc ꝛ ab illo. Iste sunt quedā quātitates medie que sunt fz ee in istis ꝛ in illis: ꝛ in oibus alijs lz fm ratiōez abstrahāt ab oibus: si ergo oia quecūq in abstractiōe accipiunt sūt substātie tūc etiaz ista sic descripta erunt quedaz suba media que fm rationē separata est ab idealib⁹ primis substantijs: ꝛ a mathematicis que illi media dicebant esse inter sensibilia ꝛ ideas: ꝛ h suba sic descripta erit nec nūerus nec puncta nec mēsure nec tēpus nec aliqua quātitas mathematica vel sensibilis ꝛ totū habebit esse fz istos: qz vt dicebāt esse q est separatū fm rationē est separatū fz esse. Hoc aūt est impossibile qz h dato p certo iterū fieret abstractio vniuersalis ab illo qz ab oi eo qō hz esse separatū fm subm fit vlis abstractio. Si aūt h est impossibile q sic vlr descripta hēant esse separatū tūc eadē ratiōe palā est qz impossibile est: etiā ea q̄ mathematica esse dicunt fz esse separata esse a sensibilib⁹: fz potius totaliter siue vlr ꝓtingit p ꝓsequētia ꝓtrariū veri ꝛ ꝓtrariū eius qō cōsueti sumus suscipe in phia: si q̄s ponat sic esse ipa mathematica vt separate quedā sint substātie vel nature q̄ esse ꝛ subiecto diuerse sint a sensibilibus: qz sicut diximus si sic sint ista mathematica necesse est q sint ꝓioza sensibilib⁹ mēsuris nō solū fm rationē: fz etiā fm esse: ꝛ subam: ꝛ tēpus: ꝛ fm veritatē sunt e ꝓtrario posteriores eis generatiōe: ꝛ fm esse ꝛ tēpus nā sicut diximus in fine primi phicoꝝ impfecta mēsura

que determinat

que determinat mām generatione ḋdē prioꝛ est ⁊ suba generata sensibilis est posterioꝛ sicut inanimatū prius est generatiōe aiato ⁊ sicut potētia prioꝛ est actu: ſz perfecta et determinata mensura ⁊ figura generatione est posterioꝛ. Amp. cui ⁊ qñ erūt vnū mathematice mensure oportet eni q̄ si principiāt generatū sensibile q̄ etiam faciāt ipsum actu vnū. ⁊ nō multa sicut determinatū est in antecedentibus istius sapiētie libꝛis. vij. ⁊ octauo: ⁊ b quidē nō videt cōuenire mensuris mathematicis quas ille subas dicūt esse sensibiliū qꝛ vna que sunt b in sensibilib⁹ sunt vna forme ⁊ actus sicut vna aie q̄ est pfecta aīa aut vna pti aie que nō est pfecta aīa ſz pars aie aut vna alicui alī rationabili forme que facit vnū. Sin aūt nō sic fiāt vnū tūc sunt multa cōgregata ⁊ dissoluunt in ea ex quib⁹ cōgregata sunt. Queramus igit ab istis: cū illa mathematica que dicūt esse substantias sint diuisibilia: ⁊ quāta ex infinitis ꝙgregata que sit cā q̄ sunt vnū ⁊ q̄ accidit eis vnitas q̄ vnū faciat id cui⁹ ipsa dicunt esse suba ⁊ principia: nō eni poterit hmōi cā rōnabiliꝫ assignari. Amp. b idē generatiōes ostendunt. Si eni generatiōes sensibiliū pfectoꝝ cōsideram⁹ que sunt aiata primū q̄ in generatiōe est fm dyametrū que est in lōgū supra ⁊ infra ex eodē ꝓcedēte spiritu sanguinē ⁊ soma: ⁊ deinde fit gnatio in latū ad dextrū ⁊ ad sinistrū ⁊ postremo fit distributio generati in ꝓfundū ab ante ⁊ retro: ⁊ tūc dimēsio generati bz sinē. Si ergo q̄ generatiōe est prius est suba posterius ⁊ econuerso sicut ostēsum est in nono hui⁹ sapiētie li. corpus qō est ſz dyametrū in ꝓfundū acceptū erit prius suba q̄ planus ⁊ longū ⁊ iō etiā fm dimēsiōez ꝓfundi erit pfectū ⁊ totū: vel vt magis phice loquamur sic erit aiatū ⁊ habēs esse singularis generati. Et ideo etiā principiū vite ſz ꝓfundū est q̄ est cor in medio ꝓfundi positū inter ante ⁊ retro. Sed longitudo q̄ est linea quō dicit aīata vt principium vite sit fm ipsam aut quō dicetur superficies que principiū est latitudinis aīata vt fm ipsam sit principiū vite. Hoc eni anxioma siue dignitas quā ille oñt cōez animi ꝓceptionē esse est supra sensus nostros nos eni videmus sensibiliter q̄ aīa q̄ dat esse ⁊ facit vnū est fm dimēsionē corpoꝛeā q̄ est ꝓfundū: ⁊ nō fm dimensionē longitudinis ⁊ latitudinis: igit longitudo ī latitudo: nō sunt suba ⁊ principia corporis sensibilis perfecti fm generationē: lapides eni ⁊ metalla: ⁊ hui⁹ sensibilia sūt pfecta coagulatiōe: ⁊ nō sunt pfecte formata ⁊ natura. Et ideo in hīs nō ita expresse videt: q̄ dimēsiōes mathematice: nō sūt principia ⁊ subē sensibiliū subē.

Amp. ſz istos corpus mathematicū quedā est suba eo q̄ iā bz pfectū esse: vt dicūt silr aūt ⁊ linee sunt substātie q̄da. Dicūt eni isti q̄ sūt sicut forme ⁊ spēs quedā ergo linea se bz ad ea quoꝝ ē linea: sicut aīa que ē act⁹ aiatoꝝ: linea eni nō bz se ad ea in quib⁹ est velut mā ⁊ corpus: nihil eni ꝓstituit māliter ex lineis ⁊ superficieb⁹ iter subas sensibiles nec etiā ex pūctis videt aliq̄d cōferri q̄ sit potēs potētia māli. Si aūt cēnt b aliqua suba mālis tūc videret q̄ paterent ⁊ susciperēt talē materie potētiā cui⁹ pfectio eēt actus ⁊ subīcerent generatiōi. Cū aūt nihil horuꝝ patiant linee ⁊ superficies ⁊ pūcta ⁊ sint ſbe vt isti oñt oportet q̄ sint forme sicut aīa: si autē sic se habent tūc oportet q̄ sint prioꝛa fm rationē ſz oꝛ nos distinguere inter ea que sunt ratiōe prioꝛa q̄ etiā ſz suba sint prioꝛa: quecūq; eni aliqs nō supponit esse separata possunt esse rōne prioꝛa ⁊ nō suba: sunt eni talia rōne ꝓsecutiōis prioꝛa ⁊ nō rōne diffinitiua: ⁊ iō sūt ratiōe prioꝛa inquātū sunt rōnes ex rationib⁹ sine ratiocinantib⁹ quibus dē sumpte. Quecūq; aūt tali rōne sunt prioꝛa nō existūt simul fm nām sed vnū est prius altero ⁊ huius exēplū est: qꝛ si dicamus sicut ⁊ verū qꝛ nulle passiōes sine accidētia habēt esse p̄ter subas sicut ē motū ⁊ albū q̄ semp est in suba tūc scimus q̄ fm rationez ꝙñe albo hoie prius est albū qꝛ sequit q̄ si alb⁹ hō ē q̄ albū est ⁊ nō ꝙuertit: ⁊ tñ albū nō est prius fm subam q̄ homo albus qꝛ si prius esset fm subam tūc oporteret q̄ haberet esse separatū sicut suba nō aūt est separate passio aliqua: ſz semp est cū integro cōposito videlicet q̄ est subm eius. Integrū b voco totū ꝙgregatū: sicut est homo albus: pz igit q̄ nō b est generaliter verū: qō dicūt isti q̄ omne q̄ sit ex ablatiōe se habēs ad alteruz sit prius illo fm subam: nec econuerso generaliter est verū q̄ omne q̄ se bz ad alterū ex additiōe sit posteri⁹: iō eni punctū dicebāt esse prius linea ⁊ lineā prius superficie: ⁊ superficiē prius corpoꝛe: qꝛ puncta ex ablatiōe se bz ad lineā ⁊ linea ad superficiez ⁊ superficies ad corpus: corpus aūt ex additiōe ad superficiē ⁊ superficies ad lineā ⁊ linea ad punctū: albus eni hō dicit ex additiōe albi ⁊ tñ albū nō est prius albo hoie: nec hō albus posterius est albo: igit a simili nō sequit q̄ puncta ⁊ linee ⁊ superficies sint magis sube q̄ corpoꝛa ꝓptereā q̄ ex ablatiōe se habēt ad illud nec sequit ista mathematica prioꝛes esse subas istis sensibilib⁹ ꝓptereā q̄ ista ex additiōe se habēt ad illa prioꝛitas eni illa nō ē subē ſz rōnis: qua totū ꝙgregatū ponit partē ⁊ nō cōuertit. Dictū est igitur a nobis sufficiēter q̄ mathematica separata a sensibilib⁹ nō possunt esse alicubi.

Cap. iij. ⁊ est cōclusio ex inductis quale esse habeāt mathematica ⁊ q̄ nō sint principia sensibiliū subaruꝫ ⁊ qualiter oratiōes ⁊ demonstrationes sunt de ipsis.

Z aūt exēpla sensibilia nō possunt esse alicubi nec etiā in sensibilibus ipsis ꝙtingit ea esse ita q̄ sint subē sicut illi dicūt pala est qꝛ alterū oꝛ dicere q̄ vꝛ totaliter aut nō sunt sicut ea q̄ nihil sūt aut oportet dicere q̄ sūt quodā mō ita q̄ fm esse in sensibilib⁹ sint ⁊ fm rationez diffinitiōis sint separata: sicut ea q̄ in sua diffinitiōe nō ꝙcipiūt mām sensibilē ⁊ b est veritas: ⁊ ideo nō sūt principia vnde nō est dicendū q̄ simpliciter sint qꝛ nō sunt simpliciter nisi q̄ esse ⁊ subo sunt separata: dicit eni esse multipliciter ⁊ ideo ista dicim⁹ esse sicut esse dicunt vlīa in mathematicis q̄ cōsiderant non ꝙcepta cū mā sensibili: sunt eni ista de separatis a mā sensibili circa quātitatē ctinuā ⁊ discretā: q̄ sunt mēsure ⁊ nūeri. Sūt aūt de his q̄ dixim⁹ nō inquātū sunt talia qualia sūt ille q̄b⁹ ꝙuenit habere mēsurā qꝛ sit eēnt substātia ⁊ subē mēsurate: nec etiā illa q̄ sūt de nūeris: non de eis vt de q̄busdā diuisibilib⁹ qꝛ illa sūt nūerata in q̄bus diuisio est cā nūeri: ⁊ sūt subē diuise nūerate: ſz potius est ipsa mathematica de nūero quo numeram⁹ non ꝙcepto cū diuisis vel diuisibilib⁹ nūeratis. Si autē sic est q̄ scia est de mēsura id qō bz mēsurā ⁊ est de nūero nō ꝙcernēdo diuisuz vl diuisibile q̄ nūerat. Tūc etiā ꝙtingit de sensibilib⁹ mēsuris esse oratiōes diffinitiuas ⁊ demōstratiōes nō inquātū sūt sensibilia. Sed inquātū sunt talia: b est mēsure ⁊ nūeri: sic eni de sensibilibus nō inquātū sūt sensibilia: ſz inquātū sūt mota solū multe sūt rōnes: q̄ nō ꝙueniūt sensibili inquātū ē sensibile sicut in. vj. phicoꝝ oñdim⁹: ⁊ ille rōnes sē extra vnūqō qꝛ taliū sensibiliū ⁊ sūt extra ea q̄ accidūt sensibili inquātū sensibile qꝛ si de mobili tm inquātū ē mobile ꝓterquā q̄ ꝙcernat de forma sensibilitatis ⁊ tñ nō oportet q̄ mobile ꝓpter b sit fm esse: ⁊ subm separatū a sensibilib⁹ aut etiā motus: qꝛ etiā de motu sūt multe rōnes q̄ ꝙueniunt ei inquātū est actus mobilis ⁊ nō ꝙueniūt ei inquātū est

actus sensibilis: nec oportet ꝓpter ħ quod motus bēat esse sepatū a sensibilib⁹ aut non est extra sensibilia q̄ sit quedā distincta ⁊ determinata nā in sensibilib⁹ q̄ nō habeat esse in ipsis nisi sicut in loco: sic enī ēt in his q̄ mouent sūt vlēs rōnes scīētie q̄ nō sūt mota ʒ sūt de ipsis inquātū sūt corpa ⁊ sic itez sūt rōnes sic de ipsis inquātū superficies sūt solū: ⁊ inquātū sūt longitudines solū ⁊ inquātū sūt pūcta solū q̄ sūt indiuisibilia positionē habētia ⁊ sic hoc mō rōnes de multis inquātū sūt indiuisibilia solum abstracta posuit sicut idiuisibilis est vnitas igit sic ꝓsiderare res nō ē dicere q̄ simplr. sint: ʒ potⁱ nō solū sepabilia eē dicim⁹: hoc mō q̄ ꝓsideram⁹ ea nō ꝓcepta sed etiā hoc mō possunt esse inseparabilia q̄ cōcepta sunt cū mā p hūc modū sicut cōsideramus multa nō mota ⁊ mathematica: que tñ fm esse ⁊ mota sūt ⁊ sensibilia: igit ex ħ nō sequit q̄ talia simplr vez sit dicere sepata esse a sensibilib⁹ ⁊ q̄ talia sint qualia illi esse dicūt q̄ videlz sint subiecto ⁊ esse a sensibilib⁹ distincta ⁊ quēadmodū alias scīētias a mathematicis simplr est vez dicere esse huius siue de ħ inquātū de ħ est: ⁊ nō ꝓpter ħ sūt eius q̄ accidit illi ꝓout dicimus cōiter accidēs ʒ tñ subiectū illⁱ scīe ⁊ accidēs nō sint esse sepata sicut si dicamus q̄ ē albū ō quo est scīētia si id q̄ est sanū est albū tñ scīētia est de sano inquātū est sanū nō cōsiderādo albū quāuis fm esse nō sepet albū a sano aut etiā scīētia est illius subi de quo est inquātū est cuiusliber subi scīētia vt si sani est scīētia cōsiderat sanū inquātū est sanū sepata ꝓsideratione ab his que sunt cōiter ⁊ nō ꝓprie accidētia sano. Si igit scīētia hois est: de homine inquātū est homo nec ꝓpter ħ hoiem habere esse separatū a sensibilib⁹ tūc etiā geometriā ꝓueniēs est sic esse de mēsuris inquātum mensure sunt ita q̄ non propter ħ habeāt esse sepatū a sensibilib⁹: tñ si sicut est scīētia hois inquātū hō est sic q̄ geometriā scīētiā accideret esse eox quox est tūc nō esset mathematica q̄ tunc accideret sensibilia ea esse quox est vt ꝓpriox subozū ʒ illa nō sūt sensibilia licet esse habeāt in sensibilib⁹ q̄ scīētie mathematice nō sūt sensibiliū nō tñ ꝓpterea sequitur q̄ sint de alīs fm esse a sensibilib⁹ sepatis: multa vero accidūt reb⁹ fm ēe ⁊ fm ipsuz siue per se q̄ sunt sicut accidētia p se sine alīs que indifferentiōe sua ꝓcipiāt ita possunt ꝓsiderari: ⁊ pōt esse scīētia de ipsis inquātū vnū q̄dq̄ taliū existit fm seipz: qm̄ ⁊ aial ꝓsiderat inquātuz est femininū: ⁊ inquātū est masculinū ista equidē aialia ꝓprie sūt passiōes: ⁊ tñ lz ista fm se ꝓsiderent nō est ali q̄ō separatū a sensibilib⁹ q̄ sit masculinū ⁊ femininuz: igit etiā ō mēsuris erit ħ mō ꝓsideratio inquātū sūt longitudines solū: ⁊ inquātū superficies ⁊ nō oportet vt sit aliq̄d taliū fm esse a sensibilib⁹ sepatū: id autē q̄ō sic ꝓsideraī tanto magis ħz certiozē scīētiā quāto ipm fuerit plus de prioribⁿ ⁊ simpliciozib⁹: q̄ id q̄ō est oium primū est simplex ⁊ ideo p se notū q̄ nō ħz p q̄ō innotescat: nisi p se ipm. Si enī haberet aliq̄d ante se essentiale: tūc nō esset simplex: ⁊ ideo ea que accipiunt sine mensura quātitate nō determinata sicut diuina p sola principia subē accepta certioza sūt in se ⁊ simpliciora q̄ ea q̄ ꝓcipiunt cū mēsura ⁊ quātitatis habēt determinationē ⁊ maxime sūt certa ⁊ simplicia q̄ sine motu accipiuntur sicut subē prime. Sed si cōsideramus motū tūc maxime certū ⁊ simplicē cōstat esse primū motuz q̄ est localis: ħ enī est simplicissimⁱ motuum: sicut in vndecimo huius sapiētie li. ostēsum est. Jstius autē generis motⁱ simplicissimⁱ est motus primus inquātū est equalis ⁊ vnifozmis totus de actu ad actū existēs ex parte mouētis ⁊ eius q̄ō mouet. Nec fuit eadē ratio: sicut obiciebat de armonīs musicis ⁊ de optica siue pspectiua neutra enī hax speculat inquātū visus aut inquātū est vox ipsuz sensibile q̄ō speculat: sed vtraq̄ speculatur id sensibile q̄ō speculatur inquātū nūeri quidē sicut musica ⁊ inquātū linee sicut optica siue perspectiua: et ħ quidem numeri vz ⁊ linee sunt ꝓprie quidē passiones illoruz sensibiliū: qui sunt vox ⁊ visus: ⁊ similiter alia mathematica sunt sensibiliū passiones ⁊ omnia habent talem separatā considerationē si quis sit talia ponens separata a sensibilibus: ⁊ sic intendat aliquid de hijs inquātū sunt talia ⁊ nihil mentitur ꝓpter ħ falsum aliq̄d penitus nō dicēs: sicut nec mentit falsum dicens quando figuras mathematicas describit in terra ⁊ dicit lineā esse bipedalez que forte monopedalⁿ. est vel breuioz. Nō enī est falsitas in talib⁹ ꝓpositionibus que ad rem fm esse rei nō referunt: optime enī sic speculabit vnūq̄dq̄ si quis separās vnūq̄dq̄ p ꝓsiderationē ponat nō sepatū vnūq̄dq̄ fm esse: q̄ si ꝓsiderat nām eius inquātū est ipsuz nō ꝓcernēdo sibi aliq̄d alienū ⁊ talē ꝓsideratiōez facit arismeticus in numeris ⁊ geometer in continuis si enī accipiamus celū ħ sensibile inquātū est celū ꝑ certo ipz est vnū indiuisibile p formaz subē sue: q̄ aūt sic positū est esse vnum indiuisibile deinde aliq̄s sicut phisicus speculatus est celū inquātū est indiuisibile ⁊ multa hoc mō demōstrat de ipo: ʒ geometer nec speculat ipsuz inquātū est celū: nec inquātū est idiuisibile: ʒ inquātū est solidū cōtinuū ⁊ ħ q̄dē ineessent ei ēt si nō ponere tur esse celū ⁊ idiuisibile adhuc enī eēt solidū ꝓtinuum palā igit est q̄ pingit celo inesse posse solidū ꝓtinuum sine celo: ⁊ idiuisibili ita q̄ nā celestis eius ⁊ idiuisibilitatis eius nō ꝓsideraī: ⁊ ideo geometre recte dicūt ⁊ de hijs que sunt vere entia disputāt: ħ enī que ꝓsiderāt vere sūt entia: sīc. n. in ātehabitis determinatū est ens dici tur dupliciter de ente endelechia siue actu ⁊ de ente potestate: ⁊ ideo talia qualia mathematici ꝓsiderāt sūt potestate in entib⁹ sensibilib⁹ vere scīētie ipsoruz sunt de entib⁹. Et ideo sicut supza docuimus in primo ⁊ in. vj. huius phie libris: sunt de nūero scīētiax thoricax.

Lāp. .iij. q̄lit mathatice scīe ꝓsiderāt bonū ⁊ agathon q̄ ē spēs ⁊ ordo ⁊ cōmēsuratio: ⁊ determinatum esse.

Dc etiā mō nō est incōueniēs dicere q̄ mathe
ħ maticus ꝓsiderat id q̄ō est bonū. Q̄ō enī.

Greci vocant agathon: ⁊ latine sonat bonum valde diuersuz est in diuersis ⁊ nō vnius generis ⁊ rationis: bonū enī fm sui aliquā rationez semp est in actu siue in ope sicut bonū virtutis ⁊ artis. Aliud autez fm aliaz rationē: bonū est in hijs etiā q̄ sūt imobilia. Dicentes ergo q̄ mathematica scīētia nō dicit aliquo mō de bono aut agathon mentiunt maxīe enī dicūt ⁊ ostendūt id q̄ō est bonū q̄uis nō ipo noie boni: ea enī q̄ maxīe sūt boni differētie sūt spēs ⁊ ordo ⁊ cōmēsuratio ⁊ determinatū esse siue determinatio ⁊ ħ maxīe ostēdūt mathematice scīētie: q̄ igit ħ q̄ dicta sunt videnī esse cause finales multox palā est q̄ scīētie mathematice talē causam dicūt q̄ est finalis ⁊ dicūt eā q̄ est cā vt bonum p aliquez modū q̄uis nō dicāt vt finē ⁊ i rōne bōi: ⁊ iō ħ magis note ⁊ certe oñr q̄n aliⁱ dicim⁹ ō ipis oñdētes phice vt methaphice q̄ ħ sī finis vltimⁱ quē itēdit efficiēs: ⁊ ad quē puenit motⁱ eⁱ: spēs. n. vniuscuiusq̄ ē duplr in eē: vz ⁊ in ħ q̄ ē eē ꝓis ex pte mātē. Sēōz eē aūt spēs accepta forma ē: q̄ dat eē ⁊ hāc scīe mathatice nō ꝓsiderāt ꝓpriū aūt ⁊ pximū cōsequēs ex pte mātē q̄ō sequit esse

forme subalis

forme subalis est ꝓpria forma siue circa aliq̄d ꝓstās figura: ⁊ h quidem aut est regularis aut irregularis: ⁊ regulares quidem considerat mathaticus: quāuis nō cōsiderat eas ꝓout sunt termini phicorum corpoꝝ ⁊ bonum ipsoꝝ. Eodem autem modo ordo dupliciter consideratur: est.n. ordo principiorum ad perfectionē principiati conuenientium: ⁊ h est pars boni ⁊ agathō ⁊ est ordo mensurarū ⁊ figurarum partium in toto ⁊ i comparatione ad formam: sicut dicimus q̄ tibie dant tibicinis: ⁊ dolabrum huius figure datur architecto ⁊ similit̄ rotunda figura visui: ⁊ oblōga triāgularis odoratui: sicut nos in libris animaliū determinauimus: ⁊ h est bonuz qō fm id qō est considerat mathaticus: nō tamen in rōne illa in qua est bonuz: necesse.n.q̄ ordo sit in figuris partiū mundi maioris ⁊ minoris. Similiter aūt dicendum est de cōmensuratione: oportet.n. principia non tm̄ fm virtutes: sed ēt fm dimensiōes in quadam cōmensuratione constituere id qō constituunt: ⁊ istam cōmensurationē fm id qō est considerāt scie mathatice sed tamē nō considerant eā fm q̄ est huius vel illius: ⁊ ideo non considerant eam in boni rōne. Idem aūt est de eo q̄ dicitur determinatū. Sūt.n. termini eē ⁊ termini quāti ⁊ pfecti ⁊ terminos quidem esse colligit diffinitio: terminos autem quāti ad perfectā quantitatem deducti fm q̄ quantitates sunt considerat mathaticus: fm autē q̄ sūt termini huiꝰ vel illius fm augmentū naturale sibi debiti considerat phicus: ⁊ sic mathaticꝰ considerat id qō est bonum ⁊ agathon nō autē in rōne agathon. Est autem h non pretereundū q̄ tria de supra nominatis sunt vnum bonum ⁊ quartum dicit illius boni perfecti statum ⁊ complementum: nihil n. est vere ens nisi sba nec sba eē potest nisi sit simplex vel composita: ⁊ si quidem est composita tunc bonum eius consistit in spē forme ⁊ cōmensuratione que refertur ad potentias proprie materie vt non solum potentia materie sit cōmensurata forme sed ēt ptiales potentie partiū materie cōmensurantur viribus ⁊ actibꝰ forme. Ordo aūt consistit in ordine productiōis vnius ō alio tam in toto quā in ptibus. Si aūt ē sba simplex tunc adh ipa ē principiū sbe ⁊ sic spēz hz fm respectū forme ⁊ cōmensurationem fm respectū potentie qua potest in h cuius ipsa est principiuz vt nec excellat nec excellatur ⁊ ordinem habet in agendo id cuius ē principium: ⁊ ipm ⁊ partes eius. Si aūt est accīs tunc quidem potius est esse q̄ ens ⁊ fz h habz h tria: ita q̄ spēs est in natura sua: ⁊ cōmensuratio attenditur in cōparatione ad potentias sbi ex quibus causatur ⁊ ordo ⁊ esse qz est de ꝓsequentibus sicut patet cuiz qui bene considerat naturam accidentis fm q̄ in. vij. huiꝰ phie libro est determinata. Sunt autem h ⁊ in mobilibus sbīs: ⁊ tunc spēs refertur ad bonum essentiale ⁊ intellectuale quo prefulgent ⁊ cōmensuratio attenditur ad potētiā qua mouet ⁊ ordo fm quē vt cause antecedūt omnia alia: h tamen nō sunt de ꝓposito: tot igitur ⁊ tā ta dcā sint a nobis de mathematicis qz vz sunt entia ⁊ quomodo sunt entia ⁊ quomō priora sunt alīs ⁊ quomodo non sunt priora: sed posterius existentia: ⁊ sic dictū est de vna parte opinionis superius inducte.

Cap'm. v. de explanatione opinionis eoꝝ q̄ ponebāt ydeas ⁊ in q̄ differebāt a socrate ⁊ pythagoricis.

Ecūda aūt pars a principio posite opinionis
s ē de ydeis: de ydeis āt disputare volētes: oz nos primū pscrutari eā opinionē que est fm ydeam: ita q̄ ydeam simpliciter consideremus non copulantes eam ad nām nūerozuz. Sic.n. ordinatoꝝ erit disputatio: ⁊ postea de nūeris ydealibꝰ disputabimus: accipiamus igitur ydeas in eadem acceptione in qua suscipiunt ydeas illi qui a principio ydeas esse dixerūt. Dicamus igitur q̄ opinio de ydeis siue spēbus accidit his qui posuerunt eas hac de causa qz positis ydeis fit fides ⁊ certitudo: de veritate sciarum sermonibus eracliticis qui probabant nihil sciri de veritate nec aliq̄d esse verum eo q̄ omnia sensibilia semp transeunt: ⁊ ideo sicut obiecit eraclitus: si scia est prudētia concepta de re aliqua opz q̄ quedā nature sint diuerse a sensibilibus que sunt manentes vno modo: eo q̄ sctia non est de numero transitoriorum: sz permanentium ⁊ opz q̄ illa natura pmanens sit natura transitoriorum: ⁊ tamen fm esse sit distincta ab esse eius qz aliter transiret sicut sensibilia. Isti aūt qui hac de causa ydeas esse dixerunt primo inducti sunt ad h a socrate. Socrates vo versans phando circa ethicas siū morales virtutes: ⁊ de his volens diffinire vlr eo q̄ vidit particularia diffinire non posse direxit istos q̄ ydeas posuerunt ad vlis considerationez: tamen socrates a principio sue phie est pum phatus eo q̄ ibi tangendo solum diffinit quid calidū ⁊ quid frigidum vlī diffinitione: pythagorici autem prius ante socratem vlēs desiderant diffinitiones de quibusdam paucis quoruz tamen rationes diffinitiuas ad numeros reduxerunt eo q̄ principia omnium dicebant esse numerum: diffinierunt quidem sic quid est tempus dicentes tps esse numerum actionum vel motuum: ⁊ diffinierunt sic q̄d est iustum dicentes iustum esse equale ⁊ par: pluris ⁊ paucioris in damno ⁊ lucro. vnde etiam iste pythagoras sicut ⁊ socrates sanius ⁊ verius inquisiuit quid est quā illi qui ydeas inuenerunt. Quia nec socrates vlē nec pythagoras numeros posuit esse separato esse distincta ⁊ eterna. Sillogistice ergo vterq̄ illoruz que siuit quid est eo q̄ principium omnium sillozum q̄ vere sillogismi sunt ⁊ probantes ⁊ inferentes est diffinitio dicens quid est per rationem diffinitiuam. Illa.n. diffinitio est medium sillī qui est propter quid dyaletica.n. virtus tota medium est qō est diffinitio quid erat esse dicens. Sic autez isti vtebantur vniuersalis diffinitione vt possent intendi ⁊ accipi per intellectum ab eis etiam contraria eoruz que diffinita erant absq̄ diffinitione: quia diffinito vno contrariorum scitur diffinitio alterius: ⁊ illud contrarium q̄ est sicut habitus est iudex sui ⁊ sui oppositi: ⁊ ista ⁊ non alia est scientia cōtrariorum numero nāq̄ sunt que aliquis iuste reddet socrati tanquam particulari sub vniuersali diffinito reducēs: reddet autem per exactiuas ⁊ inductiuas rationes similium ⁊ eodem modo vnum vniuersale respicientium: ⁊ sic diffinire vniuersaliter docuit socrates ⁊ sanius q̄ illi qui formas esse dixerunt separatim existentes sub quibus particularia colligi non possunt exactiuis ⁊ inductiuis rationibus. Ea nāq̄ ambo sunt circa principium scientie tam inductio videlicet quā vniuersalis diffinitio. Sz socrates quidē fecit vniuersalia separabilia particularibus quia aliter sciētia non esset de ipsis: ⁊ h ideo fecit quia vniuersalia vidit esse naturas cōmunicabiles multis ⁊ cōmunicabile ⁊ incōmunicabile q̄ est particulare non sunt idez ⁊ tñ h nō sic dixit esse separata sicē separata sūt q̄ subo⁊ loco sunt distincta: diffinitiones autem que non naturas vel essentias sed esse dicunt dixit socrates non esse separatas quia esse nūquam potest esse separatum ab eo cuius est esse. Alij autem qui ydeas ponūt separauerunt vtrūq̄ ab eis que sunt ⁊ aqpellauerūt ipa ydeas. Rō

ãũt ⁊ nos ⁊ sepatiõis istius a nobis ẽ cõposita i hui⁹ phie libro prio ⁊ pp h̃ p sill'm accidit eis q̃ fere oiuz sunt idee q̃cũq; onr vlr: ita q̃ vlis nã ẽ i eis ⁊ dico fere pp artificiata q̃ lz vlr dicant tñ ydeas nõ h̃nt sicut di ctũ ẽ alibi co q̃ per se eẽ nõ possũt: ⁊ opz dicere q̃ oia fm vnã similitudinez h̃nt ydeas q̃ vlis in se h̃nt nãm ita vt sicut in prio hui⁹ phie libro dixim⁹ si q̃s numerare volẽs entia sensibilia: ⁊ putet nũerare ea p ydeas minus quidẽ: vel pauciores entes quã sunt ipa sensibilia: putet nõ se ea nũerare nõ posse eo q̃ pauciora non nũerãt pla. Sed si plus fm nũez faciat ydeas q̃ sensibilia nũeret eo q̃ maioz nũerus includet minorẽ. Di cũt.n. isti q̃ sensibiliũ sbaz sunt plures spẽs vt sic dica tur q̃ sint ipse q; sensibilis sba h3 ydeam spẽi ⁊ gñis: ⁊ gñis subalterni ⁊ gñis gñalissimi ⁊ ydea differentie q̃ sũt plures ydee q̃ sint sbe sensibiles. Querẽtes.n. cãs sensibiliũ sbaz puenerũt ex his q̃ sensibilia sũt il luc ad ydeas vz insensibiles. Quelz.n. sbaz illaz eq uoca ẽ ad plures illaz q̃ ibi sunt sicut dixim⁹: ⁊ quelz ydeaz ẽ circa sbas multaz aliaz sensibiliũ q̃ ydealis sba vnũ ẽ in multis tã spẽ q̃ gñe ⁊ differẽtia. Jsta.n. cõitas que vna sba ẽ in multis equoce ẽ taz in his que sensibilia sunt: q̃ ẽt in sempiternis in q̃bus vna p̃dica tur de multis: dico aũt equoce q; ex quo fm eẽ diuisuz ⁊ sepatum ⁊ p̃dicatũ a sbo non põt p̃dicari de ipo ni si equoce: h igitur ẽ opinio de ydeis: Rõnes aũt huius modi opinionis posite sũt a nobis in huius phie libro primo ⁊ sill'r rõnes que sunt contra hanc positõnẽ: ⁊ iõ h breuiter ptranseundũ ẽ de ip̃is.

Caplm. vj. ⁊ ẽ disputatio ꝓtra eos qui ponũt ydeas eẽ eadẽ que posita sunt in libro primo phie huius.

Mplius aũt sicut ⁊ in primo hui⁹ phie libro
a dixim⁹ fm eosdẽ modos quibus oñditur q̃ spẽs si sitũ ydee fz nullũ eoz videt q̃ sint: ex q̃busdã. n. nõ põt fieri itegrũ q; itrare in cõpositionez cũ aliis nõ possunt ex q̃busdã vo fieri põt q; cõponi bilia sunt sed nõ sũt talia qualia illi putant eẽ: sicut illi n. oñt eẽ propter rõnes q̃ sumunt ex scijs spẽs ⁊ ydee erũt oium eoz quozũcũq; sũt scie ⁊ erunt spẽs fm h vle q̃ ẽ vnũ in multis in affirmatiõibus ⁊ negatiõib⁹ fm cõpositionẽ ⁊ diuisionẽ fm quas fit sill's defect⁹ q̃ sit in integro fm q̃ aliqua affirmant vel negant ab ip so: sed fm q̃ aliq̃d itelligit vel itendit corrũpi oz esse formã corruptibiliũ: fantasma.n. ẽ ⁊ appens formaz quã aliq̃d itelligit corrũpi: oẽ.n. q̃ itelligit per formã aliquã itelligit. opz g̃ q̃ sit aliq̃ forma corruptiõis ex q̃ cõponitur integrũ siue cõpositũ illud q̃ corrumpitur.

Amp̃. aũt quedã rõnũ quas certissimas reputãt fa ciũt sbam quã ydeã oñt esse ad aliq̃d ita q̃ quãuis nõ sit ad aliq̃d h ipm q̃ ẽ tñ ẽ cũ cõpatione ad aliq̃d quia ydea dicit ad ydeatũ h aũt non cõpetit incorruptibili sbe quã solam oñt eẽ fm se: illa.n. non debet fm com pationẽ dependere ad aliq̃d: alie aũt rõnes q̃ ẽt certũm moz sunt fm eos tertiũ esse oñt hoiem sicut in añbi tis diximus. Totalr ẽt isti ponentes ydeas auferũt su as rõnes ⁊ destruũt eas ⁊ spãliter pricipales quas inẽ omnes magis volũt eẽ illi qui oñt ydeas esse per h q̃ ponũt ydeas eẽ quẽdã nũez: ex dicto.n. illo sequtur q̃ dualitas siue binarius mathaticus nõ sit primus nũe rus: ⁊ sequit q̃ binarius nõ sit h aliq̃d: ⁊ q̃ nõ sit fz se siue sba sed sit ad aliquid: ⁊ vtvlr dicat oia illa sequun tur ex dicto isto quecũq; aliqui d aduersantur positiõi isti de pricipijs per silogismũ sequi faciũt cõtra istã opi nionẽ: qz si ydea equali noie dicit cã eius cui⁹ est ydea ⁊ ẽ pricipiũ eius scõm eẽ opz q̃ ipa ydea dualitatis sit prima dualitas: ⁊ sit ante dualitatẽ ⁊ mathaticam qua numeramus ista sensibilia: ⁊ sic alicuius ydea ⁊ nõ ab solute dcã: ⁊ h oia late exposita sũt in phitis. Amp̃. fm illã susceptionẽ siue conceptionem intellectus fm quã auctor hui⁹ opinionis dicit eẽ ydeas: opz q̃ ipse ydee sint spẽs siue forme ⁊ q; vles dicit opz q̃ sint for me diuersoz ab inuicẽ q̃ multa sũt potẽtia vel actu: ⁊ opz q̃ sint ẽt alioz q̃ sensibiliũ sbaz: qz opz q̃ sint oi um illoz de quib⁹ est vna vlis acceptio ⁊ sic erũt etiã accñtiũ. Intellectualitas.n. vna cõis non solũ ẽ sbarũ sed ẽt nõ sbarum: ⁊ h est verisio q̃ ydea accñtis sit for ma per se exñs: ⁊ accñs non sit per se: ⁊ tñ opz q̃ fm istos sic dicatur qz scie ꝓpter quas ponũtur ydee non sũt solũ sbarũ sed ẽt accñtiũ. Sequunt aũt cõtra istaz positionẽ ẽt alia talia mille incõueniẽtia. Si aũt con sideremus simul id qõ ẽ necessariũ fz eẽ: ⁊ qõ ẽt sequi tur ex positiõe talis opinionis vt simul ex nã rei ⁊ hy pothesis disputemus tũc tam ex pte rei q̃ ex pte posi tiõis opz q̃ ydee sint participabiles ab his quoz sunt sicut forme subales: ⁊ fm h nõ possunt esse ydee nisi sbaz solaz: forma.n. p se exñs fm esse ⁊ itellectũ non põt eẽ forma accñtis: ⁊ ideo nõ põt eẽ q̃ ydee fm ac cidens aliqõ sensibile pticipent sed opz q̃ singula pti cipent nãm istã inquãtũ de sbo aliquo onr. Dico aũt explanãdo h vt si q̃d ẽ duplum p se exñs q̃ ẽ idea du pli h nõ põt participari ab eis q̃ ẽ accñs: ⁊ sic duplum in nũeris nõ est accñs sill'r aũt scia erit spẽs siue idea q̃ dam p se exñs ⁊ nõ erit accidẽs. Dee vo idee quas ponũt illi significãt sbam q̃ est h sensibilis apud nos: qz dicũt eas eẽ nãs ⁊ sbas istaz sbaz ⁊ si q̃d fuerint il lic vbi ponũtur eẽ de nũero sepatoz ibi significãt. vi deri aliq̃d eẽ ꝓter eas q̃ sit vnũ in multis ⁊ õ multis sicvle: h.n. qõ ẽ sicut vnũ in multis ꝓter eas ẽ q; nõ po test eẽ sepatum ab eis in q̃bus ⁊ de quib⁹ ẽ: adh si spe cies siue idea est aliquid per se. tunc oportet q̃ sit sbm ⁊ oportet tunc q̃ aliquid sit cõitas fm vnam naturam in vtisq; exñtem ⁊ ideis ⁊ participãtibus ideas. Q. õ aũt h sequatur patz ex h q; nõ potest assignari rõ qua re magis vnum cõe predicatum q̃ est dualitas sit cõe multis dualitatibus ⁊ diuersis sed icorruptibilibus q̃ rum vna non est alia q̃ cõe predicatum spẽs equiuoca h.n. equali nomine predicata de illis quali predicatum cõmune dicitur de dualitate corruptibili ⁊ incorrupti bili. Si.n. dicat aliq̃s q̃ noie p̃dicatur ⁊ nõ fm na turã participatam aliquã: tunc eẽt talis predicatio ac si quis diceret caliam ⁊ statuam ligneam esse homines nullam nature cõitatem respiciens istorum: h autẽ nõ dicunt istius positionis auctores: ⁊ si vna ratione pre dicatur dualitas de incorruptibili ⁊ corruptibili tunc sequitur q̃ idee, sit idea ⁊ ibitur in infinitum. Si vo sic dicendo congrue posuerimus q̃ idearum siue spẽrum rõnes sunt alia quedam cõmuniter predicata de ipsis sicut iã dixim⁹ tũc rõnes que sunt in circulis tribus sẽ sibili videlz ⁊ mathatico ⁊ ideali: illi.n. fm h habebũt cõmunes nãs per quas habebunt rõnes diffinitiuas: ⁊ tunc habebunt illi circuli superficiem que est vt genus ⁊ alias partes diffinitionis cões istis tribus circulis: id autez cuius est diffinitio addetur medio circulo ma thematico videlicet aut superficiei mathematice que est media inter idealem ⁊ sensibilem aut addetur om nibus circulis aut superficiebus: oportet. n. q̃ addan tur qz omnia que sunt in sba que diffinitur habent ide as ⁊ oia q̃ sũt in sba q̃ ẽ diffinitio sũt idee vt aial ⁊ bi pes si idee hois. Cũ igit mathatic⁹ circul⁹ ⁊ ideal' int in sensibili ⁊ diffinitio datur de his que insunt oportet q̃ illa nã

ꝙ illa nā cōmunis que predicat de his tribus circulis addat cuilibet circulo vt dicat ꝙ circulus ē superfici/ es supficiei ydealis ⁊ mathatice ⁊ sensibilis rotunda plana planiozi ydeali ⁊ mathatice ⁊ sensibili ꝙ est ab/ surdū. Amp̄.palā ē qz necesse ē qō id qō est p̄dica/ tum cōe de tribus sic predicatū sit aliquid ⁊ sit aliqua nā que sit vt supficies aliqua q̄ oibus his tribus spēb⁹ circuli inerit sicut genus vnū utoz triū:⁊ ex h̄ sequit ꝙ de istis tribus h̄ cōe vniuoce p̄dicetur :⁊ sic ydee erit ydea ⁊ ibitur in infinitū sić dixim⁹ prius.

Caplm.vij.in quo oñditur ꝙ ydee nec prosunt ad sciam nec ad generationem.

q Quod aūt maxime oēs iter oia dubitare facit sicut ēt in primo libro hui⁹ sapie dixim⁹ h̄ ē: qd cōferūt ipse spēs ydeales ad sciam vel ad gñationem:si.n.sunt spēs sensibiliū tūc dubitat qd cō ferūt sēpiternis cū quib⁹ sensibilia n̄ h̄nt cōueniētiaz.

Si aūt sunt spēs incoꝛruptibiliū tūc dubitat qd con ferunt his q̄ gñantur cū quibus incoꝛruptibilia in nul lo ꝓueniūt:talis.n.ydealis ⁊ sepata spēs:nec est causa motus alicui⁹ nec trāsmutatōis ipsis gñabilib⁹ qz ma teriā nec tangit:nec tangit in eā:ꝛ nec iuuabit aliquid ad sciam eoꝛ que sūt alia fm ee ab ipso: qz oē qō scit ꝑ formalē cām agnoscitur q̄ est sba nō distincta ⁊ sepa ta ab esse eius qō scitur:ydea aūt nō est talis sba boꝛ que sunt sensibilia gñata. Si.n.eēt sba istoꝛ tūc fm ee in eis eēt ꝙ ē cōtra hypothesim cum sit sepata: nec ēt ydee cōferunt ad eē:cū.n.ponātur eē sepate fm eē: nō ponunt eē in participātibus eas fm eē:non sūt autē cāe eē nisi sint mixte ipsi eē participantiū eas qz sic ali qs vere oppinabitur albū eē cām albū eē aliqd quan/ do fm eē ē mixtū albo ⁊ nō sepatū ab illo ꝙ ē album sed nec rō qua ꝓsuadēt ydeas eē minus facile mobilis ē quā id qō ꝓbant per eā ⁊ cōcludūt: ꝛ sit ab antiqs hīa. Anaxa.n.oium prioꝛ ē dubitans circa ista ⁊ eu/ doxus posterioꝛ fuit in hac dubitatione: ⁊ sic deuenit ad pⁱonem per alios quosdā:facile ē.n.multa ipossibi lia colligere cōtra talē positionez sed nec ēt ex spēbus ydealibus sunt alia q̄ sensibilia sūt fm aliquē modum ꝛsuetū dici quo aliqd sit :ex quo sicut patuit ex supza ī ductis dicere ꝙ sunt exēplaria ad que respicientes oī faciunt ista sensibilia:⁊ sic participant ab istis sensibili bus sicut forme que sūt in ītellectu artificis ꝑticipant ab artificiatis est vanloquiū ⁊ ē dicere methaphoꝛaz poeticā ꝑ quā cāe sempiterne ꝓportionātur hoibus: ⁊ opa eoꝛ assimilant operibus hoium: Si.n.veritas ⁊ n̄ methaphoꝛe fabulaꝛ inspiciātur:quid ē illud pⁱ cipiū qō opatum ē ista inferioꝛa respicies ad ydeas :si cut ad exēplaria:oñdim⁹.n.in añbitis ꝙ ītellectus vl⁹ agens suo lumine sbali causat entia:⁊ nō ad aliquid re spiciens:sicut sol causat caloꝛes lumine suo nō respici/ ens ad aliquid :contingit quidem.n.sic ⁊ eē ⁊ fieri qō cū⁹q; abs;q; omni assimilatione ad aliqd ydeale. Igit̄ sive ydeal socrates sit sive nō sit:fiet socrates talis q̄/ lis;nunc est per nām. Similiter āt palam est qz si po suerimus ꝙ socrates ydealis ⁊ exemplaris est sempi ternus sequitur ꝙ eius erunt plura exempla ydealia fm nūeꝛ nāꝛ que sunt in ipso:qz sicut illius hois sen sibilis nature sunt aīal ⁊ bipes :ita ē homo q̄ p se ē ho mo sepatus ⁊ illius nature etiam sūt qōdā aīal ⁊ qō/ dam bipes ⁊ illius ēt oꝛ eē exēplaria ydealia ex quo vlia diffiniētia sunt exēplaria ydealia. Amp̄.ꝛ h̄ n̄ solum sensibilium sunt spēs ydeales sed etiam ipsaruz ydeaꝛ:sicut genus qō ē genus generis ꝙ est de nume ro spērum ydealium erit ēt spēs ydealis.igitur idē nu mero ꝛ non fm idem erit spēs sive ydea ⁊ imago que imitatur ydeam:qz erit ydea sensibilis ⁊ imago illius spēi ydeal que vt vlis vel vt vle predicatur de ipsa.

Amp̄.sicut sepe alibi dixim⁹ in prehitis impossi bile videtur eē ꝙ illa que sunt sbe eoꝛ fm esse existāt sepati fm esse ab ipsis sbijs quomodo ergo potest dici ꝙ ydee que sunt sbe rerum fm esse separate sint ab ip sis rebus quarum sūt sbe. Si aūt aliquis dicat ꝙ ydee non sunt cause subales ipsius esse:sed tm̄ ꝙ sunt cause ipsius fieri:videtur contrarium hypothesi qz in phe/ drone dicitur ꝙ spēs ydeales sunt cause ⁊ esse fieri re rum que sunt ⁊ fiunt:⁊ ēt quāuis ponam⁹ eē spēs ydea les sicut isti dicunt:non tamen ꝓpter h̄ sequitur ꝙ res generate fiant nisi ponatur ꝙ ydea sit aliquid mouens mām non aūt moucre potest ꝙ est separatum fm esse: ⁊ etiaz alia multa a nālibus sunt ab arte vt domus ⁊ anulus quoꝛ auctoꝛ illius opinionis nō dicit esse spe cies ydeales qz tales forme accītia sūt ⁊ forme ydea les eaꝛ non per se possunt eē sepate:sed opꝛ ꝙ in sbo eēnt aliquo. Palam est igitur a simili qz contingit ēt nālia quoꝛ dicunt eē ydeas ⁊ esse ⁊ fieri ꝓpter tales causas que mouent ⁊ tangunt mām quales cause arti/ ficialium que nūc dicte sunt eē causas eoꝛ que ydeas non habēt ita ꝙ non sunt ꝓpter spēs ydeales verū de ydeis ⁊ modis ydeaꝛ bene speculātibus multa fa cile colligere similia istis:⁊ per rōnabiliozes ⁊ certio/ res sermones sicut ⁊ nos fecimus in huius philoso/ phie libro primo.

Tractatus.ij.duodecimi libri prime phie qui est de disputatione contra eos qui ponebant ꝙ numeri sunt sbe separate ⁊ principia entium. Caplm.j.qualis fuit ista positio ⁊ quot sunt numeri.

q Quomodo vo iam quātum p̄ti negocio sufficit determinatū est de his ita ꝙ nul/ la ē facta mentio de his qui ydeas nūe/ ros quosdā esse dixerunt.bn̄ se hēt itez speculari accītia impossibilia que sequū tur fm opiniones que ponunt ydeas esse numeros:h̄ n.sequuntur contra eos qui dicunt numeros esse sbas separataſ:⁊ ꝙ illi numeri sint prime cause sbales ⁊ foꝛ males entium. Sic.n.procedemus a simpliciozibus ad minus simplicia qz prio de mathatica oium ponēti bus:secō de his q̄ cū mathaticis ydeas:tertio ō his q̄ cum mathaticis ⁊ ydeis numeros entiuz principia po nunt disputabimus. Si igit̄ numerus ē quedā nā vt illi dicunt que ē sba sepata ⁊ cā eoꝛ que sunt necesse ē ꝙ illa natura ita sit prima ꝙ non sit ab aliqua alia sba sicut a causa sed h̄ idem ꝙ ipsa est numerus vt dicunt quidam sit sua quidditas eius prima:illud vo qō ē ha bitū sive consequens principiatū ex illa natura sit vnū qōq; entium principiatoꝛ quoꝛ vnum oiuersum spē ab altero existit:h̄ āt cā diuersitatis spē in his que cau santur a numero aut statim in ipsis existit vnitatib⁹ ip sius numeri qui est principium entium aut existit in alt quo alio sicut in causa. Si aūt existit causa diuersita tis in specie in ipsis vnitatibus tunc ita ē ꝙ nō quelibz vnius rōnis vnitas concidit quibuslz principiatis:sed potius vnitates essent diuerse in sba ⁊ vna causat vnā spēm ⁊ alia aliam:⁊ sic erunt tot vnitates spē differen tes quot sunt entia principiata spē differētia ⁊ nō erūt tunc vnitates se habentes ad inuicem sicut dicunt ma/ thaticū nūeꝛ habere vnitates nā in mathatico nūero nō differt in aliquo vnitas vna ab alia. Si aūt non sit ut differentes spē sunt vnitates nūeri qui constituit entia tūc opꝛ ꝙ altero duoꝛ modoꝛ vnitates se habe

ant ad iuicē in nūero q̄ ētia ꝓstituit: aut. n. vnitates q̄ sī in vno nūero sunt collate ad iuicem ꝑ nāe ⁊ sbe ꝓpoz/ mitatē aut nō sunt collate ad inuicē ita q̄ ille q̄ sunt in vno nūero ꝓstituēte vnā spēm entis sūt quidez collate ad iuicē. Alie vō lz sint collate ad iuicem tn̄ nō sūt col late illis vnitatib⁹ que sūt in alio nūero aliā spēm ētis ꝓstituēte: h̄ āt explanando dico vt si dicat in nūeris q̄ sunt pricipia entiū post vnū siue vnitatē cē prima dua/ litas ⁊ deinde trinitas ⁊ sic alius ꝓgrediēdo deinceps nūerus: ⁊ dicat q̄ in singulis nūeris ꝑm se sumptis sūt vnitates ꝑ vnā nām collate ⁊ collecte sint vnitates q̄ sūt in prima dualitate q̄ separata ē ⁊ collate sūt eis: h̄ ē si bi inuicem ⁊ silr vnitates q̄ sūt in singulis alīs nūeris sic sibi cōferunt. Ille vō vnitates que sūt in ea dualita te de qua dictū ē que ē prima ⁊ separata dualitas ⁊ prin cipiū entis nō sūt collate illis vnitatibus q̄ sūt in trini/ tate ei dualitati nō collate cū tamē illa trinitas sit etiaz vnus de primis nūeris separatis q̄ sūt sbe ⁊ pricipia ētiū Silr āt oz accipi in alīs nūeris deiñ ꝑm ordinē nume rādi exñtibus: ꝓpter h̄. n. vt oñt ⁊ mathaticus nūe/ rat post vnū duo addēdo vnū vni: nō inquātū ē idem: sed iquātū ē diuersū vnū a priori vno q̄ si esset idē illi nō faceret duo q̄ nō eēt ibi discretō: ⁊ nūerat itez tria q̄n cū duobus his addit aliud vnū a duob⁹ suppositis ⁊ in residuis silr facit nūerus. Sic āt non est in alio nūero primo q̄ ē sba entiū: q̄ ibi nō supponit nūerus p̄cedēs in seq̄nti sic̄ sit in mathaticis nūeris ſz poti⁹ p⁹ vnū q̄ ē pria vnitas ⁊ sba ponūt duo diuersa ad prio/ rē vnitatē nō collata ⁊ ponit trinitas q̄ est preter dua/ litatē suppositā nō collata ad vnitates ipsi⁹. Silr āt ē ⁊ alius nūerus q̄cūq; in separatis sbīs sūptus h̄ āt vt meli⁹ itelligat scias q̄ isti nō distixerūt iter nūez quo nūeram⁹: ⁊ iter nūez nūeratū q̄n potius primū nūez qui ē cā entis dixerūt cē nūez numeratū: q̄ est nūerus formaz primaz: ⁊ sicut forme diuerse nō sunt collate ad inuicē sic canes ⁊ equi nō cōferūtur: ita dicebāt di/ uersos nūeros nō cōferri ad inuicē: ⁊ lz hic sit nūerus nūeratus in veritate tn̄ illi vocabāt eū nūerantē q̄ sup ponebāt q̄ entia formis nūcrarent. Horū āt oium rō/ nes in primo hui⁹ phie libro posuim⁹ nec h̄ oz eas re/ petere. Redeamus ergo ad ꝓpositū dicētes q̄ aut opz talem cē primū nūez vt diximus ita q̄ vn⁹ nume rus nō sit collatus alteri aut opz cē illū numez nō pri mū sed potius opz cū eo aliquē scōz numeroz: de q̄ bus ē ductus alius nūerus q̄ ē prim⁹ ⁊ opz illū q̄ dicit de ipso cē formalē nūerū q̄t est ille quē dicūt mathati/ ci: ⁊ tūc ille erit cā entis ⁊ sba. Tertiū vō opz esse nūez mālē q̄ ē in fine nūeroz ⁊ ē entis cāti. Amp. adh̄ diuidēdo nūez dicemus q̄ opz hos nūeros q̄s ponūt cē pricipia: ⁊ cē ante illū tertiū qui ē in fine aut cē sepabiles a rebus nūeratis ꝑ eos aut cē insepabiles sed cē in ipis sensibilib⁹ cōcretis qui pricipiant ⁊ nūe rant per ipos: tn̄ nō sic opz esse istos nūeros sensibiles sicut itendūt primū nūerū q̄ ille oio separatus ē ſz poti us q̄ sit ex nūeris illis qui sunt ⁊ q̄ est ipa entia sensi/ bilia: aut q̄ alīqs nūerus sit eoz̄dē hoz sensibiliuz: ⁊ sit ipsa sensibilia: nūer⁹ vō eoz q̄ sūt separata nō sit idē q̄ ipa aut q̄ oēs nūeri sint cū nūeratis siue sint nūeri separatoz siue sensibiliū: sic ergo sunt tres ꝓnūeri in gñe s. primi ⁊ sbales ⁊ cāntes ⁊ medij mathatici nūerates ⁊ non cāntes: nec ēt causati: nec nūerati: ⁊ in fine tertij sensibiles cāti ⁊ nūerati. Omnes āt hȳ nūeri aut sūt idē nūeratis aut nō idē aut q̄dē sic aut q̄dē nō. Adhuc aūt aut h̄nt vnitates collatas aut nō: ⁊ si h̄nt aut sic ba bent q̄ vnitates vnius nūeri conferūtur ēt vnitatibus alterius nūeri aut nō. Similiter aūt si nō h̄nt vnita tes collatas aut nulla vnitas confertur alteri ēt in eo/ dem nūero aut sic h̄nt non collatas q̄ vnitates vnius nūeri collate ad inuicem nō cōferūtur vnitatibus alte rius nūeri q̄ tn̄ sibi inuicem in suo nūero cōferuntur ⁊ illa ē tota diuisio quā prosecuti sumus. Hȳ ergo so/ li ex necessitate sufficiētis diuisiōis sunt modi ſz quos contingit tales nūeros cē diuersificatos.

Caplm. ij. in quo illi qui dicunt vnitatem cē princi/ pium cōueniunt cum istis.

Illi āt qui dicūt vnū q̄ est prima vnitas cē eo
i rū que sunt pricipium ⁊ sbam ⁊ elm oium fe re idē dicūt cum istis in h̄ q̄ ex h̄ ⁊ alio aliq̄ māli dicunt cē nūerum entis cōstituti cuiuslibet horū sensibilium. Iste. n. q̄ h̄ in modū quēdam dixit istius absq; h̄ q̄ nō ponit vnitates nō collatas sed oēs cōsti/ tui ex vna prima vnitate: ⁊ h̄ accidit rōnabiliter q̄ sic diximus non cōtingit aliū modū nūeroz cē ꝑter eos qui dicti sunt. Et ideo opz oium dicta q̄ de numeris vt pricipḡ loquunt in dictos reduci modos. Utri/ q; ergo istoz dicūt principia cē nūeros: dicunt. n. ali/ quē nūez h̄item prius ⁊ posterius: ⁊ hūc dicunt esse ydeas in quo vna ydea est añ aliā sicut ydea gñis ante ydeā spēi: aliū aūt nūez qui ē nūerus quo nūeramus ꝑter ydeas exñs: oñt cē nūerū mathaticum ⁊ ēt dicūt istū cē ꝑter sensibilia ⁊ mediū cē ⁊ vtroq; nūeros hos oñt cē sepabiles a sensibilibus. Alīj aūt oñt so/ lū cē mathaticuz nūeruz: ⁊ hunc dicūt cē primū entiū ⁊ sepabilem ⁊ separatū a sensibilibus. Pithagorici aūt dicūt vnū solū cē nūez mathaticum: nō tn̄ a sensibili/ bus separatū sed ex h̄ mathatico nūero oñt esse sensibi/ les sbas. Isti. n. sunt q̄ totū vniuersuz q̄ est faciūt esse quēdā numez sensibilē constantem ex mathatico nūe ro ⁊ tn̄ oñt q̄ consistit ex numeris nō vnitis per con/ tinuationē sed descriptis manētibus: sed isti pithagori ci suscipiūt ⁊ cōfitentur vnitates habere dimēsionem q̄ nō sepant eas a sensibilib⁹ que oīa dimēsionē h̄nt dubitatur tn̄ quō consistit primū vnū q̄ est vnitas pri ma habens dimensionē cuz de rōne vnitatis prime sit esse indiuisibile nisi ponat aliquis alius cē nūerus qui sit ex indiuisibili vnitate: sed hūc non determinauit pi/ thagoras. Dicūt igit quidā antiquoz vnum quidem cē nūez spēz ydealiū ⁊ aliū cē numez mathaticū ⁊ mathatict quidā dicunt hūc cē nūez mathaticū. Illi qui non ponūt ydeas cē numez nec ēt simpliciter oñt cē ydeas. Alij āt dicunt nūez esse sed non mathatice Et tn̄ ille quē dicūt est nūerus mathaticus: dicunt. n. q̄ dimēsiones q̄ sunt vnitates sensibiles nō incidunt i dimēsiōes: nec oñt aliās vnitates dualitatez facere: vl̄ aliquē alium numez eo q̄ vnitates vnitatibus nō sūt conseribiles ꝓpter nature sue diuersitatem. Sz oēs numeros entiū oñt cē monadicos: ⁊ in h̄ conueniunt oēs q̄ ponūt q̄ vnū siue vnitas sit pricipiū ⁊ elm entiū ꝑ/ ter pythagoricos: illud āt vnū siue vnitatez q̄s oñt cē pricipiū ⁊ elm entiū oñt h̄re dimēsionē prima i diui/ sibilē quēadmodū dictū ē. Palā igitur ē ex his q̄ dcā sūt q̄t mōis ꝓtingit dici vel loq̄ de nūeris ⁊ ꝑ diuisio/ nē quā posuim⁹ ꝑz q̄ oēs mōi nūeroz sunt qui dicti sunt a nobis.

Caplm. iij. ⁊ ē disputatio ꝓtra iducte qōnis h̄ mem brū q̄ si ponātur primi nūeri vnitates cē differētes.

Mnia aūt impossibilia sunt que dicta sūt tn̄
o forsan quedā istoz̄ sunt magis ipossibilia q̄ alia ab his diuersa. Faciem⁹ q̄ ꝓpio disputa tionē ꝓtra positōez q̄ ad h̄ diuisiōis superi⁹ iducte m ē

brum q̄

bruz q̄ dicit vnitates nūeri illius qui ē principiū entiū eē differētes ab inuicem fm rē sicut ydee prime differūt: h.n. supposito aut conferunt vnitates aut nō cōferunt: si nō conferunt. Queremus vtrum ē in vnitatibus illi⁹ nūeri quēadmodū diximus in expositiōe istius positionis: cōtingit.n. quālibet vnitatē cuilibz vnitati nō eē collatā: ꝛ sic nō esse nisi monadicos numeros entiū principia: ꝓtingit etiā vnitates vnius nūeri in se collatas eē sed nō cōferri vnitatibus q̄ sūt in alio nūero: sicut si vnitates que sūt hac dualitate nō cōferūtur vnitatibus q̄ sunt in trinitate q̄ est alius numerus.

Queramus ergo vtrū vnitates q̄ sunt in primo numero opz eē nō collatas in vnoquoq; ad aliū nūeruz ꝛ ēt nō collatas ad inuicē: si igit ex tota diuisione aliqs det hūc modū q̄ illi⁹ primi nūeri sūt q̄dē ab inuicē diuerse: sed tñ collate sunt oēs ꝛ cōnumerabiles ad inuicē: tūc sequitur necessario q̄ ille numer⁹ ē mathaticus ꝛ sic erit vn⁹ solus nūerus ꝛ nō duo nūeri prim⁹ ꝛ mathaticus: ꝛ fm h ydeas nō ꝓtingit eē nūeros: ālis enī erit nūerus cōnumerantiū ꝛ diuersaꝝ vnitatū per se sepatus hō ꝛ per se sepatum aīal aut alia quelz ydearuz fm eos. n. q̄ ydeas ponūt ē vna ydea cuilz ydeato enti: sicut ydea per se sepati hois ē vna q̄ ē hois sensibil⁹ ꝛ sil⁹ per se sepati aīalis ē alia vna q̄ ē aīalis sensibilis ꝛ ille vnitates nō sunt cōnumerabiles ad aliquē nūeꝝ ꝓstituendū. Si aūt dicatur q̄ vnitates sunt simules spē tamen sūt diuerse ꝛ infinite ꝛ sic excrescūt in numeꝝ.

Queramus tunc ab istis quare nō magis ē nūc trinitas illa q̄ est per se hois sepati quā q̄ fiat nūerus p se hois ꝛ quelz alia ydealis trinitas aliaꝝ rerꝝ q: per se hois ē trinitas sicut diximus cū sit vnitas aliqua rōnalis ꝛ aīalis alia vnitas ꝛ alia vlis hois cuius esse partes sunt aīal ꝛ rōnale: ꝛ si cōcedatur q̄ h sit trinitas: tūc sequeret q̄ sba ē multa ꝛ nō vnū q̄ in ꝓbitis ipro batū ē. Si vo dicat q̄ nūerus ydeaꝝ nō ē vnū dicatur ēt q̄ olo impossibile ē eē ydeā nūeꝝ illū q̄ est principiū ꝛ sba entiū eo q̄ ydee nō sūt principia sed potius sūt ex principḡs dbusdā: nūerus aūt ex vno sic ex principio discretiōis ꝛ ē ex dualitate sicut ex principio pluralitatis indeterminato nō ꝓtracto ad aliqd siue ydea sit illud siue aliud: nūeri aūt oñr eē principia ꝛ elta: ꝛ ordinari oñr nūeri: vnde ydeas nō ꝓtingit priores eē numeris nec posteriores ꝓprie. sed ꝓtingit eas eē nūerata q̄dā sicut ꝛ alia que nūerant: tūc seqret q̄ nūerus ille q̄ est principiū entiū nō sit nisi mathaticus nūerus: ꝛ sic nō erūt tres nūeri supius inducti. h igit sequunt si sint vnitates ꝛ collate ad inuicē. Si vo dicat q̄ sunt q̄ dē diuerse sed nō ꝓferunt ad inuicē vnitates: ꝛ sic oñr nō cōferri ad inuicez q̄ nulla confert alij tūc sequtur q̄ hūc nūeꝝ nō ꝓtingit eē mathaticū q: in mathatico numero sibi inuicem conferunt vnitates: mathaticus. n. numerus ē ex vnitatibus diuersis q̄dē sed nō differētibus spē vnitatibus que in discretiōe oñdunt aduersuz se collecte sicut in talia cōgruit: q: aliter collecto nō fieret. Sequit itez ex hoc q̄ ex nō collatis nō fit etiam ipe ydeaꝝ nūerus q: nō collata nō faciūt collectionē ꝛ sic nec aliquē faciūt nūeꝝ: fz h. n. dualitas prima istius nūeri nō pōt fieri ex aliq̄ vno ꝛ ex idiffinita collectiōe dualitatis q: fm h nlla ē collectio: ꝛ eodē mō nō fiūt illi qui deinceps sunt nūeri vt fm ordinē nūerātes dicim⁹ dualitas trinitas tetras siue quaternitas nec alius erit penitus nūerus. In illo. n. vbi nō sunt collate vnitates nec ē collectio nec ordo discretoꝝ. Sz pot⁹ ille vnitates q̄ sunt in dualitate quā illi vocāt primam dualitatē gñantur simul: ꝛ nō est vna prius ꝛ altera illi adiūcta: vel si dicere velim⁹: sicut primi auctores hui⁹ positiōis dixerūt q̄ duo gñabant ex inequalibus spē equatis ꝛ nō ordinē hñtibus priozis ꝛ posteriozis iu/ue ēt aliter quocūq; modo dicam⁹. Semp. n. sequitur ex talibus nulla fieri collectionē. Deinde itez obiiciemus ꝓtra istos dicētes q̄ si detur prima vnitas esse diuersa ꝛ nō cōnūerabilis alicui vnitati tūc ēt sequitur q̄ dualitas que ē ex his ꝛ talibus vnitatib⁹ sit ēt diuersa ab oibus alijs ꝛ nō cōferibilis: ꝛ illa erit prioz dualitas: si. n. illi detur eē aliqd tūc opz q̄ duo sūt vnū qui dē pri⁹ q̄ ē vnitas ꝛ alio posteri⁹ q̄ ē dualitas ꝛ h statim erit ꝓtra hypothesiz: q: nō erit dualitas nisi sit collata vnitas: amplius q̄cūq; quidē primum ē vnū siue vnitas ꝛ deinde ēt alioꝝ nūeroꝝ aliqd ē primū vnum q: in oi nūero vnū ē principiū ꝛ scōz ē post illud ꝛ itez tertiū ē post scōz tūc in oi tali collectōe ꝛ scōz ꝛ tertiū ꝛ sic deinceps post primū vnū. Igit vnitates fm rationē principij sūt priores q̄ nūeri in q̄b⁹ ipe vnitates ꝓplectūtur. Sic ē videre in dualitate q̄ cōponit tria cū vnitate addita in q̄ tertia vnitas prius ē q̄ ipa tria fm naturalē nūeri gñationē: ois.n. sequēs nūerus gñat ex eo q̄ se antecedit ꝛ prima que principiū nūeri ē vnitate.

Similiter āt ē in trinitate in qua addit quarta vnitas ad quaternarū gñationē: ꝛ sic ē in additiōe quinte vnitatis. In oibus. n. talib⁹ prioz nā ē vnitas: ꝛ ē cōferibilis alijs. Nullus āt de ātiqs dixit: hūc eē modū vnitatis fm nām nūeri gñantis nūeros: sed tantū dixerūt vnitates nūeroꝝ eē nō collatas. Est aūt rōnabile eē sicut diximus si illuc siue ad separata de q̄bus illi loquūtur ꝓcipia gñatiōis nūeri trāsferimus: fz vo veritatē ipsaz ipossibile ē ex non collatis eē nūeꝝ aliquē: vnitates. n. priores eē ꝛ posteriores est rōnabile. Si est prima aliqua vnitas: ꝛ si est aliqō primū vnum ꝛ discretiōis ē principiū: tūc. n. illa vnitas collata alijs vnitatib⁹ q̄ iter se sunt pri⁹ ꝛ posteri⁹ ordinate constituit nūeꝝ. Silr āt ꝛ dualitates rationabile ē esse pri⁹ ꝛ posteri⁹ in numeris ordinatas: quāuis sit aliqua prima dualitas q̄ ē principiū pluralitatis: nā si cōcedit aliqd eē primū in ordine aliquo cū primum sit cā scōi rōnabile est ꝛ necessariū fz consequētiam: ꝛ scōm aliqd esse ꝛ si scōz detur eē aliquid oportet aliquid esse ꝛ tertium: ꝛ sic in ifinitū alia deiceps opz eē sed ex h tūc sequtur tā vnitates q̄ alios nūeros eē cōferibiles ꝛ collatos. Sed dicē sic isti dicūt q̄ vnitas sit post vnā ꝛ primā vnitatē illi nō conferibilis ꝛ q̄ illa sit tñ scōa vnitas ꝛ q̄ silr sit q̄dā prima dualitas non collecta ex pria ꝛ scōa vnitate ꝛ q̄ sic sint alq̄ numeri est impossibile. Alij āt sūt q̄ de ista sūt opinione q̄ dicūt q̄ vnū qō ē vnitas ē primū entiū ꝛ sba ꝛ cā: sed nō oñt scōz ꝛ tertiū ꝛ sic deinceps vnū sit primū vel cā vel elm entiū ꝛ ponūt ēt quādā dualitatē eē primā: sed nō dicūt q̄ illa dualitas sit due vnitates: fz potī⁹ ē prima forma dualitatis cui⁹ exēplū in duabus vnitatibus: sicut forma in mā exñs faciūt binariū q̄ ē nūerus. Et iō oñt q̄ scōa ꝛ tertia dualitas vel alius nūerus non pōt eē primum ꝛ cā. Dicunt ēt isti q̄ ex vno non sit binarius sed potius ex vno scōo cum forma dualitatis sit binarius: ꝛ sic dicūt ēt de alijs numeris. Contra hos aūt obiiciemus q: palam ē ex ipsa natura numeri q̄ nō contingit dualitatez dicere nisi cōiunctim ꝛ collate. o i camus duas vnitates nec trinitatē cōtingit eē nisi cōiū ctim conferantur tres vnitates: ꝛ similiter non contingit alios eē nūeros nisi collatis vnitatib⁹: sitū nāq; sint indifferentes vnitates siue differētes: ita q̄ quelibet differat ab alia necesse est q̄ numerus omnis fm ad/

ditionem collatarum vnitatum numeretur vt in trini/
tate dualitatem cum vno alio addito ⁊ tetrada simlit
numerata trinitate vno addito. Dñs autem ſm verita
tem ſic entibus impoſſibile eſt gñationem eſſe nume/
roꝝ qualē iſti dicunt vt generetur dualitas ex vno ⁊
forma ſiue ydea dualitatis: ſm gñationem.n. natura/
lem numeri dualitas p:cedēs ſit para trinitatis: ⁊ tri/
nitas ſit para tetradis ⁊ eodez modo accidit in añbi/
tis ſiue ꝓſequētibus numeris q̄ ſemper p:cedens pa
eſt conſequentis ſed ex dualitate prima ⁊ alia dualita/
te indeterminata ſicut iſti dñt facta ē tetras duo dua/
litates qz quatuoz ſunt bis duo quecunqꝫ abſq; omni
determinatione: ⁊ ſic tetras generatur ex duobus bi/
narijs quoruz vnus eſt prioz: ⁊ alter additus illi abſq;
omni alia ydeali forma dualitatis: ⁊ ſic non indigem⁹
prima forma dualitatis ſed ſufficit nobis collo duarū
dualitatum ⁊ ordo primi ⁊ additi indeterminate. Sz
ſi dicatur q̄ ea dualitas que eſt prima non eſt para: nec
poteſt eſſe para alicuius cum ſit forma ydealis tūc ite
rum oportet q̄ aſſit aliqua vna dualitas cum binario
faciens tetrada aut tetradis non gñabitur. Et ſic etiaz
non ab ydea dualitatis ſz dualitas erit ab vno talio
vno. Sed ſi ḃ ita ſe hz tunc nō eſt poſſibile formā pri
mam que eſt prima dualitas indeterminata p duo vna
eſſe eſm ⁊ principium numeroz̄ ⁊ entium: vnitatē.n.
gñat vnum eo q̄ vnitas abſtrahitur ab vno ſed vnitas
poſtea generat ideterminatam dualitatem omnib⁹ nu/
meralibus applicabilem abſq; omni dualitatis ydea.

Amplius quō poſſunt eſſe dualitates alie ⁊ trinita
tes diuerſe que ſint tantū forme preter omnem dualita
tem ⁊ trinitatem diſcretarum vnitatum. Hoc.n.non
eſt itelligibile: adh̄ aūt quō p̄t itelligi q̄ dualitates ⁊
trinitates componantur ex vnitatibus prioribus ydea
libus ⁊ posterioribus ydealis vnitatibus: non.n. eſt ḃ
intelligibile: qz componentes nūerum vnitates vnius
⁊ eiuſdem rōnis eſſe videntur. Omnia igitur que ſic
dicuntur ſunt ficta ⁊ impoſſibile eſt eſſ: ſm rem primā
dualitatē que ſit dualitatis ydea ⁊ q̄ poſtea ſit trinitas
⁊ alīꝫ nūeri: ⁊ tñ ſm iſtoruz poſitionē ḃ eſſe eſt neceſſa
rium qz dicunt q̄ vnum primum ⁊ dualitas indefinita
per duo vna que eſt forma dualitatis ſicut numeroruz
⁊ entium ekta ⁊ ſbe. Si aūt ea que dicta ſunt accide
re ſiue ſequi ex iſta opinione ſunt ipoſſibilia tunc etiā
impoſſibile eſt iſta que dicunt eſſe entium principia ea
igitur que dicta ſunt ⁊ alia talia impoſſibilia accidunt
per conſequentiam ex neceſſitate ſi quis dicat q̄ vni/
tates differentes ſiue collate ſiue non collate ſunt prin
cipium entium.

Capm.xiij. ⁊ eſt diſputatio ꝓra illam partem diui/
ſionis que eſt vnitates vnius ⁊ eiuſdem numeri eſſe in
differentes ab inuicē ſed eſſe differentes ab vnitatib⁹
alterius numeri.

J vo aliquis aliam partem vederit ſuperius
inducte diuiſionis ⁊ dixerit q̄ vnitates ſunt
⁊ differētes: ⁊ idifferētes qz q̄ ſi in vno nūe/
ro ſūt a ſe inuicē indifferentes ſed ſunt differentes ab
his que ſunt in alio numero ſolum: iſto modo etiam
dicendo non minus q̄ prius accidunt impoſſibilia que
difficile eſt ſubſtinere. Jnſunt.n.in decade vnitates
decem ex quibus componitur decas componit autem
ēt ex duobus q̄narijs decas: non.n.quilz numerus eſt
ipſa decas ſed aliqui determinati numeri componunt
decadem nec componit decas ſm iſtos ex quibuslibet
quinarijs ſicut nec componitur vt dicunt ex quibuslibz
vnitatibus qz ex quo ponunt vnitates cē aliquo modo
differentes opz componatur ex illis que ſūt proportio
nate ſicut potentia ad formam decadis: ſi igitur ſic ē q̄
decas componitur ex duobus numeris quinarijs vel
alijs duobus numeris: opz q̄ vnitates differant q̄ ſūt
in decade. nam ſi detur q̄ non differant in decade: tūc
ſequitur q̄ nec que ſunt in duobus quinarijs differūt
q̄ eſt contra hypoē. Ex duobus aūt quinarijs con/
ſtat decas: ergo ⁊ in decade differunt ⁊ decas eſt vnus
numerus ergo que ſunt in vno ⁊ eodem numero vni/
tates differūt q̄ iterum eſt contra hypoē. quoniā.n. dif
ferunt vnitates que ſunt in quinarijs opz et q̄ differāt
in decade. Si autem ſic dicunt differentie in denarijs
aut in decade inerunt quinarij alij a duobus dictis q̄
narijs: aut inerunt ei quinarij alij a duobus dictis qui/
narijs aut inerunt ei alij quinarij. Et ſiue detur q̄ in
erunt ei alīꝫ quinarij ſiue non ſequitur id quod eſt ab/
ſurdū. Si.n.detur q̄ inſunt ei alīꝫ quinarij quevl cu
iuſmodi decas eſt que componitur ex illis. Non
.n.poteſt dici q̄ diuerſa decas componitur ex ill alijs
quinarijs ſic in iſta decade ſunt alia preter iſtā. Si vo
dē q̄ non inerunt ſed iſti tñ diuerſarum vnitatum in/
ſunt: adhuc non poteſt ſciri que ſit decas diuerſarū ſz
formam vnitatum niſi ſit in iſta qua numeramus deca
de que conformes habet vnitates: ⁊ ḃ eſt abſurdum q̄
dem ſed tamen eſt neceſſe quia ſequitur ex hypothe/
ſi. Non.n.dicunt illi tetradam componi ex euenien
tibus quibuſdā vnitatibus ſicut diximus paulo ante
ſed ex proportionatis ad formam tetradis: nam vt di
cunt iſti indeterminata per numerum dualitas acci/
piens determinatam numeratorum aliquorum duali/
tatem facit duas dualitates qz duo in duo ducta faci/
unt quatuor: dualitas.n.eſt efficax accepti ſic in ſeipſā
multiplicare: indeterminataz autem dualitatem vocāt
mathaticam que eſt numeri quo numeramus: determi
natam aūt dualitatem vocant ḃ eam que eſt vnitatum
realium que differunt per formam ab alijs vnitatibus
alterius numeri: ⁊ ḃ eſt numerus aut ydealis aut ſen/
ſibilis. Amp̄. iſti dicunt dualitatem eſſe quandō na
turam ſeparatam primam ⁊ idealem ⁊ trinitatem ſimi/
liter: ⁊ ſic dualitas eſt aliquid preter duas vnitates.

Et trinitas ē aliq̄d preter tres vnitates: ⁊ queram⁹
ab eis quomodo contingit: aut.n.participat altero alte
rum: ſicut forma quadam accītali aut ſicut forma ſba/
li. Si participabit ſicut forma accidentali tunc erit
ſicut albus homo participat duo mixta ſiue concepta
album videlicet ⁊ hominem. Eſt autem abſurdum
duas vnitates ſic participare dualitatem qz ſic due
vnitates poſſent non eſſe dualitas vna. Si autem eſt
quaſi alterius ad alterum differētia q̄dā ſicut homo p
ticipat duo mixta ſiue concreta ſicut concernitur potē
tia ⁊ actus ſicut participat aīal ⁊ bipedem hō tūc hoc
erit iterū abſurdū q̄ ſit dualitas ſcpata a duabus vni/
tatibus que poſtea informans eas ſit forma earum.

Amp̄. aūt inter ea que ſic vniuntur vna forma: alia
quidem ſunt tactu vnum alia vo mixtione alia vo po/
ſitione ſiue ordine ⁊ nihil horum contingit ineſſe vni
tatibus ex quibus fit dualitas ⁊ trinitas. Sed pot
us quēadmodum duo homines non ſunt vnum⁹ quid
ſed duo ſiue vterq;. Sic neceſſe ē cē duo nō vnū ipas
duas vnitates non ideo q̄ differāt in eo q̄ ſunt indiui
ſibiles: puncta.n.ēt ſunt indiuiſibilia ſi tamen duo pun
cta accipiuntur in eo q̄ ſunt duo dualitas non erit ali/
quid ſeparatum ab eis. Jgitur multo minus in vni/
tatibus nūeratis aliq̄d ſeparatum ab vnitatibus erit dua
litas vel trinitas. Adhuc aūt non opz obliuiſci qz ſm
iſtos dualitates

istos dualitates nec accidit priores eē nec posteriores
q; q̄cūq; vnā formā ſbalē pticipāt: illa forma nō ſe hz
ad illa ſicē prior ⁊ posterior. Tres igitur vnitates ex q̄
bus cōponit senari⁹ nō ſūt priores ⁊ posteriores in or
dine nūeri qō ē absurdū. Silr āt ē i aliꝯ nūeris nā q̄
ſūt in tetrade dualitates ꝓstituūt tetradē adinuicez ſilr
accepte: ſed de his dualitatib⁹ q̄ ſūt in senario q̄dā ſūt
priores ⁊ q̄dā posteriores: ⁊ sic gñant senarū quēad/
modū ille d q̄b⁹ dictū gñauerūt tetradā ⁊ silr ē d illis q̄
ſūt in octonario. Igit̄ ſi detur q; prima dualitas ē ydee
opz q; oēs iste q̄ gñant dictos nūeros sint ydee: eadē
ro ē et de vnitatibus q; vnitates que ſūt in pria duali/
tate ducte in se gñant q̄tuor siue tetradam q; ille gñate
vnitates sunt in tetrada. Igit̄ oēs vnitates nūerozum
ydeeerūt: ⁊ sic cōponit ydea ex ydeis sicut nūerus ex
nūeris. Igit̄ palā ē q; illa quoꝝ ſūt hmōi ydee ſūt
cōpoſita ex ydeis: ⁊ h ē ac ſi alalia dicat qs coponi ex
alalibus: q; ydea cū eo cuius ē ydea ē eiusdem nois ⁊
rōnis: ⁊ h ſequtur ſi ponerēt hoꝝ eē ydeas. Si aūt dica
tur ꝓpter h q; vnitates totaliter ſūt differētes ⁊ in eo/
dē nūero ⁊ in diuerso quātūlz accipiāt: h est incōueni/
ens ⁊ fictū. Dico āt fictū eē oē illud q; ad ſuppoſitōez
ſustinendā ē coactū nō ſm rei veritatē acceptum: neq;
n. ſm quātitatē: neq; ſm qualitatē videm⁹ vnitatē vnā
differre ab alia. Adb aūt necessariū ē q; aut vnitas
sit equalis vnitati aut ineq̄lis ⁊ silr oēz nūeꝝ oi nume
ro necesse ē aut equalē eē aut ineq̄lē: ⁊ h equalitas oīs
ē ſm vnitatez que accipit in ipo. Si n. neq; plus neq;
minus nūerus ad nūeꝝ ē equalis. Quecūq; āt eq̄lia ſi/
in nūeris illa oīa ſuscipimus indifferētia esse in nūeris
⁊ sic nulla differētia ē i vnitatib⁹. Si aūt h dicat nō eē
veꝝ tūc ſequit q; ēt vnitates q̄ ſūt i decade nō ſūt eq̄/
les cū sint tri indifferētes cui⁹ ieq̄litatis cāz nullā habe
būt dicēdi illi q̄ dñt ydeas idifferētes eē q: nō pōt ostē
di rō ieq̄litatis vnitatis ad vnitatē cuz sint idifferentes
abinuicē. Amp. si oīs vnitas cū alia vnitate faē duo
igit̄ illa vnitas q̄ est ex dualitate cuz illa alia vnitate q̄
est ex trinitate aliq̄ alia accepta duo facit ⁊ erit duali/
tas quāuis sint differentes ⁊ indifferētiū nūeroꝝ: ⁊ si/
ue sit vnitas prior siue posterior: videt. n. q; vnitas ne/
cessario magis sit prio: q̄ posterior: vna. n. vnitatū q̄s
accepim⁹ simul ē cū trinitate: ⁊ altera ſilr cū dualitate:
quas illi dicunt formas eē vnitatū: cū tamē vnitas sit
prior ⁊ dualitate ⁊ trinitate: ⁊ h ē ſm istos inconuenīs
q; ydea est ante id cuius est ydea ⁊ forma ⁊ sic opz q;
dualitas ⁊ trinitas eēt ante vnitatē q; ē valde incōue/
nēs ⁊ absurdum. Nos. n. ſuscipim⁹ totalr siue vlr
vnū ⁊ vnū: siue sint eq̄lia siue ineq̄lia duo eē vt bonum
⁊ malū: ⁊ hominē ⁊ equū: dicēteꝰ aūt sic sicut isti dñt
q; vnitates ipse in se differūt faciūt q; vnitates tam nō
erūt vnitates eo q; nō sint corrigibiles in nūeꝝ. si non
sit plus nūer⁹ qui ē trinitatis q̄ qui ē dualitatis si vtra
q; sit forma ydealis numeri. Si āt sit plus trinitas
q̄ dualitas i mā vnitatū tūc palā q: in h ē equalis dua
litas ⁊ vterq; ē prima ydea ⁊ forma nūeri. Igitur iste
nūerus ē indifferēs cū ipsa dualitate: ⁊ erūt coequeui
trinitas ⁊ dualitas. Hoc aūt q; sit absurdū ⁊ q; nō con
tingat nūerū eē palā ē si qs ſuscipiat q; i ordine nūeri
semp ē nūerus, vnus primus ⁊ prior alīꝯ ⁊ alius ē se/
cūdus post priorē: ⁊ si h ē verū tunc noīa nūeroꝝ non
erūt ydee. In h. n. solo recte dñt illi q̄ i oi nūero dignā
tur eē diuēsas vnitates: nō. n. h alr eē pōt nisi sint idee
⁊ forme nūero diuersevt dictū ē pr⁹: ydea. n. cuiusz ē
forma vna. Si autem vnitates ponant eē idifferentes
Tūc ſequit necessario q; etiā dualitates ⁊ trinitates
sic idifferētes: q̄ pp ēt idifferēs erit: sic nūerari vnū du o
tria: ⁊ sic deinceps ita q; semp vnū assumat cū existēte
nūero: h eni necessariū est eis ꝓcedere. Si eni dicam⁹
nūeros sic idifferētiū vnitatū eē ⁊ oēm nūerū in oi nūe
ro ꝓnūerabilē: tūc gñatō nūeroꝝ nō erit ex ideēmiata
dualitate: ⁊ mā vnitatū q: non erit aliq̄ idea nūeri. Si
eni sit nūeri idea: ſeq̄t q; vna idea nūeri sit i alia: sicvn⁹
nūerus ē in alio: ⁊ q; oēs ſpēs ideales sint ptes: alicui⁹
vni⁹ ſpēi sicut oēs nūeri minores sint ptes alicui⁹ nūeri
maioris pp h āt ⁊ silia icōuenīēta aliq̄d q̄dē oīt isti su
stinēdo hipothſiz ſz simplr fz reivitatē nihil penit⁹ oñt
q: nihil recte oīt. Ex dicto eni eoꝝ auferē multitudo
ita q; nihil sit multū: oñt eni isti q; h ipm hz quādā du/
bitationē vtrū videlz q̄n nūeram⁹ oītes vnuz duo tria
nūeremus assumētes ⁊ addētes vnū nūeruz alteri ⁊ sic
cōſtituētē multitudinē aut facim⁹ vtrūq; nūeꝝ numera
tū ſm partiōes ꝓticulariter ꝓstitutas vt vnū sit per se ⁊
duo p se: ⁊ tria p se: sicut idee eoꝝ ſūt distincte: q; igitur
h oīa verisibilia ſūt ꝓculdubio ⁊ verisio ē ꝓncipiū ſube
q; accipit ſm rōnē principioꝝ ſube ad tātā differentiā
deducere q; etiā nūeri sint principia ſubaꝝ.

Cap. v. ꝓtra eos q̄ dicebant q; nūerus a nūero differt
partiōe quātitatis vnitatū.

Mniū aūt primū illud necesse est determina/
o re q̄ ſūt nūeri q̄ accipiūt ſm differentias ꝓtio
nū vnitatis si sicut ꝓti dicūt necesse ē dicere q;
nūeri differāt ſm q̄titatē aut ſm q̄litatez: hui⁹ vnitatis
ꝓtionū neutrū eni hoꝝ ꝓtingere videt q: inquētū nūe
rus ē differt nūerus a nūero ſm q̄titatē vnitas aūt nō
ē q̄titas aliq̄ ⁊ si aliqs dicēt q; vnitates q̄titate differe
bāt tūc nūerus a nūero differet ſm q̄titatē: q̄uis sup/
poneret q; pluritate vnitatū eēnt eq̄les ⁊ h eēt valde ab
surdū. Amp. queram⁹ ab istis vtrū ne priores vnita/
tes in nūero ſūt maiores posteriorib⁹ vnitatib⁹ aut mi/
nores ⁊ nō erit assignare: ⁊ vtrū ne ille q̄ sunt posterio/
res ſupaddāt q̄titatē ptiōis maioris: sic facūt maiorē
nūeꝝ aut est ecōtrario istius. Oia nāq; talia ſūt irratio
nabilia: ⁊ iō ē irrōnabilis positio ſz nec iteꝝ pōt dici q;
vnitas differat ab vnitate ſm qualitatē: nō eni possibile
est i eē vnitatib⁹ passionē aliq̄ eo q; ſūt idivisibiles ⁊ se
pate. Dicūt aūt isti q; q̄litas isit posteriorib⁹ vnitati/
b⁹ ⁊ posteriorib⁹ nūeris: ⁊ q; illis etiā isit q̄titas: quia
tria genera nūeroꝝ dñt esse sicut in antehabitis distinxi
m⁹. Amp. id qō ē habēs q̄titatē ⁊ q̄litatē nec ab vno
sicut a ſubali cā factū ē i eo q; hz q̄titatē ⁊ q̄litatez: nec
a dualitate iquātū ē dualitas: vnū eni qō ē vnitas nō ē
q̄litas ⁊ dualitas nō ē q̄litate qual⁹: ⁊ illa q̄ ſūt sensibilia
q̄lia ſūt aliq̄ q̄litate ⁊ iō q; ē nō q̄litas: nec habēs q̄litatē
nō pōt ea facere q̄lia: nec iteꝝ vnitas ⁊ dualitas ꝓferūt
enūb⁹ q; sint multa inquātitate q: q; entia sint multa ⁊
diuisa abinuicē hui⁹ cā ē nā q̄ ē forma q̄ diuidunt abin/
uicē entia: differētia eni ē cā nūeri: igit̄ q̄cūq; mō se ha
beat nūerus semp alīꝯ dicēdū ē q; isti dicūt maxime in
primo nūero quē dicūt esse principiū ⁊ ē determināduz
ab eis de differētia vnitatis ex q̄ dñt q; vnitates diffe/
rūt abinuicē. Nō eni ſufficit dicere in eōi aliq̄d nisi de
termiet ⁊ mod⁹ quō differūt abinuicē. Talis āt determia
tio maxie necessaria ē i eo principio q; necesse ē oīb⁹ in
esse. Sinaūt sic nō determinat differētiā vnitatū: ſm
q̄titatē ⁊ q̄litatē. Queram⁹ ab eis quā oīt icē vnita/
tib⁹ differētiā. Palā igit̄ ex dictis q; si nūeri dicāt eē
idee qō nō ꝓtingit vnitates eoꝝ esse coniectas siue col
latas nec nō collatas adinuicē: nec ēt ꝓtingit eas eē alio
mō nec ēt ꝓtingit eas esse vt alīꝯ q̄dā posteriores dixe/
rūt circa nūeꝝ: nihil. n. illoꝝ bñ dicit sicē pz ex iducris.

⁊

Capl'm.vj. cõtra eos qui oñt nũerum ſpẽrum eſſe mathematicum.

Uidã ỽo ſunt ꝺcunq; ydeas quidẽ oñt non poſſibile eẽ ⁊ ꝙ ſimplr nõ ſunt ydee ⁊ qz etiã non ſunt vt nũeri ꝺdam ꝺ ſint ſba rex: ſed tñ oñt eẽ mathatica prĩcipia: ⁊ iter mathatica oñt nũeroſ eẽ primos inter entia ⁊ iꝑos eẽ entium prĩcipia: ⁊ qz principiũ nũeroꝝ eſt vnũ ſiue vnitas: ⁊ iõ oñt vnitatẽ maxime eẽ principiũ. Inconueniẽs enĩ ẽ vnũ quidẽ primũ eẽ principiũ nũeroꝝ qỽ vnũ lz nõ ſit ydea eſt tñ vt oñt formavnitatis. Et ꝙ dualitas ꝑz formã nõ ſit principiũ dualitatũ nec trinitas ꝑz formã accepta ſit principium trinitatũ: qz oĩa iſta ſunt eiuſdẽ rõnis ⁊ iõ ſi forma in vno ẽ principiũ tũc erit principiũ in oĩbus. Igit̃ ſi ſic ſe hz rõ que ẽ in nũeris ⁊ ponat aliq̃s ꝙ nõ ẽ niſi vn⁹ nũerus mathaticus vnũ ẽ qỽ eſt nũerorũ forma ⁊ nõ ẽ prĩcipiũ: neceſſe ẽ. n. diffinire ꝺd ẽ illud tale vnũ ꝙ per modũ primi ⁊ principij differt ab alĩs vnitatib⁹. Sed ſi ꝫ oat ꝙ vnitas ẽ vnitatũ prima neceſſe ẽ ẽt dare ꝙ q̃ ꝺã dualitas ꝑm formã ſit prima dualitatũ. Sil'r aũt ⁊ alios nũeros ꝺincepa neceſſe hẽre priores ſe formas ꝺbus fiãt. Si aũt non eſt vnum ocõ mõ principium ⁊ nos ſupponimus formas qualꝺã eſſe nũeroꝝ priores nũeris mathaticis tũc neceſſe magis ꝺicere: ſicut pl'o ꝺixit ſe hẽre ea q̃ ſunt circa nũeros ⁊ ꝙ ſit dualitas prima ydeal' ⁊ trinitas prima. Et ꝙ nũeri illi nõ ſunt conũcti adinuicẽ ſed ꝺlz ſit p ſe in ſua idea. Si ꝺs aũt ſic ꝺeoꝛſũ ponit ea que ſũt circa nũeros iã ꝺictũ ẽ qz multa accidũt impoſſibilia: tñ neceſſe ẽ ꝙ ſic ſe hẽant ea q̃ de nũero oñr aut ꝙ nll'o mõ ſupꝛadicto ſe hẽat nũer⁹. Si igit̃ nõ põt excogitari alius moduſ ꝓueniẽs quo ſe hẽant nũeri ſepati palã ẽ ex his q̃ ꝺicta ſũt qz ꝺeterrime ꝺictũ ẽ ꝙ tertius a mathatico ⁊ ſenſibili ſit nũerus ſepatus ⁊ ꝙ ideꝫ numerus ſit nũerus ſpẽx ⁊ mathaticus: vni. n. opinioni que ꝺicit eundẽ nũex eẽ ſpẽx: ⁊ mathaticũ neceſſe ẽ accidere duo pcẽa q̃ accidũt ouabus opinionibus ptialibus quaꝝ vna ponit ydeas eẽ principia ⁊ altera ponit mathatica eẽ principia: mathaticũ. n. nũex nõ contingit hoc mõ eẽ quo iſti oñt vt forme nũeroꝝ ſint ſepate ⁊ ſint principia nũeroꝝ ſpẽrum ita ꝙ ſpẽs nũeroꝝ ſint cõpoſite ex mã ⁊ forma. Sed mathaticus nũerus poſitus ex ſuppoſitiõibus ⁊ prĩcipijs ꝓpꝛijs ſibi ſicut ⁊ cõtinua quãtitas mathatica ita conſiderant ꝑm rõnẽ ⁊ nõ ꝑm eẽ: ſicut in añbitis iſtius libri ꝺeterminatũ ẽ. Si. n. eẽt principiũ entiũ mathmaticus nũerus tũc q̃cũq; ſũt nũeri mathatici illa neceſſe eẽt mouẽ qz ſine motu nõ poſſent eẽ principiũ entiũ: ſicut ẽt neceſſe ẽ accidere p ſillm h eadẽ illis ꝺ oñt ydeas ⁊ ſpẽs eẽ nũex qui ẽ principiũ entiũ.

Capl'z.vij. ꝺe ꝛdictõe pythagoꝛicoꝝ ꝺ mathaticos nũeros ponebãt nõ eẽ ſepatos ⁊ ſil'r cũ h ꝓtra pl'onem ꝺ ponebat ſepatas ydeas nũeroꝝ.

Pthagoꝛicoꝝ ỽo mod⁹ quẽ in prio hui⁹ pbie expoſuim⁹ alicubi ꝺdẽ iferioꝛes ⁊ min⁹ ipoſſibiles habet difficultates q̃ ſint difficultates eoꝝ ꝺ tã prius ꝺci ſũt alicubi ỽo hz ꝓpꝛias ⁊ alias a ꝓdictis. In h. n. ꝙ ꝺicit nũex ꝑm eẽ nõ ſepatũ a ſba nũerata multa aufert q̃ ſunt ꝺe nũero eoꝝ ipoſſibiliũ que alĩs accidũt ꝺ ſepatũ nũex eẽ ponũt. In h aũt ꝙ ꝺicit corpa eẽ ſenſibilia ex nũeris cõpoſita eẽ ⁊ tñ hñt nũerũ eẽ mathaticũ ẽ ipoſſibile ſibi ꝓpꝛiũ: nõ. n. ꝓtingit numex ꝺicẽ eẽ athomas ꝺimẽſiões: ⁊ tñ hñt nũeri maxime modũ hũc ꝑm pythagoꝛã: nec ẽt põt ꝑm veritatez ꝺici ꝙ vnitates hẽant ꝺimẽſionẽ ex q̃bus corp⁹ cõponi poſſit: qũo. n. ẽ poſſibile ꝺimẽſionẽ corpalẽ ex idiuiſibilib⁹ cõponi. Adh aũt Ariſmetic⁹ nũerus ẽ monadicus ſiue ex vnitatib⁹ cõpoſitus illi ỽo ꝺ pythagoꝛã ſequunt: oñt ꝙ nũerus ariſmetic⁹ ẽ entia q̃ꝺã ſenſibilia ⁊ iõ ẽt thoꝛemata nũeroꝝ ⁊ paſſiões adaptãt coꝛpib⁹ tanq̃ coꝛpa ſint ex illis nũeris quoꝝ thoꝛemata aptantur eis. Si ergo ẽ neceſſariũ ꝙ ſi nũerus ẽ alicꝺ eoꝝ q̃ ſũt ꝑm ſe ⁊ ſepata ꝙ ſit ꝑm aliquẽ ſupius ocõꝝ modorũ: ⁊ ideo ꝓtingit ꝙ nũerus ſit ꝑm aliquẽ ipoꝝ: palã ẽ qz nõ ẽ nũeri aliqua talis nã ꝑm eẽ ſepata qualẽ nãz ꝑ bãt eẽ nũex ꝺ ꝺicũt eũ eẽ nãm ⁊ ſba quãꝺã ſepataz ꝓpter qỽ ẽt forte pythagoꝛas eũ negauit eſſe ſepatuz.

Amp. aũt adh ꝓtra pythagoꝛã obꝯciẽtes q̃remus ex quo vnitates nõ ſũt ſepate q̃remus vtrũ quelz vnitas ẽ ex magno cuz ſit equalis eãtis in mimũ ĩfinitis q̃ ſũt in magno aut hui⁹ quidẽ ẽ ex puo: ⁊ illa alia eſt ex magno: ꝫ ſi ſic ꝺicat quocũq; mõ ſeq̃tur ꝙ nõ qỽlz entiũ ẽ ex oĩbus nũeri ẽ̃tis: qz nõ ẽ ex oĩb⁹ vnitatib⁹: ⁊ ſeq̃t ẽt ꝙ vnitates ꝑm ſe nõ ſũt ꝺifferẽtes cum vna ſit ex magno ⁊ altera ex paruo: vel vna ex vno ꝺiuiſibili magni ⁊ altera ex altero: ſic. n. ꝺicũt ĩ hac vnitate exiſtere magnũ in illa ỽo puũ qỽ ẽ ꝑm nãz ꝓtariã magno qỽ exiſtit in alia vnitate vt oñt. Amp. ẽ̃ta nũeri que ſunt in trinitate quo ſũt ĩ ea. In trinitate. n. ſic in quolz ĩpari nũero ẽ ſupflua vna vnitas ⁊ ſic vincere oue vnitates vn⁹ nãe ꝺeberẽt tertiã ⁊ nõ ꝺeberet vn⁹ nũer⁹ fieri: tria. n. nõ ſũt ꝛtia ꝫ duo. Et iõ ouevnitates ꝓueniũt ⁊ ꝛtiãt tertie. Sz forte ipſi pythagoꝛici trinariũ vnum faciũt nũex medũ ꝓiungẽtes habũ ꝺãti vnitati. Si ãt ꝺicat ꝙ vtraq; vnitatũ nõ ſumit ex ꝛtijs: ꝫ ẽ ex vtriſq; duob⁹ eãtis ſũptis ex magno ſiue ex puo vniformi tũc q̃ram⁹ quõ ꝺualitas erit vna nã exñs: cũ ſicut oñt vnitates eius ſumant ex magno ⁊ ex puo: ⁊ iõ ſit principiũ pl'alitatis qz ex magno: ⁊ tñ paucitas ꝑia qz ex puo. Si. n. ꝛtie ſunt vnitates ſe iuicẽ ꝺeſtruũt: ⁊ q̃rat i quo ꝺifferũt iſte vnitates iter ſe cũ ea quã oñt ꝛtietas in eis nõ inuenĩat. Adh ãt q̃rat in quo ꝺifferũt ab vnitate ꝑia q̃ ẽ principiũ nũeri. Amp. ꝓior eſt nã vnitas ꝺualitate: qz ablata vnitate auferẽt ꝺualitas: ſed nõ ꝓuertit: ſicut ãt ſe hñt ad inuicẽ vnitas ⁊ ꝺualitas: ita neceſſe ẽ ꝙ ad inuicem ſe hẽant ydea vnitatis ⁊ ydea ꝺualitatis. Si ꝺicamus eẽ ideas ⁊ formas nũeroꝝ igit̃ ydeã vnitatis neceſſariũ ẽ eẽ ꝓiorẽ ydea ꝺualitatis. Et itex neceſſe ẽ ꝙ ſit facta illa q̃ ẽ ꝓior: ydea. n. ꝑ ſe exñs neceſſe ẽ ꝙ facta ꝓior ſit ab aliq̃ alia vnitate q̃ ẽ in ꝺualitate. Et tũc q̃ram⁹ ꝺd ſit in vna vnitate ex quo ipſa ſit ꝓior alia: ꝺualitas. n. indeterminata q̃ non ẽ cõcepta cũ mã ẽ duo vna que ſũt ꝓius ⁊ neutrũ hẽt in ſe ꝓpter ꝺd ſit ꝓius alio niſi collectiõis ordinem. Hec ãt diſputatio ẽ ꝓtra pythagoꝛã ꝺ ꝫ nũex nõ ſepauerit mathaticum tñ formas ydeales ꝺixit eẽ nũeroꝝ pl'o ꝺ ſequutus ẽ pythagoꝛã: vñ diſputatio ſil ẽ contra vtrũq;. Amp. neceſſe ẽ aut infinitũ nũex eẽ aut finitũ: ſepabilẽ. n. oñt eẽ nũex pl'onici. Igit̃ nõ poſſibile ẽ ꝺn ſit nũerus ꝑm altex iſtoꝝ modoꝝ: q̃ aũt nõ contingat ĩfinitũ palã ẽ. Dis. n. nũerus ẽ par vel impar ſed nec par eſt infinitus: nec impar infinitus: ergo nullus numerus eſt infinitus. Generatio ỽo numerozum aut eſt imparis nũeri ſemp aut pis. Si. n. vnum cadat in parẽ gñatur nũer⁹ ipar. Si ỽo icidat ꝺualitas in numex parẽ ⁊ ꝺupliceť ſemp ex eoꝺẽ pari gñabitur ſemper nũer⁹ par alius ita ꝙ nõ ſtiat ꝺuplicatio ex impib⁹ ſed ex pibus ſemp. Amp. ſi oĩs ydea ẽ alicui⁹ ydea ⁊ nũeri ĩfiniti eſt alicui⁹ ydea. aut ergo ẽ ydea ſenſibiliũ aliquoꝝ infinitoꝝ: aut alterius alicui⁹ ĩfiniti: ⁊ tũc ſequit ꝙ infinitũ ſit actu: ⁊ ꝺ ẽ falſuz. Infinitũ. n. eẽ nec

ꝑm poſitionem

fm positionē cōtingit nec fm rōnē. Ordinauit ät plo sic ydeas qō semp ydea ē alicui⁹ ydea qz aliē cēt iutil'.

Si ät finitus ē nūerus ois tūc q̄rat vsqz ad quā sum mā multiplicant ydee nūeroꝝ:nūc.n.in talibus phūs nō sokū opz dici qz ita sit sz ēt opz dici iō siue ꝓpt̄ q̄d ē id qō ē atq; si nūerus ydealis ē vsqz ad decē:iō qz ēt nūerus nō crescit nisi vsqz ad decē:vt q̄dā oñt tūc pri mū quod obūcim⁹ ꝓtra h̄ ē qz fm h̄ cito deficiēt spēs ydeales:t nō adequabunt nūero entiū. Si.n.ē tri nitas ydealis p se sepatus hō q̄ ē ydea hois:tūc ēt ali q̄s nūerus eru p se sepatus equ⁹:t idē ē de quolz nūe ro vsqz ad decada t necesse semp aliquā sbam ydealē alicuius ex aliquo illoꝝ nūeroꝝ eē. Dūj.n.nūeri qui sunt vsqz ad decada sbe sūt prime t ydee attñ deficiet alicꝙ nūerus:aial'.n.spēs existūt multo plures q̄ decē quaꝝ q̄lz ē p se ēt ydea: palā aūt ē q̄ si trinitas sit p se hō separatus q̄ erūt:t alie trinitates:silr.n.si ydee q̄ si ei sdē nūeris vt oñt igit infinite erūt p se sepati hoies quelz.n.trinitas ē aliq̄s p se hō sepatus. Sinaūt nō est nisi vna trias:tūc t hoies redigunt ad vnū sepatū ho minē:t si nūer⁹ maior ē ꝑs maioris q̄ ē ex vnitatib⁹ con iectis siue collectis q̄ sit i eodē nūero t fz h̄ si detras ē ydea alicui⁹ vt equi aut asini:t dualitas ē ydea hois: tūc hō erit pars equi vel asini q̄ ē absurdū. Adh̄ ät inconuentēs ē occadis dicere ee ydeā vndenarij ät nul lā eē ydeā nec alicui⁹ cōsequētis siue hitoꝝ nūero:uz post decadē. Amp.aūt multa sūt de q̄bus in añhitis libris ptractauimus quoꝝ nō sūt aliq̄ spēs ydeales. Queramus ergo q̄re illoꝝ nō sūt ipēs ydeales:cū si ant fm nūeroꝝ ꝓportionū sicut alia qz ergo h̄,sunt irrō nabilia nō possūt spēs ydeales t nūerales eē cause t sbe existētiū. Amp.adh̄ inconuentēs ē q̄ nūerus q̄ ē vsqz a decada magis sit aliq̄ ens t qō ē spēs decadis magis sit ens aliq̄d q̄ alius nūerus. Huius.n. rō nō pōt assignari t ēt hui⁹ q̄dē nūeri nō ē gñatio alicui⁹ qz nūerus nullus gñat eo q̄ nō agit:illius vō qō ē ens sē sibile gñatio ē semp t sit p gñationē:eius aūt q̄ oñt tē ptāt reddere rōnē dicētes quali pfectus nūerus consi stat vsqz ad decada cui⁹ pfectiōis nos supius assigna uimus rōnē in vndecio hui⁹ phie libro:oñt ēt q̄ gñan tur sequēta q̄ sunt sensibilia sicut gñatur ipar ꝓportio ad pfectionē decadis ipfecta ex decade:t sic ē de oīb⁹ silib⁹ intra decada cōtentis: h̄.n. sic pfecta t impfecta exñtia pithagorici reddūt duoꝝ ordinū principia que ponūt de q̄bus in principio hui⁹ phie libro determina uimus q̄ sunt motus status bonū malū:t alia huius q̄ in añhitis dcā sūt. Quedā vō ipi ēt pythagorici at tribuūt nūeris ꝓpter qō vnū oñt eē ipar t illud ē i tri nitate quoquo silr t q̄narius ē ipar:par.n. t impar oñt eē de nūero principioꝝ. Amp.aūt ēt passiōes aliorū entiū t silia reducūt ad principia ista ita q̄ ēt vsqz ad mēsuras quātitatū in hac deductiōe ꝓueniūt:sic q̄ di cūt q̄ prima linea que vnitati attribuit ē linea i diuisibi lis scōa aūt q̄ diuidit in duo dualitati attribuit deinde determināt ea q̄ sunt de lineis vsqz ad decada. Et iō decē dicūt gña eē linearū ō quibus determinatur in de cimo geometrie.

Laplm. viij. vtrū vnū sit prius i spēbus nūeroꝝ fm eos qui nūeꝝ sepatum eē ponunt.

a Ꝑliꝰ si nūerus ponat eē sepatus fm esse t sbam:sicut oñt q̄dē:tunc aliquis dubitabit vtrū prius ē vnū q̄ trinitas t dualitas t alie spēs nūeroꝝ:videt.n.vnū eē prius inquātū nūerus cō positus ē ex vnis qz sicut vnū simplicius ē q̄ cōpositi nūeri:sed inquātū vna q̄q; spēs nūeri ē vle quoddā se patū sic ē spēs nūeri prioꝝ q̄ vnū. Cū.n.nūerus ite/ gralr cōponat ex vnis sic quelz vnitatū pars ē mālis nūeri t ē q̄si mā. Dic ät nūerus videlicet trinitas t dualitas:t alij nūeri sūt vt spēs t forma t ē h̄ aliq̄d si mile t q̄ ē in recto angulo t acuto:rectus.n.in his pri or ē acuto qz acutus diffinit p rectū t rectus ē rō acuti Acutus aūt ē quasi pars recti t i eum diuidit rectus: t iō acutus quidē ē tanq̄ mā t elim. Et silr vnitas se videt hēre ad nūeꝝ. Sed id qō ē fm spēm t fm sbaz t fm rōnē prius ē t fm h̄ qō ē totū qz spēs ē totū esse coꝝ quoꝝ ē spēs. Jd.n.q̄ ē ambo cōpositū videlz ex potētia t actu ꝓpinquius spēi t eāe cuius ē rō diffini/ tiua:sed gñatiōe ē ipm posteri⁹. Jsti ergo q̄ sic sepatuz nūeꝝ eē ponūt oñt q̄ vnū ē principiū:quō ät sit principi um oñt ēt qz oñt q̄ tō ē principiū qz no ē diuisibile. Jn diuisibile.n.ſ,discretis oñt eē principiū diuisibil'. Sed nō ati ēdūt q̄ vle ē idiuisibile t elim q̄ ē i rōne prius ē ēt idiuisibile sed alio t alio mō:qz vnū ē idiuisibile fm q̄/ litatem t alterum est indiuisibile fm quantitatem vt dictum ē in q̄nto huius phie libro:vnde vniuersale in diuisibile ē fm rōnē formalē:sed elim ē indiuisibile fz tps qz motus eius nō ē diuisibilis:sed tps vt ꝓbatum e in sexto phicoꝝ. His sic distinctis q̄ramus vtrū ē principiū:sic.n.dictū ē t rect⁹ acuto:t ecōuerso acutus recto videt prior t vterq; ē vnus ita q̄ vnū ē māliter prius t vnū ē id qō formalr ē prius:t vtrūq; horum vnoꝝ faciūt q̄dā principiū. Sed videt eē ipossibile: h̄ vnū.n.illoꝝ ē sicut spēs t sba q̄ simplr ē prius: alterū ät ē sicut ps t mā q̄ simplr ē posteri⁹. Utrūq;.n.illo rū ē vnū:qz t vnū ē q̄ colligit in nūero t vnū ē q̄ que libz spēs nūeri ē vna t vna dualitas t vna trinitas t sic de aliis:sed fm veritatē vnum ē potētia nūerus:nā quāuis nūerus sit vnū q̄d fm spēm:t nō sit tñ coacer uatio vnitatū sed aliq̄d diuersū fm formā ab illo t sic ex diuersis vnitatib⁹ tñ sicut vere oñt vnitas q̄ poten tia ē nūerus nō ē endelechia vtiq; qua nūerus ē in spē nūeri:sicut in q̄nto hui⁹ phie libro determinatū ē. Lā vō pcī illi⁹ qō accidit dicētib⁹ vnitatē q̄ potentia nū/ rus ē eē principiū qz venati sunt in nūeris ea q̄ sūt i ma thaticis alijs t putāt in vnitate accidere id qō accidit in pūcto:ex rōnib⁹.n.singuloꝝ q̄ sūt in mathaticis q̄n titatib⁹ venant nūeroꝝ differētias ex illis q̄dē faciunt vnū tanq̄ pūctū t sicut principiū linee pūctū ē. Ita po/ suerūt vnū eē principiū nūeri:vnitas.n.vt dicūt pūctū ē nō hñs positionez t pūctū ē vnitas posita. Et iō quēadmodū diuersi phi entia cōposuerūt ex minimis q̄ principia eē dixerūt sic isti entia cōposuerūt ex vnita tib⁹:t sic vnitas sit mā nūeroꝝ ex q̄bus ꝓstituunt oīa t simul cū h̄ sit vt dicūt prioꝝ dualitate t alijs nūeris. Sed tñ ꝫ h̄ ē q̄ ois vnitas videt eē posterioꝝ q̄ ē q̄si mā alicui⁹ sicut dixim⁹ prius. Adh̄ ēt spēs dualitatis p se exñtes t sepate sūt ēt aliq̄ mō vni⁹ t silr spēs trita tis t alioꝝ nūeroꝝ sicut dixim⁹ ꝓtingit.n.dualitatem vlem sepatā q̄rere q̄si p̄dicamētū vnū qō p̄dicat de q̄ libet demōstrato binario:t sic vnū qō ē potētia nūer⁹ dicebāt eē nūeri tāq̄ ptē nūeri:sed ea vna q̄ sic forma liter t māliter accipiunt vnū q̄dē fm formā quo qōlz ē vnū t alteꝝ fm mām qō ē pars nūeri ꝑpossibile ē si mul iesse vni t eidē vnitati:qz sic seqret q̄ oē qō ē ēt vnū vnitate nūerali qō in añhitis sepe ē ꝓbatū. Si ät ē vnū aliq̄d tūc oportēt fm h̄ q̄ nō ēt nisi illud so/ lū vnū q̄ ē idiuisibile nō hñs pōnem aut q̄ ē nūeri pri cipiū:h̄.n.duo de vno dicē nihil refert:dualitas quidē n. diuisibilis ē fm mām:vnitas vō nō est diuisibilis:t h̄ mō vnitas silior erit ipsi vno qō ē de oībus p̄dicatū

ingtū illud ēt ē vnitas q̄dā: sed si ēt illud ꝓuertibile cū ente vnū sit vnitas: tūc erit vnitas formalis t vnitati nūerali t dualitati t oībus alijs. Igit vtroq; mō fz istos dicta vnitas erit prior dualitate q̄ ē vle sepatum: h aūt nō ꝓcedūt ergo añ vnitatē q̄ ē mā numeri gnant dualitatē q̄ ē vle sepatū. Amp.si dualitas ē aliquid vnū t ēt trinitas t sic ō alijs:tūc videt q dualitas sint ābo illa vna t q ē potētia nūer⁹ t q ē forme vnitas qñ dicit dualitas nūerus vn⁹. Igit ipa dualitas ē ex aliquo sic ex potētia: t h mō erit prior illo :de his ergo in tantum dictum sit.

Capūm.ix.de dubitatiōib⁹ q̄ sequunt dcā eox d se/ paratos nūeros dicūt eē cās t cōtinuox mathaticorum t sensibilium.

Ubitabit aūt aliqs adhuc de nūeris qs oūt
d sepatos: qm scim⁹ q tactus nō ē in numeris: nec.n. vnitas tāgit vnitatē:nec nūerus nūerū fz deiceps siue ꝓxim ē in nūeris ingtū iter vnitates ni/ hil ē medīū sui gnis sic deiceps sūt vnitates i tritate:t ille q̄ sūt in dualitate. Dubiū igit ē vtruz deiceps t ꝓxim ēst ei vno q ē sepatū t spēs vnox. Et itex vtruz dualitas sepata prior sit eis nūeris q̄ sūt deiceps t cō/ sequēter post ipaz aut sit prior vnitatib⁹ tm̄ qz si dicat tbi ē pri⁹: t deiceps siue ꝓxim:tūc ꝙram⁹ q̄ sūt illa que sic sūt ordinata dualitas t trinitas fm spēs sepata ac/ cepta nō sūt ex vnitatib⁹ ordinatis:t sic nō videt ēsse eis pri⁹ t deiceps. Silr aūt difficilia soluere accidunt de gnib⁹ posterioꝝ in nūero t accidūt ēt difficilia de li nea t supficie t corpe:nā id qō dictū ē de diuisiōe q/ dā phi faciūt ex duab⁹ spēb⁹ ꝓxiox q̄ sunt magnum t puū:sicut q faciūt lōga ex duob⁹ eltis ꝓxis vt dicūt q̄ sūt ꝓductū t breue t supficiē faciūt ex duob⁹ q̄ sunt latū t stricū:molē aūt corpoream faciūt ex pfūdo siue alto t būili siue demisso. Et oia ista dicūt eē spēs ma/ gni t parui: t oia vt oūt principiant ex vno indiuisibi li. Alij aūt phi q̄ sūt de nūero faciētiū ista ex nūeris sepatis ponūt ista aliter fieri:in his ār fz rōnē sillī mal le vident t ipossibilia t ficta t ptraria sibi inuicē fm q oībus q̄ rōnabilr mouent videt:tales.n.sūt iste po/ sitiōes quas forte pditas ēt a se inuicem accidit nisi su/ stinētes eas seq̄ntur pncipia posita cōcedēdo oia icō/ uenientia quātūcūq; sint rōnabilia:alr.n.ēt se inuicē p/ derēt sicut tā dixim⁹. Cōcedūt.n.vt sit latum t stri/ ctū t ꝓductū t breue t q h sint pncipia alioꝝ q si cō cedūt ista eē erit supficies linea t solidū erit supficies q: hmōi breue t lōgū accidūt supficiei t latuz t stri/ ctū accidūt solido. Amp.āguli t figure t quecūq; talia sūt reddent talib⁹ ex his q̄ sūt circa nūex. Dee nāq; passiōes q̄ dicte sūt: sūt dimēsiōes q̄dā fm suum ꝓximū sbm. Et iō dimēsiōes nō sūt ex ipis sed ecō uerso ipe sūt ex dimēsiōib⁹:sicut nec ex recto t curuo ē lōgū nec ex leui siue plano t aspo sunt solida :oium vō istox q̄ sic oūt ē cōe illō dubitare qō accidit in spē bus vt in gne quodā cōi: qñ alicis ponit illa vlia eē t eē nūeros:tūc.n.dubitat vtrū aial ipm sepatū sit ī aia li isto aut sit diuersū illud ab illo aiali. Si ār ponere mus q nullū aial ēt sepatū:tūc de talib⁹ nulla fieret dubitatio sepato ār aiali exīte quēadmodū oūt dicen tes illa q̄ sūt sepata eē vni⁹ t nūeroꝝ sepatoꝝ:sic cāe t pncipij: t iō fm istos nō ē facile soluere ista si cōue niēs ē dicere q h iō ē facil q ē ipossibile. Queram⁹ n.ab istis qñ alicis itelligit vnū alicd cui⁹ cā t pncipiū t sba ē dualitas sepata: vtrū itelligit illud idē qō ē dualitas aut diuersū ab illo:h ipossibile ē dicē q: veri tas rei positiōi repugnat. Quidā ār istox magna t magnitudines reꝝ gnant ex tali mā q̄ ē vnitates t nūe ri. Alij vō gnant talia ex pūcto videt ār eis eē non q̄dē vnū siue vnitas:fz qō dā q̄le vnū qz positū vnum oūt ipm t videt eis eē alteri⁹ materie q̄ pluralitatis: fz tñ q̄ ē q̄lis q̄ tā pluralitas qz oūt eē fluxum vnitatis posite in ꝓtinuū t lōgū q̄ si dicant nō min⁹ accidit ea/ dē dubitare q̄ prius de alijs dubitata sūt.nā si vere idē vnū positū ē mā linea t supficies t solidū idē erūt:idē n.ē q ex eisdē ē. Si ār dicant plres esse mā istox ita q alia sit linee mā t alia supficiei:t alia solidi aut ille ma terie erūt ordinate ita q sequnt scīnuicē aut nō. Igitur eadē accidēt ipossibilia q̄ pri⁹ sic dicētib⁹. Si.n. diuer se sūt māe sequit q supficies nō hz lineā qō flm ē. Si ār eadē mā sectur q supficies ē linea q ite ē flm:que n.ex eodē sunt eadē sūt sic dictū ē prius. Amp. qra mus ab illis quō ꝓtingit nūex eē ex vno t pluralitate tanq̄ ex pncipijs mālib⁹:h.n.nō ē pbatū ab eis. Quo cūq; ergo mō dicāt q̄ nūex sepatū ponūt eedē sp acci dūt difficultates q̄ accidūt ex ipsis q̄ dixerūt ista fieri ab vno t dualitate t ifinitate:h.n.ex p̄dicato vli gnat nūex q̄ sic dicit dicēs dualitatē t alias spēs nūeroꝝ eē sepata vlia q̄ sunt forme nūeroꝝ t vnū t infinituz dicit eē māz. Ille vō de q̄ nūc dictū ē gnat nūex ex ali qua plalitate p exīte añ nūex fz in ista gnatiōe primū dicit eē dualitatē:dicit.n.q ē primū eē aliquā plalitatē mālē nūeri dicta ār illa nihil differūt quo ad ipossibi/ lia ꝓsequētia sed eadē dubitatiōe vtraq; dicta istox:h ār ipossibilia sūt mixtura entiū aut positio q̄ ē ordina/ tio ptiū in toto t in loco aut pmixtio eltox aut gnatō rex diuersax gne t spē t quecūq; talia:nihil.n.haruz pōt causari ex nūeris sepatis q̄ sūt sbe:maxie vō dubi tādo q̄ret aliqs si vna quecq; vnitas sensibil ex aliq̄ est sepato:nō.n.ē idē vnū spē vel gne vel nūero q̄lz sensi bilis vnitas qz vnū nec ē gen⁹ neq; spēs vnox t tñ fz istos necesse ē q vnitas sit oium vno ex eodē vno se/ pato t aliq̄ plalitate aut pte plalitatis aliq̄ q̄ ē sic mā. Qō ār aliqua plitas sit vel dicat vnitas ē ipossibile cū vnitas sit diuisibilis t plitas diuersa. Qō ār ex pte est plitatis alias hz difficultates. Est.n. necessarium q vnaquecq; ptū plitatis sit idiuisibilis:qz quelz ps plita tis ē vnitas aut opz dicere q ps plalitatis sit plalitas aut vnitas sit diuisibil q̄x vtrūq; ē flm:t ꝓtra hypo/ thesiz:qz tūc sequit q vnū t plitas nō sunt primū elm vnox:nulla.n.vnitatū ꝓsistit ex plitate t vno: fz econ uerso plitas cōsistit ex vno t vnis. Amp.q h dicit ni hil aliud facit nisi nūex diuersū:plitas.n. idiuisibiliuz ē nūerus nec opz apponere vlia sepata. Amp. que/ rēdū ē a sic dicētib⁹ vtrū nūerus sit infinitus aut finitus videt q nūer⁹ existat finita plitas:qz infinitū nō existit nisi p accīs:ex finita ār plitate finite sunt vnitates ex q̄bus finitis vnitatib⁹ mālib⁹ t vno sepato ē ipe nūe/ rus. Silr aūt ipa plitas que ē p se exīs sepata ē diver sa ab ea plitate q̄ ē infinita:queram⁹ igit q̄ sit illa plitas que cū vno primo ē elm nūeri. Silr ār t de pūcto que ret aliqs:qz h ēt elm dimensionū eē dixerūt ex q̄ fece/ rūt dimēsiōes oēs:nō.n.videt q h sit vnū solū pūctuz quāuis dicāt vnū solū eē primū: t si h ē vex: tūc opz q qōlz alioꝝ pūctox sit ex aliq̄:ex primo.n.sūt oia q̄ sequunt primū:nō.n.pnt dicere q aliq̄ pūcta sint ex di stātia alia t ex eo pūcto q̄ prim⁹ eē supponit eē qz pun ctus nō hz distantiā. Adhuc ār ptes idiuisibiles qs q̄dā ponebāt nō ꝓtingit distātie eē ptes sic plitates ex q̄b⁹ sūt vnitates coaccruant ex idiuisibilibus: nūerus n.cōponit ex idiuisibilib⁹ mēsura vō non.

Capz.x.vñ t q̄ ō cā iducti sūt ātiq̄ i tot errores.

Omnia autē

Mnia ãt ipossibilia que dicta sũt ⁊ alia multa sil'ia istis manifestũ ẽ q facit positionẽ eox ipossibilẽ: ipossibile ẽ.n.nũex ⁊ mẽsurãs cẽ exñtia sepata. Amp.ãt discordia qua discordant in modis q̃ oñt de nũeris signũ ẽ q res eedẽ q̃s oñt nõ ve exñtes: sicut oñt pstant eis turbationẽ: qdã.n.eorũ nõ faciũt nisi mathaticos nũeros: ⁊ hos fm eẽ fecerũt eẽ circa sensibilia: eo q speculabant difficultates ⁊ error ẽ qui accidit circa spẽs ydeales. Et iõ destruerũt a nũero spãli siue ydeali. Et eũ eẽ nõ posuerũt: sed mthaticũ eẽ posuerũt. Alij vo voluerũt sil spẽs ydeales ⁊ nũeros facere: ⁊ nõ speculabant pricipia que ponit q̃s nec speculabant quõ ponẽdus sit nũer⁹ mathaticus diuersus a nũero spẽx ydealiũ: dixerũt q idez ẽ nũer⁹ spẽx ydealiũ ⁊ mathaticus: rõnẽ p se iduxerũt dicẽtes qz nisi nũerus mathatic⁹ sit ydeax nũerus nõ erit nũerus fm actũ sed in potẽtia solũ, actu aũt cẽ auferẽt qz fm actuz ẽ in sensibilib⁹ ⁊ potẽtia tm̃ sepatus.

Ad h ergo vt actu sit opz q idem sit cũ ydeis que actu sũt ⁊ sepate vt oñt. Dicũt.n. pprias ⁊ mathaticas hypotheses ũtẽtiõnis sue pgruẽtes. Cum vo pr⁹ posuit spẽs eẽ ⁊ nũeros ⁊ dixit nũeros spẽs eẽ mathaticas ille rõnabilr fecit eas eẽ sepatas sed q dixit eẽ fm eẽ sepatas i h nõ rõabilr dixit: ergo oib⁹ accidit ꝯz aliud recte dicere totalr ãt nullus recte dixit. Et iõ qdaz pfitẽtur i pte q̃ alij oñt nõ tm̃ in toto dicũt eadẽ sz pria dicũt adinuicẽ: cã vo hui⁹ ẽ qz hypotheses eox ⁊ pricipia qb⁹ vtunt sũt falsa: ⁊ ẽ difficile valde nõ bene se hñtib⁹ pricipijs ⁊ hypotheslb⁹ bñ dicẽ sicut testat epicurus: qñ.n.nũc dictũ ẽ ⁊ positũ falsũ statim appet q nõ bñ ẽ se hñs qz statim sequit ipossibile: ⁊ vt h ipossibile euadat aliqs icipit fingere ⁊ cũ multa ficta posita sũt: tũc magis multiplicant inconuenientia qz sic in celo ⁊ mũdo determinatũ ẽ modicus error in pricipijs magnũ ⁊ multiplicẽ facit errorẽ in pclone: ⁊ vn⁹ error mille errox per hunc modum ẽ occõ: fiebãt ãt ista magis circa mathatica eo q illa p rõnẽ videbant eẽ sepabilia ⁊ putabãt q sic abstrabẽtes mẽtirent nisi fm eẽ cẽt sepata que fm rõnem erãt sepata: h ãt non ẽ vex sicut in añbitis determinatũ ẽ: circa nũeros ãt plus h accidit q̃ circa mẽsuras: qz oẽs res sũt in nũero q ẽ vni⁹ rõnis qõ putabãt eẽ nõ posse nisi nũerus sit nã q̃dã ab oibus sepata sepatũ ãt eẽ ñ hz qõ nõ ẽ p se exñs: qz qõ i alio ẽ nõ ẽ sepatũ: ⁊ sic dixerũt nũex eẽ ⁊ sbam ⁊ sepatum ⁊ qz sbe sepate sũt cãe sensibiliũ sicẽ in vndecimo huius phie libro determinatũ ẽ. Jõ dixerũt nũex eẽ cãm ẽtiũ Sed iã de nũeris sufficiẽtia sũt ⁊ dubitata ⁊ determinata: multa ãt iõ dixim⁹ de eis qz magis credet aliqs in his q̃ ocã sũt psuasus ex plib⁹ q̃ aũt nõ est psuasus ex multis nõ ẽ magis facilis ad credẽdũz eis q̃ ocã sunt.

Explim. xj. de ptradictiõe positiõis ydeax fm q ponunt prime cãe ⁊ prima elta.

E primis vo pricipijs ⁊ primis cãis ⁊ eltis: d q̃cũq; oñt ãtiq ẽt de sola sensibili sba diffinientes q̃dã illox in his q̃ sũt de nã dixim⁹ vbi de singulis iduxim⁹ dicta eox: alia vo sũt pñtis tractatus. Ea ãt q̃ sũt dicẽtes q sicẽ pter sensibiles sbas q̃dẽ diuersẽ sbe hiũ siue pñs ẽ speculari ex his q̃ dicta sũt: qñ ergo qdã antiquox tales sbas oñt eẽ ydeas ⁊ nũeros ⁊ hox elta oñt entiũ eẽ elta sicut dixim⁹ ⁊ pricipia hox oñt eẽ pricipia entiũ pscrutãdũ ẽ de his qd dicũt: qui.n.nũeros faciũt solũ pricipia: ⁊ hos dicunt eẽ mathaticos posteriorẽ hẽbũt pscrutatorẽz. Sz eox q̃ dicũt ydeas eẽ sbas entũ ⁊ qũo dicũt aliqs oliges speculabit in his q̃ dixim⁹ in dubitatiõib⁹ quas movimus de eis in phicis: determinauim⁹.n. ibi de eis sil' ⁊ vlr qz dixerũt ydeas eẽ sbas: ⁊ qz dixerũt eas seẽ sepatas ab oibus alijs. Qõ.n. ista q̃ dicũt nullo mõ pticipatã dubitatũ ẽ pr⁹ cã vo q̃re h duo copulãt ad idẽ q videlz sint ydee vles ⁊ q sint sbe ẽ qz antiq nõ dixerũt sensibilia eẽ veras sbas: ⁊ huius cã fuit qz q̃ in sensibilib⁹ fũt singularia trãsure cõtinue putauerũt ⁊ nihil eox pmanere: vle ergo dixerunt pptera eẽ: hoc.n. vt in pcedẽtib⁹ dixim⁹ mouit Socratẽ pptera q vidit q nõ diffinit nisi vle tñ socrates nõ sepauit aliqd q diuersũ fit ab entib⁹ quox ẽ vle ipm: ⁊ in h recte itelle/xit Socrates nõ diffinies aliqd sepatũ oñdit aũt h socrates ex actib⁹ ppriis ipsi⁹ vlis. nã sine vli nõ ẽ dicere eẽ sciam. separe vo ⁊ soluere cãs difficultatũ illarũ q̃ accidũt circa ydeas ẽ hui⁹ q cõsiderat vle q̃si necessario: vtrũ videlz sint q̃dã sbe pter sensibiles ⁊ transitorias: sicẽ oñt hũ q ponũt eẽ ydeas: qz cũ q̃dã nõ hẽbãt alias sbas q̃s dicerent sepabiles posuerũt q ydee vlr dicẽ eẽt hui⁹ sbe sepate. Et iõ cũ dicõ coxcidit: ⁊ h q ex quo ponebant eẽ vles. Et vle ẽ qõ p dicat de multis ⁊ diuersis q eedẽ nãe ydeales eẽnt vles ⁊ q̃ p dicant de diuersis. dictox igtr de ydeis erit aliqua fm se difficultas: tñ h ẽt cum dicẽtib⁹ ydeas dubitationẽ hz cõem ⁊ cũ nõ dicẽtib⁹: ⁊ h qdẽ a pricipio in tertio hui⁹ phie libro de qõnib⁹ dictũ ẽ ⁊ nũc itex dicim⁹ sillud: si qs.n. tuuãdo hãc opinionẽ dicit sbas aliqs eẽ separatas ⁊ dicat eas hoc mõ eẽ vt dicit ab illis q sint de nũero entiũ q̃ sunt singularia ille ausert sbam sicut iam voluim⁹ dicere itẽdẽdo sbam q̃ ẽ pricipiũ. Si quis tales sbas ponit sepabiles qũo ponet eas eẽ sbas ⁊ pricipia eax sbax que sũt sensibiles. Si.n. pricipiũ ẽ singulare ⁊ nõ vle ⁊ ẽ vnũ vni⁹ pricipiũ fm formã sicut vna ydea vni⁹ ẽ ydeati oz q tot ⁊ non plura sint entia qt sunt elta ydealia ⁊ cũ ydee sint sbe singulares ⁊ singulare nõ ẽ scibile opz q elta ydealia nõ sint scibilia: ⁊ sic ẽt nõ erũt scita alia q̃ oñr sciri p ipa ⁊ sic nihil scit de aliq sba: ea.n. q̃ sũt in voce vt syllabe hñt sbas elta les: ⁊ elta eax sũt elta sbe sill'e: necessariũ ẽ aũt h elm vnũ aliqd fm formã cõiũctiõis eẽ: ⁊ iõ ẽt silla quelibz vnũ erit aliqd pstitutũ ex mõ cõiũctiõis forme elt alis nisi syllabe sint in vli eedẽ spẽ sine silles. Dee.n. vnũ modũ fm formã hẽbũt cõiũctiõis elox. Sz in ydeis ẽ vna quecq; nũero aliqd ⁊ h aliqd: ⁊ nõ ẽ vniuocũ h sed fm vnã nãm ⁊ formã acceptũ. Amp. qdẽ ẽ idez q primũ vnũ ydeale ponũt vniq̃q; qz oñt q vnum ydeale p dicat de oibus vnis. Si vo eedẽ syllabe sũt ex pricipijs ex qb⁹ sũt iis q vna forma ẽ vni⁹ sillabe videt q nõ sũt plura pricipiata illo prio vno ex quo il lud' fz formã dicit eẽ vnũ. Sic ergo eodẽ mõ aliox eltox nullũ erit pla fm formã quã vnũ fm eandẽ rõnẽ quia neq; aliax sillabax eadẽ elta sunt alia ⁊ alia sicut dictũ ẽ. Sz si h ẽvex tũc nõ erũt diuersa ẽtia elata quinimo fm nũex formax eltox erit nũerus eltorũ.

Amp. fm h nec scibilia sũt elta: qz illa elta non sunt vlia sz singularia scia aũt ẽ vlium q aũt scia sit vlium pbat ex demõstratiõib⁹ ⁊ diffinitiõib⁹ que sũt media demõstrationũ. Nõ.n. fit sillogism⁹ demõstrativus: qz h trigonũ duob⁹ hz tres ãgulos eq̃les. Sed qz ois triãgulus tres duob⁹ rectis hz eq̃les: nec demõstratur qz h hõ aial: sed potius qz cis hõ est aial. Et si nõ ois hõ sit aial nõ demõstrat qz hõ sit aial. Si aũt dat principia sbe vlia eẽ tũc opz q ẽt sbe que sũt ex his vlib⁹ principijs sint vles ⁊ fm ea que in hui⁹ phie septimo libro pbata sũt sequtur q pricipia sbe sint nõ sba: qz vle nõ ẽ sba ⁊ cũ pricipiũ sit ante id cui⁹ ẽ pricipiũ sequit

q̄ nō ſba ſit ante ſbam. vl'e.n. ſicut diximus ē nō ſba t el'm t pricipiū ſic iſti dñt ē vl'e t pri⁹ ē el'm t pricipiū his quoꝝ ē el'm t pricipiū. Iſta.n. icōueniēcia rōnabi/liter ſequunt ex dictis ēt q̄ñ ex el'tis q̄buſdā faciūt ſpecies ydeaꝝ: t dicūt q̄ hñt q̄ſdā ſbas ſenſibiles que ſi p̄ter eāde ydeale ſpēm t añ eā t dignant cū h q̄ ydee nō ſūt aliq̄d ſepatū ab iſtis ſenſibilib⁹: ſz nō obſcium ea que dñt p̄bātes: dñt.n.q̄ ſi nihil obeſt multa ee el'a vt in vocis el'tis multa ſūt que ſūt a t b t huius alia t h q̄dē el'ta nihil ſūt determinatū p̄ter multa ſz in multis ſūt t faciūt eſſe multa: erit q̄dē vnū a t idē vnū b vt el'ta accepta ſed huiꝰ el'ti cā erūt infinite ſi/leo ſyllabe ita videt tūc q̄ ſint ſbaꝝ determiata quedā el'ta que in ſe accepta ſi determiata t nō huiꝰ el'ta ſm diuerſitatez ordinatōis cā ſūt infinitaꝝ ſbaꝝ que ſi ex el'tis: t h q̄/dē ē p̄cedēdū ſi el'ta dicant ſbe determiate. Si.n. el'ta ſint vl'ia ſepata: tc̄ ē falſū q̄ ſepata nō miſcēt ad p̄ſtitutionē ſbe ſenſibilis. Dicunt aūt iſti cām dicti ſui: q̄ ſcia oium ē ſcia vl'is: t cū tūc oia ſciamus q̄ñ pricipia t cās ſcimus t el'ta neceſſe ē ēt oiuz pricipia ee vl'ia. Hoc q̄dē ē verū ſi nō ꝓpter h ſint ſbe ſepate vt ſepe diximus: h nō q̄ dicūt de ſcia maximā hz dubitationem iter ea q̄ dcā ſūt. Queret.n. aliq̄s ſi ē verū q̄ dictuz ē vel ē nō verum: t rō q̄dem ſolutionis huiꝰ queſtionis ē q̄ ſicut dictū eſt in ſcō poſterioꝝ analeticoꝝ q̄ ſcia duplex ē quēadmodū t ſcire quoꝝ vnꝰ q̄dē modus ē ſcire in potētia alius aūt ē ſcire in actu. Scire ergo in potētia ē ſcire q̄ſi in mā ſm q̄ mā deſignat cuz potētia ad formā ſm q̄ deſignat p genus: t huius eſt ſcia que ē vl'is t indefinita ſicut t mā talis t genꝰ nō dñt niſi ſbaz cuiꝰ ſūt ꝓfuſe t indefinite t vl'r: idē aūt ſcire ſm q̄ eſt ens alicuiꝰ finiti in ꝓpria nā t ee: ē ſcia huius alicuiꝰ t q̄ñ ē ſcia in actu ſic exñtis in actu huiꝰ alicuiꝰ: tūc ſm accñs ē ēt ſcia vl'is in quo illud ē ipotētia. Sz ſz h accñs ē id q̄ aliō: cū.n. ſcimus h tūc p̄ ꝓñs ſcimus vl'e t ſciēdo hoiem ſcimus aial q̄ñ hō ē aial: ſic viſum dicimꝰ vl'em colorē aſpicere eo q̄ h color ptcularis quē aſpicit ē color: t ſicut dicimꝰ cū ſpeculat grāmaticus h determiatū a dicimꝰ q̄ ipſe ſpeculat a q̄ h a ē a vl'r. Sed nihil hoꝝ ēt verū ſi vl'e haberet ee ſepatū a ptic̄lari. Sz potiꝰ h ió ē: q̄ nō ē aliō ee vl'is t p ticularis q̄ vl'is nā ē ptcularis nō q̄dē ſm q̄ ē vl'e q̄ ſic nō ē ſba: ſz ſz q̄ ē nā ſimplex cui accidit ee vl'e: t ee i itellectu: ſic in q̄nto huiꝰ ſapie libro determiatū ē: verū igit q̄ ſi neceſſe ē pricipia ſbe vl'ia ee neceſſe ē ēt ea q̄ ſūt ex his ee vl'ia: ſz h ſūt pricipia nō vt in nā ſed vt in demoſtrationib⁹ accepta: t licet eadē ſint ſm ee pricipia eſſendi t ſciendi: tamen non ſunt eodez modo accepta vt in multis locis ſepe diximus. Si aūt nihil pricipiorum ſbe eſt ſeparabile ſicut dictum ē cōſtat q̄ nec ſba ſeparabilis eſt eo modo ſepationis vt illi dicūt: ſz h palam ē q̄ ſcia vno quidem modo eſt vl'is t ex vl'ibus pricipijs: ſed h eſt vl'e non ſepatum ſm ee ſed q̄ abſtrahit ab hoc t ab illo quolibz: alio aūt modo ſcia non ē vl'is ſm q̄ vl'e dicūt illi ſeparatū ſm ee t diſtinctum: q̄ ſic non eſt de eſſe alicuius.

Incipit liber. xiij. prime p̄hie cuius primus tractat⁹ ē de pricipijs eorum ex quibus gñatur ſba.

Caplm. j. de his qui dixerūt vnum t equale t ineq̄le eſſe pricipia: t qualiter entia diuerſa ꝓcedere dixerunt.

Mnibus igit̄ hitis que antiqui de principijs ſbe ſcpate poſuerūt. Reſtat nunc inq̄rere q̄liter ex huiꝰ pricipijs gñationē fieri t entia diuerſa ꝓcedere dixerūt: de ſba igit̄ ſepata que principiū ē ſenſibiliū ſbaꝝ tot ſūt dicta q̄t in p̄cedēti libro ēducta ſi de gñatione vo aliaꝝ ſbaꝝ ex ſbijs ſepatis volētes loqui ātiq̄ phi oēs in h ꝓueniunt q̄ faciūt pricipia gñatiois ꝓtraria: t h q̄dē ꝓcrditer faciūt: q̄ ſicut in phicis videt ee pricipia ꝓtraria ita di cūt ēt ꝓtraria ee circa imobiles t ſeparas ſbas. Si aūt h ē verū q̄ in añbitis vndecimi huiꝰ phie libri ſufficiēter ꝓbatū ē q̄ videlz illi q̄ eſt pricipiū oiuz t primuz nihil ē prius tūc ſequitur ex h q̄ illud pricipiū nō eſt in ſua ſba diuerſū ſed potiꝰ ſimplex t in fine ſimplicitatis. Igit̄ nō ꝓtingit ipm diuerſū q̄d eſſe: t h ē ſicut ſi aliquis dicat pricipiū albū ee nō quidē inq̄tū diuerſum ē t ꝓgregatū ex ſba t accidēte: ſed potiꝰ inq̄tum albū t albedo eſt ipſa: ille q̄dē dicit pricipiū ee q̄ ē ō ſbo t diuerſū ſiue ꝓgregatū ex ſbo t accñte: ſed nō dicit ipm ee pricipiū inq̄tū tale ſed potius inq̄tū ē albū t albedo: ſic.n. prius erit t ſic de ſba loquētes q̄ ē pricipiū opz ſbam q̄ eſt ſbm prius ee in eo q̄ ē ſba. Dicūt aūt q̄ oia fiūt ex ꝓtrarijs tāq̄ ex ſbo aliq̄ q̄ ꝓtrarijs ſubſtat. ergo neceſſe ē h exiſtere q̄ vz ſbm hēant vel q̄ maxie ſunt ꝓtraria: t h ſunt ꝓria ꝓia q̄ oibꝰ aliis ſūt ꝓtrarietatis cā. Oia igit̄ ꝓria ſūt de ſbo aliquo t nihil ē q̄ a ſba ſepabile ſit ꝓrioꝝ ſba igit̄ erit pricipiuz añ oia primū: videt aūt q̄ nihil ſit ſbe ꝓriū q̄ t ipa te ſtatur rō nihil igit̄ ꝓtrarioꝝ ꝓprie loquēdo ē principiū ita q̄ ſit pricipiū oium. Sed id erit oium pricipiuz q̄ diuerſū ē a ꝓtrarijs oibus. Quid aūt ſit illud q̄ diuerſum ē a ꝓtrarijs q̄ ē pricipiū diuerſimode determinatū ē ab antiq̄s q̄dā aūt dixerūt q̄ diuerſū a ꝓrijs q̄ eſt principiū oium ē mā: alij vo dixerūt q̄ ē vnū: t dñt q̄ vnū ē equale primū t addūt ei dualitatē vt ieq̄litatis principiū: t dicūt q̄ h vnū eq̄le cū ineq̄litatis pricipio eſt nā t ſba mālis oīs pl'alitatis. Alij vo paꝝ diſcordātes ab his dicūt q̄ vnū ē nā t ſba: t addūt ei pl'alitatē eo q̄ ſicut dicūt nūeri gñant ex his duobꝰ ex vno ſic̄ ex mā t ex pl'alitate ſicut ex indeterminata potētia generis. Sic.n. diuerſificati ſūt antiq̄ q̄ q̄dā eoꝝ dñt q̄ nūeri gñant ex vno t dualitate q̄ ē ieq̄litatis pricipium t hāc dualitatē in ſbijs gñalibus dicebāt eſſe magnū t puū: t alij dixerunt q̄ gñant ex ſba vnius t ex pl'alitate ꝓfuſa t indeterminata q̄ potētia ē oīs nūerus t fit actu q̄ñ p formā nūeri determinat: t ſic vt dicū: numerus entiū q̄ ſubſiſtūt entia gñant ab his ābobus: dicūt.n.q̄ el'ta entiū ſūt ieq̄le t vnū: ineq̄le vo dñt q̄ ſba eſt ex magno t puo q̄ duo dñt ee primā pricipiorum dualitatē eo q̄ oia putabāt gñari tanq̄ p cōpoſitionez t ꝓgregationē q̄ntitatis: vnū dicebāt ee ſicut entia ipa ſm ſbam circa q̄ dicebāt ee pricipia ineq̄le q̄ ē magnū t puū: t dicens hāc ſnām non determinauit q̄ rōne t nō determinauit ēt ieq̄litatē aliquo nūero: ſed dixit tm oia cōponi ex ieq̄libus: t vnum ee ſicut ſbam in ipis.

Sed iſti nō bñ reddūt pricipia ꝓtrua q̄ vocāt el'ta: q̄ lz vnū ꝓuertibile ſit cū ente nō tm dicit id q̄ ē ꝓtrorum ſbm t ipius gñati ſba t ſ'r magnū t paruū non dñt ea q̄ vere ſūt ꝓtraria t agētia t patiētia nec ēt que ſūt el'a ſbe gñate: q̄ ſba gñati nō ꝓducit i eſſe p aggregationē magni t pui: ſed al'r ſicut in phicis ē determiatū. Ideo alij fuerūt q̄ dixerūt q̄ magnū t puuz q̄ ꝓria

ſunt in

sunt inequlitatis prcipla cū vno q̄ est sba entiū sūt tria entiū elta t nūeroꝝ. Sed duo q̄ sūt magnū t puū dixerūt eē māz eo q̄ sba oīz colligit ex magnis t puis: vnū āt dixerūt eē formā eo q̄ forma vnit magna t pua collecta in sbijs entiū: alij aūt dixerūt q̄dē vnū esse principiū sicut formā sz mālia prcipia dixerūt eē multū t paucū eo q̄ videbāt magnū t puū magis eē cōtinua q̄ ad mēsurā ptinēt: oīuz aūt sbas dicebāt colligi ex multis t paucis t multū t paucū dicebāt esse ante magnū t puū: q̄ dixerūt q̄ mltū cadit in rōne magni: t paucum in rōne parui: magnum.n. est quod componitur ex multis t paruum quod componitur ex paucis. alij aūt adh vnum dicentes eē formale prcipium acceperūt id qō ē magis vle in istis ꝓtijs mālib⁹ t dixerūt q̄ cū vno prcipia sūt excedēs t excessum t illi oia q̄ dixerūt ꝓtraria dicebāt eē inequlitatis prcipia sive eēt magnū t puum sive multū t paucū sive excedens t excessum mediū aūt iter oia h ē eqle. Differt aūt nihil ab his que dicta sūt vt si dicat ꝓtrarietas prima eē ad quedā ꝓferētiā sicut ad bonū t malū t amore t odiū: sic ēt q̄dā antiquoꝝ dixerūt q̄ sp i oib⁹ his ē aliq̄d qō ē magis vt privatio t altex q̄ est magis vt sba: t privatio in rōne mali t odiosi t oppositū privationi: ē in rōne boni t diuini t optimi t amati t q̄uis h in ipa positiōe: ip̄oz non hēat differentiā tñ differt ad logicas positiōes quas isti seruāt eo q̄ nō p causas eēntiales rex: sed p signa remota t pbabilia locuti sūt de prcipijs: vnde ēt ip̄i logicas dictoꝝ suoꝝ afferunt ꝓbationes sive demōstrationes que vere demōstrationes nō sūt sed ꝓpter logicas q̄stiōes difficultates iciderūt in illas sic si cōpōit vnūqōq̄ ex his i q̄ resolvit: resolvit āt oē corp⁹ in parua t magna ergo cōponit ex illis sic ex elīs t ꝓgregatio istoꝝ in ipso sua ex illis ē gnatio. Sic ergo iciderūt in has positiōes ꝓter h soluz q̄ excedēs t excessum dixerūt eiusdē rōnis prcipia cū alīs q̄ dixerūt magnū t puū t vnū t multuz: h.n. ex ꝓprio dixerūt videtes excedēs t excessum eē vlia tam in discretis q̄ in ctinuis: magnū āt t puū eē in cōtinuis tm̄: t multū t paucū i discretis tm̄: sed magnū t paruū dicebāt eē prius t eē ex elīs qualitate excedētis t excessi: silr āt dicebāt q̄ ēt multum t paucum sic eēnt ex qualitate eoꝝ que pria elta eē dixerūt: que sūt excedēs t excessum sicut iā diximus: h nāq̄ vtraq̄ magis sūt vlia: t iō dicūt ista eē prcipia t non illa.

Alij āt tāq̄ prcipia ponūt: oīm q̄dē vnū sic alīs: sz cō ponūt ad vnū duo alia q̄ vocāt diversū: t aliud vnuz q̄dē dicētes eē formale diversū aūt oppositū in forma: t aliud indiuisū fm mām: t isti dicebāt vnū eē sic genus t diversū sicut differētiā q̄ ꝓfusionē gnis determinat: t aliud ab his dicebāt eē mām t sbm: t oēs isti resp̄iciūt ad eqle t ineqle. Alīs aūt videtes sp differētias que exeunt ab vno in plalitate ꝓsistere dixerūt q̄ prin cipia ex qb⁹ oia fiūt sunt plalitas t vnū.

Cap̄lm.ij.de comparatiōe opinionū inductaꝝ t in ꝓbatione earuz.

Jām sunt vt dixq̄ vult prcipia q̄ sūt de nūero ꝓtrioꝝ t vnū ē ꝓtrariū vni aut nihil sic i 8 cimo huj⁹ phie libro determinatū ē: t in magnitudine ē q̄dā ꝓtrarietas fm q̄ magnitudo ē plalitas q̄dā que ē eqle t ineqle diversū vo t aliud sūt ipa contraria qō ē idē: tūc maxie habēt quādā opinionē rōnabilēq̄ ꝓtra ponūt vnū plalitati nec tm̄ hū dicūt sufficiēter: videt.n. q̄ fm hos sequat q̄ vnū sit paucū: q̄ sicut dixim⁹ in decio huj⁹ phie libro plalitas est multitudo multū aūt opponitur pauco. Si ergo opponit plalitas vni t vnū vni opponit opz q̄ vnū sit paucū: t h ē ꝓbatū in añhitis vnū vo ideo q̄ significat metrum vniuscuiusq̄ sicut in añhitis ꝓbatū ē: palā ē q̄ primū sbm vnius in qualz re ē diversū ab aliq̄ re alteri⁹ gnis t ē minimū q̄ ē in illo gne t in armonia musica discretū t imēsura ptinuoꝝ digitus aut pes aut aliq̄ō tale t in rithmis basis aut hmōi t dico basis i quo sūdat cō cordia rithmi. Silr aūt in grauitate libra ē q̄dā diffinitio ad quā terminatur pōdus t gnaliter inq̄tis quātū quoddam q̄ aliquo modo indiuisibile ē fm mēsuram vel simpliciter vel positione t indiuisibile simpliciter ē i diuisibile fm spēm. Indiuisibile autem positiōe est i diuisibile ad sensū. Sic igit in diversis gnib⁹ diversū ē vnū q̄si nō exīte aliquo vno fm vnā nām determinato q̄ sit sba oium t est fm rōnē rectā t verā q̄ significat vnū q̄si metrū alicui⁹ plalitatis: t q̄ nūer⁹ ē plalitas mēsurata: iō ēt numerus ē metrū rex nūeratax p pter q̄ ēt rōnabiliter dictū ē q̄ vnū nō ē nūerus: id.n. q̄ nō hz nisi rōnē metri t nō mēsurati nō ē nūer⁹: vnū aūt ē prcipiū t metrū nūeri: sed id qō ē metrū vnius cuiusq̄ opz q̄ sit aliq̄d vnū t idē insit oibus eiusdē generis: sicut dicimus q̄ equus ē metrū coꝝ q̄ sūt in genere eq̄ t spē: tūc metrū erit equ⁹ q̄ maxime hz vnicā nām equi: t si hō ē metrū hoium: hō magis hñs simplicē nām hois erit metrū. Sed si aliq̄ pla sūt i vno gne t mensurant in nā illius gnis: vt sic hō t equus t de⁹ sunt aialia tūc forsan eoꝝ nūerus erit aial fm simplicē nām aialis pticipatā ab ipsis. Et dico forsan: q̄ cū gen⁹ nō dicat aliq̄d determinatū t diffinitū non ꝓprie ē mēsura nisi ꝓut determinata nā eius in spē nec deus cōmensurat hoi t equo: q̄ aialitatem h tria non vna rōne pticipāt sed potius per pri⁹ t posteri⁹ vel eq̄ uoce t nō mensurat in ipsa nisi prius reducat ad vnuz t vniuocū: sic ergo gnaliter loquēdo: vnū q̄ ē in quolibet gne ē aliq̄d q̄ ē sba minima illius gnis: t iō nō est vnū metrū aliq̄ō qō mēsuret oē ens in oi gne: vnde si ē vnū sbo hō t albū t vadēs q̄ sūt ꝓgregata: ex his q̄ sūt in diversis gnibus sic hō qui ē in gne vno sbe nō ē nūerus eoꝝ ideo q̄ ei oia insūt: t sūt vnū fm nūerum sbm t accns: q̄ sic oia vno nūerarent q̄ falsū ē t insuper iozib⁹ ē ꝓbatū: artamē grauiū erit nūerus aut alicui⁹ alteri⁹ applonis talis q̄ ab vnica fit nā. Cū igitur vnū nō sit vnius nature in oibus sed diversax ē nā in diversis gnib⁹ entiū nō rōnabiliter fuit dictū q̄ vnū qō ē nūeri prcipiū sit prcipiū oium t silr inequale q̄ oñ eē principium est vt aliq̄d vnum vnius nature in oibus: t iō ēt illud irrōnabiliter ē positū prcipiū sed illi q̄ faciūt t ponūt qualitatē vt idefinitū principium magni t puī q̄ oñ eē elta lōge ab oibus alīs differentes oñt q̄ minimū hz rōnis ab oib⁹ alīs oppinatis t possibilib⁹ q̄ h oio ē ipossibile q̄ magnū t puuz pria qualitate idetermiata q̄ est forma qualitatis diuisa sint entiū elta: magnū.n. t puū dicūt quedaz accntia circa quātitatē vl quātū. Igit ista sunt passiōes t accntia magis q̄ sba ex qb⁹ aliq̄d fiat ista igit nō sūt sbcta numeris t mēsuris. Multū.n. t paucū si passiōes nūeri t magnū t puū sūt passiōes mēsure sive cōtinui: sic ēt passiones sunt par t ipar t lene t aspex rectum t curuū: t iō magis ista sūt principiata a sbo aliquo q̄ qō ipa sint sbm. Amp̄. aūt fm dicta istoꝝ necessario sequit q̄ magnū t paruū sūt cum eodē pūcto ad aliq̄d q̄ cōparatū puncto puū est magnū t compatū excedēti ē puum. Jdē ergo ē magnū t puum: t sic ē de oibus que sunt ad aliq̄d id aūt q̄ est ad aliq̄d nullatenus pōt eē sbm catbegoriaꝝ sz potiꝰ sba est illa que cathe

goriaꝝ ẽ ſbm. Adh̄ ãt ad aliq̄d ẽ ens poſteriꝰ q̄lita te ⁊ quãtitate: ⁊ p poſteriꝰ dicit ens q̄ q̄litas ⁊ q̄ntitas eſt.n.paſſio q̄ dã q̄ntitatis ad aliq̄d q̄ dicit eq̄le ⁊ ineq̄/ le: ⁊ ſic nullo mõ cõuenit̃er põt dici entiuz eẽ mã. Si q̄dẽ oẽ q̄ ẽ ad aliq̄d ⁊ cõiter fm genus ⁊ ſpãliter i pti bus ſuis ⁊ ſpẽbus ſemp cũ h̄ q̄ ẽ ad aliq̄d ẽ diuerſuz aliq̄d q̄ cũ ad aliq̄d ſit cõpatõis reſpectus nõ põt eſſe p ſe ſed in diuerſo a ſui nã in quo ẽ compatiõis ille re/ ſpectus: vñ nõ eſt aliq̄d magnũ vel paruũ vel multum vel paucũ vel oino ⁊ vlr ad aliquid q̄ nõ ſit aliq̄d di/ uerſũ cum h̄ q̄ ẽ ad aliq̄d: q̄ in quo eſt reſpectus ille ẽ multũ vel paucũ aut magnũ vel paruũ q̄ per re/ ſpectũ quo compat ad aliud dicit eẽ ad aliq̄d ſignuz ẽ ãt h̄ q̄ ad aliq̄d ẽ debilis eẽ ⁊ nõ eſt ſba aliq̄ oino nec ẽ ens abſolutũ id q̄ ẽ ad aliq̄d: q̄ ipm ẽ ſolũ iter ea q̄ ſt̃ cui⁹ nec gñatio ẽ nec corruptio nec motus quẽadmo dũ motus ẽ eius q̄ ẽ fz quãtitatẽ ens q̄ ẽ crementũ ⁊ decremẽtũ ⁊ ſicut alteratio ẽ fm qualitatẽ ⁊ fm locuz ẽ loci mutatio ⁊ fm ſbam ẽ ſimplex gñatio ⁊ ſimplex corruptio. Sed nullus penitus motus ẽ fm ad aliq̄d: ſine oi.n.motu ſui ẽ aliq̄d q̄nq̄ q̄dez magnum q̄nq̄ q̄ dem minus ſiue magnũ ⁊ paruũ q̄nq̄ diuerſis cõpat: ⁊ ſic ẽt ad aliq̄d ẽ eq̄le q̄ diuerſis cõpatũ ẽ mai⁹ ⁊ mi nus ⁊ eq̄le. Si ãt ẽ h̄ fm quãtitatẽ pala ẽ q̄ altero mo do ẽ fm quãtitatẽ q̄ fm q̄ motus ẽ in quantitate. Jgit ad aliq̄d nõ ẽ mã ex quo nõ ẽ mobile nec in ipo ẽ mo/ tus. Adhuc aũt neceſſariũ ẽ cuiuſlz mãm eẽ potẽtia tale q̄le ẽ ip̃m q̄ ẽ ſba ⁊ actus ad aliq̄d vo nec potẽtia ẽ nec ſba nec ẽ actu eo q̄ nihil ſit abſolutũ. Jncõueniẽs igit ẽ ⁊ magis ipoſſibile ẽ iter ea q̄ dicta ſũt ab antiq̄s q̄ ſbaꝝ dicant eẽ elta nõ ſbe que ſũt ad aliq̄d ⁊ q̄ dicã tur eẽ priuſq̄ ſbe. Oẽs.n.hec ⁊ hmõi cathegozie ſt̃ poſteriꝰ poſt ſbam. Amp̃. ãt elta nõ p̃dicant de his quoꝝ ſũt elta: q̄ ſicut in ſeptimo ⁊ octauo huiꝰ phĩe libro ꝓbatum ẽ mã nõ p̃dicat niſi p denomiationem. Sed multũ ⁊ paucũ ⁊ ſepatũ ⁊ ſitia p̃dicantur de biſ quoꝝ ſũt vt de nũeris ⁊ lõgũ ⁊ breue de linea ⁊ latuz ⁊ ſtrictũ de ſuperficie. Jgit nullũ iſtoꝝ ẽ principiũ ſicut mã: adh̄ aũt ſicut plalitas ip̃a multitudo iuenit̃ q̄dam plalitatis q̄ ſemp ẽ paucũ ⁊ nũq̄ ꝓuenit ei multũ eſſe: ⁊ h̄ ẽ dualitas q̄ ſi pareť q̄ dualitas ẽ multũ ſeq̄retur q̄ vnũ eẽt paucũ ſic̃ ſuperi⁹ dixim⁹ quãuis multũ ſim pliciter ſit decas ⁊ ſi non eſt decadis multum ſimplici ter tunc mille erit ſimplex multuz vel aliquis alius nu merus magni exceſſus. Si ãt h̄ ſic ẽ q̄ aliquis nũerus eſt ſemp pauc⁹ ⁊ aliquis ſemp multus quo ergo põt di ci q̄ nũerus ſit ex pauco ⁊ multo ſic̃ ex elt̃is. Si.n. eẽnt elta tũc ſine ip̃is ãbob⁹ nõ ſieret aliq̄s nũeris: aut n.ãbo elta opz p̃dicari de elto aut neutruz. Sed nunc oñſum ẽ q̄ altex ſolũ de aliquo p̃dicatur.

Lapl̃m.iij.de ip̃probatiõe coꝝ q̄ dixerunt ydeas ex nũeris ꝓpõi ⁊ cetera entia ex paſſiõib⁹ nũeroꝝ ⁊ quo multa procedũt ex vno.

Jmplr ãt h̄ opz itẽdere ſi poſſibile eſt ydeas ex elt̃is his cõponi ex quo nũeri ⁊ elta nũe/ roꝝ ponunt eẽ p̃incipia oium ⁊ eẽ ante oia. Si.n.ydee ex his cõponunt id q̄ compoſitum ẽ h̄et mãm eo q̄ elm ſit mãle componens. Amp̃. neceſſa rium eſt q̄ id q̄ nũc eſt ex aliquo q̄ ſemper ſit ex ali/ quo ſi ip̃m eſt ſemper: q̄ q̄ ⁊ h̄ vez ſit q̄ ſi aliq̄d factũ ẽ ex aliquo q̄ ex ipſo fiat per gñationem: omne autez q̄ ſic fit: fit h̄ q̄ ſit ex potentia ente: non.n. fit aliquod ex h̄ q̄ impoſſibile eſt fieri nec erat vnq̄ ex h̄ q̄ ipoſ/ ſibile fuit eſſe illud. Jd aũt q̄ eſt poſſibile. Jd contigit agere ⁊ nõ agere: q̄ quod poteſt eẽ poteſt non eẽ. Q̄ igitur maxime eſt ſemper nũerus cũ ſit ſepatus ⁊ per/ petuus vt dicũt aut qõcũq̄ aliud quod h̄z mãm vt iſti dñt ex qua fit. Sequitur q̄ cõtingit non eſſe: q̄ omne qõ fit ex mã contingit non eſſe jd qõ h̄z vnam diez: ⁊ h̄ qõ h̄z quantũ cũq̄ amplius temporis dũmõ ex mã factum ſit: h̄ aũt non opz de h̄ qõ h̄z quidem mãz: ſed non eſt factum ſicut eſt videre in celo qõ habet mãz: ⁊ q̄ non factum non habet potentiam ad non eẽ fm ſui mãm. Si igitur ſit ſba nũeri facta eſt ex mã. Et licet in tanto tempore non ſit finis de eſſe eius tamen nõ erit ſempiterna: ſi conceſſerimus q̄ h̄ non ẽ ſempiternum q̄ contingit eſſe q̄ q̄ contingit eſſe, contingit non eſſe ſicut in alijs ſermonibus phĩcis contingit tractari: atq̄ ſi ẽ vez vlr q̄ nunc dictum eſt: q̄ nulla eſt ſempiterna ſba que non eſt actu ⁊ actus ſimplr non permixtus po tentia elta vo que dicunt ſunt materia ſbe ſequitur q̄ nulli ſempiterne ſbe erunt elta ex quibus eſt ipſa ſba exñtibus elt̃is in ipſa. Cum igitur numerum ponũt eſſe ex elementis ſequitur q̄ numeri non ſunt ſbe ſem piterne ⁊ cum iterum ponunt nũeros ydeales ſbas ſe/ quitur q̄ ydee aut non ſunt ſempiterne aut non cõpo/ nantur ex numeris ⁊ numeroꝝ elt̃is: ſunt autez qui dam ſicut iam ante diximus qui dualitatem quidem in determinatam ſiue indefinitam que eſt ſimpliciter for ma dualitatis abſtracta faciunt elm numeroꝝ ⁊ en/ tium cum ipſo vno primo. Jrrõnabiliter autem dicũt generari numerum entium ab ineq̄li q̄ eſt dualitas q̄ eſt ineq̄litatis principium: q̄ ſicut diximus ineq̄a/ le efficitur in eo qõ eſt ad aliquid elm cuz vno: h̄.n.ne/ ceſſe eſt per ſillogiſmum accidere ſic dicentibus. Qui vo ſunt extra iſtã opinionem ⁊ ponunt numerũ ydea lem eſſe ſubſtantiam entium ⁊ non numerum ſimpli citer etiam illis neceſſe eſt ineſſe talia inconuenientia: dummodo iſta numeri ponant elementa ſiue faciant ex eis numerum ſpecierum ydealium ſiue mathema/ ticum: multe vo ſunt cauſe q̄ ad iſtas mathematicas cauſas vt ad principia entium conuerſi ſunt phi maxi/ ma tamen cauſarum fuit que eos ad h̄ conuertit dubi/ tatio quã phi omnes habebant antiquitus: videbatur n.eis q̄ omnia que per generationem futura ſunt entia eſſent ipſum ens q̄ ex ente non fit niſi ens ſimile illi cũ ex non ente nihil penitus fiat: h̄ enim omnes confite/ bantur: ⁊ ſic videbatur q̄ omnia non eſſent niſi vnum ens niſi q̄s ſoluere volẽs h̄ vadat ſimili rõne qua iuit. Amenides philoſophus dicens q̄ aliquãdo fit diuer ſum ſicut fiunt diuerſa inciſione quando non de more plantata ſunt: ſicut quando diuerſa generis planta inſe ritur in aliam q̄ alteri⁹ gñis eſt ab ea ⁊ ſic ẽt dicebat q̄ ſemper fiunt eadem ex eiſdem niſi diuerſi gñis fiãt pri cipia ſicut mã ⁊ duo ꝓtraria: ⁊ h̄ dicebat eẽ diuerſa di/ uerſoꝝ: ſed fm veritatem loquendo neceſſe eſt oſten/ dere non ens: ſi q̄ eſt non ens q̄ poſſit eſſe p̃incipiũ. Sic.n.ex ente q̄ ẽ nõ ens potentia tñ ens ⁊ alio quo/ dam q̄ eſt actus fiunt entia quecũq̄ ſunt futura multa: q̄ actus diuidit inter multa ea que ſunt vnum in mate ria: ⁊ primum quidem attendenduz q̄ ens dicitur mul tipliciter: h̄.n.ens dicitur q̄ ſignificat ſbam: aliud vo dicitur ens q̄ ſignificat quantitatem: ⁊ aliud q̄ quali/ tatem ⁊ ſic eſt de alijs cathegorijs: vnum autem con/ uertitur cum ente: ⁊ cum entia dicuntur vnũ eo q̄ vnũ predicatur de entibus ſicut ⁊ ens. Queramus qua le vnum ſit illud quod entia dñr vnũ. Sz nõ ſiũt illõ nõ ens ſic̃ dixim⁹ q̄ ẽ potẽtia ens ſz fiũt vnũ q̄ ẽ vna nã actu exñs. Queram⁹.n.vtruz illõ vnũ ſit ſba aut paſſiones qualitatũ: aut aliud aliquid ſimiliter omniũ

predicamentoꝝ

predicamentoꝝ: dicimus enī vnuz ħ q̄ est suba: ⁊ dici/
mus vnuz ħ q̄ est tale siue quale ⁊ sic ꝼz alias cathego
rias q̄cūq; vnū significāt: ħ enī antiq̄s maxie fuit cā er
roris: qz videbāt q̄ vnū ⁊ ens sunt principia quedaz: ⁊
nō potuerūt videre q̄d esset principiū multitudinis eo/
rū que fiunt ex vno sed absurdū ⁊ magis ad ħ impossi
bile est q̄ illud q̄ q̄dā dicūt q̄ vna natura genita sit cau
sa entis sic q̄ sit causa q̄ ħ ē suba: ⁊ ħ q̄ tū ⁊ ħ vbiz hoc
quale ⁊ sic de alīs. Si enī ħ genitū sit: tūc oportet q̄
sit in aliquo genere ens ⁊ principia illius generis erunt
causa ipsius: ⁊ non ip̄m erit causa entis in genere illo.
Deinde queramus si entia sunt ex nō ente: ex quali nō
ente sunt ea que sunt: dicitur enim non ens multipliciter
nō ens enī ħ significat q̄dē ens: ſz nō significat ens ho'
minē. Similit nō rectū significat nō esse tale ꝼm actū
⁊ similiter nō tricubitum significat nō esse tantum ꝼm
actū: queramus igitur ex quo ente ⁊ non ente sunt mul/
ta entia ex quo vtrūq; dicitur multipliciter ꝓpter q̄ an/
tiqui dixerunt q̄ oportet aliquid falsum supponere: si/
cut ⁊ geometre falsum supponunt: qz lineaz pedalē esse
supponunt que descripta non est pedalis: ita dicebāt q̄
oportet supponē nō ens q̄ nō ē nō ens: ſz ens actu. Sz
ħ ē ipossibile: sic se habere: nō enī geometre aliquod fal
sum supponūt: sicut patet in hīs que de ħ in duodeci/
mo huī⁹ sapiētie libro determinata sunt ⁊ similit in phi
sicis cū dicit nō ens id q̄ est potentia ens non suppo/
nit aliq̄ falsum: quia propositiones q̄ sunt in sil'o sunt
de simpliciter nō ente: nec entia fiunt ex simpliciter nō
ente sed potius ex illo non ente in q̄ corrumpitur ens
actu: nō autē corrumpitur in simpliciter nō ens. Sed
potius ideo qz non ens ꝼm casuū denominatiōes: dicit
pariter cathegorijs hoc q̄si subiectū oīum dicit nō ens
id de quo ꝑ denominationez ⁊ casum oīa alia dicunt: ⁊
q̄ sic est nō ens ens: ens tñ ꝼm potentiā ex ħ est genera
tio oīuz cū ip̄z videt vnū subm eoꝝ vt ex nō hoie actu
potētia vero homine est hō ⁊ ex nō albo actu potentia
vero albo est albū. Similiter siue fiat vnuz ex illo siue
multa apparentiā tñ hz questio quā maxie fecerūt anti
qui omnes: quia ex quo supposuerunt q̄ vnū est princi
piū ex quo fiunt entia: vnū aūt non est causa multitudi/
nis dubiū est: quomodo multa sunt entia generata: etiā
in illo ente q̄ ꝼz subam est dictū: ħ autē est questio ꝓ
pter quā solūdā multa dixerunt de principijs pluralita
tis antiqui tamē quia numeri ⁊ longitudines ⁊ corpora
ꝼm esse sunt in sensibilibus ⁊ sensibilia per se genita sūt
oportet q̄ ⁊ ista genita sint illis genitis: ⁊ ideo absur/
dū est illa ponere generationis ⁊ multitudinis genera/
torū principia. Et similiter absurdū est querere primo
quō multū est id quod est: ⁊ non querere primo quomo
do sint quid substantie aut qualia aut quāta ea que fiūt
huius enī causa q̄ ħ sit quid ⁊ hoc quale: ⁊ hoc quātuz
nō potest esse idefinita dualitas que est forma dualita/
tis duobus vnis nō determinata: nec magnū nec puū q̄
quidā ponunt primā dualitatez potest esse causa q̄ sint
duo alba: aut q̄ ea que multa sunt colores aut humo/
res aut figure. Si enī ħ essent multudo tūc essent nu
meri vel vnitates: si causarentur sicut illi dicūt a primo
vno: ⁊ pluralitate prima. Si autē antiqui pertransiſ/
sent ista non primo inuestigantes causam multitudinis:
sed quidditatis eius q̄ sit tunc profecto vidissent cau/
sam verāz generationis: ⁊ vera generationis principia
que sunt in ipsis causa propria: illa enī cā excessu multi
plicante: sunt causa multitudinis entiū: qz sic cognouis/
sent rerū proprias formas: per quas ipse res ponuntur
in numerum qui numerus est causa q̄ multa sunt gene
rata. Similiter ab antiquis queruntur opposita en/
tis: ⁊ vnius ex quibus cuz hijs duobus que sunt ens ⁊
vnū siant entia: videbant enī q̄ nihil sit ex non ente: ⁊
q̄ vnū cū ente conuertitur ⁊ ideo sicut fiunt entia ex en
te ita fiunt ex vno: videbant etiā principia generationis
opposita esse eo q̄ mutatio ē de opposito in opposituz
⁊ ideo querebant opposita enti ⁊ vno: ex quibus fient
entia: ⁊ ideo talia opposita supponebant esse quedam
que sunt ad aliquid: vt est inequale q̄ nec est contrariuz
nec negatio illoꝝ que sunt ens ⁊ vnū que sunt vna na/
natura vt materia entiū quēadmodū natura quozūdaz
est q̄ sine substantia ⁊ sicut vna natura est quale eorum
que sunt in qualitate: in omnibus enī generibus est vnū
⁊ ens aliq̄ natura eorum que sunt in genere illo q̄ nec
est contrariū nec negatio aliquoꝝ que sunt in genere il/
lo sed potius est primū subm omniū: cum ħ posuerunt
dualitatē contrarioꝝ que sunt ⁊ contraria adinuicez: ⁊
negatiua: licet non habeant oppositionem ad id q̄ō est
primū subiectū q̄si sicut dixerūt sunt vnū ⁊ ens in quoli
bet genere ⁊ dicebant illa esse causas multitudinis deri
uate ex vno ⁊ ente: sed tunc querere oportet etiaz ħ q̄ō
dicunt quomodo ip̄m ad aliquid quod dicunt esse prin
cipiū: sit multa ⁊ non vnū. Nunc enī querēdū est quo
modo multe vnitates sunt circa primū vnū ⁊ queren/
dū est quomodo nunc sint multa inequalia preter pri/
mū inequale: non enī ex dictis antiquoꝝ sufficiens ha/
bet ratio de illis: dicebant enī vnū ⁊ vnum non facere
differētiā: nisi forma dualitatis superueniat que inequa
litatis est principiū: ⁊ sic ab inequalitate dicebant causa
ri multitudinem: vtuntur enim talibus principijs: ⁊ di/
cunt magnum ⁊ paruum multum ⁊ paucum esse quo'
dam magnum ⁊ paruum ex quibus numeri fiūt: produ
ctum autem ⁊ breue dicunt quoddam magnum ⁊ par/
uum esse ex quibus linea siue longum: latum autem ⁊
artum esse quoddam magnum ⁊ paruum ex quibus
fit superficies: profundum autem siue altum ⁊ humile
est quoddam magnum ⁊ paruum ex quibus fit corpus
siue moles corporis: ⁊ adhuc ampliores ⁊ plures spe/
cies eius q̄ō est ad aliquid dicunt esse principia entium:
⁊ causare multitudinez in eis. Sed nos queramus ab
eis que sit causa talibus q̄ ip̄a sunt multa. Constant enī
q̄ sicut in prehabitis dictū est q̄ talia sunt genita ⁊ prin
cipia sue generationis ⁊ multitudinis habent: cum autē
causam non possunt assignare necesse est q̄ supponant
q̄ō ⁊ veritas est q̄ potestate ens est vnicuiq; proprium
⁊ quia proxime potentie sunt diuerse ideo diuersa sunt
que fiunt entia: ⁊ hoc diuersitas causa est multitudi/
nis: ħ autem q̄ō est potestate ens ⁊ primum subiectum
enunciat qui dicit q̄ aliquid est potestate ens q̄ō ē sub'
stantia ⁊ hoc quidem est non ens ꝼm se vt dicit ille qui
dicit potestate ens: quia est ad aliquid nō ens ad ens vt
delicet actu siue illud sit quale siue quātū siue aliq̄d ali
ud q̄ō quidem non potestate est vnum aut ens sed actu
nec est negatio vnius aut entis sed est vnum quid entiū
in aliquo genere multo magis vt dictuz est: sed iste que
sunt quomodo multa sunt entia: alia enim sunt substan/
tie ⁊ alia passiōes: ⁊ alia ad aliq̄d ⁊ ħ omnia fiunt ex po
testate ente ⁊ queritur quomodo ħ fiat ad hanc questio
nem soluendam dicimus q̄ in alijs quidem cathegorijs
id q̄ō factū est ex ptāte ente habet id q̄ō factū est quidā
⁊ aliud qz in illis est congregatum: ⁊ non vnit ⁊ ideo in
illis habet intentionem quomodo multa nam per ħ q̄
illa predicamenta non sunt separabilia: ⁊ ideo ipsa ⁊ su
biecta sunt multa: ⁊ sic aliqua intentio est qualia quidez
esse multa ⁊ quanta esse multa: tamen oportet quandaz

naturam esse subiectam singulis generibus que est natura generis primi sicut primum subiectū est in genere substantie excepto ħ solo q impossibile est separabilez esse naturam generum aliorum a substantijs in qb⁹ sūt sed in genere sube est separata nā generis: vnde in hijs alijs quibus quādā habet rationē questio qua querunt quō est multa id qō sit: ⁊ hoc aliqd nisi forte id qō sit ⁊ sūt aliqd ⁊ ħ aliqd sit in natura aliqua talis sicut q ex potentia sit actu: ħ enim est vnū ⁊ non multa qz non est in natura alia sz est in natura actus eiusdē potentie in qua fuit potestate sicut in libris. vij. ⁊ octauo huius philosophie determinatum est: vnde magis est dubitatio ꝼm istos vnde sunt multe actu sbe: ⁊ nō vna ex subo vnoꝛ ente: est enī vna que est ad qd subi ⁊ idē ē ħ aliqd ⁊ nō diuersum: de quāto aūt non queriē quō ⁊ quare multa qz nō est vnū subm prime sube ⁊ quātitatis ⁊ ideo substātia quāta est duo: sz queri pōt quō ipsa quanta: ꝼm q quāta sint multa: si enī id qō est esse dicit quātū qōdam eo q quātitas discreta ē vniuersū: ⁊ ħ idē māliter significat vnitas qñ vnū nō accipiē necessariū sed vt materia vniuersi: vnitas enī significat id qō est ꝼm quātitatē indiuisibile ⁊ ħ est materia vniuersi: ⁊ ideo si est diuersū quātū ⁊ q est sine suba nō dicit ipsum qō qd est ex aliq sicut ex potētia qñ ponit potētia ad subam: potētia enī suba ꝼm q est suba nō est potētia quātū necessario: nec etiā dicit quō est multa id qō sic est ex potētia: Si aūt dicat q idē est potētia qd ens ⁊ potētia quātū: tunc ille q dicit ħ multas sustinet contradictiones: ⁊ ꝓtrarietates qz due sunt nature suba: ⁊ quātitas: ⁊ illa q sunt prima suba illoꝝ generū nō sunt eadē: ⁊ si potētia nō sūt vna nec ea que sunt in actu sunt vnum sed multa: ⁊ illi/// us multitudinis oportet assignare rationē. Sic ꝫ que stio hz aliꝫ rōnē ⁊ nō alr: vbi.n. prima subcta diuersa sūt ibi etiā entia actu sunt diuersa.

Cap. iiij. de collatiōe opinionū que sunt de numeris ⁊ improbatione earum.

Nisiset aūt adh aliqs perscrutationi de nūeris ⁊ queret vnde oporteat accipē fidē qz sūt tales numeri sepati q sūt suba entiū: illi enī q ponūt q nūeri sūt idee ponūt eos ideo qz dicūt eos ꝑstare quādā cām in entib⁹ si ita ponant q cuiuslibet numeroꝝ est idea aliqua eo q ois idea videt ꝼm ꝓportionē aliquā esse idea eius cuius est: aliter enī vt dicūt non ligaret cū entib⁹: numeris enī oia dicunt ligari idea vō sic nūero aliquo pfecta aljs posteriorib⁹ vt dicūt causa est existēdi quādocūq; existāt. Sic enī est eis subiect⁹ nūerus q ħ nūerus huic idee subicit ħ āt mō ꝓportionato nūerus hijs ⁊ ideis hijs iō qz difficultates q̄dā videt esse circa ideas qz aliter nō bene pōt determiari de pitate idcarū ⁊ ideatorū: nisi nūeris ꝓportionalib⁹ illa paritas causaret ꝓpter qō etiā plato ideas vocans semētē generationis dicit eas ad par exequēdas. Sz si ħ ita se habēt tūc ꝓtingit facere numeros ideales: quia tūc numerus ⁊ idee sunt diuerse sube: sicut ꝓportio nūeri diuersa a numerato: si aūt dicat necessarius ē numerus ꝼz quē accipiat ꝓportio nō oportet nisi mathematicū nūerū ⁊ nō numerū ideaꝝ: ⁊ si ponat talis esse numerus mathematicus q applicabilis est cuilibet numerato nō oportet credere q sit alius talis numerus quez dicūt idealē esse numerū: ad quid enī egemus alijs numeris qñ mathaticus habet. Simlis enī rei numerate natura est q doceat esse talē idealē numerū. Sz natura vniuscuiusq; nūerati docet eū esse: quasi aliā quandā naturā que sit ꝼm se in qua res numerate sint sicut in metro ⁊ mēsura: nec videt esse ꝓpter ea quoꝝ causa ponit ħ esse idearū: nā thorемata ⁊ contēplatiōes siue cōsideratiōes arismeticoꝝz que de numeris sunt oia existūt de hijs numeris q̄ sunt ꝼm esse de sensibilib⁹ in quibus diuisio est cā numeri sicut in añbitis dcm est: igit illi qui ponunt ideas esse ⁊ dñt eas esse nūeros dñt eas accipere ꝼm expositionē ⁊ cōparationē vniuscuiusq; numeri circa multa qz vnus numerus est multoꝝ numerato⁹ vnde tentant per numeros dicere modo quodam quid est q̄lz entiū: sz nō dicit quare sunt hmōi nūeri: ita q causaz necessariā quare nūeri sint assignet: sed tantū asserit qz necessarij sunt ad existentiaz eoꝝ que sunt.

Ea aūt que dicūt nō possibilia sūt: nec dicēduz est q talis numerus sit ꝓpter ea que dicūt: pythagorici vero eo q videt q multe passiones numeroꝝ sunt in corporibus sensibilib⁹: fecerūt numeros esse entia nō separabilia a sensibilib⁹: sed tñ dixerunt eos esse in eis: ita q sint cause entiū sensibiliū ⁊ suba qz nō possent esse cause nisi essent sube formales entiū. Quare vō sic dicant respondēt dicentes: qz passiones numeroꝝ in armonijs siue musicis faciunt melodiā: ⁊ existūt in celo ⁊ in multis aljs ⁊ determinant ea ad esse ⁊ motū. Alij vō mathematicū solū dicūt esse numerū ⁊ hūc dicunt tñ esse cām oium entiū: sed nihil penit⁹ tale cōtingit dicere ꝼm illas suppositiones q̄ sunt cōes animi cōceptiōes ⁊ qs quisq; ꝑbat auditas: sz ideo dictū est q dicunt quia tūc vere scientie nūeroꝝ ⁊ entium que sūt ⁊ nō extabāt qñ isti ꝑbati sūt: nos aūt dicimus sicut diximus ꝓius: ⁊ palā est ꝑ se qz mathematica non sunt separata ꝼm esse: ⁊ ħ patet ꝑ ħ q̄ subaꝝ separatarū passiones nō existerēt in corporibus sensibilibus: cū corpora sensibilia nō sint suba eaꝝ: pythagorici ergo numeri ꝼm ħ q ipsi ponunt numeros esse nō separatos ⁊ causas entiū nō sunt alicuius rei numeri vt cause subales eius existāt sicut pythagorici faciunt ex numeris physica corpora. Et cū viderent q numeri nō haberent gravitatē ⁊ leuitatē videbātur loq̄ de alio celo ⁊ de aljs corporib⁹ sensibilib⁹ qui claudūt vt dicūt in istis: ⁊ oia ħ sūt ficta ⁊ coacta ad positionē sustinendā ⁊ nō ꝼm rei veritatē dicta. Alius autē aliqs videns istas difficultates accidere pythagoricis fecit numerū ꝼm esse separabilē eo q dignitates nūerorū quib⁹ esse numeri ⁊ passiōes ꝑbant nō sunt in sensibilib⁹: vera enī sunt dicta de nūeris ⁊ necessaria cuz de sensibilib⁹ nihil verū ⁊ necessariū dici possit vt dicūt ⁊ persuadēt numeroꝝ esse aiam ⁊ suscipiūt oia talia q̄ nūeroꝝ sunt esse separabilia. Similiter aūt dicūt ⁊ mensuras mathematicas esse numeroꝝ sicut diximus in antehabitis: palaz ergo est ex dictis q ratio ista aduersans est sibi ipsi et contraria dicit ⁊ quia numerus est dimensiones numerus non est separatus: quia dimensiōes nō sunt separate: similiter autem cum anima in eo q anima separata non sit ⁊ numerus sit anima numerus non est separatus ⁊ q modo dubitatum est ab istis ꝓpter q ħ separatum ponunt numerum soluitur ab ita dicentibus q verum quidem est q passiones numeroꝝ ꝼm q probant de proprijs subctis nullatenus sunt in sensibilibus: que sunt de numero existentium quia passiōes insensibilium ꝼm rationem diffinitiuam abstractoꝝ non sunt passiones sensibilium ꝼm rationem diffinitiuā cum materia conceptoꝝ: tamen ꝼm esse nihil probibet eas esse in ipsis sensibilibus: sunt autem quidaz aljs qui ꝓpter ħ q punctum ⁊ linea ⁊ superficies sunt termini punctum quidem linee ⁊ linea superficici ⁊ superficies corporis existimant q necesse sit q tales nature sint species ⁊ formales cause rerum: decepti in hoc q forme est terminare ⁊ extremitatis licet termin⁹ equoce

ꝓueniat

conueniat eisdem ⁊ oportet nos hanc rationez non minus inspicere q̄ eā que est de numeris inquātū est infirma: ⁊ ostēdere infirmitatē ipsius: nō enī subē ⁊ subales forme sunt vltima quantitatis ꝓpter hoc q̄ terminant: sed sunt magis omnia illa termini: multa enim terminānt que non sunt forme substantiales qm̄ ⁊ ambulationis: ⁊ oīs motus localis ꝓcessiui est aliquis terminꝰ. Sz si vez esset q̄ isti dicūt sequeret q̄ oueniēs ad talē terminū: esset ḣ aliq̄d ⁊ suba aliqua q̄ est absurdū. In alijs aūt motibꝰ ⁊ mutationibus terminus est forma subalis vel accidētal: sicut in alteratiōe ⁊ generatiōe. In augmēto aūt terminus ē ꝓfectio quātitatis: ad huc sensibiliū quorūdā q̄ sūt apud nos aīa erit terminꝰ ⁊ forma ⁊ p̄ctus ⁊ linee ⁊ superficies nō sūt q̄d siue q̄d ditas ipsoz: in hijs enī q̄ sūt aiata dicit ratio diffinitiua talē esse terminū. Quare igit ⁊ ꝓpter quā cām mathematica ponūt esse segabilia vt sint termini ⁊ forme sensibiliū p q̄ sint ⁊ sciant sensibilia. Amp. aūt aliqs non valde ens optimus sz ipiobꝰ: ꝓtra istos q̄ret de nūero omni quē ponūt: ⁊ sūt de mathematico: cū enī ponantur multi esse numeri nō vident ꝓferre sibi aliq̄d mutuē priora posteriozibꝰ. In talibus enī causis posteriozes exeūt a priozibꝰ: sic aūt nō ē q̄ posteriozꝝ nūer⁹ mathematicus exeat a priori q̄ est idealis: nec itez numerus mathematicus nō ꝓfert aliq̄d ad eē dimēsiōis quē si ponamus nō esse nūerū non ꝓpter ḣ minus erūt dimēsiōes apud eos q̄ solas dimēsiōes dicūt esse mathematica ⁊ existētibꝰ solis dimēsionibꝰ nihil ꝓhibet aiam ⁊ corpora sensibilia esse sine omni nūero: nō enī videt esse parē tela quedā inter ḣ vt ex idealibꝰ nūeris sint mathematici ⁊ ex mathematicis nūeris sint demēsiōes ⁊ ex dimēsionibꝰ mathematicis sensibilia: nā enī existēs accidētal ad aliq̄d nō videt esse sicut ex parētibꝰ sicut lugubres tragedias parētū in filios discribūt poete q̄ numerus accidit dimēsionibꝰ ⁊ possunt esse dimēsiōes ⁊ sensibilia sine nūeris. Hoc aūt inconueniēs q̄ mō dictū est effugit ab eis q̄ ponūt ideas illi enī faciunt ⁊ generāt mēsuras ex mā prima quā oīt esse indefinitā quātitatē ⁊ ex nūero dicētes punctū esse vnitatē positā ⁊ hanc in mā fluere vt duo ⁊ facere lineā ⁊ p fluxū linee in quatuor puncta generāt superficiē: ⁊ p fluxū superficiei in māz ⁊ in octo p̄cta fieri dicūt corpus: ⁊ ideo binariū dicūt esse primū linearē nūerū quaternarium aūt primū quadratū: ⁊ octonariū primū esse cubicū: ⁊ q̄z sic ex nūeris ꝓducūt dimēsiōes effugit eos illud inconueniēs q̄ est priora nō ꝓferre posteriozibꝰ: dicūt enī q̄ nisi mā ponatur ex qua fiūt dimēsiōes: q̄ nihil erit q̄ sit fundamētū portās formā nūeri sz ea oīa q̄ sic fiūt nūero prius erūt idee q̄ sūt prime forme separate. Et si ita nō dicat tunc ḋs esset locus idearū: tūc enī nō haberēt locū inter causas nec aliq̄d ꝓferrēt entibꝰ ⁊ lz ḣ ꝓ inconueniēti cōcludāt tn̄ sicut sepe diximus ꝓ certo idee nihil cōferūt ad esse: sicut nec mathematica apud illos q̄ eas ponūt esse causas aliq̄d ꝓferūt ad esse entiū: vel ad sciētiā ipsoruz nullū enī penitus thozema in mathaticis qualiter ḣ vel illud mathematicū ꝓstituat hāc vel illā subaz nisi aliqs velit mouere ⁊ trāsferre mathematica p similitudines adaptationū ⁊ sic facere velit quasdā ꝓprias nō vtes opiniōes q̄ nō sūt thozemata demonstrabilia. Est aūt nō difficile sic accipere quascūq; suppositiōes mathaticas: ⁊ ad alia quedā eas ꝓducere ⁊ ꝯglutinare eas eis p adaptatiōes similitudinū. Igit oēs isti ea cā q̄ dicta est ideis inhiantes plusq̄ oportet peccāt in mathematicis principijs q̄ ponūt: alij vo primo faciūt duo genera nūeroꝝ q̄ dicūt esse principia spēz videlz nūerū ⁊ mathematicū. Et isti nullaten⁹ dixerūt nec ēt ex hijs que posuerūt habuerūt facultatē dicēdi quō ⁊ ex quo sicut ex principio erit mathematicus nūerus ex idealī nūero Hij enī faciūt mathematicū nūerū mediū inter idealez siue spūalez nūerū ⁊ sensibilē. Si enī isti volunt dicere q̄ mathematicus nūerus ꝓducitur ex magno ⁊ paruo idē illi nūeri erūt ipsi q̄ sūt idea nūeri q̄z magnū ⁊ paruum absoluta nō sūt nisi idee magni ⁊ parui. Alius vero nūerus secūdus: vt dicūt est numerus parui ⁊ magni q̄z isti mēsuras faciūt ex nūero parui ⁊ magni indefiniti accepto. Si aūt aliqs dicat aliq̄d diuersum a numero parui ⁊ magni esse elemētū magnitudinum quas faciūt ex nūeris ille plura dicit esse elemēta q̄ dualitatez parui ⁊ magni: ⁊ ḣ ē ꝓtra hipoc. q̄z ex vno cū dualitate vt diximus oia dicūt generari: ⁊ si dicat q̄ vnū q̄d vtriusq; parui videlicet ⁊ magni est cōe principiū tūc queremus q̄d erit ipsum vnū q̄ in ipsis principiū cōe est: ad huc aūt querēdū est: quō tunc multitudo quedā sit magnū ⁊ paruū cū ipsa sint vnū q̄ est in eis ⁊ quō ꝓtingat simul cū ḣ nūerū fieri ex eis cū sint vnū. Magnū enim ⁊ paruū fm istos sunt prima simplicia contraria q̄ in se habēt pluralitatē dualitatis idefinite. Adh āt alr obiciēdo fm illū q̄ sic dicit vnū esse magnū ⁊ paruū: iposſibile est esse oīa ea ex vno ⁊ dualitate indefinita q̄z fm eū dualitas redit ad vnitatē. Sed p̄ocul dubio sicut prius diximus ista q̄ dicūt antiqui aduersant ⁊ sibi ipsis inuicē ⁊ aduersant hijs q̄ fm veritatē sūt rationabilia: ⁊ videt esse in eis simonidis poete longa oratio q̄z sicut ille ita ⁊ iste nihil sanū dicūt: vident etiā isti nō ex rōne quidē ponere magnū ⁊ paruū esse elemēta: sed potius vident ea violēter acclamare p ꝓtētionē ⁊ attracta ꝓtra rei nām: nullatenus enī pōt aliq̄d generare nūeruz nisi duplicatū ab vno fm ꝓgressionē cū nūerus sit coaceruatio vnitatū ⁊ sic ad numerū nihil faciunt magnuz ⁊ paruū: absurdū est etiā facere generationē eoz q̄ sūt sempiterna entia: ⁊ est ḣ magis vnū quid de numero impossibiliū q̄ q̄ ponat esse verum: nō oportet ergo nos dubitando inquirere: vtrū pythagorici vere faciunt generationē aut non faciant. Manifeste enim dicunt q̄ vno constituto qō dicunt vnitatē sensibilē siue ḣ constituat ex superficiebus mathematicis: siue ex caloze qui est forma physica simplicis corporis siue ex spmate qō est genitura animatoꝝ siue etiā constituatur ex quibusdā que dubitant dicere esse principia sicut est rectuz indeterminatū qō proxime est infinito q̄ dicunt esse principiū ⁊ vt generaliter dicatur quocūq; modo constituatur vnū ḣ est attractum ad esse ⁊ terminatum termino essentiali q̄z aliter vnū non esset diuisum ab alīs nisi esset sic terminatū: ⁊ sic patet q̄d dicunt eoz que sunt esse generationē: sed qui dictis suis sic decorant: ⁊ physice dici volunt iustū est eos inuestigare ea que sunt de natura per principia naturalia ⁊ hoc quidē non faciunt: sed tractatus iste presens modo dimittatur a nobis: q̄z nos ḣ querimus principia que sunt i imobilibus substātijs ꝓpter qō etiā taliū numeroꝝ quales induxim⁹ a nobis ḣ est perscrutanda generatio: quia illi imobiles esse substantie ab antiquis ponebantur. Antiqui autez numeri q̄dē imparis generationez non dicunt quasi palaz sit quia exīstit impar numerus per generationē numeri paris parē autē primū inter pares numeros qui est dualitas faciunt ex inequalibus quidem ipsoruz que inequalia dicunt esse magnum ⁊ paruum equata: ⁊ ad equalitatem reducta. Si autem verum est quod dicunt necessarium est q̄ illis equatis prius insit inequalitas ex qua reducta sunt ad equalitatē. Si enī semper fuit

sent equata siue equalia: tunc non fuissent primo ine/
qualia cum autem ipso numero ,magni ⁊ parui nihil
sit prius: videtur ꝙ non fuerunt prius inequalia: ⁊ ideo
palam est ꝙ nō faciunt generationem nūeroꝝ speculan
di cā ⁊ demōstrādi: ſz potiꝰ vt oñdāt sensibilia esse ex
ipso: fm speculationē eni vt iā habitū ē nō pōt fieri bi/
narius ex inequalibꝰ equatis: qz equari dicebant in qua
lia p mixtionē magni ⁊ parui ad quāti generationē.

Incipit Tractatus.ij.tertij decimi libri prime phīo/
sophie in quo inquirit qualiter p̄inducta p̄incipia se ha
bēt ad bonū ⁊ optimū.

Cap̄.primū in quo ponit opinio eoꝝ ꝙ bonuz ⁊ opti
mū nō dicebāt esse p̄incipiū sed potius potētia equali
regnare bonum ⁊ malum.

b Abet aūt dubitationē magnā si nō con/
tēti sumus ꝙ loquamur in cōi de princi
pijs: ſz iuestigauerimus primi principij
interpretationē ꝙd sit fm nām ⁊ suppo/
sitū: sic eni vt in.xj. huius phie li. ostēdi
mus prima suba sepata ē bonū ⁊ optimum oīs boni.
Queramus igit ab hijs ꝙ nūeros oñt esse subas sepa/
tas ⁊ p̄incipia entiū quō se habet p̄incipiū qō ponunt
ad id qō est bonū ⁊ valde bonū: ⁊ optimū. Adhoc eni
fm aliquē modū opz ꝙ se habeāt p̄incipia p̄ia: ⁊ cle/
mēta q̄ isti ponūt: dubitatio eni est ꝙd eoꝝ sit p̄incipiū
bonū: ⁊ vtrū ē aliqō illoꝝ p̄incipioꝝ id qō volumus
⁊ intēdimus dicere bonū ⁊ optimū aut nō ē aliqō p̄in
cipioꝝ bonū ⁊ optimū ſz sicut dixerūt ꝙdā bonū ⁊ o/
ptimuz sunt ex p̄incipijs posterius genita: a theologis
eni ꝙbusdā ꝙ sūt de adhuc tpe Aristo. p̄sentibꝰ in vita
⁊ phīa: videt esse p̄fessuz ħ ꝙ bonū ⁊ optimuz nō sunt
p̄incipia ſz genita ex p̄incipijs: ⁊ illoꝝ fuit eudoxus:
⁊ ꝙdā alij tūc p̄sentes in phīa: isti eni nō oñt apparere
valde bonū ⁊ optimū nisi p̄euemēte mā entiū ⁊ sicut i
antehabitis dictū est p̄fectū ⁊ bonū dicebāt esse p̄inci
piatū ⁊ imperfectum ⁊ malo permixtū dicebāt ee p̄i/
cipiū boni ⁊ optimi: hoc autem fecerūt ideo qz ad eru/
bescētiā ducti fuerūt ex quadā vera difficultate quam
obiciebāt sophe ⁊tra oēs illos ꝙ dicebāt vnū esse p̄inci
piū oium māle: sicut quidā antiquoꝝ dixerūt: fm enim
illos: accidit ꝓ certo impfectū esse p̄incipiū p̄fecti ⁊ p
mixtū malo p̄uatiōis esse p̄incipiū boni ⁊ optimi: est
aūt ħ difficultas eueniēs nō ideo: qz bonuz reddat siue
attribuat ħ ꝙ oñt ita ꝙ ipm qō vere p̄incipiū existens
sit sicut oñt ſz potius iō qz oñt vnuz esse p̄incipiū ⁊ ele
mētū māle entiū ⁊ oñt ꝙ nūerus est ex vno ptāte: ⁊ qz
nūerus ex vno est ptāte: ⁊ nūerus est cā entiū ideo po/
testatē oñt esse p̄incipiū entiū ⁊ sic impfectū ⁊ pmixtū
malo oñt esse p̄incipiū: ꝓpter qō etiā antiq videtes ꝙ
ex vno māli principio ꝓcedūt entia p ⁊trarioꝝ actionē
⁊ passionē dicebāt bonū ⁊ malū esse p̄incipia ⁊ p̄inci
piū lucis ⁊ p̄incipiū tenebraruz ⁊ p̄incipiū hūoris: ⁊
abyssum absorbēs oia. Et iō dixerūt similr inequali
potētia ⁊ regnare ⁊ p̄incipiari ñ ꝙdē p̄ios deos ꝙ sī p̄i
cipia imperfecta fz eos qui sunt vt nox ⁊ celū ąꝫ vnū
est p̄incipiū p̄cedentiū: ⁊ alterꝫ p̄incipiū lucis seqn
tis: aut ēt caos qō est abyssus absorbēs q̄ precedit aut
oceanū ꝙ p̄incipiū est hūoris ꝙ vite est subm: Sz touē
pfectissimū oiuz ⁊ sublimē deem nō dicebāt primo re/
gnare ſz postea ex alijs oīs genitū: hijs aūt cōtingit ta
lia dicere ꝓpter ħ ꝙ videt ꝙ illi ꝙ p̄incipiāt i entibꝰ fz
oēs virtutes suas sūt ꝓtinue trāsmutabiles ⁊ amittētes
virtutē ex ⁊trarioꝝ successiōe qm̄ dicere ꝓtingit ꝙ oia
sūt pmixta ex pmixtiōe ⁊roꝝ p̄incipatuū: ⁊ hoc oñt
nō fabulariter: ſz expressa veritate sine tegumēto fabu
larū: ⁊ ħ mō dixit fericida pbus: ⁊ alij sapiētū ꝙdā qui
oñt ꝙ primū dignitate qō est bonū ⁊ optimū est genera
tū ex p̄incipijs primis ⁊ elemētis ħ etiā ꝙdā magni de
nūero posteriozum sapiētū dixerūt vt Empeđ. ⁊ Ana/
xa. quoꝝ ꝙdē empeđ. vz dixit amorē ee elemētū oium
ille vo. ſ. Anaxa. dixit oiuz p̄incipiū esse intellectū: ſz
inter eos qui imobiles subas dixerūt esse p̄incipia hij
ꝙdē oñt ꝙ ipm vnū siue vnitas est p̄incipiū qō est val
de bonū ⁊ dicūt vnū ⁊ vnitatē esse subaz oium qz pu/
tāt ꝙ vnū maxime sit ens ⁊ entiuz cā: ea igit dubitatio
in qua nūc sumus ē: vtrū oporteat nūc dicere bonū p̄in
cipiū aut p̄incipiatū: mirū aūt videt valde si ei qō est
primū simplex ⁊ sempiternū ⁊ sufficiēs non existit ħ: ⁊
ꝙuent ꝙ ꝙdē ꝙ est p̄incipiū sit valde bonū ⁊ ꝙ ipm p se
sufficiēs sit ⁊ salus: ⁊ non accipiat illud ab alio sicut id
qō egredit de potētia ad actū: qō eni ⁊corruptibile ē nō
est ꝓpter aliud qō ipz ad esse deducat: ꝙ eni incorrupti
bile est nō eo siue ab eo ꝙ bene se hz: nec ē p se sufficiēs
sicut generata sūt ꝓpter generās ꝙ bene se hz ad agen
tis nāz: nec tm̄ ē p se sufficiēs sicut generās determinatū
vt hō bene ꝙdē se hz: ſz tm̄ sine primo vniuersalit mo
uēte nō est sufficiēs. Impossibile est igit ꝙ primū p̄in
cipiū appareat esse tale: ꝙ sit ipm vnū qō est nūeri p̄in
cipiū aut etiā si ħ nō est p̄incipiū ipossibile est ꝙ appa/
reat nūc elemētū: ⁊ tale elemētū ꝙ sit elementū quoꝝ
cūqz nūeroꝝ qz tal p̄incipiū vt diximus est potentia ⁊
imperfectū ⁊ malitie p̄mixtū: accidit eni ex ħ si ita dicat
multa difficultas quā ꝙdā fugiētes abdicauerūt ⁊ a po
sitiōe recesserūt cū tm̄ aliqñ dixissent vnū ꝙdē p̄incipiū
esse primū ⁊ elemētū: ⁊ negauerūt vez esse ꝙ prius ve
rū esse ꝓfitebāt. Mathematici aūt q mathematica om
niū dicebant esse p̄incipia dixerunt numerum esse p̄in
cipium oium: dicunt eni ꝙ in numero oēs vnitates sūt
⁊ generant quēadmodū sit ⁊ generatur valde bonū ⁊
optimū quid.

Cap̄.ij.qualiter malū participat ab entibꝰ ⁊ est regio
⁊ locus boni fm opiniones alquoꝝ.

T multa ⁊ multip̄ ex est inuestig atio iter phi
e losophos valde bonoꝝ. Amp̄. autē si spēs
ideales ponant esse nūeri tantū fm ħ ꝙ nūeri
sūt prime sube sepate sequit ꝙ oēs spēs sūt bonū quid
qz sunt ⁊ quidditates ⁊ bonū: qō vt diuinū appetūt oia.
Sed qōcūqz vult ponat aliqs ideas: nā si dē ꝙ idee sī
de numero bonoꝝ solozū sequitur ꝙ idee nō sunt sub/
stantie entiū si aūt est bonū etiā substantiaꝝ: tūc sequit
ꝙ oia alia ⁊ plante sunt bona: ⁊ ea que etiā participant
bonū ⁊ optimū: ⁊ ħ non dixerunt auctores ideaꝝ qui
vnā ideā dixerūt esse: sicut alterius entis qō est in gene
re vno: bonū eni dixerunt esse ens in genere qualitatis
ħ aūt inconuenientia accidunt: ⁊ accidit etiā ꝙ si vnum
est elementū: ꝙ etiā contrariū vni ⁊ bono sit elementū
sicut quidā dicunt illud vni contrariū elemētū esse plu
ralitatē: siue etiā ꝙ illud sit inequalitas que est magnuz
⁊ paruum: ex quibus fiunt omnia cum vno: ⁊ dicit ꝙ ip
sum elementū inequalitatis ⁊ pluralitatis est ipsum ma
lum ꝓpter ꝙ etiam ille quem effugit bonū ita ꝙ non
potest copulare ipsum vni ꝙ est in potentia omnia eo
ꝙ necessariū sit ꝙ sit ex contrarijs generatio boni per/
fecti fm actū dicit malum esse pluralitatis naturā forte
ideo quia bonum est ex vna ⁊ tota sola causa malū au/
tē est omnifariā sicut determinatur in ethicis. Alij ve
ro dicunt inequale mali naturā esse: ⁊ non copulant bo
nū cū vno eo ꝙ est vnū elm ⁊ ptāte q̄dā ens bonū au/
tē fm actū ⁊ fm vtrosqz hos accidit oia p̄incipare ma/
lo sicut participāt pluralitatis: vel inequalitatis nature

preter vnū

preter vnum q̄ est semp̄ vnum idem: ⁊ ħ est vnitas ip/sa: ⁊ maxime accidit pticipare malo in eo q̄ pmixtū ē ⁊ pticipat nūeros aut mēsuras: ⁊ isti dicūt q̄ malū ē regio ⁊ locus boni eo q̄ eādē dicebāt esse receptionē loci ⁊ receptiōez materie q̄ tñ nō est vez sicut ostensuz ē in.iiij.phicoꝝ: ⁊ dixerūt q̄ corruptibile desiderat bonū: sicut dictū est in fine primi phicoꝝ: vnū enī ꝓtrariū corruptiuū est alterius: ⁊ vt gnaliter dicaī quēadmodū diximus: q̄ mā est ptāte: sicut id qō est ignis actu ꝓius est ptāte ignis. Sic oñt q̄ ipm malū ē ptāte bonū: malū enī in talib⁹ est ꝓtra naturā formē esse: ⁊ ideo maluz ſm suppositū q̄ supponit ē mā sub ꝓuatiōe: ħ āt inconuenīēcia oia accidūt ex diuersis q̄ supponūt q̄ sūt facta circa prima principia: ħ enī qō dicūt q̄ bonū ē generatū sequit ex ħ q̄ oñt q̄ illud principiū: qō est oiuz primuz ē elemētū: quot aūt ⁊ quales sint pticipat⁹ mali ⁊ boni sequit ex ħ q̄ dicūt q̄ prima principia sūt ꝓtraria: q̄ aūt ꝑfectū ⁊ optimū sit potētia nūerus ⁊ multiplicet sequ/tur ex ħ q̄ ꝓcedūt q̄ vnū qō ē principiū nūeri sit primū principiū ⁊ suba entiū: q̄ aūt bonū ⁊ optimū sit nūerus ⁊ spēs ideales sequit ex hoc qō dicūt q̄ prime sube sint nūerus ⁊ spēs ideales ⁊ sepabiles. Si ergo ſm istoꝝ dicta sequit qz poni bonū inter principia est impossibile ⁊ q̄ nō poni ipz iter principia sit iteꝝ impossibile patuz est q̄ ħ est ideo qz ſm dicta eoꝝ principia male reducūt ⁊ adaptant entib⁹ q̄ si recte ponerent nihil sequeret inconueniēs nec prima principia inter ea q̄ sūt principia recte ponunt ꝓcedere ab hys q̄ nō sūt indeficta sicut est mā ⁊ ea q̄ sūt ptāte: prima enī principioꝝ defiuta sūt ⁊ a nullo fuit sed sūt cā omniū. Illi aūt oñt q̄ sūt imꝑfectoꝝ imꝑfectissima. Dicūt enī q̄ sī potētie ꝓxime ex quib⁹ fit vnūqōq; q̄ sūt q̄dē imꝑfecte: ipz iter alia imꝑfecta sūt ꝑfectioza q̄dā cū tñ totū ꝓtrariū sit verum qz sūt ꝑfectissima: ⁊ sūt act⁹ deducētes ad actū esse imꝑfectū. Necigit est cā ꝓpter quā: sic se habere res oñt in primis principijs: ⁊ ideo oñt: q̄ etiā ipz vnū qō ē principiū non est ens q̄d determinatū: sed ptāte tñ est quid ens ⁊ ħ totū accidit vt diximus: qz oñt q̄ idē est principiū ⁊ elemētū: ⁊ cū elemētuz nō sit nisi ptāte dicunt q̄ principiū nō sit nisi ptāte. Sunt aūt ⁊ ħ apud nos: vt modo nō loquamur de primis principijs ipz de ꝓximis quedā principia perfecta ſm actū existētia ex quib⁹ sūt ea q̄ sūt imꝑfecta: homo enī q̄ est actu perfectuz principiū generatiōis generat ⁊ ab ipo est spma: ⁊ ideo spma nō est primū generās: ⁊ ita poterant scire q̄ ante oia q̄ sūt ptāte: sūt ea q̄ sūt actu: ⁊ q̄ prima principia sūt ꝑfectissima nihil ꝓtrariū habētia: ipz qz in antehabitis ħ sufficiēter determinata sūt ideo hic relinquant.

Cap̄.iij. ⁊ est ꝓtradictio ꝓtra eos q̄ oñt mathematica esse in loco ⁊ ꝓtra eos q̄ oñt q̄ ea que sunt ex elemētis prima sunt numeri discreti.

a Bsurdū aūt ē qō dixerūt q̄ solida mathatica haberēt locū: qz ipz determinatū sit in.iiij.phisicoꝝ q̄ locus dādus sit mathaticis: tñ ħ nō suit intellectū: nisi ſm q̄ locus est quātitas: ⁊ non ſm q̄ locus est nālis ⁊ principiū generatiōis: locū aūt ſm q̄ est principiū generatiōis dederunt mathematicis illi q̄ mathatica principia entis ⁊ generationis esse dicebant ⁊ ħ ē absurdū: locus enī sic dict⁹ mēsura est esse ⁊ singulariū sensibiliū est ꝓprius: cui⁹ signū est qz illa sepabilia sūt a loco q̄ motū ⁊ mouent de loco ad locuz ⁊ non mathatica: qz nō sūt sic vbi sic phica: ⁊ iō q̄ram⁹ ab eis q̄d est dicere qz ħ mō vbi erāt ⁊ iterū q̄ramus q̄d est locus in quo sūt mathatica ⁊ nō poterūt rndere. Similiter aūt ⁊ nūc oportet q̄ illi q̄ oñt entia ex elemētis esse q̄/busdā ītelligibilib⁹ dicūt cū ħ q̄ prima q̄ sūt ex illis sint nūeri diuisiue discreti: queramus enī ab eis quō sit dicere sic aliud ex alio esse: qua enī trāsmutatiōe nūerus ē ex nūero aut ex principijs nūeri: queram⁹ enī vtrū alia/qua mixtura elemētoꝝ nūeri numerus est ex principijs nūeri: ħ.n. dici nō pōt: qz sicut ꝓz ꝓ ea q̄ ītime primi phicoꝝ dicta sūt: nō omne factū pōt miscere: ⁊ inter alia q̄ misceri nō possunt sūt principia nūeroꝝ ⁊ ipsi nūeri ipsum etiā factū qō fit qō est vnū nō sit diuersuz ⁊ alterabile a se ꝓ mixtionē cū remaneat sepabile ⁊ sepatū ⁊ discretū: ⁊ ħ modo cōiungi aliqua nō est de ratione misceibiliuz ⁊ mixtionis: nec pōt dici q̄ sit alio mō cōmixtio q̄ que ē miscibiliū alteratoꝝ admixtē vnio. Alij aūt ad/hūc rñdētes q̄ nō sit talis vni⁹ ⁊ principioꝝ nūeri cō/mixtio: sed sit ibi compositio: ad entiū ⁊ nūeroꝝ constitutiōez: sicut in syllaba cōponunt littere q̄ tñ manent discrete in sonis elemētoꝝ quāuis indiuisibiliter ꝓnūcientur. Si aūt sic dicaī tūc necesse ē q̄ nūeri q̄ sunt cause entiū: sint ⁊ existāt sepatim ex vno ⁊ ille q̄ intelligit ea ꝓ cōponētia intelligit vnū qō est suba nūeri: ⁊ intelligit pluralitatē q̄ est quasi forma nūeri: in hoc enī est ꝓstitutus nūerus ꝓ hūc modū: vnitas vt suba nūeri aut pluralitas vt forma nūeri: aut si cū vno inequale ē principiū nūeri: tūc nūerus ſz ħ erit vnū ⁊ inequale discreta ⁊ cōposita sicut discrete ⁊ composite sunt littere in syllaba ⁊ qñ ex talibus taliter cōpositis est esse nūeri ē ꝓ certo vt ex eis q̄ isūt discretiue posita ⁊ cōposita ⁊ vnū q̄dē ē principiū nūeri: q̄si id qō nō oū est nūerus: sed ptāte est oia nūerus: sic enī vnitas ē principiū nūeri quasi de numero eoꝝ q̄ insūt nūero existēs: ⁊ ħ mō vnū nō est nisi generatio siue potētia generatiōis eoꝝ nūeroꝝ quoruz ipsa vnitas ē principiū ſz ħ ē vt dixim⁹ ꝓ modū illū per quē ex ſpmate ē generatio: q̄ ē ex eo q̄ ē potētia. Sed nō dicit ħ q̄ sint nūeri: ex vno q̄ possibile sit aliq̄d abire ex ipso ꝓ diuisionē cuz sit idiuisibilis ſz ideo dicit qz nūeri ſm subam suā malē nō subsistūt ex ꝓtrarijs. Sz quecūq; sic sūt ex vno māli principio oportet q̄ etiā ex aliquo alio sint subsistētia q̄ sit formale in ipsis sic/ferentia ꝓstituēs ea in esse. Et ideo qz aliqs antiquoꝝ ponit q̄ vnū sit ꝓtrariū pluralitati. Alius aūt ponit q̄ sit ꝓtrariū ei qō est inequale: ⁊ ideo vtrū vno tāq̄ equali: ⁊ sic dicit q̄ q̄si ex ꝓtrarijs est nūerus. Sic ergo ſm antiquos aliq̄d est ouersum ab vnitate ex q̄b⁹ nūerus est aut fact⁹ est quoꝝ vnū est sicut subsistēs q̄ ē vnitas ⁊ alteꝝ est sicut forma ꝓtraria vno ſm q̄ est sub numeri ꝓuatiōe. Amp̄.aūt disputātes ꝓtra istos: queramus quare oia alia q̄ cūq; sūt ex ꝓtrarijs aut ēt q̄b⁹ sī alia cōtraria vt simplicib⁹ elemētis corrūpunt. Nūerus autē q̄q̄ ex oi ꝓtrarietate sit nō corrūpit: nihil enī de ħ dicit ab antiq̄s ⁊ videmus q̄ ipm q̄ ineſt in aliquo ꝓtrariuz corrumpit ipm: sicut Empedo dixit q̄ odiū corrūpit mixturā. Cū aūt nūerus nō corrūpat ab aliquo q̄ insit sibi nō oportebat nūeꝝ ex ꝓtrarijs cōponi dicere: non enī ē aliq̄d ꝓtrariū nūero peccāt aūt in ħ antiq̄: qz cū dicerēt nūeros eē cās ⁊ subas entiū: nihil differuiū est ab eis de ħ: vtrū nūeri sint cause eē ⁊ subarū: ⁊ q̄liter sint cā vtrū ꝟz sint cā sicut termini dicunt cā: sicut q̄dā oñt puncta causas ⁊ terminos formales mēsuraꝝ sicut diximus in antecedētib⁹. Euripp⁹ aūt q̄dā de secta istoꝝ ordinauit q̄s nūerus cui⁹ eēt entis cā vt q̄ ħ q̄dē numerus eēt cā hois: alius vō eq̄ ad modū arismeticoꝝ qui nūeros q̄ sūt dicētes esse ad figuras ⁊ figurarū ordines rū. Et ideo de figuratis ⁊ superficialibus numeris dicunt vnum esse triangulum ⁊ alium quadrangulum

Et sic isti ex similib⁹ cruciationib⁹ oñt quosdā nume

ros esse formas plātarū ideo qz sūt illi nūeri aut rō aut ꝓsonātia quedā numerozū respondēs cōplexioni plantarū. Similiter aūt ēt hūc nūerū dixerunt esse aliorū qlz passiōes: passiones vo nūeri dicūt eē albū ⁊ dulce: ⁊ calidū p adaptatiōes q̄sdā ⁊ sic attribuūt oia nūeris.

Cap. iiij. q nūeri nec sunt cause formales nec efficientes nec finales entium.

Quod aūt nūeri nō sint sube ⁊ forme dātes eē entib⁹ palā est ex hijs q̄ nūc dicēt: suba. n. est ratio diffinitiua rei ⁊ q̄ddītas. Numerus au tē est mā sicut est mā carnis aut ossis nūerus q̄dē elemē toz ⁊ subaz q̄ cōponunt carnes ⁊ ossa: dīt eni q sic cōmixta terra ignis ⁊ aq̄ duo ꝓstituūt carnes aut ossa sicut dixit. Empedo. q os ē ex octo ptib⁹ quaz q̄ttuor dant vulcano ⁊ sic dīt q semp aliqs nūerus est id q̄si sit sic semp nūerus aliquoz vt igneus aut terreus ⁊ dicūt q monadicus ē aliqñ qñ id qō ē vnius ⁊ simplicis est nāe: ſz suba formalis est nñ h esse fm id qō est: ⁊ est ad tñ h q fm mixturā ⁊ mixtiōis rationē ē: h aūt nō ē nūerus: ſz potius formalis rō mixture nūeroz corporaliū aut q̄litibz nūeroz aliozū mālū q cōmixti sī: hīc aūt nūeri nō sī cāe formales entiū ita nec sī faciēdi cā q vocat cā efficiēs ⁊ h pz p se: qz nō q nūerus aliquid de nūero agētiū vl mouētiū vñ gñaliē loq̄ndo nec nūerus pluralis nec mōadicꝰ ē cā aliq̄ q sit rō vl mā vl spēs vel efficiēs cā rez. Sz forte dicet aliqs q nūerꝰ ē cuiꝰ cā ⁊ finis ⁊ tē dubitauit aliqs q̄dē illō ens siue vnū qō ē ex nūeris. Si eni grā exēpli referamꝰ ad bonū i medicīa dicemꝰ qz in nūero est mixtura q̄daz: ⁊ illa mixtura aut ē i mixtura rōnabili ⁊ ꝓportionali mixtoz ad finē sanitatis aut ē in mixtura impi q nō ē ꝓportiōalis sanitati nūc aūt pōt esse q nihil sanius ē ter tria cōmiscēri si debeat fieri mellicratū p mixtuz: sed aliqñ magis iuuabit quādo ē aquosuz in nulla rōne ꝓportiōis existēs quā si sit paz aquosuz ⁊ tñ sit in nūero ⁊ ꝓportione seruata ⁊ mixtū eo q sūt diuerse ifirmitates ꝓpter q̄s opz plus ⁊ minꝰ esse aquosuz. Amp. rōnales mixture tales sūt in additiōe nūeroz fm quas additiōes sūt diuerse ꝓportiones que sunt p mixtionē que fit in numeris sicut dicimꝰ ter tria se habere ad duo in quadruplici sexqualtera ꝓportiōe ſz in h eadē ꝓportiōe nō dicimꝰ q sic se hēant ad ter duo: ſz potius ad ter duo se habēt ter tria in ꝓportiōe sexqualtera tm̄. In simlibꝰ eni ꝓportionibus: oportet idē genus esse multiplicatiōis ꝓpter qō ēt opz mēsurari nūerū ꝓportionalē sicut si dicamꝰ q a sit principiū penes q attēdit ꝓportio oz esse versū qō id qō est. a. b. g. q est nūerus ꝓportiōatus. Et sīr p. d. qō est rō ꝓportiōis ⁊ principiū: oz querī sup. d. ⁊. c. ꝓportionatū nūeroz. Oia igit q̄ sūt in eadē ꝓportiōe mēsurātur p idē ⁊ sic dicūt q. e. c. g. ꝓportiōata sic sunt ignis q̄ sūt tria. Aque vo nūerus eo q spissior ē nō est tria: ſz ter tria: q̄ sūt triplū ad tria ⁊ sic ignis ⁊ aq̄ sūt ꝓportionata: ⁊ sīr dīt eē ō alijs elemētis qō si vez ē necesse ē q oia cōicent nūeris ꝓportionalibꝰ ⁊ necesse ē q multa eadem sint: ⁊ h sepe necesse ē q idē numerus sit in h ente: ⁊ i alio: ⁊ tūc etiā illa entia erūt vnū ens qō falsū est: qz duo nūq̄ erunt vnū: opz g dicere q h sit cā: sicut dictū est: ⁊ q ꝓpter illaz cām sit res ipsa in esse forma/li id qō ē aut opz dicere q nō est manifestū q quez modū est aliqs nūerus cursuū ⁊ motuū solis. Et iterū nō est manifestū p quē modū sit nūerus eoz q̄ sūt lune ꝓpria: ⁊ cuiuslibet vite ⁊ etatis alaluz hoz oium fm ea q̄ dicta sūt opz oēm quēdā nūez: q tñ nō ē manifestꝰ. Queramꝰ g ab istis q dicūt oium causas esse numeros q̄d ꝓhibeat hoz nūeroz q̄ sūt cā vite ⁊ solis ⁊ lune q̄s dā esse quadrāgulos ⁊ quosdā cubos ⁊ eq̄les in eo q eq̄liter sūt in se ⁊ in radice ducti quēadmodū cubū per ficiūt ⁊ alios quosdā esse duplos ⁊ alios in alijs esse ꝓportionibꝰ: nō eni pōt assignari aliq̄d qō ꝓhibeat: sed potius necesse est eosdē ⁊ eiusdē figure nūeros ⁊ eiusdē ꝓportiōis querti sepi⁹ ad idē ⁊ ad diuersa entia. Si hoc ꝓcedat qō dicūt q oia entia cōicauerūt nūeroz sic ꝓtingit q illa q̄ differūt specie ⁊ nūero cadūt sub eodē numero. Si igitur sic accidisset q aliqua inferiora habuissent eūdū nūerū illa efficerent eadē admirabilē. Cū eandē nūeri habeant spēm ⁊ sic sol ⁊ luna possent esse eadē cū aliqb⁹ inferiorib⁹ eundē nūerū essentialē cām sui esse habētib⁹ qō est absurdū ⁊ incōueniēs. Queramus eni ab istis quare he cause sūt cause. Scimꝰ eni in septenario nūero multa esse: septē eni apud grecos sūt vocales ⁊ septē sūt corde in aliquo instrumēto musico: aut etiā septē armonie ſz antiquos septē quoq; sī plyades ⁊ etiā aliq ponūt q̄dā in nūero q̄ sunt. viij. ⁊. x. ⁊ q̄dā dicūt nō esse in nūero illo. Itē septē sunt porticus q̄ sūt thebis: queramus igit an ꝓpter hoc q talis ⁊ tātus est hic nūerus: ideo illaque dicta sūt facta sunt septem sic oportet dicere q septenarius est causa istorum ita q ꝓpter hoc qō talis est septenarius plyades sunt stellaz viij. aut illi q sī aput thebas sint porticꝰ septē aut equer so septenarius est talis nūerus qz plyades sūt septē stelle ⁊ qz porticus sūt septē apud thebas aut qō verius ē hoc ē ꝓpter aliā aliquā cām. Hāc aūt cām quā diximꝰ septenarij cōputatioez ita nūeramus: cū tamē nihil cau salitatis habeat ad ista que p septenariū nūeramus qz i aia nūeramꝰ alio nūero: sicut arturi stellas: q̄dē nūerant p duodecim alij vo plures ponūt in eo q̄ cetū qz numerus stellaz imaginū celi apō diuersos diuersimode numerat: ⁊ ꝓsonātias q̄dē dicūt esse tres: ⁊ cuz querīt ab eis que sit cā q sint tres assignant cām dicētes qz ⁊ h q̄ q̄dā alia sūt tria sūt ⁊ si illa tuissent. x. milia nō curarēt q assignarent p causis: ⁊ h videt esse ridiculū: q eo alio q̄d sit cā alterius: qz est eiusdē nūeri cū illo nā qōcūq; signoz celi acceperunꝰ dicētes illud esse. d. k. p. erit vnū tignū qōcūq; stellaz ⁊ ideo nō possumꝰ dicere q est in tali nūero: q qōlz alioz ē duplū ad illud aliud aūt nō est duplū cam verā eni inspiciēdo dicemus esse talē sicut si causare velimus quare sūt tria loca piscatoz sup litus maris ⁊ dicemus qz h tria sūt sup q̄ vtilius inferē sagena qñ de mari extrahit: sed nō dicemus q ideo sūt tria qz tres sūt ꝓsonantie acuta grauis ⁊ media: qñ fm rei veritatē ꝓsonātie sūt plures: sed siue sint tot siue plures siue pauciores nihil facit ad hoc q tria sunt sup mare loca piscatoz h aūt ita posuimus ad oñdēdū q inconuenienter ponūt cās q̄ nūeros dicūt esse causas entiuz sed tñ h nō dū possumus eos q̄ de talibꝰ fm poeticas fabulas multa incōueniēter dixerūt: sicut est. Symules: ⁊ alij quidā ex homericis poetis q̄ ꝓpter paruas simili tudines: quas vidēt in rebus statum dicūt vnā esse causam alterius ꝓpter numeri similitudinē: ⁊ vident esse ista sicut somniozū: ⁊ methaphorazū adaptatiōes. Sz isti magnas cōueniētias q̄ sunt in veris ⁊ querītibilibus causis nō vidēt: sed pretervidēt. Dicūt eni quidā istorū multa talia sicut debētes rōnē reddere de hijs q̄ sūt apud mediā vbi sūt due distātie in ptib⁹: quaz vna est ix. ⁊ alia. viij. spacioz: ⁊ rō sūme eit q sūt in vniuerso decē ⁊ septē: q̄ numerus est equinūeralis in spacijs veniunt aūt in dextra quidē. ix. sile ⁊ in sinistra octo illorū q nūerāt syllabas ꝓsonātiaz ⁊ dīt q qz equalis est distantia ab. a. ad. b. que sunt signa illarum syllabaruz ⁊ a nichea ad acutissimam petram beatem vocatam in

partibus

partib⁹ denotatis. Ideo sunt vt ōnt tot syllabe inquā tū nūerus celi ē equalis hȳs fm longitudinem vel latitudinē mñ eni distat locus a loco in inferiorib⁹ quātū ē iter eqnoctialē ꝛ locū ad quē mensurat de gradib⁹ meridiani scōm quātū est iter pūctū oriētis ꝛ zenit capitis de ꝓib⁹ circuli longitudinis in quo mouet sol ab oriēte vsq; ad zenit capitis illius loci ad quē extēdit longitudo ꝛ in q̄ accipit zenit capitis. Omnia aūt h̄ sic dicere ludicrū est qz in oib⁹ nō cā ꝑ cā assignat ꝛ ideo non refert siue ista exēpla q̄ nos ponim⁹ siue alia magis nota ponant: que nos eni ponimus sūt fm Aristo. exposita ꝛ forte corruptus est lib. vnde tale est ac si dicat q; qz quattuor sunt plage mundi ideo quattuor sunt humores corpꝰ cōplexionatoꝝ: ꝛ qz. c. senatores fuerunt Rome: nō sūt. c. ꝓuincie q̄ Romanis subdebant: ꝛ quia tres sūt stelle in triāgulo q̄ apud Astronomos positio egypti vocat ideo tres sūt dimensiones corꝓis: vel aliud qōcūq; exēplū ponat: videre eni oz ne quis talia dubitādo disputet nec dicat nec Inueniat ꝑ adaptationes in sempiternis q̄ nō generant eo q; aliqn similia inuent in hȳs q̄ sūt corruptibilia qz in hȳs numeris sūt laudate nature ꝛ ꝓtraria nāꝝ vt ea q̄ sūt ligent ꝛ nō se inuicē destruāt: sicut dicit boeti⁹: q̄ nūeris elemēta ligas vt frigora flāmis arida ꝓueniāt liq̄dis: ꝛ sicut i nā laudāt numeros ita in ipsis nālib⁹ agētib⁹ ꝛ patētib⁹ totaliter laudāt ea q̄ sunt in mathematicis: sicut quidā ōnt: talia eni faciūt causas nature: ſz h̄ sicut diximus in sempiternis cauēdū est qz illa nō sūt ex ꝓtrarȳs ꝛ ideo non oportet q; ligent nūeris ad h̄ q; nō dissoluant: īmō etiā in istis sensibilib⁹ videt sic phantib⁹ tota nā coꝝ diffugere nullo nāq; modoꝝ q̄s ꝓz veritatē determinauim⁹ circa ꝓncipia entiū aliq̄d istoꝝ nūeroꝝ est cā: faciūt aūt illi q̄ ōnt nūeros cās h̄ q; dicūt manifestū: qz ōnt q; talis nūerus existit ꝛ est eiusdē coelemētationis in ꝓtib⁹ suis cū partibus rei cui⁹ est nūerus ꝛ ōnt q; ipar q̄dē nūerus ē boni ꝛ similiter positione quorūdam numerorum sunt boni ꝛ quorūdam mali: sicut est videre in spera quam de pronosticationibus fecit pythagoras in qua si deueniat ad supiorē numerū signū cīst vite ꝛ si ad iferiorez inspera deueniat signū ē mortis: ꝛ infortunȳ: ꝛ sic etiā dicūt ꝓuenire horas fastas vel infastas ad numeros tales vel tales: ꝛ alia quecūq; ōnt colligentes ea ex mathematicis thozematib⁹ ꝛ attribuētes ea nālib⁹ ꝛ periodis vite ꝛ etatū: oia eni talia huiꝰ habēt potētiā qualē dixim⁹ vnde assimilant nō cause q̄dē ſz ꝓcidētȳs accidentalib⁹. Dec eni sūt accidētia sibi inuicē fm quasdā ꝓporias ꝓcidētias ꝛ ꝓportiones: ꝛ nō sūt cause adinuicē: id eni q; est ꝓportionale aliquo mō est vnū fm ꝓportionis vnitatē sicut diximus: q; sicut rectū ē in longitudine sic est in latitudine leue siue planum ꝛ in numero impar ꝛ in colore albū: oia eni h̄ sūt ea q̄ magis ꝛ primo sūt cōueniēta ſz nām: ꝛ h̄ modo intēdūt aptare numeros entib⁹: nec tñ ꝓpter h̄ sūt cause. Amꝑ. nō pōt dici q; numeri sint cause spēȳ ꝛ formaꝝ nūeri dico coꝝ q̄ armonica sunt ꝛ armonicā habent cōpositiōez ꝛ taliū hmōi existētiū. Differūt eni nūeri adinuicē: q̄uis sint equales spē: ꝛ eni vnitates differūt in talib⁹ numeris oib⁹. Spēs aūt in nullo differūt: ꝛ ideo nūeri ꝛ vnitates nō sūt faciēde spēs: ꝑ ea q̄ accidūt ex sillo incōueniētia sūt ea q̄ dicta sūt q̄ q̄ Amꝑ. multo plura colligi possūt ab aliq̄ si qs velit adh intēdere. Uidet aūt esse thegminō sim: argumētū et⁹ qō dixim⁹ q; videlz nūeri nō sūt cause entiū h̄ q; multa patiūt male ex icōueniētib⁹ obiectis sibi circa generationē eoꝝ q̄ sūt q̄ dicūt esse ex numeris ꝛ tñ nullo mō possunt cōplecti q; nō sint sepabilia ꝛ separata mathematica a sensibilib⁹ sicut illi ōnt ea sep̄ata esse. Et qz nō ꝓssunt cōplecti ea esse sepata: nō possunt probare ea esse sensibiliū ꝓncipia. Dic igit̄ sit finis disputationis istius in qua nō dixi aliq̄d fm opinionē meā ꝑ priā: sed oia dicta sunt fm positiōes peripatheticoꝝ: ꝛ qui h̄ voluerit ꝓbare diligēter legat libros eoꝝ ꝛ non me sed illos laudet vel reprehendat.

Explicit Aureus Liber Methaphisice diui.

Alberti Magni.

Impressum Uenetiīs ꝑ Johannez ꝛ Gregoriū de gregoriīs fratres anno salutis. Mcccc.xciij. die. xvij. decembris.

Laus Deo.

Registrum Operis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z ꝛ
Omnes sunt Terni Preter ꝛ qui est Quaternus

Albertus Magnus Methaphisice